

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

Słownik biobibliograficzny

Tom 7, R-Sta

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

Wydawnictwa
Szkolne
i Pedagogiczne
Spółka Akcyjna

R-Sta

tom siódmy

<http://rcin.org.pl>

Słownik **Współcześni polscy pisarze i badacze literatury** jest wydawnictwem skierowanym do grona czytelników zainteresowanych literaturą, zwłaszcza badaczy, krytyków, wydawców, nauczycieli, bibliotekarzy, studentów.

Słownik zawiera pełne i aktualne informacje dotyczące życia i twórczości około 1800 autorów, którzy rozwijali twórczość po 1918 r. w kraju i na emigracji: poetów, prozaików, dramatopisarzy, krytyków literackich i teatralnych, eselistów, reportażyistów, tłumaczy, a także historyków i teoretyków literatury.

Na każde hasło składa się:

- biogram w ujęciu faktograficznym
- zestawienie twórczości, informujące o utworach opublikowanych w postaci książek, sztukach wystawianych na scenie, widowiskach i słuchowiskach radiowych
- wykaz ważniejszych studiów, artykułów i recenzji poświęconych twórczości autora hasłowego.

Tom 7 (R-Sta) zawiera 198 haseł, w tym m.in.: Tadeusz Różewicz, Lucjan Rudnicki, Bruno Schultz, Antoni Słonimski, Edward Stachura, Leopold Staff.

Tom 8 ukaże się w 2003 roku.

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

opracował zespół pod redakcją
Jadwigi Czachowskiej i Alicji Szałagan

tom siódmy

R-Sta

WSiP

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna
Warszawa

<http://rcin.org.pl>

Praca przygotowana w Instytucie Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk
w Pracowni Dokumentacji Literatury XX Wieku

Zespół autorski:

KATARZYNA BATORA, JADWIGA CZACHOWSKA, BEATA DOROSZ,
EWA GŁĘBICKA, MARIA KOTOWSKA-KACHEL,
BARBARA MARZĘCKA, ALICJA SZAŁAGAN, BARBARA TYSZKIEWICZ,
JOANNA ZAWADZKA

Tytuł dotowany przez Ministra Edukacji Narodowej

© Copyright by Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2001
© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne S.A., Warszawa 2001

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-9; ISBN 83-02-08100-0 t. 7

<http://rcin.org.pl>

R

RABOWICZ Edmund

1928-1987

Historyk literatury.

Urodzony 6 stycznia 1928 w Felinie na Wileńszczyźnie; syn Tadeusza Rabowicza, rolnika, i Marianny z domu Stwof. Podczas okupacji niemieckiej uczył się w 1942-44 na tajnych kompletach maturalnych w Wilnie. W 1944 wstąpił do brygady AK „Naron” i walczył z Niemcami pod Majszegolą, na linii Wilno-Kowno. W 1945 przybył w ramach tzw. akcji repatriacyjnej z Wilna do Poznania, gdzie uczęszczał do szkoły średniej i we wrześniu tegoż roku zdał maturę. Następnie studiował polonistykę i psychologię na Uniwersytecie Poznańskim, zarabiając jednocześnie na życie jako nauczyciel języka polskiego w Szkole Przemysłowej w Starołęce i w Liceum Ogólnokształcącym w Słupczy. Po uzyskaniu w 1950 magisterium, został asystentem prof. Romana Pollaka w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Gdańsku. W 1959-62 współpracował na pracach zleconych z Instytutem Badań Literackich PAN w Warszawie i z Gdańskim Towarzystwem Naukowym. W 1963-86 napisał około 69 haseł do „Polskiego słownika biograficznego”. W 1965 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy „Stanisław Trembecki w świetle nowych źródeł” (promotor prof. Tadeusz Mikulski, po jego śmierci prof. Władysław Floryan). W tymże roku został adiunktem Katedry Historii Literatury WSP w Gdańsku, a w 1969 otrzymał stanowisko docenta. W 1970-72 był kierownikiem Studium Doktoranckiego Filologii Polskiej na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Gdańskiego (UG). Pełnił także funkcję przewodniczącego Senackiej Komisji Bibliotecznej. Od 1973 prowadził nadto wykłady i seminaria magisterskie w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Słupsku. W 1973-87 był kierownikiem Zakładu Historii Literatury UG. W 1986 uzyskał habilitację na podstawie rozprawy pt. „Literatura okolicznościowa polskiego Oświecenia. Próby syntez i życiorysy twórców”. Sporządził niewykorzystany przez siebie zbiór przygotowywanych do edycji tekstów literatury okolicznościowej oraz kartoteki dotyczące wielu zjawisk piśmiennictwa oświeceniowego. Całokształt literatury okresu Oświecenia zgromadził w postaci około 1000 mikrofilmów (stare druki i rękopisy). Wyróżniony m.in. odznaką „Za Zasługi dla m. Gdańska” (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1981), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1985), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Zmarł 31 sierpnia 1987 w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stanisław Trembecki w świetle nowych źródeł. Wr.: Ossol., Wydawn. PAN 1965, 542 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Gdańska literatura ulotna w latach „potopu” szwedzkiego (1655-1660). *Gdań. Zesz. Hum.* 1958 nr 1 s. 27-49. — Inedita Adama Naruszewicza. *Pam. Lit.* 1958 z. 3 s. 199-219. — Antoni Strzelbicki – „Pojazd” – satyra polityczna z roku 1657/58. *Gdań. Zesz. Hum.* 1959 nr 1/2 s. 157-173. — Wydania rękopiśmienne „Kata krakowskiego”; Polonica oświeceniowe w bibliotekach i archiwach ZSRR, W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. Wr. 1960 s. 402-416; 538-589, *Arch. Lit.*, t. 5. — Gdański teatr jezuicki wobec Oświecenia. *Gdań. Zesz. Hum.* 1961 nr 1/2 s. 115-134. — Literackie kontakty Stanisława Trembeckiego z Albertem Mierem. *Pam. Lit.* 1962 z. 4 s. 543-582. — Polskie rokoko literackie. *Gdań. Zesz. Hum.* 1969 nr 2 s. 75-95, przekł.: franc.: Rococo. [Przeł.] C. Maire. W: *The age of Enlightenment*. Wr. 1979 s. 97-110, niem.: *Das literarische Rokoko in Polen*. (Die Theorie des „guten Geschmacks”). [Przeł.] H. Schumann. *Zeitschrift für Slawistik*, Berlin 1979 nr 6 s. 833-845. — Studia historyczne Stanisława Trembeckiego. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. Wr. 1969 s. 373-445, *Arch. Lit.*, t. 14. — Z korespondencji Konarskiego z Litwą. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. Wr. 1973 s. 11-21, *Arch. Lit.*, t. 18. — Józef Wybicki – literat. W: Józef Wybicki. Księga zbiorowa. Gdańsk 1975 s. 79-107. — Ostatnie wileńskie kontakty [W.] Bogusławskiego. *Pam. Teatr*, 1975 z. 2 s. 218-226. — Okolicznościowa literatura polityczna. W: *Słownik literatury polskiego Oświecenia*. Wr. 1977 s. 399-414. — Dialogowy pamflet polityczny w Polsce w latach 1767-1775. *Pam. Lit.* 1984 z. 2 s. 251-268. — Antoni Bogoria Podleski – autor dialogów barskich. *Ze Skarbnicy Kult.* 1988 z. 45 s. 19-31.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Krajowa konferencja w sprawie rozwoju wyższych szkół pedagogicznych. Do druku przygot. ... Gdańsk: Wydawn. WSP 1963, 345 s.

2. Józef Wybicki. Wiersze i arietki. Oprac.: ... i T. Swat. Gdańsk: WM 1973, 494 s.

3. „Przewodniki warszawskie” 1779. Tekst ustalił i oprac. ... Gdańsk: UG 1985 [właśc.] 1987, 111 s. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-lit.*, dod. do nr 8/9.

Tu E.R.: Oświeceniowe „Przewodniki” po warszawskich domach rozkoszy, s. 1-111.

4. W. Mier: Poezje zebrane Wojciecha Miera. Wr.: Ossol. 1991, 384 s.

5. Zagadki Sejmu Czteroletniego. Teksty zebrał i ustalił ... Komentarze oprac.: B. Krakowski i ... Do druku przygot. J. Kowceki. Wwa: Wydawn. Sejmowe 1996, 253 s.

6. Wiersze polityczne Sejmu Czteroletniego. Cz. 1. 1788-1789. Z papierów ... oprac. K. Maksimowicz. Wwa: Wydawn. Sejmowe 1998, 377 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. I. Kadulskiej i K. Maksimowicz 1999. — T. Kantelecka: Materiały do badań nad kulturą i literaturą Oświecenia zebrane przez doc. dr. hab. E.R. *Pr. Hist.-lit. UG* 1993 nr 16. — SBLP t. 2 (T. Oracki).

[Stanisław Trembecki w świetle nowych źródeł] H. Hizm: Trembecki w świetle nowych źródeł. *Nowe Książ.* 1966 nr 15; B. Nadolski: Nowa publikacja gdańskiego polonisty o Stanisławie Trembeckim. *Litery* 1966 nr 4; M. Piszczykowski: Nowe studia o Trembeckim. *Ruch Lit.* 1966 nr 3. — J. Snopek: E.R. *Twórczość* 1988 nr 2. — K. Maksimowicz: E.R. *Gdań. Zesz. Hum.* 1989 nr 31. — T. Kostkiewiczowa: E.R. (1928-1987). *Wiek Oświecenia* 1992 [t.] 8 s. 231-233. — J. Bachórz: Edmundowi Rabowiczowi. *Pr. Hist.-lit. UG* 1993 nr 16 [wspomnienie]. — W. Zajewski: *Zesz. Hist.*, Paryż 1996 z. 117 [rec. oprac.: Zagadki Sejmu Czteroletniego].

K.B.

RABSKA Zuzanna 1882-1960

Pseud.: Aleksandra, Z.A.; Z.R.; Z.R-a; Zuzanna Aleksandra. Poetka, prozaik, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, tłumaczka.

Urodzona 22 września 1882 w Warszawie; córka Aleksandra Kraushara, historyka i publicysty, i Jadwigi z Bersohnów. Uczyła się początkowo w domu pod kierunkiem Stefanii Sempołowskiej, a następnie uczęszczała na tajną pensję Zuzanny Morawskiej. Po jej ukończeniu w 1898, studiowała kolejno na tzw. Latającym Uniwersytecie w Warszawie, polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w 1905 na Sorbonie w Paryżu. W latach 1897-1903 spędzała wakacje w Belgii; zainteresowała się wówczas literaturą tego kraju. Debiutowała w 1902 opowiadaniem pt. „Dobre cierpienie”, opublikowanym na łamach pisma *Biesiada Literacka* (nr 29; pod pseud. Aleksandra). W tym okresie pracowała w Czytelniach Bezpłatnych Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności. W 1906 wyszła za mąż za Władysława Rabskiego (zmarł 1925), publicystę i krytyka teatralnego, współpracownika *Kuriera Warszawskiego*. Utrzymywała wraz z mężem ożywione stosunki towarzyskie z czołowymi postaciami życia kulturalnego i literackiego w kraju i za granicą. Często podróżowała, m.in. po Europie. Brała udział w pracach Warszawskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości. Rozwijała twórczość literacką i przekłado-

wą z języka francuskiego, włoskiego, a później także angielskiego. Wiersze, opowiadania, przekłady i artykuły drukowała m.in. na łamach *Bluszczu* (1907-08, 1910-14, 1917-18), *Świata (Romans i Powieść)* (1907-09, 1912-13, 1915-22, 1926-28, 1930-31), *Tygodnika Ilustrowanego* (1908-24, 1926, 1928-29), *Tygodnika Warszawskiego* (1908-10), *Kuriera Warszawskiego* (1909-14, 1916-39), *Sfinksa* (1910-14, 1916-17) i *Echa Literackiego i Artystycznego* (1912-14). Po wybuchu I wojny światowej w 1914 przebywała przez kilka miesięcy w Poznaniu, następnie w Berlinie i w Warszawie. Prowadziła działalność bibliofilską jako kolekcjonerka cennych książek i ekslibrisów oraz jako publicystka i organizatorka tego ruchu. W 1921 była współorganizatorką Towarzystwa Bibliofilów Polskich, a w 1924 współzałożycielką działającego w jego ramach Towarzystwa Miłośników Ekslibrisów. Była współorganizatorką Polskiego PEN Clubu i została w 1925 członkiem pierwszego zarządu tej organizacji. Założyła w Warszawie Towarzystwo Przyjaciół Belgii; była jego sekretarzem, a następnie wiceprezesem. W 1925-39 pracowała w redakcji *Kuriera Warszawskiego*, m.in. prowadziła w tym piśmie kronikę literacką. Oglądała też utwory dla dzieci i młodzieży, m.in. na łamach czasopisma *Moje Piśmko* (1927, 1930-31, 1934-36) i *Płomyk* (1935-38). Współpracowała z Działem Dziecięcym Polskiego Radia. W czasie okupacji niemieckiej nadal przebywała w Warszawie. W 1940 została aresztowana przez gestapo i osadzona na Pawiaku. Zwolniona po dwóch miesiącach, ukrywała się początkowo u znajomych w Zalesiu pod Pisecznem, a następnie przebywała (pod nazwiskiem Maria Mark) w prowadzonym przez zakonnicę zakładzie dla starców i kalek początkowo w Warszawie, a następnie w Milanówku. Po powstaniu warszawskim mieszkała w Rogowie pod Koluszkami. Zараbiała na życie udzielając korepetycji. Jesienią 1945 powróciła do Warszawy. Początkowo pracowała w Instytucie Pamięci Narodowej. Następnie założyła i prowadziła prywatną wypożyczalnię książek. Kontynuowała twórczość literacką. Wiersze, prozę i artykuły drukowała m.in. w *Tygodniku Warszawskim* (1945-50, z przerwami), *Stolicy* (1948-50, 1958, 1960), *Przeglądzie Księgarskim* (1949-50) i *Przewodniku Katolickim* (1957-60, z przerwami). W 1945 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Odznaczona m.in. belgijskim Krzyżem Kawalerskim Orderu Króla Leopolda II (1929). Zmarła 23 października 1960 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zanim światła pogasną ... [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1909, 238 s.

Zawartość: Nowele: Zanim światła pogasną; Zareczyzny literata; Dwie moce; Ci, którzy tworzą; Jubileusz; Fortuna; Do

swoiich; Odwiedziny Piękna; Nowela. – Wrażenia: Daleka jest droga...; Noc w Muzeum Halsy; W wiśniowym kwietnym sadzie...; Na statku „Bonnivard”; Szczęście; Jeśli jeste...; Kościół nad Morskim Okiem; Bożek buddyjski; W jaworzyńskiej dolinie; Wierny cień; Willa nad morzem; Źródło miłości; Łan żytni; O zachodzie.

2. Dogaressa. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1912, 208 s.

Zawartość: Dogaressa; Listy do niej...; Miłość Basi; Dziedzic; Linia; Dzień młodości; Miasto Madonny; Bohaterka dnia; Zemsta literatury; Niewolnica.

3. Listy miłosne. [Opowiadania]. Wwa: Druk. L. Bogusławski [1913], 135 s.

Zawartość: Listy miłosne; Wiekuista kobieta; Zemsta; Księżniczka z za witrażu; Dzień, w którym przyszła starość; Dusza w paku; Jej list; Samotnica; Pod maską; Legenda duszy, co nie umiała być sobą; Greczynka.

4. Miłość mówi... Poezje. Wwa: Gebethner i Wolff 1913, 105 s.

Cykle: Sonety do matki; Dusze królewskie; Godziny płyną... – W cudzych ogrodach [przekłady autorów:] H. de Régnier, E. Verhaeren, A. Samain, A. de Noailles, S. Merri, L. Delarue-Mardrus, F. Gregh, R. Vivien, J.C. Mendès, M. Madeleine, R.M. Rilke, E. Barrett-Browning.

5. Powiastki i wierszyki. Kijów 1916. [Inf. autorki].

6. Warszawa w sonetach. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1916, 26 s.

7. Miniatura. [Opowiadania]. Wwa: Kasa Przerobienia i Pomocy Wwskich Pomocników Księg. 1918, 134 s.

Zawartość: Odwiedziny poezji; Miłość markiza; W opuszczonym dworze; Gioconda odzyskana; Dzwon; Zegar milczący.

8. W płonącym lesie. Poezje. Wwa: Gebethner i Wolff 1918, 139 s.

Cykle: W płonącym lesie; Ogród zamknięty; Za szkłem; Prymitywy; Przed obrazami mistrzów; Sonety do dziecka; Niewolnica; Wrażenia egzotyczne. – Przekłady [autorów:] Ch.M. Leconte de Lisle, E. Verhaeren, F. Jammes, R.M. Rilke, R. de Gourmont.

9. Tajemnice Łazienek. [Opowiadania]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1920], 121 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1922; wyd. 3 Wwa: Zakład Graf. Pol. Zbroj. 1928; wyd. 3 [!] Wwa: Druk. Polska Zjednoczona 1933; wyd. 3 Wwa: J. Kwiatkowska 1938; wyd. 3 uzup. Wwa: Książ. Pol. 1947.

Zawartość: Sny Wiesi; Widzenie Leszka; Bajka o dziewczynie zakłetej w wierzbę płaczącą; Prawdziwe karzelki; Dobry smok; Legenda o śpie; Choinka Marysi; Przygoda porcelanowej figurki; Duch Belwederu; Ułani ks. Józefa.

10. Ręka Fatmy. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Pol. 1921, 205 s.

Zawartość: Ręka Fatmy; Legunka; Piotr Piguła; Siostra Anela; Noc romantyczna; Dramat Koci; Z tamtego brzegu; Zemsta książek; Przyjde...

11. Trzy powiastki o harcerzach. Wwa: Księg. Perzyński, Niklewicz i Ska 1921, 64 s.

Na okł. data wyd.: 1922.

Zawartość: Zaczarowany dąb; Skowronek; Jan Mazurek.

12. Barbarzyńca. [Opowiadania]. Wwa: F. Gadowski [1922], 84 s.

Zawartość: Barbarzyńca; Pod Łukiem Triumfalnym; Gajowy Warta; Czerwony Kuba.

13. Dziecko wojny. Powieść. *Dz. Pozn.* 1922 nr 145-208. Wyd. osob. Wwa: F. Hoesick 1923, 479 s. Wyd. 2 pt. Bożenka – dziecko wojny. Wwa: S. Cukrowski 1931.

Przełt. czes. Dítě války. [Przeł.] J.M. Foltyn. T. 1-2. Praha 1926.

14. Młodość w niewoli. Opowiadania z czasów szkoły apuchtinowskiej dla młodego wieku. Wwa: Gebethner i Wolff 1922, 110 s. Wyd. nowe z podtyt. Kartki z pamiętnika uczennicy tajnej pensji. Lw.: PWKS 1938, 134 s.

15. Dzień królików. [Dla dzieci; współaut.:] N. Aleksandrowicz. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1923], 20 s.

16. Skrzynka z dukatami. Powieść dla młodzieży. *Iskry* 1923 nr 1-9. Wyd. osob. Wwa: Mazow. Spółdz. Wydawn. 1924, 101 s.

17. Baśnie kaszubskie. Wwa: M. Arct 1925 [antydat. 1924], 98 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1925, wyd. nowe 1939 [właśc. 1938]; wyd. 4 uzup. Bydgoszcz: Nauka 1946.

18. Magia książki. [Wiersze i przekłady]. Lw.: Ossol. [1925], 48 s. Wyd. nast. Wwa: Gebethner i Wolff 1936 [właśc. 1935].

Tu także przekłady wierszy następujących autorów: Ch. Baudelaire, A. Delacour, F. Fertault, A. France, J.M. de Hérédia, H. de Régnier, P. Verlaine.

19. Pod harcerskim sztandarem. [Dla dzieci]. Wwa: Nakł. Bibl. Książek Błękitnych 1926, 76 s.

20. Agatka ze Starego Miasta. [Dla dzieci]. [Wwa:] Zakład Graf. Pol. Zbroj. [1927], 77 s.

21. Grzech markizy. Nowele. Wwa: Gebethner i Wolff [1927], 272 s.

Zawartość: Grzech markizy; Lampa z zielonym kloszem; Szczypta poezji; Listonosz; Hrabia z filmu; Pensjonat pani Gizeli; Książka z kosza; Dusza śliwy kwitnącej; Po maturze; Czarna miłość; Żebus; Dzikie maliny.

22. Italia i wiosna... Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1927], 180 s.

Szkice dot. miast włoskich

23. Tajemniczy podróżny. [Powieść]. Wwa: Bibl. Groszowa [1927], 160 s.

24. O dzieciach nie dla dzieci. [Opowiadania]. Wwa: Tow. Wydawn. *Bluszcz* 1928, 96 s.

Zawartość: Zbrodnia; Tatus i synek; Romanse; Łalka; Brzydki kłamca; Biedne dzieci; Mademoiselle; Ziemia rodzinna; Wiejorka; Zasady tatusia; Tak mówiła mamusia; Nie kradnij; Babunia; Oszczędności; Wielki artysta; „Fräulein”.

25. Ossolineum (1828-1928). [Wiersz]. Wwa: Tow. Bibliofilów Pol. w Wwie [1928], 2 s. Druk bibliofilski.

26. Pod choinką. [Opowiadania dla dzieci]. [Wwa:] Skł. gł. Dom Książki Pol. [1929], 106 s. Zawartość: Bajka o szklanym ptaszku; Wigilia małego gazetiarza; Żałostna historia o pajacu Frycku; Przygoda św. Mikołaja; Zabawa zwierząt; Boża choinka; Choinka murzyniełek.

27. Kasia i księżyc. [Dla dzieci]. *Mate Pismenko* 1931 nr 2-7. Wyd. osob. [Wwa:] Tow. Wydawn. *Bluszcz* [1934], 32 s.

28. Marmur i słońce. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick [1932], 56 s.

29. W gospodzie pod bukami. Nowele. Pozn.: Druk *Dz. Pozn.* 1932, 167 s.

Zawartość: W gospodzie pod bukami; Przekleństwo; Szczypta poezji [poz. 21]; Dusza śliwy kwitnącej [poz. 21]; Listonosz; Pod Łukiem Triumfalnym [poz. 12]; Życie wieczne; Rozwód.

30. Kraj kolorowej bajki. [Dla dzieci]. Częstochowa: A. Gmachowski i S-ka 1936, 32 s.

31. Magia książki. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 88 s.

Zawartość: Wspomnienia lotnika; Książki dziadunia; Kasia księgarzanka; Własna książka; Karolek introligator; Podróż z przygodami; Modlitewnik brata Floriana.

32. To co zdarło się naprawdę. [Dla dzieci]. Częstochowa: A. Gmachowski i S-ka 1936, 32 s.

33. Antykwiariusz Bazyli. Z cyklu „Dialogi o książce”. *Silva Rerum* 1939 nr 4 s. 85-91. Wyd. osob. Kr.: *Silva Rerum* Tow. Miłośników Książki w Kr. 1939, 10 s.

34. Książka i wojna. Sonety. Przedm.: T. Leszner. Szamotyły: Tow. Miłośników Sztuki Pięknej i Książki 1947, 25 s.

35. Przygody Grypsa w zburzonej Warszawie. [Powieść dla młodzieży]. Kr.: T. Gieszczykiewicz i S-ka 1947, 126 s.

36. Miłość Urszuli Orlikówny. Powieść [dla młodzieży]. Wwa: S. Arct 1948, 174 s.

37. Ania w Łazienkach. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1957, 194 s. Wyd. 2 także 1959.

38. Godzina prawdy. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1957, 166 s.

Zawartość: Godzina prawdy; Okiennica; Życie umarłych; Ociemniały i zmija; Jaskółki na drutach telefonicznych; Głosy książek; Noc w wagonie; Kapliczka na rozstajach; Podróże biedronki; Dalekie gwiazdy; Matka; Starość; Menuet; Sygnały miłości; W zasypianym mrowisku; Strach na wróble; Tragedia motyla; Spotkanie z zaleszczotkiem; Pajak i mucha; Tabeźdz i obłok; Zegary zmierzchu; Pożegnanie z jarzębiną; Kartka z kalendarza; Siła pieczonej; Żółty sybaryta; Zmiany; Własny dom; Mały pisarz; Pódzka; Ostatni liść; W akwariu; Pochwała kurzu; Towarzyszka; Enigma; W warownym zamku; Filon; Wiszące cementarzyki; Muszka; Stare tygodniki.

39. Moje życie z książką. Wspomnienia. Wr.: Ossol. [Cz. 1-2]. 1959, 1964, 307 + 507 s.

Przekłady

1. L. Delarue-Mardrus: Cień starego dworu. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1923], 155 s. Przekł. podp.: Z.R.

2. H. de Régnier: Lęk przed miłością. Romans. Pozn.: Eos 1923, 262 s.

3. A. t'Serstevens: Romantyczny włóczęga. [Powieść]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1924], 157 s.

4. M. Lengyel: Bitwa pod Waterloo. Komedja w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1925.

5. V.A. Jäger-Schmidt, A. Picard: Kobiectątko. Komedja w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1927.

Przekł. podp.: Z.R.

6. M. Bianca: Legendy o kwiatach. [Dla dzieci]. Wwa: M. Arct 1926, 153 s.

7. Maria, królowa Rumunii: Głos na szczytach. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance 1927, 214 s. Tamże wyd. 7 [!] [1928].

8. J. Serment: Najpiękniejsze oczy w świecie. Komedja w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1926.

9. B. Mussolini: Nieprawdopodobne, ale dozwolone. [Opowieść]. Wwa: L. Fiszer [1927], 31 s.

10. J. Fanciulli: Jaśminek. Powieść dla młodzieży. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1929], 183 s.

11. A. Maurois: Dziecię słońca. Powieść o Shelley'u. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance 1929, 267 s.

12. G. Pisano: Jak kochano przed stu laty. Z listów Elżbiety Barrett-Browning i Roberta Brownнга. *Bluszcz* 1930 nr 1-10. Wyd. osob. Wwa: Tow. Wydawn. *Bluszcz* [1930], 167 s. Wyd. nast. tamże [1932].

13. M. Bontampelli: Adria. Dzieje kobiety pięknej. [Powieść]. Lw.: Książ.-Atlas [1939], 241 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. 1957. — Wywiad: Magia książki, czyli rozmowa z Z.R. Rozm. M. Szybowska. *Stolica* 1958 nr 38.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (R. Skret). — LP XX w. (red.). — P. Grzegorzczak. *Znak* 1962 nr 7/8.

[Zanim światła pogasną.] K. Bleszyński: *Krytyka* 1909 t. 1 z. 1; J. Jankowski. *Świat* 1909 nr 6; E. Orzeszkowa: O książkach. *Kur. Litewski* 1909 nr 8; A. Strzelecki: *Sfinks* 1909 z. 6.

— [Dogaressa.] E. Czekalski: Przeglądy i sprawozdania. *Sfinks* 1912 t. 3; H. Galla: *Krytyka. Książka* 1912 nr 12; J. Jankowski: Dogaressa pisząca. *Świat* 1912 nr 4; Quis. *Museum* 1912 nr 10. — [Miłość mówi ...] [B. Leśmian] B.L.: Kronika literacka. *Lit. i Szt. dod. Now. Gaz.* 1913 nr 2; W. Lubicz. *Sztuka* 1913 s. 129-130. — [W płonącym lesie.] L. Czekalski: *Romans i Powieść* 1917 nr 48; J. Jankowski. *Bluszcz* 1918 nr 3.

— J. Kleiner: Nowele Z.R. *Wil. Kur. Pol.* 1918 nr. 1280/1281 [rec.: Miniatura]. — J. Kleiner: Z książek dla dzieci i młodzieży. *Gaz. Wiecz.* 1921 nr 6187 [rec.: Młodość w niewoli: Trzy powiastki o harcerzach]. — L. Piwiński: *Powieść. Prz.* Warsz. 1921 nr 2 [m.in. rec.: Ręka Fatmy]. — P. Kleczkowski: Les romans. *La Pologne*, Paryż 1922 nr 17 [m.in. rec.: Młodość w niewoli]. — Z. Szwejkowski: Poezja. *Powieść. Książka* 1922 nr 1 [m.in. rec.: Ręka Fatmy]. — Z. Szmydtowa: Z książek. *Bluszcz* 1925 nr 2 [rec.: Baśnie kaszubskie]. — J. Kleiner. *Tyg. Il.* 1926 nr 9 [rec.: Magia książki]. — L. Piwiński. *Nowe*

wydawnictwa. *Prz. Współcz.* 1928 t. 25 [rec.: Grzech markizy]. — [Marmur i słońce:] S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 10; K.W. Zawodziński: Kilka tomików poezji. *Prz. Współcz.* 1933 t. 47. — S. Jesionowski: Książki pod choinkę. *Kultura* 1938 nr 51/52 [rec.: Baśnie kaszubskie]. — A. Zahorska: *Kultura* 1938 nr 43 [rec.: Młodość w niewoli]. — [Baśnie kaszubskie:] K. Kuliczowska: Stare i nowe bajki. *Odrodzenie* 1947 nr 50; S. Telega. *Odra* 1947 nr 30. — W. Bełza: Tragiczna biel. *Il. Kur. Pol.* 1948 nr 23 [rec.: Książka i wojna]. — J. Płomiński: Jeszcze jeden obraz okupacji. *Warszawa* 1948 nr 7 [rec.: Miłość Urszuli Orlikówny]. — M. Poznański: Bibliotekarstwo w życiu i poezji. *Now. Lit.* 1948 nr 2 [rec.: Książka i wojna]. — [Godzina prawdy:] J. Iwaszkiewicz: O starości. *Życie Warsz.* 1957 nr 220; S. Podhorska-Okołów: Powrót do medytacji. *Twórczość* 1957 nr 10/11; Z. Kozarynowa: Świat Z.R. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 37. — [Moje życie z książką:] E. Czekalski: Rówieśnik i kolega o wspomnieniach warszawskich. *Twórczość* 1960 nr 3; M. Danilewiczowa: Trzy gawędy o książkach. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 4; E. Jankowski: Bibliografia, „czytaki” i magia książki. *Nowe Książ.* 1960 nr 7. — S. Podhorska-Okołów: Z.R. (1882-1960). *Twórczość* 1961 nr 1. — [Moje życie z książką:] J. Susul. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 19; T. Syga. *Stolica* 1965 nr 11; T.J. Żółciński: Martwe wspomnienia. *Twórczość* 1965 nr 4. — A. Kempa: Z.R. — poetka książki. *Bibliotekarz* 1988 nr 10/11.

B.M.

RADOWICZ Kazimierz ur. 1931

Prozaik, autor utworów dramatycznych, scenariuszy filmowych i słuchowisk.

Urodzony 4 marca 1931 w Ostrowie Wielkopolskim; syn Zygmunta Radowicza, inżyniera, i Stanisławy z domu Misiek. W czasie okupacji niemieckiej został wysiedlony do Nowego Sącza. Po zakończeniu II wojny światowej powrócił do Ostrowa Wielkopolskiego, gdzie uczęszczał do gimnazjum i liceum męskiego o profilu humanistycznym; w 1950 zdał maturę. Następnie studiował filologię polską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W tym okresie był kierownikiem dwutygodniowego dodatku akademickiego *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach*. Debiutował w 1954 nowelą pt. „Powrót nad jezioro”, opublikowaną na łamach czasopisma *Dziś i jutro* (nr 18). W 1955 uzyskał magisterium. W 1956 rozpoczął pracę w redakcji literackiej gdańskiej rozgłośni Polskiego Radia; od 1962 kierował redakcją audycji dla młodzieży, od 1971 był zastępcą redaktora naczelnego rozgłośni; pełnił tam także funkcję szefa działu artystycznego. Pisał słuchowiska i adaptacje literatury polskiej i obcej dla Polskiego Radia i Telewizji, za które otrzymywał wielokrotnie nagrody. W tym okresie był także recenzentem teatralnym gdańskiej rozgłośni Polskiego Radia. W 1961 ożenił się z Ireną Lorek. Od tegoż roku był członkiem SDP (do 1981). W 1971 został członkiem ZLP; w 1975-78 pełnił funkcję sekretarza, a od 1992 prezesa Oddziału Gdańskiego ZLP. Od 1978 należał do Stowarzyszenia Marynistów Polskich; po 1980 pełnił funkcję wiceprezesa zarządu Oddziału Gdańskiego. Otrzymał dwukrotnie nagrodę Prezydenta m. Gdańska (1979, 1986), nagrodę Przewodniczącego Komitetu

do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja” za twórczość oraz działalność radiową i telewizyjną (1987) oraz nagrodę Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk za rok 1986. Odbył wiele podróży zagranicznych, m.in. na statkach Polskiego Ratownictwa Okrętowego i Wyższej Szkoły Morskiej odwiedził Kanadę, Hiszpanię, Francję, Belgię i Danię. Wyróżniony m.in. odznakami „Za Zasługi dla m. Gdańska” (1965), „Zasługi Ziemi Gdańskiej” (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1972), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), odznaką „Za Zasługi dla m. Ostrowa Wielkopolskiego” (1988). Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zazdrość. [Powieść]. Gdynia: WM 1966, 173 s.
2. Kawalerowie Virtuti. [Powieść]. Wwa: MON 1969, 300 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1979, wyd. 4 1989.

Wyróżnienie Ministra Obrony Narodowej w 1969.

Przełk. ros.: Kawalerzy Virtuti. [Przeł.] O. Akimczenko i I. Konjušenko. Moskwa 1972. — węgier.: A. Virtuti Militari lovagjai. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1975.

3. Portrety z żaglowego płótna. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1969, 228 s.

Zawartość: Kapitan; Szyper; Drugi; Bosman; Żeglarz; Armator; Pasażer

4. Skarby Zatoki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 220 s. Wyd. 2 Gdańsk: WM 1983.

5. Bandera „Zawiszy Czarnego”. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 194 s.

Wyróżnienie w konkursie lit. Gł. Kwatery ZHP w 1976.

6. Kapitan z „Oriona”. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współaut.:] Z. Kuźmiński. TV 1978.

7. Narodziny miasta. [Widowisko telewizyjne; współaut.:] Z. Pietras. Powst. przed 1979. TV 1980. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1980 nr 2 s. 23-61.

8. Ostatnie tygodnie, ostatnie godziny. [Widowisko telewizyjne; współaut.:] Z. Pietras. Powst. przed 1979. TV 1981. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1981 nr 1 s. 5-39.

Nagroda za scenariusz na XXI Kaliskich Spotkaniach Teatralnych (inf. autora).

9. To miejsce – tamten czas. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gdynia, T. Dram. 1979.

Pierwotny tytuł: Młyn Kaina.

10. Margrabia. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gdynia, T. Dram. 1983.

11. Tajny więzień stanu. [Utwór dramatyczny]. *DIALOG* 1983 nr 2 s. 5-34. TV 1989.

12. „Tryton” nie czeka na pogodę. [Powieść]. Gdańsk: WM 1983, 199 s.

13. Zadanie domowe. [Opowieść dla dzieci]. Gdańsk: KAW 1984, 137 s.

R

14. Republika Ostrowska. Scenariusz serialu filmowego. [Współaut.:] Z. Kuźmiński. TV 1985.

Nagroda w konkursie zorganizowanym w 1987 pod patronatem Wojewody Poznańskiego przez Zarząd Woj. ZBoWiD, Wielkop. Tow. Kult., TV Poznań, Wydz. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. na scenariusze filmów fabularnych o powstaniu wielkopolskim.

15. Republika nadziei. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] Z. Kuźmiński. Ekran. 1986.

16. Desperacja. Scenariusz filmowy. Ekran. 1988.

17. Gdańsk '39. Scenariusz serialu telewizyjnego. TV 1989.

18. Noc Sylwestrowa. [Powieść]. Ostrów Wielkop.: Muzeum m. Ostrowa Wielkop., Zarząd m. Ostrowa Wielkop. 1993, 272 s.

19. A jutro cały świat... [Powieść]. *Gaz. Ostrowska* 1999 nr 31 [inf. autora].

Słuchowiska radiowe, m.in.: Belfer. Radio 1956. — Dzwony Nagasaki. Radio 1956. — Nienawiść. Radio 1957. — Ogrody niech będą zielone ... Radio 1958. — Pod tym samym niebem. Radio 1959. — Bohater. Radio 1961. — List gończy. Radio 1962. — Milczenie, które nie jest złotem. Radio 1962. — Noc w konwoju. Radio 1962. — Urodziny Piotrusia. Radio 1963. — Westerplatte. Radio 1964. Druk *Gdań. Roczn. Kult.* 1970 t. 5 s. 67-94 [nagroda Przewodniczącego Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1964; inf. autora]. — Szyper z „Andromedy”. Radio 1965. — Tajemnica starego młyna. Radio 1966. — Temat z polskiego. Radio 1967. Druk *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 3 s. 31-46 [nagroda Red. Programów Lit. i Teatr. Pol. Radia w 1967]. — Zażdrosć. Radio 1968. — Widok z góry. Radio 1969. — Zabiliśmy wczoraj. Radio 1969. — Bał kapitański. *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 4 s. 27-38. — Bezlitosne morze. Radio 1970. — Pamiętnik majora Waleriana. Radio 1971. — Ćwiczenia nad Wezerą. [Słuchowisko w odcinkach]. Radio 1974. — Ostatnia reduta. Radio 1974. — Straszliwy sen Benedykta Równego. Radio 1974 [nagroda w konkursie Nacz. Red. Programów Lit. Pol. Radia w 1973]. — Ostatnie okrzyknięcie. Radio 1975. — Pamiętnik harcerza. Radio 1975. — Trochę za późno, proszę pana ... Radio 1975. — Klucze Wisły. [Słuchowisko w odcinkach]. Radio 1976. — Naszyjnik z pereł. Radio 1976. — Oksywski szaniec. Cz. 1-8. Radio 1977. — Znowu śpisz, obudź się. Radio 1977. — Klubowy jubileusz. Radio 1978. — Ostatnia reduta. Radio 1978. — Program nocny. Radio 1978. Druk *Teatr Pol. Radia* 1978 nr 1 s. 84-106 [nagroda w konkursie Nacz. Red. Programów Lit. i Publicystyki Kult. Pol. Radia na słuchowisko współcz. 1978]. — Wizyta w czasie ulewnej deszczu. Radio 1978. — Bar „Pod Złotym Delfinem”. Radio 1979 [nagroda Nacz. Red. Dramatu Pol. Radia w 1979; inf. autora]. — Gdańsk, godzina Y. [Słuchowisko w odcinkach]. Radio 1979.

— Klubowy jubileusz. Radio 1979 [wyróżnienie IV Biennale Sztuki, Poznań 1979]. — Praktykant. Radio 1979 [nagroda w konkursie na słuchowisko Wydz. Kultury Urzędu Woj. w Gdańsku w 1975; inf. autora]. — Epilog listopada. Radio 1980. — Krzyż Maltański. Radio 1980 [nagroda na przeglądzie słuchowisk rozgłośni regionalnej w Gdańsku w 1980]. — Szóstka mistrza Zenona. Radio 1980. — Pogodna sierpieniowa niedziela. Radio 1981. Druk *Teatr Pol. Radia* 1981 nr 1 s. 39-62 [nagroda w konkursie Nacz. Red. Programów Lit. i Publicystyki Kult. Pol. Radia na słuchowisko w 1980]. — Imieniny. Radio 1981. — Nowe nadzieje. Radio 1984. — Tra-twa nr 5302. Radio 1986. — Rzym – środa 13 maja. Radio 1988. — Stenogram zbrodni. [Słuchowisko w odcinkach]. Radio 1989. — Początek drogi. [Słuchowisko w odcinkach]. Radio 1990.

Adaptacje

1. Nad Niemnem. Scenariusz filmowy na podstawie powieści E. Orzeszkowej. Ekran. 1986. Por. poz. 3.

2. Między ustami a brzegiem pucharu. Scenariusz filmowy na podstawie powieści M. Rodziewiczówny. Ekran. 1987.

3. Nad Niemnem. Scenariusz serialu telewizyjnego w 4 odcinkach na podstawie powieści E. Orzeszkowej. TV 1988. Por. poz. 1.

Nagroda Przewodniczącego Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1999. — Wywiady: Pióro i mikrofon. Rozm. J. Szulczewski. *Bibl. Gdań. i Elb.* 1979 nr 3; Niezapomniana lekcja. Rozm. G. Lenart Bartuszek. *Antena* 1987 nr 35.

Z. Łukasiewicz: Kształty nadziei. *Nadodrże* 1967 nr 13. — [Kawalerowie Virtuti:] J. Barski. *Tyg. Mor.* 1969 nr 33; J. Mazurczyk: Epopeja zawsze żywa. *7-my Głos Tygodnia* 1969 nr 13; R. Pietrzak: 150 godzin na Westerplatte. *Nowe Książ.* 1969 nr 17. — T. Grabowski: Romantyzm morza. *Nowe Książ.* 1970 nr 6 [m.in. rec.: Portrety z żaglowego płótna]. — B. Królikowska: Żołnierze z Westerplatte. *Tuórczość* 1970 nr 7/8 [rec.: Kawalerowie Virtuti]. — E. Zaleska: Przygoda, ale dla kogo? *Nowe Książ.* 1972 nr 7 [rec.: Skarby Zatoki]. — M. Orski: Powracający schemat. W tegoż: Zmowa obojętnych i inne szkice. Wr. 1973 [rec.: Portrety z żaglowego płótna]. — K. Łastawiecki. *Dz. Bałt.* 1976 nr 19 [rec.: Bandera „Zawiszy Czarnego”]. — S. Sierecki: Sonata powstańców widm. *Wiecz. Wyb.* 1983 nr 147 [rec.: Tajny więzień stanął]. — G. Antoniewicz. *Głos Wyb.* 1985 nr 126 [rec.: Zadanie domowe]. — W. Nowicki: Detektyw historii. *Odgłosy* 1985 nr 32. — M. Sokółowska: KAW w Gdańsku oferuje ... *Nowe Książ.* 1985 nr 6 [rec.: Zadanie domowe]. **B.M.**

RADZYMIŃSKA Józefa ur. 1921

Pseud.: Anastazja Tucholska; Antonina Rudnicka; j.r.; J.R.; Miecz y Sława; Mieczysława; Mieczysława Ogińska. Poetka, powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 1 czerwca 1921 w Lesznowoli (pow. warszawski); córka Juliana Radzymińskiego, wła-

ściciela młyna, i Heleny z Ładyńskich; młodsza siostra pisarki Joanny Żwirskiej. W 1937 ukończyła w Warszawie humanistyczne Gimnazjum Towarzystwa „Współpraca”. Debiutowała w tymże roku jako poetka wierszem pt. „Choinka”, ogłoszonym w piśmie *Młoda Wieś* (nr z grudnia). Do wybuchu II wojny światowej studiowała na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Brała udział w działalności konspiracyjnej w szeregach kolejno Służby Zwycięstwu Polski, Związku Walki Zbrojnej i AK. Aresztowana w styczniu 1941, przez rok była więziona na kobiecym oddziale Pawiaka. W tym czasie napisała „Hymn więzienny”, śpiewany przez więźniarki. Po zwolnieniu podjęła studia w tajnej Akademii Nauk Politycznych, które ukończyła w czerwcu 1944. Kontynuowała twórczość literacką. Wchodziła w skład zespołu redakcyjnego konspiracyjnych czasopism wydawanych przez organizację Miecz i Pług, *Kuźnia* (1943) i *Dźwigary* (1943-44); w pismach tych, a także w organie Związku Kobiet Czynu Ruchu Miecz i Pług *Polka Czynu*, publikowała wiersze (1944; pod pseud.: Miecz y Sława, Mieczysława, Mieczysława Ogińska). Podjęła prace nad powieścią pt. „Krawędź wiatru”, napisała poemat o zjednoczeniu narodów pt. „Sławia” (1943). Brała udział w powstaniu warszawskim; po kapitulacji dostała się do niewoli niemieckiej i przebywała w obozach jenieckich, początkowo w Lamsdorf, a następnie w Muelbergu, Altenburgu i Oberlangen. Napisała wystawiane przez jeńców „Jasełka obozowe” (grudzień 1944) oraz obraz sceniczny pt. „Światowid” (luty 1945). Po wyzwoleniu obozu w kwietniu 1945 jako pracownica PCK wyjechała do Włoch, a w 1946 do Anglii. Publikowała wówczas wiersze, reportaże, korespondencje w *Dzienniku Żołnierza 1 Dywizji Pancерnej* (Holandia, 1945-46), *Gońcu Karpackim*, piśmie 3. Dywizji Strzelców Karpaccy (Włochy, 1945-46), *Orle Białym* (Włochy, Londyn, 1945-57), *Gazecie Żołnierza* (Bari, Neapol, 1946), *Myśli Polskiej* (Londyn, 1946-49) i *Dziatwie* (Londyn, 1947-51). W 1948 przeniosła się do Argentyny i zamieszkała w Buenos Aires. Nawiązała współpracę z redakcją *Głosu Polskiego* w Buenos Aires, organu Związku Polaków w Argentynie, prowadziła stały dział pt. „Kultura i wiedza” (tu też pod pseud.: j.r., Antonina Rudnicka). W 1948-52 była stałą korespondentką pism wychodzących w Londynie *Gazeta Niedzielną* i *Życie*. Fragmenty prozy, wiersze i przekłady z języka hiszpańskiego ogłaszała też w paryskiej *Kulturze* (1947-57). W 1951 należała do grona założycieli Stowarzyszenia Literatów i Dziennikarzy Polskich w Argentynie. W 1951-60 była korespondentką *Ostatnich Wiadomości*, pisma Oddziałów Wartowniczych w Niem-

czech (Mannheim), a od 1952 także *Nowego Świata* (Nowy Jork, do 1960) oraz *Wiadomości* (Londyn, do 1962). Publikowała w pismach *Lud* (Kurytyba, 1953-55), *Nasza Sprawa* (Buenos Aires, 1954-60), *Głos Polski* (Kanada, 1955-57). Poza twórczością literacką uprawiała też twórczość malarską. W 1955 wyszła za mąż za Adama Janczyszyna, muzyka. Działała aktywnie w związkach i organizacjach Polonii argentyńskiej, m.in. w Klubie Polek i Związku Tobrukczyków. W 1955 otrzymała nagrodę Radia Wolna Europa za poemat pt. „List do kraju”, w 1956 nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, ufundowaną przez Koło Byłych Żołnierzy AK za twórczość związaną z walką podziemną w czasie wojny. Jako członek tegoż Związku była jego przedstawicielem na obszarze Argentyny. W 1957-62 wchodziła w skład zespołu redakcyjnego *Kuriera Polskiego* w Buenos Aires. Tłumaczyła wiersze z języka hiszpańskiego, włoskiego, francuskiego i chorwackiego. Współpracowała też z czasopismami krajowymi, m.in. od 1957 z *Kamienią i Kierunkami* oraz od 1960 ze *Zwierzciadłem i 7 Dni*. W 1960 przyjechała do kraju na Zjazd Działaczy Polonijnych. W 1962 powróciła do kraju na stałe. Od tegoż roku (do 1976) współpracowała z *Biuletynem Towarzystwa Łączności z Wychodźstwem „Polonia”*, wydawanym przez Krajową Agencję Informacyjną. Od 1963 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; pełniła funkcję sekretarza Oddziału Warszawskiego). W 1963 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Należała do Klubu Dziennikarzy Polonijnych przy SDP oraz uczestniczyła w działalności ZBoWiD. Rozwijając twórczość literacką, publikowała m.in. w *Stolicy* (1962-76), *Tygodniku Kulturalnym* (1963-76), *Kontynentach* (1964-68), *WTK* (1974-80), jak również w pismach wydawanych w Londynie *Kronika* (1963-71; tu też pod krypt. J.R.) i *Oficyna Poetów i Malarzy* (1967-80). W 1967 przebywała w Anglii na zaproszenie Sue Ryder Foundation opiekującej się byłymi więźniami obozów koncentracyjnych. Wiele podróżowała po krajach Europy i Ameryki Południowej. W 1980 została członkiem Towarzystwa Współpracę z Polonią Zagraniczną „Polonia”, w 1985 członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich, a w 1989 członkiem SPP. Odznaczona m.in. Medalem za Warszawę (1973), Medalem Zwycięstwa i Wolności 1939-1945 (1974), Krzyżem Armii Krajowej (Londyn, 1974), Warszawskim Krzyżem Powstańcym (1982), Krzyżem Partyzanckim (1983), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Krawędź wiatru. Powieść. Powst. 1943/1944. Druk fragm. *Zryw* oraz *Głos Pol.*, Buenos Aires 1946/1947, 1950.

Rkps całości w Dziale Rękopisów Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr. – Inf. o druku fragm. wg autorki.

2. Krwawa rysa. Z poezji wojny wiersze wybrane. [Wwa:] 1944 [VII], 42 s., powiel. *Bibl. „Dzwigarów”*, nr 2.

Wyd. konspir.; podp.: Mieczysława Ogińska. – Cały nakład spłonął w czasie powstania warszawskiego.

3. Dziewczęta za drutami. Powieść. Powst. 1944-1945. Wyd. [Łódź:] WŁ 1966, 146 s.

Powieść pisana w obozie jenieckim. – Pierwotny tytuł: Rdza.

4. Świat bez poręczy. Powieść. Powst. Włochy 1945. Druk *Serwis dla Młodzieży* [wyd. Pol. Ag. Prasowa „Światpol”], Londyn 1948. [Inf. autorki].

5. Noc cudzoziemska. Powieść o Michale Ogińskim. Powst. Anglia 1947.

Rkps jak w poz. 1.

6. Przymierze z miastem. [Powieść o powstaniu warszawskim]. Powst. Anglia 1947. Druk *Głos Pol.*, Buenos Aires 1949 luty-lipiec [30 odcinków]. [Inf. autorki]. Wyd. osob. Wwa: „K2” 1994, 147 s.

7. Dzień przed powstaniem. Obraz sceniczny. Wyst. Buenos Aires 1950.

8. Dzika perła. [Wiersze]. Tonbridge, Kent: Ofic. Poetów i Malarzy na Emigracji w Anglii 1952, 44 s.

9. Fraszki. Buenos Aires: Nakł. autorki; [druk.] Lasecki y Olsiewicz 1953, 37 s.

10. Profile cieniów. Szkice historyczne. Druk *Głos Pol. i Kur. Pol.*, Buenos Aires oraz *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1952-1957, a także *Wiadomości*, Londyn 1953. [Inf. autorki].

11. Opowieść o cudzoziemcach. Poemat. Buenos Aires: Stow. Literatów i Dziennikarzy Pol. w Argentynie 1953, 80 s.

12. Popiół i płomień. Poemat sceniczny i wiersze powstańcze. Buenos Aires: [Nakł. autorki]; [druk.] Lasecki y Olsiewicz 1954, 38 s.

Zawartość: Popiół i płomień. Prolog; I. Sen; II. Przebudzenie; III. Pozegnanie i groza; IV. Opowiadanie suche; V. Rozmowa poległych. – Wiersze powstańcze 1944-1954.

13. Antolka i Helena. Powieść. Powst. 1955.

Wyróżnienie w ramach nagrody paryskiej *Kultury* w 1955 (inf. autorki).

14. Narodziny Mazurka. [Powieść o Michale Ogińskim]. Powst. 1955.

I nagroda *Głosu Pol.* Polonii kanadyjskiej w 1955 (inf. autorki).

15. U źródeł życia. Opowiadania zdziwione. Powst. 1956.

Wyróżnienie w ramach nagrody paryskiej *Kultury* w 1956 (inf. autorki).

16. Bar pod Prometeuszem. (Sceniczny obraz symboliczny w 1 odsłonięciu). Buenos Aires: Nakł. autorki; [druk.] „Dorrego” 1958, 31 s.

Zawiera również 6 wierszy autorki.

17. Spojrzenie na brzeg. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1959, 161 s.

Wyróżnienie w konkursie wydawn. „Veritas” w Londynie (inf. autorki). – IV nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Literackim WŁ.

18. Druga ziemia. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1964, 285 s.

19. Nad nami noc. [Powieść]. *Kronika*, Londyn 1964 nr 42-50; 1965 nr 3-9. Wyd. osob. Lubl.: WŁubel. 1966, 151 s.

20. Krzyże z obcego drzewa. [Powieść]. *Kronika*, Londyn 1965 nr 30-50/51. Wyd. osob. Wwa: Patria 1995, 170 s.

Druk fragm. w 1951-1954: *Głos Pol.*, Buenos Aires, *Ostatnie Wiad.*, Mannheim (inf. autorki).

21. Rzecz najważniejsza. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1966, 193 s.

22. Niech zginie pamięć. [Powieść]. *Kronika*, Londyn 1968 nr 27-49/50; 1968 nr 1/2-5. Wyd. osob. pt. Niech spłonie pamięć. [Łódź:] WŁ 1984, 248 s. Utwór powstał po odbytej w 1967 na zaproszenie Sue Ryder Foundation podróży do Anglii.

23. Ciężki pierścień. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1969, 69 s.

Układ w częściach: 1941-1945. Polska – Niemcy; 1946-1948. Włochy – Anglia; 1948-1962. Argentyna.

24. Róże z ognia. [Powieść]. Wwa: MON 1969, 166 s.

25. Dwa razy popiół. Wspomnienia z lat 1939-1949. Kr.: WŁ 1970, 292 s.

26. Biały Orzeł nad Rio de la Plata. Wwa: MON 1971, 254 s.

Historia pol. emigrantów w Argentynie w 1810-1962.

27. Kobiety polskie w walce podczas II wojny światowej. Wwa: Tow. Polonia 1975, 20 s., powiel.

28. Czternaście lat mroku. Kr.: WŁ 1978, 329 s.

Wspomnienia z emigracji w Argentynie w 1948-1962.

29. Dziennik 1945-1980. Masz. 780 s.

Masz. w Bibl. Nar. w Wwie.

30. Nie zniszczeni przez grom. [Opowiadania historyczne]. Wwa: MON 1981, 325 s.

Zawartość: „A dziś ojczyznę jest niczym niedłuzny”. – 1. Trzy pokolenia: Dziadek Antoni; Towarzysz Ludwika Waryńskiego; Dalsza działalność Feliksa Pawłowskiego; Michał, brat Feliksa; Eustachy Pawłowski; Opowiadanie Leokadii. – 2. Rodzina Staniszewskich: Od zarania PPS po „Barykadę Wolności”; „Gospoda Przyjaciół”; „Czarna Pralnia”; Zapiski z odczłani bólu; Bliski wiew wolności; Smutny zapach lip; Jeszcze o wrześniu. – 3. Powinność wojskowa: „Zygmunt-Powstaniec”; Generał poddać się nie chce; Powinność trwa ponad pięćdziesiąt lat. – 4. Na ziemi hiszpańskiej: Wspomnienia z tamtej walki; Ochotnicy muszą opuścić Hiszpanię. – 5. Wierna żołnierskiej przysiędze: Historia puka do drzwi; Antyczny bohater w polowym mundurze; Związek Polski Niepodległej; Odważna dywersja. – 6. Medalja za Hrabrost: „Milczący Kamieniu, zostań świadectwem męczeństwa”; Tunel, budowany przez śmierć; Partyzanci czuwają; Ostatnie, lecz ciężkie walki; Medalja za

Hrabrost. — 7. W nieparzyste lata. — 8. Pseudonim „Skrypek”: Lata terroru; Egzaminy na pniach świętych drzew; W Batalionach Chłopskich na Rzeszowszczyźnie; Słowo o rodzicach; Wyzwolenie wioski Piątkowa. — 9. Porucznik „Budysz” z batalionu „Belt”: Powstańca Reduta; Kwiaty dla Sergiusza; Co było po wyzwoleniu. — 10. Mozaika z dziesięciu kamieni: Mazur spod Żytomierza; Prawnuczka poety; AR; Trzy fragmenty; Pieśni nie mogą umilknąć; „Tancred”; Podchorąży Wiesław. — 11. Przez ogień i śmierć: Decyzja dalszej walki; Idzie żołnierz borem, lasem, nocą...; Bojowy chrzest; Pościg za uciekającym wrogiem; Rzeszowszczyzna w ogniu. — Narodowa pamięć.

31. Książki i przyjaźnie. Wwa: Pax 1984, 269 s.

Zawiera wspomnienia z l. 1939-1963 o następujących pisarzach i redaktorach: W. Ax-Pańczak, R. Bailly, Cz. Bednarczyk, K. Bednarczykówna, J. Berent, J. Bielatowicz, P. Czarnyszewicz, M. Czuchnowski, M. Danilewiczowa, R. Dąbrowski, M. Eisenmann, T. Gajcy, W. Gombrowicz, L. Gomolicki, W. J. Grabski, W. Grubiński, M. Grydzewski, M. Gryziewiczowa, J. Herlain, W. Iwaniuk, J. Iwaszkiewicz, J.Z. Jakubowski, K. Jaworski, O. Jawrower, Z. Kotkowski, J. Kowalik, P. Krishna Raina, M. Kubicki, M. Kukiel, S. Legeżyński, E. Ligocki, B. Maciejewski, B. Miazgowski, W. Mencil, Cz. Miłosz, H. Naglerowa, J. Osmanis, W. Ostrowski, T. Pamicki, J. Pogonowski, M. Poradowski, S. Pyżak, S.M. Saliński, S. Stroniski, L. Telega, T. Terlecki, L. Wanat, M. Wańkiewicz, J. Woszczyński, W. Zagórski, F. Zahora-Ibiański, — oraz wiersze J.R.

32. Blask obecności. Wiersze z lat 1919-1989. Wwa: Wydawn. Archidiecezji Warsz. 1990, 102 s.

33. Moc niezwykła. Wybór wierszy z lat 1980-1990. Wwa: Ofic. PP 1991, 90 s.

34. Przez morza i świat. [Wiersze z rys. autorki]. Wwa: Intpol 1991, 46 s.

35. Zawsze niepodlegli. [Studium historyczne]. Wr.: Toporzeł 1991, 215 s.

Historia konspiracyjnej organizacji wojskowej Kadra Polski Niepodległej, wchodzącej w skład AK, napisana na podstawie archiwum tej organizacji oraz relacji i wspomnień żyjących jej żołnierzy.

36. Marsz leśny. [Piosenki wojenne z nutami]. Wwa: [Nakł. autorki] 1992, 55 s.

37. Nad czasem pochyłona. [Miniatury literackie]. Wwa: RePrint 1992, 55 s.

Wybór zapisków z l. 1942-1992, druk w konspiracyjnym mies. *Dziwigary*, na emigracji w londyńskich pismach *Nowa Pol.*, *Orzeł Biały* i *Wiadomości*, *Tyg. Pol.* (Nowy Jork), *Ostatnie Wiad.* (Mannheim) oraz w kraju w *Kamieniu* i *W Drodze*.

38. Kwiat Chwil Najśodszych. [Wiersze i przekłady]. Wwa: Latona 1993, 62 s.

Zawiera wybór erotyków J.R. oraz przekłady wierszy autorów z Ameryki Łac.: J.F. Aguirre, E. Ballagas, G. Mistral, F.B. Moreno, M. Paseyro, A. Storni.

39. Pieśni z Obczyzny. [Wiersze]. Rys. autorki. Wwa: Latona 1993, 94 s.

40. Przymierze z miastem. [Powieść]. Wwa: „K2” 1994, 147 s.

Wyd. z okazji 50. rocznicy powstania warszawskiego.

41. „Psalm Powstańczy 1944”. [Wiersze]. Wwa: „K2” 1994, 73 s.

Wyd. z okazji 50. rocznicy powstania warszawskiego.

42. Przychodzą z Historii. [Opowiadania historyczne]. Wwa: Patria 1995, 111 s.

Zawartość: Matka [dot. Leonarda da Vinci]; Portret [dot. Leonarda da Vinci]; Dar smutnych dłoni [dot. Michała Anioła]; Lekcja [dot. T. Kościuszki]; Narodziny Mazurka [dot. M. Ogińskiego]; Pożegnanie [dot. J.W. Goethego]; Pole [dot. E. Delacroix i F. Chopina]; Historia „Tysiąca Walecznych” [dot. J. Kamińskiego]; Spotkanie z Celiną [dot. A. Mickiewicza]; Wieczór w Sèvres [dot. A. Mickiewicza]; Plomien [dot. A. Mickiewicza]; Płachta mroku [dot. W. Łukasiewicza]; Człowiek z Łużyc [dot. J. Cisińskiego]; Ostatni list [dot. R. Traugutta]; Szabla i kwiaty [dot. H. Pustowojowej]; Blask [dot. C.K. Norwida]; Światło spod powiek [dot. M. Skłodowskiej-Curie]; Gorejąca Róża [dot. M. Kolbego].

43. Magnificat, czyli Hymn Życia. [Powieść]. Wwa: Patria 1996, 95 s.

44. Pomyślane o zmierzchu. [Powieść]. Wwa: Patria 1997, 152 s.

45. Pamiętnik sprzed istnienia. [Opowiadania]. Wwa: Patria 1998, 140 s.

Zawartość: Pamiętnik sprzed istnienia; Człowiek w pelerynie; Tajemnica; Rzeczowe opowiadanie Filizanki; Z notatnika Katarzyny; Ostatnie Jabłko Czasu (fragment pośmiertnego przesłania); Rękopis emigracyjnego poety; Zła miłość; Opowiadanie Zdradzonej Sukienki; Myśli o Cieniu; Zgubiona; Zbrodnia; Portret; Po śmierci; Ściana z promieni; Władca; Słowa Klementyny; Miniatury; Pamięć; Wyznanie Psa; Starość.

46. Podróż do początku. Wwa: PIW 1998, 363 s.

Wspomnienia z lat szkolnych i studenckich spędzonych w Warszawie i okolicach, w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

47. Rękopisy odnalezione. [Wspomnienia]. Wwa: Patria 1999, 140 s.

48. Prawo do wieczności. [Wiersze z rys. autorki]. Wwa: Patria 2000, 205 s.

Na k. tytułowej także pseud.: Miecz y Sława.

Wybory utworów w przekł. hiszp.: Elegias a la patria. [Przeł.] O. Jawrower. Buenos Aires 1954; Amapola purpurea. Elegias a la patria. [Przeł.] O. Jawrower. Buenos Aires 1955.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1963, 1964, 1966, 1971, 1974, 1978, 1979, 1981, 1988, 1999. — Wywiady Twarze w „Zwierciadle”: J.R. *Zwierciadło* 1960 nr 37; J.R. poetka i powieściopisarka wróciła do Polski. Rozm. [B. Sowińska] (be). *Życie Warsz.* 1962 nr 286; Rozmowa z J.R. Rozm. M.B. Maciejewski. *Kronika*, Londyn 1967 nr 43.

SWPP 1. — PP (M. Brykalska).

J. Bielatowicz: Poeci przybycze do 2-go Korpusu. *Gaz. Żoł.*, Neapol 1946 nr z 20 I. — J. Woszczyński: Ostatnia poetka podziemia. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1952 nr z 27 IV. — [Dzika perła:] S. Legeżyński: O „Dzikiem perle”. W: Ku wolnej Polsce. Londyn 1953; J. Winczakiewicz: Nad „Dziką perlą”. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1953 nr z 5 IV. — J. Winczakiewicz: Poemat o emigrantach. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1953 nr z 6 XII [rec.: Opowieść o cudzoziemcach]. — P.P. Yolles: R. *Nowy Świat*, Nowy Jork 1953 nr z V. — S. Legeżyński: *Głos*, Londyn 1954 nr z 1 [rec.: Opowieść o cudzoziemcach]. — M. Pankowski: Mowa bez ziemi. *Kultura*, Paryż 1954 nr 10. — J. Winczakiewicz. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1954 nr z 6 III [rec.: Fraszki]. — [Amapola purpurea:] J.F. Aguirre: Bajo la cruz del sur. *El Día*, Saltillo,

R

Meksyk 1955 nr 1; J.F. Aguirre: Le poesia de J.R. a traves de su „Anapola”. *El Bien Publico*, Montevideo 1955 nr 24 VIII. — R. Michalski: Tokarze własnej rozpaczy. *Biul. Rozgłośni „Kraj”* 1956 nr 32 [rec.]; Opowieść o cudzoziemcach; Popiół i plomienie]. — J. Bielatowicz: J.R. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 35. — [Spojrzenie na brzeg:] H. Bereza: Spojrzenie na trzeźwo. *Nowa Kult.* 1959 nr 39; A. Kowalska. *Kierunki* 1959 nr 33; Z. Pędziński: Wokół człowieka na pustyni. *Współczesność* 1959 nr 18; Z. Kozarynowa: Dziewczęta w mundurach. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 7; S. Podhorska-Okołów: Nostalgia czy neurastenia? *Twórczość* 1960 nr 6; S.J. Rostworowski: Zarażeni ziemią. *Wież* 1960 nr 5. — [Druga ziemia:] Z. Pędziński: „Ile cię cenić trzeba”. *Odgłosy* 1964 nr 26; H. Zaworska: Tylko dla kobiet? *Nowe Książ.* 1964 nr 11 [dot. też: K. Kleczkowska: Cztery ściany świata]; Z. Kozarynowa: W Stanach i w Argentynie. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 2 [dot. też: M. Gordon: Katedra]. — B. Kogut: Randa z ojczyzną. *Życie Lit.* 1966 nr 30, przedr. pt. Zapiski na marginesach w tegez: Manowce. Pozn. 1969 [rec.: Rzecznik najważniejsza]. — K. Rodowska: Lekcja wierności. *Kierunki* 1966 nr 40 [rec.: Druga ziemia; Nad nami noc; Rzecznik najważniejsza]. — K. Szwedowicz: Rachunek serdeczny, rachunek uproszczony. *Nowe Książ.* 1966 nr 15 [rec.: Rzecznik najważniejsza]. — S. Wygodzki. *Nowe Książ.* 1966 nr 22 [rec.: Dziewczęta za drutami]. — J.Z. Brudnicki: Powroty. *Współczesność* 1967 nr 8 [rec.: Nad nami noc; Rzecznik najważniejsza]. — J. Kapuściak: Ojczyzny „ciężki pierścień”. *Nowe Książ.* 1970 nr 10 [rec.: Ciężki pierścień]. — G. Latuszyński: Dwie miłości Marii. *Nowe Książ.* 1970 nr 12 [rec.: Róża z ognia]. — A. Czerwiński: Z lat walki i emigracji. *Kronika*, Londyn 1971 nr 29 [rec.: Dwa razy popiół]. — [Biały Orzeł nad Rio de la Plata:] A. Horodyski: Co czwarty Polak... *Nowe Książ.* 1972 nr 1; H. Wróbel: Dlaczego nie o książkach polskich. *Kur. Pol.*, Buenos Aires 1972 nr 766. — S. Nieuważny: Okrucy wojennych przeżyć. *Pokolenia* 1972 nr 1. — [Czternaście lat mroku:] Z. Bau: Zamroczone lata. *Kultura*, Paryż 1979 nr 9; E. Dusza. *Tydz. Pol.*, Londyn 1979 nr 19; A. Kowalski: Posąg i popiersie. *Nowe Książ.* 1979 nr 9; E. Dusza. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1980 nr 49. — M.A. Kowalski: Zyciorysy biało-czerwone i czerwone. *Nowe Książ.* 1981 nr 22 [rec.: Nie zniszczeni przez gron]. — F. Śmieja: Okaleczona pamięć. *Związkowiec*, Toronto 1981 nr 8 [rec.: Czternaście lat mroku]. — E. Górecka-Gromniak: Zanim splotnie pamięć. *Tyg. Kult.* 1984 nr 51 [rec.: Niech splotnie pamięć]. — [Książki i przyjaźnie:] A. Baranowska: Na obczyźnie. *Tu i Teraz* 1985 nr 20; T. Błażejewski: W oczekiwaniu na ciąg dalszy. *Mies. Lit.* 1985 nr 7; D. Dąbrowska. *Nowe Książ.* 1985 nr 6; [K. Mętrak] (km): Emigracyjne różności. *Literatura* 1985 nr 10; J. Zieliński: Książki, przyjaźnie. *Odra* 1986 nr 2. — W.J. Podgórski: Poetka czynu. *Nowe Książ.* 1991 nr 9 [rec.: Blask obecności; Moc niezwykczona; Przez morza i świat]. — [Podróż do początku:] [A. Biernacki] Abe: Podróż do początku. *Twórczość* 1998 nr 6; A. Ziemiński: Arkadia z gorzkim finałem. *Nowe Książ.* 1998 nr 8.

B.D.

RAFAŁOWSKA Barbara 1899-1993

Właściwe imię: Balbina.
Pseud.: B.R.; Janina Janowska.
Tłumaczka, krytyk literacki.

Urodzona 11 listopada 1899 w Łodzi; córka Elji Halbersztadta i Pissy z Szenwiczów. Dzieciństwo spędziła w Łodzi, gdzie uczęszczała najpierw do Gimnazjum M. Szrubko, a od 1916 do Gimnazjum Żeńskiego im. E. Orzeszkowej; w 1919 zdała maturę. Następnie do 1924 studiowała germanistykę i historię literatury polskiej na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Od 1925 pracowała jako nauczy-

cielka w gimnazjach warszawskich (dyplom nauczycielski uzyskała w 1929). W 1926 doktoryzowała się na UW na podstawie rozprawy pt. „Studia nad kompozycją „Buch der Lieder” Heinego” (promotor prof. Zygmunt Łempicki). Przed 1927 wyszła za mąż za Rafałowskiego. Debiutowała w 1936 artykułem pt. „Gojawicyńska nagrodzona”, zamieszczonym w *Lewarze* (nr 1; podp. Janina Janowska). Współpracowała z wydawnictwem Wiedza i Życie. Po wybuchu II wojny światowej, przebywała od listopada 1939 w zajętych przez ZSRR Białymstoku, gdzie pracowała jako nauczycielka, następnie od kwietnia 1940 w Kazachstanie. W marcu 1941 powróciła do Białegostoku i zajęła się ponownie nauczaniem. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w czerwcu 1941, ewakuowała się w głąb Związku Radzieckiego i pracowała nadal jako nauczycielka. W 1943 została wezwana przez Związek Patriotów Polskich do Moskwy i skierowana do pracy w Wydziale Literatury. Redagowała tomy *Biblioteczki Związku Patriotów Polskich*, współpracowała z Komitetem do Spraw Dzieci Polskich w ZSRR jako autorka podręczników szkolnych, recenzentka wypisów szkolnych oraz uczestniczka zespołu programowego. Publikowała też artykuły i recenzje literackie w *Nowych Widnokregach* (Moskwa, Kujbyszew, 1942, 1944-45). Została członkiem PPR (od 1948 w PZPR). W 1946 powróciła do kraju i objęła funkcję zastępcy redaktora naczelnego Spółdzielni Wydawniczej „Książka”, później redaktora naczelnego Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza”. Współpracowała jako tłumaczka i krytyk literacki z *Kuźnicą* (1946-48). W 1950-58 pełniła obowiązki zastępcy redaktora naczelnego *Twórczości*; drukowała tu szkice, artykuły i recenzje (także podp. B.R.). W 1951-54 pracowała w Instytucie Badań Literackich (IBL), od lutego 1952 kierowała Działem Literatury Współczesnej. Od tegoż roku wchodziła w skład Rady Naukowej IBL. Zajmowała się metodyką nauczania, a także pracą przekładową i redakcyjną w zakresie współczesnej literatury polskiej i radzieckiej. Równocześnie wykładała w Instytucie Kształcenia Kadry Naukowych. Ogłaszała artykuły poświęcone zagadnieniom oświatowym w *Polonistyce* (1960-61, 1963, 1965-66). Zmarła 23 marca 1993 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Język polski. Podręcznik dla klasy 3. Moskwa: Kom. do Spraw Dzieci Pol. w ZSRR przy Lud. Komisariacie Oświaty Ros. Federacyjnej SRR 1944, 48 s.

Przekłady i adaptacje

1. A. Makarenko: Poemat pedagogiczny. T 1-3. Łódź: Spółdz. Wydawn. Książka 1946, 284 + 228 +

295 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1949; w: A. Makarenko: Dzieła. T. 1. Wwa: PZWS 1955, wyd. 3 [!] tamże 1956.

Wyd. osob. fragm.: Pochód na Kuriaż. Z powieści A. Makarenki w tłum. ... wybrała i oprac. J. Skarżyńska. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 115 s. Wyd. 2 [inne]: Pochód na Kuriaż. Wybrała i oprac. E. Chłapowska. Wwa: KiW 1950, 141 s., toż wyd. 3 tamże 1951.

Adapt. teatr.: Poemat pedagogiczny. Adapt.: A. Kochanowska. Wwa: KiW 1949, 85 s.; Poemat pedagogiczny. Adapt.: J. Rakowiecki. Wyst. Wr., T. Pol. 1951.

2. K. Simonow: Dni i noce. [Powieść]. Wwa: Książka 1948, 333 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1949, wyd. 3 tamże 1949.

Wyd. osob. fragm.: Ani kroku w tył. Wybrała i oprac. I. Jurgielewicz. Wwa: Prasa Wojsk., KiW 1950, 116 s.; Bohaterski czyn kapitana Saburowa. Wwa: KiW 1951, 41 s.

3. M.A. Nexö: Ludzie z Dangaardu. Dramat w 3 aktach. Tłum. J. Mondschein. Adapt. ... Wstęp: J.A. Szczepański. Wwa: KiW 1950, 56 s.

4. M. Gorki: Po czyjej jesteście stronie „twórcy kultury”? (Odpowiedź moim czytelnikom w Ameryce). Przel.: S. Klonowski i ... Wwa: KiW 1950, 135 s.

Artykuły z l. 1906-1932.

5. G. Serebrjakowa: Młodość Marksa. [Powieść]. Wwa: KiW 1959, 699 s.

6. K. Fiedin: Koniec świata i inne opowiadania. Wwa: PIW 1960, 279 s.

Prace redakcyjne

1. Czytanki polskie. Na kl. 3 szkół dla dzieci polskich w ZSRR. Moskwa: Kom. do Spraw Dzieci Pol. w ZSRR przy Lud. Komisariacie Oświaty Ros. Federacyjnej SRR 1944, 124 s.

2. F. Dzierżyński: Z „Pism”, „Pamiętnika więźnia” i „Listów”. Wstęp H. Rudnickiej. Wybrała i oprac. ... Wwa: NK 1952, XVIII, 217 s.

3. M. Gorki: Opowiadania. Matka. Oprac. i wstęp ... [Przel.: J. Brzęczkowski i in.]. (Wybór dzieł. T. 1). Wwa: PIW 1954, 691 s.

4. M. Gorki: Wieczór literacki. Wstęp i wybór ... Uwagi insc.-reż. i montaż „Wrogów”: J. Rakowiecki. Wwa: Czyt. 1956, 404 s.

5. Polska Bibliografia Literacka za rok 1947. Oprac. Zespół poznańskiej pracowni bibliograficznej Instytutu Badań Literackich PAN pod kierunkiem prof. dra S. Vrtela-Wierczyńskiego. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1956, 531 s.

OPRACOWANIA

Ank. ok. 1957.
SWPP 1.

RASZEWSKI Zbigniew 1925-1992

Pseud.: Erazm Majewski; Eryk Majewski; Jan Lewandowski; Jan Wiśniewski; Ortodoxus; Redakcja „Pamiętnika Teatralnego”; w; w.i.; Z.R.; zr; ZR; ZRAZ.
Historyk teatru i dramatu, edytor.

Urodzony 5 kwietnia 1925 w Poznaniu; syn Jana Raszewskiego, zawodowego oficera (zginął w 1940 w Charkowie), i Walerii z Łazarewiczów. W 1930 przeniósł się z rodziną do Bydgoszczy. Uczęszczał od 1937 do Gimnazjum i Liceum im. Marszałka E. Rydza-Śmigłego, a od 1938 także do Konserwatorium Muzycznego w Bydgoszczy. Należał do ZHP. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Bydgoszczy. Od jesieni 1939 uczestniczył w działalności tajnego harcerstwa. Zatrzymany w kwietniu 1940 za próbę zorganizowania w odlewni metali, gdzie pracował, drużyny harcerskiej, przebywał do lutego 1941 w areszcie bydgoskiego gestapo (zwolniony na podstawie fałszywego orzeczenia lekarskiego). Następnie pracował w wytwórni słodczy Lukullus. Jednocześnie brał udział w samokształceniowej pracy tajnej młodzieżowej Grupy Ideowo Mglistej; uczestniczył m.in. aktywnie w działalności teatralnej Grupy (jako aktor i współautor), przygotowując w 1941-44 około 10 przedstawień teatralnych i szopek. Od 1943 należał do AK; od marca 1944 był szefem łączności garnizonu bydgoskiego AK. Wiosną 1945 podjął naukę w Miejskim Liceum i Gimnazjum Męskim im. M. Kopernika w Bydgoszczy, a w listopadzie tego roku zdał maturę, po czym rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Poznańskim (UPozn.). W latach studenckich organizował imprezy sekcji kulturalnej Caritas Academica. Działal w kole naukowym polonistów. Pisał w tym czasie wiersze (niepublikowane). Od sierpnia 1947 uczył się nadto w klasie fortepianu w Konserwatorium Muzycznym w Poznaniu. W październiku 1949 uzyskał magisterium i pracował do 1953 jako asystent kontraktowy w Seminarium Historii Literatury Polskiej (później Katedra Historii Literatury Polskiej) na UPozn. W 1951 doktoryzował się na UPozn. na podstawie rozprawy „Twórczość dramatyczna Gabrieli Zapolskiej” (promotor prof. Zygmunt Szweykowski). W tymże roku debiutował studium pt. „Niedrukowana spuścizna Gabrieli Zapolskiej”, ogłoszonym w *Pamiętniku Literackim* (z. 1). Rozprawy i artykuły na temat historii teatru i dramatu polskiego, a także recenzje publikował m.in. w *Pamiętniku Teatralnym* (od 1952), *Teatrze* (od 1953, z przerwami), *Dialogu* (od 1958, z przerwami). W 1951 ożenił się z Anną Micewicz, polonistką. W 1952 został wybrany na członka Komisji Filologicznej Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W 1953 rozpoczął pracę w Państwowym Instytucie Sztuki w Warszawie, później Instytut

M.K.-K.

15

Sztuki (IS) PAN, po śmierci Leona Schillera pełnił do 1955 obowiązki kierownika Pracowni Historii Teatru i Dramatu (potem Zakład Historii i Teorii Teatru). Przeniósł się na stałe do Warszawy. Współredagował wydawaną w IS PAN serię *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* (1954-62). W 1954 został członkiem Société d'Histoire du Théâtre. Od 1955 brał udział w pracach Fédération Internationale des Recherches Théâtrales. W 1956 był zastępcą redaktora naczelnego, a w 1957-92 współredaktorem wraz z Bohdanem Korzeniewskim kwartalnika *Pamiętnik Teatralny*. Napisał 49 haseł dotyczących teatru polskiego do włoskiej encyklopedii „Enciclopedia dello spettacolo” (t. 3-9, wyd. 1957-62; podp. Z.R.). W 1958 otrzymał za prace teatrologiczne nagrodę im. L. Schillera, przyznawaną przez SPATIF. Wchodził w skład Rady Naukowej IS PAN (1959-85; w 1972-77 zastępca przewodniczącego), Komitetu Nauk o Literaturze PAN (od 1960 kilkakrotnie) oraz Komitetu Nauk o Sztuce PAN (od 1963; 1975-80 zastępca przewodniczącego). W 1960/61 przebywał na rocznym stypendium w École Pratique des Hautes Études w Paryżu. Od 1963 należał do Towarzystwa Przyjaciół Książki. W 1965 został członkiem Komisji Artystycznej Teatru Narodowego w Warszawie i współautorem jego „Deklaracji programowej”. W 1968-84 pełnił funkcję redaktora naczelnego „Słownika biograficznego teatru polskiego” (ft. 1] wyd. 1973 i w dużej części t. 2 wyd. 1994); do którego pisał także hasła. W 1971 wszedł w skład tzw. Komisji Zamkowej przy Instytucie Historii PAN, a później Komisji Nauk przy Obywatelskim Komitecie Odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie. W tymże roku wykladał przez jeden semestr historię teatru na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a w 1971-73 prowadził zajęcia dla słuchaczy Studium Teatralno-Literackiego Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (PWST) w Warszawie. W 1972 został profesorem nadzwyczajnym. W 1975 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Od tegoż roku współorganizował badania Problemu Wężowego „Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja” oraz kierował działem „Teatr”. W 1976 był sygnatariuszem „Listu 14”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1977 został członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1979 wchodził w skład Zarządu). W 1977-90 pracował także jako profesor kontraktowy na Wydziale Wiedzy o Teatrze PWST; w 1978 otrzymał nagrodę rektora PWST. W 1980 był ekspertem Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych. W 1981 został profesorem zwyczajnym. W tymże roku wszedł do Rady Artystycznej ZASP, z której wystąpił w 1982. W 1981 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za osiągnięcia w dzie-

dzinie dydaktyczno-wychowawczej. W 1984 został członkiem Rady Redakcyjnej *Rocznika Warszawy*. Odbывał podróże naukowe do Wiednia (1984, 1985), Pragi (1986) i RFN (1988). W 1990 został członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i prezesem honorowym Stowarzyszenia Historyków Teatru. W tymże roku otrzymał wraz z zespołem redakcyjnym *Pamiętnika Teatralnego* nagrodę PAN. Publikował w *Gońcu Teatralnym* cykle „Rzeczy ważne” i „Uwagi o teatrze” (1990-91), a w piśmie *Karta* fragmenty „Pamiętnika gapia” (1991). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964), Krzyżem Armii Krajowej (Londyn, 1987). Zmarł 7 sierpnia 1992 w Warszawie.

W 1996 miesięcznik *Ruch Teatralny* ufundował nagrodę im. Z. Raszewskiego dla najciekawszego krytyka teatralnego, publikującego w prasie codziennej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z tradycji teatralnych Pomorza, Wielkopolski i Śląska. Wr.: Ossol. 1955, 276 s.

Zawartość: Cz. 1. Dawne teatry Poznania; Cz. 2. Polskie tradycje teatralne Gdańska; Cz. 3. Polskie tradycje teatralne Bydgoszczy; Cz. 4. Polskie tradycje teatralne Wrocławia.

2. [Teatr europejski. Dział polski; współaut.: B. Król]. Powst. ok. 1955.

Katalog działu polskiego na Europejskiej Wystawie Teatralnej w Wiedniu w 1955.

Przekł. niem. wyd. anonim.: Europäische Theaterausstellung. Polnische Abteilung. [Przeł.] Z. Nowicki. Wien: Herbst 1955, 38 s.

3. Staroświecczyzna i postęp czasu. O teatrze polskim. 1765-1865. Wwa: PIW 1963, 450 s.

Zawartość: Dziwna rocznica [T. Nar. w Wwie]; Kto i kiedy założył teatr krakowski?; Oszust [dot. Cagliostro]; „Burmistrz poznański” [J. Baudouin]; Życie Jana Baudouin; Krakowiaki i Górale [W. Bogusławskiego]; Słowacki i Mickiewicz wobec teatru romantycznego; Krakowiaken und Goralen [dot. działalności teatru J. Pfeiffera]; Staroświecczyzna i postęp czasu.

4. Na górze mieszka sława. [Scenariusz widowiska masowego z okazji 7 wieków Warszawy i 20. rocznicy wyzwolenia; współaut.: J.W. Gomułki. Powst. 1965.

Rkps w zbiorach rodziny. – Widowisko niezrealizowane z przyczyn cenzuralnych.

5. Prędzej. Komedia w 1 akcie. Powst. ok. 1968. Druk ze wstępem J. Timoszewicza *Dialog* 1993 nr 3 s. 69-72.

6. Teatr polski XIX wieku. Wystawa bibliofilka, maj-lipiec 1969. Katalog. Warszawa 1969, 54 s. T. Wielki w Wwie, Muzeum Teatr., Tow. Przyj. Książki.

7. Raptularz. Powst. 1965-1992.

[Cz. 1]. 1965-1967. Kr.: Znak 1996, 269 s.

[Cz. 2]. 1967/1968. [Wwa:] Interim [1993], 172 s.

[Cz. 3]. 1968-1969. Kr.: Znak 1997, 118 s.
[Cz. 4]. 1970-1992. Rkps w zbiorach rodziny.

8. Bogusławski. [Monografia]. T. 1-2. Wwa: PIW 1972, 438 + 365 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Nagroda im. B. Lepeckiego przyznana przez Pol. PEN Club w 1973, nagroda im. A. Brücknera przyznana przez Wyd. Nauk Społ. PAN w 1973, nagroda *Nowych Książek* w 1974

9. Krótka historia teatru polskiego. Wr.: PIW 1977, 278 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 przejr. 1990.

Nagroda Państwowa II stopnia w dziale nauki w 1980.

10. Bilet do teatru. Szkice. Druk pt. Rzeczy ważne. *Gon. Teatr*: 1990 nr 1-8, 10-14. Wyd. osob. Kr.: WL 1998, 79 s.

Książka nieukończona; planowane następne rozdziały pozostały tylko w notatkach.

Zawartość: I. Idziemy do teatru: Bilet do teatru; A co z kolacją?; Programy teatralne; Muzyka antrakta. — II. Na scenie i za kulisami: Godła; Dzieje gaży; Rekwizyty; Zwierzęta w teatrze; Budka suflera. — III. Między nami, teatromanami: O trudnościach sądenia, czyli recenzje Towarzystwa Iksów; Czasopisma teatralne; Pocztówka teatralna.

11. Trudny rebus. Studia i szkice z historii teatru. Wr.: Wiedza o Kulturze 1990, 263 s.

Zawartość: Cz. 1. Cel i zakres historii teatru. Uwagi o stosowaniu cezur w historii teatru; Od antenatów do patrona; Warszawski afisz dzienny. Teatr Narodowy i jego kontynuacja; Zasada NiG [Nihil in gestu nisi in verbiis]. — Cz. 2: Trudny rebus [dot.: M.K. Sarbiewski; De perfecta poesi]; Teatr w kamienicy Kromlofowskiej [w XVIII w. w Ww]; Gaetano [K. Majer]; Zabłocki czy Bogusławski [dot. autora przekł. L.S. Mercier; Zael]; Na nutę „Wenecjanki” [dot. piosenki Starego Domnika w wyst. „Taczki ociarza” L.S. Mercier]; Bogusławski zakochany [dot. portretu A. Lampel autorstwa M. Bacciarrellego]; Bogusławski idzie na emeryturę; Dyrektor [L.] Osiński oprowadza; Dyrektor Osiński w tarapatkach; Słowacki suflerem [w T. des Bastions w Genewie w 1983]; Aktor, ale człowiek sławny [dot.: C. Norwid; Aktor]; „Tamten” [G. Zapolskiej]; U początków Reduty; Tadeusz Rittner warszawianin; W Henrykowie [dot. inscenizacji L. Schillera w zakładzie wychowawczym ss. samarytanek w 1942-1944].

Nagroda „Teatralna książka roku 1990”, przyznana przez Sekcję Krytyki Pol. Ośrodka Międzynarodowego Inst. Teatr. (ITI) w 1992.

12. Teatr w świecie widowisk. Dziewięćdziesiąt jeden listów o naturze teatru. Wwa: Krąg 1991, 261 s.

13. Listy do Małgorzaty Musierowicz. Powst. 1989-1992. Wyd. Kr.: Znak 1994, 180 s. Wyd. 2 Łódź: Akapit Press 1999.

14. Pamiętnik gapia. Bydgoszcz jaką pamiętam z lat 1930-1945. Powst. przed 1992. Wyd. Bydg.: Pomorze 1994, 472 s.

15. Teatr na placu Krasieńskich. Powst. przed 1992. Wyd. Wwa: Krąg, IS PAN 1995, 297 s.

Dot. T. Nar. w Ww w XVIII i XIX w. — Przypisy dopetnła B. Król-Kaczorowska.

16. Mój świat. Teksty zebrał i oprac. R. Węgrzyniak. Wwa: PIW 1997, 409 s.

Plan książki częściowo ułożył Z.R. w 1992.

Zawartość: I. Wspomnienia: W mieście B.; W powojennym Poznaniu; Pochwała Krakowa; Mile złego początku. — II. Sylwetki: Profesor [Z. Szwejkowski]; Mój [L.] Schiller; Pani [Z.] Raniecka; Tadeusz Byrski; Pożegnanie profesora [J.] Maciejewskiego; Puchatek [W. Zawadzki]; Juliusz Wiktor Gomulicki; Mój przyjaciel [J.] Got; Sekret [T.] Mikulskiego; Nad listami Horzycy; Odpowiedź [na przemówienie wygł. na uroczystości w IS PAN z okazji 40-lecia pracy nauk. Z.R. w 1989]. — III. Rozmowy: Z Bohdanem Korzeniewskim — „Kolaboracja?"; Z Elżbietą Zawacką; Z Hanną Małkowską; Z Konradem Swinarskim; Z Erwinem Axerem i Aleksandrem Bardinim — „Opisywanie Schillera"; Z Konstantym Puzyńską; Z Wandą Zwińogrodzką — „Ambaras z chronologią"; Z Małgorzatą Matuszewicz i Markiem Zagańczykiem — „O dekadentach, pesymizmie i frustracji"; Z Maciejem Nowakiem — „Ciekawość"; Z Jagodą Hermik-Spalińską — „Lekki znak".

17. Weryfikacja czarodzieja i inne szkice teatralne. Red. nauk.: J. Timoszewicz. Wr.: Wiedza o Kulturze 1998, 223 s.

Zawartość: Dylemat kalifa — Cz. 1. Postaci komiczne w misterium; Weryfikacja czarodzieja [A. Juliusa]; „Żołnierz z przypadku czarnoksiężnik" [L. Pierożyńskiego]; Książę i żebrak [D. Radziwiłł i J. Ryłko]; Benefisy Bogusławskiego w latach 1815-1825; Przedmowa do książki Janiny Hery „Z dziejów pantomimy"; Przedmowa do książki „Inscenizacja romantyczna we Francji" Marie-Antoinette Alley-Viala; Spotkanie na rue de l'Euchaude [dot.: J. Starnawski; Słowacki we wspomnieniach współczesnych]; Norwid i „nazwiska mówiące"; Modrzejska-warszawianka; Zapolska aktorka; Rittner teoretyk; Pierwszy konstruktor teatru narodowego [dot. L. Schillera]. — Cz. 2: List do Bohdana Korzeniewskiego; Najuboższa nauka [dot. nauki o teatrze]; Jak rozumieją historię teatru w tygodnikach i dwutygodnikach; Kiedy historię teatru pisze „psiakrew"? — Aneks: Repertuar Gabrieli Zapolskiej.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Działalność teatralna Gabrieli Zapolskiej. *Pam. Lit.* 1951 z. 2 s. 497-569, przedr. pt. Zapolska aktorka zob. Twórczość poz. 17. — Gabrieli Zapolskiej „Moralność pani Dulskiej". *Pam. Teatr.* 1952 z. 2/3 s. 286-317 [fragm. rozprawy doktorskiej]. — Scena teatru staropolskiego. *Pam. Lit.* 1953 z. 1 s. 216-229. — Inscenizacja „Iudicium Paridis" na Wawelu w roku 1522. [Współaut.:] B. Król, S. Mrozińska. *Pam. Teatr.* 1954 z. 1 s. 3-22. — Leon Schiller — kierownik Sekcji Teatru PIS [Państw. Inst. Szteki]. *Pam. Teatr.* 1955 z. 3/4 s. 318-329. — O historii teatru w dwudziestolecie. Osiągnięcia i postulaty. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2 s. 7-24. — Paryskimi śladami Zapolskiej. *Pam. Teatr.* 1956 z. 2/3 s. 401-411. — Rittneriana. Materiały do monografii twórczości dramatycznej Tadeusza Rittnera. *Pam. Teatr.* 1956 z. 1 s. 133-164. — Paradoks Wyspiańskiego. *Pam. Teatr.* 1957 z. 3/4 s. 434-460. — Porcelanowa arlekinada. *Pam. Teatr.* 1957 z. 1 s. 121-130 [dot. komedii dell'arte]. — Partytura teatralna. *Pam. Teatr.* 1958 z. 3/4 s. 380-412, przedr. w: Wprowadzenie do nauki o teatrze. T. 1. Wr. 1974, wyd. nast. tamże 1976, Problemy teorii dramatu i teatru. Wr. 1988 s. 133-162. — O teatralnym kształcie „Ballady" [J. Słowackiego]. *Pam. Teatr.* 1959 z. 1/3 s. 153-186. — Zapolska — pisarka teatralna w la-

- tach 1883-1893. W: G. Zapolska: *Dramaty*, T. 1. Oprac. A. Raszewska. Wr. 1960 s. IX-CXXIII. — Zapolska — pisarka teatralna w latach 1898-1904. W: G. Zapolska: *Dramaty*, T. 2. Oprac. A. Raszewska. Wr. 1961 s. IX-LXXX. — Tadeusza Rittnera „Lipy pachną”, czyli jak powstał „Głupi Jakub”. W: *Munera litteraria*. Pozn. 1962 s. 241-253. — Teatr polski. W: *Historia Polski*. Oprac. zbior. pod red. S. Arnolda i T. Manteuffla. T. 3. 1850/1864-1918. Cz. 1. 1850/1864-1900. Wwa 1963 s. 897-915. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970. — W teatrach warszawskich ciągle jakieś premiery. Z listów Z.R. do Jerzego Gota [z l. 1960-1964]. *Teatr* 1998 nr 7/8 s. 4-10. — Pologne. W: *Histoire des spectacles*. Paris 1965 s. 1105-1118. — Dwieście lat [T. Narodowego]. *Pam. Teatr*. 1966 z. 1/4 s. 7-41. — Profesor [Z. Szwejkowski]; Mazepa. W: *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szwejkowskiemu*. Wr. 1966 s. 7-24; 435-453. — Teatr Narodowy w latach 1779-1789. *Pam. Teatr*. 1966 z. 1/4 s. 107-143, przedr. w: *Teatr Narodowy w dobie Oświecenia*. Wr. 1967. — Tadeusz Rittner. W: *OLP*. Ser. 5 t. 2. Wwa 1967 s. 327-357. — Teatr w latach 1900-1918. W: *Historia Polski*. Oprac. zbior. pod red. S. Arnolda i T. Manteuffla. T. 3. Cz. 2. Wwa 1968 s. 857-878. Wyd. 2 tamże 1972. — Dokumentacja przedstawienia teatralnego. W: *Dokumentacja w badaniach literackich i teatralnych*. Wr. 1970 s. 287-303, przedr. w: *Wprowadzenie do nauki o teatrze*, T. 3. Wr. 1978 s. 527-543. — Un théâtre en quete de son identité. W: *Pologne. Théâtre de Société*. Neuchâtel 1972 s. 24-35. — Dwa lata z życia aktora. Role Bogusławskiego w latach 1806 i 1815. *Pam. Teatr*. 1979 z. 2 s. 190-200. — Dejmek. *Pam. Teatr*. 1981 z. 3/4 s. 229-258 [w Aneksie; Spis prac teatralnych K. Dejmka. 1949-1978]; przekł. ang.: [Przeł.] L. Przaszszewski. *Polish Art Studies*, Wr. 1989 vol. 10 s. 125-151. — „Duchowidz” odnaleziony. Autograf Wojciecha Bogusławskiego w Österreichische Nationalbibliothek. *Pam. Teatr*. 1985 z. 2 s. 217-237. — Trzy spisy dekoracji Teatru Narodowego. *Pam. Teatr*. 1986 z. 1 s. 87-97. — Do genealogii Bardosa. Parantele zachodnioeuropejskie. [Współaut.] M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1987 z. 1 s. 233-246. — Przewodnik po zaginionych przekładach Bogusławskiego. Cz. 1. *Opery niemieckie*. W: *W kręgu Oświecenia i teatru*. Wr. 1989 s. 129-148. — O podziale na okresy w historii teatru polskiego. (Na przykładzie Warszawy). W: *Warszawa teatralna*. Wwa 1990 s. 9-25. — Trzy kartki: 1. List; 2. Wspomnienie; 3. Kartka z Dziennika. W: *Czterdzieści lat Teatru Współczesnego w Warszawie*. Wwa 1990 s. 7-31 [dot. T. Współcz. w Wwie pod dyr. E. Axera]. — Dokumentacja teatralna wczoraj i dziś. *Pam. Teatr*. 1991 z. 2 s. 215-221. — Opis przedstawienia. *Dialog* 1993 nr 3 s. 139-149 [dot.: Z. Krasieński: *Nie-Boska komedia*. Reż. K. Swinarski. Wyst. Kr., Stary T.J. — O wspomnianiu teatru. Henryków. *Dialog* 1995 nr 1 s. 83-91.

Przekład

1. J. Furttenbach: *O budowie teatrów*. Przeł., oprac. i wstępem opatrzył ... Wr.: Ossol. 1958, 155 s. PIS [Państw. Inst. Sztuki].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. T. Rittner: *W małym domku*. *Dramat w 3 aktach*. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1954, LXXIX, 144 s. *BN I*, 116.

Wyst. z tekstem w oprac. Z.R.: Lubl., T. im. J. Osterwy 1969.

2. T. Rittner: *Głupi Jakub*. *Komedia w 3 aktach; Wilki w nocy*. *Komedia w 3 aktach*. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1956, CLI, 331 s. *BN I*, 160.

3. L. Schiller: *Teatr ogromny*. Oprac. i wstępem opatrzył ... Przep. oprac.: J. Timoszewicz, ... Wwa: Czyt. 1961, 549 s. *Z prac IS PAN*.

4. T. Rittner: *Dramaty*. Oprac. [i wstęp] ... T. 1-2. Wwa: PIW 1966, 295 + 394 s.

5. *Słownik biograficzny teatru polskiego. 1765-1965*. Na podstawie materiałów S. Dąbrowskiego. Red. nac. ... Wwa 1973, XVI, 905 s.

Tu także hasła autorstwa Z.R.: W. Bogusławski; E. Gerlitzer; L. Schiller [współaut.]; J. Timoszewicz; J. Sychra; S. Wyspiański.

6. *Sto przedstawień w opisach polskich autorów*. Oprac. ... Powst. 1978. Wyd. Wr.: Wiedza o Kulturze 1993, 322 s.

Tom przygot. dla WAiF w 1978 (inf.: M.K. Maciejewska: *Bibliografia publikacji Z.R. (1951-1986)*. W: *O teatrze i dramacie*. Wr. 1989).

7. Z. Wilski: *Polskie szkolnictwo teatralne 1811-1944*. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1978, 282 s. *PAN IS*.

Zob. też Przekład poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1981. — Wywiady zob. *Twórczość* poz. 15 oraz: *Ze Z.R. o sztuce teatru*. Rozm. A.W. Kral. *Teatr* 1958 nr 11; *Tygrysy w teatrze*. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1972 nr 30; *Postać teatralna*. Rozm. T. Kubikowski. *Dialog* 1993 nr 3.

SWPP 1 — PP (A. Szalagan). — LP XX w (red.). — SBPN. Suplement 1 (S. Michalski, A. Raszewska). — M.K. Maciejewska: *Bibliografia publikacji Z.R. (1951-1986)*. W: *O teatrze i dramacie*. Wr. 1989. — E. Krasieński: *Z.R. Kronika życia i działalności*. (1925-1992); U. Rudzka: *Bibliografia publikacji Z.R. 1986-1993*. *Pam. Teatr*. 1993 z. 3/4.

J. Maciejewska. *Pam. Teatr*. 1956 z. 1 [rec.: Z tradycji teatralnych Pomorza, Wielkopolski i Śląska]. — T. Weiss. *Pam. Lit.* 1958 z. 4 [rec. oprac.: T. Rittner: *W małym domku; Głupi Jakub; Wilki w nocy*]. — H. Kowalenka. *Stud i Mater. z Dzief. Wielkop. i Pom.* 1962 nr 1 [rec.: Z tradycji teatralnych Pomorza, Wielkopolski i Śląska]. — [Starożyteczyna i postępowość]. Sz. Gąssowski: *W poszukiwaniu teatralnej tradycji*. *Nowe Książ.* 1964 nr 8, P. Hertz. *Teatr* 1964 nr 15; M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1964 z. 2; W. Natanson: *Na margine-*

się interesujące książki. *Twórczość* 1964 nr 8; D. Zmij: Nie tylko historia. *Dialog* 1964 nr 3. — [T. Rittner: Dramaty. Oprac. ...] T. Weiss. *Ruch Lit.* 1967 nr 6; Z. Zabicki. *Dialog* 1967 nr 8. — [Bogusławski:] A. Dobosz: O pułku gwardii piechoty. *Literatura* 1973 nr 11; M. Fik: Bogusławski z bliska. *Polityka* 1973 nr 23; B. Korzeniewski: „Bogusławski”, czyli powściągliwość. *Dialog* 1973 nr 3; M. Szpakowska: Oczywiście, romantyzm, pieniądź. *Twórczość* 1973 nr 9; T. Byrski: Teatr potrzebny. *Więź* 1974 nr 1; S. Durski, W. Wiek Oświecenia. T. 3. *Wwa* 1978. — [Krótka historia teatru polskiego.] M. Fik: 7 wieków teatru. *Polityka* 1977 nr 52; Z. Greń. *Życie Lit.* 1977 nr 52; B. Frankowska. *Teatr* 1978 nr 1; Cz. Hernas: „Świat teatru” w oczach R. *Dialog* 1978 nr 7; S. Głowacki. *Prz. Hum.* 1978 nr 7/8; Z. Jasińska: „Rozmawiała scena ze sercem narodu”. *Więź* 1978 nr 4; A.T. Kijowski. *Teksty* 1978 nr 3; B. Lasocka: Historia teatru polskiego. *Miś. Lit.* 1978 nr 3; T. Lubiński: Teatr jak życie. *Kultura* 1978 nr 10; J. Degler. *Roczn. Lit.* 1977 wyd. 1980; M. Fik: Synthèse de l'histoire du théâtre polonais. [Przet.] L. Grobelak. *Polish Art Studies*, Ww, 1980 vol. 2. — J. Koenig: Quodlibet R. *Dialog* 1991 nr 4. — [Trudny rebus:] A. Kuligowska: Trudny rebus profesora R. *Teatr* 1991 nr 11; J. Kurylko: Teatr odszyfrowany. *Po Prostu* 1991 nr 10. — J. Ciechowicz: Dziejopisarz teatralny. *Tytuł* 1992 nr 4. — Cz. Hernas: Le jubilé des recherches de Z.R. [Przet.] J.K. Herbich. *Polish Art Studies*, Ww, 1992 vol. 13. — J. Kott. *Gaz. Wyborcza* 1992 nr 63 [rec.: Teatr w świecie widowisk]. — L. Kuchłówna: Z.R. *Więź* 1992 nr 12. — R. Taboriski: Z.R. *Roczn. TNW* 1992. — J. Walaszek: Z.R. *Dekada Lit.* 1992 nr 19. — H. Baltyń: Kajdany Konrada. *Puls* 1993 nr 2 [rec.: Raptularz 1967/1968]. — W. Baluch: Listy o naturze teatru. *Nowe Książ.* 1993 nr 2 [rec.: Teatr w świecie widowisk]. — J. Degler: Z.R. i polska nauka o teatrze. *Sprawy Wroc. Tow. Nauk* 1993 nr 48 ser. A dod. 1. — A. Dobosz: O Z.R. *Kultura*, Paryż 1993 nr 1/2. — J. Duriasz: Z.R. odróżnianie piękna od prawdy. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1993 nr 29 [rec.: Raptularz 1967/1968]. — M. Klimowicz: Z.R. *Pam. Lit.* 1993 z. 3/4. — P. Konic: R. epistolarny romans z teorią. *Dialog* 1993 nr 3 [rec.: Teatr w świecie widowisk]. — J. Kott: Nauczyciel. Z.R. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1993 nr 41. — K. Pleśniarowicz. *Ruch Lit.* 1993 nr 5 [rec.: Teatr w świecie widowisk]. — M. Prussak: „Ślad stopy ludzkiej na legendzie”. *Teksty Drugie* 1993 nr 2. — Równieśnik Mileya Davisa Idyuskusa o Z.R. z udziałem T. Boguckiej, M. Fik, S. Mellera, P. Mitznera, M. Szpakowskiej, D. Zwinnogrodzkiej, T. Terlecki: List otwarty do prof. Z.R. *Dialog* 1993 nr 2. — R. Węgrzyniak: Z.R. *Nauka Pol.* 1993 nr 5. — R. Węgrzyniak: Z.R. *Puls* 1993 nr 1. — Wspomnienia. *Pam. Teatr* 1993 z. 3/4 [następujących osób: J. Axer, A. Biernacki, T. Brukwicki, I. Byrska, F. Cerny, B. Dembowski, A. Dobosz, M. Fik, J.W. Gomulicki, J. Got, A. Hannowa, Cz. Hernas, M. Kakieta, A. Kapłon, M. Klimowicz, K. Kolińska, J. Kott, A. Krajewska-Wieczorek, B. Król-Kaczorowska, T. Kubikowski, J. Ludawska, E. Makomaska, J. Michalik, M. Musierowicz, E. Nawrat, M. Prussak, A. Ryszkiewicz, J. Sieradzki, J. Szczublewski, A. Szeptycka, M. Szmyd-Dormus, J. Timoszewicz, Z. Wilski, K.A. Wysiński, A. Ziębiński, D. Zmij-Zielińska]. — M. Fik: Marcowy „Raptularz” [1967/1968] R.: notowanie atmosfery. *Dialog* 1994 nr 6. — B. Klukowski: O recepcji teatru. *Nowe Książ.* 1994 nr 9 [rec.: Sto przedstawień w opisach polskich autorów. Oprac. ...]. — E. Krasiński: Pamięć. *Kwart. Artyst.* 1994 nr 2 [rec.: Pamiętnik gapią]. — M. Dermalowicz: Z.R. autoportret mimowolny. *Więź* 1995 nr 5 [rec.: Listy do Małgorzaty Musierowicz]. — M. Fik: Był starszy o epokę. *Dialog* 1995 nr 4. — W. Majcherek: Tęgo nie da się opisać. *Dialog* 1995 nr 1 [rec.: Sto przedstawień w opisach polskich autorów. Oprac. ...]. — K. Piechowicz: Teatr zwany miastem. *Twórczość* 1995 nr 10 [rec.: Pamiętnik gapią]. — B. Koncewicz: Teoria teatru w listach. *Teksty Drugie* 1996 nr 1 [rec.: Teatr w świecie widowisk]. — R. Węgrzyniak: „Raptularz” Z.R. *Kultura*, Paryż 1996 nr 6 [rec.: Raptularz 1965-1967]. — J. Mayer: Profesor. *Teatr* 1997 nr 11. — M. Zagańczyk: Miasto B. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1997 nr 4 [rec.: Pamiętnik gapią]. — M. Zinowicz: Życie teatru. *Sycyna* 1997 nr 24 [rec.: Mój świat]. — L. Kolankiewicz:

Kropelka brandy ze Stonehenge. Cz. 1-7. *Dialog* 1998 nr 5-7, 9-12 [dot. gl.: Teatr w świecie widowisk]; polem.: J. Godlewska: Na trzeźwo i po brandy. *Prz. Powsz.* 1998 nr 10; T. Kubikowski: Brandy — napój wysokokowy. *Didaskalia* 1998 nr 27; S. Świąntek, D. Ratajczakowa, J. Ciechowicz, E. Wąchocka, L. Sokół: Naga natura i ubrana historia; R. Węgrzyniak: Szatańskie wersety teatrologi. *Dialog* 1999 nr 12. — T. Kubikowski: Ten świat. *Nowe Książ.* 1998 nr 6 [rec.: Raptularz 1968-1969; Mój świat]. — [Bilet do teatru:] J. Kisielński: Bilet do przeszłości. *Nowe Książ.* 1999 nr 6; T. Nyczek: Osioł na scenie. *Tyg. Powsz.* 1999 nr 8. — B. Osterhoff: Kalif i czarodziej. *Nowe Książ.* 1999 nr 11 [rec.: Weryfikacja czarodzieja i inne szkice teatralne]. — P. Mitzner: Weryfikacja R. *Dialog* 1999 nr 12. — J. Godlewska: Pesymista konstruktywny. *Gaz. Wyborcza* 2000 nr 101.

A.Sz.

RASZKA Helena ur. 1930

Krypt.: He Ra.
Poetka.

Urodzona 24 stycznia 1930 w Bydgoszczy; córka Józefa Błażejewskiego, ichtiologa, i Anny z Adamczewskich. W 1931 przeniosła się z rodzicami do Poznania. Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu Wielkopolski do Rzeszy, w grudniu 1939 została wraz z rodziną wysiedlona z miasta. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała kolejno w Częstochowie, pod Dynowem w Rzeszowskiem oraz we wsi Czernichów pod Krakowem. Po wyzwoleniu uczyła się początkowo w liceum ogólnokształcącym w Krakowie, a od jesieni 1945 w Gorzowie Wielkopolskim, gdzie w 1949 zdała maturę. Następnie rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim, przerwane po roku. W 1950 wyszła za mąż za Kazimierza Raszkę, inżyniera leśnika. W następnym roku zamieszkała na stałe w Szczecinie. Debiutowała w 1956 wierszem pt. „Drogi”, opublikowanym w czasopiśmie *Ziemia i Morze* (nr 13). W 1957 otrzymała drugą nagrodę w konkursie literackim WRN w Szczecinie za wiersze „Słowa najcichsze” i „Okruchy bursztynu”. Od 1958 publikowała utwory poetyckie w *Głosie Szczecińskim* i *Odrze* (stałe w 1958-62; tu też w 1966 artykuły podp. He Ra), a w 1959-61 w czasopiśmie *Szczecin*. Współpracowała też z *Życiem Literackim* (stałe w 1961-81), *Poezją* (1966-72), *Literaturą* (1974-81) i innymi czasopismami literackimi. Od 1960 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1964-69 wchodziła w skład zarządu Oddziału Szczecińskiego ZLP oraz była opiekunką działającego przy nim Klubu Literackiego. Jednocześnie była członkiem prezydium Szczecińskiego Towarzystwa Kultury (a następnie jego rady) oraz członkiem zarządu Klubu Związków i Stowarzyszeń Twórczych „13 Muz”. Od 1964 należała do organizatorów, a w 1967-69 była przewodniczącą komitetu organizacyjnego Festiwalu Polskiej Poezji Współczesnej im. K.I. Gałczyńskiego w Szczecinie. W 1967 otrzy-

mała nagrodę WRN w Szczecinie za upowszechnianie kultury. W 1975-80, w związku z działalnością opozycyjną męża oraz sprzeciwem wobec ingerencji cenzury, dokonanych na tomach wierszy złożonych do druku, była objęta zakazem publikacji. Kontynuowała jednak twórczość literacką; przygotowała zbiory wierszy, m.in. „Korzeń i skała” oraz „Kodeks ulicy”. W następnych latach publikowała wiersze w czasopiśmie wydawanych poza cenzurą: *Obraz* (1984-85), *Promieniści* (1985) i *Kultura Niezależna* (1987-88). W 1989 brała udział w imprezach Wszechnicy Wspólnoty Solidarnościowej w Szczecinie. W tymże roku została członkiem SPP. W 1997 otrzymała Nagrodę Artystyczną m. Szczecina, Mieszka w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Okruchy bursztynu. [Wiersze]. Pozn.: WP 1959, 52 s.

2. Inny kraj. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 60 s.

Cykle: Inny kraj; Po drugiej stronie; Rozmowy z nieobecnym.

3. Bliżej dna. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 72 s.

Cykle: Jedna partia dialogu; Bliżej dna; Liwia Łuża.

Nagroda Pierścienia, Peleryny i Pióra, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku w 1965.

4. Portret zdziwiony sobą. [Wiersze]. Wwa: PIW 1966, 59 s.

Cykle: Nieuchronne; Portret zdziwiony sobą; Niechorze.

5. Liczba pojedyncza. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 76 s.

Cykle: Liczba pojedyncza; Miłość; Świat bez przenośni.

Nagroda w plebiscycie rozgłośni szczec. Polskiego Radia w 1975.

6. Liczba mnoga. [Wiersze z l. 1969-1970]. Powst. 1970. Wyd. Wwa: PIW 1982, 106 s.

Tom wycofany z druku w 1970 z powodu sprzeciwu H.R. wobec ingerencji cenzury (inf. autorki). – Zawiera cykle: Liczba mnoga; Śmiertelnie wspólne; Prawda materialna.

7. Biała muzyka. [Wiersze]. Powst. 1972-1973. Wyd. Szczec.: 13 Muz 1994, 85 s.

Data powstania wg autorki.

8. Korzeń i skała. [Wiersze]. Powst. 1977.

Tom złożony w 1977 w wydawn. Czytelnik; na skutek sprzeciwu H.R. wobec ingerencji cenzury, skład gotowy do druku rozsypano.

9. Miłość. [Wybór wierszy]. Gdańsk: WM 1981, 106 s.

10. Wiersze wybrane. Z przedm. M.J. Kaweckiego i posł. J. Łukasiewicza. Szczec.: Foka 1996, 172 s.

Zawiera wiersze z poz. 2-8, – oraz cykle: Na poboczu. (Wiersze z lat 1975-1978); Imię własne. (Wiersze z lat 1983-1989).

11. Na poboczu. Dziewiąty zbiór wierszy. Szczec.: Książ. Pomor. 2000, 58 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975, 1980. – Wywiady: Od faktów nie ma ucieczki. Rozm. M. Kowalski. *Kur. Szczec.* 1980 nr 82; Po bardzo silnych przeciżciach. Rozm. H. Lizińczyk. *Głos Szczec.* 1981 nr 100; Życie wbrew. Rozm. M. Woźniak. *Czas* 1981 nr 33. – Twarda pestka rozumienia. Rozm. B. Chojnacka. *Pogranicza* 1998 nr 1.

SWPP 2 (E. Głębička). – PP (E. Głębička). – LP XX w. (M. Jentys).

[Okruchy bursztynu:] M. Grześczak: Samowzruszenia. *Tyż. Zach.* 1959 nr 36; B. Kogut: Piątka poetów Szczecina. *Szczecin* 1960 nr 12; J. Rosnowska: Wychodzenie z mgły. *Nowa Kult.* 1960 nr 27. – [Inny kraj:] E. Balcerzan: W innym kraju. *Kur. Szczec.* 1962 nr 96; B. Biernacka: Jasność mowy. *Nowa Kult.* 1962 nr 37; J. Kwiatkowski: Dafne. *Życie Lit.* 1962 nr 14, przedr. w tegoż: Remont pegazów. Wwa 1969; H. Zaworska: „Ludzki ślad – niepokój”. *Twórczość* 1962 nr 11. – [Bliżej dna:] J. Lau, *Kultura* 1965 nr 24; A. Międzyrzeczki: Eksplozje ogrodów. *Nowe Książ.* 1965 nr 13; A. Pogonowska: Dwie poetki. *Nowe Książ.* 1965 nr 21; A. Śluccki: Autoportret poetki. *Współczesność* 1965 nr 16; B. Biernacka: Nazywanie po imieniu. *Poezja* 1966 nr 4, przedr. w tegoż: Style i postawy. Pozn. 1969. – [Portret zdziwiony sobą:] N. Chadzińskolau. *Nurt* 1967 nr 4; J. Kwiatkowski: Mitu o Dafne ciąg dalszy. *Życie Lit.* 1967 nr 16; J. Piesszaczowicz: Ziemia dotknąć i nazwać. W: Proza, poezja 1966. Wwa 1967; A. Pogonowska: „Smycz poznania”. *Poezja* 1967 nr 8; M. Sprusiński: Asceza i ekstaza. *Nowe Książ.* 1967 nr 5. – K. Nowicki: Nazywaj po imieniu. *Nurt* 1968 nr 12. – M. Sprusiński: „Wszystkie drogi krzyżują się w tobie”. *Poglądy* 1968 nr 21. – [Liczba pojedyncza:] E. Kuźma: Zawsze o sobie. *Głos Szczec.* 1970 nr 289; S. Barańczak: Równanie z jedną niewiadomą. *Spojrzenia* 1971 nr 4, przedr. w tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973; J. Łukasiewicz. *Odra* 1971 nr 2; T. Wałas: Poetki młode i najmłodsze. *Nowe Książ.* 1971 nr 18; M. Wyka: Precyzja i moralistyka. *Życie Lit.* 1971 nr 14. – J. Dąbrowski: Poezja H.R. – próba opisu. *Morze i Ziemia* 1980 nr 4. – [Miłość:] H. Lizińczyk. *Morze i Ziemia* 1982 nr 1; K. Nowicki: Sezon poezji. *Fakty* 1982 nr 10. – [Liczba mnoga:] M. Bocian: Zbawczy kłębek poezji. *Odra* 1983 nr 7/8; J. Marx: Szusne, ale słabe. *Tu i Teraz* 1983 nr 9; K. Nowicki: Światło świadomości. *Fakty* 1983 nr 8, polem.; [M. Orski] M.Or. *Odra* 1983 nr 4. – I. Sikora: Związać ścisłym węzłem definicji ... O lirycy H.R. *Autograf* 1990 nr 1. – [Biała muzyka:] L. Szaruga. *Dekada Lit.* 1994 nr 9; P. Michałowski: Wspólnota wyobcowana. *Nowe Książ.* 1995 nr 1. – [Wiersze wybrane:] P. Michałowski. *Arkusze* 1997 nr 3; L. Szaruga. *Borussia* 1997 nr 14. – T. Zwilnian Grabowski: Zdarzenia mielone na żarnach słowa. Szkic o poezji H.R. *Bibl. Zach.-Pom.* 1997 nr 4. – K. Maliszewski: Kielkowanie imieniem. *Odra* 1999 nr 2 [rec.: Wiersze wybrane].

E.G.

RATAJCZAK Józef
1932-1999

Pseud.: erjot; Erjot; G. Erjot; Grzegorz Erjot; j.r.; (j.r.); J.R.; Jan Ratajczak; Józef Tatarek; (jr); (JR); (r.); (ra).

Poeta, prozaik, krytyk literacki i teatralny, autor książek dla dzieci.

Urodzony 29 lutego 1932 w Poznaniu; syn Jana Ratajczaka, pracownika urzędu pocztowego, i Ludwiki z domu Tatarek. Dzieciństwo spędził w Poznaniu. Po wybuchu II wojny światowej wysiedlony wraz z rodziną z Poznania, mieszkał w czasie okupacji niemieckiej kolejno w Dubinie pod Rawiczem, Ostrowcu Świętokrzyskim i od 1943 w Kielcach. W 1945 powrócił do Poznania, gdzie rozpoczął naukę w Gimnazjum i Liceum im. Marii Mag-

daleny. Po rocznej przerwie spowodowanej chorobą kontynuował naukę w Liceum im. K. Marcinkowskiego. Debiutował w 1951 fraszkami „Reklama” i „Luftwaffe”, opublikowanymi w dodatku *Gazety Poznańskiej* pt. *Widnokrąg* (nr 3). Wiersze, artykuły i recenzje drukował też m.in. w *Gazecie Poznańskiej* (1951-68; też pod pseud.: J.R., Jan Ratajczak, Józef Tatarek, (jr), (r.), (ra); m.in. w 1961-62 cykl reportaży pt. „Notatnik moskiewski”) i *Głosie Wielkopolskim* (1951-60, i od 1965; także pod pseud.: G. Erjot, Grzegorz Erjot, Jan Ratajczak, (jr)). Od 1951 należał do Koła Młodych przy Oddziale Poznańskim ZLP (od 1953 przewodniczący Koła). Po zdaniu matury w 1953, studiował filologię rosyjską na Uniwersytecie Warszawskim i od 1955/56 polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu; w 1960 uzyskał magisterium. W czasie studiów należał do ZSP. Był jednym z założycieli poznańskiej grupy poetyckiej Wierzbak (1956) i współorganizatorem zainicjowanych przez nią ogólnopolskich festiwali poezji w Poznaniu (1957, 1958, 1959, 1961). W 1958 ożenił się z Ireną Henschke, nauczycielką (rozwód 1963). W 1958-62 pracował jako kierownik artystyczny klubu studentów Od Nowa, gdzie organizował m.in. tzw. poniedziałki poetyckie. Publikował we *Współczesności* (1958-68; też podp.: (jr)), *Nadodrzu* (1960-69). W 1960 został członkiem ZLP. Otrzymał wiele nagród i wyróżnień, m.in. kilkakrotnie nagrodę MRN w Poznaniu (1958, 1959, 1960, 1962, 1967), nagrodę Pierścienia, Pełeryny i Pióra, przyznaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku (1966). Zajął się także twórczością dla dzieci; jako autor wierszy i sztuk lalkowych nawiązał współpracę z *Plomyczkiem* (1962-67, 1971, 1978-86). W 1964 pracował jako lektor języka polskiego na UAM. W 1965 wszedł w skład redakcji pisma *Nurt*; publikował tu do 1969 artykuły, recenzje oraz cykl „Zbliżenia” (też pod krypt.: j.r., J.R.). Współpracował nadto z *Teatrem* (1965-81, liczne recenzje), *Poezją* (1966-68, 1973-78) i *Miesięcznikiem Literackim* (1967, 1972-88), drukował też w *Faktach* (1973-85). W 1965 ożenił się z Dobrochną Dunin-Michałowską, historykiem literatury. W 1966 został członkiem PZPR. W 1966-80 pracował na stanowisku starszego redaktora w Redakcji Literackiej rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu. Pełnił też obowiązki kierownika literackiego Teatru Lalki i Aktora „Marcinek” (1966-68) i Teatru Polskiego (1970-71) w Poznaniu. W 1972-80 odbywał liczne podróże po Europie. W 1972-82 należał do SDP. W 1976 otrzymał nagrodę im. J. Kasprzowicza, a w 1980 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci. W 1980-84 pełnił obowiązki redaktora do spraw teatru w Ośrodku Telewizji Polskiej w Poznaniu i ponownie kierownika literackiego w Teatrze Pol-

skim. Zajmował się badaniem literatury i kultury okresu Młodej Polski. W 1982 doktoryzował się na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie na podstawie rozprawy pt. „Zagasty «brzask epoki»” (promotor prof. Wiesław Szumański). W 1983-90 był członkiem nowego ZLP. W 1984 pracował w Ogólnopolskim Ośrodku Sztuki dla Dzieci i Młodzieży. Kontynuował współpracę z *Głosem Wielkopolskim* (do 1991; tu cykl: w 1984 pt. „Spotkania z książką”, w 1990 „Notes londyński”, w 1991 „Notatki znad Dunaju”), *Gazetą Poznańską* (do 1986). W 1985 otrzymał nagrodę literacką im. W.S. Reymonta. W tymże roku przeszedł na rentę inwalidzką. W 1990 został członkiem SPP. Artykuły i wiersze publikował m.in. w *Sztuce dla Dzieci* (1987-90), *W drodze* (1990-94), *Integracjach* (1991-95), *Arce* (1993-97), *Arkuszu* (1993-98), *Sycynie* (1995-97), dodatku lokalnym *Gazety Wyborczej* pt. *Gazeta Wielkopolska* (m.in. w 1998 cykl felietonów „W brudnopisie”). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975), odznakami „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1971), „Zasłużony Działacz Kultury” (1977) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1981). Zmarł 24 maja 1999 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niepogoda. Wiersze. Pozn.: WP 1957, 45 s.
Nagroda czasop. *Wyboje* i klubu studenckiego Od Nowa w 1957, nagroda Poznańskiego Listopada Poetyckiego w 1958.
2. Zamknięcie krajobrazu. Poezje. Pozn.: WP 1960, 67 s.
Cykle: *Śpiewki niewidomego*; *Sezon z Martą*; *Zamknięcie krajobrazu*.
3. Sny w słońcu. Opowiadania. Pozn.: WP 1961, 132 s.
Zawartość: Jezus z Barditówki; Nieznane miasto; Próba wody; Ojciec mamotrawny; Nóż; Matka; Spotkanie w deszczu; Proboszcz; Okno; Pierwszy dzień życia; Miłość; Trzeci akt; Parafianka; Zjazd; Próg; Staruszkowie; Podróż; Błazen; Odlot; Smarkaty dziaduno.
4. Pozy i akty. [Wiersze]. Pozn.: WP 1962, 69 s.
Cykle: *Akty*; *Pozy*.
5. Tryptyk poznański. [Utwór dramatyczny; współaut.:] K. Sutarski, R. Danecki. Praprem. Pozn., T. przy Stoliku w Klubie Związków Twórczych 1963.
6. W środku gwaru. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 59 s.
7. Drugi dzień wolności. [Widowisko telewizyjne]. Powst. 1966.
Wyróżnienie w konkursie Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki, Ośrodka TV w Gdańsku i *Liter* w 1966.
8. Królewski statek. [Sztuka lalkowa]. Powst. 1966. Praprem. Białystok, T. Lalek „Świerszcz” 1970.

Nagroda MRN w Poznaniu, Oddziale ZLP, T. Lalki i Aktora „Marcinek” w 1966.

9. Miejsce z muru. [Wiersze]. Kr.: WL 1966, 72 s.

10. Zamki na lodzie. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1966, [18] k.

11. Ziarenka maku. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1966, [14] k. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1985, wyd. 4 1986, wyd. 5 1989; Pozn.: GMP 1991; Wwa: Editions Spotkania 1992; Wr.: Siedmióróg 1997.

Wyd. w oprac. muz. A. Koszewskiego: Makowe ziarenka. [Muz.:] A. Koszewski. Kr.: PWM 1978, 28 s.

12. Ogniwa. Wiersze z lat 1955-1965. Pozn.: WP 1967, 125 s.

Cykle: Elegie; Z wiatru, Opisy, Pozory; Z erotyków; Chóry.

13. Pokój z kukułką. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1967, [18] k.

14. Zima w oknie. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, [16] k.

15. Chwile z motylem. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 33 s.

16. Noc cudów. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1968.

Adapt. film pt. Nocna ucieczka. Scenariusz: W. Wieczorkiewicz. Ekran. 1975.

17. Był tu wśród nas. (Poetycka opowieść o Leninie). Radio 1969. Druk *Mater. Repert.* 1969 nr 3 s. 45-55. Praprem. Pozn., Pozn. Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych 1969.

Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1969.

18. Kasprzak. (Poemat dramatyczny w 3 częściach z prologiem i epilogiem). Powst. 1969. Druk z uwagami insc. T. Łepkowskiej *Scena* 1970 nr 4 s. 23-31.

Wyróżnienie czasop. *Teatr Lud.* w 1969.

19. W samo południe. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1969, [18] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KAW 1979.

20. Węzeł. [Powieść]. Powst. ok. 1969. Wyd. z post. Pozn.: WIS 1996, 196 s.

Wyróżnienie w konkursie Wielkop. Tow. Kultury w 1969. – Druk powieści w 1969 został wstrzymany przez cenzurę (inf. w post. J.R. do książki).

21. Gniazdo na chmurze. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 230 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; wyd. 3 Pozn.: Rebis 1989; wyd. 4 popraw. tamże 1999. Nagroda im. S. Piętaka w 1970. – Ciąg dalszy zob. poz. 33.

22. Opowieść o wyzwoleniu miasta. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pozn., Pozn. Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych 1970.

23. Powtórka z rozstrzelania. [Powieść]. *Twórczość* 1970 nr 2 s. 8-54.

24. Fraszki i sielanki. [Wiersze]. Pozn.: WP 1971, 77 s.

25. Między nami zwierzakami. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: WL 1971, 51 s.

26. Trawa. Opowiadania. Pozn.: WP 1971, 223 s. Zawartość: Miasteczko z pogranicza; Żołnierz opowiada; Boczny tor; Starcy pod murem; Wypracowanie z życia wuja Nepka; Cień traw, cień drzew; Powrót w nieznanie.

27. Wygnanie z mitu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 78 s.

Cykle: Warianty z ziemią; Zapisy; Bez tytułu; Turystyka; Eseje.

28. Chochłowe wesele. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1972, 42 s.

29. Mysia wieża Babel. [Sztuka lalkowa]. Powst. ok. 1972.

Wyróżnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki, WRN w Szczec. i Państw. T. Lalek „Pleciuga” na sztukę lalkową o tematyce hist. w 1972.

30. Pożegnanie baśni. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1972, 61 s.

31. ... A to echo grało! [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1973 nr 10 s. 36-40.

32. Ballada dziadowska. [Wiersze]. Wwa: LSW 1973, 104 s.

33. O świcie, o zmierzchu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 201 s.

Kontynuacja poz. 21.

34. Umrzeć, żyć dalej. Powieść. Pozn.: WP 1975, 181 s.

35. Wianek z baranich kiszek. [Powieść]. Pozn.: WP 1976, 359 s.

36. Z trumną w pochodzie. [Powieść]. Powst. ok. 1976. Druk fragm. *Twórczość* 1981 nr 3 s. 9-66, nr 4 s. 20-73.

II nagroda w konkursie wydawn. Iskry w 1976.

37. Bunt, zdarzenie teatralne. [Utwór dramatyczny; współaut.:] D. Ratajczak. Praprem. Pozn., T. Nowy 1977.

38. Chóry. [Wiersze]. Pozn.: WP 1977, 90 s.

Zawiera m.in. cykle: Chóry; Sceny z życia Artura Rimbauda.

39. Świętych obcowanie. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 246 s.

40. Wierszyki dla Grzesia. Pozn.: WP 1978, 30 s. Wyd. 2 tamże 1986.

41. Po nocy noc. [Powieść]. Wwa: LSW 1980, 368 s.

42. Zagasy „brzask epoki”. Szkice z dziejów czasopisma „Zdrój” 1917-1922. Pozn.: WP 1980, 342 s.

Zawartość: Od autora. – Przypisy do nekrologu: Czasopismo i grupa; Granice aktualności. – Preteksty i konteksty: [S.] Przybyszewski: Nasz Dom – Ostoja; Hulewiczowie: Karabin i pióro; [A.] Bederski: „ostrości cerebralne”; [S.] Kubicki:

poezja dnia i nocy; Olwid [Witold Hulewicz]; w mrokach wojny; Jerzego Hulewicza: Kain ekspresjonistów; Jana Stura: Człek wędrowny.

43. Przeprowadzka na Atlantydy. Wiersze wybrane. Słowo wstępne: K. Nowicki. Pozn.: WP 1981, 225 s.

44. Wycieczka do ZOO. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1982, 53 s.

45. Czołem, cześć i cicho sza. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Tor., T. Baj Pomor. 1983.

II nagroda w konkursie na sztukę dla dzieci, zorganizowanym przez T. Baj Pomor. w Tor.

46. Dzień twojej matki. [Powieść]. Pozn.: WP 1983, 217 s.

Pierwotny tytuł: Księżyc w zenicie. — Nagroda im. A. Kowalskiego „Olka”, przyznana przez red. *Walki Młodych* w 1984.

47. Pierwsze wiersze. [Dla dzieci]. Pozn.: KAW 1983, 47 s.

48. Życie teatralne Poznania. Cz. 1-4. Pozn.: KAW.

Cz. 1. 1207-1793. 1983, 29 s.

Cz. 2. 1793-1843. 1984, 40 s.

Cz. 3. 1844-1875. 1985, 52 s.

Cz. 4. 1875-1918. 1985, 65 s.

49. Teatr lalek. [Sztuka lalkowa]. Druk *Scena* 1984 nr 5 s. 39-41.

Wyróżnienie w konkursie na sztukę sceniczną dla teatrów lalkowych.

50. [Teksty songów do:] E. Zegadłowicz: Łyzki i księżyc. Adapt., insc., reż.: G. Mrówczyński. Praprem. Pozn., T. Pol. 1984.

51. Godziny widzeń. Wiersze. Kr., Wr.: WL 1985, 74 s.

Cykle: Akta spraw, Ułamki zeznań, Dzień sądu. Nagroda Międzynarodowego Listopada Poetyckiego w 1986.

52. Idzie wiosna. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1986, 58 s.

53. Lekcje u Iłłakowiczówny. Szkice, wspomnienia, listy i wiersze. Pozn.: KAW 1986, 119 s.

Zawiera m.in. 44 listy K. Iłłakowiczówny do J.R. z l. 1952-1971.

54. Miasteczko z plasteliny. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1987, 31 s.

Harcerska Nagroda Literacka w 1988.

55. Światło z popiołu. Wiersze. Wwa: Czyt. 1987, 86 s.

56. Liryki małżeńskie. Wiersze. Pozn.: WP 1988, 102 s.

57. Poznański Don Juan — Ryszard Berwiński. [Monografia]. Pozn.: KAW 1989, 144 s.

58. Romantyczni kochankowie: Zygmunt Krasiński, Fryderyk Chopin, Artur Grottiger. [Szkice]. Pozn.: WP 1989, 310 s.

Zawartość: Wstęp. Miłość romantyczna — I: „Tu być, a tam kochać”; Krasiński na cenzurowanym; Trzy romanse młodzieńcze; Delfina i romans życia; Delfina i Eliza. — II: „Śpiew aniołów” i „wołanie rodziny”; Chopin znany i nieznan; „Boskie dreszcze Erosa”; Na progu małżeństwa; George Sand: symbol w życiu Chopina; „Moje Szkotki takie nudne”. — III: „Sztuka i miłość — to jedno”; Małżeństwo albo miłość; „Magnacko ruszył w świat”; „Całą epokę unieśmiertelnił”; Ciępienia młodego Grottigera; Ślub ze śmiercią.

59. Łzy świętego Wojciecha. Kradzież sarkofagu z katedry gnieźnieńskiej. [Reportaż]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1990], 120 s.

60. Włazł kotek na płotek. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1990, 52 s.

61. Kamyki Dawida. Wiersze. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1991, 46 s.

62. Spisane z murów (w latach 1956-1984). [Wiersze]. Wwa: Anagram, Fundacja Sztuki na Rzecz Integracji 1991, 79 s.

63. Czucie i wiara. [Wiersze]. Pozn.: WiS 1993, 34 s.

64. Esy — Floresy. Gry i zabawy do Elementarza pierwszej klasy. [Wiersze ..., oprac. dydaktyczne: M. Lorek]. Kat.: Elementarz 1993, 79 s.

65. Gdy Warta wpadała do Ukajali. Szkice o Arkadym Fiedlerze. Pozn.: Rebis 1994, 136 s.

Zawartość: Czytanie Fiedlera; Wędrowki po biografii; Ojciec: wielka miłość; Zamieszkał w drodze; Zew puszczy; Zwierzęta jak ludzie; Reporter przed sądem; Pasje i obowiązki; Laury i penaty; Postscriptum.

66. Julian Tuwim. [Monografia]. Pozn.: Rebis 1995, 152 s.

67. Stajenka pełna dzieci. Kolędy i pastorałki. Wr.: Wydawn. W. Bagiński i Synowie 1995, 54 s.

68. Wiersze dla mojej mamy. Pod red. R. Waks-munda. Wr.: Wydawn. W. Bagiński 1997, 43 s.

69. Zaczarowane wiersze. Wiersze dla dzieci. Płock: Korepetytor 1998, 87 s.

70. Umrzeć z miłości. Szkice o romansach młodopolskich. Wr.: Wiedza o Kulturze 1999, 202 s.

Zawartość: Wejście w Młodą Polskę; Archycygan Przybyszewskiej; Miłość i śmierć [dot. S. Przybyszewskiego]; Hamlet na łonie Ofelii [dot. K. Przerwy-Tetmajera]; Lubie, kiedy kobieta — [dot. K. Przerwy-Tetmajera]; Między kobiecością i człowieczeństwem; Podzwonne dla artysty.

71. Wiersze dla dzieci. Red.: J. Rodziewicz. Wr.: Siedmioróg 2000, 88 s.

Wydania osobne pieśni z nutami.: Niccolao Copernico dedicatum. [Muz.:] A. Koszewski. Powst. 1966. Wyd. Kr.: PWM 1970, 65 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1974 [tekst w jęz. łac.]. — Gry. [Muz.:] A. Koszewski. Powst. 1968. Wyd. Kr.: PWM 1972, 26 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 4 1993. — Ballata, notturno, scherzo, rondo. [Muz.:] A. Koszewski. Prawykonanie na festiwalu Warszawska Jesień 1973. Wyd. Kr.: PWM

1974, 63 s. Wyd. 2 tamże 1977 [ballata w jęz. pol., niem. i w wersji sylabicznej; nocturno w jęz. pol., niem., włos.; rondo w wersji wielojęzycznej (macaronic); scherzo w jęz. pol., niem., w wersji sylabicznej]. — [Trzy] 3 miniatury dziecięce. [Muz.] A. Koszewski. Powst. 1983. Wyd. Bydgoszcz: Pomorze 1986. — Zaklęcia. 10 utworów. [Muz.] A. Koszewski. Powst. 1983. Wyd. Kr.: PWM 1988, 31 s. — Krople tęczy. 8 utworów. [Muz.] A. Koszewski. Powst. 1988. Wyd. Kr.: PWM 1993, 42 s. — Wi — La — Wi. Tryptyk na chór dziecięcy lub żeński. [Muz.] A. Koszewski. Powst. 1994. Wyd. Poznań: Brevis 1995.

Sluchowiska radiowe zob. poz. 17, nadto m.in.: Droga. Radio 1960. — Polowanie. Radio 1967. — Dzień potopu. Radio 1967. — Balon. Radio 1968. — O twórczości J. Pertka. Radio 1973. — Gniazdo na chmurze. Radio 1974 [por. poz. 21]. — O twórczości E. Paukszty. Radio 1974. — Zimowa baśń. Radio 1975. — Męki miłosne Zdzisława Skubicha. Radio 1976. — Rozmowy przy drzwiach i przy oknie. Radio 1983.

Przekład i adaptacje

1. A. Gladilin: Brygantyna podnosi żagle. [Powieść]. Przeł. ... Wyd. łącznie z A. Gladilin: Dym w oczy. Tłum. D. Wawilow. Wwa: Iskry 1962, 285 s.

2. Słowik cesarski. [Sztuka lalkowa wg baśni H.Ch. Andersena]. Wyst. Poznań, T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1965. TV 1967.

Nagroda w konkursie MRN w Poznaniu i T. Lalki i Aktora „Marcinek” w 1965.

Nadto adaptacje bajek włoskich wyd. Poznań: Podsiadlik-Raniowski i Spółka 1992: Afrykańska sawanna, [12] s. — Dwie wiewiórki, [16] s. — Dzień małych misiów, [16] s. — Leśny zwierzyniec, [12] s. — Tomek Orle Pióro, [16] s. — Wesołe wakacje, [12] s. — Wiejska zagroda, [12] s. — Wyprawa za miasto, [12] s. — Wyspa snów, [12] s.

Prace redakcyjne

1. Materiały repertuarowe dla potrzeb zespołów recytatorskich i teatrów poezji radzieckiej. Oprac. red. [i wybór] ... Poznań: Zarząd Wojsk. TPPR 1965, 79 s., powiel.

2. Konfrontacje 1966. Materiały z konferencji poświęconej sprawom teatru lalek i dramaturgii lalkowej. Materiały przygot. i oprac. ... Poznań: Pospres 1967, 81 s., powiel.

3. Pozdrawiam moje miasto. Wybór wierszy i grafiki o Poznaniu. Wybór wierszy ..., wybór grafiki: M. Dolna. Poznań: WP 1968, 115 s. Wyd. 2 tamże 1974.

4. Turniej Jednego Wiersza „O Nagrodę Zielonej Wazy”. [Wybór:] E. Najwer, N. Chadzinikolau, ...

[Poznań] 1971, [15] k., Pałac Kultury w Pozn., *Gaz. Pozn.*, Koło Młodych Oddz. Pozn. ZLP.

5. Inaczej ponazywać kwiaty. [Wiersze]. Wybór i oprac. ... Poznań: WP 1975, 84 s.

6. Krople wrzącej krwi. Powstanie Wielkopolskie w poezji i pieśni. Antologia. Wybór i oprac. ... Poznań: WP 1978, 186 s.

7. Kwietnik. Program poetycko-muzyczny. Scenariusz: ..., S. Mroczkowski. TV 1981.

8. Pieśni i pejzaże. Wiersze o Poznaniu i Wielkopolsce. Wybór i przedm. ... Poznań: WP 1981, 258 s.

9. Krzyk i ekstaza. Antologia polskiego ekspresjonizmu. Wybór tekstów i wstęp ... Poznań: WP 1987, 367 s.

Wyróżnienie Funduszu Literatury w 1988.

10. Ad Vocem. „Suplement” do konferencji „Twórczość dramatyczna i teatralna polskiej emigracji 1939-1989”. Red.: D. Ratajczakowa, ... Poznań: [b.w.] 1992, 128 s.

11. K. Hłakowiczówna: Poezje. Wybór i posł. ... Białystok: Łuk 1996, 316 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1977, 1978, 1988. — Wywiady: Ulec magii mitu. Rozm. G. Banaszkiewicz. *Fakty* 1978 nr 28; Krag poezji. Rozm. K. Brzezińska. *Sl. Powsz.* 1988 nr 10; J.R. inne dobra. Rozm. G. Banaszkiewicz. *Życie Lit.* 1989 nr 15.

ŚWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP XX w. (J.Z. Brudnicki).

[Zamknięcie krajobrazu:] B. Biernacka: Liryczny mit o Syzyfie. *Współczesność* 1960 nr 13, przedr. w teście: Style i postawy. Poznań 1967; S. Czernik: Wiersze R. Orka 1960 nr 13; J. Ziomek: Uspokojenie. *Tyg. Zach.* 1960 nr 25. — [Sny w słońcu:] A. Kijowski: Książka najgorsza. *Prz. Kult.* 1962 nr 5, polem.; W. Kraško: Wstyd mi za Kijowskiego. *Prz. Kult.* 1962 nr 6; K. Nowicki: Obsesje w słońcu. *Pomorze* 1962 nr 6. — [W środku gwaru:] F. Fornalczyk. *Tyg. Kult.* 1965 nr 40; R. Matuszewska: Reifikacja. *Życie Lit.* 1965 nr 31; A.K. Waśkiewicz: Gwar i linia? *Współczesność* 1965 nr 18. — F. Fornalczyk: Życie streszczone do słowa. *Wiatrak* 1966 nr 2/3, przedr. w tegoż: Młodzi, starsi. Poznań 1976 [rec.: Miejsce z muru]. — K. Nowicki: Na własnym. *Kultura* 1966 nr 2 [rec.: W środku gwaru]. — H. Skrobiszewska: Lryka dla dzieci. *Nurt* 1966 nr 6 [rec.: Ziarenka makul. — J. Witan: Zarys widzenia. *Poezja* 1966 nr 7 [rec.: W środku gwaru]. — F. Fornalczyk: By zatrzymać widok. *Głos Tygodnia* 1967 nr 307 [rec.: Ogniw]. — [Miejsce z muru:] K. Nowicki: Potrzeba suchu. *Litery* 1967 nr 1; E. Puzdrowski: Nowa przestrzeń R. *Pomorze* 1967 nr 10; A. Śluci. *Współczesność* 1967 nr 4. — H. Berezka: Katastrofy wyobraźni. *Twórczość* 1971 nr 10 [rec.: Trawa]. — J.Z. Brudnicki: Wypędzenie z dzieciństwa i z mitu? *Mies. Lit.* 1971 nr 7 [rec.: Gniazdo na chmurze]. — M. Dąbrowski: W poetyce snu. *Mies Lit.* 1971 nr 12 [rec.: Trawa]. — [Gniazdo na chmurze:] F. Fornalczyk: Kuszący świat mitów. *Tyg. Kult.* 1971 nr 21 [dot. też: Wyrznięcie z mitu]; B. Kledzik: Powrót do gniazda. *Nurt* 1971 nr 5; W. Maciąg: Wspomnienia, sny — i coś z życia. *Życie Lit.* 1971 nr 11; J. Pieszczachowicz: W mit wchodząc. *Tyg. Kult.* 1971 nr 14; H. Berezka: Wyobraźnia stosowana. W tegoż: Związki naturalne. Wwa 1972. — [Trawa:] L. Isakiewicz: Trawa pokrywająca pamięć. *Odra* 1972 nr 6; I. Smolka: W ruchu pozornym. *Poezja* 1972 nr 1. — [Ballada dziadowska:] S. Melkowski: R. *Poezja* 1973 nr 12, przedr. pt. Dialektyka zgody

i sprzeciwu, w tegoż: Rówieśnicy i bracia starsi. Wwa 1980; M. Woroniecki: Marzenie o zgodzie i próba buntu. *Nowe Książ.* 1973 nr 11; F. Fornalczyk: Obywatelska i moraliteta. *Nowe Książ.* 1974 nr 8. — [O świecie, o zmierzchu] M. Bajero-wicz: Nie poza sobą. *Twórczość* 1975 nr 9; Z. Bauer: Gra lu-ster. *Życie Lit.* 1975 nr 15; H. Berezka: Bez względu. *Tyg. Kult.* 1975 nr 22 [dot. też: Umrzeć, zyc dalej]; K. Choińska: Z lustra, z pamięci. *Nurt* 1975 nr 8. — [Umrzeć, zyc dalej.] F. Fornalczyk: Powieściowy traktat o życiu i sztuce. *Regiony* 1975 nr 2; F. Fornalczyk: Z perspektywy utraconej młodości. *Nurt* 1975 nr 6; W. Maciąg: Z potrzeby serca. *Nowe Książ.* 1975 nr 11. — J. Pieszczachowicz: Igraszki z czasem. *Nowe Książ.* 1975 nr 18, przedr. pt. Wędrowki po stylach. W tegoż: Smutek międzyepoki. Kr. 2000 [rec.: O świecie, o zmierzchu]. — K. Świągocki: Manowce poetyckiego reizmu. *Nadodrże* 1975 nr 4 [rec.: Ballada dziadowska]. — [Wianek z baranich ki-szek.] L. Bugajski: Syzyf i sowizdrzał. *Twórczość* 1977 nr 11; A. Myszkowski: Konsekwencje konsekwencji. *Nowy Wyraz* 1977 nr 7; W. Nawrocki: Przeszość i teraźniejszość. *Życie Lit.* 1977 nr 16; J.K. Weber: Wianek opowieści sowizdrzałskich. *Tyg. Kult.* 1977 nr 19; R. Chodźko: Historia z baranich ki-szek. *Mies. Lit.* 1978 nr 1. — J.K. Misiec: Jeden czas, jedna pamięć, jedno życie. *Poezja* 1978 nr 3 [rec.: Chóry]. — R. Wa-chowiak: Gargantua czy dobra wróżka. (O poezji dla dzieci J.R.). *Nurt* 1978 nr 6. — A. Zawada: Jak pisać sowizdrzał? *Regiony* 1978 nr 1 [rec.: Wianek z baranich kiszek]. — J. Lu-gowska: R.: Od wiersza dla dzieci do liryki dziecięcej. *Poezja* 1979 nr 6. — M. Bajero-wicz: Świat bez czasu. *Tydzien* 1979 nr 19 [rec.: Świętych obcowanie]. — J.Z. Brudnicki: W poszu-kiwaniu utraconego mitu. W tegoż: Wiek prozy. Wwa 1979 [rec.: Sny w stołcu]. — L. Bugajski: Wyobraźnia ograniczona. *Radar* 1979 nr 7, przedr. w tegoż: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. — [Świętych obcowanie.] E. Kraskowska-Lang: Zmar-tychwstanie Hilarego Gordziela. *Nurt* 1979 nr 12; S. Lichań-ski: Powieść o ludzkiej krzywdzie. *Tyg. Kult.* 1979 nr 36; K. Nowicki: Bez wstydu. *Fakty* 1979 nr 14; A. Ogrodowczyk: Powtórzenia z biografii. *Mies. Lit.* 1979 nr 7. — M. Grześczak: Przypomnienie ekspresjonizmu. *Literatura* 1980 nr 23 [rec.: Zagasły „brzask epoki”]. — K. Nowicki: Liryka i konstrukcja. *Fakty* 1980 nr 17 [rec.: Przeprowadzka na Atlantydy]. — [Za-gasły „brzask epoki”] W. Uzielbo: Rodowody ekspresjonizmu. *Nowe Książ.* 1980 nr 21; T.J. Żółciński: Historia pisma czy grupy? *Nurt* 1980 nr 10. — H. Berezka: Ryzyko. *Twórczość* 1981 nr 11, przedr. pt. Ryzykowność w tegoż: Obroty. Szkice literackie. Wwa 1996 [rec.: Dzień twojej matki]. — [Po nocy noc.] A. Ogrodowczyk: Gra i fatum. *Nurt* 1981 nr 7; S. Sie-kierski: Czymże jest osobowość? *Nowe Książ.* 1981 nr 7; H. Berezka: Równowaga. W tegoż: Bieg rzeczy. Szkice literac-kie. Wwa 1982. — G. Matuszek: *Ruch Lit.* 1982 nr 1/2 [rec.: Zagasły „brzask epoki”]. — A. Ogrodowczyk: Granice realno-sci. *Nurt* 1982 nr 2. — [Dzień twojej matki.] T. Błazejewski: Troska i gorycz. *Życie Lit.* 1983 nr 33, przedr. w tegoż: Lite-ratura jak literatura. Łódź 1987; D. Moroz-Namysłowska: Nie-zawiniona wina ... *Nurt* 1983 nr 6; T.J. Żółciński: Studium kobiecej starości. *Tu i Teraz* 1983 nr 15; A. Bukowska: Dra-mat starości. *Mies. Lit.* 1984 nr 3. — S. Dąbrowski: W przyna-tach. (Próba komentarza do wiersza J.R. „Pamięć”). *Osnowa* 1986/1987 nr 15/16. — [Godziny widzeń] S. Jurkowski: Oskarżona historia. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 11/12; H. Kace-wicz-Sygidus: Moralne azyle. *Kultura* 1986 nr 45; T. Olszew-ski: Doświadczenie. *Nurt* 1986 nr 12; K. Piętkosz: Dies irae. *Literatura* 1986 nr 4. — [Lekcje u Błakowiczówny.] J.Z. Brud-nicki: Lekcje żywego języka. *Kierunki* 1987 nr 5; G. Gazda: Esej biograficzny o Kazimierze Błakowiczównie. *Odgłosy* 1987 nr 13. — Z. Bienkowski: Spirituality. *Tyg. Kult.* 1988 nr 33 [rec. wyboru: Krzyk i ekstaza]. — S. Drajewski: Samotnik z Poznania. *Kierunki* 1988 nr 50. — [Światło z popiołu.] W. Kawinski: Skrzydła losu. *Tak i Nie* 1988 nr 34; J. Koryl: Korepetycje z historii. *Życie Lit.* 1988 nr 27. — T. Kubi-kowski: Stracone zachody polskiego ekspresjonizmu. *Dialog* 1988 nr 8 [rec.: Zagasły „brzask epoki”]. — [Światło z po-piołu.] K. Lisowski: Pieśń Wajdeloty? *Nowe Książ.* 1988 nr 6; K. Piętkosz: Krajobraz po bitwie. *Literatura* 1988 nr 5.

— Z. Bienkowski: Ja i Ty. *Tyg. Kult.* 1989 nr 18 [rec.: Liryki małżeńskie]. — A. Mazur: Nieuchwytnie światło. *Twórczość* 1989 nr 3 [rec.: Światło z popiołu]. — S. Drajewski: „Zawodzi-ło go wszystko”. *Życie i Mysł* 1990 nr 9/10 [rec.: Poznański Don Juan — Ryszard Berwiński]. — G. Leszczyński: Wokół dwu wierszy J.R. *Szt. dla Dziec.* 1990 nr 1/2. — W.J. Podgó-rski: Najwybitniejszy poeta wielkopolski. *Nowe Książ.* 1990 nr 9 [rec.: Poznański Don Juan — Ryszard Berwiński]. — J. Łukasiewicz: O „Kamykach Dawida”. *Głos Wielkop.* 1992 nr 91. — M. Szyszkowska: Ku ekspresjonizmowi. (Na margi-nesie książki J.R. „Krzyk i ekstaza”). *Integracja* 1992 nr 28. — S. Frycie: Poezja dla dzieci. *J.R. Stud. i Mater. Polonist.* 1994 t. 1. — A. Karlińska-Włodarczyk: O muzie dziecięcej J.R. W: Dziecko i jego światy w poezji dla dzieci. Szczec. 1994. — W. Ratajczak: Bez końca o Tuwimie. *Gaz. Wybór-cza*, dod. *Gaz. Wielkop.* 1995 nr 298 [rec.: Julian Tuwim]. — M. Obarski: Portret Polaka lat pięćdziesiątych. *Arkusis* 1997 nr 1 [rec.: Węzeł]. — T. Ferenc, Z. Jankowski: J.R. *Topos* 1998 nr 4.

M.K.K.

RATAJCZAKOWA Dobrochna ur. 1943

Krypt: D.R.

Historyk literatury, teatrolog.

Urodzona 27 lutego 1943 w Poznaniu; córka Janu-sza Dunin-Michałowskiego, z wykształcenia doktora filozofii, do 1939 przemysłowca, i Zofii ze Szymbrowskich, nauczycielki muzyki. Na począt-ku lat pięćdziesiątych (po aresztowaniu ojca z po-wodów politycznych) przebywała przez pewien czas wraz z siostrami w Domu Dziecka, prowadzo-nym przez siostry urszulanki w Otorowie pod Poz-naniem. W 1956-60 uczęszczała do II Liceum Ogólnokształcącego im. Generałowej J. Zamoy-skiej w Poznaniu, następnie studiowała poloni-stykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu; w 1965 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1963 omówieniem dramatu A. No-waczyńskiego „Komendant Paryża”, opublikowa-nym na łamach pisma *Proscenium* (nr 2; podp. D. Dunin-Michałowska); z pismem tym współpra-cowała do 1969. W 1965 wyszła za mąż za Józefa Ratajczaka, poetę, prozaika, krytyka. W tymże roku została zatrudniona jako asystent, od 1968 jako starszy asystent Katedry Filologii Polskiej UAM. Za-jęła się historią i teorią dramatu i teatru. W 1974 obroniła na UAM rozprawę doktorską pt. „Teatr Artystyczny Bolesława Leśmiana. (Problem przełomu teatralnego w Polsce 1893-1913)” (promotor prof. Jerzy Ziomek). W 1978 zaczęła prowadzi-cie w Instytucie Filologii Polskiej UAM seminaria i za-jęcia dla specjalizacji teatrolologicznej na temat dra-matu i teatru; od 1998 także na temat historii i teo-rii teatru muzycznego. W 1984 habilitowała się na podstawie rozprawy „Przestrzeń w dramacie i dra-mat w przestrzeni teatru”. W 1990 została redaktorem serii *Dramat w Teatrze – Teatr w Dramacie* (wyd. od 1992). W tymże roku objęła funkcję kie-rownika Pracowni Teatru i Filmu w Instytucie Filo-logii Polskiej UAM, przekształconej w 1993 w Za-

R

kład Teatru i Filmu, a później w Zakład Dramatu i Teatru. W 1991 została mianowana profesorem nadzwyczajnym, w 1993 profesorem zwyczajnym UAM. W 1996 została członkiem Komitetu Nauk o Sztuce PAN, w 1999 Rady Naukowej Instytutu Sztuki PAN, jest też członkiem Polskiego Towarzystwa Historyków Teatru, Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Fédération Internationale de la Recherche Théâtrale, Société Internationale d'Histoire Comparée du Théâtre, de l'Opéra et du Ballet, Fédération Internationale pour la Recherche Théâtrale (FIRT). Wchodzi w skład komitetów naukowych czasopism *Teatr* (od 1996), *Archiwum Emigracji*, *Balagan. Slavisches Drama*, *Theater und Kino* (Monachium), *Théâtre Opera Ballet* (Paryż), w których także drukuje artykuły i studia. Należała do członków założycieli Towarzystwa Przyjaciół Biblioteki Raczyńskich. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1987). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bunt, zdarzenie teatralne. [Utwór dramatyczny; współaut.:] J. Ratajczak. Praprem. Pozn., T. Nowy 1977.

2. Teatr Artystyczny Bolesława Leśmiana. Z problemów przełomu teatralnego w Polsce (1893-1913). Wr.: Ossol. 1979, 245 s. Z prac Inst. Filologii Pol. UAM w Pozn.

Rozprawa doktorska.

3. Fotel recenzenta. Witold Noskowski, Jerzy Koller, Konstanty Troczyński. Pozn.: WP 1981, 221 s.

Zawartość: Wstęp. — W. Noskowski (1874-1939). Opowieści Teramedesa; J. Koller (1882-1970). Saloniowiec, causeur i archiwista; K. Troczyński (1906-1939). Recenzent teatralny w latach kryzysu.

4. Przestrzeń w dramacie i dramacie w przestrzeni teatru. Pozn.: Wydawn. Nauk. UAM 1985, 240 s. *Filol. Pol. UAM w Pozn.*, 30.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Wstęp. — I. Scena — świat à l'italienne: „Pod dach” — „po plener”!; Obraz w ramie sceny; Punkt wyjścia (Palladio i Aleotti); Scena włoska — na ziemi polskiej. — II. Przestrzenie polskiego dramatu: między Sopicowem a Wawelem: Podstawowa relacja. (Teatr i dramaty); W kręgu gatunków. (Komedia); Opozycje przestrzenne. (Stolica i Kuflowice); Dwie przestrzenie — dwie rzeczywistości. (Miejski salon i wiejski dworek); W drodze do Sopicowa; Tragedia. („Wszedł jednaka” i „przed wszystkim narodowa”); Wawel. (Scena narodowej tragedii).

Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wzszego III stopnia w 1986.

5. Komedia oświeconych 1752-1795. Wwa: PWN 1993, 414 s.

Zawartość: Wstęp. — I. Między tradycją a nowoczesnością [dot. F. Bohomolca, F.U. Radziwiłłowej, W. Rzewuskiego]. — II. Dwa sezony sceny narodowej [dot. J. Bielawskiego,

F. Bohomolca, T. Lipskiego]. — III. Klasyczna i sentymalna [m.in. o komediach A.K. Czartoryskiego, F. Karpińskiego, F. Książnina]. — IV. Komedia obyczajowa. — V. F. Zabłockiego „Komedia naprędce”. — VI. Komedia i polityka. — Zakończenie.

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej (łącznie z antologią „Polski dramat emigracyjny 1939-1969”, Prace redakcyjne poz. 6) w 1994.

6. Obrazy narodowe w dramacie i teatrze. Wr.: Wiedza o Kulturze 1994, 405 s.

Wprowadzenie. — Obraz, dramat, mit narodowy. — Cz. I: „Stał dwór...”; O narodowej idylli. — Cz. II: „W krwawym polu...”; Scena polskiego powstania. — Posłowie.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Próby dramatyczne Tytusa Czyżewskiego. *Dialog* 1968 nr 2 s. 68-79. — Odbiorca teatralny wobec nowatorskich propozycji. (Na przykładzie warszawskiego Teatru Artystycznego). W: Tradycja i nowoczesność. Wr. 1971 s. 69-88, przedr. w: Wprowadzenie do nauki o teatrze. T. 3. Wr. 1978. — Eksperyment w teatrze i „Teatr Eksperymentalny”. W: Z teorii teatru. Pozn. 1972 s. 102-132. — „Siła fatalna” romantycznego gestu. *Teksty* 1972 nr 5 s. 120-135. — Z problemów geografii teatru. W: Biografia — geografia — kultura. Wr. 1975 s. 219-247. — Z problemów interpretacji aktorskiej w teatrze polskim XIX wieku. *Stud. Polonist.* 1975 nr 2 s. 125-144. — Szarlatan i teatr. *Teksty* 1976 nr 2 s. 28-46. — Krzesła Moliera i „Krzesła” Ionesco. (Szkic niesceniczny w 3 aktach). *Teksty* 1977 nr 5/6 s. 190-211. — Sufler i Napoleon Stefana Jaracza. *Dialog* 1977 nr 10 s. 156-164. — Teatr albo „trzeba mieć ciało...”. *Teksty* 1977 nr 2 s. 116-134. — Przestrzeń domu w dramacie i teatrze. *Pam. Lit.* 1978 z. 2 s. 87-110. — Krytyka znawców i krytyka profanów. W: Wokół teorii i historii krytyki teatralnej. Kat. 1979 s. 85-95. — Martwym być na życia scenie. *Teksty* 1979 nr 3 s. 76-96. — Teatr jako interpretator dzieła literackiego. W: Zagadnienia literaturoznawczej interpretacji. Wr. 1979 s. 233-256, przedr. w: Problemy teorii dramatu i teatru. Wr. 1988. — Obraz i słowo w ramie sceny. W: Pogranicza i korespondencje sztuk. Wr. 1980 s. 129-139. — Polskie „szkoły żon”. *Pam. Lit.* 1980 z. 1 s. 81-122. — Wanda w świątyni dziejów. *Stud. Polonist.* 1980 nr 8 s. 103-117. — Czas terażniejszy recenzenta — czas terażniejszy teatru. (O felietonach teatralnych Witolda Noskowskiego). W: Szkice o krytyce teatralnej. Kat. 1981 s. 42-66. — Przestrzenie narodowej tragedii. *Pam. Lit.* 1981 z. 2 s. 43-82. — Teatralność i sceniczność. W: Miejsca wspólne. Wwa 1985 s. 63-85, przedr. w: Problemy teorii dramatu i teatru. Wr. 1988. — Wędrowka jako model życia i twórczości aktora w teatrze polskim w XIX wieku. W: Z dziejów teatru krakowskiego. Kr. 1985 s. 167-194. — „Monodram” z pierwszych stron „Teatru” (1952). W: Polska krytyka teatralna lat 1944-1980. Kat. 1986 s. 56-

- 72. — Teatr prowincjonalny i prowincja teatralna w XIX stuleciu. W: *Polski teatr prowincjonalny*. Łódź 1987 s. 11-33. — Tragedia i komedia w krytyce teatralnej pierwszego dwudziestolecia XIX wieku. W: *Od tragedii do groteski*. Kat. 1988 s. 7-24. — Projekt scenicznego ukształtowania słowa w komedii czasów stanisławowskich. W: *Kultura żywego słowa w dawnej Polsce*. Wwa 1989 s. 218-243. — Recenzje teatralne Wilama Horzycy. 1921-1930. *Pam. Teatr* 1989 z. 2/4 s. 313-324, przedr. w: *Krytycy teatralni XX wieku*. Wr. 1992. — Komedioopera polityczna powstania listopadowego. W: *Warszawa teatralna*, Wwa 1990 s. 129-147. — Sługa dwóch panów: dwoisty żywot dramatu. *Teksty Drugie* 1990 nr 5/6 s. 80-92, przedr. w: *Problemy teorii literatury*. Ser. 4. Wr. 1998. — Święte legiony. Rzecz o mechanizmach sakralizacji w dramacie popularnym lat dwudziestych. W: *Popularny dramat i teatr religijny w Polsce*. Lubl. 1990 s. 207-243. — Sejm Wielki i Konstytucja 3 Maja w dramacie polskim XIX i XX wieku. W: *Sejm Czteroletni i jego tradycje*. Wwa 1991 s. 329-366. — Teatr i dramat europejski w XVIII wieku. W: *Europa i świat w epoce oświeconego absolutyzmu*. Wwa 1991 s. 32-87. — Dramat nieobecny [dot. literatury emigracyjnej]. *DIALOG* 1992 nr 3 s. 117-127, przedr. w: *Między Polską a światem*. Wwa 1992. — „Dramat scenicznie ułożony”. W: *Dramat i teatr pozytywistyczny*. Wr. 1992 s. 223-232. — Dramat, teatr, polityka (1791-1792). W: *„Rok Monarchii Konstytucyjnej”*. Wwa 1992 s. 123-136. — Farsa mieszczańska a relacje międzytekstowe. W: *Między tekstami*. Wwa 1992 s. 314-338. — „Portret krytyczny” Bolesława Leśmiana. W: *Krytycy teatralni XX wieku*. Wr. 1992 s. 23-39. — Nie tylko o farsie. W: *Sztuka aktorska a dramat*. Wwa 1993 s. 231-250. — *Polski Hamlet, czyli „Bitwa nad Mozgawą”*. W: *Od Shakespeare’a do Szekspira*. Gdańsk 1993 s. 119-133. — Świat Fredrowskich jednoaktówek. *Pam. Lit.* 1993 z. 1 s. 27-51. — „Cud nad Wisłą”. Obrazy wojny polsko-sowieckiej 1920 roku w dramacie popularnym lat dwudziestych. *Rocz. Hum.* 1994 z. 1 s. 123-135, przekł. franc. w: *L’Europe et son combat pour la liberté à travers le théâtre et l’opéra*. Paris 1996. — *Komedie Aleksandra Fredry a komediopisarstwo polskie XIX wieku*. W: *Księga w dwusetną rocznicę urodzin Aleksandra Fredry*. Wr. 1994 s. 109-122, przedr. w: *Wypisy z prac naukowych do ćwiczeń z historii literatury romantyzmu*. Szczec. 1997. — *La Pologne et l’Europe dans la troisième partie des „Aieux” d’Adam Mickiewicz*. W: *Le théâtre et l’Opéra tous le signe de l’histoire*. Paris 1994 s. 109-120. — Światło duszy i lampy rozumu. W: *Teatr i dramaty polskiej emigracji 1939-1989*. Pozn. 1994 s. 265-281, przekł. ang. w: *Renaissance* 1995 vol. 47 nr 3-4. — *Komedia w epoce Młodej Polski*. W: *Stulecie Młodej Polski*. Kr. 1995 s. 519-532. — *O dramatach przepolszczonych*. W: *Oświecenie: kultura i myśl*. Gdańsk 1995 s. 279-300. — *Tajemnice Poznania*. *Kron. M. Pozn.* 1995 nr 4 s. 27-54. — *Teatralna Odyseja: o twórczości scenicznej Drugiej Emigracji*. W: *Mobilizacja uchodźstwa do walki politycznej 1945-1990*. Londyn 1995 s. 248-279. — *Alojzy Feliński; Franciszek Wężyk; Ludwik Kropiński; Antoni Hoffmann*. W: *Pisarze polskiego Oświecenia*. T. 3. Wwa 1996 s. 173-198; 304-332; 333-360; 586-608. — *Dramat z dramatem*. W: *Wiedza o literaturze i edukacja*. Wwa 1996 s. 450-465. — *Dwie sztuki Tadeusza Różewicza. „Kartoteka” i „Do piachu” jako przykład sukcesu i porażki*. *Pozn. Stud. Polonist.* 1996 t. 23 s. 225-248, przekł. niem. w: *Polnisch-deutsche Theaterbeziehungen seit dem zweiten Weltkrieg*. Tübingen 1998. — *Pierwsza komedia Aleksandra Fredry*. W: *W krainie pamiętek*. Wr. 1996 s. 89-99. — *Silva w teatrze i teatru Silvy*. W: *Archiwum „Wiadomości”*. T. 2. „Wiadomości” i okolice. Tor. 1996 s. 39-56. — *Szkoła jednoaktówki w teatrze polskim lat 1800-1830*. W: *Gatunki dramatyczne a typy teatru*. Łódź 1996 s. 31-44. — *„Teatr mój widzę powszechny...”* Wojciecha Bogusławskiego zbiór zasad funkcjonowania sceny ojczyznej. *Wiek Oświecenia* 1996 t. 12 s. 27-42. — *W labiryncie...* W: *Stanisław Wyspiański. Studium artysty*. Kr. 1996 s. 51-66. — *Fredro albo o niejednoznaczności*. W: *Nie tylko o Norwidge*. Pozn. 1997 s. 207-219. — *Kilka uwag o parodii w dawnym teatrze*. W: *Przez znaki – do człowieka*. Pozn. 1997 s. 331-351. — *„Kościszko pod Raclawicami” Anczyca – arcydzieło patriotycznej sceny popularnej*. W: *Kościszko – powstanie 1794 r. – tradycja*. Wwa 1997 s. 285-304. — *Lwów w dramacie polskim XVIII, XIX i XX wieku*. W: *Teatr polski we Lwowie*. Wwa 1997 s. 104-121. — *„Małe Zwierciadło” Cypriana Norwida*. *Pozn. Stud. Polonist.* 1997 t. 24 s. 129-150. — *Od „Szewskiego święta” do pogrzebu szewca*. W: *Igraszki traju, teatru i tematów*. Pozn. 1997 s. 59-73. — *DOM emigracyjnego dramatu*. W: *Dramat i teatr emigracyjny po roku 1939*. Wr. 1998 s. 123-160. — *Dramatopisarstwo Pierwszej i Drugiej Emigracji*. *Polonistyka* 1998 nr 6 s. 324-334. — *Noc i dzień w trzeciej części „Dziadów” Adama Mickiewicza*. W: *Pośród spraw publicznych i teatralnych*. Wwa 1998 s. 129-142. — *Noc włoska i „Noc amerykańska”*. W: *Konteksty polonistycznej edukacji*. Pozn. 1998 s. 383-394. — *„Zamknijcie drzwi od kaplicy...”*. W: *Księga Mickiewiczowska*. Pozn. 1998 s. 73-101. — *Karol Szymanowski pisze operetkę...* W: *Opera polska w XX wieku*. Pozn. 1999 s. 47-60. — *Uśmiech kota z Cheshire; „Horsztyński” Słowackiego: historia, chaos, dramat*. W: *Na schodach Klio*. Pozn. 1999 s. 15-34; 51-79. — *Słowacki teatralny*. W: *Słowacki współczesny*. Wwa 1999 s. 124-144.

Prace redakcyjne

1. Polska tragedia neoklasykistyczna. Wybór, [wstęp] i oprac. ... Wr.: Ossol. 1989, CLXXXI, 399 s. *BN I*, 260.
2. Dramat i teatr postanislawowski. Studia. Rozprawy. Artykuły. Red. nauk. ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1992, 290 s.
3. Dramat i teatr pozytywistyczny. Red. nauk. ... Cz. I. Wr.: Wiedza o Kulturze 1992, 272 s.
4. Dramat i teatr romantyczny. Red. nauk. ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1992, 339 s.
5. Ad Vocem. „Suplement” do konferencji „Twórczość dramatyczna i teatralna polskiej emigracji 1939-1989”. Red.: ..., J. Ratajczak. Pozn.: [b.w.] 1992, 128 s.
6. Polski dramat emigracyjny 1939-1969. Antologia. Wybór i oprac. ... Pozn.: Lektor 1993, 891 s. Opracowanie dramatów: M. Lurczyński: *Die alte Garde*; W. Gombrowicz: *Ślub*; J. Niemojewski: *Anita*; J. Pietrkiewicz: *Scena na trzy ściany*; B. Przyłuski: *Czas pojednany*; K. Wierzyński: *Towarzysz Październik*; S. Themerson: *Kość w gardle*; K. Sowiński: *Dzień Dominika*; A. Bobkowski: *Czarny piasek*; M. Hemar: *Pierwiastek z minus jeden*; W. Budzyński: *Waiting-Room*; M. Pankowski: *Chrabąszcze*. Nagroda Ministra Edukacji Narodowej (łącznie z *Komedia oświeconych 1752-1795*, Twórczość poz. 5) w 1994, nagroda Civitas Christiana w 1994.
7. Teatr i dramat polskiej emigracji 1939-1989. Praca zbiorowa. Pod red.: I. Kierc, ..., J. Wachowskiego. Pozn.: *Acarus* 1994, 291 s.
8. Igraszki trafu, teatru i tematów: drobne scherza i scherzanda naukowe. Pod red.: ..., B. Judkowiak. Pozn.: *Pozn. Stud. Polonist.* 1996, 124 s. Z prac Inst. Filologii Pol. UAM.
9. A. Fredro: *Zemsta*. Wstęp i oprac. ... Kr.: Universitas 1997, 188 s.
10. Dramat i teatr emigracyjny po roku 1939. Red.: E. Kalembe-Kasprzak, ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1998, 348 s.
11. A. Fredro: *Śluby panięskie, czyli Magnetyzm serca*. Wstęp i oprac. ... Kr.: Universitas 1998, 253 s.
12. Na schodach Klio. Jedenaście ćwiczeń z myśli o dramacie historycznym. Pod red. ... i I. Kierc. Pozn.: *Pozn. Stud. Polonist.* 1999, 240 s. Z prac Inst. Filologii Pol. UAM.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999.

J. Popiel. *Ruch Lit.* 1981 nr 6 [rec.: Teatr Artystyczny Bolesława Leśmiana]. — [Fotel recenzenta:] Z. Greń: *Wreszcie Poznań. Życie Lit.* 1982 nr 11; G. Rajchert. *Scena* 1982 nr 10. — Z. Greń: *Stylizacje*. W teozę: Teatr zamknięty. Kr., Wr. 1984 [rec.: Teatr Artystyczny Bolesława Leśmiana]. — [Prze-strzeń w dramacie i dramacie w przestrzeni teatru:] A. Hausbrandt: *Termopile czy Chereonea? Zdanie* 1986 nr 11; M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1987 z. 3. — D. Kosiński. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2 [rec. red.: Dramat i teatr pozytywistyczny]. — M. De-

bowski. *Ruch Lit.* 1994 nr 1/2 [rec. red.: Dramat i teatr postanislawowski]. — [Komedia oświeconych 1752-1795:] J. Pawłowiczowa. *Pam. Lit.* 1994 z. 4; I. Kadulska. *Wiek Oświecenia* 1995 t. 11. — [Polski dramat emigracyjny 1939-1969. Oprac. ...] J. Kopciński: *Dramat reanimowany. Dialog* 1995 nr 2; R.W.: *Antologia dramatu emigracyjnego. Kultura*, Paryż 1995 nr 4. — [Obrazy narodowe w dramacie i teatrze:] J. Godlewska: *Polskie, arcy-polskie. Teatr* 1996 nr 4; A. Kwiatkowska. *Życie i Myśl* 1996 nr 4; E. Lubienska. *Ruch Lit.* 1996 nr 6; R. Węgrzynek. *Pam. Lit.* 1997 z. 1; M. Zinowicz: *Obraz i podobieństwo. Sycynia* 1997 nr 4. — J. Wolski. *Prz. Powsz.* 1997 nr 3 [rec. oprac.: Polski dramat emigracyjny 1939-1969]. — J. Wolski: *Polski teatr na emigracji. Prz. Powsz.* 1997 nr 9 [rec. red.: Teatr i dramat polskiej emigracji 1939-1989].

M.K.-K.

RAYSKA Stanisława

zob. KUSZELEWSKA Stanisława

RĄCZASZKOWA Czesława

zob. NIEMYSKA-RĄCZASZKOWA Czesława

REDLIŃSKI Edward

ur. 1940

Prozaik.

Urodzony 23 kwietnia¹ 1940 we wsi Frampol pod Białymstokiem w rodzinie chłopskiej; syn Adolfa Redlińskiego i Marianny z domu Bazyl (zmarła w 1946). Do 1958 mieszkał we Frampolu. Uczęszczał do szkoły podstawowej w Hołówkach Dużych, a od 1954 do I Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku. Po zdaniu matury w 1958, studiował na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej (w 1963 uzyskał magisterium) i równocześnie w 1962-64 w Studium Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie studiów działał w ZSP. W 1961-63 należał do komitetu redakcyjnego ściennej gazетки wydziałowej Politechniki *Paralaxa*, w której także publikował drobne teksty. Po zakończeniu studiów wyjechał do Białegostoku, gdzie od sierpnia 1964 do grudnia 1967 pracował w dziale rolnym *Gazety Białostockiej*. Debiutował w 1964 w antologii „Młode pokolenie wsi Polski Ludowej. Awans pokolenia” wspomnieniem pt. „Jest nas trzech na studiach”, a jako prozaik opowiadaniem pt. „Stryko Filip”, opublikowanym w 1966 w *Kamieniu* (nr 6). W 1967 ożenił się z Elżbietą Zboromirską (rozwód 1968). Mieszkając we Frampolu, od stycznia 1968 do maja 1969 pracował w białostockiej rozgłośni Polskiego Radia i należał do redakcji pisma *Rozgłoszenia Polskiego Radia w Białymstoku*. W 1969 pracował przez trzy miesiące w redakcji tygodnika *Nowa Wieś*, a od lipca 1970 do lutego 1971 w redakcji tygodnika *Kultura*. Reportaże i fragmenty prozy publikował

¹ Podawana dotąd w różnych źródłach data urodzenia 1 maja jest błędna.

m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (od 1966), *Polityce* (1967-70), białostockich *Kontrastach* (1968-78; tu m.in. w 1975 zainicjował i do 1978 redagował rubrykę pt. „Nikiformy”), *Kulturze* (1969-75). W 1966-71 był członkiem SDP. Za twórczość literacką i publicystyczną otrzymał dwukrotnie nagrodę im. J. Bruna (III stopnia w 1966 i I stopnia w 1970). Od 1970 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1975 mieszkał głównie w Warszawie. W tymże roku ożenił się z Barbarą Dębicką (rozwód 1976). W 1980 przebywał krótko w Paryżu i RFN. W 1984 wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Zamieszkał w Nowym Jorku, gdzie początkowo pracował dorywczo. Od września do listopada 1985 uczestniczył w International Writing Program, zorganizowanym przez University of Iowa, następnie wziął udział w podróży dookoła USA. W tymże roku ożenił się z Bożenną Branicką (rozwód 1990). Kontynuował twórczość literacką, publikując m.in. w *Przeglądzie Polskim* i innych czasopiśmie polonijnych. Był współzałożycielem i członkiem redakcji miesięcznika *Kariera*, w piśmie tym publikował opowiadania i felietony. W 1986-89 był pomocnikiem reklamowo-redakcyjnym brokera. W 1988 założył i do 1991 prowadził wraz z żoną wydawnictwo Frampol Books, w którym wydał m.in. „Przewodnik nowojorski”. Do kraju powrócił w 1991 i zajął się twórczością literacką. W 1993 ożenił się ponownie z Elżbietą Zboromirską, anglistką. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Listy z rabarbaru. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1967, 167 s. Wyd. nast. z posł. W. Smaszca Białostok: KAW 1986.

Nagroda LSW w konkursie na debiut prozatorski w 1967, nagroda literacka im. S. Pietaka w 1968.

Adapt. teatr. pt. Listy z rabarbaru. Adapt.: J. Mołdawski. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1979, pt. 1000 km od świata. Adapt.: K. Borowiec. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1984, — (w: Adapt.: J. Mołdawski. TV 1982.

2. Ja w nerwowej sprawie. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1969, 217 s.

3. [Sto pięćdziesiąt] 150 na godzinę. Scenariusz filmowy. Ekran. 1971.

4. Zgrzyt. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1971, 239 s. Dot. zagadnień społecznych w PRL.

5. Konopielka. [Powieść]. *Twórczość* 1972 nr 10 s. 11-58, nr 11 s. 7-45. Wyd. osob. Wwa: LSW 1973, 230 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1975, wyd. 2 [!] 1979, wyd. 6 1984; Chicago: Contemporary Images Int'l 1984; Wwa: Czyt. 1993; Wwa: GRAF-PUNKT 1994; Wwa: PIW 1995; wyd. 11 Wwa: Muza 1999. Por. poz. 13.

Wyd. łącznie z poz. 6 pt.: Konopielka; Awans. Wwa: Czyt. 1978, 408 s.

Nagroda prywatna im. R. Miłczewskiego-Bruno w 1973, nagroda im. S. Pietaka w 1974, nagroda tygodnika *Kultura* w 1974, nagroda Ministra Kultury i Sztuki II stopnia w 1974, nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1974, nagroda w plebiscycie NK „Książka roku 1973” w 1974.

Przeł.: czes.: Konopička. [Przeł.] V. Dvořáková. Wyd. wspólnie z przeł. poz. 6. Praha 1977, — słowack.: Konopka. [Przeł.] J. Marušiák. Bratislava 1981, — węgier.: Kender-szál kisasszon. [Przeł.] M. Varsányi. Budapest 1989.

Adapt. teatr. m.in. pt. Kirelejson. Adapt.: J. Kopczewski, L. Zukowska. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1973; pt. Kaziuk Omatkoboska. Oprac. tekstu: M. Ehrlich, L. Polessa. Wyst. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1982.

6. Awans. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 154 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. tamże 1975; wyd. 3 Wwa: LSW 1985. Wyd. łącznie z Konopielka zob. poz. 5. Por. poz. 7, 8.

Wyd. łącznie z poz. 10 pt. Awans; Jubileusz. Wwa: Czyt. 1979, 181 s.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki II stopnia w 1974. Przeł.: czes.: Vstup. [Przeł.] V. Dvořáková. Wyd. wspólnie z przeł. powieści Konopielka zob. poz. 5, — niem.: Aufschwung oder das Paradies. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1975. Wyst. Frankfurt nad Odrą 1975, wyd. nast. tamże 1978. — węgier.: A kor szava. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1977.

7. Awans. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1974. Por. poz. 6, 8.

8. Awans. Scenariusz filmowy na podstawie własnej powieści. Ekran. 1974. Por. poz. 6.

9. Nikiformy. Pod red. ... *Kontrasty* 1975 nr 4-7, 9-10, 12; 1976 nr 1-6, 8-10, 12; 1978 nr 1, 2, 9, 11, 12; 1979 nr 1-5, 7, 10, 11. Wyd. osob. [w wyborze] pod nazwiskiem ... Wwa: Czyt. 1982, 321 s. Wyd. 2 Wwa: Muza 2000.

Zbiór autentycznych dokumentów redagowanych przez E.R. — Zawartość wyd. osob.: Kawa na ławę. (Wstęp); Bojownik (z „monumentów”); Koci koci łapci (z Książki zgłoszeń); Kanapeja (z szuflady jednego petenta); Tworzywo (dziennik kierowcy); Pisać, żeby jeść (z książek skarg i wniosków); Gardła wąskie, gardła szerokie (z jadlospisów); Ulepszanie świata (ze zgłoszeń patentowych); Sam pan wybierz sobie memento (każet majstra); Zmusz go komisjo, żeby był szczęśliwy (ze skorzytów); Ładną bajeczkę ułożyłeś (z prósb o łaskę); W labiryncie (z grypsów i notatników więziennych); Lotem sarny, Wysoki Sądzie (z akt sądowych); Ku szczeroci ... (z księgi wystawowej); Żyć do samej śmierci (Pamiętnik księgowy); Ktoś zaplątał ten świat (z teczek pacjenta).

Adapt. teatr.: Adapt.: P. Cieślak. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1984.

10. Jubileusz. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1976. TV 1983. Wyd. łącznie z Awans zob. poz. 6.

Wersja zmien. pt. Czworokąt. *Dialog* 1976 nr 12 s. 5-27. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1977. Wyst. też pt. Segmentowcy.

11. Wcześniak. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. na Woli 1977. Druk *Dialog* 1977 nr 1 s. 27-57. TV 1981. Radio 1981. Wyd. osob. wspólnie z Pustaki zob. poz. 12.

12. Pustaki. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1980. Druk *Dialog* 1980 nr 1 s. 5-47. TV 1981. Radio 1981.

Wyd. osob. wspólnie z poz. 11 pt. Pustaki; Wcześniak. Wwa: Czyt. 1985, 226 s.

Nagroda literacka im. S. Piętała w 1982 (autor odmówił jej przyjęcia).
Przekł. czes.: Karate. [Przel.] J. Simonides. Praha 1983.

13. Konopielka. Scenariusz filmowy. [Współaut.] W. Leszczyński. Dialogi ... Ekran. 1981. Por. poz. 5.

14. Dolorado. [Monodram]. Powst. 1984. Praprem. Nowy Jork, Sala Pol. Domu Nar. 1986. Por. poz. 15.

Adapt. teatr.: K. Borowiec. Kr., Stary T. 1988.

15. Dolorado. [Opowiadanie]. Chicago: Contemporary Images International 1984, 80 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1985, 34 s.; Wwa: AViA 1989. Por. poz. 14.

Wyd. wspólnie z poz. 17 pt. Dolorado. Wwa: BGW 1994, 168 s.

16. Rzeka, droga, płoty, krowy, konie, stogi, wrony, bociany, drzewa, krzyże. [Album]. Tekst ... Zdjęcia: W. Wołkow. Białystok: KAW 1984, [172] s.

17. Tańcowały dwa Michały. [Powieść]. Cz. 1-10: *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1985 nr od 4 VII do 5 IX. Przedr. bez zgody autora: *Kultura*, Wwa 1986 nr 33-41. Wyd. całości wspólnie z Dolorado zob. poz. 15.

18. Przewodnik nowojorski. [Cz. 1-3]. New York: Frampol Books.

[Cz. 1]. Przewodnik nowojorski. 1988, 164 s.

[Cz. 2]. 1990, 277 s.

[Cz. 3]. Miasto nad miastami. Opowiadanie chronologiczne. 1991, 184 s.

19. Szczuropolacy. Podśluchowisko. [Powieść]. Wwa: BGW 1994, 224 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1994; wyd. 3 zmien. pt. Szczurojorczy, czyli Szczęśliwego Nowego Jorku (film), czyli Cud na Greenpoincie (sztuka). Wwa: BGW 1997, 306 s.; wyd. 4 pt. Szczurojorczy. Podśluchowisko. Wwa: Muza 2000. Por. poz. 20, 21.

Nagroda Stow. Księgarzy Pol. w 1994.

20. Cud na Greenpoincie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1995 nr 12 s. 5-48. Praprem. czytana pt.: Bluff. Wwa, T. Mały 1995. Wyst. pt. Cud na Greenpoincie. Wwa, T. na Woli 1996.

Na motywach powieści poz. 19.

Wyróżnienie Ministra Kultury i Sztuki w 1998.

21. Szczęśliwego Nowego Jorku. Scenariusz filmowy. Autorzy: ..., J. Zaorski. Ekran. 1997.

Na motywach powieści poz. 19 oraz sztuki poz. 20.

22. Krfotok. [Powieść]. Wwa: Muza 1998, 299 s.

Nagroda Warszawska Premiera Literacka i tytuł „książka roku”, przyznane przez Stow. Księgarzy Pol. w 1998.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1980, 2000. — Wywiady: Z „buszu” do murowanych domów. Rozm. A. Jabłońska. *Tyg. Kult.* 1973 nr 26; Raczej krowy na wygonie niż kossakowski koń... Rozm. T. Krzemień. *Kultura* 1977 nr 35, sprost. i uzup. nr 38, przedr. w: T. Krzemień: Znajomi i nieznajomi. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. Wwa 1978; O „Konopielce” i nie tylko. Rozm. V. Dvořáčková. *Zwrot* 1979 nr 350; Bylem szczuropolakiem. Rozm. Z. Pietrasik. *Polityka* 1994 nr 18; Za szynką. Rozm. W. Kot. *Wprost* 1996 nr 10; Greenpoint atakuje. Rozm. L. Żuliński. *Wiad. Kult.* 1997 nr 43; Z fałszu w fałsz. Rozm. E. Likowska. *Prz. Tyg.* 1999 nr 7, 8.

PP (E. Głębicka). — LP XX w. (red.).

[Listy z rabarbaru:] J.Z. Brudnicki: Po debiucie R. *Tyg. Kult.* 1968 nr 20, przedr. w tegoż: *Wiek prozy*. Wwa 1979; J. Kurowicki: Wielogłos zimno. *Odra* 1968 nr 10, przedr. w tegoż: *Regiony wielkich i małych iluzji*. Wr. 1976; E. Kuźma: Od prawie reportażu do prawie baśni. *Nurt* 1968 nr 7; J. Łukasiewicz: *Twórczość* 1968 nr 10. — W. Chołodowski: Przymierze literatury i reportażu. *Tyg. Kult.* 1969 nr 32. — [Zgrzyt:] L. Borski: W świetle i w cieniu. *Nowe Książ.* 1971 nr 23; A. Budzyński: Reporterka, czyli zgrzytanie. *Kultura* 1971 nr 37; J. Doliński: Zgrzyty i harmonie. *Życie Lit.* 1971 nr 48; M. Kasperowicz: Kochać, ale z rezerwą. *Współczesność* 1971 nr 26. — S. Zieliński: W stronę Suprasła. W tegoż: *Wycieczki balonem*. Nr 4. Wwa 1971 [dot.: Ja w nerwowej sprawie]. — R. Bratny: Tren na śmierć naszego buszu. *Kultura* 1972 nr 52 [rec.: Konopielka]. — J. Wegner: Reportaż R. *Kamena* 1972 nr 6. — [Konopielka:] H. Berezka: Parodia i nieparodia. *Tyg. Kult.* 1973 nr 29, przedr. w tegoż: *Związki naturalne*. Wwa 1978; Sposób myślenia. T. 1. Wwa 1989; Z. Bienkowski: Kosa. *Twórczość* 1973 nr 9. — L. Borski: Powrót do natury. *Nowe Książ.* 1973 nr 8 [rec.: Awans]. — A. Bukowska: Jak w buszu...? *Mies. Lit.* 1973 nr 10 [rec.: Konopielka]. — [Awans:] W. Chołodowski: Dramat drwiną przysłoniony. *Tyg. Kult.* 1973 nr 13; K. Głogowski: Premia za myślenie. *Kierunki* 1973 nr 32. — [Konopielka:] J. Gondowicz: Adieu, pokrzywy! *Nowy Wyrz.* 1973 nr 7. J. Kopeć: Transplantacja języka w „Konopielce”. *Kultura* 1973 nr 19; J. Kurowicki: Niebo „swoich” i piekło „obcych”. *Odra* 1973 nr 12, przedr. w tegoż: *Regiony wielkich i małych iluzji*. Wr. 1976. — [Awans:] A. Mencil: Aneks do „Konopielki”. *Mies. Lit.* 1973 nr 8, przedr. pt. Komentarz do „Konopielki”, w tegoż: *Spółwa*. Wwa 1983; J. Niccickowski: Calkiem inna wieś. *Literatura* 1973 nr 21. — J. Pieszczechowicz: Buszujący w matczyniku. *Nowe Książ.* 1973 nr 13, przedr. pt. Buszujący w Taplarach. W tegoż: *Smutek międzyepoki*, Kr. 2000 [rec.: Konopielka]. — J. Wegner: Satyryk pouczający. *Wiedza i Życie* 1973 nr 9. — M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1974 nr 1/2 [rec.: Konopielka]. — A. Hamerliński: Droga twórcza E.R. *Regiony* 1974 nr 5. — N. Sokolovskaja: Dwie książki Redlinskogo. *Inostrannaja Literatura*, Moskwa 1974 nr 1. — D. Matrysiak: Sytuacja najmłodszego pokolenia inteligentów pochodzenia chłopskiego w świetle najnowszej prozy polskiej. *Zesz. Nauk WSP w Opolu, Hist. Lit.* 1975 nr 13. — R. Sulima: Konopielka. W tegoż: *Folklor i literatura*. Wwa 1976. — M. Szpakowska: „Czworokąt”, czyli o nieprzystosowaniu. *Dialog* 1976 nr 12. — J. Taranienkova: Czy autor dwóch książek. *Nowy Wyrz.* 1976 nr 12. — Z. Trziszka: Dokumentalista tematyki awansu społecznego. *Argumenty* 1976 nr 45. — B. Ciecierska: „Awans” contra awans. *Wiedza i Życie* 1977 nr 8 [dot. też: Czworokąt; Wcześniak]. — S. Dubisz: Uwagi o dialektyce w „Konopielce”. *E.R. Por. Jez.* 1977 nr 7. — L. Bugajski: Marzenie o syntezie. *Radar* 1978 nr 5, przedr. w tegoż: *W gaszczeniu znaczeń*. Kr. 1988. — M. Jaworski: W poszukiwaniu tożsamości. *Nowy Wyrz.* 1978 nr 1. — W. Wasutyński: Neo-Reymont? *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 49. — P. Kuncewicz: Awans. W tegoż: *W poszukiwaniu niecodzienności*. Wwa 1979. — S. Burkot: Mitotwórcy, ironiści i kontynuacje. W tegoż: *Marcholt na Parnasie*. Wwa 1980. — A. Fiut: Refleksje kulturoznawcze — na wesoło. O „Konopielce”. *E.R. W. Literackie wizje i re-wizje*. Wwa 1980. — W. Uziębło: O potrze-

RELIDZYŃSKI Józef

1886-1964

Pseud.: J.R.; J. Rel.; Joter; Joter.; Józ. Rel.; jr.; Juzzy; Rel; – wątpliwe: R.

Powieściopisarz, felietonista.

Urodzony 11 stycznia 1886 w Kielcach; syn Romualda Relidzyńskiego i Anieli z Schayerów. Ukończył gimnazjum realne w Warszawie. Debiutował w 1904 opowiadaniem pt. „W godzinę smutku i tęsknoty”, ogłoszonym na łamach *Dziennika Poznańskiego* (nr 246). Studia wyższe odbywał przez rok w Akademii der Sozial-und Handelswissenschaften we Frankfurcie nad Menem oraz przez dwa lata na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (ok. 1908) i Uniwersytetu we Lwowie. Rozwijając twórczość literacką, współpracował z wieloma czasopismami; fragmenty prozy, wiersze oraz przekłady literackie publikował m.in. w *Kurierze Warszawskim* (od 1908), *Świecie* (od 1910), *Tygodniku Ilustrowanym* (od 1911). W 1912-14 występował jako aktor w teatrach Krakowa i Lwowa. Był członkiem stowarzyszenia Sokół. W sierpniu 1914 wstąpił do Legionów Polskich. Początkowo był żołnierzem Legionu Wschodniego, a następnie walczył kolejno jako oficer 4., 6. i 3. Pułku Piechoty. Był popularnym autorem wierszy o tematyce legionowej, do których często komponowano muzykę. Za odmowę złożenia przysięgi na wierność Austrii był od sierpnia 1917 internowany w obozie w Beniaminowie; pisał wiersze do obozowego pisemka *Sprzymierzeniec* oraz występował w wystawianej tam szopce. W 1919 ożenił się z Wandą z Zybortów Jaroszewską, aktorką teatralną i filmową. W wojnie polsko-bolszewickiej 1920 pełnił funkcję sekretarza i referenta prasowego w czasie rokowań rozejmowych w Mińsku. W służbie wojskowej pozostawał do 1922. W 1925 był współzałożycielem Polskiego PEN Clubu i następnie pełnił funkcję jego sekretarza generalnego. Kontynuował twórczość literacką, publikując liczne opowiadania i przekłady literackie w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (1918-39, z przerwami), *Polsce Zbrojnej* (1921, 1927, 1930-31), *Kurierze Porannym* (1923, 1934, 1939) i *Echu Warszawy* (1925-26). W 1927-28 redagował czasopismo *Lot Polski*, organ Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej. Następnie pełnił funkcję sekretarza Teatru Polskiego w Warszawie i jednocześnie w 1928-31 redagował miesięcznik *Teatr*. W 1932 objął stanowisko naczelnika Centralnego Biura Filmowego przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych; uczestniczył w międzynarodowych kongresach filmowych (w Moskwie 1934, w Berlinie 1936 i we Francji 1938) oraz należał do inicjatorów i współautorów pierwszej polskiej ustawy o kinematografii (1934). W 1933-34 był przewodniczącym komitetu redakcyjnego *Lotu Polski*.

E.G.

bie dramatu, *Nowe Książki*. 1980 nr 6, przedr. zmien. pt. Z Lévi-Straussem – w Taplarach. W tegoż: Pytanie o tożsamość. Kr. 1995. – W. Wielopolski: Literacki rodowód „Konopielki”. *Nurt* 1980 nr 3. – A. Zawada: Chłopskość mityczna i „prawdziwa”. *Mies. Lit.* 1980 nr 5. – H. Bereza: Od jutra. (Prowizorium). W tegoż: Taki układ. Wwa 1981. – K. Choiniski: Kabalet w próbowce. *Scena* 1981 nr 3 [rec.]. Pustakil. – K. Nowicki: Co piszczy w trawie. W tegoż: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981 [dot. Konopielka]. – Z. Trziszka: R. przeciwko frazeologom. *Tyg. Kult.* 1981 nr 46. – M. Łukaszewicz: Neoauteentyzm – czyli walka o swojskość. *Nowe Książki*. 1982 nr 4 [rec.: Nikiformy]. – B.S. Kunda: Wcześniak, czyli bezradność. W tegoż: Dwa pejzaże świata. Wr. 1982. – K. Nowosielski: Ludowy i ludzki widnokrąg. *Pam. Lit.* 1982 z. 1/2, przedr. w tegoż: Rzyko obcości. Wwa 1983 [dot. Konopielka]. – [Nikiformy:] T. Krzemień: Zycioformy. *Tu i Teraz* 1983 nr 3; P. Lis: Polaków portret własny. *Lit. Lud.* 1983 nr 4/5; J. Niemczuk: Sztuka życia. *Literatura* 1983 nr 4; B. Owczarek: Pop-literatura, czyli bliżej życia. *Mies. Lit.* 1983 nr 6; H. Zaworska: „Art brut” po polsku. *Twórczość* 1983 nr 3, polem.: E. Redliński: Samoobrona, czyli nie czekając na Godota, *tamże* nr 10, W. Woroszyński: Programy literackie. *Więź* 1984 nr 5. – M. Łukaszewicz: Czar fikcji. *Literatura* 1984 nr 5. – Z. Trziszka: Wyawansowany. W tegoż: Korzenie plebejusza. Wwa 1984. – L. Eustachiewicz: Sowizdrzał pilnie poszukiwany. W tegoż: Dramaturgia współczesna 1945-1980. Wwa 1985. – K. Goldberga: Jak kiedyś Michał Gandzaf. *Prasa Pol.* 1986 nr 11. – [Dolorado:] [A. Szulc] A.S.: Tancie nas boli. *Wybór** 1986 nr 15; H. Świdorska: Eldorado – dolorado. *Kultura*, Paryż 1986 nr 6; [T. Jastrun] T. Nurt. *Wezwania** 1987 nr 12. – [H. Filipkowska] H. Konopielka. W: LP* po 1939. Wwa 1989. – B. Kamińska: O sposobach i funkcjach mityzacji. Nowak – Myśliwski – R. *Pam. Lit.* 1990 z. 3. – M. Schabowska: Osobliwość leksykalne „Konopielki” E.R. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Krak. Pr. Jęz.* 1991 nr 6. – [Dolorado:] Z. Bauer: Bitwin pipf – czyli skeny z życia Jonasza. *Nowe Książki*. 1994 nr 10 [dot. też: Szczuropolacy]; J. Drzewucki. *Twórczość* 1994 nr 11; T. Jastrun: Skundlenie i zeszczurzenie. *Życie Warsz.*, dod. *Ex Libris* 1994 nr 60 [dot. też: Szczuropolacy]. – A. Nasifowska: Pożegnanie prowincjonalizmu. *Polityka* 1994 nr 48. – J. Rurawska: „Myszny gorycz zmienili na wino”. Wwa: *Bivar* 1994. – S. Wysłouch: Adaptacja filmowa jako przekład semiotyczny. W teście: *Literatura a sztuka wizualna*. Wwa 1994 [dot. też adapt. utworów M. Dąbrowskiej i E. Stachury]. – L. Żuliński: Szczuropol. *Wiad. Kult.* 1994 nr 7 [rec.: Dolorado, Szczuropolacy]. – M. Beylin: Pomiedzy zmarniałymi mitami a pustką. *Dialog* 1995 nr 12 [dot. Cud na Greenpoincel]. – [Szczuropolacy:] J. Drzewucki. *Twórczość* 1994 nr 11; M. Jentys. *Kresy Lit.* 1995 nr 1/2; R. Mścisz. *Fraza* 1995 nr 9; D. Nowacki: Im gorzej, tym lepiej. *FA-art* 1995 nr 1, przedr. w tegoż: Zawód – czytelnik. Kr. 1999; T. Sobeczko. *Więź* 1995 nr 3 [dot. też: Doloradol]. – B. Zielińska: Welcome to America. Tyrmand, R., Białoszewski: Trzy relacje z podróży za ocean. W teście: *Namysły i pomysły*. Wwa 1995. – L. Dyèvre: Le domaine de l'intraduisible. *Sacrifice au peur de l'échec. Pourquoil priver les Français d'un Myśliwski ou d'un R? Acta Univ. Wratisl., Romanica Wratisl.* 1997 nr 44. – M. Krassowski: Szczury Nowego Jorku. *Wiad. Kult.* 1997 nr 47 [rec.: Szczuropolacy]. – [Krfotok:] K. Małosa. *Rzeczpospolita* 1998 nr 288; Z. Pietrasik: R. pali Warszawę. *Polityka* 1998 nr 51; G. Skalski: Dziesiąta różga dla Wałęsy. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 290, dod.; P. Bratkowski: Nudna apokalipsa. *Gaz. Wyborcza* 1999 nr 15; R. Bugajski: Żarty bez żartów. *Prz. Tyg.* 1999 nr 27; J. Drzewucki: Polskie gadanie. *Twórczość* 1999 nr 4; – K. Kasperk: Tożsamość problematyczna. O „Szczuropolakach” E.R. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit.* 1999 nr 94. – [Krfotok:] M. Oramus. *Fraza* 1999 nr 7; J. Strękowski: Zdobyć władzę. *Nowe Książki*. 1999 nr 3; A. Tyska: Wesele końca wkrętu? *Res Publica Nowa* 1999 nr 4; A. Wolan: Polska po „krfotoku”. *Dziś* 1999 nr 3. – [Nikiformy:] P. Bratkowski: Fakty mówią. *Gaz. Wyborcza* 2000 nr 119; P. Majerski: Z czasów wielkich złudzeń. *Nowe Książki*. 2000 nr 10.

R

W 1937-39 redagował *Biuletyn Okręgu Stołecznego Związku Legionistów*. Pełnił też funkcję wiceprezesa Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, wchodził w skład zarządu i był przewodniczącym sądu koleżeńkiego okręgu warszawskiego Związku Legionistów oraz członkiem zarządu Funduszu m. Warszawy Pomocy dla Inwalidów Wojska Polskiego. Po wybuchu II wojny światowej, na początku września 1939 ewakuował się do Wilna, gdzie w okresie Republiki Litewskiej współpracował z miejscowym teatrem oraz z *Kurierem Wileńskim* (1940), publikując artykuły i recenzje literackie. Po włączeniu Litwy do ZSRR został aresztowany przez NKWD w drugiej połowie 1940, następnie wywieziony do Kraju Altajskiego, a potem do Kazachstanu, w okolice Alma-Aty. Zwolniony w lipcu 1941 na mocy układu Sikorski-Majski, wstąpił do wojska polskiego i w 1942 wraz z armią gen. W. Andersa ewakuował się na Bliski Wschód. Przydzielony do Brygady Karpackiej, przebywał w Palestynie. W tym czasie publikował wiersze, prozę i artykuły literackie w czasopiśmie *Ku wolnej Polsce* (Palestyna, 1942), *Dziennik Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (Tel Awiw, Kair, Włochy, 1943-44), *Gazeta Polska* (Jerozolima, 1944-45), *Junak* (Jerozolima, 1945). Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji. W 1948 osiadł w Anglii i korzystał z opieki społecznej w Beckenham (w hrabstwie Kent) w schronisku polskim zwanym Antokol. Kontynuował twórczość literacką i przekładową, współpracując z polskimi czasopismami emigracyjnymi, wydawanymi w Londynie: *Życie* (1951-52), *Gazeta Niedzielną* (1952-53), *Głos* (1952-54), *Dziennik Polski* i *Dziennik Żołnierza* (1953), *Orzeł Biały* (1953), a także z *Dodatkiem Tygodniowym Ostatnich Wiadomości* (Mannheim, 1954) i *Syreną* (Paryż, 1954-55). Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy, trzykrotnie Krzyżem Walecznych oraz Krzyżem Niepodległości. Zmarł 7 stycznia 1964 w Dartford; pochowany w Birkbeck (hrabstwo Kent).

TWÓRCZOŚĆ

1. W kwestii żydowskiej. Wwa: Skł. gł. Szczepkowskiego 1907, 8 s.
2. Poezje I. Kr.: Gebethner i Sp. 1908, 128 s.
3. Viola d'amore. Poemat romantyczny. *Kur. Warsz.* 1911 nr 125-126. Wyd. osob. Wwa: Druk. Rolnicza 1928, 50 s.
4. Traugutt. Fragment dramatu. Scena III. *Nowa Reforma* 1913 nr 29 s. 1. Przedr. zob. poz. 6.
5. Wieja wiosenne wiatry. Poezja wolnościowa i legionowa. Z przedm. K. Przerwy-Tetmajera. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1916, 99 s.

6. Laury i ciernie. [Wiersze]. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. N.K.N. [Nacz. Kom. Nar.] 1917, 90 s.

Zawartość: Traugutt. Fragmenty dramatu [poz. 4]; Wiersze różne; Testament; Zygmuncie dżwoń [poemat]; Sursum corda.

7. Grunwald. [Fragment dramatu]. *Kur. Warsz.* 1919 nr 193.

8. Prolog na 57 rocznicę Powstania Styczniowego. Wyst. Wwa, T. Praski 1920. Druk zob. poz. 13.

9. Tryptyk listopadowy. [Poematy]. Wwa: [b.w.] 1920, 27 s.

Zawartość: Łukasinski; Rewia; Brodnica.

10. W Raju Bolszewickim. Opowieść dla żołnierzy. [Wiersze]. Wwa: [b.w.] 1920, 15 s.

11. Gałąź cyprysu. Liryki. Pozn., Wwa: Księg. św. Wojciecha 1921, 167 s.

Cykle: Wiersze różne; Sonety; Pastele; Melancholia; Misterium lasu.

12. Nad żołnierza nie masz pana ... Pieśni żołnierskie. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1921, 37 s.

13. Pędząca sława. Wiersze i fragmenty. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1921, 124 s.

Zawiera m.in. Prolog na 57 rocznicę Powstania Styczniowego, poz. 8.

14. Jak to było ładnie ... Satyry polityczne. Zamość: Z. Pomarański i Sp. [1922], 79 s.

Zawiera wiersze druk. w rubryce pt. „Oddźwięk” w czasop. *Naprzód* 1917-1918 oraz w *Głosie Nar.* 1918 i *Szczutek* 1918.

15. Nike Legionów. Poezje. Zamość: Z. Pomarański i Sp. 1922.

16. Tajemnica przystanku tramwajowego. [Opowiadania]. Wwa: Pol. Ag. Wydawn. M. Czerwińskiego [1922], 129 s.

Zawartość: Tajemnica przystanku tramwajowego [por. poz. 17]; Dama Pikowa; Czerwona noc.

17. Tajemnica przystanku tramwajowego. Scenariusz: ..., S. Krzywoszewski, A. Zagórski. Ekran. 1922. Por. poz. 16.

18. Niewolnica miłości. Romans kinematograficzny. Wwa: Pol. Ag. Wydawn. [1923], 200 s. Wyd. nast. [Wwa:] S. Cukrowski [1929]. Por. poz. 19.

19. Niewolnica miłości. Scenariusz filmowy. Ekran. 1923. Por. poz. 18.

20. Noc miłosna kawalera de la Croix. [Opowiadania]. Wwa: Skł. gł. J. Rzepecki [1923], 168 s. Przedr. zob. poz. 26.

Zawartość: Noc miłosna kawalera de la Croix; Jak Francesco Maria della Scala własnej śmierci podał wodę święconą; O doncelli przegranej w kości.

21. Z dni krwi i chwały. Nowele. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1925], 150 s.

Zawartość: Serce Pana Johanna; Wilia; Jak walczył i zginął plutonowy Andrzej Galica; Janek; Powrót rotmistrza.

22. Czarna dama. Historie groteskowe. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Nowości w Wwie [1927], 160 s. Zawartość: Czarna dama; Różowe okno; Pech do kobiet; Dola i niedola pana Telesfora; Jak pan Seweryn został przy „souverainie” „suwerenem” i co z tego wynikło; Konferencja rygańska; Handlarz trumien.

23. Romans znajdy. Powieść. Wwa: Druk. Zakładu Graf. A. Szlachowicza i Sp. [1927], 124 s.

24. Powrót z tamtego świata. [Opowiadania]. Wwa: Dom Książki Pol. 1928, 309 s.

Zawartość: Powrót z tamtego świata; Przygoda Huberta Pogody; Ostatnia rola Rolicza; Schadzka; Spotkanie; Uśmiech topieli; A jednak; Przygoda, która nie przyszła; Żółta twarz.

25. Tajemnica skrzynki pocztowej. Scenariusz filmowy. Ekran. 1929.

26. Maska z pałacu królewskiego. Romans mediolański. Wwa: S. Cukrowski 1931 [antydat. 1930], 243 s.

Zawartość: Maska z pałacu królewskiego, — oraz opowiadania z poz. 20.

27. Miłość Renaty Jazłowieckiej. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff [1932], 232 s. Wyd. nast. Wwa: Saga 1992.

28. Pilot Jaś – król Hotentotów. Bazgrali Juzzy i Suzzy. [Wwa 1932], 15 s.

Tekst: J.R., podp. pseud.: Juzzy. Ilustr.: S. Biedrzycki, podp. pseud.: Suzzy.

29. U źródeł mocy i wielkości Józefa Piłsudskiego. [Szkic publicystyczny]. [Tel. Awii:] Związek Pracy dla Państwa (Zespół Piłsudczyków) na Wschodzie [ok. 1945], 23 s.

30. Dwa miasta. (Lwów – Wilno). Poemat. Jeruzolima: Through Lands and Seas in the East 1946, 16 s.

31. Rapsod Warszawy. Jeruzolima: Through Lands and Seas in the East 1946, 23 s.

Dot. historii Warszawy w XIX i XX w. oraz powstania warszawskiego 1944.

32. Byłem gościem Sowietów. [Wspomnienia]. Druk fragm. pt. Z wizytą u Lenina. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1953 nr 8; Heroizm niewoli. *Orzeł Biały*, Londyn 1953 nr 3; Bomba w atelier filmowym. *Tamże* 1953 nr 21. Druk całości: *Syrena*, Paryż 1954 nr 6, 7, 9, 15-18, 20, 21.

33. Bunt w Farabie. [Opowieść]. *Syrena*, Paryż 1955 nr 15/16-20.

Wydania osobne wierszy w opracowaniu muz.: Dwie pieśni. 1. Rapsod szum drzew. 2. O pieśni mojej! [Muz.:] W. Żeleński. Kijów: L. Idzikowski [1909], 7 + 7 s. — Wieczorny apel. Mandolina lub skrzypce z tekstem. [Muz.:] M. Kozar-Słobódzki. Wwa: B. Rudzki [po VIII 1915], 3 s. Inne wyd. tamże 1918. — Marsz, marsz legiony!... Melodia i słowa. [Muz.:] W. Jeziorski. Biała: Nakł. Ligi Kobiet 1915/16, [1] k. — Trzeci Maj. Piosnka. [Muz.:]

L.T. Płosajkiewicz. Wwa: Gebethner i Wolff [po 1918], [2] k.

Przekłady i adaptacje

1. A. Mickiewicz: Konrad Wallenrod. [Przeróbka sceniczna]. Powst. 1906.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa [1972].

2. Wielki Inkwizytor. Poemat dramatyczny w 2 obrazach, przerobiony z odnośnego ustępu w powieści Dostojewskiego „Bracia Karamazow”. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff; Druk. P. Laksauera i Sp. 1907, 32 s.

3. Ch.W. Leadbeater: Zasady teozofii. Za zezwoleniem autora spolszczył ... Wwa: Orgelbranda Synowie 1909, 86 s.

4. Szkice teozoficzne wybitnych adeptów wiedzy hermetycznej. Zebrał i przeł. ... Wwa: Gebethner i Wolff 1912, 131 s.

5. F. Herczeg: Niebieski lis. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa 1919.

6. M. Roberts: Romans z duchem. [Opowieść]. *Prz. Wiecz.* 1924 nr 264-269.

7. E. Bulwer-Lytton: Dom upiórów. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Nowości 1927, 122 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Z mojej kariery. *Tyg. Pol.* 1928 nr 2.

SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (R. Skręt).

[Poezje I:] [M. Pawlikowski] Marek: Na czasie. *Lamus* 1909; K. Tetmajer. *Tyg. Il.* 1909 nr 26; W. Gostomski. *Książka* 1910 nr 2. — [Wieża wiosenne wiatry:] [S. Papée] St. P. *Na Przełomie* 1916 nr 213; K. Tetmajer: Z poezji legionowej. *Nowa Reforma* 1916 nr 274; J. Lorentowicz: Śród poetów wojny. *Nowa Gaz.* 1917 nr 85. — E. Czekalski. *Świat (Romans i Powieść)* 1917 nr 22 [rec.: Laury i cierni]. — [Pędząca sława:] S. Maykowski: Ostatni poeta wojenny. *Sl. Pol.* 1921 nr 268; Z. Aleksandrowicz: Poezja ekspansji. *Gaz. Lwów.* 1922 nr 91. — S. Papée. *Skamander* 1922 z. 20/21 [rec.: Gałąź cyprysu]. — [Powrót z tamtego świata:] E. Czekalski. *Świat* 1928 nr 25; J. Herlaine: Niesamowitości. *Dz. Pol.* 1928 nr 229. — Z. Rabska. *Kur. Warsz.* 1928 nr 14 [rec.: Romans znajdy]. — [Niewolnica miłości:] A.J. Hertz. *Echo Tygodnia* 1929 nr 19; Z. Rabska. *Kur. Warsz.* 1929 nr 88. — [Maska z pałacu królewskiego:] [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1931 nr 18; J.E. Skiwski: Aksamit i szpada. *Tyg. Il.* 1931 nr 15. — [Miłość Renaty Jazłowieckiej:] [T. Sinko] R.: Przedwiośnie beletrystyki polskiej. *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 13; [A. Zahorska] A.Z. *Rodzina Pol.* 1932 nr 4. — [J. Migowa] Mig.: Scenarzyści polscy. J.R. *Światowid* 1933 nr 41. — [A. Marczyński:] Tajemnice R. Osa, Nowy Jork 1941 nr 2 [dot. scenariusza filmowego: Tajemnica przystanku tramwajowego].

B.D.

REMBEK Stanisław 1901-1985

Prozaik.

Urodzony 6 lipca 1901 w Łodzi; syn Edmunda Rembeka (z rodziny alzackich Francuzów, do ok. 1920 używał nazwiska Ehrenberg), kierownika robót budowlanych, i Kazimierzy z Osmanowiczów.

W dzieciństwie mieszkał w Łasku, a w 1909 przeniósł się z rodzicami do Piotrkowa Trybunalskiego. Uczęszczał tu do gimnazjum rosyjskiego, a później polskiego gimnazjum H. Dąbrowskiego. Należał do organizacji harcerskiej, współredagował szkolne piśmienniki *Razem*. W 1918 został członkiem tajnej Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). W 1919 wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego, jako kanonier 1. baterii 10. Kaniowskiego Pułku Artylerii Polowej brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, m.in. był na linii demarkacyjnej litewskiej, uczestniczył w walkach nad Dźwiną, pod Warszawą i w Zamościu. Po zdemobilizowaniu w lutym 1921, zdał w czerwcu maturę w Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Piotrkowie Trybunalskim, po czym pracował na budowach prowadzonych przez ojca w Łasku. Od października tego roku do 1929 studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim; w 1921 uczęszczał nadto na wydział dziennikarski w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Utrzymywał się w tym czasie z różnych dorywczych zajęć, m.in. udzielając lekcji polskiego na kursach dla dorosłych prowadzonych przez Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego. Należał w tym czasie do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. Równocześnie rozpoczął twórczość literacką, debiutował w harcerskim czasopiśmie *Ognisko*, w którym w 1922/23 ogłaszał powieść w odcinkach pt. „Ekspedycja karna”. W 1923 nawiązał współpracę z *Robotnikiem*, na którego łamach do 1928 publikował nowele. W 1923 został członkiem ZZLP. Od 1924 uczył języka polskiego kolejno w Gimnazjum Żeńskim im. M. Konopnickiej w Radomiu, w Gimnazjum Żeńskim w Łęczycy, a potem w Gimnazjum Koedukacyjnym Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności w Równem Wołyńskim. Otrzymał w 1928 honorarium po wydaniu powieści „Nagan”, odbył dłuższą podróż; odwiedził Czechosłowację, Austrię, Włochy, Francję. Następnie przez około pół roku przebywał w Algierii, pracując jako kreślarz w biurze budowlanym; reportaże z pobytu w Algierii zamieszczał w *Tygodniku Ilustrowanym* (1928/29). Po powrocie do kraju, zamieszkał w 1929 w Milanówku i pracował jako urzędnik pocztowy w Warszawie. W 1934 przeniósł się do Piotrkowa Trybunalskiego, gdzie pracował do 1938 jako nauczyciel w Szkole Handlowej, a w 1937/38 także w Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum Kupieckim; w 1938 uzyskał dyplom nauczyciela szkół średnich w zakresie języka polskiego, historii oraz nauki o Polsce. W 1935 ożenił się z Marią z Dalewskich Dehnelową. Rozwijał twórczość literacką; fragmenty prozy, artykuły i recenzje publikował m.in. w 1938–39 w *Kurjerze Porannym*, *Polityce* i *Prosto z mostu*. W 1939 otrzymał nagrodę literacką m. Kalisza im. A. Asnyka. Po wybuchu II wojny światowej w 1939, brał

udział w obronie Warszawy; pracował w Biurze Propagandy Obrony Stolicy, pełnił funkcję komendanta schronu, przygotowywał audycje radiowe. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Milanówku. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej jako członek AK oraz nauczyciel w tajnym szkoleniu. Publikował artykuły w konspiracyjnym miesięczniku społeczno-literackim, wydawanym przez ugrupowanie Polskich Socjalistów, *Lewą marsz* (1942–43). Po zakończeniu wojny pracował przez krótki czas w Ministerstwie Kultury w Łodzi. Kontynuował twórczość literacką, ogłaszał prozę, artykuły i recenzje m.in. w *Dziś i jutro* (1945–47), *Radiu i Świecie* (1945), *Przekroju* (1946–47). Należał nadal do ZZLP (od 1949 ZLP; do rozwiązania Związku w 1983). W 1947 wrócił do Piotrkowa Trybunalskiego; zarabiał lekcjami prywatnymi. Mieszkał też okresowo w Milanówku i Warszawie (od 1956 na stałe). W 1949 był przez kilka miesięcy zatrudniony w redakcji *Związkowca*. W następnych latach znajdował dorywcze zajęcia m.in. w Bibliotece Publicznej w Warszawie, a także jako korepetytor, korektor i adiustator. Pracował m.in. nad powieścią z lat 1820–30 pt. „Wianek Malwiny” i opowieścią z 1939 roku pt. „Wrzesień” (nieukończona; fragmenty maszynopisów i rękopisów w Bibliotece Narodowej). Od 1956 do grudnia 1981 był członkiem Stowarzyszenia „Pax”; opracowywał recenzje wewnętrzne dla Instytutu Wydawniczego „Pax”. Publikował sporadycznie w *Tygodniku Katolickim*, *Słowie Powszechnym*, *Kierunkach i Kulturze*. Przygotowywał tom „Uzupełnienia brązownicze”, złożony z artykułów i polemik na tematy historyczne. Zajmował się też twórczością przekładową z języka rosyjskiego i francuskiego. W 1958 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Zmarł 21 marca 1985 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Ekspedycja karna*. [Powieść dla młodzieży]. *Ognisko* 1922 nr 6, 8–11, 13–19; 1923 nr 1.

2. *Nagan*. Powieść. *Robotnik* 1928 nr 32–92. Wyd. osob. Wwa, Kr., Lubl.: Gebethner i Wolff 1928, 244 s. Wyd. nast. z posł. T. Burka Wwa: Czyt. 1990.

Adapt. radiowa: Adapt.: H. Szof. Radio 1995.

3. *W polu*. Opowieść. Wwa: Bibl. Pol. 1937, 465 s. Wyd. nast.: Paryż: Inst. Lit. 1958; T. 1–2. Wwa: NOWA* 1983; Wwa: PIW 1993.

Nagroda Kasy Lit. im. F.S. Lewentala w 1938, nagroda Min. Kultury i Sztuki w 1945.

Adapt. radiowa: Adapt.: B. Helbrecht. Radio 1997.

4. *Przemoc i szabla*. Powieść z XVIII w. *Kur. Poranny* 1939 nr 118–184.

Dot. Józefa Wybickiego. – W czasie okupacji niem. Z. Miżner zakupił prawa do wyd. powieści dla mającego działać po wojnie wydawn. „Wisła”.

5. Dzienniki.

Dzienniki. Rok 1920 i okolice. Wstęp: J. Siedlecka. Wwa: Agawa 1997, 252 s.

Zawiera dzienniki z l. 1914, 1918-1928, 1937 oraz 6 listów S.R. do różnych adresatów z l. 1955, 1958, 1960, dot. sytuacji S.R. jako pisarza oraz cytaty z wypowiedzi krytycznych nt. twórczości S.R.

Dziennik okupacyjny [1940-1944]. Z przedm. M. Nowakowskiego. Wwa: Agawa 2000, 335 s.

6. Wyrok na Franciszka Kłosa. Powieść z roku 1943. *Dziś i jutro* 1946 nr 48-51; 1947 nr 1-16. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. E. Kuthana 1947, 200 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. przez autora Wwa: Pax 1956, wyd. 3 popraw. tamże 1977.

Adapt.: radiowa: Adapt.: H. Szof. Radio 1997. — film.: Scenariusz filmu telewizyjnego: A. Wajda, Z. Malanowicz. TV 2000.

7. Ballada o wzgardliwym wisielcu oraz dwie gawędy styczniowe. Wwa: Pax 1956, 391 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1971; Wwa: Czyt. 1977.

Zawartość: Ballada o wzgardliwym wisielcu; Przekazana sztafeta; Igła wojewody. — S.R. zamierzał pierwotnie włączyć do tomu także opowieść pt. „Światelko” linf. i masz., s. 16 w Dziale Rękopisów Bibl. Nar. w Wwiel.

Adapt.: radiowa opowiadania Igła wojewody: Radio 1970, — film. Ballady o wzgardliwym wisielcu: Szwadron. Scenariusz: J. Machulski. Ekran. 1992.

Przekłady

1. M. Gogol: Opowiadania. [Przeł.: ... i M. Małek]. Wwa: *Bibl. „Rol. Pol.”* 1949, 64 s. [wkt.].

2. V. Lidin: Wrzesień – pora jesień. [Opowiadania]. Tłum.: I. Bajkowska, ... Wwa: PIW 1964, 229 s.

3. G. Gafencu: Ostatnie dni Europy. Podróż dyplomatyczna w 1939 roku. Przedm. i postaniem oraz przyp. opatrzył S. Zabięło. Wwa: Pax 1984, 125 s.

4. R. Sabatini: Czarny Łąbędz. [Powieść]. Szczec.: Glob 1988, 177 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951; inf. rodziny 2000. — Wywiad: S.R. Rozm. Z. Irzyk. *Kierunki* 1978 nr 45.

SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (T. Burek). — LP XX w. (J. Rzymowski).

[W polu] S. Czosnowski. *Pion* 1937 nr 29; S. Królikiewicz: Hamlet na wojnie. *Kultura* 1937 nr 51/52; L. Piwiński. *Życie Lit.* 1937 nr 5; E. Breiter: Powieść o wojnie. *Wiad. Lit.* 1938 nr 13; M. Koszyca-Szolańska: Nowa powieść o wojnie. *Sygnaly* 1938 nr 44; W. Pietrzak: Literatura o wojnie. *Prosto z Mostu* 1938 nr 51; K. Wyka. *Nowa Książ.* 1938 nr 2. — S. Kofalcowski: Wojna jako mistrzyni. O S.R. *Prosto z Mostu* 1939 nr 26-27. — [Wyrok na Franciszka Kłosa:] J. Ficowski: Dzieło surowego realizmu. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 35; J. Gawalkiewicz: Czwartą strzał. *Odra* 1947 nr 43/44; E. Korzeniewska: Nowa powieść R. *Kuźnia* 1947 nr 51/52; Z. Lichniak: Powieść R. *Dziś i jutro* 1947 nr 49, przedr. w tegoż: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955, Z mojego ćwierćwiecza. Wwa 1972; J. Bocheński: Pijacka plotka o okupacji. *Lit. Dz. Lud.* 1948 nr 2; J.E. Płomiński. *Warszawa* 1948 nr 2. — J. Mitkowski: S.R. o powstaniu styczniowym. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 20. — S. Fita. *Tyg. Katol.* 1956 nr 9 [rec.: Wyrok na Fran-

ciszka Kłosa]. — B. Królikowski: O powstaniu styczniowym ballad troje. *Kierunki* 1958 nr 18 [rec.: Ballada o wzgardliwym wisielcu ...] — [W polu:] J. Wittlin: Opowieść wojenna R. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 23; W. Wohner: Beck, Szembek, R. *Kultura*, Paryż 1959 nr 3. — [Ballada o wzgardliwym wisielcu ...] S. Grochowiak: Okrutne drogi nadziei. *Kultura* 1971 nr 39; W. Maciąg: Z wyobraźni i z natury. *Życie Lit.* 1971 nr 34; Z. Umiński: Styczniowe ballady S.R. *Życie i Myśl* 1971 nr 9; J. Katz: Nikczemna, smutna planeta. (Trzy książki S.R.). *Kultura* 1972 nr 10 [dot. też: W polu; Wyrok na Franciszka Kłosa]; A. Szymańska: Historyzm R. *Tubrość* 1972 nr 3. — Z. Irzyk: Wojna i romantyzm. *Kierunki* 1974 nr 44. — B. Ciągardlak: Koniec legendy. (O prozie S.R.). *Prz. Hum.* 1979 nr 4. — J.J. Pluta: Obraz wojny w międzywojennej prozie R. (Na podstawie powieści „Nagan” i „W polu”). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1979 nr 68. — [A. Grajewski] K. Narutowicz: Pomnik. *Kierunki* 1985 nr 16. — M. Nowakowski: O „Wyroku na Franciszka Kłosa”. (Pamięci S.R.). *Kultura*, Paryż 1985 nr 6, toż *Kult. Niezależna** 1985 nr 10. — A. Nowakowski: Zapach, miłość i ... *Dekada Lit.* 1990 nr 2. — M. Lalak: Między historią a biografią. O prozie Stanisława Rembeka. Szczec.: Wydawn. Nauk. Uniw. Szczec. 1991, 156 s. — [Dzienniki. Rok 1920 i okolice:] M. Nowakowski: Dziennik okupacyjny R. *Rzeczpospolita* 1998 nr 105; W. Paźniewski: Kanonier R. *Nowe Książ.* 1998 nr 6. — [Dziennik okupacyjny:] A. Kaczorowski: Ballada o Grodzisku. *Gaz. Wyborcza* 2000 nr 48; B. Skaradziński: Szarzyzna okupacyjnej makabry. *Nowe Książ.* 2000 nr 3. — T.Z. Zapert: Pisarz przemilczany. *Rzeczpospolita* 2000 nr 102.

A.S.

RESZCZYŃSKA-STYPIŃSKA Marta
1905-1995

Pseud.: (Rom.).

Poetka, autorka utworów dramatycznych dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 29 lipca 1905 w Warszawie; córka Ignacego Zaremby, urzędnika, i Janiny z Szuksztów, nauczycielki. Po ukończeniu Gimnazjum Janiny Tymińskiej w Warszawie, podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim, które przerwała po I semestrze. W 1926 wyszła za mąż za Aleksandra Reszczyńskiego, policjanta, i wraz z mężem wyjechała do Wilna. Debiutowała w 1928 wierszem pt. „Refleksje jesienne”, ogłoszonym na łamach *Kuriera Wileńskiego* (nr 259). Następnie z powodu służbowego przeniesienia męża mieszkała jakiś czas w Poznaniu. Została członkiem Związku Dziennikarzy Polskich. Rozwijając twórczość literacką, publikowała m.in. w *Kurierze Warszawskim* (1931-35, 1937), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1933-35), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1933-36; tu m.in. w 1936 cykl wierszy pt. „Kraków”), *Płomyczku* (1935-38), *Dzienniku Poznańskim* (1936, 1938) i *Ilustracji Polskiej* (1938-39). W okresie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. Kontynuowała twórczość poetycką; wiersze drukowała w konspiracyjnych antologiach „Duch wolny w pieśni” (1942) i „W imię wolności” (1943/44). W 1943 straciła męża, który zginął z wyroku organizacji komunistycznej (zrehabilitowany w 1977). Po zakończeniu wojny przez krótki czas mieszkała w Zakopanem, a następnie

R

w Bytomiu, gdzie zaangażowała się w działalność kulturalno-artystyczną, prowadząc zespół słowno-muzyczny propagujący na Śląsku czytelnictwo literatury polskiej. Jednocześnie współpracowała z rozgłośnią Polskiego Radia w Katowicach. Pracowała też w świetlicy szkolnej. Powstałe w tym czasie wiersze publikowała m.in. w czasopiśmie *Dziennik Zachodni* (1945-46), *Dziś i jutro* (1946), *Świat i Życie* (1947-48). W 1957 wyjechała do Szkocji, a następnie w 1958 do Anglii i osiadła na stałe w Londynie. W tymże roku wyszła za mąż za Bohdana Stypińskiego. Zarabiała na życie początkowo jako sprzątaczką, następnie pokojówką i kelnerką. Jednocześnie rozwijała twórczość literacką, pisząc głównie dla dzieci utwory dramatyczne i słuchowiska radiowe. Współpracowała z wieloma londyńskimi czasopismami emigracyjnymi, publikując wiersze i fragmenty prozy, m.in. w *Wiadomościach* (1959-80, z przerwami), *Tygodniu Polskim* (1962-87, z przerwami), *Orle Białym* (1963-86, z przerwami), *Dziatwie* (1966-68, 1979, 1982, 1984), *Razem młodzi przyjaciele* (1974-82, 1985-86), *Gazecie Niedzielnej* (1981, 1985) oraz *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* (1984-85). Była członkiem grupy literackiej Kontynenty w Londynie i publikowała na łamach jej pisma *Kontynenty-Nowy Merkuriusz* (1965-66). Należała do Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie; w 1984 otrzymała nagrodę Związku za całokształt twórczości. Zmarła 24 sierpnia 1995 w Bournemouth.

TWÓRCZOŚĆ

1. Drobiazgi. Zbiór poezji. [Wil.] Skł. gł. Dom Książki Pol. w Wwie [1928], 36 s.

2. Echa i cienie. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1933, 111 s.

3. Świerszcz w ruinach. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Zakopane 1945. Radio 1946.

4. O Kasi, co chciała uczyć. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1952.

Sztuka zatwierdzona w 1952 przez Centr. Zarząd Teatrów do wystawienia w teatrach lalkowych, nigdy nie była wystawiona; inf.: M.A. Supruniuk, *Arch. Emigracji* 1998 z. 1.

5. Czarodziejskie geśliki. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1964.

I nagroda w konkursie literackim; inf. autorki.

6. O bazyliżku, szewczyku i burmistrzance. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1964. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1966. Wyd. z podtyt. Legenda starej Warszawy. Utwór sceniczny dla dzieci starszych i młodzieży w 4 aktach. Londyn: Pol. Macierz Szkolna za Granicą 1981, 55 s.

I nagroda Obywatelskiego Kom. Pomocy Uchodźcom w konkursie ZASP im. Z. Nowakowskiego w 1964.

7. Czas głodu. Wiersze. Londyn: Gryf 1965, 49 s.

8. Pieśń dalekiej drogi. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1969.

Utwór przygotowywany do druku; inf. na okładce tomu Bajeczki, fraszki i inne faramuszkii [poz. 20].

9. Przygoda w kosmosie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1971.

Utwór przygotowywany do druku; inf. jak w poz. 8.

10. Zegar z kurantem. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1972. Wyd. z podtyt.: Utwór sceniczny w 3 odsłonach. Londyn: Pol. Macierz Szkolna za Granicą 1981, 48 s.

11. Jesienny deszcz. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1978. Wyd. z podtyt.: Sztuka z Powstania Warszawskiego. Wstęp: K. Iranek-Osmecki. Londyn: Gryf 1980, 64 s.

12. Słowo i milczenie. Wiersze. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1978, 110 s.

Zawiera m.in. cykle: Jeszcze się pali liść gorejący; Godziny nocy.

13. Nadzieja – matka cierpliwych. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1980, 76 s.

Zawartość: Gemma; Żuczek; Dom w Jaszczurówce; Chomik; Most; Medalik; Piwnica; Nadzieja – matka cierpliwych; Lustro; Smok.

14. Kruche minuty. [Wiersze]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1983, 54 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Rozmowy z nieobecny; Magiczna latarnia; Iskra w popiele; Fraszki.

15. Mikołaj z Torunia. [Utwór dramatyczny o M. Koperniku]. Londyn: Pol. Macierz Szkolna za Granicą 1983.

16. A za tego króla Jana ... [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1983.

Inny tytuł: Wróżba pustelnika Zachariasza. A za tego króla Jana... – Utwór przygotowywany do druku; inf. jak w poz. 8.

17. Wiersze ocalone. Z tamtych dni. Londyn: Veritas 1985, 53 s.

Zawiera utwory pisane w latach wojny.

18. Bunt zabawek. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1987.

Inny tytuł: Bajka uśmiechnięta. Bunt zabawek. – Utwór przygotowywany do druku; inf. jak w poz. 8.

19. Obczyzna. [Wiersze]. Londyn: Veritas 1987, 80 s.

Układ w częściach: Wspaniały przerażający świat; Świat jak ziarno maku.

20. Bajeczki, fraszki i inne faramuszkii. [Wiersze]. Londyn: Veritas 1988, 68 s.

21. Śmierć Euterpe. [Wiersze]. Londyn: Veritas 1988, 54 s.

Nadto według inf. autorki: słuchowiska radiowe nadawane po wojnie w rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach, m.in.: Goździki Hiszpanii; Mój czarny brat; Wielkie dni Paryża; Śląskie wesele, — oraz scenariusze filmowe powst. w l. 50.: Górnicy; Brudasek; W fabryce [I nagroda w konkursie na scenariusz filmowy dla młodzieży w Karlowych Varach w 1955 lub 1956]. — Nadto według inf. jak w poz. 8 powstałe na emigracji i przygotowywane do druku: Bajka o ukradzionej piósence [dramatyczny dla dzieci] oraz utwory dramatyczne dla dorosłych: Dziesięciu sprawiedliwych; Happy End; Jutro będzie pogoda; Ofelia; Spotkanie.

Prace redakcyjne i adaptacje

1. Czytanka na kl. 2. Oprac.: J. Płatoś, ... Londyn: B. Świdorski 1962, 148 s.

2. Legendy i opowiadania historyczne. Oprac. tekstów: M. Gołowski, A. Kisielnicka, ..., J. Żerdzińska. Londyn: Pol. Macierz Szkolna za Granicą 1966, 47 s.

3. J. Korczak: Król Maciuś I. Adapt. ... Wyst. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — Wywiad: Nie tylko dla dorosłych. Rozm. R. Wasiak. *Pam. Lit.*, Londyn 1986 t. 10.

1. Wieniewski: O polszczyźnie dzieci. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 103 [rec.: O bazyliisku, szewczyku i burnistrzance]. — [Przygoda w kosmosie:] M. Cybulski: Bajka kosmiczna w Teatrze „Syrena”. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1971 nr 149; J. Ostrowski: *Orzeł Biały*, Londyn 1971 nr 87; [T. Zagórska] T. Karren: Dla dzieci kosmos nie jest bajką. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 27. — M. Cybulski: Za panowania króla Stanisława. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1972 nr 118 [rec.: Zegar z kurantem]. — [Jesienny deszcz:] M. Cybulski: Powstanie warszawskie w teatrze „Syrena”. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1978 nr 10; J. Ostrowski: Polskie Termopile. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 10; H. Rawicz: Wokół „Jesiennego deszczu”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 4. — [Słowo i milczenie:] J. Wieniewski: Poezja, która urzeka i wzrusza. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 47; M. E. Cybulska: *Tydz. Pol.*, Londyn 1979 nr 30; A. Hoffmannowa: W obliczu istnienia. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1979 nr 91; H. Żurkowska: Myśl i milczenie. *Orzeł Biały*, Londyn 1979 nr 173. — [Nadzieja — matka cierpliwych:] M. Cybulska: O nadziei. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 42; H. Żurkowska: O wolność — dawniej i dziś... *Orzeł Biały*, Londyn 1980 nr 195 [dot. też: Jesienny deszcz]; R. Grol-Prokopczyk. *World Literature Today*, Norman, Oklahoma 1981 nr 2; M. Ostenhoff: Bardzo potrzebna książka. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 11. — M.E. Cybulska: M.R.-S. słowa nadziei. W teście: Tematy i pisarze. Londyn 1982. — M.E. Cybulska: Nad wierszami M.R.-S. *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 6. — [A za tego króla Jana...:] M. Cybulski: Królewskie przedstawienie. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1983 nr 261; [T. Zagórska] T. Karren. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 45. — A.C. Carls. *World Literature Today*, Norman, Oklahoma 1984 nr 2 [rec.: Kruche minuty]. — [A za tego króla Jana ...:] J. Ostrowski: So-

bieski w „Syrenie”. *Prz. Powsz.*, Londyn 1984 nr 2; I. Wieniewski: Wrażenia z pięknego przedstawienia. *Orzeł Biały*, Londyn 1984 nr 1379. — [Wiersze ocalone:] M.E. Cybulska: Losy. *Tydz. Pol.*, Londyn 1985 nr 48; A. Witek: Wojenka, wojenka ... *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1985 nr 253. — [Bunt zabawek:] G. Stachurski: Utwilić zbudowane zabawki. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1987 nr 130; A. Witek: Najmłodsza widowia na „Buncie zabawek”. *Tamże* 1987 nr 108. — A. Witek: *Gaz. Niedz.*, Londyn 1987 nr 38 [rec.: Obczyzna]. — M.A. Supruniuk: Dama z królestwa lalek. M.R.-S. (1905-1995). *Arch. Emigracji* 1998 z. 1.

B.D.

REUTT-WITKOWSKA Zofia 1893-1938

Pseud.: Zofia z Pustelnika.

Poetka, prozaiak, autorka książek dla dzieci.

Urodzona 5 marca 1893 w Warszawie; córka Tomasza Reutta, lekarza, i Izabelli z Lauberów. Początkowo uczyła się w domu i już w tym czasie pisała wiersze. W 1902-10 uczęszczała na pensję Jądwig Sikorskiej w Warszawie, a w 1911/12 do prywatnego gimnazjum Heleny Strażyńskiej w Krakowie, gdzie zdała maturę, W 1912-14 odbyła cztery semestry studiów polonistycznych i romanistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), które przerwał wybuch I wojny światowej. W 1914 powróciła do Warszawy. Debiutowała w 1915 artykułem pt. „Szkola przyszłości”, ogłoszonym na łamach *Bluszczu* (nr 13-19, 21). W 1915/16 była słuchaczką wykładów z dziedziny filozofii w Towarzystwie Kursów Naukowych w Warszawie. Ogłosiła cykl rozpraw poświęconych zagadnieniom etycznym pt. „Zmierzchy” (*Rozwaga* 1916-17). W 1916-18 kontynuowała studia na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie publikowała w czasopiśmie młodzieży studenckiej *Pro arte et studio* (1918-19). W 1919 doktoryzowała się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Studia nad utworami dramatycznymi Korzeniowskiego” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). W 1920 wyszła za mąż za Józefa Witkowskiego, astronoma, i zamieszkała w Krakowie; w następnych latach opublikowała kilka prac związanych ze specjalizacją męża oraz uczestniczyła w kongresach astronomicznych, z których pisała reportaże dla *Bluszczu* i *Kuriera Poznańskiego*. Jednocześnie rozwijała twórczość literacką, publikując wiersze i fragmenty prozy oraz przekłady z poezji angielskiej i francuskiej w wielu czasopismach, m.in. w *Tygodniku Ilustrowanym* (1925-34), *Bluszczu* (1925-26, 1928-30, 1934-36), *Kobietie Współczesnej* (1927, 1929-30), *Iskrach* (1928, 1930-38), *Tęczy* (1930-32, 1934-38). W 1929, w związku z objęciem przez męża Katedry Astronomii na Uniwersytecie Poznańskim, przeniosła się wraz z rodziną do Poznania. W 1934 dzięki stypendium sekcji kultury i sztuki zwiedziła Francję i zatrzymała się na dłuższy pobyt na Korsycej. Zmarła 12 lutego 1938

w Poznaniu; pochowana na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Śladem Żmichowskiej. Wykład jubileuszowy. Wwa: Druk. L. Bogusławskiego 1919, 15 s.

Podp.: Z. Reuttówna.

2. Studia nad utworami dramatycznymi Korzeniowskiego.

Rozprawa doktorska.

T. 1. Cz. 1-2. Wwa: Gebethner i Wolff 1921, X, 405 s.

Zawartość: Cz. 1. Poszczególne rozbiory źródłowe. — Cz. 2. Rozbiór poszczególnych wartości.

T. 2. Cz. 3. Kr.: [druk.] W.L. Anczyc 1922, VI, 200 s.

Zawartość: Wartości językowe. Wartość ogólna.

3. Pielgrzym. Legenda Ossjaku. [Poemat w 6 częściach]. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 100 s.

4. Opowieści średniowieczne. [Poematy]. Wwa: Bibl. Pol. 1926, 103 s.

Zawartość: U okienka; Podzwonne Plantagenetom; Filbert i Austroberta; Bracia zbawieni; Wilam Długi-Miecz; Kamień Chilperyka; Pani Joachima; Drogi Ducha; Kronika Guy Masliava; Nike.

5. Kraska w jarzębinie. Powieść. Wwa: Tow. Wydawn. *Bluszc* [ok. 1928], 431 s.

6. Bajki choinkowe. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol.; Druk. Polska Zjednoczona [1929], 109 s.

Zawartość: Gwiazdka; Cukierek włosenny; Czciiciel ognia; W starym zamczysku; Rycerzyk i Świeca; Drzewko na morzu.

7. Bajki zza morza. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. [1929], 93 s.

8. Bajki wielkanocne. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1930, 116 s.

Zawartość: Jajo z cukru; Matuńcia wie wszystko ...; Zajac marcowy; Kocanki-sasanki; Wielka Noc w lesie; Do chrzantu, dobrodzieju!; Wieloryb św. Brandana.

9. Cudze chwalicje swego nie zniecie! Referat. Pozn.: Spółka Akcyjna Druk. Pol. 1930, 10 s. Wydawn. Związku Obrony Przemysłu Pol.

10. Dwór Niestraszny. Bajki o lecie. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol.; Druk. Polska Zjednoczona [1930], 100 s.

Zawartość: Dwór Niestraszny i księżyc; Kokosowe kino; Ścięta morela; Chaberek i maczek; Landrynka-Aladynka; Dożynki.

11. Hrabina Maju. [Opowieść]. *Tyg. II*. 1930 nr 43, 45-48.

12. Jubiler i jego żona. [Opowieść]. *Tyg. II*. 1931 nr 11-16.

13. Mrowisko. Powieść. Wwa: Bibl. *Tyg. II*; Druk. B. Wierzbicki i Spółka 1933, 76 s.

14. Zamek Swarozycza. Saga pomorska. [Opowieść]. Wwa: Inst. Lit. 1933, 90 s.

15. Ołtarz Wniebowzięcia. [Powieść]. Wwa: Rój 1937, 290 s.

16. Ołtarze Innego Słońca. [Wiersze]. [Red.: M. Witkowski]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1973, 87 s.

Cykle: Ziemia Planeta Pokutna; W Świątyni Przyrody; Harmonie – Nastroje – Wspomnienia; W rękach Szaleńców; Modlitwy; Ołtarze Innego Słońca.

Przekłady

1. E. Barrett-Browning: Sonety. Wwa: Bibl. Pol. 1924, 52 s.

2. G.G. Byron: Manfred; Kain. Wstępem i objaśnieniami opatrzył A. Tretiak. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1928, XXXIX, 135 s. *BV II*, 54.

Praca redakcyjna

1. J. Korzeniowski: Karpaccy górale. Dramat w 3 aktach. Oprac. ... Wwa: Gebethner i Wolff [1924], 114 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1980. — SWPP 1. — PSB (M. Łuczak).

[Studia nad utworami dramatycznymi Korzeniowskiego:] J. Kleiner: Korzeniowski w świetle nowych badań. *Świat* 1922 nr 3; T. Wierzbowski. *Gaz. Warsz.* 1922 nr 249. — J. Birkenmajer. *Mysł Nar.* 1926 nr 28 [rec.: Pielgrzym]. — [Opowieści średniowieczne:] J. Kleiner. *Tyg. II*. 1926 nr 48; IZ. Rabska. *Kur. Warsz.* 1926 nr 152. — W. Mihal: Sylwetki i profile. Z.R.-W. w 15-tą rocznicę pracy literackiej. *Kur. Lit.-Nauk.* 1930 nr 51. — [Zamek Swarozycza:] J. Kleiner: Saga pomorska. *Tyg. II*. 1933 nr 46 [dot. też: Mrowisko]; [T. Sinkol R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1933 nr 44. — [Ołtarz Wniebowzięcia:] [Z. Rabska] *Z.R. Kur. Warsz.* 1937 nr 252; J.E. Skiwski. *Kur. Poranny* 1937 nr 342. — L. Eustachiewicz: O potrzebie ciągłości i potrzebie poszukiwania. *Życie Lit.* 1969 nr 41.

B.D.

REY Sydor ur. 1908

Właściwe imię i nazwisko: Isak Reis; używał też później formy: Izydor Reiss.
Poeta, prozaik.

Urodzony 6 września 1908 w Wojniłowie na Podkarpaciu w rodzinie drobnomieszczańskiej; syn Mosesa Reisa i Chaji ze Szwalbów. Po ukończeniu szkoły ludowej w Wojniłowie, uczęszczał od 1919 do I Państwowego Gimnazjum w Stanisławowie. W 1926 przeniósł się do Państwowego Gimnazjum w Tłumaczu. Po zdaniu w 1927 matury zaczął studiować prawo na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W 1928, po śmierci matki, przeprowadził się do Warszawy i kontynuował studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. Debiutował w 1929 opowiadaniem pt. „Czarne listy”, opublikowanym w tygodniku *Świat, Dom i Szkoła* (nr 8/9; podp. Sydor Rey); w piśmie tym oraz w miesięczniku *Młoda Matka* ogłaszał następnie felietony. Jednocześnie pracował jako wychowawca w do-

mu sierot, prowadzonym przez Janusza Korczaka. W 1933-34 należał do Zespołu Literackiego „Przedmieście”. Publikował fragmenty prozy m.in. w *Dzienniku Ludowym*, *Lewarze*, *Robotniku*. Po ukończeniu studiów w 1934, pracował jako aplikant adwokacki. Współpracował z Teatrem Artystów „Cricot”, występującym w 1938/39 w Warszawie. W kwietniu 1939 wyjechał do Stanów Zjednoczonych i zamieszkał w Nowym Jorku. Wiersze i prozę publikował na łamach pism polonijnych, m.in. *Robotnika Polskiego* (1939) i *Świt* (1945). W 1945-47 był współpracownikiem Polskiej Agencji Prasowej w Nowym Jorku. Następnie prowadził antykwariat, którego był właścicielem. Kontynuował twórczość literacką, publikując w 1957-76 wiersze i prozę w londyńskich *Wiadomościach*. Był członkiem PEN Club Center for Writers in Exile. Dalszych informacji biograficznych brak.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kropiwniki. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1937 [antydat. 1936], 393 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1962.
2. Pieśni mówione. [Wiersze]. New York: Saint Marks Printing Corporation 1945, 48 s.
3. Księga rozbitków. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 227 s.
4. Ludzie miejscowi. [Powieść]. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 12, 20, 49; 1963 nr 21, 25, 30; 1964 nr 4, 19, 38, 42, 46; 1965 nr 23, 28, 34, 41; 1966 nr 19.
5. Własnymi słowami. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów 1967, 96 s.

Przekład

1. M. Grosman: Karol Marks. Powieść biograficzna. Wwa: Znicz 1935, 239 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (J. Czachowska).
 [Kropiwniki.] W. Gombrowicz: Drapieżny pisarz w potrzasku i zwycięstwie. Proletariacka huśtawka. *Kur. Poranny* 1936 nr 362, przedr. w tegoż: *Dzieła zebrane*. T. 10. Paryż 1973, Varia. Cz. 1. Lubl.* 1989, *Dzieła*. T. 12. Kr. 1995; J. Andrzejewski: *Prosto z Mostu* 1937 nr 2; E. Breiter *Wiad. Lit.* 1937 nr 25; A. Brylaszewski: Bohaterowie na mustrze. *Łódź Lit.* 1937 nr 3; H. Domański. *Droga* 1937 nr 7/8; A. Kruczkowski. *Pion* 1937 nr 29; J. Maleszewski. *Kultura* 1937 nr 37. — Z. Kozarynowa: O „Księdze rozbitków”. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 48. — M. Pankowski. *Kultura*, Paryż 1957 nr 5 [rec.: Pieśni mówione]. — J. Wyka. *Twórczość* 1957 z. 10/11 [rec.: Kropiwniki]. — [Księga rozbitków:] K. Nastulancka: Szczelnie ocaleni. *Nowa Kult.* 1959 nr 49; S. Wygodzki: Po co komplikować sprawy oczywiste? *Nowe Książ.* 1960 nr 6; G. Popiel: The memories of an amputee. *The Polish Review*, Nowy Jork 1962 nr 2. — [Z. Bienkowski] zb.: Jeden z „Przedmieścia”. *Twórczość* 1963 nr 3. — [Kropiwniki:] Z. Kozarynowa: Ciemnota i postęp. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 35; E. Suliborska: „Kropiwniki” po latach. *Nowe Książ.* 1963 nr 3. — M. Pankowski: Rzeczywistość nieokreślona, czyli o wierszach S.R. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 39, polem.: S. Rey. *Tamże* nr 45.

M.K.-K.

ROBAK Tadeusz

ur. 1932

Pseud.: e, em; (et); Jan Sas; Jerzy Zygmunt; (r); (rob); T.R.; (tr); (TR).
 Reportażysta, publicysta, krytyk filmowy.

Urodzony 23 maja 1932 w Krakowie; syn Stanisława Robaka, nauczyciela, i Marii z Kuszewskich. Uczęszczał do V Liceum Ogólnokształcącego im. J. Kochanowskiego w Krakowie; w 1950 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Debiutował w 1952 opowiadaniem pt. „Ziemniaki”, opublikowanym na łamach tygodnika *Życie Literackie* (nr 14), nagrodzonym w konkursie literackim Polskiego Radia. Po uzyskaniu magisterium w 1955, pracował jako dziennikarz w wielu czasopismach. Etatowo był związany z *Echem Krakowa* (1957-66), a następnie z *Życiem Literackim* (1967-82), początkowo jako publicysta, a później jako kierownik działu reportaży i publicystyki oraz członek kolegium; drukował w tym tygodniku reportaże, eseje i artykuły. Od 1963 był członkiem SDP (w 1980-81 wchodził w skład Rady Stowarzyszenia); należał także do Klubu Publicystyki Kulturalnej oraz do Klubu Krytyki Filmowej SDP. W 1969 za recenzje i felietony filmowe otrzymał nagrodę im. K. Rzykowskiego, przyznaną przez Klub Krytyki Filmowej SDP. Wielokrotnie pełnił funkcję jurora festiwali filmowych w Krakowie (wieloletni członek rady programowej i komisji selekcyjnej festiwali krótkiego metrażu) i z ramienia FIPRESCI (Fédération Internationale de la Presse Cinématographique) w Lipsku i San Sebastian. Trzykrotnie otrzymał nagrodę Stowarzyszenia Filmowców Polskich za twórczość krytyczną w dziedzinie filmu (1969, 1972, 1977). W 1978-99 pracował jako starszy wykładowca dziennikarstwa na UJ. W 1982 przeszedł na wcześniejszą emeryturę. W 1983 został członkiem Koła Piśmiennictwa Filmowego Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1991-94 pełnił funkcję sekretarza redakcji i zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Małopolska*. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1976). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Peryferie świata. Kat.: Śląsk 1971, 285 s.
 Wrażenia z podróży do Azji i Ameryki Łacińskiej.
2. W starych beczkach nowe wino. [Szkice i reportaże]. Wwa: KiW 1971, 243 s.
 Dot. zagadnień społ. w PRL.
3. Przedpola kultury. Szkice i reportaże. Wwa: CRZZ 1972 [właśc. 1971], 241 s.
 Dot. zagadnień społ. w PRL.
4. Widziane z bliska. Reportaże. Kr.: WL 1974, 233 s.

Dot. zagadnień społ. w PRL. — Nagroda *Życia Lit.* za książkę reportażową roku 1974 oraz nagroda prasowa CRZZ za rok 1974, przyznane w 1975.

5. Koniec Polski opłotkowej. Reportaże i publicystyka. Pozn.: WP 1978, 207 s.

Dot. zagadnień społ. w PRL.

6. Rozmowy po kinie. Wwa: KAW 1980, 172 s.

Felietony dot. społ. problematyki filmowej.

7. Co było, a nie jest. [Reportaże]. Kr.: WL 1981, 240 s.

Dot. zagadnień społ. w PRL.

8. Kto to widział? [Reportaże]. Kr.: KAW 1983, 144 s.

Dot. zagadnień społ. w PRL.

9. Między dziś i jutrem. [Reportaże]. Kr., Wr.: WL 1986, 205 s.

Dot. zagadnień społ. w PRL.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998.

[Peryferie świata:] W. Chołodowski: Od egzotyki do zrozumienia. *Tyg. Kult.* 1971 nr 28; K. Lubelski: U nas i gdzie indziej. *Życie Lit.* 1971 nr 43 [dot. też: W starych beczkach nowe wino]. — [Przedpola kultury:] W. Jankowerny. *Tyg. Kult.* 1972 nr 32; W. Maciąg: Kultura i jej przedpola. *Życie Lit.* 1972 nr 19; J. Maziarski: Nie obędzie się bez awantury. *Nowe Książ.* 1972 nr 9. — A. Strońska: Kartki naszych dni. *Polityka* 1972 nr 22 [rec.: W starych beczkach nowe wino]. — G. Zwolińska: Człowiek i kultura. *Poglądy* 1972 nr 19 [rec.: Przedpola kultury]. — [Widziane z bliska:] J. Lovell: O współczesności i o „cenantach przedatowanych”. *Życie Lit.* 1975 nr 7; A. Pawluczuk: Świadek naszych sytuacji. *Kontrasty*, Białystok 1975 nr 4; S. Pestka: Gdzie mieszka Polak nowoczesnego jutra? *Czas* 1975 nr 23; W. Adamiński: Co widać na horyzoncie. *Literatura* 1976 nr 3. — [Koniec Polski opłotkowej:] J. Lohman: Pod prąd przyzwyczajęń. *Życie Lit.* 1979 nr 13; E. Pochron: Wezwanie do wtręcenia zaścianka *Odra* 1979 nr 6; T. Zimecki: Serio o rzeczywistości. *Kultura* 1979 nr 10. — B. Drozdowski. *Życie Lit.* 1981 nr 1 [rec.: Rozmowy po kinie]. — S. Stanuch: Pisanie o Polsce. *Mag. Kult.* 1981 nr 1. — S. Jankowski. *Pejzaż Pol.* 1982 nr 11 [rec.: Co było, a nie jest]. — J. Paszkiewicz. *Radar* 1984 nr 2 [rec.: Kto to widział]. — A. Biłska: „Przyszłość to dziś ...”. *Radar* 1987 nr 8 [rec.: Między dziś i jutrem].

B.M.

ROBB-NARBUTT Ignacy 1912-1958

Nazwisko pierwotne do 1945: Rosenfarb.
Inne pseud.: Ignacy Narbutt; Ignacy Robb.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 12 października 1912 w Warszawie; syn Jana Jakuba Rosenfarba, urzędnika, działacza socjalistycznego, i Heleny z Lewandowskich, krawcowej. W 1923-28 uczył się w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Spółki z o.o. „Spójnia”. W tym czasie redagował szkolne piśmienniki *Spójniak*. Od października 1929 do czerwca 1931 studiował jako wolny słuchacz w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. Od 1929 należał do OMTUR i jednocześnie do Związku Niezależnej Młodzieży So-

cialistycznej, potem do Organizacji Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. W 1932 pracował krótko jako sprawozdawca i reporter w Polskim Radiu. Od 1933 był związany z Zespołem Literackim „Przedmieście” (członek korespondent tzw. Studium Przedmieścia). Brał udział w pracach zrzeszenia młodych filmowców Awangarda. W 1935 zdał jako ekstern maturę w kuratorium szkolnym w Nieświeżu i w tymże roku został powołany do wojska; służbę odbywał w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie, następnie w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu i w 4. Pułku Ułanów w Wilnie. W 1935 został członkiem KPP. Debiutował w 1936 felietonem pt. „Bieda dom”, opublikowanym w *Dzienniku Popularnym* (nr 57; podp. Ignacy Robb), w 1937 pracował w redakcji tego pisma (tu też reportaże, m.in. „Koncert na Polusie”, nr 53, podp. Ignacy Robb). W następnych latach publikował artykuły, reportaże i prozę literacką w *Dzienniku Ludowym* (1938), *Głosie Powszechnym* (1938), *Robotniku* (1938-39) i *Głosie Niezależnych* (1939). W 1939 został członkiem Oddziału Lwowskiego ZZLP. W czasie kampanii wrześniowej 1939 walczył w jednym z batalionów Obrony Narodowej. Kontuzjowany pod Gródkiem Jagiellońskim, przebywał w Stanisławowie, a od grudnia w zajętym przez ZSRR Lwowie. Pracował w redakcji *Czerwonego Sztandaru* (w dziale rolnym), współpracował też z lokalnym radiem. Został członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. Po publicznym proteście wobec aresztowania przez władze radzieckie grupy polskich pisarzy w styczniu 1940, został usunięty z pracy i ze związku pisarzy. Pracował w fabryce wyrobów cukierniczych, a po zajęciu Lwowa przez Niemców w czerwcu 1941, jako robotnik rolny na wsi pod Przemysłem i w Izabelinie pod Warszawą. Po przybyciu do Warszawy w lipcu 1942, wstąpił do PPR i Gwardii Ludowej (GL); mianowany komendantem oddziału partyzanckiego im. Ziemi Kieleckiej, w październiku tegoż roku przybył na Kielecczynę. Od początku 1943 był też dowódcą Okręgu Radom GL, a od kwietnia dowódcą Okręgu GL Warszawa-Lewa Podmiejska. W tymże roku otrzymał stopień majora i został oficerem Wydziału I Operacyjnego Sztabu Głównego GL (używał pseud.: Narbutt, Kristian, Sławek). Odznaczony m.in. Krzyżem *Virtuti Militari* V klasy i Krzyżem *Grunwaldu* III klasy. Na skutek konfliktu z częścią oficerów Sztabu Głównego, w listopadzie 1943 został zdegradowany, zawieszony w czynnościach oficera Sztabu i przeniesiony na stanowisko dowódcy batalionu GL im. gen. J. Bema. W lutym 1944 otrzymał dowództwo Okręgu Częstochowsko-Piotrkowskiego AL, a w czerwcu tegoż roku został awansowany do stopnia kapitana i przeniesiony do dyspozycji Sztabu Głównego AL,

jako pełnomocnik do spraw zrzutów broni w okręgu lubelskim. Od sierpnia 1944 służył w Wojsku Polskim (WP) w stopniu podpułkownika (od listopada pułkownika); był oficerem do zleceń Naczelnego Dowództwa, pełniącym obowiązki szefa sztabu 2. Armii, zastępcą dowódcy 8. Dywizji Piechoty WP im. B. Głowackiego. Oskarżony o niewłaściwy stosunek do oficerów radzieckich i sympatie AK-owskie, został przeniesiony do rezerwy. Ożenił się z Franciszką Cytryn, plastyczką (w czasie okupacji niemieckiej używała nazwiska Leśniewska). Od stycznia 1945 pełnił funkcję pełnomocnika rządu na m.st. Warszawę, następnie krótko zastępcy do spraw polityczno-wychowawczych II wiceministra obrony narodowej, gen. Karola Świerczewskiego. We wrześniu 1945 był współzałożycielem Związku Uczestników Walki Zbrojnej o Niepodległość i Demokrację (potem ZBoWiD), następnie członkiem jego komisji rewizyjnej. W tymże roku wszedł w skład komitetu redakcyjnego miesięcznika wojskowego *Bellona*. Został członkiem ZZLP. Od marca 1946 pełnił funkcję komendanta głównego Służby Ochrony Kolei, w maju tegoż roku został z tego stanowiska odwołany i 1 lipca zdemobilizowany. Powrócił do pracy literackiej, publikując (pod pseud.: Ignacy Narbutt, Ignacy Robb) fragmenty prozy, opowiadania i wspomnienia w *Nowinach Literackich* (1947-48), *Polsce Zbrojnej* (1947-48), *Głosie Ludu* (1948) i *Odrodzeniu* (1948). W kwietniu 1951 objął na krótko redakcję działu literackiego Polskiego Radia. W 1952 przeniósł się do Zakopanego, gdzie pracował w Muzeum Tatrzańskim jako pomocnik kustosa. W tym czasie rozpoczął pisanie dziennika. W 1955 powrócił do Warszawy. Zaangażował się w działalność ZLP i ZBoWiD. Publikował w *Nowej Kulturze* (częściej w 1956-58) i *Świecie* (1956). W 1958 uczestniczył w reaktywowaniu Zespołu Literackiego „Przedmieście”. Zmarł 26 lipca 1958 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wróblek. Powieść. Powst. 1939. Druk fragm. *Głos Niezależnych* 1939 nr 2-9.

2. Warszawa w nocy. Scenariusz filmowy. Ekran. przed 1939. [Inf. autora].

3. Ludzie i wydarzenia. [B.m.w.] 1947, 117 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Książka 1948; wyd. [3 zmien. i poszerz.] z przedm. B. Czeski. Do druku przygot. i przyp. opatrzył: G. Alef-Bolkowiak. Ilustr.: F. Robb-Narbutt. Wwa: MON 1961, 148 s.

Dot. partyzantki AL. — Zawartość wyd. 1-2: U źródeł walki zbrojnej z okupantem; Zapiski; Z księgi narodzin terroru; Perspektywy rozwoju; Serce gorejące. (Wspomnienie o Irenie Sawickiej); O klęsce wrześniowej; Odpowiedzialność za powstanie. — w wyd. 3 nadto: Człowiek i petla. (Wspomnienie o Izydorz Koszykowskim); Karol i Jan. (Wspomnienia o żołnierzach sprawy robotniczej) [dot. m.in. K. Świerczewskiego];

Vasco da Gama. [Wiersz]. — Wspomnienia o płk. Robb-Narbutcie; L. Lewin: Wspomnienie o I.R.-N.; L. Rożnowska: Podzwonne pułkownikowi N.; J. Duracz: Wspomnienie o Ignacu; R. Nazarewicz: Dowództwo okręgowe Armii Ludowej nr 9 Obwód III. Rozkaz dzienny nr 1; J. Kosko: Leśny bój; J. Piwowarek: Dowódca.

4. Filiponka. Opowiadania. Wwa: KiW 1949, 166 s.

Zawartość: Filiponka z „Union Textile”; Targ w Brzydaczowie.

5. Ślepy w poświęcie księżycy. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1957, 236 s.

Zawiera opowiadania z poz. 4. — oraz: Ślepy w poświęcie księżycy; Udreka i honor chłopców; Łąbędzie gniazdo.

6. Zwrotnik Raka. [Powieść]. Druk fragm.: Czas wydający się zwyczajnym. *Świat* 1959 nr 30; Zwrotnik Raka. *Nowa Kult.* 1959 nr 30.

7. Łąbędzie gniazdo. Wybór pism. Wwa: KiW 1963, 314 s.

Wstęp J.J. Lipskiego został skonfiskowany; numeracja stron od 15. — Zawartość: Cz. 1: opowiadania z poz. 4 i 5. — Cz. 2: List; Doktor Arno Karl-Marx-Hof; Knieja sprzyja ludziom; Ludzka skóra; Zagubiony czas; Życie i śmierć; Hieny cementarne; Muzeum w Zamościu; Biskup i dziewczyna; Małe, nieszczęśliwe Waterloo; Zwrotnik Raka. [Fragm. powieści]; Vasco da Gama [poz. 3].

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (A.K. Kunert). — P. Grzegorzczak: I.R.-N. *Kult. i Społ.* 1959 nr 3, przedr. w tegoż: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 1. Wwa 1986.

[Ludzie i wydarzenia:] K. Kobyłecka. *Głos Ludu* 1948 nr 153; M. Turlejska. *Tryb. Wol.* 1948 nr 25; L. Życki: Książka o bohaterstwie i zdradzie. *Robotnik* 1948 nr 178. — [Filiponka:] A. Jachimowicz: Dwie nowele. *Kuźnica* 1949 nr 24; J. Korczak. *Dz. Lit.* 1949 nr 50; E. Sonecka. *Odrodzenie* 1949 nr 31; A. Kijowski: Menażeria Noego i granice realizmu. *Wies* 1950 nr 237. — W. Sadowski: Opowiadania o księżycowej poświęcie. *Nowe Książ.* 1957 nr 15 [rec.: Ślepy w poświęcie księżycy]. — L. Kałuska: Wspominał człowieka dzielnego. *Życie Lit.* 1958 nr 32. — J. Pomianowski: W rok po śmierci I.N. *Radio i Telew.* 1959 nr 32. — W. Wirpsza: Minał rok od śmierci I. Narbutta. — *Nowa Kult.* 1959 nr 30. — [Ludzie i wydarzenia:] H. Jaworska: Głos, którego należy wysłuchać. *Nowe Książ.* 1962 nr 1; W. Sulewski: *Pokolenia* 1963 nr 1. — P. Grzegorzczak: I.R.-N. *Zesz. Praszyn.* 1965 nr 2. — J. Wyka. *Polityka* 1972 nr 34, polem.; J. Lewandowski: Żeby nie zapomnieć. *Kultura*, Paryż 1972 nr 12. — A. Rudnicki: Chód z bębmem. *Twórczość* 1983 nr 2. — A. Rudnicki: Krakowskie Przedmieście pełne deserów. Wwa 1986. — L. Kaczanowski: Narbutt. *Przemiany* 1987 nr 2. E.G.

ROGAŁA Jan
1878-1944

Właściwe imię i nazwisko: August Popławski.

Imiona metrykalne: Tomasz August Feliks.

Inne pseud.: A.P.; J. Rogala; J.S. Rogala; Jan Szczepny Rogala; Klin.

Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 30 sierpnia 1878 w majątku Łysołaje (Lubelskie) w rodzinie ziemiańskiej; syn Ludwika Popławskiego i Wandy z Żylińskich. Po ukończeniu

R

szkoły średniej w Kielcach, studiował matematykę, a później (do 1901) prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Następnie kontynuował studia w zakresie ekonomii politycznej i nauk humanistycznych w Niemczech i we Francji. Doktoryzował się z filozofii na uniwersytecie w Heidelbergu. Po powrocie do kraju gospodarował w swoim majątku Łysolaje. Był wiceprezesem Stowarzyszenia Ziemiaków. W 1914-17 redagował i wydawał w Warszawie miesięcznik *Sfinks*; debiutował tu w 1915 artykułem pt. „Piśmiennictwo angielskie w dobie wojennej” (nr 8/9); następnie do 1917 drukował w tym piśmie artykuły (także podp. August Popławski). W 1916 pisywał recenzje teatralne do *Świata* (podp. A.P.). Od 1917 publikował prace z zakresu ekonomiki. W kwietniu 1918 z ramienia Stronnictwa Polityki Realnej został wybrany w okręgu lubelskim na członka Rady Stanu, a potem na jednego z jej sekretarzy. W tymże roku był współzałożycielem Spółki Wydawniczej Powszechnej, wydającej *Dziennik Powszechny*. W październiku 1919 został członkiem Rady Naczelnej Organizacji Ziemiańskich. Wechodził też w skład władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (w 1921-25 prezes Zarządu Głównego, w 1930-39 prezes Komitetu Towarzystwa). W 1919 wszedł do Zarządu Głównego Stronnictwa Pracy Konstytucyjnej, następnie do 1920 pełnił funkcję wiceprezesa Stronnictwa Prawicy Narodowej. W 1921 zawarł związek małżeński z Joanną Szylling, aktorką (znaną jako Janina Szylłinzanka). W 1921 był przedstawicielem rządu polskiego w pertraktacjach polsko-niemieckich w Paryżu, w 1922 delegatem Ministerstwa Spraw Zagranicznych w rokowaniach górnośląskich, następnie kierował pracami komisji międzyministerialnej, przygotowującej materiały do rokowań polsko-niemieckich. Od 1 grudnia 1925 do maja 1926 sprawował funkcję wiceministra skarbu. W 1926 uczestniczył w reaktywowaniu warszawskiego oddziału Stronnictwa Prawicy Narodowej i został jednym z jego wiceprezów. Równocześnie w 1927-35 rozwijał twórczość literacką; publikował powieści (pod pseud. Jan Rogala). Artykuły i prozę (także pod pseud.: Jan Rogala, Jan Szczęsny Rogala) publikował m.in. ponownie w *Świecie* oraz w *Przeglądzie Katolickim* (1934-39). W listopadzie 1930 został wybrany do Senatu z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem i do 1935 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Skarbowo-Budżetowej. W lutym 1933 wszedł do Rady Naczelnej Zjednoczenia Zachowawczych Organizacji Politycznych. Był m.in. członkiem Komitetu Doradczego Ligi Narodów do Spraw Ekonomicznych. W 1936 został członkiem zarządu Rady Naczelnej Organizacji Ziemiańskich. W 1939 ufundował dla PAL doroczną nagrodę za dzieło napisane wyróżniającą się polszczyzną. W czasie okupacji nie-

mieckiej mieszkał w Warszawie. Odznaczony Orderem Odrodzenia Polski i francuskim Krzyżem Legii Honorowej. Zginął w nieznanych okolicznościach we wrześniu 1944, podczas powstania warszawskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Próba ognia*. [Trylogia]. Wwa: Gebethner i Wolff.

T. 1. Zarzewie. 1927, 290 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1927, wyd. 3 1927.

T. 2. Płomień. [1928], 284 s. Wyd. 2 tamże [1928].

T. 3. Odkupienie. 1928, 307 s. Wyd. 2 tamże [1928].

2. *Mumie i mandaty*. Opowiadania wschodnie. [Wrażenia z podróży do Egiptu]. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 207 s.

3. *Wielka maskarada*. Powieść. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1935 [antydat. 1934], 323 s.

4. *Nie ma rozdroża*. (Z powodu książki pt. „Rozdroże” p. Marii Dąbrowskiej). [Wwa:] Księg. Trzaska, Evert i Michalski [1937], 49 s.

Podp.: August Popławski (Jan Rogala).

Nadto prace z dziedziny ekonomiki podp. August Popławski wyd. w l. 1917-1937 w Wwie.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (S. Konarski).

[*Próba ognia*] H. Drzewiecki] hr. *Wiad. Lit.* 1927 nr 39; [J. Lorentowicz] J.L.: Znaki ogniste. *Świat* 1928 nr 13; [W. Jabłonowski] W.J.: Jeszcze jedna „Trylogia”. *Mysł Nar.* 1929 nr 9; [J. Lorentowicz] J.L.: Powieść o czynie twórczym. *Świat* 1929 nr 25; Z. Rabska. *Radio* 1929 nr 12. — [Mumie i mandaty:] Z. Rabska. *Radio* 1930 nr 7; P. Hulka-Laskowski: Wędrowki i wędrowcy. *Wiad. Lit.* 1932 nr 3. — [Wielka maskarada:] L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1934; E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1935 nr 2; K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 2; W. Jabłonowski. *Maskarada się kończy. Mysł Nar.* 1935 nr 18.

M.K.-K.

ROGAŁA Stanisław ur. 1948

Pseud.: Józef Pietrzyk; (Rost.); S.R.

Prozaik, poeta, historyk literatury, autor książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 9 października 1948 w Zreczu Chałupczańskim pod Chmielnikiem (Kieleccyzna) w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Rogali i Stanisławy z Pietrzyków. Dzieciństwo spędził w Zreczu. Po pożarze gospodarstwa w 1959 przeniósł się wraz z rodziną do Kielc. Uczęszczał tu do Liceum Ogólnokształcącego im. Księdza P. Ściegiennego; w 1966 zdał maturę. W 1966-71 studiował filologię polską na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Debiutował w 1967 wierszem pt. „Krótka życiorys”, opublikowanym na łamach tygodniowego dodatku *Sztandaru Ludu* pt. *Kultura i Życie* (nr 12). Podczas studiów należał do koła nauko-

wego polonistów, pisywał do studenckiej prasy, pracował w akademickim radiu. Był współzałożycielem i członkiem studenckiej Grupy Literackiej „Samsara”, działającej przy klubie studenckim Ancus (1969-71). W 1971-75 pracował jako nauczyciel w Technikum Mechaniczno-Energetycznym w Lublinie. Dorywczo prowadził warsztat ślusarski. W 1972 ożenił się z Wandą Teresą Kargulewicz. W 1975 powrócił do Kiel i podjął pracę w Młodzieżowym Domu Kultury na stanowisku zastępcy dyrektora. Zorganizował Klub Młodych Twórców, redagował pismo młodzieży szkolnej *Młodzi idą*. Równocześnie wznowił twórczość literacką, publikując opowiadania i powieści m.in. na łamach *Przemian* (Kielce, 1973-86). Działał w KKMP przy Zarządzie Wojewódzkim ZSMP (w 1977-84 sekretarz zarządu). W 1978 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Wychowania. W 1980 został członkiem ZLP. W tymże roku objął stanowisko dyrektora Ośrodka Kultury Literackiej. Współorganizował Kieleckie Spotkania Poetyckie i kielecką filię Wydawnictwa Łódzkiego. W 1981 otrzymał nagrodę Prezydenta m. Kielce, a w następnym roku nagrodę Wojewody Kieleckiego oraz nagrodę Funduszu Nauki i Sztuki im. S. Staszica. W 1984-88 był prezesem Oddziału Kieleckiego ZLP; w 1985 wszedł w skład Zarządu Głównego ZLP. W 1989 w związku z chorobą serca przeszedł na rentę. W 1991 założył Agencję Wydawniczą Gens i zajął się pracami redakcyjnymi. Zaczął także publikować wiersze i opowiadania dla dzieci i młodzieży oraz przewodniki i opracowania krajoznawcze. W 1992 podjął współpracę z Radiem „Kielce” jako autor cotygodniowego felietonu kulturalnego. Od 1993 ogłaszał artykuły krytycznoliterackie i recenzje na łamach miesięcznika społeczno-kulturalnego *Ikar* (tu od 1999 stały felieton pt. „Spojrzenia”). Nawiązał współpracę ze Staszowskim Towarzystwem Kulturalnym. W 1995 otrzymał nagrodę Wojewody Kieleckiego. W 1996 doktoryzował się na Uniwersytecie Opolskim na podstawie rozprawy pt. „Pisarstwo Kazimierza Kowalskiego” (promotor prof. Piotr Obrączka) i do 1997 pracował w kieleckiej Wyższej Szkole Pedagogicznej jako wykładowca literatury. Od 1997 na łamach *Świątokrzyskiego Kwartalnika Literackiego* redaguje działy „Z tradycji” i „Noty”. Od 1999 prowadzi wykłady i ćwiczenia w Wyższej Szkole Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim. Mieszka w Kielcach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Modlitwa o grzech. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 177 s.

Pierwotny tytuł: Gdy owoc dojrzewa.
III nagroda w konkursie LSW i ZLP na powieść lub tom opowiadań w 1977.

2. Zreczaki. [Powieść]. Łódź: WŁ 1979, 120 s.

III nagroda w ogólnopolskim konkursie WŁ na powieść w 1977.

3. Pisarze Kielecczyny. Informator. [Współaut.:] S. Nyczaj. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.

4. [Teksty piosenek do:] O. Preussler: Malutka czarownica. Przel.: H. i A. Ozogowscy. Wyst. Kielce, T. Lalki i Aktora „Kubuś” 1981.

5. Nocne czuwanie. [Powieść]. Wwa: LSW 1982, 199 s.

6. Uciezki. [Opowiadania]. Kielce: WŁ 1984, 118 s.

Zawartość: Granica świata; Chłopak z disco; Zemsta Rynia; Obcy; Cichy; Ogród Józefa; Uciezka Matusa.

7. Dom. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1985.

III nagroda w ogólnopolskim konkursie na utwór dramatyczny o tematyce wiejskiej ogłoszony przez ZG Tow. Kultury Teatr., Min. Kultury i Sztuki, LSW, Klub Kultury Chłopskiej, red. *Sceny* w 1985.

8. Piotrowe Pole. [Powieść]. Kielce: WŁ 1986, 276 s. Wyd. 2 Bydż.: Świadectwo 1999.

I nagroda w konkursie z okazji 40-lecia PRL w 1984.

9. Rodzinna ballada. [Powieść]. Powst. 1989. Kielce: Ston 2 1997, 238 s.

Nagroda w konkursie lit. w 1989.

10. Chłopak zwany Kawką. [Powieść dla młodzieży]. Kielce: Gens 1992, 171 s. Wyd. 2 tamże 1996.

Nagroda w konkursie im. J. Iwaszkiewicza w 1990.

11. Gdzie jest Siwobrody? [Opowiadania]. Staszów: Staszowski Tow. Kult. 1993, 101 s.

Zawartość: Kilka sentymentalnych gestów; Polowanie; Pałac; Paw Prezesa; Kogut; Gdzie jest Siwobrody?; My, skurczybyki.

12. Ktoś taki jak ty. [Opowiadania dla młodzieży]. Kielce: Gens 1994, 156 s.

Zawartość: Ktoś taki jak ty; Pożegnanie lalek.

13. Kolory duszy. [Wiersze]. Post.: Z. Łączkowski. Kielce: Gens 1995, 93 s.

Cykle: Kronika zawału; Kolory duszy; Przy świątecznym stole. Nagroda Świętokrzyska Premiera Literacka w 1995.

14. Opowieść o zbójcu Kakusie. [Dla dzieci]. Kielce: Gens 1996, 38 s.

15. Pisarstwo Kazimierza Kowalskiego. Kielce: Gens 1996, 221 s.

Rozprawa doktorska.

16. Pod znakiem Eskulapa. Kilka sylwetek twórczych. Staszów: Staszowski Tow. Kult. 1996, 62 s.

Zawiera szkice o twórczości pisarzy-lekarzy: W. Klaczynskiego, J. Lechickiego, W. Lipowskiego, J. Szawczki, M.A. Zarębskiego, K. Ziętała.

17. Kakus – świętokrzyski zbój. [Powieść dla młodzieży]. Kielce: DCF 1997, 117 s.

18. Kazimierz Kowalski. [Szkic]. Opole: Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki 1997, 77 s.
19. Longin Jan Okoń. [Szkic]. Kielce: Gens 1997, 115 s.
20. Marcowy śnieg. [Opowiadania]. Kielce: Gens 1997, 140 s.
Zawartość: Śmiercionośne wiersze; Strażniczka; Powrót; Marcowy śnieg; Stary; Ptak; Marynarz.
21. Strzelcy i Sokoły. Powieść. Powst. ok. 1997. Druk fragm. pt. Feindesland. Wojenne sieroty. *Świętokrzys. Kwart. Lit.* 1997 nr 2 s. 35-45.
III nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Lit. im. M. Reja w 1998.
22. W zakłamanym krajobrazie świata. Laureaci „Świętokrzyskiej Premiery Literackiej” 1993-1995. [Autorzy:] S. Nyczaj, B. Garboś, ... Wybór poezji w oprac. S. Żaka. Kielce: Marka 1997, 152 s.
Zawiera m.in. 30 wierszy S.R.
23. Jerzy Korey-Krzczkowski. [Szkic]. Kielce: Gens 1998, 64 s.
24. Chmielnik – miasto i gmina. [Monografia]. Kielce: Gens 1998, 190 s.
25. Oblaskawianie nieba. [Wiersze]. Pośl. A. Zaniewski. Wwa: IBiS 1999, 72 s.
Cykle: Trop; Drogi; Odchodzenie marki.
26. Współczesne środowisko literackie Kielecczynny. Słownik pisarzy i badaczy literatury. Kielce: Gens 1999, 339 s.
- Nadto drobne książeczki wierszem dla dzieci wyd. Kielce: Gens: Psotnik wiatr. 1992, 16 s. – Nasze ptaki i zwierzęta. 1992, 16 s. – Milusińscy. 1993, 16 s. – W ogrodzie. 1993, 16 s. – Pory roku. 1994, 16 s.
- Opracowania krajoznawcze: Chęciny. Przewodnik po mieście i okolicy: Białogon, Bolmin, Małogoszcz, Podzamcze, Raj, Tokarnia. Kielce, Chęciny: Elipsa 1994, 16 s. – Święty Krzyż. Kielce: Elipsa 1994, 16 s. – Busko i okolice. Legendy, historia, zabytki, trasy wycieczkowe: Chmielnik, Nowy Korczyn, Pińczów, Solec Zdrój, Stopnica, Szydłów, Wiślica. Przewodnik. Kielce: Elipsa 1996, 96 s. Wyd. 2 Kielce: Gens 1999. – Góry Świętokrzyskie. Przewodnik turystyczny: legendy, historia, zabytki, trasy wycieczkowe, informacje praktyczne. Kielce: Elipsa 1997, 120 s. – Spacerkiem po Busku i Solcu. Kielce: Elipsa 1999, 32 s.
- Prace redakcyjne
1. Bazar 4. [Almanach poetycki]. Wybór ... Łódź, Kielce: WŁ 1988, 189 s.
2. J. Korey-Krzczkowski: Wiatry życia. Wiersze i myśli wybrane 1935-1995. Wyboru dokonał, pośl. opatrzył ... Aforyzmy przeł. [z ang.] M. Szmygin. Kielce: Gens 1995, 90 s.
3. Z. Wójcik: Zimowy wścickły pies. [Opowiadania]. Pośl., red. ... Kielce, Staszów: Gens, Staszowskie Tow. Kult. 1995, 172 s.
4. Staszowskie Towarzystwo Kulturalne. Materiały sesji naukowej przygotowanej na obchody jubileuszu 15-lecia [Staszowskiego] T[ow.] K[ult.]: 1981-1996: XV lat. Pod red. ... i M.A. Zarebskiego. Staszów: Staszowskie Tow. Kult. 1996, 87 s.
5. J. Wojtasik: Oddział Specjalny PKB [Państw. Korpusu Bezpieczeństwa] gminy Wiślica w latach 1941-1945. [Wspomnienia]. Wstęp: L. Wojnakowski. Oprac. ... Kielce: Gens 1996, 29 s.
6. Chmielnik w poezji i rysunku. Antologia. Wybór, oprac. i wstęp: E. Pawelec; red. ... Chmielnik: Bibl. Publiczna M. i Gminy w Chmielniku 1997, 32 s.
7. Nad Czarną. Staszowski almanach literacki. Wybór i oprac.: ..., M.A. Zarebski. Staszów: Staszowskie Tow. Kult. 1997, 194 s.
8. Pierwsze słowa. Almanach literacki uczniów Szkoły Podstawowej w Łagowie. Wybór, oprac., wstęp ... Kielce: Gens 1997, 59 s.
9. Pisarze regionu świętokrzyskiego. Ser. I. Red. nauk.: J. Paclawski. T. 7, 8 red. ... Kielce: Gens 1997, 210 s.; Kielce: KTN [Kieleckie Tow. Nauk.], WSP 1998, 204 s.
10. Z.W. Fronczek: Ludowe opowieści grozy. Red. ... Kielce: Gens 1998, 267 s.
11. Człowiek, który się odważył. (Rzecz o Jerzym Korey-Krzczkowskim). Wybór, oprac. red. ... Kielce: Gens 1999, 240 s.
- Nadto redakcja książek wyd. w l. 1992-1999 przez oficynę Gens w Kielcach: J. Kowal: Przewodnik po lekturach. 1992, 140 s. – Z. Seremet: Korepetycja z matematyki. 1992, 128 s. – M. Kątny: Sposób na Alcybiadesa Edmunda Niziurskiego. 1995, 42 s. – M. Kątny: Kłamczucha, Kwiat kalafiora Małgorzaty Musierowicz. 1996, 68 s. – J. Lechicki: Okrucy dzieciństwa. 1996, 98 s. – Z. Łączkowski: Anekdariusz. Red.: ..., M.A. Zarebski. 1996, 48 s. – J. Fijałkowski, M.A. Zarebski: Sekrety zamków i pałaców Ziemi Staszowskiej. 1997, 120 s. – W. Szproch: Usypianie cienia. 1997, 84 s. – S. Żak: Bolesław Gabroś. Poeta – filozof – prawnik. 1997, 91 s. – J. Ablewicz: Wiesław Myśliwski. 1998, 88 s. – A. Bienias, S.M. Przybyszewski: Czarnocin, kartki z przeszłości. 1998, 272 s. – Gmina Łopuszno – dawniej i dziś. 1998, 292 s. – E. Grabosz: Słodkie szyderstwa, aforyzmy, refleksje, myśli. 1998, 78 s. – M. Kątny: Literatura popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży. 1998, 88 s. – M. Kozłowski: Haiku. 1998, 68 s. – W. Szproch: Fraszki-igraszki. 1998, 78 s. – J. Belski, S.M. Przybyszewski: Kazimierza Mała. Kartki z przeszłości parafii. 1999, 134 s. – A. Bienias, S.M. Przybyszew-

ski: Skalbmierz 1342-1999. 1999, 244 s. — T. Błażejowski: Wiesław Jażdżyński. 1999, 80 s. — B. Borowiec, M. Kątny: Szatan z siódmej klasy Kornela Makuszyńskiego. 1999, 42 s. — K. Cel: Stanisław Nyczaj. 1999, 95 s. — L.A. Dmuszewski: Wyspa małżeństwa. 1999, 98 s. — M. Kątny: Ten obcy Marii Jurgielewiczowej. 1999, 30 s. — D. Kot: Zaufać nocy. 1999, 66 s. — J. Lechicki: Zapiski prowincjonalnego lekarza. 1999, 130 s. — I. Mityk: Stanisław Czernik. 1999, 106 s. — W. Szproch: Przylądek zielonego nieba. 1999, 93 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994, 1996, 1998, 1999. — S. Rogala: S.R. W tegoż: Współczesne środowisko literackie Kielecczyny. Kielce 1999. — Wywiady: L. Zuliński: Między dworem a chałupą. Rozmowa z S.R. W tegoż: Między wierszami. Rozmowy o życiu i literaturze. Kielce 1997. Między spojrzeniem w niebo a dotknięciem ziemi. Rozm. S. Nyczaj. *Świętokrzys. Kwart. Lit.* 1998 nr 1.

R. Kardas: S.R. Bibliografia podmiotowo-przedmiotowa. [Tekst: R. Kardas, M. Podgórska]. Kielce: PBW [Pedag. Bibl. Woj.] 1998, 80 s.

T. Błażejowski: Pamiętnik z dzieciństwa. *Przemiany*, Kielce 1979 nr 8 [rec.: Zreczak]. — [Modlitwa o grzech]: T. Błażejowski: Przedsmak grzechu. *Odgłosy* 1979 nr 4; L. Bugajski: Podstawowe sprzeczności. *Twórczość* 1979 nr 7, przedr. w tegoż: Następni. Wwa 1982; S. Nyczaj: Ojcowizna za paznokciami. *Przemiany*, Kielce 1979 nr 3; J.B. Ozóg: Drzewo i eros. *Życie Lit.* 1979 nr 26, przedr. w tegoż: Kartki z dziką różą. Wwa 1987; J. Stankiewicz: Czar kulawego Franka. *Nowy Wyraz* 1979 nr 11; Z. Ziątek: Wysłuchana modlitwa. *Tyg. Kult.* 1979 nr 33, polem.: E. Omańska: Gra sprzeczności. *Przemiany*, Kielce 1979 nr 12. — M. Warowny: Zaczyna Pan kontra spawacz Zdzich. *Nowe Książ.* 1979 nr 15 [rec.: Zreczak]. — M. Włochno: Kto wierzy w bajki. *Przemiany*, Kielce 1982 nr 4, polem.: J. Pierzyńska: „... Tak rozum z cicha, a głupstwo z hukiem wychodzą drukiem”. *Przemiany*, Kielce 1982 nr 6 [dot.: Nocne czuwanie]. — J. Pierzyńska: Rzut oka na prozę S.R. W: Słowo. Almanach literacki. Łódź 1984. — [Ucieczki:] J. Termer: Co może literatura? *Przemiany*, Kielce 1984 nr 12; T. Błażejowski: Czy można uciec od tandety? *Odgłosy* 1985 nr 30; L. Bugajski: Ucieczki i zmiany. *Życie Lit.* 1985 nr 21; Z. Chojnowski: W kinie pamięci. *Tyg. Kult.* 1985 nr 13; A. Nowak: Ballady o dawnej dzielnicy. *Argumenty* 1985 nr 11. — T. Olszewski: Obok legendy. *Życie Lit.* 1986 nr 50 [rec.: Piotrowe Pole]. — L. Bugajski: Zderzenie. (O prozie S.R.). W: Słowo. Almanach literacki. Łódź, Kielce 1987, przedr. w tegoż: Strategia ślimaka. Wwa 1988. — [Piotrowe Pole:] J. Ozga-Michalski: Kamień obrazy. *Przemiany*, Kielce 1987 nr 6, polem. *Tamże*: A. Bednarczyk: Bez mojego udziału, S. Rogala: Nieporozumienia, Red.: Czy literaturze wolno wszystko?; J. Termer: Nie tylko o wojnie. *Nowe Książ.* 1987 nr 3. — J. Detka: S.R.; S.R. Młodzieńcza przygoda z „Samsarą”. W: Pisarze regionu świętokrzyskiego. Ser. 1 t. 5. Kielce 1996. — [Kolory duszy:] Z.W. Fronczek: *Nowe Książ.* 1996 nr 5; A. Jarosz: „Kolory duszy” czy kronika zawatu. *Gaz. Kiel.* 1996 nr 4. — M. Kątny: Świętokrzyska legenda. *Guliver* 1996 nr 4 [rec.: Opowieść o zbójku Kakusiel]. — Z. Łączkowski: Wszelka twórczość jest dialogiem. *Głos Katol.* 1996 nr 11 [rec.: Kolory duszy]. — M. Kątny: Książka o pisarzach-lekarzach. *Ikar* 1996 nr 5 [rec.: Pod znakiem Eskulapa]. — B. Połęmba-Wolkowa: Snuj się ballado ... *Gość Niedz.* 1997 nr 29 [rec.: Rodzinna ballada]. — J. Detka: Stanisław Rogala. Kielce: *Ston* 2 1998, 84 s. — Z.W. Fronczek: Poeta ze świecą. W tegoż: Ludowe opowieści grozy. Kielce 1998 [rec.: Marcowy śnieg]. — M. Kątny: Syn tej ziemi, czyli Chmielnik i okolice w twórczości Stanisława Rogala. Chmielnik: BPM [Bibl. Publiczna M. i Gminy] 1998, 54 s. — O. Białek: Saga rodziny

chłopskiej na tle dwudziestowiecznych wydarzeń. *Akcent* 1999 nr 3-4 [rec.: Rodzinna ballada]. — S. Zak: Wędrowaniem jest żywot. (O poezji S.R.). *Poezja* 1999 nr 5. **M.K.-K.**

ROGALSKI Aleksander 1912-1996

Pseud.: A.R.; (A.R.); A.R. — O; Aer; Aero; (Al. Rog.); Aleksander Kujawski; Peregrinus; Remigiusz; Remigiusz Ney; REN; Zygmunt Wierzycki.

Eseista, krytyk literacki, historyk literatury, publicysta.

Urodzony 23 października 1912 w Niszczewicach pod Inowrocławiem; syn Jana Rogalskiego, pracownika kolei, i Bronisławy z Michalskich. Uczył się w Państwowym Gimnazjum Humanistycznym w Bydgoszczy (do 1925) oraz w Gimnazjum im. J. Kasprowicza w Inowrocławiu; w 1931 zdał maturę. Następnie studiował filologię polską i socjologię na Uniwersytecie Poznańskim. Debiutował w 1933 artykułem pt. „Boy pod mikroskopem”, ogłoszonym w dodatku *Dziennika Kujawskiego* pt. *Piast* (nr 30). Od 1934 publikował artykuły także m.in. w *Głosie Akademickim* (do 1935; tu też pod pseud. Remigiusz Ney), *Wiciach Wielkopolskich*, *Kurierze Poznańskim*. Po uzyskaniu magisterium w 1936, pracował do 1939 jako dziennikarz. Publikował artykuły nadal w *Kurierze Poznańskim*, *Kulturze* (od 1936), *Oredowniku* (od 1936; tu m.in. noty pod pseud. Aero) oraz w *Tęczy* (od 1938; tu m.in. cykl recenzji pt. „Książka miesiąca”). Należał w tym czasie do Syndykatu Dziennikarzy Wielkopolskich. Podczas okupacji niemieckiej przebywał do 1942 w Inowrocławiu, gdzie uczestniczył w konspiracyjnej działalności oświatowo-kulturalnej. W 1942 ożenił się z Marią Jackowską. Następnie przeniósł się do Warszawy. Kontynuując konspiracyjną działalność, brał udział w pracach Sekcji Zachodniej Biura Studiów Departamentu Informacji (1942-44). Redagował konspiracyjny miesięcznik *Ziemie Zachodnie Rzeczypospolitej* (1942-43, nr 1-3; dodatek *Rzeczypospolitej Polskiej*). Publikował artykuły w konspiracyjnym tygodniku *Kultura Polska* (1943-44; podp. Aleksander Kujawski) oraz napisał kilka rozdziałów do pracy zbiorowej „Z pierwszej linii frontu” (1943). Brał udział w powstaniu warszawskim, a po jego upadku przeszedł przez obóz w Pruszkowie, następnie przebywał kolejno w Opocznie, Radomsku i Częstochowie. W marcu 1945, po wyparciu Niemców powrócił do Poznania i podjął pracę w Zarządzie Miejskim m. Poznania. W 1945-47 należał do SDP. W 1945 uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy „Elementy filozoficzne w twórczości Stanisława Przybyszewskiego” (promotor prof. Roman Pollak). Następnie do 1947 pracował kolejno w Zarządzie Głównym Polskiego Związku Zachodniego, w Zachodniej Agencji Prasowej oraz jako kierownik

Studium Niemcoznawczego przy Instytucie Zachodnim w Poznaniu. Eseje, recenzje, rozprawy i artykuły drukował m.in. w *Głosie Katolickim* (1945-49; tu też tłumaczenia z języka francuskiego), *Ilustrowanym Kurjerze Polskim* (1945-50), *Przeglądzie Powszechnym* (1946-49), *Przeglądzie Zachodnim* (1946-63, z przerwami; tu w 1950-52 cykl „Kronika Niemiec współczesnych. Życie kulturalne”), *Kurierze Wielkopolskim* (1947-49, kierownik działu kultury i sztuki), *Dziś i jutro* (1949-56), *Życiu i Myśli* (1950-71; w 1950-52 sekretarz redakcji, członek redakcji do 1964), *Słowie Powszechnym* (1951-71; podp. też Zygmunt Wierzycki; tu stała współpraca krytycznoliteracka i publicystyczna). W 1946 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP); w 1949-52 i 1965-66 pełnił funkcję prezesa Oddziału Poznańskiego ZLP. W 1948-49 był redaktorem działu kulturalnego *Kuriera Wielkopolskiego* (tu też w 1947 teksty podp. Zygmunt Wierzycki). W 1952 otrzymał nagrodę publicystyczną im. W. Pietrzaka. W tymże roku redagował Biuletyn Informacyjny dla prasy wydawany przy Prezydium Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju w Warszawie. W 1954-56 był redaktorem *Wrocławskiego Tygodnika Katolików* (tu publikował w 1953-57). Współpracował z tygodnikiem *Kierunki* (1956-71; też pod pseud. REN) oraz z *Tygodnikiem Zachodnim* (1956-60). Od 1955 był przewodniczącym Miejskiego Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju (PKOP) w Poznaniu. W 1956-82 należał do Stowarzyszenia „Pax”. W 1959 otrzymał nagrodę literacką m. Poznania, a w 1963 ponownie nagrodę publicystyczną im. W. Pietrzaka. W 1960-76 był redaktorem w Instytucie Wydawniczym „Pax”, a później członkiem jego Rady Naukowej. W 1965 habilitował się na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie rozprawy pt. „Most nad przepaścią. Historia współczesnej literatury niemieckiej”. Od tegoż roku do 1972 był zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika społeczno-kulturalnego *Nurt*. Brał aktywny udział w działalności Instytutu Zachodniego, Komisji Filologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Polskiego PEN Clubu (członek od 1968). Kontynuował działalność literacką, publikując artykuły i recenzje w pismach *W drodze* (1976-84, z przerwami; tu też tłumaczenia z języka niemieckiego), *Życie i Myśl* (1976-86, z przerwami; tu w 1976 cykl artykułów pt. „Z notatnika lektury”; w 1978 członek Rady Naukowej pisma), *Kierunki* (1982-86). W 1976 został członkiem zarządu Stowarzyszenia „Pax”. W tymże roku na zaproszenie rządu RFN odbył podróż po tym kraju. Za twórczość literacką otrzymał w 1980 nagrodę im. J. Kasprzowicza, przyznaną przez Urząd Wojewódzki w Poznaniu, w 1982 nagrodę literacką im. W. Pietrzaka, w 1983 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki.

Od 1989 należał do SPP. W 1992 został redaktorem naczelnym poznańskiego pisma kulturalnego *Europa*. Był członkiem Komisji Działaczy i Intelktualistów Katolickich przy PKOP, członkiem Okręgowego Komitetu Frontu Narodowego w Poznaniu oraz członkiem Komisji Duchownych i Świeckich Działaczy Katolickich przy Ogólnopolskim Komitecie Frontu Narodowego w Warszawie. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1965), Krzyżem Oficerskim (1973) i Krzyżem Komandorskim (1981) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1972). Zmarł 7 maja 1996 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stanisław Przybyszewski. Próba rewizji twórczości. Pozn. 1937, 35 s. Przedr. zob. poz. 11.

2. Tragedia bez końca. Rzecz o Powstaniu Warszawskim. Powst. Radomsko 1944.

Rkps w posiadaniu rodziny (inf. autora).

3. Elementy filozoficzne w twórczości Stanisława Przybyszewskiego. Powst. 1945. Druk fragm. pt. Przybyszewski – filozof – moralista. *Życie Lit.* 1946 nr 3/4 s. 14-18; odb. Pozn. 1946, 22 s.

Rozprawa doktorska.

4. Akcja kulturalna na Ziemiach Odzyskanych. Podstawy, założenia i plan realizacji. Pozn.: Pol. Związek Zach. 1946, 21 s.

Z cyklu odczytów na Tydzień Ziemi Odzyskanych 2-9 V 1946.

5. Miasta niemieckie dzisiaj. [Reportaże]. Pozn.: Wydawn. Zach. 1946, 99 s.

Podp.: Peregrinus.

6. Niemcy rozgromione? [Autorzy:] ..., B. Danielewski, J. Kolipiński. Pozn.: Wydawn. Zach. 1946, 326 s.

Tu A.R.: Cz. III. Kultura i wychowanie, s. 229-318.

7. Już nigdy więcej. [Publicystyka polityczna]. Przedm.: A. Grzymała-Siedlecki. Pozn.: Wydawn. Zach. 1947, 104 s.

8. Katolicyzm w Niemczech po II wojnie światowej. Wwa: Pax 1952, 268 s.

9. Kościół katolicki na Śląsku. Studia nad dziejami diecezji wrocławskiej. Wwa: Pax 1955, 287 s.

10. Kościół katolicki na Warmii i Mazurach. Wwa: Pax 1956, 401 s.

11. Literatura i cywilizacja. Eseje i studia. Wwa: Pax 1956, 322 s.

Zawartość: „Faust” Goethego; Pierwiastki katolickie w „Fauście” Goethego; „Faust” Tomasza Manna i Pawła Valéry; Jakub Burckhardt; Stanisław Przybyszewski (Próba rewizji twórczości) [poz. 1]; Knut Hamsun; Maeterlinck; Zachodnioeuropejska powieść katolicka [dot.: G. Bernanos: Pod słońcem szatana; G. Greene: Sedno sprawy; B. Marshall: Chwała córki królewskiej]; Julien Green i jego „Moira”; Odszyfrować ślad Boga. (Rozważania nad literaturą katolicką); Śmiertelni ludzie

nie są jedynymi owadami [S. de Beauvoir: *Tous les hommes sont mortels*]; W poszukiwaniu miłości autentycznej [E. de Greff: *La nuit est ma lumière*]; Pleć i dusza [dot.: T. Mann: *Der Erwählte*]; Opowiadanie Tomasza Manna „Die Betrogene”; W kręgu katastrof. (Powieść a kryzys i upadek kultury) [dot.: T. Manna, J. Galsworthy’ego, M. du Gard]; Tomasz Mann – pisarz i humanista; O [L.] Tolstoju.

12. Profile i preteksty. [Studia]. Wwa: Pax 1958, 414 s.

Zawartość: Profile: Dostojewski – homo religiosus; Ibsen; Franz Kafka – budziciel niepokoju metafizycznego; Rainer Maria Rilke – religijny piewca świata widzialnego; Gertruda von Le Fort – „ancilla Domini”; Heinrich Böll; Alfred Döblin; Hemingway; Caldwell i Steinbeck; Charles Baudelaire; Gustaw Flaubert – człowiek średniowieczny; Świat Żeromskiego; Kasprowicz po latach trzydziestu; Sztuka czarnoksiężka Bolesława Lesmiana; Zofia Kossak i jej „Krzyżowcy”; Na tropie sensu historii [o T. Parnickim]. – W kręgu krytyki: Literatura a rzeczywistość nadprzyrodzona; Między artystem a aleksandryzmem w krytyce [o W. Kubackim]; Krytyka zdrowego rozsądku [o Z. Starowieyskiej-Morstinowej]; Krytyka syzyfowa [o Z. Lichniaku]; Krytyk w roli powieściopisarza [o W. Pietrzaku]; Powieściopisarz w roli krytyka [o J. Dobraczyńskim]. – Impresje: Pierwsza powieść Conrada; Człowiek nie jest schematem [dot.: L. Frank: Karol i Anna]; Dramat człowieka cywilizacji nowoczesnej [dot.: H.G. Wells: Tono-Bungay]; Tragedia Barabaszów [dot.: P. Lagerkvist: Barabasz]; Feliks Krull – anty-Schopenhauer.

13. W kręgu Nibelungów. Studia nad problematyką Niemiec współczesnych. [Publicystyka polityczna]. Pozn.: WP 1958, 271 s.

14. Dramat naszego czasu. Szkice o kulturze i cywilizacji. Wwa: Pax 1959, 307 s.

Zawartość: Cz. 1. Problematyka kryzysu kultury współczesnej; Cz. 2. Dwie filozofie kryzysu i zaangażowania: egzystencjalizm i personalizm; Cz. 3. Chrześcijaństwo a cywilizacja; Cz. 4. Wschód i Zachód.

15. Rosja – Europa. Wzajemne związki, wpływy i zależności kulturalno-literackie. Wwa: Pax 1960, 458 s.

Zawartość: Część wstępna: Polska – Rosja; Cz. 1. Rosja – Niemcy; Cz. 2. Rosja – Francja; Cz. 3. Rosja – Anglia.

16. Taki był Hitler. [Zarys biograficzny]. Wwa: Pax 1961, 104 s.

17. Niemiecka Republika Federalna. Fakty, konfrontacje, opinie. [Szkice]. Pozn.: WP 1962, 410 s.

Zawartość: I: U źródeł siły NRF; Od antyhitleryzmu do adnaueryzmu. – II: Jacy są Niemcy w NRF; Nie przeywyciężona przeszłość. – III: Sytuacja kulturalna; Kryzys wychowania, szkolnictwa i nauki; Ideowe oblicze szkoły. – IV: „Generacja sceptyczna”; „Generacja kierowana”. – V: Sytuacja literatury w Niemczech Zachodnich; Życie literackie w NRF; Proza w latach 1945-1961; Liryka; Dramat i teatr; Krytyka literacka; Literatura neohitlerowska. – VI: Chimera czy realna możliwość?

18. Most nad przepaścią. O Tomaszu Mannie. [Monografia]. Wwa: Pax 1963, 418 s. Wyd. zmien. i rozszerz. Pozn.: WP 1968, 446 s.

Nagroda Radia Wolna Europa za najlepszą książkę roku wydaną w kraju w 1963.

19. Zbliżenia. Szkice z literatury i kultury. Pozn.: WP 1963, 191 s.

Zawartość: Bertolt Brecht (1898-1956); Ernest Robert Curtius (1886-1956); Lion Feuchtwanger (1884-1958); Hermann Hesse (1877-1962); Stefan Zweig (1881-1942); O nowy pogląd na literaturę Europy Zachodniej, Europy Wschodniej i świata.

20. Pasażerowie arki Noego. O niektórych antyhitlerowskich pisarzach niemieckich. [Szkice]. Pozn.: WP 1965, 220 s.

Zawartość: Karol Kraus; Elza Lasker-Schüller; Ernest Barlach; Georg Kaiser; Hans Henry Jahn; Henryk Mann; Leonard Frank.

21. Próba konfrontacji. Przeglądy i studia z zakresu literatury rosyjskiej, skandynawskiej, włoskiej i amerykańskiej. Wwa: Pax 1965, 323 s.

Zawartość: Cz. 1. Skandynawia – Rosja: Rusycystyka w Skandynawii; Literatura skandynawska w Rosji w latach 1880-1917; Georg Brandes w Rosji; Gorki, Biely, Blok i Czechow a Ibsen; Gorki i Blok a Strindberg; Hamsun – Dostojewski. – Cz. 2. Włochy – Rosja: Literatura rosyjska we Włoszech; Znajomość i recepcja literatury włoskiej w Rosji; Gorki we Włoszech. – Cz. 3. Stany Zjednoczone – Rosja: Rozwój rusycystyki w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej; Współczesna literatura amerykańska w kręgu oddziaływania Dostojewskiego [dot.: W. Faulkner, H. Miller]; Tolstoj w recepcji pisarzy amerykańskich [dot.: H. James, W. Dean Howells, E. Hemingway, W. Saroyan]; Czechow w Ameryce; Literatura amerykańska w Związku Radzieckim.

22. Za kulisami „Mustergau”. Wwa: Pax 1965, 110 s.

Zarys historii okupacji hitlerowskiej w Wielkopolsce w świetle akt gestapo.

23. Dobraczyński. Wwa: Ag. Aut. 1969, 55 s.

Przeł.: ang.: Jan Dobraczyński [Przeł.] Ch. Cenkałska. Warszawa 1981. – franc.: Dobraczyński. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie 1972, wyd. nast. tamże 1986. – niem.: Jan Dobraczyński. [Przeł.] V. Mika. Berlin 1970.

24. Pod północnym niebem. Sylwetki pisarzy skandynawskich. Pozn.: WP 1969, 275 s.

Zawartość: Henrik Ibsen; August Strindberg; Selma Lagerlöf; Knut Hamsun; Sigrid Undset; Martin Andersen-Nexo; Karen Blixen; Hjalmar Bergman; Agnes von Krusenstjerna; Pär Lagerkvist; Artur Lundkvist; Halldór Kiljan Laxness.

25. Szkice amerykańskie. Nurt transcendentny we współczesnej literaturze USA. Wwa: Pax 1971, 278 s.

Zawartość: Literatura amerykańska obojętna czy wrażliwa na doświadczenia religijne. – I. Między realizmem a transcendencją; Purytanizm i jego wpływy na świadomość amerykańską; Pierwiastki purytańskie u N. Hawthorne’a; Dziedzictwo purytańskie u H. Melville’a; Symbolika religijna w twórczości W. Faulknera; Ernest Hemingway i jego wizja życia; John Steinbeck; Inspiracja religijna; Nathanael West: Fascynacja postacią Chrystusa; Żarliwość religijna literatury okresu 1945-1970; Saul Bellow: Poszukiwanie sensu życia ludzkiego; J.D. Salinger: droga doświadczeń religijnych; Normana Mailera manichejski egzystencjalizm; Jamesa Baldwin’a udręki i ekstazy. – Zakończenie: odwieczne pytania literatury w nowym kontekście historycznym i duchowym. – II. W kręgu katolicyzmu amerykańskiego; „Złota legenda” katolicyzmu amerykańskiego. (W. Cather „Śmierć przychodzi po arcybiskupa”); Pamflet czy wierne zwierciadło rzeczywistości? (Harry Sylvester „Wcześniej czy później”); Przez śmiech, ironię, zadumę (Twórczość Jamesa Farla Powersa); W Bostonie i gdzie indziej. („Ościęń smutku” Edwina O’Connora); Wizja katolicyzmu w powieści

amerykańskiej; Katolicyzm amerykański po II Soborze Watykańskim.

26. Nowa konstelacja. [Eseje]. Wwa: Pax 1973, 294 s.

Zawiera eseje w częściach: Człowiek współczesny w perspektywie rozwoju gatunku ludzkiego; Od przekleństwa pracy w pocie czoła do kłopotów z czasem wolnym; Spór wokół powstania człowieka i jego pozycji w kosmosie; Świadomość pod mikroskopem; Sukcesy nauk biologicznych i ich implikacje etyczne; Sytuacja i możliwości humanistów w erze naukowo-technicznej; Specjalizacja czy „generalizacja”?; Problem populacji w ujęciu nieco mniej apokaliptycznym; O ochronę człowieka przed nim samym; W poszukiwaniu źródeł gwałtu; Szanse religii we współczesnej epoce; Człowiek współczesny wobec „rzeczy ostatecznych”. Nagroda Radia Wolna Europa za najlepszą książkę roku wydaną w kraju w 1975.

27. NRF, elementy rzeczywistości. Pozn.: WP 1974, 283 s.

28. Twórcy. Dzieła. Postawy. Wybór esejów literackich. Wwa: Pax 1974, 274 s.

Zawartość: Cz. I: Japoński Proust w wydaniu żeńskim, Murasaki Shikibu; Świat Fiodora Dostojewskiego; Lwa Tołstoja walki dusznej; Flaubert – człowiek średniowieczny. – Cz. 2: Hermann Hesse; Pär Lagerkvist; Sigrid Undset; Julien Green. – Cz. 3: Dramat człowieka nowoczesnej cywilizacji [H.G. Wells: Tono-Bungay], „Kobiety, jak mi was żal...” [o utworach T. Hardy’ego, T. Dreisera, V. Pradolniego, S. de Beauvoir]; Droga do samobójstwa [C. Pavese: Noc Świętego Rocha]; U źródeł „Greenelandu” [dot.: G. Greene: Wracając do źródeł]. – Cz. 4: Żeromski w świetle swoich „Dzienników”; Jan Kasprówic widziany oczami Marii Kasprówicowej; Dwie odmienne reakcje na to samo zjawisko. Witkacy i Gombrowicz; Zadzirający kult literatury [dot.: A. Gołubiew: Poszukiwania].

29. Tomasz Mann. Dzieje osobowości twórczej. Wwa: Pax 1975, 422 s.

30. Myśl i wyobraźnia. Szkice do portretów. Wwa: Pax 1977, 210 s.

Zawartość: Sören Kierkegaard – „poeta” i „chrześcijanin”; Karl Jaspers – twórca filozofii pojmowanej jako aktywność praktyczna; Martin Heidegger – wielki mag z Fryburga; George Santayana – niewierzący wielbiciel religii; Albert Schweitzer – „najwyższy symbol ludzkiego braterstwa”; Arnold Toynbee – twórca monumentalnej syntezy historyczno-kulturologicznej; Thomas Merton – symbol duchowych możliwości naszego świata; Else Lasker-Schüler – poetka charyzmatyczna.

31. Tryptyk miłosny: Sören Kierkegaard – Regine Olsen; Franz Kafka – Felice Bauer; Emile Verhaeren – Marthe Massin. Wwa: PIW 1977, 295 s.

32. Annetta i Emilia. Biografia Annetty von Droste-Hülshoff (1797-1848) i Emilii Dickinson (1830-1886). Wwa: Pax 1980, 259 s.

33. Trzy portrety niemieckie: Fryderyk Hölderlin, Jean Paul, Stefan George. Pozn.: WP 1980, 271 s.

34. Knut Hamsun. [Monografia]. Wwa: Czyt. 1981, 126 s.

35. W kręgu przyjaźni. Sylwetki twórców. [Szkice]. Wwa: Pax 1983, 200 s.

Zawartość: K. Dobrzyński; W. Bąk; E. Herbert; J. Kisielewski; T. Kraszewski; M. Kasprówicowa; A. Grzymała-Siedlecki;

Z. Skierski; W.J. Grabski; S. Kolbuszewski; Z. Wojciechowski; K. Sosnowski.

36. Przedziwny świat. Szkice z dziejów literatury niemieckiej. Pozn.: WP 1984, 358 s.

Zawartość: I. W kraju i epoce Goethego 1749-1832; II. G.E. Lessing, J.G. Herder, F. Schiller; III. Wokół romantyzmu niemieckiego; IV. Fin de siècle – dekadentyzm – modernizm.

37. Ku światłu. Wybór szkiców, studiów, esejów literackich. Wwa: Pax 1985, 451 s.

Zawiera z poz. 11: „Faust” Goethego, Odblaski katolicyzmu w „Fauście” Goethego; „Faust” T. Manna i P. Valéry, – z poz. 12: Ch. Baudelaire; G. Flaubert – człowiek średniowieczny; Świat młodego Żeromskiego; Kasprówic – po latach trzydziestu; Sztuka czarnoksiężka B. Leśmiana; Z. Kosak i jej „Krzyżowcy”; R.M. Rilke – religijny piewca świata widzialnego, – z poz. 28: L. Tołstoja walki dusznej; Świat F. Dostojewskiego, – z poz. 24: S. Undset; P. Lagerkvist, – z poz. 25: Symbolika religijna w twórczości W. Faulknera; E. Hemingway i jego wizja życia, – z poz. 30: S. Kierkegaard; G. Santayana – niewierzący wielbiciel religii; T. Merton – symbol duchowych możliwości naszego świata, – nadto: Etyka i estetyka Przybyszewskiego; E.R. Curtius [poz. 19].

38. Wspomnienia i przypomnienia. Z życia kulturalnego Poznania. Pozn.: WP 1987, 214 s.

Wspomnienia dot. życia literackiego Poznania w l. 1931-1939 i 1945-1952 oraz początek czasop. *Życie i Myśl*.

39. Między fascynacją a krytycyzmem. Z notatnika lektur. Wwa: Pax 1988, 274 s.

Dot. chrześcijańskiej filozofii literackiej. – Zawartość: I: I to też miarą dokonanego w Kościele przełomu; Literatura współczesna w wymiarze eschatologicznym; Fermenty w katolicyzmie polskim lat trzydziestych; Dylemat wzruszeń religijnych. – II: Humanum et Divinum; Ewangelicji jako pisarzy; Jak wyglądał Jezus Chrystus?; Maryja w Nowym Testamencie. – III: Dwa spojrzenia na Heideggera; Intelaktuálna autobiografia Karla Rajmunda Poppa; Inny Jaspers; Pewien żywot niebanalny. – IV: „Dostojewski” [S.] Mackiewicz; Wielkość i małość Claudela; Ku nieosiągalnym brzegom; „Dzienniki” Tomasza Manna. – V: Niemcy – „mija miłość”? W poszukiwaniu przyczyn własnego zniewolenia; Testament ocalonego z zagłady.

40. Przygoda z medycyną. W ojczyźnie Tomasza Manna. Wspomnienia. Pozn.: SPP 1992, 59 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Teoria poetycka księdza H. Bremond. *Marcholt* 1938 nr 3 s. 18-50. – Personalizm katolicki. *Życie i Myśl* 1950 nr 7/8 s. 559-590. – Chrześcijańskie koncepcje kryzysu cywilizacji współczesnej. (Cz. 1-3). *Życie i Myśl* 1951 nr 1/2 s. 28-47, nr 3/4 s. 324-333, nr 5/6 s. 625-648. – Istota katolickiej powieści współczesnej. *Życie i Myśl* 1951 nr 7/8 s. 52-81. – Katolicka twórczość niemiecka. *Życie i Myśl* 1951 nr 11/12 s. 507-539. – Niemiecka teologia katolicka a nacjonalizm i militarizm. *Życie i Myśl* 1952 nr 1/6 s. 18-54. – Bertolt Brecht (1898-1956). *Prz. Zach.* 1956 nr 9/10 s. 140-149. – Daniel-Rops. (Wykład z cyklu „Wielcy pisarze współcześni” zorganizowanego przez Komisję Wykładów Uniwersyteckich

Tow. Nauk. KUL, wygłoszony 11 IV 1953 r.). *Rocz. Hum.* 1953 nr 2 wyd. 1956 s. 297-322. — Oswald Spengler. *Prz. Zach.* 1958 nr 6 s. 314-336. — Problemy i tendencje dzisiejszej literatury zachodniemieckiej. *Prz. Zach.* 1958 nr 2 s. 34-48. — Warunki rozwoju dzisiejszej literatury niemieckiej. *Prz. Zach.* 1958 nr 3 s. 289-301. — Proza rosyjska w swych szczytowych osiągnięciach a Niemcy i literatura niemiecka. *Prz. Zach.* 1959 nr 6 s. 350-374. — Ze współczesnej humanistyki zachodniemieckiej. Ernst Robert Curtius 1886-1956. *Prz. Zach.* 1959 nr 3 s. 40-55 [wersja zmien. zob. *Twórczość* poz. 19]. — Barwy i klimaty czasu (1949-1953). *Życie i Myśl* 1985 nr 10 s. 59-74. — Między Poznaniem a Wrocławiem (1951-55). *Życie i Myśl* 1986 nr 5/6 s. 105-115.

Prace redakcyjne

- Świat o Niemczech i Niemcach. [Seria antologii]. Poznań: Wydawn. Zach.
[T.] 1. Tęsknota za mieczem. 1946, 77 s.
[T.] 2. Czciociele gwałtu i podstęp. 1946, 52 s.
[T.] 3. Naród na bezdrożu. 1947, 71 s.
- Tomasz Mann w oczach krytyki światowej. Wybór ... Słowo wstępne: H. Krzeczkowski. Kalendarium życia i twórczości T. Manna ... Wwa: PIW 1975, 546 s.
- E. Herbert: Utwory wybrane. Wybór i przedm. ... Poznań: WP 1980, 145 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1965, 1966, 1967, 1978, 1979, 1988. — Wywiady: Literaturne sprawy współczesne. Rozm. Z. Irzyk. *Kierunki* 1975 nr 8; *Twórcza synteza współczesności*. Rozm. R. Brzezińska. *Kierunki* 1987 nr 47; *Twórcą jest się z wewnętrznego przymusu*. Rozm. R. Brzezińska. *Sl. Powsz.* 1992 nr 183.
SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP XX w. (red.). — U. Bzdawka: Aleksander Rogalski — poradnik bibliograficzny. Poznań: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] 1992, 60 s.
E. Naganowski: Miasta naszych wrogów. *Gaz. Lud.* 1946 nr 356 [rec.: Miasta niemieckie dzisiaj]. — Z. Rossmann: Książka, która ostrzeża. *Wola Ludu* 1946 nr 218 [rec.: Niemcy rozgromione?]. — [Katolicyzm w Niemczech po II wojnie światowej] R. Buchała: Vademecum o katolicyzmie niemieckim. *Dziś i Jutro* 1953 nr 26; J. Rutkiewicz: Książka o katolicyzmie w dzisiejszych Niemczech. *Wroc. Tyg. Katolików* 1953 nr 4. — L. Eustachiewicz: Z rozważań nad literaturą i cywilizacją. *Kierunki* 1957 nr 34 [rec.: Literatura i cywilizacja]. — A.J. Kamiński. *Spr. Międzynar.* 1958 nr 12 [rec.: W kręgu Nibelungów]. — K. Brończyk: *Twórczość A.R. Bul. Inf. Pax* 1959 nr 5. — P. Bystrzycki: Kilka uwag o „Dramacie naszego czasu”. *Tyg. Zach.* 1959 nr 38. — A. Gerard: Pasjonujące wizerunki. *Kierunki* 1959 nr 19 [rec.: Profile i preteksty]. — S. Helsztyński: W dwudziestolecie działalności pisarskiej A.R. *Życie i Myśl* 1959 nr 7/8. — W. Maciąg: Dramat naszego czasu. (W poszukiwaniu propozycji). *Życie Lit.* 1959 nr 19. — [W kręgu Nibelungów.] Z. Pędziński: Sprawy nie tylko niemieckie. *Głos Szczec.* 1959 nr 26; J. Piechocki: Wokół tajemnic hitlerizmu. *Pomorze* 1959 nr 5. — [Dramat naszego czasu.] Z. Pędziński: Z warsztatu informatora. *Twórczość* 1960 nr 6; W. Chylińska: Bohater naszego czasu. *Więź* 1961 nr 10. — [Rosja — Europa.] M. Rusczyk: Niezastąpiona synteza. *Życie i Myśl* 1961 nr 11/12; S. Zabiello: Pożądana jaskółka. *Sl.*

Powsz. 1961 nr 60. — F. Formalczyk: NRF w pigułkach. *Gaz. Pozn.* 1962 nr 286 [rec.: Niemiecka Republika Federalna. Fakty, konfrontacje, opinie]. — Z. Jareńko-Pytowska: O Tomaszu Mannie. *Nowe Książ.* 1963 nr 23 [rec.: Most nad przepaścią]. — B. Kogut: Kolos o glinianej głowie. *Nova Kult.* 1963 nr 10 [rec.: Niemiecka Republika Federalna. Fakty, konfrontacje, opinie]. — [Most nad przepaścią.] J. Koprowski: Monografia Tomasza Manna. *Twórczość* 1963 nr 12; A. Laszowski: Książka godna zazdrości. *Kierunki* 1963 nr 40; F. Formalczyk: Nie wszystko złoto ... *Życie Lit.* 1964 nr 18; Z. Irzyk: Polska monografia o T.M. *Życie i Myśl* 1964 nr 3/4. — A. Jackiewicz: Pisarze Niemiec i Austrii. *Nowe Książ.* 1964 nr 10 [rec.: Zbliżenia]. — [Most nad przepaścią.] H. Jasztold: Dlaczego nad przepaścią? *Za i Przeciw* 1964 nr 5; L.W. Kabied: Polska książka o T. Mannie. *Współczesność* 1964 nr 2. — J. Koprowski: O A.R. *Życie i Myśl* 1964 nr 11/12. — J. Koprowski: Szkice o pisarzach. *Twórczość* 1964 nr 7 [rec.: Zbliżenia]. — R. Przybylski: Książka przesadnie skromna. *Nowe Książ.* 1964 nr 10 [rec.: Rosja — Europa]. — J. Wiczerska: Inny Tomasz Mann. *Odra* 1964 nr 3 [rec.: Most nad przepaścią]. — W. Wnuk: Więcej takich Kujawiaków. *Kronika* 1965 nr 24 [dot. życia i twórczości A.R.]. — [Próba konfrontacji.] B. Białokozowicz: Pionierskie syntezy. *Nurt* 1966 nr 1; W. Kiwiłso: Potrzeba konfrontacji. *Współczesność* 1966 nr 1; Z. Pędziński: Krytyka a informacja. *Odra* 1966 nr 4. — Z. Irzyk: Przypomnienie. *Kierunki* 1968 nr 31 [rec.: Most nad przepaścią]. — S. Lichański: Z ziemi wikingów. *Nowe Książ.* 1970 nr 11 [rec.: Pod północnym niebem]. — A. Laszowski: Błędna diagnoza Manna. *Życie i Myśl* 1970 nr 3 [rec.: Most nad przepaścią]. — J. Wiczerska: Wcale nie „las i psychologia”. *Odra* 1970 nr 4 [rec.: Pod północnym niebem]. — [Szkice amerykańskie.] L. Budrecki: Idee i literatura. *Kultura* 1971 nr 43; J. Piechowski: Rekonensans amerykański. *Kierunki* 1971 nr 44; K. Andrzejczak: Problematyka religijna w powieści amerykańskiej. *Życie i Myśl* 1972 nr 4; K. Mętrak: Amerykańskie przeżycie religijne. *Nowe Książ.* 1972 nr 4. — M. Kurzyńska: A.R. ekskursja w świat biologii i doświadczenia społecznego. *Sl. Powsz.* 1974 nr 56 [rec.: Nowa konstelacja]. — A. Laszowski: Gra w karty z epoką. *Kierunki* 1974 nr 29. — J. Roszkowski: Przybliżony obraz Republiki Federalnej. *Nowe Książ.* 1974 nr 21 [rec.: NRF, elementy rzeczywistości]. — [Nowa konstelacja.] J. Zatorski: W labiryntach międzyepoki. *Życie i Myśl* 1974 nr 12; Z. Zieliński: Od Abrahama do Żukowskiego. *Nowe Książ.* 1974 nr 21; L. Bugajski: Wizerunek nowej konstelacji. *Twórczość* 1975 nr 4; F. Formalczyk: Z dziennika lektur nietypowych. *Nurt* 1975 nr 11. — J. Wegner: Anachronizmy i aktualności. *Nowe Książ.* 1974 nr 21 [rec.: Twórcy. Dzieła. Postawy]. — [Tomasz Mann. Dzieje osobowości twórczej.] B. Czeszko: Długie, pracowite życie. *Nowe Książ.* 1976 nr 11, przedr. w tegoż: *Marginalia* Wwa 1979; F. Formalczyk: Tomasz Mann na co dzień. *Gaz. Wielkop.* 1976 nr 104. — J. Lis: Szkice do niezwykłych portretów. *WTK* 1977 nr 50 [rec.: Myśl i wyobraźnia]. — A. Baranowska: *Kontrasty* 1978 nr 5 [rec.: Tryptyk miłosny]. — H. Worcell: Światopogląd z odciskami na rękach. *Odra* 1978 nr 9 [rec.: Myśl i wyobraźnia]. — Z. Umiński: Magia słowa. *Kierunki* 1978 nr 15 [dot. twórczości A.R.]. — J. Koprowski: Opowieści biograficzne. *Nowe Książ.* 1980 nr 20 [rec.: Annetta i Emilia]. — T.J. Żółciński: Geniusze czasu ... *Tyg. Kult.* 1981 nr 27 [rec.: Trzy portrety niemieckie]. — [Knut Hamsun] R. Ciemiński: Dwaj pisarze z tajemnicą w tle. *Fakty* 1982 nr 13; E. Wojciechowska: Sprawa Hamsuna. *Nurt* 1982 nr 8. — [W kręgu przyjaciół:] B. Sowińska: Utrwalenie pamięci. *Życie Warsz.* 1983 nr 291; S. Zieliński: Z felietonowej patrząc górki. *Nowe Książ.* 1984 nr 5; T.J. Żółciński: Zasluzili na pisarskie portrety. *Nurt* 1984 nr 1. — J. Koprowski: Eseje R. *Nowe Książ.* 1986 nr 6 [rec.: Ku światłu]. — [Wspomnienia i przypomnienia.] A.A. Łuczak: Czas przeszły — czas ważny. *Nurt* 1987 nr 10; [T. Soltan] T.S.: O przypomnieniach A.R. *Kierunki* 1987 nr 35. — [Między fascynacją a krytycyzmem:] K. Kamińska: O Mannie, Heidegerze i wielu innych. *Nowe Książ.* 1989 nr 11; J. Koprowski: Fascynacje A.R. *Kierunki* 1989 nr 3. — Z. Irzyk; S. Sterna-Wachowiak; F. Dąbrowski: A.R. (1912-1996). *Życie i Myśl* 1996 nr 2. **k.B.**

ROGOWICZ Waław

1879-1960

Pseud.: A.Pi.S.; R.; (R.); w.r.; W.R.; Waław R.; Wł.R.; wr.; zs.
Prozak, dramatopisarz, tłumacz.

Urodzony 28 września 1879 w Warszawie; syn Jakuba Rogowicza, lekarza, i Marii z Zawadzkich. Ukończył rosyjskie V gimnazjum filologiczne w Warszawie. Debiutował w 1894, publikując „Listy z Niemiec” w *Gazecie Polskiej* (nr 4, 17, 111, 122, 126; podp.: Waław R., Wł.R., W.R.). Od 1898 studiował na Uniwersytecie Warszawskim (UW) przez rok medycynę, następnie przez pół roku prawo. Za swój właściwy debiut literacki uważał opowiadanie pt. „De mortuis nil nisi bene. Szkic z teki podróżnej”, zamieszczone w 1900 w tygodniku *Wędrowiec* (nr 32). W tym czasie także publikował wiersze i drobne utwory prozą, m.in. w *Bluszczu* (1900-03), *Prawdzie* (1900-03), *Głosie* (1901-02), *Tygodniku Mód i Powieści* (1902-04). W 1900-01 podróżował po Kaukazie. W 1906-09 studiował na Faculté des Lettres na Sorbonie w Paryżu, skąd nadsyłał korespondencje do *Tygodnika Ilustrowanego*. W 1907 zgłosił swą kandydaturę do paryskiej loży masonskiej Wielkiego Wschodu Francji „Les Rénovateurs”. Po powrocie do Warszawy został recenzentem teatralnym i sekretarzem redakcji *Prawdy* (1910). Ożenił się z Wandą Fukierówną. Współpracował z *Nową Gazetą* (1908-14) i *Tygodnikiem Ilustrowanym* (1910-13). Działalność przekładową rozpoczął w 1911 tłumaczeniem „Tragedii florenckiej” O. Wilde’a, opublikowanym w *Miesięczniku Literackim i Artystycznym* (nr 4). W następnych latach dokonywał licznych przekładów głównie z literatury francuskiej, a także rosyjskiej. W 1913-16 redagował miesięcznik *Wies i Dwór*. W 1916-19 był zastępcą sekretarza Uniwersytetu Warszawskiego, a następnie do 1922 sekretarzem generalnym Teatrów Miejskich w Warszawie. W tym czasie zaczął pisać utwory dramatyczne. W 1920 wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego. Był członkiem ZZLP (od 1920) oraz Polskiego PEN Clubu. Artykuły na tematy teatralne publikował w *Scenie Polskiej* (1922-31), o literaturze m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1924-25, 1928-34, 1936-38), a na tematy polityczne sporadycznie w *Gazecie Polskiej* (1930-36), *Epoce* (1932-38), *Kurierze Porannym* (1933-35), *Dzienniku Ludowym* (1937-38); pisał także do czasopism radiowych *Radio* (1931-34) i *Antena* (1934-39). Współpracował z Polskim Radiem jako prelegent i autor słuchowisk. W 1924-28 pracował jako referent spraw literackich w Departamencie Sztuki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Odbił kilka podróży zagranicznych do Francji (1925-26, 1930), Jugosławii i Grecji (1931). W 1936 wszedł w skład prezydium Komisji Literackiej przy Lidze Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Polsce. Na-

leżał od 1937 do warszawskiego Klubu Demokratycznego, wchodził w skład jego zarządu. Pełnił funkcję sekretarza Warszawskiej Kasy Przechodności i Pomocy dla Literatów i Dziennikarzy (tzw. Kasa Literacka). W 1939 wszedł do zarządu Oddziału Warszawskiego ZZLP. Był żonaty ze Stefanią primo voto Gajdzińską (zmarła ok. 1946). Po wybuchu II wojny światowej wyjechał z Warszawy do Wilna i przebywał tam do 1940. Publikował w tym okresie artykuły literackie w *Kurierze Wileńskim*. Następnie wrócił do Warszawy, gdzie współpracował z podziemną prasą. Po wojnie, w 1945 osiedlił się na krótko w Matejkowicach na Dolnym Śląsku, ale wkrótce znów zamieszkał w Warszawie. Był działaczem SD i w jego organie *Kurier Codzienny* redagował kolumnę pt. „Kurier literacki”. Brał aktywny udział w pracach Oddziału Warszawskiego ZZLP (od 1949 ZLP); przewodniczył warszawskiej Sekcji Tłumaczy Związku. W 1946 pojechał na kongres PEN Clubów w Sztokholmie; następnie podróżował przez trzy miesiące po Szwecji. W tymże roku ogłosił w *Robotniku* cykl pt. „Znasz-li ten kraj na północy? (Szwecja w oczach Polaka)”. Wówczas także został wiceprezesem zarządu głównego Towarzystwa Polsko-Szwedzkiego. Był członkiem Rady Naczelnej Ogólnopolskiej Ligi do Walki z Rasizmem. Kontynuował prace przekładowe, spisywał wspomnienia; w 1948 publikował w *Odrodzeniu* cykl pt. „Niedyskretne wspomnienia”. W 1951 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za całokształt pracy przekładowej. Ożenił się z Wandą Drozdowską. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Oficerskim (1952) i Krzyżem Komandorskim (1955) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 8 marca 1960 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zocha. Powieść współczesna. Wwa: Skł. gł. w Księg. M. Borkowskiego 1902, 306 s.

2. Hedda. Poemat. *Tyg. Mód i Powieści* 1903 nr 1-3. Wyd. osob. Wwa: M. Borkowski 1903, 30 s.

3. Mozaika kaukaska. Impresje; Legendy; Kartki z podróży; Opowiadania; Wrażenia. Wwa: Gebethner i Wolff 1905, 167 s.

Zawartość. Impresje: Żal; Mróz; Fontanna. — Legendy: Amiran; Hud i Nina. — Kartki z podróży: W gościnie u chanów; Szachsej-Wachsej; Z motywów egzotycznych Wschodu; Pieśń na cześć Mirwari. — Opowiadania: Od morza szedł wiatr; Straszny. — Wrażenia (cykl wierszy).

4. Proscenium. [Opowiadania]. Wwa: Tow. Akcyjne S. Orgelbrandta S-ów 1906, 147 s.

Zawartość. Bajka o dwóch braciach, o kwiatach i o rzepie; W dzień on ...; Na czasie; Przed obliczem Nadziei; Anima impotens; Matka; Sosna; Ta ostatnia.

5. Miłość w dramatach Oskara Wilde’a. *Nowa Gaz.* 1913 nr 495, 506, 530, 542, 566. Wyd. osob. Wwa: H. Siegenfeld 1922, 46 s.

6. Rywalki. Nowele. Wwa: [druk.] A. Hurkiewicz 1915, 221 s.

Zawartość: Opowieści miłosne: Rywalki, Pangenes i Adorea; Pustelnik z Diamentowej Wody; Zemsta Jakóba Morne; Morbihan. — Akwaforty: Wizerunek kochanki; Sprojzenie pod stół; Chwila sympatii. — Bajki dla dorosłych: Przygoda Chasaj-Chadzaj-Chassa. — Inwokacje: Przed dalszą drogą; Suplika do Flory.

7. Chór pielgrzymów. Dramat w 1 akcie. *Bluszcz* 1918 nr 19-34. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1918.

8. Zatruty źródł. Dramat w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1919.

9. Alchemik miłości. Romans w 3 aktach z prologiem i epilogiem. *Pani* 1922 nr 1-12. Praprem. Wwa, T. Reduta 1922.

10. Samson. [Powieść]. Wwa: Książki Ciekawe [1923], 160 s. Por. poz. 11.

11. Dalila. Tragikomedie o Samsonie w 3 aktach. Wwa: Życie Teatru 1925, 62 s. Por. poz. 10.

12. Pokusa o zmierzchu. Powieść. Wwa: Księg. Bibl. Dzieł Wyborowych [1925], 141 s.

13. Historie do niczego nie podobne. Wwa: *Rola* 1928, 180 s.

Zawartość: Sewrska waza z saskiej porcelany. Historia o śmierci cywilnej; Derwisze i dandysi chrystusowi. Historie o wertepach mistycyzmu; Fiasco Sodomy. Historia na tekście szacownym oparta; Pustelnik z Diamentowej Wody. Historia mego przyjaciela — prawdopodobnie żelazna [poz. 6]; Wieczór w Locmariaquer. Historia tragiczna, w notatniku podróży zapisana.

14. Reflektorem po czarnych koszulach. To i owo o faszystach. Wwa: M. Fruchtmann 1932, 119 s.

15. Topór faszyzmu nad głową Europy. [Szkic publicystyczny]. Wwa: PIW 1945, 30 s.

Według inf. autora pierwsza wersja szkicu została wyd. konspir. podczas wojny pt. Topór nad Europą.

16. Kolorowe wspomnienia. [Szkice literackie]. Wwa: Czyt. 1956, 226 s.

Zawartość: U progów Azji; W gościnie u chanów [poz. 3]; Coctail z mirra; Niespożyta łąka Augusta Rodina; Wieczór w Locmariaquer [poz. 13]; Trzy domy Flauberta; Oaza turyńska; Na co Blasco Ibanez czekał po śmierci?; Nad Adriatyk, w coraz większe... śniegi!; W płynącym pensjonacie; Drzewo kamforowe i drzewo genealogiczne; U progu bałkańskiego Tybetu; Trzech Achillesów w Achillejonie; Czerwone maki w Mikenach; Jesteś w Grecji — mów po grecku; Sofokles, Byron i rodzyński; Poskrob Szweda, a znajdziesz chłopca; Szwedki święty Jerzy; Noc świętojańska w Dalekarlii; Wieczysty sojusz z przyrodą; Jak Szwed pojmuje życie ułatwione; Jeszcze o życiu ułatwionym; Pod znakiem przezorności; Samodzielność młodzieży; Jeden dzień w Kalmarze; Anders Zorn i Mora; Religia szwedzkich chrześcijan.

17. Warszawa wydarta niepamięci. Kr.: WL 1956, 183 s.

Wspomnienia o Warszawie z l. 1885-1915: Od autora: Najdawniejsze wspomnienia z dzieciństwa; Warszawa żegna swego wielkiego aktora [J. Królikowski]; Mój jeston mnie nie przesył; Galeria domokraców warszawskich; Dworzec Wie-

deński — w centrum Europy; Wizyta u Konstancji Gładkowskiej (dygresja skierniewicka); Żołnierz spod znaku syreny; Trzy trąbki na ulicach stolicy; Co robił Walenty?; Warszawski posłaniec; Porcelanowy Chińczyk w sklepie z herbata; Na Po-łu Mokotowskim; Warszawiak lubił grać w bilard i chodzić do cyrku; Żywoć Warszawskiej Klasy Literackiej; Dwa oblicza ulicy Marszałkowskiej; Kto dał Warszawie wodociągi i kanalizację; Makabra warszawskich medyków u progu XX wieku; Gdzie była schowana „papierówka”? (sympozjon pozytywistów warszawskich).

Przekłady

1. O. Wilde: Tragedia florencka. [Obraz sceniczny]. *Mies. Lit. i Artyst.* 1911 nr 4. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1920. Wyd. osob. z posł. ... Wwa: Ignis 1922, 54 s.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

2. A. Villiers de l'Isle: Wybór nowel. Wwa: S. Orgelbrand S-owie [1913], 368 s.

3. G. Flaubert: Trzy opowieści. Przekł. i wstęp ... Wwa: S. Orgelbrand [1914], XIX, 180 s.

4. B. Constant: Adolf. [Powieść]. *Bluszcz* 1917 nr 10-19, 21, 23-31, 33.

5. Siedem opowieści miłosnych. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: J. Sowicz 1918, 288 s. Wyd. nast. tamże 1922.

Zawiera opowiadania autorów: A. France, P. Gauguin, R. de Gourmont, K. van Lerberghe, H. de Régnier, M. Schwob, O. Wilde.

6. D. Mereżkowski: Carewicz Aleksy. Tragedia w 5 aktach. Przekł. z rkpsu ... *Nowy Prz. Lit. i Szt.* 1920 t. 1 s. 335-345. Wyd. osob. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1921, 122 s. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1921.

7. D. Mereżkowski: Józef Piłsudski. Wwa: *Bibl. „Żoł. Pol.”* 1920, 11 s.

Przekł. podp.: W.R.

8. A. Villiers de l'Isle: Akedysseril. [Wwa:] Ignis 1922, 95 s.

Pierwodr. przekł. zob. poz. 2.

9. H. Bławatska: Dziwy Indii. Oprac. i przekł. ... Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1924], 173 s. Wyd. nast. South Bendi, Indie 1961, 94 s., powiel.

10. P. Gauguin: Noa Noa. [Pamiętnik]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 118 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1959, 148 s.

11. R.A. Wilton: Ostatnie dni Romanowów. [Opowieść]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1925], 146 s.

12. J. Courteline: Rajskie żywoty. Powieść. Wwa: Wesofa Bibl. 1926, 174 s.

13. H. Duvernois: Serce na uwięzi. [Powieść]. Wwa: W. Jakowski 1926, 267 s.

14. A. France: Powiastki Kuby Kręcioróżna. [Opowiadania]. Wwa: Życie [1926], 107 s.

15. A. Villiers de l'Isle: Przygoda Tse-I-La. Wwa: Wydawn. Bibl. Groszowej [1927], 159 s.

Pierwodr. przekł. zob. poz. 2.

16. P. Morand: Magia czarnych. [Powieść]. Przekł. i wstęp ... Wwa: Rój 1929, 209 s.

17. A. Maurois: Klimaty. Powieść. Wwa: Rój 1930, 236 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1947; Wwa: PIW 1957, wyd. 3 [!] tamże 1973.

18. Sz. Asz: Warszawa. Powieść. Wwa: Rój 1931, 373 s.

19. L. Bauer: Jutro znowu wojna. Badanie teraźniejszości – rzut oka w przyszłość. Wwa: Wydawn. Alfa [1932], 238 s.

20. L.F. Céline: Podróż do kresu nocy. Powieść. Wwa: J. Przeworski 1933, 659 s. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1-2 tamże 1934; przekł. przejrz. i popraw. [K. Kamyszew] K. Flohr. Wwa: Wydawn. Krag* 1983; przekł. przejrz. i popraw. K. Kamyszew tamże 1990.

21. I. Bunin: Pan z San Francisco. [Opowiadania]. Wwa: J. Przeworski 1934, 291 s.

Przedr. poszczególnych opowiadań w: I. Bunin: Czara życia i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1957; I. Bunin: Gramatyka miłości i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1972, wyd. 2 skrócone tamże 1976; I. Bunin: Ciemne aleje i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1980 [właśc. 1981].

22. E. Kisch: Oblicze Azji Sowieckiej. Przekł. i słowo wstępne ... Wwa: Księg. M. Fruchtmann 1934, 255 s. Wyd. nast. tamże 1935.

23. M. Szolochow: Cichy Don. [Powieść]. Przel.: ..., A. Stawar. T. 1-7. Wwa: Rój 1934, 1935, 1938, 278 + 292 + 262 + 307 + 238 + 238 + 223 s. Wyd. nast. całości: T. 1-4. Wwa: Czyt. 1946-1948, tamże: wyd. 2 [!] 1948-1950, wyd. 3 1949, wyd. 4 1951, wyd. 5 1953, wyd. 6 1955, wyd. 7 popraw. 1958, wyd. 8 1959, wyd. 9 1962, wyd. 10 1966; wyd. 11 Wwa: PIW 1967; wyd. 11 [!] Wwa: Czyt. 1967, tamże: wyd. 13 1967, wyd. 14 1969, wyd. 15 1972, wyd. 16 1973, wyd. 17 1977; wyd. 18 Wwa: KiW 1982, wyd. 19 tamże 1984; wyd. 20 Wwa: Wydawn. TPPR „Współpraca”, [Moskwa:] Wnieszstorgizdat 1984; Wwa: Interart 1994.

W przekł. W.R. w wyd. 1 t. 2, 5; od wyd. w 1946-1948 (t. 1-4) brak inf. o autorstwie przekładów poszczególnych tomów.

24. J. Romain: Donogoo-Tonka, czyli cuda wiedzy. Opowieść filmowa. Wwa: Wesola Bibl. [ok. 1935], 138 s.

25. A. Malraux: Czas pogardy. Powieść. *Skamander* 1935 z. 63-65; 1936 z. 66. Wyd. osob. Wwa: Rój 1936, 176 s.

26. A. Tołstoj: Czarne złoto. Powieść. Wwa: Rój 1935, 384 s. Wyd. nast. Łódź: Książka 1947.

27. L. Aragon: Dzwony Bazylei. Powieść. Wwa: J. Przeworski 1936 [antydat. 1935], 413 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1947; wyd. 2 Wwa: Czyt. 1955; Wwa: PIW 1958, tamże: wyd. 4 1964 [właśc. 1963], wyd. 5 1966, wyd. 6 1975.

28. Listy Napoleona do Marii Ludwiki. Komentarz oprac. Ch. de la Roncière. Wwa: J. Przeworski 1936, 275 s.

29. G. Bernanos: Pamiętnik wiejskiego proboszcza. [Powieść]. Wwa: Rój 1937, 307 s. Wyd. nast.: Wwa: Pax 1950, tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1970, wyd. 4 1991.

30. Ch. Braibant: Marliza. [Powieść]. Wwa: Rój 1937, 318 s.

31. H. Montherlant: Dziewczęta. Powieść. Wwa: Rój.

T. 1. Dziewczęta. 1937, 284 s.

T. 2. Litujmy się nad kobietami. 1937, 239 s.

T. 3. Demon dobra. 1938, 261 s.

32. A. Maurois: Dzieje Anglii. Wwa: J. Przeworski 1938, 641 s. Wyd. nast.: Londyn: M.I. Kolin 1940; wyd. 2 Londyn: The Strand Publishing Co. for all Circle 1947; wyd. 2 [!] t. 1-2. Wwa: Galster, Lauter, Rutkowski 1946, 344 + 328 s.; wyd. 3 Wwa: KiW 1957.

33. J. Romain: Ludzie dobrej woli. Wwa: Rój.

Cz. 3. Miłość chłopięca. 1938, 323 s.

Cz. 4. Eros paryski. 1939, 241 s.

Cz. 1-2 przel. [S. Łazarska] Stelli Olgierd.

34. H. Montherlant: Życie bez kobiet. [Powieść]. Wwa: Rój 1939, 285 s.

35. Podpalacze świata. Praca zbiorowa ze wstępem ... Wwa: PIW 1946, 380 s.

Tu w przekł. W.R. art.: R.J. Bloch: Petain. Dzieje pewnej zdrady; F. Erenburg: Pierre Laval; I. Lezniew: „Führer”; P. Wieden: Herman Goering.

36. A. Tołstoj: Droga przez mękę. [Powieść]. Cz. 3. Pochmurny ranek. Przekł.: W. Broniewski, ... Wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1949, 494 s. Wyd. nast. cz. 1-3: tamże 1952; Wwa: Czyt. 1957, tamże: 1962, 1965, 1967, 1971, 1974; Wwa: KiW 1983, tamże 1984; Wwa: Wydawn. TPPR „Współpraca” 1985.

Cz. 1-2 w przekł. W. Broniewskiego.

37. G. Flaubert: Bouvard i Pécuchet. [Powieść]. Przekł. i słowo wstępne ... Wwa: KiW 1950, VIII, 327 s. Wyd. nast. z przyp. i wstępem Z. Ryłko Wwa: PIW 1955.

38. G. Flaubert: Salammbó. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 364 s. Wyd. nast.: wyd. ze wstępem A. Sandauera Wwa: PIW 1954, wyd. 2 tamże 1978; Wr.: Siedmioróg 1992.

39. L. Tołstoj: Zmartwychwstanie. Powieść. Cz. 1-2/3. Wwa: PIW [1950]-1951, 287+367 s. Wyd. nast. tamże: (Z Pism Lwa Tołstoja) 1954, (Dzieła. T. 13)

1957, 1963; wyd. 5 1976, (Dzieła wybrane, T. 4) 1979; Wwa: KiW 1986.

40. D. Diderot: Zakonnica. [Powieść]. Wwa: PIW 1954, 210 s. Wyd. nast.: wyd. 5 Wwa: LSW 1985; Wwa: KiW 1988; Wwa: Kantor Wydawn. SAWW 1993.

41. M. Lermontow: Bohater naszych czasów. [Powieść]. Post.: L. Gomolicki. Wwa: PIW 1954, 188 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1963; wyd. 3 Wstęp i objaśn.: W. Jakubowski. Wr.: Ossol. 1966, LXII, 192 s. *BN* II, 153; wyd. 3 Wwa: PIW 1972, wyd. 4 tamże 1985; wyd. z post. A. Drawicza Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996. Przedr. w: Nowela rosyjska XIX w. T. 1. Wwa: NK 1954 s. 213-254.

42. M. Ostrowski: Jak hartowała się stal. [Powieść]. Wwa: NK 1954, 431 s. Wyd. nast.: wyd. 6 Wwa: MON 1956, tamże: wyd. 8 popraw. 1968 [właśc. 1967], wyd. 9 popraw. 1974; wyd. 10 Wwa: Iskry 1977; Wwa: KiW; Moskwa: Raduga 1984.

43. L. Tołstoj: Sonata Kreutzerowska; Diabeł; Franciszka; Drogo kosztuje. W: L. Tołstoj: Sonata Kreutzerowska i inne opowiadania. Przeł.: ... i in. Wwa: PIW 1954 s. 5-175. Przedr. w: L. Tołstoj: Opowieści i opowiadania. (Dzieła, T. 12). Wwa 1957; L. Tołstoj: Dzieła wybrane, T. 4. Wwa 1979.

44. I. Gonczarow: Zwykła historia. [Powieść]. Red. i przyp.: Z. Fedeki. Wwa: KiW 1955, 332 s.

45. Vercors: Milczenie morza. W: Vercors: Milczenie morza i inne opowiadania. Wybór i wstęp: J. Błoński. Przeł.: J. Błoński i in. Wwa: PIW 1956 s. 11-44. Wyd. osob. pt. Milczenie morza tamże 1966, 65 s.

46. G. Flaubert: Listy. Wyboru dokonał i przeł. ... Wwa: PIW 1957, 362 s.

47. E. Kisch: Azja odmieniona. Wwa: MON 1959, 248 s.

48. A. Villiers de l'Isle: Tortura nadziei i inne opowiadania. Przeł.: Z. Przesmycki i in. Wwa: PIW 1959, 84 s.

Pierwodr. przekł. W.R. zob. poz. 2.

49. A. Villiers de l'Isle: Opowieści okrutne i inne utwory. Wybrał i wstęp: J. Parvi. Przeł.: Z. Przesmycki, ..., M. Gawryś. Wwa: Czyt. 1974, 377 s.

Pierwodr. przekł. W.R. zob. poz. 2.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1953. — Wywiad: Przekłady R. Rozmowa ze znakomitym literatem. *Rozm. B. Si. Il. Kur. Codz.* 1935 nr 193.

SWPP I. — PP (J. Łuczńska). — PSB (R. Skret). — P. Grzegorzczak: W.R. 1879-1960. *Znak* 1962 nr 7/8, przedr. w te goż: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 1. Wwa 1986.

[Zocha:] A. Drogoszewski: Z literatury polskiej. *Głos* 1902 nr 45 [m.in. rec.: Zocha]; W. Feldman. *Nowa Reforma* 1902 nr 139; T. Jeske-Choiński. *Kur. Warsz.* 1902 nr 148.

— W. Gomulicki: Pogadanka. *Kraj* 1906 nr 38 [rec.: Proscenium]. — J. Lorentowicz: Inter arma. *Nowa Gaz.* 1916 nr 12 [rec.: Rywalki]. — W. Zawistowski: Pod maską. *Pro Arte et Studio* 1918 z. 13 [rec.: Chór pielgrzymów]. — [Zatruty zdroj:] E. Breiter. *Świat* 1919 nr 52; L. Chrzanowski: Wieczory teatralne. *Kur. Pol.* 1919 nr 35. — E. Breiter: Warszawskie listy teatralne. *Głos Pol.* 1922 nr 101 [rec.: Alchemik miłości]. — [Historie do niczego nie podobne:] J. Parandowski: Nowele R. *Wiad. Lit.* 1928 nr 38; J.E. Plomiński: Herezjarcha mitu. *Luow. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1928 nr 10, przedr. w te goż: Szukanie współczesności. Wwa 1934 [dot. też: Dalila]. — [J. Babiński] J.B.: Nasi współcześni, W.R., który ma słownik. *Merk. Pol. Ordynaryjny* 1937 nr 32. — A. Tatomir. *Nowe Książ.* 1957 nr 4 [rec.: Kolorowe wspomnienia]. — J. Torosiewicz: Z książek krajowych. *Kultura*, Paryż 1957 nr 5 [rec.: Warszawa wydarta niepamięci]. — [A. Biernacki] Abe. *Twórczość* 1960 nr 6. — M. Sołowicz: O pierwotnym pierwodzie „Tichovo Dona” na polskiej język. *Prz. Rუსycystyczny* 1982 nr 1/4 [dot. pierwszego przekładu M. Szolochowa: Cichy Don].

J.Z.

ROGOWSKI Wiesław ur. 1930

Imiona metrykalne: Wiesław Tadeusz.

Pseud.: Benjamin Kellog jr.; LEM; Stanisław Mikołajczak; Tadeusz Lembowicz; Tlem; Wir; WIR; (WIR).
Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 6 lipca 1930 w Inowrocławiu; syn Franciszka Rogowskiego, oficera zawodowego, i Jadwigi z domu Mikołajczak. Od 1938 mieszkał we Włocławku. Po wybuchu II wojny światowej, wysiedlony wraz z rodziną z Włocławka przebywał w czasie okupacji niemieckiej w Lubartowie, gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej, a po wycofaniu się Niemców jesienią 1944, do pierwszej klasy gimnazjum. W lipcu 1945 powrócił do Włocławka i kontynuował naukę w Gimnazjum i Liceum im. Ziemi Kujawskiej. W 1947-48 należał do OMTUR, następnie do ZMP (1948-50). W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. Debiutował w 1949 wyróżnionym w konkursie tygodnika *Razem* opowiadaniem pt. „Pietrek”, opublikowanym na jego łamach (nr 35, 36). Po zdaniu matury w 1950, studiował na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, początkowo na Wydziale Sztuk Pięknych (kierunek konserwatorski), następnie na polonistycy; w 1953 uzyskał dyplom I stopnia. Wiersze, artykuły i prozę drukował m.in. w *Nowym Torze* (1951-56). Należał do Koła Młodych przy Oddziale Bydgoskim ZLP. W 1952 wstąpił do PZPR. W 1953-59 pracował w rozgłośni Polskiego Radia w Bydgoszczy, był autorem wielu reportaży, opowiadań i słuchowisk. W 1955 ożenił się z Wandą Lembowicz, urzędniczką. Był współzałożycielem i członkiem kolegium redakcyjnego dwutygodnika *Pomorze* (1955-64; w 1957-58 zastępca redaktora naczelnego); publikował tu do 1966 liczne artykuły, reportaże, felietony i prozę. Należał do współzałożycieli Kujawsko-Pomorskiego Towarzystwa Kulturalnego w Bydgoszczy, przewodniczył kolegium redakcyjnemu *Rocznika Kulturalnego Pomorza*

i *Kujaw*. W 1958 został członkiem SDP. W 1959 za twórczość i działalność literacką otrzymał nagrodę II stopnia, przyznaną przez WRN w Bydgoszczy. Współpracował w tym czasie m.in. z redakcją dodatku literackiego dwutygodnika *Fakty i Myśli* pt. *Wiatraki* (1959-63), którego był jednym z organizatorów. W 1959-64 kierował Wydziałem Kultury WRN w Bydgoszczy. W 1961 został członkiem ZLP. W 1964 przeniósł się do Szczecina, gdzie objął stanowisko redaktora naczelnego rozgłośni Polskiego Radia. W tymże roku został zastępcą członka Komitetu Wojewódzkiego (KW) PZPR w Szczecinie oraz radnym i członkiem Komisji Kultury WRN. W 1966-71 pracował jako redaktor naczelny *Głosu Szczecińskiego*. Jednocześnie od 1966 kontynuował zaocznie studia polonistyczne; w 1968 uzyskał magisterium. W 1966-67 pełnił funkcję prezesa Oddziału Szczecińskiego ZLP. Był członkiem Rady Kultury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki (1966-70), członkiem KW i Egzekutywy KW PZPR (1967-71), członkiem Komisji Ideologicznej Komitetu Centralnego (KC) PZPR (1969-71). W 1969 otrzymał nagrodę literacką WRN w Szczecinie, w 1970 nagrodę im. B. Prusa, przyznaną przez SDP za twórczość dziennikarską. W 1969 został przeniesiony służbowo na stanowisko redaktora naczelnego Agencji Robotniczej w Warszawie, a po jej likwidacji pełnił w 1972-80 obowiązki redaktora naczelnego *Głosu Pracy*; w dzienniku tym zamieszczał w 1975-80 prozę, liczne artykuły i recenzje oraz w 1980 cykl felietonów pt. „Margines” (podp. WIR). Był w tym czasie przewodniczącym Komisji Kultury Centralnej Rady Związków Zawodowych (CRZZ). Od 1973 publikował powieści kryminalne (pod pseud. Tadeusz Lembowicz). W 1976 wszedł w skład prezydium CRZZ. W tymże roku został prezesem Zarządu Głównego Towarzystwa Przyjaciół Pamiętnikarstwa i członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma *Pamiętnikarstwo Polskie*. Wchodził w skład Zarządu Głównego SDP (1978-80) oraz w skład Rady Literacko-Wydawniczej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki (1979). W 1980-81 był zastępcą redaktora naczelnego Redakcji Krajów Socjalistycznych w Telewizji Polskiej, a następnie zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Nowe Drogi* (1981-83). W 1983-90 pełnił funkcję redaktora naczelnego tygodnika *Argumenty*, w którym drukował także artykuły, recenzje i prozę, w 1984 cykl felietonów pt. „Mój punkt widzenia” (podp. WIR), w 1986 stały artykuł wstępny (podp. Wir). W 1983 wstąpił do nowego ZLP. W 1984 otrzymał nagrodę Złote Pióro, przyznaną przez redakcję *Żołnierza Wolności*, z dziennikiem tym współpracował do 1986 (m.in. w 1986 cykl felietonów „Głos do współczesności”). Wchodził w skład Zespołu Pisarzy Partyjnych przy Wydziale Kultury KC PZPR (od 1986), prze-

wodniczył Komisji Rewizyjnej Zarządu Głównego ZLP (1989). W 1989 otrzymał nagrodę Funduszu Literatury. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1962), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), Krzyżem Kawalerskim (1969), Krzyżem Oficerskim (1974) i Krzyżem Komandorskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Anonim. [Jednoaktówka]. Praprem. Bydg., Scena Studyjna przy Kole ZASP 1958.
Przeróbka słuchowiska radiowego.

2. O chytrym gburze i trzech synach rybaka. [Baśń wierszem]. Gdynia: WM 1958, 8 k.

3. Ballady i wiersze. Gdynia: WM 1960, 49 s.

4. Przedziwne przygody żołnierza Słobody. Baśń osnuta na motywach ludowych. Gdynia: WM 1960, 121 s.

5. Człowiek, który umarł młodo ... [Utwór dramatyczny]. Druk fragm.: *Pomorze* 1959 nr 4 s. 5, *Wiatraki* 1959 nr 5 s. 7. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1961.

6. Miasto. [Powieść]. Gdynia: WM 1961, 123 s.

7. Noc. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1961, 229 s.

II nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim LSW.
Adapt. film. pt. *Długa noc*. Oprac.: J. Nasfeter. Ekran. 1967.

8. Trójca ze sprawowania. [Powieść dla młodzieży]. Pozn.: WP 1962, 225 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970.

9. Spotkanie na skraju cienia. [Powieść]. Gdynia: WM 1963, 97 s. Wyd. 2 tamże 1966. Przedr. zob. poz. 26.

Adapt. teatr. Wyst. Szczec., T. 13 Muz 1967.

10. Kamienny bruk. [Powieść]. *Gaz. Pom.* 1965 nr 234-301. Wyd. osob. Pozn.: WP 1966, 175 s. Przedr. zob. poz. 26.

11. Tariki. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1966. Druk *Teatr Pol. Radia* 1967 nr 1 s. 17-41. TV 1967. Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w konkursie na słuchowisko o tematyce współczesnej w 1966.

12. Zapomniana przyjaźń Boya. [Szkieł]. Gdynia: WM 1967, 198 s.

Dot. przyjaźni T. Boya-Zeleńskiego z pamiętnikarzem lud. Jakubem Wojciechowskim. Zawiera m.in. 64 listy T. Boya-Zeleńskiego do J. Wojciechowskiego z l. 1930-1937.

13. Niepewność. [Powieść]. Gdynia: WM 1968, 171 s. Przedr. zob. poz. 26.

14. Owoc w dłonie. Powieść. Powst. ok. 1969. Pozn.: WP 1973, 204 s. Wyd. 2 Bydg.: Pomorze 1988.

15. Zielone, czyli Wakacje w Dłusku. [Powieść dla młodzieży]. Pozn.: WP 1971, 204 s. Wyd. 2 Szczec.: Glob 1984.

16. Morderca nie ujdzie bezkarnie. [Powieść kryminalna]. *Gaz. Pom.* 1973 nr 114-143, *Śl. Pol.* 1973 nr 214-246.

Podp.: Tadeusz Lembowicz.

Nagroda w konkursie Wielkopol. Tow. Kult. w 1969.

17. Złota czasza księcia Bogusława. [Powieść kryminalna]. Wwa: Iskry 1973, 163 s.

Podp.: Tadeusz Lembowicz.

18. Neserer Marii Visconti. [Powieść kryminalna]. Wwa: Iskry 1974, 39 s.

Podp.: Tadeusz Lembowicz.

19. Awaria. [Powieść]. Wwa: KiW 1975, 143 s.

Przekł. ros.: Awaria. [Przel.] E.V. Nevjakin. Wyd. w: *Ščastlivčik. Povesti pol'skich pisatelej.* Leningrad 1986.

20. Zaległy wyrok. [Powieść kryminalna]. *Głos Rob.* 1976 nr 190-341, *Gaz. Pom.* 1976 nr 243-298; 1977 nr 4-16, *Śl. Pol.* 1976 nr 248-298; 1977 nr 2-92. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1978, 157 s.

Podp.: Tadeusz Lembowicz.

21. Słowo i trwanie. [Feliety]. Wwa: KiW 1980, 139 s.

22. Śmierć pod Obidową. Opowieść kryminalna. Wwa: Iskry 1980, 31 s.

Podp.: Tadeusz Lembowicz.

23. Biały punkt. [Powieść]. Szczec.: KAW 1986, 403 s.

Cz. 1 trylogii; cz. 2, 3 zob. poz. 24, 25.

Nagroda im. A. Kowalskiego „Olka”, przyznana przez red. *Walki Młodych* w 1987.

24. Ruch okrężny. [Powieść]. Wwa: KAW 1988, 239 s.

Cz. 2 trylogii; cz. 1, 3 zob. poz. 23, 25.

25. Odmiana. [Powieść]. Bydg.: Pomorze 1989, 254 s.

Cz. 3 trylogii; cz. 1, 2 zob. poz. 23, 24.

Nagroda im. L. Waryńskiego, przyznawana przez CRZZ.

26. Pomorska ballada. [Powieści]. Bydg.: Pomorze 1989, 409 s.

Zawartość: Kamienny bruk [poz. 10]; Niepewność [poz. 13]; Spotkanie na skraju cienia [poz. 9].

27. Guz. [Powieść]. Wwa: PIW 1990, 175 s.

28. Jeśli już mam umrzeć. [Powieść kryminalna]. Wwa: Bellona 1990, 270 s.

Podp.: Benjamin Kellog jr.

29. Nie wykiwasz mnie, stary ... [Powieść kryminalna]. Wwa: Bellona 1991, 286 s.

Podp.: Benjamin Kellog jr.

30. Twardziel. [Powieść kryminalna]. Wwa: Bellona 1991, 287 s.

Podp.: Benjamin Kellog jr.

Nadto prace z zakresu publicystyki politycznej: Nasza walka i praca. (Opowieść o Włocławku).

Oprac. przy współudziale R. Pszczółkowskiego na podstawie materiałów C. Andrzejkovicza. Włocławek: Miejs. Kom. Frontu Nar. 1954, 32 s. — Zmieniło się życie na Kujawach. [B.m.] Powiatowy Kom. Frontu Nar. 1954, 18 s. — O partii, jej podstawowych organizacjach i zadaniach komunistów. Wwa: KiW 1976, 130 s. — Być komunistą. Wwa: KiW 1978, 173 s. — Spór o przetrwanie. Wwa: KiW 1983, 183 s. — W 39 rocznicę Manifestu PKWN. Wwa: KiW 1983, 43 s. — [Czterdzieści] 40 lat Polski Ludowej – polityczny, społeczny i kulturalny bilans dokonania socjalizmu w Polsce. Materiał pomocniczy na zebrania ideologiczne POP [Podstawowej Organizacji Partyjnej]. Wwa: KiW 1984, 25 s. — Pieriestrojka od wewnątrz. Wywiady z radzieckimi intelektualistami. [Rozm. i przel.] ... Wwa: Wydawn. Ag. Prasowej „Nowosti” 1990, 135 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975, 1979, 1999. — Wywiad: Z poziomu zwykłego człowieka. Rozm. R. Świerkowski. *Perspektywy* 1989 nr 11.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

[Ballady i wiersze.] A. Bartoszewicz: O „Balladach i wierszach” W.R. *Pomorze* 1961 nr 10; B. Drozdowski: Dwa tomiki Wydawnictwa Morskiego. *Współczesność* 1961 nr 2 [dot. też: M. Kalota-Szymańska: Koleiny], polem.: B. Pepek: Skazuję i ulaskawiam. *Wiatraki* 1961 nr 4. — [Noc:] Z. Macuzanka: Debiut podwójny a jednak sporny. *Nova Kult.* 1961 nr 42 [dot. też: Miasto]; Cz. Niedzielski: Dwie powieści W.R. *Pomorze* 1961 nr 16 [dot. też: Miasto]; E. Rosiak: *Kamena* 1961 nr 7; S. Wygodzki: Noc okupacyjna. *Nowe Książ.* 1961 nr 15. — Z. Pędziński: Cienie nie znikają. *Pomorze* 1963 nr 24 [rec.: Spotkanie na skraju cienia]. — [Trójka ze sprawowania:] Z. Pędziński: Ludzie są dobrzy. *Pomorze* 1963 nr 8; Z. Zabicki: Książka poczciwa. *Nowe Książ.* 1963 nr 5. — [Spotkanie na skraju cienia:] S. Pestka: Wprzedaż zwierzeł. *Litery* 1964 nr 6; J. Pieszczachowicz: Moralitet z wariacjami. *Współczesność* 1964 nr 2; S. Wygodzki: „... na skraju cienia”. *Nowe Książ.* 1964 nr 2. — [Kamienny bruk:] W. Nawrocki: *Życie Lit.* 1966 nr 36; L. Hewan: Kamienny fresk. *Fakty i Myśli* 1967 nr 11; J. Mazurczyk: Suita tragiczna. *7-my Głos Tygodnia* 1967 nr 7; Cz. Niedzielski: *Pomorze* 1967 nr 5; K. Nowicki: Lektura dobrych intencji. *Współczesność* 1967 nr 12; B. Świdorski: Niedorośli przeciw historii. *Kultura* 1967 nr 13. — [Zapomniana przyjaźń Boya:] T. Drewnowski: Czy kaprys Boya? *Polityka* 1968 nr 16; M. Fik: *Nowe Książ.* 1968 nr 8; K. Stranc: *Pomorze* 1968 nr 16. — W. Nawrocki: Twórczość na skraju cienia. W tegoż: *Trwanie i powrót.* Pozn. 1969. — [Niepewność:] J. Piechocki: Tajemnica żołnierza Wehrmachtu. *Pomorze* 1969 nr 10; K. Nowicki: Pewność niepewności. *Życie Lit.* 1970 nr 18. — J. Koprowski: Książka niesłusznie zapomniana. *Odgłosy* 1971 nr 3 [rec.: Zapomniana przyjaźń Boya]. — E. Kuźma: W.R. *Pomorze* 1971 nr 5. — [Owoc w dłoni:] W. Nawrocki: Rozczarowani bohaterowie. *Nowe Książ.* 1973 nr 19; R. Samsel: Gorsze od klejki zwycięstwo. *Kultura* 1973 nr 31. — [Awaria:] K. Czejarek: Uwaga na „Awarię”. *Literatura* 1976 nr 40; W. Sokorski: *Mies. Lit.* 1976 nr 4. — K. Czejarek: Pasja współczesności. *Literatura* 1978 nr 45. — R. Świerkowski: O powrót do ładu myśli. *Perspektywy* 1984 nr 17 [rec.: Spór o przetrwanie]. — [Biały punkt:] M. Chrzanowski: Punkt krytyczny. *Kultura* 1986 nr 32; J. Fijałkowski: Punkt krytyczny. *Nowe Książ.* 1986 nr 12; J. Koprowski: Powieść o szczytnym grudniu. *Perspektywy* 1986 nr 37. — Z. Mrozek: W.R. *Fakty* 1986 nr 34. — [Biały punkt:] T.J. Żółciński: Grudzień 1970 roku. *Argumenty* 1986 nr 33; D. Lebioda: Gniew. *Fakty*

R

1987 nr 28; L. Żuliński: Rachunek zaściankowy. *Literatura* 1987 nr 6. — [Ruch okrężny:] T.J. Żółciński: Unoszeni na fali historii. *Argumenty* 1988 nr 42; L. Żuliński: Rondo. *Literatura* 1988 nr 1. — [Odmiana:] K. Czejarok: Tryptyk. *Życie Lit.* 1989 nr 16; J. Koprowski: Dobra „Odmiana”. *Perspektywy* 1989 nr 16. — J. Koprowski: Powieść gorąca. *Perspektywy* 1989 nr 41 [rec.: Ruch okrężny]. — J. Niesiołowski: Październik w bydgoskiej perspektywie. *Fakty* 1989 nr 26 [rec.: Odmiana]. — A. Nowak: Głębszy sens ronda. *Nowe Książ.* 1989 nr 3 [rec.: Ruch okrężny]. — T.J. Żółciński: Październikowy przełom. *Argumenty* 1989 nr 22 [rec.: Odmiana]. — P. Głogowski: Świeckie memento. *Nowe Książ.* 1990 nr 10 [rec.: Guz].

M.K.-K.

ROGOZIŃSKI Julian 1912-1980

Pseud.: er, j.r.; J.R.; Quidam; R; R.J.; Tadeusz Bukowski. Krytyk literacki, eseista, tłumacz.

Urodzony 24 kwietnia 1912 w Kamieńsku (Piotrkowskie); syn Juliana Rogozińskiego, dyrektora fabryki mebli w Skarżysku-Kamiennym, i Anny z Kirchnerów, księgowej. Dzieciństwo i młodość spędził w Kielcach, gdzie uczęszczał do Gimnazjum im. J. Śniadeckiego. Po maturze w kieleckim Gimnazjum im. M. Reja w 1932, od 1933 studiował polonistykę, a następnie romanistykę na Uniwersytecie Warszawskim (z roczną przerwą w 1937/38 z powodu złego stanu zdrowia). Debiutował w 1936 jako tłumacz w krakowskim piśmie *Nasz Wyrz* (nr 10), ogłaszając przekłady wierszy P. Verdy'ego „Coeur a coeur”, „Poeci” i „Grandeur nature”, a w 1938 jako krytyk literacki, zabierając głos (obok Jerzego Andrzejewskiego) na temat twórczości Jerzego Zagórskiego (artykuł pt. „Dwugłos o Zagórskim”) na łamach miesięcznika *Aetneum* (nr 2). Następnie w 1938-39 pełnił funkcję sekretarza redakcji tego pisma. Rozwijając twórczość krytycznoliteracką i przekładową, publikował m.in. w czasopiśmie *Pion* (1936-39), *Kamena* (1937, 1939), *Kurier Poranny* (1938), *Piéro* (1938). Był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1939 ożenił się z Heleną Bieniecką (rozwód 1947). W czasie II wojny światowej początkowo przebywał w Warszawie, następnie w Kielcach, a od wiosny 1940 we wsi Lisów pod Kielcami, w majątku rodziny żony, i zajmował się pracą przekładową. Na tajnym Uniwersytecie Warszawskim uzyskał magisterium u prof. Juliana Krzyżanowskiego. Po wojnie podjął pracę w Wojewódzkim Urzędzie Kultury w Kielcach. Następnie od września 1945 pełnił funkcję radcy kulturalnego Poselstwa PRL w Brukseli. Był członkiem PPS. W 1947 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Przez kilka miesięcy był zatrudniony w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, po czym poświęcił się wyłącznie pracy literackiej. Powstałe w tym czasie artykuły literackie oraz tłumaczenia z literatury francuskiej publikował m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1945-47, 1952; podp. Quidam), *Nowi-*

nach Literackich (1947-49; podp. też j.r.), *Dziś i jutro* (1952; podp. Tadeusz Bukowski). W 1947 ożenił się z Izabellą z Remiszewskich Jędrzejowską, tłumaczką literatury francuskiej. W 1950 został członkiem Sekcji Tłumaczy przy Polskim PEN Clubie, a w 1955 członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1956 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za twórczość przekładową. W 1959-61 był redaktorem działu poetyckiego tygodnika *Nowa Kultura*; w piśmie tym publikował (też pod krypt.: er, J.R., R, R.J.) liczne artykuły i recenzje literackie (1960-61; m.in. cykl felietonów pt. „Z książką w rękę” i „Poeci”). Jednocześnie jako tłumacz i krytyk literacki współpracował z wieloma czasopismami, m.in. z *Dialogiem* (1956-70, z przerwami), *Życiem Literackim* (1956, 1961, 1966-68, 1970, 1972), *Nowymi Książkami* (1957-58, 1961-63, 1967), *Rocznikiem Literackim* (tu w 1958-60, 1963-72 opracowanie działu „Literatura francuska”; w 1964 także „Historia literatury powszechnej”, w 1974-76 opracowanie działu „Esej. Szkic. Krytyka literacka. Felieton”) oraz *Przeglądem Kulturalnym* (1959-63). Napisał wiele hasel w „Małym słowniku pisarzy francuskich, belgijskich i prowansalskich” (wyd. 1965). Działał w ZLP (w 1962-65 członek Zarządu Głównego, 1972-75 członek Sądu Koleżeńskiego, 1975-78 członek Komisji Kwalifikacyjnej). W 1965-72 kierował Redakcją Polskiej Literatury Współczesnej w Państwowym Instytucie Wydawniczym. Kontynuował twórczość krytycznoliteracką i przekładową, publikując m.in. w czasopiśmie *Współczesność* (1963-67; tu w 1965 cykl felietonów pt. „Z dobrodziejstwem inwentarza”), *Tygodnik Kulturalny* (1963-69; tu w 1965 cykl hasel słownikowych pisarzy współczesnych), *Ita* (1965-67, 1970), *Miesięcznik Literacki* (1966-67; w 1978-79 cykl pt. „U poetów”). W 1966-72 był członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Poezja*; tu też publikował liczne przekłady i recenzje literackie (1966-76; w 1969-72 cykl szkiców literackich pt. „Preteksty”). Następnie od 1972 do śmierci pracował w redakcji tygodnika *Literatura*, gdzie kontynuował cykl „Preteksty” (1972-74, 1977-79). W 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 25”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1978 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za przekłady z literatury francuskiej, a w 1979 nagrodę ZAiKS-u za przekłady na język polski. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969). Zmarł 6 stycznia 1980 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Preteksty. Szkice o współczesnej poezji polskiej. Wybrał i słowem wstępnym opatrzył R. Matuzewski. Wwa: PIW 1985, 320 s.

Zawartość: W wierszach Kazimierzy Iłkiewiczówny: Modułacje szepu. — O Jarosławie Iwaszkiewiczu: [„Bilety tramwajowe”]; [„Plejady”]; Osławianie świata; „Meduzy na niej były i amory”; „Mapa pogody” — mapa kultur; Raptularz literacki. — [O Antonim Słonimskim]: „Niezawodnie obecny”. — [O poezji Józefa Wittlina]. — [O Julianie Przybosiu]: Znaki przedświatne; Nie-rzecz widoma; Przybós znany i mniej znany; Odpowiednie rzeczy słowo. — [O książkach Adama Ważyka i Jalu Kurka]: Z dziejów awangardy. — [O poezji Mieczysława Jastruna]: Rzecznik dziejów nieostyglých; Spotkania w przestrzeni. — [O poezji Jerzego Lieberta]. — O wierszach Mariana Piechała: Mieszaniecy poetycko-obyczajowe. — [O wierszach Jerzego Zagórskiego]. — Laur Wojciecha Bąka. — [O wierszach Anny Świrszczyńskiej]: Poetka i sufrażystka. — Marian Jachimowicz, klasyk eks-awangardy. — [O wierszach Józefa Ozgi-Michalskiego]. — [O poezji Tadeusza Różewicza]: I. Dzienniki liryczne; II. Materia wiersza; III. [Regio]. — Arnold Śluccki. — [O poezji Wisławy Szymborskiej]: „... Nie starczy ust ...”; Poufny dziennik lektur. — O wierszach Mieczysławy Buczkówny. — O „Selekcjach” Artura Międzyrzeckiego: Humor poetycki. — O poezji Zbigniewa Herberta: „Pan Cogito i kamyk”. — Grochowiak: Czytając „Szachy” Grochowiaka. — O wierszach Jarosława Marka Rymkiewicza: I. „Człowiek z głową jastrzębia”; II. „Metafizyka”; III. „Don Jarosław Marek”; IV. „Thema Regium”. — Marian Grześczak. — Wnuczęta: W świątyniach Wnucząt (o Bordowiczu); O dobrych i złych zaletach Wnucząt; O niektórych Wnuczętach szczegółowiej; Wnuczętom pod choinkę; Jajka Czubatki. — [O wierszach Krzysztofa Gąsiorowskiego]: O antologii poetyckiej „Wnętrze świata”. — [O wierszach Ernesta Brylla]: Język przegięty i wyrozumiony. — [O tomie „Kontrabanda” Jerzego Górzan-skiego]: Mieszaniecy poetycko-obyczajowe. — [O Dwulwicach Bogdana Chorążuka]: Grosz wdowi. — [O wierszach Grzegorza Białkowskiego]. — [O wierszach Joanny Pollakówny]. — Pięć Ew Lipskich: Początek nowej dynastii. — [O wierszach Małgorzaty Baranowskiej]: Inwazja przez oczy; „Zamek w Pi-renejach”. — [O wierszach Stanisława Zajązka]: Przewrotny kumpel Meegerena. — [O wierszach Stanisława Gostkowskie-go]: Łęki własne i cudze. — Komputerianie i antykomputeria-nie. — [O wierszach Zdzisława Łączkowskiego]: „Zauroczone i oczarowany”. — O niektórych zeszlórocznych debiutantach: Urszula Małgorzata Benka — „Dziwna rozkosz”. — [O tomikach Wydawn. Morskiego]. — Trafione z punktu. — [Rekomenda-cje]: Ewa Filipczuk — „Gra”; Tomasz Jastrun — „Bez usprawie-dliwienia”; Erwin Kruk — „Powrót na wygnanie”; Agnieszka Osiecka — „Wada serca”; Krystyna Rodowska — „Stan posiada-nia”; Anna Winowiecka — „Wiersze”.

Przekłady

1. Zeszyt poezji francuskiej. Autorzy: Apollinaire, Cocteau, Jacob, Reverdy. Tłum. Z. Bieńkowski i ... Wwa: Orka [1939], 16 s.

W tłum. J.R. wiersze poetów: G. Apollinaire'a, M. Jacoba, P. Reverdy'ego.

2. G. Flaubert: Trzy opowieści. Wwa: Wiedza 1948, 135 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1951; wyd. 3 ze wstępem, przyp. i kalendarzykiem życia i twórczości [w oprac.] J. Parwiego. Wwa: PIW 1967, wyd. 4 tamże 1969; z posł. W. Sadkowskiego Wwa: Pró-szyński i Sp. 1998.

Zawartość: Prostota serca; Legenda o Świętym Julianie Szpital-niku; Herodiada.

3. A. France: Historia współczesna. 4. Pan Ber-geret w Paryżu. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 193 s. Wyd. nast. łącznie z A. France: W cieniu więzów; Manekin trzcinyowy; Pierścień z ametystem. Tłum. J. Stena. Wwa: Czyt. 1956 s. 519-707.

4. A. France: Nieskazitelni sędziowie i inne opowieści. Wstępem opatrzył M. Żurowski. [Wwa:] Czyt. 1950, 133 s. Przedr. częściowy w: A. France: Opowiadania. Wwa 1957.

5. A.R. Lesage: Przypadki Idziego Blasa. [Po-wieść]. Wwa: KiW 1950, 637 s. Wyd. nast.: ze wstępem [i przyp.] J. Parwiego tamże 1951; z posł. J. Falickiego Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1995.

6. G. de Maupassant: Piotr i Jan. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 143 s.

7. Stendhal: Lucjan Leuwen. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: KiW 1950, 368 + 387 s. Wyd. nast.: z przyp. C. Brad Wwa: PIW 1956, tamże: 1982, 1985.

8. H. Balzac: Listy dwóch młodych mężatek. [Powieść]. Wstęp: M. Żurowski. Wwa: Czyt. 1951, 240 s. Wyd. 2 tamże 1953. Przedr. zob. poz. 30.

9. H. Balzac: Nieznane arcydzieło. [Opowia-dania]. Wstęp: M. Żurowski. Wwa: Czyt. 1951, 208 s. Wyd. 2 tamże 1953. Przedr. zob. poz. 30.

10. Stendhal: Różowe i zielone. Opowiadania. Wwa: KiW 1951, 181 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1953.

11. J. Valles: Jakub Vingtras. [Powieść]. Wstęp: T. Boy-Żeleński. Przedm.: G. Monmousseau. T. 1-3. Wwa: KiW 1951, 280 + 307 + 272 s.

12. Voltaire: Listy o Anglikach albo Listy filozo-ficzne. Przedm. i red.: J. Adamski. Wwa: PIW 1952, 198 s. Wyd. 2 tamże 1954.

13. H. Balzac: Czerwona oberża. W: H. Balzac: Dzieła wybrane. Wstęp i objaśn.: M. Żurowski. Wwa: KiW 1953 s. 502-516. Toż w wyd. nast.: wyd. 1 [!] tamże 1954; pt. Czerwona oberża i inne opowiadania. Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydaw-ców Książek 1987, s. 51-78. Przedr. zob. poz. 30.

14. H. Balzac: Komedia ludzka. Szuanie, czyli Bretania w roku 1799. Powieść. Tłum. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1953, 329 s. Wyd. nast. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994. Przedr. zob. poz. 30.

15. H. Balzac: Tajemnicza sprawa; Deputowany z Arcis. [Powieści]. Posł.: R. Zimand. Wwa: Czyt. 1953, 410 s. Przedr. zob. poz. 30.

16. D. Diderot: Wybór pism filozoficznych. Przeł.: ..., J. Hartwig. Przedm. i red.: J. Adamski. Wwa: PIW 1953, 337 s.

17. E. About: Nos pana rejenta. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 86 s.

18. H. Balzac: Krzywe zwierciadło historii współ-czesnej. [Powieść]. Tłum. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1954, 205 s. Przedr. zob. poz. 30.

Cz. I. Pani de la Chanterie; Cz. II. Członek tajnego bractwa.

19. H. Balzac: Urszula Mironët. Powieść. Wstęp: J. Parvi. Wwa: Czyt. 1954, 249 s. Przedr. zob. poz. 30.

R

20. Voltaire: Pogawędki i dialogi filozoficzne. [Przedm., red. i przyp.:] J. Adamski. Wwa: PIW 1954, 201 s.

21. H. Balzac: Bal w Sceaux. [Opowiadania]. Tłum. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1955, 261 s. Wyd. nast. wyd. 1 [!] Wwa: KiW 1968. Przedr. zob. poz. 30.

22. Ch.T.H. de Coster: Legenda jako też bohaterkie, wesole i sławne przygody Dyla Sowizdrzała i Jagnuszka Pocziwca w krajach flamandzkich i gdzie indziej. Wstęp: R. Rolland [przeł.] H. Szumańska-Grossowa. Pośl.: Th. de Vries: Karol de Coster i jego epoka [przeł.] Cz. Przymusiński. Wwa: PIW 1955, 635 s. Wyd. nast.: tamże: 1957, wyd. 3 1978; z pośl. M. Żurowskiego Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1993. Wyst. pt. Przygody Dyla Sowizdrzała: Kr., T. Rapsodyczny 1960.

23. H. Balzac: Modesta Mignon. [Powieść]. Tłum. i wstępem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1956, 262 s. Przedr. zob. poz. 30.

24. S. Beckett: Czekać na Godota. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm. *Dialog* 1956 nr 1 s. 88-98. Wyst. Wwa, T. Pol. 1956. Druk całości w: S. Beckett: Teatr. Wwa: PIW 1973 s. 5-131.

25. Cyrano de Bergerac: Tamten świat. Powieść. Wstęp i przyp.: R. Brandwajn. Wwa: PIW 1956, 396 s.

Zawiera również w przekł. J.R.: Kazanie proboszcza z Colignac, wygłoszone w Trzech Króli.

26. A. Dumas (ojciec): Hrabia Monte Christo. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Iskry 1956, 578 + 491 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1988, wyd. 4 1989, wyd. 5 1990, wyd. 6 1991, wyd. 7 1995, wyd. 8 1997.

27. E. Ionesco: Improwizacja. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1956 nr 5 s. 73-80. TV 1958.

28. M. Pagnol: Judasz. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm. *Dialog* 1956 nr 4 s. 91-106.

29. Vercors: Zwierzęta niezwieryta. Powieść. Wstęp tłum.: J. Dackiewicz. Wwa: PIW 1956, 234 s.

30. H. Balzac: Komedja ludzka. Studia obyczajowe. Przeł.: T. Boy-Żeleński, ..., A. Sygietyński. Wstępem opatrzył T. Boy-Żeleński. T. 1-24. Wwa: Czyt. 1957-1967.

Tu w przekł. J.R.: Sceny z życia prywatnego: T. 1. 1957: Dom pod Kotem z Rakietką [poz. 21]; Bal w Sceaux [poz. 21]; Listy dwóch młodych meżatek [poz. 8]; Sakiewka. — T. 2. 1957: Modesta Mignon [poz. 23]; Albert Savarus [poz. 9]. — T. 3. 1957: Vendetta; Zgoda w małżeństwie; Studium kobiety. — T. 4. 1957: Beatrix. — Sceny z życia prowincji: T. 7. 1958: Urszula Mironet [poz. 19]. — T. 8. 1958: Piotrusia [poz. 21]. — Sceny z życia paryskiego: T. 11. 1959: Urzędnicy. — T. 14. 1960: Gaudissart II; Małomieszczenie; Krzywe zwierciadło historii współczesnej [poz. 18]. — T. 16. 1961: Epizod z czasów terroru; Tajemnicza sprawa [poz. 15]; Deputowany z Arcis [poz. 15]. — Sceny z życia wiejskiego: T. 17. 1961: Szuanie,

czyli Bretania w roku 1799 [poz. 14]; Namietność na pustyni. — T. 19. 1963: Lilia w dolinie; Proboszcz wiejski. — Studia filozoficzne: T. 21/1. 1964: Jezus Chrystus we Flandrii; Melmoth pojednany [poz. 9]; Massimilla Doni. — T. 22/2. 1964: Nieznane arcydzieło [poz. 9]; Gambara; Poszukiwanie absolutu; Przeklęty syn; Żegnaj. — T. 23/3. 1965: Rekrut; El Verdugo; Dramat nad morzem; Czerwona oberża [poz. 13]; O Katarzynie Medycejskiej. — T. 24/4. 1967: Mistrz Korneliusz; Elik-sir życia [poz. 9]; Wygnańcy; Serafita.

31. S. Beckett: Końcówka. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1957 nr 5 s. 36-60. Wyst. Olsztyn-Elbląg, T. Dram., Scena „Margines” 1971. Przedr. w: S. Beckett: Teatr. Wwa: PIW 1973 s. 133-196.

32. D. Diderot: Encyklopedia albo Słownik rozumowany nauk, sztuk i rzemiosł. Zebrany z najlepszych autorów ... Wybór artykułów. [Wybór i komentarz:] A. Soboul. Tłum.: ..., J. Guranowski. Wwa: KiW 1957, 193 s.

Tu w przekł. J.R.: Artykuły Encyklopedii, s. 57-171.

33. S. Beckett: Nowele. Wwa: Czyt. 1958, 99 s.

34. A. Gide: Dziennik „Falszerzy”. W: A. Gide: Falszerze. [Powieść]. Tłum.: H. i J. Iwaszkiewiczowie. Wstęp ... Wwa: Czyt. 1958 [właśc. 1957] s. 521-579. Przedr. w wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; Wwa: Muza 1995.

35. J.P. Sartre: Drogi wolności. T. 1-3. [Powieść]. Wwa: PIW 1957-1958, 416 + 484 + 394 s.

T. 1. Wiek męski; T. 2. Zwłoka; T. 3. Rozpacz.

36. P. de Marivaux: Życie Marianny. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 640 s.

37. H. Balzac: Paryska kwiaciarka. Sztuka w 3 aktach, 5 odsonach. Wyst. Częstochowa, T. Dram. 1960.

38. A. Gide: Szkoła żon i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1960, 357 s.

39. J. Giraudoux: Improwizacja paryska i przy-czynek do podróży Cooka. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: M. Żurowski, ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1960.

40. M. Proust: W poszukiwaniu straconego czasu. [T.] 7. Czas odnaleziony. Wwa: PIW 1960, 453 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1974, wyd. 4 1979, wyd. 5 1992.

41. Voltaire: Księżniczka Babilonu. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1960, 327 s.

42. P. Claudel: Punkt przecięcia. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1962 nr 7 s. 36-81. Wyst. Gdańsk-Sopot, T. Wybrzeże 1968.

43. A. Gide: Jeżeli nie umiera ziarno ... [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1962, 450 s.

44. Ch. Parain: Marek Aureliusz. [Monografia]. Wwa: PWN 1962, 293 s.

45. B. Cendrars: Rażony gromem. [Powieść]. Tłum. [i wstęp] ... Wwa: Czyt. 1964, 551 s. Wyd. nast. Wwa: Noir sur Blanc 1999.

46. B. Cendrars: *Odcięta ręka*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965 [właśc. 1966], 431 s. Inne wyd.: Wwa: Noir sur Blanc 1999.
47. H.F. Rey: *Pianole*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 500 s.
48. J.P. Sartre: *Słowa*. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1965, 203 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1968; z posł. W. Sadkowskiego Wwa: *Wiedza i Życie* 1997.
49. S. Beckett: *Słuchaj, Joe*. [Monodram]. *Dialog* 1966 nr 3 s. 46-50. Przedr. w: S. Beckett: *Teatr*. Wwa: PIW 1973 s. 301-308.
50. J.J. Rousseau: *List do Voltera o Opatrzności*. W: J.J. Rousseau: *Umowa społeczna*. [Oprac.] B. Baczeko. [Wwa:] PWN 1966 s. 517-544, 713-739. PAN. *Bibl. Klasyków Filoz.*
51. J. Supervielle: *Orfeusz i inne opowiadania*. Wybór i wstęp: J. Kwiatkowski. [Przeł.: ... i in.]. Wwa: Czyt. 1966, 288 s.
Tu w przekł. J.R.: *Tobiasz i jego syn; Opowieść o wole i osłe w Betlejem*.
52. G. Apollinaire: *Poezje wybrane*. Wybór i przedm.: A. Ważyk. Wwa: LSW 1967, 130 s.
53. B. Cendrars: *Od portu do portu*. [Opowieść]. Wwa: Czyt. 1967, 604 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1991; Wwa: Noir sur Blanc 1999.
54. G. Flaubert: *Herodiada*. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1967, 80 s.
Zawiera z poz. 2: *Herodiada; Legenda o Świętym Julianie Szpitalniku*.
55. N. Sarraute: *Dwie sztuki radiowe*: I. *Kłamstwo*. II. *Milczenie*. *Dialog* 1967 nr 8 s. 41-61.
56. P. Claudel: *Księga Krzysztofa Kolumba*. [Utwór dramatyczny w 2 częściach]. *Dialog* 1968 nr 12 s. 27-53.
57. R. Garudy: *Perspektywy człowieka*. Egzystencjalizm, myśl katolicka, marksizm. Tłum.: ... i Z. Butkiewicz. Wwa: KiW 1968, 384 s.
Tu w przekł. J.R.: Cz. III. *Marksizm*, s. 243-374.
58. A. Gide: *Izabella*. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1969, 113 s. Zob. poz. 37.
59. S. Beckett: *Komedia*. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., M. Semil. *Dialog* 1970 nr 9 s. 26-34. *Wyst. Kr.*, Stary T. 1972.
60. M.C. Blais: *Pierwsza zima w życiu Emanuela*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 173 s.
61. H.F.R. de Lamennais: *Wybór pism*. Wybór: J. Litwin. Tłum.: J. Guranowski, ..., B. Strumiński. Wstęp i przyp.: B. Sikora. [Wwa:] KiW 1970, 703 s.
62. A. Maurois: *Prometeusz, czyli Życie Balzaca*. Wwa: Czyt. 1970, 695 s.
63. B. Cendrars: *Gwiezdna wieża Eiffla*. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1971, 550 s.
64. J. Green: *Dziennik*. Wybrał i tłum. ... Wwa: Pax 1971, 794 s.
65. P. Schoendorffer: *Pozegnanie króla*. [Powieść]. Tłum.: I. i J. Rogozińscy. Wwa: Czyt. 1972, 292 s.
66. B. Cendrars: *Historie prawdziwe*. Wwa: Czyt. 1973, 179 s.
67. J. Green: *Inny*. [Powieść]. Wwa: Pax 1973, 273 s.
68. J. Green: *Nieprzyjaciel*. (Sztuka w 3 aktach i 4 obrazach). *Dialog* 1973 nr 3 s. 62-97. *Wyst. Gdańsk-Sopot, T. Wybrzeże* 1973.
69. J. Giono: *Huzar na dachu*. [Powieść]. Wwa: PIW 1974, 448 s.
70. H. Bosco: *Portalek*. [Powieść]. Tłum.: I. i J. Rogozińscy. Wwa: Pax 1976, 122 s.
71. J.K. Huysmans: *Na wspak*. [Powieść]. Tłum. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1976, 276 s.
72. P. Claudel: *Dziennik*. 1904-1955. Wybór, tłum. i słowo wstępne ... Wwa: Pax 1977, 517 s.
73. E. Ionesco: *Samotnik*. [Powieść]. Wwa: PIW 1977, 147 s.
74. A. Malraux: *Łazarz*. [Powieść]. Wwa: PIW 1977, 131 s.
75. P. Louÿs: *Kobieta i pajac*. [Powieść]. Wyd. łącznie z: P. Louÿs: *Przygody króla Pauzola*. [Powieść]. Tłum. B. Czalczyńska. Wstęp ... Wwa: Czyt. 1978 s. 285-383.
76. H. Michaux: *Poezje*. Wybór, przekł. i wprowadzenie ... Wwa: PIW 1978, 144 s.
77. R. de Gourmont: *Sykstyna*. *Romans z życia cerebralnego*. [Powieść]. Tłum. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1979, 288 s.
78. J. Green: *Dziennik 1966-1976*. Wybrał i tłum. ... Wwa: Pax 1982, 404 s.
79. H. Balzac: *Lilia w dolinie*. [Powieść]. Opole: Opolpress 1992, 316 s. Zob. poz. 30.
80. G. Bachelard: *Płomień świecy*. [Studium filozoficzne]. Gdańsk: „słowo/obraz terytoria” 1996, 141 s.
- Nadto przekłady dzieł H. Balzaca z cyklu „Komedia ludzka” w tłum. T. Boya-Żeleńskiego, przejrzone przez J.R.: *Eugenia Grandet*. [Powieść]. Wstęp: J. Błoński. Przep.: M. Żurowski. Wyd. 5. Wwa: Czyt. 1953, 183 s. Toż w wyd. nast. w oprac. J. Nowakowskiego Wr.: Ossol. 1955, wyd. 2 popraw. tamże 1960. — *Ojciec Goriot*. [Powieść]. Wstęp i przyp.: J. Nowakowski. Wyd. 6. Wwa: Czyt. 1953, 262 s. Wyd. nast.: z notą ... tamże wyd. 11 1966 [właśc. 1965], wyd. 12 1968, wyd. 13 1971, wyd. 14 1972, wyd. 15 1974. — *Kuzyn Pons*. [Powieść]. Posł. i przyp.: J. Parvi. Wyd. 2. Wwa: Czyt. 1954, 289 s. — *Kuzynka Biet-*

R

ka. [Powieść]. Wstęp i przyp.: J. Parvi. Wwa: Czyt. 1954 [właśc. 1953], 405 s. — Kawalerskie gospodarstwo. [Powieść]. Wyd. 2. Wwa: Czyt. 1955, 282 s. — Historia wielkości i upadku Cezara Biroteau. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 278 s. — Jaszczur. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 238 s.

Prace redakcyjne

1. H. Fluchere: Szekspir, dramaturg elżbietański. Słowo wstępne: T.S. Eliot. Tłum. W. Komorowska. Oprac. ... Wwa: PIW 1965, 400 s.

2. Sto wierszy polskich. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: Iskry 1967, 182 s.

3. Wakacje Cyborga. Opowiadania francuskie. Wybór ... Wwa: Iskry 1968, 301 s.

4. J. Brzękowski: Poezje wybrane. Wybór ... Słowo wstępne autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1970, 171 s.

5. W. Syrokomla: Poezje. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1974, 204 s.

6. A. de Gobineau: Kochankowie z Kandaharu i inne opowiadania. Wybór i wstęp ... Tłum. I. Rogozińska. Wwa: PIW 1978, 354 s.

7. Antologia poezji rumuńskiej. Cz. 1. Wybór, układ i wstęp: D. Bieńkowska. Red. poetycka ... Cz. 2. Wybór, układ, red. poetycka i wstęp: I. Harasymowicz. Wwa: PIW 1989, 695 s.

Zob. też Przekłady poz. 62, 70, 74, 76.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1969. — Wywiady: Arkana przekładu. Rozm. J. Radomińska. *Kultury* 1965 nr 39, przedr. w teście: Spotkania zapisane. Kr. 1970; Jestem sceptykiem. Rozm. K. Frejdlich. *Odgłosy* 1967 nr 16; Realizm i wizjonerstwo. Rozm. M. Baranowska. *Lit. na Świecie* 1976 nr 12.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — PSB (J. Wróbel). — RL 1980 (A. Biernacki).

J. Adamski: W ślady Boya. *Nowa Kult.* 1953 nr 20. — [Sto wierszy polskich. Oprac. ...] I. Maciejewska. *Nowe Książ.* 1967 nr 18; K. Mętrak. *Współczesność* 1967 nr 17; K. Nowicki. *Kultura* 1967 nr 34. — [B. Ciecierska] B. *Wiedza i Życie* 1968 nr 9 [rec.: Wakacje Cyborga. Oprac. ...] — [A. Biernacki] Abe: J.R. (24 IV 1912 — 6 I 1980). *Twórczość* 1980 nr 5. — W. Leitgeber: J.R. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.* Londyn 1980 nr 31. — M. Bizan: Kartki z życia. (Pamięci J.R. w rocznicę śmierci). *Literatura* 1981 nr 3. — J. Koprowski: Wspomnienie o przyjacielu. W tegoż: Z polskiego na obce. Łódź 1984. — R. Śliwonik: Inspiracja. *Mies. Lit.* 1986 nr 6. — J. Drzewucki: Przyczynki i sugestie. *Życie Lit.* 1987 nr 44 [rec.: Pretekstyl]. — R. Matuszewski: O J.R. W tegoż: Powroty i pożegnania. Wwa 1987. — [Pretekstyl:] A. Nasifowska: Pretekstowa poetyka felietonu. *Twórczość* 1987 nr 5; K. Pieńkosz: Sztuka czytania. *Literatura* 1987 nr 3.

B.D.

ROJEK Józef Jacek ur. 1939

Pseud.: J.J. Mróz; Jacek Mróz.
Poeta, prozaik.

Urodzony 20 lutego 1939 w Falkowej (woj. tarnowskie) w rodzinie rolników; syn Wojciecha Roj-

ka i Katarzyny Mróz. Po zakończeniu II wojny światowej, zamieszkał w 1946 wraz z rodzicami we wsi Wierzejewice (woj. bydgoskie). W 1957 przebywał w Bartoszycach, gdzie uczył się w Liceum Pedagogicznym (szkoły tej nie ukończył), a od 1960 pracował jako inwentaryzator w Powszechnej Spółdzielni Spożywców „Społem”. Debiutował w 1961 wierszami pt. „Dwa dni”, „Golgota”, zamieszczonymi w almanachu „Młoda wieś pisze” (podp. Jacek Mróz). W następnych latach publikował wiersze, zwłaszcza w *Gazecie Olsztyńskiej* (1962-84), miesięczniku *Warmia i Mazury* (1962-86, z przerwami) i *Przemianach* (1964-67). Od 1963 był wielokrotnym laureatem festiwalu poetyckich. W 1963-64 pracował jako dekorator w Klubie Garnizonowym, a w 1964-79 jako bibliotekarz w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bartoszycach. W 1970 ożenił się z Renatą Penksyk, ekonomistką. W 1976 został członkiem ZLP. W 1978 zaczął studiować pedagogikę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie; w 1982 uzyskał magisterium. W 1979 został redaktorem, a następnie kierownikiem redakcji literatury polskiej w Wydawnictwie „Pojezierze” w Olsztynie. Od 1981 należał do Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek. Wiersze publikował na łamach *Dziennika Pojezierza* (1983-86), *Gazety Olsztyńskiej* (tu w 1985-86 cykle aforyzmów pt. „Myśli nienowe”, „Myśli od nowa”). W 1986-98 był członkiem zarządu Oddziału Olsztyńskiego nowego ZLP, a w 1998 został prezesem. Od 1994 zajmuje się również malarstwem i grafiką; miał cztery wystawy indywidualne. Wyodróżniony m.in. odznakami „Zasłużony Działacz Kultury” (1973), „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1975) oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi (1979). Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przenikanie krajobrazów. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1967 [właśc. 1968], 50 s.

2. Trawy nieznanne. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1972, 78 s.

Zawiera m.in.: Poemat Matce, — oraz cykl: Mazurskie suity I-VII.

3. Białe skrzydło ptaka. [Wiersze]. Wybór tekstów: J. Segiet. Olsztyn: Prez. WRN, Wyd. Kultury i Sztuki, Zarząd Woj. ZSMW 1973, 8 s. Wkl. do *Warm. i Mazury* 1973 nr 12.

4. Suity. [Wiersze]. Olsztyn: Olsztyński Ośrodek KKMP przy Zarządzie Woj. ZSMW 1975, 48 s.

5. Plugi wieczne. Wiersze. Lubl.: WŁubel. 1977, 30 s.

6. Całodzienność. [Wiersze]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1980, 78 s.

Zawiera cykl: Sonety nieprawie, — oraz: Poemat epizodyczny; Poemat Ziemi.

7. Sonety nieprawe. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1985, 100 s.

Zawiera m.in. cykl: Drugie sonety nieprawe.

8. Baśń o Kłobuku psotniku. [Opowiadanie dla dzieci]. Olsztyn: Pojezierze 1986, 62 s. Wyd. 2 tamże 1987.

9. Popielisko. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1986, 167 s.

10. Łany niebieskie. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1996, 59 s.

11. Krzew pamięci. Wiersze z Warmii i Mazur. Olsztyn: Stow. Środowisk Twórczych 1997, 51 s. Wybór wierszy z poz. 1.

12. Tarnina wierszy. Poezje małopolskie. Olsztyn: Stow. Środowisk Twórczych 1999, 52 s.

Przekład

1. [A. Baranuskas] A. Baranowski: Borek oni-kszyński. [Wiersze]. Przekł. poetycki z litew. ... Przekł. filol.: J. Wajna. Wstęp, przyp. i bibliogr.: M. Jachiewicz. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1987, 48 s.

Prace redakcyjne

1. Królowa jezior. Baśnie i legendy Warmii i Mazur. Wybór i red. ... Olsztyn: Pojezierze 1988, 62 s.

2. Baśnie z Krainy Tysiąca Jezior. Wybór i red. ... Olsztyn: Zodiak 1989, 62 s.

3. H. Jakubiec: Odnajdywanie światła. [Wiersze]. Wstęp i red. ... Olsztyn: Nakł. autora 1994, 96 s.

4. L. Turkowski: Krzyż na rozdrożu. Wiersze wybrali: ... i M. Turkowski. Olsztyn: „MG” 1997, 80 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1988, 2000. — Wywiad: J.J.R. Rozm. J. Sokołowski. *Warm. i Mazury* 1972 nr 6.

J. Sokołowski. „Zburzyć stare drewniane kikuty”. *Warm. i Mazury* 1968 nr 2 [rec.: Przenikanie krajobrazów]. — Z. Polakiewicz: Godziny wspomnień. *Fakty* 1973 nr 39 [rec.: Trawy nieznanne]. — T. Matusiewicz, *Gaz. Olszt.* 1979 nr 31 [rec.: Pługi wieczne]. — [J. Segiel] SEG: Liryka spontaniczna. *Gaz. Olszt.* 1982 nr 46 [dot. twórczości J.J.R.]. — A. Potrykus: Na skrzyżowaniu autostrady z Polną. (O poezji J.J.R.). *Głos Wyb.* 1983 nr 219. — S. Grabowski: „Matka — Ojczyzna w mej krwi nie zamilkła”. (Poezja J.J.R.). *Rzeczywistość* 1985 nr 44. — [Sonety nieprawe.] A. Potrykus: Na progu rzeczywistości. *Delta* 1985 nr 31; T. Linkner: Rzeźbiąc siebie w wiecznej teraźniejszości. *Okolice* 1986 nr 1/2; T. Olszewski: Credo stoika. *Tyg. Kult.* 1986 nr 7. — [Popielisko.] T. Olszewski: Chłopskie harakiri. *Życie Lit.* 1987 nr 24; K.D. Szatrzawski: Popielisko tradycji. *Warm. i Mazury* 1987 nr 15.

K.B.

z domu Waldenbrandt. W 1925-33 uczęszczał do Żydowskiego Gimnazjum Koedukacyjnego w Krakowie. Następnie studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej; w 1937 otrzymał dyplom. W 1936-39 pracował w biurze architektonicznym w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej uszedł na tereny zajęte przez ZSRR, skąd został wywieziony na Kaukaz. W 1944 dostał się do Lublina. Rozpoczął podczas wojny twórczość literacką, kontynuował po jej zakończeniu. Debiutował w 1945 wierszem pt. „Dziewczęta z Nowolipki”, opublikowanym w wychodzącym w Chełmie dwutygodniku *Osa* (nr 4). Następnie zamieszkał w Łodzi. Wiersze, felietony, fragmenty prozy drukował m.in. w *Szpilekach* (1945-46, 1948, 1953-54; tu m.in. w 1945 felietony teatralne, pisane wspólnie z Pawłem Hertzem, oraz proza w odcinkach pt. „Podróże atomowe”), *Kuźnicy* (1946; m.in. cykl felietonów na tematy aktualne pt. „Siedem dni”). W 1946 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1947 wchodził w skład redakcji *Kraju*. Był członkiem PZPR. W 1947 ożenił się z Haliną z domu Kirst, primo voto Flatau (rozwód 1951). W 1948-49 redagował miesięcznik *Świetlica*, a w 1949-50 publikował w *Odrodzeniu*. W tym okresie podjął twórczość dramatyczną i prozatorską. W 1950 został zatrudniony jako scenarzysta w Filmie Polskim. W 1952 zamieszkał w Szczecinie i pełnił obowiązki sekretarza Oddziału Szczecińskiego ZLP. W 1953 powrócił do Łodzi. W 1954 występował w kabarecie Stańczyk w Warszawie. W tymże roku zawarł związek małżeński z Marią Aleksandrą Jaroszewską (rozwód 1961). W 1957 wyjechał do Niemiec w celu przeprowadzenia rewindykacji rodzinnych nieruchomości. W 1958 został wykluczony z ZLP. W 1959-60 pracował w Monachium jako architekt. W 1960 spędził kilka miesięcy w Izraelu, po czym powrócił do Niemiec i do 1963 pracował w biurze architektonicznym w Mannheim. W 1963 zawarł związek małżeński z Helgą Beringer. W 1963-65 zajmował się pracami projektowymi w Kolonii. W 1965-71 kierował biurem architektonicznym w Monachium. W 1971 został członkiem bawarskiej izby architektów. Od tegoż roku prowadził własne biuro architektoniczne w Monachium. W 1976 otrzymał obywatelstwo niemieckie. Zmarł 26 lipca 1982 w Monachium.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cudowne szaty. Utwór dramatyczny. Praprem. Lubl., T. Domu Żołnierza 1945.

2. Produkcja pana Brandta. Utwór dramatyczny w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Kameralny 1946.

3. Z naszej łoży. [Felietony teatralne; współaut.:] P. Hertz, Łódź: Poligrafika 1946, 141 s.

Felietony druk. uprzednio w *Szpilekach*.

ROJEWSKI JAN 1915-1982

Pierwotne imię i nazwisko do 1952: Jakub Rozenblum
Dramatopisarz, prozaik.

Urodzony 25 stycznia 1915 w Miechowie; syn
Abrama Mendla Rozenbluma, buchaltera, i Frymety

R

4. Gospoda pod „Wesołą kukułką”. [Utwór dramatyczny w 3 aktach; współaut.:] R. Matuszewski. Praprem. Łódź, T. Powsz. TUR [Tow. Uniw. Robotniczego] 1948. Wyd. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 84 s.

5. Narzeczona bez morgów. Wodewil w 2 aktach. *Świetlica* 1948 nr 9 s. 2-7.

6. Tysiąc walecznych. Sztuka w 3 aktach. [Wwa 1950], 70 s., powiel.: [Wwa 1950], 79 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1951, 94 s. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1951. Wyd. w adapt. dla świetlic: Wwa: GRZZ 1951, 87 s. Radio 1951.

Nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki w 1951. Przekł.: niem.: Die Belastungsprobe. [Przeł.] K. Harrer. Halle 1950, wyd. nast. pt. Die tausend Tapfern. Berlin 1951, – węgier.: Wyst. Budapeszt, Szilgeti Színház 1952.

7. Załoga. Scenariusz filmowy. *Twórczość* 1950 z. 7 s. 58-83, z. 8 s. 46-73. Wyd. osob. Wwa: FAW 1951, 87 s. Ekran. 1952. Por. poz. 8.

8. Załoga. [Powieść]. Wwa: NK 1952, 206 s. Por. poz. 7.

9. Wesoły jarmark w Pyrzycach. [Słuchowisko radiowe]. *Pr. w Świetl.* 1953 nr 2 s. 20-23; *Głos Szczec.*, dod. *Życie i Kult.* 1953 nr 5 s. 2-3. Radio 1953.

10. Pościg. Scenariusz filmowy. Ekran. 1954.

11. Tajemnica. [Powieść]. *Echo Krak.* 1955 nr 1-141; *Expr. Pozn.* 1955 nr 1-141; *Expr. Wiecz.* 1955 nr 1-140.

12. Człowiek i ludzie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 527 s.

Adaptacja

1. Jagódka. Według braci Grimm napisał ... Wwa: Ruch 1960, 16 k.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. żony 1999. – SWPP 1.

[Tysiąc walecznych:] L. Goliński. *Wież* 1951 nr 8; Z. Greń. O „nowym” w sztuce teatralnej. *Teatr* 1951 nr 8. – [Człowiek i ludzie:] J. Dziarnowska. *Nowe Książ.* 1957 nr 5; D. Kepczyńska: Panorama przedwrześniowej Warszawy. *Tryb. Ludu* 1957 nr 85; J. Kajtoch: Powieściowy debiut dramaturga. *Życie Lit.* 1957 nr 18.

M.K.-K.

ROLICKI Janusz

ur. 1938

Imiona metrykalne: Janusz Andrzej.

Pseud.: j.r.; J.R.; Janusz Andrzej Łaniewski.

Reportażysta, prozaik.

Urodzony 22 października 1938 w Wilnie; syn Tadeusza Jacka Rolickiego, dziennikarza, i Eweliny z Łaniewskich, polonistki i filologa klasycznego. Uczęszczał do Liceum im. Oswalda Balcera w Zakopanem; w 1956 zdał maturę. Następnie studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim; w 1961 uzyskał magisterium. W czasie studiów rozpoczął twórczość publicystyczną. Debiutował

w 1958 artykułem pt. „Z myślą o bibliotekarzach i – czytelnikach”, opublikowanym w *Dzienniku Polskim* (nr 188). W 1961-67 był zatrudniony jako reporter w tygodniku *Polityka*; zamieszczał tu też artykuły, recenzje i wywiady. Od 1963 był członkiem SDP (do 1982). W 1968 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy, przyznaną przez SDP. W 1967-72 kierował działem reportażu tygodnika *Kultura*, w 1973 został zastępcą redaktora naczelnego; w 1966-74 na łamach tego pisma publikował artykuły i recenzje (podp. też: j.r., J.R.). Od 1971 należał do PZPR (do 1981). W 1976 ożenił się z Ewą Staško, dziennikarką. W 1974 ogłaszał w *Życiu Warszawy* cykl felietonów pt. „Z życiem pod pachę”. W 1974-78 był redaktorem naczelnym i organizatorem Naczelnej Redakcji Publicystyki Kulturalnej Telewizji Polskiej. W 1975 otrzymał nagrodę Ministra Kultury II stopnia, a w 1977 nagrodę im. B. Prusa oraz nagrodę *Polityki* „Drożdże”. W 1974 opracowywał telewizyjny cykl programowy pt. „Sam na sam z ...”. W 1974, 1975 i 1976 był wyróżniony nagrodą Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji, a w 1975 i 1976 otrzymał nagrodę Złoty Ekran. Był też autorem programów telewizyjnych „Tylko w niedzielę” oraz „XYZ ...”. W 1976 został członkiem ZLP. W 1978-80 pełnił funkcję dyrektora generalnego do spraw artystycznych Polskiego Radia i Telewizji. W 1981 był komentatorem w tygodniku *Kultura*. W 1984-86 zajmował stanowisko zastępcy redaktora naczelnego, a w 1986-90 redaktora naczelnego Polskiej Agencji Interpress-Film. W 1986-90 pełnił funkcję redaktora naczelnego Naczelnej Redakcji Filmowej Telewizji Polskiej. W 1985-86 był korespondentem i nadsyłał reportaże filmowe i prasowe z Meksyku, Kolumbii i Cypru. W 1983 został członkiem nowego ZLP. W 1991 założył firmę telewizyjną PolNet Service, której do 1992 był prezesem. W 1997-2000 był redaktorem naczelnym dziennika *Trybuna*. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1972), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Brałem łapówki. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1966, 252 s.

Dot. zagadnień społ. i obyczajowych.

Nagroda im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy, przyznana przez SDP w 1966.

2. Z życiem pod pachę. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1968, 236 s.

Dot. życia w PRL.

3. Przodem do przodu. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1972, 213 s.

Dot. zagadnień społ.

4. Kochana mamo, wyrób mi alibi. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1974, 134 s.

Dot. przestępczości wśród nieletnich.

5. Nie tylko brałem. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1976, 234 s.

Dot. zagadnień społ.

6. Dygnitarz. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1982, 282 s. Podp.: Janusz Andrzej Janiewski.

7. Edward Gierek – przerwana dekada. Wywiad rzeka. Wwa: BGW 1990, 250 s. Wyd. 2 Wwa: FAKT; Pol. Ofic. Wydawn. „BGW” 1990.

8. Edward Gierek – replika. Prawda do końca. Wywiad rzeka. Wwa: Pol. Ofic. Wydawn. „BGW” 1990, 238 s.

9. Prezenter. [Powieść]. Wwa: KAW 1990, 253 s.

10. Zbigniew Bujak – przepraszam za „Solidarność”. [Wywiad rzeka]. Wwa: BGW 1991, 171 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 2000. – Wywiady: O kulturze – dla wszystkich. Rozm. J. Zaremba. *Ekran* 1977 nr 14; Człowiek do wynajęcia. Rozm. T. Sołtyśiak. *Prz. Tęg.* 1990 nr 44.

LPD.

[Brałem łapówki.] A. Budzyński: R. egzotyka codzienności. *Tęg. Kult.* 1966 nr 51; K. Dziewanowski: Życie codzienne w Polsce. *Nowe Książ.* 1966 nr 23; J. Doliński: Konkret i artystyzm. *Życie Lit.* 1967 nr 15; M. Wierzyński: Relacje naocznego świadka. W: Proza, poezja. Wwa 1967. – [Z życiem pod pachę.] A. Budzyński: Wędrowki R. z życiem pod pachę. *Kultura* 1968 nr 51/52; Z. Macużanka: Z czym R. chadza pod pachę? *Nowe Książ.* 1968 nr 23; K. Brodacki: Coś z życia. *Polityka* 1969 nr 2; E. Żurek: Frapująca codzienność życia. *Tęg. Kult.* 1969 nr 8. – [Przedem do przodu.] L. Borski: Co jest na drodze. *Nowe Książ.* 1972 nr 16; W. Chołodowski: Choroby nasze codzienne. *Tęg. Kult.* 1972 nr 26; J. Kurowicki: Fakty i interwencje. *Poglądy* 1972 nr 12, przedr. w tegoż: Regiony wielkich i małych iluzji. W: *Pr. 1976*; [J. Maj] (jamb): Reportaże z drugiej strony medalu. *Grom. Rol. Pol.* 1972 nr 111. – [Kochana mamo, wyrób mi alibi.] B. Dydenko: Ciemne strony życia. *Kierunki* 1975 nr 8; K. Goldbergowa. *Kultura* 1975 nr 10; R. Kapuściński: Ostrzeżenie. *Nowe Książ.* 1975 nr 11; E. Zyma: Demaskator i moralista. *Poglądy* 1975 nr 16. – W. Stradomski: J.R., czyli kreowanie faktów. *Prasa Pol.* 1976 nr 7/8. – [Nie tylko brałem:] M.A. Kowalski: Samo życie. *Tęg. Kult.* 1977 nr 8; S. Kozicki: Jak trudno przestać. *Kultura* 1977 nr 10. – K. Konecka: Alibi dla reportera. (Portret J.R.). *Kontrasty* 1980 nr 10. – [Dygnitarz:] L. Chrupowicz: Story o małym Bokassie. *Tu i Teraz* 1982 nr 2; W. Jesionowska: Pięć dni z życia prominenta. *Rzeczywistość* 1982 nr 9; W. Kajtoch: Z czasów „wielkiej ulgi”. *Życie Lit.* 1982 nr 43; S. Kryśka: Mógł być to Nikodem Dyzma naszych czasów. *Argumenty* 1982 nr 25. – [Edward Gierek – przerwana dekada:] J. Szmidt: Gierek lukruje. *Na Przelaj* 1990 nr 17; L. Włodkowski: Widok z dołu. *Ogłosy* 1990 nr 17.

K.B.

ROLLECZEK Natalia
ur. 1919

Podpisywała utwory też: Rolleczek-Korombel.
Powieściopisarka, autorka sztuk teatralnych.

Urodzona 16 lutego 1919 w Zakopanem; córka Józefa Rolleczka, organisty, i Heleny z Kordasiewiczów. Dzieciństwo spędziła w Zakopanem

(w 1931-33 w sierocińcu prowadzonym przez siostry felicyjanki). Od 1934 uczęszczała do Gimnazjum i Liceum im. Królowej Jadwigi w Krakowie; w 1939 zdała maturę. W czasie okupacji niemieckiej przebywała m.in. w Krakowie, Drohobyczu oraz pod Jarosławiem i zarabiała na życie, kolejno była kelnerką, pielęgniarką, czeladnikiem szewskim i nauczycielką. Równocześnie brała udział w pracy konspiracyjnej jako członek AK. W tym czasie rozpoczęła twórczość literacką, pisząc opowiadania. Po wojnie zamieszkała w Krakowie, gdzie w 1945-46 studiowała polonistykę i filozofię ścisłą na Uniwersytecie Jagiellońskim. Debiutowała w 1945 opowiadaniem pt. „Bohaterstwo Atanazego”, opublikowanym w *Gazecie Robotniczej* (nr 15, 17, 18); za swój właściwy debiut uważa powstałe w 1942 opowiadanie pt. „Sosny na żywiec”, ogłoszone w 1946 w *Odrze* (nr 37, 38). W 1951 wyszła za mąż za Bogumiła Korombła. W 1952 została członkiem ZLP. Brała udział w wielu konkursach literackich, otrzymywała nagrody i wyróżnienia. Współpracowała z *Życiem Literackim* (1956-58, 1960, 1965) i z *Dziennikiem Polskim* (1957-82, z przerwami), publikując prozę, recenzje i felietony. W 1980 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1978). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dom bez ścian. [Powieść o AK]. Powst. przed 1949. Masz. 350 s.

Powieść złożona w wydawn. Gebethner i Wolff w 1949, została zatrzymana przez cenzurę po trzeciej korekcie (inf. N.R. w ank. archiwalnej ZLP).

2. Mój zięć marksista. [Utwór dramatyczny]. Premiery. Krak. Warsztat Dram. 1950.

3. W dalekim kraju, w Nowej Zelandii ... Opowieść sceniczna w 3 aktach, 6 odsłonach z epilogiem. Wwa: NK 1952, 127 s.

Pierwotne tytuły: Bądź dzielny i wytrwaj; Bezdomni.

II nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki na utwór sceniczny dla T. Młodego Widza w 1951.

4. Drewniany różaniec. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1953, 282 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1954, wyd. 4 1955; pt. Litość. Wil.: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej Litew. SRR 1955; wyd. 6 Wwa: Iskry 1975.

Wyd. 5 łącznie z poz. 5 pt. Drewniany różaniec; Oblubienice. Wwa: Iskry 1958, 457 s.

Zawartość: Litość; Klub Młodych Polek; Drewniany różaniec. Przekł.: estoń. Puust palvehelmed. [Przel.] R. Karemäe. Wyd. łącznie z przekł. poz. 5 pt. Puust palvehelmed; Välvälitud. Tallinn 1964. – litew. Medinis rožančius. [Przel.] V. Žilėnas. Vilnius 1955; [Przel.] K. Papekys. Wyd. łącznie z przekł. poz. 5 pt. Sužadėtines. Vilnius 1959. – mołd. Mètèniile de lemn. [Przel.] B. Kordunjanu. Kişineu 1961. – niem. Der hölzerne Rosenkranz. [Przel.] E. Subert. [Bedin]

R

1956, — ros.: Derevjannije četki. [Przeł.] V. Saŕonko. Leningrad 1956, wyd. 2 tamże 1976.

Adapt. film.: Scenariusz: Cz. Petelski. Ekran. 1964.

5. Oblubienice. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 174 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 tamże 1956. Wyd. łącznie z Drewniany różaniec zob. poz. 4.

Kontynuacja poz. 4.

Przeł.: estoń.: zob. poz. 4, — litew.: zob. poz. 4, — ros.: Izbrannicy. [Przeł.] V. Saŕonko. Leningrad 1960. Zob. też przeł. łącznie z poz. 4.

6. Idylla. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1959, 236 s. Zawartość: Sosny na zywicę; Gawron; Idylla; Na stacji; Placówki cywilizacji; Ogród przy pawilonie psychiatrycznym; Wizyta; Człowiek z kosza; Miotła; Najuczciwszy; Świecznik; Przewodząca; Posiadacz; Połamany widelec; Spekulant; Lola.

7. Kochana rodzinka i ja. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 350 s. Wyd. 2 tamże 1963.

Wyd. łącznie z poz. 10 i 15 pt. Kochana rodzinka i ja. T. 1-2. Wwa: NK 1969, 348 + 361 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 t. 1-2 1975-1976; wyd. 3 1985.

Cz. 1; cz. 2, 3 zob. poz. 10, 15.

Przeł.: czes.: Má dráha rodinka a já. [Przeł.] Z. Koutenská. Praha 1976, — litew.: Mieloji ŕeimynėlė ir aš. [Przeł.] A. Liobyte. Vilnius 1964.

8. Sukces. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kossalin-Słupsk, Bałtycki T. Dram. 1962.

Nagroda WRN w Bydł. i Kom. Festiwalu Teatrów Polski Północnej w 1962.

9. Gabriel ma skrzydła. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1963.

Nagroda w konkursie Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. w 1963.

10. Rodzinka Szkaradków i ja. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 143 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 7, 15 pt. Kochana rodzinka i ja, zob. poz. 7.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 7, 15.

Przeł. czes.: Škaredkovic rodina a já. [Przeł.] Z. Koutenská. Praha 1977.

11. Burzyciele. Sztuka w 3 aktach. Wwa: COPIA [przed 1964], powiel.

Inf.: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego. T. 3. Wwa 1972.

12. Gang panny Teodory. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1964, 214 s. Wyd. 2 tamże 1966.

13. Lepszy gatunek. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1965.

Nagroda w konkursie MRN w Kr. na utwór sceniczny o tematyce współcz. w 1965.

14. Przyjaciele. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1965, 47 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1969, wyd. 3 Wwa: WSiP 1974.

15. Rodzinne kłopoty i ja. [Powieść]. Wwa: NK 1966, 222 s.

Wyd. nast. łącznie z poz. 7, 10 pt. Kochana rodzinka i ja, zob. poz. 7.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 7, 10.

16. Zegar minionego czasu. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1967. TV 1969.

Wyróżnienie w konkursie TV na sztukę dla T. Młodego Widza w 1967.

17. Zwariowana noc. [Powieść]. Powst. przed 1967.

Adapt. film.: Scenariusz: Z. Skowroński. Ekran. 1967.

18. Kuba znad Morza Emskiego. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 218 s.

Nagroda NK w 1967. — Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 19, 20.

Wyd. nast. łącznie z poz. 19, 20 tamże: wyd. 2 pt. Kuba znad Morza Emskiego; Wyspa San Flamingo; Choinka z Monte Bello 1972, 544 s., wyd. 3 1977, wyd. 4 1983.

Od wyd. 3 pt. Kuba znad Morza Emskiego.

19. Wyspa San Flamingo. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1969, 146 s. Wyd. nast. łącznie z Kubą znad Morza Emskiego; Choinka z Monte Bello, zob. poz. 18.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 18, 20.

20. Choinka z Monte Bello. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 178 s. Wyd. nast. łącznie z Kubą znad Morza Emskiego; Wyspa San Flamingo, zob. poz. 18.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 18, 19.

21. Cesia. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 213 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Nagroda NK w 1969.

22. Rufin z przeceny. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1971, 159 s.

23. Uroczne wakacje. [Powieść]. Kr.: WL 1972, 243 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Przeł. czes.: Kouzelne prázdniny. [Przeł.] D. Kubálek. Praha 1981.

24. Bogaty książę. [Powieść]. Kr.: WL 1974, 334 s. Wyd. 2 tamże 1977.

25. Świetna i najświetniejsza. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1979, 510 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1989.

26. Selene, córka Kleopatry. [Powieść]. Kr.: WL 1983, 457 s. Wyd. 2 tamże 1984.

27. Trzy córki króla. [Powieść dla młodzieży]. T. 1-3. Wwa: NK 1987, 302 + 238 + 221 s.

28. Mały proboszcz z Iwy. [Powieść]. Kr.: Wydawn. Zakonne Pijarów 1993, 331 s.

29. Zaczarowna plebania. [Powieść]. Kat.: Edytor 1997, 277 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1978, ok. 1989, 1999. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — NSLD (K. Kuliczowska).

[Drewniany różaniec.] A. Kijowski: Porachunek nie tylko osobisty. *Zycie Lit.* 1953 nr 36; [S. Łastik] A. Szel: Dobry debiut. *Nouva Kult.* 1953 nr 51/52; Z. Woźnicka: W imię straco-

nego dzieciństwa. *Wiśń* 1953 nr 40; J. Łukasiewicz: Problem „Drewnianego różańca”. *Dziś i Jutro* 1955 nr 43. — M. Głowiński: Na przedprożu beletrystyki. *Nowa Kult* 1956 nr 17 [rec.: Oblubieniec]. — [Idylla:] M. Czerwiński: Zawiedzione zaufanie. *Prz. Kult.* 1959 nr 29; W. Maciąg: Obrona opisowości. *Życie Lit.* 1959 nr 25. — H. Skrobiszewska. *Nowe Książ.* 1962 nr 19 [rec.: Kochana rodzinka i ja]. — Sz. Gąssowski: Sztuka „życiowa”. *Gaz. Pozn.* 1963 nr 21 [rec.: Sukces]. — K. Kuliczowska: Nie tylko „enfant terrible”. *Nowe Książ.* 1968 nr 15, przedr. w tejsze: W szklanej kuli. *Wwa* 1970 [rec.: Kuba znad Morza Emskiego]. — [K. Kuliczowska] Kr. K.: „Upieczeszczę” rzeczywistości. *Nowe Książ.* 1970 nr 11 [rec.: Wyspa San Flamingo]. — K. Kuliczowska: Świąteczne perypetie. *Nowe Książ.* 1971 nr 1 [rec.: Choinka z Monte Bello]. — A. Baranowska: Pełta. *Nowe Książ.* 1975 nr 9 [rec.: Bogaty książę]. — G. Skotnicka: Lampra kai Lamprotate. *Nowe Książ.* 1979 nr 13 [rec.: Świetna i najświetniejszy]. — H. Lebecka: Portrety we wnętrzu czasu. *Nowe Książ.* 1983 nr 10 [rec.: Selene, córka Kleopatry]. — E. Nowacka: Cień Egipcjanina Sinuhe. *Nowe Książ.* 1987 nr 10 [rec.: Trzy córki króla].

J.Z.

ROMANKÓWNA Mieczysława 1910-1980

Imiona metrykalne: Mieczysława Elżbieta.
Pseud.: Elżbieta Kwiatkowska; M.R.; Zofia Elżbieta Kwiatkowska.
Historyk literatury.

Urodzona 18 sierpnia 1910 w Krakowie; córka Franciszka Romanka, zawodowego wojskowego, i Felicji z Kosów. W 1920 wraz z rodziną przenieśli się do Łodzi, gdzie uczyła się do Gimnazjum Żeńskiego Humanistycznego im. E. Szanieckiej. Debiutowała w 1926 artykułem pt. „O niezawodnym przyjacielu”, opublikowanym w piśmie *Młode Iskry* (nr 2). Po zdaniu w 1929 matury, studiowała polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Równocześnie pracowała zarobkowo jako referentka w Izbie Skarbowej w Krakowie. W 1935 ukończyła studia, po czym zamieszkała w Łodzi. Pracowała początkowo jako sekretarka, a po uzyskaniu w 1937 dyplomu nauczyciela szkół średnich jako nauczycielka języka polskiego i historii w szkole powszechnej, gimnazjum i liceum Janiny Czapczyńskiej. Pierwszą rozprawę naukową pt. „Ziemia obiecana” Reymonta a rzeczywistość łódzka” opublikowała w 1937 na łamach *Prac Polonistycznych*, w których zamieszczała artykuły także w latach następnych; w 1939 została członkiem komitetu redakcyjnego pisma. W 1938 weszła w skład zarządu Towarzystwa Polonistów RP jako członek Komisji Wydawniczej Łódzkiego Oddziału Towarzystwa oraz redakcji *Dodatku Literackiego* (później *Kolumna Literacka*) *Kuriera Łódzkiego*. Przygotowywała rozprawę doktorską pt. „Julian Bartoszewicz, człowiek i pisarz”. W 1939 została członkiem zwyczajnym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Łodzi. Współpracowała z radiem jako autorka felietonów. W czasie okupacji niemieckiej zmuszona do opuszczenia Łodzi zamieszkała w czerwcu 1940 w Krakowie, gdzie pracowała w Szpitalu im. G. Narutowicza, a od września 1941 do września 1944 jako

urzędniczka w pocztowej sortowni listów. Równocześnie brała udział w tajnym nauczaniu, współorganizowała konspiracyjną Komisję Historii Literatury PAU. Kontynuowała pracę naukową, podjęła badania nad twórczością Elizy Orzeszkowej. Po wycofaniu się Niemców z Krakowa, pracowała od lutego 1945 ponownie jako nauczycielka języka polskiego w krakowskich szkołach, w żeńskim Prywatnym Gimnazjum i Liceum im. H. Kaplińskiej (do 1949), w VII Państwowym Gimnazjum i Liceum im. A. Mickiewicza (do 1947) i w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych (1946-54). W lipcu 1945 uzyskała na UJ doktorat na podstawie zbioru rozpraw poświęconych E. Orzeszkowej (promotor prof. Stanisław Pigoń). W 1946-49 redagowała tomiki serii *Biblioteka Arcydział Poezji i Prozy*. W 1946 została powołana na członka nadzwyczajnego, a w 1950 na członka korespondenta Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Brała udział w pracach Komisji Historii Literatury Polskiej PAU (1948-51). W 1949-50 publikowała artykuły w *Tygodniku Powszechnym* (pod pseud.: Elżbieta Kwiatkowska, Zofia Elżbieta Kwiatkowska). W 1956 organizowała Komisję Historycznoliteracką Oddziału PAN w Krakowie; w 1959-60 pełniła funkcję jej sekretarza. Od 1955 kierowała Sekcją Przedmiotów Humanistycznych w Zespole Okręgowym Metodyczno-Programowym Szkolnictwa Artystycznego w Krakowie, w 1956-60 była sekretarzem Rady Centralnego Ośrodka Pedagogicznego Szkolnictwa Artystycznego. Rozprawy i studia drukowała m.in. w *Pracach Polonistycznych*, *Pamiętniku Literackim*, *Roczniku Komisji Nauk Pedagogicznych PAN w Krakowie*. W 1960 habilitowała się na UJ na podstawie edycji listów Narcyzy Żmichowskiej. W 1962 rozpoczęła pracę na stanowisku docenta etatowego w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie. Od 1963 uczestniczyła w pracach Komisji Nauk Pedagogicznych Oddziału PAN w Krakowie. W 1963-70 pełniła obowiązki kierownika Sekcji Przedmiotów Fakultatywnych, a w 1965-68 prodziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego i opiekuna Studium Podyplomowego WSP. Od 1970 działała w Towarzystwie im. M. Konopnickiej. W 1971 została mianowana profesorem nadzwyczajnym WSP w Krakowie, w 1972 profesorem zwyczajnym. W 1979 otrzymała nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), Złotą Odznaką ZNP (1974), tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1975). Zmarła 21 kwietnia 1980 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Pszczółka Krakowska” (1819-1822). [Kr.:] Tow. Miłośników Historii i Zabytków Kr. 1939, 114 s.

2. Na nowych drogach. Studia o Elizie Orzeszkowej. Kr.: M. Kot 1948 [antydat. 1947], 460 s.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Dwa światy: Ewolucje poglądów Elizy Orzeszkowej od Klementyny z Tańskich do Henryka Tomaszka Buckle'a. — O prawa człowieka: Hasła emancypacji kobiet w życiu, teorii i twórczości Elizy Orzeszkowej; Orzeszkowa a Spencer.

3. „Lalka” Bolesława Prusa. Wwa: PZWS 1960, 104 s. *Bibl. Analiz Lit.*

4. Mickiewicz w życiu i twórczości Narcyzy Żmichowskiej. Łódź: Ossol. 1962, 123 s. Łódź. Tow. Nauk., *Pr. Wydż. I*, 51.

5. Narcyza Żmichowska. (Gabriella). Kr.: PWN 1970, 31 s. PAN Oddz. w Kr.

6. Eliza Orzeszkowa. Kr.: PWN 1971, 45 s. PAN Oddz. w Kr.

7. Maria Konopnicka jako krytyk i recenzent. Kr.: PWN 1972, 37 s.

8. Lenartowicz w kręgu Gabrielli i jej środowiska. [Referat z sesji naukowej w 150-lecie urodzin Teofila Lenartowicza]. [Kr.:] Inst. Filol. Pol. WSP w Kr.; IBL PAN; Tow. im. M. Konopnickiej 1972, 11 s., powiel.

9. Instrukcja z historii literatury polskiej. Kr.: WSP w Kr., Inst. Filol. Pol. 1973, 25 s.

10. Sądy współczesnych i potomnych o Władysławie Syrokomli. Wwa: Tow. im. M. Konopnickiej 1973, 22 s.

11. Źródła natchnień Władysława Syrokomli. Wwa: Tow. im. M. Konopnickiej 1973, 21 s.

12. Władysław Syrokomla. Życie i twórczość. Kr.: PWN 1975, 33 s. PAN Oddz. w Kr.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: „Ziemia obiecana” Reymonta a rzeczywistość łódzka. *Pr. Polonist. Ser. 1*: 1937 s. 85-108. — Ze wstępnych badań nad psychologicznym podłożem twórczości Gabrielli Zapolskiej. *Pr. Polonist. Ser. 2*: 1938 s. 119-171. — Poglądy Gabrielli Zapolskiej na teatr (w świetle teorii Emila Zoli). *Pr. Polonist. Ser. 3*: 1939 s. 161-189. — Antoni Karśnicki, zapomniany pisarz dramatyczny. *Pam. Lit. R.* 40: 1952 s. 32-70. — Inedita Narcyzy Żmichowskiej w Bibliotece Jagiellońskiej. *Pr. Polonist. Ser. 10*: 1952 s. 123-153. — Sprawa Entuzjastek. *Pam. Lit.* 1957 z. 2 s. 516-537. — Nowe szczegóły metryki i biografii Bolesława Prusa. *Pam. Lit.* 1959 z. 1 s. 209-227. — Pamiętniki [M.J. i I.] Baranowskich. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1963 s. 123-141 [dot. N. Żmichowskiej]. — Rola stylizacyjna obcojęzycznych składników w trzech nowelach Henryka Sienkiewicza. *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN w Krak.* 1965 s. 135-163. — Kilka cech twórczości Estei [J. Kisielnickiej]. W: *Księga pamiątkowa ku czci Konrada Górskiego*.

Tor. 1967 s. 319-333. — Boy — edytor i interpretator twórczości Gabrielli [N. Żmichowskiej]. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Hist.-lit.* 1968 z. 33 s. 119-132. — Moralistyka Antoniny Krechowickiej. *Profile* 1968 nr 3 s. 23-40. — Praca literacka i pedagogiczna Zofii Kaplińskiej. *Rocz. Komis. Nauk. Pedag. PAN w Krak.* 1969 s. 186-206. — Wspomnienia z okresu studiów i lat okupacji. W: Stanisław Pigoń. *Człowiek i dzieło*. Kr. 1972 s. 340-377. — Szkolnictwo w świetle propozycji Narcyzy Żmichowskiej. *Rocz. Komis. Nauk. Pedag. PAN. Hist. Ośw.* 1975 s. 141-168. — Dygasiński a Orzeszkowa. W: O Adolfie Dygasińskim, Kielce 1979 s. 290-322.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. K. Brodziński: Wiesław. Sielanka krakowska. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1946, 26 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948, wyd. 4 1949.

2. A. Fredro: Zemsta. Komedja w 4 aktach wierszem. Tekst przygot. i oprac. ... Kr.: M. Kot 1946, 119 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948, wyd. 4 1949.

3. J. Słowacki: Anelli. Tekst przygot. i objaśn. ... Kr.: M. Kot 1946, 47 s. Wyd. 2 tamże 1947.

4. A. Fredro: Śluby panieńskie, czyli Magnetyzm serca. Komedja w 5 aktach wierszem. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 158 s.

5. E. Orzeszkowa: A...B...C... Oprac. ... [B.m.:] Czyt. 1947, 42 s.

6. W. Syrokomla: Urodzony Jan Dęboróg. Dzieje jego rodu, głowy i serca przez niego samego opowiedane. Wybór liryk. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 111 s.

7. A. Fredro: Dożywocie. Komedja w 3 aktach wierszem. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1949, 112 s. Oprac. podp.: M.R.

8. W. Pol: Pieśni Janusza i poezje wybrane. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1949, 119 s.

9. N. Żmichowska: Listy. Pod red. S. Pigionia. Do druku przygot., [wstępem] i komentarzem opatrzyła ... Wr.: Ossol.

T. 1. W kręgu najbliższych. 1957, 774 s.

T. 2. Rozdroża. 1960, 723 s.

T. 3. Miodogórze. 1967, 779 s.

10. N. Żmichowska, J. Baranowska: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Oprac. ... Wstęp: Z. Kossak. Wr.: Ossol. 1961, 333 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1958, 1979. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (J. Wróbel).

[Na nowych drogach:] K. Czachowski: Nad Prusem i koło Orzeszkowej. *Dz. Lit.* 1948 nr 9; H. Krajewska: Studium o Elizie Orzeszkowej. *Dz. Lit.* 1948 nr 34; T. Ulewicz: Mówimy o Orzeszkowej. *Odra* 1948 nr 12/13; Cz. Zgorzelski:

Orzeszkowa wczoraj i dziś. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 25; H. Markiewicz: Prace o pozytywizmie 1946-1949. *Pam. Lit.* 1950 z. 1. — [N. Żmichowska: Listy. Oprac. ...] J.W. Gomulicki: Cierpliwe pióro Gabrieli. *Nowe Książ.* 1957 nr 6; J. Rudnicka. *Twórczość* 1957 z. 7. — B. Faron: M.R.: rzetelność i trwałość. *Zycie Lit.* 1980 nr 24, przedr. w tegoż: Spotkania i powroty. Wwa, Kr. 1995. — A. Jopek: Pamięci M.R. *Ruch Lit.* 1980 nr 6. — A. Jopek: M.R. (18 sierpnia 1910-21 kwietnia 1980). *Pam. Lit.* 1981 z. 1.

M.K.-K.

ROMANOWICZOWA Zofia

ur. 1922

Pseud.: Claudia; Z.R.
Powieściopisarka.

Urodzona 18 października 1922 w Radomiu; córka Zygmunta Górskiego, urzędnika w przedsiębiorstwie prywatnym, i Marii ze Stolińskich. Uczęszczała do Gimnazjum i Liceum im. T. Chałubińskiego w Radomiu. W 1936-37 zamieszczała wiersze (pod pseud. Claudia) w piśmie szkolnym *Sztubackie Głosy*, którego była współredaktorem. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Radomiu i brała udział w pracy konspiracyjnej jako członek Związku Walki Zbrojnej. Aresztowana przez gestapo w styczniu 1941, była więziona w Kielcach i Pińczowie, skąd w 1942 została przewieziona do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, a potem do obozu Neu-Rohrlau pod Karlsbadem, gdzie pracowała w fabryce porcelany. W czasie pobytu w obozach napisała wiele wierszy (opublikowanych później w antologii „Ravensbrück. Wiersze obozowe”, wyd. 1961). Po wyzwoleniu obozu przez wojska amerykańskie w marcu 1945, przebywała we Włoszech, gdzie kontynuowała naukę w liceum założonym przez 2. Korpus Armii Polskiej w Porto San Giorgio. Równocześnie rozwijała twórczość literacką, publikując w pismach *Ochotniczka*, *Kresowym szlakiem* i *Orzeł Biały* (tu nowela „Tomuś” 1945 nr 36, którą uważała za właściwy debiut pisarski). W 1946 zdała maturę i otrzymała stypendium Polskiej Misji Katolickiej w Paryżu, podjęła studia w zakresie filologii romańskiej na Sorbonie; w 1949 uzyskała stopień licencjate *ès lettres*. W 1948 wyszła za mąż za Kazimierza Romanowicza, kierownika Księgarni „Libella” w Paryżu. Utwory prozą, artykuły i przekłady poezji prowansalskiej ogłaszała m.in. w londyńskich *Wiadomościach* (od 1946) i w paryskiej *Kulturze* (od 1954). W 1956 zaczęła publikować również w pismach krajowych, m.in. w *Nowej Kulturze* (1956), *Tygodniku Społeczno-Kulturalnym Katolików* (1957), *Tygodniku Powszechnym* (1964, 1967). W 1965 otrzymała literacką nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, a w 1971 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Równocześnie od maja 1959 (do grudnia 1993) prowadziła wraz z mężem galerię malarstwa współczesnego (Galerie Lambert) na Wyspie Świętego Ludwika

w Paryżu. W 1986 otrzymała nagrodę literacką im. Z. Hertza, przyznaną przez paryską *Kulturę*. Mieszka w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Baśka i Barbara. [Powieść]. Paris: Libella 1956, 224 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1958, wyd. 3 tamże 1958; wyd. offsetowe Paris: Libella 1985. Nagroda Młodych im. S. Stronńskiego w 1956.

2. Przejście przez Morze Czerwone. [Powieść]. Paris: Libella 1960, 185 s. Wyd. 2 Wwa: PIW 1961. Przekł.: a ng.: Passage through the Red Sea. [Przet.] V. Peterson. New York 1962. — franc.: Le passage de la Mer Rouge. [Przet.] G. Lisowski. Paris 1961. — niem.: Der Zug durchs Rote Meer. [Przet.] J. Hahn. Frankfurt am Main 1962, wyd. nast. tamże: 1964, 1982, 1992.

3. Słońce dziesięciu linii. [Powieść]. Paris: Libella 1963, 155 s.

4. Szklana kula. [Powieść]. Paris: Libella 1964, 177 s.

5. Próby i zamiary. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1965, 159 s.

Zawartość: Tomuś; Zguba; Moja siostra Marta; Przeprawa przez Styks; Sentymentalna edukacja; Początek; Placki kartoflane; Kukułka; Parawan; Myszka; Niewidzialny ogród; Powrót; Przyjazd; Kot; Spacer; Nauka mowy; Panna Julia. Nagroda londyńskich *Wiadomości* w 1966.

6. Łagodne oko błękitu. [Powieść]. Paris: Libella 1968, 242 s. Wyd. nast. Wwa: Pax 1987.

Przekł.: franc.: Le chandail bleu. [Przet.] J.L. Faivre d'Arcier. Paris 1971. — rum.: Tricoul albatru. [Przet.] A. Baciú. Bucureşti 1973.

7. Groby Napoleona. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1972, 174 s.

8. Sono felice. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1977, 182 s. Wyd. nast. Wr.: Siedmioróg 1995, 150 s.

9. Skrytki. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1980, 198 s. Nagroda Związku Pisarzy Pol. na Obczyźnie w 1980.

10. Na wyspie. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1984, 168 s.

11. Ruchome schody. [Powieść]. Wwa: PIW 1995, 327 s.

Przekłady

1. Apokryfy Nowego Testamentu. Wybrali i oprac. Daniel-Rops i F. Amiot. Z przekł. franc. tłum. ... Wstęp: K. Borowicz. Londyn: Veritas 1955, XXXI, 247 s.

2. Św. Teresa od Dzieciątka Jezus: Dzieje duszy; Rady i wspomnienia; Modlitwy; Listy. Londyn: Veritas 1957, 161 s.

3. Brewiarz miłości. Antologia liryki staroprowansalskiej. Przekł. i oprac. ... Wr.: Ossol. 1963, XXXII, 128 s. *BN* II, 137.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1966, 1967, 1978, 1979, 1988. — Z. Romanowiczowa: *Silva rerum*. Galerie Lambert. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 28. — Wywiad: Faldy czuło. Rozm. S. Beres. *Odra* 1990 nr 1-2. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP XX w. (S. Beres). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 tamże 1990. — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.
- [Baška i Barbara:] J. Białowicz. *Kultura*, Paryż 1956 nr 10; A. Bogusławski: Mądrze i ładnie. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1956 nr 157; W. Günther: Frontem do dziecka. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 34; Z. Nowakowski: Śmiech i płacz dziecka. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1956 nr 177; P. Zaremba. *Orzeł Biały*, Londyn 1956 nr 29. — J. Białowicz: Z.R. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 35. — [Baška i Barbara:] B. Eysymontt: Ulica Wielkiej Kołody. *Kierunki* 1957 nr 3; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 13; Z. Najder: Dziecko i sprawa polska. *Twórczość* 1958 nr 4; K. Nastulancka: Edukacja Barbary. *Nowa Kult.* 1958 nr 20; I. Pannenkowa: Vercingetorix contra Krakus i Piast. *Prz. Kult.* 1958 nr 19; W. Sadkowski. *Nowe Książ.* 1958 nr 8. — [Przejście przez Morze Czerwone:] H. Beresa: W hołdzie marzeniom. *Twórczość* 1961 nr 8, przedr. pt. Marzenia w teżoż: Sztuka czytania. Wwa 1966; J. Białowicz: Kryształ w prozie. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 3; J. Chojko-Boutière: Medytacje nad przekładem „Morza Czerwonego”. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 42; M. Czapska: Do samego dna doznań. *Tydz. Pol.*, Londyn 1961 nr 13; L. Estang: Deux écrivains Polonais. *Le Figaro Littéraire*, Paryż 1961 nr 788; Anka Kowalska: Dzień powszedni Krzyżowca. *Kierunki* 1961 nr 27; P. Lescure. *Les Lettres Françaises*, Paryż 1961 nr 887; J. Lisowski: Życie zagrodzone pamięcią. *Nowe Książ.* 1961 nr 11; B. Mamoń: Strach przed drugim brzegiem. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 31; W. Natanson: Sen narzucony pamięci. *Nowa Kult.* 1961 nr 40; J. Rogoziński: Wazkie imponderabilia. *Prz. Kult.* 1961 nr 38; Y. Sandre. *Europe*, Paryż 1961 nr 390; K. Wierzyński. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 9, przedr. w teżoż: Cygańskim wozem. Londyn 1966, Szkie i portrety literackie. Wwa 1990; O powieści Z.R. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 33 [omówienie głosów prasy zagranicznej]; M. Podgórski: Droga powrotna przez Morze Czerwone. *Więź* 1962 nr 1. — J. Białowicz. *Na Antenie*, Monachium 1963 nr 2 [rec.: Słońce dziesięciu linii]. — [Brewiarz miłości. Przel. ...] M. Brahmer: Turniej trubadurów. *Nowe Książ.* 1963 nr 17; K. Lubelski. *Kierunki* 1963 nr 38. — J. Rostworowski: Świadek jego obecności. *Tydz. Pol.*, Londyn 1963 nr 13 [rec.: Słońce dziesięciu linii]. — H. Beresa: Z.R. *Tyg. Kult.* 1964 nr 28. — J. Białowicz: Zosia i Zofia. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 11, przedr. w teżoż: Literatura na emigracji. Londyn 1970, w: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992. — [Szkłana kula] K.A. Jeleński. *Na Antenie*, Monachium 1964 nr 10; Z. Kozarynowa: Jakie myśli nasuwa „Szkłana kula”. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 33/34; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 50. — J. Wittlin. *Na Antenie*, Monachium 1964 nr 6 [rec. tłum.: Brewiarz miłości]. — [Próby i zamiary:] M. Czuchnowski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 274; Cz. Dobek: Przed przejściem morza. *Orzeł Biały*, Londyn 1965 nr 16. — Domański: Książki Z.R. *Tyg. Pol.*, Paryż 1965 nr 45. — Z. Greń: Sam wśród kobiet. W teżoż: Książka nienapisana. Kr. 1965. — [Próby i zamiary:] Z. Kozarynowa: Krótkie utwory Z.R. *Na Antenie*, Monachium 1966 nr 38; T. Nowakowski: Przejście przez morze białoczerwone. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 26; S. Zieliński: W perspektywie ulicy św. Ludwika. *Kultura* 1967 nr 19. — [Łagodno oko błękitu:] K. Evans: Romeo i Julia à la Polonaise. *Orzeł Biały*, Londyn 1968 nr 45; Z. Kozarynowa: Cela więzienna z lotu ptaka. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 23; S. Legeżyński: Ścinane kwiaty. *Orzeł Biały*, Londyn 1968 nr 51. — T. Nowakowski: O Z.R. W teżoż: Aleja Dobrych Znajomych. Londyn 1968. — [Groby Napoleona:] T. Karren: Noc oczekiwania. *Tydz. Pol.* Londyn 1973 nr 3; Z. Kozarynowa: Dramat jednej nocy. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 9; E. Romiszewski. *Na Antenie*, Monachium 1973 nr 121.
- Z. Irzyk: Vercingetorix contra Krakus. *Kierunki* 1974 nr 6 [o twórczości Z.R.]. — W. Kiedrzyńska: Przejawy życia kulturalno-oświatowego w kobiecim obozie koncentracyjnym Ravensbrück jako forma samoobrony więźniów. W: Przejawy życia kulturalnego w obozach koncentracyjnych jako forma samoobrony więźniów. Lubl. 1974 [m.in. o twórczości poetyckiej Z.R.]. — J. Rogoziński: Odgruzowywanie pamięci. *Literatura* 1974 nr 41 [rec.: Groby Napoleona]. — T. Terlecki: Z.R. i „le nouveau roman”. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 22. — K. Wojtasik: Dama polskiej literatury. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 215. — J. Katz-Hewetson: „Groby Napoleona”. *Kultura*, Paryż 1978 nr 5. — [Sono felice:] Z. Kozarynowa. *Tydz. Pol.*, Londyn 1977 nr 26; T. Terlecki: Z.R. proza czysta. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 13/14. — [Skrytki:] M.E. Cybulska: „Tren” dla Adama i Ewy. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 2, przedr. w teżoż: Tematy i pisarze. Londyn 1982; M. Danilewicz Zielińska: Ile skrytek? *Kultura*, Paryż 1981 nr 4; C. Gawryś: Nie ma Arkadii. *Więź* 1981 nr 10; Z. Kozarynowa: Rozpamiętywanie Z.R. *Prz. Powsz.* 1981 nr 1; W. Ledóchowski. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 2; W. Natanson: Skrytki i bariery. *Kierunki* 1981 nr 28. — W. Natanson: Twórczość Z.R. *Życie Lit.* 1981 nr 33. — [Skrytki:] W. Odojewski: Czy powieść o ludziach bez narodowości? *Orzeł Biały*, Londyn 1981 nr 201; M. Szpakowska: Dwoje nieszczęśliwych. *Twórczość* 1981 nr 8; I. Wieniewski. *Orzeł Biały*, Londyn 1981 nr 198; K. Zawrat. *Kultura*, Paryż 1981 nr 3; C. Gawryś: Nie ma Arkadii. *Więź* 1982 nr 4/5, nawiaz. f.f.: Romanowiczowa na cenzurowanym. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1982 nr 195; M. Wyka: Zapomniana sztuka fabuły. *Pismo* 1983 nr 1/2, przedr. w teżoż: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989. — [Na wyspie:] T. Karren: „Na wyspach się nie rodzi...”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1985 nr 15; Z. Kozarynowa: Na wyspie. *Prz. Powsz.* 1985 nr 5; W. Natanson: Sen osobliwy. *Kierunki* 1985 nr 39; E. Nowakowska: W galerii portretu psychologicznego. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 30. — E.R. Nowakowska: „Skrytki” Z.R. Powieść o relacjach. W: Pisarz na obczyźnie. Wr. 1985. — W. Wyskiel: Tematy R. *Ruch Lit.* 1985 nr 1. — [Na wyspie:] W. Wyskiel: Uwaga: świąty zastępcę. *Mies. Lit.* 1985 nr 7; M. Zarebski. *Archipelag*, Berlin Zach. 1985 nr 6; M. Zieliński: Podróż bez powrotu. *Więź* 1985 nr 10/12. — E. Nowakowska: Gra w iluzję. O powieściach Z.R. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1987 nr z 4 VI. — Z. Florczak: Galeria Lambert. *Prz. Katol.* 1988 nr 17. — B. Kazimierzczak: Zofia R. — tragiczność i drwina. *Odrodzenie* 1988 nr 22. — A. Kowalczyk. *Znak* 1988 nr 3 [rec.: Na wyspie]. — E. Nowakowska: Eksperymenty Z.R. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 24 [omów.: Łagodno oko błękitu]. — E.R. Nowakowska: O geście kreacyjnym w twórczości Z.R. *Ruch Lit.* 1989 nr 6. — M. Jentys: Wyjdz z obozu. (O pisarstwie Z.R.). W teżoż: I światem być i żrenić. Wwa 1990. — W. Wójcik: O pejzażu ojczyzny i obczyzny. (Uwagi o twórczości Z.R.). W: W pejzażu ojczyzny i obczyzny. Kat. 1991. — A. Kłossowski: Instytucja spełnionych nadziei: Paryska Libella i Galeria Lambert Zofii i Kazimierza Romanowiczów. Wwa: Bibl. Nar. 1994-1995, 35 s. — [Sono felice:] U. Koziol: Fatum według R. *Odra* 1995 nr 10; J. Sikora: Wątpliwy happy end. *Nowe Książ.* 1995 nr 8. — W. Wójcik: Z łagrów na Wyspę Świętego Ludwika. Z.R.; Pejzaż ojczyzny i obczyzny w prozie Z.R. W teżoż: Skamandryci i inni nad Sekwaną. Kat. 1995. — [Ruchome schody:] I. Iwasioń: Gdy kobieta jest cieniem. *Nowe Książ.* 1996 nr 6; S. Kossowska. *Kultura*, Paryż 1996 nr 10. — W. Wójcik: Rola przysłów i porzekadeł polskich, a także cytatów i aluzji w prozie narracyjnej Z.R. *Jez. Artyst.* 1996 t. 10. — [Sono felice:] M. Orski: W pogoni za szczęściem. *Prz. Powsz.* 1997 nr 1 [rec.: Sono felice]. — M. Brzostowski: Rodzina w ujęciu socjologicznym: „Dom starej lady” [D. Mostwin] oraz „Baška i Barbara”. W teżoż: Wizerunek rodziny w polskiej prozie współczesnej. Pozn. 1998. — Libella. Galerie Lambert. Szkie i wspomnienia. Red. i oprac. M.A. Suprunuk. Tor.: UMK 1998, 250 s. — R. Gorczyńska: Z ziemi włoskiej do Francji. Zofia i Kazimierz Romanowiczowie. W teżoż: Portrety paryskie. Kr. 1999. — J. Jamrozek-Sowa: Sny i przebudzenia Z.R. W: Onityczne tematy i konwencje w literaturze polskiej w XX w. Tor. 1999.

ROMAŃSKI Marek

ok. 1900-1974

Właściwe imię i nazwisko: Roman Dąbrowski.
Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony około 1900 w Paryżu; syn Tadeusza Dąbrowskiego, wnuk Jarosława Dąbrowskiego, generała Komuny Paryskiej. Młodość spędził w Rzeszowie. Od około 1920 pracował jako dziennikarz w krakowskim organie PPS *Naprzód*. Debiutował w 1922 na łamach tego dziennika nowelą pt. „Oracz” (nr 32), a następnie publikował (pod nazwiskiem) wiersze (1923-26), opowiadania (1925-26) i felietony (do 1930). W tym czasie zaczął też publikować (pod pseud. Marek Romański) powieści kryminalne, które stały się główną domeną jego twórczości w dwudziestoleciu międzywojennym. Około 1926 przeniósł się do Warszawy, gdzie nawiązał współpracę z *Robotnikiem*, *Głosem Młodzieży Robotniczej* i *Pobudką*, publikując wiersze i artykuły. W 1930 odbył podróż do Meksyku i na Kubę; korespondencje drukował w *Robotniku* i *Naprzodzie*. Od 1935 współpracował z *Gońcem Warszawskim*, w którym ogłaszał korespondencje wojenne z frontu włosko-abisyńskiego (1935/36), a następnie do 1939 artykuły (również w dodatku tego dziennika, *Z kraju i ze świata*, 1938-39). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i współpracował z departamentem prasy Delegatury Rządu RP na Kraj (pseud.: Barbarka, Rzeszowski). W 1944 przedostał się na Węgry. Aresztowany, został wywieziony na roboty przymusowe do obozu w Dolnej Bawarii, skąd udało mu się zbiec do Włoch, gdzie wstąpił do 2. Korpusu Armii Polskiej. Po demobilizacji przebywał w Londynie. Publikował w tym czasie broszury polityczne (podpisywane właściwym nazwiskiem). Około 1950 wyjechał do Argentyny i zamieszkał w Buenos Aires. Od 1961 był redaktorem organu związku Polaków w Argentynie, tygodnika *Głos Polski*. Kontynuował twórczość publicystyczną. Zmarł 20 czerwca 1974 w Buenos Aires.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kariera Edwarda Merkla. [Powieść kryminalna]. Druk. ok. 1925.

Utwór opublikowany przez „jedną z efemerycznych popołudniówek”, inf.: A. Nasielski, *Kultura*, Paryż 1975 nr 4.

2. Sacco i Vanzetti. Wwa: Nakł. Księg. Robotniczej 1928, 38 s.

Podp.: Roman Dąbrowski.

3. [Ostatnia maska]. Powst. przed 1930.

Przekł. niem.: Die letzte Maske. [Przeł.] T. Brun. Wien: Glöcker-Verlag [1930] s. 5-231; współwyd. z: J. Popowici: Grusel in Maracaibo; J. Braunweiser: Träumerei.

4. Miss o szkarlatnym spojrzeńcu. Powieść z niedalekiej przyszłości. Wwa: Tow. Wydawn. „Rój”

1930 [antydat. 1929], 241 s. Wyd. nast. z podtyt.: Powieść sensacyjna. Łódź: Kolumna 1948.

5. Mord na Placu Trzech Krzyży. [Powieść]. Wwa, Pozn.: „Mrówka” [ok. 1930]. Wyd. nast. Wr.: KAW 1990, 167 s.

Przekł. czes.: 2500 dol. za carreda. [Przeł.] J. H-ský. Praha 1930.

6. Szpieg z Falklandów. Powieść sensacyjna. Wwa: *Powieści Sensacyjne* 1930.

7. Tajemnica kanału La Manche. Powieść kryminalna. Wwa, Stanisławów: „Renaissance-Universum” [1930], 229 s.

Przekł. węgier.: A la Manche titka. [Przeł.] I. Mészáros. Budapest [1930].

8. Chicago – miasto zbrodni. Wwa: Rój [1931], 58 s.

9. Akcje „A.T.N.”. Powieść. [Współaut.:] M. Borkowicz [właśc.: S. Dunin-Borkowski]. T. 1-2 [współoprawnel]. Wwa: S. Cukrowski [1932], 304 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 14.

10. Czarny trójkąt. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 208 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 11.

11. Człowiek z „Titanica”. [Powieść]. Wwa: Tow. Wydawn. „Rój” 1932, 207 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 10.

12. Gród szatana. Powieść fantastyczna. Wwa: „Mrówka” [1932], 176 s.

13. Pająk. Powieść sensacyjna. T. 1-2 [współoprawnel]. Wwa: S. Cukrowski [1932], 256 s.

14. Szajka Biedronki. Powieść. [Współaut.:] M. Borkowicz [właśc.: S. Dunin-Borkowski]. T. 1-2 [współoprawnel]. Wwa: S. Cukrowski 1932, 288 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 9.

15. Odwet. Powieść. T. 1-2 [współoprawnel]. Wwa: S. Cukrowski [1933], 255 s.

16. Ostatnia gra Yoshimury. Powieść. T. 1-2 [współoprawnel]. Wwa: S. Cukrowski [1933], 256 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 19.

17. Sprawa Rity Gordon. Reportaż kryminalny. Wwa: Tow. Wydawn. „Rój” 1933, 196 s. Wyd. nast. tamże 1938.

18. Znak zapytania. Powieść. T. 1-3 [współoprawnel]. Wwa: S. Cukrowski [1933], 360 s.

19. Żółty szatan. Powieść. T. 1-2 [współoprawnel]. Wwa: S. Cukrowski [1933], 256 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 16.

20. Omyłka doktora Vulpiusa. Powieść. *Gaz. Warsz.* 1934 nr 231-310.

21. Sprawa Nr 777. Powieść. T. 1-2. Wwa: S. Cukrowski. Por. poz. 36.

- T. 1. Rena. [1934], 127 s. Wyd. nast. współwyd. z t. 2 tamże 1934, 254 s.
Adapt. film.: Scenariusz: E. Bunda. Reż.: M. Waszyński. Ekran. 1938.
- T. 2. Kraty. Współwyd. z t. 1 1934.
22. W walce z Arseniuszem Lupinem. Powieść. T. 1-2 [współoprawne]. Wwa: S. Cukrowski [1934], 255 s.
23. Defraudant. Powieść. Wwa: Nowa Powieść [1935], 263 s.
Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 30.
24. Małżeństwo Neili Forster. Powieść. T. 1-2 [współoprawne]. Wwa: S. Cukrowski 1935 [antydat. 1934], 128 s. Wyd. nast. Lubl.: KAW 1991.
25. Mister X. Powieść z życia współczesnej Warszawy. *Gon. Warsz.* 1935 nr 1-167.
26. Podwójne życie Grety Nielsen. [Powieść]. ABC 1935 nr 1-74.
27. Salwa o świcie. Powieść. Wwa: S. Cukrowski 1935, 248 s.
Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 28.
28. Serca szpiegów. Powieść. Wwa: S. Cukrowski 1935, 256 s.
Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 27.
29. Tajemnica Axela Branda. [Powieść]. *Gon. Warsz.* 1935 nr 214-241; 1936 nr 1-17.
30. Złote sidła. Powieść. Wwa: Nowa Powieść [1935], 267 s.
Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 23.
31. Najazd cywilizacji. [Reportaż z Abisynii]. Wwa: Skł. gf. Dom Książki Pol. 1936, 120 s.
32. Życie i śmierć Axela Branda. [Powieść]. *Polonia* 1936 nr 4351-4387; 1937 nr 4388-4405.
33. Spóźnione świtanie. [Powieść]. *Polonia* 1937 nr 4716-4756.
34. Wieczór bez jutra. [Powieść]. *Polonia* 1937 nr 4654-4715.
35. Ostatni występ Turwida. Powieść. Wwa: Nowa Powieść [1938], 269 s.
Na okł. tytuł: Ostatni występ Wiktora Turwida.
36. Prokurator Garda. Sprawa 777. Powieść. T. 1-2 [współoprawne]. Wwa: Nowa Powieść [1939], 215 s. Por. poz. 21.
37. Śmierć w operze. Powieść. Wwa: Nowa Powieść [1939], 301 s.
38. Dlaczego nie wracamy. [Broszura polityczna]. Rzym, Londyn, Nowy Jork: Pol. Dom Wydawn. K. Breiter 1946, 35 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1946, wyd. 3 1946, wyd. 4 1946.
Podp.: Roman Dąbrowski.
39. Koniec Sherlocka Holmesa. Opowieść melancholijna. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1946, 64 s.
40. Nie! Nie! Nigdy! [Broszura polityczna]. Rzym, Londyn: K. Breiter 1946, 15 s.
Podp.: Roman Dąbrowski.
41. Obozy na Cyprze. [Broszura polityczna]. Rzym, Londyn: K. Breiter 1946, 15 s.
Podp.: Roman Dąbrowski.
42. W sprawie polskiej emigracji. Memoriał. Rzym: [b.w.] 1946, 16 s.
Podp.: Roman Dąbrowski. – Wyd. na prawach rkpśu.
43. Stanisław Mikołajczyk. Słowo i czyn. Londyn: „Głos wolny” 1948, 62 s.
Podp.: Roman Dąbrowski.
44. Pan y vino. Buenos Aires: K. Breiter 1952, 53 s.
Podp.: Roman Dąbrowski.
45. Sto dni Mussoliniego. Buenos Aires: Skł. Książki Pol. 1952, 323 s. Wyd. nast. Nowy Jork 1956.
Podp.: Roman Dąbrowski.
Przeł. ang.: Mussolini. Twilight and fall. [Przeł.] H.C. Stevens. Melbourne, London 1956.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (B. Winklowa).

H. *Gaz. Warsz.* 1932 nr 225 [rec.: Pająk]. – [T. Sinko] *R. Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 44 [rec.: Człowiek z „Titanica”]. – [Defraudant.] [T. Sinko] *R. Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 16; [W. Zechenter] w z. *As* 1935 nr 7 [dot. też: Złote sidła]. – [Najazd cywilizacji.] B. Dudziński. *Wiad. Lit.* 1936 nr 31; [J. Kryszkowski] J.K. *Misje Katol.* 1936 nr 9; R. Suster. *Polonia-Italia* 1936 nr 5. – A. Nasielski: M.R. *Kultura*, Paryż 1975 nr 4. – W. Wahnout: *Kumoterstwo. Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1975 nr 1.

B.D.

ROPPEL Leon
1912-1978

Pseud.: Józef Larski; L.R.; Lar.; Leon Orłowski; (Lu); P.T.; Pięć Tóna; R.A.R.
Prozaik, poeta, badacz literatury i języka kaszubskiego, edytor, publicysta.

Urodzony 19 września 1912 w Wejherowie; syn Franciszka Roppla, pracownika kolei, działacza kaszubskiego, i Julianny z domu Szreder (Schröder). W 1933 ukończył gimnazjum klasyczne w Wejherowie i rozpoczął studia początkowo w zakresie filologii słowiańskiej, później niemieckiej na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1937 uzyskał absolutorium. Debiutował w 1933 na łamach *Gazety Kaszubskiej* artykułem pt. „Powtórzona historia” (nr 122; podp. R.A.R.; następnie zamieszczał tam cotygodniowe felietony pt. „Pięć Tóna godô”) oraz jako poeta w *Gazecie Gdynskiej* wierszem pt. „Antoniemu Abrahamowi w hołdzie” (nr 143). Około 1935 był współzałożycielem Polskiego Teatru Akademickiego w Krakowie. W 1938-39 publikował artykuły w pomorskich pismach *Kłéka*, *Teka Pomorska*, *Zrzesz Kaszëbsko*

Od lutego do czerwca 1939 pracował jako nauczyciel języka niemieckiego w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. J. Słowackiego w Kowlu na Wąłyniu. Po wybuchu II wojny światowej pracował jako robotnik w firmach budowlanych w Gdańsku i Królewcu, następnie, poszukiwany przez gestapo, zatrudnił się jako księgowy w firmach budowlanych w Libawie na Łotwie i w Johwi w Estonii. Po powrocie do kraju w 1945 zamieszkał w Gdyni-Orłowie i podjął pracę w Zarządzie Miejskim w Sopocie. W tymże roku uzyskał magisterium na UJ. W 1946 ożenił się z Marią Ludwiką Makowską, bibliotekarką. Nawiązał współpracę z rozgłośnią gdańską Polskiego Radia, w dziale audycji regionalnych. Następnie pracował jako księgowy w Społecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym (później Gdańskie Przemysłowe Zjednoczenie Budowlane; 1946-54) i w Zjednoczeniu Budownictwa Wojskowego w Gdyni (1954-57). Równocześnie rozwijał twórczość literacką, publikując prozę, wiersze, rozprawy i artykuły w czasopismach regionalnych, m.in. w *Rejsach* (1946-58, liczne wiersze, artykuły, proza podp. też Pietów Tóna) i *Kaszëbë* (1957-61; artykuły podp. też: Józef Larski, L.R., Leon Orłowski, (Lu), P.T., Pietów Tóna). W 1957 współuczestniczył w zakładaniu Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. W 1957-59 był pracownikiem organizacyjnym w oddziale redakcji *Słowa Powszechnego* w Gdańsku, w 1959-60 pełnił obowiązki zastępcy dyrektora do spraw organizacyjnych w Instytucie Bałtyckim w Gdańsku. W 1958-61 był radnym MRN w Gdyni. W 1959 został członkiem ZLP. W 1961-62 pracował jako redaktor w Dziale Wydawnictw Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. W 1962 otrzymał literacką nagrodę Prezydium WRN w Gdańsku. Od tegoż roku pracował jako lektor języka niemieckiego kolejno w Akademii Medycznej w Gdańsku, w Wyższej Szkole Pedagogicznej i na Uniwersytecie Gdańskim (UG; 1963-70). Współpracował w tym czasie z *Biuletynem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego* (1963-69) i *Literami* (od 1964). W 1964 otrzymał nagrodę regionalną im. W. Pietrzaka, przyznaną przez Stowarzyszenie „Pax”. Był korespondentem terenowym „Nowej księgi przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich”, opracowanych przez zespół pod kierunkiem prof. Juliana Krzyżanowskiego, oraz inicjatorem *Biblioteki Kaszubskiej* w Wydawnictwie Morskim. Należał do współzałożycieli Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. W 1970 został wykładowcą w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych UG. W tymże roku za pracę publicystyczną i edytorską otrzymał Medal Stolema, przyznawany przez Klub „Pomerania” przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim, oraz nagrodę Ministra Żegluga za badania nad portami słowiańskimi. Uczestniczył w pracach nad ustalaniem za-

sad pisowni kaszubskiej (1974). W 1977 przeszedł na emeryturę. Wchodził w skład Podkomisji Językowej Komisji Morskiej Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku, był członkiem Gdańskiego Towarzystwa Naukowego i Polskiego Towarzystwa Nautologicznego. Wyróżniony odznaką honorową „Za Zasługi dla m. Gdańska” (1960), odznakami „Zasłużony Działacz Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich” (1964) i „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1965). Zmarł 12 maja 1978 w Gdyni.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na jantórowym brzegu. Powiostki kaszëbskie. Dżel 1. Słowo wstępne i objaśn. ... Wejherowo: Tygodnik *Kłëka* 1939, 68 s.

Podp.: Pietów Tóna. — Niemal cały nakład został spalony przez Niemców we wrześniu 1939 w Wejherowie. Zawartość: Słowo wstępne; Uwagi o pisowni kaszubskiej. — Babie zebra; Jadam i Ewa; Bliza; Kukówka; Złoto Bóltu; Prósze welacejé; Kaszëbskô tobaka, abo jak to bëło prze slubie Polski z Bóltém; Zydá è Norda; Czemu sw. Pióter je lësy?; Na jantórowym brzegu; Pies z pismem; Utczëwy zlodzëj; Kowól Pióterk; Jak to z wilkiem bëło; Rëbë! Rëbë!; Gyddanyze; Woda w gebie.

2. Żeglarz „Złocistego słońca”. «Odejście Jana z Kolna». Widowisko nadmorskie z śpiewami i tańcami. Wejherowo: Stow. „Kultura i Sztuka” 1949, 27 s., powiel.

Także w innej wersji jako libretto operowe z muz. J.M. Wiczorka.

3. Nasze stronë. Wybór wierszy i opowiadań kaszubskich. [Autorzy: ..., J. Piepka] Staszków Jan. Wstęp: L. Bądkowski. Uwagi o dialekcie kaszubskim i pisowni kaszubskiej ... Wwa: LSW 1955, 204 s.

L.R. podp.: Pietów Tóna. — Autorstwa L.R. wiersze oraz opowiadania: Powiostki; Diöbel w becze; Powiostka o bocianim królu; Narodzinë pocałunku; Trzëkrotno omylka Borëtë; Ancëkrëst w Lëzënie.

4. Przegląd historyczny prac nad polskim słownictwem morskim w latach 1899-1939. Gdańsk: Ossol. 1955, 66 s. Tow. Przyj. Nauki i Sztuki w Gdańsku. Komisja Morska.

5. Orzeche do uceche abo pół tësąca kaszëbsciëch zagódk. Gdańsk: Woj. Dom Twórczości Lud. w Gdańsku 1956, 92 s.

Podp.: Pietów Tóna.

6. We żniwa. Dwa obrazki sceniczne z Kaszub. Fragm. I aktu widowiska w oprac. lit. i scen. ..., z muz. P. Szekli. We żniwa: *Teatr Lud.* 1948 nr 7/8 s. 337-346. Wyd. osob. całosci Gdańsk 1960, 19 s. Nagroda w konkursie na sztukę lud. zorganizowanym przez Woj. Dom Kultury w Gdańsku w 1960.

7. Florian Ceynowa, twórca regionalizmu kaszubskiego. Dod. do *Biul. Zrzesz. Kasz.-Pom.* 1967 nr 6, 46 s.

Fragment przemówienia wygl. 7 V 1967 w Sławoszyńcu na akademii zorganizowanej w 150-lecie urodzin F. Ceynowy.

8. Gdzie leżało Truso? [Rozprawa historyczna]. Wyd. 2 [!] Gdynia 1970, 37 s. Pol. Tow. Nautologiczne. *Limnologica. Pr. i Mater. Komis. Hist. Portów*. Polska wersja referatu wygl. w jęz. niem. na Międzynarodowym Kongresie Nauczycieli Szkół Wyższych w Weimarze w 1968.

9. Zwycięstwo pieśni. O Lubomirze Szopińskim. [Szkic biograficzny]. Gdańsk, Sztutowo: Oddz. Miej. Zrzesz. Kaszub.-Pomor., Muzeum Stutthof 1970, 35 s. Wyd. 2 popraw. i poszerz. tamże 1976, 57 s.

10. Izydor i Teodora Gulgowscy i ich dzieło we Wdzydzach. Kościerzyna: Zrzesz. Kaszub.-Pomor., Oddz. Powiatowy w Kościerzynie 1975, 49 s., powiel.

11. Dykteryjki i historyjki z Kaszub. Gdańsk: WM 1977, 233 s.

12. Z pieśnią do cebe jidzema mateńko. [Wybór wierszy]. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor., Oddz. Miej. 1988, 91 s.

Rozprawy i artykuły w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Nazwy terenowe słowińskiej wsi Kluki na podstawie mapy F. Pallasa z 1926 r. *Rocz. Gdań.* 1962 t. 21 s. 237-264. — Krótki rys literatury kaszubskiej do 1939 roku. W: Literatura i język. Gdańsk 1967 s. 7-45. — Florian Ceynowa jako folklorysta. W: W świecie pieśni i bajki. Wr. 1969 s. 233-245. — Nieco o rozprzestrzenieniu się połabskiej pieśni „Ptasie wesele”. *Letopis Instytutu za Serbski Luduspyt*, Budziszyn 1970 s. 172-182. — Ze stosunków kulturalnych łużycko-kaszubskich. W: Polsko-łużyckie stosunki literackie. Wr. 1970 s. 97-120. — Z dyskusji o Truso i Elblągu. Czy nazwa „Elbląg” jest kontynuacją nazwy „Ilfing”? *Naukologia* 1976 nr 2 s. 28-40.

Przekład

1. J. Karnowski: Pięć pieśni z Kaszub. Muz.: J.M. Wieczorek. Tekst pol. ... Gdańsk: Woj. Dom Twórczości Lud. 1960, 25 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. F. Sędzicki: Z kaszubskiej niwy. [Wiersze]. Wybrał, wstępem i objaśn. opatrzył ... Wejherowo: Stow. „Kultura i Sztuka” 1949, 61 s.

2. F. Sędzicki: Jestem Kaszubą. Wybór utworów. Przygot., wstępem, uwagami o pisowni i słownikiem opatrzył ... Melodie do pieśni zebrał i oprac.: W. Kirstein. Wwa: LSW 1956, 367 s.

3. A. Majkowski: Wiersze i frantówci. Oprac. oraz słowo wstępne ... Gdynia: WM 1957, 139 s.

4. F. Sędzicki: Baśnie kaszubskie. [Oprac.:] ... i L. Bądkowski. Wwa: LSW 1957, 210 s.

5. [J. Karnowski] Budzysz Wóś: Nowotnè śpiéwe i wiersze. Zebrał, oprac. oraz słownikiem opatrzył ... Gdynia: WM 1958, 138 s.

6. Pieśni z Kaszub. Oprac. muz.: W. Kirstein. Oprac. tekstów ... Przedm.: A. Bukowski, Gdańsk: Prez. MRN, Kom. Roku Jubileuszowego. 500-lecie powrotu Gdańska do Polski 1958, 267 s.

Tu część tekstów pieśni autorstwa L.R.

Nagroda Srebrny Medal m. Gdańska oraz odznaka „Za Zasługi dla m. Gdańska” w 1958.

7. J.H. Derdowski: O panu Czörlinscim, co do Pucka po sece jachół. [Poemat]. Oprac., słowo wstępne i słowniczek ... Gdynia: WM 1960, 167 s.

8. J. Piepka: Stojedna chwilka. [Wiersze, satyry, obrazek sceniczny]. Słowo wstępne i słowniczek ... Gdynia: WM 1961, 102 s.

9. Z. Binerowski: Gdański przemysł okrętowy od XVII do początku XIX wieku. (Rozprawa doktorska). Przygot. do druku ... Gdańsk: Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. 1963, 298 s.

10. Ma jesma od morza. Poezja i proza kaszubska o morzu. [Antologia]. Oprac. ... Gdańsk: Woj. Dom Twórczości Lud., Zrzesz. Kaszub. 1963, 178 s.

11. Z księgi mądrości morzan. 13 centurii przysłów i powiedzonek kaszubskich o morzu. Zebrał ... Gdańsk: Woj. Dom Kultury, Zrzesz. Kaszub.-Pomor. w Gdańsku 1965, 64 s., powiel.

12. F. Ceynowa. [Wybór pism i bibliografia]. *Biul. Zrzesz. Kasz.* 1966 nr 3 s. 5-117, powiel.

Tu także szkic biogr.: Florian Ceynowa.

13. Wybór współczesnej poezji kaszubskiej. [Oprac.], słowo wstępne ... Gdańsk: ZG Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1967, 76 s., powiel.

14. J. Karnowski: Utwory sceniczne. Słowo wstępne: K. Ostrowski. Utwory oprac. i słownikiem opatrzył ... Gdańsk 1970, 108 s., powiel. Wyd. jako *Pomerania* 1970 nr 4.

15. J.H. Derdowski: Kaszëbë pod Widnem. [Poemat]. Do druku przygot. ... Gdańsk: Oddz. Miej. Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1971, 30 s.

Przekł. ang.: Kassubians at Vienna. [Przeł.] G.A. Wilson. London 1994.

16. J.H. Derdowski: Kuh-Jaw-Jack. Wochenblatt wszechbracki, kujawiacki, netzbruderski a po polski. Gdynia 1971, 42 s.

Druk bibliofilski.

17. A. Nagel: Cassubia, fidelis. [Wiersze]. Zebrał, posł. i słowniczkiem opatrzył ... Gdańsk: Wyd. Kultury Prez. WRN w Gdańsku; Wejherowo: Gdańskie Tow. Przyj. Sztuki, Oddz. w Wejherowie 1971, 111 s.

18. L. Heyke: Kaszëbszczi spiwë. Wiersze zebrał, oprac. oraz posł. i słowniczkiem opatrzył ... Gdańsk, Wejherowo: Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszub.-Pomor. w Wejherowie, Oddz. Miej. Zrzesz. Kaszub.-Pomor. w Gdańsku 1972, 92 s.

19. A. Pepliński: Niech szemi las. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1973, 24 s.

20. F. Sędziński: Baśnie kaszubskie. [Wybór i układ] ... Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. Oddz. Miej. 1979, 183 s.

Nadto opracowania katalogów wystaw: Jubileusz 60-lecia pracy twórczej artysty malarza Mariana Mokwy. Katalog wystawy w Wejherowie. Wejherowo 1969, 40 s. — Leon Staniszewski. Katalog wystawy artysty malarza. Wejherowo 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1977. — Wywiady: Piętów Tóna. Rozm. J. Strumieński. *Kaszëbë* 1957 nr 4: Zakochany w regionie. Rozm. A. Kiszki. *Dz. Balt.* 1969 nr 40.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PSB (W.A. Drapella). — LP XX w. (A. Bukowski). — SBPN t. 4 (J. Borzyszkowski). — F. Hinze: L.R. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1979 [z.] 4 [tu też bibliografia wybranych prac L.R.] — L. Malicki: Bibliografia prac etnograficznych L.R. *Lud* 1979.

[Nasze stron:] Z. Polsakiewicz: O fałszywej ludowości. *Nowy Tor* 1956 nr 9; J. Strumieński: Debiut — rzecz ludzka. *Ziem. i Morze* 1956 nr 18 [dot. też: J. Piepka: Purtkowe stęgnyl. — F. Hinze. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1959 [z.] 3 [rec. oprac.: Pieśni z Kaszubi]. — E. Melech: Wiedza, talent i serce na usługach Kaszubszczyzny. *Panorama Póln*, 1959 nr 48. — I. Piotrowska: 25 lat pracy twórczej L.R. *Kaszëbë* 1959 nr 2. — S. Swirko. *Lit. Lud* 1959 nr 1/2 [rec. oprac.: Pieśni z Kaszubi]. — J. Izycki: 25 lat pracy twórczej „Piętów Tony”. *Wroc. Tyg. Katolików* 1960 nr 2. — [Florian Ceynowa:] A. Bukowski: Nieudana publikacja o F. Ceynowie. *Gdań. Zesz. Hum.* 1966 nr 14; *Pr. Pomorzoznawcze*, polem.: L. Roppel *tamże* 1967 nr 15; A. Bukowski, *tamże*. — J. Drzeżdżon: „Na jantórowym brzegu” Piętowego Tony. W tegoż: *Piętno Smetka*. Gdańsk 1975. — F. Neureiter, W tegoż: *Geschichte der Kaschubischen Literatur*. München 1978, *passim*. — A. Wysocki: L.R. — pisarz regionalista. *Kierunki* 1978 nr 34. — L. Malicki: L.R. (1912-1978). *Lud* 1979. — Z. Brocki: L.R. (1912-1978). *Slav. Occid.* 1980 t. 37.

M.K.-K.

ROSENSTEIN Erna

ur. 1913

Poetka, malarka.

Urodzona 17 maja 1913 we Lwowie; córka Maksymiliana Rosensteina, sędziego, i Anny ze Schragierów. Około 1918 wraz z rodziną przeniosła się do Krakowa. Uczęszczała do żeńskiego Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Krakowie. W tym okresie rozpoczęła współpracę z podziemnym ruchem komunistycznym. Po zdaniu w 1932 matury wyjechała do Wiednia, gdzie studiowała malarstwo w Wiener Frauer Akademie. Działała w komunistycznej organizacji Wiener Jungarbeiter Verband. W 1934-36 kontynuowała studia malarskie na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w pracowni Wojciecha Weissa. Współtworzyła stowarzyszenie artystyczne Grupa Krakowska. Współpracowała z Teatrem Artystów „Cricot”. Jednocześnie działała w Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom (1930-47) i Komunistycznym Związku Młodzieży Polskiej (1935-38). Po wybuchu II woj-

ny światowej, wyjechała do zajętego wkrótce przez ZSRR Lwowa. Podjęła działalność w tamtejszym Związku Plastyków. W 1940 wyszła za mąż za Allana Kosko, literata, tłumacza (rozwód 1943). W czasie okupacji niemieckiej znalazła się wraz z rodziną w getcie, skąd zbiegła i ukrywając się pod różnymi nazwiskami przetrwała okres okupacji niemieckiej (także powstanie warszawskie) w Warszawie. Po zakończeniu wojny przez pewien czas przebywała w Częstochowie, gdzie pracowała jako nauczycielka i opiekunka dzieci, a następnie zamieszkała w Krakowie. W 1945 została członkiem PPR (od 1948 PZPR). Kontynuowała twórczość malarską. Od 1949 należała do Związku Polskich Artystów Plastyków (ZPAP). Była członkiem założycielem reaktywowanego po wojnie stowarzyszenia artystycznego II Grupa Krakowska. W 1949 przeniosła się do Warszawy. W 1959 zawarła związek małżeński z Arturem Sandauerem, krytykiem literackim, tłumaczem. Rozwijała twórczość plastyczną w zakresie malarstwa, rysunku i książki artystycznej. Uczestniczyła wielokrotnie w wystawach sztuki nowoczesnej w kraju i za granicą. Debiutowała w 1960, opublikowanym na łamach dwutygodnika *Współczesność* przekładem z języka francuskiego recenzji A. Sandauera, dotyczącej utworu „Le Dernier de Justes” A. Schwartz-Barta, drukowanej w 1954 w *Lettres Nouvelles*. Równocześnie od lat zajmowała się twórczością poetycką; pierwszy wiersz pt. „Nic” opublikowała w 1970 w tygodniku *Życie Literackie* (nr 6); zamieszczała tu utwory poetyckie również w następnych latach (do 1990, z przerwami). Wiersze drukowała także m.in. w *Miesięczniku Literackim* (1970-75), *Kulturze* (1973-78, 1980), *Poezji* (1973, 1976, 1986-90) i *Piśmie Literacko-Artystycznym* (1984-85, 1987). W 1984 po rozwiązaniu ZPAP została członkiem Związku Malarzy i Grafików, w 1996 wstąpiła ponownie do ZPAP. Odbyla wiele podróży zagranicznych, m.in. do RFN, USA, Austrii, Francji i Wielkiej Brytanii. W 1996 za twórczość malarską otrzymała nagrodę im. J. Cybisa, a w 1999 za całokształt twórczości artystycznej nagrodę literacką kwartalnika *Metafory*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ślad. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1972, 62 s.
2. Spoza granic mowy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1976, 59 s.
3. Wszystkie ścieżki. Wiersze wybrane. Ilustr. ... Kr.: WL 1979, 167 s.

Cykle: Mówić...; Sprawom bezimiennym...; Wszyscy jesteśmy tylko obok...; Przestnienie...; Za bramą...; poza...; Noc...; Czas spoza czasu...; Niewygaste...; Pomnik tym, którzy nie mówią...; Obecność...; Mieszkac...; Urodziłam się... umrę...

4. Czas. [Wiersze]. Wwa: PIW 1986, 114 s.

5. Erna Rosenstein. Kr.: Stow. Artyst. Grupa Krakowska 1992, 127 s.

Zawiera m.in.: [Wywiady:] Rozmowa L. Guzka z E.R.; To we mnie trwa ... Rozmowa z Z. Macużanką; Na pewno mu nie przeskadzałam. Rozm. J. Baran. — [Wspomnienia:] Wspomnienie; Akademia Szuak Pięknych i środowisko lewicy artystycznej Krakowa (1934-1939); O J. Przybosiu; Lunapark Grupy Krakowskiej. — Nadto wiersze i proza poetycka E.R. oraz art. dot. E.R., H. Ptaszkowskiej i B. Kowalskiej.

6. Trochę z archiwum. [Wiersze]. Legionowo: Miejs. Bibl. Publiczna 1993, 47 s.

7. Jeszcze z archiwum. [Wiersze]. Wwa: Galeria Rzeźby 1994, 64 s.

8. Płynie rzeka. [Wiersze]. Chojnice: Muzeum Hist.-Etnograficzne 1998, 21 s.

9. Promienie Y. Scenariusz filmowy w oprawie teatralnej. *Dialog* 1998 nr 12 s. 5-19.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — Wywiady zob. Twórczość poz. 5 oraz: „Tważę te same, nie te same”. Rozm. M. Małkowska. *Zycie Warsz.* 1994 nr 112; Bez samokrytyki. Rozm. J. Skoczylas. *Wiad. Kult.* 1997 nr 3.

H. Ptaszkowska: E.R. *Poezja* 1967 nr 6, przedr. w: Erna Rosenstein. Kr. 1992. — P. Matywiecki: Dyskrekcja. *Nowe Książ.* 1972 nr 15 [rec.: Ślad]. — [Spoza granic mowy.] M. Chrzanowski: Granice mowy — granice świata. *Nowe Książ.* 1976 nr 19; A. Świrszczyńska: Świat milczenia. *Kultura* 1976 nr 20; W. Krzysztozek: „Aby otworzyć czas ...”. *Literatura* 1977 nr 16; P.T. Rakowski: Wobec obcego świata. *Mag. Kult.* 1978 nr 4. — [Wszystkie ścieżki.] J. Gondowicz: Powidoki pamięci. *Nowe Książ.* 1979 nr 22; P. Dybel: Pekniety czas. *Twórczość* 1980 nr 6; P.T. Rakowski: Puls tej samej krwi. *Mag. Kult.* 1981 nr 2. — [Czas.] A. Patey-Grabowska: Nasze lektury. *Sł. Powsz.* 1985 nr 186; H. Czubała: Poetycki wernisaz. *Zycie Lit.* 1986 nr 33 [m. in. dot. E.R.]; S. Jurkowski: Wobec czasu. *Kierunki* 1986 nr 36. — B. Kowalska: E.R. W: Erna Rosenstein. Kr. 1992. — M. Kuc: Nazwiska E.R. *Gaz. Wyborcza* 1992 nr 19.

B.M.

ROSIŃSKA Maria 1909-1992

Pseud.: Helena Rak; M.R.

Autorka utworów i słuchowisk dla dzieci.

Urodzona 8 czerwca 1909 w Warszawie; córka Mariana Rosińskiego, elektrotechnika, i Jadwigi z domu Wileniec. Uczęszczała do Gimnazjum Leonii Rudzkiej w Warszawie; w 1927 zdała maturę. Następnie studiowała filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim. Po uzyskaniu w 1932 magisterium, pracowała jako nauczycielka łaciny w Gimnazjum i Liceum Anny Jakubowskiej w Warszawie; w ramach prac społecznych kierowała tu samorządem szkolnym; sprawowała też opiekę nad szkołami wiejskimi. Debiutowała w 1936 wierszem pt. „Dłaczego”, opublikowanym na łamach pisma dla młodzieży *Filomata* (nr 78); drukowała tu utwory do 1937. Podczas okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie i uczyła na tajnych kompletach zorganizowanych przez Gimnazjum A. Jakubowskiej oraz Drugie Męskie Gimnazjum

im. J. Kochanowskiego. Po upadku powstania warszawskiego w 1944, została wywieziona na roboty do Niemiec; w 1945 przebywała początkowo w obozach wychodźstwa przymusowego w Osterfeld i Mülheim nad Ruhą, w których prowadziła szkołę podstawową i kursy dla dorosłych oraz kierowała teatrem amatorskim i teatrykiem kukielkowym. Pisała tam teksty dla dzieci, które w 1946 zostały wydane w Hanowerze, aby mogły służyć dzieciom w innych obozach. W grudniu 1946 powróciła do kraju i zamieszkała w Gliwicach. W 1947-69 pracowała w różnych instytucjach: w 1947 prowadziła bibliotekę Huty „Pokój” w Nowym Bytomiu, w 1948 świetlicę dla młodzieży w Hucie „Gliwice”, w 1949 była referentką prasową w Oddziale Informacji Centralnej Zarządu Przemysłu Chemicznego w Gliwicach, a w 1950 referentką Ochrony Zdrowia w tymże Zarządzie, od 1951 pracowała jako ekonomistka płac w Centralnym Zarządzie Przemysłu Barwników i Półproduktów oraz w Zjednoczeniu Budowy Pieców Przemysłowych w Gliwicach. Równocześnie rozwijała twórczość literacką. Wiersze i opowiadania dla dzieci drukowała m.in. na łamach *Iskierek* (1947-51), *Płomyczka* (1948-70), *Świerszczyka* (1949-70), *Świerszczyka-Iskierki* (1951-54), *Misia* (1957-70, 1982, 1985, 1986), *Filomaty* (1958-62). Od 1947 współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk i audycji dla dzieci; od 1950 stała się pisarką tekstów dla Redakcji Audycji dla Przedszkoli. W 1949-50 była członkiem Ligi Kobiet; za działalność w Lidze była dwukrotnie wyróżniona dyplomami uznania. W 1957 została członkiem ZLP; okresowo była członkiem Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego. W 1963-69 pełniła funkcję dokumentalisty w Instytucie Metali Nieżelaznych w Gliwicach. Kontynuowała twórczość literacką. Utwory dla dzieci drukowała nadal w *Płomyczku* (1977-84, 1987), *Świerszczyku* (1977-83, z przerwami) oraz *Jutrzence* (Czeski Cieszyn, 1978/79-1987/88) i *Związkowcu* (1979-82). Wyróżniona m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Zmarła 9 marca 1992 w Gliwicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Książeczka dla dzieci*. [Wiersze i proza]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946, 23 s.

2. O różnych wesołych smykach z zeszytu i z piórnika. Pozn.: Spółdz. Pomocy Szkolnych „Oświata” 1948, 19 s.

3. O chłopcu, który chciał się ścigać z czasem. Wwa: KiW 1949, 16 s.

4. O szybce z okna. Wwa: NK 1950, 23 s.

5. Sprostowanie. Jednoaktówka. Powst. 1955. Nagroda w konkursie dla literatów śląskich w 1955.

6. Patyczki. Wwa: NK 1956, [8] k. Wyd. 2 tamże 1959.

7. Wiatraczek. Powieść dla dzieci. Kat.: Śląsk 1957, 110 s. Por. Słuchowiska radiowe.

8. Barbarki. [Powieść dla dzieci]. Kat.: Śląsk 1960, 222 s.

9. Co się zdarzyło w Pluszatkowie. Wwa: NK 1960, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1969, wyd. 4 1973.

10. Mało nas. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1962, 26 s.

Zawartość: Czerwony kretonik w zielony wzór; Cztery ściany, dach słomiany [por. Słuchowiska radiowe]; Obiecanka – ca-canka; Połowa; Kudłatek; Mało nas ...; Zaczęło się od kółka; Jak Kaczołek Kwak obiad dzielił.

11. W chowanego ze słońcem. Wwa: NK 1963, 33 s.

12. Ewa i chłopcy. [Powieść dla dzieci]. Kat.: Śląsk 1964, 111 s. Wyd. 2 tamże 1978.

13. Pik z latką na uchu. Wwa: NK 1965, [12] k.

14. Trzy podarunki. Wwa: NK 1970, [8] k. Wyd. 2 tamże 1973.

15. Sreberko. Wwa: NK 1973, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1985, wyd. [3] 1989.

16. Dziewczynka z węzełkiem. Komedja dramat. Powst. ok. 1984.

Wyróżnienie w konkursie zorganizowanym przez Min. Kultury i Sztuki, Wyzd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Kat. i T. Nowy w Zabrzcu w 1984.

Słuchowiska radiowe dla dzieci, m.in.: O kropce Roztropce. Radio 1947. — Jak to mała Hania wzięła się do prania. Radio 1951. — Klasa pierwsza się nie spóźnia. Radio 1951. — Przygody dwóch pszczół. Radio 1951. — Jak kłębuszek wędrował. Radio 1952. — Marcinek. Radio 1952. — Pisz kreda po tablicy. Radio 1952. — Przygody Filipka. Radio 1952. — Teatr na stole. Radio 1952. — Dudek – złoty czubek. Radio 1953. — O tym, jak Boguś zamieszkał w domku na kurzej nóżce. Radio 1953. — O złym czarodzieju i dobrej wróżce. Radio 1953. — Jak się kocucik malować uczył. Radio 1955. — Patyczek. Radio 1955. — Cztery ściany, dach słomiany. Radio 1963 [por. Twórczość poz. 10]. — Tajemniczy list. Radio 1963. — Jak trafić? Radio 1966. — Co komu kupić. Radio 1968. — Ciekawe popołudnie. Radio 1975 [III nagroda w konkursie radiowym na słuchowisko dla dzieci w 1974]. — Pod Troją. Radio 1977. — Itaka. Radio 1977. — Wiatraczek. Radio 1978 [por. Twórczość poz. 7].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975, 1988. — SWPP 2 (M. Brykalska). — NSLD (K. Kuliczowska).

H. Skrobiszewska: W kręgu lilijki. *Nowe Książ.* 1960 nr 18 [rec.: Barbarki]. — [Ewa i chłopcy:] J. Karkoszka: Wyjście poza schemat *Poglady* 1964 nr 23; B. Sowińska: Ze świata młodych. *Zycie Warsz.* 1964 nr 256; S. Melkowska: Wśród debiutów. *Twórczość* 1965 nr 3 [m.in. dot. M.R.].

B.M.

ROSIŃSKI Jan

zob. GÓREC-ROSIŃSKI Jan

**ROSTWOROWSKI Henryk
1912-1984**

Pseud.: H.R.; H. Rosiecki; ppor H.R.; ppor Hen.
Poeta, autor tekstów piosenek, tłumacz, publicysta.

Urodzony 27 stycznia 1912 w majątku Rybczewice (pow. Krasnostaw) w rodzinie ziemiańskiej; syn Wojciecha Rostworowskiego, prawnika, publicysty, działacza społecznego, i Elżbiety z Plater-Zyberków. W 1930 zdał maturę w Gimnazjum Państwowym w Zakopanem. W 1930-32 studiował w Institut d'Enseignement Commercial w Grenoble, a następnie do 1939 prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Służbę wojskową odbył w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu (1933/34). Od 1935 pracował jako dziennikarz i publicysta w Polskiej Agencji Publicystycznej w Warszawie. Wziął udział w kampanii wrześniowej 1939 jako oficer ordynansowy generała Zygmunta Podhorskiego, dowódcy Brygady Suwalskiej; został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po kapitulacji, w grupie gen. Franciszka Kleeberga, 6 października dostał się do niewoli i przebywał kolejno w obozach jenieckich w Ziegenhein, Oflagu IX B w Weilburgu, w Osterode i przez pięć lat w Oflagu II C w Woldenbergu. W czasie pobytu w obozach rozwijał działalność literacką, a także teatralną jako autor, tłumacz tekstów oraz aktor. Już w listopadzie 1939 uczestniczył w programach artystycznych słowno-muzycznych „Czarna kawa przy piwie” w Oflagu IX B; był współautorem sztuk wystawianych w teatrze Oflagu II C. Przełożył sztukę J. Giraudoux „Ondyna”. Wiersze zamieszczał w wydawanych przez jeńców powielanych wydawnictwach „Oflag IX B” i „Warsztat Zespołu Zaulek Literacki”. Jego utwory poetyckie i teksty piosenek były też przedrukowywane w krajowych czasopiśmie i wydawnictwach konspiracyjnych (m.in. wiersze: „Ballada o paczkach”, „Kamienioto-my”, „Program sylwestrowy”, „Wierszyk o odwzemu-aniu” w „Antologii poezji współczesnej”. Warszawa 1937 [właśc. 1941]). W maju 1945 powrócił do kraju i został powołany do Wojska Polskiego w stopniu porucznika z przydziałem do Teatru Domu Żołnierza w Łodzi, gdzie występował jako aktor i piosenkarz. Zajmował się też pisaniem tekstów piosenek, które śpiewał przeważnie w opracowaniu muzycznym Franciszki Leszczyńskiej w Polskim Radiu, a ponad 20 z nich nagrał na płytach.

R

W 1946 został zdemobilizowany na własną prośbę. Przekładał utwory dramatyczne, głównie z języka francuskiego; tłumaczył też teksty polskich piosenek na język francuski. W 1946 opublikował w czasopiśmie *Przygoda* (nr 10-27, 30-32) wierszowany cykl dla dzieci pt. „Przygody nieustraszonego Hipka”. W 1948 ożenił się z Teresą Czartoryską, rzeźbiarką. W tymże roku zamieszkał w Warszawie. Od 1951 należał do ZLP. Był członkiem założycielem ZAKR. Zmarł 13 sierpnia 1984 w Warszawie; pochowany w Pyrach pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kamieniolomy. [Wiersze]. Weilburg: Oflag IX B 1940, powiel. Wyd. nast. rozszerz. z podtyt. Wiersze z czasów wojny i niewoli. Wwa: [Nakł. autora] 1981, [22] s.

Wyd. obozowe w 120 egz. numerowanych z ilustr. Jerzego Staniszkisa.

2. Jajko Kolumba. Komedia muzyczna w 5 aktach. [Współaut.:] S. Flukowski, L. Natanson, A. Nowicki. Powst. 1941. Praprem. Woldenberg, Zespół Ofłagu II C 1941. Wyst. w wersji przerobionej Kr., Stary T. 1946. Druk fragm. aktu I *Dz. Pol.* 1946 nr 34 s. 6-7.

3. Nic nie rozumiem. [Farsa; współaut.:] W. Wnorowski. Praprem. Woldenberg, Zespół Ofłagu II C 1941 lub 1942.

Wydania osobne tekstów piosenek z nutami, m.in.: Marsz robotniczej Łodzi. (Łódź to nie tylko Piotrkowska). [Muz.:] F. Leszczyńska. Wwa: Czyt. 1947, 4 s. — Warszawa. [Muz.:] F. Leszczyńska. Wwa: Czyt. 1947, s. — Piosenki świata. Tomik 1-3. Wwa: Wydawn. L. Fiszer 1948, 16 + 16 + 16 s. — Miłosna serenada. [Muz.:] F. Frachowicz. Wwa: Wydawn. E. Kuthan 1949, [2] s. — Jaś i harmonia. [Muz.:] F. Leszczyńska. Wwa: Czyt. 1951, 4 s. — Pieśni. Na głos z fortepianem. [Muz.:] P. Czajkowski. Z. 1-2. Przekł. [z ros.:] H. Kołaczowska, ... Wwa: Czyt. 1951, 27 + 43 s.

Przekłady

1. J. Giraudoux: Ondyna. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. w 1940-1945. Druk w: J. Giraudoux: Teatr. Wwa: PIW 1957 s. 467-602. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1961. TV 1957.

2. E. Roblès: Montserrat. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. ok. 1950. Wyst. Wr., T. Kameralny 1960. TV 1966.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

3. H. Becque: Kruki. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1952.

Masz. jak w poz. 2.

4. H. Delmas, C. Martin: Henri Martin. Sztuka w 3 aktach. Przel.: ... i M. Straszewska-Rettinger.

Oprac. dramaturgiczne: M. Straszewska-Rettinger. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1952, 106 s.

5. R. Vailland: Pułkownik Foster przyznaje się do winy. Sztuka w 5 aktach. Przel.: ... i M. Straszewska. Wwa: MON 1952, 83 s. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1952. TV 1967.

6. W. Hugo: Król się bawi. Dramat w 5 aktach. Wwa: PIW 1954, 195 s.

7. W. Hugo: Hernani. Dramat w 5 aktach. Wwa: PIW 1955, 187 s.

8. M. Achard: Idiotka. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. ok. 1960. Wyst. Wwa, T. Komedia 1961.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

9. M. Achard: Kartofel. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1960.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. — Wyst. też pt. Bulwa.

10. J. Giraudoux: Apollo z Bellac. [Utwór dramatyczny]. Przel.: ... i M. Serkowska. TV 1961.

11. M. Achard: Domino. [Utwór dramatyczny]. TV 1962.

12. M. Camoletti: Latające narzeczone. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, Warsz. T. Objazdowy 1964 (premiera w Sokolowie).

Wyst. też pt. Latające dziewczęta.

13. E. Roblès: Porfirio. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1964.

Inf. o powst. przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 1.

14. P. Barillet, J.-P. Grédy: Lekcja kłamstwa. Przel.: Z. Nawrocka, ... Wyst. Bydgoszcz, T. Pol. 1967.

15. M. Mithois: Madame Coco. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1967. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1972.

Inf. o powst. przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 4.

16. A. Roussin: Mąż, żona i śmierć. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1967.

Inf. o powst. przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 3.

17. A. Roussin: Święta rodzina. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1967.

Inf. o powst. przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 2.

18. Ch. Villdrac: Pogorzelec. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1967.

Inf. o powst. przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 2.

19. M. Achard: Jaś z księżycą. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Zabrze, T. Nowy 1969.

20. M. Camoletti: Perła. [Utwór dramatyczny]. Przel.: W. Dzięciołowski i ... Wyst. Łódź, T. Powsz. 1971.

21. W. Hugo: Tysiąc franków nagrody. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1972. Wyst. Wwa, T. Nowy 1981.

Inf. o powst. przekł.: [J. Matulewicz] JM. *Now. Teatr*. 1972 nr 6.

22. F. Veber: Podłużna walizka. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1974. TV 1984.

23. M. Mithois: Bądź moją wdową. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Syrena 1975.

24. P. Barillet, J.-P. Grédy: 40 karatów. [Utwór dramatyczny]. TV 1976.

25. E. Labiche: Paryska eskapada. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Częstochowa, T. Dram. im. A. Mickiewicza 1976.

26. G. Arout: On i nie on. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Kwadrat 1979. TV pt. On czy nie on. 1995.

Wersja franc. sztuki R. MacDougalla i T. Allana.

27. Piosenki i ludzie. Francuskie piosenki ludowe i ballady. Układ: J. Ukleja. Wyst. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1981.

28. A. Roussin: Zuzanna na bezludnej wyspie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Sosnowiec, T. Zagłębia 1982.

29. F. Veber: Porwanie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1982.

Nadto wg inf. autora: Niepotrzebne uśmiechy; Malborough idzie na wojnę. — H. Balzac: Szkoła wielkich ludzi; Macocha. — P. Barillet, J.-P. Grédy: Kwiat kaktusa. — J. Giraudoux: Śladami Lukrecji. — E. Roblès: Zegar. — R. Rolland: 14 lipca; Nadejście czas. — A. Roussin: Czarownica; Miłość, która się nie kończy; Prawdomówna kobieta; Moralność państwa Jacquet.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967 — PSB (P. Hertz). — RL 1984 (A. Biernacki). J.Z.

ROSTWOROWSKI Jan 1919-1975

Imiona metrykalne: Jan Michał.
Poeta, prozaik, krytyk.

Urodzony 10 września 1919 w Krakowie; syn Karola Huberta Rostworowskiego, dramaturga, poety, i Róży z Popielów; brat Marka Rostworowskiego, historyka sztuki. Naukę w zakresie szkoły podstawowej i trzech klas gimnazjum pobierał w domu. Następnie od 1933 uczęszczał do III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie; w 1938 uzyskał świadectwo dojrzałości. W latach szkolnych zaczął pisać wiersze (trzy utwory satyryczne zostały opublikowane w księdze pamiątkowej „1930-1938. Droga ośmiu lat kl. VIII B Państwowego Gimnazjum III-go im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie”. Kraków 1938). Z powodu złego stanu zdrowia odroczone mu służbę woj-

skową. Rozpoczął studia w Akademii Handlowej w Krakowie. Został członkiem korporacji młodzieży ziemiańskiej Corolla. Po wybuchu II wojny światowej, wyjechał we wrześniu 1939 na wschód Polski, a następnie przez Rumunię i Grecję przedostał się do Francji. Tu wstąpił do Wojska Polskiego i przeszedł szkolenie wojskowe w obozie w Coëtquidan w Normandii. Przydzielony do 1. Dywizji Strzelców, po przeszkoleniu rekrucim i ukończeniu szkoły podoficerskiej, został przyjęty w stopniu starszego strzelca z cenzusem do Szkoły Oficerskiej. W tym czasie ogłaszał utwory poetyckie; m.in. w 1940 wiersz pt. „Wielkanoc”, drukowany w wydawanym w Paryżu dzienniku *Głos Polski* (nr 150). W czerwcu 1940 został wraz z oddziałem ewakuowany z Francji do Szkocji i przydzielony do 1. Brygady Strzelców. Ukończył Szkołę Podchorążych ze stopniem kaprała podchorążego i otrzymał przydział do 1. Dywizji Pancerniej. W tym okresie publikował wiersze i prozę w wydawanych w Wielkiej Brytanii pismach, m.in. w *Odwiecie* (Perth, 1941), *Wiadomościach Polskich* (Londyn, od 1941; tu m.in. poemat pt. „Przystanek nazywał się Szkocja”, 1942 nr 14, który autor uważał za swój właściwy debiut), *Dzienniku Żołnierza* (Szkocja, od 1942), *Polsce Walczącej* (Londyn, od 1942), *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* (Londyn, od 1944). Z powodu choroby i konieczności długiego pobytu w szpitalu, w 1944 został przeniesiony z jednostki liniowej do Kwatery Naczelnego Wodza w Londynie, gdzie pełnił obowiązki korespondenta wojennego. Od września 1944 służył w Polskich Jednostkach Terytorialnych z dowództwem w Edynburgu. Po zakończeniu wojny otrzymał stypendium i podjął studia na wydziale filozoficznym uniwersytetu w Edynburgu. W 1945 ożenił się z Teresą Horodyńską, wówczas studentką. Od lutego 1946 do marca 1947 redagował tygodnik żołnierski *Na przełomie*, w którym również publikował swoje wiersze. Po ukończeniu w 1947 studiów (ze stopniem Master of Arts) zamieszkał w Ascot pod Londynem i przystąpił do spółki ogrodniczej Silwood Park Nurseries, która niebawem została rozwiązana. Rozpoczął wówczas pracę na własną rękę, jako sprzedawca domokrajny żywności kontynentalnej w obozach Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. W 1950 przeniósł się do Charley, a później do Lancaster, gdzie w 1951 założył sklep spożywczy. Kontynuował twórczość literacką. Od 1955 był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie i PEN Club Center for Writers in Exile. W 1957 był członkiem redakcji miesięcznika *Przegląd Polski i Obcy*. Publikował utwory literackie w londyńskich *Wiadomościach* (tu m.in. w 1959 cykl wierszy pt. „Wiersze jednej miłości”), *Tygodniu Polskim* (od 1959), *Kontynentach-Nouym Merku-*

R

riuszu (1963-65) i *Oficynie Poetów* (od 1968). W 1959 otrzymał nagrodę *Wiadomości*, a następnie był członkiem jury nagrody tego tygodnika. W 1962 za całokształt twórczości otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1964 odbył podróż literacką do Stanów Zjednoczonych, zaproszony przez Polski Związek Akademików. W tymże roku zaczął ogłaszać utwory również w pismach krajowych: początkowo w *Tygodniku Powszechnym*, a od 1966 także w *Życiu Literackim* i *Współczesności*. W 1966 przyjechał po raz pierwszy po wojnie do Polski. W 1967 z powodu publikowania utworów w kraju został usunięty ze Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Wycofał się wówczas z jury nagrody *Wiadomości* (w 1968 czasowo, w 1974 ostatecznie). W 1972 powrócił do Polski i zamieszkał początkowo w Lanckoronie, a następnie w dawnym domu rodzinnym w Krakowie. W tymże roku został członkiem ZLP. Kontynuował twórczość literacką. Zmarł 14 listopada 1975 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dni ostatnie i noce pierwsze. [Poemat]. Edinburg: Księg. Pol. „Co słycać” 1945, 38 s.

2. Na cieżwie. [Wiersze]. London: Rolls Book Co. 1945, 62 s.

Tu m.in. cykl: Z czarnych dni.

3. Trzynaście godzin nocy. [Wiersze]. Edinburg: Księg. Pol. „Co słycać” 1946, 33 s.

4. Opatowa Anna. Trzy ballady. Londyn: Wydawn. *Wiadomości* 1962, 43 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. także 1962 [właśc. 1963]; Kr.: WL 1984.

Zawartość: [wstęp:] Metryka Opatowej Anny. — Ballada o Abbotts Ann; Druga ballada o Abbotts Ann; Ciemna jutrznia. (Trzecia Ballada o Abbotts Ann). Adapt. teatr. ballady Opatowa Anna: Wyst. Kr., T. Jednego Dnia 1965.

5. Poezje. 1958-1960. Ilustr. M. Rostworowski. Londyn: Wydawn. *Wiadomości* 1963, 248 s.

Zawiera poematy: Koncert na stacji Victoria; Halina z firmy Luxor. Opowiadanie prawdziwe; Teodor Bakalarz; Niejaki Albin Gąsiorek. — Nadto wiersze oraz cykle: Sprawom; Ludziom; Sercu; Partytura dla mandoliny. (Pamiętnik włoski), — oraz szkice: Miguelo.

6. Muza sprzedajna. 121 wierszyków. Ilustr. T. Rostworowska. London: Caldra House 1964, 157 s.

7. Nasi ludzie. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1965, 159 s.

Zawartość: Nasi ludzie. Czysto wieprzowa inicjatywa; Jan Nepomucen; Stanisław; Mirabelka; Aleksander; Antonina Pokusa; Kazanie księdza Banasa. — Na torze: Oswobodzenie; Mayo; Wyścig.

8. Słowik i miecz. Wiersze. Southend-on-Sea, Essex: Ofic. S. Gliwy 1966, 81 s.

Zawiera wiersz *Złote runo*, — oraz cykle: *Brat kamień*; *Mocny a nieśmiertelny*; *Imię Twoje*; *Opisując różę*; *Anatomia Venus*.

9. Ferebron. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1968, 47 s.

Zawiera m.in. cykl: *Psalm na pustyni*; *Lato 1966*; *Kolor otowiu*.

10. Poemat dla Jolanty. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 54 s.

Cykle: *Poemat dla Jolanty*; *Chodzenie do Marysi*; *****; *Czarny Motyl*.

11. Polowanie i inne wiersze okolicznościowe. Kr.: WL 1972, 79 s.

Zawartość: *Polowanie*; *Inne wiersze okolicznościowe*; *Wybór wierszy dawniejszych*.

12. Z okna widać. [Wiersze]. Wwa: Czyt, 1973, 66 s.

Zawiera m.in. cykl: *Z okna widać*; *Późne lato*.

13. Czas nie zagryza kobiet. Wybór wierszy miłosnych. Kr.: WL 1974, 66 s.

Wiersze z l. 1935-1971.

14. Moje ciało. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 38 s. Wyd. 2 także 1978.

15. Portret z małpką. [Opowiadania]. Kr.: WL 1975, 106 s.

Zawartość: *Jan Nepomucen*; *Drewniana nóżka*; *Kazanie księdza Banasa*; *Stanisław*; *Mirabelka*; *Aleksander*; *Santos*; *Antonina Pokusa*; *Techniczne K.O.*; *Zielony kaftan*; *Portret z małpką*; *Wyścig*; *Oswobodzenie*.

16. Życie wieczne. Opowiadania. Wwa: Czyt, 1975, 181 s.

Zawartość: *Jeden czerwcowy dzień*; *Życie wieczne*; *Boss*; *Melon*; *Nic prostrzego*; *Granica*; *Nagle ta świetność*; *Skocznia*; *Klejnot*; *Wielka jest samotność*; *Harry Potter*; *Perla*, czyli absolutne delikie; *Angielskie ziele*; *Zamykamyl! Zamykamyl!*; *Dodatek chorobowy*; *Uściski*.

17. Kraj i obraz. [Wiersze]. Kr.: WL 1979, 59 s.

Cykle: *Obraz*; *Kraj*.

18. Wybór wierszy. Wwa: Czyt, 1980, 330 s.

Zawiera także wiersze wcześniej niepublikowane.

Przekłady

1. T. Hughes: Wiersze wybrane. Przeł.: T. Truskowska i ... Wybór ... Pośl.: M. Sprusiński. Kr.: WL 1975, 176 s.

2. S. Plath: Wiersze wybrane. Przeł.: T. Truskowska, ... Wybór i pośl.: T. Truskowska. Kr.: WL 1975, 188 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — J. Rostworowski: *Zyciorys na żądanie. Wiadomości*, Londyn 1962 nr 14, uzup. także nr 16/17. — J. Rostworowski: *Spowiedź kataryniarza. Kontynenty-Nowy Merk.*, Londyn 1963 nr 54. — *Wywiad: Ja piszę skórą ...* Rozm. M. Sprusiński. *Odra* 1976 nr 3.

SWPP 2 (M. Brykańska). — PP (J. Czachowska). — PSB (B. Mamoń). — LP XX w. (red.). — RL 1975 (J. Chudek). — Z.R. Wilkiewicz: *Polskie Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

J. Lechoń: *Mały R. Tyg. Prz. Lit. Kola Pisarzy z Pol.*, Nowy Jork 1942 nr 18 łomów. poematu „Przystanek nazywał się

Szkocja". *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 14]. — J. Bielatowicz: Ze świętego Salwatora do Opatowej Anny. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 19. — M. Chmielowiec. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 19 [rec.: Nasi ludzie]. — [Słowik i miecz.] M. Pankowski: Liryka pełną piersią. *Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 22; A. Czerniawski: Niepokromione bestie słów. *Kultura*, Paryż 1967 nr 9. — [Feretron:] M. Pankowski: O nowych wierszach J.R. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 20; T. Szaja. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 35. — J. Bielatowicz: J.R., Poezje 1958-1960. W teoz. Literatura na emigracji. Londyn 1970. — [Czas nie zagryza kobiet.] M. Skwarnicki: Młodzi i starsi. *Tyg. Powsz.* 1974 nr 41; M. Sprusiński. *Literatura* 1974 nr 36. — P. Dybel: „Bo kto nie mówi, ten zabija”. *Nowe Książ.* 1976 nr 5 [rec.: Moje ciało]. — Z. Florczak: Ostatnie książki J.R. *Nowe Książ.* 1976 nr 5 [rec.: Portret z matką; Życie wieczne]. — J. Marx: Ja słucham własnej ciszy pomiędzy słowami”. *Poezja* 1976 nr 3 [rec.: Moje ciało]. — A. Miedzyrzeczki: J.R. 1919-1975. *Literatura* 1976 nr 6. — M. Sprusiński: „Kto nie mówi, ten zabija”. *Kultura* 1976 nr 47. — A.K. Waśkiewicz: Przesłanie J.R. *Nowe Książ.* 1979 nr 18 [rec.: Kraj i obraz]. — M. Sprusiński: „Spraw, by to nie była przenośnia”. *Twórczość* 1981 nr 8 [rec.: Wybór wierszy]. — A. Skwara: J.R. klasycyzm na co dzień. *Poezja* 1986 nr 10/11 [rec.: Opatowa Anna. Trzy ballady]. — Z. Lichniak: J.R. i jego „sprawa”; Poezja różnie oceniana: Wymowa „sprawy Rostworowskiego”. W teoz.: Mój skrowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989.

J.Z.

ROSTWOROWSKI Karol Hubert 1877-1938

Imię Hubert przyjęte na bierzmowaniu.
Krypt. K.H.R.
Dramatopisarz, poeta, publicysta.

Urodzony 3 listopada 1877 w majątku Rybna pod Krakowem w rodzinie ziemiańskiej; syn Joachima Rostworowskiego i Heleny z Moszyńskich; ojciec Jana Rostworowskiego, poety i prozaika. W 1888 rozpoczął naukę, początkowo eksternistycznie, w Gimnazjum św. Anny w Krakowie, a po krótkiej przerwie w 1894, był uczniem Krajowej Średniej Szkoły Rolniczej w Czernichowie. W tym okresie rozpoczął twórczość dramatyczną; trzy pierwsze utwory dramatyczne („Arystyn”, „Śmierć proboszcza”, „Baba. Obrazek z Zakładu Naukowo-Wychowawczego w Czernichowie”) zginęły prawie w całości (z ostatniego utworu zachował się tylko I akt). Po ukończeniu w 1898 szkoły, odbywał roczną praktykę rolną w majątku krewnych w Iwnie w Wielkopolsce. W 1899-1900 studiował rolnictwo na uniwersytecie w Halle. Z tego okresu pochodzą pierwsze jego próby poetyckie; część powstałych wówczas wierszy przeszła do wydanego w 1901 pierwszego zbioru pt. „Tandeta”. W połowie 1900 powrócił do Polski i zatrzymał się w Czarkowach (pow. Pińczów) w majątku wujostwa Pusłowskich. W 1901-07 studiował teorię muzyki (m.in. kompozycję u Hugona Riemanna) i filozofię w Lipsku, a następnie do 1908 w Berlinie. W tym czasie skomponował m.in. sześć pieśni do słów Heinricha Heinego (wyd. 1908; po 1910 nie podejmował już w zasadzie prób w tym zakresie). Napisał też wówczas powieść „Pan Sitowiecki. Wśród nocnej ciszy”, której rękopis zniszczył. Od

1908 mieszkał w Czarkowach i zajmował się twórczością literacką. W 1910 debiutował na scenie teatralnej jako autor dramatu pt. „Pod górę”. W 1914 przeniósł się do Krakowa. Kontynuował pracę literacką nad zamierzonym cyklem ośmiu dramatów poświęconych historii chrześcijaństwa (powstały tylko dwa). Po wybuchu I wojny światowej ze względu na zły stan zdrowia został zwolniony z obowiązku służby w wojsku austriackim. Zajął się działalnością polityczną; został członkiem Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego i tajnej Ligi Narodowej. W 1918 ożenił się z Różą Popielówną. W 1920 zgłosił się do wojska i został odkomenderowany do służby propagandowej. Zaczął uprawiać publicystykę. Od 1920 współpracował z redakcją *Głosu Narodu*; tu m.in. ogłaszał artykuły polityczne i literackie, a także recenzje teatralne (do 1922 w stałej rubryce „Z teatru”). Był prezesem Straży Narodowej w Krakowie (1926-27). Działal społecznie, m.in. jako prezes oddziałów krakowskich Związku Inteligencji Polskiej, Towarzystwa Obrony Ziem Wschodnich, Związku Dziennikarzy Polskich oraz prezes honorowy Stowarzyszenia Opieki Społecznej nad Młodzieżą. Od 1926 należał do Obozu Wielkiej Polski (OWP) i w 1927-28 redagował pismo partii *Trybuna Narodu*. Od 1929 pełnił funkcję prezesa Oddziału Krakowskiego ZZLP. W 1933 został powołany do PAL; zrezygnował z członkostwa w 1937 w proteście przeciw atakowi prezesa Akademii, Wacława Sieroszewskiego, na arcybiskupa kardynała Adama Sapiechę (w związku z jego poleceniem przeniesienia trumny Józefa Piłsudskiego do innej krypty na Wawelu). Po rozwiązaniu w 1933 OWP, został członkiem Stronnictwa Narodowego i z ramienia Stronnictwa był w 1934-37 radnym m. Krakowa. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1936). Zmarł 4 lutego 1938 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tandeta. Poezje. Kr.: Nakł. autora, G. Gebethner i Sp. 1901, 84 s.
2. Tetralogia poetycka. Poezje. Kr.: G. Gebethner i Sp.
Cz. 1. Pro memoria. 1907, 100 s.
Cz. 2. Maya. 1908, 32 s.
Cz. 3. Ante lucis ortum. 1908, 54 s.
Cz. 4. Saeculum solutum. 1909, 38 s.
3. Żeglarze. Studium sceniczne w 3 aktach. Powst. 1908. Druk *Museion* 1912 nr 3 s. 73-127, nr 4 s. 68-109, nr 5 s. 57-102.
4. Pod górę. Dramat w 3 obrazach. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1910, 127 s. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1910.
Wyst. też po przeróbce pt. Bratnie dusze, zob. poz. 10.

5. Echo. Studium dramatyczne w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1911. Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
6. Via Crucis. [Poemat]. *Mies. Lit. i Artyst.* 1911 nr 10 s. 321-334, nr 11 s. 339-416.
7. Judasz z Kariothu. Dramat w 5 aktach. Powst. 1912. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1913. Wyd. Kr.: G. Gebethner i Sp. [1913], 206 s. Wyd. 2 tamże 1913. Przedr. zob. poz. 21, 23, 24, 25. TV 1981. Nagroda Kasy Lit. im. F.S. Lewentala za najlepszy utwór dramatyczny l. 1910-1914. Adapt. radiowa: Judasz. Oprac.: L. Szczepański. Radio 1932.
8. Paweł z Tarsu. [Utwór dramatyczny]. Akt 1. Powst. 1912. Druk w: *Dramat i teatr modernistyczny*. Wr. 1990 s. 199-222. Sztuka nie została ukończona.
9. Kajus Cezar Kaligula. Dramat w 4 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1917. Wyd. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1917, 159 s. Przedr. zob. poz. 21, 23, 24, 25. Adapt. radiowa fragm.: Kajus Cezar Kaligula. Oprac.: J.E. Skiński. Radio 1936.
10. Bratnie dusze. Krotoczwila w 3 aktach z prologiem. Praprem. Kr. T. im. J. Słowackiego 1918. Przeróbka dramatu „Pod górę” [poz. 4]. — Rkps w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
11. Miłosierdzie. Charitas. Misterium w 3 obrazach z prologiem. Praprem. (z dodanym epilogiem) Kr., T. im. J. Słowackiego 1920. Wyd. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1920, 91 s. Przedr. zob. poz. 21, 23. Adapt. radiowa fragm.: Oprac.: W. Radulski. Radio 1935.
12. Straszne dzieci. Bajka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1921. Wyd. Wwa: Tow. Wydawn. 1922, 114 s. Radio 1938.
13. Zmartwychwstanie. Fantazja dramatyczna w 4 częściach ku czci Adama Mickiewicza. Praprem. Wwa, T. Pol. 1922. Wyd. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1923, 99 s.
14. Antychryst. Tragedia w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1925. Wyd. Lw.: Wydawn. Polska 1925, 143 s.
15. Czerwony marsz. Fantazja dramatyczna. *Gaz. Warsz.* 1929 [dod. powieściowy], 31 s. Radio 1929 (recytacja całości przez autora). Wyd. osob. Wwa: *Gaz. Warsz.* 1930, 31 s. Wyd. 3 zmien. Kr.: Wydawn. ZZLP 1936, 54 s. Praprem. fragm. Wwa, T. Reduta 1934. W wyd. 3 dodano prolog pt. Preludia.
16. Niespodzianka. Prawdziwe zdarzenie w 4 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1929. Wyd. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1929, 140 s. TV 1969. Przedr. zob. poz. 21, 23, 24. Cz. 1 trylogii; cz. 2, 3 zob. poz. 18, 19. Nagroda w konkursie T. im. J. Słowackiego w Kr. w 1929, Państwowa Nagroda Literacka w 1932. Adapt. radiowa: Oprac.: T. Byrski. Radio 1932.
17. Prawda o ślubach cywilnych. [Publicystyka]. Włocławek: Druk. Diecezjalna 1929, 14 s.
18. Przewodniczka. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1930. Wyd. zob. poz. 21, 24. TV 1979 [łącznie z poz. 19]. Cz. 2 trylogii; cz. 1, 3 zob. poz. 16, 19. Adapt. radiowa: Adapt.: M. Dąbkowska. Radio 1985.
19. U mety. Sztuka w 4 aktach z epilogiem. Praprem. Pozn., T. Pol. 1932. TV 1979 [łącznie z poz. 18]. Wyd. zob. poz. 21, 24. Cz. 3 trylogii; cz. 1, 2, zob. poz. 16, 18.
20. Zygzaki. O świecie; O sobie; O Bogu. Wiersze różne. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1932, [69] s.
21. Pisma. T. 1-2. Wwa: F. Hoesick 1936, 1937, 440 + 395 s. T. 1: Judasz z Kariothu [poz. 7]; Kajus Cezar Kaligula [poz. 9]; Miłosierdzie [poz. 11]. T. 2: Niespodzianka [poz. 16]; Przewodniczka [poz. 18]; U mety [poz. 19].
22. Don Kiszot za kulisami. (Fraszka w 3 aktach i 2 odsłonach). Powst. ok. 1935. Druk fragm. aktu III; pt. Jubileusz. *Gaz. Warsz.* 1935 nr 115; pt. Don Kiszot za kulisami, *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 7. Druk całości w: K.H. Rostworowski: *Pisma wybrane*. Londyn 1966 s. 491-560, zob. poz. 23. Tytuł wcześniejszej redakcji: *Wesoly jubileusz*.
23. Pisma wybrane. Londyn: Veritas 1966, 561 s. Zawiera poz. 7, 9, 11, 16, 22.
24. Dramaty wybrane. Wstęp: M. Czanerle. T. 1-2. Kr.: WL 1967, 457 + 392 s. T. 1: Judasz z Kariothu [poz. 7]; Kajus Cezar Kaligula [poz. 9]. T. 2: Niespodzianka [poz. 16]; Przewodniczka [poz. 18]; U mety [poz. 19].
25. Wybór dramatów. Oprac.: J. Popiel. Wr.: Ossol. 1992, CXLIV, 573 s. *BN I*, 281. Zawartość: Judasz z Kariothu [poz. 7]; Kajus Cezar Kaligula [poz. 9]; Niespodzianka [poz. 16].

OPRACOWANIA (wybór)

K.H. Rostworowski: *Autobibliografia K.H.R. Wład Lit.* 1938 nr 9. — Wywiad: *Godzina z K.H.R.* Rozm. M. Czuchnowski. *Głos Nar.* 1929 nr 130; Z. Starowiejska-Morstinowa: *W laboratorium wielkiej twórczości. Kultura* 1936 nr 2.

SWPP I. — PP (H. Filipkowska). — PSB (J. Popiel). — LP XX w. (L. Eustachiewicz). — K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884-1933*. T. 2. Lw. 1934.

[Judasz z Kariothu:] S. Tarnowski. *Prz. Pol.* 1912/13 t. 3; E. Leszczyński: *Problem etyczny w „Judaszu z Kariothu” K.H.R. Museion* 1913 z. 3. — H. Bierzchowski: *Bóg w aren-*

dzie. *Gaz. Poranna* 1923 nr 6593. — R. Bergel: Tradycje dramatyki ludowej w teatrze K.H.R. *Życie Teatru* 1926 nr 9 [dot. gl.: Niespodzianka]. — T. Żelenski-Boy: „Karol, Karol, coś narobił, oj, oj, oj...” (Pieśń ludowa). W tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór szósty*. Wwa 1926, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 21. Wwa 1964 [rec.: Antychryst]. — R. Bergel: K.H.R. jako dramaturg. *Głos Nar.* 1927 nr 351. — R. Bergel: Od sztuki do publicystyki i od publicystyki do sztuki. *Nowe dramaty K.H.R. Tęcza* 1929 z. 16. — J. Lechoń: Nowe średniowiecze K.H.R. *Kur. Czer.* 1929 nr 242, przedr. w tegoż: *Cudowny świat teatru*. Wwa 1981. — W. Poźniak: Muzyka w Krakowie [dot. kompozycji i muz. K.H.R.]. *Gaz. Warsz.* 1929 nr 93. — A. Nowaczyński: „Niespodzianka” K.H.R. W tegoż: *Pamflety*. Wwa 1930. — S. Adamczewski: Drogi i bezdroża twórczości R. *Kultura* 1932 nr 13. — J. Birkenmajer: K.H.R. Wiersze różne. *Gaz. Lit.* 1932 nr 5. — K. Czachowski: Twórczość dramatyczna R. *Gaz. Lit.* 1932 nr 7 [zawiera też biografie i bibliografię]. — Z. Nowakowski: Derby literackie. *Il. Kur. Codz.* 1932 nr 80. — A.M. Swinarski: Karol Hubert. *Wiad. Lit.* 1934 nr 52/53. — S.W. Balićki: K.H.R. poeta między człowieczej. *Kur. Lit.-Nauk.* 1936 nr 11. — S. Krokowski: Ale poezji oświeć was blaskiem. (O K.H.R.). *Tęcza* 1936 nr 8. — S. Pięgoń: Tragizm Judasza z Kariothu”. *Głos* 1936 nr 11. — S. Pięgoń: K.H.R. jako dramaturg. *Kur. Pozn.* 1937 nr 464. — S. Skwarczyński: Tragiczne spojrzenie na świat w dramatach K.H.R. *Kur. Łódz.* 1937 nr 43-44. — H. Życzynski: Trylogia K.H.R. *Prosto z Mostu* 1937 nr 48 [dot.: Przeprowadzka; Niespodzianka; U mety]. — S.W. Balićki: „Człowiecze serce któż rozszadzi”. O idei dramatów K.H.R. *Tempo Dnia* 1938 nr 36. — T. Bielecki: K.H.R. Zarys idei społeczno-politycznych. *Polityka Nar.* 1938 nr 3. — K. Czachowski: K.H.R. jako twórca dramatyczny. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 7. — R. Dyboski: K.H.R. *Prz. Współcz.* 1938 nr 192. — W. Gorecki: Kraków w twórczości K.H.R. W: *Księga pamiątkowa na 90-lecie dzielnika „Czas”*, Kr. 1938. — W. Gorecki: Trylogia R. *Czas* 1938 nr 43 [dot.: Niespodzianka; Przeprowadzka; U mety]. — Z. Jachimecki: K.H.R. i muzyka. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 7. — S. Józefowicz: Najnowsze prace o K.H.R. *Mysł Nar.* 1938 nr 48. — M. Klepacz: Karol Hubert Rostworowski. Szkic psychologiczno-ideologiczny. Wil.: Druk A. Zwierzyński 1938, 88 s. — W. Lachnitt: R jako krytyk teatralny. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 7. — Z. Leśnodorski: K.H.R. jako człowiek i pisarz. *Prz. Katol.* 1938 nr 12, 13. — H. Michalski: O pierwszeństwie książce R. *Kultura* 1938 nr 11-12 [dot.: Tandeta]. — H. Michalski: Teatr w poszukiwaniu czytelnika. *Kultura* 1938 nr 2 [rec.: Pisma. T. 2]. — T. Mildner: K.H.R. jako pisarz narodowy. *Mysł Nar.* 1938 nr 7-9. — S. Miłaszewski: Dramaty ludowe i religijne K.H.R. *Mały Dz.* 1938 nr 43-44. — Z. Mysiński: K.H.R. a generacja dzisiejsza. *Ateneum* 1938 nr 2. — M. Nizyński: Sofokles chrześcijański. *Pion* 1938 nr 8. — A. Nowaczyński: Ostatni (Wspomnienie o K.H.R.). *Kultura* 1938 nr 11-12. — Pamięci Karola Huberta Rostworowskiego. Kr.: (Druk. „Poświęciłości i Pracy”) 1938, 16 s. [tu: J.A. Gałuszka: K.H.R. [wiersz]; A. Stawarski: Rzeczy boskie i ludzkie; W. Gorecki: Wspomnienie o K.H.R.; Z. Leśnodorski: R jako poeta liryczny; Żywot i spuścizna artystyczna K.H.R. Według K. Czachowskiego]. — S. Pięgoń: K.H.R. *Gregoriana* 1938 z. 3, przedr. z podtytuł. Epitafium w tegoż: *Wśród twórców*. Kr. 1947, Poprzedz. stulecia. Wwa 1984. — A. Pleśniewicz: K.H.R. Szkice literackie. Wwa: [Druk. Bracia Drapczyńscy] 1938, 22 s. — K. Pruszyński: K.H.R. *Sl. Wil.* 1938 nr 43, przedr. w tegoż: *Wybór pism publicystycznych*. T. 1. Kr. 1966. — [T. Landy] Silvester: K.H.R. *Verbum* 1938 nr 1. — I. Sławińska: Człowiek w dramacie K.H.R. *Pax* 1938 nr 7/8. — I. Sławińska: Wokół teatru K.H.R. *Ateneum* 1938 nr 4/5. — M. Sobanśki: Oddźwięk „Zygzaków” K.H.R. w chrześcijańskiej burzy. *Prz. Powsz.* 1938 t. 217. — Z. Starowiejska-Morstinowa: Człowiek z monolitu (Charakterystyka K.H.R.). *Kultura* 1938 nr 11/12. — T. Terlecki: Dramaturg sumienia. *Teatr Lud.* 1938 nr 4. — H. Wielowiejska: R. — dramaturg. *Nasz Wyrz.* 1938 nr 2. — H. Życzynski: Twórczość K.H.R. *Prąd* 1938 z. 3/4. — W. Bienkowski: Dramat katolickiego pisarza. *Kultura* 1939 nr 6. — M. Piechal: O lirycie R. *Prosto z Mostu* 1939 nr 30.

— K. Czachowski: Droga K.H.R. *Kultura* 1939 nr 20, przedr. w tegoż: *Pod piórem*. Kr. 1947. — P. Grzegorzczak: Człowiek i pisarz. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 50. — T. Safiański: Złoty wiek i upadek ludzkości w młodzieńczej tetralogii K.H.R. na tle historii motywu. *Pr. Polonist.* Ser. 6: 1948 [dot.: Tetralogia poetycka]. — J. Starnawski: Tragizm „Judasza”. *Prz. Powsz.* 1951 nr 5. — L.H. Morstin: K.H.R. W tegoż: *Spotkania z ludźmi*. Kr. 1957. — J. Popiel: R i Camus. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 6. — R. Rostworowska: Uwagi i myśli o Karolu. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 15. — M. Czanerle: O K.H.R. *Dialog* 1960 nr 10, 12. — M. Dziewisz: Kajus Cezar Kaligula. Próba interpretacji. *Pr. Polonist.* Ser. 16: 1960. — J. Kłossowicz: Polscy ekspresjonści. *Dialog* 1960 nr 7. — Z. Grabowski: Dwa oblicza K.H.R. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 42. — J. Gościński: R. Portret autora dramatycznego. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 1. Wwa 1965. — Z. Florczak: Czy R. wróci na scenę? *Nowe Książ.* 1967 nr 10 [rec.: Dramaty wybrane. T. 1-2]. — J. Gościński: Karol Hubert Rostworowski. W: *OLP*. Ser. 6 t. 2. Wwa 1967. — Z. Greń: Dramaty polskie. *Życie Lit.* 1967 nr 41 [rec.: Dramaty wybrane. T. 1-2]. — A. Grzymała-Siedlecki: Dzieła R. W tegoż: *Ludzie i dzieła*. Kr. 1967. — T. Kudliński: K.H.R. *Życie i Mysł* 1967 nr 4/5. — M. Sprusiński: Trudny powrót dramaturga. *Odra* 1967 nr 6 [rec.: Dramaty wybrane. T. 1-2]. — J. Starnawski: O „Kaliguli” K.H.R. (W trzydziestą rocznicę śmierci poety). *Zesz. Nauk. UL* 1968 nr 55. — L. Eustachiewicz: Wokół K.H.R. *Dialog* 1969 nr 6 [rec.: Dramaty wybrane. T. 1-2]. — T.J. Zólcinski: Czy powrót dramaturga? *Więź* 1969 nr 1. — M. Czanerle: Polski Savonarola. W tejże: *Wycieczki w dwudziestolecie*. Wwa 1970. — J. Starnawski: Uwagi o trylogii dramatycznej K.H.R. *Ruch Lit.* 1971 nr 1 [dot.: Niespodzianka; Przeprowadzka; U mety]. — Z. Grzegorzczak: K.H.R. lekcja teatru. *Rocz. Hum.* 1976 nr 2 [dot. przyp. insc. „Pod górę”]. — Z. Mysiński: O twórczości K.H.R. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 45. — J. Starnawski: Tragizm w twórczości K.H.R. *Noceum* 1978 nr 7. — A. Wieczorek: Motyw Judasza Iskarioty w twórczości L. Andriejewa i K.H.R. *Spraw. Opol. TPN* 1981 nr 19. — B. Luft: Na marginesie dramatów R. *Więź* 1982 nr 9. — E.M. Rostworowski: Polska jest sumieniem. *Tyg. Powsz.* 1982 nr 24 [dot.: Zmartwychwstanie]. — M. Rusinek: O K.H.R. W tegoż: *Moja wieża Babel*. Wwa 1982. — S. Jakóbczyk: Kaligula z niespodziankami. Albert Camus i... *Spraw. PTPN* 1979/81 wyd. 1983. — G. Matużek: Ekspresjonistyczne misterium rewolucji. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-lit.* 1984 z. 53. — Z. Piasecki: Pisarstwo K.H.R. *Program Teatru im. J. Kochanowskiego* (Opole) 1984/85 [nr 5]. — Cz. Ryszka: K.H.R. — chrześcijański Sofokles. W tegoż: *milczący obecny i inne szkice o pisarzach katolickich*. Kat. 1984. — E.M. Rostworowski: Czarkawy; Zmartwychwstanie. W tegoż: *Popioły i korzenie*. Kr. 1985. — W. Occhelli: Opowieść Maksyma Gorkiego „Troje” i trylogia dramatyczna K.H.R. *Przeł.* L. Jazukiewicz-Osełkowska. *Stud. Pol.-Slav. Orient. Acta Litteraria* 1988 t. 11. — E.M. Rostworowski: Przed pięćdziesięciu laty. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 6. — J. Popiel: Sztuka dramatyczna Karola Huberta Rostworowskiego. Wt.: *Wiedza o Kulturze* 1990, 200 s. — W. Natanson: R. *Nowe Książ.* 1993 nr 2. — R. Jakubczuk: *Caligula* historique et littéraire: Suétone, Rostworowski, Camus. *Ann. UMCS, Sect. FF* vol. 11: 1993. — R. Jakubczuk: La protestation tragique. „Caligula” de Camus et de Rostworowski. *Lubel. Mater. Neofil.* 1994 nr 18. — T. Dworak: Karol Hubert Rostworowski. Wwa: Wydawn. Pol.; Książka Pol. 1996, 205 s.

J.Z.

ROSTWOROWSKI Mikołaj 1925-1984

Imiona metrykalne: Stanisław Antoni.
Podpisywał utwory też: Nik Rostworowski.
Pseud.: Kacper, M.R.
Poeta, publicysta.

Urodzony 4 września 1925 w Susznie (woj. tarnopolskie) w rodzinie ziemiańskiej; syn Jana Rostwo-

rowskiego i Jadwigi z Wańkowiczów. Naukę w zakresie szkoły podstawowej pobierał w domu. Od 1937 uczęszczał do gimnazjum braci Abrahamowiczów we Lwowie, gdzie ukończył dwie klasy i zdał egzamin do Korpusu Kadetów we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej mieszkał nadal we Lwowie, zajęty przez ZSRR. W 1939-40 uczęszczał do sowieckiej dziesięciolatki we Lwowie i pracował jako chłopiec stajenny na torze wyścigów konnych na Persenkówce. Następnie przedostał się na teren okupacji niemieckiej i przebywał w Trzebieniu pod Kozienicami, gdzie jego ojciec był administratorem majątku Marii Zamoyskiej. Uczył się tam na tajnych kompletach gimnazjalnych; w marcu 1944 zdał maturę w zakonspirowanym Gimnazjum im. T. Rejtana w Warszawie. W lecie tegoż roku przebywał w Lublinie, gdzie też po wycofaniu się Niemców rozpoczął we wrześniu studia ekonomiczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W lutym 1945 wyjechał do Krakowa i podjął studia w zakresie filozofii ścisłej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W tymże roku debiutował jako poeta wierszem pt. „Noc w przyczółku”, opublikowanym w *Walce*, dodatku *Dziennika Polskiego* (nr 107), oraz jako publicysta artykułem pt. „Światopogląd młodych”, zamieszczonym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 8). W 1945-46 był członkiem grupy Zespół Literacki „Inaczej”, utworzonej przez byłych współpracowników *Walki*. W październiku 1946 przeniósł się do Puszczykowa pod Poznaniem. Kontynuował studia ekonomiczne na Uniwersytecie Poznańskim. Jednocześnie pracował zarobkowo jako referent Wydziału Rolnego w Okręgowym Zarządzie Państwowych Nieruchomości Ziemskich Ziemi Lubuskiej. W kwietniu 1947 przeniósł się do Warszawy, gdzie do kwietnia 1948 był zatrudniony w Klubie Poselskim Społeczno-Katolickim, jako sekretarz posła Aleksandra Bocheńskiego z Poselskiego Klubu, i był sprawozdawcą sejmowym dziennika *Słowo Powszechne*. W tym samym czasie studiował socjologię na Uniwersytecie Warszawskim. Następnie został zatrudniony w Spółce Wydawniczej „Pax” (potem w Stowarzyszeniu „Pax”); w 1948-56 pracował w redakcji *Dziś i jutro* kolejno jako redaktor techniczny, kierownik działu, sekretarz redakcji, a od sierpnia 1955 do zaprzestania wydawania tygodnika, redaktor naczelny. W 1950 otrzymał Literacką Nagrodę Młodych im. W. Pietrzaka. Od 1955 należał do ZLP. W 1956 został członkiem zarządu Stowarzyszenia „Pax” i od listopada 1956 do marca 1962 był naczelnym redaktorem tygodnika *Kierunki*; z pismem tym współpracował do 1981. W czasie II Soboru Watykańskiego był korespondentem prasy Stowarzyszenia „Pax”. W 1962 ożenił się z Zofią Kułakowską, muzykologiem. W 1963 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka za twórczość publicystyczną. Od

tegoż roku pracował w wydziale organizacyjnym Stowarzyszenia „Pax”; w 1962, 1965, 1968 był wybierany na członka Prezydium. W 1970 został przewodniczącym Rady Programowej powołanej przy Referacie Współpracy z Duchowieństwem Stowarzyszenia „Pax”. W 1975-77 i 1980-81 przebywał w Rzymie jako stały korespondent *Słowa Powszechnego*. W 1977-79 był kierownikiem redakcji literatury pięknej, przekładowej, a także zastępcą redaktora naczelnego w Instytucie Wydawniczym „Pax”. Po ogłoszeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981, stanął po stronie ówczynie członka Rady Państwa Ryszarda Reiffa, sprzeciwiającego się tej decyzji, i został zawieszony, a następnie w lipcu 1982 usunięty ze Stowarzyszenia „Pax”. Sporadycznie współpracował w następnych latach z miesięcznikiem *Królowa Apostołów*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1955) i Krzyżem Oficerskim (1957) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 8 listopada 1984 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. [B.m.]: Wielkopól. Księg. Wydawn. 1947, 45 s.
 2. Czas dojrzewania. [Reportaże z życia parafii; współaut.]: Z. Przetakiewicz. Wwa 1949. [Inf.: PSB (Z. Lichniak)].
 3. Smuga lata. [Wiersze]. Wwa: Pax 1951, 15 s.
 4. Przeciw nocy. [Wiersze]. Wwa: Pax 1953, 29 s.
 5. Czas niecierpliwych. Artykuły wybrane. Wwa: Pax 1962, 381 s.
- Zawartość: Refleksje i riposty [tu m.in.: O nieudanej próbie dialogu; Chrześcijaństwo i postęp; „Pietrzak” 1958; Duża buźka; Rzeczpospolita ludzka]. – Szkice ideologiczne. – Reportaże. – Echa lektur: Gajcy; Spotkania z poezją [o J. Tuwimie]; Dzwony Nagasaki [rec.: P. Nagai; Dzwony Nagasaki]; „Tak szybko i tak przez strumień” [rec.: B. Brecht; Kaukaskie kredowe kołof]; Nad „Patriotyzmem polskim” [B. Piaseckiego]; O czterech niepodobnych [dot. Z. Łączkowskiego, J. Szczawińskiego, J. Chałasińskiego, J.B. Duroselle’a]; Ostrzeżenie przed integrizmem; Błogosławiony skandal [dot. J. Dobrzyńskiego].
6. Znak solidarności. Korespondent soborowy o schemacie XIII. Wwa: Pax 1965, 146 s.
- Przełk. niem.: Im Aufbruch des Konzils. Betrachtungen zum II Vatikanum. [Przeł.] E. Goltzsch. Berlin 1969.
7. Słowo o PAX-ie. 1945-1956. Wwa: Pax 1968, 158 s. Wyd. 2 tamże 1968.
 8. Dziwy prawdziwe. [Wiersze; autorzy:] K. Rostworowska-Morawska, ... Wwa: Novum 1984, 44 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok 1957.
SWPP I. – PP (J. Łuczyńska). – PSB (Z. Lichniak). – RL 1984 (A. Biernacki).

[Wiersze:] M. Kurzyńska: Debiut. *Dziś i Jutro* 1947 nr 45; R. Sadowski: „Wiersze” N.R. *Śl. Powsz.* 1947 nr 232; S. Czernik. *Odra* 1948 nr 3. — [A. Łaszowski] A. Gerard: Wiersze M.R. *Dziś i Jutro* 1952 nr 43 [rec.: Smuga lata]. — [Przećiw nocy:] J. Górski: Moje trzy grosze. *Dziś i Jutro* 1954 nr 15; Z. Jastrzębski: Sprawy trudne i bliskie. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 6; A. Włodek. *Życie Lit.* 1954 nr 43. — [Czas niecierpliwych:] A. Borkowska: Pasja wartościowania. *Kierunki* 1963 nr 27; J. Chłopecki: Ślad obecności. *Wroc. Tyg. Katolików* 1963 nr 27; M. Wrzeszcz: Ułamek dróg przebytych. *Śl. Powsz.* 1963 nr 187. — W. Janicki: Nagroda publicystyczna M.R. *Kierunki* 1963 nr 49. — [Słowo o PAX-ie:] J. Pluta: Wokół PAXu. *Nadodrże* 1968 nr 17; J. Szczawiński: O PAX-ie słowo prawdziwe. *Wroc. Tyg. Katolików* 1968 nr 27. — Z. Lichniak: Pożegnanie przyjaciela. *Kierunki* 1984 nr 48.

J.Z.

ROSZEWSKI Wojciech 1939-1993

Pseud.: Adwersarz; ak; AK; Andrzej Fornalski; Andrzej Kornalski; M.O.; M.Sz.; M. Szerowski; Maciej Szerowski; W; W.R.; wr; (wr.); WR; (WR).

Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 2 stycznia 1939 w Świniach Warckich pod Łęczycą; syn Józefa Roszewskiego, nauczyciela (zginął we wrześniu 1939), i Jadwigi z Olędzkiej, pielęgniarki. W 1939 przed wybuchem II wojny światowej przeniósł się wraz z rodziną do wsi Sadowne pod Węgrowem. W czasie okupacji niemieckiej i w pierwszych latach powojennych mieszkał w Węgrowie. W 1948 zamieszkał w Tucholi (Bydgoskie), gdzie uczęszczał do szkoły średniej; w 1956 zdał maturę. Następnie studiował matematykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. Po trzech latach przeniósł się na filozofię; równocześnie jako drugi kierunek studiował historię. W tym okresie brał udział w życiu literackim uczelni. Był członkiem rady programowej, a następnie kierownikiem studenckiego klubu Od Nowa. Należał do ZMS i ZSP. Debiutował w 1962 recenzją teatralną tragifarsy J.P. Gawlika pt. „Portret”, opublikowaną na łamach dziennika *Ilustrowany Kurier Codzienny* (nr 141). W 1964 uzyskał magisterium i rozpoczął pracę jako redaktor pisma samorządu robotniczego w Zakładach Chemicznych w Bydgoszczy. Za właściwy debiut poetycki uważał wiersz pt. „In vitro”, opublikowany w tymże roku na łamach dwutygodnika *Pomorze* (nr 10). Od 1965 pracował jako asystent, a następnie starszy asystent Katedry Historii Filozofii i Myśli Społecznej UMK. W 1967 został członkiem PZPR. Rozwijał twórczość literacką i publicystyczną. Od 1969 należał do ZLP. Wiersze, opowiadania, recenzje i artykuły z zakresu teorii kultury drukował na łamach m.in. czasopisma *Nurt* (1965-69, 1974), *Pomorze* (1965-72; tu w 1971 cykl felietonów pt. „Notatnik nieintymny”), *Współczesność* (1966-70), *Kamena* (1968, 1973-79), *Fakty i Myśli* (1968-72; od 1969 członek zespołu redakcyjnego; tu w 1972 cykl felietonów pt. „Cztery

żywioty” podp. Adwersarz), *Fakty* (1973-80; tu w 1975-80 cykl felietonów pt. „Żywioty”, podp. m.in.: Andrzej Kornalski, Maciej Szerowski), *Argumenty* (1970, 1976-84; tu w 1980-81 cykl felietonów pt. „Dla oka i ucha”), *Nouy Wyras* (1973-75, 1978-79), *Ekran* (1975-80), *Sprawy i Ludzie* (1982-85; tu m.in. cykl felietonów pt. „Warszawski bruk”). Od 1982 był członkiem SD RP. Zmarł 17 lipca 1993 w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przez ogień. [Wiersze]. Gdynia: WM 1966, 66 s.
Zawiera m.in. cykle: Ustalenia; Morze pływające; Moja ziemia.
2. Rodzaj wiedzy. [Wiersze]. Gdynia: WM 1969, 75 s.
3. Kamień węgielny. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1973, 53 s.
4. Opis nocy miłosnej. [Powieść]. Gdańsk: WM 1976, 333 s.
5. Nasienie jemioli. [Opowiadania]. Olsztyn: Pojezierze 1980, 249 s.
Zawartość: Szloch bez łez; Ciemna szkatułka; Dźwięk żelaza; Mąż z ziemi Uz ...; Moneta z wizerunkiem; Przestrzelony hełm; Tuna nad kuznią; Nauczanie Madonny; Nasienie jemioli; Dom nad jeziorem; Długa, dobra chwila; Miesiąc Marii.
6. Zapis stanu lękowego. [Powieść]. T. 1-2. Gdańsk: WM 1980, 315 s.
7. Wieża Babel pokoleń. [Publicystyka]. Wwa: KAW 1985, 253 s.
8. Poza zasięgiem hipnozy. [Szkiecy z zakresu socjologii kultury]. Wwa: KAW 1986, 485 s.
9. Sąd nieostateczny. [Publicystyka]. Wwa: KAW 1988, 323 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Przez ogień.] S. Barańczak: Niesie płomień rozumny. *Nurt* 1967 nr 2; K. Nowicki: Między żywiołami. *Współczesność* 1967 nr 1; Z. Spuchalski: Igranie z ogniem. *Pomorze* 1967 nr 1; A.K. Waśkiewicz: Perspektywy synkretyzmu. *Fakty i Myśli*, 1967 nr 5; toż *Wiatraki* 1967 nr 5. — [Rodzaj wiedzy:] K. Nowicki: Poezja — rodzaj wiedzy. *Fakty i Myśli* 1969 nr 16; J. Kryszak: Literatura 1969. *Rocz. Kult. Kujaw i Pom.* 1970 [m.in. dot. W.R.]; J.L. Ordan: Synkretyzm doskonały, czyli cena osobowości. *Orientacja* 1970 z. IV/V; K. Orłow: Przez ogień do rodzaju wiedzy. *Nurt* 1970 nr 2; I. Smolka: W poszukiwaniu zwięzłości. *Współczesność* 1970 nr 17; J. Żernicki: Poeta, powiedzmy R. ... *Pomorze* 1970 nr 3. — [Kamień węgielny:] J. Kryszak: Próba poematu. *Fakty* 1973 nr 46; E. Puzdrowski: Oparzelisko poprawności. *Litery* 1973 nr 10; J. Markiewicz: „Wirujące oko umysłu”. *Nurt* 1974 nr 4. — [Opis nocy miłosnej:] K. Nowicki: Świadectwo. *Fakty* 1976 nr 46; S. Świątek: Bezkarnie przeczytać cudze listy miłosne. *Nowości* 1976 nr 240; J. Kryszak: Poszukiwanie dialogu. *Życie Lit.* 1977 nr 9; K. Mętrak: Mów mi Pumo! *Kultura* 1977 nr 26; M. Milewski: W cieniu Swanna. *Literatura* 1977 nr 3. — A. Nowak: Łęki i nadzieje. *Argumenty* 1980 nr 41 [rec.: Zapis stanu lękowego]. — [Nasienie jemioli:] S. Kryśka: Szarość jako walor. *Argumenty* 1981 nr 34; T. Matulewicz: Miasteczko nad Liwcem. *Warm. i Mazury* 1981 nr 8.

B.M.

ROSZKO Janusz 1932-1995

Pseud.: J.R.; Jan Nepomucen Olizarowski; (jer); R.; Roch; ROCH; Sławomir Uruski; Teodor Bogdanowicz.

Prozaik, reportażysta.

Urodzony 4 listopada 1932 we Lwowie; syn Franciszka Roszki, oficera (zginął w 1939), i Anny z Tatarzyńskich. W okresie II wojny światowej początkowo nadal przebywał we Lwowie, a następnie w Muszynie nad Popradem. W 1945 rozpoczął naukę w Gimnazjum im. Jana Sobieskiego w Krakowie. W tym okresie drukował swoje pierwsze utwory w czasopiśmie *Młoda Rzeczpospolita* i *Świat Przygód*. Po zdaniu w 1949 matury studiował polonistykę, a następnie dziennikarstwo na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); w 1954 uzyskał magisterium. Równocześnie od 1951 pracował jako dziennikarz: najpierw był zatrudniony w *Dzienniku Polskim* w Krakowie, w 1952 w redakcji pisma ZMP *Pokolenie* w Warszawie, a w 1953-68 ponownie w *Dzienniku Polskim*, na którego łamach drukował artykuły i reportaże. W 1952-56 był członkiem Koła Młodych przy ZLP w Krakowie. W 1954 został członkiem PZPR. W 1955 zawarł związek małżeński z Bronisławą Janicką, dziennikarką (rozwód 1965). Został wyróżniony w 1957 i 1962 za twórczość reportażową nagrodą im. J. Bruna, przyznawaną przez SDP. W 1959-80 (od 1970 jako członek redakcji) współpracował z tygodnikiem *Przekrój*, w którym drukował m.in. reportaże. W 1960 za działalność społeczną i kulturalną otrzymał Złotą Odznakę m. Krakowa. W 1966 został członkiem ZLP. W 1967 zawarł związek małżeński z Anną Kopczyńską, inżynierem rolnictwa. W 1967-68 pracował w Ośrodku Krakowskim Telewizji Polskiej. Artykuły, reportaże, felietony i recenzje drukował w tym czasie m.in. na łamach pisma *Życie Literackie* (1970, 1975, 1977, 1980-87), *Gazeta Krakowska* (1974-85, z przerwami, w 1975-80 pt. *Gazeta Południowa*; w 1972-81 cykl felietonów pt. „Moje trzy grosze”) i *Kontrasty* (Białystok, 1978, 1981, 1985-89; tu m.in. opowieści historyczne). W 1972-84 był starszym wykładowcą w Dziennikarskim Studium Podyplomowym przy Instytucie Filologii Polskiej UJ, a w 1974-76 także w Instytucie Nauk Politycznych UJ. W 1973-81 był prezesem Klubu Reportażu przy Zarządzie Głównym SDP. W 1974 zamieszkał w odrestaurowanym przez siebie dworku w Bolechowicach pod Krakowem (w 1985 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki dla użytkowników obiektów zabytkowych). W 1976 otrzymał nagrodę im. B. Prusa, w 1979 nagrodę m. Krakowa w dziedzinie upowszechniania kultury. W 1982-83 wchodził w skład kolegium redakcyjnego pisma *Przegląd Tygodniowy* (drukował tu także artykuły, felietony, m.in. w 1982-83 cykl pt. „Moje trzy grosze”, a w 1986 pt. „Listy spod Wawe-

lu”). W 1983 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia w dziedzinie literatury. Odbył wiele podróży zagranicznych, m.in. kilkakrotnie do Wiednia (1983-84), Paryża (1985), pod Somosierrę w Hiszpanii (1988). W 1983-86 pełnił funkcję wiceprezesa nowego ZLP, a następnie do 1989 prezesa Klubu Literatury Faktu przy Związku. W 1986 był członkiem Komisji Kultury Komitetu Centralnego PZPR. Odnaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim (1978) i Krzyżem Oficerskim (1986) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 18 lutego 1995 w Bolechowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ilość, jakość, oszczędność. Metoda Stefana Lorenca. Kr.: WL 1954, 37 s.

Reportaż dot. murarstwa.

2. Nasze Podhale. [Reportaże; autorzy:] Z. Dudzik, B. Rajca, ... Kr.: Woj. Kom. Frontu Nar. 1954, 97 s.

3. Po ziemi krakowskiej szlakiem sześciolatki. Reportaże. Zdjęcia: H. Makarewicz, W. Piotrowski. Kr.: Woj. Kom. Frontu Nar. 1954, 110 s.

4. [Piętnaście] XV lat spółdzielczości pracy ziemi krakowskiej (1945-1960). [Autorzy:] L. Marciniak, ..., W. Wierzewski. Wwa: CRS [Centr. Rolnicza Spółdz. „Samopomoc Chłopska”] 1960, 360 s.

5. Zautek sześciu wieków. [Opowiadania; współaut.:] S. Bratkowski. Wwa: Iskry 1963, 291 s.

Zawartość: koniec szansy dla bosonogich; Kubuś, który nie był fatalistą; Krąg ser Filipa Buonaccorsi; Kto jak kto, ale kelner nie stracił; Nie zawsze wesoło jest w maju; Baszta małego Borgii; Poglądy pana profesora; Rewolucja w popielatych pończochach; Morderstwo na peryferiach; Przeprowadzka z zaułka wieków.

6. Nie będzie balu dla weteranów. [Reportaże; współaut.:] S. Bratkowski. Wwa: Iskry 1964, 174 s. Reportaże dot. spraw społ.

7. Bez korony. [Reportaże]. Wwa: Czyt. 1965, 259 s.

Reportaże dot. spraw społ.-gospodarczych. — Nagroda w konkursie *Kamery* oraz wydawn. KiW i Iskier w 1964.

8. Ostatki staropolskie. [Reportażowa monografia Jędrzejowa; autorzy:] ..., S. Bratkowski. Wwa: Czyt. 1966, 193 s.

Tu J.R. reportaże dot. rodziny Przyppkowskich.

9. Palenie Judaszów. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1966, 216 s.

Reportaże dot. zagadnień społ. i hist.

10. Brzegami Popradu. [Album; tekst] .. Zdjęcia: H. Hermanowicz. Wwa: SiT 1967, 118 s. Wyd. 2 także 1973.

11. Miedziany kraj. Wwa: Czyt. 1968, 160 s.

Reportaże dot. Lubina.

12. Milowy krok. [Reportaż]. Wwa: KiW 1970, 184 s.

Reportaże dot. zagadnień społ.-gospodarczych.

13. Pogański ksiązę silny wielce. Wwa: Iskry 1970, 388 s.

Reportaże dot. archeologii i historii południowej Polski.

14. Romantyczni. [Powieść]. Powst. 1970, Druk fragm. *Życie Lit.* 1970 nr 46.

II nagroda w konkursie Kom. Organizacyjnego Obchodów 20-lecia Nowej Huty im. Lenina, Oddz. Krak. ZLP, Zarządu Woj. ZMS, *Życia Lit.* i WL w 1970.

15. Jak na Zawiszy. Reportaże z Sądecczynny. Kr.: WL 1971, 209 s.

16. Stary Sącz. Średniowieczna perła Beskidu. Kr.: Prez. MRN w Starym Sączu 1971, 61 s.

17. Zawał. Wwa: Czyt. 1972, 132 s.

Reportaże dot. katastrofy w kopalni „Rokitnica” w Zabrze.

18. Kraków. [Album]. Ilustr. H. Hermanowicz. Tekst ... Wwa: SiT 1973, 27 s. + [42] k. ilustr.

Tekst także w jęz. ang., niem. i ros.

19. Kolebka Siemowita. Wwa: Iskry 1974, 424 s.

Reportaże dot. archeologii w Polsce.

20. Od deski do deski. Kr.: WL 1974, 214 s.

Wyd. nast. Wwa: Stow. Księgarzy Pol. 1986.

Opowieść dot. historii książki.

21. Prawda o górniku Pstrowskim. Wwa: Iskry 1975, 101 s.

Zyciorys Wincentego Pstrowskiego.

22. Huta im. Lenina. 25 lat największego polskiego kombinatu metalurgicznego. Tekst: ..., J. Choma. [Nowa Huta:] Ośrodek Inf. i Propagandy Huty im. Lenina 1976, [86] k.

23. Trzyznaście portretów. [Reportaże]. Wwa: Czyt. 1976, 220 s.

Dot. budowniczych Polski Ludowej.

24. Romantyka małych portów. Kr.: WL 1979, 241 s.

Reportaże dot. zagadnień społ.

25. Wierzynek i jego sąsiedzi. [Opowieść historyczna]. Kr.: KAW 1980, 95 s.

26. Piótn z hymnu. (Tematy polskie). Kr.: WL 1981, 179 s.

Felietony druk. na łamach *Gaz. Krak.* i *Gaz. Polud.*

27. Collegium Maius i jego lokatorzy. Kr.: KAW 1983, 149 s.

Opowieść hist. dot. UJ.

28. Ostatni rycerz Europy. Kat.: Śląsk 1984, 465 s.

Opowieść biogr. o Kazimierzu Pułaskim.

29. Awanturnik nieśmiertelny. Maurycy Beniowski. [Biografia]. Kat.: Śląsk 1989, 309 s.

30. Westerplatte broni się jeszcze. [Powieść dokumentalna]. Kr.: WL 1989, 260 s.

III nagroda w ogólnopolskim konkursie na powieść w 1988 (inf. autora).

Przekłady

1. K. Pruszyński: Noc na Kremlu. Przeł. z ang.: ... i M. Wójtowicz. Wstęp ... Wwa: Rój 1989, 183 s. Wyd. 2 tamże 1989.

2. Dziennik działań bojowych pancernika „Schleswig Holstein”. Wstęp ... Oprac., tłum.: ..., J. Żebrowski. Kr.: Sponsor 1995, 143 s.

Prace redakcyjne

1. K. Pruszyński: Publicystyka. Wybór tekstów: G. Pyka i ... Wstęp ... Wwa: PIW.

T. 1. Niezadowoleni i entuzjaści. 1931-1939. Wstęp ... Komentarz: D. Kołodziejczyk. 1990, 695 s.

T. 2. Powrót do Soplicowa. 1940-1948. Komentarz: D. Kołodziejczyk. 1990, 455 s.

2. K. Pruszyński: Czarna brygada; Wspomnienia normandzkie. [Opowieści]. Przygot. do druku i wstępem opatrzył ... Kr.: Sponsor 1994, 157 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1970, 1988. — Wywiady: Ja tu służbowo. Rozm. A. Rowiński. *Kultura* 1976 nr 28; Zguba reportera. Rozm. J. Snopkiewicz. *Radar* 1979 nr 1; „Wciąż kontrowersyjny chodzę własnymi drogami”. Rozm. B. Rajca. *Gaz. Krak.* 1983 nr 201.

SWPP 2 (M. Brykalska). — LP XX w. (red.). — LPD.

J. Doliński: Nasze zwykłe polskie sprawy. Krakowskie debuty. *Życie Lit.* 1964 nr 26 [m.in. rec.: Zaułek sześciu wieków]. — O. Terlecki: R. i jego lustra. *Dz. Pol.* 1965 nr 209 [rec.: Bez korony]. — A. Dziemiszewska: Reportażysta z prawdziwego zdarzenia. *Nowe Książ.* 1966 nr 17 [rec.: Palenie Judaszów]. — K. Dziwanowski: Staropolskie ostatki. *Nowe Książ.* 1966 nr 14 [rec.: Ostatki staropolskiej]. — [Miedziany kraj.] A. Budzyński: Miedziany, tonący w historii kraj. *Kultura* 1968 nr 46; S. Kozicki: Miedź i ludzie jak złoto. *Nowe Książ.* 1969 nr 3; B. Wojdowski: Szlakami industrializacji. *Życie Lit.* 1969 nr 20; M. Wańkowicz: Moje 3 grosze. *Circulatio collateralis. Nowe Książ.* 1970 nr 3 [m.in. dot. J.R.]. — [Pogański ksiązę silny wielce.] J. Wilhelm: Słowiański ksiązę. *Kultura* 1970 nr 50; K. Burek: Na tropach staropolskiej przeszłości. *Tyg. Pousz.* 1971 nr 2; J. Gąssowski: Baśń o księciu. *Nowe Książ.* 1971 nr 4; W. Gieżyński: Na tropach księcia. *Współczesność* 1971 nr 3. — [Zawał:] K. Jagiełło: „Rokitnica” raz jeszcze. *Nowe Książ.* 1972 nr 16; S. Kozicki: Rzadkość niesłychana. *Kultura* 1972 nr 39; [O. Terlecki] (o.t.): R.: reporter — dramaturg. *Życie Lit.* 1972 nr 43; Z. Szopiński. *Tyg. Kult.* 1972 nr 35. — O. Jędrzejczyk: Czy nauka niszczy legendy? *Życie Lit.* 1974 nr 50 [rec.: Kolebka Siemowita]. — S. Stanuch: Delegacja ... w pradzieje. *Życie Lit.* 1974 nr 46 [rec.: Od deski do deski]. — S. Bratkowski: Opowiadać i pozwolić opowiadać innym. *Literatura* 1975 nr 24 [rec.: Kolebka Siemowita]. — R. Ciemiński: Opowieść o prawdziwym człowieku. *Tyg. Kult.* 1975 nr 35 [rec.: Prawda o górniku Pstrowskim]. — B. Czeszko: Coś małego na pięćsetlecie. *Nowe Książ.* 1975 nr 3 [rec.: Od deski do deski]. — [Kolebka Siemowita.] J. Gąssowski: Gdy Siemowit był ośeskim. *Nowe Książ.* 1975 nr 1; A. Nadolski: Trudno pisać stare baśnie. *Polityka* 1975 nr 6. — A.W. Pawluczuk. *Kontrasty* 1975 nr 12 [rec.: Prawda o górniku Pstrowskim]. — [Trzyznaście portretów:] S. Jankowski: Gdzie szukać idola? *Życie Lit.* 1977 nr 19; R. Karaś: Reportaż nie jedno ma imię. *Polska Janów Stachów. Tyg. Kult.* 1977 nr 40; M. Pie-

czara: Portret myśli technicznej. *Kontrasty*, Białystok 1977 nr 10; M. Kowalski: Prawdziwa trzynastka. *Nowe Książ* 1977 nr 7. — K. Meloch: Póki jestem reporterem. (Opisanie J.R.). *Kontrasty*, Białystok 1978 nr 10. — [Romantycy małych portretów:] Z. Bauer: Reportaż optymistyczny. *Nowe Książ* 1979 nr 17; A. Gołąb: Dyskrekcja zapewniona. *Tyg. Kult.* 1979 nr 28; M. Pęczak: W azylu cichej przystani. *Literatura* 1979 nr 36; M. Pieczara: Rzeczywistość upośledzona. *Kontrasty*, Białystok 1979 nr 10, polem.; J. Roszko. *Tamże* 1980 nr 1. — [Piolun z hymnu:] E. Biela: Neopozytywista. *Tyg. Kult.* 1981 nr 34; A. Warzecha: Romantyczny pozytywista. *Życie Lit.* 1981 nr 38. — [Ostatni rycerz Europy:] M. Chrzanowski. *Życie Lit.* 1984 nr 37; J. Kajtoch: Cena anachronizmu. *Gaz. Krak.* 1984 nr 199; A. Komorowski: Kilka gestów. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 1. — S. Stanuch: Bohaterowie ciężkich czasów. O pisarstwie J.R. *Tu i Teraz* 1985 nr 20. — J. Domański: O Westerplatte inaczej. *Życie Lit.* 1989 nr 43 [rec.: Westerplatte broni się jeszcze]. — [Awanturk nieśmiertelny:] B.S. Kunda: Książka o Beniowskim. *Kraków* 1989 nr 4; W. Nawrocki: W przeciwieństwie i pomysłowościach. *Kultura* 1989 nr 38.

B.M.

ROSZKOWSKI Janusz Bogdan

ur. 1940

Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 14 listopada 1940 w Gdyni; syn Jana Mickiewicza, marynarza (zamordowany w 1941 w Stuttgocie), i Alicji Roszkowskiej, tancerki. W 1945 z powodu choroby matki (a później jej samobójstwa) został oddany do Państwowego Domu Dziecka w Tczewie, gdzie przeżywał, z niewielkimi przerwami, do pełnoletności. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Tczewie; w 1958 zdał maturę. Następnie rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1960 został skazany za zabójstwo w obronie własnej z przekroczeniem granic samoobrony koniecznej na dziewięć lat więzienia; karę odbywał w zakładzie w Nowogardzie. Debiutował w 1965 wyborem jedenastu wierszy, opublikowanych na łamach pisma *Współczesność* (nr 4) ze wstępem Arnolda Śluckiego. Po przedterminowym zwolnieniu, zamieszkał w 1967 w Warszawie. W 1968 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego. Poza okresową pracą na stanowisku korektora w *Miesięczniku Literackim* i *Jazzie*, utrzymywał się z uprawy pieczarek, hodowli karpia, a także hazardu. Pod koniec 1971 wyjechał do Szwecji. W 1972-74 studiował filologię szwedzką na uniwersytecie w Sztokholmie. W 1974 powrócił do kraju. Do 1990 wielokrotnie wyjeżdżał jeszcze do Szwecji, a także Norwegii, gdzie zarabkował zbierając owoce bagienne i leśne oraz podejmując prace budowlane. Kontynuował pracę literacką i zaczął rozwijać twórczość przekładową przede wszystkim z języka szwedzkiego. W 1974 został członkiem ZLP. Wiersze i przekłady drukował na łamach wielu czasopism, m.in. *Miesięcznika Literackiego* (1968-69, 1976-86, z przerwami), *Literatury na Świecie* (1974, 1976, 1984, 1986), *Zwierciadła* (1976-89, z przerwami), *Odry* (1979-80, 1985, 1987-88, 1997-98).

Współpracował także z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. W 1988 zawarł związek małżeński z Beatą Brzezińską. W 1989 zamieszkał w Serocku i zajął się wyłącznie pracą literacką. Dwukrotnie wyróżniony nagrodą im. W. Hulewicza przyznawaną przez Oddział Warszawski ZLP: w 1996 za twórczość poetycką oraz przekłady z literatury szwedzkiej, w 1998 za przekład „Listów miłosnych i nienawistnych” A. Strindberga. Mieszka w Serocku.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Introdukcja*. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1969, 65 s. Zawartość: Hamlet 1960 [fragment], — oraz cykle: Próby i studia; Wyzwoleniec; Powrót do źródeł; Erotyki.

2. *Oratorium*. [Wiersze]. Kr.: WL 1970, 59 s.

Cykle: Próby i studia II; Oratorium; Rozmyślenia (przy ogniu); Erotyki.

3. *Rondo*. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 57 s.

Tu m.in. cykle: Próby i studia; Erotyki; Przypowieść o kamiennych ślepcach.

4. *Punkty*. [Proza poetycka]. Kr.: WL 1979, 75 s.

5. *Blizny na ziemi*. [Wiersze]. Wr.: WL 1985, 93 s.

Cykle: Trawa; Matka; Klinika psychiatryczna; Sanatorium; W ogrodzie; Tatry; Sen; Ona; Luźne zapiski.

6. *W obrotach ciała*. [Wiersze]. Kr.: WL 1988, 79 s.

Cykle: Fazy i zaćmienia; Kulminacje.

7. *Gra luster i ech*. [Wiersze]. Wwa: Anagram; Fundacja Sztuki na Rzecz „Integracji” 1998, 63 s.

8. *Choinka na niebie*. [Opowiadania]. Wwa: Pod Wiatr 1999, 176 s.

Zawartość: Choinka na niebie; Landrynki; Ślub; Kołomyjka; I jedzie się dalej; Dońcia; Kilim; Majówka; Interesy; Przy starej uliczce w Warnie; Wieczór autorski; Kapitan; Dudziarz; Cztery nieba; Bal; Pod każdym drzewem pogrzebany pies; Gdy żona zaczyna chudnąć; Tam; Stary zwyczaj; Pogromca lwów; Próroctwa pradiada Anzelma; Żmija; Kot; Klocki; Być ptakiem i jego lotem.

Przekłady

1. V. Parun: Cztery pieśni. Na mezzosopran i orkiestrę kameralną. [Przeł.] ... Muż.: T. Baird. Kr.: PWM; London J. & W. Chester. Ltd. 1968, 24 k. Wyd. 2 tamże 1979.

Teksty w jęz. pol., niem. i serb.

2. G. Ekelöf: Każdy człowiek jest światem. [Wiersze]. Wybrali i przeł.: ... , Z. Wawrzyniak. Pośl.: Z. Wawrzyniak. Kr.: WL 1984, 82 s.

3. G. Ekelöf: Poezje wybrane. Wybrał, przeł., wstępem i objaśn. opatrzył ... Wwa: LSW 1988, 170 s.

4. A. Strindberg: Spowiedź szaleńca. [Powieść]. Przeł. i pośl. opatrzył ... Wwa: PIW 1988, 356 s. Wyd. 2 tamże 1997.

5. P. Lagerkvist: W sercu genesis. [Dzienniki]. Wybrał, przeł. i posł. opatrzył ... Wwa: Pod Wiatr 1992, 119 s.

Zawiera też: J.B.R. Poszukiwacz prawdy. [Szkieł. – Bóg, Szatan i... mój los. Z J.B.R. rozmowa nie tylko o literaturze szwedzkiej. Rozm. R. Karaś.

6. A. Lundkvist: Poezje wybrane. Wybrał, przeł. i oprac. ... Wwa: LSW 1992, 127 s.

7. H. Martinson: Poezje wybrane. Wybór, przekł. i oprac.: L. Neuger, ... Wwa: LSW 1995, 208 s.

8. A. Strindberg: Listy miłosne i nienawistne. Wybrał i przeł. ... Wwa: Anagram 1998, 356 s.
Nagroda im. W. Hulewicza w 1998

9. E. Lindegren: Wiersze wybrane. Wybrał, przeł., i oprac. ... Wwa: Anagram 1999, 168 s.

10. A. Strindberg: Taniec śmierci. [Utwór dramatyczny]. Wwa: Pod Wiatr 2000, 136 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999.

A. Słucki: Nowy poeta. *Współczesność* 1965 nr 4. – [Oratorium:] S. Balbus: Nowości poezji. *Życie Lit.* 1970 nr 35; T. Olszewski: Progi dojrzałości. *Kierunki* 1970 nr 49. – [Introdukcja:] J. Zacharska: Rady dla poety. *Poezja* 1970 nr 9; A. Pogonowska: Rady dla poety. *Poezja* 1970 nr 6. – [Rondo:] M. Chrzanowski. *Nowe Książ.* 1974 nr 17; I. Smolka: Ćwiczenia wyobraźni. *Życie Lit.* 1974 nr 35. – [Punkty:] M. Łukaszewicz: Jaki pan taki kram. *Nowe Książ.* 1979 nr 15; M. Siwiec: Droga do źródeł. *Nowy Wyrz.* 1980 nr 2. – [Z. Bienkowski] G. Traczyk: Ojcowska Niobe. *Nowe Książ.* 1986 nr 2.

B.M.

ROWIŃSKI Aleksander

ur. 1931

Pseud.: Aleksander Mag; REP.
Reportażysta, powieściopisarz.

Urodzony 9 marca 1931 w Częstochowie; syn Antoniego Rowińskiego, właściciela ziemskiego, i Marianny z domu Szorc. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Częstochowie. Tu też po wojnie uczęszczał do Liceum im. H. Sienkiewicza; w 1950 zdał maturę. Studiował dziennikarstwo na Uniwersytecie Warszawskim. Po uzyskaniu w 1953 dyplomu ukończenia trzyletnich studiów, wyjechał na Śląsk i zamieszkał w Katowicach. W 1954-57 był redaktorem dodatku niedzielnego *Dziennika Zachodniego*. Debiutował na łamach tego pisma w 1955 (nr 272) recenzją z przedstawienia w Teatrze Dramatycznym w Częstochowie „Gromiwoja (Lizystrata)” Arystofanesa. W 1957-58 był sekretarzem redakcji tygodnika *Przemiany*. W 1958 przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1970 pracował jako reportażysta w tygodniku *Prawo i Życie*. W 1960 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy przyznawaną przez SDP, a w 1966 nagrodę Klubu Publicystyki Polityczno-Społecznej SDP. W 1970-72 był publicystą tygodnika *Życie Literackie*, a w 1972-78 tygodnika *Kultura*, gdzie publi-

kował reportaże. Był laureatem nagród i wyróżnień w wielu konkursach na reportaże. W 1975 został członkiem ZLP. W 1976 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego. W 1975 ożenił się z Hanną Giś, tłumaczką literatury anglojęzycznej (rozwód 1990). W 1978-81 współpracował z Polskim Radiem jako komentator Programu dla Zagranicy. Od 1978 współredagował serię *Ekspres Reporterów*. W 1982-83 był redaktorem naczelnym *Przeglądu Tygodniowego*. Od 1985 przez dwie kadencje wchodził w skład Prezydium Zarządu Głównego nowego ZLP, a od 1986 zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP. W 1985-87 był redaktorem w miesięczniku *Kontrasty*, gdzie w 1985 opublikował cykl pt. „Szpalta reportażu”. W 1988 został prezesem i współwłaścicielem Oficyny Literatów RÓJ. W tym czasie przez sześć lat był redaktorem naczelnym miesięcznika Polskich Linii Lotniczych „LOT” *Kalejdoskop*. W 1994 ożenił się z Elżbietą Baranowską. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Posłuchajże, wierny ludu. [Reportaże; współaut.:] J. Ambroziewicz. Wwa: Iskry 1959, 157 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1962.

W wyd. 1 A.R. podop.: Aleksander Mag.

2. Co nam zostanie z tych lat? [Reportaże; współaut.:] J. Ambroziewicz. Wwa: Iskry 1962, 214 s.

3. Błędy i wybaczenia. [Reportaże; współaut.:] J. Ambroziewicz. Wwa: Iskry 1963, 216 s.

4. Gorący czynny. [Utwór dramatyczny; współaut.:] W. Falkowska. Wyst. Wwa, T. Syrena 1964.

5. W naszej ojczyźnie. [Współaut.:] B. Petrozolin. Wwa: PZWS 1964, 260 s.

Popularna praca dot. II wojny światowej.

6. Pod białą-czerwoną banderą. Wwa: PZWS 1966, 73 s.

Popularna praca dot. marynarki handlowej.

7. Wstąpcie do klasztoru. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1966, 174 s. Wyd. 2 tamże 1970.

8. Anioły Warszawy. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1969, 245 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 rozszerz. 1978.

Nagroda tygodnika *Życie Lit.* w 1970.

9. Czarnoksiężnicy. [Reportaże; współaut.:] J. Ambroziewicz. Lubl.: W Lubel. 1969, 205 s.

10. Podróżę prosto przed siebie. [Reportaże]. Wwa: PZWS 1970, 163 s.

11. Świat się kończy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 196 s.

Przekł. szwedz.: Fallet Maria. [Przeł.] C. Berg. Stockholm 1973.

Adapt. teatr.: Wyst. Gdańsk, T. Publicystyki na Przymorzu 1978.

R

12. Rozkoszny Pantoffelland. [Reportaż]. Wwa: MON 1974, 231 s.

13. W lepszym towarzystwie. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1975, 435 s.

14. Szpakami karmieni. [Reportaż; autorzy:] S. Kozicki, ... Wwa: KAW 1978, 325 s. Dot. przestępczości.

15. Tamci żołnierze. [Reportaż]. Wwa: KAW 1979, 211 s.

16. Cofnij wskazówkę zegara. [Reportaż]. Wwa: KAW 1980, 91 s.

II nagroda w konkursie KAW na reportaż dla młodzieży w 1980.

17. Spadek po synach słońca. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1986, 69 s.

18. Pod klątwą kapłanów. [Reportaż historyczny]. Wwa: Alfa 1990, 184 s.

19. Pan Zagłoba. [Powieść]. Wwa: Ag. Wydawn. Ostroróg 1999, 478 s.

Adaptacja

1. Krótkie życie. Scenariusz filmowy na podstawie opowiadania S. Wałacha pt. Żandarmeria. Ekran. 1976.

Tytuł roboczy: Tymi samymi kratami.

Prace redakcyjne

1. S. Roguski: Opowieści wuja z Zawisza. [Opowieści]. Wstęp i oprac. ... Wwa: Iskry 1983, 231 s.

2. D. Defoe: Przypadki Robinsona Kruzo. Oprac. ... [na podstawie przekł. z ang. J. Birkenmajera oraz anonim. przekł. z 1851]. Wwa: KiW 1991, 284 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Ag. Wydawn. „Nałęcz” 1992; wyd. 3 Wwa: Wydawn. Ostroróg 1993, wyd. [4] tamże 1997 [właśc. 1998].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — Wywiad: Reporter z przekory. Rozm. E. Żurek. *Kontrasty*, Białystok 1976 nr 12. LPD.

T. Zimecki: Morfologia reguły św. Benedykta. *Nowe Książ.* 1967 nr 9 [rec.: Wstąpienie do klasztoru]. — J. Rolicki: Oczekiwane reportaże. *Nowe Książ.* 1970 nr 11 [rec.: Anioły Warszawy]. — L. Borski: Od środka. *Nowe Książ.* 1974 nr 14 [rec.: Rozkoszny Pantoffelland]. — [W lepszym towarzystwie:] D. Fikus: „Z zimną krwią” po naszymu. *Polityka* 1975 nr 36; R. Kraś: Kargul i inni. *Tyg. Kult.* 1975 nr 35; Z. Szopiński: Kargul i inni. *Nowe Książ.* 1975 nr 19. — W. Jarnicki. *Nowe Książ.* 1979 nr 18 [rec.: Tamci żołnierze]. — A.W. Pawluczuk. *Nowe Książ.* 1979 nr 7 [rec.: Szpakami karmieni]. — I. Tessarowicz: Sposób na reportaż, sposób na czytelnika. *Nowe Książ.* 1981 nr 4 [rec.: Cofnij wskazówkę zegara].

J.Z.

Urodzony 30 czerwca 1941 w Tambowie w ZSRR; syn Adama Rozenfelda, inżyniera, i Elżbiety z domu Nissenbaum. W 1946 powrócił wraz z rodzicami do Polski i zamieszkał we Wrocławiu. Tu uczęszczał do Technikum Budowlanego. Po przerwaniu nauki w 1958, pracował m.in. we wrocławskim Domu Kultury. W tym czasie rozpoczął twórczość poetycką. Debiutował w 1966 wierszem „Modlitwa”, zamieszczonym w *Agorze* (nr 9). Wiersze i tłumaczenia wierszy z jidysz publikował też m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1966-67), *Życiu Literackim* (1968-88, z przerwami), *Kamienie* (1969-81). W 1967 zdał jako ekstern maturę. W tymże roku zawarł związek małżeński z Bożeną Otmianowską (rozwód 1970). W 1968 pracował jako kierownik Dzielnicowego Domu Kultury w Kielcach. Studiował polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1967/68), i w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie (1968-70). W 1971 zamieszkał w Lublinie. W 1971 ożenił się z Zofią Kaletą, bibliotekarką (rozwód 1982). W 1972-75 studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Pracował w różnych zawodach, m.in. jako bibliotekarz w Bibliotece Wojewódzkiej w Lublinie, sanitariusz pogotowia, restaurator, dziennikarz. Nawiązał współpracę z *Miesięcznikiem Literackim* (1973-80), *Sztandarem Młodych*, *Expressem Wieczornym*. W 1976 otrzymał nagrodę im. J. Czechowicza, przyznaną przez Oddział Lubelski ZLP. W 1980 przebywał z krótką wizytą u rodziców w Izraelu. Od sierpnia 1981 pracował w biuletynie rolników indywidualnych *Solidarność Wiejska* w Bielsku-Białej. W 1982 ożenił się z Jadwigą Radzywińską, pedagogiem (rozwód 1996). W 1982 podjął pracę w Bibliotece Miejskiej w Żywcu. Od czerwca tegoż roku przebywał wraz z rodziną na emigracji w Izraelu. Otrzymywał stypendium uniwersytetu w Tel Awiwie, pracował też fizycznie jako listonosz, sprzątac. Należał do Związku Pisarzy Izraelskich. W 1985 przeszedł na czasową rentę inwalidzką. W maju 1986 wyjechał z zamiarem powrotu do Polski przez Paryż do Rzymu, gdzie przebywał około roku, zabiegając o wizę. W kwietniu 1987 po uzyskaniu zgody władz polskich, powrócił do kraju i zatrzymał się początkowo w Lublinie, a następnie w Złotowie. Kontynuował twórczość literacką. Felietony i reportaże publikował m.in. na łamach *Biuletynu Górniczego*, *Gazety Policijnej*. Współpracował z tygodnikami *Wprost* (1989) i *Tygodnikiem Gdańskim* (w 1989-91 stały felieton) oraz z *Polskim Radiem* (1990-91). W 1992 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Donosiciel*. W 1993 zamieszkał w Warszawie. Od 1994 publikował na łamach *Gazety Polskiej* i *Najwyższego Czasu*. W 1996-99 pracował w Kancelarii Prezydenta RP jako urzędnik, początkowo w Biu-

ROZENFELD Aleksander ur. 1941

Podpisywał utwory też: Rozenfeld-Bożeński.
Pseud.: A.R.; Kornik.
Poeta, tłumacz.

rze Samorządowym, a następnie od 1998 w Zespole do Spraw Wystąpień Prezydenta. W 1997 ożenił się z Ewą Lipiec, romanistką (rozwód 2000). Od 1998 mieszka ponownie w Złotowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Do ciebie mówię. [Wiersze]. [Wwa:] Pax 1971, 15 s.

Podp.: A. Rozenfeld-Bożeński.

2. Świat oczu moich. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 37 s.

3. Jeśli mam być obecny. [Wiersze]. Lubl.: Oddz. ZLP, Koło Młodych Pisarzy 1978, 35 s.

Zawiera m.in. cykl: Mistrzowie polscy.

4. Próba reanimacji. [Wiersze]. [Wstęp:] J. Kornhauser. Kr.: Wydawn. ABC 1981, 68 s.

Wiersze z l. 1976-1981.

5. Tam, gdzie mnie nie ma; Gdzie? Jestem. Tel. Awiw: Eked 1986, 47 s.

Zawartość: Cz. 1. Tam, gdzie mnie nie ma [wiersze z l. 1980-1982, m.in. Poemat dla córki]. — Cz. 2. Tutaj, gdzie jestem [wiersze z l. 1983-1985].

6. Nie bądź mi Polsko macochą. Red.: J. Pałasiński. Roma: PSIK 1987, 37 s.

Zawiera wiersze i prozę.

7. Od drzewa do drzewa. [Wiersze]. Piła: Nadnoteckie Tow. Społ.-Kult. 1989, 47 s.

8. Wiersze z tamtego świata. Pozn.: WP 1989, 49 s.

Wiersze z l. 1981-1987.

9. Podanie o prawo powrotu. Pozn.: WP 1990, 109 s.

Wspomnienia z l. 1982-1987.

10. Wybór wierszy (1976-1989). Wstęp: H. Krall. Wyboru dokonał J. Kornhauser. Kr.: WL 1990, 98 s.

Zawiera m.in. cykl: Z nowych wierszy.

11. Ojciec nasz. [Poemat]. Łódź: Ofic. Bibliofilów 1991, [11] k.

Wyd. bibliofilskie w 100 egz.

12. Mafia, czyli polski Forsyth. [Powieść]. *Donosiciel* 1992 nr 9-32.

Opublikowano 1 część powieści.

13. Erotyki posłuszne. [Wiersze]. Wwa: [Bellona] 1995, 31 s.

14. Jeruzolima 2000. [Wiersze]. [Piła:] Nakł. autora 2000, [11] k.

Wyd. bibliofilskie — Zawiera poematy: Jeruzolima I; Jeruzolima II; Rodzicom, — oraz wiersz A. Tchórzewskiego.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999, 2000.

Z. Mikulski: Pisane na dworcu. *Kamena* 1972 nr 17 [rec.: Do ciebie mówię]. — [Świat oczu moich:] P. Gembał: Wiersze znane skądinąd. *Nowy Wyrz* 1977 nr 7; C.S. Kowal: Indywidualne widzenie świata. *Mag. Kult.* 1977 nr 4; J. Kryszak: Świat pojęć prostych i poetycka mitologia. *Życie Lit.* 1977 nr 21; B. Wróblewski: Poezja poszukującego. *Kamena* 1977 nr 4. — [Jeśli mam być obecny:] M. Kosiba: Intymnie. *Nowy Wyrz* 1979 nr 8; T. Polanowski: Lubelskie Prezentacje Poetyckie. *Integracje* 1979 nr 5; B. Zielińska: Lubelskie prezentacje po raz drugi. *Nowy Wyrz* 1979 nr 8. — S.J. Królik: Człowiek — wieczny tułacz. *Akcent* 1987 nr 3 [rec.: Tam, gdzie mnie nie ma; Gdzie? Jestem]. — H. Krall: Rozenfeld. W teście: Trudności ze wstawianiem. Wwa 1988, przedr. w teście: Trudności ze wstawianiem. Okna. Wwa 1990. — B. Klukowski: Kto nie zna Rozenfelda? *Nowe Książ.* 1991 nr 5 [rec.: Podanie o prawo powrotu]. — T. Korzeniowski: Tu mówi Rozenfeld. *Tamże*.

M.K.-K.

RÓŻAŃSKI Wincenty ur. 1938

Poeta.

Urodzony 12 lipca 1938 w Mosinie (Poznańskie); syn Cezarego Różańskiego, ogrodnika, i Józefy z domu Frąckowiak. Uczęszczał do Technikum Księgarskiego w Poznaniu; w 1956 zdał maturę. Następnie podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu. W tym okresie uczestniczył aktywnie w studenckim życiu literackim. W 1956-59 był członkiem grupy studenckiej Wiatraki. W 1957 przerwał studia, po czym został powołany do służby wojskowej; w trakcie jej odbywania przeżył załamanie nerwowe. Następnie pracował zarobkowo w różnych zawodach; z powodu nawrotów choroby przeszedł w 1968 na rentę. W 1960-71 należał do kręgu Orientacji Poetyckiej „Hybrydy”. Zaprzyjaźnił się z Edwardem Stachurą, poetą i prozaikiem, który zachęcał go do twórczości literackiej, odbywał z nim także wędrowki po kraju. Debiutował w 1966 wierszem pt. „Tak to już jest...”, opublikowanym na łamach miesięcznika *Nurt* (nr 11); z pismem tym współpracował następnie z przerwami do 1988. Wiersze drukował także m.in. w *Twórczości* (1967-76) i *Studencie* (1970-74, z przerwami). W 1968-76 należał do Klubu Robotników Piszących. W 1969 wznowił studia polonistyczne na UAM, a w 1971 ponownie je przerwał. Od tegoż roku był członkiem grupy poetyckiej Wiry przy KKMP. W 1977 został członkiem ZLP. W tym okresie drukował wiersze m.in. w *Faktach* (1977-83, 1986-87), *Głosie Wielkopolskim* (1978-79, 1984-87), *Tygodniku Kulturalnym* (1984-87). W 1986 za twórczość poetycką otrzymał nagrodę im. J. Kasprówicza. Wyróżniony m.in. Odznaką Honorową m. Poznania (1984), odznakami: „Zasłużony Działacz Kultury”, „Zasłużony dla Województwa Poznańskiego”, oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dziecko idące jak włócznia śpiewało. [Wiersze]. Pozn.: WP 1970, 72 s.

2. Przed czerwonymi słońca drzwiami. [Wiersze]. Pozn.: WP 1976, 75 s.
Nagroda lit. R. Miłczewskiego-Bruno w dziedzinie poezji w 1977.

3. Mieszkam w pogodzie. [Wiersze]. Pozn.: WP 1979, 95 s.

4. Zakole. [Wiersze]. Pozn.: WP 1981, 90 s.

5. Światłolubne. [Wiersze]. Pozn.: WP 1984, 79 s.

6. Wiersze – dzieci. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 65 s.

7. Nam ciszy, nam wiatru potrzeba. [Wiersze]. Pozn.: WP 1986, 91 s.

8. Bądź pozdrowiona chwilo ... Wybór wierszy i posł.: M. Bosacka. Pozn.: WP 1989, 265 s.

9. Będziemy piękniejsi. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1990, 62 s.

10. Oddech i gest. [Wiersze]. Pozn.: ZLP 1990, 31 s.

11. Córeczka poezja. [Wiersze]. Pozn.: „a5” 1993, 45 s.

12. Wszystko nie to. [Wiersze]. Pozn.: Carmelitanum 1994.

13. Ciemna rzeka. [Wiersze]. Pozn.: Wydawn. Fundacji Lit. 1996, 40 s.

14. Rozmowy [oraz wiersze]. W: P. Kępiński, A. Sikorski: *Któż to opisze, któż to uciszy. Rozmowy z Wincentym Różańskim*. Pozn. 1997 s. 9-61.

Tu także 15 listów i widokówek od E. Stachury; wybór recenzji i wspomnień [zob. Opracowania].

15. Ratujcie serca wasze. [Wiersze]. Wstęp: D.T. Lebioda. Pozn.: WERS 1998, 60 s. [Inf. autora].

16. Została pusta karta z dań tego świata. [Wiersze]. Pozn.: WERS 1998, 30 s. [Inf. autora].

17. Chciałem zmienić świat. [Wiersze]. Mosina: Komisja Promocji Gminy Rady Miejskiej. 1999, 47 s.

Nadto wybór wierszy w przekł. hiszp.: *Frente a la puerta roja del sol*. [Przeł.] B. Stawicka-Muncz. [Konsultacja przekł.] J. Lobillo. Xalapa, Veracruz 1983.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank. 1988, 1999. — Wywiady: *Teśknie za wielkim uspokojeniem*. Rozm. M. Obarski. *Nurt* 1986 nr 6; *Elementarz zgody i zwady*. Rozm. A. Niziołek. *Gaz. Wielkop.* 1998 nr 161.

LP XX w. (S. Sterna-Wachowiak).

R. Krynicki: *Realizm – nadrealizm*. *Nadodrże* 1971 nr 8 [rec.]. *Dziecko idące jak włócznia śpiewało*. — J.K. Adamkiewicz: *Krzak gorejący zwęglą się*. *Nurt* 1977 nr 5. — [Przed

czerwonymi słońca drzwiami] A. Haegenbarth: *Rzeka północny wylewa*. *Nadodrże* 1977 nr 17; E. Odaclowska: *Wędrówka po prowincji*. *Literatura* 1977 nr 16. — E. Popławski: *Poezja przestrzenna*. *Poezja* 1977 nr 3. — E. Rewers: *Zabawy proste*. *Nurt* 1977 nr 5. — [Przed czerwonymi słońca drzwiami] S. Sterna-Wachowiak: *Składnia wyobrażenia*. *Twórczość* 1977 nr 10; A.K. Waśkiewicz: *Zycie Lit.* 1977 nr 27. — M. Nowakowska: *Na równinie poezji*. *Głos Wielkop.* 1978 nr 5. — E. Stachura: **Syn bogini. Powst. przed 1979*. *Druk Integracje* 1987 nr 21. — [Mieszkam w pogodzie.] W. Jamrozak: *Uroda liryki*. *Głos Wielkop.* 1979 nr 157; M. Obarski: *Sen z chmurami*. *Fakty* 1979 nr 32; T. Żukowski: *Mieszkam (jak?) w pogodzie (jakiej?)*. *Nurt* 1979 nr 12. — J.K. Adamkiewicz: *„Zamknąć słowa w zamęt”*. *Nurt* 1981 nr 3. — E. Balcerzan: **Nieduża Apokalipsa*. *Nurt* 1981 nr 3 [rec.]. *Przed czerwonymi słońca drzwiami*. — T. Żukowski: **Profile słońca i grobowców zgrzyt*. *Nurt* 1981 nr 3. — M. Kucharska: *Poezja ciszy*. *Tyg. Kult.* 1982 nr 34 [rec.]. *Zakole*. — [Światłolubne.] J.K. Adamkiewicz: *Udomowiony w niedoli*. *Nurt* 1984 nr 8; R. Bednarczyk: *Dzieckiem i światłem podszuty*. *Tak i Nie* 1984 nr 48; M. Kucharska: *Prawdziwe życie*. *Tyg. Kult.* 1984 nr 35; [Cz. Michniak] Cz. M.: *Fascynacje*. *Gaz. Pozn.* 1984 nr 159; T. Wyrwa-Krzyżński: *Poezja absolutny*. *Fakty* 1984 nr 48; T. Żukowski: *Samotność i cierpienie*. *Twórczość* 1985 nr 6; W. Mystkowski: *Poezja prowincji*. *Nowe Książ.* 1986 nr 2 [dot. też: *Wiersze – dzieci*]. — [Wiersze – dzieci:] J. Ryszkowski: *„Napisać coś pięknego”*. *Zycie Lit.* 1986 nr 7; P. Szewc: *Twórczość* 1986 nr 9. — [Nam ciszy, nam wiatru potrzeba:] A. Dąbrowski: *Smutki poety*. *Nowe Książ.* 1987 nr 3; S. Jurkowski: *Poezja natura złożona*. *Zycie Lit.* 1987 nr 9; M. Obarski: *Pogoda przemijania*. *Literatura* 1987 nr 9; A. Ogrodowczyk: *Poetycki symultanism*. *Poezja* 1987 nr 2; T. Wyrwa-Krzyżński: *Znowu R. Kierunki* 1987 nr 11. — J. Drzewucki: *Poezja w rodzinie*. *Czas Kult.* 1994 nr 3 [rec.]. *Córeczka poezja*. — T. Żukowski: *„Dziecko idące jak włócznia śpiewało”*. W.R. *Czas Kult.* 1994 nr 3. — P. Kępiński, A. Sikorski: *Któż to opisze, któż to uciszy. Rozmowy z Wincentym Różańskim*. Pozn.: Obserwator 1997, 104 s. [Zawartość zob. *Twórczość* poz. 14 oraz recenzje i wspomnienia drukowane wcześniej, a oznaczone gwiazdką *; — nadto J. Stasiuk: *Połamane skrzydła szlachetnego ptaka*; S. Sterna-Wachowiak: *W świecie i świecie wierszy W.R.*] — J. Ratajczak: *Witek*. *Głos Wielkop.* 1997 nr 119. — D.T. Lebioda: *Sacrum i profanum*. O poezji W.R. W teżej: *Przedśmonek wieczności*. Bydż. 1998, przedr. w teżej: *Marmur i blask*. Bydż. 2000.

B.M.

RÓŻEWICZ Tadeusz
ur. 1921

Pseud.: Satyr, T.R.; tar.

Poeta, prozaik, dramaturg, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 9 października 1921 w Radomsku; syn Władysława Różewicza, urzędnika sądowego, i Stefani z Gelbardów; brat Janusza Różewicza, poety, oficera AK (zginął 1944) i Stanisława Różewicza, reżysera filmowego. Uczęszczał do Gimnazjum im. F. Fabianiego w Radomsku, gdzie zdał małą maturę, po czym przerwał naukę z powodu trudności materialnych rodziny. Pierwsze próby literackie zaczął podejmować w okresie szkolnym; około 1936 napisał drobne utwory dramatyczne („Krzywda”, „Był sobie dom”, „Nędznicy” – częściowo zachowane), które umieszczał w wydawanym (wspólnie z bratem, Stanisławem) w jednym egzemplarzu domowym piśmie. Debiutował w 1938 wierszem pt. „Modlitwa”, ogłoszonym w miesięczniku sodalicyjnym *Pod znakiem Maryi* (nr z maja); opublikował

¹ Artykuły oznaczone gwiazdką * przedr. w: P. Kępiński, A. Sikorski: *Któż to opisze, któż to uciszy. Rozmowy z Wincentym Różańskim*. Pozn. 1997.

tu jeszcze dwa inne wiersze (nr z czerwca i października). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Radomsku i utrzymywał się najpierw z udzielania korepetycji, następnie pracował jako robotnik w fabryce mebli Thonet, a potem jako gонец w Zarządzie Miejskim. W 1942 ukończył tajny kurs Szkoły Podchorążych i w 1943-44 walczył w oddziałach partyzanckich AK na terenie ówczesnych powiatów: radomszczańskie, włoszczowskie, opoczyńskie i częstochowskie (używał pseud. Satyr). Pisał w tym czasie utwory wierszem i prozą, drukowane konspiracyjnie. Po zakończeniu II wojny światowej, zdał w 1945 egzamin maturalny na kursach dla pracujących przy gimnazjum humanistycznym w Częstochowie, a następnie rozpoczął studia w zakresie historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Równocześnie rozwijał twórczość literacką; wiersze i prozę publikował m.in. w *Odrodzeniu* (1945-49; tu m.in. w 1946 noty podp. tar.), *Pokoleniu* (1946-47), *Szpilkach* (utwory satyryczne w 1946-49) i *Twórczości* (od 1946). Od 1945 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; do rozwiązania Związku w 1983). W 1948 otrzymał stypendium im. K.K. Baczyńskiego. W 1949 zawarł związek małżeński z Wiesławą Kozłowską, ekonomistką. W 1949 przerwał studia i zamieszkał w Gliwicach. W 1950 przebywał w ramach wymiany kulturalnej przez kilka miesięcy na Węgrzech; odwiedził ośrodki górnicze oraz spółdzielnie i gospodarstwa rolne; wrażenia opisał w cyklu reportaży „Kartki z Węgier”. Wiersze, prozę i artykuły na tematy literackie ogłaszał m.in. w *Nowej Kulturze* (1950-54, 1959-63), *Życiu Literackim* (1951-66), *Przeglądzie Kulturalnym* (1953-62), *Odrze* (1958-61), *Kulturze* (1963-68), *Poezji* (1967-70). Zaczął również tworzyć utwory dramatyczne (pierwodruki od 1960 zwykle w *Dialogu*) i scenariusze filmowe (kilka wspólnie z bratem Stanisławem i Kornelem Filipowiczem). Od 1967 (z przerwą w 1977-80) współpracował ponownie z *Odrą*; drukował w tym miesięczniku oprócz wierszy i prozy cykle pt. „Margines, ale ...” (1968-76), „Kartki wydarte z dziennika” (1984-85) i wspólne z Kazimierzem Braunem rozmowy „Języki teatru” (1986, 1988). W czerwcu 1968 zamieszkał we Wrocławiu. W związku ze swoją działalnością literacką odbywał wiele podróży po Europie i Ameryce. W 1976 został członkiem Polskiego PEN Clubu, w 1982 Bawarskiej Akademii Sztuk Pięknych, w 1989 SPP. Otrzymał liczne nagrody za twórczość literacką, m.in.: m. Krakowa (1959), Ministra Kultury i Sztuki (1962), Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1965), Nagrodę Państwową I stopnia za całokształt twórczości poetyckiej (1966), nagrodę literacką m. Wrocławia (1972), dyplom uznania Ministerstwa Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi w propagowaniu kul-

tury polskiej za granicą (1975 i 1986), nagrodę honorową przyznaną przez tłumaczy literatury polskiej na Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych we Wrocławiu (1977), nagrodę Złotego Centaura, przyznaną przez Akademię Sztuki i Pracy w Salsomaggiore (Włochy; 1982), Austriacką Nagrodę Państwową w dziedzinie literatury europejskiej za 1982, nagrodę Funduszu Literatury w dziedzinie dramatu (1984), nagrodę sekcji krytyków Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI; 1984), I nagrodę Złoty Wieniec na Międzynarodowym Festiwalu Poetyckim w Strudze (Jugosławia; 1987), Nagrodę Kulturalną Śląska, przyznaną przez Ministerstwo Spraw Związkowych i Europejskich Związku Dolnej Saksonii w Hanowerze (1994), ponownie nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1996), nagrodę im. J. Parandowskiego, przyznaną przez Polski PEN Club (1998), Literacką Nagrodę Miast Partnerskich im. S.B. Lindego, ustanowioną przez Toruń i Getyngę (1998), nagrodę Złotej Kuli, przyznaną przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wrocławia (1998), nagrodę *Nowych Książek* (1999), nagrodę lietracką im. W.S. Reymonta, przyznaną przez Związek Rzemiosła Polskiego (1999), nagrodę lietracką im. Z. Hertza, przyznaną przez redakcję paryskiej *Kultury* (2000). Został mianowany doktorem honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego (1991), Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (1999), Uniwersytetu Opolskiego (1999) i Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (2000). Otrzymał tytuł honorowego obywatela Wrocławia (1994), Gliwicy (1995) i Karpacza (1997). Odznaczony m.in. Krzyżem Armii Krajowej, Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1960), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1977), tytułem honorowym „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1986), Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski (1996). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nędznicy. (Sztuka teatralna w 3 obrazach). Powst. ok. 1936. Druk obrazu 1-2: *Not. Teatr*, 1991 nr 2 s. 19-20.

Pierwodr. w piśmie domowym wyd. w 1 egz. przez T.R. i jego brata S. Różewicza (inf.: S. Różewicz: Krzywdy. *Not. Teatr* 1991 nr 2).

2. Echa leśne. [Wiersze i proza]. [B.m.w.] 1944, 51 s. Wyd. nast. z posł. T. Jodełki-Burzeckiego Wwa: PIW 1985.

Wyd. konspir.; podp.: Satyr.

Zawartość: [Wstępl. — [Działy:] I. Kamienie na szaniec. — II. Kartki z pamiętnika. — III. Pod sosną [tu m.in.:] „Głos z Krzaka” (Zamieszczone fragmenty z I i II nr pisma); Figliki [wierszyki satyryczne]. — Mała encyklopedia obozowa [drobne teksty satyryczne]. — Tu też dwa nie podp. wiersze Janusza Różewicza: Kartka z bloku meldunkowego; Dla żołnierza tułacza.

Nagroda LSW w dziale literatury za 1985.

3. W łyżce wody. [Utwory satyryczne]. Częstochowa: Słowo 1946, 32 s.

Cykle: Pro publico bono, O fraszkach; Na własnym podwórku.

4. Niepokój. [Wiersze]. Kr.: Przełom 1947, 71 s.

5. Czerwona rękawiczka. [Wiersze]. Kr.: Książka 1948, 56 s.

6. Pięć poematów. [Wwa:] Czyt. 1950, 67 s.

Zawiera poematy: Elegia prowincjonalna; Gwiazda proletariatu; Scylla i Charybda; Głosy; Gołębie ptaki łagodne, — oraz wiersze.

7. Czas, który idzie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951, 34 s.

8. Wiersze i obrazy. Wwa: Czyt. 1952, 59 s.

9. Kartki z Węgier. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1953, 89 s.

10. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1953, 167 s.

Wybór z poz. 4-6 oraz wiersze z l. 1951-1952.

11. Równina. [Wiersze]. Kr.: WL 1954, 46 s.

Nagroda Państwowa II stopnia w 1955.

12. Opadły liście z drzew. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1955, 106 s.

Zawartość: Opadły liście z drzew; Cieszar; Tablica; Wyrok; Piwo; Noclegi; Gałąź; Pragnienie; Jego honor; Synowie. Adapt. film. poszczególnych opowiadań: Opadły liście z drzew. Scenariusz: S. Różewicz. Ekran. 1975; Piwo. Scenariusz: S. Różewicz. TV 1965. Przekł. niem.: tv (RFN) 1966.

13. Srebrny kłos. [Wiersze]. [Wwa:] Czyt. 1955, 61 s.

Cykle: Nad wyraz: Srebrny kłos.

14. Uśmiechy. [Wiersze i humoreski]. Wwa: Czyt. 1955, 149 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [zmien.] tamże 1957, 179 s.; wyd. 3 przejr. i poszerz. Wr. Wydawn. Dolnośl. 2000, 240 s.

Wyd. 1 zawiera utwory z l. 1945-1954, wyd. 2 nadto utwory z l. 1955-1956.

15. Poemat otwarty. [Wiersze]. Kr.: WL 1956, 66 s.

Zawiera m.in. poemat: W środku życia.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Zbiróg. Wyst. Łódź, T. Nowy, Mała Scena 1972.

16. Poezje zebrane. Kr.: WL 1957, 435 s.

17. Formy. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1958, 71 s.

Zawiera cykl wierszy: Formy, — oraz cykl prozy poetyckiej: Spojrzenia; Nienasycony; Hycle; Kompozycja w trzech profiach; Obojętność; Noga; Nie nadaje się do życia; Czerwone pieczęcie; Banan; Wspomnienie z roku 1929; Cyganie; Spojrzenia: 1-6; Komentarz: 1-8.

Przekł. niem. cyklu Spojrzenia: Blicke. [Przeł.] K. Dedecius. Köln 1966.

Adapt. teatr. cyklu Spojrzenia łącznie z Przygotowanie do wieczoru autorskiego [poz. 55]: Wyst. Lubl., Akad. T. Gong-2 1972.

18. Kartoteka. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Dram. 1960. Druk *Dialog* 1960 nr 2 s. 5-

-20. Wyd. osob. ze wstępem J. Kelery Wr.: Ossol. 1973, 60 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] Post.: L. Sokół. Aneks: W. Jesionowska. Wwa: PIW 1974, tamże; wyd. 4 1975, wyd. 5 1978, wyd. 6 1981; Kr.: WL 1986; wyd. 7 [!] Wwa: PIW 1988; z post. D. Ratajczakowej Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1995. Przedr. zob. poz. 25, 39, 57, 73, 83, 90 oraz w: Antologia dramatu polskiego 1918-1978. Wwa 1976; Antologia dramatu polskiego 1918-1978. Wwa 1981; Stwarzanie światów. [Cz.] 1. Wwa 1995, TV 1967.

Wyd. łącznie z poz. 88 pt. Kartoteka; Kartoteka rozrzucona. Wstęp: Z. Majchrowski. Kr.: WL 1997, 158 s.

Pierwodr. z 1960 niepełny z powodu ocenzurowania, tekst pełny od 1973.

Przekł. ang.: The dossier. [Fragm.] *East Europe* 1960 vol. 9; Wyst. Nowy Jork, T. Unicorn 1961; Wyst. Oxford (Anglia), Oxford University Experimental T. 1967; The card index. [Przeł.] A. Czerniawski. W: T. Różewicz: „The card index” and other plays. London 1969, wyd. nast. New York 1970, — bułg.: Kartoteka. [Przeł.] B. Božkov. Wyst. Sofia, T. Sofia 1978. Wyd. w: T. Różewicz: *Pet pjesni*. Sofija 1992, — chorw.: Wyst. Zagrzeb 1966, — czes.: Kartoteka. [Przeł.] V. Dvořáčková. W: T. Różewicz: *V nejkrásnějším městě světa*. Praha 1964. Wyst. Praga, Klub U ORFEA 1971. Przedr. w: T. Różewicz: *Hry*. Praha 1983, — duń.: Kartoteket. [Przeł.] E. West-Neuhard, J. Ormsbo. W: *Polsk introduktion*. Fredensborg 1964; Wyst. Ålborg, Jomfru Ane T. 1967, — estoń.: Kartotek. [Przeł.] A. Kurtina. Wyd. łącznie z przekł. poz. 33 pt. Kartotek; *Veider vanake*. Tallinn 1973, — franc.: Le dossier. [Przeł.] J. Lisowski. *Dialog* 1963 nr spec. Wyst.: Paryż, Studio des Champs Elysées 1966, Liège (Belgia), T. Universitaire 1966, Genewa, T. de Carouge 1976, — gruz.: Tbilisi, T. Mardzaniszwili 1984; [Przeł.] D. Čelidze. Tbilisi 1985, — hebr.: [Przeł.] B. Zion Tomer. Wyst. Tel Awiw, T. Zavit 1965, — hiszp.: Buenos Aires, T. Artea 1972; El fichero. [Przeł.] V. Beck, J. Segovia. Madrid, Caracas 1974. Wyst. Lima (Peru), T. de Bolsillo, Sala Alzedo 1986; El archivo. [Przeł.] S. Pitol, S. Szleyer. W: *Teatro polaco*. T. 2. La Habana 1979, — holend.: Wyst. Holandia 1967 [inf.: *Le Théâtre en Pologne*, Wwa 1967 nr 2/3], — maced.: Kartoteka. [Przeł.] B. Kirgov. *Kuluren Život*, Skopje 1981 nr 1/2, — niem.: Die Karthothek. [Przeł.] I. Boll. Berlin 1961, przedr. w: T. Różewicz: *Der unterbrochene Akt und andere Stücke*. [Frankfurt am Main] 1966, *Modernes polnisches Theater*. [T.] 2. Neuwied 1967, T. Różewicz: *Gedichte, Stücke*. Frankfurt am Main 1983. Wyst.: Essen (RFN), Studio der Essener Bühnen 1961, Wiedeń 1963; Die Kartei. [Przeł.] H. Bereska. W: T. Różewicz: *Stücke*. Berlin 1974, — ros.: Kartoteka. [Przeł.] Z. Šatalova. W: T. Różewicz: *Izbrannoe*. Moskva 1979. Wyst. Wil., Vil'enskij Ruskiy Dramatičeskij T. Litovskoj SSR 1980, — serb.-chorw.: Wyst. Belgrad, T. Atelier 1962; Kartoteka. [Przeł.] P. Vujičić. W: *Avangardna drama*. Beograd 1964, — słowac.: Kartoteka. [Przeł.] J. Sedlák. W: *Absurdity*. Bratislava 1964, — szwedz.: Kartotekt. [Przeł.] E. Glaser. Wyst. Sztokholm, Studentteater, Sala Apollonia 1961, — węgier.: *Adattár. Irodalmi Szemle* 1965 nr 6; Kartoték. [Przeł.] G. Kerényi. W: T. Różewicz: *A mi kis stabilizációk*. [Budapest 1967]; *A hősnek hült helye*. [Adapt. scen.:] T. Mészáros. W: *Téma variációk*. Budapest 1976. Wyst. Debrecen, Csokonai Színház 1976, — wło.s.: [Przeł.] A.M. Raffo. *Sipario* 1963; Wyst. Livorno, Piccolo T. 1965.

19. Miejsce na ziemi. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Filipowicz. Ekran. 1960.

20. Przerwany egzamin. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1960, 148 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1965, 162 s.

Zawartość: Trucizna; Spowiedź; Owoc żywota; Morze; Nowa szkoła filozoficzna; W najpiękniejszym mieście świata; Przerwany egzamin, — w wyd. 2 nadto: Próba rekonstrukcji; Tarca z pajęczyny.

Przekł. maced.: Prekinat ispit. [Przel.] T. Belčev. Skopje 1967.

21. Rozmowa z księciem. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 102 s.

22. Głos Anonima. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1961, 44 s.

Zawiera poematy: Et in Arcadia ego; Z dziennika żołnierza. Adapt. poematu Et in Arcadia ego: radiowa: Oprac.: B. Ostromecki. Radio 1962, — teatr. łącznie ze Złowiony zob. poz. 46.

23. Grupa Laokoona. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1961 nr 8 s. 5-25. Praprem. Bielsko-Biała, T. Propozycji 1961. Przedr. zob. poz. 29, 39, 57, 61, 73, 83. TV 1978. Radio 1994.

Przekł. bułg.: Grupa na Laokoon. [Przel.] B. Božkov. W: T. Różewicz: Pet piesi. Sofija 1992, — totew.: Laokoonta grupa. [Przel.] J. Osmanis. W: Atmiqu vakars. Riga 1987, — niem.: Die Laokoon-Gruppe. [Przel.] I. Boll. Berlin 1962. Wyst.: Berlin Zach., Schiller-T. 1963, Rostock (NRD), Volkstheater 1975. Tv (RFN) 1964. Przedr. w: T. Różewicz: Der unterbrochene Akt und andere Stücke. [Frankfurt am Main] 1966, T. Różewicz: Gedichte, Stücke. Frankfurt am Main 1983, Die Laokoongruppe. [Przel.] C. Rymarowicz. W: T. Różewicz: Stücke. Berlin 1974, — ros.: Grupa Laokoona. [Przel.] V. Borisov. W: Sovremennye pol'skie p'esy. Moskva 1966, przedr. w: Sovremennaja pol'skaja p'esa. Moskva 1974, T. Różewicz: Izbrannoe. Moskva 1979, — rum.: Wyst. Bukareszt, T. de Comedia 1981, — słowac.: Laokoontova skupina. [Przel.] J. Sedlák. W: Absurdity. Bratislava 1964, — szwedz.: Laokoongruppen. [Przel.] C. Berg. Radio 1969, — węgier.: Laokoonsport. [Przel.] J. Cserevenits. W: T. Różewicz: A mi kis stabilizációnk. [Budapest 1967].

24. Świadectwo urodzenia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Różewicz. Ekran. 1961.

Nagroda ZAIKS-u w 1962.

25. Zielona róża. [Wiersze]; Kartoteka [Utwór dramatyczny]. Wwa: PIW 1961, 112 s.

Zawiera oprócz wierszy poz. 18.

26. Głos z tamtego świata. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Filipowicz. Ekran. 1962.

27. Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1962 nr 5 s. 5-26. Praprem. TV 1963. Praprem. teatr. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1964. Wyd. osob. Kr.: WL 1986, 45 s. Przedr. zob. poz. 29, 39, 57, 73, 83.

Przekł. ang.: Wyst. Leeds, University T. 1968; The witnesses. [Przel.] A. Czerniawski. W: T. Różewicz: „The witnesses” and other plays. London 1970, — bułg.: Svideliste ili našata malka stabilizacija. [Przel.] B. Božkov. W: T. Różewicz: Pet piesi. Sofija 1992, — chorw.: Wyst. Zagrzeb, T. Dram. 1969, — czes.: Svedkové aneb naše malá stabilizace. [Przel.] V. Dvořáčková. *Světová Literatura*, Praga 1963 nr 4, — duń.: Radio 1966. Wyst. Kopenhaga 1967, — franc.: Les témoins ou notre petite stabilisation. [Przel.] J. Lisowski. *Les Temps Modernes*, Paryż 1963 nr 207/208; Wyst. Paryż, La Compagnie des 7 1966, — hiszp.: Testigos o nuestra pequeña estabilización. [Przel.] V. Beck. Madrid 1975, — holend.: Wyst. Amsterdam, Stichting T. 1978, — niem.: Die Zeugen oder unsere kleine Stabilisierung. [Przel.] I. Boll. Berlin 1962, przedr. w:

T. Różewicz: Gedichte, Stücke. Frankfurt am Main 1983. Radio (Hamburg) 1963. Wyst.: Berlin Zach., Schiller-T. 1963, Lucerna (Szwajcaria), Stadttheater 1964, Innsbruck (Austria), T. 107 1968; Die Zeugen oder unsere kleine Stabilisierung. [Przel.] H. Bereska. W: T. Różewicz: Stücke. Berlin 1974. Wyst. Poczdam (NRD), Hans-Otto-T. 1975, — rum.: Martorii sau mico nostră stabilitate. *Secolul 20* 1966 nr 1, — słowac.: Wyst. Bratislava, T. Poetycki 1963; Svedkovia alebo Naša malá stabilizácia. [Przel.] J. Mrázik. Bratislava 1964; Svedkovia alebo naša malá stabilizácia. [Przel.] J. Sedlák. W: Absurdity, Bratislava 1964, — szwedz.: Vittneena — eller vår lilla stabilisering. [Przel.] J. Kunicki. Wyst. Malmö, T. 23 1965. Radio 1966, — węgier.: A szemtanúk avagy a mi kis stabilizációnk. [Przel.] J. Cserevenits. W: T. Różewicz: A mi kis stabilizációnk. [Budapest 1967]; [Przel.] J. Cserevenits, J. Elbert. Wyst. Szeged, Nemzeti Színház 1980, — włos.: Wyst. Turyn, T. Stabile 1968. Adapt. radiowa: Adapt.: H. Kajzar. Radio 1969.

28. Echo. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Różewicz. Powst. 1963. Ekran. 1964.

Wyd. osob. scenopisu filmu: S. Różewicz, J. Wójcik: Scenopis filmu pt. „Echo”. Scenariusz: ..., S. Różewicz. Łódź: Zespół Realizatorów Film. „Rytm” 1963, 136 s.

29. Nic w płaszczu Prospera. [Wiersze i utwory dramatyczne]. Wwa: PIW 1963, 156 s.

Zawiera m.in. wiersz Opowiadanie dydaktyczne, — oraz utwory dramatyczne: Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja [poz. 27]; Grupa Laokoona [poz. 23].

30. Niepokój. Wybór wierszy 1945-1961. Wwa: PIW 1963, 159 s. Wyd. 2 tamże 1964.

31. Akt przerywany. (Komedia niesceniczna w 1 akcie). *Dialog* 1964 nr 1 s. 5-18. Praprem. Szczec., T. 13 Muz 1964. Przedr. zob. poz. 39, 57, 73, 83.

Druk w *Dialogu* ze wstępem „Wyznania autora” i art. T.R. „Didaskalia i uwagi”

Przekł. ang.: The interrupted act. [Przel.] A. Czerniawski. W: T. Różewicz: „The card index” and other plays. London 1969, wyd. nast. New York 1970. Wyst. Londyn 1975, — czes.: Pterušovaný akt. [Przel.] H. Teigová. *Polsko*, Wwa 1971 nr 10, — niem.: Der unterbrochene Akt. [Przel.] I. Boll. Wyd. łącznie z przekł. poz. 33 pt. Der unterbrochene Akt; Der komische Alte. Berlin 1965, wyd. osob. [Frankfurt am Main] 1966. Wyst.: Ulm (RFN), Ulmer T. 1965, Wieden, T. am Lichtenwerd 1968; Der unterbrochene Akt. [Przel.] R. Buschmann. W: T. Różewicz: Stücke. Berlin 1974. Wyst. Lipsk, Poetisches T. „Louis Fünberg” 1975, — węgier.: Félbeszakított jatek. [Przel.] J. Cserevenits. W: T. Różewicz: A mi kis stabilizációnk. [Budapest 1967], — włos.: Wyst. Turyn, T. Stabile 1968.

32. Spaghetti i miecz. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1964 nr 12 s. 5-19. Praprem. Wwa, T. Dram. 1967. TV 1990. Przedr. zob. poz. 39, 57, 61, 73, 83.

33. Śmieszny staruszek. (Komedia w 2 odsłonach). *Dialog* 1964 nr 2 s. 5-16. Praprem. Wwa, T. Ateneum, Scena 61 1965. TV 1971. Przedr. zob. poz. 39, 51, 57, 73, 83, 90.

Przekł. ang.: The funny old man. [Przel.] A. Czerniawski. W: T. Różewicz: „The witnesses” and other plays. London 1970. Wyst. Londyn, Little T., 1973, — estoń.: Veider vanake. [Przel.] A. Kurina. Wyd. łącznie z przekł. Kartoteka zob. poz. 18, — franc.: [Przel.] J.-Y. Erhel. Wyst. Rennes, T. de La Parscheminerie 1980, — holend.: Een grappige oude man.

[Amsterdam 1976]. [Przeł.] J. Biłski, B. Droog. Wyst. Amsterdam, T. De Brakke Grond 1976, — niem.: Der komische Alte. [Przeł.] J. Boll. Wyd. łącznie z przekł. Akt przerywany zob. poz. 31. Wyst. Fürth, Fürther T. 1980; Die komische Alte. [Przeł.] H. Bereska. W: T. Różewicz: Stücke. Berlin 1974. Wyst. Rudolstadt (NRD), Stadttheater 1978, — szwedz.: En komisk gammal man. [Przeł.] C. Berg-Mizerska. Radio 1969, — węgier.: Nevetéség öregúr. [Przeł.] J. Cserevits. W: T. Różewicz: A mi kis stabilizációnk. [Budapest 1967].

34. Twarz. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1964, 57 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1966, 86 s.

35. Wyszedł z domu. (Tak zwana komedia). *Dialog* 1964 nr 10 s. 5-33. Praprem. Kr., Stary T., Scena T. Kameralnego 1965. TV 1971. Przedr. zob. poz. 39, 57, 61, 73, 83, 90.

Przeł.: ang.: He left home. [Przeł.] A. Czemiawski. *Tulane Drama Review* (USA) 1967 t. 11, przedr. pt. Gone out w: T. Różewicz: „The card index” and other plays. London 1969, wyd. nast. New York 1970, — czes.: Wyst. CSRS 1967, — franc.: [Przeł.] A. Wesolowska, M. Majewska. Wyst. Nicea, Zespół „Les Vagants” 1968, — hindi: Goci. [Przeł. z ang.] Sardananda Santaram Rege. Bombay 1974, — niem.: Er ging aus dem Hause. [Przeł.] I. Boll. Berlin 1965. Wyst.: Wiedeń, T. am Lichtenwerd 1968, Münster (RFN), Städtische Bühnen 1977; Er ging aus dem Haus. [Przeł.] H. Bereska. W: T. Różewicz: Stücke. Berlin 1974. Wyst. Lipsk (NRD), Kellertheater 1980, — norw.: [Przeł.] O.M. Selberg. Wyst. Bergen, Den Nationale Scene 1979, — serb.-chorw.: [Przeł.] S. Santic. Wyst. Mostar, Narodno Pozorište 1979, — szwedz.: Han gick hemifrån. [Przeł.] C. Berg. Radio 1975, — węgier.: Element hozulról. [Przeł.] J. Cserevits. W: Tangó. Budapest 1968.

36. Moja córeczka. [Opowiadanie]. Powst. 1966. Wyd. zob. poz. 40. Przedr. zob. poz. 43, 61, 62, 72, 84, 92. Por. poz. 37.

Przeł.: bułg.: Mojata d'sčenička. [Przeł.] R. Cvetkova. Wyd. łącznie z przekł. Śmierć w starych dekoracjach zob. poz. 50, — niem.: Entblössung. [Przeł.] P. Pszoniak. München [1968], — rum.: [Przeł.] J. i T. Saru. Wyst. Gałacz, T. National 1981, — słowack.: Moja dčeruška. [Przeł.] M. Wlachovská. W: T. Różewicz: Moja dčeruška. Bratislava 1974, — szwedz.: Min dotter. [Przeł.] C. Berg. Stockholm 1970, — węgier.: Az én kislányon. [Przeł.] J. Cserevits. W: T. Różewicz: Kirándulás a múzeumba. Budapest 1982. Adapt. teatr.: Adapt.: J. Jarocki. Wyst. Kr., Stary T., Scena T. Kameralnego 1968; przekł. czes.: Dčeruška. [Oprac.] J. Jarocki. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1976.

37. Moja córeczka. (Scenariusz filmowy). *Dialog* 1966 nr 5 s. 6-45. TV 2000. Por. poz. 36.

38. Piekło i niebo. Scenariusz filmowy. [Współaut.]: K. Filipowicz, S. Różewicz. Ekran. 1966.

39. Utwory dramatyczne. Kr.: WL 1966, 242 s. Zawartość: Kartoteka [poz. 18]; Grupa Laokoono [poz. 23]; Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja [poz. 27]; Śmieszny staruszek [poz. 33]; Spaghetti i miecz [poz. 32]; Wyszedł z domu [poz. 35]; Akt przerywany [poz. 31].

40. Wycieczka do muzeum. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1966, 153 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Zawartość: Grzech; Wycieczka do muzeum; Ta stara cholera; Na placówce dyplomatycznej; Moja córeczka [poz. 36]. Adapt. radiowa opowiadania Na placówce dyplomatycznej: Radio 1982, w przekł. węgier.: Radio 1968.

41. Poezje wybrane. Wstęp ... Wybór: H. Michalski. Wwa: LSW 1967, 134 s.

42. Wiersze i poematy. Wybór i wstęp: H. Michalski. Wwa: PIW 1967, 176 s.

43. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt. 1968, 381 s.

Zawiera z poz. 12: Gałaz; Pragnienie; Opadły liście z drzew; Synowie; Piwo, — z poz. 20: Owoc żywota; Trucizna; Spowiedź; Morze; Nowa szkoła filozoficzna; W najpiękniejszym mieście świata, — Moja córeczka [poz. 36], — z poz. 40: Grzech; Wycieczka do muzeum, — nadto: Tolerancja. Adapt. opowiadania Tolerancja: tv: Adapt.: B. Majda. TV 1971, — radiowa: Bliscy nieznamomi. Adapt.: R. Szura. Radio 1964; Tolerancja. [Oprac.]: H. Kajzar. Radio 1975.

44. Stara kobieta wysiaduje. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 8 s. 5-24. Praprem. Wr., T. Współcz. 1969. Przedr. zob. poz. 51, 57, 61, 73, 83, 90. TV 1976.

Przeł.: ang.: The old women broods. [Przeł.] A. Czemiawski, W: T. Różewicz: „The witnesses” and other plays. London 1970. Wyst. Dublin, T. Festival 1983, Santa Monica (USA), Off Main Street T. 1986, — czes.: Stara žená vysedává. [Przeł.] V. Dvořáčková, W: T. Różewicz: Hry. Praha 1983, — hiszp.: Wyst. Vera Cruz (Meksyk), Scena Eksperymentalna Inst. Sztuk Pięknych 1978, — niem.: Eine alte Frau brütet. [Przeł.] P. Lachmann. Wyst. Kolonia (RFN), Bühnen der Stadt Köln Kammerspiele 1971; Die alte Frau brütet. [Przeł.] K. Kelm. W: T. Różewicz: Stücke. Berlin 1974. Wyst. Lipsk (NRD), Leipziger T., Neue Scene 1987, — serb.-chorw.: [Przeł.] P. Vujičić. Wyst. Kikinda, Narodno Pozorište 1982, — szwedz.: Och likval ruvar hon. [Przeł.] C. Berg. TV 1972. Wyst. 1974.

45. Twarz trzecia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 117 s.

Zawiera m.in. poemat: Acheron w samo południe. Adapt. radiowa poematu Acheron w samo południe. Adapt. ... Radio 1968.

46. Regio. [Wiersze i opowiadanie]. Wwa: PIW 1969, 84 s.

Zawiera opowiadanie: Złowiony. Nagroda mies. *Odra* w 1970 (łącznie z poz. 50 i 51). Przekł. szwedz.: Regio. [Przeł.] G. Sommaral. Wyd. łącznie z przekł. poz. 86 pt. Regio; Relief. Stockholm 1996. Adapt. teatr. utworu Złowiony łącznie z poematem Et in Arcadia ego [poz. 22] pt. Złowiony. Adapt., reż. i scenogr.: J. Grzegorzewski. Wyst. Wr., T. Pol. 1993.

47. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1969, 142 s.

48. Dramat postaw moralnych. (Sztuka teatralna w 1 akcie z prologiem). *Odra* 1970 nr 6 s. 89-91. Praprem.: pt. Rajski ogródek (wraz z 4 innymi miniaturami); Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1971; pt. Teatr niekonsekwencji (łącznie z Pięć sztuk [poz. 49] i 6 innymi miniaturami wg scenariusza A. Rozhina): Wwa, T. Popul. 1979. TV (wraz z 6 innymi miniaturami) pt. Teatr niekonsekwencji 1997. Przedr. zob. poz. 55, 57, 83.

49. Pięć sztuk: Rajski ogródek. (Sztuka w 1 akcie); Metamorfozy. (Sztuka dzieje się w tramwaju); Co tu macie. (Na punkcie skupu makulatury); Wielkość; Zacieranie rąk. (Komedia muzyczna). *Odra* 1970 nr 10 s. 63-67. Praprem.: pt. Rajski ogródek (łącznie z Co tu macie i 3 innymi utworami); Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1971;

pt. Teatr niekonsekwencji (łącznie z Pięć sztuk i 6 innymi miniaturami wg scenariusza A. Rozhina); Wwa, T. Popul. 1979. TV 1972. Przedr. zob. poz. 55, 57, 83.

Przekł. utworów Rajski ogródek; Zacieranie rąk; Co tu macie: ang.: Three plays: The little garden of paradise; Rubbing hands; What do have there? *Polska* (wersja ang.), Wwa 1971 nr 8, — franc.: Trois pièces: Le petit paradis terrestre; Frottement de mains; Qu'avez-vous là? [Przeł.] Y. Lamy-Grum. *Polska* (wersja franc.), Wwa 1971 nr 8, — hiszp.: Teatro breve: Un jardín paradisiaco; Frotar de manos; Qué hay dentro. *Polska* (wersja hiszp.), Wwa 1971 nr 8, — niem.: Drei Theaterstücke: Paradiesischer Kleingarten; Das Händeriten; Na, was gibt's denn da ... *Polska* (wersja niem.), Wwa 1971 nr 8; Das Paradiesgärtchen und andere szenische Miniaturen. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1991, — szwedz.: Tre pjäser: Paradisets lugård; Gnugga händerna; Vad har ni där. *Polska* (wersja szwedz.), Wwa 1971 nr 8.

50. Śmierć w starych dekoracjach. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1970 nr 3 s. 9-73. Wyd. osob. Wwa; PIW 1970, 148 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1980. Przedr. zob. poz. 62, 72, 84, 92.

Nagroda mies. *Odra* w 1970 (łącznie z poz. 46 i 51). Przekł. bułg.: Sm'rt sred starl dekorl. [Przeł.] S. Borisova. Wyd. łącznie z przekł. poz. 36 pt. Sm'rt sred starl dekorl. Sofia 1981, — czes.: Smrt v starých kulisách. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1972, — niem.: Der Tod in der alten Dekoration. [Przeł.] P. Lachmann. München [1973], — ros.: Smert' v starych dekoracijach. [Przeł.] G. Jazykova. W: T. Różewicz. Izbrannoe. Moskva 1979, — szwedz.: Döden i gamla kulisser. [Przeł.] C. Berg. [Szwecja] 1977, — węgier.: Halál régi díszletek között. [Przeł.] J. Cserevits. [Budapest 1971], przedr. w: T. Różewicz. Kirándulás a múzeumba. Budapest 1982. Adapt. teatr.: Wyst. Wwa, T. Poezji w Starej Prochowni 1972. Adapt., reż. i scenogr.: J. Grzegorzewski. Wyst. Wr., T. Pol. 1978.

51. Teatr niekonsekwencji. Wwa; PIW 1970, 93 s.

Zawartość: [Utwory dramatyczne:] Śmieszny staruszek [poz. 33]; Stara kobieta wysiaduje [poz. 44]. — Notatki: Teatr niekonsekwencji. (Notatka napisana do programu studenckiego teatru „STEP” w Gliwicach); Gąbka i kamień. (Notatka z czerwca 1965 r.); Przyrost naturalny. (Biografia sztuki teatralnej).

Nagroda mies. *Odra* w 1970 (łącznie z poz. 46 i 50). Przekł. tekstu Przyrost naturalny: ang.: Natural increase. *Polska*, Wwa 1968 nr 7 (wersja ang.), nr 9 (wersja amer.); Birth rate. The biography of a play for the theatre. [Przeł.] D. Gerauld [przy współpracy:] E. Gerauld. W: Twentieth century Polish avant-garde drama. Ithaca (USA) 1977, — franc.: L'accroissement démographique. [Przeł.] Y. Lamy-Grum. *Polska* (wersja franc.), Wwa 1968 nr 7, — hiszp.: Crecimiento demográfico. *Polska* (wersja hiszp.), Wwa 1968 nr 7, — szwedz.: Nativiteten. *Polska* (wersja szwedz.), Wwa 1968 nr 7.

Adapt. teatr. tekstu Przyrost naturalny: Wyst. Częstochowa, T. Studencki „Szkoda gadać” 1971; Scenariusz i reż.: K. Braun. Wyst. Wr., T. Współcz. 1979.

52. Na czworakach. (Tragikomedial). *Dialog* 1971 nr 9 s. 5-28. Praprem. Wwa, T. Dram. 1972. Przedr. zob. poz. 57, 73, 83.

Przekł. czes.: Po čtyřech. [Przeł.] I. Lexová. Praha 1986, — franc.: A quatre pattes. [Przeł.] J.-Y. Erhel. [Budapest 1978, — niem.: Auf allen Vieren. [Przeł.] Ch. Vogel. Berlin 1973]. Wyst. Essen (RFN), Städtische Bühne 3 1976; Auf allen Vieren. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1980, przedr. łącznie

z przekł. poz. 67, 76 pt. Auf allen Vieren; Der Hungerkünstler geht; Die Falle. [NRD] 1986. Wyst. Lipsk (NRD), Keller-T. 1981.

53. Poezje zebrane. Wr.: Ossol. 1971, 790 s. Wyd. 2 tamże 1976.

54. Pogrzeb po polsku. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Pol., Scena Kameralna 1971. Druk *Odra* 1971 nr 7/8 s. 71-78. Radio 1994. Przedr. zob. poz. 57, 83.

Przekł. niem.: Polnisches Begräbnis. [Przeł.] K. Lichtenfeld. W: T. Różewicz. Stücke. Berlin 1974. Wyst. Frankfurt nad Odą, Heinrich Kleist T. 1980.

55. Przygotowanie do wieczoru autorskiego. [Szkice i miniaturowe dramatyczne]. Wwa; PIW 1971, 279 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1977. Przedr. zob. poz. 62, 78, 84 (częściowe).

Zawartość: I: „Zostanie po mnie pusty pokój” [wspomnienie o L. Staffiel]; „Kto jest ten dziwny nieznajomy” [o L. Staffiel]; Oko poety (Notatka z roku 1964) [o L. Staffiel]; Z umarłych rąk Czechowicza. (Wstęp do „Wierszy wybranych”); Pani „Mariusia” Kasprowicza; Tożsamość. (Wspomnienie o K. Kuryliku); Zamknięcie [wspomnienie o Z. Hierowskim]. — II: Do źródeł; Dźwięk i obraz w poezji współczesnej; Sezon poetycki – jesień 1966. (Fragmenty); Czy szantażowanie Muzy jest możliwe i jakie owoce przynosi; Dusza kwiatu [o współczesnej poezji erotycznej]; Zamek na lodzie. (Notatka z lutego 1962 roku); „Uczeń czarnoksiężnika”; Twarz [L.] Tołstoja; Nic, czyli wszystko; Notatka z 31 maja 1963 roku; Namietność; O podstępach dobrej matki natury, czyli jakie pułapki ukrywa w sobie tak zwane łono przyrody; Miłość lesbijska w romantycznym przebraniu [dot.: N. Żmichowska; Poganka]; Dziennikarz i poeta [dot. T.S. Eliota]; Notatka z zamierzonej przeszłości [o J.I. Kraszewskim]; Notatka na marginesie książki Normana Malcolma „Ludwig Wittgenstein”; Wstyd [dot. Dantego Alighierii]; Napisy na ścianach; „Apokalypsis cum figuris”. (W Laboratorium Jerzego Grotowskiego); Barbara Gawdzik-Czerzowska. (Wstęp do katalogu Wystawy Poznańskiej czerwiec-lipiec 1970) [wiersz]; Rozmowa; Rozmowy ciąg dalszy; Czytanie. — III: Przygotowanie do wieczoru autorskiego, — z poz. 49: Rajski ogródek. (Sztuka w 1 akcie); Wielkość, Metamorfozy. (Sztuka dzieje się w tramwaju); Co tu macie. (Rzecz dzieje się w zbiornicy makulatury); Zacieranie rąk. (Komedia muzyczna), — Dramat postaw moralnych. (Sztuka teatralna w 1 akcie z prologiem) [poz. 48]; Twarze; Zabawki; Zazdrość; Róża; Nawet bydłko ...; Zbawiciel na wczasach; Cmentarzyk okresu małej stabilizacji; Niedzielny spacer za miasto; Towarzysze broni; Strahowski Kamieniołom; Otwórzcie mi drzwi; Sen kwiatu, serce smoka. (Fragmenty reportażu). — W wyd. 2 dodano w poszczególnych działach: I: Pamięci Stefana Otwinowskiego; „Dusza z ciała wyleciała”; [Ten szelest...]. — II: Widziałem cudowne monstrum; Klątka; Words, words, words. — III: Rozmowy w „alei zdrowia”; Automat; Elementarz; Kibice; Kartka z wczasów; Pokolenie „zarażone śmiercią”; Rehabilitacja pośmiertna; Grubasy i kruszyna chleba; Dwie strony medalu; Niemowa w Mongolii; Strawiony. — IV: Sobowtór [poz. 63]; Odeście Głodomora [poz. 67]; Vrsacka elegia.

56. Dwidzibobo, czyli miłość romantyczna czeka już pod drzwiami. [Utwór dramatyczny]. *Odra* 1972 nr 4 s. 71-73. Praprem. pt. Teatr niekonsekwencji (łącznie z Pięć sztuk [poz. 49] i 6 innymi miniaturami wg scenariusza A. Rozhina); Wwa, T. Popul. 1979. TV (wraz z 6 innymi miniaturami) pt. Teatr niekonsekwencji 1997. Przedr. zob. poz. 66, 83.

Przekł. ang.: Boobie Tootsie or romantic love is already waiting at the door. [Przeł.] E.J. Czerwiński. *Slavic and East European Arts*, Nowy Jork 1983 t. 1 nr 2.

57. Sztuki teatralne. Wr.: Ossol. 1972, 412 s.

Zawartość: Kartoteka [poz. 18]; Grupa Laokoona [poz. 23]; Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja [poz. 27]; Śmieszny staruszek [poz. 33]; Spaghetti i miecz [poz. 32]; Pogrzeb po polsku [poz. 54]; Wyszedł z domu [poz. 35]; Akt przerywany [poz. 31]. — Teatr niekonsekwencji: Przyrost naturalny [poz. 51]; Straż porządkowa. (Opisanie dramaturgii); Teatr niekonsekwencji. (Notatka napisana do programu studenckiego teatru „STEP” w Gliwicach) [poz. 51]. — z poz. 49: Rajski ogródek; Metamorfozy; Co tu macie; Wielkości; Zacieranie rąk. — Dramat postaw moralnych [poz. 48]; Stara kobieta wysiaduje [poz. 44]; Na czworakach [poz. 52].

58. Czego przybywa, czego ubywa. (Scena w parku). *Odra* 1973 nr 5. s. 69-70. Praprem. pt. Teatr niekonsekwencji (łącznie z Pięć sztuk [poz. 49] i 6 innymi miniaturami wg scenariusza A. Rozhina): Wwa, T. Popul. 1979. Przedr. zob. poz. 66, 83.

59. Dramat rozbieżny. [Utwór dramatyczny]. *Odra* 1973 nr 9 s. 88-89. Praprem. pt. Teatr niekonsekwencji (łącznie z Pięć sztuk [poz. 49] i 6 innymi miniaturami wg scenariusza A. Rozhina): Wwa, T. Popul. 1979. TV (wraz z 6 innymi miniaturami) pt. Teatr niekonsekwencji 1997. Przedr. zob. poz. 66, 83.

Przekł. ang.: A discordant drama. [Przeł.] E.J. Czerwiński. *Slavic and East European Arts*, Nowy Jork 1983 t. 1 nr 2.

60. Drzwi w murze. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Różewicz. Ekran. 1973.

61. Poezja, dramat, proza. Wr.: Ossol. 1973, 401 s.

Zawartość: Poezja [tu m.in.]: Elegia prowincjonalna [poz. 6]; Równina [poz. 11]; Et in Arcadia ego [poz. 22]; Opowiadanie dydaktyczne [poz. 29]. — Dramat: Grupa Laokoona [poz. 23]; Spaghetti i miecz [poz. 32]; Wyszedł z domu [poz. 35]; Stara kobieta wysiaduje [poz. 44]. — Proza: Nowa szkoła filozoficzna [poz. 20]; W najpiękniejszym mieście świata [poz. 20]; Moja córeczka [poz. 36].

62. Proza. Wr.: Ossol. 1973, 646 s.

Zawiera z poz. 12: Gałąź; Pragnienie; Opadły liście z drzew; Synowie; Piwo. — z poz. 20: Owoc żywota; Trucizna; Spowiedź; Morze; Nowa szkoła filozoficzna; W najpiękniejszym mieście świata; Próba rekonstrukcji; Przerwany egzamin; Tarca z pajęczyny; — Moja córeczka [poz. 36]. — z poz. 40: Grzech; Wycieczka do muzeum; Ta stara cholera; Na placówce dyplomatycznej. — Tolerancja [poz. 43]. — Śmierć w starych dekoracjach [poz. 50]. — Przygotowanie do wieczoru autorskiego [poz. 55 wyd. II: I [w całości], — II [dodano:] Remanent; Mój egzemplarz „Zbrodni i kary” [F. Dostojewskiego]; Młodzian Głowacki Aleksander obyczajami dobrymi zalecający się, [pominięto:] Barbara Gawdzik-Brzozowska; Rozmowa; Rozmowy ciąg dalszy. — III: Przygotowanie do wieczoru autorskiego; Nawet bydlatko; Zbawiciel na wczasach; Cmentarz okresu małej stabilizacji; Niedzielny spacer za miasto; Towarzysze broni; Strahowski Kamieniolołom; Otwórcze mi drzewi; Zabawki; Zazdrość; Róża; Twarze. — nadto: Opowiadania dydaktyczne; Przed sezonem i po sezonie. Adapt. radiowa utworu Opowiadania dydaktyczne: Radio 1994.

63. Sobowtór. [Utwór dramatyczny]. *Odra* 1973 nr 9 s. 87-88. Praprem. pt. Teatr niekonsekwencji (łącznie z Pięć sztuk [poz. 49] i 6 innymi miniaturami wg scenariusza A. Rozhina): Wwa, T. Popul. 1979. TV (wraz z 6 innymi miniaturami) pt. Teatr niekonsekwencji 1997. Przedr. zob. poz. 55 (wyd. 2), 66, 72, 83, 84 (t. 2).

Przekł. ang.: The double. [Przeł.] E.J. Czerwiński. *Slavic and East European Arts*, Nowy Jork 1983 t. 1 nr 2. — serb.-chorw.: Dvojnik. [Przeł.] I. Marinković. *Književna Kritika*, Belgrad 1983 nr 204; Dvojnik. [Przeł.] P. Vujičić. *Gradina*, Nisz 1983 nr 9.

64. Białe małżeństwo. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1974 nr 2 s. 5-33. Praprem. Wwa, T. Nar. 1975. Przedr. zob. poz. 66, 73, 83, 90.

Przekł. ang.: Mariage blanc. [Przeł.] E.J. Czerwiński, A. Makarewicz. Wyst.: Port Jefferson, Slavic and East European T. and Drama 1975, Toronto, Redlight T. 1978. Wyd. łącznie z przekł. poz. 67 pt. „Mariage blanc” and „The hunger artist departs”. Przeł. A. Czerniawski. London, New York 1983. — bułg.: Nekonusimarn brak. [Przeł.] B. Božkov. W: T. Różewicz: Pet piesi. Sofija 1992. — chorw.: Wyst. Zagreb, Kamerni T. '55 1978. — duń.: Det hvide ægteskab. Wyst. Kopenhaga, Royal T. 1975. — estoń.: Wyst. Tallin, T. Młodzieżowy 1994. — franc.: [Przeł.] J. Lisowski. Wyst. Paryż, T. Chatelet 1983. — greck.: Leukós gámos. [Przeł.] E. Basilikóte. Wyst. Ateny, T. im. Veakisa 1980. Wyd. Athena 1983. — hiszp.: Wyst. Buenos Aires, T. Planeta 1980. — niem.: Weisse Ehe. [Przeł.] P. Lachmann. Berlin [1976]. Wyst.: Münster (RFN), Städtische Bühnen 1979; Weisse Ehe. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1978, przedr. w: Weisse Ehe. Leipzig 1982. Wyst. Rudolstadt, Stadttheater 1978. — norw.: Kvitt ekteskap. [Przeł.] O.M. Selberg. Wyst. Bergen, Den Nationale Scene 1979. — portug.: Wyst. Rio de Janeiro, T. Mie; 1980. — serb.-chorw.: [Przeł.] P. Vujičić. Wyst. Sarajewo, Kamerni T. '55 1978. — słowac.: Nenaplnené manželstvo. [Przeł.] L. Kiss. W: Súčasna pol'ska drama. Bratislava 1994. — szwedz.: Vitt äktenskap. [Przeł.] C. Berg-Mizerska. Wyst. Sztokholm, Kungliga Dramatiska T. Stora Scenen 1976. — węgier.: [Przeł.] R. Gimes. Radio (Węgy) 1968; [Przeł.] G. Balogh. Wyst. Kecskemét, Katona Jozsef Színház 1981. Adapt. film.: Scenariusz: M. Łazarkiewicz, J. Różewicz. Ekran. 1993.

65. Wiersze. Wstęp: S. Lichański. Wwa: PIW 1974, 317 s. Wyd. 2 poszerz. i popraw. tamże 1988.

66. Białe małżeństwo i inne utwory sceniczne. Kr.: WL 1975, 110 s.

Zawartość: Białe małżeństwo [poz. 64]; Dziedzibobo, czyli miłość romantyczna czeka już pod drzwiami [poz. 56]; Sobowtór [poz. 63]; Dramat rozbieżny [poz. 59]; Czego przybywa, czego ubywa [poz. 58].

67. Odejście głodomora. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1976 nr 9 s. 5-22. Praprem. Wr., T. Współcz. 1977. Radio 1979. Przedr. *Teatr Pol. Radio* 1979 nr 1 s. 32-50 oraz zob. poz. 55 (wyd. 2), 73, 83. TV 1988.

Przekł. ang.: The hunger artist departs. [Przeł.] A. Czerniawski. Wyd. łącznie z przekł. Białe małżeństwo zob. poz. 64. Wyst. w adapt. M. McDowella: Aliston (USA), Double Edge T. 1984. — bułg.: Gladuvaščijat si otiva. [Przeł.] B. Božkov. W: T. Różewicz: Pet piesi. Sofija 1992. — chorw.: Odłazak umjetnika u gladovanja. [Przeł.] M. Martić. *Dubrovnik*, Dubrovnik 1978 nr 2/3. Wyst. Zagreb, T. ITD 1978. — franc.: [Przeł.] J.-Y. Erhel. Wyst. Brest, T. de l'Instant 1985. — ho-

lend.: [Przeł.] B. van Luin, J. Bilski. Wyst. Amsterdam, Universiteits-theater 1979, — niem.: Der Abgang des Hungerkünstlers. [Przeł.] P. Lachmann. Berlin [1977], wyd. nast. Berlin 1980; Der Hungerkünstler geht. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1978, przedr. łącznie z przeł. Na czworakach, Pułapka [poz. 76] zob. poz. 52. Wyst. Poczdam, Hans-Otto-T. 1981, — szwedz.: Radio (Sztokholm) 1981.

68. Duszczycka. [Miniatura literacka]. Kr.: WL 1977, 37 s. Wyd. nast. łącznie z Opowiadanie traumatyczne zob. poz. 71.

Adapt. teatr.: Wyst. Wwa, T. Stara Prochownia 1981.

69. O wojnę powszechną za wolność ludów prosimy Cię, Panie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 9 s. 5-26. Praprem. Wwa, T. Nowy 1988. Przedr. pt. Głos Anonima zob. poz. 83.

70. Do piachu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1979 nr 2 s. 5-29. Praprem. Wwa, T. na Woli 1979. Przedr. zob. poz. 73, 83, 90. TV 1990.

Przeł. czes.: Do pisku. [Przeł.] V. Dvořáčková. W: T. Różewicz: Hry. Praha 1983.

71. Opowiadanie traumatyczne; Duszczycka. Kr.: WL 1979, 70 s.

Zawiera cykl wierszy Opowiadanie traumatyczne, — oraz Duszczycka [poz. 68].

Przeł. serb.-chorw. cyklu Opowiadanie traumatyczne: Traumatiska priča. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1987.

72. Próba rekonstrukcji. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1979, 521 s.

Zawartość: I: z poz. 12: Gałąź; Pragnienie; Opadły liście z drzew; Synowie; Piwo, — z poz. 20: Owoc żywota; Trucizna; Spowiedź; Morze; Nowa szkoła filozoficzna; W najpóźniejszym mieście świata, — z poz. 40: Grzech; Wycieczka do muzeum, — Tolerancja [poz. 43]. — II: Ta stara cholera [poz. 40]; Na placówce dyplomatycznej [poz. 40]; Moja córeczka [poz. 36]; Śmierć w starych dekoracjach [poz. 50], — III: z poz. 55: Niedzielny spacer za miasto; Towarzysze broni; Zabawki; Kibice; Automat; Zazdrość; Róża, — Przed sezonem i po sezonie [poz. 62]. — IV: z poz. 20: Próba rekonstrukcji; Przerwany egzamin; Tarcza z pajęczyny, — Sobowtór [poz. 63]; Strawiony [poz. 55].

73. Teatr niekonsekwencji. [Utwory dramatyczne]. Wr.: Ossol. 1979, 511 s.

Zawartość: Kartoteka [poz. 18]; Grupa Laokoona [poz. 23]; Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja [poz. 27]; Śmieszny staruszek [poz. 33]; Spaghetti i miecz [poz. 32]; Wyszedł z domu [poz. 35]; Akt przerywany [poz. 31]; Stara kobieta wysiaduje [poz. 44]; Na czworakach [poz. 52]; Białe małżeństwo [poz. 64]; Do piachu [poz. 70]; Odejsięce głodomora [poz. 67].

74. Niepokój. [Wybór wierszy i prozy poetyckiej]. Wr.: Ossol. 1980, 620 s.

Zawiera m.in. cykle prozy poetyckiej z poz. 17: Spojrzenia; Komentarze, — nadto: Wizja i równanie; Wizja i równanie; Aniolki jeszcze nie skończone; Grzesność nie jest nauką łatwą; Szachownica; Wigilia w obcym mieście; Pod murem; Mgła.

75. Tarcza z pajęczyny. [Opowiadania]. Kr.: WL 1980, 104 s.

Zawiera z poz. 20: Nowa szkoła filozoficzna; Przerwany egzamin; Tarcza z pajęczyny, — z poz. 40: Wycieczka do muzeum; Ta stara cholera; Na placówce dyplomatycznej.

76. Pułapka. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1982 nr 2 s. 5-40. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1982, 90 s. Praprem. pol. Wr., T. Współcz. 1984. TV 1990. Przedr. zob. poz. 83, 90.

Pierwotnie utwór miał być poprzedzony prologiem — poematem „Przerwana rozmowa” (pierwody *Dialog* 1991 nr 1 s. 5-21); w tomie Dramaty wybrane [poz. 90] poemat ten został ogłoszony jako epilog dramatu.

I nagroda autorska na Festiwalu Pol. Sztuk Współcz. we Wr. w 1984.

Przeł. ang.: The trap. [Przeł.] A. Czerniawski. New York [1984], wyd. nast. [z przedm.] D. Gerould. Amsterdam 1997, — czes.: Wyst. Martin, Divadlo SNP 1986, — maced.: Wyst. Skopje, Dramski T. 1987, — niem.: Falle. [Przeł.] Ch. Vogel. Berlin [1983]; Die Falle. [Przeł.] H. Bereska. Wyst. Berlin (NRD), Maxim-Gorki-T. 1985, Weimar, Theaterhaus 1995. Wyd. łącznie z przeł. Na czworakach; Odejsięce głodomora [poz. 67] zob. poz. 52, — norw.: Faelden. [Przeł.] O.M. Selberg. Praprem. światowa Bergen, Den Nationale Scene 1983, — serb.-chorw.: Kłópka. [Przeł.] P. Vujičić. *Forum* (Jugosławia) 1984 nr 9.

77. Na powierzchni poematu i w środku. Nowy wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1983, 162 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1989, [wyd. poszerz.] 1998, 209 s.

78. Poezje wybrane. (II). Wybór i nota ... Wstęp: T. Klak. Wwa: LSW 1984, 162 s.

Zawiera także Przygotowanie do wieczoru autorskiego [poz. 55].

79. Języki teatru. Rozmowy o dramacie, teatrze i innych sprawach. [Współaut.:] K. Braun. *Odra* 1986 nr 1-10; 1988 nr 9-12. Wyd. osob. [bez podtytuł.] Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1989, 205 s.

80. Poezja; Poezja. [Wybór i wstęp:] P. Nakovski. [Przeł.:] A. Aleksiev i in. Skopje: Makedonska Kniga 1987, 295 s.

Tekst w jęz. pol. i maced.

81. Poezje. Grafika: J. Nowosielski. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1987, 162 s.

82. Poezja. [T.] 1-2. Kr.: WL 1988, 540 + 492 s. Zawiera obok wcześniej druk. tomów dział: Wiersze różne.

83. Teatr. [Utwory dramatyczne]. Wyboru dokonał ... Wstępem poprzedził J. Kelera. [T.] 1-2. Kr.: WL 1988, 476 + 415 s.

Zawartość: [T.] 1: Kartoteka [poz. 18]; Grupa Laokoona [poz. 23]; Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja [poz. 27]; Śmieszny staruszek [poz. 33]; Spaghetti i miecz [poz. 32]; Pogrzeb po polsku [poz. 54]; Wyszedł z domu [poz. 35]; Akt przerywany [poz. 31]. — Teatr niekonsekwencji: Przyrost naturalny [poz. 51]; Straż porządkowa [poz. 57], — z poz. 49: Rajski ogródek; Metamorfozy; Co tu macie; Wielkość; Zacieranie rąk, — Dramat postaw moralnych [poz. 48]; Dziźbობо, czyli miłość romantyczna czeka już pod drzwiami [poz. 56]; Sobowtór [poz. 63]; Dramat rozbieżny [poz. 59]; Czego przybywa, czego ubywa [poz. 58]. — [T.] 2: Stara kobieta wysiaduje [poz. 44]; Na czworakach [poz. 52]; Białe małżeństwo [poz. 64]; Głos Anonima [poz. 69]; Do piachu [poz. 70]; Odejsięce Głodomora [poz. 67]; Pułapka [poz. 76].

84. Proza. [Wybór ...]. [T.] 1-2. Kr.: WL 1990, 501 + 607 s.

Zawartość: [T.] 1. Przerwany egzamin: z poz. 12: Gałąź; Pragnienie; Opadły liście z drzew; Synowie; Piwo, — z poz. 20:

Owoc żywota; Trucizna; Spowiedź; Morze; Nowa szkoła filozoficzna; W najpiękniejszym mieście świata; Próba rekonstrukcji; Przerwany egzamin; Tarcza z pajęczyny, — z poz. 40; Grzech; Wycieczka do muzeum; Ta stara cholera; Na placówce dyplomatycznej, — nadto: Moja córeczka [poz. 36]; Śmierć w starych dekoracjach [poz. 50]. — [T.] 2. Przygotowanie do wieczoru autorskiego [zmien. poz. 55, m.in. pominięto wiersze i utwory dramatyczne]: I: „Zostanie po mnie pusty pokój”; „Kto jest ten dziwny nieznamy”; Oko poety. (Notatka z roku 1964); Z umarłych rąk Czechowicza. (Wstęp do „Wierszy wybranych”); Pani „Marusia” Kasprowiczowa; Tożsamość. (Wspomnienie o K. Kuryluku); Zamknięcie; „Duża z ciała wyleciała”. — II: Do źródeł; Dźwięk i obraz w poezji współczesnej; Sezon poetycki — jesień 1966. (Fragmenty); Czy szantazowanie Muzy jest możliwe i jakie owoce przynosi; Dusza kwiatu; Zamek na lodzie. (Notatka z lutego 1962 roku); „Uczeń czarnoksiężnika”; Twarz Tolstoja; Words, words, words; Nic, czyli wszystko; Notatka z 31 maja 1963 roku; Remanent; Namietność; O podstępach dobrej matki natury, czyli jakie pułapki ukrywa w sobie tak zwane łono przyrody; Mój egzemplarz „Zbrodni i kary”; Miłość lesbijska w romantycznym przebraniu; Dziennikarz i poeta; Notatka z zamierzczej przeszłości; Notatka na marginesie książki Normana Malcolma „Ludwig Wittgenstein”; Wstyd; Napisy na ścianach; „Apocalypsis cum figuris”; Młodzian Głowacki Aleksander obyczajami dobrymi zalecający się; Rozmowa; Rozmowy ciąg dalszy; Czytanie; „Teatralizacja” poezji, poetów i... innych. — III: Przygotowanie do wieczoru autorskiego; Twarze; Zabawki; Uśmiechy [poz. 14, wybór humorerek z wyd. 2]; Automat; Elementarz; Kibice; Wspomnienia ze „starej budy”; Zazdrość; Róża; Nawet bydlatko...; Opowiadania dydaktyczne [poz. 62]; Pokolenie „zarażone śmiercią”; Zbawiciel na wczasach; Przed sezonem i po sezonie; Cmentarzyk okresu małej stabilizacji; Opowiadanie z roku 1960; Grubasy i kruszyzna chleba; Niedzielny spacer za miasto; Towarzysze broni; Strachonosz Kamieniołom; Otwórzcie mi drzwi; Niemowa w Mongolii; Sen kwiatu, serce smoka; Strawiony. — IV: Kartki wydarte z dziennika; Sobowtór [poz. 63].

85. Ocalony. [Wiersze]. Wwa: Varsovia 1991, 19 s.

86. Płaskorzeźba. [Wybór wierszy]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991, 131 s.

Zawiera m.in. poemat „Przerwana rozmowa” [pierwotnie prolog do Pułapki zob. poz. 76] oraz wiersze niedrukowane.

Nagrada *Literatury* w dziedzinie poezji w 1991.

Przekł.: serb.-chorw.: Relief. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1993. — szwedz.: Relief. [Przeł.] A. Bodegård. Wyd. łącznie z Regio zob. poz. 46.

Adapt. teatr.: Scenariusz, reż. i scenogr.: J. Różewicz. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1991.

87. Poezje wybrane; Selected poems. Przeł. A. Czerniawski. Post.: T. Paulin oraz J. Pieszcza-chowicz. Kr.: WL 1991, 285 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1994, 331 s., [wyd. 3] 1997.

Tekst w jęz. pol i ang. — Od wyd. 2 także wiersze w przekł. R. Sokoloskiego.

88. Kartoteka rozrzucona. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1992. Praprem. pod postacią 10 prób otwartych w reż. ... Wr., T. Pol., T. Kameralny 17 XI-2 XII 1992. Druk *Dialog* 1994 nr 10 s. 5-46. Radio 1996. TV 1998. Wyd. łącznie z Kartoteka zob. poz. 18.

Realizacja radiowa otrzymała nagrodę Grand Prix na Festiwalu Słuchowisk Pol. Radia w Bolimowie w 1997.

89. Historia pięciu wierszy. Kłodzko: WitrynArtystów 1993, 79 s. Kłodzki Ośrodek Kultury, Kłodzki Klub Lit.

Zawartość: Kartki wydarte z dziennika [faksymile rkpsu], — oraz rękopiśmienne, maszynopisowe i ostateczne wersje następujących wierszy: Przymnienie; Zwierciadło; Woda w garnuszku; Niagara i autoironia; Patyczek; Dezerterzy.

90. Dramaty wybrane. Wyd. przejr. i popraw. przez ... Kr.: WL 1994, 362 s.

Zawartość: Kartoteka [poz. 18]; Śmieszny staruszek [poz. 33]; Wyszedł z domu [poz. 35]; Stara kobieta wysiaduje [poz. 44]; Białe małżeństwo [poz. 64]; Do piachu [poz. 70]; Pułapka [poz. 76; druk z poematem „Przerwana rozmowa” [poz. 86] jako epilogiem].

91. Drzwi. [Wiersz]. Drzeworyt: L. Miśkiewicz. Łódź: Biblioteka, 1994, 2 k. tab.

Druk bibliofilski.

92. Opowiadania. Wyboru dokonał ... Post.: J. Łukasiewicz. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 760 s.

Zawiera z poz. 12: Gałąź; Pragnienie; Opadły liście z drzew; Synowie; Piwo, — z poz. 20: Owoc żywota; Trucizna; Spowiedź; Morze; Nowa szkoła filozoficzna; W najpiękniejszym mieście świata; Próba rekonstrukcji; Przerwany egzamin; Tarcza z pajęczyny, — Moja córeczka [poz. 36], — z poz. 40: Grzech; Wycieczka do muzeum; Ta stara cholera; Na placówce dyplomatycznej, — Tolerancja [poz. 43], — Śmierć w starych dekoracjach [poz. 50], — z poz. 55: Twarze; Zabawki; Automat; Elementarz; Kibice; Zazdrość; Róża; Niedzielny spacer za miasto; Towarzysze broni, — oraz: Napiwek.

93. Słowo po słowie. Nowy wybór wierszy. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 244 s.

94. Niepokój. Wybór wierszy z lat 1944-1994. Wwa: PIW 1995, 694 s.

95. Improwizacja wrocławska. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Pol. 1996.

Wyst. łącznie z: Molier: Improwizacja w Wersalu; J. Giraudoux: Improwizacja paryska.

96. Zawsze fragment. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996, XI, 88 s. Przedr. zob. poz. 98.

Zawiera m.in. poematy: W świetle lamp filijących; Francis Bacon, czyli Diego Velázquez na hotelu dentystycznym, — także przekł. ang. utworu Francis Bacon, czyli Diego Velázquez na hotelu dentystycznym autorstwa A. Czerniawskiego.

Adapt. teatr.: poematu Francis Bacon, czyli Diego Velázquez na hotelu dentystycznym; Insc. i scenogr.: J. Grzegorzewski. Wyst. łącznie z P. Handke: Godzina, w której nie wiedzieliśmy nic o sobie nawzajem: Wwa, T. Studio 1996.

97. Poezje wybrane; Poésies choisies. Przeł. na jęz. franc. J. Lisowski. Post.: R. Przybylski. Kr.: WL 1998, 284 s.

98. Zawsze fragment; Recycling. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1998, 131 s.

Zawiera wiersze z poz. 96 [z pominięciem 4 utworów] oraz nowe wiersze.

99. Zwierciadło. Poematy wybrane. Lekcja literatury z M. Porębskim. Kr.: WL 1998, 91 s.

Zawiera szkic wstępny M. Porębskiego: Lekcja poezji oraz poematy T.R. w jego wyborze: Zwierciadło [poz. 89]; W śród-ku życia [poz. 16]; Opowiadania dydaktyczne [poz. 29]; Ache-

ron w samo południe [poz. 45]; Na powierzchni poematu i w środku [poz. 77]; W świetle lamp filujących [poz. 96]; Francis Bacon, czyli Diego Velázquez na fotelu dentystycznym [poz. 96].

100. Matka odchodzi. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1999, 136 s.

Zawiera wiersze, prozę poetycką, fragm. dzienników (z 1957, 1982) T.R. poświęcone matce, a także teksty Stefani Różewicz i braci T.R., Janusza i Stanisława Nagroda Wielka Fundacji Kultury za rok 1999 w 2000. Nagroda Literacka Nike w 2000.

101. Niepokój; Formen der Unruhe. Przeł. K. Dedecius. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1999, 398 s.

Wybór wierszy w jęz. pol. i niem.

Wydania osobne wierszy w oprac. muz. z nutami: Poezje; Gleichnisse. [Przeł.] K. Dedecius. [Muz.] K. Serocki. Kr.: PWM; Celle: Moeck [1971], 32 s. [tekst w jęz. pol. i niem.]. Wyd. 2 tamże 1980. — Twarz trzecia. Tryptyk. [Muz.] R. Bukowski. Kr.: Pol. Tow. Muz. 1971, 14 s. — Skrzydła i ręce; Les ailes et les mains. [Muz.] J. Łuciuk. Kr.: PWM 1980, [4] s. [tekst w jęz. pol. i franc.]. — Trzy refleksje poetyckie; Drei dichterische Nachdenken. Przeł. K. Dedecius. [Muz.] J. Tyszkowski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1983], 26 s. [tekst w jęz. pol. i niem.]. — Polskie śpiewy. Słowa: ..., K. Baczyński, T. Nowak. Muz.: J. Świder. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury 1985, 15 s. — Trzy refleksje poetyckie. Drei dichterische Nachdenken. [Muz.] J. Tyszkowski. Oprac. ... Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1993], 26 s.

Montaże utworów, m.in.: List do ludożerców. Poezja współczesna: M. Białoszewski, J. Harasymowicz, ..., J. Waleńczyk. Wyst. Kr., T. Rapsodyczny 1960. — W świetle dziennym. (Montaż dramatyczny). Układ i reż.: J. Zbiróg. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1962. — Człowieka trzeba kochać. Wyst. Białogard, T. Poezji przy Powiatowym Domu Kultury 1965. — Próba rekonstrukcji. Oprac.: M. Gruszczyński. Wyst. Lubl., Teatrzyk Studencki Akad. Medycznej „Dren 59” 1966. — W środku życia. Oprac. i wykonanie: T. Malak. Wyst. Kr., T. Jednego Aktora 1967. TV 1969. — Ocalony. Wyst. Tor., T. Propozycji 1968 [wykonanie: T. Witt]. — Cud dnia powszedniego. Inscen.: H. Baranowski. Wyst. Wwa, Studencki T. Stodoła 1969. — Spadanie. Scenariusz oprac.: E. Chudziński, K. Mikłaszewski, K. Jasiński. Wyst. Kr., Studencki T. „Uwaga” („STU”) 1970. — To się złożyć nie może. [Fragm. utworów poetyckich i dramatycznych]. Wyst. Tor., T. Małych Form 1971. — Uwaga, człowiek! Wyst. Opole, T. Studencki „Feniks” 1971. — Teatr niekonsekwencji. Scenariusz: A. Rozhin. Wyst. Wwa, T. Popul. 1979. — Oczekiwanie. [Monodram]. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1985 [wykonanie: A. Kretliński]. — Non-Stop-Show. [Fragm. utworów poetyc-

kich i dramatycznych]. Scenariusz: J. Jarocki. Kr., Scena Szkolna PWST 1991. TV 1991. — W środku życia. [Scenariusz:] B. Wałkówna, J. Zbiróg. Wyst. Łódź, Scena Prezentacji 1991. — Dzidek, rura i sens życia. Wyst. Łódź, Grupa Teatr. „Dziewięćsił” w Ośrodku Kultury „Na Żubardzkiej” 1995.

Wybory utworów w przekł.: albań.: Rrëfime traumatike. [Wiersze]. Prishtinë 1990, — ang.: [Four] 4 contemporary Polish poets: Różewicz, Śliwonik, Grochowiak, Harasymowicz. [Przeł.] V. Contoski. [New York ok. 1967]; „The card index” and other plays. [Przeł.] A. Czerniawski. London 1969, wyd. nast. New York 1970; Faces of anxiety. [Wybór wierszy]. [Przeł.] A. Czerniawski. London 1969; „The witnesses” and other plays. [Wybór utworów dramatycznych]. [Przeł.] A. Czerniawski. London 1970; Selected poems. [Wybór wierszy]. [Przeł.] A. Czerniawski. Harmondsworth, Middlesex 1976; „The survivor” and the other poems. [Wybór wierszy]. [Przeł.:] M.J. Kryński, R.A. Maguire. Princeton [1976]; Unease. [Wybór wierszy]. [Przeł.] V. Contoski. St. Paul, Minn. 1980; „Conversation with the Prince” and other poems. [Wybór wierszy]. [Wstęp i przekł.] A. Czerniawski. London 1982; [Wybór wierszy]. [Przeł.] G. Thurley. [Australia] 1983; They came to see a poet. [Wybór wierszy]. [Przeł.] A. Czerniawski. London 1991, — arabski: Mādā jahdatu li-l-nuğūm. [Przeł.] Hatif al Ganābī. Dimaşq 1999, — bułg.: Lice. [Wybór wierszy]. [Przeł.] D. Dobrev. Sofija 1972; Borba s angela. [Wybór wierszy]. [Przeł.] P. Stefanov. Sofija 1994, — czes.: Uprostřed života. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1958; Rozhovor. [Wybór wierszy]. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1962; V nejkrásnějším městě světa. [Wybór opowiadań i dram.]. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1964; Hry. [Wybór dram.]. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1983; Jak světlo pavučinou. [Wybór wierszy]. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1995, — duń.: En grøn Rose. [Wybór wierszy]. [Przeł.] J. Katz. Århus [1982], — estoń.: Roheline roos. [Wybór wierszy]. [Przeł.] M. Traat. Tallinn 1982, — fiń.: Ja niin edelleen. [Przeł.] J. Jääskeläinen. Helsinki 1975, — franc.: Anthologie personnelle. [Wybór wierszy]. [Przeł.] G. Lisowski, A. Kosko. [Arles] 1990, — grec.: Poiémata. [Wybór wierszy]. [Przeł.] B. Karabité. Thessalonike 1978, — gruz.: Ambavi msgavsi sinamdvilisa. [Przeł.] Dž. Čelidze. Tbilisi 1969, — holend.: Gedichten. [Wybór wierszy]. [Przeł.:] P. Nijmeijer, G. Rasch. Amsterdam 1981, — łotew.: Dzīves centrā; Dzejas izlase. [Wybór wierszy]. [Przeł.] J. Laganovskis. Rīgā 1975, — maced.: Poezija. [Wybór wierszy]. [Przeł.] A. Aleksiev. Skopje 1965, — niem.: In der schönsten Stadt der Welt. [Wybór opowiadań]. [Przeł.] A. Dross. München 1962; Formen der Unruhe. [Wybór wierszy]. [Przeł.] K. Dedecius. Mün-

210

chen 1965, wyd. skrócone Leipzig 1978; Der unterbrochene Akt und andere Stücke. [Frankfurt am Main] 1966; Schild aus Spinnweb; Aufzeichnungen aus dem Werkstatt. [Przeł.] P. Lachmann. Frankfurt am Main 1967; Gesichter und Masken. [Wybór wierszy]. [Przeł.] G. Kunert, K. Dedecius. Berlin 1969, wyd. skrócone Leipzig 1980; Offene Gedichte 1945-1969. [Przeł.] K. Dedecius. München [1969]; In der schönsten Stadt der Welt. [Wybór opowiadań]. [Przeł.] R. Buschmann, H. Bereska. Berlin 1971; Stücke. [Wybór utworów dramatycznych]. [Przeł.] H. Bereska, R. Buschmann, K. Kelm, K. Lichtenfeld, C. Rymarowicz. Berlin 1974; Versuch einer Rekonstruktion. [Wybór opowiadań]. [Przeł.] H. Olschowsky. Leipzig 1976; Schattenspiele. Gedichte 1945-1969. [Wybór wierszy]. [Przeł.] K. Dedecius. München 1979; Vorbereitungen zur Dichterlesung. [Wybór utworów]. [Przeł.] P. Lachmann. München [1979]; Gedichte; Stücke. [Wybór wierszy i utworów dramatycznych]. [Wiersze przeł.] K. Dedecius, [dramaty przeł.] I. Boll. Frankfurt am Main 1983; Überlendungen. [Wybór wierszy]. [Przeł.] P. Lachmann. München, Wien [1987]; Das unterbrochene Gespräch. [Wybór wierszy]. [Przeł.] A. Woldan. Graz 1992; Gedichte. [Wybór wierszy]. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1993; Letztendlich ist die verständliche Lyrik unverständlich. [Wybór wierszy]. [Przeł.] K. Dedecius. München, Wien 1996, — norw.: Uro. [Przeł.] O.M. Selberg. Solum 1978, — orm.: [Wybór wierszy]. Erevan 1970, — ros.: Bepokojstvo. [Wybór wierszy]. [Przeł.] M. Pavlova i in. Moskwa 1963; Izbrannoe. [Wybór utworów]. Moskwa 1979; Izbrannaja lirika. [Przeł.] V. Burič. Moskwa 1980; Stichotvorenija i poemy. [Wybór:] V. Britanišskij. Moskwa 1985, — rum.: Poeme. [Wybór wierszy]. [Przeł.] N. Mareş. Iaşi 1973; Poeme. [Wybór wierszy]. [Przeł.] I. Harasimowicz. [Bucureşti] 1976; Neliniste. [Przeł.] N. Mareş. Bucureşti 1984, — serb.-chorw.: U središtu života. [Wybór wierszy]. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1960; Nemir. Izbrane pesme. [Wybór wierszy]. [Przeł.] P. Vujičić. Ljubljana 1966, wyd. nast. Beograd 1970, — słowac.: Nepokoj. [Wybór wierszy]. [Przeł.] J. Majernik. Bratislava 1961; Moja dčeruška. [Wybór opowiadań]. [Przeł.] M. Wlachovská. Bratislava 1974; Trauma. [Wybór utworów, oprac.] J. Gebróc. [Bratislava] 1988, — słowen.: Nemir. [Wybór wierszy]. [Przeł.] L. Krakar. Ljubljana 1966, — szwedz.: Och sa vidare. [Wybór utworów]. Stockholm 1966; Pa diktens yta och i dess centrum. [Wybór wierszy]. [Przeł.] L. Kjellberg [przy współpracy:] J. Trypućko. Stockholm 1979, — turec.: Utanmayin göz yaslarından. [Przeł.] A. Mençboyu, G. Fındıklı. [Wyd. 2]. Istanbul 1981, — węgier.: A mi kis stabilizációnk. [Wybór utworów dramatycznych]. [Przeł.] J. Cservenits, G. Kerényi. [Budapest 1967]; A félbemarad vizsga. [Wy-

bór opowiadań]. [Przeł.] J. Cservenits. [Budapest 1968]; Megmenekült. [Wybór wierszy]. Budapest 1972; Kirándulás a múzeumba. [Przeł.] J. Cservenits, R. Gimes. Budapest 1982, — włos.: Colloquio con il Principe. [Wybór wierszy]. [Przeł.] C. Verdiani. Milano 1964.

Adaptacje

1. Trzy kobiety. Scenariusz filmowy wg opowiadania K. Filipowicza „Trzy kobiety z obozu”. [Współaut.:] K. Filipowicz. Ekran. 1957.

2. Mąż pod łóżkiem. Scenariusz filmowy wg opowiadania F. Dostojewskiego. [Współaut.:] S. Różewicz. TV (łącznie z: M. Twain: Człowiek, który zdemoralizował Hadleyburg; H. Sienkiewicz: Komedia z pomyłek) pt. Komedia pomyłek 1967.

3. Samotność we dwoje. Scenariusz filmowy wg opowiadania K.L. Konieńskiego „Straszny czwartek w domu pastora”. [Współaut.:] S. Różewicz. Ekran. 1968.

Wyd. osob. scenopisu [Wwa 1968], 158 s.

Prace redakcyjne

1. V. Popa: Gry. Wybór wierszy pod red. ... Przeł.: Z. Stoberski, J. Zych. Kr.: WL 1960, 130 s.

2. L. Staff: Kto jest ten dziwny nieznajomy? Wybór poezji. Wybór, układ i posł. ... Wwa: PIW 1964, 205 s. Wyd. 2 tamże 1976.

3. J. Czechowicz: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1967, 172 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1987.

4. [J. Różewicz] Nasz starszy brat. Oprac. ... Nota red.: J. Stolarczyk. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992, 230 s.

Tom wierszy, fragm. prozy i dziennika Janusza Różewicza, starszego brata T.R.; zawiera także T.R. wspomnienie pt. „Tylko tyle”, — oraz: Wiersze o Starszym Bracie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1958, 1963, 1999 — T. Różewicz: „Poemat otwarty” i dramaturgia otwarta. W: Teatr a poezja. Sztuka otwarta. Wr. 1975. — T. Różewicz: Sztuka nienapisana. *Dialog* 1991 nr 10 [dot. projektowanej sztuki o W. Łukaszińskim]. — T. Różewicz: „Kiedy myślę o poezji w ogóle, myślę o Mickiewiczu”. *Odra* 1998 nr 3. — Wywiady: Dużo czystego powietrza. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1965 nr 17, przedr. w: K. Nastulanka: Sami o sobie. Wwa 1975, oraz w: S. Burkot: Tadeusz Różewicz. Wwa 1987; Koniec i początek. Rozm. z K. Puzyńną. *Dialog* 1974 nr 6; T.R. w rozmowie z Adamem Czerniaszkim. *Oficyna Poetów*, Londyn 1976 nr 2, przedr. skrócony *Lit. na Świecie* 1977 nr 8, przekł. ang. *The New Review*, Londyn 1976 nr 25. — T. Krzemień: Idę do parku, który jest wierszem. W teście: Znajomi nieznajomi. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. Wwa 1978; Od tego się zaczyna ... [Rozm.] M. Robinson. [Przeł.] z ang. *Dialog* 1988 nr 1; Z T.R. rozmawia Jerzy Jarocki. Oprac. M. Zielńska. *Teatr* 1993 nr 3; „Nie chcę, nie dbam, zarzuję”. Z rozmów z T.R. Rozm. R. Sokolski. *Odra* 1993 nr 6; Zgubiony klucz. Rozm. M. Dębicz. *Dialog* 1996 nr 10; Trzeba odwagi. Rozm. D. Ratajczakowa. Oprac. G. Ziółkowska. *Teatr* 1997 nr 7/8; Życie w starych i nowych dekoracjach. Rozm. R. Jarocki. *Literatura* 1999 nr 5.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — LP XX w. (M. Dąbrowski). — M. Dąbrowski: T.R. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — [I. Kellner-Mielczarkowa] I.K.: *Sztuki T.R. w polskich teatrach dramatycznych*; [E. Baniewicz] E.B.: *Sztuki T.R. wystawiane za granicą*. [Bibliografie]. *Teatr* 1986 nr 11. — J. Ubowska: Tadeusz Różewicz — zestawienie bibliograficzne. Wr.: *Woj. i Miej. Publiczna* 1991, 108 s. — M. Kisiel: T.R. Bibliografia przekładów 1949-1967. W: *Przekład artystyczny*. T. 4. Kat. 1992.

J. Zawieyski: Poezja niepokoju. *Odrodzenie* 1947 nr 42 [rec.: Niepokój]. — [Czerwona rękawiczka:] J. Błoński: Poezja R. *Twórczość* 1949 nr 7 [dot. też: Niepokój]; W. Maciąg: Droga wyjścia z kręgu awangardy. *Twórczość* 1949 nr 7. — A. Kamińska: *Twórczość* 1950 nr 10 [rec.: Pięć poematów]. — A. Braun: O poezji T.R. *Nowa Kult.* 1951 nr 16. — J. Śpiewak: *Twórczość* 1951 nr 9 [rec.: Czas, który idzie]. — J. Błoński: Szkic portretu poety współczesnego. W tegoż: *Poezi i inni*. Kr. 1956. — M. Głowiński: „Uśmiechy” R. *Twórczość* 1956 nr 3. — J. Kwiatkowski: Dojrzałość. *Twórczość* 1956 nr 4 [rec.: Srebrny kłosek]. — S. Lichański: Drugie pokolenie awangardy. W tegoż: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956 [rec.: Niepokój; Wiersze i obrazy]. — A. Kijowski: Proza T.R. W tegoż: *Różowe i czarne*. Kr. 1957 [rec.: Opadły liście z drzew]. — Z. Lichniak: Co było ukryte jest odkryte. W tegoż: *Raptularz literacki*. Wwa 1957. — Z. Pezdziński: Strzępki czasów pogardy. W tegoż: *Dalecy i bliscy*. Pozn. 1957 [rec.: Opadły liście z drzew]. — H. Vogler: Niepokój poety; Rękawiczka, czyli list wstydlivosti uczucia; Codziennosc i poezja. W tegoż: *Z notatek przemysłnika*. Wwa 1957. — Z. Siatkowski: Wersyfikacja T.R. wśród współczesnych metod kształtowania wiersza. *Pam. Lit.* 1958 z. 3, przedr. W: *Z przemian wiersza polskiego*. Kr. 1972. — [Formy:] J. Kwiatkowski: R. inny i ten sam. *Życie Lit.* 1959 nr 5, przedr. w tegoż: *Klucze do wyobraźni*. Wyd. 2 poszerz. Kr. 1973, *Magia poezji*. Kr. 1995; J. Sławinski: Obsesja formy. *Twórczość* 1959 nr 2. — K. Wyka: Zaległe tomy R. [dot.: Równina; Uśmiechy; Poemat otwarty]; Dwa razy R. [rec.: Formy]. W tegoż: *Rzecz wyobraźni*. Wwa 1959, wyd. nast. (Z. pism). Kr. 1997. — A. Kijowski: „Kartoteka”, czyli nieporozumienia w sprawie autobiografii. *Prz. Kult.* 1960 nr 18. — J. Rogoziński: Dzienniki liryczne. *Nowa Kult.* 1960 nr 37, przedr. w tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — B. Wojdowski: Odmowa zaufania. *Współczesność* 1960 nr 15, przedr. w tegoż: *Mit Szigalewa*. Wwa 1982. — Z. Hierowski: „Czarne miasto” T.R. *Współczesność* 1961 nr 9, przedr. w tegoż: *Szkiełce krytyczne*. Kat. 1975. — J. Rogoziński: Materia wiersza. *Nowa Kult.* 1961 nr 40, przedr. w tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985 [dot. wiersza: Nowe porównania]. — K. Wierzyński: Nowy kryzyś z Polski. *Kultura*, Paryż 1961 nr 4, przedr. w tegoż: *Szkiełki i portrety literackie*. Wwa 1990 [rec.: Przerwany egzamin]. — Z. Żabicki: Życie przeciwko miotom. *Nowa Kult.* 1961 nr 51 [rec.: Zielona róża; Kartoteka]. — J. Kott: Bardzo polska kartoteka. W tegoż: *Jak wam się podoba*. Spotkanie trzecie. Wwa 1962 [dot.: Kartoteka]. — J.J. Lipski: Arkadia i niepokoje. *Twórczość* 1962 nr 7 [rec.: Głos Anonima]. — A. Wirth: Nasza „mała stabilizacja”. *Nowa Kult.* 1962 nr 36 [dot.: Świadczenie albo Nasza mała stabilizacja]. — J. Błoński: Odmiany czasu. *Prz. Kult.* 1963 nr 20 [dot. dramaturgii T.R.]. — J. Łukasiewicz: Syn marnotrawny. W tegoż: *Szmaragdy i bohaterowie*. Kr. 1963. — M. Piwińska: R. albo technika collage'u. *Dialog* 1963 nr 9. — K. Wolicki: R. droga na scenę. *Dialog* 1963 nr 9, przedr. w tegoż: *Wszystko jedno co o 19⁵⁰*. Wwa 1969. — J. Kwiatkowski: Powrót R. do R. W tegoż: *Klucze do wyobraźni*. Wwa 1964, wyd. 2 poszerz. Kr. 1973, przedr. w tegoż: *Magia poezji*. Kr. 1995 [dot.: Rozmowa z księciem]. — Z. Łopiński: „To się złożyło nie może”. (O poezjach T.R.). *Tyg. Pousz.* 1964 nr 37. — R. Matuszewski: Z archiwum recenzenta. II. W tegoż: *Doświadczenia i mity*. Wwa 1964 [dot.: Poemat otwarty]. — J. Prokop: T.R. walka o oddech. *Ruch Lit.* 1964 nr 4, przedr. w tegoż: *Lekcja rzeczy*. Kr. 1972. — C. Rowiński: Nowy R., czyli granice dramatu. *Dialog* 1964 nr 7 [dot.: Akt przerywany; Śmieszny staruszek]. — J. Baluch: Składnia poetycka T.R. w świetle przekładów na język czeski. *Slav. Occid.*, Pozn. 1965. — J. Łukasiewicz: Trzy kompromi-

sy T.R. W tegoż: *Zagłoba w piekle*. [Wwa] 1965 [dot. poezji T.R.]. — J.S. Sito: Nic albo niewiele w potoku słów. *Współczesność* 1965 nr 1, polem. J. Kwiatkowski: *Życie Lit.* 1965 nr 9. R. Sliwonik: R. poszukuje formy. *Kultura* 1965 nr 10 [dot.: Twarz]. — J. Trzadel: Wobec R. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 3. Wwa 1965, przedr. w tegoż: *Róż trzecie*. Wwa 1966. — H. Kajzar: Kara śmieszności, czyli tłumaczenie „Śmieszego staruszka”. *Teatr* 1966 nr 18, przedr. w tegoż: *Sztuki i eseje*. Wwa 1976. — J. Kelera: Leżący pod ścianą. W tegoż: *Kpiarze i moralisci*. Kr. 1966 [dot. dramaturgii T.R.]. — J. Klossowski: Konfrontacje. R. en rond. *Dialog* 1966 nr 3 [dot.: Akt przerywany]. — S. Kreil-Dross: Liryk aus der Zwischenzeit. *Europäische Begegnung*, Kolonia 1966 nr 3. — E. Ordon: Notes on translation from two Polish poets. (Lechoń i R.). *The Polish Review*, Nowy Jork 1966 nr 2 [dot. wiersza: Zostawcie nas]. — R. Przybylski: Zagłada Arkadii. W tegoż: *Et in Arcadia ego*. Wwa 1966 [dot. poematu: Et in Arcadia ego]. — Z. Siatkowski: Zaraz skończę szefie. W: *Liryka polska*. Interpretacje. Kr. 1966. — A. Starzycki: Moralista doby bez kształtu. *Zesz. Nauk. UŁ* 1966 nr 43. — J. Wilhelm: Lekcja okupacji [dot.: Przerwany egzamin]; Miejsce urodzenia [dot.: Próba rekonstrukcji; Tarca z pajęczyny]; Świadczenie [dot.: Nic w płaszczu Prospera]. W tegoż: *Mój gust wiktoriański*. Wwa 1966. — [Wycieczka do muzeum] S. Barańczak: Moralistyka czy moralia. *Nurt* 1967 nr 5; H. Bereza: Gwarantujemy porządek. *Twórczość* 1967 nr 3. — Z. Greń: Od Rittnera do Różewicza. *Życie Lit.* 1967 nr 2, polem.; J. Kelera: Kilka słów w obronie R. *Dialog* 1967 nr 4 [dot.: Utwory dramatyczne]. — D. Grodzka: O poezji T.R. *Polonistyka* 1967 nr 6. — T. Kostkiewiczowa: „Kartoteka” T.R. (Analiza dramatu). W: *Dramat i teatr*. Wr. 1967, przedr. W: *O literaturze polskiej*. Wwa 1976. — S. Kruk: Maliszewski, Różewicz, Grochowiak. (Uwagi o powojennej dramaturgii polskiej). *Wież* 1967 nr 9. — A. Lam: Dramat poezji. W tegoż: *Wyobraźnia ujarzmona*. Kr. 1967, przedr. w tegoż: *Pamiętnik krytyczny*. Kr. 1970, *Z teorii i praktyki awangardyzmu*. Wwa 1976. — G. Leach: Remarks on the poetry of T.R., R. Lourie: A context for T.R. *The Polish Review*, Nowy Jork 1967 nr 2. — J. Łukasiewicz: O powiastkach z moralą. *Odra* 1967 nr 4 [rec.: Wycieczka do muzeum]. — J. Łukasiewicz: The poetry of T.R. *Polish Perspectives*, Wwa 1967 nr 8/9, wersja franc. Un poète, R. *Perspectives Polonaises*, Wwa 1967 nr 8/9. — B. Mamon: Między apokalipsą i grą. *Tyg. Pousz.* 1967 nr 5. — J. Przyboś: Zapiski polemiczne. *Poezja* 1967 nr 6, polem.; J. Kwiatkowski: Antypoezja i apolliniśkie gniewy. *Życie Lit.* 1967 nr 31, przedr. w: S. Burkot: Tadeusz Różewicz. Wwa 1987. — E. Czaplewicz: Między poezją homofoniczną i polifoniczną. *Poezja* 1968 nr 5, przedr. w tegoż: *Poezja jako dialog*. Wwa 1981 [na przykładzie wiersza: Warkoczki]. — J. Klossowicz: Droga R.; W. Natanson: Przed premierą. *Teatr* 1968 nr 22 [dot.: Stara kobieta wysiaduje]. — K. Metrak: R. 1968. *Kultura* 1968 nr 27, przedr. w tegoż: *Krytyka — twórczość przekleta*. Wwa 1995 [dot. poezji T.R.]. — H. Olschowski: Zur poetischen Semantik in der Dichtung T.R. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1968 nr 2. — M. Sprusiński: R. „Twarz trzecia”. *Mies. Lit.* 1968 nr 10, przedr. pt. Głos anonima w tegoż: *Imiona naszego czasu*. Kr. 1974. — L. Sliwonik: „Wypelniony niepokoje”. *Poezja* 1968 nr 9 [dot. poezji T.R.]. — K. Trawiński: Niepokój. *Wiedza i Życie* 1968 nr 3. — E.J. Czerwiński T.R. and the jester-priest metaphor. *The Slavic and East European Journal*, Madison, Wis. 1969 t. 13 nr 2, przedr. pt. T.R.: The reluctant jester, w tegoż: *Contemporary Polish theater and drama*. New York 1988. — [Stara kobieta występuje] M. Fik: Sukces autora czy reżysera [J. Jarockiego]. *Teatr* 1969 nr 17; H. Kajzar: *Teatr* 1969 nr 15; W. Natanson: *Prz. Hum.* 1969 nr 5. — F. Fornalczyk: „Składa słowa, zdвига swój czas”. (O twórczości T.R.). W tegoż: *Z rodu poetów*. Łódź 1969. — J. Rogoziński: Preteksty. *Poezja* 1969 nr 4, przedr. w tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — H. Vogler: Różewicz. Wwa: *Ag. Aut.* 1969, 64 s., wyd. nast. Wwa: *PIW* 1972. *Przekł.*: ang. [Przeł.] M. Brochwicz. Wwa 1972, wyd. nast. Wwa 1976, franc. [Przeł.] G. Lisowski. Wwa 1971, wyd. nast. 1979. — B. Ciecierska: T.R. dramaturgia zaangażowana. *Wiedza i Życie* 1970 nr 7. — M. Dąbrowski: Te-

atr R. – opisanie formy. *Mies. Lit.* 1970 nr 3. – A. Lam: Potęga nicości. W tegoż: Pamiętnik krytyczny. Kr. 1970, przedr. pt. Antypoezja T.R., czyli potęga nicości. W tegoż: Z teorii i praktyki awangardyzmu. Wwa 1976. – H. Piontek: Formen der Unruhe. W tegoż: Männer die Gedichte machen. Hamburg 1970. – H. Dubowik: „Collage” R. W tegoż: Nadrealizm w polskiej literaturze współczesnej. Pozn. 1971. – T. Klak: „Liiryki lozańskie” T.R. *Rocz. Hum.* 1971 nr 1, przedr. w tegoż: Reporter róż. Kat. 1978, Spojrzenia, Kat. 1999. – A. Kowalska: „Moja córeczka” T.R. (Próba odczytania). W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971. – J.M. Kryński, R.A. Maguire: The poetics of T.R. *The Polish Review*, Nowy Jork 1971 nr 4. – G. i Z. Lisowsky: Próba analizy „Przepaści” T.R. *Rocz. WSP w Rzesz.* 1971 nr 6. – H. Vogler: Dom i świat. *Mies. Lit.* 1971 nr 7. – A.K. Waśkiewicz: Kultura jako źródło cierpienia. *Twórczość* 1971 nr 1 [rec.: Regiol. – K. Wyka; Staff według R. W tegoż: Wędrując po tematach. T. 2. Kr. 1971. – J. Ziomek: Scyta w Arkadii. *Nurt* 1971 nr 4 [dot.: Śmierć w starych dekoracjach]. – Z. Bienkowski: Arcypoeza. *Kultura* 1972 nr 4, przedr. pt. Arcypoezja. W tegoż: Cwiczcie wieku intymności. Wwa 1993. – J. Klossowicz: R. i Beckett. *Dialog* 1972 nr 7. – J. Łukasiewicz: Autokomentarz R. *Odra* 1972 nr 1 [rec.: Przygotowanie do wieczoru autorskiego, 1971]. – H. Olshchowski: Językowe podstawy poetyki T.R. Z niem. tłum. R. Handke. *Pam. Lit.* 1972 z. 2. – H.I. Rogacki: „Na czworakach” – zarys przedstawienia. *Dialog* 1972 nr 12 [opis przedstawienia w T. Dram. w Wwie]. – J. Wołkowski: Poezja moralnego niepokoju. *Życie i Myśl* 1972 nr 9. – S. Barańczak: Okaleczona twarz Hypnosa. W tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973 [rec.: Twarz trzecia]. – K. Braun; Notatki o R. i nowym teatrze. *Życie Lit.* 1973 nr 1. – J. Czyżkowski: Czekając na „Dupę”. *Dialog* 1973 nr 6 [dot. dramaturgii T.R.]. – M. Esslin: T.R. W tegoż: The theatre of absurd. [Wyd. popraw. i uzupełn.] New York 1973. – J. Klossowicz: Przykład R. W tegoż: Teatr stary i nowy. Wwa 1973 [dot. insc. dramatów T.R.]. – M. Piwińska: R. awangarda i tradycja. W teście: Legenda romantyczna i szycery. Wwa 1973 oraz passim. – E. Wysyńska: Punkt wyjścia – „Kartoteka”. *Zesz. Teatr.* 1972/73 nr 1. – T. Burek: Nieczyste formy R. *Twórczość* 1974 nr 7, przedr. w tegoż: Żadnych marzeń. Londyn 1987, wyd. nast. Wwa 1989. – M. Czajko: Sytuacja narracyjna w „Wycieczce do muzeum” T.R. *Zesz. Nauk. Wyz. Szék. Naucz. w Szczec.* 1974 nr 10. – M. Dąbrowski: Nieprzerwany egzamin. *Mies. Lit.* 1974 nr 8 [dot. prozy T.R.]. – M. Fik: Teatr T.R. *Pam. Teatr.* 1974 z. 1. – A. Kamińska: Krajobraz po trzęsieniu ziemi (T.R.; Ocalony). W teście: Od Leśmiana. Wwa 1974. – J. Kornhauser: R. – odpowiedzialność czy nudna przygoda? W: J. Kornhauser, A. Zagajewski: Świat nie przedstawiony. Kr. 1974. – T. Kostkiewiczowa: T.R. „Śmierć w starych dekoracjach”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974, przedr. w: Wśród starych i nowych lektur szkolnych. Rzeszów 1994. – J. Łukasiewicz: R. W tegoż: Republika mieszańców. Wr. 1974. – M. Piwińska: „Cukiernia ciast trujących”. *Dialog* 1974 nr 3 [dot.: Białe małżeństwo]. – L. Śliwnik: Dojrzywanie do niepokoju. *Poezja* 1974 nr 7/8 [dot.: Niepokój]. – M. Dziewulska: R., czyli walka z aniołem. *Dialog* 1975 nr 3 [porównanie z twórczością T. Borowskię]. – A. Fedor: Przekłady z R. Studium warsztatowe. Tłum. T. Csorba. W: Przekład artystyczny. Wr. 1975. – J.M. Kryński, R.A. Maguire: The poetry of T.R. *The Polish Review*, Nowy Jork 1975 nr 1. – J. Kurczab: Z zagadnień konstrukcji bohatera dramatu współczesnego. (Na podstawie twórczości S. Mrożka, T.R. i E. Brylla). *Rocz. WSP w Rzesz.* 1975 nr 19. – A. Lisiecka: Spowiedź człowieka o czystych rękach. W teście: Przewodnik po literaturze krajowej Londyn 1975 [dot.: Przygotowanie do wieczoru autorskiego]. – B. Nowakowska: Poetyka zdarzeń w dramaturgii T.R. *Acta Univ. Lodz.* 1975 nr 2. – V. Ogniev: O poezji T.R. W tegoż: Płat trzecie. Moskwa 1975. – K. Sielicki: Przebieg widowiska „Stara kobieta wysiaduje”. *Dialog* 1975 nr 3 [opis przedstawienia w T. im. J. Osterwy w Lubl.]. – K. Wyka: R. droga do prozy. W: W kręgu literatury Polski Ludowej. Kr. 1975. – H. Zaworska: R. obcością udręczony. *Literatura* 1975 nr 19 [dot. poezji T.R.]. – I. Maciejewska: O poezji T.R. W: Lekture

i problemy. Wwa 1976. – I. Molnar: *Tisztáj*, Szeged 1976 nr 12; przekł. pol. Tematy węgierskie w poezji T.R. *Lit. na Świecie* 1979 nr 3. – V. Vedina: Dramaturgija T.R. *Słowjan'skie Literaturuznawstwo i Folkloristika*, Kijów 1976. – B. Zelinsky: R. (Das Gedicht als Faktum). *Die Welt der Slaven*, Wiesbaden 1976 t. 21 nr 2. – J. Brzozowski: O symbolizmie „środka” i tragicznej wizji świata T.R. *Pr. Polonist.* Ser. 33: 1977. – J. Feusette: Ciąła nasze krnąbrne. *Odra* 1977 nr 7/8 [dot. poezji T.R.]. – M. Fik: R. a teatr. W teście: Sezony teatralne Wwa 1977. – J. Katz-Hewetson: Godzina Savonaroli. *Kultura*, Paryż 1977 nr 10. – T. Klak: Od R. do Nowej Fali. (Pokolenie poetyckie 1945-1974), przedr. w tegoż: Reporter róż. Kat. 1978; S. Gebala: O twórczości T.R. W: Literatura Polski Ludowej. Kat. 1977, *Pr. Nauk. UŚi w Katow.*, 159. – R.A. Maguire: *The Polish Review*, Nowy Jork 1977 nr 1 [rec.: Selected poems]. – A.K. Ozóg: La conception du drame réaliste-poétique de T.R. (Confrontée à son oeuvre dramatique). Przel. M. Michalak. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1977 nr 2. – J. Pelikán: Dramaticka tvorba T.R. W: Padesát let polonistiky na Univerzité Karlově v Praze. Praha 1977. – D. Ratajczak: „Kartoteka”, czyli problem dzieła otwartego. *Nurt* 1977 nr 2. – K. Wyka: Różewicz parokrotnie. Wwa: PIW 1977, 125 s., przedr. pt. O T.R., w tegoż: Baczyński i Różewicz. Kr.: WL 1994, 241 s. – E. Wysyńska: R. w „teatrze panicznym”. W teście: Premiery i wydarzenia. Wwa 1977 [dot.: Śmieszny staruszek. Wyst. Wwa, T. Dram.]. – A. Cieński: R. w przekładzie Kryńskiego i Maguire'a. *Odra* 1978 nr 6 [rec.: The survivor and other poems]. – K. Dedecius: Formy niepokoju. Przel. F. Przybylak. *Odra* 1978 nr 9 [dot. poezji T.R.]. – S. Gebala: Teatr Różewicza. Wr.: Ossol. 1978, 233 s. – J. Kelera: To co najważniejsze [o dramatach T.R.]; Czy możemy wyjść z domu. (Próba „zapisu” ... próby czytanej) [dot.: Wyszedł z domu]. W tegoż: Komu warto kibicować. Kr. 1978. – T. Klak: Wokół „Niepokoju”. W tegoż: Reporter róż. Kat. 1978, przedr. w tegoż: Spojrzenia. Kat. 1999. – L. Słowiński: Wiersze T.R. *Polonistyka* 1978 nr 5. – K. Braun: T.R. – dramaturge de l'ère électronique. *Acta Univ. Wratisl. Romanica Wratisl.* 1979 nr 462. – M. Dąbrowski: „Urodzeni w pospiechu nad rowem strzeleckim”. *Poezja* 1979 nr 9. – M. Fik: Pozory tragedii ... T. Drewnowski: Czy tragedia prawdziwa? *Polityka* 1979 nr 21 [rec.: Do piachu]. – Sz. Gąssowski: T.R. W tegoż: Współczesni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1979. – G. Halkiewicz-Sojak: Z zagadnień wyobraźni poetyckiej T.R. *Ruch Lit.* 1979 nr 6. – J. Jarmołowicz: R. a Wegry. W: Z dzieł polsko-węgierskich stosunków historycznych i literackich. Wwa 1979. – A. Piotrowska: „Antipoezja” poezja. W teście: Chudożestvennyie iskanija sovremennoj pol'skoj literatury. Moskwa 1979. – E. Strittmatter: Pathetischer Scherz. (Über T.R.). W: Schriftsteller über Weltliteratur. Berlin 1979. – M. Czajko: Koncepcja człowieka w „Opadłych liściach z drzew” T.R. *Zesz. Nauk. WSP w Szczec.* 1980 nr 34. – J. Czyżkowski: Jesień awangarda. *Argumenty* 1980 nr 37. – A. Falkiewicz: Cztery spojrzenia na R. *Twórczość* 1980 nr 8. – J. Kurczab: Z zagadnień języka w dramacie współczesnym. (Na podstawie twórczości T.R. i Sławomira Mrożka). *Rocz. WSP w Rzesz.* 1980 nr 46. – S. Melkowski: Pion i horyzont, czyli dwa razy R., świat wymierzony w pionie; Orgazm i rozkład. W tegoż: Równieśnicy i bracia starsi. Wwa 1980 [dot.: Regio; Śmierć w starych dekoracjach; Teatr niekonsekwencji; Duszczyka]. – E. Morawiec: Tekst R. a scenariusz. Spektakl. *Dialog* 1980 nr 10 [opis adapt. teat.: Śmierć w starych dekoracjach. Insc.: J. Grzegorzewski. Wyst. Wr., T. Pol.]. – T. Nyczek: Chaos w kartotece. *Życie Lit.* 1980 nr 14 [dot.: Kartoteka]. – T. Nyczek: Niedobór. *Dialog* 1980 nr 7, przedr. w tegoż: Lakierowanie kartofla. Kr. 1985 [dot.: Przyrost naturalny. Wyst. Wr., T. Współcz. 1979]. – D. Szkop-Dąbrowska: Jak to na wojnę ce ładnie ... *Dialog* 1980 nr 7 [dot.: Do piachu]. – H. Zaworska: Podróże daremne w poezji T.R. W teście: Szuka podróżowania. Kr. 1980. – H. Zaworska: „Syn mamotrawny” T.R. *Odra* 1980 nr 1. – H. Berezka: T.R. W tegoż: Taki układ. Wwa 1981. – J. Brzozowski: Szkic do analizy tematycznej twórczości T.R. *Acta Univ. Lodz.* 1981 nr 1. – W. Duszka: Kakofonia liryczna. *Ruch Lit.* 1981 nr 6. – S. Gebala:

Spór o R., czyli stoimy w miejscu; „Kartoteka” po dwudziestu latach; Sprawdzanie tożsamości – rzec o T.R. W tegoż: Wśród szycerów i gdzie indziej. *Kat.* 1981. – J. Kurczab: Z problematyki czasu i przestrzeni w dramacie współczesnym. (Na przykładzie wybranych utworów Sławomira Mrożka i T.R.). *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzeszu* 1981 nr 48 *Filol. Pol.* nr 14. – M.G. Levine: T.R. (Poetry and antipoetry). W tegoż: *Contemporary Polish poetry 1925-1975*. Boston 1981. – Z. Łapiński: O „wierszach prostych” (w czasach skomplikowanych). *Teksty* 1981 nr 4/5. – J. Pilař: Výprava za polskou poezií poznámenaná přátelstvem s T.R. W tegoż: Má cesta za polskou poezií. Praha 1981, przekł. pol.: Początki zainteresowań Polską i przyjaźni z T.R. W tegoż: Eseje o poezji polskiej. Wwa 1987. – S. Świątek: Dramaturg jako krytyk (R. i inni). *Pr. Polonist.* Ser. 37: 1981. – A. Baluch: O stylizacji w „Galezi” T.R. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Krak.* 1982 nr 84. – G. Cwojark: W tegoż: Konturen. Halle, Leipzig 1982 [rec.]. In der schönsten Stadt der Welt]. – H. Filipowicz: Theatrical reality in the plays of T.R. *The Slavic and East European Journal*, Madison 1982 nr 4. – A. Gronczewski: Wstęp do opisu choroby: Symetryczne „falszestwa”. *Poezja* 1982 nr 3/4. – J. Kwiatkowski: Poetyckie zaduski R. W tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982, przedr. w tegoż: *Magia poezji*. Kr. 1995 [dot.: Opowiadanie traumatyczne]. – E. Morawiec: Głodomór w wesołym miasteczku. W tegoż: *Mytologie i przeceny*. Wwa 1982 [rec.: Odejskie głodomora. Wyst. Wr., T. Współcz.]. – *Poezja* 1982 nr 5/6 [numer poświęcony T.R., tu m.in. art.: A. Tchórzewski: Pyskarty Orfeusz; A. Gronczewski: Pogrzeb hrabiego Orgaza i ciała niczyje; A. Zieniewicz: R. cisza wiersza; D. Szelczak: Spór o wiersz współczesny; S. Melkowski: Feniks iska piórka (Opowieść o śmierci i powrotnych narodzinach wartości według wczesnych wierszy T.R. z lat 1945-1948); S. Dąbrowski: Przybós, R. i...; Z. Jerzyńska: Kilka uwag o ironii; J. Skwara: Trzeci R. [dot. scenariuszy film.]; Cz.M. Szczepaniak: ... w domu czeka na mnie zadanie stworzyć poezję po Oświęcimiu]; J. Bujnowski: O liryce T.R. na tle prądów panujących w literaturze światowej; K. Gąsiorowski: Placebo?; H. Kajzar: Notatki i fragmenty artykułów o teatrze T.R. zebrane w ciągu 10 lat; J.Z. Brudnicki: Książki o R.). – J. Łukasiewicz: „To jednak co trwa ...”. (O wierszach T.R.). *Odra* 1983 nr 5. – J. Majcherek: R. i „Pułapka”. *Dialog* 1983 nr 7. – B. Tokarz: Mitotwórcze aspekty poezji R. W tegoż: *Mit literacki*. *Kat.* 1983. – B. Wiećkowska: Oko R. *Studio* 1983 t. 4 [dot. poezji T.R.]. – A. Wisniewski: Współczesna poezja polska. Od Różewicza do Wojcika. Wwa: TWP 1983. 76 s. – M. Dzieduszycka: Dwie wizje „Pułapki”. *Dialog* 1984 nr 6. – Z. Gref: R. W tegoż: *Teatr zamknięty*. Kr., Wr. 1984 [dot.: *Teatr niekonsekwencji*]. – M. Jodłowski: Pułapka ciała, pułapka śmierci. *Odra* 1984 nr 5. – H. Kajzar: Co to jest „wszystko”. W tegoż: *Niedrukowane*. Wr. 1984, przedr. w tegoż: *Z powierzeni*. Wwa 1984. – J. Kornhauser: Rozpad. W tegoż: *Światło wewnętrzne*. Kr., Wr. 1984 [rec.: *Opowiadanie traumatyczne*]. – T. Łomnicki: „Do piachu” R. Dzieje premiery. *Dialog* 1984 nr 3. – E. Morawiec: Wędrówki między nic a nic. *Odra* 1984 nr 9 [dot. poezji T.R.]. – F. Richter: Über T.R. *Literatur und Kritik*. Wiedeń 1984 nr 187/188. – S. Treugott: Wzlot w zniszczenie. *Teatr* 1984 nr 4 [dot.: Pułapka]. – A. Woldan: T.R. (Porträt eines Dichters). *Osteuropa*, Stuttgart 1984 nr 8. – M. Adamczyk: R. wśród znaków kultury. („Syn marnotrawny” – z obrazu H. Boscha). W: *Miejsce wspólne*. Wwa 1985. – M. Dziwulska: R., czyli pułapka sentymentalizmu. W tegoż: *Teatr zdradzonego przymierza*. Wwa 1985. – L. Eustachiewicz: T.R. Oltarz wzniesiony demonom. W tegoż: *Dramaturgia współczesna 1945-1980*. Wwa 1985. – S. Gębala: T.R.: Jestem świadkiem wygnania. *Zdanie* 1985 nr 3. – B. Kocowska: Over de receptie van het werk van T.R. in Nederland. *Acta Univ. Wratisl. Nederlandica Wratisl.* 1985 nr 857. – Z. Lisowski: Próba interpretacji „Ocalonego” T.R. *Ruch Lit.* 1985 nr 5/6. – R. Przybylski: Śmierć poety. W tegoż: *Wtajemniczenie w los*. Wwa 1985 [dot.: *Stara kobieta wysiaduje*]. – E. Baniewicz: R. i teatr. *Teatr* 1986 nr 11. – S. Burkot: Absurdy cywilizacji i teatr absurdu. („Stara kobieta wysiaduje” T.R.). *Zdanie* 1986 nr 1. – Z. Ciesiel-

ski: Od Fredry do Różewicza. *Dramat i teatr polski w Szwecji w latach 1835-1976*. Gdańsk 1986, passim. – D. Gerould: Lacoön at the frontier, or the limit of limits. *Modern Drama*, Downsview, Ontario 1986 nr 1. – S. Gębala: Śmierci piękne i brzydkie. *Dialog* 1986 nr 11 [dot.: *Echa leśne; Do piachu*]. – H. Pustkowski: Kolaż w twórczości R.; „Białe groszki”. W tegoż: *Przeźrzenie poezji*. Łódź 1986. – H. Rayss: *Przeźrzenie w dramatach T.R.* *Ann. UMCS Sect. FF* 1986 vol. 4. – B. Tokarz: *Poezja jako nazwane*. W: *Wśród poetów współczesnych*. *Kat.* 1986, *Pr. Nauk. UŚL w Katow.*, 744. – A. Baluch: *Stylizacja świata przedstawionego*. (Opowiadanie T.R. [Galaż] w kontekście noweli Marii Konopnickiej [Mendel Gdański]). W tegoż: *Dziecko i świat przedstawiony, czyli tajemnice dziecięcej lektury*. Wwa 1987. – S. Burkot: *Tadeusz Różewicz*. Wwa: WSIP 1987, 333 s. *Bibl. Polonistyki*. – J. Drzewucki: T.R. poezja w poezji. *Poezja* 1987 nr 1, przedr. w tegoż: *Smaki słowa*. Wr. 1999. – K. Górski: *Nic i nikt albo Nowa próba całosci*. *Regiony* 1987 nr 1. – J. Marczak: *Uwagi o pewnym poetyckim kontekście motywów religijnych*. *Poezja* 1987 nr 10 [dot. wiersza in.: *W katedrze...*]. – J. Narbutt: *R. – zwiastun końca*. *W Drodze* 1987 nr 3. – M. Orski: *Mit śmierci świata, czyli tropem pewnych wątków twórczości R.* *Odra* 1987 nr 7/8. – A. Werner: *Sen o nicności*. W tegoż: *Polskie, arcy-polskie...* Londyn 1987 [dot. twórczości dramatycznej T.R.]. – K. Karasik: R., Ungaretti i inni. *Literatura* 1988 nr 3. – T. Klak: *Granice bohatera*. W: *Od Kochanowskiego do Różewicza*. Wwa 1988, przedr. w tegoż: *Spojrzenia*. *Kat.* 1999. – R. Pawlukiewicz: *Homo sapiens i corpus hominis*. *Poezja* 1988 nr 7. – H. Berezka: *Pokoleniowość*. W tegoż: *Sposób myślenia*. T. 1. Wwa 1989. – Z. Bienkowski: *Biel subiektywna*. *Tyg. Kult.* 1989 nr 28. – S. Bortnowski: *T.R. a sztuka współczesna na lekcjach polskiego*. *Polonistyka* 1989 nr 2. – J. Kelera: *Od „Kartoteki” do „Pułapki*. W tegoż: *Panorama dramatu*. Wr. 1989. – J. Kelera: *Stare buty i krzesło van Gogha*. *Odra* 1989 nr 9 [rec.: *Języki teatral*]. – M. Oracki: *Mit konsumpcji w twórczości T.R.* *Opole* 1989 nr 3. – D. Scholze: *T.R. Die Kriegserfahrung als ästhetischer Maßstab einer Generation*. W tegoż: *Zwischen Vergnügen und Schock*. Berlin 1989. – S. Stabro: *Poeta odrzucony*. W tegoż: *Poeta odrzucony*. Kr. 1989. – T. Wójcik: *Staff i R. Kilka myśli o pewnej przyjaźni*. *Mies. Lit.* 1989 nr 5. – E. Baniewicz: *Labirynt nieprzejrzystego prawa*. *Twórczość* 1990 nr 7. – T. Drewnowski: *Walka o oddech*. O pisarstwie Tadeusza Różewicza. Wwa: WAiF 1990, 351 s. – A. Jakubczak: *Słowo i gest w „Dzidzibobo” T.R.* *Pr. Nauk. WSP w Częst. Filol. Pol.* 1990 z. 3. – H. Rayss: „Pułapka” T.R. – zagadnienie przeźrzenia. *Ann. UMCS Sect. FF* 1990 vol. 8. – E. Baniewicz: *Czarna sciana*. *Twórczość* 1991 nr 2 [rec.: Pułapka]. – P. Bratkowski: *R. odepchnięty*. *Dialog* 1991 nr 10. – R. Cieślak: *Motywy malarstwa w poezji T.R.* *Zesz. Nauk. Univ. Szczec. Pr. Polonist.* 1991 nr 4. – M. Dąbrowski: *Sceniczna twórczość R. Przebieg procesu likwidacyjnego*. *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4. – J. Drzewucki: *Poezja jest jak śmierć*. *Twórczość* 1991 nr 9, przedr. w tegoż: *Smaki słowa*. Wr. 1999 [rec.: *Płaskorzeźba*]. – H. Filipowicz: *A laboratory of impure forms*. *The plays of Tadeusz Różewicz*. New York, Westport: Greenwood Press 1991, XXII, 171 s. – H. Filipowicz: *T.R. trylogia postmodernistyczna*. Przel.: E. Guderian-Czaplińska, [H. Filipowicz]. *Dialog* 1991 nr 10. – J. Kelera: *O poetyckiej strukturze dramatów T.R.* *Dialog* 1991 nr 10. – A. Kurska: „Kartoteka” Tadeusza Różewicza. Wwa: Patria 1991, 31 s. – A. Lam: *R. – socrealista*. *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4. – E. Łoch: *Koncepcja człowieka w prozie T.R.*; *Struktury narracyjne w prozie nowelistycznej T.R.* W tegoż: *Między autorem – narratorem – bohaterem a czytelnikiem*. Lubl. 1991. – P. Łuszczkiewicz: *Wojna i pokój, czyli pogrzeby Erosa w twórczości T.R.* *Teatr* 1991 nr 10. – T. Miłkowski: *Współczesna dramaturgia polska*. Tadeusz Różewicz, Sławomir Mrożek. Wwa: *Współczesność* 1991, 28 s. – E. Nawrocka: *Dotykająca ciernia*. *Tytuł* 1991 nr 4. – *Not. Teatr* 1991 nr 2 [tu 12 art. dot. T.R., m.in.: S. Różewicz: *Krzywdy*; K. Łukasiewicz: *Dramat wykleta* [Do piachu]; J. Łukasiewicz: *Pięć wierszy* [Gipsowa statua; Wola; Białe groszki; Śmiech; Bez tytułu]; M. Fostowicz: „Nic” w poezji T.R.;

R. Gawłowski: Maska życia, maska śmierci; K. Miklaszewski: Spadając nadal; J. Lukasz: Wielki cień]. — H. Olschowski: T.R. a Niemcy albo prowincja i Europa. *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4. — J. Pieszczałowicz: W szorstkich objęciach rzeczywistości. W teżej: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991 [rec.: Na powierzchni poematu i w środku]. — A. Szymańska: Trudna ufnosć. *Prz. Pousz.* 1991 nr 12 [rec.: Plaskorzeźba]. — T. Wójcik: T.R. romans z modernizmem; T. Wroczyński: „Spadanie” T.R. — w kręgu języka i poetyki. *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4. — M. Hendrykowski: R. scenarzysta. *Dialog* 1992 nr 6. — [Plaskorzeźba:] J. Kornhauser: Milczenie poety. *NaGlos* 1992 nr 8; A. Legeżyńska: Światło i cień „Plaskorzeźby”. *Kresy* 1992 nr 11. — J. Lukaszewicz: T.R. „Prawa i obowiązki”. *Warsztat Polonist.* 1992 nr 12. — W. Maciąg: Podmiot w stanie rozpadu. T.R. W teżej: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — E. Nawrocka: Mówienie ze środka kłeski; T. Komendant: Robię nic; K. Nowosielski: Bóg jest, Boga nie ma, czyli o czarnej dziurze R. relatywizmu. *Tytuł* 1992 nr 1 [rec.: Plaskorzeźba]. — Przekład artystyczny. T. 4. Różewicz tłumaczony na języki obce. Pod red. P. Fasta. Kat.: UŚI. 1992, 136 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 1327 [tu art.: T. Sławek: T.R. „Drzwi” do tłumaczenia; T. Rachwał: Podszewka płaszcza Prospera, czyli o R. (niezupełnie) bez R.; J. Paszek: Amerykański czytelnik R.; K. Michalska: Jedność i wielorakość. Angielska wersja wiersza „Jak dobrze” T.R.; G. Kurpanik-Malinowska: Próba rekonstrukcji prozy T.R. w tłumaczeniach na język niemiecki; B. Tokarz: Obraz poezji R. w Słowenii; J. Zarek: „Et in Arcadia ego”, czyli o czeskich przekładach poezji R.; J. Iląg: Klasyka czy pornografia: „Białe małżeństwo” w Pradze; L. Spyryka: „Kartoteka” po słowacku; K. Hańska: O pewnych deformacjach semantycznych w przekładach liryki T.R. na język rosyjski; S. Wróblewska: Składniowo-wersyfikacyjna organizacja języka poezji T.R. w rosyjskich przekładach; G. Szewczyk: Poezja T.R. w przekładach Karla Dedeciusa]. — P. Śliwiński: (Nie)konieczność słów. *Kresy* 1992 nr 11 [dot. gł.: Plaskorzeźba]. — P. Śliwiński: R. — postmodernista. *Teksty Drugie* 1992 nr 3. — M. Werner: R. — Herostrates. *Arka* 1992 nr 1 [dot.: Plaskorzeźba]. — T. Burzyński: R. piszący na scenie. *Dialog* 1993 nr 3 [dot. prób otwartych „Kartoteki rozrzuconej” w T. Pol. we Wr.]. — R. Chodźko: Niepokój w konfesjonale. „Białe małżeństwo” T.R. W: Konfesja podmiotowa w polskiej prozie kreatywnej. Białystok 1993. — R. Cieślak: Technika collage’u w twórczości T.R. W: Z warsztatu badawczego humanistyki. Szczec. 1993. — R. Cieślak: Teksty kultury w twórczości T.R. W: Mity i stereotypy w kulturze, literaturze i języku. Szczec. 1993. — Dłaczego Różewicz. Wiersze i komentarze. Red.: J. Brzozowski i J. Poradecki. Łódź: WŁ. 1993, 173 s. [tu art.: J. Poradecki: Moja poezja — czyli o czym T.R. milczy [dot.: Moja poezja]; K. Gosk: Poezja — powrót niemożliwy [dot.: Oczyszczenie]; J. Płuciennik: Dwa światy — dwie poezje, czyli R. o stosowności [dot.: Drzewo]; T. Cieślak: Ciało — jedyna prawdziwa rzecz w tym świecie [dot.: Można]; J. Kwaśniakowa: Świat widziany ze szczytu dojrzałości [dot.: Syn marmotrawny]; J. Kordacka: Współczesna wersja szekspirowskiego świata [dot.: Nic w płaszczu Prospera]; R. Kanarek: Humor z zeszytów szkolnych? [dot.: Portrety z zeszytów szkolnych]; J. Bożyk: [K. Przerwa:] Tetmajer i R. — poezja na przełomie wieków; J. Wiśniewski: W poczekalni [dot.: (inc.) rzeczywistość którą oglądałem...]; B. Żurawska: Przesypywanie daremne? O szukaniu nadziei [dot.: Przesypywanie]; A. Czerniawski: Poemat dla niepalących [dot.: (inc.) „Próbowałem sobie przypomnieć...”]; E. Ledóchowicz: Gucio odczarowany [dot. wiersza; Myrmekologia]; J. Brzozowski: Mieszkaniec krainy bez światła [dot.: (inc.) „Einst hab ich die Muse gefragt...”]; — W. Kośny: „Przemówił dziad do obrazu, a obraz do niego ani razu”. (T.R. wiersze o obrazach). *Prz. Hum.* 1993 nr 2. — A. Krajewska: R. w laboratorium krytyki. *Odra* 1993 nr 6. — E. Kuźma: Opozycja narrator — narracja we współczesnej prozie. (Na przykładzie utworów T.R.). W: Formy i strategie wypowiedzi narracyjnej. Tor. 1993. — J. Lukaszewicz: Jasne centrum. O poezji T.R.; Śmiech; Plaskorzeźba: powrót syna marnotrawnego; Bez tytułu. W teżej: Rytm, czyli powinność. Wr. 1993. — I. Macor-Filarzka: Poésie polonaise et poésie

française d'après-guerre: deux concepts de la réalité. Lille 1993, passim. — Z. Majchrowski: „Poezja jak otwarta rana”. Czytając Różewicza. Wwa: PIW 1993, 233 s. — M. Piwińska: Twórczość dramatyczna R. Nowe napięcia dramatyczne na przykładzie „Odejścia glomomora” W: Współczesna literatura polska lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. Lipsk 1993. — S. Rzesiowski: Dramat R. — dążenie do niemożliwego. („Kartoteka”, „Grupa Laokoona”, „Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja”, „Spaghetti i miecz”). W teżej: Czy wszystko jest błazeństwem? Łódź 1993. — H. Schmid: Dialogiczność i obrazowość w dramaturgii T.R. („Pułapka”); M. Sugiera: R. i „tajemnica” Franza Kafki. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2. — A. Szurczak: Krajobraz po bitwie w wierszach „Lament” T.R. i „Genezis” Anny Kamińskiej. (Analiza porównawcza). W: Lekcja poezji w szkole średniej. Cz. 2. Kielce 1993. — J. Tambor: Opozycja jako podstawa budowy tekstu poetyckiego. Na przykładzie „Listu do ludożerców” T.R. *Jęz. Artyst. UŚI* 1993 t. 8. — J. Ward: Książka z najbliższej rodziny. T.S. Eliot w twórczości poetyckiej T.R. *Tytuł* 1993 nr 4. — E. Wiegandt: „Jak trwoga to do Boga”. Wybrane przykłady wiadomości kryzysowe z twórczości J. Wittlina, J. Strykowskiego, T.R. i M. Białoszewskiego. W: Proza polska w kręgu religijnych inspiracji. Lubl. 1993. — G. Borkowska: O T.R. inaczej. W: Sporne postaci polskiej literatury współczesnej. Wwa 1994. — M. Dębicz: Notatki z prób „Kartoteki rozrzuconej” [w T. Pol. we Wr.]. *Dialog* 1994 nr 10. — J. Drzewulski: Poezja poza wierszem. *Twórczość* 1994 nr 4, przedr. w teżej: Smaki słowa. Wr. 1999 [rec.: Historia pięciu wierszy]. — W. Gutowski: Aluzje biblijne i symbolika religijna w poezji T.R. W teżej: Wśród sztyrów transcendencji. Tor. 1994. — D. Heck: R. mistyczny. (Z notatek). *Teksty Drugie* 1994 nr 2. — R. Jabłoński: [K.K.] Baczyński, [T.] Różewicz, [Z.] Herbert, [J.] Twardowski. Lekcje poezji w szkole podstawowej. Zielona Góra: ODN [Ośrodek Szkolenia Nauczycieli] 1994, 67 s. — E. Kasperski: Pusty konfesjonal. O „Białym małżeństwie” T.R. *Bez Dogmatu* 1994 nr 6. — T. Klak: W stronę Acheronu. O dwóch poematach T.R. *Kresy* 1994 nr 4, przedr. w teżej: Spojzenia. Kat. 1999 [dot.: Acheron w samo południe; Złowiony]. — J. Kłosowicz: R. na tle epoki; J. Lukaszewicz: Słowo i ciało u R. *Dialog* 1994 nr 10. — P. Luszczykiewicz: Skłócić do nieobecnego ciała. (O erotykach T.R.). *Twórczość* 1994 nr 8. — S. Malerius: Tłumaczenie żywe i martwa ozdoba szata. („Gwiazda zrywa” T.R. i jego [!] niemieckie tłumaczenie). *Prz. Hum.* 1994 nr 4. — I. Nowacka: Poezje T.R. Lubl.: Bibl. Wysłkowska 1994, 37 s., wyd. nast. tamże 1995. — S. Stabro: Spór o miejsce R. W teżej: Zamknięty rozdział. Wwa 1994, przedr. w teżej: Poezja i historia. Kr. 1995. — R. Strzelecki: „Grupa Laokoona” T.R. — w kręgu współczesnej „conditio humana”; J. Winiarski: Aneks do lekcji z wierszem R. W: Wśród starych i nowych lektur szkolnych. Rzeszów 1994. — B. Tokarz: Indywidualność artystyczna a przełom grupowy, czyli o istocie przemian w poezji R. i Nowej Fali. W: Cezury i przełomy, Kat. 1994, *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 1371. — L. Bugajski: „Opowiadanie stało się czymś nieznośnym”. *Twórczość* 1995 nr 2. — Z. Chojnowski: Jeszcze jeden „Liryk lozański” T.R. W: L. Hul, Z. Chojnowski, A. Kotliński: „Co mi jest wzmówione zmierzda do nieistnienia”. Olsztyn 1995. — H. Filipowicz: „Białe małżeństwo” i „Wierna rzeka”. (Rekoncesans feministyczny). *Teksty Drugie* 1995 nr 3/4. — A. Fiut: Anty-Credo T.R. W: Poezja w szkole średniej. Wwa, Kr. 1995. — A. Fiut: Po śmierci Boga. W teżej: Pytanie o tożsamość. Kr. [1995]. — J. Kornhauser: Dwaj poeci o milczeniu. (T.R. i Zbigniew Herbert) W teżej: Międzyepoka. Kr. 1995. — A. Kuharski: Białe małżeństwo a przekroczenie rodzaju. Przel. z ang. D. Bukowski. *Tytuł* 1995 nr 2. — E. Letachowska: Czytając wiersze T.R. „Drewno” i „Gotyk 1954”. *Zesz. Nauk. Filol. Pol. Uniw. Opol.* 1995 t. 35. — Z. Majchrowski: Znaleźć się w „Kartoteczce” W teżej: Gombrowicz i cień wiersza oraz inne eseje o dramacie i teatrze. Gdańsk 1995. — R. Matuszewski: „Nic” R. W teżej: Olsnienia i świadectwa. Wwa 1995 [dot.: Na powierzchni poematu i w środku]. — R. Przybylski: W celi śmierci. *Twórczość* 1995 nr 3. — A. Skrendo: Wszystko jest dziennikiem. T.R. „Karta wydarta z dziennika”. *Pracownia*

1994/1995 nr 13. — A. Ściepuro: Inspiracje twórcze w poezji T.R. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1995 nr 34. — A. Czemiński: Życie poezji jest niemożliwe. *Kultura*, Paryż 1996 nr 3. — J. Drzewucki: Coś z T.R., przedr. w tegoż: Smaki słowa. Wr. 1999 [dot.: Zawsze fragment]; P. Łuszczkiewicz: „Płasko-rzeźba” i dalej. *Twórczość* 1996 nr 8. — M. Grota: R., Kafka, Anonim; J. Kott: Dwie strony. Kantor w R. *Dialog* 1996 nr 10. — D. Heck: Dlaczego nie mogę patrzeć na wiersze R. *Teksty Drugie* 1996 nr 2/3. — W. Kaliszewski: Coś poza słowem. *Więź* 1996 nr 11/12. — E. Kasperski: R., groteska i... postmodernizm. W: *Literatura i różnorodność* Wwa 1996. — A. Krajeńska: „Dramat rozrzucony”, czyli reinterpretacja R.; R. teatr niekonsekwencji wobec teatru absurdu. W teście: *Dramat i teatr absurdu*. Pozn. 1996. — T. Kunz: Próba lektury wiersza T.R. „Der Tod ist ein Meister aus Deutschland”. *Ruch Lit.* 1996 nr 3. — A. Legeżyńska: „Magazyn ludzi”. (W wierszach T.R. i A. Bursy). W teście: *Dom i poetyka bezdomności*. Wwa 1996. — K. Myszkowski: Coś się skończyło. *Kwart. Artyst.* 1996 nr 2. — K. Pienkosz: T.R. — rana samoświadomości. *Literatura* 1996 nr 10. — D. Ratajczakowa: Dwie sztuki T.R., „Kartoteka” i „Do piachu” jako przykład sukcesu i porażki. *Pozn. Stud. Polonist. Ser. Lit.* 1996 t. 3. — J. Sieradzka: Psia buda bez pancernych. *Dialog* 1996 nr 10 [dot.: Do piachu]. — P. Śliwiński: Niepodzielność. *Kresy* 1996 nr 4 [rec.: Zawsze fragment]. — A. Ubortowska: Symulacje, gry, śmierć (Celan, Heidegger, Rilke w poezji T.R.). *Tytuł* 1996 nr 1/2. — B. Zadura: Powrót do R. W tegoż: Daj mi tam, gdzie go nie ma. Lubl. 1996 [dot. wiersza: Powrót]. — E. Balcerzan: R. jako „Różewicz”. W tegoż: *Śmiech pokoleń — płacz pokoleń*. Kr. 1997. — J. Łukasiewicz: Zwiastowanie poezji. *Odra* 1997 nr 5. — P. Łuszczkiewicz: Eros, Ares, Tamatos (Erotyki Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i T.R. wobec wojny i śmierci). W tegoż: *Po balu*. Wwa 1997. — P. Łuszczkiewicz: T.R. na fotelu dentystycznym. W tegoż: *Po balu*. Wwa 1997, przedr. w: *Przez znaki do człowieka*. Pozn. 1997. — K. Nowosielski: T.R. „śmierci wielokrotne”. *Kresy* 1997 nr 4. — M. Rychlewski: Między nicotą a wiecznością. R. i Wittgenstein. *Polonistyka* 1997 nr 7. — M. Rychlewski: R. i Przybóś albo walka Jakuba z aniołem. W: *Ślady człowieka książkowego*. Pozn. 1997. — M. Stala: Cierpiące ciało i śmiertelne słowo [dot.: Zawsze fragment]; Czas, który nastąpił po czasie marnym; Przekleństwo poezji [dot.: Zwiastowanie]. W tegoż: *Druga strona*. Kr. 1997. — L. Szaruga: Apokryf R. *Prz. Powsz.* 1997 nr 12 [dot. wiersza: Nieznany list]. — W. Szostak: Dowiesz się, co to jest poezja (?) — T.R. próba nowej całości. *Czas Kult.* 1997 nr 2. — A. Ściepuro: „Opowiadanie o starych kobietach” T.R.; D. Heck: Postmodernizm w starych dekoracjach. *Warsztaty Polonist.* 1997 nr 1. — A. Ściepuro: Wobec stalinizmu. Wiersze T.R. z lat 1949-1956. *Pam. Lit.* 1997 z. 2. — R. Cieślak: Od Grünewalda do Bacona. Gra o tożsamość w poezji T.R. *PAL. Prz. Artyst.-Lit.* 1998 nr 5/6. — R. Cieślak: T.R. dialog ze sztuką. *Kresy* 1998 nr 4. — M. Dytrych: Poeta na umrzeć — czyli T.R. na ziemi jałowej — o tomiku „Zawsze fragment”. *Tytuł* 1998 nr 3 [rec.: Zawsze fragment; Recycling]. — S. Gebala: „Teatr na miarę czasów”. *Odra* 1998 nr 7/8 [dot.: Kartoteka; Kartoteka rozczuśona]. — L. Kaczyńska: „Teatr wewnętrzny” Bianki w inscenizacjach „Białego małżeństwa” T.R. W: *Pogranicza wrażliwości w literaturze dawnej oraz współczesnej*. Cz. 1. Miłośc. Szczec. 1998. — M. Karwala: Komu potrzebny jest poeta? W tegoż: *Polska poezja współczesna* po 1956. Kr. 1998 [dot. wiersza „Zart patetyczny”]. — M. Kisiel: Młodzi i R. W tegoż: *Świadectwa, znaki*. Kat. 1998. — K. Łatawiec: T.R. „Ciała nasze krnąbrne i nieskore do żaloby”. W teście: *Poezja polska w latach 1939-1956*. Kr. 1998. — J. Łukasiewicz: Nic i sacrum. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 118 [rec.: Zawsze fragment; Recycling]. — P. Matywiecki: T.R. „Cień”. W: *Poezja współczesna w szkole*. Wwa 1998. — M. Porębski: Velázquez na fotelu dentystycznym. O poemacie T.R. *Tyg. Powsz.* 1998 nr 41 [dot.: Francis Bacon, czyli Diego Velázquez na fotelu dentystycznym]. — Słowo za słowo. Szkice o twórczości Tadeusza Różewicza. Pod red. M. Kisiela i W. Wójcika. Kat.: FA-art 1998, 99 s. [tu art.: M. Kisiel, W. Wójcik: Słowo wstępne; J. Drzewucki: Coś T.R.; E. Tutaj: „Poezja powlecze się da-

lej”. W kręgu problemów Różewiczowskich; P. Wilczek: Wierszyk barokowy? Dialogi międzytekstowe w wierszu „Totentanz” T.R.; K. Uniłowski: Spóźniony moralista. O Nietzscheńskim dziedzictwie w poemacie „Spadanie” T.R.; R. Cieślak: R. i [T.] Makowski: Poezja wobec malarstwa; P. Majerski: „... to świat zwykły nie zaświaty”. Eschatologiczny dialog Anatola Sterna; B. Nowicki: Retardacja zbrodni. Na marginesie wiersza „Warkoczyk”. — M. Szalast: Złudzenie „właściwego” odczytania T.R. „Przygotowanie do wieczoru autorskiego”. W: *Fabularność i dekonstrukcja*. Lubl. 1998. — L. Szaruga: Recycling — metamorfozy. *Kultura*, Paryż 1998 nr 7/8 [rec.: Zawsze fragment; Recycling]. — P. Śliwiński: Nuda według R. *Res Publica Nowa* 1998 nr 5. — J. Ward: Niektóre róże [J.M.] Rymkiewicza i R. *Morze Zjawisk* 1998 nr 1. — W. Bojda: Kompleks Izaaka. (T.R. „Ocalony”). W: *Kanonada*. Interpretacje wierszy polskich. Kat. 1999. — G. Borkowska: W morzu ciszy i milczenia. O nowej książce T.R. *Tyg. Powsz.* 1999 nr 48 [rec.: Matka odchodzi]. — A. Chałupnik: Podlotki zakwitają parami. *Dialog* 1999 nr 8. — R. Cieślak: Oko poety. Poezja Tadeusza Różewicza wobec sztuk wizualnych. *Imaginarium Tadeusza Różewicza*. Próba rekonstrukcji. Gdańsk: „słowo/obraz terytorium” 1999, 282 s. — J. Drzewucki: T.R. poezja w poezji; Poezja jest jak śmierć; Poezja poza wierszem; Coś z T.R.; Rozmawiając milcząc. W tegoż: *Smaki słowa*. Wr. 1999. — M. Janion: Nadmiar bólu. Epika i tragika. *Gaz. Wyborcza* 1999 nr 237. — M. Kisiel: Od Różewicza. Małe szkice o poezji. Kat.: *Forum Sztuk* 1999, 144 s. — T. Klak: Spojrzenia. Szkice o poezji Tadeusza Różewicza. Kat.: *Bibl. Śląska* 1999, 195 s. — K. Kłosiński: Inni róże; A. Ubortowska: Przygodność wiersza i istotność poezji. O motywach goetheańskich w twórczości R.; J. Ward: Thomas Stearns Eliot w twórczości poetyckiej T.R.; T. Zukowski: Skatologiczny Chrystus. Wokół Różewiczowskiej epifanii. *Pam. Lit.* 1999 z. 1. — J. Kornhauser: Pan Nikt czyta gazety. *Odra* 1999 nr 4. — A. Legeżyńska: T.R. o bylejakoci. W teście: *Gest poeznania*. Pozn. 1999. — J. Łukasiewicz: Sylwiczny tren. *Nowe Książ.* 1999 nr 11 [rec.: Matka odchodzi]. — J. Poradowski: Niepokój T.R.; Moja poezja — czyli o czym T.R. milczy. W tegoż: *Prorocy i sztukmistrze*. Wwa 1999. — A. Skrendo: O szczególnych właściwościach tzw. późnej twórczości T.R. *Polonistyka* 1999 nr 4. — L. Szaruga: Bezdomne słowa. *Dekada Lit.* 1999 nr 7/8 [rec.: Zawsze fragment; Recycling]. — *Śląsk* 1999 nr 1 [tu art.: M. Kisiel: Być poetą „po Oświeceni”; J. Różewicz: Cień to, czy słońca promyczek...]; W. Wójcik: Poetyckie przyjaźnie. R. — Staff; T. Klak: R. i stan wojenny: o konferencji, która się nie odbyła. — A. Ubortowska: W fantastycznej bibliotece. *Opcje* 1999 nr 1. — E. Wąchocka: Autorskie „ja” w dramaturgii T.R. W teście: *Autor i dram. Kat.* 1999. — L. Wiśniewska: Między biegunami i na pograniczu. O „Białym małżeństwie” Tadeusza Różewicza i poezji Zbigniewa Herberta. Bydg.: Wydawn. Uczelniane WSP 1999, 385 s. [tu o T.R.: Połączenie niepołączonego, czyli o „Białym małżeństwie” T.R.]. — W. Wójcik: Staff i Różewicz. *Studia historycznoliterackie*. Kat.: FA-art 1999, 95 s. [tu o T.R.: Poetyckie przyjaźnie. R. — Staff; R. — wielki współczesny]. — T. Wójcik: T.R. — milczenie poety. *Twórczość* 1999 nr 10. — [Matka odchodzi]: L. Zaworska: Treń R. *Gaz. Wyborcza* 1999 nr 234; J. Błoński: U źródła. *Tyg. Powsz.* 2000 nr 38. — [Kartoteka]: M. Dębicz: W teatrze niekonsekwencji. *Czterdziestolecie „Kartoteki” T.R. Rzeczpospolita* 2000 nr 72; J. Kopicinski: Każdy musi to przejść. O „Kartoteci” R. po czterdziestu latach. *Teatr* 1999 nr 7/9. — K. Kraskusi: Przygotowanie do „Czytania książek” T.R. W: *Z problemów literatury i kultury XX w.* Kat. 2000. — L. Szaruga: Fenomen R. *Kultura*, Paryż 2000 nr 1/2. — A. Zawada: Fragment, czyli całość. W tegoż: *Mit czy świadectwo*. Wr. 2000.

A.Sz.

RUCIŃSKI Zbigniew 1935-1993

Poeta.

Urodzony 27 lipca 1935 w miejscowości Bełz (Lwowskie); syn Stanisława Rucińskiego, pracow-

105

nika umysłowego, i Michaliny z domu Bołycho. Okres okupacji niemieckiej spędził we wsi Kopytów (Lubelskie). Po zakończeniu II wojny światowej wyjechał z rodzicami na Ziemię Zachodnią i zamieszkał w Dzierzgoni. Uczęszczał do szkoły średniej w Elblągu; w 1954 zdał maturę. Następnie studiował na wydziale lekarskim Akademii Medycznej (AM) w Warszawie; w 1961 uzyskał dyplom. Debiutował w 1959 wierszem pt. „Cmentarz”, opublikowanym na łamach czasopisma *Życie Katolickie* (nr 46 [właśc. 43]). Zawarł związek małżeński z Haliną Kubani, lekarką. W 1965-75 pracował jako lekarz ekip sportowych, z którymi wielokrotnie wyjeżdżał za granicę. Następnie był zatrudniony jako kardiolog w szpitalach i klinikach AM w Warszawie. Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Wiersze, recenzje, artykuły publikował m.in. na łamach *Kultury* (1964, 1967, 1971, 1974, 1976, 1979, 1986), *Stużby Zdrowia* (1971-76, 1979, 1981; w 1979-80 redaktor „Kolumny literackiej”), *Tu i teraz* (1982, 1984, 1985). Współpracował także z czasopismami sportowymi jako autor artykułów popularyzatorskich z dziedziny medycyny. Od 1977 należał do ZLP, w 1991 wystąpił ze Związku; był też członkiem Unii Polskich Pisarzy Medyków. Był autorem wielu prac naukowych z zakresu historii kardiologii. W 1982 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Rozwój myśli kardiologicznej w medycynie polskiej do 1919”. W 1990 został ordynatorem Szpitala Rehabilitacji Kardiologicznej w Konstancinie. W 1993 habilitował się w AM na podstawie rozprawy „Rozwój nauki o chorobach układu krążenia w Polsce jako samodzielnej dyscypliny medycznej”. Należał do Towarzystwa Naukowego Lekarskiego. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1985), złotą odznaką „Za Zasługi dla Warszawy”, srebrną odznaką „Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej”. Zmarł 14 listopada 1993 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Deszcz. [Wiersze]. Wwa: Pax 1967, 18 s.
Wyd. w obwolutie wraz z z. 1-4 serii *Zesz. Pol.* [5].
2. Przyptyw. [Wiersze]. Wwa: Pax 1976, 49 s.
3. Śnieżne lichtarze. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1976, 81 s.
Cykle: Prawo ciąży; Lekcja liryki; Epilog o zmierzchu.
4. Minuta milczenia. [Wiersze]. Wwa: Pax 1979, 59 s.
Cykle: Spór; Gorączka; Pejzaże milczące.
5. Moje rozdroża. [Wiersze]. Wwa: KAW 1979, 86 s.

Zawiera cykle: Dzień nasz powszedni; Przywidzenia, — oraz wiersz: Być może jestem.

6. Zmowa cieni. [Wiersze]. [Wstęp:] Z. Łączkowski. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1991, 63 s.

7. Pozowanie do aktu. [Wiersze]. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1992, 59 s.

Cykle: Spacer w słońcu; Rozbudzone powietrze; Mój brewiarz codzienny.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

[Śnieżne lichtarze:] K. Pienkosz: Poezja wymuszana. *Literatura* 1976 nr 43; J. Sochoń: Homó definiens przesłonięty szczerością. *Nowy Wzrost* 1977 nr 9. — J. Zacharska: Dziennik liryczny. *Literatura* 1977 nr 20 [rec.: Przyptyw]. — Z. Dolecki. *Sl. Powsz.* 1980 nr 115 [rec.: Minuta milczenia]. — J. Juszczyk: Poezja Z.R. *Nurt* 1980 nr 12. — G. Lorczyk: Klasykistyczne debiuty poetyckie 1975-1978. *Integracje* 1981 nr 11 [m.in. rec.: Śnieżne lichtarze]. — [Zmowa cieni:] S. Jurkowski: Zmowy i pozy. *Nowe Książ.* 1992 nr 11 [tu też rec.: Pozowanie do aktu]; S. Stanik: Świat cieni. *Sl. Powsz.* 1992 nr 53. — Przyjaciele: Z.R. Wspomnienie. Z okazji niedawnych urodzin. *Gaz. Wyborcza* 1997 nr 67.

B.M.

RUCZYŃSKI Teofil 1896-1979

Poeta, publicysta.

Urodzony 1 lipca 1896 we wsi Zwiniarz pod Nowym Miastem; syn Franciszka Ruczyńskiego, małego rolnego chłopca, i Marianny z Roszewiczów. Dzieciństwo spędził w Zwiniarzu, gdzie w 1903-10 uczęszczał do niemieckiej szkoły elementarnej. Następnie pomagał rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa. W tym czasie zaczął tworzyć pierwsze wiersze w języku polskim. W 1916-18 odbywał służbę wojskową w armii niemieckiej, m.in. w Szczytnie i Mrągowie. W 1919-22 uczęszczał do Seminarium Nauczycielskiego w Lubawie; w 1922 zdał maturę. Debiutował wierszem okolicznościowym pt. „Trzeci Maj”, opublikowanym w 1920 na łamach *Głosu Lubawskiego*. Wiersze, artykuły i opowiadania drukował później w pismach *Pielgrzym*, *Druwca*, *Dziennik Tczewski*, *Gazeta Działdowska*, *Słowo Pomorskie*. Pracował jako nauczyciel szkoły podstawowej w Sochach (1922-23), a następnie do 1939 w Tuczach pod Działdowem. W 1923 ożenił się ze Stanisławą Zyznowską, nauczycielką. Należał do ZNP. Był sekretarzem kółka rolniczego w Koszelewach, wygłaszał odczyty z zakresu uprawy roli, sadownictwa i pszczelarstwa. W 1928-32 pełnił obowiązki wójta gminy Tuczki, w 1933 prowadził księgę Urzędu Stanu Cywilnego na terenie gminy. Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 przedostał się wraz z rodziną w okolice Rypina, następnie do Warszawy. W październiku został wraz z grupą inteligencji aresztowany przez Niemców i przez kilka tygodni więziony na Pawiaku jako zakładnik. Po zwolnieniu z aresztu przeniósł się najpierw do Zwiniarza, a następnie w sierpniu 1940 do Mławy, gdzie początkowo pracował jako robotnik w składzie opału i smarów,

a od wiosny 1942 był księgowym w Urzędzie Stanu Cywilnego w Stupsku pod Mławą. Po wycofaniu się Niemców organizował w lutym 1945 szkołę w Dąbku pod Mławą. W maju tegoż roku zamieszkał w Olsztynie, gdzie przez kilka miesięcy kierował kursem pedagogicznym dla przyszłych nauczycieli. W 1946-54 uczył historii w Liceum Ogólnokształcącym nr 1 w Olsztynie i wieczorowym liceum dla pracowników Milicji Obywatelskiej. Wchodził w skład zespołu redakcyjnego pisma *Wiadomości Mazurskie* (1945-47), współpracował stale z regionalnym dodatkiem *Słowa Południowego* pt. *Słowo na Warmii i Mazurach* (1952-76; w 1954-55 członek kolegium redakcyjnego), publikował w tym tygodniku liczne wiersze, prozę i artykuły. Drukował też w *Życiu Olsztynskim* (1953-56) i *Głosie Olsztynskim*. W 1952 został członkiem ZLP. Należał do Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Jako członek olsztyńskiej delegatury Państwowego Instytutu Sztuki zajmował się zbieraniem pieśni ludowych na terenie Mazur i Ziemi Lubawskiej. Uczestniczył w akcji repolonizacyjnej na terenach Warmii i Mazur, wygłaszając pogadanki historyczne w ramach występów zespołu estradowego *Żywe Słowo*. We wrześniu 1956 przeszedł na rentę i przeniósł się do Lubawy. W 1957 został członkiem Frontu Jedności Narodu. Od 1960 należał do Stowarzyszenia „Pax” (wchodził w skład zarządu Oddziału Wojewódzkiego). Był jeszcze dwukrotnie żonaty: z Ireną Wiśniewską, a później z Anną Drozdowską. Kontynuował twórczość poetycką, liczne wiersze publikował m.in. na łamach *Chłopskiej Drogi* (1970-79). Otrzymał wiele nagród i odznaczeń, m.in.: wraz z zespołem *Słowa na Warmii i Mazurach* nagrodę im. W. Pietrzaka (1962), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1971), nagrodę WRN w Olsztynie (1971), nagrodę miesięcznika *Warmia i Mazury* (1976) oraz regionalną nagrodę im. M. Lengowskiego, przyznawaną przez Stowarzyszenie „Pax” (1977). Odniesiony Krzyżem Kawalerskim (1964) i Krzyżem Komandorskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur”, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1971), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976). Zmarł 8 czerwca 1979 w Lubawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Wiersze w:] Poezje Warmii i Mazur. Wwa: Pax 1953 s. 100-156.

Tu także szkic T.R.: Poeta ludu mazurskiego. (Życiorys własny), s. 97-99

2. Sędziwa droga Jubilatki. [Sztuka sceniczna w 3 aktach]. Praprem. Lubawa 1964.

Wyst. podczas obchodów 700-lecia Lubawy (inf.: T.R.: Z tamtych lat. Wwa 1977 s. 184).

3. Z sercem, z duszą. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1965, 22 s.

4. Wybór wierszy. Przedm.: W. Gębik. Olsztyn: Pojezierze 1972, 116 s.

5. Opowiadania z pogranicza. [Szkice historyczno-etnograficzne]. Łódź: WŁ 1973, 356 s.

Zawartość: Od autora. — Terra Lubavia [dot. historii Lubawy], Lata walki [dot. historii ziemi lubawskiej i ostródzkiej w 1806-1910]; Ludzie czynu [dot. K.C. Mrongowiusza, G. Gizewiusza, T. Rzepnikowskiego, A. Wolszlegera, I. Łysakowskiego]; Rok 1920 [dot. kampanii plebiscytowej na Warmii i Mazurach]; Między wojnami [dot. historii Lubawy w 20-leciu międzywojennym]; Pod hitlerowskim terrorem; Wyzwolenie; Z gwęd pogranicza [teksty anegdot z okolic Lubawy]; Legendy, podania, baśnie [14 ludowych opowieści z Lubawy i okolic]; Wierzenia i zabiegi magiczne [z terenu ostródzko-lubawskiego]; Obrzędy rodzinne i doroczne; Pieśni ludowe [teksty 19 pieśni spisanych przez T.R.].

6. Z tamtych lat. [Pamiętnik]. Wwa: Pax 1977, 184 s.

Wspomnienia od 1896 po lata 50. XX w.

7. Biała Pani na Zamku Lubawskim. [Baśnie ludowe]. Olsztyn: Pojezierze 1978, 69 s.

Zawartość: O zakletę księżniczkę kurzętnickiego zamku; Legendy z Bratiana; Święte gaje; Biała Pani na zamku lubawskim; O Zamkowej Górze; Biedasz; Łążyńskie legendy; Dzwony w jeziorze Kociołek; Czerwona Woda pod Wałdykami; Dziwy tylickiego jeziora; Rajek Kuczera; Ożenek Ksawerego; Jak to Kaczorowski do Torbowa się przeprowadził; O parobku, który grochu nie lubił; O pijaku, który był w piekle; Uprzykrzony talar.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1967. — PSB (J. Chłosta). — LP XX w (T. Oracki). — RL 1979 (A. Biernacki). — T. Oracki: T.R. W tegoż: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX w. (do 1945 roku). Wwa 1983.

J. Oleksiński: T.R., nauczyciel, poeta i działacz społeczny. *Głos Naucz.* 1970 nr 26. — E. Kruk: Teofil Ruczyński, działacz i poeta. Olsztyn: Wyd. Kultury Prez. WRN 1971, 37 s. [zawiera: art. E. Kruka: Poezja jako dokument ludowego dziedzictwa, oraz 10 wierszy T.R.]. — T. Swat: Wierny pani poezji. *Śl. na Warm. i Mazurach* 1971 nr 26. — Z. Lietz. *Komunikaty Mazur-Warm.* 1973 nr 3 [rec.: Opowiadania z pogranicza]. — E. Kruk: Jeden z pasterzy polskości. *Gaz. Olszt.* 1976 nr 133. — [Z tamtych lat:] J. Lis: Trudne lata. *WTK* 1977 nr 35; A. Staniszewski: Na Lubawszczyźnie. *Nowe Książ.* 1977 nr 20; A. Wernic: Spisane sercem. *Kierunki* 1977 nr 35. — H. Syska: Polskie są Mazury. W tegoż: *Rozmaitości znad Łyny*. Wwa 1978. — A. Staniszewski: T.R. (1896-1979). *Komunikaty Mazur-Warm.* 1979 nr 4. M.K.-K.

RUDNICKA Halina 1909-1982

Powieściopisarka, autorka książek dla młodzieży.

Urodzona 12 października 1909 w Mławie; córka Józefa Hausmana, murarza, i Ludwiki z Laskowskich. Uczyła się w prywatnym Gimnazjum Żeńskim A. Mrozowskiej w Mławie; w 1927 zdała maturę. Od 1929 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1934 uzyskała magisterium. W tym czasie należała do Organizacji

Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. Pisywała broszurki o materializmie historycznym, wydawane nielegalnie i tłumaczone na język białoruski. W 1934/35 kontynuowała studia w zakresie pedagogiki na UW (przerwane z powodów materialnych). W 1937/38 odbywała bezpłatną praktykę nauczycielską w II Gimnazjum Miejskim w Warszawie. Następnie została nauczycielką języka polskiego w państwowym gimnazjum w Słonimiu. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w Mławie, gdzie brała udział w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu wojny powróciła do Warszawy. W 1945 została członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1945-49 pracowała w Departamencie Programowym Ministerstwa Oświaty. W 1946 wyszła za mąż za Kazimierza Rudnickiego, urzędnika. Debiutowała w 1948 na łamach pisma *Polonistyka* recenzją pt. „Książki o Grecji antycznej” (dotycząca twórczości Jana Parandowskiego; nr 3); w piśmie tym ogłaszała recenzje też w 1949. W tymże roku z powodu złego stanu zdrowia zrezygnowała z pracy i zajęła się twórczością literacką; opublikowała pierwszą powieść dla młodzieży pt. „Polną ścieżką”. W 1951 została członkiem ZLP. Opowiadania zamieszczała m.in. w *Świecie Młodych* (1952-53) oraz w *Płomyczku* (1953-56). W związku z pracą literacką odbywała podróże do Grecji, ZSRR, Włoch i Egiptu. W 1957 była redaktorem naczelnym pisma *Spółdzielczość w Szkole*. Za twórczość dla dzieci i młodzieży otrzymała w 1960 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954), odznaką honorową „Za Zasługi dla Warszawy” (1975). Zmarła 22 kwietnia 1982 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Polną ścieżką. Powieść dla młodzieży. Wwa: PZWS 1949, 173 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [właśc. 2] z przedm. M. Warneńskiej Wwa: LSW 1958, tamże: wyd. 3 1966, wyd. 4 1972, wyd. 5 1976.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 12

2. Płomień gorejący. Wwa: NK 1951, 216 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954; Kowno: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1955.

Opowieść biogr. o F. Dzierżyńskim.

3. Uczniowie Spartakusa. Powieść dla młodzieży. Wwa: NK 1951, 292 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954, wyd. 4 1955; wyd. 1 [właśc. 5] Wwa: LSW 1959, tamże: wyd. 6 1960, wyd. 7 1962, wyd. 8 1962, wyd. 9 1964, wyd. 10 1966, wyd. 11 1969, wyd. 12 1972, wyd. 13 1974, wyd. 14 1978, wyd. 15 1981, wyd. 16 1986; wyd. 17 Wwa: NK 1989, 1993; Wr.: Siedmióróg 1994, tamże: 1996, 1997, 1998.

Nagroda Państwowa II stopnia w 1951, wyróżnienie w plebiscyfie Orle Pióro w 1966, książka wpisana przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) na Listę Honorową im. H.Ch. Andersena w 1979.

Przełt.: czes.: Spartakovi žáci. [Przełt.] O. Olšarova, V. Závada. Praha 1955, — hebr.: Talmidey Aspartacus. [Przełt.] Sz. Skulski. Tel Awiw 1956, 1958, — słowac.: Malý gladiátor. [Przełt.] B. Sedláková. Košice 1988.

4. Kobiety mówią o sobie. Wwa: Czyt. 1952, 49 s.

Broszura wydana z inicjatywy ZG Ligi Kobiet.

5. Prezydent Bolesław Bierut – wielki przyjaciel młodzieży. Wwa: Wyd. Propagandy i Agitacji ZG ZMP 1952, powiel. [Inf. autorki].

6. Ludzie niezłomni. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1954, 193 s.

Zawartość: Barykada na torze; Na przednówku; Dwa tomy Lenina; Promień za kratą [dot. M. Fornalskiej]; Ludzie niezłomni; Z trudu naszego i znoju; W drodze na oświatówkę; Na Turbaczu.

7. W odwiedzinach u kobiet radzieckich. Reportaże. Wwa: KiW 1954, 136 s.

Zawiera reportaże w cyklach: Cz. 1. W Moskwie; Cz. 2. W Kijowie; Cz. 3. W Leningradzie; Cz. 4. Znow w Moskwie.

8. Wspomnienia o Janku Krasickim. Wwa: Iskry 1955, 76 s.

9. Promień za kratą. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1956, 66 s. Zob. poz. 6.

10. Zielona rakieta. Powieść dla młodzieży. Kat.: Śląsk 1958, 331 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: LSW 1962, tamże: wyd. 3 1968, wyd. 4 1969, wyd. 4 [!] 1973, wyd. 6 1979, wyd. 7 1988.

11. Za siódmym progim. [Powieść]. Wwa: LSW 1959, 270 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1963; wyd. 3 Wwa: NK 1966; wyd. 4 Wwa: LSW 1973.

12. Chłopcy ze Starówki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1960, 278 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1962, wyd. 4 1963, wyd. 5 1964, wyd. 6 1966, wyd. 7 1967, wyd. 8 1969, wyd. 9 1970, wyd. 10 1971, wyd. 11 1972, wyd. 12 1972; wyd. 13 Łódź: WŁ 1974, wyd. 14 tamże 1975; wyd. 15 Wwa: NK 1979, tamże: wyd. 16 1984, wyd. 17 1987, wyd. 18 1989.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 1.

Nagroda Orle Pióro w plebiscyfie *Płomyka i Świata Młodego* w 1970.

Przełt.: słowac.: Chlapci zo Starého mesta. [Przełt.] M. Wlachovská. Košice 1979, — ukr.: Chlopці зі Старого Міста. [Przełt.] O. Stajeckij. Kiiv 1991.

13. Janek Krasicki. [Szkiec]. Wwa: PZWS 1961, 51 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1969, wyd. 4 1970; wyd. 5 Wwa: WSiP 1979.

14. Król Agis. Powieść. Wwa: LSW 1963, 456 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1971, wyd. 4 1975, wyd. 5 1982, wyd. 6 1989.

Cz. 1 trylogii; cz. 2, 3 zob. poz. 15, 16.

15. Syn Heraklesa. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 414 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1971, wyd. 4 1975, wyd. 5 1983.
Cz. 3 trylogii; cz. 1, 3 zob. poz. 14, 16.

16. Heros w okowach. [Powieść]. Wwa: LSW 1969, 302 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!] 1971, wyd. 3 1975, wyd. 4 1987.
Cz. 3 trylogii; cz. 1, 2 zob. poz. 14, 15.

17. Etiuda rewolucyjna. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1974, 323 s.
Zawiera poz. 6, — oraz: Masło; Towarzysz Stefan; Partyzancka noc powszednia; Fundamenty; Matka idzie na kurs; Etiuda rewolucyjna.

18. Szeryf w spódnicy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1976, 239 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Prace redakcyjne

1. Dom i świat. Wypisy dla klasy VI. [Współaut.:] J. Dembowska. Wwa: PZWS 1950, 319 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 1950, wyd. 4 1950, wyd. 5 1951, wyd. 6 1952, wyd. 5 [!] 1953, 1954, 1955, 1956, 1957.
Od wyd. z 1951 współautorem jest T. Wojeński.

2. Na drodze przemian. Czytanki dla kl. VII. [Współaut.:] J. Dembowska, T. Wojeński. Wwa: PZWS 1950, 406 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1952, wyd. 4 1953, wyd. 5 1954, wyd. 6 1955, wyd. 7 1956, wyd. 8 1956.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954, 1966, 1978, 1979. — SWPP 1. — PP (J. Luczynska). — PSB (J.Z. Bialek). — LP XX w. (K. Kuliczowska). — RL 1982 (A. Biernacki).

Z. Kwiecińska: Feliks Dzierżyński widziany oczyma młodzieży. *Tryb Ludu* 1951 nr 290 [rec.: Płomień gorejący]. — [Uczniowie Spartakusa:] A. Sowiński: Powieść o powstaniu Spartakusa. *Nova Kult.* 1951 nr 50; D. Trylewicz: Powieść historyczna dla młodzieży. *Tryb Ludu* 1951 nr 218; W. Zółkiewska. *Wies* 1951 nr 31. — M. Kowalewska. *Nova Kult.* 1952 nr 36 [rec.: Płomień gorejący]. — W. Maciąg. *Twórczość* 1952 nr 2 [rec.: Uczniowie Spartakusa]. — Z.K. *Tryb Ludu* 1952 nr 350 [rec.: Kobiety mówią o sobie]. — [Zielona rakietka:] K. Kuliczowska: Na granicy przy strażnicy. *Nowe Książ.* 1959 nr 3; [E. Rogalska-Pietraszko] E.R.: Kiedy chłopcy uciekają. *Odra* 1959 nr 25. — M. Ruszczyk: Buntownicy z areny. *Orka* 1959 nr 35 [rec.: Uczniowie Spartakusa]. — [K. Kuliczowska] Kr.K.: W podziemiach Tatr. *Nowe Książ.* 1960 nr 5 [rec.: Za siódmym progiem]. — S. Frycie: Powieść o królu reformatorze. *Kultura* 1964 nr 32 [rec.: Król Agis]. — K. Kuliczowska: H.R. *Tyg. Kult.* 1966 nr 49. — [Syn Heraklesa:] S. Frycie: „Syn Heraklesa”, czyli ciąg dalszy powieści o królu reformatorze. *Kwart. Rzecz.* 1967 nr 1; A. Jelicz: W Sparcie i Syrakuzach. *Nowe Książ.* 1967 nr 2. — H. Skrobiszewska: Sensacja z tezą. *Wychowanie* 1969 nr 3, przedr. w teże: Literatura i wychowanie. Wwa 1982 [rec.: Zielona rakietka]. — [Król Agis:] B. Nawrocka: Antyk zawsze żywy. *Tryb Ludu* 1970 nr 15; A. Sendela: Dzieje króla Agisa. *Książ. dla Ciebie* 1972 nr 6. — W. Zarychta: H.R. *Książ. dla Ciebie* 1972 nr 2. — W. Pietruczuk: O niezwykłych dziejach zwykłych ludzi. *Zielony Sztandar.* 1973 nr 80 [rec.: Za siódmym progiem]. — J. Kowalczykówna: Zafascynowanie tematem. *Nowe Książ.* 1975 nr 4 [rec.: Etiuda rewolucyjna]. — [G. Skotnicka] G.S.: Powieść harcerska. *Nowe Książ.* 1977 nr 1 [rec.: Szeryf

w spódnicy]. — M. Warneńska: Bliska młodym czytelnikom ... *Fakty* 1982 nr 10 [wspomnienie pośmiertne]. — S. Frycie: Piśarstwo historyczne H.R. *Polonistyka* 1990 nr 2/3. — S. Żagiel: Orle Pióro H.R. *Tyg. Ciechanowski* 1997 nr 25. **K.B.**

RUDNICKA Maria Ksenia

zob. BECHCZYC-RUDNICKA Maria Ksenia

RUDNICKI Adolf 1909-1990

Nazwisko pierwotne: Hirschhorn.
Prozaik, eseista.

Urodzony 22 stycznia 1909 w Żabnie pod Tarnowem¹; syn Isaaka Hirschhorna, karczmarza, a także pomocnika cadyka w Tarnowie, i Nechy ze Schneiderów. Dzieciństwo i młodość spędził w Tarnowie. Uczęszczał do szkoły handlowej w Warszawie. Debiutował w 1930 nowelą „Śmierć operatora”, zamieszczoną w *Kurjerze Porannym* (nr 234); w dzienniku tym publikował następnie do 1934 (tu m.in. cykl reportaży z życia małomiasteczkowych Żydów pt. „Wizyta w Górze”, 1933 nr 292-301, 316-318). Fragmenty powieści i opowiadania ogłaszał w tym czasie także w *Na szerokim świecie* (1930-31), *Gazecie Polskiej* (1932-34, 1938-39), *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1933-37, 1939), *Wiadomościach Literackich* (1933, 1935, 1938-39), *Czasie* (1934-36; tu m.in. w 1934 „Kartki chasydzkie”), *Miesięczniku Literatury i Sztuki* (1934-36). Pracował nad powieścią pt. „Dzieci” (rękopis spłonął w 1939). W 1933 należał do założycieli Zespołu Literackiego „Przedmieście”; po paru miesiącach wystąpił z grupy. W tymże roku został członkiem ZZLP. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939; walczył w Modlinie, skąd po kapitulacji został wywieziony do Prus Wschodnich. W 1940 uciekł z niewoli i przedostał się do zajętego przez ZSRR Lwowa, gdzie w 1941 publikował opowiadania w czasopiśmie *Nowe Widnokreśli i Czerwony Sztandar*. Od września 1940 był członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. W czasie okupacji niemieckiej, w 1942 powrócił do Warszawy, gdzie przebywał pod nazwiskiem zmarłego w Oświęcimiu Leonarda Herynga. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu literackim i kulturalnym. Był łącznikiem komórki pomocy dla pisarzy i artystów w Żydowskim Komitecie Narodowym. Po upadku powstania warszawskiego przebywał w Milanówku. Następnie przedostał się do Lublina, a na początku 1945 do Łodzi. Od 1944 był członkiem PPR. Należał do zespołu redakcyjnego *Kuźnicy* (1945-49). Współpracował z *Odrodzeniem* (1945-47), publikował też w *Opinii* (1947-48) i *Trybunie Robotniczej* (1947-49). W 1950 powrócił

¹ Informacja o dacie i miejscu urodzenia na podstawie ustaleń J. Wróbla (UJ).

R

do Warszawy i w tymże roku ożenił się z Marie Elisabeth O'Mahoney (rozwód 1951). W 1952-68 współpracował z czasopismem *Świat* (tu cykl o charakterze dziennika, łączący różne gatunki tekstów – recenzje, eseje, wspomnienia, felietony i impresje pt. „Niebieskie kartki”). Publikował też w wielu innych czasopismach, m.in. w *Nowej Kulturze* (1951, 1953-54, 1958-63) i w *Przekroju* (1952-55; tu m.in. w 1952-53 „Kartki sportowe”). W 1960 ożenił się z Barbarą Baranowską, plastyczką (rozwód 1966). W marcu 1964 był sygnatariuszem „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. Za twórczość literacką otrzymał liczne nagrody, m.in. nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1966), francuską nagrodę Le Prix Séquier de Littérature Étrangère (1967). W 1971-77 przebywał we Francji, gdzie w 1972 ożenił się z Marianne Stromberger. Po powrocie do Warszawy publikował szkice literackie i artykuły m.in. w *Twórczości* (od 1978) i *Tygodniku Powszechnym* (od 1979). Kontynuował pisanie dziennika, rozpoczętego w 1946. W 1987 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarł 14 listopada 1990 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szczury. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 217 s. Wyd. nast. [zmien.] Wwa: PIW 1960, 79 s. Przedr. zob. poz. 44 (t. 1).

Wyd. łącznie z Niekochana poz. 3 Wwa: Kanon 1996, 215 s.

Przekł. włos.: I topi e altri racconti. [Przeł.] F. Wars. [Milano] 1967.

2. Żołnierze. [Powieść]. Wwa: Rój 1933, 76 s. Wyd. nast.: wyd. nowe z przedm. ... [Wwa:] Czyt. 1948, 166 s.; Wwa: Iskry 1959, wyd. 5 tamże 1961; wyd. 6 przejr. i popraw. Wwa: MON 1986. Przedr. zob. poz. 21, 33.

Przekł. bułg.: Soldaty. [Przeł.] S. Michailova-Stern. Moskwa 1936. – włos.: I topi e altri racconti. [Przeł.] F. Wars. Milano 1967.

3. Niekochana. [Opowiadanie]. *Czas* 1936 nr 315-354. Wyd. osob. Wwa: Rój 1937, 191 s. Wyd. nast. zmien. i skrócone: wyd. 2 Wwa: Książka 1948, 110 s.; Wwa: PIW 1958, wyd. nast. tamże: 1961, wyd. 4 1966. Przedr. zob. poz. 21, 35, 42, 44 (t. 1), 46, 54. Wyd. łącznie z Szczury zob. poz. 1.

Przekł. bułg.: Neobičana. [Przeł.] K. Mitova. Sofija 1983. Adapt.: film: J. Nasfeter. Ekran. 1965. – tv. Scenariusz: A. Żurowski. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1973 nr 2 s. 49-56. TV (Gdańsk) 1973. – teatr.: Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1973.

4. Młokos. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1937. Druk fragm.: Młokos. *Pion* 1935 nr 52 s. 13-14; Jan. *Nowa Kwadryga* 1937 nr 2 s. 67-75.

Omów.: K. Irzykowski. *Rocz. Lit.* 1937.

5. Lato. [Opowieść]. Wwa: Rój 1938, 230 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Łódź: Książka 1946; Wwa: PIW 1959. Przedr. zob. poz. 21, 44 (t. 1).

6. Doświadczenia. Powieść. Wstęp: K. Irzykowski. Wwa: F. Hoesick 1939, 142 s. Wyd. 2 pt. Profile i drobniutki żołnierskie. Wstęp: K. Irzykowski. Przedm.: [A. Rudnicki] A.R. Łódź: Książka 1946. Przedr. zob. poz. 33.

7. Józefów. [Opowiadanie]. *Nowe Widnokregi*, Lw. 1941 nr 1 s. 23-32. Wyd. osob. [Wwa:] Książka 1946, 67 s. Przedr. zob. poz. 21, 24.

Przekł. ang.: Józefów. [Przeł.] J. Zwolska. W: A. Rudnicki: *The dead and the living sea and other stories*. Wwa 1957.

8. Koń. [Opowiadanie]. *Nowe Widnokregi*, Lw. 1941 nr 4 s. 80-92. Wyd. osob. [Wwa:] Książka 1946, 23 s. Przedr. zob. poz. 14, 17, 21, 24.

Przekł. ang.: The horse. [Przeł.] J. Zwolska. W: A. Rudnicki: *The dead and the living sea and other stories*. Wwa 1957. Adapt. tv: TV 1961.

9. Wrzesień. [Opowiadanie]. Druk pt. Na drogach; W cytadeli. *Nowe Widnokregi*, Lw. 1941 nr 4 s. 93-119, nr 5/6 s. 118-126. Wyd. osob. [Wwa:] Książka 1946, 67 s. Przedr. pt. Blic zob. poz. 15, 17, 19, 21, 33, pt. Kronika wrześnieiwa zob. poz. 44.

Druk fragm. pominiętego w wyd. książkowym: *Kuźnica* 1946 nr 3 s. 1-2.

10. Major Hubert z armii Andersa. [Opowiadanie]. *Kuźnica* 1945 nr 10 s. 1-3. Wyd. osob. [Wwa:] Książka 1946, 27 s. Przedr. zob. poz. 14.

11. Uśmiech żandarma. [Opowiadanie]. *Głos Ludu* 1945 nr 279 s. 10. Wyd. osob. [Wwa:] Książka 1946, 23 s.

12. Czysty nurt. [Opowiadanie]. *Kuźnica* 1946 nr 15 s. 8-10. Wyd. osob. [Wwa:] Książka 1946, 43 s.

Przekł. ang.: The clear stream. [Przeł.] J. Zwolska. W: A. Rudnicki: *The dead and the living sea and other stories*. Wwa 1957.

13. Wielkanoc. [Opowiadania]. Łódź: Książka 1947, 47 s. Przedr. zob. poz. 14, 38.

Zawartość: Popiół; Pod kroki żandarmów; Wielkanoc.

14. Szekspir. [Opowiadania]. Wwa: Książka 1948, 241 s. Wyd. 2 tamże 1949. Przedr. zob. poz. 38.

Z zamierzonego cyklu „Epoka pieców” – Zawartość: Koń [poz. 8]; Wielki Stefan Konecki; Kartka znaleziona pod murem straceń; Ginący Daniel; Moja czarna broda; Major Hubert z armii Andersa [poz. 10]; Czysty nurt [poz. 12]; Wielkanoc [poz. 13]; Piękna sztuka pisania; Szekspir. II nagroda w konkursie *Odrodzenia* w 1948.

Przekł.: hebr. opowiadań: Szekspir; Czysty nurt pt. Szekspir; Zerem taha. [Przeł.] A. Gilboa. W: Szekspir. Tel Awiw 1949. – słowac. [całości tomu]: Shakespeare. [Przeł.] O. Andrašová. Bratislava 1949.

15. Ucieczka z Jasnej Polany. Wwa: KiW 1949, 190 s. Wyd. 2 tamże 1949. Przedr. zob. poz. 19.

Z zamierzonego cyklu „Epoka pieców”. — Zawartość: Józefów [poz. 7]; Blic [pt. Wrzesień poz. 9]; Wniebowstąpienie; Uśmiech zandama [poz. 11]; Ucieczka z Jasnej Polany.

Przekł. franc.: La fuite de l'Asnaia Poliana. [Przeł.] G. Crépey. [Paris] 1973. — słowac.: Útek z Jasnej Polany. [Przeł.] O. Andrašová. Bratislava 1951.

Adapt. film. opowiadania Wniebowstąpienie: J. Rybkowski. Ekran. 1968. — tv: Adapt.: R. Rowiński. TV 1998.

16. Pałeczka, czyli Każdemu to, na czym mu mniej zależy. [Opowiadanie]. [Wwa:] Czyt. [1950], 87 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1956. Przedr. zob. poz. 35, 42, 44 (t. 3).

17. Wybór opowiadań. Wwa: KiW 1950, 151 s. Zawartość: Koń [poz. 8]; Kartka znaleziona pod murem straceni [poz. 14]; Józefów [poz. 7]; Blic [pt. Wrzesień poz. 9]; Uśmiech zandama [poz. 11].

18. Kartki sportowe. [Fioletony]. Wwa: KiW 1952, 88 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1956, wyd. 3 tamże 1958; wyd. 4 przejr. i uzup. Kr.: WL 1977. Przedr. częściowy zob. poz. 24.

Przekł. franc.: Que le meilleur gagne. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1978.

19. Żywe i martwe morze. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1952, 510 s. Wyd. nast. rozszerz.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1955, 709 s., wyd. 3 tamże 1956.

Z zamierzonego cyklu „Epoka pieców”. — Wyd. 1 zawiera opowiadania: poz. 7-14, poz. 15 z pominięciem opowiadania tytułowego), — oraz: Pierścień; Iгнаś Łęk; Żywe i martwe morze [wersja zmien. pt. Regina, Regina Borkowska zob. poz. 34], — w wyd. 2-3 pominięto opowiadanie Blic [pt. Wrzesień poz. 9], dodano: Złote okna; Autoportret z dwoma kilogramami złota; Ucieczka z Jasnej Polany [poz. 15]; Exegi monumentum; Ostatnia ziemia; Ojczyzna. Nagroda Państwowa II stopnia w 1955.

Przekł. ang.: The dead and the living sea and other stories. [Przeł.] J. Zwolska. Wwa 1957. — czes.: Žive a mrtve moře. [Przeł.] L. Teigová-Stachová, H. Teigová. Praha 1958. — niem.: Das lebende und tote Meer. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1960.

20. Manfred. Dramat w 4 aktach. Wwa: Czyt. 1954, 80 s. Praprem. Łódź, T. Nowy 1956.

21. Młode cierpienia. [Opowiadania]. Przedm.: H. Zaworska. Wwa: PIW 1954, 561 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Zawartość: Cesarz; Żołnierze [poz. 2]; Niekochana [poz. 3]; Lato [poz. 5]; Profile i drobniaki żołnierskie [poz. 6]; Mały Grün; Przedwojenny list; Krajobraz wrzesniowy; Blic [pt. Wrzesień poz. 9]; Józefów [poz. 7]; Koń [poz. 8].

22. Niebieskie kartki. Ślepe lustro tych lat. Kr.: WL 1956, 295 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1958. Por. poz. 23, 24, 27, 29-31, 34, 41, 48.

Druk w tygodnikach *Świat* i *Przekrój* w 1953-1955.

23. Niebieskie kartki. Prześwity. Wwa: Czyt. 1957, 294 s. Por. poz. 22, 24, 27, 29-31, 41, 48.

Druk w tygodnikach *Świat* i *Przekrój* w 1955-1956.

24. Wybór. Opowiadania; Kartki sportowe; Niebieskie kartki. Wwa: PIW 1957, 275 s. Por. poz. 22, 23, 27, 29-31, 34, 41, 48.

Zawartość: Opowiadania: Józefów [poz. 7]; Koń [poz. 8]; Giąnący Daniel [poz. 14]; Czysty nurt [poz. 12]; Żywe i martwe

morze [poz. 19]. — Kartki sportowe [wybór z poz. 18]. — Niebieskie kartki [wybór z poz. 22].

25. Krowa. [Opowiadania]. Wwa: 1959, 203 s.

Zawartość: Biała; Sądny dzień; Miód i sól; Wysokie niebo święt; Zuzanna i starcy; Do czego doszło dzisiaj rano; Krowa; Troje ludzi; Klucze; Morze; Nagroda *Prz. Kult.* w 1959.

Adapt. opowiadania Biała: tv: Adapt.: A. Hanuszkiewicz. TV 1960; w przekł. słowac.; Bratysława 1968; adapt.: A. Maj. TV 1996.

26. Narzeczona Kamińskiego. Scenariusz filmowy. *Nowa Kult.* 1960 nr 42 s. 6-7. Przedr. pt. Gołączy czerwiec poz. 32, 35, 40, 44 (t. 3).

27. Narzeczony Beaty. Niebieskie kartki. Wwa: PIW 1960, 289 s. Por. poz. 22-24, 29-31, 34, 41, 48.

Druk w tygodniku *Świat* w 1957-1959. — Zawiera m.in.: opowiadania: Wiosenny śnieg; Morderca; Buty; Narzeczony Beaty; Napisane przez anioła; Abel; Chłopcy w dzień świąteczny; Narzeczona Kamińskiego [poz. 26], — szkice: Pisane w Paryżu; Pewnego dnia; Pustynia Paryż; Kregi doktora Klukowskiego; Dziennik Dawida Sierakowicza; Spalony świat E. Kaganowskiego; Poszukiwacz muchy; Dostojewskij; Wokół „Gracza” [F. Dostojewskiego]; Blaski i nędze zwycięzców [dot. sportu]; Wyjazd do Kazimierza.

Adapt. teatr. opowiadania Narzeczony Beaty: Adapt.: I. Cywińska. Wyst. Pozn., T. Nowy 1987.

28. Obraz z kotem i psem. [Szkice o tematyce filmowej i opowiadania]. Wwa: PIW 1962, 229 s.

Zawartość: Walter zabójca; Sąd Społeczny; Zegary; „Ocalony z Warszawy”; Blatt; Czarny kwiat; Pytania; Myszy; Kazimierz; Informacja; Holoubek; „Nigdy nie można powiedzieć”; Aktor; Kain; „Miriam”; Stróż damskich torebek; Czy masz dla mnie cystą odpowiedź?; Młode dziewczęta w listach; Miłość starej kobiety; „Matka Joanna od aniołów” [dot. adapt. film.]; Klucze kobiety; Twarz Viscontiego [dot.: Rocco i jego bracia]; Portret zmarłej; Pusta ulica [dot. I. Bergmana]; Młody film [dot. A. Resnais: Hiroshima, mon amour]; Marilyn Monroe; Obraz z kotem i psem; W małej sali; Koła [dot.: S. Eisenstein: Pancernik Potiomkin]; Narzeczony Izaak Babel; Na czwartym piętrze w niebie; Prawa; Dziewczęta; „Romans prowincjonalny” [K. Filipowicz]; Wybij mi zęby.

29. Kupiec łódzki. Niebieskie kartki. [Szkice i opowiadania]. Wwa: PIW 1963, 241 s. Por. poz. 22-24, 27, 30, 31, 34, 41, 48.

Druk w tygodniku *Świat* w 1960-1962. — Zawartość: Spadający bojownik; Kupiec łódzki; Flora i bogowie; Daniela naga; Chwila w kamieniu; Autoportret wiosenny; Biała noc; Po południu przed teatrem; Armenio! Armenio!; W sierpniowy wieczór; Pse romanse; „Nigdy w niedziele”; Każdy naród w swojej klatce; Spotkania jesienne; Cioteczki; Mikołaj; Hasiór; Wybrany; Dymsza; Imieniny Teresy; Światło aktora; Lomnicki; „Nocna rozmowa”; O „Koniu”; Szaleni; Lody; Skok. Nagroda Państwowa II stopnia w 1966.

Przekł. franc.: Le marchand de Lodz. [Przeł.] G. Crépey. [Paris] 1969.

30. Pył miłosny. Niebieskie kartki. Wwa: PIW 1964, 236 s. Por. poz. 22-24, 27, 29, 31, 34, 41, 48.

Druk w tygodniku *Świat* w 1963. — Zawiera szkice: Hamlet; Ksiądz Grandier; Umierać bez zmiłowania; Głowa Prusa; Moralna natura świata; Glückman; Dwa, trzy zdania; Puste, prawdziwe zdanie; Pozwólcie nam gadać; Czy Szekspir musi zabijać swoich prawników; Niebieski kwiat; Tristan i Izolda. — opowiadania: Pierwsze spojrzenie, drugie spojrzenie; Wersja dzienna, wersja nocna; Niski ptak; Dwaj chłopcy; Pył.

Przekł. niem.: Das Staubkorn. [Przet.] H. Schumann. Berlin 1986.

31. Weiss wpada do morza. Niebieskie kartki. Wwa: PIW 1965, 210 s. Por. poz. 22-24, 27, 29, 30, 34, 41, 48.

Druk w tygodniku *Świat* w 1964. – Zawiera m.in. opowiadania: Świt zwycięzcy; Sasportas; Cień; Wciąż uciekając; Woda; Wpław; Uśmiech Pana; Śląd w kolorze; Śmiech, czyli Znaleźli biedniejszego. – Weiss wpada do morza; Oleodruk; Ktoś; Mowa-trawa; Widoki; Proust; Weiss wpada do morza; Marchewka; Lustra; Kra; W niedzielę po południu; Kamienie, – szkice literackie: Samson i Dalila [dot. E. Hemingwaya]; Żywa i umarła [dot. G. Garbo]; Tytuły czasopism [dot. współpracy A.R. z *Nową Kulturą* i *Kuźnicą*]; Strindberg, – nadto felietony i rec.

Adapt. tv opowiadania W niedzielę po południu pt. Niedzielne popołudnie. Adapt.: R. Rowiński. TV 1993.

32. [Pięćdziesiąt] 50 opowiadań. Wwa: PIW 1966, 558 s.

Zawartość: Od autora. – W górach; Mały Grün [poz. 21]; Gorący czerwiec [pt. Narzeczona Kamińskiego poz. 26]; Cyrkowa pocztówka; Krecimy; Na trybunach; W niedzielę po południu [poz. 31]; Kupiec łódzki [poz. 29]; Ślepe lustra: Moje dodatkowe, lecz ograniczające radości; Klemens; W Krakowie; Odkupienie; Leon; Śmierć jednego z nich; Henryk; Smutek. – Spadający bojownik; Troje ludzi [poz. 25]; Niski ptak [poz. 30]; Tristan i Izolda [poz. 30]; Wersja dzienna, wersja nocna [poz. 30]; Myszy [poz. 28]; Stróż damskich torebek [poz. 28]. – Biała: Sądny dzień [poz. 21]; Czarny i Zielony Bóg [pt. Flora i bogowie poz. 29]; Jaś [pt. Biała poz. 25]; Miód i sól [poz. 25]; Pył [poz. 30]; Do czego doszło dzisiaj rano [poz. 25]; Autoportret wiosenny [poz. 29]; Cioteczki [poz. 29]; Pierwsza twarz Ludwika; Juda Korn. – Dom: Cesarz [poz. 21]; Dom; Krajobraz wrześniowy [poz. 21]; Wybrany [poz. 29]; Pewnego dnia [poz. 27]; Wiosenny śnieg [poz. 27]; Dwaj chłopcy [poz. 30]; Pustynia Paryż [poz. 27]; Poszukiwacz muchy [poz. 27]; Blatt [poz. 28]; Czarny kwiat [poz. 28]; Wybój mu zęby [poz. 28]; Aktor [poz. 28]; Kain [poz. 28]; Abel [poz. 27]; Wysokie niebo świąt [poz. 25]; Zuzanna i starcy [poz. 25]; Krowa [poz. 25]; Daniela naga [poz. 29]; Chwila w kamieniu [poz. 29]; Chłopcy w dzień świąteczny [poz. 27]; Narzeczony Beaty [poz. 27]; Klucze [poz. 25]; Morze [poz. 25].

33. Blic; Drobiazgi żołnierskie; Żołnierze; Po latach. [Powieści i opowiadania]. Wwa: Iskry 1967, 334 s.

Opowiadanie Blic wcześniej pt. Wrzesień [poz. 9]; Żołnierze [poz. 2].

34. Wspólne zdjęcie. Niebieskie kartki. Wwa: PIW 1967, 231 s. Por. poz. 22-24, 27, 29-31, 41, 48.

Druk w tygodniku *Świat* w 1965-1966. – Zawiera m.in. opowiadania: Stara ściana; W tle; Ulubieniec dzieci; Język; Cicho jak mysz; Harpagon niezrozumiany; Na opuszczonym placu; Łóżko żony marynarza; Benio, zwycięzca Hitlera; Pierwsze spojrzenie, drugie spojrzenie; Regina, Regina Borkowska [zmien. wersja opowiadania Żywe i martwe morze, poz. 19]; Zakładki, – szkice: Wspaniałe śmietniki Witkacego [dot.: Szewcy]; Witkacy [dot.: Mątwal]; Ptak [J. Szaniawskiego]; Zakładki; Pisane w Pradze [dot. F. Kafki].

35. Niekochana i inne opowiadania. Wwa: PIW 1969, 564 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Zawartość: Wersja dzienna, wersja nocna [poz. 30]; Niekochana [poz. 3]; Mały Grün [poz. 21]; Troje ludzi [poz. 25]; Myszy [poz. 28]; Niski ptak [poz. 30]; Stróż damskich torebek [poz. 28]; Autoportret z dwoma kilogramami złota [poz. 19]; Wniebowstąpienie [poz. 15]; W niedzielę po południu [poz. 31];

Pałeczka, czyli Każdemu to, na czym mu mniej zależy [poz. 16]; Gorący czerwiec [pt. Narzeczona Kamińskiego poz. 26]; Pył [poz. 30]; Młode dziewczęta w listach [poz. 28]; Sądny dzień [poz. 25]; Biała [poz. 25]; Miód i sól [poz. 25]; Zuzanna i starcy [poz. 25]; Daniela naga [poz. 29]; Chłopcy w dzień świąteczny [poz. 27]; Narzeczony Beaty [poz. 27]; Pewnego dnia [poz. 27]; Tristan i Izolda [poz. 30]; W górach [poz. 32]; Wiosenny śnieg [poz. 27]; Klucze [poz. 25]; Morze [poz. 25]; Aktor [poz. 28]; Kain [poz. 28]; Abel [poz. 27].

36. Teksty małe i mniejsze. [Opowiadania i scenariusz filmowy]. Wwa: PIW 1971, 247 s. Przedr. zob. poz. 52.

Zawartość: Chwilowo uratowany; Przemienienie; W spokojnej części miasta; „Spocznij, wolno palić i porozmawiać”; Woda; Wciąż uciekając wpław; Dwaj żołnierze w środku nocy; Kurier; Udział w konkursie; Marchewka; Noc; Wasy; Młoda dama z garbem; Potężny Jakub Sasportas; Zabicie kłusownika; Cienie; Ofiarowanie Izaaka; Dialog dwu pokoleń; Pikulina; Kapelusik; Z dna; On, On.; On także!; Zaufanie; W marszu; Dwa światła; Otwarte oczy; Na wielkim szlaku; Dziecinna gra; Dialog; Znak; Tajemnice; Lustro; Mięso; On i ona; Twarz w twarz; Na ulicy; Ona; Erotyk; Czy masz dla mnie czystą odpowiedź?; Dwoje ludzi; Wdzięczność dla aktorki; Lęk o aktorkę; Śmiech, czyli Znaleźli biedniejszego; Ćwiczenie przed obiadem; Zaproszenie do tańca; W poniedziałek wieczorem; Nożyczki; Król sztangistów; Góra aktora [B.] Pawlika; Aktor [T.] Fitewski; Ogłoszenie; Łańcuchy; Japońskie kwiaty; Prawoskrzydłowy; Wojna; Żupa, główna moja troska; Na ulicy; Atakujący kupiec; Peleryna, – Narzeczona Kamińskiego [poz. 26].

37. Złote okna i dziewięć innych opowiadań. Wwa: PIW 1974, 310 s.

Zawartość: Złote okna [poz. 19]; Wniebowstąpienie [poz. 15]; Czysty nurt [poz. 12]; Biała [poz. 25]; Chłopcy w dzień świąteczny [poz. 27]; Narzeczony Beaty [poz. 27]; Obraz z kotem i psem [poz. 28]; Miód i sól [poz. 25]; Autoportret wiosenny [poz. 29]; Pikulina [poz. 36].

38. Wybór opowiadań. Wyd. I w tym wyborze. Wwa: Czyt. 1976, 455 s.

Zawartość: Kartka znaleziona pod murem straceń [poz. 14]; Wielki Stefan Konecki [poz. 14]; Autoportret z dwoma kilogramami złota [poz. 19]; Ginący Daniel [poz. 14]; Moja czarna broda [poz. 14]; Uśmiech żandarma [poz. 11]; Czysty nurt [poz. 12]; Wielkanoc [poz. 13]; Wniebowstąpienie [poz. 15]; Szekspir [poz. 14]; Exegi monumentum [poz. 19]; Ostatnia ziemia [poz. 19]; Ojczyzna [poz. 19]; Piękna sztuka pisania [poz. 14]; Regina, Regina Borkowska [poz. 34].

39. Noc będzie chłodna, niebo w purpurze. [Miniatury literackie i opowiadania]. Kr.: WL 1977, 195 s. Przedr. zob. poz. 52.

Zawartość: Miasto; Skarb; Szybko; Chłopcy i Dora – wierzyciel [pt. Chłopcy i Dora poz. 42]; Ofiarowanie Izaaka [poz. 36]; Imię – to odpowiedź; Upał; Krzyk i szepc; Szklanka herbaty; Dwaj aniołowie w niedzielę po południu; Chwila; Piasek; Prawda jubileuszu, prawda ludzka; Śmiech – most zawieszony wysoko; Ja, strudel; Noc będzie chłodna, niebo w purpurze; Zakładka w podręczniku historii powszechnej; Nathalie; Troje ludzi [poz. 25]; Wczoraj na Wyspie w nocy [o L. Pasternaku]; Ja, żołnierz pierwszej linii; Powrót; Antoniańska młoda noc [pt. Ignaś Lęk poz. 19]; Zdrada; Zdradzi przyjaciel, zdradzi okrutnie niewierna...; Portret; Sen, sny...; Niebieska róża; Kwiat; Niski lot, niski, za to łatwy odbiór; Różnica zdania; Ta wspinała marna głowa; Szubienica; Doba składa się z dnia i nocy; Rola Galakty; Popołudnie gospodarza domu, – Kra; Szczęście; Ktoś; Oleodruk; Życie jest piękne; Kamień; Kra; – Ciemna woda i jasne słowo; zobaczymy; Aleksander.

40. Daniela naga. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 69 s.

Zawartość: Anińska młoda noc [pt. Igańś Lęk poz. 19]; Gorący czerwiec [pt. Narzeczona Kamińskiego poz. 26]; Daniela naga [poz. 29].

41. Zabawa ludowa. Niebieskie kartki. Wwa: PIW 1979, 183 s. Przedr. zob. poz. 52. Por. poz. 22-24, 27, 29-31, 34, 48.

Zawartość: Zabawa ludowa: Księżyc jak paznokietek; Uderzał; Świat będzie zbawiony przez dziecko; Święto ludowe; Stał w szafie; Na temat herbaty; Wybór, wszystko było powiedziane!; Raz jeszcze ustąpiłem sobie; Dlaczego?; Uwolnić ptaka!; Troje ludzi [poz. 25]; Szczotka do zębów; Portret amanta; Brodacz zamknął drzwi ...; Nos, czyli Osman [zmien. wersja pt. Dżoker Pana Boga poz. 52]; Matka i syn [cz. 1-2]; Lew Świętej Soboty; Antrakt; Opowiadanie dziesięcioletniego Januszka; Izabella pełna pcheł; Ja i oni, — Niebieskie kartki: Opis Warszawy podziemnej w dzień przedpodziemny; Irzykowski i Boy; Wstęp do wieczoru autorskiego w Akademii Medycznej w Białymstoku; Wczoraj wieczorem w Warszawie (I) [o S. Przybyszewskiej], (II) [o T. Łomnickim]; Podpis; Imię nie starzeje się; Nowy Jork, miasto młode w ciernieniu; 150 (I-XXX) [o literaturze ros.]; Dzienniki (30 IX 1977) [dot. J. Korczaka, A. Nacht-Samborskiego]. Przekł. franc. szkicu 150 (I-XXX) pt. Dostojewski ou l'amour de l'homme [Przeł.] J.-Y. Erhel. Bédée [1994], 58 s.

42. Pałeczka i inne opowiadania. Wybór: M. Zieliński. Wwa: PIW 1980, 426 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Zawartość: Niekochana [poz. 3]; Złote okna [poz. 19]; Autoportret z dwoma kilogramami złota [poz. 19]; Czysty nurt [poz. 12]; Pałeczka [por. poz. 16]; Narzeczony Beaty [poz. 27]; Pył [poz. 30]; Wysokie niebo świat [poz. 25]; Chłopcy w dzień świąteczny [poz. 27]; W niedzielę po południu [poz. 31]; Chłopcy i Dora [pt. Chłopcy i Dora — wierzytel poz. 39]; Niebieska róża [poz. 39]; Aleksander [poz. 39]; Lew Świętej Soboty [poz. 41]; Antrakt [poz. 41].

43. Rogaty warszawiak. [O A. Słonimskim]. Kr.: WL 1981, 142 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Przekł. franc.: Têtes polonaises. [Przeł.] E. Destrée-Van Wilder. Paris 1981.

44. Sto jeden. [Opowiadania]. T. 1-3. Oprac.: J. Wróbel. Kr., Wr.: WL 1984, 1985, 1988, 565 + 509 + 400 s.

Zawartość: T. 1: Niekochana [poz. 3]; Czysty nurt [poz. 12]; Lato [poz. 5]; Kartka znaleziona pod murem straceń [poz. 14]; Wniebowstąpienie [poz. 15]; Mały Grün [poz. 21]; Cesarz [poz. 21]; Przedwojenny list [poz. 21]; Krajobraz wrześniey [poz. 21]; Szczury [poz. 1], — Surowa schludność; Szary człowiek; Abramowicz; Plutonowy Kozłowski stawia pytania; Czas uwielokrotniony; Tajemna dusza komend; Biała klisza braterstwa broni; Ciernienia porucznika Zabierzy; Lud; Piechurzy; Piechurzy (ciąg dalszy); Strzelec Kraskusi; Strzelec Fiuk, najbiedniejszy z biednych; Fałszywa odpowiedź; Strzelec Miron Korziuk; Pomarańcze; Twarz lub niesprawiedliwa sprawiedliwość; Wojna; Wojsko; Armaty „Oni”, „coś”; Żołnierze; Żołnierze (ciąg dalszy); Lud; Surowa schludność; Twarz wojny; Znaki; Odzykana równość; Pusty krąg Białorusina Waława Prudnikiewicza; „Chazjaje”; Żydzi; Nieduży Hersz Zajczek o urodzie lalki ...; Artylerzysta Jankiel Krajtman; Piękny złą pięknością Białorusin Antoni Piotrowicz; Najnieufniejszy; Człowiek słamazany przydaje się także...; Opóźniony...; Noc; ludzie w nocy... I-III; Wyjazd, — Złote okna: W grudniowy poranek; Przejście; Życie wieczne Marka Karmańskiego; Ziemia, — Opis Warszawy podziemnej w dzień przedpodziemny [poz. 41].

T. 2: Głowy w ogniu i popiele; Piękna sztuka pisania [poz. 14]; Juda Korn [poz. 32]; Wielkanoc [poz. 13]; Wielki Stefan Ko-

necki [poz. 14]; Ginący Daniel [poz. 14]; Kupiec łódzki [poz. 29]; Blatt [poz. 28]; Wybój mu zęby [poz. 28]; Autoportret z dwoma kilogramami złota [poz. 19]; Regina, Regina Borkowska [poz. 34]; Ucieczka z Jasnej Polany [poz. 15]; Benio, zwycięzca Hitlera [poz. 34]; Szekspir [poz. 14]; Doktor Klein; Sądny dzień [poz. 25]; Spalony świat E. Kaganowskiego; Dwaj chłopcy [poz. 30]; Biała [poz. 25]; Nowy Jork, miasto młode w ciernieniu [poz. 41], — Głowy w księżycu i wodzie; Zuzanna i starcy [poz. 25]; Wysokie niebo świat [poz. 25]; Daniela naga [poz. 29]; Czarny kwiat [poz. 28]; Buty [poz. 27]; Czarny i Zielony Bóg [pt. Flora i bogowie poz. 29]; Dwaj żołnierze w środku nocy [poz. 36]; Na czwartym piętrze w niebie [poz. 28], — Kronika wrześniey: Kronika wrześniey.

T. 3: Klucze [poz. 25]; Abel [poz. 27]; Kain [poz. 28]; Ulubieniec dzieci [poz. 34]; Stara ściana [poz. 34]; Poszukiwacz muchy [poz. 27]; Uśmiech Pana [poz. 31]; W górach [poz. 32]; Autoportret wiosenny [poz. 29]; Mózg [poz. 25]; Wiosenny śnieg [poz. 27]; Krowa [poz. 25]; W tle [poz. 34]; Język [poz. 34]; Cicho jak mysz [poz. 34]; Na opuszczonym placu [poz. 34]; Harpagon niezrozumiany [poz. 34]; Obraz z kotem i psem [poz. 28]; Ślad w kolorze [poz. 31]; Pustynia Paryż [poz. 27]; Chwila w kamieniu [poz. 29]; Śmierć krytyka, którego imię padnie żalobnym blaskiem dzisiaj w dzienniku telewizyjnym; Panie, jeśli Ci potrzebny jestem właśnie taki ...; — Witraz przebity kobietą; Gorący czerwiec [pt. Narzeczona Kamińskiego poz. 26]; Wersja dzienna, wersja nocna [poz. 30]; Miód i sól. (Wariacje na temat ostatnich Goldbergów) [pt. Miód i sól poz. 25]; Niski ptak [poz. 30]; Pył [poz. 30]; Łóżko żony marynarza [poz. 34]; Stróż damskich torebek [poz. 28]; Narzeczony Beaty [poz. 27]; Mikołaj [poz. 29]; Chłopcy w dzień świąteczny [poz. 27]; Myszy [poz. 28]; Pałeczka, czyli Każdemu to, na czym mu mniej zależy [poz. 16]; Dwa kamienie w nocy ciemnej.

45. Sto lat temu umarł Dostojewski. [Dziennik literacki z l. 1980-1981]. Wwa: Przedświt* 1984, 90 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1989.

Nagroda Warszawska Premiera Literacka w 1989.

46. Niekochana; Narzeczony Beaty; Czysty nurt. [Opowiadania]. Wstęp: W. Maciąg. Wwa: Iskry 1985, 70 s. Zob. poz. 3, 12, 27.

47. Wniebowstąpienie; Ucieczka z Jasnej Polany; Regina, Regina Borkowska. Wwa: Iskry 1985, 86 s. Zob. poz. 15, 34.

48. Krakowskie Przedmieście pełne deserów. Wwa: PIW 1986, 296 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawiera opowiadania: Pożegnania: Panie, jeśli Ci potrzebny jestem właśnie taki... [poz. 44]; Śmierć krytyka, którego imię padnie żalobnym blaskiem dzisiaj w dzienniku telewizyjnym [poz. 44], — wspomnienia i eseje: Pożegnania (I-IV, VI) [dot. m.in. J. Andrzejewskiego, M. Jastruna, J. Prutkowskiego oraz losów polskich Żydów po 1939], — Krajobraz patrzy na ciebie, — Niebieskie kartki: Ja, Bog luksusu; Katolicy krakowscy chcą zrozumieć człowieka rosyjskiego [dot. F. Dostojewskiego]; Śląsk 1935; Piękna sztuka pisania [poz. 14]; Pięć gwiazdek dla Stanisława Jerzego Leca; Kartki sportowe [por. poz. 18].

Nagroda *Literatury* oraz nagroda Warszawska Premiera Literacka w 1986.

Przekł. franc.: La mort d'un Polonais catholique. [Przeł.] E. Destrée-Van Wilder. [Paris] 1994.

49. [Poputczyk]. Powst. 1987. Oryginał pol. w rkpsie.

Przekł. franc.: Le compagnon de route. [Przeł.] E. Destrée-Van Wilder. [Arles:] Actes Sud 1987, 236 s.

50. Teatr zawsze grany. Wwa: Czyt. 1987, 127 s. Studium dot. I. Kamińskiej i T. Żydowskiego. Przekł. franc.: Théâtre, théâtre [Przeł.] J.-Y. Erhel. Arles 1989.

51. Sercem dnia jest wieczór. [Wybór szkiców i recenzji]. Wstęp i wybór: J. Majcherek. Wwa: WAiF 1988, 346 s.

Wybór z tomów poz. 22-24, 27, 28-31, 34, 41.

52. Dżoker Pana Boga. [Miniatury literackie i opowiadania]. Wwa: KAW 1989, 350 s.

Wybór z tomów: Teksty małe i mniejsze [poz. 36]; Zabawa ludowa [poz. 41]; Noc będzie chłodna, niebo w purpurze [poz. 39], – oraz opowiadanie: Dżoker Pana Boga [zmien. wersja opowiadania Nos, czyli Osman poz. 41].

53. Dziennik. Powst. 1946-1990. Druk fragm.: Dzienniki. *Literatura* 1974 nr 22, 30, 37; 1975 nr 25, 33; Nowe dzienniki. *Literatura* 1975 nr 46; Dzienniki. *Literatura* 1976 nr 8; „Nie umiem żyć, nie umiem spać”. *Polityka* 1994 nr 32; Dziennik 1984. *Twórczość* 1995 nr 9; Dziennik 1967-1968. *Kontury*, Tel Awiw 1996 nr 7; Dziennik paryski. *Rzeczpospolita* 1996 nr 16; Dziennik 1974. *Dekada Lit.* 1996 nr 1/2.

Rkps dziennika z l. 1946-1983 w posiadaniu rodziny we Francji (Inf. J. Wróbel). – Fragm. druk. od 1994 w wyborze i oprac. J. Wróbla.

54. Opowiadania. Wybrała M. Sokołowska. Wwa: PIW 1996, 471 s.

Zawartość: Niekochana [poz. 3]; Wniebowstąpienie [poz. 15]; Złote okna [poz. 19]; Czysty nurt [poz. 12]; Sądny dzień [poz. 25]; Czarny i Zielony Bóg [pt. Flora i bogowie poz. 29]; Biała [poz. 25]; Pył [poz. 30]; Miód i sól [poz. 25]; Narzeczony Beaty [poz. 27]; Chłopcy w dzień świąteczny [poz. 27]; Danieła naga [poz. 29]; Panie, jeśli Ci potrzebny jestem właśnie taki... [poz. 44].

Wybory utworów w przekł.: ang.: Ascent to heaven. [Przeł.] H.C. Stevens. Londyn 1951; The dead and the living sea and other stories. [Przeł.] J. Zwolska. Wwa 1957, – czes.: Nemilovaná a jiné povídky. [Wybór i przekł.]: H. Stachová. Praha 1964, – duń.: Gyldne vinduer. [Przeł.] E. Westh-Neuhard. København [1964], – franc.: Les fenêtres d'or et autres récits. [Przeł.] A. Posner. Paris 1966, wyd. 2 tamże 1979; Feuilles bleues. [Przeł.] A. Posner. Paris 1968; Baguette. [Przeł.] G. Crépy. [Paris] 1971; Le matin d'une coexistence. [Przeł.]: E. Birau, G. Crépy, J.-Y. Erhel, S. Laks, Y. Lamy-Grum, A. Posner, R. Ritt. Paris 1975, wyd. nast. tamże 1976; Hier soir à Varsovie. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1977, wyd. nast. tamże 1978; Que le meilleur gagne. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1978; Le lion du Saint Sabbath. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1979; Des greniers et des caves. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Arles 1988, – hebr.: Jam he-chajim we-ha-mawet. [Przeł.] B. Tene. Merchawia 1964, toż Tel Awiw 1964, – niem.: Goldene Fenster. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1959; Das lebende und das tote Meer. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1960; Die Unge-

liebte. [Przeł.] W. Tiel. Frankfurt am Main 1964, wyd. 2 tamże 1968, – ros.: Čistoe tečenie. [Przeł.]: V. Borisov, J. Mirskaja, G. Jazykovaja, L. Ivanova, J. Sokol'nikov. Moskva 1963, – serb.-chorw.: Zlatni prozori. [Przeł. i post.]: D. Živanović. Beograd 1961, wyd. 2 1965, – węgier.: Az élő meg a holt tenger. [Przeł.] J. Zelbert. Budapest 1959, – wietn.: Hay nhò lầy. Hà-nôi 1961, – włos.: Cronache del ghetto. [Przeł.]: A. Vivanti-Salmon, L. Tulli. Milano 1961, wyd. nast. Venezia 1995.

Praca redakcyjna

1. Wieczna pamięć. [Antologia]. Teksty wybrał i wstęp napisał ... Wwa: Polonia 1955, 155 s.

Materiały i fragm. utworów lit. dot. niemieckich obozów koncentracyjnych w Polsce.

Przekł.: ang.: Lest we forget. [Wwa] 1955, – niem.: Ewige Gedenken. [Wwa] 1955, – ros.: Večnaja pamiat' [Wwa] 1955.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Rozmowa z A.R. o Paryżu, Wąsławie i „Niebieskich karkach”. *Stolica* 1957 nr 13.

SWPP 1. – PP (H. Filipkowska). – LP XX w. (D. Knysz-Rudzka). – LP po 1939 (J. Walcl jw.). – K. Rutkowski: A.R. W. *Literatur Polens* 1944 bis 1985. Berlin 1990.

[Szczury:] M. Czapska. *Kob. Współcz.* 1932 nr 43; K. Irzykowski: Powieść „au ralenti”. *Wiad. Lit.* 1932 nr 49; J. Zycieński: Wykolejency. *Epoka* 1932 nr 10. – [W. Gombrowicz] G.K.: Postawa nowych autorów: Choromański, Gombrowicz, R. Kur. *Poranny* 1933 nr 328, przedr. w tegoż: *Dzieła*. T. 12. Kr. 1995. – [Żołnierze:] J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1933 nr 173; L. Piwiński: Wspomnienia z koszar. *Wiad. Lit.* 1933 nr 43; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1933 nr 200; J. Andrzejewski. *Druga* 1934 nr 5. – [Niekochana:] J. Andrzejewski: Recenzja osobista. *Prosto z Mostu* 1937 nr 30; E. Breiter: Powieść o niekochanej kobiecie. *Wiad. Lit.* 1937 nr 40; K. Irzykowski: Pieśń miłości ze strzępami. *Pion* 1937 nr 32. – K. Irzykowski. *Rocz. Lit.* 1937 [rec.: Młokos. *Pion* 1935 nr 52]. – J. Kaden-Bandrowski: Bez środowiska. *Gaz. Pol.* 1937 nr 344 [rec.: Niekochana]. – [Lato:] A. Łaszowski: Margines wakacyjny. *Prosto z Mostu* 1938 nr 30; S. Napierski: Narodziny świadomości; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Ateneum* 1938 nr 6; E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1939 nr 7; J. Putrament. *Sygnali* 1939 nr 62. – [Doświadczenia:] A. Sandauer: Pisarz w rozwoju. *Nouy Dz* 1939 nr 185; W. Zechender: Denuncjuje R. Kur. *Lit.-Nauk.* 1939 nr 17. – S. Brucz: „Bardzo piękne ale zupełnie fałszywe”. (Józef Czapski contra major Hubert). *Pol. Zbroj.* 1946 nr 142 [rec.: Major Hubert z armii Andersa]. – M. Jastrun: Czarne kwiaty A.R. *Kuźnica* 1946 nr 44, przedr. w tegoż: *Wizerunki* Wwa 1956. – R. Matuszewski: *Wiedza i Życie* 1946 nr 6 [rec.: Józefów]. – K. Wroczyński: Nowele tragiczne. *Nouva Epoka* 1946 nr 25/26 [rec.: Koń; Major Hubert z armii Andersa]. – M. Jarczyńska: A.R. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 3. – J. Kirchmajer: Książka o dwóch tytułach i dwóch przedmowach. *Pol. Zbroj.* 1947 nr 141 [rec.: Doświadczenia]. – M. Kierczyńska: O utworach A.R. *Tryb. Wol.* 1947 nr 37 [rec.: Józefów]. – A. Sandauer: Uwagi o nowelach R. *Odrodzenie* 1947 nr 3 [rec.: Józefów; Lato; Major Hubert z armii Andersa]. – J. Andrzejewski: Kartki z dziennika lektury. List do A.R. z okazji „Żołnierzy”. *Odrodzenie* 1948 nr 12. – [Szekspir:] T. Breza: Epoka tułaczy. *Dz. Lit.* 1948 nr 25, przedr. w tegoż: *Notatnik literacki*. Wwa 1956; R. Matuszewski: „Szekspir”, czyli dojrzałość. W tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1948, toż w wyd. nast. 1950. – R. Matuszewski: Ludzki krajobraz „Lato” A.R. *Kuźnica* 1948 nr 6. – K. Wyka: Funkcja solidarnej pamięci. *Nouy. Lit.* 1948 nr 25, przedr.

- w tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948, Szkice literackie i artystyczne. T. 2. Kr. 1956. — [Szeksipir:] R. Zimand: Pierwszy tom wielkiego cyklu. *Po Prostu* 1948 nr 8; [P. Zdziechowski J.] Ursyn: O księżkach A.R. *Kultura*, Paryż 1949 nr 3 [dot. też: Latol]. — [Ucieczka z Jasnej Polany:] Z. Lewinówna: Patos i prostota. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 36; A. Ziemiński: R. dawny i dzisiejszy. *Rzeczpospolita* 1949 nr 125. — R. Matuszewski: Druga powojenna książka A.R. W tegoż: Literatura po wojnie. Wwa 1950 [rec.: Ucieczka z Jasnej Polany]. — [Palczka, czyli Każdemu to, na czym mu mniej zależy:] B. Rafałowska: „Palczka” A.R., czyli o pięknej sztuce pisania. *Twórczość* 1950 nr 6; J. Golichowski. *Zesz. Wroc.* 1951 nr 3. — Z. Lichniak: Pisarstwo A.R. *Dziś i Jutro* 1951 nr 10, przedr. w tegoż: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955. — R. Matuszewski: Problem „Palczki”. W tegoż: Literatura na przełomie. Wwa 1951. — [Kartki sportowe:] A. Kijowski: Przygodne spotkanie z A.R. *Życie Lit.* 1952 nr 25, przedr. w tegoż: Różowe i czarne. Kr. 1957; S. Kisielewski: Tematy sportowe. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 37. — H. Zaworska: „Nowele lwowskie” A.R. *Więź* 1952. — [Żywe i martwe morze:] J. Adamski: Do krytyków A.R. *Nowa Kult.* 1953 nr 3; A. Laszowski A. Gerardi: Czczenie z rzeczywistością. *Dziś i Jutro* 1953 nr 6; R. Matuszewski: Przyjaciele i wrogowie. *Nowa Kult.* 1953 nr 9; H. Zaworska-Trzadzłowa: O powojennej twórczości A.R. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4, odb. — [Manfred:] M. Głowiński. *Życie Lit.* 1954 nr 38; Z. Pedziński: Dramat obcych i bliskich. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 20; B. Wojdowski: Tragiczny Manfred. *Prz. Kult.* 1954 nr 33. — M. Pankowski: Piękna sztuka pisania. *Kultura*, Paryż 1955 nr 12. — Z. Starowiejska-Morstinowa: O pięknej sztuce pisania. W: Kalendarzowski literacki. Wwa 1955. — J. Andrzejewski. *Nowa Kult.* 1955 nr 41 [rec.: Wieczna pamięć. Oprac. ...]. — A. Kijowski: Guernica. *Nowa Kult.* 1955 nr 35, przedr. pt. Prawie powieść A.R. w tegoż: Różowe i czarne. Kr. 1957 [rec.: Żywe i martwe morze]. — H. Berezka: Z „Palczki” w przyjaźni. *Twórczość* 1956 nr 7. — [Niebieskie kartki. Ślepe lustro tych lat:] A. Bocheński: A.R. *Kierunki* 1956 nr 11; H. Zaworska: „Stoi pośrodku morza”. *Nowe Śyg.* 1956 nr 8. — H. Berezka: Na pozycjach heroizmu moralnego. *Nowa Kult.* 1957 nr 10. — J. Błosiński: Peknięte lustro. *Prz. Kult.* 1957 nr 1 [rec.: Niebieskie kartki. Ślepe lustro tych lat]. — E. Fleiszer: „Manfred” na scenie. *Dialog* 1957 nr 1. — A. Kijowski: Księga małych i wielkich strachów. W tegoż: Różowe i czarne. Kr. 1957 [rec.: Niebieskie kartki. Ślepe lustro tych lat]. — [Wieczna pamięć. Oprac. ...] M. Jastrun: Pamięć. *Prz. Kult.* 1957 nr 16. — Z. Lichniak: Trzcina myśláca. W tegoż: Raptularz literacki. Wwa 1957 [rec.: Niebieskie kartki. Ślepe lustro tych lat]. — A. Sandauer: Bez taryfy ulgowej. *Kultura*, Paryż 1957 nr 7/8, też *Życie Lit.* 1957 nr 30 [krytyka dorobku lit. A.R.; dyskusja zob. SWPP t. 3. Wwa 1964 s. 55, omów. dyskusji H. Berezka. *Nowa Kult.* 1957 nr 44], przedr. w tegoż: Bez taryfy ulgowej. Wwa 1959. — H. Zaworska: „Dwie miary czasu”. *Nowe Książ.* 1957 nr 24 [rec.: Wieczna pamięć. Oprac. ...]. — [Niebieskie kartki. Przyświty:] H. Berezka. *Nowa Kult.* 1958 nr 8; K. Brandys. *Nowa Kult.* 1958 nr 29; A. Kijowski. *Twórczość* 1958 nr 8. — S. Stanuch. *Życie Lit.* 1958 nr 30 [rec.: Niekochana]. — B. Żabska. *Więź* 1958 nr 7 [rec.: Niebieskie kartki. Przyświty]. — H. Berezka: „Lato” po latach. *Twórczość* 1959 nr 12. — R. Zengel. *Twórczość* 1959 nr 8 [rec.: Niekochana]. — W. Maciąg: Debiut A.R. *Życie Lit.* 1960 nr 11 [dot.: Szczury]. — [Krowa:] H. Berezka: Akt samookreślenia. *Twórczość* 1960 nr 3; S. Błaut: Prorok w impasie. *Więź* 1960 nr 6; [M. Danilewicz] Szperacz. *Wiedomości*, Londyn 1960 nr 12; M. Głowiński: Krowa z edukacją towarzyską. *Współczesność* 1960 nr 10; A. Kijowski: R. nocny i dzienny. *Prz. Kult.* 1960 nr 13. — A. Kijowski: Gdy braknie tematu ... *Prz. Kult.* 1960 nr 30 [rec.: Palczka, czyli Każdemu to, na czym mu mniej zależy]. — [Krowa:] W. Leopold: A.R. *Polityka* 1960 nr 5; J.J. Lipski: Czarny Bóg i Zielony Bóg. *Nowa Kult.* 1960 nr 8; A. Międzyrzeczki: A.R. niebo i piekło. *Świat* 1960 nr 12; S. Zieliński: Przechadzka z „Krową”. *Nowe Książ.* 1960 nr 7, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Gawędy z pretekstem. Wwa 1967. — [Naręczony Beaty:] H. Berezka. *Twórczość* 1961 nr 4; M. Danilewicz: Sprawozdanie z lektury „zaleconej”. *Wia-*
- domości*, Londyn 1961 nr 23; J. Łukasiewicz. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 13. — W. Maciąg: A.R. W tegoż: 16 pytań. Kr. 1961. — [Naręczony Beaty:] M. Wyka: Raz jeszcze R. *Życie Lit.* 1961 nr 27; H. Zaworska. *Nowe Książ.* 1961 nr 7. — H. Zaworska: A.R. *Nowa Kult.* 1961 nr 11. — [Obraz z kotem i psem:] H. Berezka: Twarzą w twarz z młodymi. *Twórczość* 1962 nr 7; H. Zaworska: Felietony patetyczne. *Nowe Książ.* 1962 nr 16. — H. Berezka. *Twórczość* 1963 nr 11 [rec.: Kupiec łódzki]. — A.Y. Gelboz: Ha-sofer ha-polani-jehudi: A.R. *Ge-szer*, [Izrael] 1963 nr 1. — A. Kijowski. *Twórczość* 1963 nr 4. — M. Wyka: A.R. *Życie Lit.* 1963 nr 11. — H. Zaworska: Litera-tura i jej „wieczne problemy”. *Nowe Książ.* 1963 nr 19 [rec.: Kupiec łódzki]. — H. Berezka: A.R. *Tyg. Kult.* 1964 nr 34. — [Pył miłosny:] H. Berezka: Pieśń o prawie. *Twórczość* 1964 nr 9; H. Zaworska. *Nowe Książ.* 1964 nr 15; Z. Pedziński: Kartki na wietrze. *Więź* 1965 nr 1, przedr. w tegoż: Z notatnika szarego recenzenta. Pozń. 1971. — H. Berezka: W trybie oznajmującym. *Twórczość* 1966 nr 4 [rec.: Weiss wpada do morza]. — J. Katz: Moralna natura świata. *Życie Lit.* 1966 nr 34 [50 opowiadań]. — H. Zaworska: Od „Niekochanej” do „Pyłu miłosnego”. *Twórczość* 1966 nr 11, przedr. w tegoż: Spotkania. Wwa 1973. — T.J. Żółciński: Samotność twórcy. *Więź* 1966 nr 3 [szerzej o: Weiss wpada do morza]. — [Wspólne zdjęcie:] R. Marszałek: Referat o R. *Nowe Książ.* 1968 nr 4; D. Knysz-Rudzka: Niebieskie kartki z dziennika. *Mies. Lit.* 1969 nr 3. — A. Libera: O „Tekstach małych i mniejszych” A.R. *Twórczość* 1971 nr 3. — H. Zaworska: O „Złoty oknach” A.R. W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971. — [Teksty małe i mniejsze:] A. Lisiecka: Pył metafizyczny. *Wiedomości*, Londyn 1972 nr 13/14, przedr. w tegoż: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975; W. Maciąg: Inspiracje współ-czesne. *Życie Lit.* 1972 nr 5; S. Melkowski: Estetyzm. *Mies. Lit.* 1972 nr 5. — R. Szenfeld: Al. R. *Behinot*, Izrael 1972 nr 2/3. — H. Zaworska: Jak zginął wielbielcy Lwa Tołstoja. *Odra* 1972 nr 9 [dot. cyklu Epoka pieców]. — A. Libera: A.R. król, hetman i pionek. *Teksty* 1973 nr 4 [analiza opowiadań: „Spocznij, wolno palic i porozmawiać”; Ogłoszenie; Pikulina]. — M. Łuczko: O związkach między „Niekochaną” A.R. a „Zadrością i medycyną” M. Choromańskiego. *Rocz. Komis Hist.-lit. PAN* 1973 t. 11. — Z. Starowiejska-Morstinowa: A.R. W teje: Szukam człowieka. Kr. 1973. — H. Zaworska: A.R. W: Autorzy naszych lektur. Wyd. 3 uzup. Wr. 1973. — K. Wyka: Proza. W tegoż: Pogranicze powieści. Wyd. 2 poszerz. Wwa 1974 [dot.: Niebieskie kartki]. — H. Zaworska: A.R. „Sta- rą ścianą”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974. — J.J. Pluta: A.R. albo czast zagłady, czyli „Żywe i martwe morze”. *Rocz. Komis Hist.-lit. PAN* 1976 t. 14. — M. Stępień: Od mowy pozornie zależnej do „czarnego potoku” świadomości. W: Literatura wobec wojny i okupacji. Wr. 1976, przedr. w tegoż: Poszukiwania i obserwacje. Kr. 1982 [m.in. o A.R.]. — T. Kur: Niekonsekwencje A.R. *Mies. Lit.* 1977 nr 11 [dot.: Wniebowstąpienie]. — B. Żadura. *Twórczość* 1978 nr 2 [rec.: Noc będzie chłodna, niebo w purpurze]. — [Zabawa ludowa:] L. Bugajski: Kartki i karczki. *Nurt* 1979 nr 7; R. Nycz: Firma R. & S-ka. *Tyg. Kult.* 1979 nr 19. — M. Skulski: Czy i ten cud się zdarzy? (Dyskusja bez tabu). *Droga* 1979 nr 5/6 [rec.: Żywe i martwe morze; dot. kwestii żydowskiej i antysemityzmu]. — [Zabawa ludowa:] M. Walicka: Mecz. *Twórczość* 1979 nr 8; M. Zieliński: Po stronie metafory. *Nowe Książ.* 1980 nr 9. — K. Rutkowski: Czysta prozaiczność. *Mies. Lit.* 1981 nr 10. — L.M. Bartelski: Epoka pieców. *Mies. Lit.* 1983 nr 3 [dot. m.in. twórczości A.R.]. — A. Fiut: Romans krytyki literackiej z A.R. *Ruch Lit.* 1983 nr 2. — H. Kirchner: Dusza w gorączce. (Międzywojenna twórczość A.R.). *Puls* 1983 nr 1/2. — J. Majcherek: R. albo emocje w krytyce. *Dialog* 1983 nr 11 [dot. cyklu: Niebieskie kartki]. — S. Jaworski: Między doświadczeniem a nadzieją. *Ruch Lit.* 1984 nr 4. — [Sto jeden. T. 1:] W. Billip: Świadcstwo. *Nowe Książ.* 1985 nr 4; J. Majcherek: Pasja doskonałości. *Twórczość* 1985 nr 7/8. — K. Metrak: Autobiografia w ruchu. (O twórczości A.R.). *Literatura* 1985 nr 11. — [Sto lat temu zmarł Dostojewski:] [M. Pieczara] J. Podlaski: Szarlotka w blazance. *Kult. Niezależna* 1985 nr 11/12; L. Szaruga: Fascynująca książka. *Wybór* 1985 nr 4. — [Kra-

R

kowskie Przedmieście pełne deserów.] A. Bukowska: Głosy do współczesności. *Mies. Lit.* 1986 nr 12; B. Drozdowski: Wokół A.R. *Spr. i Ludzie* 1986 nr 48-51/52. — J. Majcherek: Między faktami a słowami. *Twórczość* 1986 nr 9 [rec.: Sto jeden. T. 2]. — I.L.: Zapiski człowieka nadziemskiego. *Alm. Hum.* 1986 nr 4 [rec.: Sto lat temu umarł Dostojewski]. — [Krakowskie Przedmieście pełne deserów.] E. Selenta: Krakowskie i Nowy Świat. *Tyg. Pol.* 1986 nr 51/52; K.T. Toeplitz: Na ulicy, na świecie. *Nowe Książ.* 1986 nr 12. — L. Wójcik: Kartki R. Kamena 1986 nr 23. — [Krakowskie Przedmieście pełne deserów.] P. Bratkowski: Choroba duszy, choroba kultury. O prozie A.R. *Tyg. Kult.* 1987 nr 42; L. Burska: Wiek kłeski? *Twórczość* 1987 nr 2. — H. Gosk: „Wszystko, co mówię, należy w ogóle brać z korektą...” (O nie-epickich utworach A.R.). *Mies. Lit.* 1987 nr 2/3. — J. Wróbel: Martyrologia żydowska w twórczości A.R. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit.* 1987 nr 67. — M. Wyka: *Odra* 1987 nr 6 [rec.: Sto jeden. T. 1]. — B. Zadura: *Akcent* 1987 nr 4 [rec.: Krakowskie Przedmieście pełne deserów]. — M. Zieliński: Po stronie metafory. W tegoż: Kilka niewzruszonych przekonań. Kr. 1987. — J. Braun: A.R. i jego „pomyłka katyńska”. *Puls* 1988 nr 41. — [Teatr zawsze gran.] A. Dąbtor: *Twórczość* 1988 nr 9; M. Ratajczak: *Odra* 1988 nr 4. — D. Ulicka: Rzeczowe i rzeczone. *Mies. Lit.* 1988 nr 2/3 [dot. utworów pamiętnikarskich, także T. Konwickiego, J. Wittlina]. — H. Bereza: Apokalipsa. W tegoż: Sposób myślenia. T. 1. Wwa 1989. — J. Błoński: Autoportret żydowski, czyli o żydowskiej szkole w literaturze polskiej. W tegoż: Biedni Polacy patrzą na getto. Kr. 1989. — Z. Borodij: Zagłada pamięci. *Więź* 1989 nr 4 [rec.: Teatr zawsze gran]. — J. Koenig: Wieczory A.R. *Dialog* 1989 nr 9 [rec.: Sercem dnia jest wieczór]. — R. Löw: A.R. w literaturze hebrajskiej. *Ruch Lit.* 1989 nr 3. — M. Pieczara: R. zatrzaśnięty w teatrze. *Dialog* 1989 nr 9 [rec.: Sercem dnia jest wieczór]. — J. Wróbel: „Szczury” A.R. *Ruch Lit.* 1989 nr 6. — D. Ulicka: Małe apokalipsy z figurą. *Nowe Książ.* 1990 nr 10 [rec.: Sto lat temu umarł Dostojewski]. — H. Zaworska: Okrucieństwo. *Literatura* 1990 nr 12. — E.L. Feuerman: Umarł A.R. *Zesz. Lit., Wwa, Paryż* 1991 nr 34. — K. Mętrak: Pora umierać. *Literatura* 1991 nr 2, przedr. w tegoż: Krytyka – twórczość przeklecia. Wwa 1995. — R. Schenfeld: Adolf Rudnicki – novelist between two worlds. Jerozolima: Magnes Press 1991, 172. — J. Wróbel: Spalony świat A.R. W tegoż: Tematy żydowskie w prozie polskiej 1939-1987. Kr. 1991, toż pt. Jewish martyrdom in the works of A.R. [Oprac.] A. Polonsky. *Polin Studies in Polish Jewry*, London 1998 nr 11. — W. Maciąg: Postaci „Niekochanej” A.R. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — J. Sawicka: A.R. kronikarz „Murów”. *Kron. Warsz.* 1993 nr 2 [dot. cyklu Epoka pieców]. — A. Wał: W stronę psychologizmu „Szczury” i „Niekochana” A.R. W: W stronę dwudziestolecia. 1918-1939. Rzeszów 1993. — W. Żukrowski: Adolf. *Dziś* 1993 nr 12. — G. Piotrowski: Wielotematyczność „Palczka, czyli każdemu to, na czym mu mniej zależy” A.R. W: Wyobraźnia stwarzająca. Bydż. 1994. — K. Mętrak: Przywilej odwetu. W tegoż: Krytyka – twórczość przeklecia. Wwa 1995 [dot.: Krakowskie Przedmieście pełne deserów]. — H. Zaworska: Niewygodny pisarz. *Gaz. Wyborcza* 1995 nr 262. — A. Wał: „Piękna szuka pisaną” wobec historii i człowieka. II wojna światowa w prozie A.R. W: W stronę współczesności. Rzeszów 1996. — R. Schenfeld: Korzenie kulturowe A.R. W: Literackie portrety Żydów. Lubl. 1996. — J. Wróbel: A.R. wobec Polaków. *Kontury*, Tel Awiw 1996 nr 7. — J. Wróbel: A.R. „Lato”. W: Lektury polonistyczne. Dwudziestolecie międzywojenne i II wojna światowa. T. 1. Kr. 1997. — E. Prokop-Janiec: Trzy poetyki „Niekochanej” A.R. W: Lektury polonistyczne. Dwudziestolecie międzywojenne i II wojna światowa. T. 2. Kr. 1999. E.G.

RUDNICKI Lucjan 1882-1968

Pseud.: A. Darecki; A.K.; Alojzy Krawczyński; F. Krawczyk; K.L.; K. Lubieński; Kaz. Lubinski; Kazimierz Lubinski; Kr.; Krawczyński; Krawiec; L.R.; L. Rud.; Lubinski; R. Lucynowski.

Prozaik, pamiętnikarz, publicysta, działacz ruchu robotniczego.

Urodzony 2 stycznia 1882 w Sulejowie pod Piotrkowem Trybunalskim; syn Wojciecha Rudnickiego, czeladnika młynarskiego, i Klementyny z Okraśińskich. Uczęszczał do czteroklasowej szkoły ludowej w Sulejowie (1890-95), następnie uzupełniał wykształcenie jako samouk. Po ukończeniu szkoły był pomocnikiem murarskim i terminował u stolarza. W 1898 przeniósł się do Łodzi, gdzie pracował jako robotnik w Widzewskiej Manufakturze Heinla i Kunitzera. W maju 1898 został członkiem PPS. Debiutował w tymże roku jako współautor korespondencji z Widzewa, opublikowanej w nielegalnym *Robotniku* (nr 29, w dziale „Łódź”). Od 1900 pracował w fabryce Silbersteina, skąd w 1902 został usunięty. Zajął się zawodową działalnością rewolucyjną (pod pseud.: Pytel, Mały, Ludwik). Oddelegowany do Sosnowca w Zagłębiu Dąbrowskim, pracował jako stróż w kopalni, wkrótce zwolniony z pracy, przedostał się do Krakowa, gdzie został aresztowany za nielegalne przekroczenie granicy. Po zwolnieniu pracował krótko w Białej, po czym powrócił do Sulejowa, gdzie zaczął pracować jako stolarz. Aresztowany w kwietniu 1903 za działalność agitatorską i kolportowanie nielegalnych wydawnictw, był przez półtora roku więziony w Piotrkowie Trybunalskim i Sieradzu, a następnie zesłany na trzy lata do guberni archangielskiej i osiedlony we wsi Kopaczewo. Po kilku tygodniach zbiegł i pod przybranym nazwiskiem kontynuował pracę konspiracyjną kolejno w Radomiu, Częstochowie (tu zainicjował wydawanie organu Częstochowskiego Komitetu Robotniczego *PPS Świt*, maj 1905), Kielcach, Białymstoku i Sosnowcu. Aresztowany ponownie w sierpniu 1905, podczas próby nielegalnego przedostania się na Górny Śląsk, do października przebywał w więzieniach w Piotrkowie, później w Kaliszu. Po wypuszczeniu na wolność, w 1907 wstąpił do Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL). W tymże roku ożenił się z Marią Szukiewicz, działaczką PPS, i wyjechał wraz z żoną do Bremy, gdzie pracował jako robotnik. Był sekretarzem Stowarzyszenia Socjalistów Polskich w Bremie. Pisywał okazjonalnie korespondencje do *Gazety Robotniczej*, katowickiego organu PPS. Po powrocie do kraju, w 1908 podjął pracę konspiracyjną w Sosnowcu; zagrożony aresztowaniem wyjechał do Kijowa, gdzie m.in. był nauczycielem w nielegalnej polskiej szkole bezwyznaniowej. Około 1910 został powołany do armii rosyjskiej i wcielony do 20. Halickiego Pułku Piechoty. W 1912, po krótkim pobycie w Łodzi, osiedlił się na stałe w Warszawie i zaczął pracować jako brukarz w Zarządzie Miejskim. Powrócił do działalności politycznej z ramienia SDKPiL. Uczestniczył w pracach stowarzyszeń

kulturalno-oświatowych, Towarzystwa Abstynentów „Przyszłość” i Towarzystwa Szerzenia Wiedzy Handlowej i Przemysłowej (był członkiem zarządu). Od grudnia 1913 do stycznia 1914 redagował legalny tygodnik społeczny i literacki *Nowy Głos*. W 1916 współpracował z wydawanym przez SDKPił legalnym czasopiśmie *Nasza Sprawa*, w którym (pod pseud.: L. Rud., L.R., Alojzy Krawczyński, A.K., Kr.) publikował artykuły społeczne i zawodowe. W listopadzie tegoż roku, za wystąpienia przeciw Niemcom, został aresztowany i osadzony w obozie w Szczypiornie, potem w Havelbergu. Po zwolnieniu powrócił do działalności politycznej, za co został ponownie aresztowany i od listopada 1917 do listopada 1918 był więziony w obozie w Modlinie. Po zwolnieniu pracował w Zarządzie Miejskim Warszawy, najpierw jako pracownik biurowy, potem starszy referent Wydziału Budowy Dróg i Mostów. Po zjednoczeniu SDKPił i PPS-Lewicy w grudniu 1918 w Komunistyczną Partię Robotniczą Polski (KPRP, od 1925 KPP) był jej członkiem (do rozwiązania partii w 1938). Nabyta w więzieniach i obozach wada słuchu uniemożliwiła mu dalszą aktywność polityczną. Zajął się twórczością literacką i publicystyczną; w 1924-25 należał do redakcji pisma *Głos Niezależnego Chłopa*; w piśmie tym zamieszczał liczne felietony. W 1920 wydał powieść „Odrodzenie”, będącą debiutem literackim. W 1925-26 współpracował z pismami Niezależnej Partii Chłopskiej *Walka Ludu*, *Walka Chłopska*, *Walka Wsi*, *Walka Pracy*, *Niezależny Chłop*, *Niezależny Oracz*, publikując artykuły publicystyczne (podp.: F. Krawczyk, A. Darecki, Kazimierz Lubiński, K. Lubiński, K.L.). Następnie uczestniczył w redagowaniu i wydawaniu nielegalnych i legalnych publikacji lewicowych. Dorywczo pracował jako kontroler podatkowy warszawskich kin. W 1933 przeszedł na wcześniejszą emeryturę i osiadł w Sulejowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Sulejowie. Od stycznia 1940 do jesieni 1943 ukrywał się, pracując jako robotnik rolny w Klarysewie pod Warszawą. Następnie był woźnym w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych (PZUW) w Warszawie. Od stycznia 1942 należał do PPR i współdziałał z Gwardią Ludową i ZWM. Od stycznia do maja 1945 zajmował stanowisko burmistrza Sulejowa i sekretarza zorganizowanego przez siebie Komitetu Miejskiego PPR. Przeniesiony służbowo do Katowic, od czerwca do grudnia 1946 pełnił funkcję kierownika biura propagandy Centralnego Zarządu Przemysłu Hutniczego, po czym był referentem propagandy PZUW w Warszawie. Powrócił do pracy literackiej. Od 1948 należał do ZZLP (od 1949 ZLP), w następnych latach wchodził w skład zarządu Oddziału Warszawskiego. W 1952-56 był posłem na Sejm. W 1957

został współzałożycielem, a następnie członkiem Zarządu Głównego (potem członkiem honorowym) Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomyślicieli. Pracował nad kontynuacją wspomnieniowej powieści „Stare i nowe”. Za twórczość literacką otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia (1966). Odznaczony m.in. Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1948) i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1952). Zmarł 8 czerwca 1968 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jakiej ustawy mają domagać się robotnicy dla Kasy Chorych. Wwa 1913, 20 s.

Współautorstwo broszury przypisywano A. Warskiemu. — Wyd. grupy pełnomocników i członków Robotniczej Komisji Ubezpieczeniowej.

2. Odrodzenie. Powieść. Wwa: Nakł. autora 1920, 347 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Moskwa: Wydawn. Komunistyczne „Trybuna” 1921; wyd. 3 ze wstępem R. Matuszewskiego Wwa: PIW 1955, 247 s.

Wyd. z 1920 przy pomocy finansowej F. Fiedlera.

3. Republika demokratyczna. Obrazki. Wwa: Nakł. autora 1921, 120 s. Wyd. 2 zmien. z podtyt.: Opowiadania. [Przedm.:] Od autora. Wwa: PIW 1954, 113 s.

Zawartość: Czekal na odpowiednią chwilę [w wyd. 2 pt. Powieść „wolności”]; Hejnał; Republika demokratyczna; Spotkanie z „towarzyszem”; Marszałkowska parada [w wyd. 2 pt. Tak byłol; Na mojej własnej ziemi.

4. Stare i nowe. Pamiętniki.

T. 1. Przedm.: A. Stawar. Wwa: PIW 1948, 214 s. Wyd. nast. także z przedm. A. Stawara: wyd. 2 1948, wyd. 3 1949, wyd. 4 1949, wyd. 5 1949; wyd. z przedm.: V. Arcimoviča. Moskwa: Wydawn. Literatury w Jęz. Obcych 1951; wyd. 6 Wwa: PIW 1950, także: wyd. 7 1951; wyd. 8 z posł. T. Drewnowskiego 1955, wyd. 9 1962, wyd. 10 1963; wyd. 11 Wwa: Czyt. 1966, wyd. 11 [!] Wwa: PIW 1973, wyd. 12 także 1977.

Państwowa Nagroda Literacka I stopnia w 1948.

Wyd. osob. fragm. pt. Z życia robotnika. Wwa: PIW 1950, 144 s.

T. 2. Wwa: PIW 1950, 321 s.

Wyd. łączne t. 1-2 [Wwa:] PIW 1950, 578 s., wyd. 2 pełne także 1953, 406 s.

Stare i nowe. Wybór. Dla lektury pozaszkolnej dla szkół ogólnokształcących z polskim językiem wykładowym oprac. H. Jechová i K. Krejčí. Praha: Państw. Wydawn. Pedag. 1954, 125 s.

T. 3. Wwa: PIW 1960, 291 s.

Wyd. łączne t. 1-3 Wwa: PIW 1979, 659 s.

T. 4. Druk fragm.: Rok siedemnasty. *Nowa Kult* 1954 nr 45; Kij w mrowisko. *Życie Lit.* 1955 nr 18; W Kijowie roku 1908. *Życie Warsz.* 1962 nr 1; Własnowolne zesłanie. *Nowa Kult* 1962 nr 2; Praktyka

przemysłowa. *Kultura* 1964 nr 12; Warszawa. *Kultura* 1964 nr 24; Poetycka podróż. *Mies. Lit.* 1966 nr 1; Warszawa 1912. *Tryb. Ludu* 1969 nr 115.

Przekł. czes.: Staré a nové. [T. 1-2; przeł.] H. Teigová. Praha 1950-1952. — ros.: Staroe i novoe. [T. 1; przeł.] L. Jakovleva. Moskva 1958. — rum.: Mărturisiri. [Przeł.] L. Jacob, V. Teodorescu. București 1957. — słowac.: Staré i nové. [T. 1; przeł.] J. Klčo, [T. 2; przeł.] D. Oravec. Bratislava 1951. — węgier.: Régiék és újak. [T. 1-2; przeł.] B. Baternay. Budapest 1949. wyd. 2 1951.

Adapt. tv: Byłem i ja... Adapt.: M. Pałasz. TV 1969.

5. Matka. *Nowa Kult.* 1952 nr 18 s. 6-7. Wyd. osob. Wwa: NK 1952, 15 s. Wyd. 2 tamże 1954.

6. SDKPiL w latach 1912-1918. [Wspomnienia]. Powst. przed 1968.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — Wywiady: Rozmowa. *Nowa Kult* 1952 nr 7; Autor „Starego i nowego” o sobie. *Nowa Kult* 1962 nr 2; Rozmowa z L.R. Rozm. A. Kamińska. *Tyg. Kult.* 1962 nr 5; Nowe i stare konfrontacje. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1963 nr 20, przedr. w: K. Nastulanka: Sami o sobie. Wwa 1975.

SWPP 1. — PSB (K. Woźniakowski). — LP XX w. (K. Sarma). — RL 1968 (J. Chudek).

[Odrodzenie:] N. Barlicki: O powieści „Odrodzenie”. *Światło* 1920 nr 10/11; [S. Rudniński] S. Runicz: Pióro robotnicze. *Kult. Rob.* 1922 nr 5. — [Stare i nowe. T. 1:] P. Jasienica: Cieniom babki Okraśńskiej. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 45; A. Kamińska: Dwie ludowości. *Wies* 1948 nr 42; A. Sowiński: Przeciw ostatnim Mohikanom, *Kuźnica* 1948 nr 40, polem.; E. Korzeniowska: W sprawie artykułu „Przeciw ostatnim Mohikanom”. *Kuźnica* 1948 nr 44. — A. Stawar: O L.R. *Kuźnica* 1948 nr 19, przedr. w tegoż: Szkice literackie. Wwa 1957. — A. Wat: O L.R. *Odrodzenie* 1948 nr 50. — K. Wyka: Funkcja solidarnej pamięci. *Now. Lit.* 1948 nr 25. — J.Z. Jakubowski: L.R. *Polonistyka* 1949 nr 7. — [Stare i nowe. T. 1:] L. Kruczkowski: Ważne i nowe w „Starym i nowym”. *Dz. Lit.* 1949 nr 9, przedr. w: *Pamiętnikarstwo Pol.*; A. Otrębska-Jabłońska. *Jez. Pol.* 1949 nr 2; A. Wat: Dzieje myśli rewolucyjnego robotnika. *Dz. Lit.* 1949 nr 2; K. Wyka: Pisarz ludowego optymizmu. *Odrodzenie* 1949 nr 3, przedr. w tegoż: Szkice literackie i artystyczne. T. 2. Kr. 1956; H. Markiewicz: Uniwersytety L.R. *Nowa Kult.* 1950 nr 19. — J. Zabłocki: Szkoła rewolucyjnej dojrzałości. *Dziś i Jutro* 1950 nr 50. — W. Woroszyński: Towarzysz Lucjan. *Nowa Kult.* 1952 nr 7. — R. Matuszewski: Jeszcze jeden R. *Nowa Kult.* 1953 nr 8 [rec.: Odrodzenie]. — [Stare i nowe. T. 3:] J. Strzelecki: Narodziny nowego bohatera. *Nowa Kult.* 1954 nr 3; L. Korócy: Czy na pewno socrealista. *Współczesność* 1957 nr 8; A. Kamińska: Pachnie chleb, więc żyje. *Orka* 1961 nr 6; S. Wygodzki. *Nowa Kult.* 1961 nr 3. — W. Rustecki: L.R. — robotnik pióra. *Widnokrąg* 1962 nr 2. — W. Żukrowski: Jeden z budowniczych Polski Ludowej. *Widnokrąg* 1962 nr 2. — R. Kosiński: L.R. *Kultura* 1963 nr 25. — J. Preger: L.R. *Życie Lit.* 1963 nr 9. — R. Matuszewski: L.R. *Tyg. Kult.* 1964 nr 29. — K. Meloch: O L.R. *Wiatrak* 1964 nr 14. — J. Preger: O L.R. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965. — K. Meloch: L.R. rzecz o szczęściu. *Współczesność* 1966 nr 19 [dot.: Stare i nowe. T. 1-3]. — S. Wilczek: L.R. biografia klasowa. *Poglądy* 1968 nr 23. — J. Wyka: L.R. *Twórczość* 1968 nr 8. — T. Drewnowski: Robotnik i klasycy. W tegoż: Krytyka i giełda. Wwa 1969. — T. Jasiński: L.R. W: Ludzie XXX-lecia. Wwa 1976. — L. Dubacki: Pisarz robotniczej prawdy. *Nowe Drogi* 1977 nr 3. — W. Żukrowski: Działdzo R. *Nowe Książ.* 1980 nr 2 [rec.: Stare i nowe. T. 1-3]. — A. Światło: Oświata a polski ruch robotniczy 1876-1939. Wwa 1981. — M. Stępień: Polska lewica literacka. Wwa 1985. — J. Skwarek: Dlaczego autobiografizm? *Kat.* 1986 [m.in. o L.R.].

E.G.

RULIKOWSKI Mieczysław 1881-1951

Imiona metrykalne: Mieczysław Jakub Ludwik. Pseud.: Drampol (kuzyn Komispol); Goya y Lucientes; M.J.R.; M.R.; M. R-ski; R.; R-t; w.b.k.; WBK. Historyk teatru, bibliolog.

Urodzony 26 lipca 1881 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; syn Edwarda Rulikowskiego i Stefani ze Szlubowskich. Dzieciństwo spędził w Warszawie, gdzie uczęszczał do rosyjskiej szkoły realnej. W tym czasie zaczął pisać pierwsze utwory dramatyczne (nie wydane). W 1899 przeniósł się do Żytomierza; tu w 1901 ukończył eksternistycznie gimnazjum humanistyczne. W 1901/02 uczęszczał jako słuchacz nadzwyczajny na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W tym czasie pisał szkice dramatyczne, wiersze i opowiadania. Około 1904 zamieszkał w Warszawie. W tymże roku debiutował szkicem „Wśród starych pamiątek. (Smolków, Ubiel)” w *Kronice Rodzinnej* (nr 13). W 1904-05 odbywał praktykę w Bibliotece Ordynacji Kasińskich w Warszawie. Szkice i recenzje teatralne publikował m.in. w *Gazecie Handlowej* (1905), *Gońcu Porannym* (1905), *Nowej Gazecie* (1906-08), *Bluszczu* (1907). W 1907 zawarł związek małżeński z Janiną Grot-Bączkowską i wraz z żoną wyjechał do Paryża, gdzie do 1909 uczęszczał na Sorbonę i był słuchaczem kursu bibliologii w École des Chartes. Uczestniczył w polskim życiu literackim we Francji; współredagował *Pamiętki Polskie na Obczyźnie* (1907-10). Po powrocie do Warszawy, w 1910 rozpoczął pracę w księgarstwie, obejmując kierownictwo Wydawnictw Towarzystwa Akcyjnego Samuela Orgelbranda Synów. W 1910-11 wydawał i redagował dwutygodnik bibliofilski *Przewodnik Antykwarski*. Następnie zajmował się redakcją pism bibliograficzno-reklamowych wydawnictwa Edwarda Wendego i Spółki: *Wśród książek* i *Co czytać?* (1913-14). W tym czasie wchodził też w skład redakcji „Wielkiej encyklopedii powszechnej ilustrowanej” oraz był współpracownikiem „Wielkiej encyklopedii handlowej”. W 1914 redagował wraz z Ludwikiem Bernackim miesięcznik *Książka* oraz jego dodatek *Miesięcznik Bibliograficzny* (nr 8-12). W 1915 został przewodniczącym Wydziału Historii Książki i Bibliotekoznawstwa przy Towarzystwie Miłośników Historii. W sezonie teatralnym 1915/16 pełnił obowiązki kierownika literackiego Teatru Praskiego. Do 1916 pracował też w warszawskim Komitecie Obywatelskim, opiekując się gmachami publicznymi, m.in. jako zastępca kuratora Zamku Królewskiego. Wchodził w skład Komisji Towarzystwa Opieki nad Zabytkami. W 1916/17 wykładał księgoznawstwo w Towarzystwie Kursów Naukowych w Warszawie. W 1916-18 kierował pracami porządkowania zbiorów Biblioteki Teatrów Mie-

skich m.st. Warszawy. W 1917 został członkiem Związku Bibliotekarzy Polskich (1918-22 prezes zarządu oddziału warszawskiego). Redagował *Przegląd Antykwarski* (1918) i współredagował *Przegląd Księgarski* oraz jego dodatek *Nowości Wydawnicze* (1918-19). W 1921 był jednym z współzałożycieli, a następnie prezesem Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Warszawie. W 1922 redagował ponownie, wraz z Janem Muszkowskim, miesięcznik *Książka* oraz dodatek *Przewodnik Bibliograficzny*. Od tegoż roku do 1932 pracował jako kierownik działu wydawnictw Gebethnera i Wolfa, redagując katalogi firmowe i publikacje propagandowe. Równocześnie jako recenzent teatralny i autor prac z dziedziny teatrologii współpracował m.in. z *Ilustrowanym Przeglądem Teatralnym* (1919-21; tu m.in. cykl recenzji „Z teatrów warszawskich”), *Rewią* (1919-20), *Przeglądem Teatralnym i Kinematograficznym* (1921-22; tu cykl recenzji „Z teatrów warszawskich”), *Ekranem i Sceną* (1923-26; tu m.in. cykle recenzji „Teatry warszawskie”, „Z teatrów dramatycznych”, „W świecie teatralnym Warszawy”), *Życiem Teatru* (1924-25), *Comoedia* (1926-27; tu w 1926 cykl recenzji „Teatry warszawskie”), *Teatrem* (1928-31), *Tygodnikiem Ilustrowanym* (1928-33; tu stałe recenzje w rubrykach „Kronika teatralna”, „Z teatru”), *Le Théâtre en Pologne* (1931-33; tu recenzje w rubryce „Les récentes premières”). W 1933 zamieszkał w Grodzisku Mazowieckim. W 1934-39 był stałym recenzentem działów księgoznawstwa w *Nowej Książce*, pisał też do *Przeglądu Bibliotecznego* i miesięcznika *Szpargaly*. W 1936 rozpoczął współpracę z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”, dla którego przygotowywał liczne biogramy aktorów, tancerzy i dramatopisarzy. Był członkiem Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy oraz Polskiego PEN Clubu. W 1937 wszedł w skład zarządu Rady Książki. W 1937-38 należał do komitetu redakcyjnego czasopisma *Scena Polska*, w którym zamieszczał liczne artykuły z zakresu teatru. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Grodzisku Mazowieckim; utrzymywał się częściowo z handlu winem. Współuczestniczył w organizacji i pracach tajnej Rady Kultury. Przygotowywał krytyczne wydanie dzieła Władysława Bogusławskiego „Siły i środki naszej sceny” oraz monografie Heleny Modrzejewskiej i Alojzego Żółkowskiego. Po zakończeniu II wojny światowej podjął w 1945 wykłady z historii teatru w Państwowym Liceum Teatralnym w Grodzisku, w 1945-49 wykładał historię literatury w warszawskiej Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. W 1946 wchodził w skład Rady Teatralnej przy Departamencie Teatru Ministerstwa Kultury i Sztuki. Zabiegał o powołanie Instytutu Teatrologicznego (1946-49). W 1946-49 pełnił funkcję kierownika literackiego warszawskiego te-

atru Milicji Obywatelskiej „Studio”. Szkice z zakresu teatrologii i recenzje zamieszczał m.in. w *Teatrze* (1946-48), *Twórczości* (1946-47), *Nowinach Literackich* (1947). Był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Należał do Towarzystwa Miłośników Historii. W 1947-49 organizował przy ZASP kurs korespondencyjny dla eksternów, przygotowujących się do egzaminów aktorskich. W 1948 został wybrany na członka korespondenta Wydziału I Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Jednocześnie był konsultantem Państwowego Instytutu Sztuki oraz Filmu Polskiego. Od 1948 wchodził w skład kolegium redakcyjnego miesięcznika *Teatr*. Współorganizował Polski Ośrodek Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITT). W 1949 został członkiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W 1949-51 pracował jako archiwista w Teatrze Polskim w Warszawie. W 1950 został kierownikiem Pracowni Dokumentacji Historyczno-Teatralnej zorganizowanej przez SPATiF, zasiadał także w Komisji Repertuarowej przy Departamencie Teatru Ministerstwa Kultury i Sztuki. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1946). Zmarł 14 stycznia 1951 w Grodzisku Mazowieckim; pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teatr polski na Litwie 1784-1906. *Kur. Litewski* 1907 nr 59-216; odb. Wil. 1907, 95 s.
2. Produkcja wydawnicza polska w latach 1909-1911. (Materiały statystyczno-bibliograficzne. I.). Wwa: Tow. Akcydensowe S. Orgelbranda Synów 1913, 68 s.
3. Moda a patriotyzm. [Rozprawa]. Wwa: E. Wende 1916, 47 s.
Podp.: M.R.
4. Teatr w Pomarańczarni. (Pamiętka z przedstawienia inauguracyjnego d. 27 maja 1916 r.). Wwa: Wydawn. L. Fiszera 1916, 11 s.
5. Zakres i zadania księgoznawstwa. Wykład wstępny wygłoszony D. 4 X. 1916 r. na Wydziale Humanistycznym Wyższych Kursów Naukowych w Warszawie. Wwa, Lw.: E. Wende i S-ka 1916, 36 s.
6. Kurs księgoznawstwa. Notatki oprac. W. Dąbrowska. Wwa: Tow. Kursów Nauczycielskich 1916-1917, 200 s., powiel.
7. Księgoznawstwo. Przeszłość oraz stan obecny wiedzy o książce i nowe w niej kierunki. Wwa: Księg. F. Hoesicka [1926], 81 s.
8. Skarb narodowy literatury, nauki i sztuki. (Uwagi nad wniesionym do Sejmu projektem). Wwa: Nakł. autora 1926, 16 s.
9. Vers une nouvelle méthode de statistique des imprimés. Varsovie: M. Arct 1936, 29 s.

Komunikat wygl. na IX Sesji Międzynarodowego Kom. Bibliotecznego w Wwie w 1934.

10. Teatr warszawski od czasów Osieńskiego (1815-1915). *Scena Pol.* 1937 nr 1/4 s. 96-157. Wyd. osob. rozszerz. Lw.: PWKS [1938], 74 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Literatura polska lub Polski dotycząca z zakresu grafiki. *Grafika* 1912 s. 21-40; odb. Wwa: Nakł. kursów kształcenia zawodowego grafików 1912, 22 s. Wyd. 2 przejr. i uzup. Wwa 1922, 56 s. — Otwarcie teatru w Warszawie. 1765. *Sfinks* 1915 z. 7/8 s. 11-34. — Księgarstwo i czytelnictwo polskie wobec wojny. *Książka* 1914 z. 8-12; odb. Wwa: Nakł. Związku Księgarzy Pol. 1915, 20 s. — Biblioteka dramatyczna teatrów miejskich. W: Organizacja teatrów m.st. Warszawy. Wwa 1916 s. 217-236; odb. pt. Biblioteka i archiwum teatrów m.st. Warszawy. (Zarys historyczny, sprawozdanie ze stanu zbiorów, wnioski i projekt regulaminu oprac. przez ...). Wwa: [b.w.] 1917, 22 s. — Dawne gmachy i sale teatralne w Warszawie. *Bluszcz* 1918 nr 6-10; odb. Wwa: Pol. Tow. Krajoznawcze 1918, 46 s. — Poprzedniczka „Krakowiaków i Górali”. *Życie Teatru* 1924 nr 7 s. 51-53, nr 8 s. 59-61, nr 9 s. 68-70, nr 10 s. 75-78 [dot.: M. Radziwiłł: Agatka. Wyst. 1784]. — O dziele Ludwika Bernackiego „Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta”. [Lw. 1925]. *Pam. Lit.* 1925-1926 s. 707-739. — Die polnische Frau und das Theater. *Slavische Rundschau*, Praga 1936 nr 2 s. 90-102. — Józef Śliwicki, *Scena Pol.* 1938 nr 4 s. 733-756. — Korespondencja Kraszewskiego. W: Księga ku czci Józefa Ignacego Kraszewskiego. Łuck 1939 s. 421-454. — [Stanisław] Wysockiej pierwsze lata w teatrze. Powst. 1942. Druk *Pam. Teatr.* 1956 z. 4 s. 531-561. — Shakespeare na scenach polskich. *Teatr* 1946 nr 5 s. 3-15, przedr. w: Program Teatru Polskiego. „Wiele hałasu o nic”. Szczec. 1949. — Konkursy dramatyczne. *Twórczość* 1947 z. 10 s. 96-120. — Przyszłe teatry w Warszawie. *Teatr* 1947 nr 7/8 s. 37-46; 1948 nr 1/2 s. 43-51.

Nadto niepublikowane utwory dramatyczne (rkpsy w Bibl. IS PAN w Wwie), m.in.: Testament wujaszka. (Krotochwila w 3 aktach). Powst. 1900, 53 k.; Jaś i Małgosia. Baśń fantastyczna w 1 odsłonie. Powst. ok. 1901, 10 k.; Ofiara. (Krotochwila w 3 aktach). Powst. ok. 1901, 14 k.; U progu życia. (Szkic dramatyczny w 1 odsłonie). Powst. ok. 1901, 13 k.; W niewoli. (Szkic dramatyczny w 1 odsłonie), [podp.: Goya y Lucientes]. Powst. ok. 1902, 23 k.; Reinkarnacja, czyli Sto trzydzieści dni. Bezkrwawy dramat à rebours w 3 aktach (z tych jeden oberżnięty). [Parodia sztuki F. Ossendowskiego „Żywy budda”; podp.: Drampol (kuzyn Komispola)]. Powst. ok. 1933, 25 k., — nadto przekład z jez. franc. utworu dramatycznego: J. Riche-

pin: Xanto. (Xanto chez les courtisanes). Komedii w 3-ach aktach z tych 1 jako podany wierszem. Powst. ok. 1902, 107 k.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Pamiętki Starej Warszawy zebrane na wystawie urządzonej staraniem [Towarzystwa] O[pieki] N[ad] Z[abytkami] P[rzeszłości] w maju i czerwcu 1911 roku. Wwa: Wydawn. Tow. Opieki nad Zabytkami Przeszłości 1911, 159 s.

Rkps w Bibl. IS PAN w Wwie.

2. K. Skibiński: Pamiętnik aktora (1786-1858). Oprac. i wyd. ... Wwa: Tow. Akcydensowe S. Orgelbranda Synów, E. Wende i Sp. 1912, XIII, 333 s.

3. Wincenty Drabik 1881-1933. Pod red. ... Wwa: Druk. Nar. w Kr. 1936, 44 s., 96 tab.

4. Władysław Bogusławski: Siły i środki naszej sceny. [Wwa 1879]. Oprac. 1940-1945.

Masz. 166 s. w Bibl. IS PAN w Wwie. — Częściowo wykorzystane w edycji w oprac. i ze wstępem H. Secomskiej. Wwa: WAiF 1961, 345 s.

5. Wojciech Bogusławski: Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale. Tekst wg autoryzowanego odpisu z r. 1796 przygot. ... Wstęp, przyp. i odmiany tekstu oprac.: S. Dąbrowski i S. Straus. Wr.: Ossol. 1957, CI, 177 s. *BN* I, 162.

6. Warszawski teatr Sułkowskich. Dokumenty z lat 1774-1785. Przygot. ... Oprac., wstępem i komentarzem opatrzyła B. Król. Wr.: Ossol. 1957, XXXIII, 362 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (A. Biernacki). — SPKP (M. Dąbrowski). — A. Śródka: M.R. W tegoż: Uczeń polscy XIX-XX stulecia. Wwa 1997. — S. Straus: Bibliografia prac M.R. *Pam. Teatr.* 1952 z. 2/3.

H.M. *Bibl. Warsz.* 1907 t. 1 s. 376-377 [rec.: Teatr polski na Litwie 1784-1906]. — K. Skibiński: Pamiętnik aktora. Oprac. ...] A. Fischer. *Pam. Lit.* 1913 z. 2; J. Kotarbiński, *Książka* 1913 nr 8. — J. Lorentowicz: Nasza produkcja wydawnicza. *Nowa Gaz.*, dod. *Lit. i Szt.* 1913 nr 21 [rec.: Produkcja wydawnicza polska w latach 1909-1911]. — J. Lorentowicz: Literatura polska podczas wojny. *Świat* 1916 nr 1 [rec.: Księgarstwo i czytelnictwo polskie wobec wojny]. — E. Kucharski. *Pam. Lit.* 1924-1925 s. 433-434 [rec.: Poprzedniczka „Krakowiaków i Górali”. *Życie Teatru* 1924 nr 7-10]. — [Teatr warszawski od czasów Osieńskiego:] J. Lorentowicz *Nowa Książ.* 1939 z. 5; A. Sowiński: Wiedza o teatrze. *Gaz. Pol.* 1939 nr 232; S. Wasylewski: Wiedza o teatrze. *Gaz. Pol.* 1939 nr 140. — M. Grabowska: M.R. (1881-1951). *Rocz. TNW* 1951. — M. Poznański: M.R. jako bibliolog. *Bibliotekarz* 1951 nr 8/9. — L. Schiller: Wspomnienie o M.R. *Teatr* 1951 nr 1. — S. Dąbrowski: Praca historyczno-biblioteczna M.R.; J. Muszkowski: Teatr i książka. (Ze wspomnień o M.R.). *Pam. Teatr.* 1952 z. 2/3. — M. Poznański: M.R. (1881-1951). *Pam. Lit.* 1952. — H. Matkowska: Wojenne losy przyjaciół. W teje: Teatr mojego życia. Wwa 1976. — A. Jopkiewicz: Bibliolog i historyk teatru — M.R. W: Portrety bibliotekarzy polskich. Wr. 1980. — E. Krasieński: Szklane domy M.R. U początków powojennej nauki o teatrze. *Pam. Teatr* 1983 z. 4. — S. Kubów: M.R. W tegoż: Sylwetki polskich bibliologów. Wr. 1983.

M.K.K.

RUSINEK Michał**1904-2001**Pseud.: M.R.; Ordon; Rumi.
Prozaik, dramaturg.

Urodzony 29 września 1904 w Krakowie w rodzinie robotniczej; syn Piotra Rusinka i Marii ze Staryków. Uczęszczał do II Gimnazjum św. Jacka w Krakowie; w 1922 zdał maturę. Następnie do 1926 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Równocześnie odbywał studia w Wyższym Studium Handlowym i pracował jako urzędnik w urzędzie górniczym. Debiutował w 1925 wierszem pt. „Pogrzeb ufanów”, opublikowanym w dzienniku *Goniec Krakowski* (nr 265). W tymże roku uczestniczył w zakładaniu Akademickiego Związku Pacyfistów, który wydawał pismo *Zgoda Narodów*. Opowiadania i felietony ogłaszał m.in. w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1926-31). W 1929 redagował *Gazetę Literacką*, a w 1930-32 należał do jej zespołu redakcyjnego; zamieszczał tu także artykuły i wywiady (1931-32; m.in. podp.: M.R., Rumi). W 1926 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1932 ożenił się z Józefą Krausiewicz. W tymże roku przeniósł się do Warszawy, gdzie podjął pracę w Wydziale Sztuki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP). W 1933-39 pełnił też obowiązki dyrektora biura PAL w Warszawie oraz redagował *Roczniki Polskiej Akademii Literatury* (za 1933/36 i 1937/38). W 1935 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL. W 1936-39 był organizatorem i dyrektorem Wakacyjnego Instytutu Sztuki dla nauczycieli. W 1939 zrezygnował ze stanowiska w MWRiOP i przeniósł się do Zarządu m. Warszawy, gdzie został kierownikiem Sekcji Kultury i Sztuki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, pracując w Zarządzie Miejskim. Brał udział w tajnym nauczaniu jako wykładowca historii i literatury współczesnej w konspiracyjnym Wyższym Studium Handlowym oraz współpracował z prasą konspiracyjną. Po powstaniu warszawskim, jesienią 1944 został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Mauthausen, a następnie do obozów w Melk i Ebensee (styczeń 1945). Po wyzwoleniu obozu, wiosną 1945 powrócił do kraju i zatrzymał się w Krakowie. Kontynuował pracę literacką; prozę publikował m.in. w *Dzienniku Polskim* (1945-47), *Przekroju* (1945-48), w 1948 ogłosił cykl felietonów pt. „Troski i pociechy” na łamach *Dziennika Literackiego*. Należał do organizatorów, a następnie był prezesem Zjednoczenia Byłych Więźniów Obozów Koncentracyjnych i Obozów Pracy. Był członkiem Rady Naczelnej ZBoWiD i członkiem Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa. We wrześniu 1945 przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1947 pełnił obowiązki dyrektora Departamentu Teatru w Ministerstwie Kultury

i Sztuki. W 1947-72 był sekretarzem generalnym Polskiego PEN Clubu. W 1948-49 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Klasycznego. Zainicjował, a następnie kierował pracami Studium Przekładowego PEN Clubu (1950-51). W 1956-59 pełnił funkcję wiceprezesa ZAiKS, w 1957-59 wiceprezesa Zarządu Głównego ZLP. W 1957 i 1959 podróżował do Brazylii, gdzie wygłosił cykl odczytów o literaturze polskiej, a przede wszystkim o Krzysztofie Arciszewskim w Rio de Janeiro, Sao Paulo i Kurytybie. W 1959 został honorowym członkiem Brazylijskiej Akademii Literatury, w 1960 otrzymał honorowe obywatelstwo m. Rio de Janeiro. W 1958-64 redagował w Warszawie biuletyn Polskiego PEN Clubu w języku francuskim pt. *PEN. Bulletin du Centre Polonais*, w 1959-65 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Bulletin de Livres Nouveaux et Pièces de Théâtre*. Odbywał liczne podróże, m.in. do Ameryki Północnej (1958) i Japonii (1961). W 1959 został jednym z prezesów International Writers Found PEN. W 1964 był organizatorem i do 1972 naczelnym dyrektorem Agencji Autorskiej; w 1966-74 redagował jej kwartalnik *Polish Literature – Littérature Polonaise*, wydawany w języku angielskim, francuskim i rosyjskim. Pełnił obowiązki wiceprezesa (1968-81) i prezesa (od 1981) Oddziału Polskiego Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), a także redaktora naczelnego rocznika *Polski SEC* (1982) oraz wiceprezesa Międzynarodowej Federacji SEC (1982-99). W 1976 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka. W 1979-81 należał do kolegium redakcyjnego miesięcznego biuletynu Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) w języku francuskim i angielskim *Le Théâtre en Pologne, The Theatre in Poland*. W 1983 wstąpił do nowego ZLP; od 1985 wchodził do Zarządu Głównego. Był członkiem Narodowej Rady Kultury (1983-89). W 1986 otrzymał nagrodę m.st. Warszawy, w 1987 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. Od 1987 wchodził w skład Rady Fundacji Kultury Polskiej, pełnił też funkcję przewodniczącego Rady Programowej Warszawskiej Wszechnicy Literatury. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Kawalerskim (1956), Krzyżem Komandorskim (1959) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1982) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I (1967) i II klasy (1972), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1984), Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski (1997). Zmarł 6 stycznia 2001 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kapitan „Czerwonego Widma”. [Opowiadania]. Wwa: Księg. „STELLA” w Kat. [1927], 127 s.

Zawartość: Kapitan „Czerwonego Widma”; Król marynarzy; Czarny marynarz; Peryskop nie działa!; Okno „Egipskiej Willi”.

2. Bunt w krainie maszyn. Opowieść. Kr.: Inst. Wydawn. „Bibl. Premiowa” [1928], 113 s.

3. Błękitna defilada. [Wiersze]. Pozn.: Rolnicza Druk. i Księg. Nakł. 1930, 45 s.

4. Półmężczyzna. [Powieść]. Wwa, Pozn.: Renaissance [1930], 236 s.

Przekł. czes.: Polomuž. Praha 1931 (inf.: S. Furmanik, J. Sosińska: Bibliografia utworów M.R. W.: Michał Rusinek XXXV-lecie pracy twórczej, Wwa 1959 s. 44).

5. Burza nad brukiem. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1932, 180 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; wyd. 3 Wwa: Wiedza 1948; Wwa: LSW 1959.

Wyd. łącznie z poz. 6 pt. Burza nad brukiem; Człowiek z bramy. Wwa: LSW 1967, 314 s. Wyd. nast. tamże 1982.

Pierwotny tytuł: Niebieski kowal z dykty. Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 6. Nagroda literacka m. Krakowa w 1933.

6. Człowiek z bramy. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 215 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Książ.-Atlas [1939]; wyd. 3 Wwa: Wiedza [1948]; Wwa: LSW 1959. Wyd. łącznie z Burza nad brukiem zob. poz. 5.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 5. Przekł. czes. (inf. autora).

7. Jubileusz manekina. Komedja. [Współaut.]. M. Niżyński. Powst. ok. 1935. Inf.: *Pol. Zbroj.* 1935 nr 104.

8. Pluton z Dzikiej Łąki. Powieść. *Pol. Zbroj.* 1936 nr 277-351. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1937, 327 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: E. Kuthan 1947; wyd. 3 Kr.: WL 1958.

Wyd. łącznie z poz. 10 pt. Pluton z Dzikiej Łąki; Ziemia miodem płynąca. Wwa: LSW 1969, 446 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 4 1973, wyd. 5 1980.

9. Polska zaczyna się od Gdyni. [Reportaż]. Lw.: PWKS [1938], 87 s.

10. Ziemia miodem płynąca. Powieść. Lw.: Książ.-Atlas [1938], 311 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: E. Kuthan 1947; wyd. 2 [!] Wwa: LSW 1960. Wyd. łącznie z Pluton z Dzikiej Łąki zob. poz. 8.

11. Prawo jesieni. Powieść. Pierwodr. pt. Zanim liście opadną. *Dz. Pol.* 1946 nr 96-160. Wyd. osob. pt. Prawo jesieni. Wwa: Gebethner i Wolff 1947, 292 s. Wyd. 2 popraw. Wwa: LSW 1957.

Wyd. łącznie z poz. 13 pt. Prawo jesieni; Igraszki nieba. Wwa: LSW 1962, 375 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 4 1966, wyd. 5 1984.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 13. — Według inf. autora (Opowieści niezmyślone. Wwa 1969 s. 335-336) powieść powstała w czasie okupacji niem., pierwsza jej wersja zaginęła. Przekł. czes.: Právo podzimu. [Przeł.] Z. Galasová. Praha 1950.

12. Z barykady w dolinę głodu. [Obrazki z powstania warszawskiego i obozów niemieckich]. Kr.: Wydawn. Przelom 1946, 223 s. Wyd. nast.: wyd. 2

Wwa: E. Kuthan 1946, wyd. 3 tamże 1947; wyd. 4 [Pozn.]: Wielkop. Księg. Wydawn. 1949; Wwa: LSW 1965. Przedr. zob. poz. 33.

Zawartość: Wąskie i czerwone Dunaje. Każdy dom będzie zburzony; Czolgi jadą na Pragę; Z dymów Starego Miasta do dymów nad Remizą; Rozkaz do kanału; Stodziesiąty pocisk; Rece trzeba podnieść do góry. — Trzy obozy: Wieże nad Dunajem; Mitropa; Droga po szronie; Dzieje piwnicy; Gwiazda nie świeci ponad nami; Szukamy na niebie Warszawy; Ten chłopiec nie ma w Polsce pomnika; Ludzie podziemi; Czolgi w Dolinie Głodu. — Między Ameryką a Polską: Polska leży na wschód od jeziora Ebensee; Winne są ociężałe okręty; Kanadyjki i Dżifaj; Biwak z Anglikami; Uciążliwi cudzoziemcy; Koszule i „Grossdeutschland”; Dwaj Amerykanie; Powrót do ziemi obiecanej; Miasta mojego nie ma. Nagroda Wydawn. E. Kuthana w 1947.

Przekł. czes.: 5 barikády do údolí hládu. [Przeł.] A. Balajková-Hečková. Praha 1950. — ros.: 5 barikády v dolinu głoda. [Przeł.] K. Marciševskaja. Moskva 1948. — serb.-chorw.: 5 barikade u dolinu gladi. [Przeł.] S. Musulin. Zagreb 1948. — słowac.: 5 barikády do údolia hládu. [Przeł.] S. Joniak. Bratislava 1949.

13. Igraszki nieba. Powieść. *Dz. Pol.* 1947 nr 97-174. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1948, 293 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. Wwa: LSW 1957. Wyd. łącznie z Prawo jesieni zob. poz. 11.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 11.

Przekł. czes.: Hry osudu. [Przeł.] Z. Galasová. Praha 1950.

14. Kobieta we mgle. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Klas. 1948.

15. Błędne noce. [Powieść]. *Expr. Krak.* 1950 nr 85-263; *Expr. Pozn.* 1950 nr 1155-1333; *Expr. Wiecz.* 1950 nr 84-263.

16. Młody wiatr. Opowiadania. [Wwa:] PIW [1950], 170 s. Wyd. 2 tamże 1951. Przedr. zob. poz. 23, 33.

Zawartość: Od autora; Kolorowy krawat; Historia o szynce i butach; Dom ciotki Anieli; Historia o komicie; Syn nieprawnego łoża; Spotkanie w tunelu; Białe gołębie. Przekł. holend. opowiadania Dom ciotki Anieli. [Przeł.] W.A. Maijer w: Meesters der Poolse Vertelkunst. Amsterdam 1959, wyd. 2 tamże 1964.

17. Pawilon pod sosnami. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Bielsko, T. Pol. 1951. Wyd. Wwa 1951, 58 s., powiel. Wwa: Czyt. 1951, 73 s.

18. Prawi dziedzice. Z walk wyzwoleniczych chłopów na Opolszczyźnie. Sztuka w 1 akcie (2 odsłonach). *Pr. Świetał.* 1952 nr 11 s. 48-63, nr 12 s. 45-57. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1953, 57 s. Przedr. w: Za wspólną sprawę robotników i chłopów. Wwa 1954.

19. Trylogia historyczna o Krzysztofie Arciszewskim. [Cykl powieściowy]. Wwa: PIW 1953.

Tytuł cyklu od 1960.

[Cz. 1]. Wiosna admirała. T. 1/2. 1953, 356 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 popraw. z przyp. i pod red. T. Jodełki 1955, 1957; wyd. 10 Wwa: LSW 1976.

Wyd. bez tytułu cyklu.

Przekł. holend.: [Przeł.] W. Maijer. 1956.

[Cz. 2]. Muszkieter z Itamariki. 1955, 312 s. Wyd. 2 z przyp. i pod red. T. Jodełki 1956.

Wyd. bez tytułu cyklu. — Dot. K. Arciszewskiego. Przekł. holend. [Przel.] W. Majjer. 1956.

[Cz. 3]. Królestwo pychy. 1958, 565 s.

Wyd. bez tytułu cyklu.

Przekł. ros.: Korolestwo spesii. [Przel.] L. Jakovleva. Moskwa 1961.

Wyd. łączne cz. 1-2 pt. Trylogia historyczna o Krzysztofie Arciszewskim. Cz. 1. Wiosna admirała. Powieść historyczna; Cz. 2. Muszkieter z Itamariki. Powieść historyczno-kolonialna. T. 1-2. 1960, 392 + 349 s. Wyd. nast. łącznie z Cz. 3. Królestwo pychy. Powieść historyczna tamże: 1965, 417 + 389 + 625 s., 1968, 1972, pt. Wiosna admirała. Trylogia historyczna o Krzysztofie Arciszewskim: 1975, 1980.

20. Jedna ojczyzna. (Powrót Krzysztofa). Sztuka historyczna w 5 aktach. *Dialog* 1956 nr 8 s. 3-42.

Dot. K. Arciszewskiego.

21. Wódz i wygnaniec. O Krzysztofie Arciszewskim i jego czasach. Wwa: LSW 1957, 297 s.

22. Zielone złoto. Kartki z podróży [po Brazylii]. Wwa: Iskry 1960, 237 s.

23. Niebieskie ptaki. Opowieść w dwunastu gawędach. Wwa: LSW 1961 [właśc. 1960], 270 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1964; wyd. [poszerz.] pt. Niebieskie ptaki i inne opowiadania. Wwa: NK 1981, 281 s. Przedr. zob. poz. 33.

Zawiera opowiadania z poz. 16, — oraz: Podchorążowie profesora Chmary; Próg dojrzałości; Duch Słowackiego; Miłość i bęben; Szalenstwo panny Teresy. — W wyd. z 1981 dodano: Uliczka białych gołębi; Szczur; Jacek; Opowiadanie Jacka; Mercedes; pominięto: Dom ciotki Anieli.

24. Dwie Ewy. Komedja w 3 aktach. Praprem. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1962. Wyd. Wwa: LSW 1963, 103 s.

25. Kolorowe podróże. Wrażenia z podróży do Ameryki Południowej (1957-1961), do Ameryki Północnej (1958) i do Japonii (1961). Wwa: LSW 1964, 261 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1968, 328 s.

26. Malowane życie. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 235 s.

Przekł. maced.: Život vo boi. [Przel.] P. Nakovski. Skopje 1973, — niem.: Die Beichte eines Junggesellen. [Przel.] K. Kelm. Berlin 1970.

27. Wieliczka. [Album]. Tekst ... Zdjęcia: M. Rusinek-Kwilecka. Wwa: SiT 1968, 28 s.

28. Opowieści niezmyślone. Wspomnienia literackie. Kr.: WL 1969, 526 s. Wyd. 2 t. 1-2 tamże 1975, 365 + 287 s.

Wspomnienia lit. i teatr. z okresu 20-lecia międzywojennego.

29. Dzika plaża. Opowieść wiarygodna o egzotycznych przygodach pana Jana. [Opowiadania].

[Wwa:] LSW 1970, 159 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1974, wyd. 4 1978. Przedr. zob. poz. 33.

Zawartość: Spotkanie nad jeziorem; Dzika plaża; Wenecka północ; Podróż na tamten świat; Japońskie odwiedzin; Czarna dziewczyna.

Przekł. bułg.: Pustijat plaż. [Przel.] O. Todorov. Sofija 1972.

30. Ziemia Kopernika. [Album]. Tekst ... Zdjęcia: M. Rusinek-Kwilecka. Wwa: SiT 1972, 233 s.

Przekł. ang.: Land of Nicholas Copernicus. [Przel.] D. Welsh. Warsaw 1973; Land of Nicholas Copernicus. [Przel.] A.J. Jordan. New York 1973, — bułg.: Zemjata na Kopernik. [Przel.] M. Atanasova. Sofija 1972, — rum.: Pe urmele lui Copernic. [Przel.] N. Mareş. Bucureşti 1973, — szwedz.: Copernicus. Världsalittets upptäckare. [Przel.] A. Ohlmarks. Stockholm 1973, — węgier.: Kopernikusz. [Przel.] D. Csaba. Budapest 1973.

31. Raj nie utracony. [Powieść]. Wwa: LSW 1979, 336 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Przekł. ros.: Nepoterjannyj raj. [Przel.]: G. Aksenova, A. Granat. Moskwa 1983.

32. Moja wieża Babel. [Szkice literackie]. Wwa: Pax 1982, 285 s.

Zawartość: Pierwsze słowo autora. — Cz. I. Dzieje Polskiej Akademii Literatury. — Cz. II. Z historii światowego Pen-Clubu. — Cz. III. Spotkania z duchami. — Cz. IV. Spowiedź Autora. — Cz. V. Polski SEC. — Cz. VI. Na trybunach zagranicznych. — Drugie słowo autora. — Aneks.

33. Opowiadania zebrane. Wwa: LSW 1987, 605 s.

Zawartość: Wstęp, — Z barykady w dolinę głodu [poz. 12]. — Dzika plaża [poz. 29]. — Niebieskie ptaki [poz. 16, 23 (wyd. 1)]. — Inne opowiadania: z poz. 23 (wyd. 1981): Uliczka białych gołębi; Szczur; Jacek; Opowiadanie Jacka, — oraz: Dwa listy; Próg kosmosu; Niebezpieczny lot; Grobowiec farona; Słubny bukiet.

34. Klub Pod Czarną Podkową. [Powieść]. Wwa: LSW 1989, 162 s.

Przekłady

1. E. Labiche: Słomkowy kapelus. Krotoczwila w 3 aktach. Wyst. Kr., Stary T. 1947.

2. E. Scribe: Szklanka wody. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., [K. Woyciechowski] S. Ostoja. Wyst. Kr., T. Rozmaitości 1958.

Prace redakcyjne

1. O sztuce tłumaczenia. Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. 1955, 559 s.

Materiały ze Studium Przekładowego organizowanego przez Pol. PEN Club w l. 1950-1953.

2. Littérature polonaise. Red. ... [Wwa:] Ministère de la Culture et des Beaux-Arts [1972], 56 s.

3. PEN Club Polski. 1925-1975. [Red. ...]. Wwa: Wydawn. Pol. Pen Clubu 1975, 174 s.

Tytuł na okł.: Polski Pen Club. 1925-1975; tekst w jęz. pol. i ang.

4. Polski SEC. Centre Polonais de la Société Européenne de Culture. Red. ... Wwa: Wydawn. Pol. SEC.

Tekst w jęz. pol. i franc.

— Trzydziestolecie SEC. Przel.: B. Grzegorzewska, J. Lisowski, W. Sieroszewski. 1981, 170 s.

— 1976-1986. Przel. B. Grzegorzewska. 1986, 144 s.

— 1986-1990. Przel. B. Grzegorzewska. 1990, 155 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1958, 1979, 1988, 1999. — Wywiady: M.R. o swoim bohaterze, Piotrze Ozełuchu. Rozm. A. Galis. *Tyg. Il.* 1934, przedr. w: A. Galis: Poszukiwacz prawdziwej rozmowy. Wwa 1977; Rozmowa z M.R. Rozm. H. Jezierski. *Argumenty* 1970 nr 22; W. Wiśniewski. M.R. O ludziach przyjaznych. W tegoż: Tego nie dowiedzie się w szkole. Wwa 1983, przedr. w tegoż: Szukam człowieka. Pozn. 1986; Nie cierpię książek cudacznyc. Rozm. S. Atlas. *Tyg. Kult.* 1985 nr 7.

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP XX w. (W. Maciąg). — S. Furmanik, J. Sosnińska: Bibliografia utworów M.R. W: Michał Rusinek. XXXV-lecie pracy twórczej. Wwa 1959.

[Burza nad brukiem.] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1932 nr 22; F. Ciepliński. *Droga* 1932 nr 7/8; J.E. Płomiński. *Prz. Hum.* 1932 z. 2/3, przedr. w tegoż: Szukanie współczesności. Wwa 1934; J. Lorentowicz: O powieści M.R. *Świat* 1934 nr 13 [dot. też: Człowiek z bramy]; K.W. Zawodźniński: Między Kademem a Dąbrowską. W tegoż: Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich. Wwa 1937 [dot. też: Człowiek z bramy]. — [Człowiek z bramy:] E. Breiter: Dzieje Piotra Ozełucha. *Wiad. Lit.* 1934 nr 19; S. Dzikowski. *Nowa Książ.* 1934 z. 4; Z. Kowalski: Laur faszystowski i ćwieki. *Lewar* 1934 nr 5; L. Pomirowski: Nowa powieść M.R. *Pion* 1934 nr 14; J. Szczawiej. *Powst.* 1934. Druk w tegoż: Laur i cień. Wwa 1977. — [Pluton z Dzikiej Łąki:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1937 nr 12; K. Czachowski. *Pion* 1937 nr 10; L. Pomirowski. *Tyg. Il.* 1937 nr 18. — [Ziemia miodem płynąca:] E. Breiter: Ziemia urzędnicza. *Wiad. Lit.* 1939 nr 15; M. Dąbrowska. *Wiad. Lit.* 1939 nr 7; A. Jesionowski: Spowiedź porządne człowieka. *Kultura* 1939 nr 10; R. Koloniewicz: Karieta Ignacego Nawrota. *Pion* 1939 nr 10; W. Kubacki. *Nowa Książ.* 1939 z. 2. — K. Czachowski. *Warszawa* 1946 nr 5 [rec.: Pluton z Dzikiej Łąki]. — [Z barykady w dolinę głodu:] K. Czachowski: Nowa książka M.R. *Rzeczpospolita* 1946 nr 76; J. Frühling: Dokument wstrząsająco-prawdziwy. *Dz. Pol.* 1946 nr 90; W. Mach: Z doliny głodu w dzień dzisiejszy. *Odrodzenie* 1946 nr 13, przedr. w tegoż: Szkice literackie. Wwa 1971; H. Vogler: Dwa dokumenty. *Twórczość* 1946 nr 11. — K. Czachowski. *Nou. Lit.* 1947 nr 21 [rec.: Ziemia miodem płynąca]. — [Prawo jesieni:] A. Braun. *Kuźnica* 1947 nr 41; H. Markiewicz: Prawo jesieni i prawo historii. *Odrodzenie* 1947 nr 51/52. — S. Papée: Trzy spojrzenia M.R. *Dz. Lit.* 1947 nr 9. — [Prawo jesieni:] S. Papée: Dobry romans R. *Dz. Lit.* 1947 nr 19; M. Piechal. *Robotnik* 1947 nr 181; W. Żukowski: Powieść o pustym gnieździe. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 2. — [Igraszki nieba:] Z. Lichniak. *Prz. Powsz.* 1948 nr 10; J. Pytlakowski: Niedokończono dzieje ludzkie. *Nou. Lit.* 1948 nr 42. — J. Maciejewski. *Nova Kult.* 1951 nr 26 [rec.: Młody wiatr]. — [Wiosna admirała:] J.N. Kłosowski: Szaraki i karmazyny. *Kult. i Życie* 1953 nr 45; K. Budzyk, W. Natanson: Dwugłos o R. *Twórczość* 1954 z. 12, przedr. w: W. Natanson: Moje przygody literackie. Pozn. 1972; B. Dudziński: Powieść o Krzysztofie Arciszewskim. *Nova Kult.* 1954 nr 16; Z. Pędziński: Czy prawdziwe zwycięstwo? *Tyg. Powsz.* 1954 nr 18; S. Zaliwski: Opowieść o Krzysztofie Arciszewskim. *Tyg. Demokr.* 1954 nr 5; J. Dworzaczkowa: Zbyt beztrocki stosunek do prawdy historycznej. *Problemy* 1955 nr 10, polem.; T. Jodelka: O „Wiosna admirała”. *Problemy* 1956 nr 1; J. Topolski: Historyk ma także prawo oceniać powieści historyczne. *Problemy* 1956 nr 2. — [Muszkietier

z Itamariki:] M. Grabowska: Powieść historyczna R. *Nova Kult.* 1955 nr 33; W. Natanson: *Twórczość* 1955 nr 10, przedr. w tegoż: Moje przygody literackie. Pozn. 1972; J. Skórnicki. *Życie Lit.* 1955 nr 40. — W. Natanson. *Teatr* 1956 nr 2 [rec.: Jedna ojczyzna]. — [Królestwo pychy:] J. Malińska: Królestwo banalu, czyli o powieści historycznej. *Nova Kult.* 1958 nr 26; W. Natanson: Tureckie plany króla Władysława. *Twórczość* 1958 nr 10, przedr. w tegoż: Moje przygody literackie. Pozn. 1972; M. Ruszczyk: Mit i prawda o Rzeczypospolitej kozackich wojen. *Orka* 1958 nr 30; S. Sapała: Prawda historyczna i „pokrępienie serc”. *Tyg. Demokr.* 1958 nr 28; [Z. Zabicki] (z.z.): Romans profesorski. *Życie Lit.* 1958 nr 40. — [Burza nad brukiem.] A. Hamerliński: Wznowienie książek M.R. *Orka* 1959 nr 24 [dot. też: Człowiek z bramy]; T. Jodelka: Historyczna powieść współczesna M.R. *Nowe Książ.* 1959 nr 8. — Michał Rusinek. XXXV-lecie pracy twórczej. Wwa: LSW 1959, 54 s. [tu art. i wspomnienia: A. Olcha: M.R., pisarz i działacz; S. Furmanik: Szkice do portretu; W. Natanson: Nowoczesna trylogia historyczna; M. Lepecki: Na marginesie „Muszkietiera z Itamariki”; M. Kościelniak: Wspomnienie z obozu; Głosy krytyki o utworach M.R.]. — J. Szczawiej: Kto powie inaczej: skłamię; Wiosna admirała. W tegoż: Owoc dobrego i złego. Wwa 1959 [rec.: Z barykady w dolinę głodu; Wiosna admirała]. — W. Billipi: Dla młodzieży? *Nowe Książ.* 1960 nr 22 [rec.: Zielone złoto]. — [Niebieskie ptaki:] W. Natanson: Opowieść narastająca. *Nova Kult.* 1961 nr 9; W. Natanson: *Życie Lit.* 1961 nr 33; Z. Skierski: Książka, w której bije serce. *Śl. Powsz.* 1961 nr 59. — [Malowane życie:] L.M. Bartelski. *Kultura* 1965 nr 37; A. Chruszczyński: W jakim kolorze? *Tyg. Kult.* 1965 nr 46; K. Dąbrowska: Malowane od niechęcia. *Twórczość* 1965 z. 10; H. Zaworska: Proza bezprezjencyjna. *Nowe Książ.* 1965 nr 17, przedr. w: Proza, poezja 1965. Wwa 1966. — Z. Pędziński: W szkole Krzyszczyńskiego. *Tyg. Kult.* 1965 nr 43 [rec.: Trylogia historyczna o Krzysztofie Arciszewskim]. — A. Hamerliński: M.R. *Tyg. Kult.* 1966 nr 51. — W. Sadkowski: R. notatnik podróży. *Nowe Książ.* 1968 nr 23 [rec.: Kolorowe podróże]. — [Opowieści niezmyślone:] M. Kaflik: Czas ocalony. *Kierunki* 1969 nr 50; Z. Kwiatkowski: Pisarz i urzędnik doskonały. *Życie Lit.* 1969 nr 44; L.M. Bartelski: Warszawa literacka. *Widnokręgi* 1970 nr 1; W. Natanson: Obóz, Kraków, podróże. *Twórczość* 1970 nr 4; W. Sadkowski: Wspomnienia literackie R. *Nowe Książ.* 1970 nr 5; J. Termer: Życiorys pisarza. *Kultura* 1970 nr 46. — [Dzika plaża:] A. Hamerliński: Skromny plon wielkich wojażów. *Tyg. Kult.* 1971 nr 6; W. Natanson: Akcenty psychologiczne. *Kultura* 1971 nr 8. — W. Sadkowski: Rusinek. Wwa: Ag. Aut. 1971, 52 s., przekł. franc.: [Przel.] B. Grzegorzewska. Varsovie 1985. — W. Natanson: O Krzysztofie Arciszewskim. W tegoż: Moje przygody literackie. Pozn. 1972 [dot.: Trylogia historyczna o Krzysztofie Arciszewskim]. — [Opowieści niezmyślone:] J. Koprowski: Wspomnienia R. *Literatura* 1975 nr 41; W. Natanson: Beletrysta pamiętnikarzem. *Nowe Książ.* 1975 nr 24. — [Raj nie utracony:] T. Błażejewski: Romans heroiczno-miłosny. *Życie Lit.* 1980 nr 17, przedr. w tegoż: Literatura jak literatura. Łódź 1987; J. Koprowski: Romans na cztery fajerki. *Nowe Książ.* 1980 nr 6. — J. Maruszewski: Opowiadania dalekie i bliższe. *Nowe Książ.* 1981 nr 14 [rec.: Niebieskie ptaki i inne opowiadania]. — [Moja wieża Babel:] W. Smaszcz: Spotkania w czasie. *Kierunki* 1983 nr 21; W. Szturc: M.R. świadectwa z przeszłości PAL i PEN-Clubu. *Nowe Książ.* 1984 nr 3. — [Opowiadania zebrane:] M. Jentyś: Nie zamknięty rachunek. *Nowe Książ.* 1987 nr 10; J. Koprowski: Nad tekstami R. *Perspektywy* 1987 nr 33; T.J. Zolciński: Opowieści wiarygodne. *Śl. Powsz.* 1987 nr 187; T. Olszewski: Wierność tradycji. *Życie Lit.* 1988 nr 7.

M.K.-K.

RUSTECKI Wiesław

ur. 1929

Pseud.: Dragan Wasojewicz; (Kurz.); rust.; Rust.; T. Kurzawa; Tomasz Kurzawa; W.R.; Wuer.

Poeta, tłumacz.

Urodzony 20 września 1929 w Warszawie; syn Jana Rusteckiego, robotnika, działacza KPP, i Leokadii z domu Cierlica, urzędniczki. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie i tu w 1943 ukończył szkołę powszechną, a następnie uczył się w Miejskiej Szkole Handlowej. Po zakończeniu II wojny światowej uczęszczał do Miejskiego Gimnazjum Mechanicznego (do 1946) i do Liceum Pedagogicznego (1947-48) w Warszawie. Należał do ZWM (1945-48) i ZMP (1948-56). W 1948-50 uczęszczał do Studium Przygotowawczego na Wyższe Uczelnie. Debiutował w 1949 wierszem pt. „Salut”, ogłoszonym w *Trybunie Wolności* (nr 31). Należał do Koła Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP, od 1950 był członkiem ZLP. W 1950-53 studiował historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. W 1951-55 należał do zespołu redakcyjnego pisma *Po prostu*. W 1955 został członkiem PZPR. W tymże roku ożenił się z Anną Spłocharską, historykiem sztuki. W 1955-65 pracował w Agencji Robotniczej; w tym czasie ogłaszał liczne reportaże i felietony w wojewódzkich gazetach partyjnych (pod pseud. Tomasz Kurzawa). W 1959-70 współpracował z czasopiśmie *Kultura i Życie*. W latach sześćdziesiątych rozpoczęła amatorską twórczość malarską (malarstwo pejzażowe); w 1964 miał pierwszą wystawę indywidualną. Od 1964 uczył się języka serbsko-chorwackiego i wielokrotnie wyjeżdżał do Jugosławii; zajmował się tłumaczeniem i popularyzacją w prasie poezji czarnogórskiej. W 1965 wszedł w skład zespołu redakcyjnego tygodnika *Argumenty*, na którego łamach publikował wiersze, przekłady, reportaże i opowiadania, a także cykle felietonów: w 1973-74 pt. „Drzwi do lasu”, w 1975-76 pt. „Bratek do kozucha”. Równocześnie w 1969-72 pracował w redakcji organu teoretycznego i politycznego Komitetu Centralnego PZPR, *Nowe Drogi*. Współpracował też z czasopismami *Kultura i Ty* (m.in. felietony w 1970-77) oraz z *Baranami* (1974-85). W 1976 był jednym z założycieli Grupy Poetów i Malarzy „Łazienki”. W 1981-83 miał kolejne, indywidualne wystawy malarskie. W 1986-90 był członkiem redakcji tygodnika *Głos Robotników*. W 1992 wystąpił z nowego ZLP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Skrzydła. Wiersze 1949-1956. Wwa: PIW 1957, 79 s.
2. Podróż cisz. Wiersze z lat 1957-1959. Wwa: PIW 1959, 54 s.
3. Brama snu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1962, 48 s.
4. Drzwi (w jednej odsłonię). [Współaut.:] M. Żewicki. Wwa 1970, 23 s. Dod. mies. *Kultura i Ty* nr 12.

5. Złoty kurz. (Ballada o Koperniku w 6 scenach z prologiem). Wwa 1971, 24 s. Dod. mies. *Kultura i Ty* nr 11.

6. Błazen Księcia Jegomości. (Baśń sceniczna). W: Błazen Księcia Jegomości. Szpilki na podwieszczorek. Wwa 1977, 48 s. Dod. mies. *Kultura i Ty* nr 2.

7. Sandomierz. Szkic do poematu. Wwa: Nakł. autora 1987, 10 s.

8. Tamo živi vjetar. Pjesme. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1989, 23 s.

Wiersze zebrane w jęz. pol., serb. i maced.

Nadto wg inf. S. Marcza-Oborskiego: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. (Bibliografia dramatu polskiego 1765-1964. T. 3). [Wwa] 1972 w rękopis: Pułapka. Dramat w 1 akcie, — Samotność bez raju. Sztuka w 3 aktach, — Władza na ulicy. Reportaż dramatyczny. Powst. ok. 1956 w 1 akcie.

Nadto scenariusze filmów dokumentalnych o Pecczu: Peczu. Ekran. 1964, — o Czarnogórze: Drogi do Baru. Ekran. 1973, — Wspomnienie o Niegošu. Ekran. 1978.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1999, — SWPP 2 (E. Głębička). [Skrzydła.] B. Biernacka. *Nowe Książ.* 1957 nr 12; A. Śluciki: Debiut W.R. *Twórczość* 1957 nr 10/11. — [Podróż cisz.] B. Biernacka: Refleksja i urzeczenie. *Współczesność* 1960 nr 8; A. Śluciki. *Orka* 1960 nr 7. — J. Brzostowska: Motywy i wartości. *Nowa Kult.* 1962 nr 28 [rec.: Brama snu]. J.Z.

RUTH Marian

zob. BUCZKOWSKI Marian Ruth

RUTHA Bogdan

1920-1983

Do 1945 forma nazwiska: Ruta.

Prozaik, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 17 czerwca 1920 w Poznaniu; syn Stanisława Ruthy, właściciela ziemskiego, i Heleny z Borkiewiczów. Dzieciństwo spędził w Jarocinie, następnie w Rabce i od 1929 w Poznaniu. W 1934 zamieszkał z rodziną w zakupionym folwarku Nowa Wieś pod Lednogórą, a uczył się w gimnazjum z internatem w Trzemesznie. W 1936 zachorował na gruźlicę i po zdaniu przyspieszonej matury w trybie eksternistycznym wyjechał w 1937 na leczenie do Davos w Szwajcarii. W 1938 przeniósł się do Lozanny, gdzie rozpoczął studia medyczne na tamtejszym uniwersytecie. W tym okresie nawiązał współpracę z Międzynarodowym Komitetem Pomocy Hiszpanii Republikańskiej; uczestniczył w przerzutach przez granicę w Pirenejach ochotników i rannych, współpracował także z republikańskim wywiadem. W lecie 1939 powrócił

do Polski. W okresie okupacji niemieckiej musiał się ukrywać z powodu odmowy podpisania volkslisty. Dłużej przebywał w Zakopanem, gdzie wstąpił do Związku Walki Zbrojnej; m.in. organizował przerzuty członków ruchu oporu na Węgry i Słowację. Od wiosny 1940 przebywał kolejno w Piotrkowie Trybunalskim, Borzęcinie, Gnieźnie i Warszawie. Tu kontynuował na Tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich rozpoczęte w Szwajcarii studia medyczne; ukończył je w 1944. Utrzymywał się z handlu i gry na perkusji w lokalach rozrywkowych, a w ostatnich miesiącach wojny pracował jako asyent lekarza w Gnieźnie. W 1945-48 mieszkał kolejno w Łodzi (był kierownikiem kabaretu), Piotrkowie Trybunalskim i Kaliszu; podejmował różne prace. Następnie zamieszkał w Poznaniu. Przez krótki okres pracował w laboratorium analitycznym w Zakładzie Psychiatrycznym w Dziekanówce pod Gniezmem. Następnie przeszedł na rentę dla zasłużonych, przyznaną przez Radę Ministrów. W 1949 ożenił się z Romaną Babińską, lekarzem (rozwód 1969). Od 1949 w ramach prac zleconych tłumaczył dla Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich literaturę fachową z zakresu medycyny. Debiutował w 1954 recenzją przekładu powieści T. Manna pt. „Czarodziejska Góra”, opublikowaną w *Tygodniku Powszechnym* (nr 40), a w następnym roku ogłosił w *Życiu Literackim* pierwsze utwory prozą pt. „Opowieści z Czarodziejskiej Góry” (nr 34, 35). W 1962 został członkiem ZLP. Utwory prozą drukował na łamach wielu czasopism, m.in. w *Nurcie* (1965-66, 1969, 1974, 1976, 1979, 1984), *Przekroju* (1973, 1978-85, z przerwami) i *Literaturze* (1976-77, 1979). Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk radiowych i Zachodnią Agencją Prasową. W 1983 zawarł związek małżeński z Ewą Szeredą, primo voto Wojnowską. W tymże roku otrzymał nagrodę Wojewody Poznańskiego w dziedzinie upowszechniania kultury za rok 1980. Był członkiem Union Mondiale des Écrivains-Médecine-Pologne (Międzynarodowa Unia Lekarzy-Pisarzy). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1978) i Odznaką Honorową m. Poznania (1978). Zmarł 29 maja 1983 w Puszczkówkę pod Poznaniem; pochowany w Rogalinu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowieści z Davos. [Powieść]. Powst. ok. 1954. Wyd. Łódź: WŁ 1960, 218 s. Wyd. 2 tamże 1984.

2. W Hiszpanii o świcie. [Powieść]. Wwa: PIW 1967, 257 s. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1986.

3. Misja o północy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 316 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1978.

Przekł. niem.: Mission um Mitternacht. [Przel.] Ch. Mückenberger: Berlin 1974; wyd. nast. Dortmund 1974. Adapt. tv (łącznie z opowiadaniem Przyjęcie w Angletterre [poz. 8]): Misja. Serial telewizyjny w 5 odcinkach. Adapt.: M. Komar. TV 1980.

4. Wyspa psów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 303 s. Wyd. 2 tamże 1977.

5. Nasze ciekawe czasy. [Opowiadania]. Kr.: WŁ 1972, 308 s.

Zawartość: „Hotel Pięknych Kobiet”; Cudzoziemiec; Kurczak à la Maison d'Or; Popołudnie w Monachium; Jeden długi dzień; Komoda z płonącego mahoniu; „Cassino”; Mieszkanie; Miniatura księżniczki Kutuzow.

6. Szczurzy pałac. [Powieść]. Kr.: WŁ 1973, 573 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzupeł. Pozn.: WP 1977; wyd. 3 popraw. i poszerz. Kr.: WŁ 1980, wyd. 4 popraw. i poszerz. tamże 1988.

7. Dozorcy słowików. [Powieść]. Kr.: WŁ 1974, 257 s.

8. Sala pełna księżyców. Dwie opowieści. Pozn.: WP 1975, 228 s. Wyd. 2 poszerz. z podtyt. Trzy opowieści tamże 1979, 316 s.

Zawartość: Sala pełna księżyców; Przyjęcie w Angletterre [por. poz. 3]. – W wyd. 2 dodano: Miniatura księżniczki Kutuzow [poz. 5].

9. Cudowne wspaniałe życie. [Powieść]. Pozn.: WP 1978, 284 s. Wyd. 2 tamże 1981.

10. Lawendowe wzgórze. [Powieść]. Powst. przed 1983. Wyd. Wwa: Czyt. 1987, 610 s.

11. Przyjęcie w „Angletterre”. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1983, 277 s.

Zawartość: Przyjęcie w „Angletterre” [poz. 8], – z poz. 5: „Hotel Pięknych Kobiet”; Cudzoziemiec; Kurczak à la Maison d'Or; Miniatura księżniczki Kutuzow.

12. Zimowy spacer. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1989, 357 s.

Zawartość: Zimowy spacer [powst. przed 1983], – z poz. 5: Komoda z płonącego mahoniu; „Cassino”; Mieszkanie.

Słuchowiska radiowe, m.in. (wg inf. autora): Wojna w Hiszpanii. [Powieść radiowa]. Radio 1964. – Szpieg. Radio 1967. – Ta historia z psem na Morzu Śródziemnym. Radio 1967.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1967, 1968. – Bogdan Rutha o sobie. *Głos Wielkop.* 1967 nr 54. – Wywiady: O pomoc do głowy... Rozm. K. Meloch. *Argumenty* 1973 nr 5; „Miłość potrafi zatrzymać czas...”. Rozm. Z. Kościelak. *Głos Wielkop.* 1975 nr 207; Słychać tylko bomby... Rozm. E. Sabelanka. *Polityka* 1981 nr 5, przedr. w teście: W kręgu wywiadów. Pozn. 1987.

PSB (K. Urbanowicz). – RL 1983 (A. Biernacki). [W Hiszpanii o świcie:] F. Fornalczyk: O humanistycznych racjach wojny hiszpańskiej. *Gaz. Pozn.* 1967 nr 209; W. Maciąg: W żołnierskich mundurach. *Życie Lit.* 1967 nr 43; D. Knysz-Rudzka: Jedna noc z hiszpańskiej wojny. *Współczesność* 1968 nr 1; J. Mańkowski: Trzej w Hiszpanii. *Nurt* 1968 nr 49. – [Misja o północy:] W. Kaczocho: Sensacyjny żywot konspiratora. *Tyg. Kult.* 1970 nr 27; J. Marx: *Nowe Książ* 1971 nr 9; F. Fornalczyk: Dobry człowiek jako ofiara i mści-

ciel. *Mies. Lit.* 1972 nr 7 [dot. też: Wyspa psów]. — [Wyspa psów:] J. Gondowicz: Sondaż dziwności. *Kultura* 1972 nr 14; T. Grabowski: Obsesja lęku i sensacja. *Nowe Książ.* 1972 nr 15. — J. Solecki. *Nowe Książ.* 1972 nr 2 [rec.: Nasze ciekawe czasy]. — [Szczurzy pałac:] S. Zieliński. W obliczu prawd ostatecznych, czyli faustowanie. *Nowe Książ.* 1973 nr 23, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1978; T. Fredro: „Szczurzy pałac” — niewątpliwie wydarzenie. *Nurt* 1974 nr 2. — [Misja o północy:] K. Nowicki: Pomysły jak błyskawice. *Fakty* 1974 nr 28; J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1974 nr 6. — [Dozorcy słowików:] B. Dopard: Rękopis znaleziony w sanatorium albo melodramat zwycięski. *Życie Lit.* 1975 nr 32; F. Fornalczyk: Mifosna baśń ze smutnym zakończeniem. *Nurt* 1975 nr 7. — [Sala pełna księżyców:] R. Olczak: Dyskretny urok luksusowych wnętrz. *Mies. Lit.* 1976 nr 12; J. Tarczałowicz: Przechadzki i rozmowy. *Życie Lit.* 1976 nr 28. — T.J. Żółciński: Okrucieństwo szczurzego pałacu. *Argumenty* 1977 nr 43 [rec.: Szczurzy pałac]. — [Cudowne wspaniałe życie:] W. Wyskiel. *Życie Lit.* 1978 nr 47; M. Fałn: „Choć raz zgruntuwać”. *Nowe Książ.* 1979 nr 6. — T. Lewandowski. Ludzie, szczury i tradycje. *Literatura* 1979 nr 4. — [Cudowne wspaniałe życie:] B. Szwedek: „Jestem starym zasłużonym zwyrodniałcem”. *Nurt* 1979 nr 2; T.J. Żółciński: Gdzie jesteś Adamie? *Mies. Lit.* 1979 nr 4. — A. Myszkowski: Nieco cyniczny Europejczyk. *Mies. Lit.* 1980 nr 6. — K. Urbanowicz: Dłaczego po przeczytaniu „Czarodziejskiej Góry” Tomasz Manna sięgam po „Opowieści z Davos”. *B.R. Prz.* Tyg. 1982 nr 38. — G. Banaszkiewicz. *B.R. Kron. M. Pozn.* 1984 nr 1/2. — [Przyjęcie w „Angleterre”:] A. Budzyński: Wytworzone przyjęcie w podminowanym hotelu. *Nowe Książ.* 1984 nr 5; M. Obarski: Między walcem a marszem. *Nurt* 1984 nr 7. — K. Urbanowicz: Przeżyć i opisać. (O życiu i twórczości B.R.). *Nurt* 1984 nr 4. — K. Urbanowicz: Sanatorium na wulkanie i młodzieńcze odkrycia. *Wprost* 1984 nr 46 [rec.: Opowieści z Davos]. — K. Urbanowicz: Tropem zdarzeń minionych. *Wprost* 1984 nr 13 [rec.: Przyjęcie w „Angleterre”]. — M. Obarski: Wybrańcy choroby. *Nurt* 1985 nr 4 [rec.: Opowieści z Davos]. — T.J. Żółciński. *Nowe Książ.* 1988 nr 2 [rec.: Lawendowe wzgórze]. — T. Wach: Skomplikowany spacer. *Nowe Książ.* 1989 nr 9 [rec.: Zimowy spacer].

B.M.

RUTKOWSKI Krzysztof ur. 1953

Pseud.: A.J. Rembowski; A. Skinder; Adam Julian Rembowski; Antoni Skinder; Jean-Marie Reauville; Ludwik Ostyk-Narbutt; M. Parent; Maria Claire Reauville; Marian Gorecki; Michał Parent; Michel Parent.
Historyk literatury, eseista, publicysta.

Urodzony 21 listopada 1953 w Warszawie; syn Edwarda Rutkowskiego, kierowcy, i Franciszki z Pawlików, szatniarki. Po zdaniu w 1972 matury w XXXVII Liceum Ogólnokształcącym im. J. Dąbrowskiego w Warszawie, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutował w 1975 artykułem pt. „Problemy „teatru otwartego”, ogłoszonym na łamach miesięcznika *Poezja* (nr 3). Po uzyskaniu w 1977 magisterium, pracował na Wydziale Polonistyki UW kolejno na stanowisku asystenta i starszego asystenta. Rozwijając twórczość krytycznoliteracką publikował recenzje i artykuły literackie, m.in. w *Literaturze* (1976-81), *Miesięczniku Literackim* (1976-82), *Regionach* (1976-79, 1982) i *Przeglądzie Humanistycznym* (1977-80, 1982). W 1977 ożenił się z Ewą Proćko, filologiem. W 1980-81 wchodził w skład redakcji

miesięcznika krytycznego *Meritum*. W 1982 ogłosił artykuły w niezależnym piśmie literackim *Wezwwanie* (pod pseud. Marian Gorecki). W tymże roku doktoryzował się na UW na podstawie rozprawy pt. „Romantyczna koncepcja „poezji czynnej” Mirona Białoszewskiego i Edwarda Stachury” (promotor doc. Eugeniusz Czapelewicz), po czym kontynuował pracę naukowo-dydaktyczną na stanowisku adiunkta. W 1984 wyjechał na stałe do Paryża. W 1984-86 pracował w Radiu Wolna Europa. W 1985 prowadził w Institut Catholique de Paris cykl wykładów zatytułowany „Mickiewicz i arcydzieła polskiego romantyzmu”, a w 1986 w Centre Georges Pompidou wykłady o powstawaniu arcydzieł polskiej literatury romantycznej w Paryżu. W 1985-87 redagował dodatek pt. *Kontakt Literacko-Artystyczny* w wydawanym w Paryżu miesięczniku *Kontakt*; w piśmie tym jednocześnie publikował (pod pseud.: Adam Julian Rembowski, Antoni Skinder, Jean-Marie Reauville, Ludwik Ostyk-Narbutt, Michel Parent) artykuły i recenzje literackie. W tym samym czasie ogłaszał też artykuły w paryskich *Zeszytach Literackich* (1985, 1988-92; tu w 1990-92 cykl artykułów pt. „Ostatnia dekada”), *Kulturze* (1986-88, 1990) i *Zeszytach Historycznych* (1986, 1988). W 1986-87 należał do współorganizatorów wystawy poświęconej 40-leciu *Kultury* paryskiej i Instytutu Literackiego w Paryżu. W 1986-91 pracował na stanowisku redaktora programu pt. „Paris-Varsovie” w telewizji francuskiej „La Sept/Arte”. Jednocześnie w 1988 prowadził seminarium doktoranckie w École des Hautes Études en Sciences Sociales, na temat sekt mistycznych we Francji i Koła Sprawy Bożej Andrzeja Towiańskiego, a w 1988/89 w Institut Catholique de Paris dwa cykle wykładów: o twórczości Adama Mickiewicza od „Dziadów” do „Pana Tadeusza” oraz „Wizja Europy w prelekcjach paryskich Mickiewicza”. W 1989 podjął stałą współpracę z *Gazetą Wyborczą*, publikując cykl felietonów pt. „Paryskie pasaż”, a od 1994 zamieszczał w dodatku *Życia Warszawy* pt. *Ex Libris* cykl felietonów zatytułowany „Raptularz końca wieku”. W 1990-92 wykonywał prace redakcyjne i edytorskie dla wydawnictwa Édition du Dialogue oraz dla oficyny Éditions Noir sur Blanc. W 1991 podjął pracę jako redaktor w Radio France International. W tymże roku rozpoczął współpracę z Komitetem Naukowym Akt Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. Powstałe w tym czasie artykuły literackie publikował w czasopismach krajowych *Twórczość* (1991, 1993, 1995), *Dialog* (1992), *Teksty Drugie* (1993). W 1992/93 i 1993/94 prowadził na Université Paris VIII seminarium dla doktorantów pt. „Mickiewicz i Francuzi. Skutki obecności „obcego” w Collège de France dla kultury francuskiej w czasach monarchii Ludwika Filipa”. W 1996 habili-

tował się w Instytucie Badań Literackich PAN w Warszawie na podstawie książki pt. „Stos dla Adama, albo kacerze i kapłani”. W 1997 zaczął publikować cotygodniowe kroniki pt. „Paryskie pasaże” i „Raptularz końca wieku” w dodatku dziennika *Rzeczpospolita* pt. *Plus-Minus*. Mieszka w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ani było, ani jest. Szkice literackie. Wwa: Czyt. 1984, 223 s.

Zawartość: Język i fikcja. — Kryzys literatury wyłączonej: Czy śpiącego można obudzić grzeczniej? [dot. języka teoretyczno-krytycznoliterackiego]; Martwy język [dot.: A. Kuśniewicz: Lekcja martwego języka]; Historia szaleństwa w wieku średnim [dot.: J. Krzyszoń: Obłęd]. — Sprawa powieści figuratywnej: W bezgłosie [dot.: J. Drzeżdżon: Upiory, Oczy diabła, Wieczność i młodość]; Figuratywne powieści Srokowskiego [dot.: Przyjść, aby wolać; Fatum]. — Długi oddech: Sprawa powieści plebejskiej [dot.: A. Ulman: Cigi de Montbazon]; Przytomny uczestnik rozmowy [dot.: R. Schubert: Panna Li-lianka]; Miasto i literatura [dot. twórczości M. Białoszewskiego]; Poeta jak nikt [dot. twórczości E. Stachury]. — Ani było, ani jest.

2. Przeciw (w) literaturze. Esej o „poezji czynnej” Mirona Białoszewskiego i Edwarda Stachury. Bydż.: Pomorze 1987, 267 s.

3. Braterstwo albo śmierć. Zabijanie Mickiewicza w Kole Bożym. [Szkice literackie]. Paryż: Libella 1988, 278 s. Wyd. nast.: [Kr.:] OL* 1988; Gdańsk: „słowo/obraz terytoria” 1999.

Zawartość: Cz. I: Cierpienia Marii Rutkowskiej w domu Le-moine; Człowiek nowej epoki. — Cz. II: Odkrycie brata Goszczyńskiego; Śmierci nie ma. — Cz. III: Święto Dziadów na cmentarzu Montmartre; Spisek Pilchowskiego. — Cz. IV: Sen siostry Karoliny; Rozłam. Nagroda im. Kościelskich w Genewie w 1989.

4. Męczennice z Saint-Denis. [Opowiadania]. Wwa: Fundacja Büchnera 1991, 136 s.

Zawartość: Głos z cmentarza zamiast wstępu; Fénéon, najkrócej; Księga powtórnego przejścia; Ostatni katar; Był Barthes, Młody Sartre; Męczennice z Saint-Denis; Jak z tego wybrnąć?; Hrabina wyszła z domu; Oko okrucieństwa; Sobowtór z ulicy Krymskiej; Beckett, syn Prousta; Leiris; M.Y.; Ragazzi i nimfa; Starość Brigitte Bardot; Ciup Vanesy Paradis; Wólka Nadmarnańska; Nagrody i skandale; „Fanfan” i trójca Larousse; Niedźwiedź i ropucha; Lornetka Gombrowicza.

5. Stos dla Adama, albo kacerze i kapłani. Studium w czternastu odsłonach o sporze Zmartwychwstańców z Towiańczykami. Wwa: Bellona, Wydawn. Fundacji „Historia pro futuro” 1994, 235 s.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Przygotowanie; Prolog. — Cz. I. Niedokończony poemat księdza Kajsiwca [7 odsłon]. — Cz. II. Dowód naukowy Piotra Semenki na istnienie diabła [7 odsłon].

6. Paryskie pasaże. Opowieść o tajemnych przejściach. Gdańsk: „słowo/obraz terytoria” 1995, 265 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1995.

Zawiera cotygodniowe felietony, nadsyłane z Paryża, druk w *Gaz. Wyborczej* w częściach: Otwarcie; Cz. 1. Pasaże ulicz-

ne; Cz. 2. Pasaże podejrzane; Cz. 3. Pasaże modne; Cz. 4. Pasaże diabelskie; Próba wyjścia.

Według inf. w poz. 9; tom 1 cyklu *Paryskie pasaże*. Przekł. franc.: Les passages parisiens. Chroniques d'un écrivain. [Przet.] F. Laurent. Paris 1998.

7. Mistrz. Widowisko. [Dramat o A. Mickiewiczu]. Gdańsk: „słowo/obraz terytoria” 1996, 196 s.

Zawartość: Cz. 1. Przygotowanie [esej o kontaktach A. Mickiewicza z franc. policją, towiańczykami oraz o kobietach w życiu poety, s. 9-82]; Cz. 2. Dramat (Scena I-XXI) literacka wizja hist. wydarzeń z życia A. Mickiewicza, s. 83-190.

8. Raptularz końca wieku. Gdańsk: „słowo/obraz terytoria” 1997, 328 s.

Zawiera 106 krótkich felietonów w częściach zatytułowanych: Zale; Snitki; Zary; Pary; Psoty; Popitki; Jeki; Formy; Trwogi; Blegi; Widzenia; Bryzgi; Dumki.

Według inf. w poz. 9; tom 2 cyklu *Paryskie pasaże*. Przekł. niem.: Notizen am Ende des Jahrhunderts. Aufzeichnungen eines Flaneurs. [Przet.] N. Kozłowski. Hamburg 1999.

9. Śmierć w wodzie. Proza. Gdańsk: „słowo/obraz terytoria” 1998, 249 s.

Zawiera 399 notatek. — Według inf. na książce: tom 3 cyklu *Paryskie pasaże*.

10. Xiężniczka. Miejsce Xawery Deybel w rodzinie Mickiewiczów. [Szkic historycznoliteracki]. Lubl.: Wydawn. UMCS 1998, 44 s.

11. Książę bezdomny. Lubl.: Wydawn. UMCS 1999, 225 s.

Zawiera 37 esejów na tematy dotyczące literatury (m.in. A. Mickiewicza, E. Stachury), teatru (m.in. J. Grotowskiego) oraz różnych problemów współcz. cywilizacji.

Rozprawy i szkice w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Pozaliteracka koncepcja poezji. (Granice poezji jako literatury). *Prz. Hum.* 1977 nr 9 s. 127-142. — Czas, świat i rzeczywistość w całej jaskrawości. *Mies. Lit.* 1978 nr 2 s. 39-48 [dot. E. Stachury]. — Gatunki śmiechu a komizm. *Prz. Hum.* 1978 nr 5 s. 168-176. — Literatura współczesna a kierunki badawcze. *Prz. Hum.* 1979 nr 3 s. 53-69. — Teoria poezji mesjanistycznej w prelekcjach paryskich [A. Mickiewicza]. (Zarys problematyki). *Prz. Hum.* 1980 nr 6 s. 119-136. — Co to jest „poezja czynna”? *Poezja* 1981 nr 8 s. 48-64 [dot. E. Stachury]. — Literatura polska pod koniec wieku. (Zagadnienia języka). W: Licytacja. Wwa 1981 s. 181-208. — Białoszewskiego – wypowiedź i teatr. *Mies. Lit.* 1982 nr 1/5 s. 60-70. — Literatura współczesna jako zjawisko historyczne. Cz. 1-2. *Prz. Hum.* 1982 nr 1/2 s. 45-62; 1983 nr 1/2 s. 23-44. — Wielogłosowość wypowiedzi Białoszewskiego. *Twórczość* 1983 nr 9 s. 39-55. — Poetyka i metempsychoza. (Przyczynek do dziejów towianizmu). *Twórczość* 1984 nr 3 s. 89-103. — Miron Białoszewski: powierzchnia i istota. *Kultura*, Paryż 1985 nr 10 s. 104-115. — Zygmunt Haupt: władca słów i pierścieni. *Kontakt*, Paryż 1986 nr 10 s. 56-68 [dot.: Z. Haupt: Pierścień z pa-

pięru; podp.: Adam Julian Rembowski]. — Zapomniany więzień. *Kontakt*, Paryż 1986 nr 11 s. 93-101 [dot. W. Łukasiewskiego; podp.: Ludwik Ostycki-Narbutt]. — Czesław Straszewicz: turyści i bogowie. *Kontakt*, Paryż 1986 nr 9 s. 81-92 [podp.: Adam Julian Rembowski]. — Najniższy sługa rosyjskich carów. (Andrzej Towiański i Rosja). *Zesz. Hist.*, Paryż 1987 z. 79 s. 197-212. — Pracownicy antychrysta. *Kontakt*, Paryż 1987 nr 1/2 s. 126-132 [dot. poglądów religijnych A. Wata; podp.: Adam Julian Rembowski]. — Literatura bez granic i cenzura. W: „Kultura” i jej krąg 1946-1986. Lubl. 1995 s. 109-130. — Tajemnica Xawery [Deybell]. *Res Publica Nowa* 1997 nr 12 s. 29-43. — Kiedy ciało było słowem. Kilka uwag o czynieniu poezji. *Kresy* 1998 nr 2 s. 72-100 [dot. A. Mickiewicza]. — W jakiego Boga wierzył Mickiewicz? *Tygiel Kult.* 1998 nr 11/12 s. 14-29. — W stronę poezji czynnej. Adam Mickiewicz w Collège de France. *Zesz. Hist.*, Paryż 1998 z. 123 s. 49-65.

Przekłady

1. D. Beauvois: Polacy na Ukrainie 1831-1863. Szlachta polska na Wołyniu, Podolu i Kijowszczyźnie. Przel. z franc.: E. i K. Rutkowsy. Przedm.: K. Pomian. Paryż: Inst. Lit. 1987, 294 s.

2. P. Wandycz: Z dziejów dyplomacji. Przel. z ang. i franc.: T.S. i ... Londyn: Polonia 1988, 154 s. Wyd. nast.: Wr.: Universitas* 1989.

W przekł. K.R. z jez. franc. esej: Polska wobec polityki locarńskiej Brianda, s. 71-89.

3. E. Laurent: Moskwa na Wall Street. [Przel. z franc.: A. Mietkowski oraz K. i E. Rutkowsy]. Wwa: PoMost* 1989, 157 s. Przedr. zob. poz. 4.

4. K. Sanducci: Wielki bief. Rzecz o Gorbaczowie; E. Laurent: Moskwa na Wall Street. [Przel. z franc.: A. Mietkowski oraz K. i E. Rutkowsy]. Wr.: Ag. Inf. Solidarności Walczącej* 1989, 71 + 157 s.

5. D. Beauvois: Walka o ziemię. Szlachta polska na Ukrainie prawobrzeżnej pomiędzy caratem a ludem ukraińskim 1863-1914. Sejny: Pogranicze 1996, 302 s.

6. J.D. Bauby: Skafander i motyl. [Powieść]. Gdańsk: „słowo/obraz terytoria” 1997, 127 s.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. E. Stachura: Poezja wybrane. Wybór, oprac. i wstęp ... Wwa: LSW 1980, 148 s.

2. Marksizm, kultura, literatura. Praca zbiorowa pod red. B. Owczarka i ... Wwa: PIW 1982, 314 s.

3. Polskie koncepcje teoretycznoliterackie w wieku XIX. Antologia. Pod red. E. Czuplewiczka i ... Wwa: Wydawn. UW 1982, 335 s., powiel.

4. E. Stachura: Poezja i proza. Kom. red.: H. Bereza, Z. Feddecki, ... Wstęp ... Pośl.: H. Bereza. T. 1-5. Wwa: Czyt. 1982, 461 + 422 + 382 + 269 + 468 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1987.

5. A. Wat: Pisma wybrane. Oprac. [filologiczne, rekonstrukcja tekstów] ... Londyn: Polonia.

T. 1. Świat na haku i pod kluczem. Eseje. 1985, 241 s. Wyd. inne [Kr.]: „X” 1988. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1991.

Wyd. częściowe: pt. Pisma wybrane. Wwa: Reduta* 1986, 122 s.; pt. Rapsodie polityczne. Eseje. Wwa, Wr.: Wers* 1987, 105 s.

T. 2. Dziennik bez samogłosek. 1986, 225 s. Wyd. inne [Kr.]: OL* 1987. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1990.

Zawartość: Moralia; Dziennik bez samogłosek; Kartki na wierzchu.

T. 3. Ucieczka Lotha. Proza. 1988, VIII, 223 s. Wyd. inne [Kr.]: Margines* 1989.

Zawiera utwory w działach: Z wczesnych opowiadań; Bezrobotny Lucyfer (Opowieści); Ucieczka Lotha; Opowiadania z notatników; Apendyks.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank, 1999. — Wywiad: Chodzenie po linie. Rozm. Z. Baron. *Rzeczpospolita* dod. *Plus-Minus* 1994 nr 26, przedr. w: Z. Baron: Apokalipsa i nadzieja. Kr. 2000.

LPD.

[Ani było, ani jest.] K. Pieńkosz: „Sparring albo tarcie chrzanu”. *Literatura* 1984 nr 9; W. Szture. *Nowe Książ* 1984 nr 12; J. Łukosz: Jak pisać o literaturze? *Życie Lit.* 1985 nr 5. — [Przeciw (w) literaturze:] R. Twardoń: *Literatura i życie. Życie Lit.* 1988 nr 19; L. Żuliński: Wieszcz i jego następcy w Krainie Czystej Abstrakcji. *Literatura* 1988 nr 6; T. Komendant: Pokusa, pokuta. *Twórczość* 1989 nr 2 [dot. też: Braterstwo albo śmierć]. — [Braterstwo albo śmierć:] T. Tyczyński. *Pam. Lit.* 1989 z. 3; K. Ławniczak-Leżńska: Ucieczka w krainę słów i ról. *Dialog* 1990 nr 7. — D. Ulicka: Egzekwie i egzorcyzmy. *Nowe Książ*. 1992 nr 6 [rec.: Męczennice z Saint-Denis]. — M. Adamiec: Kilkanaście nie zanadto budujących scen z życia Wielkiej Emigracji. *Twórczość* 1995 nr 4 [rec.: Stos dla Adama, albo kacerze i kapłani]. — Z. Bieszczynska: Rytuał przejść, czyli człowiek w labiryncie. *Nowe Książ*. 1995 nr 7. — A. Witkowska: Sprawa o herezję Mickiewicza znowu na wokandzie. *Res Publica Nowa* 1995 nr 4 [rec.: Stos dla Adama, albo kacerze i kapłani]. — L. Brogowski: O najlepszym sposobie rozczinania kury, albo o R. pisaniu historii. *Twórczość* 1996 nr 12. — M. Adamiec: Towiańszczyzna od góry i spodu. *Odra* 1997 nr 4 [rec.: Mistrz. Widowisko]. — [Raport o końcu wieku.] Z. Mikołajek: Apokalipsa „epoki felietonu”. *Twórczość* 1997 nr 10; B. Riss: Polak w Paryżu. *Nowe Książ*. 1997 nr 9.

B.D.

RYBICKA Zofia ur. 1920

Tłumaczka

Urodzona 20 listopada 1920 we wsi Klony (Kłony) pod Środą Wielkopolską; córka Karola Musielaka, ślusarza, i Józefy z Cieślaków, robotnicy rolnej. Uczęszczała do trzyletniego Seminarium Ochroniarskiego dla wychowawczyń przedszkoli w Pozna-

niu; w 1937 zdała małą maturę. W tym okresie należała do Przypodobienia Wojskowego Kobiet do Obrony Kraju Polskiego Czerwonego Krzyża, a od 1937 do Polskiego Białego Krzyża. Od 1938 była zatrudniona przez Polski Biały Krzyż jako kierowniczka żołnierskich świetlic 14. Pułku Artylerii Lekkiej i poporowych w Domu Żołnierza w Poznaniu. Po wybuchu II wojny światowej, do czasu bitwy nad Bzurą, uczestniczyła w szlaku bojowym Armii „Poznań” jako instruktorka kulturalno-oświatowa z ramienia Białego Krzyża. W czasie okupacji niemieckiej pracowała jako maszynistka, m.in. w Syndykacie Rolniczym w Lublinie. Aresztowana w 1942 przez gestapo, była przez kilka miesięcy więziona w Lublinie. Od jesieni 1944 do zakończenia wojny służyła w Ludowym Wojsku Polskim w Lublinie. Następnie zamieszkała w Gdańsku, gdzie kontynuowała naukę w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym we Wrzeszczu i równocześnie pracowała jako urzędniczka Miejskiego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk. W 1945-54 należała do SD. Po zdaniu matury w 1946 wyjechała do Warszawy i pracowała jako referentka w Dziale Prasy Zagranicznej Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk. Od 1947 studiowała na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Akademii Nauk Politycznych oraz polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW), gdzie w 1952 uzyskała magisterium. Równocześnie uczyła się na Wydziale Instrumentalnym w Państwowej Średniej Szkole Muzycznej w Gdańsku. W 1952-55 pracowała jako nauczycielka języka polskiego i gry na fortepianie w Państwowym Liceum Wychowawczyń Przedszkole w Gdańsku-Wrzeszczu. W 1955 wyszła za mąż za Waldemara Rybickiego, lekarza (rozwód 1958) i zamieszkała w Warszawie. Do 1975 była redaktorem w Wydawnictwie Ministerstwa Obrony Narodowej początkowo w Redakcji Literatury Pięknej, a potem w Redakcji Przekładów (w 1968-72 pełniła tam funkcję kierownika). W 1956 została członkiem PZPR. Debiutowała w 1960 przekładami opowiadań B. Uhsego pt. „Podróż na bękitnym łabędziu”, „Brać gawillana”, „Rozmowa podczas deszczu” i „Tonta”, opublikowanymi w tomie pt. „Opowiadania meksykańskie”. W następnych latach zajmowała się przekładami z literatury niemieckiej i skandynawskiej, pisała także wewnętrzne recenzje dla potrzeb wydawnictw. Równocześnie w 1968-73 odbyła studium doktoranckie w zakresie filologii polskiej na UW. W 1971 została członkiem ZLP. Od 1975 do przejścia na emeryturę w 1981 była kierownikiem Redakcji Literatury Germańskiej i Skandynawskiej w Państwowym Instytucie Wydawniczym w Warszawie. W 1983 została członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich. Odznaczona m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1975) i Krzyżem Kawalerskim Orde-

ru Odrodzenia Polski (1979). Mieszka w Warszawie.

Przekłady

1. B. Uhse: Opowiadania meksykańskie. Przeł.: ..., M. Wisłowska. Wwa: MON 1960, 123 s.

2. H. Meyer: Serce Spartakusa. [Powieść]. Wwa: MON 1962 [właśc. 1961], 415 s.

3. D. Noll: Przygody Wernera Holta. [Powieść]. Wwa: MON.

[Cz. 1]. Przygody Wernera Holta. 1962 [właśc. 1961], 415 s. Wyd. 2 z tytułem cz. 1 Historia pewnej młodości tamże 1964.

[Cz. 2]. Historia pewnego powrotu. 1966, 450 s. Wyd. łącznie cz. 1 [wyd. 3-7] i cz. 2 [wyd. 2-6] tamże: 1968, 529 s., 1975, 1977, 1979, 1987.

4. Ch. Wolf: Niebo podzielone. Opowiadania. Wwa: MON 1966, 341 s. Wyd. 2 Pozn.: WP 1980, 221 s.

5. K. David: Czarny Wilk. [Powieść dla młodzieży]. Pozn.: WP 1970, 208 s. Wyd. 4 tamże 1989.

Wyd. łącznie z poz. 6 pt. Czarny Wilk; Tenggeri, syn Czarnego Wilka tamże 1977, 531 s. Wyd. 3 1983.

6. K. David: Tenggeri, syn Czarnego Wilka. Powieść dla młodzieży. [Pozn.:] WP 1972, 334 s. Wyd. 2 tamże 1990. Wyd. łącznie z Czarny Wilk zob. poz. 5.

7. W. Steinberg: Arno i Daniela. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 282 s.

8. E. Runge: Protokoły bottropkie. [Reportaż]. Pozn.: WP 1973, 186 s.

9. K. David: Ocalona. [Powieść]. Pozn.: WP 1975, 143 s. Wyd. 2 tamże 1979.

10. P. Abraham: Mój ślub z księżniczką. [Powieść]. Wwa: Iskry 1976, 368 s.

11. A. Muschg: U szczytu szczęścia. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1981, 155 s.

12. R. Musil: Zespolenia; Historie nie historie. [Opowiadania]. Przeł.: ..., W. Pieńkowski. Wwa: PIW 1982, 173 s.

Tu w przekł. Z.R.: Zespolenia; Dwa opowiadania: Dopełnienie miłości; Kuszenie cichej Weroniki, s. 7-136.

13. P. Abraham: Strzały z arki Noego, czyli Omyłki i manowce mojego przyjaciela Wensloff. [Powieść]. Wwa: Iskry 1984, 349 s.

14. G. Späth: Komedia. [Powieść]. Wwa: PIW 1986, 418 s.

15. V. Radtke: Szukam miłości. Historia mojego życia. Oprac. lit. i red.: A. Kduk. Wwa: MON 1989, 268 s.

16. N. von Below: Byłem adiutantem Hitlera 1937-1945. [Pamiętniki]. Wwa: MON [1990], 448 s. Tekst częściowo w jęz. pol. i niem.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

A. Tardelli: Czytanie Musila. *Tu i Teraz* 1982 nr 31 (rec. przekł.: R. Musil; Zespolenia; Historie nie historii).

B.M.

RYCHLEWSKI Janusz 1915-1987

Pseud.: Farys; Grzegorz Sędzimir; J.R.; Janusz Sławomir; Krzysztof Zbruc; Sławomir Lewart.
Prozaik, dramaturg.

Urodzony 5 kwietnia 1915 w Żninie; syn Kazimierza Rychlewskiego, ziemianina i prawnika, jednego z organizatorów powstania wielkopolskiego w 1918, i Felicji z Gniadkiewiczów (zmarła 1920). W 1935 ukończył Gimnazjum Humanistyczne w Bydgoszczy. Jako uczeń ogłaszał pierwsze utwory w międzyszkolnym piśmie *Ogniwa*. W 1935-36 odbywał służbę wojskową w Szkole Podchorążych w Grudziądzu. W 1936 rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim. W tym czasie publikował wiersze i felietony w *Kurierze Poznańskim* i *Dzienniku Bydgoskim* oraz pisał od 1936 teksty dla rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu (m.in. fraszki pod pseud. Farys). Nadto artykuły i recenzje zamieszczał w 1938-39 w *Kulturze* i *Tęczy*. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 walczył w kampanii wrześniowej. Dostawszy się do niewoli Armii Czerwonej (w Lubelskiem), zbiegł i przedostał się do Wilna. Kontynuował studia na tamtejszym uniwersytecie. Do lutego 1940 był komendantem domu akademickiego. Został aresztowany i osadzony w więzieniu na Łukiszkach za wysyłanie przez tajną radiostację krótkofalową informacji na użytek emigracyjnego rządu polskiego. Wypuszczony na skutek interwencji ambasady brytyjskiej, wkrótce został ponownie aresztowany i osadzony w obozie w Żagarach. Zwolniony po pewnym czasie i znów aresztowany w styczniu 1941, zdołał zbiec w czasie transportu w czerwcu tegoż roku. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej przedostał się jesienią 1941 do Warszawy. Brał udział w pracy konspiracyjnej jako oficer (instruktor) AK oraz współredaktor i publicysta pisma *Młodzieży Wielkiej Polski Praca i Walka* (pod pseud. Sławomir Lewart). Tropiony przez gestapo, w końcu 1943 przeszedł na Węgry, z zamiarem przedostania się na Zachód, co się nie powiodło. Przebywał w Budapeszcie, zapisał się na wydział prawa na Uniwersytecie im. P. Pázmánya oraz zajmował się także publicystyką polityczną (pod pseud. Krzysztof Zbruc). W maju 1944 powrócił do Warszawy i podjął pracę w redakcji konspiracyjnego pisma *Walka*, organie Stronnictwa Narodowego. Walczył w powstaniu warszawskim. Po kapitulacji dostał się do obozu w Pruszkowie, skąd zbiegł. Przebywał w Grójckiem i w ramach działalności zleconej przez do-

wództwo AK wydawał na powielaczach *Biuletyn Radiowy*. W grudniu 1944 schronił się przed groźącym mu aresztowaniem w Krakowie, gdzie zastał go koniec wojny. W kwietniu 1945 objął kierownictwo literackie rozgłośni Polskiego Radia w Gdańsku i Teatru Dramatycznego w Sopocie. Był współzałożycielem pisma *Wiatr od Morza*. W 1946 został kierownikiem literackim pisma *Echa Borów Nadbaltyckich* (tu w 1946 „Kronika kultury Wybrzeża”). Brał aktywny udział w organizowaniu imprez kulturalnych na Wybrzeżu i akcji oświatowej na Warmii i Mazurach. W 1946-49 był doradcą Wytwórni Filmów Fabularnych w Łodzi, redaktorem literackim dwutygodnika *Film* (1946) i kierownikiem grupy scenariuszowej Filmu Polskiego (1946-49). W 1949 przeniósł się do Warszawy. W 1953 był aresztowany z powodów politycznych. W 1955 został członkiem ZLP. W tymże roku ożenił się z Marią Zawistowską (rozwód), W 1956-63 brał udział w akcji spotkań autorskich na terenie całego kraju. Uczestniczył w rejsach dalekomorskich, zaproszony przez Polskie Linie Oceaniczne. Był stałym współpracownikiem pism *Kierunki* (1956-61), *Słowo Powszechne* (1960-64; tu stały felieton tygodniowy, a w 1963 cykl reportaży pt. „Gawędy włoczykija”) i *Zwierciadło* (1961-66; tu w 1964-66 cykl reportaży z podróży po USA), w których publikował liczne prace literackie i krytyczne. Od 1957 był członkiem Polskiego PEN Clubu. Jesienią 1964 na zaproszenie Fundacji Kościuszkowskiej wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie brał udział w licznych spotkaniach autorskich. W 1965-66 redagował w Los Angeles *Panoramę Polonii*. Od końca 1966 przebywał w Paryżu, gdzie opracował cykl audycji pt. „Paryż w oczach Polaka” dla radia paryskiego, a od 1967 kolejno w Szwajcarii, Belgii i RFN. W 1968 zamieszkał w Rzymie i od tego roku prowadził w radiu watykańskim cykl pogadarek pt. „Polonika rzymskie – instytucje i sylwetki”. Równocześnie kontynuował akcję spotkań autorskich w środowiskach polonijnych. Od 1972 przebywał jako świecki mieszkaniec, kustosz w klasztorze na Monte Soratte, zajmując się pracą literacką. W 1973 powrócił do Polski i zamieszkał w Chomiąży Szlacheckiej pod Żninem. Publikował artykuły w *Stolicy* (1974-75). W 1977-78 wyjeżdżał z odczytami i na spotkania autorskie do USA i Kanady. Założył w Żninie fundację imienia swojego ojca. Zmarł po wypadku samochodowym 12 września 1987 w Radziejowie pod Włocławkiem; pochowany w Żninie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Hakenkreuz nad Pesztem. (Wspomnienia Krzysztofa Zbrucza). [Powieść]. *Il. Kur. Pol.* 1947 nr 207-270; pt. W szponach zbrodni; W szponach

czcieli zbrodni. (Hakenkreuz nad Pesztem). *Echo Krak.* 1947 nr 339-353; 1948 nr 1-82.

Pierwsza wersja powieści Zielone granice zob. poz. 3.

2. Człowiek z gutaperki. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1949, 280 s.

Zawartość: Gleba wszelkiego dopustu; Licht aus!; Sardes gore!; Ludzie spod kul; Laokoon; Fotoplastikon.

3. Zielone granice. [Powieść]. Łódź: Księg. Nauk. 1949, 286 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. i uzup. z podtyt. Wspomnienia Krzysztofa Zbrucza. Wwa: Pax 1960, 484 s.; wyd. 3 tamże 1981. Por. poz. 1.

4. Kto da więcej. (Jednoaktówka). [Współaut.]. K. Winkler. *Stolica* 1952 nr 18 s. 12-13.

5. Zwiastuny. Widowisko w 5 odsłonach o Gromadzie „Grudziąż”. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1953, 78 s. Wyd. 2 Wwa: LSW 1965, 120 s.

6. Admirał i junga. [Powieść]. Wwa: MON 1954, 198 s.

7. Czapka frygijska. Powieść o Gromadzie Grudziąż. Wwa: Czyt. 1956, 462 s.

8. Noc porachunku. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Mater. Reper.* 1957 nr 2 s. 87-104.

9. Gore!, czyli Szewc bez butów. Sztuka w 2 aktach. Uwagi insc.: E. Aleksandrowski. Wwa: Wydawn. Związkowe, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych 1958, 50 s.

10. Pukiel włosów. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Teatr Lud.* 1959 nr 9 s. 475-484.

11. Habit i czako. Powieść z okresu powstania listopadowego. Wwa: LSW 1960, 471 s.

Oparta na wspomnieniach [K.W. Białynia Rzepecki Białyniak. Pamiętniki starego żołnierza.

12. Hasło „Korridor”. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Teatr Lud.* 1960 nr 3 s. 140-166. Przedr. w: Na scenę. Teksty dla polskich zespołów teatralnych. T. 2. Pozn. 1960 s. 61-106.

Wersja rozszerz. z podtyt.: Sztuka w 3 aktach. Wwa: LSW 1964, 109 s.

Nagroda w konkursie TRZZ na jednoaktówkę dla Polonii zagranicznej w 1959.

13. Otwarte niebo. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1960, 296 s.

Zawiera z poz. 2: Laokoon; Licht aus; Sardes gore!; Gleba wszelkiego dopustu; Fotoplastikon, — oraz: Na miarę ludzka; Kto to był; To byli czarne.

14. Sombbrero. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1962, 180 s.

Zawartość: Wspaniały świat żagla; Alarm dźwięk zapalny; Sombbrero; Skónaj, pieśni!; Synogarlica; Niemcewiczowskie uroczysko; Ziemia planeta ludzi; Ostatnia wigilia.

15. Muszkietierowie znad Wisły. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: KAW 1982, 76 + 76 s.

Nadto w zbiorach Ag. Aut. (od 1995 w Bibl. ZaiKS-u w Wwie): Chichot Mefista. Dramat w 3

aktach z epilogiem. Powst. Szwajcaria 1967. — Pieczęć krwi. Dramat w 3 aktach. [O M. Kolbel]. Powst. Rzym 1969; druk posł. J.R. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 47 [wycofany z Ag. Aut. w Wwie w 1982]. — Gdzieś była, Judyto! Powst. Monte Soratte 1970; druk fragm. *Kierunki* 1981 nr 33 s. 5. — Niżej pasa. Komedia sportowa w 3 aktach. [Współaut.:] J. Senator. Powst. przed 1973.

Adaptacja

1. M. Gorki. Matka. Z powieści M. Gorkiego „Matka” w przekł. H. Górskiej wybrał i oprac. ... Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 134 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1979. — Wywiady: „Wszędzie spotykam ciekawych ludzi ...”. Rozm. A. Bańkowska. *Por. Bibl.* 1961 nr 10; Rozm. A. Nawrocki. *Nowa Wsie* 1980 nr 28.

SWPP 2 (M. Brykańska). — PP (M. Brykańska). — PSB (A. Biernacki).

[Człowiek z gutaperki] B. Dudziński: Niedobry debiut. *Nowa Kultura* 1950 nr 15; Z. Lichniak. *Prz. Powsz.* 1950 t. 229 z. 2; Z. Starowieyska-Morstinowa: Książka doznań prawdziwych. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 10. — A. Lutnik: Druga strona medalu. *Życie Lit.* 1956 nr 20 [rec.: Czapka frygijska]. — S. Blaut: Zastygnie dla potomności. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 33 [rec.: Otwarte niebo]. — A. Bronikowski: Kłeska listopadowej nocy. *Sl. Powsz.* 1961 nr 279 [rec.: Habit i czako]. — [Zielone granice:] J. Dobraczyński: Jeszcze raz wojenne przygody. *Kierunki* 1961 nr 17; Z. Kozarynowa: Książki o okupacji: Warszawa — Budapeszt i z powrotem. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 45. — [Habit i czako:] Z. Kozarynowa: Dwie książki dobrego pióra. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 19 [dot. też: Otwarte niebo]; S. Podhorska-Okołów: „Czwartakami ten pułk nazywano...”. *Twórczość* 1961 nr 5. — [Sombbrero:] S.E. Bury: Na pograniczu autentyki i fikcji. *Wroc. Tyg. Katolików* 1963 nr 16; Z. Kozarynowa: „Sombbrero”. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 45. — J. Lewon: Powieść z roli. *Nowe Książki*: 1984 nr 9 [rec.: Muszkietierowie znad Wisły]. — A. Dawidowicz: J.R. (5 IV 1915-12 IX 1987). *Tyg. Pol.* 1987 nr 50. J.Z.

RYCHLIŃSKI Jerzy Bohdan 1892-1974

Pseud.: R. Sternica; Sternica.
Prozaik, tłumacz.

Urodzony 20 marca 1892 w Warszawie; syn Karola Rychlińskiego, lekarza psychiatry, działacza społecznego, i Ireny z Pomianowskich. Ukończył prywatną polską szkołę realną, założoną przez Jana Pankiewicza w Warszawie (1910). W 1912 zdał maturę w rosyjskim gimnazjum filologicznym w Radomiu. Następnie podjął studia prawnicze na uniwersytecie w Moskwie; w 1916 uzyskał magisterium. W tymże roku debiutował hymnem „Orły do lotu” z muzyką Emila Młynarskiego, opublikowanym w Moskwie. Od lutego do czerwca 1916 pracował jako tłumacz przy attaché wojskowym w ambasadzie USA. Następnie zmuszony do służby wojskowej w armii carskiej, został w listopadzie tego roku przyjęty do Szkoły Chorążych Admiralicji w Oranienbaumie, a po jej ukończeniu służył w rosyjskiej marynarce wojennej i odbył kampanię na Bałty-

ku. Kontuzjowany w bitwie morskiej z Niemcami w cieśninie Moon-Sund, dostał się w 1917 do niewoli i przebywał w obozach w Stralsundzie i Neustart (w górach Harz). Zwolniony w marcu 1918, od maja był aplikantem w Ministerstwie Sprawiedliwości Rady Regencyjnej w Warszawie, a później podsekretarzem Sądu Apelacyjnego. W styczniu 1919 wstąpił jako ochotnik do Wojska Polskiego; pełnił służbę kolejno w Dowództwie Wojsk Lotniczych, w Sekcji Marynarki Ministerstwa Spraw Wojskowych, w Departamencie dla Spraw Morskich, a od września 1920 był oficerem sądowym w Kadryze Marynarki Wojennej w Toruniu. Równocześnie rozwijał twórczość literacką oryginalną i przekładową z języka angielskiego. Wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje drukował m.in. w *Tygodniku Ilustrowanym* (1918-31, z przerwami), *Kurierze Warszawskim* (1922-23, 1928-38), *Naokoło świata* (1924, 1928-29), *Morzu* (1925-26, 1932-33). W 1924 przeszedł do praktyki prawniczej, rozpoczynając aplikację przy Sądzie Najwyższym. Pełnił też funkcję referenta prawnego w Departamencie Spraw Morskich Ministerstwa Przemysłu i Handlu. W 1925 odbył podróż do Ameryki Północnej; zwiedził też zachodnią Europę. Ożenił się z Wandą Nabrocką. W 1927 zdał egzamin sędziowski i został zatrudniony w Biurze Orzecznictwa Sądu Najwyższego w Warszawie; w 1927-39 był współredaktorem *Zbioru Orzeczeń Sądu Najwyższego*. Należał do ZZLP (od 1949 ZLP), Polskiego PEN Clubu (od 1930), a także do Polskiego Towarzystwa Teozoficznego oraz Zrzeszenia Beletrystów Polskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i zajmował się twórczością literacką. Po wojnie, od 1945 pracował kolejno jako urzędnik w Ministerstwie Sprawiedliwości, sędzia Sądu Najwyższego, a w 1947-48 jako urzędnik w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Kontynuował twórczość literacką i przekładową z języka rosyjskiego, a później także angielskiego; zamieszczał opowiadania, artykuły i tłumaczenia na łamach *Warszawy* (1946-47), *Nowin Literackich* (1947-48), *Expressu Wieczornego* (1948-49, 1952, 1955), *Tygodnika Warszawskiego* (1948-49), *Kierunków* (1956-57, 1960), *Wieżi* (1962, 1966, 1971-73). W 1958 i ponownie w 1972 otrzymał marynistyczną nagrodę literacką im. M. Żaruskiego, a w 1964 nagrodę literacką Ministra Obrony Narodowej II stopnia. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1973) Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1958). Zmarł 22 marca 1974 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Orły do lotu. Hymn. Słowa ... Muz.: E. Młynarski. Moskwa 1916.
Druk ulotny.

2. Latający Holender. [Wiersze]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1920, 48 s.

Cykle: Z morza; Zwierciadło czarnoksięskie.

3. Mah-Jong. Cykl nowel. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 190 s. Wyd. 2 tamże 1932.

Zawartość: Opowieści Północnego Wiatru o kapitanie Ralfie Hanumenie i przeklętym szpiegu morskim: Podmorski młyn; Cień na pokładzie; Kok w hulku; Błękitne dziwo; Mewi dwór; Mongol ze starego portu; Opowieści Południowego Wiatru o lordzie Alanie Avonie i jego medium Esmeraldzie: Kiszmet; Lunatyczna krew; Tum szatana (Kartka z pamiętnika Alana Avona). — Opowieści Wschodniego Wiatru o tańczącym Szwie i miłośnicy Kwannon: Bogowie tańczą; Mah-Jong. — Opowieść Zachodniego Wiatru o ogrodach oceanu: W ogrodach oceanu.

4. Błękitny szpieg. [Powieść]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1926, 130 s.

5. Róża korsarska. Powieść. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1928, 212 s.

6. Przygody Krzysztofa Arciszewskiego. Powieść. *Morze* 1932 nr 10-12; 1933 nr 1-4, 6, 10, 12. Wyd. osob. Lw.: Książ.-Atlas 1935, 182 s. Wyd. 2 Gdynia: WM 1957.

7. Był bój pod Oliwą (A.D. 1627). [Opowieść historyczna]. Oprac. hist. W. Huberta. Wwa: NK 1935, 90 s.

8. Skarbiec Bałtyku. Opowieść historyczna. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 73 s.

9. Żagle na oceanie. Na podstawie dziennika jachtu „Orfeusz”. Wwa: Druk. Nar. w Kr. 1938, 32 s.

10. Słowo o admirale Arciszewskim. [Szkiec biograficzny]. Wwa: Liga Morska 1947, 77 s.

11. Czarna Feluka. Powieść korsarska. Łódź: Żagiel 1948, 279 s.

12. Kulawy bosman. Powieść dla młodzieży. Wwa: Wiedza 1948, 262 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1957, wyd. 3 tamże 1965.

13. Szlak rybiej kości. Gawędy syberyjskie. Wwa: Czyt. 1954, 194 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1970.

Zawartość: Towarzysze Jermaka; Rudy Czort z Mangaziji; Ucieczka z Jakucka; Pieśń o Słowiku — Rozbójniku; Korga; Szlak rybiej kości.

14. Galeon kapitana Mory. [Powieść]. Wwa: MON 1956, 381 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1965.

Wyd. łącznie z poz. 16 pt. Galeon Kapitana Mory; Fama kapitana Mory. Wwa: MON 1968, 515 s. Wyd. nast. tamże: 1974, 1982.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 16, 18.

15. Mafia Wielkiego Fina. [Powieść]. Wwa: Pax 1958, 228 s.

16. Fama kapitana Mory. [Powieść]. Wwa: MON 1960, 298 s. Wyd. 2 tamże 1966. Wyd. nast. łącznie z Galeon kapitana Mory zob. poz. 14.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 14, 18.

17. Szczęście z morskimi oczami. [Powieść]. [Przedm.] S. Zieliński. Wwa: Czyt. 1962, 146 s. Wyd. nast. łącznie z Saga o jarlu i piastównach zob. poz. 22.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 22.

18. Madonna ze złota. [Powieść]. Wwa: MON 1963, 146 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1979.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 14, 16.

19. Latający Szkot. [Powieść]. Wwa: MON 1967, 216 s.

20. Admirał, czart i cyganka. [Powieść]. Wwa: MON 1973, 258 s.

Adapt. radiowa: Admirał i jego czart. Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1973.

21. W szczerbach zwierciadła. [Wybór opowiadań]. Przedm.: B. Kubicki. Gdańsk: WM 1973, 226 s.

Zawiera z poz. 3: Opowieści Północnego Wiatru o kapitanie Ralfie Hanumenie i przekętym szpiegu morskim: Podmorski młyn; Kok w hulku; Błękitne dziwo; Mongoł ze starego portu; Opowieści Południowego Wiatru o lordzie Alanie Avonie i jego medium Esmeraldzie; Tum szatana; Opowieści Wschodniego Wiatru o tańczącym Szwie i miłośnicy Kwannon; Bogowie tańca; Mah-Jong; Opowieść Zachodniego Wiatru o ogrodach oceanu; W ogrodach oceanu; – z poz. 13: Rudy Czort w Mangazji; – oraz: Ballada o czarnomorskim księżycu; Cerde u wysokiej ekscelencji; Rejs między minami; W szczerbach zwierciadła; Mysz; Zagiewny Szyper.

22. Saga o jarlu i piastównach. [1.] Szczęście z morskimi oczami [poz. 17]; [2.] Saga o jarlu i piastównach. [Powieści]. Wwa: WP 1974, 277 s.

Przekłady

1. J. London: Wilk morski. [Powieść]. T. 1-2. Tor.: Ignis 1922, 259 + 243 s. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1-2. Wwa: Ignis 1924; wyd. 3 Wwa: E. Kuthan 1947, 428 s.; wyd. 4 Wwa: Iskry 1955, tamże; wyd. 5 1956, wyd. 6 1957 (Dzieła wybrane. T. 7), wyd. 7 1989; wyd. 8 Pozn.: Podsiadlik-Raniowski i Sp. 1995, wyd. 9 tamże 1997.

2. J. London: Opowieści mórz południowych. [Opowiadania]. Wwa: Ignis 1923, 244 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: S. Wende i S-ka 1925; wyd. 3 Wwa: E. Kuthan 1947.

3. J. Conrad: Ukryty sojusznik, epizod z wybrzeża. [Opowiadanie w:] J. Conrad: Między lądem a morzem. (Pisma wybrane. T. 13). Tłum.: J. Leśniński, ..., A. Zagórska. Wwa: Ignis 1924, s. 107-166. Wyd. osob. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1946, 62 s. Przedr. w: J. Conrad: Między lądem a morzem. (Pisma zbiorowe. T. 15). Wwa 1929; Wwa: PIW 1962; Szczec.: Glob 1988.

4. J. London: Syn słońca. [Opowiadania]. Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1924, 261 s. Wyd. nast.: T. 1-2. Wwa: Bibl. Groszowa [1924], 156 + 162 s.;

Wwa: E. Wende i S-ka 1925; Wwa: E. Kuthan 1945, tamże 1947.

Wyd. osob. (na podstawie wyd. z 1925) poszczególnych opowiadań zob. poz. 24-27.

5. J. Conrad: Korsarz. [Powieść]. Wwa: W. Czarski i S-ka 1925, 274 s. Wyd. nast.: (Pisma zbiorowe. T. 23). Wyd. 2 popraw. Wwa: Dom Książki Pol. 1929; wyd. nowe popraw. Wwa: S. Jamiolkowski 1947; wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1958, 297 s., tamże: 1960, wyd. 3 1963, wyd. 5 [!] 1966, wyd. 6 1969.

6. J. London: Przygody w zatoce San-Francisco. [Opowiadania]. Wwa: E. Wende 1925, 149 s. Wyd. nast. Wwa: E. Kuthan 1948.

7. J. Conrad: Tajfun. [Powieść]. Wwa: Tow. Księg. Pol. na Kresach 1926, 128 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1926]; wyd. 2 popraw. (Pisma zbiorowe. T. 7). Wwa: Dom Książki Pol. 1928, toż wyd. 3 1936 [antydat. 1935]; Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu 1945; wyd. 4 Wwa: Bibl. Pol., S. Jamiolkowski i T.J. Evert [1947]; Wwa: KiW 1968. Przedr. w J. Conrad: Tajfun i inne opowiadania. Tłum.: ... i A. Zagórska. Wwa: PIW 1957, tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1968, wyd. 4 1971, 1986 (Dzieła wybrane. T. 7), 1987.

8. J. London: Bunt na „Elsynorze”. Powieść. T. 2-3. Wwa: W. Jakowicki 1927, 143 + 178 s. Wyd. 2 popraw. Wwa: Rój 1939 [1938], 404 s.

9. J. London: Żegluga na jachcie „Snark”. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Wydawn. Tania Książka [1927], 135 + 140 s. Wyd. nast. tamże: Wwa [1939]; wyd. 1 [!] Wwa: E. Kuthan 1949.

10. F.A. Mitchell-Hedges: Polowanie na potwory morskie. Pozn.: Wydawn. Pol. 1927, 240 s. Wyd. nast. tamże 1949.

11. Ph. Dunnig, G. Abbot: Broadway. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1928.

12. F. Lonsdale: Kokoty z towarzystwa. Komedja w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1928.

13. J.F. Cooper: Pilot. Powieść. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner 1929, 381 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1958, tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1968, wyd. 4 1972; wyd. 5 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

14. J. Krishnamurti: Jezioro mądrości. Przemówienia w Ommen, sierpień 1926. Wwa: F. Hoesick 1929, 83 s.

15. J. Krishnamurti: Życie wyzwolone. Przemówienia w Ommen, sierpień 1926. Wwa: F. Hoesick 1929, 109 s.

16. J. Galsworthy: Babie lato ostatniego Forsyta. (Saga rodu Forsytów. T. 2). [Powieść]. Wwa: Rój 1930, 415 s. Wyd. nast.: pt. Babie lato ostatniego Forsyta. Bankructwo. Wwa: Wiedza 1948; pt. Babie

lato jednego z Forsytów. W jarzmie. Wwa: KiW 1951; pt. Babie lato jednego z Forsytów. W matni. Wwa: PIW 1956, tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1960, wyd. 4 1962, 1971, 1972; wyd. 6 [właśc. 9] Wwa: KiW 1987; Wwa: Da Capo 1992; Wwa: KiW 1998.

17. J. Krishnamurti: Droga. [Rozważania filozoficzno-religijne]. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 93 s.

18. M.M. Taylor: Wśród ludożerców. [Opowieść reportażowa]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner 1930, 196 s.

19. E. Orczy: Marivosa. Powieść. Wwa: *Bibl. „Tyg. Il.”* 1933, 318 s.

20. R. Landau: Paderewski. [Monografia]. Tłum. z jęz. ang. ... Wwa: J. Przeworski 1935 [antydat. 1934], 377 s.

21. F.B. Harte: Więźniowie kanionu. [Powieść]. Wwa: Rój 1937, 260 s.

22. R. Campbell: W dolinie tygrysa. Powieść. Wwa: W. Michalak 1938, 335 s.

23. Ö. Olsen: Podbój ziemi. Dzieje odkryć i podróży od najdawniejszych czasów do ostatnich. T. 1. Wwa: W. Michalak 1939, 291 s.

24. J. London: Diabli na Fuatino. [Opowiadanie]. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1947, 64 s. Zob. poz. 4.

25. J. London: Noc na Goboto. [Opowiadanie]. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1947, 60 s. Zob. poz. 4.

26. J. London: Perły Parlay'a. [Opowiadanie]. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1947, 68 s. Zob. poz. 4.

27. J. London: Syn słońca. [Opowiadanie]. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1947, 64 s. Zob. poz. 4.

28. C.S. Forester: Z podniesioną banderą. [Powieść]. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1948, 256 s.

Tłum. podp.: R. Sternica.

29. G. Kublicki: Kolumbowie Antarktyki. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1949, 35 s.

30. A. Nowikow-Priboj: Kapitan pierwszej rangi. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1950, 393 s. Wyd. 2 tamże 1952, 421 s. Przedr. zob. poz. 38.

31. L. Płatow: Archipeląg znikających wysp. Powieść. Wwa: NK 1950, 183 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1952, wyd. 3 1953.

32. M. Jachontowa: Okręty wychodzą na morze. [Powieść]. Wwa: MON 1952, 457 s. Wyd. 2 tamże 1955.

33. E. Junga: Śladami marynarzy. Z dziennika korespondenta specjalnego. Wwa: MON 1953, 225 s.

34. N. Nikitin: Północna Aurora. Powieść. Wwa: 1953, 469 s. Wyd. 2 tamże 1954.

35. N. Trubłaini: Szkunier „Kolumb”. [Powieść]. Wwa: MON 1953, 372 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955.

36. A. Gonczarow: Nasz korespondent. [Powieść]. Wwa: MON 1954, 366 s.

37. J. Iosseliani: Z pamiętnika marynarza okrętu podwodnego. Wwa: MON 1954, 274 s. Wyd. 2 tamże 1954.

38. A. Nowikow-Priboj: Opowiadania o morzu. Kapitan pierwszej rangi i inne nowele. Wwa: MON 1954, 570 s. Wyd. nast.: wyd. masowe t. 1-3. Wwa 1955, 150 + 134 + 220 s.

39. K. Stanjukowicz: Nowele morskie. Wwa: MON 1956, 736 s.

Zawiera m.in. powieści: „Niespokojny admirał”; Żona marynarza; Sewastopolski chłopic.

40. W. Treniew: Marynarze z „Księżniczki Anny”. [Powieść]. Wwa: MON 1957, 437 s.

41. A. van Schendel: Fregata Johanna Maria. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 201 s.

42. J. Conrad: Oczekiwanie. [Powieść]. Wwa: PIW 1960, 292 s.

43. Ch. Johnson: Historia najśłynniejszych piratów, ich zbrodnicze wyczyny i rabunki. Przeł.: ..., H. Duninówna. Wwa: Czyt. 1968, 261 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951, 1957, 1961, 1966. — Wywiady: Rozmowy z polskimi marynistami. Rozm. S. Telega. *Odra* 1948 nr 35; Widziane z Mewiego Dworu. Rozm. M.A. Kowalski. *Argumenty* 1974 nr 2.

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (S. Telega). — LP XX w. (red.). — RL 1974 (J. Chudek).

Z. Dębicki: Nowy ton w poezji. *Kur. Warsz.* 1921 nr 51 [rec.: Latający Holender]. — [H. Naglerowa] *J. Stycz. Echo Warsz.* 1926 nr 30 [rec.: Mah-Jong]. — S. Furmanik. *Głos Prawdy* 1927 nr 78 [dot. też powieści: Błękitny szpieg]. — [Róża korsarska.] Z. Dębicki. *Kur. Warsz.* 1928 nr 331; Z. Rabska. *Kur. Warsz.* 1928 nr 277. — [Przygody Krzysztofa Arciszewskiego.] W. Rogowicz: Słowo o zapomnianym rycerzu. *Gaz. Pol.* 1935 nr 360; [H. Borowikowa] J. Marlicz. *Pion* 1936 nr 16. — J.E. Plomiński: O renesans Krzysztofa Arciszewskiego. *Now. Lit.* 1947 nr 15 [rec.: Słowo o admirał Arciszewskim]. — [Czarna Feluka.] J. Kierst: Żeglarz własnej wyobraźni. *Warszawa* 1948 nr 9; A. Madej: Powieść korsarska. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 24. — [A. Jakubiszyn] (an.): W kręgu rejsów i przygody. *Kult. i Życie* 1949 nr 6 [rec.: Kulawy bosman]. — J.E. Plomiński: Polski Farrère. *Wiedza i Życie* 1949 z. 1 [rec.: Czarna Feluka]. — S. Strumph-Wojtkiewicz: Gawęda o książkach i cenzurach. *Rzeczpospolita* 1949 nr 320 [rec.: Kulawy bosman]. — S. Zaliwski: Szlak dalekich wędrówek. *Tyg. Demokr.* 1954 nr 14 [rec.: Szlak rybiej kości]. — [S. Telega] S.T.: J.B.R. *Ziem. i Morze* 1956 nr 10. — Z. Pedziński: Ułamek morskiego dramatu. *Ziem. i Morze* 1957 nr 6 [rec.: Galeon kapitana Mory]. — Z. Pedziński: Marynista wytrwały. *Il. Kur. Pol.* 1957 nr 256. — M. Rusinek: Historyczna powieść morska. *Nowe Książ.* 1957 nr 5 [rec.: Galeon kapitana Mory]. — [Mafia Wielkiego Fina.] D. Bargielowski: Głębie i mgły. *Nowa Kult.* 1958 nr 37; H. Małgowska: Z rekwiizytów. *Kierunki* 1958 nr 33; B. Rzepecka: Wolność, bogowie i głos istnienia. *Kierunki* 1958 nr 33; [E. Witwińska] E.W.: Nie tylko demony ulegają ewolucji. *Życie i Myśl* 1959 nr 3/4. — [Fama kapitana Mory.] S. Lichański: Marynarz z „Króla Dawida”. *Orka* 1960 nr 27; B. Miazgowski: Chłopi morscy. *Nowe Książ.* 1960

R

nr 12. — Z. Pędziński: Marynistyka od pana Zagłoby? *Nowa Kult.* 1960 nr 31 [rec.: Galeon kapitana Moryl. — J.E. Płomiński: Na szlakach polskiej literatury marynistycznej. (Twórczość R.). *Więź* 1961 nr 11/12. — S. Telega: J.B.R. *Szczecin* 1961 nr 1/2. — S. Lichański: Ballada o królu Burisławie. *Tyg. Kult.* 1962 nr 40 [rec.: Szczęście z morskimi oczami]. — J. Siewierski. *Nowe Książ.* 1963 nr 11 [rec.: Madonna ze złota]. — A. Hamerliński J.B.R. *Tyg. Kult.* 1964 nr 31. — [Latający Szkot]: J. Dumait: Przygoda i coś więcej. *Kierunki* 1967 nr 28; S. Lichański: Na morzach baśni. *Nowe Książ.* 1967 nr 18. — S. Telega: J.B.R. — żeglarz własnej wyobraźni. *Nautologia* 1967 nr 1-2. — S. Lichański: Szkoła globtroterów. W tegoż: *Wśród mówiących* proza. Wwa 1971 [dot. m.in. twórczości J.B.R.]. — R. Pietrzak: O admirał Arciszewskim, Latającym Szkocie, powieści marynistycznej. *Zoł. Wol.* 1972 nr 89. — K.K. Pysiak: Sny o morzach, przygotowach i sprawach tajemnych. *Nowe Książ.* 1973 nr 19 [rec.: W szczybach zwierciadła]. — [Sąga o jarlu i piastównach]: K. Gerber: Pomorska saga. *Tyg. Katol.* 1974 nr 32; M. Hryniewicz: Saga J.B.R. *Nowe Książ.* 1974 nr 22. — M.A. Kowalski: J.B.R. *Argumenty* 1974 nr 14. — L. Prorok: Pożegnanie marynisty. *Życie Lit.* 1974 nr 15. — J. Samp: Wizje Smetka w prozie polskiej. (Obsesyjny motyw powieści J.B.R.). W tegoż: *Smetek*. Gdańsk 1984. — A. Kmieciak: Smetek — powtarzalny motyw prozy J.B.R. *Zesz. Nauk. WSP w Byd. Stud. Filol.* 1994 z. 36. **K.B.**

RYDZEWSKA Nina 1902-1958

Podpisywała utwory też: Zaira Nina Rydzewska-Baytugan. Krypt.: n.d.; (n.d.). Powieściopisarka, poetka.

Urodzona 26 czerwca 1902 w Warszawie w rodzinie robotniczej; córka Antoniego (nazwisko nieznane, zmarł 1905) i Konstancji ze Staszczaków, która wyszła powtórnie za mąż za Józefa Rydzewskiego, właściciela warsztatu ślusarskiego. Ukończyła Gimnazjum Zofii Kudasiewiczowej i Szkołę Handlową w Warszawie. Następnie pracowała jako urzędniczka w biurze Kapituły Orderu Virtuti Militari (do 1939). Debiutowała w 1927 wierszem „Madonna nędzarzy”, ogłoszonym w dodatku literackim *Głosu Prawdy* (nr 223). W 1927 związała się z grupą literacką Kwadryga; w 1928 drukowała utwory na łamach miesięcznika *Kwadryga*. Publikowała także m.in. w *Głosie Literackim* (1928), *Przeglądzie Katolickim* (1928), *Wiadomościach Literackich* (1929), *Gazecie Polskiej* (1934-39). W 1930-32 odbyła podróże statkiem do Skandynawii, Estonii i Łotwy. Była członkiem Sekcji Marynistycznej Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy. Wyszła za mąż za Asłana Baytugana, gruzińskiego kupca. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. Po powstaniu warszawskim, jesienią 1944 wiewiona do Rzeszy, zbiegła z transportu i do końca wojny mieszkała w Koninie. Po zakończeniu wojny zamieszkała w Łodzi, gdzie została zatrudniona w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, najpierw jako korektorka, a następnie redaktorka. W 1945 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Kontynuowała twórczość literacką, publikując opowiadania w *Dzienniku Bałtyckim* (1945, 1947; tu w 1947 cykl „Od Gdingen do Gdyni”), *Ży-*

ciu Literackim (1945-46). W 1947 przeniosła się na Dolny Śląsk. Była sekretarzem i skarbnikiem Oddziału ZLP w Jeleniej Górze i należała do tamtejszego Klubu Literackiego. Należała do PPR (od 1948 PZPR); w 1949 została wykluczona z partii za utrzymywanie korespondencji z mężem, przebywającym w Anglii (z którym przeprowadziła rozwód). Zbierając materiały do swoich powieści, pracowała w 1949-50 jako robotnica w sortowni węgla kopalni „Biały Kamień” („Thorez”) w Wałbrzychu. W 1953 zamieszkała w Szczecinie, gdzie pracowała w dziale literackim szczecińskiego rozgłośni Polskiego Radia. W 1955 została kierownikiem tejże rozgłośni. W 1954-57 pełniła funkcję prezesa Oddziału Szczecińskiego ZLP. Za całokształt działalności literackiej otrzymała w 1957 nagrodę m. Szczecina. Odznaczona m.in. *Łotym Krzyżem Zasługi* (1956). Zmarła 8 lutego 1958 w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miasto. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929, 54 s. *Bibl. „Kwadrygi”*. Wyd. fotoof. Szczec.: Książ. Szczec. 1986.

Zawartość: I. Miasto. Poemat; II. Morze; III. [Wiersze różne]. Nagroda w plebiscycie czytelników *Głosu Lit.* w 1930. W tytularurze autor: Z. Nina Rydzewska-Baytugan.

2. Akwamaryna. Powieść, Wwa: F. Hoesick 1937, 353 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. i uzup. T. 1. [Wwa:] Czyt. 1946, 227 s.; wyd. [3 uzup. i popraw.] zob. poz. 7.

Wyróżnienie w konkursie marynistycznym im. J. Szareckiego w 1938.

Przeł. franc.: [Przeł.] M. Regamey. Paryż 1938/1939.

3. Godzina „W”. [Powieść]. Wwa: Książka 1948, 198 s.

Przeł. niem.: Die Stunde „W”. [Przeł.] C. Poralla. Berlin 1950.

4. Ludzie z węgla. [Cykl powieściowy]. Wwa: KiW.

Utwór oparty m.in. na opowieściach E. Bączyka reemigranta z górniczych okręgów północnej Francji.

T. 1. Ludzie z węgla. 1950, 221 s. Wyd. 2 popraw. 1951, 190 s.

Fragm. (druk *Tryb. Wol.* 1950 nr 5-6) nagrodzony przez *Tryb. Wol.*

T. 2. Żegnaj Francjo. 1951, 212 s.

T. 3. Wielkie życie. 1953, 305 s.

5. Dwunasty. [Utwór dramatyczny; współaut.] E. Bączyk. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1953.

Inf. autorki (ank. ZLP 1956).

6. Hiszpania ma kształt skóry ściągniętej z wotu. Powieść [Współaut.:] E. Bączyk. Druk fragm. pt. „Pasaremos”. *Życie i Kult.* 1953 nr 16 s. 2-3. Całość powst. przed 1958.

Rkps w Muzeum Literatury przy Woj. i Miejs. Bibl. Publicznej w Szczec.

7. Rybacy bez sieci. [Powieści]. Przedm.: S.R. Dobrowolski. T. 1-2. Gdynia: WM 1958, 309 + 305 s. T. 1. Akwamaryna [poz. 2]; T. 2. Mol na Krzyskim Wzgórzu. Tytuł na opasce: Saga kaszubskiego rodu Holendrów.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951 — SWPP 1. — PP (B. Winklowa). — PSB (B. Twardochleb). — LP XX w. (D. Zawierucha). — P. Grzegorzczak: N.R. *Kult. i Spol.* 1959 nr 3, przedr. w tegez: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 1. Wwa 1986. [Miało:] S. Napierski: N.R. *Wlad. Lit.* 1929 nr 31; Z. Rab-ska. *Kur. Poranny* 1929 nr 322; [T. Terlecki] T.T.: Poezja miasta i poezja prowincji. *Sl. Pol.* 1930 nr 119. — [Akwamaryna.] A. Jesionowski: Pomorz w powieści. *Janina* 1937 z. 4; J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1937 nr 73. — L. Budrecki: Sprawy matego realizmu. *Kuznica* 1948 nr 50 [rec.: Godzina „W”]. — [Ludzie z węgla.] H. Bereza: Podzwonne naturalizmu (a przeciez powiesc o gornikach). *Wies* 1951 nr 24; Z. Gren: Ludzie z węgla czy z wosku? *Nowa Kult.* 1951 nr 26; A. Lam. *Twórczość* 1951 nr 4; Z. Lichniak: Kwartet powiesciowy. *Dzies i Jutro* 1951 nr 20, przedr. w tegez: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955; Z. Woznicka: O ludziach z kopalni powierzchniowej. *Nowa Kult.* 1952 nr 27; B. Dudziński: W Wałbrzychu. *Nowa Kult.* 1954 nr 17. — J. Burzewicz: Wieczory u Pani Niny. *7-my Glos Tygodnia* 1958 nr 8. — F. Formalczyk: Wspomnienie o Pani Ninie. *Pomorze* 1958 nr 5. — J. Koprowski: Wspomnienie o N.R. *Odra* 1958 nr 9, przedr. w tegez: Ludzie i książki. *Lódz* 1965. — E. Bączyk: N.R. i Kaszubi. (W rocznicę smierci pisarki). *Glos Szczec.* 1959 nr 44. — [Rybacy bez sieci.] G. Brał: Ziemia Jakuba. *Glos Wybrz.* 1959 nr 52; F. Formalczyk: Ostatnie książki N.R. W tegez: Znaki życia. Pozn. 1961. — S. Telega: Nie skończona trylogia. W X-tą rocznicę smierci N.R. *7-my Glos Tygodnia* 1968 nr 9. — J. Marx: W cieniu „Kwadrjgi”. R. *Poezja* 1979 nr 11/12. — B. Twardochleb: O „Madonny nędzarzy”. *Poezja* 1979 nr 11/12 [dot. wiersza: Madonna nędzarzy]. — J. Marx: Echo Baudelaire'owskie, czyli o poezji N.R. Przedr. w tegez: Grupa poetycka „Kwadrjga”. Wwa 1983. — J. Marx: Zapomniana poetka. *Odrodzenie* 1986 nr 35 [dot.: Miało]. — Nina Rydzewska. Wydawnictwo okolicznosciowe. Wybór i oprac. S. Sidoruk. Szczec.: Książ. 1986, 13 s. — J. Frydrykiewicz: „Sowa” N.R. (1902-1958). W: *Ku Słońcu*. Szczec. 1987. — I. Krawczykowa: W proteście przeciwko nędzy i uciskowi. *Sl. Pousz.* 1992 nr 144.

K.B.

RYLSKA Danuta

zob. ŚCIBOR-RYLSKA Danuta

RYLSKI Aleksander

zob. ŚCIBOR-RYLSKI Aleksander

RYLSKI Eustachy

ur. 1944

Powieściopisarz, dramaturg, scenarzysta.

Urodzony 18 listopada 1944 w Nawojowej pod Nowym Sączem; syn Eustachego Ryłskiego, inżyniera rolnika (rozstrzelany przez Niemców w 1944), i Marii z domu Plater-Zyberk, księgowej. Dzieciństwo spędził w Sobieszowie pod Jelenią Górą, w 1959-63 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Karpaczu; w 1965 zdał maturę w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Wałbrzychu. Równocześnie w 1963-66 pracował jako referent techniczny w bazie samochodowej Ośro-

dko Transportu Leśnego w Sobieszowie. Następnie uczył się w Pomaturalnym Studium Hotelarskim w Jeleniej Górze (1966-68). Pracował jako robotnik budowlany we Wrocławskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego (1968-69), urzędnik państwowy w Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki oraz Wojewódzkim Komitecie Kultury Fizycznej we Wrocławiu (1969-71), kierownik programowej w Dolnośląskim Ośrodku Kultury w Brzegu Dolnym pod Wrocławiem (1973-78). W 1975-81 był członkiem PZPR. W 1978 zamieszkał w Warszawie i podjął pracę wychowawcy w Zespole Szkół Budowlanych (1978-80). W 1981-85 był udziałowcem firmy remontującej mieszkania. Debiutował w 1983 na łamach *Literatury* fragmentami opowiadania pt. „Stankiewicz” (nr 11-12). W 1987 ożenił się z Lucyną Wysocką, dziennikarką. Mieszka w Chotomowie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stankiewicz; Powrót. [Opowiadanie; powieść]. Wwa: PIW 1984, 302 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Nagroda *Literatury* za debiut roku w 1984, nagroda Funduszu *Literatury* w 1985.

Przełk. całości: ros.: Vozvraščeniye — Stankevič. [Przeł.] S. Svyackij. Moskwa 1990. — Przełk. opowiadania Stankiewicz: franc.: Le colonel Stankiewicz. [Przeł.] R. Bourgeois, M. Zamojska-Sabater. [Paris] 1991. — niem.: Karussell. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1988. — węgier.: Az ezredes. [Przeł.] A. Pályi. Pécs 1993. — włos.: Una provincia sulla Vistola. [Przeł.] A. Zoina. Palermo [1988]. — Przełk. powieści Powrót: franc.: Le retour. [Przeł.] R. Bourgeois. [Paris] 1996.

2. Tylko chłód. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1987, 226 s.

Zawartość: Dziewczynka z hotelu „Excelsior”; Tylko chłód; Refren.

Nagroda Warszawska Premiera Literacka w 1987.

3. Dziewczynka z hotelu Excelsior. Scenariusz według własnego opowiadania ... Ekran. 1988. Por. poz. 2.

4. Chłodna jesień. Sztuka telewizyjna w 26 scenach. *Dialog* 1989 nr 8 s. 5-50. TV 1990.

5. Zapach wistarii. [Sztuka telewizyjna]. *Dialog* 1990 nr 11 s. 5-39. TV pt. „Zapach orchidei” 1991.

6. Wilk kazański. [Sztuka telewizyjna]. TV 1996.

7. Netta. [Sztuka telewizyjna]. *Dialog* 1997 nr 9 s. 17-53.

8. Co nie jest snem. [Scenariusz]. *Dialog* 1999 nr 9 s. 5-30.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — Wywiady: W miarę interesujące historie. (Rozmowa z E.R., laureatem nagrody *Literatury* za debiut roku). Rozm. A. Ziembicki. *Literatura* 1985 nr 1; Usługi dla ludności. Rozm. Z. Pietrasik. *Polityka* 1985 nr 21; Szkic do portretu. Rozm. M. Markowski. *Kultura* 1987 nr 46; Dojść do słowa. Rozm. H. Zaworska. *Odra* 1988 nr 3; Walić w mur tajemnicy istnienia. Rozm. A. Haegenbarth. *Nurt* 1988 nr 8; Lubię teatr

televizji. Rozm. W. Majcherek. *Teatr* 1991 nr 6; Zrzynam z rzeczywistości. Rozm. Z. Pietrasik. *Polityka* 1998 nr 12.

LP XX w. (M. Jentys).

[Stankiewicz; Powrót.] Z. Bauer: Wielkie nic. *Zdanie* 1985 nr 5; T. Błażejowski: Miejsce na ziemi. *Mies. Lit.* 1985 nr 6; J. Z. Brudnicki: Portrety umarłej klasy. *Nowe Książ.* 1985 nr 4; H. Danilczyk: Wyzbyci tożsamości. *Tyg. Kult.* 1985 nr 23; I. A. Grajewski: K. Narutowicz: Spirala. *Kierunki* 1985 nr 19; M. Orski: „Bez Polski można żyć, bez nogi trudniej”. *Odra* 1985 nr 12; K. Pysiak: Bez tożsamości. *Fakty* 1985 nr 30; J. Stankiewicz: Obiecujący debiut. *Literatura* 1985 nr 3; K. Cwikliński: Zimny, milczący wszechświat. *Nurt* 1986 nr 7; T. Walas: Ludzie znikąd. *Twórczość* 1986 nr 2; W. Woroszyński: Błada Ana i carski pułkownik. *Więź* 1986 nr 7-8 [dot. też: J. Łoziński: Sceny myśliwskie z Dolnego Śląska]. — [Tylko chłód.] R. Bienecki: Chłodny klimat epoki. *Nurt* 1987 nr 9; T. Miłkowski: Chłód. *Kultura* 1987 nr 31; A. Nusiłowska: Tylko letnio. *Res Publica* 1987 nr 6; W. Sadkowski: Chłód — i zar. *Mies. Lit.* 1987 nr 10; P. Szewc: „Wszystcy czują się podle”. *Twórczość* 1987 nr 10; J. Termer: Druga książka R. Nowe Książ. 1987 nr 5/6; L. Żuliński: Smutne refreny. *Literatura* 1987 nr 9; T. Błażejowski: Zmienić świat? *Zycie Lit.* 1988 nr 8 [dot. też: J. Indelak: Światłowstręt]; I. A. Grajewski: K. Narutowicz: Tylko chłód. *Kierunki* 1988 nr 1; J. Csato: R.: nie tylko chłód. *Dialog* 1989 nr 8. — R. Bienecki: Chimera polska. Rozważania nad „Stankiewiczem” E.R. *Integracje* 1989 nr 25. — T. Miłkowski: Chłodna jesień pisarza. *Kultura* 1990 nr 9 [rec.]. Chłodna jesień. — J. Pilch: „Zasyпка po pacierzu”. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 21 [rec.]. Zapach orchidei. — Ł. Drewniak: Polski Faust ery drapieżnego kapitalizmu. *Dialog* 1996 nr 9 [rec.]. Wilk kazański].

M.K.-K.

RYMKIEWICZ Aleksander 1913-1983

Pseud.: Aron Pirmas; Feluś Bomba; Jawin; Kazimierz Biedukniański; Kropka; Szpak; — wspólnie z Józefem Maślińskim: Ariel Pirmas

Poeta, dramaturg, autor utworów dla dzieci i młodzieży, tłumacz.

Urodzony 13 kwietnia 1913 w Wilnie; syn Wincenego Rymkiewicza, prawnika, i Anny z Ławrynowiczów. Po ukończeniu Gimnazjum Humanistycznego im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie, studiował od 1932 prawo na Uniwersytecie Stefana Batoro (USB). W czasie studiów należał do Koła Polonistów Studentów USB i kierował pewien czas pracami Sekcji Twórczości Oryginalnej (STO). Debiutował w 1933 wierszem pt. „Klondike”, wydrukowanym w dodatku *Słowa* pt. *W niszy* (nr 316); w dzienniku tym publikował także w latach następnych. Był związany z grupą literacką Żagary, publikował w piśmie grupy pt. *Żagary* (1933-34); m.in. pod pseud. Aron Pirmas, używanym też przez innych autorów). W 1935 został członkiem ZZLP. Należał do Akademickiego Związku Sportowego i Akademickiego Związku Morskiego; uprawiał narciarstwo i żeglarstwo. Po ukończeniu w 1937 studiów, pracował jako aplikant sądowy. Wiersze publikował sporadycznie w różnych piśmiech, częściej w dodatku *Kuriera Porannego*, *Apel* (1937-38). Współpracował z radiem wileńskim jako współautor (z Czesławem Miłoszem) audycji satyrycznych. W 1939 ożenił się z Anną Ro-

uba (zmarła 1969). Po wybuchu II wojny światowej nadal mieszkał w Wilnie, przyłączonym do Republiki Litewskiej (od 1940 republika związkowa ZSRR) i pracował jako robotnik. W 1939/40 publikował wiersze i utwory satyryczne w *Kurierze Wileńskim* (podp. m.in. Feluś Bomba; tu także wspólnie z J. Maślińskim poemat „Moja podróż”, 1939 nr 286, 293, 299, 306; 1940 nr 11, 23, podp. Ariel Pirmas). W okresie okupacji niemieckiej uczestniczył w działalności konspiracyjnej jako członek AK. W 1944 publikował wiersze i artykuły polityczne w wileńskim *Biuletynie Informacyjnym* (anonimowo lub podp.: Jawin, Kazimierz Biedukniański). Po zakończeniu wojny w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przeniósł się początkowo do Białegostoku, a później do Skolimowa i Warszawy. Przez dwa lata pracował jako urzędnik w Ministerstwie Apropozycji i Handlu, a następnie w 1947-49 jako dyrektor biura Zarządu Głównego ZZLP (od 1949 ZLP). Kontynuował twórczość literacką, oprócz wierszy zaczął pisać teksty piosenek, utwory dla dzieci, dramaty, tłumaczył utwory z literatury (także ludowej) bułgarskiej, czeskiej, słowackiej i węgierskiej, a również libretta operowe. W tym czasie drukował m.in. w *Dziś i jutro* (1945-47; tu m.in. utwory satyryczne podp. Szpak), *Tygodniku Powszechnym* (1945-48), *Tygodniku Warszawskim* (1946-48), *Warszawie* (1946), *Nowinach Literackich* (1947-48), a utwory dla dzieci m.in. w *Plomyczk* (1949-56, 1959-80, z przerwami). W 1948 uczestniczył w cyklu spotkań autorskich na Warmii i Mazurach, co zapoczątkowało jego zainteresowanie tym regionem. W następnych latach spędzał dłuższe okresy w leśniczówce Mendryny nad jeziorem Košno, należał do ilawskiego koła myśliwych. Pełnił funkcję redaktora literackiego tygodnika *Radio i Świat* (1949-52), konsultanta Ministerstwa Kultury i Sztuki do spraw librett i doradcy literackiego Polskiego Wydawnictwa Muzycznego (1954-60). Wiersze, teksty piosenek, utwory dramatyczne dla młodzieży i przekłady ogłaszał m.in. w *Śpiewamy i tańczymy* (1954-57, 1962, 1965-66), *Kierunkach* (1957-83, z przerwami), *Materiałach Repertuarowych* (1957-66), *Twórczości* (1958, 1967-75), *Teatrze Ludowym* (1962-68), *Świerszczyku* (1963-66), *Poezji* (od 1967, z przerwami; w 1972-81 członek rady redakcyjnej), *Miesięczniku Literackim* (1969-77). Był związany ze środowiskiem pisarzy katolickich Krąg. W 1960 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka za całokształt twórczości poetyckiej, w 1965 nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość dla dzieci i młodzieży. Działał w ZLP; był członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego (1964-65), członkiem Głównej Komisji Rewizyjnej (1972-75), przewodniczącym Komisji Statutowej (1972-73), przewodniczącym Komisji Kwalifikacyjnej (1975-78), człon-

kiem Zarządu Głównego ZLP (1978-80). Od 1969 należał do Polskiego PEN Clubu; w 1972-76 wchodził w skład jego Zarządu. W 1971 ożenił się z Ireną Jaks. Odbywał podróże zagraniczne, m.in. do USA i kilkakrotnie do Jugosławii. Otrzymał nagrodę *Warmii i Mazur* za wybitne osiągnięcia w twórczości artystycznej i kulturalnej (1973), nagrodę Ministerstwa Kultury i Sztuki I stopnia (1983). W 1974-75 wchodził w skład Sądu Koleżeńskiego ZAiKS (członek od 1947). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), odznaką honorową „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1965), Krzyżem Kawalerskim (1970) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 26 września 1983 w Łławie; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tropiciele. Poemat. Wil.: ZZLP 1936 [antydat. 1935], 24 s. Przedr. zob. poz. 8, 13, 48.

2. Potoki. Poezje. [Wil.]: ZZLP 1938, 45 s.

3. Z narodem. Poezje. Wwa: Panteon 1947, 128 s.

Zawiera m.in. poematy: Wojenna jesień. (Próba poematu); Siedem dni; Błękitny step.

4. Przygody Gucia Pingwina. [Dla dzieci]. Wwa: Pax 1950, 24 s.

5. [Wybór wierszy]. Wwa: ZLP 1950, 15 s. *Ark. Poetycki*, 8.

6. Warszawskie cegły. Wwa: Czyt. 1951, 83 s.

Tu m.in. Polarna ballada [III nagroda w Konkursie Olimpijskim w 1948] oraz cykl: Wieniec jezior.

7. Niezbrojni zwycięzcy. Wiersze olimpijskie. Wwa: Czyt. 1952, 26 s. Przedr. zob. poz. 43.

Nagroda na ogólnopolskim Konkursie Olimpijskim w 1952.

8. Poezje wybrane. Wwa: Czyt. 1953, 215 s.

Zawiera m.in. poemat Tropiciele [poz. 1]; cykl: Ziemia serdecznie znajoma, — oraz: Piosenki.

9. Jak bóbr ukradkiem wędrował z niedźwiadkiem. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1955, 43 s. Wyd. 2 także 1958.

10. Krajobrazy i ludzie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 67 s. Przedr. zob. poz. 37.

Cykle: Wieniec jezior [poz. 6]; Ziemia serdecznie znajoma [poz. 8]; Krajobrazy i ludzie.

11. Bruzdy boskich pługów. [Wybór wierszy]. Wwa: Pax 1958, 82 s.

Zawiera wiersze z poz. 3, 6, 10, 12, — oraz poemat: Jasno-górska litania.

12. Himalajskie namioty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1958 [właśc. 1957], 82 s.

Zawiera poematy: Himalajskie namioty; Rodzinne dzwoneczki; Niezabudki przy strumieniu; Spadkobiercy Conrada; Cietrzewie toki.

Adapt. radiowa pt. Czymże wzywacie niezdojdyte, śnieżne: Adapt.: T. Ostromecki. Radio 1978.

13. Poematy i wiersze. Wwa: Czyt. 1959, 307 s. Zawartość: Tropiciele [poz. 1], — nadto wiersze z poz. 2, 3, 6, 7, 10, 12.

14. Faryzeusze i patroni. Poezje. Wwa: Pax 1960, 74 s.

Zawiera m.in. cykl: Współcześni faryzeusze; Ziemiacy patroni.

15. Przygody kangura skoczka. [Opowiadanie wierszem dla dzieci]. Kr.: WL 1961, 55 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1968, wyd. 3 1972, wyd. 4 1975.

16. Muzykalne miasteczko. [Opowiadanie wierszem dla dzieci]. Kr.: PWM 1962, 28 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1967; wyd. 2 [!] Kr.: WL 1981, wyd. 4 także 1984.

Przeł. ukr.: Muzyčne mistečko. [Przeł.] V. Guźva. Kiiv 1970.

17. Astronom — kasztelanem. (Sztuka jednoaktowa). *Teatr Lud.* 1964 nr 6 s. 52-64. TV 1967. Radio 1967. Przedr. zob. poz. 44.

Utwór dla młodzieży o M. Koperniku.

18. Czerwony pierścień. (Sztuka jednoaktowa na 600-lecie Uniwersytetu Jagiellońskiego). *Teatr Lud.* 1964 nr 1/2 s. 84-92.

19. Szlachcic łańciński. (Sztuka jednoaktowa o Szymonie Szymonowicu). *Teatr Lud.* 1964 nr 5 s. 53-64.

20. Konsul. [Utwór sceniczny]. Powst. przed 1965. Druk fragm. *Odgłosy* 1965 nr 11 s. 6.

Nagroda w IV Konkursie Debiutów Dramaturgicznych w 1965.

21. Promień dla artysty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 61 s.

22. Srebrny grosz. (Sztuka dla starszych dzieci i młodzieży w 4 aktach, w 6 odsłonach z prologiem i epilogiem). *Teatr Lud.* 1965 nr 3 s. 39-68. Praprem. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1966. Przedr. zob. poz. 44.

23. Dwie sławy. (Sztuka jednoaktowa o Krzysztofie Opalińskim). *Teatr Lud.* 1966 nr 5 s. 49-58.

24. Łowca dnia powszedniego. (Sztuka jednoaktowa o Sebastianie Klonowicu). *Teatr Lud.* 1966 nr 9 s. 46-56.

25. Zamach w chełmińskiej gospodzie. (Sztuka jednoaktowa dla młodzieży). TV 1966. Druk *Teatr Lud.* 1967 nr 2 s. 21-32. Przedr. zob. poz. 44.

26. Czarny zając. [Dla dzieci]. Kr.: WL 1967, 47 s. Wyd. 2 także 1975.

27. O Stefku i sowie, która słyszała ludzkie myśli. Radio 1967. Druk z podtytu. Sztuka w 3 aktach dla teatrów lalkowych. *Teatr Lud.* 1968 nr 2/3 s. 59-79.

28. Dziki powój. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 79 s.

Nagroda na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi oraz nagroda za najlepszy tomik poetycki 25-lecia Łódzkiej Wiosny Poetów w 1969.

29. Lotniejsza od ptaka. (Sztuka w 4 obrazach dla młodzieży). TV 1968. Druk. zob. poz. 44.

30. Zabawa w teatr. Widowisko dziecięce. Uwagi insc.: T. Łepkowska. Scenogr.: K. Niedzielski. Muz.: F. Rybicki, J. Wasowski. Wwa: CPARA 1969, 60 s. Wyd. nast. tamże 1971.

31. Gadanie baranie. [Dla dzieci]. Łódź: WŁ 1970, 67 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; wyd. 3 Kielce: WŁ 1987.

32. Wybór poezji. [Przedm.:] S. Lichański. Wwa: PIW 1970, 211 s.

33. Poezje wybrane. Wybór i przedm. ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, 138 s.

34. Ślepi drwale. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 83 s.

35. Polskie drzewa. [Wiersze]. Wwa: PIW 1972, 105 s.

Zawiera m.in. cykl: Polskie drzewa; Fantazje księżycowe.

36. Wlazł kotek na płotek; Bez pracy nie ma kołaczy. Muz.: F. Rybicki. W: Bajki z za kurtyny. Sztuki dla teatru dziecięcego. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyczny Upowszechniania Kultury 1972, 123 s.

Współwyd. z: J. Hartwig, A. Międzyrzecki: Jaś i Małgosia.

37. Olsztyński wrzos. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1973, 168 s.

Zawiera wiersze z tomu Krajobrazy i ludzie [poz. 10] oraz wybór utworów z innych tomów.

38. Wybór poezji. Wwa: Czyt. 1974, 219 s.

39. Zimowa sikoreczka. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: WŁ 1975, 70 s. Wyd. 2 tamże 1983.

40. Kufel warszawski. [Wiersze]. Wwa: PIW 1976, 91 s.

41. [Utworki wierszem i prozą]. [Wstęp:] A.K. Waśkiewicz. Olsztyn: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Olsztynie i red. *Warm. i Mazur* 1976, 16 s. [Wkł. do *Warm. i Mazur* nr 7].

Zawiera wiersze i wspomnienie ze spotkań autorskich pt. *Traśa dawnej pustyni*.

42. Srebrny jeleń. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1978, 100 s.

Zawiera m.in. cykl: Ballady i opowiesci.

43. Śnieżne i błękitne stadiony. Poezje sportowe. Wwa: SiT 1979, 55 s.

Zawartość: Niezbrojni zwycięzcy [poz. 7]. — Polarna ballada: Polarna ballada [poz. 6]; Himalajskie namioty [poz. 12].

44. Lotniejsza od ptaka. [Utworki dramatyczne]. Łódź: WŁ 1980, 144 s.

Zawartość: Zamach w chełmińskiej gospodzie. (Sztuka jednoaktowa dla młodzieży) [poz. 25]; Astronom kasztelanem. (Sztuka jednoaktowa dla młodzieży) [poz. 17]; Lotniejsza od ptaka. (Sztuka w 4 obrazach dla młodzieży) [poz. 29]; Srebrny grosz. (Sztuka dla starszych dzieci i młodzieży w 4 aktach, w 6 odsłonach, z prologiem i epilogiem) [poz. 22].

45. Lekcja kawek. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: WŁ 1982, 45 s.

46. Leśna nić Ariadny. [Wybór wierszy]. [Wstęp] ... Reprodukcyjne prac M. Romańczuka. Olsztyn: Pojezierze 1983, 113 s.

47. Kalendarz polskiego krajobrazu. [Wybór wierszy]. Wwa: PIW 1984, 206 s.

48. Wybór poezji. Wwa: Czyt. 1984, 611 s.

Tu m.in. poemat *Tropiciel* [poz. 1].

49. Podróż do krainy szczęśliwości. Olsztyn: Pojezierze 1985 [właśc. 1986], 141 s.

Szkice wspomnieniowe przygot. z nieukończonych ostatecznie rękopisów przez rodzinę A.R.

Zawartość: Po ćwierćwieczu; Wilnianin w ośnieżonej Puszczy Piskiej; Dwaj Rymkiewiczowie w Świętej Lipce; Podróż do krainy szczęśliwości.

Nadto 4 drobne książeczki dla dzieci, m.in. w serii *NK Poczytaj mi, Mamo*.

Nadto wg inf. autora niepublikowany utwór dramatyczny: *Scigani ściągają*. Sztuka w 3 aktach dla młodzieży. Powst. 1965.

Wydania osobne tekstów piosenek z nutami, m.in.: Ballada o Janosiku. [Muz.:] W. Rudziński. Wwa: Czyt. 1946, 11 s. Wyd. nast. [Kr.:] PWM 1955, 67 k. — Janek traktorzysta. [Muz.:] W. Rudziński. Wwa: Czyt. 1951, [5] s. — Rybaczka. [Muz.:] W. Rudziński. Wwa: Czyt. 1951, 7 s. — Ejże, Jasiu ... [Muz.:] A. Szaliński. [Wwa:] Czyt. 1952, 3 s. — Jedź, żniwiarko. (Piosenka brygad „Służba Polsce”). [Muz.:] J. Ołw. [Wwa:] Czyt. 1952, 3 s. Wyd. nast. tamże 1953. — Kolejarska piosenka. [Muz.:] W. Rudziński. [Wwa:] Czyt. 1952, 3 s. — Mówił Kuba do Marcina. [Muz.:] M. Andrzejewski. [Wwa:] Czyt. 1952, 3 s. Wyd. nast. tamże 1953. — Hej, buty me! [Wwa:] Czyt. 1953, [2] k. — Mazurska piosenka. [Muz.:] J. Kolasiński. [Wwa:] Czyt. 1953, [4] k. Wyd. nast. Kr.: PWM 1955. — Nad rodzinną rzeką. [Muz.:] A. Markiewicz. [Wwa:] Czyt. 1953, [2] k. Wyd. nast. Kr.: PWM 1954. — Piosenka nutrii. Piosenka z filmu (rysunkowego) „Przygody Gucia Pingwina”. [Muz.:] T. Kiesewetter. [Wwa:] Czyt. 1953, 3 s. — Piosenka Pingwinów. Piosenka z filmu (rysunkowego) „Przygody Gucia Pingwina”. [Muz.:] T. Kiesewetter. [Wwa:] Czyt. 1953, 6 s. — Walc. [Muz.:] F. Schubert. [Wwa:] Czyt. 1953, [4] k. — Wspólna nuta. [Muz.:] M. Sart. [Wwa:] Czyt. 1953, [4] k. — Zielony dąb. [Muz.:] F. Rybicki. [Wwa:] Czyt. 1953, [2] k. — Narciarski patrol. [Muz.:] W. Lutosławski. [Kr.:] PWM 1954, 6 s. — Ojej, żaba. [Muz.:] A. Markowski. [Kr.:] PWM

1954, [1] s. Wyd. nast. tamże 1955. — Płynie kajak. [Muz.:] A. Markowski. Kr.: PWM 1954, 4 s. — Tango-serenada. [Muz.:] Z. Turski. Oprac.: T. Kwieciński; Ojciec, żaba. [Muz.:] A. Markowski. [Kr.:] PWM 1954, [51] k. — Niezabudki. [Muz.:] W. Valdi. Kr.: PWM 1955, 4 s. — Karabin. [Muz.:] H. Swolkiński. [B.m.:] Dom Wojska Pol. 1956, 9 s. — Dwie różyczki. [Muz.:] H. Jabłoński. Kr.: PWM 1957, 4 s. — Na próżno. [Muz.:] W. Maciszewski. [Kr.:] PWM 1957, 24 k. — W piątek na początek. [Muz.:] R. Żyliński. [Kr.:] PWM 1957, 23 k. — Spojrzenie takie bywa. [Muz.:] M. Radzik. Kr.: PWM 1959, [10] k. Wyd. nast. tamże 1961. — Te stokrotki tobie przynoszę dziś. [Muz.:] A. Rymkiewicz. Kr.: PWM 1959, 4 k. — A w studni woda cicho lśni. [Muz.:] M. Radzik. Kr.: PWM 1960, [2] k. — Jakże nam się nie zakochać. [Muz.:] J. Herald. [Współwyd. z:] Uściśnij. Słowa: J. Czekalla. [Muz.:] K. Winkler. Kr.: PWM 1961, 14 k. — Maskotka. [Muz.:] J. Matera. [Współwyd. z:] Gdy idziemy na przepustkę ... Słowa: J. Skokowski. [Muz.:] Z. Ciechan pt. Dwie pieśni marszowe. Wwa: Zarząd Kultury i Oświaty Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. 1963, [12] k. — Leśna czujka. [Muz.:] E. Sojka. [Współwyd. z:] Po Dorotę na piechotę. Słowa: E. Fiszer. [Muz.:] E. Sojka. Wwa: Zarząd Kultury i Oświaty Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. 1965, 12 s. — Przyjaciółka gitara. [Muz.:] M. Lusztig. Wwa: WAiF 1965, [2] k. — Antonówki, malinówki. Zbiór piosenek dla dzieci do słów ... Kr.: PWM 1966, 39 s. — Zosiu, Zosiu, litość miej. [Muz.:] W. Rajewicz. [Współwyd. z:] Plotki o Dorocie. Słowa: M. Lebkowski. [Muz.:] J. Tyszkowski. Wwa: Zarząd Kultury i Oświaty Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. 1966, 16 s. — Zdzwoneczki sań. [Muz.:] M. Lusztig. Kr.: PWM 1967, 6 k. — Po skarby płynąć czas. [Muz.:] A. Żalski. [Współwyd. z:] Rianita. [Muz.:] J. Wopaleński. Kr.: PWM 1969, 6 k.

Słuchowiska radiowe zob. Twórczość poz. 17, 27 oraz m.in.: Na polach popiołów. Radio 1938. — Szabla i dzwony. Radio 1939. — Ciepło-zimno. Radio 1968. — Dogi w miasteczku. Radio 1968. — Nocne łowy. Radio 1968. — Szła myszka po wodę. Radio 1968. — Barani kozuch. Radio 1972. — Przypowieść o szalonej siekierce. Radio 1972 [nagroda w konkursie Pol. Radia na tekst audycji poetyckiej w 1972]. — Nocne łowy. Radio 1974.

Nadto montaż utworów poetyckich: Leśna ić Ariadny. Wybór poezji. Adapt.: G. Gronczewska. Radio 1987.

Przekłady

1. Wesele Figara. Opera buffo w 4 aktach. Libretto: L. da Ponte. Przel. z włos. ... Muz.: W.A. Mozart. Wyst. Wwa, Opera Warsz. 1949.

2. Dorina. Operetka w 3 aktach. Libretto: F. Grünbaum, W. Sterk. Przel.: ..., W. Rudziński.

[Muz.:] J. Gilbert. Wyst. Szczec., Opera i Operetka 1959.

3. Manru. Opera w 3 aktach. Libretto: A. Nossig. Przel. z niem.: ..., W. Bregy. [Muz.:] I. Paderewski. Wyst. Pozn., Opera 1961.

4. J. Jelisiejew: Rubel Samosiejek. [Sztuka lalkowa dla dzieci]. Praprem. Łódź, T. Pinokio 1967.

Nadto wg inf. tłumacza: Luiza. Opera w 4 aktach. Libretto i muz.: G. Charpentier. Przel.: ..., W. Bregy. Przekł. powst. 1963.

Wydania osobne przekładów tekstów piosenek (także ludowych) z nutami: Cztery pieśni ludowe rosyjskie: Z piskorzem chodzę; Ach, studnio; Czy pójdę dziś; Ej, hukniemy. Kr.: PWM 1954, 18 s. — Pięć pieśni ludowych rosyjskich: Sadzie, mój sadzie; Ej, kumeczki; Hej, po matce Włodze; Dużo ścieżek; Góry, moje góry. Kr.: PWM 1954, 27 s. — Trzy pieśni ludowe rosyjskie: Godzina po godzinie; Placze dziewczę; Ach, ty zorzo. Kr.: PWM 1954, 14 s. — Trzy pieśni ludowe rosyjskie: Hej, jarzębino; Spod lasu wysokiego; Dobrynia Nikitcz. Kr.: PWM 1954, 17 s. — Cztery pieśni ludowe litewskie i białoruskie: Oj smutna brzoźka; Kukułka; Matuleńko, powiem ci; Wierzba. Słowa lud. przel.: J. Małgorzeski, J.B. Ożóg, ... [Kr.:] PWM 1956, 15 s. — [Cztery] 4 pieśni węgierskie: Nie mam nikogo na świecie; Błędzenie; List do swoich; Przekomarzenie się z dziewczętami. Kr.: PWM 1956, 15 s. — Sześć pieśni ludowych z północnej Europy. Z Finlandii, Szwecji, Norwegii, Anglii, Szkocji i Irlandii. Kr.: PWM 1956, 19 s. — Gwiazd na noc. Słowa: Th. de Banville. Muz.: C. Debussy. Kr.: PWM 1957, 7 s. — Francuskie piosenki ludowe i popularne. Kr.: PWM 1958, 37 s. — Pieśń pasterska. Słowa: A. Hunter. Muz.: J. Haydn. Kr.: PWM 1958, 5 s. — Negro spirituals. 10 ludowych pieśni murzyńskich. Wybór i oprac.: W. Rudziński. Kr.: PWM 1961, 22 s. — Stare piosenki angielskie, szkockie, walijskie i irlandzkie. [Zebrał, oprac. i posł. opatrzył] W. Rudziński. Kr.: PWM 1962, 23 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966, 1978, 1979. — A. Rymkiewicz: Moje inspiracje poetyckie. *Poezja* 1971 nr 4. — A. Rymkiewicz: Cudzoziemcy i polowanie. *Poezja* 1974 nr 4. — Wywiady: Katastrofizm i „wiersz narodowy”. Rozm. M. Sprusiński. *Nowe Książki* 1971 nr 3; Goni mnie ktoś ogromny. Rozm. Z. Dolecki. *Kierunki* 1976 nr 32; Od katastrofizmu po łagodną wizję świata. Rozm. T.J. Zółciński. *Fakty* 1976 nr 7; Dialogi o Żagarach. Wywiad z A.R. Rozm. J.Z. Brudnicki. *Poezja* 1981 nr 5/6.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (T. Kłak). — LP XX w. (A. Zieniewicz). — RL 1983 (A. Biernacki). — NSLD (M.M. Kwiatkowska).

[Tropiciel:] S. Napierski. *Mies. Lit. i Szt.* 1936 nr 8/9; S. Pollak. *Leuar* 1936 nr 2; J. Putrament: Rok liryki wileńskiej. *Srody Lit.* 1936 nr 5; J. Kott: Poetyckie profile. *Prz. Współcz.* 1937 t. 63; K. Wyka: Dwoje wizjonerów. *Gaz. Pol.* 1937 nr 278. — [Potoki:] K. Zawodziński: Liryka i epika wier-

szem. *Rocz. Lit.* 1938; J. Czechowicz: Z poezji. *Kur. Poranny* 1939 nr 204, przedr. w tegez. Wyobraźnia stwarzająca. Lubl. 1972; M. Jastrun: U poetów. *Wymiary* 1939 nr 9; S. Lichański. *Pion* 1939 nr 9; K.W. Zawodziński: Nowatorzy różnych rytuałów. *Kur. Lit.-Nauk* 1939 nr 29. — [Z narodem] J. Kierst: Walka z Tropicielem. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 41; K. Czachowski: Poezja A.R. *Dz. Lit.* 1948 nr 14; S. Czernik: Poezja R. *Twórczość* 1948 nr 3. — J. Błoński: Trudna droga. *Życie Lit.* 1952 nr 5 [rec.: Warszawskie cegły]. — Z. Jastrzębski: Rdza na betonie. (O poezji A.R.). *Dziś i Jutro* 1952 nr 31, przedr. w tegez. Bez wieńca i togi. Wwa 1967. — A. Kamińska: „Pisz mój Alfredzie, oto świat sprawdzalny”. *Nowa Kult.* 1952 nr 8 [rec.: Warszawskie cegły]. — W. Szymański: Kronikarz wojen i dnia dzisiejszego. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 3. — P. Krzysztof: Powojenna twórczość A.R. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 38. — [Krajobraz i ludzie.] S. Lichański: Poezja i polityka. *Twórczość* 1956 nr 8; B. Mamoń. *Kierunki* 1956 nr 7. — B. Ostromecki. *Nowe Książ.* 1958 nr 12 [rec.: Himalajskie namioty]. — Z. Jastrzębski: Światło pod obłokiem. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 33 [rec.: Przudy boskich pługów]. — A. Szmidt: Wiersze rzemieślnika. *Prz. Kult.* 1959 nr 3 [rec.: Himalajskie namioty]. — B. Ostromecki. *Twórczość* 1960 nr 2 [rec.: Poematy i wiersze]. — B. Ostromecki. *Twórczość* 1962 nr 5 [rec.: Faryzeusze i patroni]. — [Promień dla artysty.] L.M. Bartelski: W sile wieku. *Kultura* 1965 nr 24; M. Sprusiński: Poeta i faryzeusze. *Twórczość* 1965 nr 10; W. Natanson: Nowatorstwo, tragizm i poczucie wartości. *Nurt* 1966 nr 8. — T. Wróblewska. *Tyg. Kult.* 1966 nr 50. — J. Zagórski: Ten, co nie stracił wzroku. *Poezja* 1966 nr 2. — W. Natanson: O poezji A.R. *Twórczość* 1967 nr 8. — [Dziki powój.] K. Metrak: Rozrachunek. *Twórczość* 1968 nr 12; M. Sprusiński: Nie zgasa pierwszych wiosen tu. *Poezja* 1968 nr 8; T. Szaja: Poezja polskich wruzeń. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 49. — P. Anc. Katastrofista zbawiony. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 7. — [Wybór poezji 1970.] Z. Jerzyna: Wykute w pejzażu. *Tyg. Kult.* 1971 nr 12; M. Baranowska: Czy można się wymknąć dziejom? *Nowe Książ.* 1972 nr 5 [dot. też: Ślepi drwale]. — W. Natanson: Tropiciele. W tegez. Moje przygody literackie. Pozn. 1972. — M. Sprusiński: Balladowa nostalgia. *Twórczość* 1972 nr 2 [rec.: Ślepi drwale]. — T. Kijonka: Drzewo znaczy trwanie. *Poglądy* 1973 nr 9 [rec.: Polskie drzewa]. — A. Laszowski: Ożywcze lektury wiosenne. *Kierunki* 1973 nr 22. — K. Dybicki: Poezja mitu katastroficznego. *Twórczość* 1974 nr 3. — Z. Bauer: Krystalizacje niepokojów. *Życie Lit.* 1975 nr 13. — [Wybór poezji 1974.] Z. Bienkowski: R. *Kierunki* 1975 nr 8, przedr. pt. Tropiciele w tegez. Cwierć wieku intymności. Wwa 1993; A. Matywiecki: Tropiciele w chaosie śladów. *Twórczość* 1975 nr 8. — A. Zieniewicz: Od metafizyki do codzienności. *Literatura* 1977 nr 34. — S. Beres: Profecja i kronika. *Mies. Lit.* 1979 nr 8, przedr. w tegez. Ostatnia wileńska plejada. Wwa 1990. — [Srebrny jeleń] W. Natanson: Odmienny — a jednak ten sam. *Życie Lit.* 1979 nr 26; J. Stankiewicz: Natura i stylizacja. *Literatura* 1979 nr 43 [dot. też: Śnieżne i błękitne stadiony]; S. Lichański: Między balladą i gawędą. *Poezja* 1981 nr 5/6. — A.K. Waśkiewicz: Zakorzenie i tożsamość. W: Poeci dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1982. — I. Galińska: Poeta niemodny. *Ead* 1983 nr 48. — S. Jurkowski: Tesknota za lepszą ziemią. *Tyg. Kult.* 1983 nr 19. — Z. Łączkowski: Jubileuszowy toast. (70-lecie A.R.). *Kult., Osu., Nauka* 1983 nr 4. — W. Natanson: Pożegnanie poety. *Życie Lit.* 1983 nr 48. — J.Z. Brudnicki: Spadkobierca romantyków. (O twórczości A.R.). *Poezja* 1984 nr 5. — M. Zaleski: Przygoda drugiej awangardy. Wr. 1984, passim. — A. Bok-Szabowicz: Już z tamtej strony krajobrazu. *Poezja* 1986 nr 6 [rec.: Kalendarz polskiego krajobrazu: Leśna nie Anadyń; Wybór poezji 1984]. — [Podróż do krainy szczęśliwości:] B. Dzitko. *Warm. i Mazury* 1986 nr 17; M. Jedrzejewski: Opowieści poety. *Kultura* 1986 nr 44; J. Marz: R. herbu Lubicz. *Odrodzenie* 1986 nr 47. — A. Gnarowski: Świat słowem kreowany. *Życie Lit.* 1989 nr 39. — A. Legeżyńska: Casus: poeta repatriant. *Kresy* 1992 nr 12. — A. Staniszeński: Ziemia serdecznie znajoma. Szkice o poezji Aleksandra Rymkiewicza. Olsztyn: Wydawn. WSP 1994, 157 s.

RYMKIEWICZ Jarosław Marek ur. 1935

Pseud.: Gamma; J.M.R.

Poeta, dramatopisarz, historyk literatury, tłumacz.

Urodzony 13 lipca 1935 w Warszawie; syn Władysława Rymkiewicza, prozaika, i Hanny z Baranowskich, lekarki. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, a po upadku powstania warszawskiego do marca 1945 w Gołkowie pod Warszawą. Po zakończeniu wojny zamieszkał w 1945 w Łodzi, gdzie uczył się w I Gimnazjum TPD; w 1952 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). Debiutował w 1954 wierszem pt. „Trwoga”, opublikowanym w piśmie *Łódź Literacka* (nr 4/5). W 1955-57 był kierownikiem literackim Teatru Ziemi Łódzkiej. Po uzyskaniu w 1956 magisterium, pracował do 1958 jako asystent Katedry Historii Literatury Polskiej UŁ. W 1957 ożenił się z Ewą Suliborską, polonistką. Wiersze, artykuły, recenzje, eseje i przekłady z literatury amerykańskiej zamieszczał w *Nowej Kulturze* (1955-62), *Życiu Literackim* (1956-65, z przerwami), *Dialogu* (1957-65), *Twórczości* (1957-75), *Odgłosach* (1958-64; w piśmie tym pełnił funkcję kierownika działu prozy i poezji), *Współczesności* (1959-65). W 1959 został członkiem ZLP. W 1965 był kierownikiem literackim w Państwowym Teatrze Nowym w Łodzi. W tymże roku zamieszkał w Warszawie i podjął pracę w Pracowni Badań nad Kulturą Współczesną Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN na stanowisku starszego asystenta. W 1966 uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy „Studia nad topiką śródziemnomorską w poezji polskiej I połowy XX w. (Topika idylli ogrodowej)” (promotor prof. Stefan Żółkiewski). W 1967 został adiunktem. W tymże roku otrzymał za twórczość literacką nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1976 podpisał „Memoriał 101”, wyrażający protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Współpracował z miesięcznikiem *Twórczość* (1980-81); tu też tłumaczenia z literatury amerykańskiej. Ogłaszał utwory literackie w wydawnictwach drugiego obiegu (1983-89); w 1983 w książce K. Kijowskiej „Rozmowy niekontrolowane” wystąpił pod pseud. Gamma. W 1984 habilitował się w IBL na podstawie rozprawy „Aleksander Fredro jest w złym humorze”. W następnym roku został, z powodów politycznych, zwolniony z IBL. W 1985 otrzymał nagrodę im. S. Vincenza w Krakowie, a w 1987 nagrodę literacką im. Z. Herta, przyznaną przez paryską *Kulturę*. W 1989 został ponownie zatrudniony w IBL. Za przekłady poezji obcej otrzymał w 1989 nagrodę ZAiKS-u, a w 1990 zwłaszcza za tłumaczenia poezji angielskiej nagrodę Polskiego PEN

Clubu. Od 1990 wchodzi w skład Rady Naukowej IBL PAN. Eseje i artykuły publikował na łamach *Arki* (1992-93), *Twórczości* (1992, 1994), *Tekstów Drugich* (1992). W 1992 otrzymał nagrodę miesięcznika *Odra* za całokształt twórczości ze szczególnym uwzględnieniem eseistyki, w 1993 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1994 otrzymał tytuł naukowy profesora, w 1995 stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 1997 profesora zwyczajnego w IBL. Mieszka w Milanówku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Eurydyka, czyli każdy umiera tak, jak mu wygodniej. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1957 nr 9 s. 94-98.
2. Konwencje. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1957, 29 s.
3. Odys w Berdyczowie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1958 nr 3 s. 27-33.
4. Człowiek z głową jastrzębia. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1960, 60 s.
Nagroda tygodnika *Nowa Kult.* w 1960.
5. Król w szafie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1960 nr 6 s. 10-39. Praprem. łącznie z S. Mackiewicz: Siżyś; Kamil Arago pt. Album jednoaktówek: Łódź, T. Nowy 1960.
6. Metafizyka. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1963, 62 s.
Tu również przekłady wierszy autorów: C. Aiken, W.S. Merwin, D. Schwartz, K. Shapiro, W. Stevens, D. Thomas.
7. Animula. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1964, 41 s.
Cykle: Wiersze w Kwartanie; Animula; Wiersze z wygnania.
8. Lekcja anatomii profesora Tulpa. (Według Rembrandta). [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1964 nr 7 s. 18-33. Praprem. Tarnów, T. Ziemi Krak. im. L. Solkiego 1974. Przedr. zob. poz. 12.
9. Kwiat nowy starych romanc, czyli imitacje i przekłady hiszpańskich romances. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1966, 68 s.
10. Czym jest klasycyzm. Manifesty poetyckie. [Studium historycznoliterackie]. Wwa: PIW 1967, 181 s.
11. Myśli różne o ogrodach. Dzieje jednego toposu. Wwa: Czyt. 1968, 254 s. Z prac IBL PAN.
Rozprawa doktorska.
Zawartość: Historyczna topika i wieczne topoi; Jardines dolientes; Fêtes galantes; Genesis z ducha; Ogród Persefony; Hortus Cochlusus.
Książka uznana przez Radio Wolna Europa za najlepszą książkę krajową roku 1968.
12. Anatomia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 70 s.
Zawiera też: Lekcja anatomii profesora Tulpa. (Według Rembrandta) [poz. 8].
13. Król Mięsopest. (Tragifarsa w 2 aktach). *Dialog* 1970 nr 3 s. 5-52. Praprem. Kr., Stary T.
14. Porwanie Europy. (Farsa w 2 aktach). *Dialog* 1971 nr 5 s. 5-56. Wyd. wspólnie z Król Mięsopest zob. poz. 13.
15. Co to jest drożdż? [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1973, 50 s.
16. Ułani. Komedia serio w 3 aktach. *Dialog* 1975 nr 2 s. 5-37. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1975.
Wyd. łącznie z Dwór nad Narwią [poz. 20] pt. Dwie komedie. Wwa: Czyt. 1980, 248 s.
Przekł. czes.: Huláni. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1976.
17. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1976, 218 s.
Zawiera wiersze z l. 1957-1973.
18. Aleksander Fredro jest w złym humorze. [Studium historycznoliterackie]. Wwa: Czyt. 1977, 364 s. Wyd. 2 tamże 1982.
19. Thema regium. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1978, 47 s.
20. Dwór nad Narwią. (Komedia serio w 3 aktach). *Dialog* 1979 nr 1 s. 5-57. Praprem. Szczec., T. Pol. 1979. Wyd. łącznie z Ułani pt. Dwie komedie zob. poz. 16.
21. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Wwa: LSW 1981, 150 s.
Zawiera wybór wierszy z poz. 4, 6, 12, 15, 19.
22. Juliusz Słowacki pyta o godzinę. [Studium]. Wwa: Czyt. 1982, 424 s. Wyd. 2 tamże 1989.
23. Ulica Mandelsztama i inne wiersze z lat 1979-1983. Kr.: [b.w.*] 1983, 23 s. Wyd. nast.: wyd. [zmien.] pt. Mogiła Orzona i inne wiersze z lat 1979-1984. [Wwa:] WNOPiM*; Przedświt* 1984, 29 s.; [wyd. 3] Kr.: Arka 1992, 36 s.
W wyd. 2 dodano cykl: Tristia, w wyd. 3 kilka wierszy napisanych w pierwszej połowie lat 80.
Honorowa nagroda *Arki** łącznie z poz. 25 w 1984.
24. Wielki książe. Z dodaniem rozważań o istocie i przymiotach ducha polskiego. [Esej historyczny]. Wwa: PIW 1983, 231 s. Wyd. 2 Chotomów: Verba 1991, 196 s.
Dot. m.in. Konstantego Romanowa, księcia rosyjskiego.
25. Rozmowy polskie latem roku 1983. Fragmenty powieści. Paryż: Inst. Lit. 1984, 156 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1984, 102 s.; Białystok: Versus 1991; z posł. W. Boleckiego Wwa: Świat Książki 1996; Wwa: PIW 1998, 202 s.
Honorowa nagroda *Arki** łącznie z poz. 23 w 1984 oraz honorowa nagroda kulturalna „Solidarności” w 1985.
Przekł. franc.: Conversations au bord du lac. Un été 1983 en Pologne. [Przeł.] V. Patte. Paris 1994, - niem.: Polnische Gespräche in Sommer 1983. [Przeł.] E. Kinsky. Frankfurt am Main 1995.

26. Żmut. Paryż: Inst. Lit. 1987, 287 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1987, 231 s.; Wwa: Czyt. 1991, 359 s.

Esej biograficzny dot. filomatów, filaretów i Wilna oraz związków A. Mickiewicza z M. Wereszczakówną i K. Kowalską.

Nagroda londyńskich *Wiadomości* w 1988. — Cz. 1 cyklu pt. „Jak bajeczne żurawie”; cz. 2, 3, 4 zob. poz. 28, 30, 32.

27. Umschlagplatz. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1988, 223 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NOWA* 1988; [wyd. 3] Gdańsk: JMJ Ofic. Wydawn. 1992.

Przełt. ang. The final station. Umschlagplatz. [Przełt.] N. Taylor. New York 1994. — franc.: La dernière gare. [Przełt.] V. Patte. Paris 1989, wyd. nast. 1993. — niem.: Umschlagplatz. [Przełt.] M. Pollack. Berlin 1993.

28. Baket. Londyn: Aneks 1989, 234 s. Wyd. 2 Wwa: NOWA 1991, 251 s.

Esej dot. Wilna i wilnian w XIX w. — Cz. 2 cyklu „Jak bajeczne żurawie”; cz. 1, 3, 4 zob. poz. 26, 30, 32.

29. Moje dzieło pośmiertne. [Wiersze]. Kr.: Znak 1993, 53 s.

30. Kilka szczegółów. [Szkice]. Kr.: Arcana 1994, 426 s.

Dot. biografii A. Mickiewicza. — Cz. 3 cyklu „Jak bajeczne żurawie”; cz. 1, 2, 4 zob. poz. 26, 28, 32.

31. Mickiewicz, czyli wszystko. Z Jarosławem Markiem Rymkiewiczem rozmawia A. Poprawa. Wwa: Open 1994, 222 s.

32. Do Snowia i dalej... Kr.: Arcana 1996, 238 s.

Dot. biografii A. Mickiewicza. — Pierwotny tytuł: Topielec. — Cz. 4 cyklu pt. „Jak bajeczne żurawie”; cz. 1, 2, 3 zob. poz. 26, 28, 30.

33. Znak niejasny, baśń półżywa. [Wiersze]. Wwa: PIW 1999, 61 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Krzesło. *Twórczość* 1970 nr 1 s. 50-88 [dot. Z. Herberta]. — Dziwaczny tłum. W: Problemy kultury XX wieku. Wwa 1971 s. 1-41 [masz.]. — „Odczłowieczając duszę”. („Topielec” B. Leśmiana na tle porównawczym). W: Studia o Leśmianie. Wwa 1971 s. 201-229. — Skamander; Kwadryga. W: Literatura polska 1918-1975. Wwa 1975 s. 272-336, 438-451. — Ludzie dwoiści. (Barokowa struktura postaci Słowackiego). W: Problemy polskiego romantyzmu. Wr. 1981 s. 65-107. — Dlaczego romantycy umierali młodo? W: Style zachowań romantycznych. Wwa 1986 s. 228-235. — Sługa Maryi Adam Mickiewicz. *Arka* 1993 nr 47 s. 4-17. — Przez zwierciadło. *Twórczość* 1993 nr 8 s. 56-84 [dot. tematyki biblijnej]. — Przypis do ballady „Tukaj”. W: Wiary i słowa. Wr. 1994 s. 139-155. — Kilka domów, okna, schody. *Twórczość* 1995 nr 12 s. 41-69 [dot. wileńskich adresów A. Mickiewicza]. — Töpfergasse — głowa owinięta koszulą. *Odra* 1998 nr 12 s. 55-64 [dot. A. Mickiewicza].

Przekłady i adaptacje

1. F. Garcia Lorca: Yerma. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1968. TV 1968.

2. P. Calderon de la Barca: Księżniczka na opak wywrócona. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wr., T. Pol., Scena T. Kameralnego 1969. Radio 1970. Wyd. Wwa: Czyt. 1974 [właśc. 1973], 221 s.

3. P. Calderon de la Barca: Niewidzialna kochanka, czyli Hiszpańskie czary. [Utwór dramatyczny]. TV (Wwa) 1969. Wyst. Wwa, T. Lud. 1970.

4. P. Calderon de la Barca: Życie jest snem. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gorzów, T. im. J. Osterwy 1969. Radio 1970. Wyd. Wwa: PIW 1971, 164 s. Przedr. w: P. Calderon de la Barca: Dramaty. Kr. 1975 s. 437-599.

5. W. Stevens: Wiersze. Wybór, tłum. i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1969, 50 s.

6. Kochankowie piekła. (Tragifarsa w 2 aktach według Calderona). *Dialog* 1972 nr 3 s. 5-79. Praprem. Wwa, T. Nar. 1972. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1975, 176 s.

Adapt. radiowa: Adapt. J. Zelnik. Radio 1972.

7. Niebiańskie bliźnięta. (Komedia w 3 aktach według Calderona). *Dialog* 1973 nr 10 s. 5-47. Praprem. Wwa, T. Lud. 1973.

8. C. Gozzi: Błękitny potwór. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Komedia 1974.

9. T.S. Eliot: Sweeney Agonistes. (Fragmenty arystofanicznego melodramatu). Tłum. ... *Dialog* 1977 nr 2 s. 44-51.

10. F. Garcia Lorca: Dom Bernardy Alba. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1986.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 2.

Prace redakcyjne

1. Konwencje. [Antologia wierszy]. Red.: T. Chrościelewski, ..., M. Zdrojewski. Łódź: WŁ 1960, 152 s.

2. Tygiel. Red.: T. Chrościelewski, S. Kaszyński, ... Łódź: WŁ 1961, 323 s.

Tom zawiera wybór wierszy autorów polskich i obcych, rozpraw, wspomnień, recenzji i szkiców o poezji współczesnej. Tu też przekł. m.in. J.M.R.

3. Pan Tadeusz, czyli Ostatni Zajazd na Litwie. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem. Oprac. ... Kr.: WŁ 1997, 393 s.

4. A. Mickiewicz: Wiersze i powieści poetyckie. Wybór, układ i posł. ... Wwa: Świat Książki 1998, 428 s.

5. J. Słowacki: Dramaty. Wybór, układ i posł. ... Wwa: Świat Książki 1999, 78 s.

6. J. Słowacki: Wiersze i poematy. Wybór, układ i post. ... Wwa: Świat Książki 1999, 519 s.

Zob. też Przekłady i adaptacje poz. 5.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — Do moich kolegów z Instytutu Badań Literackich. *Arka* 1986 nr 14 [dot. rozwiązania umowy o pracę]. — Wywiady: Jedną mową przemawiają żywi i umarli ... Rozm. B. Chmiel. *Prz. Powsz.* 1985 nr 12; Nieśmiertelny Stalin i złowieszce więzienne nudy. Rozm. J. Trznadel. *Kult. Niezależna* 1985 nr 13, przedr. w: J. Trznadel: *Hańba domowa*. Paryż 1986; „Ciekawi mnie tekst życia”. Rozm. A. Dobrowolski. *Odra* 1987 nr 1; Złote spodnie stracha i kod genetyczny. Rozm. I. Smolka. *Tyg. Lit.* 1990 nr 14/15; Jak dobrze być poetą powiatowym. Rozm. A. Wasiko. *Arka* 1993 nr 44/45.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP XX w. (A. Poprawa). — LP* po 1939 (W. Bolecki) (mal).

[Konwencje:] A. Kamińska. *Twórczość* 1958 nr 5; B. Ostromecka. *Nowe Książ.* 1958 nr 7. — [Człowiek z głową jastrzębia.] B. Biernacka. *Nowe Książ.* 1960 nr 16; W. Krysiński: „Będzie wymowy szkoła doświadczenie ...”. *Odgłosy* 1960 nr 33; J. Maciejewski: Blaski i cienie pasekizacji. *Współczesność* 1960 nr 24; IT. Nowak] (Not.): Liryka maskowana retoryka. *Życie Lit.* 1960 nr 35; J. Przybył: List do młodego poety. *Prz. Kult.* 1960 nr 51; M. Głowiński: Trudne sprawy klasycyzmu. *Twórczość* 1961 nr 2. — [Metafizyka:] J. Lau. *Życie Lit.* 1964 nr 6; A. Miedzyrzecki. *Nowe Książ.* 1964 nr 7; R. Przybyłski: Orfeusz i Klio. *Współczesność* 1964 nr 11; J. Rogoziński: Ku entelechii poetyckiej. *Twórczość* 1964 nr 4. — [Animula:] W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 5; A. Miedzyrzecki. *Nowe Książ.* 1965 nr 5; J. Trznadel: Jeśli pytasz dopiero, czemu rozkazuje? *Współczesność* 1965 nr 3. — A. Czerniawski: O poetyce J.M.R. *Kultura*, Paryż 1966 nr 1/2 [rec.: Metafizyka]. — [Kwiat nowy starych romanc, czyli imitacje i przekłady hiszpańskich romances.] K. Mętrak: Romances R. *Kultura* 1966 nr 49; M. Garbala: Sakrokanibal ucywilizowany. *Agora* 1967 nr 15; J.W. Gomulicki: Drugi sznur pereł. *Mies Lit.* 1967 nr 4, przedr. w tegoż: Zygakiem. Wwa 1981. — [Czym jest klasycyzm:] A. Gronczewski: O perspektywach klasycyzmu. *Nowe Książ.* 1967 nr 21; W. Maciąg: Czym jest klasycyzm? *Życie Lit.* 1967 nr 39, przedr. w tegoż: Sprawa literatury. Pozń. 1970. — [W. Natanson] W.N. *Teatr* 1967 nr 13 [rec. wyst.: Król w szafie]. — M. Skwarnicki: Stabilizacja w poezji? *Znak* 1967 nr 6. — B. Żurkowski: Czym jest klasycyzm? *Odra* 1967 nr 7/8 [rec.: Czym jest klasycyzm]. — S. Balbus: Poeta w krainie czarów. *Życie Lit.* 1968 nr 50 [rec.: Myśli różne o ogrodach]. — J. Kwiatkowski: Żywoć wieczny w poezjocie, *Twórczość* 1968 nr 5, przedr. w wersji rozszerz. pt. Sprawa J.M.R. w tegoż: Remont Pegazów. Wwa 1969, w tegoż: Magia poezji. Kr. 1995. — Z. Jaroński: Poezja i ogrody. *Kultura* 1969 nr 2 [rec.: Myśli różne o ogrodach]. — J.M. Maciejewski: Miłośnik ogrodów. (O poezji J.M.R.). *Odra* 1969 nr 11. — [Myśli różne o ogrodach:] A. Miedzyrzecki: Wieczna mowa snów. *Twórczość* 1969 nr 2, przedr. w tegoż: Dialogi i sąsiedziwa. Wwa 1970; J. Trostaniecki. *Pam. Lit.* 1969 z. 3. — M. Wyka: Rymkiewicz „ludzie w mgle mitycznej”. *Dialog* 1969 nr 1 [dot. dramatów J.M.R.]. — [Anatomia:] S. Balbus: Pożegnanie z Wergiliuszem. *Życie Lit.* 1970 nr 38; Z. Dolecki: Nie tylko — sztuka. *Kierunki* 1970 nr 22; K. Nowicki: Anatomia metafizyki. *Nowe Książ.* 1970 nr 23; B. Zadura: Lekcja. *Współczesność* 1970 nr 22. — [Król Mięsopest:] J. Koenig: Tragifarsa. *Teatr* 1971 nr 8; B. Lasocka: Mięsopestny pochod masek. *Teatr* 1971 nr 8. — J.B. Ozóg: O autentyczności poezji klasyka. *Współczesność* 1971 nr 17, przedr. w tegoż: Mój autentyzm. Kr. 1975. — L. Sokół: Czym jest klasycyzm? *Poezja* 1971 nr 6. — J. Poradecki: Apollo, archetypy i historia. *Nowy Wyraz* 1972 nr 3. — Anatomia. — R. Przybyłski: Nony-Calderson J.M.R. *Progr. Teatru Nar.* 1972 nr z 16 VI, przedr. pt. Stulecie szatana w tegoż: Wtajemniczenie w los. Wwa 1985 [rec.: Kochankowie piekła]. — J. Trznadel: Książę Mięsopest poezji polskiej, czyli znów o tak zwanym klasycyzmie. *Odra*

1972 nr 1. — A. Kijowski: Próby czytane. Heca na tematy ostateczne. *Dialog* 1973 nr 1 [rec. adapt.: Kochankowie piekła]. — R. Matuszewski: Teoremat drozda. *Literatura* 1974 nr 13, przedr. w tegoż: Z bliska. Kr. 1981 [rec.: Co to jest drozdz?]. — K.K. Pysiaki: Czym jest „księżniczka na opak wywrócona”. *Nowe Książ.* 1974 nr 15. — L. Sokół: „Człowiek z głową jastrzębia” po latach. *Poezja* 1974 nr 7/8. — S. Barańczak: Świat bez czasu. *Twórczość* 1975 nr 1 [rec.: Co to jest drozdz?]. — M. Janion: „Wojna” i „mitość” J.M.R. *Dialog* 1975 nr 6, przedr. pt. Temat polski. Komediowa synteza romantyzmu w tejsze: Odnowienie znaczeń. Kr. 1980 [rec.: Ułani]. — J. Pieszczachowicz: „Poeta jest drozdem”. *Mies Lit.* 1975 nr 2, przedr. w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991 [dot. poezji J.M.R.]. — A. Biskupski: Teatr groteski z tezą. *Poezja* 1976 nr 7/8 [rec.: Król Mięsopest; Porwanie Europy]. — A. Konkowski. *Nowe Książ.* 1976 nr 1 [rec. adapt.: Kochankowie piekła]. — [Wybór wierszy:] M. Baranowska: Róża idealna. *Odra* 1977 nr 4; P. Dybel: Dialog z tradycją. *Nowe Książ.* 1977 nr 3. — S. Sterna-Wachowiak: Kustosz metafizyki. *Twórczość* 1977 nr 5. — J. Kornhauser: Uwagi o śmierci niechybnej. *Kultura* 1978 nr 49, przedr. w tegoż: Światło wewnętrzne. Kr., Wr. 1984 [rec.: Thema regium]. — W. Maciąg: Humory Aleksandra Fredry. *Życie Lit.* 1978 nr 10 [rec.: Aleksander Fredro jest w złym humorze]. — R. Matuszewski: Współczesna poezja polska. *Polonistyka* 1978 nr 6, przedr. w tegoż: Z bliska. Kr. 1981 [rec.: Thema regium]. — R. Przybyłski: Między śmiercią a tekstem. W tegoż: To jest klasycyzm. Wwa 1978 [dot. twórczości J.M.R.]. — B. Zadura: „Dla Loretkowej żyta korzec”. *Twórczość* 1978 nr 10 [rec.: Aleksander Fredro jest w złym humorze]. — [Thema regium.] J.K. Adamkiewicz: Temat królewski śmierci. *Nowy Wyraz* 1979 nr 7; H. Augustyniak: „Ten kto umrze, rodzi się, czy kona”. *Teksty* 1979 nr 3. — E. Bem-Mańk: Pastisz. *Poezja* 1979 nr 2 [rec.: Aleksander Fredro jest w złym humorze]. — B. Napieraj: Imitacja — rozumienie terminu w teorii poetyckiej J.M.R. *Acta Univ. Łódz.* 1979 nr 50. — M. Piwińska: Fredro R. *Dialog* 1979 nr 7 [rec.: Aleksander Fredro jest w złym humorze]. — S. Bardjewska: R. Poszukiwanie synchronii. *Dialog* 1980 nr 4, przedr. w tejsze: Własna przestrzeń. Wwa 1987 [dot. twórczości poetycko-dramatycznej J.M.R.]. — [Juliusz Słowacki pyta o godzinę:] M. Szpakowska: Nie do naśladowania. *Twórczość* 1982 nr 3; E. Watt: J.M.R. rozmawia z duchami. *Tyg. Kult.* 1982 nr 15. — P. Szewc: Współczesność J.M.R. *Twórczość* 1983 nr 12 [rec.: Poezje wybrane]. — [Wielki książę:] H. Goski: Wizerunek naszej kondycji. *Mies Lit.* 1984 nr 8/9; J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1984 nr 12; F. Ociepka: „Neoklasyca” przy robocie. (Wielkoksiążęce rozżalenie brzucha romantyczności). *Nowe Książ.* 1984 nr 9; M. Szpakowska: Nasz Wielki Książę. *Twórczość* 1984 nr 12. — S. Barańczak: Prawdziwy koniec klasycyzmu polskiego. *Zesz. Lit.*, Paryż 1985 nr 12, przedr. w tegoż: Przed i po. London 1988 [rec.: Ulica Mandelsztama i inne wiersze z lat 1979-1983]. — H. Pustkowski: J.M.R. — persona, archetyp, komentarz. W tegoż: Przestrzenie poezji. Łódź 1986. — M. Ruszczyńska: W kręgu barokowego rodowodu poezji J.M.R. i S. Grochowiaka. Z problemów literatury czterdziestolecia Polski Ludowej. Zielona Góra 1986. — L. Szaruga: Głupie polskie sny o wolności. *Bez Dekretu* 1986 nr 14 [dot. twórczości J.M.R.]. — M. Zaleski: J.M.R. w brzuchu wieloryba. *Arka (Wybór)* 1986, przedr. w tegoż: Mądremu biada. Paryż 1990 [rec.: Rozmowy polskie latem 1983; Wielki książę]. — [Żmut:] J. Kott: Żmut — jaka to forma? *Zesz. Lit.*, Paryż 1987 nr 20, przedr. w tegoż: Kamienny potok. Kr. 1991; A. Poprawa: O zmutowanych nitkach. *Więź* 1988 nr 10. — [Umschlagplatz:] A. Poprawa: Największa synagoga. *Res Publica* 1988 nr 9; A. Szostakiewicz. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 21. — B. Kazmierczyk: Neoklasyca. *Odrodzenie* 1989 nr 37. — Z. Przychodniak: „Tam widzę...” — o „Żmucie” J.M.R. *Odra* 1989 nr 3. — [W. Bolecki] mal: Rozmowy polskie latem 1983. W: LP* po 1939. Wwa 1989. — P. Czaplinski: Nominacja i dominacja. *Res Publica* 1990 nr 1 [rec.: Umschlagplatz]. — J. Grzenia: Funkcje aluzji literackiej. (Na przykładzie poezji J.M.R.) *Jez. Artyst. UŚI* 1990 t. 7. — Z.J. Nowak. *Pam. Lit.* 1990 z. 2 [rec.: Żmut].

— [Baket.] Z. Rejman: Trylogii wileńskiej część druga. „Baket” J.M.R. *Ogród* 1990 nr 1; A. Poprawa: „Jesteśmy przypisami”. *Odra* 1991 nr 3; L. Bugajski: „... Prądy, które płyną stamtąd”. *Twórczość* 1992 nr 2 [rec. tez: Zmut]. — W. Maciąg: Wiera klasycystów. Poezja J.M.R. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — [Moje dzieło pośmiertne:] K. Biedrzycki: „Dans macabre” J.M.R. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 15; E. Nawrocka: Temat królewski J.M.R. *Tytuł* 1993 nr 4; Z. Skibiński: Liryka makabryczna i liryka czysta. *Nowe Książ.* 1993 nr 8. — A. Baglajewski: Czy możliwy jest inny Mickiewicz? *Znak* 1994 nr 10 [rec.: Mickiewicz, czyli wszystko]. — J. Drzewucki: O życiu, które jest śmiercią i życiem. *Twórczość* 1994 nr 1, przedr. w tegoż: *Smaki słowa*. Wr. 1999 [rec.: Moje dzieło pośmiertne]. — J. Gondowicz: Proust nowogrodzkiego powiatu. *Nowe Książ.* 1994 nr 11 [rec.: Kilka szczegółów; Mickiewicz, czyli wszystko]. — A. Tatarkiewicz: O duchu, księciu i upiorach. W tegoż: *Gra w inteligencję*. Białystok 1994 [rec.: Dwór nad Narwią; Wielki książel. — L. Burska: Uroda powiatu? (O twórczości J.M.R.). W: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*. Wwa 1995. — K. Pałac: Przybysz wśród znaków. J.M.R. rozmowy ze śmiercią. W: *Poezja w szkole średniej*. Wwa, Kr. 1995. — K. Rutkowski: Pisanie Mickiewicza albo esej o „wiele myślącym”. *Arcana* 1995 nr 6 [rec.: Mickiewicz, czyli wszystko]. — M. Stanis: Między historią a literaturą. R dialog z przeszłością w książkach o Fredrze i Słowackim. *Arcana* 1995 nr 6. — [Do Snowia i dalej...] A. Baglajewski: Od Płuzyn do Snowia. *Twórczość* 1996 nr 12; A. Poprawa: Romanzyk czy postmodernista? *Nowe Książ.* 1996 nr 6. — L. Szaruga: „Nasz powiat”. O cyklu mickiewiczowskim J.M.R. W tegoż: *Dochodzenie do siebie*. Sejny 1997. — [Znak niejasny, baśń półżywa:] M. Bieńczyk: Olsniewająco piękne wiersze: *Gaz. Wyborcza* 1999 nr 139; J. Klejnocki: Wiersz – trup, który gada. *Tyg. Powsz.* 1999 nr 31; T. Komendant: Dom w Milanówku. *Twórczość* 1999 nr 6; B. Pocię: Poezja pełna, doskonała...; M. Woźniak-Łabieniec: Mikrokosmos w Milanówku. *Arcana* 1999 nr 5; A. Poprawa: Baśń o egzystencji. *Nowe Książ.* 1999 nr 4. — A. Poprawa: Kultura i egzystencja w poezji Jarosława Marka Rymkiewicza. Wr.: Wydawn. UW. 1999, 139 s.

K.B.

RYMKIEWICZ Władysław 1900-1984

Nazwisko pierwotne: Szulc; po 1945 zmienione urzędowo na Rymkiewicz.

Pseud.: Arystarch; Lektor; Obserwator; W.R.; wr. Prozaik.

Urodzony 17 maja 1900 w Kaliszu w rodzinie urzędniczej; syn Bronisława Szulca i Ireny z Rymkiewiczów; ojciec Jarosława Marka Rymkiewicza, poety, prozaika, historyka literatury. Uczęszczał do Szkoły Handlowej Artura Jeżewskiego w Warszawie, a następnie od 1916 do Wyższej Szkoły Realnej z Wydziałem Handlowym Tomasa Niklewskiego. Po zdaniu w 1918 matury, rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W listopadzie tego roku wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego, urlopowany na kilka miesięcy kontynuował naukę. W 1920 wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1923 ukończył studia i rozpoczął aplikację w Prokuraturze Generalnej. Debiutował w 1925 nowelą pt. „Zdrada”, opublikowaną w *Bluszczu* (nr 45-50; podp. W. Rymkiewicz), wyróżnioną I nagrodą w konkursie Koła Polonistów UW. W 1927-29 odbywał aplikację adwokacką w Warszawie, po czym otworzył własną

kancelarię. Równocześnie rozwijał twórczość prozatorską. Od 1928 był członkiem ZZLP. W 1931 ożenił się z Hanną Baranowską, lekarką. W 1935 odbył wycieczkę statkiem Kościuszko dookoła Europy. Pod koniec lat trzydziestych nawiązał współpracę z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie, prowadził kancelarię adwokacką w Wołominie. Po powstaniu warszawskim mieszkał w Gołkowie pod Warszawą. W marcu 1945 przeniósł się do Łodzi, gdzie pracował jako radca prawny w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” (1945-47). Kontynuował twórczość literacką. Był nadal członkiem ZZLP (od 1949 ZLP); w Oddziale Łódzkim pełnił okresowo funkcję prezesa (1949-50, 1959-60) i wiceprezesa (1951-57). Od 1949 należał do PZPR. Kierował Zespołem Dramatycznym „Filmu Polskiego”. Współpracował z Polskim Radiem (zwłaszcza z rozgłośnia łódzką). W 1950-53 drukował recenzje literackie i teatralne w *Głosie Robotniczym*. W 1955-57 współpracował z dwutygodnikiem *Kronika* (podp. m.in. Arystarch), prowadząc dział zagraniczny pisma i opracowując w 1956-57 „Kronikę kulturalną”. Otrzymał nagrodę literacką m. Łodzi im. J. Tuwima za rok 1957. W 1958 nawiązał współpracę z tygodnikiem *Odgłosy*, w którym drukował artykuły i recenzje literackie oraz teatralne (m.in. pod pseud.: Arystarch, Lektor, Obserwator); w 1969 został przez czytelników pisma wybrany na Łódzianina Roku. Od 1979 był członkiem Klubu Adwokatów Pisarzy. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim (1959), Krzyżem Oficerskim (1969) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski oraz Odznaką Honorową m. Łodzi (1960) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1979). Zmarł 13 stycznia 1984 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pan swego życia; Różowe – złote – czarne; Wiesław i Gładys. [Szkic powieściowy i opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 285 s.
Opowiadanie „Wiesław i Gładys” otrzymało I nagrodę w konkursie *Wiad. Lit* w 1927.
2. Prawo do miłości. Powieść. Wwa: J. Mortkowicz 1931 [antydat. 1930], 261 s.
3. Eksmisja. Powieść. Wwa: Rój 1933, 214 s.
4. Kryształowy człowiek. Sztuka w 6 odsłonach. Powst. przed 1937.
Nagroda w konkursie Tow. Przyjaciół T. Pol. w Kat. w 1937.
5. Ludzie bez jutra. Powieść. Pierwodr. pt. Sprawa Ceglewskiej. *Świat* 1939 nr 10-34. Wyd. osob. Wwa: E. Kuthan 1946 [antydat. 1945], 284 s.
Druk w *Świecie* przerwany przez wybuch II wojny światowej. — Wersja pierwotna (zachowana w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie) pt. „Ostrożnie szkoła!”.

6. Człowiek o dwóch twarzach. Powieść historyczna dla młodzieży. [Współaut.: B. Baranowski] B. Tuhan [Wwa:] Czyt. 1945, 112 s.
Dot. czasów wojen polsko-szwedzkich.

7. Rafał z lasu. Opowiadania. [Wwa:] Czyt. 1946, 196 s.

Zawartość: Rafał z lasu; Obowiązek; Przyjaźń; Nienawiść; Odpowiedzialność; Resztówka.

8. Raj utracony. [Powieść]. [Cz. 1]. *Kur. Codz.* 1947 nr 190-260; Cz. 2 pt. Rozbitki. *Tamże* nr 267-345. Wyd. osob. pt. Raj utracony. T. 1. Dobre czasy; T. 2. Rozbitki. Wwa: Prasa Demokratyczna 1947, 150 + 159 s.

9. Ziemia wyzwolona. [Opowieść o odwadnianiu Żuław]. Wwa: KiW 1951, 124 s.

Przekł.: niem.: Żuławy. [Przeł.] R. Pabel, Berlin 1953, – ros.: Освобожденная земля. [Przeł.] V. Rakovskaja, Moskwa 1952.

10. Rycerze i ciury. Powieść historyczna. Wwa: MON 1953, 292 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955, wyd. 4 1956.

Dot. czasów wojen polsko-szwedzkich.

11. Zwycięzcy i maruderzy. [Powieść radiowa o włókniarzach łódzkich]. Radio (Łódź) 1953-1954.

12. Noc saska. [Powieść]. Wwa: MON 1956, 325 s. Wyd. 2 tamże 1959.

13. Dworzanin pana Morsztyna. [Powieść]. Wwa: MON 1957, 270 s. Wyd. nast. pt. Lew Lechistanu. Powieść historyczna. Łódź: KAW 1983, 245 s.

Tytuł wyd. z 1983 zmien. w związku z rocznicą 200-lecia wyprawy wiedeńskiej.

14. Carewicz na ulicach Krakowa. [Powieść]. Wwa: MON 1959, 350 s.

O Dymitrze Samozwańcu.

15. Romans królewski. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 309 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1966; wyd. 4 Łódź: WŁ 1970, wyd. 5 tamże 1983.

O Janie Kazimierzu i Elżbiecie Radziejowskiej.

16. Ucieczka z ziemi obiecanej. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 175 s.

17. Trzystu pod Dobrą. Powieść historyczna z roku 1863. Wwa: MON 1963, 259 s. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1965.

Według W.R. powieść łącznie z poz. 20, 21, 23, 25 tworzyła „cykl łódzki”.

18. Konferencja u mecenasa. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1964, 285 s.

19. Konsul. [Utwór dramatyczny w 2 aktach]. Druk w: Sztuki nagrodzone na IV Konkursie Debiutu Dramaturgicznego. Wwa 1964 s. 103-214. Por. poz. 26.

Nagroda w IV Konkursie Debiutu Dramaturgicznego, ogłoszonym w 1964 przez T. Ateneum w Wwie.

20. Widok z Księżego Młyna. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 259 s.

Według W.R. powieść łącznie z poz. 17, 21, 23, 25 tworzyła „cykl łódzki”.

21. Czas pojedna, trawa porośnie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1969, 174 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Według W.R. powieść łącznie z poz. 17, 20, 23, 25 tworzyła „cykl łódzki”. — Wyróżnienie w konkursie CRZZ w 1970.

Adapt. film. pt. Czerwone ciernie: Adapt.: S. Grochowiak, J. Dziedzina. Ekran. 1976.

22. Portret królowej. Powieść współczesna. Wwa: Czyt. 1971, 142 s. Wyd. 2 tamże 1978.

23. Wtajemniczenie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1974, 257 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Według W.R. powieść łącznie z poz. 17, 20, 21, 25 tworzyła „cykl łódzki”.

24. Chłodne spojrzenie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 248 s.

25. Długie czekanie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1979, 201 s.

Według W.R. powieść łącznie z poz. 17, 20, 21, 23 tworzyła „cykl łódzki”.

26. Fatamorgana. [Powieść]. Łódź: WŁ 1980, 156 s.

Adapt. utworu dramatycznego Konsul, por. poz. 19.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1966, 1978, 1979. — Wywiady: Mówi W.R. Rozm. K. Korotyńska. *Literatura* 1972 nr 17; Wartościować — pierwszy obowiązek pisarza. Rozm. J. Rzymowski. *Odgłosy* 1975 nr 18; Rozumienie historii i skromność słowa. Rozm. J. Rzymowski. *Odgłosy* 1980 nr 20.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (L. Tynecki). — LP XX w. (J. Tynecki). — RL 1984 (A. Biernacki). — NSLD (G. Skotnicka).

[Pan swego życia:] L. Piwiński: Trzy debiuty. *Wiad. Lit.* 1929 nr 18; A. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1929 t. 182 nr 545. — P. Hulka-Laskowski: Dwie powieści. *Wiad. Lit.* 1930 nr 49 [rec. m.in.: Prawo do miłości]. — W. Grodzieńska. *Kuźnica* 1946 nr 51 [rec.: Człowiek o dwóch twarzach]. — S. Lichański: Książka o wczorajszych ludziach. *Wiś* 1946 nr 7 [rec.: Ludzie bez jutra]. — R. Matuszewski: Pochwała imperatywów moralnych. *Kuźnica* 1947 nr 25 [rec.: Rafał z lasu]. — J. Miller. *Kuźnica* 1948 nr 16 [rec.: Raj utracony]. — Z. Woźnicka: Powieść o Żuławach. *Nowa Kult.* 1952 nr 6 [rec.: Ziemia wyzwolona]. — [Rycerze i ciury:] B. Baranowski; W oczach historyka. *Łódź Lit.* 1954 [nr 2/3]; J. Skórnicki: Jeszcze o kłopotach epiki historycznej. *Życie Lit.* 1955 nr 32. — J. Skórnicki: O Kurpiach i o „Nocy saskiej”. *Życie Lit.* 1956 nr 48. — A. Grabowska: Pisarz nieufny. *Kronika* 1957 nr 19 [rec.: Dworzanin pana Morsztyna]. — M. Dziewisz. *Odgłosy* 1959 nr 27 [rec.: Carewicz na ulicach Krakowa]. — T. Papier. *Odgłosy* 1961 nr 22 [rec.: Ucieczka z ziemi obiecanej]. — K. Drzymała. *Homo Dei* 1962 nr 4 [rec.: Carewicz na ulicach Krakowa]. — J. Koprowski. *Twórczość* 1962 nr 3 [rec.: Ucieczka z ziemi obiecanej]. — [Trzystu pod Dobrą:] J. Koprowski: Szansa powieści historycznej. *Twórczość* 1963 nr 11; T. Papier. *Odgłosy* 1963 nr 23. — [Konferencja u mecenasa:] J. Koprowski: Temat współczesny. *Twórczość* 1964 nr 12; P. Kunciewicz: Spór o prawo i jego bohaterowie. *Odgłosy* 1964 nr 28; K. Rosner. *Nowe Książ.* 1964 nr 19. — A. Hamerliński. *Tyg. Kult.* 1966 nr 47. — H. Bereza: Nowe spojrzenie. *Odgłosy* 1967 nr 24 [rec.: Widok z Księżego Młyna]. — F. Fornalczyk: O współczesnych powieściach W.R. *Osnowa* 1967 jesień/zima. — [Widok z Księżego Młyna:] J. Koprowski: Histo-

ria i współczesność. *Twórczość* 1967 nr 7; P. Kunciewicz: Świadomość, prawda i historia. *Osnowa* 1967 wiosna [dot. też: Konferencja u mecenasa; Trzystu pod Dobrą]; M. Wiśniewska: „Bunt łódzki” w oczach pisarza. *Nowe Książ.* 1967 nr 10; Z. Zabicki: Wizja Łodzi z epoki fin de siècle'u. *Mies. Lit.* 1967 nr 5. — [Czas pojedna, trawa porośnięta.] M. Bajerowicz: Trudny rewolucjonista. *Twórczość* 1969 nr 8; H. Dorski: Niespokojne lata. *Tyg. Kult.* 1969 nr 24; F. Fornalczyk: Ognia życia. *Nowe Książ.* 1969 nr 13; K. Frejdlch: Nie ma pojednania. *Kultura* 1969 nr 41. — K. Frejdlch: W.R. *Odgłosy* 1969 nr 46. — T. Papier: Wierność i przyjaźń. W tegoż: Z zapisków kronikarza. Łódź 1969. — M. Wiśniewska: Łódzkiej kroniki ciąg dalszy. *Osnowa* 1969 jesień [rec.: Czas pojedna, trawa porośnięta]. — [Portret królowej.] K. Frejdlch: Ratusz. *Odgłosy* 1971 nr 40; M. Hryniewicz: Królowa Jadwiga. *Nowa Książ.* 1972 nr 3. — [Wtajemniczenie:] M. Bajerowicz: Historia i młodość. *Twórczość* 1974 nr 11; W. Maciąg: Sztuka — jako pułapka. *Nowe Książ.* 1974 nr 24; Z. Macużanka: Wierność Łodzi. *Kultura* 1974 nr 41; K. Nowicki: Ucieczka z pałacu. *Fakty* 1974 nr 29, przedr. w tegoż: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981. — [Chłodne spojrzenie:] Z. Bauer: Dwie twarze egoizmu. *Życie Lit.* 1975 nr 51/52; J. Rzymowski. *Odgłosy* 1975 nr 48. — J. Rzymowski: W.R. *Odgłosy* 1975 nr 28. — [Chłodne spojrzenie:] M. Bajerowicz: Wzgarda i kara. *Twórczość* 1976 nr 4; R. Chodźko: Janusowa maska artysty. *Mies. Lit.* 1976 nr 4. — [Długie czekanie:] S. Majchrowski: Okrucy konspiracji. *Odgłosy* 1979 nr 32; Z. Płazewski: Partyzancki stereotyp. *Nowe Książ.* 1979 nr 17. — T. Błażejowski: Wierność powołaniu. *Odgłosy* 1980 nr 30 [rec.: Fatamorganal. — L. Sługocki: W.R. *Palestra Lit.* 1988 nr 5.

A.Sz.

RYTARD Jerzy Mieczysław 1899-1970

Właściwe imiona i nazwisko: Mieczysław Antoni Kozłowski. Inne pseud.: Antoni Buczyński; J.M.R.; jmr; M.R.; R.; Ryt. Prozaik, poeta.

Urodzony 8 listopada 1899 w Krakowie; syn Mieczysława Kozłowskiego, urzędnika kolei i Izabeli z Buczyńskich, aktorki (od 1913 Kozłowska-Berson). Od około 1909 mieszkał we Lwowie i w 1911-14 uczył się w tamtejszej I Szkole Realnej. W tym czasie należał do harcerstwa. Wybuch I wojny światowej zastał go w Kijowie, gdzie spędzał wraz z rodziną wakacje. Ukończył tu Polskie Gimnazjum Matematyczno-Przyrodnicze. W 1917/18 zbliżył się do polskiego środowiska teatralnego w Kijowie, statystował w teatrze Franciszka Rychtłowskiego, był członkiem Teatru Studya Stanisławy Wysockiej. Zaprzyjaźnił się m.in. z Jarosławem Iwaszkiewiczem, z którym wspólnie tłumaczył „Iluminacje” i „Sezon w piekle” J.A. Rimbauda. W tym czasie pisał wiersze, prozę poetycką oraz utwory sceniczne (nieopublikowane). W marcu 1918 wstąpił wraz z J. Iwaszkiewiczem do formującego się w Winnicy na Ukrainie 3. Korpusu Polskiego; po miesięcznej służbie i rozbrojeniu Korpusu przez Austriaków, powrócił do Kijowa. We wrześniu tegoż roku przyjechał do Warszawy. Związał się z grupą poetów skupionych wokół pisma *Pro arte et studio*. Debiutował jako poeta 29 listopada 1918 w inauguracyjnym wieczorze kabaretu literackiego kawiarni Pod Picadorem. Przyjął pseudonim Jerzy Mieczysław Rytard (modyfikacja anagramu Rutar,

utworzonego od imienia Rimbauda). W grudniu 1918 wstąpił do Warszawskiego Ochotniczego Oddziału Odsieczy Lwowa. Po zakończeniu walk w lutym 1919 wrócił do Warszawy. Pierwsze wiersze pt. „Okrzyk pulsujący”, „Nowy uśmiech”, „Żywot” ogłosił w 1919 w poznańskim tygodniku *Zdrój* (t. 7/8 z. 9/10); pierwsze opowiadania publikował w 1921 na łamach *Skamandra* (tu też utwory poetyckie do 1923) i dodatku literackiego dziennika *Naród*. Zajmował się też malarstwem abstrakcyjnym. W czasie wojny polsko-bolszewickiej, w styczniu 1920 został powołany do wojska i służył w 8. Pułku Artylerii Lekkiej. W styczniu 1921 został przeniesiony do rezerwy w randze plutonowego. Zamieszkał w Warszawie i pracował jako dziennikarz w *Kurierze Polskim*. Artykuły, felietony, sprawozdania sportowe publikował też na łamach *Gazety Wieczornej* (1921) i *Przeglądu Sportowego* (1921). Uprawiał turystykę krajoznawczą, narciarstwo i taternictwo, odbywał piesze wyprawy m.in. na Huculszczyznę, w Gorce i Tatry. Przyjeżdżał często do Zakopanego, przyjaźnił się z mieszkającymi tu twórcami, m.in. z Karolem Szymanowskim i Stanisławem Ignacym Witkiewiczem. W 1922-23 uczestniczył wraz z narzeczoną, podhalańską artystką ludową i pisarką, Heleną Gąsienicą-K. Szymanowską, według wcześniejszego (1921) pomysłu kompozytora. W kwietniu 1923 po zawarciu małżeństwa, zamieszkał w Zakopanem. Wraz z żoną prowadził do 1926 Amatorski Podhalański Teatr Ludowy z kapelą Bartłomieja Obrochty. Współredagował pismo *Gazeta Zakopiańska* i *Dekada Literackie* (1923). Był jednym z inspiratorów Towarzystwa Teatralnego w Zakopanem, z którego w 1925 wyłonił się Teatr Formistyczny. Latem 1925 przebywał w Paryżu jako kierownik zespołu regionalnego, występującego w polskich pawilonach podczas Międzynarodowej Wystawy Sztuki Dekoracyjnej. Był członkiem Sekcji Turystycznej i Sekcji Narciarskiej Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. W 1926 powrócił do Warszawy, zamieszkał w Podkowie Leśnej. Artykuły i impresje literackie na tematy sportu i turystyki górskiej publikował m.in. w *Przeglądzie Sportowym* (1926-30), tygodniku *Świat* (1926-29, także podp.: J.M.R., M.R., R.; tu w 1928-29 stałe działy „Ze sportu”, „Tydzień sportowy”), *Wiadomościach Literackich* (1927-29, 1931-34; tu w 1932-33 stały felieton „Sto wierszy o sporcie”). Od 1927 pracował jako dziennikarz w redakcji *Głosu Prawdy*, a następnie w 1929-32 jako redaktor działu wychowania fizycznego i sportu w *Gazecie Polskiej* (tu liczne artykuły podp. także J.M.R.). Równocześnie w 1926-32 prowadził wspólnie z żoną w Zakopanem teatr regionalny, przekształcony w 1933 w Teatr Ludowy im. W. Orkana, działający przy Oddziale Zakopiańskim Pol-

skiego Towarzystwa Tatrzańskiego i Oddziale Związku Artystów Plastyków. Od 1930 należał do Polskiego PEN Clubu. W 1932 zamieszkał ponownie w Zakopanem, które opuścił w 1936 po separacji z Heleną Roj-Rytardową, i powrócił do Warszawy. Wznowił tu współpracę z *Wiadomościami Literackimi* (1937-38). W 1938 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1938 i 1939 wyjeżdżał na Huculszczyznę, gdzie zbierał materiały dla Towarzystwa Przyjaciół Huculszczyzny; w tym czasie zajmował się przekładami utworów huculskich, m.in. prozy Piotra Szekierka (niepublikowane). W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Warszawie, od marca 1940 mieszkał i pracował jako ogrodnik w domu Iwaszkiewiczów w Stawisku. Ożenił się z Heleną Ziełińską, z którą od 1941 mieszkał w Milanówku pod Warszawą. Zarabkował jako urzędnik, m.in. w Polskim Komitecie Opiekuńczym; brał udział w konspiracyjnym życiu kulturalnym i współpracował z referatem literackim Wydziału Propagandy Biura Informacji i Propagandy AK. Pisywał wspomnienia z lat okupacji, które zostały zakupione dla mającego działać po wojnie wydawnictwa „Wisła”. Po zakończeniu II wojny światowej mieszkał nadal w Milanówku i kontynuował twórczość literacką. Publikował wspomnienia, felietony i opowiadania dla młodzieży, m.in. w czasopiśmie *Rzeczpospolita*, *Płomień*, *Płomyk*, *Warszawa*, *Nowiny Literackie*, *Radio i Świat*. Współpracował też z działem audycji lokalnych Polskiego Radia w Warszawie. W 1948-56 chorował na gruźlicę, w tym czasie pozostał praktycznie bez środków do życia. W 1957 i 1959 wyjeżdżał do siostry mieszkającej w Anglii, gdzie odbywał wieczory autorskie w środowiskach polonijnych i nawiązywał kontakty z pisarzami emigracyjnymi. W 1960 przeniósł się do Warszawy. Zmarł 21 września 1970 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wniebowstąpienie. Powieść. *Skamander* 1922 nr 16-27. Wyd. osob. Wwa, Tor.: Tow. Wydawn. Ignis 1923, 121 s. Przedr. zob. poz. 20.

2. Polowanie bogów. Powieść. *Gon. Krak.* 1923 nr 283-319; 1924 nr 1-24.

3. Noże wiosny [Wiersze]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1929, 47 s.

Wiersze powst. w 1918-1928.

4. Podhale. Widowisko regionalne z muzyką, śpiewem i tańcami w 3 aktach. [Współaut.:] H. Roj-Rytardowa. Praprem. Zakopane, Amatorski teatr regionalny ok. 1929. Druk fragm. Aktu 2 pt. Podhale tańczy: *Wiad. Lit.* 1929 nr 51.

Powst. 1928, Podkowa Leśna. Wyst. pt. Podhale tańczy w 1929 w Wwie w T. Ateneum. Czystopis w Bibl. Muzeum Literat. im. A. Mickiewicza w Wwie, 32 k.

5. Bal jesienny. [Opowiadania]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1930, 204 s.

Zawartość: 35 stopni w cieniu; Mecz; Sen czy jawa?; Między niebem i dolinami; Tu umarł Bartłomiej Obrochta; Nie!...; Pod niebem wypukłym; Tęcza Gerbaulta; Na wielkiej grani; Skąd i dokąd płyniemy?; Szalona ballada; Comte Cagliostro; Kilka chwil z życia panny Agnieszki Gabier; Bal jesienny.

6. Karczma. Komediodramat w 3 aktach. [Współaut.:] H. Roj-Rytardowa. Praprem. Zakopane, T. Lud. im. W. Orkana 1933. Druk fragm.: *Teatr Lud.* 1934 nr 5 s. 57-67; *Kamena* 1935 nr 8/9. Por. poz. 17.

7. Koleba na Hliniku. (Przygody w Tatrach). [Powieść dla młodzieży; współaut.:] H. Roj [-Rytardowa]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 211 s. Wyd. 2 tamże 1949.

8. Dalekie spojrzenie. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. Droga 1934, 123 s.

Zawartość: Dalekie spojrzenie [o J. Conradzie]; Białe wieże; Nie będzie ciszy tej nocy; Nieoczekiwane wzruszenia.

9. Wilczur z Prohyby. Powieść. [Współaut.:] H. Rytardowa. Wwa: Gebethner i Wolff 1935 [antydat. 1934], 221 s.

Podp.: H. i J.M. Rytardowie.

10. Na białej grani. [Powieść dla młodzieży; współaut.:] H. Rytardowa. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1936, 202 s. Por. poz. 15.

11. Tysiąc chwil. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1936, 206 s.

12. Dolina wiatrów. Powieść. Kr.: Księg. Powsz. 1937 [antydat. 1936], 308 s.

13. Wierchowina. [Powieść]. Kr.: Księg. Powsz. 1938 [antydat. 1937], 271 s.

14. W obłęzionej Warszawie. [Wspomnienia]. Druk fragm. *Głos Rob.* 1945 nr 134-142; *Za Wol. i Lud* 1972 nr 36-38.

Wspomnienia z l. 1939-1943, sprzedane w 1943 konspiracyjnemu wydawn. „Wisła”; podp.: Antoni Buczyński — Masz. w Bibl. Muzeum Literat. im. A. Mickiewicza w Wwie, 89 s.

15. W pięknych górach. Opowieść sportowa. Kat.: AWiR 1947, 207 s. Wyd. 2 Wwa: AWiR 1948.

Nieznacznie zmieniona wersja powieści Na białej grani [poz. 10]. — Wyd. bez podania nazwiska współaut.

16. Wspomnienia o Karolu Szymanowskim. Kr.: PWM 1947, 69 s. Wyd. 2 [popraw.] tamże 1982.

17. Zielone Święta. Komediodramat w 3 aktach. Wwa: Prasa Chłopska 1948, 60 s.

Zmieniona wersja utworu Karczma [poz. 6].

18. Barba. Powieść. Pośl.: E. Płomieński. Wwa: Pax 1956, 316 s. Por. poz. 19.

19. O chwyć mnie naga!, ew [entualnie] Zręko-winy Tudli-Barby. Komedya w 5 aktach. Powst. 1956,

Na k. tytułowej; Zareczyny, Zrekowiny Tudli-Barby. — Masz. 168 k. w Bibl. Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiv.

20. Na wielkiej grani; Wniebowstąpienie. [Opowiadania i powieści]. Przedm.: S. Lichański. Wwa: PIW 1959, 285 s.

Zawiera z poz. 5: Na wielkiej grani; Sen czy jawa?; Między niebem i dolinami; Tu umarł Bartłomiej Obrochta; Nie!...; Pod niebem wypukłym; Tęcze Gerbaulta; 35 stopni w cieniu; Mecz; Na wielkiej grani; Skąd i dokąd płyniemy?; Szalona Ballada. — z poz. 8: Białe wieże; Nie będzie ciszy tej nocy; Nieoczekiwane wzruszenia. — oraz: Echo starowiec (I-II); Na Wierchowinie. — Wniebowstąpienie [poz. 1].

21. Brat Albert. Tryptyk sceniczny z prologiem i epilogiem wg opowiadania K. Przerwy-Tetmajera. Powst. 1960, 23 k.

Masz. w Bibl. Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiv.

Nadto w Bibl. Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiv: Izochemeny i Okrzyki pulsujące. [Tom wierszy i prozy poetyckiej]. Powst. ok. 1917-1918, 109 k.; [Sztuka teatralna w 1 akcie]. Powst. Kijów 1917, 33 k.; Wspomnienia. T. 1-2. Powst. w l. 1930-1970, 152 + 74 k.; Czasy optymizmu. [Wspomnienia]. T. 1-2. Powst. 1957-1958, 150 + 130 k.

Przekład i adaptacje

1. J.A. Rimbaud: Iluminacje. [Wiersze; współaut. przekł.:] J. Iwaszkiewicz. Przekł. powst. Kijów 1917-1918. Druk *Zdrój* 1919 t. 7 z. 1/2 s. 18-23, z. 3/4 s. 43-49. Przedr. w: J.A. Rimbaud: Poezje. Wwa 1956 s. 93-107.

W tłum. J.M.R. i J. Iwaszkiewicz: wiersze: Po potopie; Żywoity; Zdania; Mosty; Ślady kół; Miasta I; Kwiaty; Nokturn wulgarny; Sceny; Bottom.

2. Ziemia. Sztuka w 4 aktach (10 odsłonach) według powieści B. Prusa „Placówka”. [B.m.:] ZMW RP „Wici” 1946, 99 s.

3. Pensja pani Latter. Obrazy sceniczne podług I tomu powieści B. Prusa „Emancypantki”. [Współaut.:] J. Iwaszkiewicz. Wwa: Czyt. 1953, 139 s. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1954.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1963. — SWPP 1. — PP (M. Brykańska) — PSB (A. Matuszyk). — LP XX w. (A. Konkowski). — RL 1970 (J. Chudek).

[Wniebowstąpienie:] J. Iwaszkiewicz: Powieść o sile. *Kur. Pol.* 1923 nr 345; M. Dąbrowska. *Wiad. Lit.* 1924 nr 32; S.I. Witkiewicz. *Skamander* 1925 nr 37, przedr. w tegoż: Nowe formy w malarstwie i inne pisma estetyczne. Kr. 1959. — S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1929 nr 5 [rec.: Noże wiosny]. — [Bal jesienny:] [W. Horzycal] W.H. *Droga* 1930 nr 10; S. Napierski: Styl, który nadchodzi. *Wiad. Lit.* 1930 nr 47. — [Podhale tańczy:] A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1930 nr 3; T. Boy-Zelenki. W tegoż: Flirt z Melpomeną. Wieczór dziewiąty. Wwa 1930, przedr. w tegoż: Pisma, T. 23. Wwa 1965. — [Dalekie spojrzenie:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1934 nr 41; H. Galle. *Nova Książ.* 1934 z. 8. — J. Lorentowicz. *Nova Książ.* 1935 z. 7 [rec.: Wilczur z Prohyb]. — K. Czachowski. *Nova Książ.* 1937 z. 10 [rec.: Na białej grani]. — H. Galle. *Nova Książ.* 1937 z. 5 [rec.: Dolina wiatrów]. — [Tysiąc chwil:] Z. Janow-

ski. *Pion* 1937 nr 9; J. Lorentowicz. *Nova Książ.* 1937 z. 9. — S.R. Dobrowolski: Książka o wolności. *Dz. Lud.* 1938 nr 32 [rec.: Wierchowina]. — [Wspomnienia o Karolu Szymanowskim:] J. Broszkiewicz: Książki o Szymanowskim. *Twórczość* 1947 z. 7-8; K. Truchanowski: W kręgu żywych. *Now. Lit.* 1947 nr 13. — [W pięknych górach:] L. Choromański: Góry, pycha germańska i grzyz Smetka. *Warszawa* 1948 nr 7; [J.A. Szczepański] Jaszcz: W banalnych górach. *Dz. Lit.* 1948 nr 5. — [Pensja Pani Latter. Adapt. ...:] J. Kott: Bryk z „Emancypantek”. *Prz. Kult.* 1954 nr 25, przedr. w tegoż: Jak wam się podoba. Wwa 1955; J. Stadnicki: Ja, sympatyk pani Latter. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 28; S. Treugutt: Co zrobił Iwaszkiewicz, a co Kott? *Prz. Kult.* 1954 nr 26. — J. Kleiner: Przyjemna opowieść. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 4 [rec.: Barbal. — M. Sprusiński: Echa z dwudziestolecia. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 50 [rec.: Na wielkiej grani; Wniebowstąpienie]. — J. Niemojewski: Poezja R. Powitanie. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 49. — [Na wielkiej grani; Wniebowstąpienie:] [W. Szymborska] W.S.: Z różnych lat. *Zycie Lit.* 1959 nr 46; J. Speina. *Pomorze* 1960 nr 5. — K.A. Jaworski: Piewka Tatr. (W 70 rocznicę urodzin J.M.R.). *Kamena* 1969 nr 26, przedr. w tegoż: Pisma. Lublin 1973. — K. Brzozowska: J.M.R. obrońca przegranej sprawy. *Orzeł Biały* 1970 nr 76. — W. Chołódowski: Spowiedź dziecięcia wieku. *Kultura* 1970 nr 42 [rec.: Wniebowstąpienie]. — S. Piotrowski: M.J.R. (1899). W tegoż: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. Wwa 1970. — J. Łobodowski: O J.R. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 23.

M.K.K.

RZEUSKA Maria 1908-1982

Teoretyk i historyk literatury.

Urodzona 3 września 1908 w Warszawie; córka Bronisława Rzeuskiego, stolarza, i Bronisławy z Remisławskich. W dzieciństwie przebywała z rodzicami przez trzy lata w Borysowie na Białorusi. Po powrocie zamieszkała w Siedlcach, gdzie ukończyła w 1928 Gimnazjum im. Królowej Jadwigi. Od 1929 studiowała na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie polonistykę jako przedmiot główny i filozofię jako przedmiot poboczny. Sympatyzowała z kręgiem lewicowych studentów i intelektualistów wileńskich. Debiutowała w 1934 recenzją monografii S. Pigonia o „Panu Tadeuszu” A. Mickiewicza, opublikowaną w *Wiadomościach Literackich* (nr 29); zamieszczała tu recenzje do 1935. Uzyskała w 1935 magisterium, rozpoczęła pracę jako asystent Katedry Literatury Polskiej USB. W 1938 doktoryzowała się na USB na podstawie monografii poświęconej „Chłopom” W.S. Reymonta (promotor prof. Manfred Kridl). Po wybuchu II wojny światowej mieszkała nadal w Wilnie, przyłączonym do Republiki Litewskiej. Po włączeniu Litwy do ZSSR w czerwcu 1940, pracowała jako korektorka w *Gazecie Ludowej*, przekształconej w sierpniu tego roku w *Prawdę Wileńską*; ogłosiła tu też dwa artykuły o W.S. Reymontcie i W. Orkanie. Podczas okupacji niemieckiej za pomaganie Żydom, została we wrześniu 1941 aresztowana przez gestapo w Wilnie. Zwolniona w lutym 1942 utrzymywała się z udzielania lekcji języka polskiego na tajnych kompletach i z pracy fizycznej. Po wyparciu Niemców z tego rejonu, pełniła od grud-

nia 1944 do czerwca 1947 funkcję naczelnika Wydziału Kultury w Urzędzie Głównego Pomocnika Rządu do Spraw Ewakuacji w Wilnie. Przyczyniła się do przewiezienia do kraju zabytków kultury polskiej, m.in. Archiwum Filomatów. W maju 1947 osiedliła się w Warszawie. Do grudnia 1948 pracowała jako referendarz w naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków. Następnie była adiunktem w Seminarium Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W 1948 została członkiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU w Krakowie, w 1950 członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Artykuły literackie publikowała w *Odrodzeniu* (1947-49) i *Zeszytach Wrocławskich* (1948-50). W 1954 została usunięta z UW (za krytykę marksistowskiej nauki o literaturze); w 1955 dzięki staraniom Zdzisława Libery i Stefana Żółkiewskiego otrzymała tytuł docenta UW. Od jesieni 1954 do przejścia na emeryturę w 1968 pracowała w Archiwum PAN, przygotowując kartotekę uczonych polskich. Po 1956 publikowała sporadycznie artykuły literackie, często o charakterze polemicznym (m.in. w *Tygodniku Powszechnym* 1957-58) i rozprawy teoretyczne (m.in. w *Ruchu Filozoficznym* 1957 i *Roczniku Komisji Historycznoliterackiej* 1963). W ostatnich latach życia, ciężko chora, nie kontynuowała pracy naukowej. Zmarła 20 maja 1982 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Chłopi” Reymonta. Powst. 1938. Wyd. Wwa: Tow. Nauk. Warsz. 1950, 264 s.
Rozprawa doktorska.

Rozprawy i artykuły w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: O tzw. badaniach „formalnych” nad literaturą. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10 s. 253-260. — Celowość w noweli Prusa „Z legend dawnego Egiptu”. *Zesz. Wroc.* 1948 nr 4 s. 25-42. — Pozorna krzywda „Pałuby” [K. Irzykowskiego]. *Odrodzenie* 1949 nr 21 s. 7. — O metodę analizy językoznawczej gwary dzieła literackiego. Z powodu dys-

kusji nad gwarą „Chłopów” Reymonta. *Pam. Lit.* 1952 z. 3/4 s. 933-960. — Ratujmy polską naukę o literaturze. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 3 s. 6-7. — Semiotyka w literaturze anglosaskiej 1910-1957. Rys bibliografii, problematyki i historii. *Ruch Filoz.* 1958 t. 18 s. 146-172. — Ivor Armstrong Richards. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigionia. Kr. 1961 s. 585-594. — Główne kierunki współczesnej krytyki literackiej w Anglii i Stanach Zjednoczonych. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1963 s. 83-113. — O języku, stylu i polszczyźnie filozofów szkoły [K.] Twardowskiego. *Rozpr. Filoz.* 1969 t. 21 z. 2 s. 313-333.

Prace redakcyjne

1. W. Orkan: Pomór. Powieść. Oprac. ... (Dzieła pod red. M. Kridla). Wwa: Gebethner i Wolff 1938, 183 s.

2. W. Orkan: Kostka Napierski. Powieść. Oprac. ... (Dzieła pod red. M. Kridla). Wwa: Gebethner i Wolff 1939, 288 s.

3. W.S. Reymont: Chłopi. Oprac. i przyp. ... Pośl.: L. Sobierajski. T. 1-4. Wyd. 13 [Wwa:] PIW 1952, 257 + 290 + 350 + 319 s. Wyd. nast. t. 1-2 tamże: wyd. 14 1952, wyd. nowe 1952, wyd. 4 nowe 1952, 1958.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951. — SWPP 1. — PSB (M. Głowiński). — UP. — *Rocz. TNW* 1950 [zyciorys i bibliografia].

[„Chłopi” Reymonta.] K. Nitsch. *Jez. Pol.* 1951 z. 1; W. Weintraub: Na temat „Chłopów”. *Kultura*, Paryż 1951 nr 2/3; J. Zapolska: Dyskusja o gwarze „Chłopów” Reymonta. *Por. Jez.* 1951 z. 3; M. Kridl. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1952 nr 3. — K. Nitsch. *Pam. Lit.* 1952 z. 3/4 [odpowiedź na art. M.Rz.: O metodę analizy językoznawczej gwary dzieła literackiego. *Tamże*]. — [Ratujmy polską naukę o literaturze. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 3.] Polem.: K. Budzyk: Polemika z M.Rz. *Tamże* nr 3; K. Wyka: Sporne i przyszłe sprawy; M. Dłuska: Nadgorliwość w naprawianiu. *Tamże* nr 9; M. Rzeuska: Moim oponentom w odpowiedzi. *Tamże* nr 51; A. Lempicka: Krytyka i nerwy. *Życie Lit.* 1957 nr 7; M. Danilewiczowa: Trudny rok. *Teki Hist.*, Paryż 1956/57; Cz. Zgorzelski: „Interpretacja”? Publicystyka? Czy historia sztuki poetyckiej? *Tyg. Powsz.* 1958 nr 1. — [A. Biernacki] Abe: M.Rz. *Twórczość* 1982 nr 5. — M. Głowiński: M.Rz. *Pam. Lit.* 1984 z. 1.

A.Sz.

S

SACHNOWSKI Stanisław

zob. WOŁOWSKI Jacek

SADAJ Ryszard

ur. 1950

Prozaik, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 26 maja 1950 w Stalowej Woli; syn Tadeusza Sadaja, technika ekonomisty, i Heleny z domu Zębala, listonoszki. W 1964-68 uczęszczał do Technikum Chemicznego w Tarnowie. W 1970-74 pracował jako robotnik w Kopalniach Siarki „Siarkopol” w Tarnobrzegu. Debiutował w 1973

wierszami „Czy jest większe cierpienie...” w *Tygodniku Kulturalnym* (nr 22) oraz „Krótka opowieść” na łamach *Studenta* (nr 26). W 1977 został członkiem ZLP. Rozwijając twórczość literacką, publikował utwory prozą, artykuły i recenzje literackie oraz felietony w czasopismach, m.in. *Pismo Literacko-Artystyczne* (1983, 1985-86, 1989), *Życie Literackie* (1983-89, z przerwami), *Tygodnik Kulturalny* (1984-85, 1988), *Tygodnik Nadwiślański* (1985-87; tu cykl felietonów pt. „List z Krakowa”), *Kultura* (1986, 1989). W 1987 wchodził w skład zespołu redakcyjnego *Pisma Literacko-Artystycznego*. W 1989 otrzymał nagrodę m. Krakowa w dziedzinie literatury. W 1991-93 był redaktorem naczelnym miesięcznika literackiego *Lektura*. W 1992-93 pełnił funkcję prezesa Oddziału Krakowskiego ZLP. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na polanie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1976, 149 s.

Zawartość: Na polanie; Wtajemniczenie; Ja; Ostatni obraz; Idąc po torach; Skazani; Dziennik skazańca (znaleziony w bibliotece więziennej w K.).

2. Zaklęcia. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 111 s.

Zawartość: Bajka; Strach, mówią, ma wielkie oczy; Karnawał; Procesja; Długa przygoda; Kapuś; O Niemcach, wspinacze, ale po murze fortu, o strażniku, a na koniec o tym: „jak chcecie, aby ludzie wam czynili, tak czyńcie wy im”.

3. Ojciec. [Monodram]. Powst. przed 1979.

Wyróżnienie w konkursie literackim ZG ZSMP, Min. Kultury i Sztuki i red. *Sceny* w 1979.

4. Prowincjusz. [Powieść]. Kr.: WL 1979, 175 s.

5. Przed odlotem. Scenariusz filmowy. [Współaut.]. K. Gulgowski. Ekran. 1980.

6. Galicjada. [Powieść]. Kr., Wr.: WL 1984, 226 s.

Nagroda literacka im. S. Piętaka w 1986.

Przeł. niem.: Der Erbsitz. Ein Familienroman. [Przeł.] H. Schumann, Berlin 1989.

7. Kopiec. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1986.

III nagroda na Festiwalu Pol. Sztuk Współczesnych we Wrocławiu w 1986.

8. Kraina niedźwiedzia. [Powieść]. Szczec.: Glob 1989, 299 s.

9. Mały człowiek. [Powieść]. Kr.: WL 1989, 183 s.

10. Telefon do Stalina. [Powieść]. Kr.: Wamex 1992, 211 s.

Nagroda w konkursie mies. *Literatura* w 1990.

11. Kto był kim w Galicji i Lodomerii, czyli najkrótsza historia tej krainy. Kr.: Miniatura 1993, 299 s.

Zawartość: Wiadomości podstawowe o Galicji; Najważniejsze daty z historii Galicji i Lodomerii [zestawienie]; Spiski galicyjskie w latach 1831-1841 [zestawienie dat]; Gubernatorzy i namiestnicy Galicji [zestawienie]. — [100 biogramów].

12. Ławka pod kasztanem. [Powieść]. Kr.: Znak 2000, 186 s.

Nagroda w konkursie prozatorskim wydawn. Znak w 2000.

Nadto słuchowska radiowe nadawane przez rozgłośnię krakowską Polskiego Radia w 1976-1980, m.in.: Pat. Radio 1976. — Wypadek. Radio 1977. — Pochówek. Radio 1978. — Przestroga na przyszłość. Radio 1979. — Bez odpowiedzi. Radio 1980, — oraz: utwory dla dzieci opublikowane przez firmę fonograficzną Gamma na 40 kasetach w 1992-1995.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1999.

[Na polanie:] M. Pieczara: Jeszcze jeden debiut... *Nowy Wyraz* 1977 nr 9; A. Sulikowski: Tematy nie pogłębione. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 21; L. Bugajski: Skazani na życie. *Twórczość* 1978 nr 1, przedr. w tegoż: Następni. Wwa 1982. — [Zaklęcia:] A. Nasilowska: Mała forma. *Literatura* 1978 nr 49; L. Bugajski: Wyczekiwanie zmiany. *Twórczość* 1979 nr 2. — M. Gierycz: Kłopoty z „Prowincjuszem”. *Nowe Książ.* 1979 nr 22 [rec.: Prowincjusz]. — W. Jurasz: Zaklęcia i deformacje. *Mies. Lit.* 1979 nr 4 [rec.: Zaklęcia]. — [Prowincjusz:] L. Bugajski: Zagadka. *Twórczość* 1980 nr 4; W. Jurasz: Niech żyją małe miasteczka. *Mies. Lit.* 1980 nr 2; K. Stanisławski: Kontestatory prowincjonalni. *Literatura* 1980 nr 18. — K. Dąbrowska: Ponure fioły. W teście: Napór na Redutę. Wr. 1983 [dot.: Na polanie oraz S. Gola: Te głupie psy, ten nagły deszcz]. — [Galicjada:] E. Biela. *Profil* 1986 nr 9; M. Cebo: Białoczerwony los. *Tyg. Kult.* 1986 nr 49; R. Komorowski: Na stos, na stos. *Życie Lit.* 1986 nr 17; K.M. Sieniawski: Ojczyzna - czy tylko tragedia? *Kultura* 1986 nr 23; T.J. Żółciński. Galicjada, czyli opowieść o nieistniejącej krainie. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 10; M.E. Cybulska: Wąsy. *Tydz. Pol.*, Londyn 1987 nr 13; K. Koźniewski: Galicjada ballada. *Polityka* 1987 nr 9; M. Orski: Sto lat Galicjady. *Twórczość* 1987 nr 1; D. Ulicka: Prozaiczna historia. *Mies. Lit.* 1987 nr 2/3. — [Mały człowiek:] A. Komorowski: Za burta. *Życie Lit.* 1989 nr 18; T. Miłkowski: Przyczynki do autoportretu inteligenta. *Kultura* 1989 nr 16. — [Telefon do Stalina:] M. Lengren: Niepokoje wychowanka PRL. *Twórczość* 1992 nr 7/8; J. Wierziński. *Nowe Książ.* 1992 nr 10.

B.D.

SADKOWSKI Wacław
ur. 1933

Pseud.: C.; Fama; Pedant; Peregrinus; Piotr W. Rola; sad.; (sad.); (Sad.); SAD; (SAD); W.R.; w.s.; (w.s.); W.S.; (W.S.); W. Sad.; (W. Sad.); (w.w.); wa; Wacław Rola; wr.; (ww).
Krytyk literacki, eseista.

Urodzony 19 maja 1933 w Toruniu; syn Józefa Wacława Sadkowskiego, księgowego, i Moniki z Brzeczkwów. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodzicami w Warszawie. Po zakończeniu II wojny światowej, w 1945-46 uczył się w gimnazjum w Bydgoszczy, a następnie kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. S. Staszica (przemianowanym później na Liceum Ogólnokształcące TPD) w Warszawie, w którym w 1951 zdał maturę. Od 1948 należał do ZMP. W 1949 współredagował dodatek dla młodzieży *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach*, na którego łamach debiutował recenzją szkicu K. Eber-

hardta na temat J. Słowackiego (nr 17). Liczne recenzje i artykuły publikował pod pseudonimami W. Rola i W.R. w *Dziś i jutro* (1949-50), *Przeglądzie Powszechnym* (1950-52) i *Tygodniku Powszechnym* (1950-52). W 1951 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie od 1952 współpracował z działami literatury współczesnej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” oraz Państwowego Instytutu Wydawniczego. Rozwijał też działalność krytycznoliteracką, publikując w *Gazecie Zielonogórskiej* (1952-55), *Głosie Koszalińskim* (1952-54, 1965-67), *Nowej Kulturze* (1952-57, 1961-63), *Życiu Literackim* (1952-54). W 1953 ożenił się z Danutą Kwiecińską, polonistką. W 1954 był inicjatorem powstania literacko-artystycznego dodatku tygodnika *Sztandar Młodych* pt. *Przedpole*, w którym prowadził dział literacki. W 1955 uzyskał magisterium i w tymże roku podjął stałą współpracę z *Życiem Warszawy* (do 1967; w 1955 cykl recenzji „Aktualności książkowe”) i *Trybuną Ludu* (do 1968). W 1956 został członkiem PZPR. W tymże roku nawiązał stałą współpracę z Polskim Radiem, a w 1957 z czasopiśmie *Nowe Książki*. W 1960 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy, przyznaną przez SDP. W 1963-64 należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Kultura*. W 1967 został członkiem ZLP (1972-75 członek Zarządu Głównego, 1975-78 wiceprezes Oddziału Warszawskiego Związku). Recenzje i artykuły publikował w dwutygodniku *Współczesność* (1967-72; w 1969-70 kierował działem krytyki literackiej). Od 1967 był recenzentem wewnętrznym w Państwowym Wydawnictwie „Iskry” (do 1989). W 1971 rozpoczął pracę w miesięczniku *Literatura na Świecie*, najpierw jako redaktor działu literatury angielskiego obszaru językowego, a od 1972 (do przejścia na emeryturę w 1993) jako naczelny redaktor tego pisma; tu też od 1971 zamieszczał liczne recenzje, artykuły i tłumaczenia (podp. też Pedant). W 1974 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku nawiązał stałą współpracę z Naukową Redakcją Publicystyki Kulturalnej Telewizji Polskiej. W 1975 otrzymał nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji, a w 1978 i w 1984 nagrodę Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. Był autorem telewizyjnego magazynu literackiego pt. „Kształt słowa” (1978-80). Artykuły i recenzje publikował nadal w *Nowych Książkach* (1983-88; podp. też W.S.) oraz w *Argumentach* (1980, 1984-89) i *Polityce* (1983-97). Był członkiem Narodowej Rady Kultury pierwszej i drugiej kadencji (1983-86, 1986-89). W 1985 wszedł w skład Zarządu Głównego oraz Prezydium nowego ZLP. W 1988-90 był prezesem i redaktorem naczelnym Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W 1990 został prezesem

Fundacji „Literatura Światowa”. W 1998 zaczął przygotowywać dla wydawnictwa Wiedza i Życie cykl pt. *Edukacja Europejska*. Został członkiem polskiej sekcji Association Internationale des Critiques Littéraires oraz Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). Odnznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1961), odznaką „Zaśluzony Działacz Kultury” (1970), Krzyżem Kawalerskim (1975), Krzyżem Oficerskim (1984) i Krzyżem Komandorskim (1997) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Literatura katolicka w Polsce. Narodziny, główne tendencje i wątki, pułap poznawczy i artystyczny. [Studium]. Wwa: KiW 1963, 170 s.

2. Penetracje i komentarze, Notatnik recenzenta. 1960-1965. Wwa: Czyt., 1967, 225 s.

3. Drogi i rozdroża literatury Zachodu. [Eseje]. Wwa: KiW 1968, 457 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1978, 607 s.

Zawartość: „Osiągnąć swoją granicę” [dot. L. Aragona]; „Nowej powieści” schyłek i zapowiedź [dot. A. Robbe-Grilleta]; Lekcja walczącego humanizmu; Rogera Vaillanda pojedynk z prawem przemocy; „Klucz” do Sartre’a; Od kroniki towarzyskiej do historii politycznej. (Poszukiwania pisarskie Simone de Beauvoir); Moralista sarkastyczny [P. Boule]; Katastrofa u mrówek [dot. J.M.G. Le Clezio]; Komedia nieludzka [dot. A. Wurmsera]; Za łańcuchem Pirenejów [dot. R. Pinilla]; Oskarżenie – i zobowiązanie. (Pisarstwo Alejo Carpentiera); Antypody [dot.: E. Sabato, J. Cortazar]; Alberta Moravii zmagania z obojętnością; „Lampartyzm” [dot. G. Tomasi de Lampedusa]; Volponi – i inni; Drogi i rozdroża literatury niemieckiej; „Happening” Heinricha Bölla; Peter Weiss opuszcza azył; Jeremiasz z linii Swissaru. (O prozie powieściowej M. Frischa); Poza anglosaskie pozy; W kręgu brytyjskiej prozy społecznej [J. Wain, D. Thomas]; Sedno problemu Grahama Greene’a; Williama Goldinga lęki – i nadzieje; Nadmiar wrażliwości [M. Lowry, D. Thomas]; Znaki dobroci Patricka White’a; Johna Dos Passosa znamie tragiczne; Osąd, przestroga, nadzieja [R. Penn Warren]; „Epoka pieców” widziana amerykańskimi oczyma [dot.: K. MacKinley, K.A. Porter]; Książeczka w niewoli [dot. C. McCullers]; W poszukiwaniu doskonałości [dot. J.D. Salinger]; Kiedy ludzie stają się szarańczą [dot. N. Westa]; Model szczęścia [dot. twórczości: S. Wilson, J. Cheever, P. Roth]; Pograżeni w mroku [dot. W. Styrona, J. Updike’a]; Dwa oblicza wojny [I. Shaw, J. Jones, N. Mailer]; Od apologetyki – do znużenia i ironii. (Punkt wyjścia i punkt dojścia amerykańskiej beletrystyki katolickiej); U źródeł „muryńskiego renesansu” [dot.: R. Wrighta, R. Ellisona]; „Opadły moje łańcuchy” [dot. J. Baldwin]; Literacki refleks „murzynskiej rewolucji”; Więcej niż powieść kryminalna; Hemingway fałszywy – i prawdziwy; Zamiast posłowa.

W wyd. 2 nadto: Lekarz zadżumionych. (Albert Camus po latach); Mit Robbe-Grilleta; Henry’ego de Montherlanta pożegnanie ze światem; Latynosi; Goethe wieku dwudziestego. (Tomasz Mann); Rozterki i nadzieje pisarzy zachodnoniemieckich; Łazik z Klockricke. (Proza Harry’ego Martinsona); [L.G.] Durrella „Kwartet aleksandryjski”; Między nami Irlandczykami; Pod urokiem Maorysów; Wilhelm Zdobycyca krainy Yoknapatawpha. (Notatki do szkicu o W. Faulknerze); Kim był John Steinbeck?; Osąd, przestroga, nadzieja. (Robert Penn Warren); J.D. Salingera saga rodzinna; Intelektualista na rozdrożu. ([S.] Bellow, [J.] Roth, [C.] Oates); „Układ” – i układy. ([E.] Kazan, [J.] Cheever, [J.] Kirkwood, [A.] Hailey); Pisarstwo Murzynów amerykańskich – Przeszłość i przyszłość; Wynowa

faktów. (Truman Capote); W polu grawitacji ziemskiej. (Refleksja społeczna w literaturze science-fiction).

4. Region, środowisko, kraj. Garść refleksji o prozie pisarzy Wybrzeża. Referat opracowany na spotkanie poświęcone 25-leciu literatury Pomorza Gdańskiego. Gdańsk 1969, 27 s., powiel.

5. Parnicki. Wprowadzenie w twórczość powieściopisarską. Wwa: Ag. Aut. 1970, 59 s.

Przekł. ang.: [Przeł.] J. Dobrowolski. Wwa 1978.

6. Kręgi wspólnoty. Szkice literackie. Wwa: PIW 1971, 309 s.

Zawartość: Cena członkostwa w „społeczeństwie obfitości”; Pozegnania i powroty (nury i postawy w brytyjskiej prozie obyczajowej); Między wspomnieniem a political fiction; Przygłuszone echo; Przebudzenie; Odpryski z kanadyjskiej mozaiki; Ku integralnej niezależności; Kręgi wspólnoty; Czy istnieje literatura australijska?; Między „kryminalem” a krytyczną samocena; Wymowa faktu (por. poz. 3); Między powieścią społeczną a obyczajową; Zmierzch „mitu Południa”; Integralność czy integracja?; Bunt młodych; Emancypacja seksu i jej następstwa; „Świata wielkiego miasta”

7. Rusinek. Wwa: Ag. Aut. 1971, 52 s.

Przekł. ang.: [Przeł.] M. Brochwicz. Wwa 1972, — franc.: [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie 1985.

8. Wśród książek z literatury angielskiej i amerykańskiej. Poradnik bibliograficzny. Bibliografię zestawia A. Nowakowa. Wwa: BN [Bibl. Nar.] 1971, 153 s.

9. Andrzejewski. Wwa: Ag. Aut. 1973, 63 s.

Przekł. ang.: [Przeł.] K. Cękalska. Wwa 1975.

10. Kuśniewicz. Rkps powst. przed 1974.

Przekł. ang.: [Przeł.] J. Infeld-Sosnowska. Warsaw: Ag. Aut. 1974, 31 s., — franc.: [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie: Ag. Aut. 1980, 50 s.

11. James Baldwin. [Szkic]. Wwa: Czyt. 1985, 93 s.

12. Od Conrada do Becketta. [Szkice]. Wwa: KiW 1989, 237 s.

Zawartość: Joseph Conrad: perspektywy odrębności kulturowej i językowej; Marcela Prousta geometria przestrzenno-czasowa; Dwa przewroty Jamesa Joyce'a; Tomasz Mann: Goethe wieku dwudziestego [poz. 3]; Franz Kafka i „sytuacja kałkowska”; Gertruda Stein, czyli nadświadomość; Wilhelm Zdobywca Yoknapatawpha (William Faulkner) [poz. 3]; Ku epice dokumentarnej. (Dos Passos, Sartre i „literatura faktu”); Robert Musil, czyli epopeja idei; Od Camusa do Claude'a Simona. (Drogi przemian powieści francuskiej); Borges i „literatura wyczerpania”; Wzlot i upadek. (Rewolucja seksualna od Henry'ego Millera do Williama Burroughsa); „Wykorzystywanie egzystencjalnej niemocy”. (Proza Samuela Becketta); Kim jest ten dziwny nieznajomy. (Vladimir Nabokov); Louisa Aragona „ziarno przyszłości”; Gabriel Garcia Márquez – Cervantes „realizmu magicznego”; Zamiast zakończenia: literatura na przełomie wieków.

13. Mój sposób na życie. Próba autobiografii. Wwa: Iskry 1998, 141 s.

14. Proza świata. Szkice do obrazu powieściopisarstwa wieku XX. Wwa: KiW 1999, 288 s.

Zawartość: Przedświt i Międzysłowie I; Joseph Conrad – perspektywy odrębności kulturowej i językowej [poz. 12].

Międzysłowie II; Marcela Prousta geometria przestrzenno-czasowa [poz. 12]; Międzysłowie III; Pierwszy powrót Jamesa Joyce'a; Międzysłowie IV; Franz Kafka i „sytuacja kałkowska” [poz. 12]; Międzysłowie V; Tomasz Mann – Goethe wieku dwudziestego [poz. 3]; Międzysłowie VI; Gertruda Stein, czyli nadświadomość [poz. 12]; Międzysłowie VII; Wilhelm Zdobywca Yoknapatawpha [poz. 3]; Międzysłowie VIII; Literatura faktu – od Dos Passosa do Sartre'a [poz. 12]; Międzysłowie IX; Roberta Musila epopeja idei [poz. 12]; Międzysłowie X; Arcydzieło metafizyka czy kres rozwoju literatury?; Międzysłowie XI; Rewolucja seksualna od Henry'ego Millera do Williama Burroughsa [poz. 12]; Międzysłowie XII; Dwa oblicza wojny [poz. 3]; Międzysłowie XIII; „Faust” Tomasza Manna; Międzysłowie XIV; Niemieckie obrachunki z brunatną przeszłością; Międzysłowie XV; Sam przeciw masie; Międzysłowie XVI; Szczelina w szaleństwie; Międzysłowie XVII; Różne warianty nadwrażliwości; Międzysłowie XVIII; Różne oblicza popularności; Międzysłowie XIX; Powieść uniwersytecka na rozdrużu; Międzysłowie XX; Zaslugi i racje Nadine Gordimer; Międzysłowie XXI; Przeobrażenie nowej powieści francuskiej; Międzysłowie XXII; „Ziarno przyszłości”; Międzysłowie XXIII; Borges i „literatura wyczerpania” [poz. 12]; Międzysłowie XXIV; Kto jest ten dziwny nieznajomy [poz. 12]; Międzysłowie XXV; Studium „egzystencjalnej niemocy”; Międzysłowie XXVI; Cervantes „realizmu magicznego” [poz. 12]; Międzysłowie XXVII i Postowie.

Przekłady

1. R.M. DeVos, Ch.P. Conn: Uwierź! Wwa: „Studio Emka” 1994, 137 s.

Poradnik dot. samorealizacji.

2. J. Girard: Każdemu sprzedasz wszystko, co zechcesz. [Poradnik]. Wwa: „Studio Emka” 1994, 256 s.

3. N. Hill: Myśl!... i bogać się. Podręcznik człowieka sukcesu. Wwa: „Studio Emka” 1994, 293 s.

4. R. Holland: Siła żywego słowa w biznesie. Jak osiągnąć zamożność, nie mając własnego kapitału. Wwa: „Studio Emka” 1994, 387 s.

5. M. Ondaatje: Angielski pacjent. [Powieść]. Wwa: Muza 1994, 309 s. Wyd. nast. Wwa: Świat Książki 1997.

6. M. Puzo: Mamma Lucia. [Powieść]. Przeł. z ang. ... Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 350 s.

7. D.S. Wyman: Pozostawieni swemu losowi. Ameryka wobec Holocaustu 1941-1945. [Rozprawa historyczna]. Wwa: PIW 1994, 565 s.

8. J. Girard, R. Casemore: Jak skutecznie sprzedawać siebie. [Poradnik]. Wwa: „Studio Emka” 1995, 356 s.

9. M. Ondaatje: W lwiej skórze. [Powieść]. Wwa: PIW 1995, 240 s. Wyd. 2 Wwa: Prószyński i Ska 1998.

10. R.H. Schuller: Ciężkie czasy przemijają, bądź silny i przetrwaj je. [Poradnik]. Wwa: „Studio Emka” 1996, 343 s.

11. R.H. Schuller: Nie ma kresu sukcesom, nie ma klęsk ostatecznych. [Poradnik]. Wwa: „Studio Emka” 1996, 423 s.

12. V.: Menedżer jak mafioso. [Poradnik]. Wwa: „Studio Emka” 1996, 148 s.

13. Z. Ziglar: Ziga Ziglara sztuka profesjonalnej sprzedaży. [Poradnik]. Wwa: „Studio Emka” 1996, 530 s.

14. Ch. Isherwood: W poszukiwaniu azylu. [Pamiętnik]. Wwa: Wiedza i Życie 1997, 266 s.

15. J.W. Robinson: Imperium wolności. Historia Amway Corporation. Wwa: „Studio Emka” 1997, 260 s.

16. A. de Botton: Jak Proust może zmienić twoje życie. [Studium krytyczne]. Wwa: „Studio Emka” 1998, 198 s.

17. T. Chappell: Dusza biznesu. O umiejętności łączenia korzyści własnej z dobrem ogólnym. [Poradnik]. Wwa: „Studio Emka” 1998, 392 s.

18. N. Fitzpatrick: Amory Faustyny. [Powieść]. Wwa: Prószyński i Ska 1998, 173 s.

19. S. Lynn Kenneth: Hemingway. [Biografia]. Kr.: WL 1999, 383 s.

20. P. Carey: Oskar i Lucynda. [Powieść]. Wwa: Prószyński i Ska 2000, 645 s.

21. J. Cormier: Che Guevara. [Biografia]. Współpraca: H. Guevara Gadeia, A. Granado Jimenez. Wwa: Iskry 2000, 353 s.

22. J.M. Laclaventine: Przeklęta pierwsza linijka. [Powieść]. Wwa: Prószyński i Ska 2000, 216 s.

Prace redakcyjne

1. A. Philipe, C. Roy: Gérard Philipe. Wspomnienia. Zebrane przez A. Philipe i przedstawione przez C. Roy. Słowo wiążące oraz przekł. z franc. E. Fiszer. Wyboru wspomnień do wyd. pol. dokonał ... Wwa: WaiF 1973, 152 s.

2. Leksykon pisarzy świata XX wieku. Oprac. zespół redaktorski *Lit. na Świecie* pod kierunkiem ... T. 1-2. Wwa: Fundacja „Literatura Światowa” 1993, 401 + 217 s. Wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1997, 734 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1979, 1999, 2000. – Wywiady: Literatura całego świata. Rozm. K. Meloch. *Argumenty* 1973 nr 15; Czy literatura podlega modzie? Rozm. R. Samsel. *Rzeczpospolita* 1989 nr 36; O literaturze, szansach i prozie codzienności. Rozm. J. Wójcik. *Perspektywy* 1989 nr 48.

SWPP 2 (M. Brykalska). – PP (M. Brykalska). – LP XX w. (red.).

[Literatura katolicka w Polsce:] J. Błażowska: Literatura katolicka i niedostatki krytyki. *Za i Przeciw* 1963 nr 39; A. Klimowicz: Przyczynek do historii współczesności. *Nowe Książ.* 1963 nr 10; [Z. Kosowski:] Z.K. *Argumenty* 1963 nr 19; S. Lewicki: Tendencje anachroniczne. *Głos Naucz.* 1963 nr 30; J. Siewierski: Literatura drugiej kontroreformacji. *Wiatrak* 1963 nr 13; J. Smosarski: Innym okiem. *Więź* 1963 nr 9; J. Stadnicki: Literatura katolicka w oczach krytyki. *Więź* 1964 nr 5. – [Penetracje i komentarze:] W. Maciąg: Krytyka skromna i rzetelna. *Nowe Książ.* 1967 nr 24; D. Knysz-Rudzka: Przy-

kład krytyki empirycznej. *Mtes. Lit.* 1968 nr 4; Z. Kubikowski: Literatura jako działanie obywatelskie. *Życie Lit.* 1968 nr 1; T. Lewandowski: Krytyk niewierny sobie. *Wiatrak* 1968 nr 8; S. Melkowski: Notatnik literackiego sprawozdawcy. *Twórczość* 1968 nr 9. – [Drogi i rozdroża literatury Zachodu:] K. Mętrak: Pożyteczna książka. *Nowe Książ.* 1969 nr 10; J. Terrier: Szkice o literaturze Zachodu. *Mtes. Lit.* 1970 nr 4. – [Kregi wspólnoty:] L. Bugajski: Wśród literatur „brytyjskiej wspólnoty językowej”. *Twórczość* 1972 nr 11; W. Janota: Literatura common-wealthu. *Poglądy* 1972 nr 19; Z. Lewicki: Wspólny język, różne problemy. *Mtes. Lit.* 1972 nr 7; K. Mętrak: Krytyk – sejmograf. *Nowe Książ.* 1972 nr 10; J. Wegner: Wspólnoty i odmienności. *Polityka* 1972 nr 28. – [Drogi i rozdroża literatury Zachodu:] W. Nawrocki: Pamiętnik książek ... *Tryb. Rob.* 1978 nr 273; R. Pietrzak: W kręgu literatury Zachodu. *Tryb. Ludu* 1979 nr 30. – [James Baldwin:] A. Ceynowa: Nie tylko o „Baldwinie” S., czyli jak pisać o literaturze afroamerykańskiej. *Lit. na Świecie* 1986 nr 11/12; D.T. Lebioda: Wizerunek Jamesa Baldwina. *Mtes. Lit.* 1987 nr 12. – L. Bugajski: Panorama. *Twórczość* 1990 nr 7 [rec.: Od Conrada do Becketta]. – Z. Mentzel: Czerwony kapturek (wersja S.). *Tyg. Powsz.* 1998 nr 42 [rec.: Mój sposób na życie]. – G. Pyszczek: Przewodnik dla zabłąkanych w krainie literatury. *Nowe Książ.* 2000 nr 4 [rec.: Proza świata].

K.B.

SADOWSKA Barbara 1940-1986

Poetka.

Urodzona 24 lutego 1940 w Paryżu; córka, według zapisu metrykalnego, Czesława Sadowskiego i Jadwigi z Belczyków. W rzeczywistości była córką Franciszka Trębickiego, działacza francuskiego ruchu oporu, aresztowanego przez gestapo w 1942 i więzionego w obozie koncentracyjnym w Neu-gamme (zginął w marcu 1945 na zatopionym w pobliżu Lubeki statku z więźniami). W 1946 przyjechała wraz z matką do Polski. Mieszkała początkowo w Sopocie, a następnie od 1949 w Warszawie. Uczęszczała do Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych. Debiutowała w 1957 wierszem pt. „Mama”, opublikowanym w *Nowej Kulturze* (nr 10); w tygodniku tym ogłaszała utwory do 1959. Współpracowała z *Współczesnością* (1958-65, 1970-71), drukowała też sporadycznie wiersze w *Twórczości*. Należała do Orientacji Poetyckiej „Hybrydy” (1960-71). Była związana z Warszawskim Klubem Twórczym Młodych Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich. W 1963 zdała eksternistycznie maturę i w tymże roku wyszła za mąż za Leopolda Przemyska, w tym czasie studenta Politechniki Warszawskiej, później inżyniera (rozwód 1969). Od 1964 należała do ZLP. W 1965-67 pracowała jako redaktor w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia”. W 1967 przebywała przez kilka miesięcy we Francji. W 1969 została członkiem kolegium redakcyjnego zeszytów ruchu społeczno-kulturalnego ZSP *Orientacja*. Ogłaszała wiersze w *Nowym Wyrzynie* (1971-73). W 1975 otrzymała za całokształt twórczości nagrodę Pierścienia, przyznawaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku. Od 1976 uczestniczyła w działalności jawnej opozycji.

W styczniu tegoż roku należała do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Współpracowała z Komitetem Obrony Robotników (KOR, później Komitet Samoobrony Społecznej KOR). Brała udział w warszawskich Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej. Ogłaszała wiersze w wydawanym poza cenzurą piśmie *Zapis* (1977, 1980). Od września 1980 działała w NSZZ „Solidarność”, również konspiracyjnie po ogłoszeniu stanu wojennego, a także w Prymasowskim Komitecie Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i Ich Rodzinom. Od 1981 była członkiem Polskiego PEN Clubu. W marcu 1982 została aresztowana; po zwolnieniu była nękana rewizjami, a w marcu 1983 została pobita wraz z innymi współpracownikami Komitetu Prymasowskiego; w kilka dni później milicja śmiertelnie pobiła jej syna Grzegorza Przemyska. Po 1983 wyjeżdżała do Francji i Niemiec. Zmarła 1 października 1986 w Warszawie.

W 1988 została ustanowiona nagroda literacka im. B. Sadowskiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zerwane druty. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1959, 99 s.

2. Nad ogniem. [Wiersze]. Wwa: PIW 1963, 54 s.

3. Nie możesz na mnie liczyć, nie będę się bronić. [Wiersze]. Wwa: Universitas 1972, 30 s. Wyd. Kultury Prez. Dzielnicowej Rady Nar. Wwa-Śródmieście. Klub Międzynarodowej Prasy i Książki „Ruch”. Ściana Wschodnia. *Generacje* Ser. 2.

4. Moje. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 71 s.

5. Stupor. [Wiersze]. Wwa: NOWA* 1981, 36 s.

6. Słodko być dzieckiem Boga. [Wiersze]. Wwa: Przedświt*, WNOPiM* 1984, 30 s.

Przekł. franc.: Il est doux d'être enfant de Dieu. [Przeł.] L. Rey, J. Rufin. 1987.

7. Wiersze ostatnie. Wwa: Przedświt*, WNOPiM* 1986, 27 s.

8. Otwarte niebo, wieczny sen. Wstępem opatrzył J. Twardowski. Wybór: M. Koperska. Wwa: Anagram 1997, 224 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 1-7.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (M. Brykalska). — PSB (W. Woroszyński). — LP XX w. (M. Jentys).

[Zerwane druty.] B. Biernacka: Równanie z dwiema niewiadomymi. *Nowe Książ.* 1959 nr 18; P. Kuncewicz: Podszewki naturalistycznych pozorów. *Współczesność* 1959 nr 18. — [Nad ogniem.] J. Łukasiewicz. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 46; A. Stucki: Dwie poetki. *Współczesność* 1964 nr 5 [rec. też: J. Pollakówna: Przytąjenie barwy]. A.K. Waśkiewicz: Wędrowki sław. *Tyg. Kult.* 1964 nr 34. — M. Spruskiński: Poezji słowa pierwsze... *Poglądy* 1968 nr 23. — J. Żernicki: O pochmuńskości dziewczynnie spod zatrzymanych słonec, a raczej o jej poezji słów kilka. (O wierszach B.S.). W: *Za progiem wyboru*. Wwa 1969.

— [Moje:] S. Sterna-Wachowiak: Poetyka antynomii. *Twórczość* 1975 nr 10; L. Szaruga: Sposób widzenia. *Nurt* 1975 nr 6; A.K. Waśkiewicz: O poezji B.S. *Nadodrże* 1975 nr 20; M. Załeski: Łęki codzienne. *Nowy Wzrost* 1975 nr 3. — J.Z. Brudnicki: O wierszach B.S.: dialog. *Poezja* 1976 nr 4. — [J. Twardowski] Ks. J.T. *Prz. Katol.* 1986 nr 44/45. — W. Woroszyński: Święto i załoba. *Więź* 1986 nr 11/12. — J. Sochoń: Wszystko jest łaską. *Prz. Katol.* 1988 nr 22. — [Otwarte niebo, wieczny sen:] L. Żuliński: *Pieta. Wiad. Kult.* 1997 nr 40; I. Smolka: *Nauka czerni. Nowe Książ.* 1998 nr 1.

K.B.

SADOWSKI Roman 1914-1979

Podpisywał utwory też: Regni-Sadowski. Pseud.: Budda; Budda-poeta; r.s.; (r.s.); Ro-sa. Poeta, autor tekstów piosenek, satyrk.

Urodzony 20 lipca 1914 w Warszawie; syn Piotra Sadowskiego, instruktora rzemiosła, i Rozalii ze Szczepaników. Uczęszczał do Gimnazjum im. Władysława IV, a następnie do Gimnazjum Miejskiego im. J. Jasińskiego w Warszawie; w 1935 zdał maturę. Od 1933 należał do komitetu redakcyjnego pisma młodzieżowej szkolnej *Kuźnia Młodych*. Debiutował w 1934 na łamach tego pisma nowelą pt. „Żołnierz umiera...” (nr 6-8), tamże ogłosił pierwszy wiersz (inc.) „Cichy wieczór kwitnący...” (nr 20); następnie do 1936 publikował liczne artykuły, opowiadania i utwory poetyckie. Współpracował też z pismem *Na szerokim świecie* (1935-39; tu liczne wiersze podp. R. Regni-Sadowski). W 1935-36 odbywał służbę wojskową na Dywizyjnym Kursie Podchorążych w Dęblinie, po czym rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Uczestniczył w pracach Koła Polonistów. W 1936 ogłaszał poezję w *Okolicy Poetów* (podp. R. Regni-Sadowski). W 1938 ze względu na trudne warunki materialne przerwał studia i podjął pracę zarobkową na poczcie. Zmobilizowany w połowie sierpnia 1939, brał udział w kampanii wrześniowej w 36. Pułku Piechoty Legii Akademickiej (w składzie Armii „Łódź”). Po rozbiciu pułku przedostał się do Warszawy i uczestniczył w obronie stolicy. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie i pracował jako urzędnik w firmie „Chrześcijański Hurt Kolonialny”. W 1941 ożenił się z Anną Pieńkowską. Brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek Związku Walki Zbrojnej, a następnie AK (Obwód Praski). W sierpniu 1944 w czasie powstania warszawskiego, odcięty od swego oddziału, dołączył do zgrupowania „Leśnik” i dowodził plutonem miotaczy ognia. Po kapitulacji Starego Miasta, ranny, opuścił Warszawę wraz z ludnością cywilną i przebywał najpierw w Rozpry pod Piotrkowem Trybunalskim, następnie we wsi w okolicy Warki. W styczniu 1945 powrócił do Warszawy i odtąd pracował w Polskim Radiu, początkowo jako kierownik redakcji poezji w Dziale Literacko-Teatralnym. Kontynuował twór-

czość poetycką; wiersze, teksty piosenek i pieśni publikował m.in. na łamach czasopism *Radio i Świat* (1945-49), *Odnova* (1946), *Tygodnik Warszawski* (1946-47). W 1946-47 należał do grupy literatów katolickich Próg. W 1946 wstąpił do PPS (od 1948 w PZPR). W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1950 pełnił funkcję kierownika, od 1952 kierownika literackiego, a od 1954 zastępcy redaktora odpowiedzialnego Redakcji Audycji Masowych; od 1959 pracował jako starszy redaktor w Redakcji Estradowej Polskiego Radia. Był współtwórcą wielu audycji dla wojska, koncertów dla przodowników pracy oraz audycji cyklicznych: „Przywałówki Pałuckie”, „Przy sobocie po robocie”, „Niedziela na wsi”, „Zgaduj zgadula” (od 1956). W 1958 współtworzył z Jerzym Baranowskim kabaret radiowy „Podwieczorek przy mikrofonie”, którego był następnie kierownikiem artystycznym oraz współautorem (również dialogów stale występujących postaci Florczaka i Malinowskiego oraz Frico i Coco); w sumie brał udział w przygotowaniu ponad 500 audycji. Nadal ogłaszał wiersze i teksty piosenek, m.in. w *Radziu i Świecie* (1951-69, z przerwami), *Szpilkach* (1955-79), *Zwierciadle* (1959-69, z przerwami), *Materiałach Repertuarowych* (1960-70), *Śpiewamy i tańczymy* (1960-70, 1974, 1978), *Panoramie* (1961-74, z przerwami), *Radziu i Telewizji* (1962-66). Otrzymał wiele nagród i wyróżnień, m.in.: nagrodę ZAiKS-u i Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1961), nagrodę Ministerstwa Obrony Narodowej (1968), nagrodę Ministerstwa Żegluga za tekst piosenki marynistycznej (1969), nagrodę w dziale poezji za poemat pt. „Aleksikakos” w Konkursie Olimpijskim (1971), nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1978). W 1979 przeszedł na emeryturę. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim (1968) i Krzyżem Oficerskim (1978) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 2 listopada 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Życie – naprzeciw. Poezje. [Wwa:] Czyt. 1945, 35 s.
2. Na krawędzi. Poezje. Wwa: Katolickie Tow. Wydawn. „Rodzina Pol.” 1947, 37 s.
Cykle: Do poezji; Gorycz; Wiara; na nowy czas.
3. Rzut oszczepem. [Wiersze]. Wwa: Wiedza 1948, 42 s.
II nagroda w Konkursie Olimpijskim w 1948.
4. [Teksty piosenek w:] J. Piasecki: Spotkamy się „Pod Parasolami”. Wodewil w 6 odsłonach. Wwa: Czyt. 1953, 98 s.
5. Filip i Teresa. Wodewil górniczy w 3 aktach. [Współaut.:] J. Ponitycki. Powst. przed 1958.

Powst. na zamówienie ZG Związku Zawodowego Górników (inf. w ank. członkowskiej J. Ponityckiego do ZLP).

Wydania osobne tekstów piosenek i pieśni z nutami, m.in.: *Dziewczynno*. [Muz.:] W. Szpilman. Wwa: Wydawn. E. Kuthan 1946, [2] k. Wyd. nast. tamże: 1948, wyd. 3 1949. — *Stawaj, bracie*. [Muz.:] E. Olearczyk. [Wwa:] Wydawn. ZG ZMP 1950, [2] k., wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1952. — *Cicha noc*. [Muz.:] W. Szpilman. [Wwa:] Czyt. 1951, 3 s. [Współwyd. z:] Deszcz. [Muz.:] W. Szpilman. Słowa: K.I. Gałczyński. Kr.: PWM 1954, [67] k. — *Pieśń pokoju*. [Muz.:] W. Szpilman. Wwa: Czyt. 1951, 3 s. — *Włókniarka*. [Muz.:] H. Swolkień. [Kr.:] PWM 1951, 5 s. — *Siedzi Maryś na kamieniu*. [Muz.:] W. Rudziński. [Współwyd. z:] Zrękowiny. [Muz.:] W. Rudziński. Słowa: H. Kołaczowska. Wwa: Czyt. 1951, 8 s., wyd. osob. pt. *Maryś, Marysiu ...* Wwa: Czyt. 1952, 3 s. Wyd. nast. tamże 1953. — *Ballada o piosenkach*. [Współaut.:] J. Galkowski. [Muz.:] W. Rudziński. [Wwa:] Czyt. 1953, 2 s. — *Spacer wiosenny*. [Muz.:] A. Gradstein. [Wwa:] Czyt. 1953, 4 s. Wyd. nast. współwyd. z: *Spotkanie z Warszawą*. [Muz.:] A. Gradstein. Słowa: T. Kubiak. Kr.: PWM 1954, 35 k. — *Szedł kiedyś saper*. [Muz.:] H. Swolkień. [B.m.w.] ok. 1955, [2] k. — *Ostatni raz*. [Muz.:] J. Wasowski. [Współwyd. z:] *Samotna niedziela*. [Muz.:] J. Wasowski. Słowa: P. Leśnica, J. Głowacki. Kr.: PWM 1958, [15] k. Wyd. osob. tamże 1959, 2 k. — *Złoty pierścionelek*. [Muz.:] J. Wasowski. [Współwyd. z:] *Czerwona czapeczka*. [Muz.:] A. Markiewicz. Słowa: T. Kubiak. Kr.: PWM 1961, [14] k. Wyd. nast. współwyd. z: *Krakowska kwiatarka*. [Muz.:] J. Gert. Słowa: T. Śliwiak. Kr.: PWM 1961, [12] k. Wyd. 2 tamże 1962. — *Siedem strun*. [Muz.:] J. Gert; W sobotę wieczorem. [Muz.:] A. Markiewicz. Kr.: PWM 1961, [18] k. Wyd. 2 tamże 1962. — *To tylko wiatr*. [Muz.:] Z. Karasiński. [Współwyd. z:] *Diabelski młyn*. [Muz.:] E. Czerny. Kr.: PWM 1961, [12] k. Wyd. osob. tamże 1963, [2] s. — *Zaśnij, Kołysanka*. [Muz.:] R. Żyliński. Wwa: WAI F 1961, 2 s. — *Żabka i miś*. [Muz.:] R. Żyliński. Kr.: PWM 1961, [2] k. Wyd. 2 tamże 1962. [Współwyd. z:] *Po co szukać wiatru w polu*. [Muz.:] H. Skalska. Słowa: A. Hosper. Kr.: PWM 1962, [8] k. — *Dobrze jest*. [Muz.:] A. Markiewicz. [Współwyd. z:] *Co nas obchodzi*. [Muz.:] M. Sart. Słowa: J. Jurandot. Kr.: PWM 1962, 8 k. — *Ziemia do kwiatów*. [Muz.:] W. Machan. [Współwyd. z:] *Stary cylinder*. [Muz.:] M. Sart. Słowa: K. Winkler. Kr.: PWM 1962, 8 k. Wyd. 2 tamże 1963. — *Bardzo proszę, idź!* [Muz.:] W. Szpilman. Wwa: WAI F „Synkopa” 1965, [2] k. — *Jestem nieśmiały*. [Muz.:] R. Żyliński. Wwa: WAI F „Synkopa” 1965, 2 k. — *Kiedy Allah szedł*. Piosenka indonezyjska. [Oprac.:] M. Sewen. Wwa: WAI F 1965, [2] k. — *Właśnie tego dnia*. [Muz.:] K. Sadowski. Kr.: PWM 1965, 4 s. — *A jeśli mnie pokochasz*. [Muz.:]

K. Gaertner. Wwa: WAIIF 1967, 3 s. — Tak bardzo pragnę. [Muz.:] P. Leńnica. [Współwyd. z:] Stodkie fijołki. [Muz.:] Z. Ciechan. Słowa: B. Ciechan, M. Dagnan. Wwa: CPARA 1967, 10 k. — Tak daleko już jesteśmy ... [Muz.:] S. Rembowski. Wwa: WAIIF 1967, 4 s. — Żeby zakwitły wszystkie kwiaty. [Muz.:] H. Klejne. [Współwyd. z:] To dobrze, że nie przyszłaś. [Muz.:] C. Grudziński. Słowa: K. Szemieth. Kr.: PWM 1968, [8] k. — Był taki dzień. [Muz.:] W. Machan. [Współwyd. z:] Gdyby ryby miały głos. [Muz.:] W. Kacperski. Słowa: M. Bellan. Kr.: PWM 1970, 8 s. — Ech, Marcjanna kochanna. [Muz.:] W. Słowiński. [Współwyd. z:] Pokoik na poddaszu. [Muz.:] F. Nowak. Kr.: PWM 1974, [14] k. — Nad głęboką wodą. [Muz.:] W. Żukowska. [Współwyd. z:] Co nam przyniesie pani jesień. [Muz.:] M. Łebkowski. Słowa: S. Werner. Wwa: Ag. Aut. 1974, [18] k. — Zawsze gdzieś czeka ktoś. [Muz.:] J. Kukulski. [Współwyd. z:] Nieobecność. [Muz.:] P. Figiel. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1978, [8] k.

Praca redakcyjna

1. Podwieczorek bez mikrofonu. [Wybór i oprac.] ... Wwa: Wydawn. RTV 1979, 215 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954, 1957, 1966. — SWPP 1, — PSB (M.J. Kwiatkowski). — RI 1979 (A. Biernacki).

[Życie — naprzeciw:] K. Czachowski. *Lewy Tor* 1945 nr 1; J. Gembicki: Cztery postawy wobec wojny. *Rzeczpospolita* 1946 nr 226; K.A. Jaworski. *Kamena* 1946 nr 4/5. — A. Braun: Poezja katolicka. *Po Prostu* 1947 nr 3 [m.in. dot. R.S.]. — [Na krawędzi:] L. Świeżawski. *Kur. Codz.* 1947 nr 153; J. Zagórski: Pogromcy ruin. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 17; C. Janczarski. *Warszawa* 1948 nr 1. — Il. Tyrmand] Leopold: Leopold o rzutach S. *Przełój* 1949 nr 196 [rec.; Rzut oszczepem]. — Z. Wiktorczyk: Na pożegnanie R.S. *Stolica* 1979 nr 50. **M.K.K.**

SADZEWICZ Marek 1907-1975

Pseud.: m.s.; (m.s.); M.S.; (M.S.); (mar); mar.; Mar.; (Mar.); MAR; Mar.S.; Marek; Marek Gieralt; Marek Rokita; Marek Szalwia; marks; mars; (ms); (MS); Rożenek; (S); S.; Sadz.; Sadjik. Prozaik, publicysta.

Urodzony 24 września 1907 w Warszawie; syn Antoniego Sadzewicza, działacza politycznego, dziennikarza, redaktora *Gazety Porannej 2 Grosze*, i Marii z Paszkowskich, popularyzatorce wiedzy przyrodniczo-technicznej. W 1914 po wybuchu I wojny światowej wyjechał z rodzicami do Rosji; początkowo mieszkał w Pskowie, później w Moskwie, po rewolucji 1917 przebywał w guberni jekaterynowskiej na Ukrainie, a potem wraz z matką i rodzeństwem w okolicach Kisłowodzka na Kaukazie. W 1919 przez Odessę, Konstantynopol, Wenecję i Wiedeń wrócił do Warszawy. Uczęszczał tu do Gimnazjum Towarzystwa im. J. Zamoyskiego. Od 1923 prowadził we wsi Baczki (posiadłość

rodziny matki pod Łochowem w Węrowskiem) działalność kulturalno-oświatową, m.in. zorganizował tam Ochotniczą Straż Pożarną (1925) i opiekował się działającym przy niej teatrem amatorskim (w 1937 napisał dla niego utwór dramatyczny pt. „Strażackie zrękowiny”). W 1926 zdał maturę i rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie praktykował jako dziennikarz w redakcjach czasopism warszawskich, m.in. w związonym z Obozem Wielkiej Polski dzienniku *ABC*. W 1926/27 studiował przez rok prawo i ekonomię na Uniwersytecie Poznańskim. W 1928/29 odbył służbę wojskową w Rawie Ruskiej i Bydgoszczy. Następnie studiował przez krótki czas w Wyższej Szkole Handlowej i na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Od 1930 do wybuchu II wojny światowej w 1939 pracował jako reporter w redakcji *Gazety Polskiej*; kierował działem reportaży krajowego i zagranicznego (teksty podp. m.in.: mars, Marek Rokita). W 1930-32 był członkiem redakcji czasopisma *Echo Akademickie*, w 1933-35 współpracował nadto z pismem *Państwo Pracy*. Został członkiem Syndykatu Dziennikarzy Warszawskich i Fédération Internationale des Journalistes. W 1932 ożenił się z Józefą Zakrzewską. Wznowione w 1930 studia prawnicze na UW, zakończył w 1938 magisterium. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939; walczył w Legii Oficerskiej Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Pollesie”; został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po bitwie pod Kockiem dostał się do niewoli niemieckiej i przebywał w Oflagu II B Arnswalde (Choszczno). Brał udział w działalności kulturalno-oświatowej. Zorganizował *Gazetkę Obozową* i był jej redaktorem odpowiedzialnym (w 1939-40 wyszły trzy numery), ogłaszał tu także artykuły (podp. M.S.). Następnie redagował pismo *Za drutami* (1940-41; podp.: M.S., Mar.). Współpracował z działającym w Arnswalde Teatrem Symbolów. Należał do Klubu Literackiego. W 1941 został przeniesiony do Oflagu II D Gross-Born (Sulinowo-Nadarzyce), gdzie kontynuował pracę kulturalną i literacką. Drukował artykuły, korespondencje i reportaże w nielegalnych czasopismach *Zadrućie* (1941-42; anonimowo lub podp. M.S.), którego był także redaktorem, *Znaki* (1942) i *Alkaloidy*. Pisał w obozie pamiętniki oraz powieść „Niedopyrz” (wydane po wojnie). Pod koniec stycznia 1945 został wraz z częścią więźniów wysłany pieszo do Stalagu X B Nienburg, a potem do obozu w Bad-Schwartau pod Lubeką, wyzwolonego przez Brytyjczyków w maju 1945. Do kraju powrócił w październiku 1945; zamieszkał ponownie w Warszawie i zajął się dziennikarstwem. Był członkiem Związku Zawodowego Dziennikarzy RP, a od 1951 SDP. Pełnił kolejno funkcję zastępcy redaktora naczelnego i redaktora naczelnego tygodnika ilustro-

wanego *Tydzień* (1946-48) oraz redaktora pisma *Spółnota Pracy* (1949-50). W 1949-54 należał do kolegium redakcyjnego *Łowca Polskiego*, w którym ogłaszał stały felieton satyryczny (podp. Rożenek). W 1949-50 współpracował też z *Expressem Poznańskim* (pod pseud. Marek Szałwia) i *Expressem Wieczornym*. W 1950 redagował serię *Biblioteczka Wiedzy Powszechnej*. Współpracował z Polskim Radiem. W 1950-52 był redaktorem technicznym *Kuriera Codziennego* i jednocześnie publikował na jego łamach artykuły, reportaże i wywiady (podp. m.in.: mar., (mar), (Mar.), MAR, mars). Następnie wszedł w skład zespołu redakcyjnego tygodnika *Stolica*, z którym współpracował do końca życia. W piśmie tym zamieszczał liczne artykuły, reportaże i nowele (podp. m.in.: m.s., (m.s.), M.S., (M.S.), (ms), Sadzik) oraz od 1964 prowadził stały felieton pt. „W piątek po południu”. Równocześnie rozwijał twórczość prozatorską, publikując powieści historyczne i popularne opowieści m.in. w seriach *Bitwy*, *Kampanie*, *Dowódcy i Bohaterowie*, *Operacje*, *Kulisy* (wyd. MON) oraz *Biblioteka Pamięci Pokoleń* (wyd. KiW). Był członkiem ZLP (od 1959) i SDP. Należał do Towarzystwa Przyjaciół Książki (od 1957 sekretarz), Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC) oraz ZBoWiD. Otrzymał m.in. nagrodę Ministra Obrony Narodowej II stopnia (1971) i nagrodę Polskiego Związku Łowieckiego (1972). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1957), złotą odznaką honorową „Za Zasługi dla Warszawy” (1962), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967) i Złotym Medalem Zasługi dla Pożarnictwa (1971). Zmarł 21 sierpnia 1975 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Strażackie zrękowiny. Sztuka ludowa. Praprem. Baczkki, T. amatorski przy Ochotniczej Straży Pożarnej 1937.

2. Dom Nenki. [Utwór dramatyczny; współaut.:] A. Chylewski. Powst. ok. 1938.

Inf. L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 2. Wwa [1972].

3. Włamywacz. [Utwór dramatyczny]. Praprem. (jako część programu składanego) Arnswalde, T. Symbolów Oflagu II B 1940.

4. Niedopyrz. [Powieść]. Powst. 1939-1945. Wyd. Cz. 1. Ucieczka; cz. 2. W drodze. Łódź: S. Jamiolkowski i T.J. Evert 1948, 345 + 240 s.

5. Oflag. Pamiętnik jeńca wojennego. Powst. 1939-1945. Druk *Dz. Balt.* 1946 nr 204-259. Wyd. osob. Wwa: Wiedza 1948, 248 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MON 1957, wyd. 3 tamże 1958.

6. Tajemnica prof. Zwardonia. [Powieść]. *Kur. Codz.* 1951 nr 219-316.

Podp.: Marek Gieralt.

7. Puszcza Niepołomska. Monografia turystyczna. Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1952, 31 s.

8. Polskie krainy łowieckie. [Współaut.:] Z. Kowalski. Wwa: SIT 1954, 123 s.

9. Pocisk kaliber dziewięć i inne opowiadania. Wwa: MON 1958, 174 s.

Zawartość: Brama koszar; Nie gniewaj się, Adelajdo; Dwie podróże; Dwa centymetry; Czasy; Kapitan Puławski wędruje do aresztu; Raport; Kłopoty ze strzelcem Królem; Pierwszy zabity; Pocisk kaliber dziewięć; Sąd polowy; Bałagulskie brzeckadla; Droga do nikąd.

10. Jedwiżka i jej zalotnicy. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 365 s. Wyd. 2 tamże 1962.

Dot. Jadwigi ze Strutyńskich Ciechanowieckiej.

11. Verdun. Wwa: MON 1964, 150 s. Opowieść hist.

12. Zielona Struga. [Powieść]. Wwa: MON 1964, 245 s. Wyd. 2 tamże 1965.

13. Rodzina Płomieńczyków. [Powieść]. Wwa: MON 1966, 327 s.

14. Bigos staro warszawski. Scenariusz widowiska telewizyjnego. TV 1967.

15. Pod Wiedniem i Parkanami 1683. Wwa: MON 1967, 194 s.

Opowieść hist.

16. Pod Chocimiem 1673. Wwa: MON 1969, 174 s.

Opowieść hist.

17. Skrzydła i buńczuki. [Powieść]. Wwa: MON 1969, 310 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1980.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 21, 23.

18. Ostatnia bitwa kampanii 1939. Wwa: KiW 1971, 167 s. Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa.

Opowieść hist., dot. bitwy pod Wołą Gułowską i Kockiem.

19. Jan III Sobieski. 1629-1696. [Opowieść historyczna]. Wwa: MON 1972, 174 s.

20. Na szafkach Woli i Ochoty. Wwa: KiW 1972, 148 s. Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa.

Opowieść hist., dot. obrony Warszawy w 1939.

21. Powrót Katarzyny. [Powieść]. Wwa: MON 1972, 298 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 17, 23.

22. Reduta „Skrzyżowanie”. [Wwa:] MON 1973, 118 s.

Popularna opowieść hist., dot. działalności bojowej 21. Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy” we wrześniu 1939.

23. Bez ojczyzny. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 343 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 17, 21.

24. Samotna twierdza. Wwa: MON 1975, 117 s. Opowieść hist., dot. Modlina w 1939.

25. Oflag II D Gross-Born. [Wspomnienia]. Wwa: KiW 1977, 169 s. Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa.

Prace redakcyjne

1. H. Lange: Alarm w Cedergrenie. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1961, 190 s.

2. Łądem, wodą i powietrzem. Wg Marii Sadzewiczowej oprac. ... Wwa: NK 1961, 55 s. Nowe oprac. publikacji matki M.S. wyd. po raz pierwszy w 1929.

3. J. Skarbak-Malczewski: Byłem tam z kamerą. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1962, 166 s.

4. A. Olszewski: Tropikalnym szlakiem 2 Korpusu. Oprac. lit. ... Wwa: KiW 1970, 181 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966. — [Wywiad.] Laureat Nagrody MON. Rozm. J. Skarzyński. *Za Wol. i Lud* 1971 nr 46.

SWPP 1. — PP (A. Szatagan). — PSB (J. Bujak). — LPD. — RL 1975 (J. Chudek).

Il. Kruczkowski L.Kr. *Za Drutami* 1940 nr 3 [rec.: Włamywacz]. — [Oflag.] E. Czekalski. *Odrodzenie* 1948 nr 24; J.E. Płomiński. *Historia „Oflagu”*. *Wiedza i Życie* 1948 nr 835/836; K. Turowski. *Życie w oflagu*. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 40; S. Lichański. *W walce o człowieczeństwo*. *Warszawa* 1949 nr 2; B. Bąk. *Odra* 1958 nr 36. — [Pocisk kaliber dziewięć i inne opowiadania.] M. Skrzetuski. *Opowieści o żołnierzu polskim*. *Nowe Książ.* 1958 nr 19; [T. Syga] T.S. *Twórczość M.S. Stolica* 1958 nr 39. — [Jedwiżka i jej zalotnicy.] S. Lichański. *Śladami Rzewuskiego*. *Nowe Książ.* 1961 nr 11; T.J. Zółciński. *Vie romancée z epoki saskiej*. *Orka* 1961 nr 17. — [Zielona Struga.] M. Kulmińska. *... a najgęściej giną chłopcy...*. *Nowe Książ.* 1964 nr 13; M.L. Bartelski. *W zielonej strudze*. *Kultura* 1965 nr 12. — M. Laprus. *Przeszłość i teraźniejszość*. *Nowe Książ.* 1966 nr 14 [rec. m.in.: Rodzina Płomienarczyków]. — [T. Syga] T.S. *Nowa powieść S. Stolica* 1969 nr 34 [rec.: Skrzydła i buńczuk]. — T. Syga. *Wiek siedemnasty w powieści*. *Stolica* 1973 nr 7 [rec.: Powrót Katarzyny]. — J. Izycki. *M.S. Stolica* 1975 nr 36. — K. Kłós. *Wspomnienie o M.S. WTK* 1975 nr 36. — [Bez ojczyzny.] M. Ruszczyk. *Komic dobre go pomysłu*. *Nowe Książ.* 1975 nr 13; T. Syga. *Nowa powieść M.S. Stolica* 1975 nr 22. — K. Kolińska-Sochaczewska. *Kron.* *Warsz.* 1976 nr 2.

A.Sz.

SAFJAN Zbigniew ur. 1922

Pseud.: Z.; Z.B.; Z.S.; Z. Śliwiec; Zbigniew Kazimierski; Zbigniew Śliwiec; — wspólnie z Kazimierzem Koźniewskim i Aleksandrem Minkowskim: *Albin Kazbał*; — wspólnie z Andrzejem Szypulskim: *Andrzej Zbych*; — wspólnie z Zbigniewem Żaluskim: *Zbigniew Benard*.

Prozaik, dramaturg, autor scenariuszy filmowych i telewizyjnych.

Urodzony 2 listopada 1922 w Warszawie; syn Henryka Safjana, lekarza, i Heleny z Przecławskich, nauczycielki. Dzieciństwo spędził w Warszawie, Rypinie, Biłgoraju i w Białej Podlaskiej, gdzie w 1933-39 uczył się w Gimnazjum im. J.I. Krąszewskiego. Po wybuchu II wojny światowej prze-

bywał w Słonimiu zajętym przez ZSRR i kontynuował naukę w dziesięcioletce radzieckiej. W okresie okupacji niemieckiej pracował w 1941-43 jako sanitariusz w szpitalu w Różanie. Następnie został wywieziony na roboty do Rzeszy i przebywał w obozach pracy w Königsbergu i w Insterburgu, skąd zbiegł w czerwcu 1944 i przez linię frontu niemiecko-radzieckiego przedostał się na Litwę. Został wcielony do armii radzieckiej, a po dwóch miesiącach przeniesiony do Wojska Polskiego. Do czerwca 1945 służył w 2. Armii, następnie pełnił różne funkcje w aparacie polityczno-propagandowym Wojska Polskiego. W 1946 zamieszkał w Warszawie i ożenił się z Bożeną Musielak (rozwód 1963). W 1946 wstąpił do PPR (od 1948 w PZPR). W 1947-50 studiował w Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. W czasie służby wojskowej rozpoczął pracę dziennikarską, którą kontynuował po przeniesieniu w 1951 do rezerwy. W 1950 otrzymał wraz z Zbigniewem Żaluskim nagrodę w konkursie Filmu Polskiego. W 1951-55 był kierownikiem Działu Propagandy i Reklamy w Centralnym Zarządzie Księgarstwa. Zajmował się też publicystyką. Od 1954 publikował powieści (także pod pseudonimami). W 1956 redagował czasopismo księgarskie *Książka dla Ciebie*, w 1956-58 pełnił obowiązki redaktora naczelnego dwutygodnika *Nowiny Literackie i Wydawnicze*, następnie do 1963 był sekretarzem redakcji miesięcznika *Polska*. Od 1958 należał do SDP (do 1982), a od 1963 do ZLP (1974-78 członek Komisji Współpracy z Radiem i Telewizją, 1978-82 członek Komisji Kwalifikacyjnej). Od 1963 zajmował się wyłącznie pracą literacką. Rozpoczął także współpracę z filmem, jako autor scenariuszy. W 1963-64 wchodził w skład redakcji *Kultury*. W 1965 nawiązał stałą współpracę z telewizją, m.in. jako autor napisanego wspólnie z Andrzejem Szypulskim serialu pt. „Stawka większa niż życie” (pod pseud. Andrzej Zbych), a także autor oraz współautor wielu widowisk telewizyjnych. W 1969 ożenił się z Aliną Rudzińską. W 1971-73 był członkiem Komitetu Warszawskiego PZPR. Po śmierci żony, zawarł w 1981 związek małżeński z Anną Zalewską, pedagogiem. W 1982-84 wchodził w skład Prezydium Tymczasowej Rady Krajowej PRON (następnie Rady Krajowej PRON). W 1982 otrzymał nagrodę *Trybuny Ludu*, w 1983 nagrodę Ministra Obrony Narodowej, w 1984 nagrodę im. W. Wasilewskiej przyznawaną przez Zarząd Główny TPPR. W 1983-90 należał do nowego ZLP (1985 wiceprezes Związku). W 1983-89 był członkiem Narodowej Rady Kultury. W 1987 przewodniczył ogólnopolskiemu Zespołowi Pisarzy Partyjnych przy Wydziale Kultury Komitetu Centralnego PZPR. W tymże roku otrzymał nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji, a w 1989 nagrodę im.

T. Hołuja, przyznawaną przez redakcję *Gazety Krakowskiej*. Był współredaktorem tygodnika *Skandale* (1990-95), *Nowe Skandale* (1992-97) oraz tygodnika *Bez pardonu* (1996-99). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1947) i Krzyżem Oficerskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1985), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1986). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Towarzysz Gorący. Sztuka w 3 aktach. [Współaut.:] Z. Załuski. Powst. ok. 1950.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. – Nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki i ZLP na sztukę teatralną poświęconą 10-leciu Polski Ludowej w 1953.

2. Decyzja kaprała Bilskiego. [Powieść; współaut.:] Z. Załuski. Wwa: MON 1954, 99 s.

Podp.: Zbigniew Benard.

3. Wiosna przychodzi jesienią. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955, 298 s.

4. Potem nastąpi cisza. [Cykl powieściowy]. Cz. 1-2. Wwa: MON. Por. poz. 8.

[Cz. 1]. Zanim przemówią. 1961, 229 s. Wyd. 2 tamże 1963 s.

Wyd. 1-2 bez tytułu cyklu.

III nagroda Min. Obrony Nar. w dziedzinie literatury w 1962.

[Cz. 2]. Potem nastąpi cisza. 1963, 181 s. Wyd. 2 tamże 1964, 229 s.

Wyd. łączne: Wwa: MON 1966, 411 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1977; wyd. 3 Wwa: MON 1979, wyd. 4 tamże 1984.

5. Ciemnoogród. Scenariusz filmowy. Ekran. 1963.

6. Rocznicza ślubu. Scenariusz filmowy. Ekran. 1963.

7. Pamiętnik inżyniera Heyny. [Powieść]. *Echo Krak.* 1964 nr 269-307; 1965 nr 1-72; *Sl. Pol.* 1964 nr 307-309; 1965 nr 1-82. Wyd. osob. Wwa: MON 1964, 246 s.

Przekł. białorus.: Kluč sledstviya. [Przeł.:] P. Stefanowič, V. Taras. *Neman* (Kowno) 1966 nr 6-8, – niem.: *Bridge ohne Trumpf*. [Przeł.] R. Willnow. Berlin 1971, – ros.: *Dnevnik inženiera Geiny*. [Przeł.] L. Vojtolovskaja. *Moskva* 1966 nr 6-8.

Adapt. tv: Adapt. K. Nałęcki. TV 1965.

8. Potem nastąpi cisza. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Morgenstern. Ekran. 1966. Por. poz. 4.

Wyd. osob. scenopisu filmu: Potem nastąpi cisza. Oprac.: J. Morgenstern, J. Wójcik. [Łódź:] [Zespół] [Realizatorów] [Filmowych] *Syrena* 1965, 134 s., powiel.

9. Stawka większa niż życie. Widowisko telewizyjne w 12 częściach. [Współaut.:] A. Szypulski. TV 1965-1966. Por. poz. 15, 16.

Podp.: Andrzej Zbych. – Emitowane w ramach telewizyjnego T. Sensacji: Ser. 1 cz. 1-4 w 1965, ser. 1 cz. 5-9, ser. 2 cz. 1-3 w 1966.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki II stopnia oraz nagroda przyznana przez red. *Ekranu* w 1965.

10. Strefa cienia. Widowisko telewizyjne. [Współaut.:] A. Szypulski. TV 1966.

Podp.: Andrzej Zbych.

11. Trójkąty symetryczne. Widowisko telewizyjne. [Współaut.:] A. Szypulski. Powst. 1966.

Podp.: Andrzej Zbych.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 5 s. 12-13.

12. Współczynnik wyobraźni. Widowisko telewizyjne. TV 1966.

13. Bardzo dużo pajacyków. [Powieść; współaut.:] A. Szypulski. Powst. 1967. *Dz. Zach.* 1968 nr 179-223; *Echo Krak.* 1968 nr 174-227; *Gaz. Ziel.-górs.* 1968 nr 47-93; *Kur. Lubel.* 1968 nr 68-118. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1968, 176 s. Por. poz. 36.

Podp.: Andrzej Zbych.

Nagroda w konkursie Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej i wydawn. Iskry na powieść tematycznie związaną z Milicją Obywatelską w 1967.

Przekł. ros.: *Sliškom mnogo klounov*. [Przeł.] S. Sokolova. W: *Mir „Iskatelja”*. Moskva 1973.

14. Kartka z archiwum. Widowisko telewizyjne. TV 1967.

15. Stawka większa niż życie. Scenariusz serialu telewizyjnego w 18 odcinkach. [Współaut.:] A. Szypulski. TV 1967-1968. Por. poz. 9, 16.

Podp.: Andrzej Zbych. – Serial nadawany w 3 seriach (po 6 odcinków). W 1969 odcinki pt. „Kim jesteś”, „Ścieśle tajne” były wyświetlane pt. „Stawka większa niż życie” w kinach. Serial był także emitowany w telewizjach za granicą: 1968 – Bułgaria, ZSRR, 1969 – Kuba, Mongolia, Rumunia, Węgry, 1970 – Czechosłowacja, Finlandia, Jugosławia, NRD, Szwecja. Nagroda Min. Obrony Nar. I stopnia w 1968, nagroda tv NRD w 1970.

16. Stawka większa niż życie. [Powieść; współaut.:] A. Szypulski. *Tyg. Demokr.* 1967 nr 23-52; 1968 nr 1-52; 1969 nr 1-52; 1970 nr 1-12, 14-25. Wyd. osob. [cz. 1-3] Wwa: Iskry 1969-1971, 319 + 310 + 301 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 t. 1-2 Wwa 1976-1977; wyd. 3 rozszerz. t. 1-3 Wwa: MON 1989, 267 + 236 + 269 s.; wyd. 4 t. 1-2 Wwa: ANTA 2000. Por. poz. 9, 15. Druk fragm. zob. poz. 53, 54.

Podp.: Andrzej Zbych.

Przekł. (całości lub fragm.): bułg.: *Zalog, po-goljam ot zivota*. [Przeł.] D. Lau. *Sofija* 1971, – czes.: *S nasazenim zivota: Příběhy muže známého pod jménem Hans Kloss*. T. 1-2. [Przeł.] V. Hudec. Praha 1972, wyd. nast. tamże 1973, – litew.: *Kapitonas Kliosas*. [Przeł.] J. Čekys. W: *Nuotykiniai uzsienio rasytoju kuriniai*. Vilnius 1980, wyd. nast. tamże 1981, – niem.: *Die letzte Chance und Eine Partie Domino*. [Przeł.] H. Kühn. Berlin 1980; *Die vorletzte Vorstellung*. [Przeł.] H. Kühn. Berlin (1981), *Streng geheim*. [Przeł.] H. Kühn. Berlin 1981; *Die Parole*. [Przeł.] H. Kühn. Berlin 1982; *Hans Kloss unter Verdacht*. [Przeł.] H. Kühn. Berlin 1983; *Hauptmann Kloss greift ein*. [Przeł.] H. Kühn. Berlin 1990, – ros.: *Stavka boľše čem žizn'*. [Przeł.] M. Černenko. Moskva 1973; *Stavka boľše čem žizn'*. [Przeł.] V. A. Golovčanskij. Moskva 1981, wyd. nast. tamże: 1983, 1984, 1987, 1988, 1994, – rum.: *O miza mai mare decit riata*. [Przeł.] E. Vișinova. București 1982, – słowack.: *S nasadenim života: Príhody kapitána Klossa*. T. 1-2. [Przeł.] J. Gazdik. Bratislava, Praha 1971, wyd. 2 tamże 1974, – szwedz.: *Kapten Kloss*. T. 1-2. [Przeł.] N. Za-

ba. Stockholm 1971, — ukr.: Stavka bil'sa za žittija. Cz. 1-3. [Przeł.] M. Durkevič. Kiiv 1970-1973, — węgier.: Kockázat. T. 1-2. [Przeł.] I. Varsányi. Budapest 1971-1972.
Adapt. w postaci komiksu: Kapitan Kloss. Z. 1-20. Wwa 1971-1974. Wyd. 2 tamże 1983-1986. Także w wersjach obcojęzycznych.

17. Strzeżcie się złodziei. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1967. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1968.

Pierwotny tytuł: Osiedliny.
Nagroda w konkursie MRN w Kr. na utwór sceniczny o tematyce współcz. w 1967.

18. Świadek. Widowisko telewizyjne. TV 1967.
Podp.: Zbigniew Kazimierski.

19. Bomba wybuchnie o dziewiątej. Sztuka w 2 aktach. [Współaut.: A. Szypulski]. Druk z uwagami inst. T. Łepkowskiej. *Mater. Repert.* 1968 nr 4 s. 7-54. Praprem. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1968. Przedr. w: *Drogą do Polski*. Wwa 1972.

Podp.: Andrzej Zbych.

20. Spisek przeciwko lalce. Widowisko telewizyjne. TV 1968.

Podp.: Zbigniew Śliwiec.

21. Dwa wyroki. Widowisko telewizyjne. TV 1969.

22. Ucieczka. Widowisko telewizyjne. [Współaut.: A. Szypulski]. TV 1969.

Podp.: Andrzej Zbych.

23. Uwaga, komunikat specjalny ... [Opowiadanie]. Wwa: Iskry 1969, 46 s.

Przeł. niem.: Achtung, eine Durchsage. [Przeł.] B. Pitschmann. Wyd. łącznie z przeł.: A. Szypulski: Ein dummer Scherz pt. Ein dummer Scherz. Berlin 1982 [podp.: Andrzej Zbych].

24. Wyrok. [Utwór dramatyczny; współaut.: A. Szypulski]. Praprem. Wr., T. Refleksji 1969. TV 1969.

Podp.: Andrzej Zbych.

25. Umarli mają alibi. Widowisko telewizyjne. TV 1970.

26. W imieniu prawa. Scenariusz serialu telewizyjnego w 3 odcinkach. [Współaut.: A. Szypulski]. TV 1970.

Podp.: Andrzej Zbych.

27. Włamywacze. [Powieść]. *Wiecz. Wroc.* 1970 nr 212-306; 1971 nr 1-12. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1971, 191 s.

Przeł. słowac.: Zavinil to Budha? [Przeł.] J. Heroldová-Znášková. Bratislava 1972.

28. Strach. [Powieść]. *Gaz. Pom.* 1972 nr 150-218, *Grom. Rol. Pol.* 1972 nr 71-132. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1973, 191 s. Wyd. 2 tamże 1990. Por. poz. 31.

Nagroda w konkursie Milicji Obywatelskiej w 1972.

Przeł. holend.: De grijze vingers van de angst. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1981, — niem.: Angst. [Przeł.] R. Will-

now. Berlin 1975, wyd. nast. Reinbeck bei Hamburg 1979, — słowac.: Strach. [Przeł.] J. Heroldová. Bratislava 1976.

29. Najważniejszy dzień życia. Scenariusz serialu telewizyjnego w 9 odcinkach. [Współaut.: A. Szypulski]. TV 1974. Por. poz. 32, 33.

Podp.: Andrzej Zbych.

Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1974, nagroda zespołowa Min. Kultury i Sztuki II stopnia w 1975, nagroda Min. Obrony Nar. III stopnia w 1975, nagroda Złoty Ekran, przyznana przez red. *Ekranu* w 1975.

30. Pole niczyje. [Powieść]. *Literatura* 1975 nr 31-50; 1976 nr 1-7. Wyd. osob. Wwa: PIW 1976, 283 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1978; wyd. 3 [!] Wwa: MON 1988. Por. poz. 50.

Nagroda „Książka roku 1976”, przyznawana przez red. *Nowych Książek*, oraz nagroda Min. Kultury i Sztuki w 1977.

Przeł. czes.: Zeme nikoho. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1980, — niem.: Niemandsländ. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1980, — ros.: Ničejnaja zemlja. [Przeł.] E. Newjakina. Moskva 1979, wyd. nast. tamże 1982, wyd. łącznie z przeł. A. Przytkowski: Oderżymie pt. Oderżymie. Ničejnaja zemlja. [Lenin-grad] 1991, — węgier.: Senki földje. [Przeł.] E. Szenyán. Budapest 1981.

31. Strach. Scenariusz filmowy. Ekran. 1975. Por. poz. 28.

32. Strzał. [Opowiadania; współaut.: A. Szypulski]. Wwa: Wydawn. RTV 1975, 105 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Podp.: Andrzej Zbych.

Zawiera adapt. lit. 2 odcinków serialu telewizyjnego „Najważniejszy dzień życia” [poz. 29]. Strzał; Broda.

33. Uszczelka. [Opowiadania; współaut.: A. Szypulski]. Wwa: Wydawn. RTV 1975, 105 s. Wyd. 2 tamże 1978 [właśc. 1979].

Podp.: Andrzej Zbych.

Zawiera adapt. lit. 2 odcinków serialu telewizyjnego „Najważniejszy dzień życia” [poz. 29]. Uszczelka; Gra.

34. W te dni przedwiosenne. Scenariusz filmowy. Ekran. 1975.

Nagroda na Festiwalu Filmów Fabularnych „Lwy Gdańskie” w 1975.

35. Życie na gorąco. [Współaut.: A. Szypulski]. Wwa: Wydawn. RTV 1975-1977.

[Cz. 1]. Bolzano. 1975, 87 s.

[Cz. 2]. Monachium. 1975, 82 s.

[Cz. 3]. Budapeszt. 1976, 87 s.

[Cz. 4]. Malavita. 1976, 86 s.

[Cz. 5]. Rzym. 1976, 86 s.

[Cz. 6]. Saloniki. 1976, 90 s.

[Cz. 7]. Tupanaca. 1976, 90 s.

[Cz. 8]. Wiedeń. 1976, 87 s.

[Cz. 9]. Marsylia. 1977, 95 s.

Adapt. lit. serialu telewizyjnego. Por. poz. 38.

Podp.: Andrzej Zbych.

36. Bardzo dużo pajacyków. Widowisko telewizyjne. [Współaut.: A. Szypulski]. TV 1977. Por. poz. 13.

Podp.: Andrzej Zbych.

37. Do krwi ostatniej. Scenariusz filmowy. Ekran. 1978. Por. poz. 41, 42.

38. Życie na gorąco. Scenariusz serialu telewizyjnego w 9 odcinkach. [Współaut.: A. Szypulski]. TV 1978. Por. poz. 35.

Podp.: Andrzej Zbych.

39. Śledztwo. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 113 s.

Nagroda Min. Obrony Nar. I stopnia w 1978.

40. Ulica Świętokrzyska. [Powieść]. Wwa: PIW 1980, 211 s.

41. Do krwi ostatniej. Scenariusz serialu telewizyjnego w 5 odcinkach. TV 1981. Por. poz. 37, 42.

42. Do krwi ostatniej. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1982, 272 s. Wyd. 2 tamże 1986. Por. poz. 37, 41.

Przekł. ros.: Do poslednej kapli krwi. [Przel.] P.V. Grabovskij, V.I. Dvornikov. Moskwa 1989.

43. Śledztwo porucznika Tomaszka. Widowisko telewizyjne. TV 1983.

44. [Tysiąc dziewięćset czterdzieści cztery] 1944. Scenariusz serialu telewizyjnego w 4 odcinkach. Ekran. 1984.

Tytuł roboczy: Rok 1944.

45. Kanclerz. [Powieść]. *Argumenty* 1985 nr 45-51/52; 1986 nr 1-17. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. RTV 1987, 202 s. Por. poz. 51.

Nagroda Warszawska Premiera Literacka i nagroda *Tryb. Ludu* w 1987, nagroda Funduszu Literatury w 1988.

46. Powracająca, czyli zapiski Monique Ducos. [Powieść]. Powst. 1987. Wyd. Łódź: WŁ 1989, 128 s. Nagroda w konkursie „Opisanie rodziny” ogłoszonym przez ZG ZLP, Radę Gł. PRON, WŁ, KAW i Urząd m. Łódź w 1987.

47. Rozdroża. [Powieść]. Wwa: MON 1987, 281 s.

48. A – jak absurd. [Powieść]. Wwa: PIW 1988, 223 s.

49. Podwójna miłość. [Powieść]. Wwa: KAW 1988, 286 s.

50. Pole niczyje. Scenariusz serialu telewizyjnego w 5 odcinkach. TV 1988. Por. poz. 30.

51. Kanclerz. Scenariusz serialu telewizyjnego. TV 1991. Por. poz. 45.

52. Śmierć milionera. [Powieść]. Wwa: Interster 1991, 151 s.

53. Podwójna gra. [Powieść]. Wwa: Pol. Dom Wydawn. [1994], 175 s.

Fragm. powieści: Stawka większa niż życie [poz. 16].

54. Ścisłe tajne. [Powieść]. Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1994, 195 s.

Fragm. powieści: Stawka większa niż życie [poz. 16].

55. Zabić producenta złudzeń. [Powieść]. Biały-stok: Łuk 1994, 154 s.

56. Instytut Cudu Codziennego. [Powieść]. Wwa: YPSYLON 1998, 148 s.

Nadto prace z zakresu publicystyki politycznej: Rok 1920. W: S. Arski, A. Korta, ...: Zmowa grabieżców. Awantura Piłsudskiego w 1920 r. Wwa: Prasa Wojsk. 1950 s. 7-42. Wyd. 2 Wwa: MON 1951. – W XV-lecie Ludowego Wojska Polskiego. [Popularny zarys historyczny]. Wwa: MON 1958, 166 s. – Wisła – Odra. [Reportaż historyczny; współaut.:] J. Rydłowski. Wwa: MON 1960, 176 s. – Polityka kulturalna wczoraj i dziś. Wwa: Wyd. Kultury Kom. Centr. PZPR, KiW 1985, 38 s.

Praca redakcyjna

1. Młodzieży o Ludowym Wojsku Polskim. Zebrał i oprac.: ..., [Z. Załuski], S. Zielicz. Wwa: MON 1960, 441 s.

Z.S. i Z. Załuski podp.: Zbigniew Benard.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1999. – Z. Safjan: Literatura dla dorosłych. *Kultura* 1965 nr 14. – Wywiady: O pisarstwie telewizyjnym ze Z.S. Rozm. Z. Taranienko. *Literatura* 1973 nr 2; Człowiek zza kulis. Rozm. Z. Taranienko. *Kultura* 1979 nr 27; Człowiek wobec historii. Rozm. Z. Taranienko. W: Z. Taranienko: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Dokumenty epoki. Ze Z.S. o fascynacjach i estetyce normatywnej. Rozm. R. Samsel. *Rzeczpospolita* 1988 nr 241; Literatura nic nie musi. Rozm. J. Strzemżalski. *Kultura* 1988 nr 33; Potrzebny jest kontakt. Rozm. B. Klukowski. *Nowe Książ.* 1989 nr 5.

SWPP 2 (R. Loth). – PP (R. Loth). – LP XX w. (red.). [Potem nastąpi cisza. Cz. 1:] J. Wilhelmi: Rok 44. *Tryb. Ludu* 1961 nr 333, przedr. w tegoż: Mój gust wiktoriański. Wwa 1966; W. Sadkowski. *Nowa Kult.* 1962 nr 40; S. Zieliński: Beck – Safjan – Steinbeck. *Nowe Książ.* 1962 nr 4, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1964. – [Potem nastąpi cisza. Cz. 2:] B. Kogut: Sprawa odpowiedzialności. *Zycie Lit.* 1963 nr 41, przedr. w tegoż: Manowce. Pozn. 1969; H. Michalski: Cztery dni walki. *Kultura* 1963 nr 2; W. Szwedowicz: Gorzki smak zwycięstwa. *Nowe Książ.* 1963 nr 13. – B. Hamera: Polski kryminal. *Tyg. Kult.* 1968 nr 39 [rec: Bardzo dużo pajacyków]. – J. Siewierski: Kloss w wydaniu książkowym. *Nowe Książ.* 1969 nr 20 [rec: Stawka większa niż życie]. – B. Czeszko: Kryminal. *Kultura* 1973 nr 46 [rec: Strach]. – [Pole niczyje:] A. Garlicki: Pole gry. *Kultura* 1976 nr 47; K. Kozniewski: Pole straszne i niczyje. *Polityka* 1976 nr 47; W. Maciąg: Dekompozycja. *Nowe Książ.* 1976 nr 23; K. Metrak: Polityka jako gra. *Kultisy* 1976 nr 48; M. Milewski: Pole zmęczonych bohaterów. *Polityka* 1976 nr 51; T. Zółciński: Ostatnia karta. *Argumenty* 1976 nr 45; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1977 nr 12; J.J. Jerz: Zapis gry. *Nowy Wyraz* 1977 nr 4; A. Micewski: Powieść i historyk. *Tyg. Pousz* 1977 nr 1. – J. Przymanowski: Safjan. [Przel.] Ch. Cenkalska. Warsawa: Ag. Aut., Czyt. 1977, 43 s. – [Pole niczyje:] B. Rogatko: Polityka i literatura. *Zycie Lit.* 1977 nr 6, przedr. w tegoż: Linie przerywane. Łódź 1988; W. Sokorski. *Mies. Lit.* 1977 nr 2; M. Szpakowska: Gdzieś na Karaibach i całkiem blisko. *Twórczość* 1977 nr 2. – Z.K. Lusior: Dziewięć odcinków Kondora. *Nowe Książ.* 1979 nr 6 [rec.: Życie na gorąco. TV]. – [Ulica Świętokrzyska:] T. Błażejowski: Ketman albo rzeczywistość zastępcza. *Odgłosy* 1981 nr 32; B. Czeszko: Przepychanka na Świętokrzyskiej. *Nowe Książ.* 1981 nr 3; P. Siekierski: Śmietnik idei. *Literatura* 1981 nr 10. – P. Siekierski: Literatura trzeciorzędna. *Nowe Książ.* 1981 nr 19 [rec.: Śledztwo]. – T.J. Zółciński: Na pograniczu gry i ideologii. *Tyg. Kult.* 1981 nr 6 [rec.: Ulica Świętokrzyska]. – J. Kajtoch: Dopiero początek. W tegoż: Nie tylko o autorach i książkach. Bielsko-Biała 1985

[rec.: Do krwi ostatniej]. — T. Błażejowski: W miejsce powieści politycznej. W tegoż. Literatura jak literatura. Łódź 1987 [rec.: Pole niczyje: Ulica Świętokrzyska]. — [Kanceler:] M.A. Kowalski: Gambit hetmański. *Prz. Tyg.* 1987 nr 30; K. Koźniewski. *Polityka* 1987 nr 47; T. Miłkowski: Polityka w pułapce. *Kultura* 1987 nr 24; J. Rohoziński: Zagadki historii. *Mies. Lit.* 1987 nr 12; T. Sołtan: Cenniejsze od złota ... *Kierunki* 1987 nr 45; T.J. Żółciński: Trudne zmagania z historią. *Argumenty* 1987 nr 15; L. Żuliński: Przeszłość to dziś ... *Literatura* 1987 nr 8; B. Kazimierzczak. *Nowe Książ.* 1988 nr 1. — B. Klukowski: Szukanie dróg. *Nowe Książ.* 1988 nr 4 [rec.: Rozdrożał. — T. Błażejowski: Oblicza władzy. *Mies. Lit.* 1989 nr 6 [rec.: A — jak absurd]. — O. Jędrzejczyk: Czy Sałfan boi się historii, czy ją kocha? *Gaz. Krak.* 1989 nr 48. — [A — jak absurd:] J. Kajtoch: Kryminał i polityka. *Gaz. Krak.* 1989 nr 31; M. Karpinski. *Tyg. Kult.* 1989 nr 23; H. Michalski: A, B, C ... *Kultura* 1989 nr 11; T. Miłkowski: Stalinizm jako absurd. *Nowe Książ.* 1989 nr 5; A. Nowak: Wiwiseksi narzuconego obrazu. *Argumenty* 1989 nr 9. — K. Koźniewski: Powieść o Polakach. *Wiad. Kult.* 1995 nr 12 [rec.: Zabić producenta złudzeń].

M.K.-K.

SAFRIN Horacy 1899-1980

Pierwotne imię: Hirs.
Pseud.: Cevis; h.s.; H.S.; Henryk Sawa.
Satyryk, poeta, tłumacz.

Urodzony 11 stycznia 1899 w Monasterzyskach pod Buczaczem; syn Sebastiana Safrina, przemysłowca, publicysty, i Dory z domu Łukaczer. Początkowo uczył się w chederze (pochodził z rodziny rabinackiej), następnie w polskiej szkole ludowej w Stanisławowie. Już jako dziecko poza językiem polskim i żydowskim (jidysz) znał język hebrajski, niemiecki, francuski i ukraiński. W 1909/10 rozpoczął naukę w I Gimnazjum w Stanisławowie. Debiutował w 1912 wierszem pt. „Sen”, opublikowanym w *Głosie Stanisławowskim*. Następnie ogłaszał wiersze w piśmie młodzieżowym *Jutrzenka* oraz przekłady poetów niemieckich w *Wieku Nowym*. Zaprzyjaźnił się z Józefem Wittlinem. Tworzył także utwory poetyckie w języku niemieckim, hebrajskim i ukraińskim. Podczas I wojny światowej przebywał wraz z rodziną w Wiedniu (od 1916), gdzie kontynuował naukę w polskim gimnazjum; w 1917 zdał maturę. Utwory literackie publikował w pismach *Wiedeński Kurier Polski* (tu m.in. cykl opowiadań o Huculszczyźnie pt. „Ota-wa”; teksty podp. też Henryk Sawa) oraz *Zdrój*. W 1918 został powołany do austriackiego wojska, ukończył szkołę oficerską w Morawskiej Ostrawie w stopniu chorążego i został wysłany na front włoski. Po zawieszeniu broni powrócił do Wiednia. Następnie studiował aktorstwo w szkole teatralnej Egon Brechera oraz germanistykę i anglistykę na uniwersytecie w Wiedniu. W 1920 powrócił do Stanisławowa i objął kierownictwo artystyczne Towarzystwa Muzyczno-Dramatycznego im. A. Goldfadena (przemianowane później na Studio Dramatyczne im. A. Goldfadena). Reżyserował tu przedstawienia i występował jako aktor. Pisał

w jidysz rewie, programy oraz przekładał utwory dramatyczne (m.in.: W. Shakespeare: Kupiec wenecki, M. Gogol: Rewizor, A. Strindberg: Panna Julia, S. Przybyszewski: Śnieg, A. Tolstoj: Potęga ciemnoty, S. Wyspiański: Sędziowie). Pracował jako reporter w tygodniku żydowskim *Stanisławer Głok*. Wiersze i prozę drukował w pismach polskich, m.in. *Chwila*, *Nowy Dziennik*, *Nasza Opinia*, i żydowskich, m.in. *Cusztajer*, *Di Woch*. W 1925-26 studiował jako wolny słuchacz polonistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Ożenił się z Bejlą (Bronisławą, nazwisko pannieńskie nieznanne; rozwiedzeni). W 1926 został członkiem Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich. W 1934 był redaktorem odpowiedzialnym tygodnika *Echo*. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu ziem wschodnich RP przez ZSRR prowadził nadal Studio Dramatyczne im. A. Goldfadena (w 1940 upaństwowione przez władze radzieckie), a od lutego 1940 pracował jako kierownik Działu Teatralnego Obwodowego Domu Twórczości Ludowej w Stanisławowie. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w czerwcu 1941 ewakuował się ze Lwowa w głąb ZSRR i pracował kolejno jako nauczyciel języków obcych w szkole w chutorze Kumylga (obwód stalingradzki), kierownik artystyczny Rejonowego Domu Kultury w Osokarowce (Kazachstan), wykładowca literatury w Technikum Górniczym i konsultant teatralny w Wydziale Sztuki Obwodowego Komitetu Wykonawczego w Karagandzie (1944). Po zakończeniu wojny powrócił do Polski i zamieszkał w Łodzi. Był redaktorem w Żydowskiej Agencji Prasowej oraz kierownikiem działu literackiego miesięcznika organizacji Haszomer Hacair *Mosty* (1946-49). Od 1946 należał do SDP. Publikował utwory satyryczne, recenzje teatralne, artykuły literackie, przekłady z języka jidysz, hebrajskiego, ukraińskiego i niemieckiego w wielu czasopismach, m.in.: *Różgi* (od 1946), *Opinia* (od 1946), *Szpilki* (od 1948), *Panorama* (od 1949), *Dziennik Łódzki* (od 1950; tu m.in. cykle: „Świetliki” w 1966, „Na peryferiach logiki” od 1967, „Na tropach człowieczeństwa” w 1969), *Głos Robotniczy* (od 1950), *Kronika* (od 1955), *Karuzela* (od 1957), *Odgłosy* (od 1958). Był żonaty z Czesławą Frydman, a następnie Bogusławą Osiną. Brał udział w działalności Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich; w 1949-50 był sekretarzem Związku. W 1950 został członkiem ZLP, w 1955-60 wchodził w skład zarządu Oddziału Łódzkiego. W 1955 został członkiem PZPR. Od 1956 pełnił funkcję radcy do spraw artystycznych Wydziału Kultury Prezydium Rady Narodowej w Łodzi. Był też stałym współpracownikiem rozgłośni Polskiego Radia w Łodzi (głównie cyklicznej audycji „Estradka satyryczna”). Kierował pracami zespołów amatorskich przy Klubie Ludowym To-

warzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów. Otrzymał trzykrotnie nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1958, 1960, 1964). Po przejściu w 1961 na emeryturę, pracował społecznie w Komisji Kultury przy Komitecie Łódzkim PZPR oraz w Oddziale Łódzkim ZLP. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1961), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Odznaką Honorową m. Łodzi. Zmarł 22 lipca 1980 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czas przypomnieć ojców dzieje. [Utwór dramatyczny w 3 odsłonach o E. Plater]. Praprem. Stanisławów, T. Szkolny Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego 1913. Druk w: H. Safrin: Poezje. Stanisławów 1913 s. 63-87 [poz. 2].

2. Poezje. Przedm.: S. Rossowski. Stanisławów: Nakł. autora 1913, 98 s.

Tu m.in. cykle wierszy: Z wiosny; Sonety, — utwór dramatyczny: Czas przypomnieć ojców dzieje [poz. 1], — oraz przekł. wierszy J.W. Goethego i A. Chamissa.

3. Baśń o iluzji. [Wiersze]. Lw.: Druk. Jakubowski i Sp. 1918, 126 s.

4. Fun Got und fun menszen. [O Bogu i ludziach; wiersze w jęz. jidysz]. Wwa: B. Klecki 1926, 58 s.

5. Szpigł. [Zwierciadło; wiersze w jęz. jidysz]. Lw. [?] 1928.

6. Majn chassene. [Moje małżeństwo; zbiór humoresek w jęz. jidysz]. Lw.: Wyd. Maksymilian Borek 1930.

7. Flemelech. [Świetliki; zbiór aforyzmów w jęz. jidysz]. Lw.: Wyd. Maksymilian Borek 1930.

8. Oj di szpurn fun der jidiszer nesume. [Szlakami duszy żydowskiej, w jęz. jidysz]. Lw. 1937.

9. Cu zingn un cu zogn. [By śpiewać i mówić; rewia w jęz. jidysz]. Praprem. Wwa, T. Żyd. 1954.

10. Ośła szczęka. [Zbiór bajek i fraszek]. [Łódź:] WŁ 1957, 30 s.

Cykle: Bajki; Herszel z Ostropola.

11. Mucha na cokole. [Humoreski]. Łódź: WŁ 1959, 158 s.

12. Głupcy z Głupska. [Satyry]. Łódź: WŁ 1962, 53 s.

13. Kain i Hewel. [Wiersze i przekłady]. Łódź: WŁ 1963, 54 s.

Zawiera m.in. przekł. utworów następujących autorów: A. Aszman, N. Bomze, Ch. Grade, B. Heller, I. Manger, P. Markisz, I.L. Perec, A. Szłoński, M. Szulstajn, A. Zak, R. Żychliński.

14. Przy szabasowych świecach. Humor żydowski. [Łódź:] WŁ 1963, 288 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 uzup. 1966, wyd. 3 1967, wyd. 4 1976,

wyd. 5 1986, wyd. 6 1988; wyd. 7 Wwa: Omega 1989.

Przekł. węgier.: Sábészgyertyák mellett. [Przet.] A. Szalai. Budapest 1989.

15. Ojfn berdycewer mark. [Na rynku berdycewskim; zbiór wierszy i anegdot w jęz. jidysz]. Idish Buch 1966, 61 s.

16. Ucieszne i osobliwe historie mego życia. [Wspomnienia z dwudziestolecia międzywojennego]. Łódź: WŁ 1970, 239 s.

17. Bez figowego listka. [Satyry]. Łódź: WŁ 1972, 91 s.

Zawartość: Aforyzmy, — [Wiersze w cyklach:] Bajki; Fraszki; Dyl Sowidzrał.

18. W arce Noego. Bajki oraz facecje żydowskie. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1979, 109 s.

Cykle: Bajki nie tylko bestiograficzne; Facecje żydowskie: Kpiarz z Ostropola; Głupcy z Chelma.

19. Przy szabasowych świecach. Wieczór drugi. Anegdoty i przysłowia żydowskie. Łódź: WŁ 1981, 191 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1988; wyd. 3 Wwa: Omega 1990.

Wybór utworów w przekł. niem.: Aj, wie klug war unser Rebbe: jüdische Witze und Anekdoten. [Przet.] K. Kelm. Berlin 1990.

Przekłady

1. A. Kacyzne: Opera Żyda. [Utwór dramatyczny].

Inf.: PSB (R. Skręt).

2. I.L. Perec: Nocą na starym rynku. [Utwór dramatyczny].

Inf.: PSB (R. Skręt).

Prace redakcyjne

1. Szolem Alejchem: Notatki komiwojżera. [Opowiadania]. Przetł. I. Appenszlak. Przekł. przejrz. i oprac. ... Wstęp: J. Iwaszkiewicz. Wwa: PIW 1958, 199 s.

2. J. Poznański: Pamiętnik z getta łódzkiego. Oprac. ... Łódź: WŁ 1960, 285 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — Wywiad: Autor antologii odsłania źródła anegdot i facecji. Rozm. K. Turowski. *Kur. Pol.* 1977 nr 51.

PP (M. Brykalska). — PSB (R. Skręt). — RL 1980 (A. Biernacki).

[Mucha na cokole:] B. Biernacki: Anegdoty bardzo liryczne. *Nowe Książ.* 1960 nr 4; S. Czernik: Humoreski z teki Safrina. *Orka* 1960 nr 9; E. Wróblewska. *Odgłosy* 1960 nr 11. — [Przy szabasowych świecach:] J. Koprowski: Humor żydowski. *Twórczość* 1964 nr 8; J. Susul. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 42; S. Zieliński: Śmiech przez łzy. *Nowe Książ.* 1964 nr 6. — T. Chrościelewski: 50 świeczek H.S. *Odgłosy* 1965 nr 1. — S. Kaszyński: Uroczę przygody pana Horacego. *Odgłosy* 1970 nr 27 [rec.: Ucieszne i osobliwe historie mego życia]. — W. Puch: H.S. *Odgłosy* 1975 nr 29. — J. Koprowski: O H.S. *Literatura* 1980 nr 34.

SAJKOWSKI Alojzy

ur. 1921

Historyk literatury, edytor.

Urodzony 18 maja 1921 w Waplewie pod Sztumem; syn Mieczysława Sajakowskiego, ogrodnika, i Barbary Heinitz. Od 1922 mieszkał wraz z rodziną w Wielkopolsce. W 1934-38 uczęszczał do gimnazjum w Rawiczu, a następnie do liceum humanistycznego w Gnieźnie (1938-39). W czasie okupacji niemieckiej pracował jako robotnik rolny we wsi Róża pod Gnieznem. Po zakończeniu II wojny światowej zdał maturę w liceum w Gnieźnie, w 1945-50 studiował filologię polską oraz jako przedmiot poboczny historię na Uniwersytecie Poznańskim. W styczniu 1949 podjął pracę na tymże Uniwersytecie (od 1955 Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, UAM) jako asystent Katedry Literatury Polskiej. Równocześnie od września do grudnia 1949 uczył jako nauczyciel kontraktowy historii w gimnazjum w Gnieźnie. Od 1950 uczestniczył w pracach zespołowych nad tomem staropolskim nowej edycji „Literatury polskiej” G. Korbuta (przekształconej później w „Bibliografię literatury polskiej «Nowy Korbut»”). W 1951 ożenił się z Izabelą Balińską, później historykiem sztuki. Debiutował w 1952 studium „Uwagi nad Janem Jurkowskim”, opublikowanym w *Pamiętniku Literackim* (z. 1/2). Kontynuował pracę na UAM od 1954 jako starszy asystent, a od 1955 jako adiunkt. W 1956 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu (przewodniczący Komisji Filologicznej). W 1960 doktoryzował się na podstawie rozprawy „Krzysztof Opaliński, wojewoda poznański” (promotor prof. Roman Pollak). W 1964 uzyskał habilitację na UAM na podstawie rozprawy „Od Sierotki do Rybeńki. W kręgu radziwiłłowskiego mecenatu”. W 1965 otrzymał nagrodę Wydziału I Nauk Społecznych PAN jako członek zespołu autorskiego „Bibliografii literatury polskiej «Nowy Korbut». Piśmiennictwo staropolskie”. W 1966 został docentem na UAM i do 1969 kierował Zakładem Literatury Staropolskiej Instytutu Filologii Polskiej UAM, a następnie do 1974 pełnił funkcję zastępcy dyrektora tegoż Instytutu. W 1967 przebywał we Florencji na trzymiesięcznym stypendium naukowym. W 1971/72 pracował jako lektor języka polskiego na uniwersytecie państwowym w Mediolanie. W 1973 objął stanowisko kierownika Zakładu, później Katedry Historii Kultury Polskiej w Instytucie Filologii Polskiej UAM. W tymże roku został członkiem Rady Naukowej Biblioteki Kórnickiej PAN. W 1975 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W 1980-81 pełnił obowiązki kuratora uniwersyteckiej Biblioteki Głównej. Po wyborze we wrześniu 1981 na dziekana Wydziału Filologicznego, pełnił tę funkcję do 1982. W 1987 otrzymał ty-

tuł profesora zwyczajnego. Został członkiem korespondentem, a od 1988 członkiem zwyczajnym Accademia Adamo Mickiewicz w Bolonii. W 1991-94 sprawował funkcję kierownika Zakładu Italianistyki UAM. Otrzymywał kilkakrotnie nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1968, 1974, 1982, 1985). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezja polska okresu renesansu. [Współaut.:] J. Pietrusiewiczowa, J. Ziomek. Wwa; PAN 1953, 53 s., powiel. Przedr. w: *Odrodzenie w Polsce. Materiały sesji naukowej PAN 25-30 października 1953 roku*. T. 4, Wwa 1956.

2. Krzysztof Opaliński, wojewoda poznański. Pozn.: WP 1960, 248 s.

Rozprawa doktorska.

3. Nad staropolskimi pamiętnikami. Pozn.: UAM 1964, 147 s. *Pr. Wydz. Filol. UAM*.

Zawartość: O dziesiętnastowiecznych edycjach pamiętników staropolskich; Kilka przyczynków do genezy pamiętników staropolskich; Z materiałów do klasyfikacji i charakterystyki pamiętników staropolskich (1572-1772); Pamiętnikarstwo podróźnicze; Ze studiów nad „Pamiętnikami” Paska.

4. Od Sierotki do Rybeńki. W kręgu radziwiłłowskiego mecenatu. Pozn.: WP 1965, 252 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Radivilias [dot.: F. Gradowski; Hodoeparicon Moschicum, J. Kochanowski; Jezda do Moskwy, E. Pielgrzymowski; Panegyrica Apostrophae ad Christophorum Radivilum, A. Rymcza; Deketeros Akroama ..., J. Kozak; Sława]; „Sierotka” [dot. „Peregrynacja Radziwiłła Sierotki”]; Funerea scripta [dot. S. Rysińskiego, B. Budnego, D. Naborowskiego, P. Koclewskiego, K. Arciszewskiej; Kiejdany [dot.: M.K. Szemiot; Relacja żmudzkiego wejścia i wyjścia ze szwedzkiej opieki]; Biograf księcia sprawiedliwego [S. Tokarski]; Z. Morsztyn: „Monarchia turecka” [K. Kłokocki i jego tłumaczenie polskie „Monarchii tureckiej opisanej przez Ricota...”]; Noce i dnie podczaszego kalieskiego [dot.: S. Niezabitowski; Dziennik 1682-1700]; Michasienko i Franusia [dot.: Diariusz M.K. Radziwiłła, Teatr nieswieski, Sztuki U. Radziwiłłowej, J. Katenbring; Próżność nad próżnościami albo Tomasz Poundus]; Na Białym Zamku [dot.: H. Radziwiłł; Vademecum i Diariusze, Teatr w Białej Podlaskiej i Stuckul; Muza z Woronicy [dot.: K. Niesiołowski; Otia publica i Otia domestica].

5. Barok. Wwa: PZWS 1972, 414 s. *Bibl. Polonistyk.* Wyd. 2 popraw. tamże 1987.

Zawiera studium A.S.: *Kultura baroku*, s. 5-139, oraz Materiały.

6. Włoskie przygody Polaków. Wiek XVI-XVIII. Wwa: PIW 1973, 256 s.

Zawartość: Przedmowa. — Z galerii znanych nuncjusza Rangoni; Drogi do Włoch; W kręgu młodzieży studiującej; Excellentissimi ambasciatori: J. Ossoliński, M.K. Radziwiłł; Kawalerowie — kondotierzy — legionści, Wesoła Wenecja; Beatum scelus; Spotkania nad Arnem; Bożogroby w wiecznym mieście; Kościoły — pomniki — ogrody; Przygody teatralne [dot. teatrów włoskich w XVII i XVIII w.]; Spotkania z książką o Italii i w Italii [m.in. o T.K. Wegierskim]; Polki wspominają.

7. Staropolska miłość. Z dawnych listów i pamiętników. Pozn.: WP 1981, 401 s.

Zawartość: Praemium – Białogłowski transakcje [dot. pamiętników z XVII i XVIII w.]; Wdowie kłopoty [dot. korespondencji K.M. Radziwiłła i K. Stuckiej]; Halszka córka księcia Sierotki [Radziwiłła]; Cudzoziemka [L. Strozi-Radziwiłłowa]; Bogusław i Anna [Radziwiłłowie]; Awantura o Karolinę [L.K. z Radziwiłłow Neuburską]; Dwa lata w życiu Celadona [dot. korespondencji Jana III Sobieskiego i Marysienki]; Teofila albo Lubomirskich interesy rodzinne [dot. T. z Zasławskich Lubomirskiej]; „Nicht barzdi kochać nade mnie nie może...” [dot. M.K. Radziwiłła (Rybenki) i U.F. z Wiśniewieckich Radziwiłłowej]; Magdeczka i Hierosinek [dot. M. z Czapskich Radziwiłłowej i H.F. Radziwiłła]; „Wzięła mnie miłość w swe potężne pęta” [dot. T. Strażycówny i K. Wiśniewskiego]; Herod baba [dot. T. z Radziwiłłow Morawskiej]; Gdy bożek miłości na wąsach siadał, czyli ksiąg ninijszych zamknięcie [m.in. o J.K. Biegańskim i J. Duninie]; – Aneks do rozdziału Cudzoziemka.

8. W stronę Wiednia. Dole i niedole wojenne w świetle listów i pamiętników. Pozn.: WP 1984, 394 s.

Zawartość: Wstęp. – Rok 1581. Rymy „Litwina” poemat rycerski [dot. „Deketeros akroma...”]; „Patrzemy już na Psków” [dot. J. Piotrowski; Dziennik]; – W cieniu Buczyny [o relacjach P. Cieklińskiego, S. Pekosławskiego, A. Czahrowskiego]; Samuela Maskiewiczza progres i koniec wojny moskiewskiej; „Moja najmilsza Haluzienka” [dot. korespondencji L. Sapiehy]; Przechyć Cecore [dot. diariusza T. Szenberga]; – Ogniem i mieczem: Jak to było pod Machnówką [dot.: J. Białobłocki]; Pochodnia wojennej sławy...; Bardowie zbarskiego obłężenia [S. Twardowski, M. Kuczarzewicz, W. Radwański, J. Białobłocki]; – Niewola tatarska [dot. pamiętnika S. Druszkiewiczza]; Jeden rok żołnierskiej służby Jana Chryzostoma Paska; Z pól bitewnych nad Basją do kraju Jakutów [dot. relacji A. Dłużyka]; – Wołodyjowski na murach Kamieńca [dot. relacji S. Makowieckiego]; – „Venimus, vidimus, Deus vicit”; Przed burzą; Droga nad Dunaj [dot. listów Jana III Sobieskiego]; „List... najlepsza gazeta”; – Włoska estyma „des actions héroïques”; – Po Wiedniu lata bliższe i dalsze; Poeta florencki na dworze Jana III [dot. G. Fagioli]; Nowiny ze Lwowa 1694-1695 [dot. relacji D.S. Wilczka]; „Na hardych przyjdzie po mnie mocniejszy”, czyli olkienicka farsalia [m.in. o anonimowym poemacie „Wiersze o olkienickiej potrzebie” z ok. 1700]; – Rozmowy umarłych Polaków albo epilog [dot. „Rozmów umarłych Polaków” prawdopodobnie autorstwa J.S. Jabłonowskiego].

9. Śladami studiów dawnych wielkopolan. Lubrancianum, Bolonia, Padwa. [Wykład uniwersytecki]. Pozn.: Wydawn. Nauk. UAM 1990, 13 s.

10. Opowieści misjonarzy, konkwistadorów, pielgrzymów i innych świata ciekawych. Pozn.: WP 1991, 353 s.

Zawartość: Uwagi wstępne. – Na szlakach podbojów Dżyngis-chana: Nazajutr po Legnicy... i później. – W poszukiwaniu Nowego Świata: Hiszpańska konkwista w oczach Mediolanczyka [Gerolamo Benzonii]; „Il mondo e toscano”. [F.] Sasseti; [F.] Carletti; Znajomość włoskiej literatury geograficzno-podróżniczej w Polsce. [S.] Ramusio, [G.] Botero. – Drogi pielgrzymie i poselskie: Z włoskich pielgrzymek do Ziemi Świętej w wieku XIV i XV; Czytając wenecką „Kronikę” Marino Sanudo; Wenecja „oculum et lumen Italiae”; „Hierosolimitana peregrinatio” Mikołaja Radziwiłła zwanego Sierotką i „Viaggi in Levante” Pietro della Valle zwanego pellegrino – dwa spojrzenia na świat Orientu; Droga do Composteli albo sto lat podróży Polaków do Hiszpanii; L’Anno Santo; Zbigniewa Lubienieckiego diariusz drogi tureckiej w 1640 roku; Fran-

ciszek Mesgnien-Meniński. Włochy-Polska-Orient. – Litwini ciągną na Zachód; Z Dorostaj do Neapolu albo marszałka litewskiego doświadczenia nie tylko podróżnicze; Zagraniczne wyjazdy Radziwiłłow po naukę w świetle listów gubernatorów; Radziwiłłowie, omijajcie Bolonię!; Nie tylko Paryż; Starosty przemysłowego podróży sentymentalna na Zachód i fortunny w oczyszczeniu epilog.

Przekł. w łos. art. „Hierosolimitana peregrinatio” Mikołaja Radziwiłła zwanego Sierotką i „Viaggi in Levante” Pietro della Valle zwanego pellegrino – dwa spojrzenia na świat Orientu. W: Cultura e Nazione in Italia e Polonia dal Rinascimento all'Illuminismo. Firenze 1986.

Rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Krzysztof Opaliński wobec Władysława IV w latach 1638-1648. (W świetle własnej korespondencji). *Zesz. Nauk. UAM, Filol. Pol.* 1957 nr 1 s. 55-77. – Diariusz podróży Jana Kazimierza do Gdańska w roku 1651. *Rocz. Gdań.* 1956/1957 s. 446-460. – Dwaj pamiętnikarze wielkopolscy XVII wieku. [Piotr II i Piotr III Opalińscy]. *Stud. i Mater. do Dziej. Wielkop. i Pom.* 1958 t. 4 z. 2 s. 207-218. – Zbigniew Morsztyn w Prusach Książęcych. (Uzupełnienie biograficzne). *Zesz. Nauk. UAM* 1958 nr 2 s. 69-84. – Staropolskie nekrologi. W: Opuscula Casimiro Tymieniecki septuagenario dedicata. Pozn. 1959 s. 271-283. – Z dziejów teatru nieświeckiego (1746-1762). *Pam. Teatr.* 1961 z. 3 s. 399-432. – Hieronim Radziwiłł i jego teatr. Biała Podlaska i Stuck. *Pam. Teatr.* 1962 z. 3/4 s. 443-463. – Hasła w: Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”. [T.] 1-3. Piśmiennictwo staropolskie. Wwa 1963-1965. – Onufry Korytyński. *Pam. Lit.* 1964 z. 3 s. 161-173. – Czytając [M.] Strykowskiego [„Kronikę polską”]. *Pam. Lit.* 1969 z. 4 s. 239-251. – Z teatralnych doświadczeń podróżników polskich do Włoch od XVI do XIX wieku. *Pam. Teatr.* 1969 z. 4 s. 487-509. – Życie kulturalne w XVI i w pierwszej połowie XVII w. W: Dzieje Wielkopolski. T. 1. Do r. 1793. Pozn. 1969 s. 574-614. – Andrzej Rymysz „Dziesięćcrocna powieść wojennych spraw...” (1585). [Współaut.:] W. Rzepka. W: Miscellanea staropolskie. T. 4. Wr. 1972 s. 121-223. – La Rome baroque vue par les voyageurs polonais d'alors. W: Barocco fra Italia e Polonia. Wwa 1977 s. 229-244. – Staropolskie listy miłosne – piśmiennictwo nieznanne. *Stud. Polonist.* 1977 nr 5 s. 105-123. – Karol Radziwiłł. W: Życiorysy historyczne, literackie i legendarne. Ser. I. Wwa 1980 s. 135-154. – Literackie związki Jana Kochanowskiego z Radziwiłłami. W: 450 rocznica urodzin Jana Kochanowskiego. Zielona Góra 1985 s. 27-43. – Radziwiłłowska edukacja teatralna. (Dwa wieki doświadczeń i scenicznych eksperymentów). W: Publiczność literacka i teatralna w dawnej Polsce. Wwa, Łódź 1985 s. 149-160. – Elementi autobiografici nella letteratura storica polacca del Rinascimento e del primo barocco. *Europa Orient.* 1986 s. 109-125. – Venezia e le peregrinazioni di Nicolo Radziwiłł detto „Sierotka”

V. Alcune postille sul viaggio in Terra Santa. W: *Viaggiatori polacchi in Italia*. Geneve 1988 s. 123-134. — Wiedeń i po Wiedniu. (Rozważania rocznicowe). *Balcanica Posnaniensia* 1989 t. 4 s. 7-26; tekst również w przekł. niem. — „Od powietrza, głodu, ognia i wojny”. Z nieświekich kronik epistolograficznych w dobie drugiej Wojny Północnej. W: *Fakty i interpretacje*. Wwa 1991 s. 64-77. — Łukasz Górnicki, Radziwiłł [Mikołaj Krzysztof] zwany Sierotka i Wenecja. W: *Łukasz Górnicki i jego czasy*. Białystok 1993 s. 5-30.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. K. Opaliński: Listy do brata Łukasza 1641-1653. Red. i wstęp.: R. Pollak. Tekst przygot.: M. Pełczyński. Komentarz: M. Pełczyński, ... Wr.: Ossol. 1957, XLVIII, 552 s.

2. S. Maskiewicz, B.K. Maskiewicz: Pamiętniki. Wiek XVII. Oprac., wstęp i przyp. ... Red. i słowo wstępne: W. Czaplinski. Wr.: Ossol. 1961, 332 s.

3. S. Niezabitowski: Dzienniki 1695-1700. Oprac., przygot. do druku i wstępem opatrzył ... Pozn.: Wydawn. Nauk. UAM 1998, 374 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975, 1999. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP XX w. (red.). — E. Lechniak, B. Judkowiak: Bibliografia prac profesora A.S. do roku 1990. *Stud. Polonist.* 1990/1991 t. 18/19 s. 15-26.

[Krzysztof Opaliński, wojewoda poznański:] W. Czaplinski, *Pam. Lit.* 1961 z. 2; D. Herman. *Kron. M. Pozn.* 1961 nr 3; Z. Lewinówna: Inaczej niż w „Potopie”. *Nowe Książ.* 1961 nr 7; L. Szczucki: Portret Krzysztofa Opalińskiego. *Argumenty* 1961 nr 28; S. Grzeszczuk. *Ruch Lit.* 1962 nr 5. — [S. Maskiewicz, B.K. Maskiewicz: Pamiętniki. Oprac. ...] Z. Lewinówna: Dzieje Marsa krwawego. *Nowe Książ.* 1962 nr 4; J. Maciszewski. *Prz. Hist.* 1962 nr 2; J. Rytłówna: Pamiętniki Maskiewiczów. *Prz. Hum.* 1962 nr 1. — J. Tazbir. *Acta Poloniae Historica* 1962 t. 6 s. 152 [rec.: Krzysztof Opaliński, wojewoda poznański]. — J. Krzyżanowski. *Ruch Lit.* 1963 nr 1 [rec. oprac.: S. Maskiewicz, B.K. Maskiewicz: Pamiętniki]. — [Nad staropolskimi pamiętnikami:] M. Kaczmarek. *Ruch Lit.* 1965 nr 5; M. Kosman. *Stud. Źródłozn.* 1966; B. Królikowski. *Prz. Hum.* 1966 nr 2; B. Królikowski: Radziwiłłowie i pamiętnikarze. *Twórczość* 1966 nr 4; R. Pollak. *Pam. Lit.* 1966 z. 2. — [Od Sierotki do Rybenki:] J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1966 nr 2; A. Witkowska: Spotkanie z Radziwiłłami. *Nowe Książ.* 1966 nr 1; W. Majewski: Wokół [Ch.] Paska, A. Pikarskiego i [P.] Skargi. *Prz. Hist.* 1967 nr 3; M. Kaczmarek. *Pam. Lit.* 1967 z. 4; M. Kaczmarek. *Zag. Rodzaj Lit.* 1968 t. 10 z. 2; J.B. Neveux. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1968 nr 2. — [Barok:] P. Bagiński: Kłopoty z barokiem. *Polonistyka* 1973 nr 4; J. Ślaski: Barok w Bibliotece „Polonistyki”. *Nowe Książ.* 1973 nr 1. — [Włoskie przegrody Polaków:] S. Gruszecki. *Kwart. Hist.* 1974 nr 4; A. Zieliński: Włoskie antenatów peregrynacje. *Nowe Książ.* 1974 nr 2; M. Chachaj. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1975. — [H. Lulewicz:] H.L. *Prz. Hum.* 1982 nr 3/4 [rec.: Staropolska miłość]. — J.T. Pokrzywniak: Przybliżanie historii. *Życie i Myśl* 1984 nr 7/8 [rec.: W stronę Wiednia]. — B. Judkowiak: Zapiski na marginesach „matej” historii staropolszczyzny. *Stud. Źródłozn.* 1985 [rec.: Staropolska miłość]. — J. Ślaski. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1985 — J.T. Pokrzywniak: Profesor A.S. *Stud. Polonist.* 1990/1991 t. 18/19. — A. Rachuba. *Kwart. Hist.* 1999 nr 3 [rec. oprac.: S. Niezabitowski: Dzienniki 1695-1700].

M.K.K.

SAKOWICZ Krystyna

ur. 1950

Poetka, prozaik.

Urodzona 23 listopada 1950 w Wałbrzychu w rodzinie nauczycielskiej; córka Zygmunta Jurskiego i Aliny z domu Bodylewicz. W dzieciństwie wraz z rodzicami przeprowadzała się wielokrotnie, m.in. mieszkała w Żabinie pod Gołdapią. W 1965 uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego w Gołdapi, następnie od 1966 uczyła się w I Liceum Ogólnokształcącym w Białymstoku; w 1968 zdała maturę. Od 1969 studiowała z przerwami psychologię na Uniwersytecie Warszawskim; w 1982 uzyskała magisterium. W 1971 wyszła za mąż za Janusza Sakowicza, elektronika (rozwód 1979). Debiutowała w 1976 wierszami, opublikowanymi na łamach *Nowego Wyrazu* (nr 3). W tym czasie pracowała m.in. w Warszawie w Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce oraz w Bibliotece Publicznej w Ursusie. W 1982 zawarła związek małżeński z Zygmuntem Zelwanem, prozaikiem. W 1982-87 pracowała jako psycholog w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Sekocinie pod Warszawą. Jako prozaik debiutowała w 1983 utworami „Zbrodnia kobiet” i „Biały słoń”, ogłoszonymi w *Twórczości* (nr 12). W 1990 została członkiem SPP, w 1995 członkiem Towarzystwa Psychologii Zorientowanej na Proces. Podjęła studia w Center for Process Oriented Psychology z siedzibą w Zurychu. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zachodźcie do mego domu. [Wiersze]. Wwa: MAW 1980, 31 s.

2. Zbrodnie kobiet. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1984, 201 s.

Zawartość: Zbrodnie kobiet. Siedzący nieruchomo człowiek; Dwa, trzy sny, w których wszyscy płaczą; Czarownica, czarownica; Uprawiacz kwiatów; W przechodnim pokoju; Biały słoń; Listy otwarte.
1 nagroda w konkursie Iskier na debiut prozatorski o tematyce współczesnej w 1982.

3. Sceny miłosne, sceny miłosne. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1984 nr 10 s. 10-61. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1986 [właśc. 1985], 95 s.

Wyróżnienie Funduszu Literatury w 1986.

4. Jaśmiornica. [Powieść]. *Twórczość* 1986 nr 4 s. 17-58, nr 5 s. 7-44. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1987, 168 s.

Nagroda im. S. Piętaka w 1988.

5. Po bólu. [Powieść]. *Twórczość* 1989 nr 3 s. 7-62. Wyd. osob. ze wstępem H. Berezzy Wwa: PIW 1995, 134 s.

Nagroda im. E. Stachury w 1989.

6. Śnienie. [Proza]. Wałbrzych: Wydawn. „Ruta” 2000, 126 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — Wywiad: Wielkie nieba. [Rozm.] M. Jentys. *Literatura* 1992 nr 6.

LP XX w. (M. Jentys).

J. Bartnicka: Dwa debiuty prozatorskie „Iskier”. *Nowe Książki*. 1984 nr 12 [rec.: Zbrodnie kobiet; dot. też: W. Witter: Stan zawieszania]. — H. Bereza: Drzenie. *Twórczość* 1984 nr 8 [rec.: Sceny miłosne, sceny miłosne]. — H. Bereza: Badawczość. *Twórczość* 1985 nr 7/8 [rec.: Jaśmiornica]. — M. Jentys: „Strony świata były ciemne”. *Twórczość* 1985 nr 1 [rec.: Zbrodnie kobiet]. — [Sceny miłosne, sceny miłosne.] T. Błaziejewski: Sceny quasi-miłosne. *Życie Lit.* 1986 nr 19; M. Jentys: Próbuje wyobrazić: sceny miłosne — sceny wojenne. *Twórczość* 1986 nr 2. — P. Lawiński: We śnie czy też na jawie? *Mies. Lit.* 1986 nr 5 [rec.: Zbrodnie kobiet]. — [Sceny miłosne, sceny miłosne.] M. Sznajder: Bez tej miłości można żyć. *Nowe Książki*. 1986 nr 5, polem.; M. Sołtyś: Literatura sprofanowana. *Życie Lit.* 1986 nr 35; Z. Bauer: Z życia królików. *Tak i Nie* 1987 nr 5. — H. Bereza: Potoczność. *Twórczość* 1987 nr 7 [rec.: Po bólu]. — [Sceny miłosne, sceny miłosne.] T. Błaziejewski: Przeciw naiwności. W tegoż: *Rysopis*. Łódź 1987; Z. Chojnowski: Psyche w labiryncie. *Mies. Lit.* 1987 nr 1. — [Jaśmiornica:] R. Bednarczyk: Kreacja fantazmatyczna. *Tak i Nie* 1988 nr 42; I. Iwasów: Język niewyobraźni. *Nowe Książki*. 1988 nr 6; M. Lengren: Zdrowa choroba. *Życie Lit.* 1988 nr 42. — M. Jentys: Prywatność nie znaczy prywatna. (O inne wartości w literaturze). W tegoż: *I światłem być, i żrenić*. Wwa 1990. — H. Bereza: Poznawczość. W tegoż: *Obroty*. Wwa 1996. — [Po bólu:] K. Dunin: Ple-ple i po bólu. *Życie Warsz.* 1996 nr 27; M. Jentys: Trzask, prask i po bólu. *Sycyna* 1996 nr 7; D. Nowacki: Po ptokach. *FA-art* 1996 nr 1; K. Rutkowski: Po herbacie. *Twórczość* 1996 nr 7; K. Varga: Tu nie było rewolucji. *Gaz. Wyborcza* 1996 nr 38 [dot. też: M. Bukowski: Bądźcie gotowi zwiariować; P. Przywara: Amnezja]. — J. Pieszczachowicz: Sceny niejasne. W tegoż: *Smutek międzyepoki*. Kr. 2000 [rec.: Sceny miłosne, sceny miłosne].

M.K.K.

SAKOWSKI Juliusz

1904-1977

Pierwotne imię i nazwisko do 1922: Julian Saydenbaytel.

Pseud.: Collector, J.S.; js; Juliusz Sasaki.

Eseista, krytyk literacki.

Urodzony 22 maja 1904 w Warszawie; syn Maksymiliana Saydenbaytela, przemysłowca, dyrektora fabryki, i Lucji z Kohenów. Uczęszczał do Gimnazjum im. J. Lelewela w Warszawie. W 1920 w czasie wojny polsko-bolszewickiej zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego. Po zdemobilizowaniu w listopadzie tegoż roku kontynuował naukę i w 1922 zdał maturę. Następnie studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim; w 1927 uzyskał magisterium, po czym przez rok studiował historię na tymże Uniwersytecie. Równocześnie od 1927 pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (MSZ). W 1929 został członkiem PPS. Był związany z kręgiem poetów Skamandra. Debiutował w 1930 recenzją książki Wojciecha Śpiczyńskiego „Młodzieży — ciebie bałamuca”, opublikowaną w *Wiadomościach Literackich* pt. „Apel do młodzieży” (nr 37; podp. js). Od 1935 był konsulem w Marsylii, w 1937 sekretarzem poselstwa RP w Madrycie z siedzibą w Walencji, następnie pracował na stanowisku radcy w Departamencie Polityczno-Eko-

nomicznym Wydziału Zachodniego MSZ w Warszawie. W 1938-39 ogłosił na łamach *Wiadomości Literackich* przekłady utworów Paula Claudela i Jules'a Romains (też pod pseud. Juliusz Sasaki). Po wybuchu II wojny światowej przedostał się wraz z żoną, Stefanią z Fruehlingów primo voto Zagórką, przez Rumunię do Paryża, gdzie objął funkcję sekretarza generalnego — zastępcy Stanisława Strońskiego, ministra informacji w rządzie gen. Władysława Sikorskiego. Po klęsce Francji wyjechał wraz z rządem polskim do Londynu i był nadal zastępcą ministra informacji i dokumentacji, również przy następnym ministrach — Stanisławie Kocie (1943-44) i Adamie Pragierze (1944-45). Po wojnie pozostał w Londynie i był doradcą gen. Władysława Andersa w sprawach politycznych i prasowych. Równocześnie rozwijał twórczość literacką i publicystyczną, współpracując z wydawanymi przez Mieczysława Grydzewskiego *Wiadomościami*, w których publikował początkowo anonimowo stałe rubryki „Miscellanea” (1948-51) i „Notatki francuskie” (1949-51), od 1951 artykuły i recenzje (podp. nazwiskiem), a w 1952-62 nadto rubrykę „W oczach Zachodu” (podp. Collector), a także z *Dziennikiem Polskim* i *Dziennikiem Żołnierza*, w którym ogłaszał m.in. stałe felietony pt. „Raz na tydzień”. W 1957 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie dla krytyka literackiego. Od 1959 był dyrektorem Księgarni Polskiej w Paryżu. W tymże roku został członkiem zarządu Polskiej Fundacji Kulturalnej, wydawcy *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza* wraz z dodatkiem *Tydzień Polski*, a od 1960 również utworzonego dzięki jego staraniom dwutygodnika *Środa Literacka*. W 1963 był inicjatorem, a następnie kierownikiem utworzonego przy Polskiej Fundacji Kulturalnej wydawnictwa serii polskich książek (broszurowanych; w 1963-77 wydał 24 serie pięciotomowe). Brał czynny udział w życiu kulturalnym emigracji polskiej w Londynie. Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, członkiem, a od 1968 przewodniczącym jury przyznającego coroczne nagrody *Wiadomości*. W 1971 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziale literatury i krytyki literackiej. Zmarł 11 maja 1977 w Londynie.

W 1978 *Wiadomości* ufundowały nagrodę im. J. Sakowskiego za najlepszy esej literacki.

TWÓRCZOŚĆ

1. Asy i damy. Portrety z pamięci. Paryż: Księg. Pol. [1962], 324 s.

Zawiera eseje i szkice dot. literatury druk. w londyńskich *Wiadomościach* 1951-1958 i *Dz. Pol.* i *Dz. Żoł.* 1958: I. Chwila wizji: Wiecznie męskie; Mosty nad przepaścią; Kaskady i źródła; Sprawy poważne; Okno samotności; Obrota Podpięty. — II. Gospodarstwo literackie: W pustyni i w puszczy; Dwie różę; Okoliczności łagodzące; Poeta i pu-

bliskość; Die Sonne i słońce [dot. antologii, zwłaszcza W. Borowego: Od Kochanowskiego do Staffa]. — III. Od Mickiewicza do Hemara: Nad wodą wielką i czystą [dot. A. Mickiewicza]; Legenda i magia [dot. S. Wyspiańskiego]; Sztuczki pana Michała [Bałuckiego]; Gałązka rozmarynu [dot. Z. Nowakowskiego]; Gra bez pedalu [dot. W. Grubińskiego]; Kwiaty i popioły [dot. J. Lechonia]; Skrzydlaty złoczyńca [dot. J. Tuwima]; Zwinięty wachlarz [dot. M. Pawlikowskiej-Jasnowskiej]; Kazimierz Odnowiciel [dot. K. Wierzyńskiego]; „O kraju mój...” [dot. S. Balińskiego]; Chłopiec z Ogrodu Saskiego [dot. A. Słonimskiego]; Kordecki satyra [dot. M. Hemara]. — IV. W błogosławionym jasyrze: Towariszcz Molière; Ambasador Francji i zaświatów [dot. P. Claudela]; Rebelie purytania [dot. A. Gide'a]; Colette; Moralista mimo woli [dot. P. Leautauda]; Muza w alkowie [dot. S. Guitry]; W blasku piosenki [dot. I. Guibert]; Mista [dot. M. Godebskiej]; Mistinguette; Montparnasse artystów; Z Rasyne w Seraju. — V. Ziemie obiecane: Ostrożnie! Świeżo malowane; Wenus w bajorze; Romeo bez Julii [dot. B. Shawa]; Żyje się tylko raz [dot. J. Conrada]. — VI. Spotkania, konfrontacje, pożegnania: Kogut Galijski [dot. Ch. de Gaulle'a]; Anglik niezależny [dot. F.A. Voigta]; Ballada pożegnana [dot. S. Srońskiego]; Postać z powieści [dot. J. Retingera]; Tryptyk o Stanisławie Mackiewicz: 1. Nimb nad peruką, 2. Mackiewicz a Proust, 3. Nasi najulubieńsi; Metoda polskiego szaleństwa [dot. Z. Zaremba: Wojna i konspiracja]; Literatura w kraju i na emigracji. (Odpowiedź na ankietę). — VII. Epilog.

2. Dawne i nowe lata. [Szkice i eseje]. Paryż: Księg. Pol. 1970, 375 s.

Zawartość: 1. Wśród książek i przyjaciół: Nasz general [dot. W. Andersa]; Szaniec uchodźców; Na linii życia [dot. A. Bobkowskiego]; W niewoli cienia [dot. T. Nowakowskiego]; Miłość, miłość i komunizm [dot. W. Sołskiego]; Czarna perła hrabiego Zygmunta [dot. tomu zbior.: Krasieński żywy. Londyn 1959]; Mój przyjaciel [A.] Bogusławski; Z ubocza łoża na czołowy sceny [dot. A. Pragiera]; S.O.S. Lechonia; Ponad ciżbą [dot. A. Słonimskiego]; Dwa oblicza Hemara; Poezja i przyjaźń [dot. K. Wierzyńskiego]; Wśród najlepszych przyjaciół [dot. W.A. Zbyszewskiego]; O nowym wydaniu „Kochanka Wielkiej Niedźwiedzicy” [S. Piaseckiego]; Gombrowicz uczony; Pożegnanie Grydzewskiego. — II. „Akademia Grydzewskiego”: Luminarskie splendory; Odpowiedź na przemówienie Zygmunta Nowakowskiego; Rok 1961 — „Tamten brzeg” K. Morawskiego; Rok 1962 — „Lasy i ludzie” Janty i „Książeczka” Bielatonowicza; Rok 1963 — „Dziennik” Gombrowicza; Rok 1964 — „Im dalej w las” Hemara; Rok 1965 — „Mieszkam w Londynie” S. Kossowskiej; Rok 1966 — „Próby i zamiary” Romanowiczowej i „Wojna i sezon” M.K. Pawlikowskiego; Rok 1967 — „Kolorowi ludzie” Czernańskiego; Rok 1968 — „Życie towarzyskie i uczuciowe” Tyrmanda; Rok 1969 — „Stan wyjątkowy” Guze-go. — III. Raz na tydzień [wybór felietonów druk w *Dz. Pol. i Dz. Żół.*]. — IV. Warszawa, której już nie ma: Światła naszego miasta; Echa kawiarni; Wieczór w teatrze; „Wiadomości Literackie” z poetami Skamandra; Prawie wczoraj.

3. Wety i odwety. Autorzy. Książki i nagrody. Paris: Księg. Pol. 1976, 213 s.

Zawartość: 1. W bliskim kręgu: Lutnista wielostrunny [M. Hemar]; Kolorowa kreska [dot. Z. Czernańskiego]; O pożytkach i rozkoszach czytania [dot. J. Stempowskiego]; Sztuka życia z nagłym finałem [dot. A. Janty-Polczyńskiego]; Pożegnanie Orfeusza [dot. J. Wittlina]; Stonimski dawniej i ostatnio: 1. Chłopiec z Ogrodu Saskiego [zob. poz. 1]. 2. Ponad ciżbą [zob. poz. 2]. 3. Sprzeciw i protest; ABC naszej młodości [o warszawskim środowisku lit. przed 1939]; Pół wieku („Wiadomości” 1924-1974). — II. Akademia Grydzewskiego: Autorzy, książki, nagrody. Rok 1970: Zagajenie. „Atlantida” Chciuka; Rok 1971: Zagajenie. Antologia księży-poetów [wyd. 1971]; Rok 1972: Zagajenie. „Wiek kleński” [W. Trościanki]; Rok 1973: Zagajenie. „Po samo dno istnienia” Janty; Rok 1974: Zagajenie. „Zasypie wszystko, zawieje...” Odojewskiego; Rok

1975: Zagajenie. „Gdzie wschodzi słońce” Miłosza. — III. Cza-sem w teatrze: „Obrona Ksantypy” Morstina; „Zazdrość i medycyna” [M. Choromańskiego w adapt. W. Aleksandrowicza]; „Pan Tadeusz” i Telimena [A. Mickiewicza w insc. L. Kiela-nowskiego]; „Skiz” Zapolskiej; „Odmłodzony Mr Gill” F. Goetla; Struny i wieńce [o wczeszorce poezji w recytacji Toli Kor-rian]; Teatr z Warszawy w 1954 roku [dot. występów T. Kame-ralnego na Międzynarodowym Festiwalu Sztuk Drama-tycznych w Paryżu]. 1. Przez mgłę rozstania i i wspomnień. 2. Aktorzy i sztuki. 3. Sielanka na wywóz; Gienie nad Sekwa-ną. (Drugi festiwal w Paryżu) [dot. występów teatru z Kra-kowa w 1955 r.]; Żagiel Kolumba [dot. P. Claudel: Księga Krzysztofa Kolumba]. — IV. Próby i próbki: Gloryfikacja ugo-dy. Spowiedź dziecięcia w starszym wieku; Masakra Węgier; Słownik-agitator [dot. „Słownika wyrazów obcych”]; Plomien i popioły [dot. S. Żeromskiego]; Życie znów było piękne [o G. Clemenceau]; Słowo i czyn; Korowód masek; Na powita-nie Wierzyńskiego [w Londynie]; Ludzie podziemia i ludzie meliny [J. Jasieńczyk; Walter 7,65]; Anna de Noailles i jej zblakła gwiazda; Uroki subiektywizmu [dot. art. W.A. Zbyszewskiego w *Wiadomościach*, Londyn nr 275]; Zamykam list otwarty [w związku z listem J. Nowaka w *Na Antenie*, Lon-dyn 1969 nr 1, dot. stosunku *Na Antenie* do *Wiadomości*]. Post scriptum.

Przekład

I. J. Kilty: Kochany kłamca. [Utwór dramatyczny oparty na listach G.B. Shawa]. Wyst. Londyn, T. Pol. 1965.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975. — SWPP 2 (J. Czachowska). — PP (J. Czachowska). — PSB (M. Paszkiewicz). — LP XX w. (K. Cwikliński). — U. Zieliński, J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990.

[Asy i damy:] J. Bielatonowicz: Wysoka karta polskiej kultury. *Tydz. Pol.*, Londyn 1962 nr 45, przedr. w tegoż: Literatura na emigracji, Londyn 1970; W. Günther: Wielki szlem. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1963 nr 24 II; T. Nowakowski: Kocha, lubi, szanuje — *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 1, przedr. w tegoż: Aleja dobrych znajomych. Londyn 1968; H. Świeżawska: Portrety z pianki. *Mysł Pol.*, Londyn 1963 nr 15 I; P. Zaremba: Króle i walety. *Orzeł Biały*, Londyn 1963 nr 7. — [Dawne i nowe lata:] M. Hemar: Midas! Midas! *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 51; S. Benedykt: S. z przodu i z tyłu. *Orzeł Biały*, Londyn 1971 nr 81; S. Kossowska: „Dawne i nowe lata”. *Na Antenie*, Londyn 1971 nr 98; J. Surynowa-Wyczółkowska; S. i Iwaszkiewicz. *Kron. Pol.*, Londyn 1971 nr 742; W. Tarnawski: O książce J.S. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 21; K. Zbyszewski: Było wręcz przeciwnie, ale się czyta z rozkoszą. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 9, polem.; M. Hemar: Camera obscura. *Orzeł Biały*, Londyn 1971 nr 82; J. Surynowa-Wyczółkowska. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 34; T. Nowakowski: Z dziennika lektury. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 10. — S. Baliński: J.S. *Dz. Pol. i Dz. Żół.*, Londyn 1977 nr 128. — S. Benedykt: Pan na Caldera House. *Orzeł Biały*, Londyn 1977 nr 6. — K. Falencka: O Julku. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 28. — P. Lysek: O J.S. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 25. — T. Nowakowski: Delicje i amicycje. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 12. — T. Nowakowski: Pożegnanie. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 26. — W. Tarnawski: O pisarstwie J.S. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 28. — [Wety i odwety:] T. Wittlin. *Tydz. Pol.*, Londyn 1977 nr 15; W. Wohner. *Dz. Pol. i Dz. Żół.*, Londyn 1977 nr 4. — W.A. Zbyszewski: J.S. — jego urok, zdolności i zasługi. *Dz. Pol. i Dz. Żół.*, Londyn 1977 nr 116. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978 [m.in. o J.S.]. — Kulisy twórczości. Listy 14 pisarzy emigracyjnych do Juliusza Słowackiego, 1945-1977. Paryż: Księg. Pol. 1979, 280 s. [L. Ciechanowski: Znaki przyjaźni; autorzy listów: A. Chciuk, Z. Czernański, J. Fryling, W. Grubiński, M. Grydzewski, M. Hemar, M. Hłasko, J. Lechoń, P. Ły-

sek, A. Pragier, A. Słonimski, K. Wędrziaszowski, K. Wierzyński, J. Wittlin), rec.: Z. Kozarynowa: O listach do S. *Tydz. Pol.*, Londyn 1979 nr 50, Cz. Jeśman: Wielki reżyser literatury. *Orzeł Biały*, Londyn 1980 nr 187, J. Jurkszus Tomaszewska: Czternastu pisarzy w poszukiwaniu wydawcy. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 14, I. Wieniewski: S. w świetle swoich przyjaciół. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 10; K. Zdzichowski, *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1980 nr 43. — K. Mętrak: Przedstawiam S. *Tyg. Kult.* 1987 nr 48, 49. — B. Kazimierzczak: Arbitr z Londynu. *Kierunki* 1989 nr 50.

J.Cz.

SALABURSKA Krystyna 1924-1987

Podpisywała utwory też: Salaburska-Koraszevska.
Powieściopisarka, autorka słuchowisk radiowych.

Urodzona 13 lutego 1924 w Kielcach; córka Feliksa Woychta, buchaltera, i Zofii z Bończa Tomaszewskich. Do szkół uczęszczała w Częstochowie, w 1936-39 uczyła się w Gimnazjum Stowarzyszenia „Nauka i Praca”. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Częstochowie, gdzie w 1942 ukończyła szkołę Zrzeszenia Chrześcijańskiego Kupców Polskich i podjęła pracę w Banku Handlowym, kontynuując równocześnie naukę na tajnych kompletach. W 1944 wyszła za mąż za Zdzisława Salaburskiego, aktora i artystę malarza (rozwód 1957). Po zakończeniu II wojny światowej pracowała w Teatrze im. A. Mickiewicza w Częstochowie. W 1945 została członkiem ZASP. Debiutowała w 1946 wierszami pt. „Biała flaga” i „Poeta pastuch”, ogłoszonymi w czasopiśmie *Arkona* (nr 9/10). W tymże roku zdała eksternistycznie egzamin aktorski w Wyższej Szkole Dramatycznej w Krakowie. Przez następne pięć lat występowała kolejno w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu, w Teatrze Wojska Polskiego w Łodzi, w Teatrze „Placówka” w Warszawie i w Teatrze Polskim w Poznaniu. W tym czasie nawiązała stałą współpracę z rozgłośniami Polskiego Radia w Poznaniu i Warszawie, dla których pisała liczne słuchowiska i adaptacje radiowe. W 1956 pracowała w poznańskiej rozgłośni Polskiego Radia w redakcji słuchowisk współczesnych. W tymże roku przeniosła się do Warszawy. Jako powieściopisarka debiutowała w 1956 książką „Konflikt”. Została wówczas członkiem ZLP. W 1960 otrzymała nagrodę ZAiKS-u za całokształt twórczości. W tymże roku wyszła za mąż za Andrzeja Koraszewskiego (rozwód 1967). W następnych latach pisała słuchowiska dla Polskiego Radia. Zmarła 18 kwietnia 1987 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Konflikt. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 139 s.
 2. Krzysztof. Sztuka w 3 aktach. Radio 1956. Praprem. Pozn., T. Estrada 1957. Wyd. osob. Wwa: CPARA 1958, 74 s. Por. poz. 4.
- Przekł. czes.: Wyst. Praga 1959.

3. Piotr. [Utwór dramatyczny]. Radio 1957. Wyd.: Uwagi o realizacji sztuki ... Projekt dekoracji, kostiumów i wskazówki scenogr.: J. Gorazdowski. Wwa: CPARA 1961, 34 s. powiel.

Przekł. niem.: Wyst. Hamburg 1963, — słowac.: Wyst. Bratysława 1984.

4. Spotkanie z diabłem. Opowiadania. Wwa: NK 1958, 174 s.

Zawartość: Spotkanie z diabłem; Nikt mnie nie kochał; Krzysztof [por. poz. 2].

5. Twarz Pana Boga. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1959, 173 s.

Zawartość: Twarz Pana Boga; Mł; W poczekalni; Ruiny; Niecodziennosc; „Głuptak”; Anielskie pióra; Państwo z jamnikami; Balonik; Kuzynka śmierci; Człowiek przekreślony na ścieżce.

6. Szczury błękitnego nieba. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 166 s. Wyd. 2 tamże 1965. Nagroda w konkursie NK w 1960.

Adapt. teatr. pt. Rudy: Adapt.: Z. Ziemińska. *Biul. Kult.* 1969 nr 17 s. 61-92.

7. Maski. Powieść dla młodzieży. Wwa: NK 1964, 197 s.

Podp.: K. Salaburska-Koraszevska.

8. Nieprzetarty szlak. [Opowiadania; autorzy:] ..., K. Dębicki. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1965, 346 s. Wyd. 2 Kat.: Śląsk 1985.

Zawiera opowiadania K.S.: Kwaśna czekolada; Nieprzetarty szlak [por. Słuchowiska radiowe].

9. Paweł i Agnieszka. Powieść radiowa. Radio 1967.

Słuchowiska radiowe zrealizowane w Teatrze Polskiego Radia zob. Twórczość poz. 2, 3 oraz m.in.: oryginalne: Goście o zmierzchu. 1956. — Człowiek poszukiwany. 1957. — Joanna. 1958. — Monika. 1958. — Morfeusz. 1960. — Klementyna. 1961 [wyróżnienie w konkursie na słuchowisko dot. współczesności w 1961]. — Nieprzetarty szlak. 1963 [por. poz. 8]. — Oni. 1966. Wyd. w: Teatr wyobraźni. Wwa 1969 s. 343-364. — Akwarium. 1969. — Ziemia. 1971. — Spotkania. 1975. — Ziemia. 1976. — Anna. 1977. — Akrobaci. Ok. 1979. — Wielka Niedźwiedzica. 1979. — O sposobie win stosowania. 1982, — adaptacje radiowe: M. Pawlikowska-Jasnorzewska: Powrót mamy. 1966. — H. Snopkiewicz: Piękny statek. 1967. — M. Denevi: Biuro. [Przeł.] K. Wojciechowska, J. Carlson. 1968. — J. Szaniawski: Most. 1968. — J. Giraudoux: Wojny trojańskiej nie będzie. [Przeł.] R. Kołonecki. 1969. — E. Caldwell: Chłopiec z Georgii. [Przeł.] M. Michałowska. 1970. — Z. Nałkowska: Dom kobiet. 1970. — J. Szaniawski: Żeglarz. 1970. — J. Iwaszkiewicz: Notre Dame la Grande. 1976. — M. Słobodski: Pozwólcie mi zmartwychwstać. [Przeł.] A. Stern. 1977. — V. Šubert: Weekend. [Przeł.] E. Witwicka, Cz. Sojecki. 1978.

Ank. 1975, 1979. — K. Salaburska: O listach i „Twarzach miłości”. *Sztand. Młod.* 1963 nr 139 [dot. słuchowisk radiowych]. — Wywiad: Sygnały z rejonów moralności. *Rozm. Z. Skierski. Sl. Powsz.* 1961 nr 6.

SWPP 2 (E. Głębička).

[Z. Greń] (a.s.): Debiut aktorki. *Życie Lit.* 1956 nr 35 [rec.: Konflikt]. — H. Skrobiszewska: O tych, którzy już wchodzą w życie. *Nowa Kult.* 1958 nr 51/52 [rec.: Spotkanie z diabłem]. — J. Kubin: Miłość i etyka. (Analiza recepcji słuchowiska pt. Krzysztof); W. Szokalska-Pielasińska: Książka K.S. w opinii młodzieży. [rec.: Spotkanie z diabłem]. W: Dziecko i młodzież w świetle zainteresowań czytelnicy. Wwa 1961. — [Szczury błękitnego nieba:] K. Kuliczowska. *Nowe Książ.* 1961 nr 23; Z. Kwiecińska: Nietelni bohaterowie tragedii. *Tryb. Ludu* 1961 nr 343; W. Maciąg: Kamienica wielkiego miasta. *Życie Lit.* 1962 nr 35. — H. Skrobiszewska: Z bliska i z daleka. *Nowe Książ.* 1965 nr 4 [rec.: Maski]. — H. Skrobiszewska: Jeszcze dla dziewcząt; Nieprzetarty szlak. W teście: Literatura i wychowanie. Wyd. 2 Wwa 1982 [dot. m.in.: Maski; Nieprzetarty szlak].

E.G.

SALAMON Joanna

ur. 1932

Poetka, tłumaczka, eseistka.

Urodzona 20 września 1932 w Warszawie; córka Zygmunta Pudlesa, nauczyciela, i Haliny Ajnmann, bakteriologa. Do 1939 mieszkała w Warszawie. W czasie II wojny światowej przebywała początkowo we Lwowie, włączonym do ZSRR, a następnie wraz z siostrą została deportowana do Turkmenii i umieszczona w sierocińcu w miejscowości Mari pod Aszchabadem. W 1945 powróciła razem z rodziną do Polski i zamieszkała w Szczecinie; tu ukończyła szkołę średnią i w 1951 zdała maturę. Następnie w ramach wymiany studentów wyjechała do Leningradu, gdzie studiowała medycynę w tamtejszym Instytucie Medycyny im. I. Pawłowa. Po uzyskaniu dyplomu w 1956, podjęła pracę jako lekarz w wiejskim ośrodku zdrowia w Wieprzu pod Andrychowem. W 1961 przeniosła się do Zakopanego, gdzie w 1964 uzyskała specjalizację z zakresu fizjatrii w Nauczycielskim Sanatorium Przeciwgruźliczym. W tymże roku wyszła za mąż za Jana Salamona, malarza i poetę, i zamieszkała w Krakowie. Do 1981 pracowała w Wojewódzkiej Przychodni Przeciwgruźliczej; w 1967 uzyskała specjalizację II stopnia z pulmonologii. Debiutowała w 1966 na łamach *Życia Literackiego* jako poetka wierszami pt. „Rozsądzanie ciszy”, „Wykołysanka” i jako tłumaczka przekładami utworów M. Cwietajewej pt. „Pochylenie”, „To nie czarno-księżstwo ...”, „Witaj! ...” (nr 36). W następnych latach rozwijała twórczość poetycką i przekładową głównie z języka serbsko-chorwackiego; wiersze, artykuły i przekłady drukowała m.in. nadal w *Życiu Literackim* (do 1978) oraz na łamach *Literatury na Świecie* (1972, 1974, 1978-79), *Magazynu Kulturalnego* (1972, 1974-77, z przerwami), *Tygodnika Kulturalnego* (1973-79) i *Zwierciadła*

(1973-74, 1977). W 1973 przebywała w Jugosławii na trzymiesięcznym stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki dla tłumaczy literatury serbsko-chorwackiej. W 1974-76 była oddelegowana służbowo do Sanatorium Przeciwgruźliczego w Rajczy pod Żywcem. W 1975 została członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1981 wyjechała do USA na trzymiesięczne stypendium International Writing Program University of Iowa. Od 1982 mieszkała w Holandii; okresowo przebywała w Szczecinie, opiekując się rodzicami. W 1991 została członkiem SPP. W 1994 powróciła do Polski i zajęła się pracą literacką. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Abecadło. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 81 s. Zawiera także przekł. wierszy i prozy poetyckiej S. Kirsanowa.
2. Medytacje. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 51 s.
3. Pra-nowe abecadło. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 26 s.
4. Szkice do nowego słownika wyrazów. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1978, 90 s.
5. Tu wzrusza tylko nietrwałość. [Wiersze]. Kr.: WL 1979, 61 s.
Tu m.in. cykl: Tu wzrusza tylko nietrwałość; Wywiad na skrzyżowaniu; Aktualizacja kartoteki (albo oda do Paracelsusa).
6. Ulica Ku Niebu. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 84 s. Cykl: Mieszkańcy ulicy Przestrzennej; Mieszkańcy ulicy Pośredniej; Mieszkańcy czasu.
7. Latarka Gombrowicza albo Żurawie i kolibry. U źródeł ukrytego nurtu w literaturze polskiej. [Eseje]. Wr.: Rubikon 1991, 252 s.
8. Cztery godziny, albo zegar „Dziadów”. [Eseje]. Kr.: 15 Stopni 1999, 235 s.

Przekłady

1. M. Cwietajewa: Wybór wierszy. Wybór, przekł. i postł. ... Kr.: WL 1977, 298 s.
Tekst w jęz. pol. i ros.
2. I.V. Lalić: O dziełach, miłości, albo Bizancjum. [Wiersze]. Wybór, przekł. i postł. ... Kr.: WL 1977, 209 s.
3. V. Burić: Wiersze. Przekł. i postł. ... Kr.: WL 1978, 132 s.
4. M. Pavlović: Mit i poezja. [Eseje]. Przel.: ... , D. Cirić-Straszyńska. Kr.: WL 1979, 136 s.
5. M. Pavlović: Jasne i ciemne święta. [Wiersze]. Wybór i przekł. ... Postł.: J. Kornhauser. Kr.: WL 1980, 191 s.
6. B. Miljković: Wybór poezji. Wybór i przekł. ... Wstęp i przyp.: M. Dąbrowska-Partyka. Łódź: WL 1986, 231 s.

7. S. Raičković: Pieśni ciszy. [Wiersze]. Wybór, przekł., wstęp ... Wwa: PIW 1986, 63 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999.

J. Gondowicz: Zaczarowany krąg tworzenia. *Nowe Książ.* 1972 nr 11 [rec.: Abecadło]. — [Medytacje:] E. Lubieniewska: W poszukiwaniu siebie. *Życie Lit.* 1973 nr 48; S. Stanuch: Debiutancie – kim jesteś? *Dz. Pozn.* 1973 nr 137; M. Woroniecki: Marzenie o zgodzie i próba buntu. *Nowe Książ.* 1973 nr 11; K. Greła: Oskarżenie wymyślonego kwiatu. *Poezja* 1974 nr 2 [także rec.: Abecadło]. — J.K. Adamkiewicz: Na początku był język. *Nowy Wyrz.* 1978 nr 3 [rec.: Pra-nowe abecadło]. — [Szkice do nowego słownika wyrazów:] J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1978 nr 10; A.K. Waśkiewicz: Wchodząc w wiek średni. *Życie Lit.* 1978 nr 38 [m.in. dot. J.S.]; Z. Badura-Tegnerowicz: Nowe miejsca dla liryki. *Poezja* 1979 nr 3. — A.K. Borowa: Poezja o znaku nienajwyższej jakości. *Nowe Książ.* 1979 nr 19 [rec.: Tu wzrusza tylko nietrwałość]. — K. Greła: Pieczętka liryzmu. *Nowy Wyrz.* 1979 nr 11 [rec.: Szkice do nowego słownika wyrazów]. — [Tu wzrusza tylko nietrwałość:] A.K. Waśkiewicz: Wszczętdrodo życia. *Życie Lit.* 1979 nr 47 [m.in. dot. J.S.]; A. Laszowski: Listy do pisarzy. *Kierunki* 1981 nr 44; R. Matuszewski: „Oddam wszystkie wiersze świata za jeden pocalunek”. W tegoż: *Z bliska*. Kr. 1981 [dot. też: Szkice do nowego słownika wyrazów]; A.W. Pawluczuk: Czy istnieje metafizyka piekła? *Twórczość* 1981 nr 3. — J. Kwiatkowski: Smakoszka języka na nowej drodze. W tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982 [rec.: Szkice do nowego słownika wyrazów]. — R. Matuszewski. *Radar* 1983 nr 2 [rec.: Ulica Ku Niebu]. — [Iatarka Gombrowicza albo Żurawie i kolibry:] J. Jarzębski: Nuda ezoterii. *Res Publica* 1991 nr 11/12; E. Graczyk: Widmo Gombrowicza, łachman Dziadów. *Tytuł* 1992 nr 1, polem.; J. Salomon: Rozmowa ducha z ciałem (bądź osoba, a osobnik). *Tamże*; T. Komendant-Methoda. *Twórczość* 1992 nr 3, polem.; J. Salomon: Magia to pamięć. *Tamże* nr 15.

B.M.

SALIŃSKI Stanisław Maria 1902-1969

Pseud.: Adam Kozicki, J. Seweryn; Jerzy Seweryn; Joe Baart; S.M.S.; (S.S.); sms; (sms); (Sms); SMS; (st); St.; „Stamar”; Stanisław Bobiński; Z. Boym; Prozaik.

Urodzony 13 lutego 1902 w Nowokijowsku (Syberia Wschodnia); syn Stanisława Salińskiego, prawnika, urzędnika rosyjskiej służby dyplomatycznej, i Julii Walerii z Przeborskich. Dzieciństwo i wczesną młodość spędził nad Zatoką Amurską. Uczęszczał do gimnazjum rosyjskiego we Władywostoku. Równocześnie w 1917 uczył się na kursie marynarskim w tamtejszej Szkole Przysposobienia Morskiego; w tymże roku odbył pierwszy pełnomorski rejs, w następnych latach podczas przerw w nauce szkolnej pływał na statkach Władywostockiej Floty Ochotniczej. Pierwsze utwory drukował w 1918 w języku rosyjskim we władywostockim miesięczniku *Twórczestwo* (tu publikował też pod pseud. Stanisław Bobiński). Po ukończeniu w 1919 szkoły, studiował w Dalekowschodniej Szkole Żegluga Wielkiej (dwa semestry) i w 1920-21 filologię na Uniwersytecie Dalekowschodnim we Władywostoku (jeden semestr). W 1921 przyjechał do Polski. W 1922-23 studio-

wał prawo, a w 1924-25 polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W czasie studiów należał do Koła Literackiego Studentów UW, był też członkiem grupy literackiej Złocień (ok. 1923-26). W 1925 otrzymał nagrodę na konkursie Koła Polonistów przy UW, za pierwszą swoją nowelę napisaną w języku polskim pt. „Palmy, banany i bażanty” (druk *Nowina* 1927 nr 2). W 1925-27 kontynuował naukę w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W tym czasie był warszawskim korespondentem *Dziennika Bydgoskiego* (do 1928). Równocześnie rozwijał twórczość prozatorską. Uczestniczył w życiu cyganerii artystycznej skupionej wokół kawiarni „Kresy”, związany był z grupą poetycką Kwadryga (1927). Był autorem tekstów piosenek żeglarskich. W 1929/30 przez pół roku pływał na statku Niemen, zawiązującym do afrykańskich portów Morza Śródziemnego. W 1930 ożenił się z Marią Wepp, malarką. Od jesieni tegoż roku pracował jako dziennikarz w wydawnictwach Domu Prasy w Warszawie. W 1931-32 należał do redakcji tygodnika *Kultura*, współredagował też *Express Poranny*, *Dobry Wieczór* i *Kurier Czerwony* (tu też proza podp. Jerzy Seweryn). Wiele podróżował po kraju i za granicą. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał najpierw w Lublinie, gdzie był zatrudniony jako kasjer firmy przetwórczo-warzywniczej, a następnie w 1941 w Milejowie, gdzie pracował w fabryce tej samej firmy. Zajmował się również twórczością literacką (m.in. przygotowywał trylogię „Hieroglify”). Po zakończeniu wojny, latem 1945 powrócił do Warszawy i rozpoczął pracę dziennikarską w agencji prasowo-informacyjnej Polpress, a następnie w redakcji *Głosu Ludu*. Od maja 1946 do września 1956 był sekretarzem redakcji dziennika *Express Wieczorny*, w którym ogłaszał także opowiadania, powieści sensacyjne (podp.: Joe Baart, Adam Kozicki, Jerzy Seweryn), a także przekłady z języka rosyjskiego. W 1949 został członkiem ZLP (skreślony w 1955, reaktywowany w 1959). W 1956-67 wchodził w skład redakcji dziennika *Słowo Powszechne*; następnie współpracował z Instytutem Wydawniczym „Pax”. Od 1957 uczestniczył w pracach Klubu Marynistów (działającego w ramach Ligi Przyjaciół Żołnierza), z którego w 1968 powstało Stowarzyszenie Marynistów Polskich; w obu tych organizacjach pełnił funkcję wiceprezesa. W 1964 Związek Zawodowy Marynarzy i Portowców przyznał mu stypendium. W 1959 otrzymał, przyznawaną przez Klub Marynistów, nagrodę im. M. Zaruskiego za całokształt twórczości, a w 1968 nagrodę im. W. Pietrzaka. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim (1961) i Krzyżem Oficerskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 15 października 1969 w Warszawie.

1. Opowieści morskie. Cykl nowel z przedm. Z. Dębickiego. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, VIII, 147 s. Wyd. 2 zmien. z przedm. K. Wyki. Wwa: Wiedza 1947, 186 s. Przedr. częściowy zob. poz. 13.

Zawartość: Opowieść o locmanie niemrawym, Jakóbie Cleydijk (nagroda w konkursie Ligi Morskiej w 1925); Opowieść o nocy polarnej; Opowieść o MDK-IV; Opowieść o ostatnim słowie Siu-Czu-Szana; Opowieść o czarnym księżycu Pelau; Opowieść o Bartłomieju Klimie i o hawajskich gitarach; Opowieść o sztormach, lodach i ludziach; Opowieść o imieniu tej – która czuwa; Opowieść o Iryssie z „Dzikiej Wody”. – W wyd. 2 dodano opowiadanie: Miłość kapitana Paara.

Adapt. radiowa opowiadania Iryssa z Dzikiej Wody: Adapt. ... Radio 1931.

2. Człowiek z bliźną. Powieść. T. 1-2. Wwa: Bibl. Groszowa [1933], 328 s. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Echa Pol. 1933.

Podp.: Jerzy Seweryn.

3. Pod banderą Syreny. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 72 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1936; Budapeszt: Kom. Pol.-Ang. 1940, powiel.

Zbeletryzowany opis wyprawy S. Rogozińskiego do Kamerunu.

4. Kwadrans przed śmiercią. Powieść. *Expr. Poranny* 1935 nr 113-145; *Kur. Czer.* 1935 nr 211-269.

5. [Hieroglify. Trylogia]. Powst. 1940-1945. Wyd. [T. 1-2]. Wwa: Czyt.

Inf. o dacie powstania i zamierzonej trylogii od autora. Tomy 1-2 bez inf., że stanowią część trylogii.

[T. 1]. Hieroglify. 1957, 372 s.

[T. 2]. Anna z kamienia. 1962 [właśc. 1961], 230 s.

Według inf. autora rkps t. 3 pt. Krew Korei zaginął w czasie wojny.

6. Barbaro, kłamiesz. (Powieść dzisiejszej Warszawy). *Expr. Wiecz.* 1946 nr 14-75. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. *Expr. Wiecz.* 1946, 174 s. Wyd. nast. Lubl.: W Lubel. 1990, 270 s. Przedr. łącznie z poz. 7 pt. Dlaczego skłamałaś. *Expr. Pozn.* 1948 nr 252-358; 1949 nr 1-34.

Podp.: Jerzy Seweryn.

7. Za jeden twój uśmiech, Joanno ... (Powieść dzisiejszej Warszawy). *Expr. Wiecz.* 1946 nr 120-214. Wyd. osob. Wwa: *Expr. Wiecz.* 1947, 255 s. Wyd. nast. Lubl.: W Lubel. [1990]. Przedr. łącznie z Barbaro, kłamiesz pt. Dlaczego skłamałaś zob. poz. 6.

Podp.: Jerzy Seweryn.

8. Jutro o siódmej. Powieść. *Expr. Wiecz.* 1947 nr 218-312.

Podp.: Jerzy Seweryn.

9. Kierunek na Elżbietkę. Powieść. *Expr. Wiecz.* 1947 nr 15-100. Wyd. osob. Wwa: *Expr. Wiecz.* 1947, 220 s.

Podp.: Jerzy Seweryn.

10. Beniamin. Powieść. *Tydzień* 1948 nr 14-21. Przedr. zob. poz. 13.

Adapt. radiowa: Adapt.: L. Prorok. Radio 1971.

11. Marta. Powieść. *Expr. Wiecz.* 1948 nr 217-309.

Podp.: Jerzy Seweryn.

12. Dobranoc, Anno... Powieść. *Expr. Wiecz.* 1949 nr 122-218; *Expr. Pozn.* 1949 nr 832-927.

Podp.: Jerzy Seweryn.

13. O Bartłomieju Klimie i hawajskich gitarach. Opowieści morskie. Gdynia: WM 1957, 215 s.

Zawiera wszystkie opowieści z poz. 1 (wyd. 1), – oraz: Opowieści o „Skrzydlatej”; Beniamin [poz. 10]; Opowieść z podejrzanych mórz.

14. Jedenasty list Kamilli Colon. [Powieść]. Gdynia: WM 1959, 199 s.

Adapt. tv: Scenariusz: W. Wojciechowski, TV 1971.

15. La Paloma. [Powieść]. Gdynia: WM 1959, 178 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1967.

16. „Nora” wychodzi w morze. [Powieść]. Gdynia: WM 1962, 208 s.

17. Pożegnanie z Pacyfikiem. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1963, 284 s. Wyd. 2 tamże 1965.

Zawartość: Od autora. – Koniec wodza; Guziki dla wdowy; Mój piękny nóż; Watanabe; Beniamin [poz. 10]; Jabłko od Ziny.

Adapt. radiowa opowiadania Guziki dla wdowy: Radio 1967.

18. Ptaki powracają do snów. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1964, 252 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Zawartość: Góra drutu; Śmierć ma osiem takich...; Makata z Chin Czunu; Hua-lu; A w Posiecie pieja koguty...; „Izumrud”; Srebrne ptaki powracają do snów; Mapa.

19. Long-play warszawski. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1966, 178 s. Wyd. 2 tamże 1996.

Zawartość: Szczygieł; Tath; Fakir z IPI.

20. Dzienniki. Powst. przed 1969.

Inf.: B. Dumania; „Dzienniki” S.M.S. *Tyg. Mor.* 1972 nr 16 [tu też małe fragm. tekstu].

21. Opowieść o czarnym księżycu Pelau. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1971, 319 s.

Zawiera z poz. 1: Opowieść o czarnym księżycu Pelau; Opowieść o imieniu tej, która czuwa; O Bartłomieju Klimie i o hawajskich gitarach; Opowieść o Iryssie z „Dzikiej Wody”, – Beniamin [poz. 10], – z poz. 17: Watanabe; Jabłko od Ziny.

22. Pelau – port księżycowy. [Utwór dramatyczny; współaut.:] M. Komorowska. *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 3 s. 39-50.

23. Utwory wybrane. Wybór i wstęp: L. Prorok. T. 1-2. Gdańsk: WM 1972, 453 + 453 s.

Zawartość: T. 1. Powieści: Anna z kamienia [poz. 5]; La Paloma [poz. 15]; Benjamin [poz. 10]. — T. 2. Opowieści morskie: z poz. 1. Opowieść o locmanie niemrawym, Jakubie Cleydijk; Opowieść o imieniu tej, która czuwa; Opowieść o Bartłomeju Klimie i o hawajskich gitarach; Opowieść o czarnym księżycu Pelau; Opowieść o Iryssie z „Dzikiej Wody”; — z poz. 13: Opowieści o „Skrzydlaty”; — Pożegnanie z Pacyfikiem [poz. 17]; Koniec wodza; Guziki dla wdowy; Mój piękny nóż; Jabłko od Ziny. — Ptaki powracają do snów [poz. 18]; Śmierć ma osiem takich...; „Izumrud”; Srebrne ptaki powracają do snów. — Long-play warszawski [poz. 19]; Tath. — Inedita: Fragmenty nieukończonej powieści pt. Urszula.

Przekłady

1. W.K. Arseniew: W tajdze. [Opowiadania]. Wwa: NK 1950 [właśc. 1951], 166 s.

2. B. Biedny: Komary. *Expr. Wiecz.* 1951 nr 163-175; *Echo Krak.* 1951 nr 165-176.

Przekł. anonim.; inf. tłumacza.

3. I. Erenburg: Odwilż. Cz. 2. *Expr. Wiecz.* 1956 nr 109-154, 156-159, 162; *Echo Krak.* 1956 nr 116-167.

Przekł. anonim.; inf. tłumacza.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP I. — PP (B. Winklowna). — PSB (M. Lalak). — LP XX w. (W. Maciąg). — RL 1969 (J. Chudek).

[Opowieści morskie:] H. Drzewiecki. *Wiad. Lit.* 1928 nr 42; K. Wyka: Okruchy Morskiego Zwierciadła. *Gaz. Mor.* 1945 nr 69; E. Szuster: Mroczne opowieści. *Kuźnica* 1948 nr 5. — IS. Telegał S.T.: S.M.S. (Sylwetki naszych marynistów). *Ziem. i Morze* 1956 nr 8. — Z. Kuniński: „Ach szaraban...” i rewolucja. *Nowe Książ.* 1958 nr 6 [rec.: Hieroglify]. — S. Lichański: Liryzm, sensacja i głębsze znaczenie. *Nowe Książ.* 1959 nr 20 [rec.: La Paloma]. — L. Życki: S.M.S. *Tyg. Mor.* 1959 nr 27. — J. Makarczyk: Pierwszy z nas. S.M.S. *Życie Lit.* 1960 nr 3 [rec.: Hieroglify]. — E. Balcerzan: Zadziwiająca „Nora”. *Tyg. Mor.* 1962 nr 51/52 [rec.: „Nora” wychodzi w morzel]. — [Anna z kamienia:] E. Balcerzan: „Anna” ze stoney wody. *Tyg. Mor.* 1962 nr 49; P. Kunczewicz: Symbolista, który czytał Conrada. *Twórczość* 1962 nr 10; S. Zieliński: Widoki ginącego świata. *Nowe Książ.* 1962 nr 9. — J. Siewierski: Wakacje nad Bałtykiem. *Nowe Książ.* 1963 nr 1 [rec.: „Nora” wychodzi w morzel]. — A. Hamerliński: S.M.S. *Tyg. Kult.* 1964 nr 49. — M. Otto, *Nowe Książ.* 1964 nr 1 [rec.: Pożegnanie z Pacyfikiem]. — Z. Dolecki: Legenda morza i prawda człowieka. *Kierunki* 1965 nr 42. — J. Kajtoch: Odkrywca dalekich mórz. *Współczesność* 1965 nr 15. — M. Otto, *Nowe Książ.* 1965 nr 10 [rec.: Ptaki powracają do snów]. — S. Telega: O pisarstwie S.M.S. *Rocz. Kult. i Szt.* Szczec. 1965. — Z. Umiński: Powrót nad ocean. *Życie i Myśl* 1965 nr 9. — J. Wegner: Dzieciństwo w terażniejszości. *Twórczość* 1965 nr 8 [rec.: Ptaki powracają do snów]. — J. Wegner: Fluktuacja stylów i pomysłów. *Twórczość* 1965 nr 10 [rec.: Pożegnanie z Pacyfikiem]. — E. Moskałówna: Powieści S.M.S. *Litery* 1966 nr 8. — L. Prorok: Pisarz powracającego tematu. *Morze* 1967 nr 9. — [Long-play warszawski:] K. Rogulski: Patrząc na smugę cienia. *Kierunki* 1967 nr 3; Z. Zabicki: Warszawskie potpourri. *Nowe Książ.* 1967 nr 2. — Z. Dolecki: Proza wielowymiarowa; Przypływ morza... *Życie i Myśl* 1969 nr 1; nr 11/12. — B. Miazgowski: Sp. S.M.S. *Kronika*, Londyn 1969 nr 45. — L. Prorok: Wspomnienie o Admiralie. *Życie Lit.* 1969 nr 45. — B. Kuzemko: O twórczości S.M.S. *Litery* 1971 nr 12. — B. Wojdowski: W kwestii prozy S.M.S. *Nowe Książ.* 1971 nr 17 [rec.: Opowieść o czarnym księżycu Pelau]. — B. Dumania: „Dzienniki” S.M.S. *Tyg. Mor.* 1972 nr 16. — H. Łopacka:

Przemienność czasów jako jeden z aspektów beletryzujących w utworze S.M.S. „Ptaki powracają do snów”. W: Próby literackie. Gdańsk 1972. — [Utwory wybrane:] E. Borkowska: S. wizja świata. *Litery* 1973 nr 2; J. Krakowiak: Na styku snu i śmierci, czyli o srebrnym ptaku szczęścia. *Literatura* 1973 nr 9. — B. Kuzemko: Ludzie morza w twórczości S. *Litery* 1973 nr 9. — D. Król: Świat bohaterów „Opowieści morskich” S.M.S. *Nautologia* 1977 nr 3. — B. Kuzemko: Obraz społeczności marynarskiej w twórczości S.M.S. *Nautologia* 1977 nr 1. — B. Kuzemko: Przyrodnicze realia sztafetu morskiego w twórczości S.M.S. *Nautologia* 1978 nr 3. — L. Prorok: Pisarz mórz i brzegów dalekich. *Twórczość* 1980 nr 3. — B. Dumania: S.M.S.: „Ptaki powracają do snów” i „Long-play warszawski” — motywy pisania pamiętników. *Gdań. Zesz. Hum.* 1973-1974 nr 21 wyd. 1982. — B. Kuzemko: Kraj lat dziecińczych — w poszukiwaniu klucza do twórczości S.M.S. *Nautologia* 1982 nr 1/4. — B. Dumania: Wspomnienie — stały motyw twórczości S.M.S. *Zesz. Nauk. Wyzd. Hum. UG. Hist. Lit.* 1987 nr 12/13. — Z. Dolecki: Żeglarz po morzach pamięci. W 85-lecie urodzin. *Kierunki* 1987 nr 7. J.Z.

SALONI Janina

zob. KULCZYCKA-SALONI Janina

SALONI Juliusz 1891-1963

Imiona metrykalne: Julian Wojciech.

Pseud.: J.S., Jan Wojciech Zagózda; Władysław Krzykowski; Wojciech Zagózda.

Historik literatury, dydaktyk, editor.

Urodzony 23 kwietnia 1891 w Przeworsku; syn Aleksandra Saloniego, nauczyciela muzyki i etnografa, i Leopoldyny z Kasparów. Po ukończeniu szkoły ludowej w Rzeszowie, uczęszczał od 1901 do I Gimnazjum w Stanisławowie; w 1909 zdał maturę. Następnie do 1913 studiował filologię polską na Uniwersytecie Lwowskim. W okresie studiów był stypendystą Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Należał do Grup Niepodległościowych Zarzewiańskich i do Polskich Drużyn Strzeleckich. Debiutował w 1912 w miesięczniku *Poradnik Teatrów i Chórów Włościańskich* omówieniem dramatu R. Borelowskiego „Duch Skargi” (nr 10). W 1913 został zastępcą nauczyciela w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim we Lwowie. W tymże roku ogłosił na łamach *Pamiętnika Literackiego* (z. 1) pierwszą recenzję naukową, dotyczącą pracy Maurycego Straszewskiego pt. „Dzieje filozoficznej myśli polskiej w okresie porozbiorowym”. W 1914 ożenił się z Marią Eleonorą Burdą (rozwód 1935). W czasie I wojny światowej służył w armii austriackiej. W 1916 nawiązał współpracę z Polskim Towarzystwem Pedagogicznym i wydawanym przez nie *Czasopismem Pedagogicznym*. Po wyreklamowaniu przez władze szkolne z wojska, powrócił około 1918 do Lwowa i podjął ponownie pracę nauczycielską. Został dyrektorem Bursy Grunwaldzkiej Towarzystwa Szkoły Ludowej (1918-22?). Był członkiem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. Współpracował z wydawanym przez Towarzystwo czasopismem *Mu-*

zeum (1919-25, liczne artykuły i recenzje). W 1920 wzięły ochotniczo udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Po powrocie w tymże roku do Lwowa podjął ponownie pracę w Seminarium Nauczycielskim. W 1922 zamieszkał w Warszawie, gdzie został instruktorem dydaktyki języka polskiego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP). Równocześnie pracował jako nauczyciel warszawskich gimnazjów i seminariów. Wchodził w skład Komisji do Oceny Książek do Czytania dla Młodzieży Szkolnej. W 1924-25 był przez kilka miesięcy słuchaczem Instytutu Reduty w Warszawie. Od 1925 publikował przekłady z języka niemieckiego. W 1930 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie rozprawy pt. „Styl i kompozycja „Nocy listopadowej” Stanisława Wyspiańskiego” (promotor prof. Juliusz Kleiner). Współinicjował powstanie w 1930 dwumiesięcznika *Polonista*, w którym następnie ogłaszał liczne artykuły poświęcone dydaktyce języka polskiego, nadto w 1934-39 pełnił funkcję jego redaktora naczelnego. W 1933 powołał serię *Biblioteka Pamiętnika Literackiego*. Prowadził redakcję Wydawnictwa „Biblioteka Polska” oraz współpracował z serią *Wielka Biblioteka*. Opublikował liczne podręczniki, poradniki i wypisy szkolne. W 1936 zrezygnował z pracy w MWRiOP i został kierownikiem ogniska metodycznego przy Państwowym Gimnazjum im. Królowej Jadwigi. Współorganizował w tymże roku Warszawski Klub Polonistów, przekształcony w 1937 w Towarzystwo Polonistów RP; był przewodniczącym Zarządu Tymczasowego, następnie członkiem Zarządu Głównego. Redagował od 1937 jego organ, dwumiesięcznik *Życie Literackie*, w którym ogłaszał także artykuły i recenzje. W 1937 ożenił się z Janiną Kulczycką, polonistką, historykiem literatury (rozwód 1949). W 1938 wszedł w skład Zarządu Głównego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1939 redagował *Bibliotekę Komentarzy do Dzieł Stanisława Wyspiańskiego*. Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 opuścił Warszawę, ranny pod Lublinem przebywał w szpitalu w Lubartowie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie, ucząc w jawnym szkolnictwie zawodowym i w szkolnictwie tajnym. Brał też udział w innych pracach konspiracyjnych, m.in. współpracował z redakcją socjalistycznego pisma *Guardia*. Wybuch powstania warszawskiego zastał go na letnisku w Otwocku; przypadkowo ranny w sierpniu 1944, do połowy października leżał w szpitalu. W listopadzie objął kierownictwo Wydziału Wydawniczego w resorcie oświaty Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, a potem w Ministerstwie Oświaty w Lublinie. W styczniu 1945 przeniósł się do Łodzi, mianowany przez Ministerstwo jednym z pełnomocników do utworze-

nia tam uniwersytetu. Od kwietnia 1945 do 1949 był zastępcą profesora historii literatury polskiej na Uniwersytecie Łódzkim. Od 1945 należał do ZZLP (od 1949 ZLP), w 1945-46 prowadził przy Związku studio literackie dla młodych twórców. W 1946 został członkiem korespondentem Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Kierował powołaną przez Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza Spółdzielnią Wydawniczą „Polonista”. W 1946-47 redagował pismo *Zagadnienia Literackie*. W 1947-61 pracował jako wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (PWST), a w 1949-51 na Wydziale Teatralnym Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Łodzi. W 1948-50 pełnił obowiązki kierownika literackiego Teatru Powszechnego w Łodzi, a następnie w 1951 Teatru im. W. Bogusławskiego w Kaliszu. W 1949 ożenił się z Janiną z domu Szypszak, primo voto Kremky, geografką. Wygłaszał audycje w radiu i popularne odczyty w TWP, był wykładowcą na kursach szkoleniowych. W 1953-55 uczył w Państwowym Liceum Instruktorów Świetlicowych i Teatralnych. Współorganizował, a następnie pełnił obowiązki kierownika literackiego Teatru Ziemi Łódzkiej (1953-54) oraz Estrady Satyrycznej (1955/56). Współpracował też z Teatrem Żydowskim w Łodzi i z zespołami amatorskimi. Pisał recenzje i artykuły o tematyce teatralnej, m.in. do *Dziennika Łódzkiego* (1952) i *Teatru* (1954-55), zajmował się przekładami dramatów na użytek teatrów (niepublikowane). W lipcu 1956 został mianowany docentem w PWST. Równocześnie w 1956-58 kierował redakcją literatury przekładowej w Wydawnictwie Łódzkim. W 1961 przeszedł na emeryturę. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1957). Zmarł 26 kwietnia 1963 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Po drodze. Bajki. [Wwa:] Wydawn. J. Remigiuszowa Kwiatkowska 1928, 108 s.
2. Wyspiańskiego „Warszawianka”. Wwa: Wydawn. „Bibl. Pol.” 1939, XLVIII, 160 s.
3. Dialog w sprawie rolnej. [Scenka dramatyczna]. *Odrodzenie* 1944 nr 6/7 s. 10-11.
Podp.: Władysław Krzykowski. – Tekst napisany w kilka dni po ogłoszeniu reformy rolnej.
4. Na tropach praw życia. [Reportaż]. Wwa: Czyn. 1952, 33 s.
Dot. Inst. Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego w Łodzi.
5. Poszła kurka w świat z podwórka. [Książka dla dzieci]. Wwa: Ruch 1959, [8] k.
Podp.: Wojciech Zagoda.
6. „Noc listopadowa” [S.] Wyspiańskiego. Studium literackie. Powst. 1960.
Masz. 227 s. w Bibl. IBL PAN w Wwie. – Brak rozdz. II.

7. Kompozycja „Dziadów” wileńskich. Łódź: Ossol. 1961, 95 s. Łódź. Tow. Nauk., Pr. Wydz. I, 46.

Nadto prace nieopublikowane, w zbiorach Bibl. UŁ (w rękopisach), m.in.: Historia teatru polskiego na tle teatru powszechnego, 508 k. — Praca aktora. Glossy, 104 k.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Kompozycja „Nocy listopadowej” Stanisława Wyspiańskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 4: 1940-1946 s. 73-92. — Rehabilitacja „Fircyka”. *Łódź Teatr.* 1947 nr 1 s. 1-13 [dot. wystawienia „Fircyka w zalotach” F. Zablockiego]. — Rękopisy ze spuścizny po Zofii Malewskiej. *Pam. Lit.* 1948 s. 489-506. — Dramaty Wyspiańskiego o powstaniu listopadowym. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleinera. [Łódź 1949] s. 467-504. — Karol Adwentowicz. W: Ku czci Karola Adwentowicza. Łódź 1950 s. 13-26. — Pieśniarz i śpiewaczka. (Rzecz o J. Czechowiczu i Z. Malewskiej). *Pr. Polonist.* Ser. 18: 1960 nr 16 s. 55-86. — Z dziejów „Hamleta” [na scenach pol.]. *Nasza Scena* 1960 nr 8 s. 3-25.

Podręczniki szkolne

1. W Lipkach. Czytanki polskie dla 2 klasy szkoły powszechnej. [Współaut.:] A.J. Mikulski. Lw. 1931. Wyd. 2 Lw.: Ossol. 1933, 151 s.

2. [Zarys metodyki mowy ojczystej]. Powst. ok. 1933.

Przeł. ukr.: Naris metodyki ridnoji movy. [Przeł.] O. Panenko. Lw.: *Ukrainska Škola* 1933 nr 3-9. Wyd. osob. Učytel'ska Hromada 1933, 41 s.

Wykład wygł. na kursie metodyki nauczania jęz. ukr. we Lwowie 27 III-1 IV 1933. Druk rozdz. 1 pt. Psychologiczne zasady wychowania a nauczanie języka ojczystego. *Polonista* 1933 z. 3 s. 97-101.

3. Jak uczyć z czytańek „W Lipkach”. Przewodnik metodyczny. Lw.: Ossol. 1934, 156 s. Wyd. 2 tamże 1937.

4. W Lipkach. Czytanki polskie z ćwiczeniami dla 2 klasy szkół powszechnych wiejskich. [Współaut.:] J. Rytłowa, F. Rytel. Lw. 1934. Wyd. nast.: tamże 1937; Duisdorf-Bonn: Nakł. szkoły powsz. w obozie pol. 1945, 96 s.

5. Kurs w sprawie realizacji programu nauczania języka polskiego w nowym gimnazjum. [Współaut.:] J. Dańcewiczowa, W. Szyszkowski. Wwa: [b.w.] 1935, 16 s.

6. Wtyczne realizacji programu języka polskiego w nowym gimnazjum. Klasa 3. [Współaut.:] J. Dańcewiczowa, W. Szyszkowski. Wwa: Klub Polonistów 1935, 18 s.

7. Wtyczne realizacji programu języka polskiego dla kl. 4 w nowym gimnazjum. [Współaut.:]

J. Dańcewiczowa, W. Szyszkowski. Wwa: Klub Polonistów 1936, 31 s.

8. Ku Polsce. Podręcznik do nauki języka polskiego dla 3 klasy szkół powszechnych I stopnia. [Współaut.:] F. Rytel, J. Rytłowa. Lw.: Ossol.

— Kurs B. 1937, 192 s.

— Kurs A. 1938, 236 s.

9. U nas. Elementarz dla wsi. Metoda wyrazowa. [Współaut.:] J. Rytłowa, F. Rytel. Lw.: Ossol. 1937 [właśc. 1938], 160 s. Wyd. nast. tamże 1937 [właśc. 1939].

10. Na ziemskim globie. Podręcznik do nauki języka polskiego dla kl. 6 szkół powszechnych 3 stopnia. [Współaut.:] W. Stetkiewiczówna. Lw.: Ossol. 1938, 349 s.

11. Z pracy ducha. Podręcznik do nauki języka polskiego. [Współaut.:] J. Krzyżanowski. Lw.: Ossol.

— Dla II klasy gimnazjów ogólnokształcących 1938, 355 s.

— Dla IV klasy gimnazjów ogólnokształcących 1939, 510 s.

12. Za miedzą graniczną. Czytanki na kl. 3 szkół powszechnych wiejskich 2 i 3 stopnia. [Współaut.:] J. Rytłowa, F. Rytel. Lw.: Ossol. 1938, 212 s.

13. W Ojczyźnie. Czytanki dla 5 klasy szkół powszechnych 2 i 3 stopnia. [Współaut.:] W. Stetkiewiczówna. Lw.: Ossol. 1939, 334 s.

14. Na przełomie. Wypisy polskie dla VI klasy szkół powszechnych. Oprac.: J. Kreczmar i ... Wwa: NK 1946, 402 s. Wyd. 2 tamże 1947.

15. Nad poziomy. Wypisy polskie dla klasy VII szkoły podstawowej. Oprac.: J. Kreczmar i ... Wwa: NK 1946, XXXI, 426 s. Wyd. 2 tamże 1947.

16. Drogi i rozdroża. Oprac.: J. Kreczmar i ... Wwa: NK.

Cz. 1. T. 1-2. 1948, 544 + 416 s. Wyd. 2 tamże 1949.

Cz. 2. T. 1-2. 1947, 1948, 512 + 396 s.

Cz. 3. T. 1-2. 1947, 1948, 464 + 543 s.

Wypisy z literatury polskiej i obcej od średniowiecza do połowy XVIII w., z opracowań dotyczących historii kultury i literatury oraz z dzieł literackich późniejszych o tematyce historycznej.

Przekłady

1. P. Bourget: Sens śmierci. [Powieść]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 193 s.

2. F. Baumgarten: Badania uzdolnień zawodowych. Wwa: Pol. Tow. Psychotechniczne 1930, VIII, 288 s.

3. K. Linke: Nauczanie łączne i nauczanie języka ojczystego w szkole powszechnej. Przeł., oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 295 s.

4. J.R. Becher: Pożegnanie. Tragedii niemieckiej część pierwsza. 1900-1914. [Powieść]. Tłum. ... Wiersze tłum. A.M. Swinarski. [Wwa:] PIW 1951, 459 s. Wyd. nast. tamże 1953.

5. J.W. Goethe: Clavigo. Tragedia w 5 aktach. Wyst. Kielce-Radom, T. im. S. Żeromskiego 1955.

Rkps w zbiorach Bibl. UŁ.

6. J.M. Rapoport: Praca aktora. Podręcznik dla instruktorów teatralnych. Wwa: Czyt. 1956, 201 s.

Nadto przekłady nieopublikowane, w zbiorach Bibl. UŁ (w rkpsie): A. Dumas: Stuartowie, 235 k. – K. Gutzkow: Prawzór Tartuffe'a, 247 k.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Dobrowolski: Lećcie me pieśni. Poezje. Z przedm. J. Kasprowicza. Notatką bibliogr. poprzedził i do druku przygot. ... Lw.: Gubrynowicz 1914, VII, 239 s.

2. Z zagadnień wychowania narodowego. Cykl wykładów wygłoszonych w Polskim Towarzystwie Pedagogicznym w r. 1916/17. T. 1. Wyd. pod red. ... Lw.: Pol. Tow. Pedag. 1918, 176 s.

3. A. Mickiewicz: Grażyna. Powieść litewska. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1929, 59 + 95 s. Wyd. nast. oprac. i zaopatrzył wstępem ... [B.m.:] Książka 1946, 76 s.

4. S. Wyspiański: Warszawianka. Pieśń z roku 1831. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1929], 45 + 87 s. Wyd. nast. oprac. oraz życiorysem poety i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1948, 120 s.

5. S. Wyspiański: Noc listopadowa. Sceny dramatyczne. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1930, 189 + 126 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1948, 293 s.

6. Jasełka Pana Jezusowe, Misterium kołędniczek w 5 obrazach z interludiami. Zebrał i ułożył ... Lw.: PWKS [1934], 96 s.

7. S. Witkiewicz: Na przełęczu. Słownikiem i mapką opatrzył ... Wwa: Bibl. Pol. [1936], 308 s.

8. S. Wyspiański: Wyzwolenie. Dramat w 3 aktach. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1938, XXXVIII, 235 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1948, 258 s.

9. A. Mickiewicz: Konrad Wallenrod. Powieść historyczna z dziejów litewskich i pruskich. Oprac., wstępem i objaśn. opatrzył ... [Łódź:] Książka 1946, 107 s.

10. J. Słowacki: Beniowski. Poema. Pięć pierwszych pieśni. Oprac. ... Łódź: Książka 1946, XXIX, 141 s.

11. J. Słowacki: Lilla Weneda. Tragedia w 5 aktach. Oprac., wstępem i objaśn. opatrzył ... Łódź: Książka 1946, 175 s.

12. A. Mickiewicz: Dziady. Cz. 1-4. Oprac. ... Wstęp: M. Jastrun. Wwa: Książka 1947, 252 s.

13. Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleintera. Kom. red.: S. Kawyn, ... , S. Skwarczyńska, Z. Szwejkowski, H. Szyper. Łódź: Oddz. Łódz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza; Spółdz. Wydawn. „Polonista” 1949, 556 s.

14. Ku czci Karola Adwentowicza. W pięćdziesięciolecie pracy teatralnej. (Z ramienia Komitetu Wykonawczego 55-letniego [!] Jubileuszu K. Adwentowicza red. zespół. Oprac. do druku ...). Łódź: PZWS 1950, 96 s.

15. F. Zabłocki: Fircyk w zalotach. Komedia w 3 aktach. Wstęp: Z. Kubikowski. Tekst i komentarz przygot. ... Wr.: Ossol. 1953, 126 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1958.

16. S. Czernik: Czternaście wierszy. Wybór ... [Łódź:] WŁ [1958], 37 s.

Wyd. z okazji 35-lecia twórczości S. Czernika. Egz. 1-20 ilustr. ręcznie: Z. Głowacki, E. Pisarek, H. Poulain, Cz. Sadowski, L. Wegner.

17. Księgi humoru polskiego. Łódź: WŁ.

T. 1. Od Reja do Niemcewicza. Wybór tekstów i przyp.: S. Czernik, J. Huszcza, ... 1958, 520 s.

T. 2. Od Fredry do Bałuckiego. Wybór tekstów ... Przyp.: H. Karwacka 1961, 382 s.

Zob. też Przekłady poz. 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. – SWPP 1. – PSB (R. Skreć). – LP XX w. (red.). – RL 1963 (P. Grzegorzczak). – Spr. ŁTN 1946 nr 1 (zyciorys i spis prac).

[S. Wyspiański: Noc listopadowa. Oprac. ...] J. Gluziński. *Polonista* 1932 z. 1/2; J. Dürr. *Nowe Książ.* 1938 z. 6. – P. Matuszewska: Literatura Oświecenia w wydawnictwach „Naszej Biblioteki”. *Pam. Lit.* 1958 z. 3 [dot. m.in. oprac. F. Zabłocki: Fircyk w zalotach]. – F. Bielak. *J.S. Pam. Lit.* 1963 z. 4. – W. Szyszkowski: *J.S. Polonistyka* 1963 z. 4, przedr. *Teatr* 1963 nr 18. – E. Cyniak: Działalność polonistyczna J.S. w dwudziestolecu międzywojennym. *Pr. Polonist.* Ser. 30: 1974 s. 271-283. – E. Cyniak: „Polonista” pod redakcją J.S. *Pr. Polonist.* Ser. 38: 1982. – E. Cyniak: *J.S. (1891-1963) w służbie polonistyki, literatury i teatru. Polonistyka* 1986 nr 1.

M.K.-K.

SAMOZWANIEC Magdalena 1894-1972

Właściwie: Magdalena z Kossaków primo voto Starzewska, secundo voto Niewidowska.

Podpisywała utwory też: z Kossaków Starzewska.

Inne pseud.: Magdalena Bywalec-Samozwaniec; Magdalena Samozwańczak; Maud.

Satyryk; prozaik.

Urodzona 26 lipca 1894 w Krakowie; córka Wojciecha Kossaka, malarza, i Marii z Kisielnickich;

wnuczka Juliusza Kossaka, malarza, siostra Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, poetki i dramatopisarki, oraz Jerzego Kossaka, malarza, stryjeczna siostra Zofii Kossak, powieściopisarki. Odebrała wykształcenie domowe; uzupełniała naukę na Wyższych Kursach Żeńskich Literatury im. A. Baranieckiego w Krakowie, w Szkole Sztuk Pięknych dla Kobiet Marii Niedzielskiej i na kursach zdobnictwa Antoniego Buszka, gdzie nauczyła się techniki batikarstwa. Za swój debiut uważała humoreskę pt. „Wyjazd Mamy do miasta”, opublikowaną w 1911 w dzienniku krakowskim *Nowiny* (podp. Maud); zamieszczać tu miała opowiadania do 1913. Od podróży z rodzicami w 1912 do Wenecji, często wyjeżdżała za granicę (m.in. w 1914, po wybuchu I wojny światowej była dwa miesiące w Ołomuńcu, w 1916 odwiedzała siostrę w Mödling pod Wiedniem). W 1921 poślubiła Jana Starzewskiego, dyplomata, i zamieszkała w Warszawie (kościelnie unieważnienie małżeństwa 1928). Od wiosny 1923 przebywała z mężem na placówce dyplomatycznej w Bukareszcie. Rozstawszy się z mężem w 1924, powróciła do kraju; mieszkała w Krakowie i w Warszawie. Wiele podróżowała, głównie po Europie. Rozwijała twórczość literacką w dziedzinie satyry. Powieści i felietony satyryczne, komedie oraz humoreski drukowała w wielu czasopismach, m.in. w *Pani* (1923; felietony podp. M. Bywalec-Samozwaniec), *Wiadomościach Literackich* (1924, 1928, 1932, 1936, 1939), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1925-33, z przerwami), *Świecie* (1925-34; tu w 1927-28 cykl „Z pamiętnika krakowianina”), *Bluszczu* (1926, 1928, 1934, 1937; tu w 1934 cykl pt. „Jak być szczęśliwym na małżeństwie”), *Cyryliku Warszawskim* (1926-30), *Kurierze Polskim* (1933-35), *Czasie* (1934-38), *Dzienniku Poznańskim* (1934), *Gońcu Warszawskim* (1936-37), *Kurierze Poznańskim* (1937), *Kurierze Warszawskim* (1938-39), *Słowie* (1938-39). W 1926 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Często brała udział w wieczorach autorskich, objeżdżając wiele miast polskich. Współpracowała z satyrykiem Arturem Marią Swinarskim, z którym napisała m.in. szopkę na rok 1934 oraz występowała w poznańskich kabaretach Różowa Kukułka (1932) i Klub Szyderców pod Kaktusem (1932-35). Należała do Polskiego PEN Clubu. W okresie okupacji niemieckiej mieszkała w Krakowie. Nadal tworzyła; wydała w tym czasie książeczkę dla dzieci i tomik fraszek. Po zakończeniu wojny mieszkała jakiś czas na Górnym Śląsku; w 1945 wyszła za mąż w Bytomiu za Zygmunta Niewidowskiego, urzędnika. Później zamieszkała w Warszawie, początkowo dłuższe okresy spędzała też w rodzinnym domu w Krakowie. Rozwijała twórczość satyryczną prozą i wierszem, pisała także utwory dla dzieci. Powieści, felietony, fraszki

i aforyzmy, a także recenzje literackie i teatralne drukowała m.in. w *Przekroju* (1945-47 i po 1957, z przerwami; tu m.in. cykle „Tylko dla kobiet” w 1946, „Moje spacerki z diabłem” w 1968, „Moje wędrówki z diabłem Asmodeuszem” w 1969, „Młodość dla wszystkich” w 1972), *Szpilkach* (1945-49 i od 1957), *Kocyndrze* (1946), *Trybunie Robotniczej* (1946-47), *Różgach* (1947; tu stała rubryka „Tylko dla mężczyzn”), *Expressie Wieczornym* (1948-49), *Naprzodzie* (tu recenzje teatralne w 1948), *Od A do Z* (1950-53, felietony w dziale „Lajkonik”), *Kurierze Polskim* (1957-61), *Nowinach Literackich i Wydawniczych* (recenzje w 1957), *Za i przeciw* (1966-67). Występowała w warszawskich kabaretach Wagabunda i w 1954 w kabarecie Stańczyk, zainicjowanym przez A.M. Swinarskiego („Wieczory u Stańczyka” odbywały się w kawiarni Pod Arkadami). W połowie lat pięćdziesiątych przeniósła się na stałe do Warszawy. Podróżowała po Polsce z wieczorami autorskimi, wyjeżdżała także za granicę (m.in. w 1963 była w Londynie na stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki). W 1965 otrzymała przyznaną przez redakcję *Przekroju* nagrodę Srebrny Fakiel. Odznaczona m.in. Krzyżem Oficerskim (1955) i Krzyżem Komandorskim (1965) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 20 października 1972 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na ustach grzechu. Powieść z życia wyższych sfer towarzyskich. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 88 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1922; wyd. 3 Wwa: E. Wende [1925], tamże wyd. nowe [1926]; ze wstępem A.M. Swinarskiego Kat.: AWiR 1947; wyd. 2 ze wstępem J. Waldorffa Kat.: Śląsk 1957; wyd. 3 z posł. G. Miller-Zielińskiej Wwa: KAW 1979; wyd. 4 Kat.: Śląsk [1990]. Przedr. zob. poz. 25.

Parodia powieści H. Mniszkówny: Trędowata.

Adapt. radiowa: Adapt.: W. Hulewicz: Radio 1931.

2. Czy chcesz być dowcipny? Straszliwe opowieści „na wesolo”. [Współaut.: A. Stonimski] A. Bączek. Pierwodr. pt. Biały Mniszek, czyli 9 straszliwych opowiadań. *Kur. Pol.* 1923 nr 107, 114, 118, 120, 121. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. Sapno 1923, 54 s.

W wyd. osob. pominięto utwór: Biały Mniszek.

3. Malowana żona. Groteska w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1924. Druk *Świat* (*Romans i Powieść*) 1924 nr 37-44. Wyd. osob. Wwa: E. Wende 1925, 110 s. TV 1994.

4. Dodatek nadzwyczajny. Kartki z pamiętnika młodej mężatki. Wwa: E. Wende i S-ki [1926], 44 s. Wyd. nast. pt. Kartki z pamiętnika młodej mężatki tamże [1926], 58 s.

Wyd. nast. zawiera także opowiadanie satyryczne: Trudności z doktorem.

5. Margrabina de Bois de Boulogne. Groteska w 3 aktach. *Bluszcz* 1926 nr 5-12.

6. Mężowie i mężczyźni. [Felietyony satyryczne i aforyzmy]. Wwa: E. Wende [1926], 82 s.

7. Starość musi się wyszumieć. [Felietyony satyryczne i aforyzmy]. Wwa: E. Wende [1926], 142 s. Wyd. nast. pt. Ponura materialistka. Pozn.: *Dz. Pozn.* 1934, 111 s.

8. O kobiecie, która znalazła kochanka. Bajka nie bajka. *Il. Kur. Codz.* 1929 nr 216-231. Wyd. osob. z podtyt. Powieść osnuta na tle najbliższej, nieokreślonej bliżej przyszłości. Rzecz dzieje się w Krakowie. Wwa: F. Hoesick 1930, 111 s. Wyd. książkowe zawiera też humoreskę: Sen o przyszłości.

9. O dowcipnym mężu dobrej Ludwiki. [Felietyony satyryczne i humoreski]. Wwa: Rój 1933, 217 s.

10. Panowie nie lubią miłości. Farsa w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1933.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. — Wyst. też pt. Małżeństwo Kitulisa.

11. Wielki szlem. Powieść tylko dla brzydystów. *Tyg. Il.* 1933 nr 1-11. Wyd. osob. Wwa: Tow. Wydawn. Periodycznych 1933, 105 s. Przedr. zob. poz. 25.

Wyd. łącznie z Małeńkie karo karmiła mi żona pt. Wielki szlem. Powieść nie tylko dla brzydystów. Pruszków: Wibet 1992, 187 s. oraz zob. poz. 13.

12. Kukielfki u Hawelki. [Szopka satyryczna; współaut.:] A.M. Swinarski. Praprem. Kr. 1934.

13. Małeńkie karo karmiła mi żona. Powieść brzydowa. *Gon. Warsz.* 1936 nr 331-354. Przedr. zob. poz. 25.

Wyd. osob. łącznie z Wielki szlem pt. Małeńkie karo karmiła mi żona. Powieść nie tylko dla brzydystów. Wwa: Rój 1937 [antydat.: 1936], 220 s. oraz zob. poz. 11.

14. Świadome ojcostwo. [Felietyony satyryczne]. Wwa: Rój 1936, 222 s. Wyd. 2 tamże 1937 [antydat. 1936].

15. Wróg kobiet. [Felietyony satyryczne]. Wwa: Rój 1938, 221 s.

16. Piękna pani i brzydki pan. [Felietyony satyryczne]. Wwa: Rój 1939, 252 s. Wyd. nast. Pruszków: Wibet 1992, 216 s.

17. Królowna Śmieszka. Kr.: Księg. S. Kamińskiego [1942], [24] k.

18. Wiek XX. Fraszki ... [Kr.: Nakł. autorki 1944], 10 s., powiel.

19. Wanda nie chce Niemca. Komedja w 3 aktach. Praprem. Kr., Pol. T. Objazdowy 1945.

20. Smoki po wojnie oraz inne fraszki dla młodzięży. Wwa: Interprint 1946, 23 s.

21. Tata co po dachach lata. Zbiór wierszy i frazsek dla dzieci. Wwa: Interprint 1946, 23 s.

22. Tylko dla kobiet. [Felietyony satyryczne]. Przedm.: G. Miklaszewski. Kat.: AWiR 1946, 192 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: Śląsk 1957; wyd. 3 Szczec.: Glob 1990.

23. Ich troje. Komedja współczesna w 3 aktach. [Współaut.:] A. Stern. Praprem. T. Objazdowy A. Brodzisza 1949.

24. Błękitna krew. Powieść satyryczna. Kr.: WL 1954, 276 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1955; wyd. 3 [Pruszków:] Wibet 1991.

25. Moja wojna 30-letnia. [Wybór utworów]. Wwa: Czyt. 1954, 197 s. Wyd. nast. poszerz. pt. Moja wojna trzydziestoletnia tamże: wyd. 2 1957, 413 s., wyd. 3 1959, wyd. 4 1965, wyd. 5 1975. Zawiera felietyony, parodie i powieść: Na ustach grzechu [poz. 1], — oraz od wyd. 2: Wielki szlem [poz. 11]; Małeńkie karo karmiła mi żona [poz. 13].

26. Maria i Magdalena. Kr.: WL 1956, 506 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. poszerz. 1958, 546 s., wyd. 3 1959, wyd. 4 1960, wyd. 5 1964, wyd. 6 1970, wyd. 7 1978; wyd. 8 cz. 1-2 Szczec.: Glob 1987, wyd. 9 tamże 1989; wyd. 10 t. 1-2 Pruszków: Wibet 1992.

Wspomnienia dot. M.S. i jej siostry, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Adapt. teatr.: Adapt. E. Orwinowska. TV 1976; Niebieska zalotnica. Wyst. Szczec., T. Krypta 1975; Strych na Kossakówce. Wyst. Kat., T. Śląski, Scena Kameralna 1995. — tv: Magdalena z Kossaków. Monodram w 12 częściach. Scenariusz (na podstawie także innych tekstów M.S.): K. Szner-Mierzejewska. TV 1988/1989 (w wykonaniu A. Seniuk).

27. Hotel Belle Vue. Satyryczna makabra w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Lud. 1958.

28. Tylko dla mężczyzn. [Wybór humoresek, felietyonów satyrycznych i aforyzmów]. Kat.: Śląsk 1958, 205 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1959; wyd. 3 Szczec.: Glob 1990.

29. Czy pani mieszka sama? Powieść satyryczna o Warszawie. Kat.: Śląsk 1960, 246 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1967; wyd. 3 Pruszków: Wibet 1992.

30. Młodość nie radość. Powieść satyryczna. Cz. 1-2. *Kur. Pol.* 1960 nr 1-41, nr 149-173; *Il. Kur. Pol.* 1960 nr 80-139. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1960, 294 s. Wyd. 2 Pruszków: Wibet 1991. Por. poz. 36.

31. Pod siódmym niebem. [Felietyony satyryczne i humoreski]. Wwa: MON 1960, 154 s.

32. Tylko dla dzieci. Wiersze i bajki satyryczne dla młodszych i starszych. Kr.: WL 1960, 57 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. [bez podtyt.] tamże, 28 s.; wyd. 3 zmien. Wwa: NK 1989, [48] s.

33. Komu dziecko, komu? Powieść satyryczno-obyczajowa. Wwa: Czyt. 1963, 195 s. Wyd. 2 Pruszków: Wibet 1991.

34. Angielska choroba. [Powieść satyryczna]. Powst. ok. 1964. Druk fragm. *Przekrój* 1964 nr 989/990-995, 1003. Wyd. Wwa: Iskry 1982, 93 s.

35. Miłość. W 3 aktach komedia sentymentalna. Powst. przed 1964.

Inf.: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. [Wwa] 1972.

36. Młodość nie radość. Komedia w 3 aktach. Powst. przed 1964. Por. poz. 30.

Inf. jak w poz. 35.

37. Tylko dla dziewcząt. [Felietony satyryczne i humoreski]. Kat.: Śląsk 1966, 216 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1968; wyd. 3 Szczec.: Glob 1990.

38. U mnie w domu kanarka nie będzie. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1966.

Inf. o powstaniu: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1960 nr 10.

39. Szczypta soli, szczypta bliźnich. [Aforyzmy, fraszki, felietony satyryczne, parodie]. Wwa: Iskry 1968, 155 s.

40. Krystyna i chłopcy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 225 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] Szczec.: Glob 1990; wyd. 3 Pruszków: Włbet 1992.

41. Zalotnica niebieska. Kr.: WL 1973, 401 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Szczec.: Glob 1988; wyd. 3 Kr.: WL 1992.

Wspomnienia dot. siostry, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

42. Łyżka za cholewą a widelec na stole. Mała kulinarna silva rerum. [Autorzy:] S. i T. Przypkowski, ... Ilustr. M. Berezowska. Kr.: WL 1974, 91 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Tu M.S.: Z pamiętnika Imć Panny Klementyny Ochędzińskiej: Jak jadało się w domu Kossaków, s. 19-76. Adapt. radiowa opowiadania Z pamiętnika Imć Panny Klementyny Ochędzińskiej: Radio 1974.

43. Młodość dla wszystkich. [Wybór felietonów satyrycznych]. Wwa: Iskry 1974, 125 s.

44. Kobieta, miłość, zdrada. Żarty, anegdoty, złote myśli. Wybór i oprac.: J. Krzyżanowski. Szczec.: Koga 1991, 78 s.

Wybór utworów w przekł. słowac.: Čarovná čiapka. [Przeł.] M. Andraš. Bratislava 1964.

Przekłady i przeróbki

1. E. Kästner: Trzej panowie na śniegu. [Powieść]. *Gon. Warsz.* 1936 nr 175-254. Wyd. osob. Wwa: J. Przeworski 1936, 247 s.

2. E. Kästner: Zaginiona miniatura. [Powieść]. *ABC* 1936 nr 207-269.

3. Biały kapturek. Według starej bajki napisata ... Wwa: Interprint [1946], 23 s.

4. Jaś i Małgosia. (W nowym układzie ...). Wwa: Interprint [1946], 23 s.

5. Kopuszek. (Nowy układ ...). Wwa: Interprint [1946], 22 s. Przedr. zob. poz. 13.

6. Królowa śniegu. Według Andersena ułożyła ... Wwa: Interprint [1946], 23 s. Przedr. zob. poz. 13.

7. Powiastka o panu Twardowskim. Oprac. ... Wwa: Interprint 1946, 22 s.

8. Śpiąca królewna. Według starej bajki ułożyła ... Wwa: Interprint [1946], 23 s. Przedr. zob. poz. 13.

9. Z. Stancu: Bosy. [Powieść]. Przeł.: D. Czara-Stec, ... Wwa: Czyt. 1951, 486 s.

10. Ognia. Opowiadania nowych pisarzy nowych Niemiec. Wwa: Czyt. 1952, 201 s.

11. J. Anouilh: Leokadia. Sztuka w 3 aktach. Przeł.: ..., J. Sell. Przekł. powst. ok. 1956.

Masz. w Arch. T. (m. J. Słowackiego w Kr.

12. R. Lemoine: Kochane małeństwa. O dzieciach nie dla dzieci. Wwa: Czyt. 1958, 251 s.

13. Baśnie ... Szczec.: Glob 1987, 63 s.

Zawartość: Królowa śniegu [poz. 6]; Kopuszek [poz. 5]; Śpiąca królewna [poz. 8]; Okruszynka.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951. — M. Samozwaniec: Mój debiut. *Życie Warsz.* 1958 nr 307/309. — Wywiad: Rozmowa z Marią Pawlikowską i M.S. Rozm. W. Zechenter. *Gaz. Lit.* 1926 nr 11/12.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — PSB (R. Skręt). — LP XX w. (red.). — RL 1972 (J. Chudek).

[Malowana zona:] J. Lorentowicz. *Expr. Poranny* 1924 nr 271, przedr. w tegoż: *Dwadzieścia lat teatru*. T. 5. Wwa 1935; A. Slonimski. *Wiad. Lit.* 1924 nr 40/42; T. Boy-Zelenki. W tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór piąty*. Wwa 1925, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 21. Wwa 1964. — L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 17 [rec. m.in.: O kobiecie, która znalazła kochankę]. — [Świadome ojcostwo:] A. Bar. *Tydz. Kult.-Lit.* 1936 nr 18; A. Jesionowski. *Kultura* 1936 nr 19; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1936 nr 10. — [Malenkie karo karmila mi zona:] B. Dudziński. *Naprzód* 1937 nr 134; W. Gombrowicz. *Niedobre skutki nowoczesnej Teo. Pion* 1937 nr 9, przedr. w tegoż: *Dzieła zebrane*. T. 10. Paryż 1937, Dzieła. T. 12. Kr. 1995; K. Zbyszewski: *Powieść brydżowa. Prosto z Mostu* 1937 nr 11. — [Wróg kobiet:] A. Jackiewicz: *Powieści o kobietach. Kultura* 1938 nr 11/12; A. Jesionowski: *Lektura na zielonej trawce. Kultura* 1938 nr 34; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1938 nr 5. — [Błękitna krew:] [K.A. Jeleński] KAJ: *Pogrom cieni. Kultura*, Paryż 1954 nr 10; A. Polewka: *Mów mi — wuj!* *Echo Tyg.* 1954 nr 28; J. Księżki: *Błękitna krew traci barwę. Kult. i Życie* 1955 nr 32. — [Maria i Magdalena:] J. Kott: *Wspomnienia M.S. Prz. Kult.* 1957 nr 26; S. Mackiewicz. *Kierunki* 1957 nr 5, przedr. w tegoż: *Odeszli w zmierzchu*. Wwa 1968. — Z. Irzyk: *Z chłopskiej piersi i z buduaru. Współczesność* 1959 nr 13. — J. Kwiryn. *Nowe Książ.* 1960 nr 14 [rec.: *Czy pani mieszka sama?*]. — J. Rogoziński: *Babcia tak sobie pleciuchna. Prz. Kult.* 1961 nr 5 [rec.: *Młodość nie radość*]. — C. Błońska: *O Magdalenie, która dożyła sędziwego wieku, a umarła młodo. Profile* 1972 nr 11. — B. Czeszko: *Nostalgia kuchenna. Nowe Książ.* 1974 nr 12 [rec.: *Łyżka za cholewą a widelec na stole*]. — J. Dużyk: *Siostry z Kossakówki. Twórczość* 1974 nr 10 [rec.: *Zalotnica niebieska*]. — [Łyżka za cholewą a widelec na stole:] M. Danilewicz Zielńska: *Sztuka kulinarna. Kultura*, Paryż 1975 nr 7/8; B. Królikowski: *Silva rerum polskiej kuchni. Twórczość* 1975 nr 2. — A. Slonimski: *Lilka [M. Pawlikowska-Jasnorzewska] i Madzia [M.S.]: Tyg. Powst.* 1975 nr 11, przedr. w: *O Magdalenie Samozwaniec*. Kr. 1979.

w tegoż: Ciekawość. Wwa 1981. — O Magdalenie Samozwaniec. Wspomnienia. Pod red. G. Miller-Zielińskiej. Kr.: WI 1979, 222 s. (tu wspomnienia następujących osób: G. Miller-Zielińska (wstęp), H. Auderska, M. Berezowska, B. Brzeziński, N. Drucka, K. Estreicher, E. Gałuszkowa-Sicińska, S. Hubert, K. Iłakowiczówna, Sz. Kobylński, A. Kruczkiewicz, T. Kwiatkowski, Z. Lengren; E. Lipiński, A. Lapićki, T. Łopalewski, A. Marianowicz, J. Marso, G. Miklaszewski, J. Minkiewicz, W. Natanson, H. Ożogowska, G. Pauszer-Klonowska, J. Prutkowski, M. Rusinek, A. Słonimski, A. Sternowa, A.M. Swinarski, D. Szaffarska, A. Szczepkowski, W. Szewczyk, S. Szmaglewska, A. Uniechowski, H. Vogler, W. Zechenter, J. Żebrowski). — A. Brzozowska: Koliberek. *Kult i Życie* 1984 nr 52. — Z. Niewidowski. [Trzydzięci] 30 lat życia z Madzią. Wspomnienia o Magdalenie Samozwaniec. Wr.: Ossol 1988, 209 s. — A. Jarmolik: Nazwy barw w powieściach autobiograficznych M.S. *Por. Jez.* 1993 z. 1/2. — K. Olszański: Trzecie pokolenie w linii Wojciecha Maria i Magdalena Kossaków. W tegoż: Niepospolity ród Kossaków, Kr. 1994. — A. Wojciechowska: Świat brydzytów w tekstach M.S. W: *Kreowanie świata w tekstach*. Lubl. 1995. — E. Mrowczyński: Romans popularny na pograniczu parodii. *Acta Univ. Wratisl. Lit. i Kult. Pop.* 1996 t. 5. — M. Ruzkowski: Językowe wykładniki parodii. Na przykładzie powieści M.S. „Na ustach grzechu”. *Por. Jez.* 1997 z. 7. — A. Wojciechowska: Magdalena z Kossaków Samozwaniec widzenie świata. [Rozprawa]. Wwa: Wydawn. Nauk. PWN 2000, 223 s. analiza języka utworów M.S., tu także rozdz. biogr.).

A.Sz.

SAMSEL Roman

ur. 1935

Pseud.: Maria Jordan; Mieczysław Bzowicki; R.S.; (R.S.); Roman Złoczowski; rs; (rs); R.S.
Prozaik, reportażysta.

Urodzony 15 czerwca 1935 w Złoczowie w rodzinie urzędniczej; syn Stanisława Samsela i Jadwigi z Bzowickich. W czasie okupacji niemieckiej oraz po zakończeniu II wojny światowej mieszkał wraz z rodzicami we wsi Małkinia, a następnie we wsi Głina na Mazowszu, gdzie w 1948 ukończył szkołę podstawową. Następnie uczył się w Liceum Ogólnokształcącym w Ostrowi Mazowieckiej. W 1952 zdał maturę i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Debiutował w 1953 opowiadaniem pt. „Nieobecni”, opublikowanym w *Głosie Uczelni* (nr 8). W 1955 został członkiem PZPR. W 1956 uzyskał magisterium. W tymże roku podjął pracę dziennikarską najpierw w toruńskiej, a później w bydgoskiej rozgłośni Polskiego Radia. W 1957 ożenił się z Janiną Ziara, księgową (rozwód 1982). W tymże roku przeniósł się do Katowic, gdzie pracował kolejno w *Trybunie Robotniczej* i w 1959-62 w katowickiej rozgłośni Polskiego Radia. W 1958 opublikował w *Nowej Kulturze* (nr 1) opowiadania „Pamiętnik o miłości”, „Rozmowa z ojcem o polityce i o sobie”, „Przykra sprawa w moim życiu”, „Józek Poręda”, „Ile trzeba do życia”, które uważa za właściwy debiut prozatorski. Opowiadania, artykuły, recenzje publikował we *Współczesności* (1957-70, z przerwami), *Odrze* (1958-63; podp. też Roman Złoczowski), *Trybunie Robotniczej* (1958-65, tu

też pod pseud. Roman Złoczowski), *Wiatrakach* (1959-66), *Życiu Literackim* (1959-70). W 1960 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za publicystykę literacką w programie Polskiego Radia. W 1961-63 prowadził dział krytyki literackiej w dwutygodniku *Poglądy*. W 1963 został członkiem ZLP. W grudniu tegoż roku zamieszkał w Warszawie, gdzie w 1964-66 zajmował stanowisko kierownika redakcji publicystyki kulturalnej w Polskim Radiu; wszedł też w skład kolegium Naczelnej Redakcji Programów Polskiego Radia. W 1965 brał czynny udział w pracach ZLP, pełniąc funkcję sekretarza Komisji Młodzieżowej Zarządu Głównego Związku. Za pracę publicystyczno-literacką otrzymał w 1966 nagrodę Prezydium Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W 1966-67 był zastępcą redaktora naczelnego *Współczesności*. Następnie do 1972 pełnił funkcję redaktora naczelnego Redakcji Programów Artystycznych w Telewizji Polskiej oraz kierownika Redakcji Publicystyki Kulturalnej; przez cztery lata prowadził w Telewizji Polskiej program pt. „Panorama literacka”. W 1970 przebywał przez kilka miesięcy w Brazylii na stypendium Ministerstwa Kultury. W 1971 podjął pracę dziennikarską w tygodniku *Kultura* (członek zespołu redakcyjnego); na łamach tego pisma ogłaszał do 1980 liczne reportaże i korespondencje, m.in. z Hiszpanii, Grecji, Meksyku, Boliwii, Nikaragui, Portugalii (podp. też: rs, R.S.). W 1972 wyjechał do Meksyku na stypendium Narodowego Uniwersytetu Autonomicznego i uczęszczał na seminarium doktoranckie; przygotowywał pracę pt. „Powieść wybrzeża Pacyfiku”. W 1973 powrócił do Warszawy i ponownie podjął pracę w tygodniku *Kultura*. Reportaże, artykuły, opowiadania publikował też w *Argumentach* (1973-76). W 1977 został zatrudniony w dziale zagranicznym *Trybuny Ludu*, jako korespondent z Ameryki Łacińskiej z siedzibą w Meksyku (w 1977-81 liczne reportaże i artykuły o krajach Ameryki Łacińskiej; podp. też (R.S.)). W tymże roku został członkiem Klubu Dziennikarzy Zagranicznych akredytowanych przy rządzie meksykańskim. Reportaże i artykuły dotyczące literatury kubańskiej zamieszczał nadto w piśmie *Radar* (1978-86). W 1979 jako korespondent wojenny wiele miesięcy spędził w Nikaragui podczas wojny domowej prowadzonej przez Front Wyzwolenia Narodowego im. A.C. Sandino z dyktaturą A. Somozy. W 1981 powrócił do kraju. W 1982 ożenił się z Ewą Tęczą, plastyczką, scenografem. W 1982-84 był pracownikiem Naczelnej Redakcji Programów Literackich i Publicystyki Kulturalnej Polskiego Radia, a następnie komentatorem Programu III. W 1983 został członkiem Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), a w 1986 członkiem honorowym limańskiego towarzystwa Ateneo de Filosofia. W 1985-86 drukował w *Argumentach*

cykl felietonów pt. „Rozmowy z Małolatem”. W 1986 prowadził na wyższych uczelniach w Limie cykl wykładów poświęconych współczesnej literaturze polskiej. W 1988-90 był komentatorem w dzienniku *Rzeczpospolita*, a w 1989 został korespondentem w Polsce meksykańskiego tygodnika *Siempre*. Publikował również w *Przekroju* (po 1990, też pod pseud. Mieczysław Bzowicki). Współpracował z miesięcznikiem *Literatura* (1996-99; m.in. cykle: „Ale Kanada”, „Rozmowy z Andrzejem Brychem”, oraz tłumaczenia z języka hiszpańskiego). Odnaznony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1969). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teatr ludzi uczciwych. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1961, 122 s.

Zawartość: Erotyki; Dwoje komicznych ludzi; Łatwa dziewczyna; Szpital mojej żony; Rozstanie; Teatr ludzi uczciwych; Przykra sprawa w moim życiu; Nadyrażliwość; Gałęzie w oknach; Kariera; Podróż dookoła świata; Śmieszny; Zwycięstwo Cyryla; Opowieść współczesna. — Opowiadania z przypadku: Rezygnacja; Trzech w wysokich butach; Względność czasu; Gość hotelowy; Michał Dawid; Pokój z okiennicą; Kobieta za ścianą; Wielka zabawa; Poligon; Próba wody; Taki sam... — O rodzicach i dzieciństwie: Gliniasta góra; Poszukiwanie ojca; Nie mam do was żalu; Ostry wiatr; Koniec dnia.

2. Coraz bliżej nadziei... [Powieść]. Wwa: Iskry 1962, 137 s.

3. Pytania kłopotliwe. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1963, 129 s.

Zawartość: Jego więzienie; Jak miód słodkie; Wziąłbyś po nich?; Wasze zdrowie; Jadwiga wróciła na żniwa; Spokojnie Rukati!; Ze złości ...; Pytania kłopotliwe; Próba pamięci; Zdrada; Kaligula w wojskowym szpitalu; Męska fryzjerka; Wesele; Niespełniona miłość.

4. Odwracanie słońca. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 162 s.

5. Tęsknota dorosłych. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1966, 157 s.

Zawartość: Hakenkreuz; List do ojca jezuity; Proszę pozdrowić dyrektora Madeya; Tylko ogień huty; Jedząc arbuzy w Rabis; Anna Maślanka; Wyłącznie na wróble i szpaki; Maria Teresa; Ruskie pierogi; Tęsknota dorosłych.

6. Trzy Marie i Patricia. [Reportaże z Kuby]. Wwa: Iskry 1968, 164 s.

7. Gorące morze. Opowiadania kubańskie. Wwa: Iskry 1971, 200 s.

Zawartość: Gorące Morze Karaibskie; Opowieść porucznika; Opowiadania Norberta Fuentes: I. La Chansoneta. II. Nocą; Che; Równieśnicy; Korespondencja własna; Rozmowa z Haydée; Na „Santa Bárbara”; Maria Luiza; Metyaska; Marsz do Rio Grande. Adapt. radiowa opowiadania Metyaska. Radio. 1972.

8. Zobaczyć Samarkandę. [Wrażenia z podróży do ZSRR]. Kat.: Śląsk 1971, 147 s.

9. Śmierć w Rio de Janeiro. [Reportaże z Brazylii]. Wwa: Iskry 1972, 246 s.

10. Kto się boi rewolucji. Portugalia 1974-1975. [Reportaże; współaut.: Z. Broniarek]. Wwa: KiW 1975, 225 s.

11. Na wróble i szpaki. Wybór opowiadań. Wwa: Iskry 1975, 272 s.

Zawiera z poz. 3: Jak miód słodkie; Wasze zdrowie; Jadwiga wróciła na żniwa; Spokojnie, Rukati!; Pytania kłopotliwe; Niespełniona miłość, — z poz. 5: List do ojca jezuity; Proszę pozdrowić dyrektora Madeya; Jedząc arbuzy w Rabis; Anna Maślanka; Na wróble i szpaki; Maria Teresa; Ruskie pierogi, — Metyaska [poz. 7], — Śmierć w Rio de Janeiro [poz. 9], — oraz: Krytyczny moment zagrożenia.

12. List gończy. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1977, 132 s.

Zawartość: Zgodnie z horoskopem; Przygoda w Madrycie; Don Antonio; Strażnik więzienny; Pożółkła zazdrość i...; Gerda; Obyczaje indiańskie na wyznach Chiapas; Wycieczka do Warszawy; Paryż; List gończy; Zapytaj o Bena.

13. Bunt i gwałt. Wwa: Czyt. 1978, 297 s.

Szkiece, reportaże i wywiady dot. kultury, literatury i polityki. Zawartość: Wyobraźnia i tradycja; W niedzielę świętej Anny; Wyrzucić niepokój [dot.: A. Augier, R. Luis]; Rozbić fabule opowieści; Spalić czerwone książki. (Wywiad z Alejo Carpentierem); Poetom nie wolno odpoczywać. (Rozmowa z Pablo Nerudą); „Blizny krwi niż atramentowi” [dot. P. Nerudy]; Resztę zostawiam waszej wyobraźni; Sygnały z obcej planety; „Jakie szczęście być Meksykaninem”; Odkrywanie rzeczywistości magicznej [dot. J. Rulfo]; Literatura zabawą magiczną. (Wywiad z Octavio Pazem); „Była błyskawicą i promieniem” [dot. F. Kahlo]; „Nie ma innej drogi niż nasza” (Wywiad z Davidem Alfaro Siqueirosem); Czy muralizm umiera?; Obrazy, które nie pasują do mebli; „Być świadkiem swojej epoki”. (Wywiad z José Luisem Cuevas. Rozm.: E. Dzikowska, ...); Guevara jako Bóg. (Wywiad z Profesorem Alfonso Millán. Rozm.: K. Rodowska i ...); Cywilizacja mieszafców. (Rozmowa z Carlosem Fuentesem); Prototyp Cayo Bermudeza. (Rozmowa z Mario Vargas Llosą); Bunt i gwałt; César Vieira — brazylijski Brecht; Gra z Cortazarem. [Wypowiedzi J. Cortazara]; „Wenezuela jest syntezą kontynentu”. (Rozmowa z prof. José Luisem Salcedo Bastardo); Hiszpańska farsa; Prawo budzenia niepokoju. (Rozmowa z Miguelem Delibesem); „Żeby przeszłość nas nie zatrula” (Rozmowa z Antonio Buero Vallejo); „Głos zwyciężonych”. (Rozmowa z Angelem Mariá de Lera); Moje przyjaźnie portugalskie; Przychodzimy w tej samej sprawie; José Cardoso Pires. (Wywiad, rozm.: A. Wolnicka, ...); „Nikogo nie mordowano publicznie”. (Wywiad z Marią Velho da Costa).

14. Hiszpania bez dyktatora. [Reportaże; współaut.: W. Żrałek]. Wwa: KiW 1978, 224 s.

15. Dotrzeć do bunkra Somozy. Przeł. z hiszp. i oprac. J. Mazur. Wwa: KiW 1980, 243 s.

Zawiera m.in. wywiady z T. Borge, H. Ortega, E. Pastora, A. Ramirezem.

16. Stan wyjątkowy. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1980, 151 s.

Zawartość: Gwiazdzisty świat Ameryki; Z powodu pamięci...; Dialektyka nieporozumień i pomyłek; Nie denerwuj mnie, jestem dzieckiem (i coś jeszcze, co ukryte); Cumulonimbus; Stan wyjątkowy. (Piszę o sobie, a zatem o kimś innym).

17. Ślad człowieka, ślad węża. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1984, 233 s.

Zawartość: Dżoker czerwony; Burza piaskowa; Panie Konsulu Generalny; Śmierć w Amazonce; Ślad człowieka, ślad węża.

Przekł. hiszp.: Huellas de hombre, huellas de serpiente. Habana 1988.

Adapt. radiowa opowiadań: Dżoker czerwony. Adapt.: H. Szof. Radio 1983; Ślad człowieka, ślad węża. Adapt.: P. Bialek. Radio 1983.

18. Samotność dalekich podróży. [Opowiadania]. Wybór i post.: J. Mazur. Kat.: Śląsk 1985, 366 s.

Zawiera z poz. 3: Wasze zdrowie; Jak miód słodkie; Spokojnie, Rukat!, — z poz. 5: Jedząc arbuzy w Rabis; Wylądowanie na wróble i szpaki; Maria Teresa; Proszę pozdrowić dyrektora Madeya; List do ojca jezuita; — Śmierć w Rio de Janeiro [poz. 9], — z poz. 12: Zapytaj o Bena; Paryż; Don Antonio; Przygoda w Madrycie; List gończy; Strażnik więzienny, — z poz. 16: Gwiazdzisty świat Ameryki; Nie denerwuj mnie, jestem dzieckiem (i coś jeszcze, co ukryte); Cumulonimbus; Stan wyjątkowy. (Piszę o sobie, a zatem o kimś innym), — oraz: Piętro 47 albo „Teorema”. (Półzart tropikalny).

19. Cyklon nad Nikaraguą. [Reportaż]. Wwa: MON 1986, 172 s.

20. Burza piaskowa. [Opowiadania]. Kr.: WL 1987, 208 s.

Zawartość: List gończy [poz. 12], — z poz. 16: Nie denerwuj mnie, jestem dzieckiem (i coś jeszcze, co ukryte); Cumulonimbus; Stan wyjątkowy. (Piszę o sobie, a zatem o kimś innym), — Burza piaskowa [poz. 17], — Piętro 47 albo „Teorema”. (Półzart tropików) [poz. 18].

21. Rozmowy z Małolatem. [Felietyony]. Wwa: Czyt. 1987, 237 s.

Druk wcześniej w *Argumentach* w 1985-1986.

22. Święte psy. Wwa: Oficyna, Nakł. autora [S. Tymiańskiego] 1990, 259 s.

Praca z dziedziny ekonomii i polityki napisana przez R.S. dla S. Tymiańskiego, który figuruje jako autor.

23. Wszystko o Stanie Tymiańskim. [Wywiad rzekal]. Rozm. M. Waloch. Tor.: Comer 1991, 126 s.

24. Dałem się ukrzyżować Stanowi Tymiańskiemu. Wwa: Książka i Prasa 1992, 173 s.

Zawartość: Próba trądu; Próba ayahuański; Lot przeznaczenia; Policja myśli; Oczyszczenie albo kara krzyża.

25. Biała niewolnica. Relację Magdy Tunzvi przedstawia ... Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1994, 151 s.

Dot. M. Tunzvi, która wyjechała w 1991 wraz z mężem Hitlerem Mosesem, lekarzem i dyplomata, do Zimbabwe.

26. Miłość w tropikach. [Powieść]. Wwa: Migo 1995, 233 s.

27. Szóste cudzołóż! [Powieść]. Wwa: Wydawn. „Jaworski” 1997, 196 s.

28. Pałac gubernatora. Nowele amerykańskie. Wwa: Dom Książki; Wydawn. A. Wiśniewski 1999, 262 s.

Zawartość: Nowele amerykańskie: Zapytaj o Bena; Stan wyjątkowy; Księżniczka Yoruba; Pałac gubernatora; Trzy przygody; List do ojca jezuita; Don Antonio; Niespodziewana wizyta Portugalki; Opowiadania sensacyjne: Śmierć w Amazonce; Złota Arka; Szachy; Nocny gość; Żółta rękawiczka; Już była jego; Seledynowy miś; Śmierć na tacy; Biała dalia.

Nadto wybór opowiadań w przekł. hiszp.: Orden de aprehensión. [Przeł.] R. Murúa. Xalapa, México 1980; Estado de emergencia: Cuentos. [Przeł.:] R. Murúa, A. Bugajski, E. Porceli, C. Salvador. Lima 1987.

Praca redakcyjna

1. W. Wedeck: Bielsze od czerni. Obrazy. Do druku przygot. i przedm. opatrzył ... [Powieść]. Wwa: Ypsilon 1996, 206 s.

Przekłady

1. A.R. Pozas: Juan Pérez Jolote. [Szkic biograficzny]. Przeł.: ..., R. Cárdenas. Kr.: WL 1977, 83 s.

2. P. Berroeta: Salamandra. [Powieść]. Przeł.: W. Tinajero, ... Wwa: Czyt. 1983, 257 s.

3. M. Vargas Llosa: Panienska z Tacny. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: M. Mierzyńska, ... *DIALOG* 1984 nr 5 s. 47-78. Praprem. Wwa, T. na Woli 2000.

4. M. Vargas Llosa: Jakby farsa. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: M. Mierzyńska, ... Praprem. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1987.

5. M. Vargas Llosa: Chunga. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: M. Mierzyńska, ... Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1991.

Nadto wg inf. autora przekłady drobnych książeczek dla dzieci w cyklu: Bajki latynoamerykańskie i inne. Wyd. w Wwie przez oficynę Le Marco w 1995-1997.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1979, 1980, 1981, 2000. — SWPP 2 (B. Winklowa). — PP (B. Winklowa). — LPD.

[Teatr ludzi uczących:] K. Meloch: Teatr bez aktorów. *Współczesność* 1961 nr 17; M. Misiorny: Konwencje w teatrze ludzkim. *Pomorze* 1961 nr 19; W. Mach. *Nowa Kult.* 1962 nr 17, przedr. w tegoż: Szkice literackie. Wwa 1971. — [Coraz bliżej nadziei ...] J. Katz: Próba sił. *Życie Lit.* 1963 nr 18; J. Lenart: Niezgoda na małość. *Współczesność* 1963 nr 8; W. Mach. *Nowa Kult.* 1963 nr 13; S. Pestka: Tropem nadziei i rozczarowań. *Pomorze* 1963 nr 4. — [Pytania kłopotliwe:] K. Rosner-Graff: Trzeci debiut R.S. *Nowe Książ.* 1963 nr 21; Z. Pedziński: Chłopiec z zapalkami. *Współczesność* 1964 nr 7. — [Odwracanie słońca:] J. Bajdor: Szkic do portretu pokolenia. *Odra* 1965 nr 7/8; B. Lubosz: Pogoń za cieniem słońca. *Poglądy* 1965 nr 6; K. Meloch: Czy odwrócimy słońce? *Wiatrak* 1965 nr 9; S. Pestka: Pogoń za słońcem. *Pomorze* 1965 nr 24; K. Rosner: Kiedy bohater dorasta. *Nowe Książ.* 1965 nr 4. — D. Girek-Straszynska. *Nowe Książ.* 1966 nr 13 [rec.: Tęsknota dorosłych]. — J. Miodek: Moje widzenie S. *Agora* 1966 nr 9 [dot. twórczości R.S.]. — [Tęsknota dorosłych:] W. Nawrocki: Do czego tęsknią dorośli. *Życie Lit.* 1966 nr 42; K. Nowicki: Niepokoję dorosłych. *Tyg. Kult.* 1966 nr 36; M. Orski: Z perspektywy małego realizmu. *Odra* 1966 nr 11, przedr. w tegoż: Zmowa obojętnych i inne szkice. Wr. 1973. — Z. Pedziński: Spłatanie ludzkie sprawy. *Kamena* 1966 nr 3 [rec.: Odwracanie słońca]. — [Tęsknota dorosłych:] Z. Pedziński: Tęsknoty do spełnienia. *Współczesność* 1966 nr 17, przedr. w tegoż: Z notatnika szeregowego recenzenta. Pozn. 1971; J. Preger: Nie bohaterowie. *Twórczość* 1966 nr 12. — [Trzy Marie i Patricia:] A. Drawicz. *Sztand. Młod.* 1968

nr 243; J. Kaczyński: Fidel – pięć liter, jedno imię. *Współczesność* 1968 nr 22; K. Mętrak: Wyspa jak Wulkan. *Kultura* 1968 nr 45; W. Nawrocki: Me gusta Cuba! *Poglądy* 1968 nr 22; J. Makowski: Spotkania kubańskie. *Pomorze* 1969 nr 9. – [Gorące morze:] A. Drawicz: Jak zrozumieć Kubę? *Sztand, Młod* 1971 nr 150; J. Gondowicz: Kubańskie impresje. *Kultura* 1971 nr 46; A. Krzepakowski: Extranjero i Kuba. *Nowe Książ.* 1971 nr 13; K. Nowicki: Lekcja podróży. *Tyg. Kult.* 1971 nr 31; M. Sprusiński: Kubańskie wtajemniczenia. *Życie Lit.* 1971 nr 35. – [Śmierć w Rio de Janeiro:] J. Drohojowski: Prapująca Brazylia. *Nowe Książ.* 1972 nr 19; [M. Horoszewicz] M.H.: Pomnik na stulecie. *Argumenty* 1972 nr 46. – J. Jaruzelski: „Zobaczyć Samarkandę łatwo...”. *Nowe Książ.* 1972 nr 24 [rec.: Zobaczyć Samarkandę]. – [Gorące morze:] Z. Polakiewicz: „Z ciekawości poznania”. *Fakty i Myśli* 1972 nr 1; S. Melkowski: Jak wulkan. *Mies. Lit.* 1973 nr 3. – [Na wróble i szpaki:] K. Nowicki: Na siebie samego. *Fakty* 1975 nr 29; T.J. Żółciński: Powroty do miejsca odejścia. *Argumenty* 1976 nr 26. – [List gończy:] J. Termer: Reporterskie przygody beletrysty. *Tryb. Ludu* 1977 nr 248; T.J. Żółciński: Opowiadania przywiezione z zagranicznych wojaży. *Argumenty* 1977 nr 41; A. Baszkowski: Tropienie samego siebie. *Fakty* 1978 nr 41. – [Bunt i gwałt:] R. Dobrzyński: Sztuka walcząca. *Kontynenty* 1978 nr 12; M. Popiel: „Być świadkiem swej epoki”. *Życie Lit.* 1979 nr 2. – A. Komorowski: R.S. opowiada. *Nowe Książ.* 1980 nr 22 [rec.: Stan wyjątkowy]. – J. Mazur: Pytanie o los rewolucji. *Kontynenty* 1980 nr 11 [rec.: Dotrzeć do bunkra Somozy]. – [Stan wyjątkowy:] J. Kaczyński: Moralistyka wojażera. *Tyg. Kult.* 1981 nr 9; J. Klechta: Rewolucja i poezja. *Perspektywy* 1981 nr 14 [rec. też: Dotrzeć do bunkra Somozy]. – [Ślad człowieka, ślad węża:] F. Netz: Miłość i polityka. *Tak i Nie* 1984 nr 51; M. Sołtyś: Nie ma ucieczki. *Życie Lit.* 1984 nr 49; J. Waloch: Mit Przybysza. *Fakty* 1984 nr 49; T.J. Żółciński: Pod latynoamerykańskim niebem. *Radar* 1984 nr 41; L. Żuliński: Ślad człowieka. *Tu i Teraz* 1984 nr 49. – [Samotność dalekich podróży:] E. Starosta: Podróżnik. *Fakty* 1985 nr 46; N. Kaplan: Przyspieszony kurs samotności. *Życie Lit.* 1986 nr 19; J. Karkoszka: Podróż dalekie i bliskie. *Tryb. Rob.* 1986 nr 195; M. Lalak: Wszystko jest w nas. *Nowe Książ.* 1986 nr 5; T.J. Żółciński: Opowiadania pisane w podróży. *Argumenty* 1986 nr 27. – [Rozmowy z Małolatem:] J. Domański: Inteligentny małolat. *Życie Lit.* 1988 nr 7; K. Niedzwiecki: Małolat u obczyźwiata. *Kultura* 1988 nr 12. – K. Koźniewski: Cudzołóstwo. *Wiad. Kult.* 1997 nr 28 [rec.: Szóste cudzołóztwo]

K.B.

SANDAUER Artur 1913-1989

Pseud.: A.S.; A. Sand.; Jerzy Sandecki.
Krytyk literacki, prozaik, tłumacz.

Urodzony 14 grudnia 1913 w Samborze; syn Adolfa (Abrahama) Sandauera, z zawodu zegarmistrza, działacza PPS, i Berty z domu Welker, właścicielki spółdzielni modniarskiej. Dzieciństwo spędził w Samborze, gdzie uczęszczał od 1923 do I Gimnazjum Klasycznego im. A. Mickiewicza; w 1931 zdał maturę. Debiutował w 1930 przekładem wiersza J.M. Heredia pt. „Pogrzeb”, opublikowanym w piśmie *Filomata* (nr 22); w piśmie tym zamieścił w następnym roku swój pierwszy szkic krytyczny poświęcony twórczości Wergiliusza pt. „Vergilius a my” (nr 27). Od 1931 studiował filologię klasyczną na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie; w 1936 uzyskał magisterium. W tym czasie nawiązał bliską znajomość z Brunonem Schulzem. W 1935-37 współpracował z Komunistyczną Partią

Zachodniej Ukrainy we Lwowie. Około 1936 zaczął publikować artykuły w polskojęzycznej prasie żydowskiej, m.in. w *Chwili*, w tygodniku polityczno-społecznym i literackim *Opinia* oraz w *Nowym Dzienniku*; ogłosił tu też kilka wierszy własnych i przekładów poetyckich z języka hebrajskiego. W 1937-39 mieszkał w Krakowie, gdzie odbywał praktykę nauczycielską, ucząc łaciny w Gimnazjum Hebrajskim im. Ch. Hilfsteina. Nawiązał współpracę z miesięcznikiem literacko-artystycznym *Nasz Wyraz* (1937-39) i tygodnikiem *Pion* (1938). Utrzymywał kontakty z literackim, plastycznym i teatralnym środowiskiem awangardy krakowskiej. Bywał w Warszawie, gdzie poznał Witolda Gombrowicza. W 1939 otrzymał dyplom nauczyciela szkół średnich w zakresie filologii klasycznej i historii starożytnej. Wybuch II wojny światowej zastał go w Samborze, stąd pojechał do Drohobycza i zatrzymał się u B. Schulza. Powróciwszy wrócić do zajętego przez ZSRR Samboru, uczył języka rosyjskiego w polskiej szkole średniej i na kursach dla poborowych. W okresie okupacji niemieckiej pracował początkowo jako urzędnik. Od grudnia 1942 przebywał w getcie, gdzie próbował organizować ruch oporu wśród młodzieży żydowskiej. Zagrożony denuncjacją ze strony Judenratu, opuścił getto i ukrywał się początkowo samotnie, a od czerwca 1943 wraz z matką i siostrą na peryferiach Samboru. W sierpniu 1944, po wyparciu wojsk niemieckich z tych terenów, przyjechał do Lwowa, następnie do Lublina, gdzie we wrześniu 1944 wstąpił do Wojska Polskiego i służył w Chełmie jako korespondent wojenny gazety 1. Korpusu Czołgów, *Pancerni* (tu m.in. opublikował kilka niepodpisanych wierszy). W grudniu 1944 został przeniesiony do działu kulturalno-oświatowego dziennika *Polska Zbrojna*. W tymże roku został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W maju 1945 został zdemobilizowany w stopniu podporucznika, po czym zamieszkał w Łodzi i zajął się twórczością literacką w zakresie prozy, krytyki i przekładu z literatury rosyjskiej, francuskiej, greckiej, a w latach późniejszych także hebrajskiej. Artykuły, recenzje, opowiadania, felietony i przekłady ogłaszał m.in. w tygodnikach *Odrodzenie* (1945-49), *Życie Literackie* (od 1945) oraz *Twórczość* (1946, 1950-56, 1962-69). W 1945 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Był też członkiem Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. W 1946 i 1948 przebywał w Paryżu, skąd przysyłał artykuły do *Odrodzenia* (1946). Nieprzyjęty w 1948 do tworzonej we Francji armii izraelskiej, powrócił do kraju. W tymże roku uzyskał doktorat z filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, na podstawie zbioru artykułów publikowanych uprzednio na łamach prasy literackiej pt. „Studia literackie z polskiej literatury współczesnej” (promotor prof. Juliusz Klei-

ner). Następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie objął kierownictwo działów poezji, prozy i krytyki w *Odrodzeniu*; ze stanowiska został zdymisjonowany po zjeździe ZLP w Szczecinie w 1949. W tym okresie zajmował się głównie pracą przekładową. Publikował m.in. w *Nowej Kulturze* (1951-62, z przerwami; tu w 1960 cykl pt. „Dzienniki podróżującego”), *Przeglądzie Kulturalnym* (1953-62; tu m.in. w 1955 cykl pt. „Z pamiętnika izraelskiego”). W 1955 przebywał przez kilka miesięcy w Izraelu, w celu zorganizowania uroczystości z okazji stulecia śmierci Adama Mickiewicza; w późniejszych latach odwiedzał tam kilkakrotnie rodzinę. W 1956 był przewodniczącym Komisji Kwalifikacyjnej ZLP. W 1957 zaczął publikować cykl szkiców krytyczno-literackich poświęconych współczesnym pisarzom polskim pt. „Bez taryfy ulgowej”, drukowany początkowo w paryskiej *Kulturze* (1957 nr 7/8, o Adolfie Rudnickim), a potem w prasie krajowej. Cykl ten jak i inne jego artykuły, dotyczące poszczególnych pisarzy i literatury współczesnej, budziły dyskusje polemiczne. W 1958-71 współpracował ze *Współczesnością*, w której zamieszczał liczne artykuły i recenzje (m.in. w 1965 cykl felietonów pt. „Złe o...”, w 1969 pt. „Wymiana na drobne”). W 1959 ożenił się z Erną Rosenstein, poetką i malarką. W 1959-60 jako stypendysta Fundacji Forda przebywał we Francji, gdzie nawiązał współpracę z pismami *Temps Modernes* i *Lettres Nouvelles*; publikował w nich artykuły na temat współczesnej literatury polskiej i przekłady utworów B. Schulza. W 1962 habilitował się na Uniwersytecie Warszawskim (UW) na podstawie rozprawy „Poeci trzech pokoleń” i od 1963 pracował na stanowisku docenta, a od 1974 profesora nadzwyczajnego w Instytucie Filologii Polskiej UW. W marcu 1964 był jednym z sygnatariuszy tzw. „Listu 34”, pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. Publikował liczne artykuły, szkice, recenzje i tłumaczenia wierszy na łamach m.in. *Polityki* (1963, 1968-70, 1977, 1980-89; tu m.in. w 1985 cykl pt. „Notatnik amerykański”, w 1988 „Raptularz radziecki”) i *Kultury* (1965-66, 1969-70, 1973-78, 1981-87; tu m.in. w 1973 cykl „Ogniem i mieczem”). Prowadził także wykłady na uniwersytetach zagranicznych, m.in. na Sorbonie w Paryżu, w Durham i Los Angeles, we Florencji, Wenecji i Bolonii. Współpracował z radiem i telewizją. Otrzymał wiele nagród, m.in. nagrodę Radia Wolna Europa za przekłady biblijne (1971), Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1975), Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II stopnia (1978), Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji I stopnia za publicystykę kulturalną (1979). W 1979 przeszedł na emeryturę, wykładając jeszcze na UW do 1981. Od 1980 należał do NSZZ „Solidarność”. W 1983 wstąpił do nowego ZLP. Został członkiem Narodowej Ra-

dy Kultury, powołanej przy Prezesie Rady Ministrów (1983-85 przewodniczący Zespołu Edukacji). W 1986 prowadził na UW gościnnie wykłady dotyczące „Biblii”. W 1987 wszedł w skład Fundacji Kultury Polskiej. W 1988 ustanowił poetycką nagrodę im. A. Świrszczyńskiej, której pierwszym laureatem został ksiądz Jan Twardowski. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1982) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1987), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1989). Zmarł 14 lipca 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Theokritos, twórca sielanki. Lw.: *Filomata* 1935, 84 s.

2. Śmierć liberała. Opowiadania. [Łódź:] Książka 1947, 185 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1949; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1958; wyd. 4 Kr.: WL 1967. Przedr. zob. poz. 13.

Zawartość: Śmierć liberała; Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością; Noc praworządności; Pamiętnik bezsensu; Radio; Sprawa godności.

Przełk. franc.: La mort du libéral. Paris 1958.

3. O jedności treści i formy. [Studium]. Powst. 1952-1953. Wyd. Kr.: WL 1957, 81 s. Przedr. zob. poz. 15, 18 (t. 2).

Zawartość: Praca i sztuka, czyli o rytmie; Dzieło sztuki jako wynik i wyraz pragnienia; Poznanie i sztuka; Podstawowe kategorie estetyczne – o sprawdzianach wartości artystycznej.

4. Poeci trzech pokoleń: Staff, Tuwim, Słonimski, Iwazskiewicz, Broniewski, Przyboś, Gałczyński, Jastrun. Wwa: PIW 1955, 196 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. Wwa: Czyt. 1962, wyd. 3 tamże 1966; wyd. 4 rozszerz. [Wwa:] LSW 1973, 297 s.; wyd. rozszerz. pt. Poeci czterech pokoleń. Kr. WL 1977, 369 s. Przedr. zob. poz. 18 (t. 1).

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Leopold Staff; Julian Tuwim; Od estetyzmu – do realizmu. (Rzecz o Jarosławie Iwazskiewiczu); Wiek zwycięstwa. (Rzecz o Antonim Słonimskim); Od romantyzmu do poezji proletariackiej. (Rzecz o przedwojennej poezji Władysława Broniewskiego); Esteta czy Scyta? albo Robotnik wyobraźni. (Rzecz o Julianie Przybosiu); Poeta „świętej powszedności”. (Rzecz o Konstantym Gałczyńskim); Czas oswojony. (Rzecz o Mieczysławie Jastrunie). — W wyd. 2 dodano: Filozofia Leśmiana; Skłócona z historią [dot. M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej]. — W wyd. 4 dodano: Pośmiertny tryumf Młodej Polski. (Rzecz o Bolesławie Leśmianie); O człowieku, który był diabłem. (Julian Tuwim po raz wtóry); Pawlikowska na tle prądów kulturalnych epoki; Syn ognia – syn ziemi. (Julian Przyboś po raz wtóry); O Gałczyńskim – tym razem ... bez taryfy ulgowej. Upiory, półsen, muzyka. (Rzecz o Józefie Czechowiczu). — pominięto: Skłócona z historią. — W wyd. pt. „Poeci czterech pokoleń” dodano: Polskie carmen figuratum. (Jeszcze o Julianie Przybosiu); Poezja rupieci. (Rzecz o Mironie Białoszewskim); Teatr Osobny Mirona Białoszewskiego; Pogodzona z historią. (Rzecz o Wisławie Szymborskiej); Głos dzielony na czworo. (Rzecz o Zbigniewie Herbertcie); Poezja tragicznego ładu. (Rzecz o Tadeuszu Śliwaku); Ernest Bryll – klasa, naród, pokolenie

5. *Moje odchylenia (mętniackie, kosmopolityczne, formalistyczne). [Artykuły i szkice].* Kr.: WL 1956, 243 s.

Zawartość: Od autora; Zamiast przedmowy. — I. Odchylenie mętniackie, czyli spór o realizm (1945-1947): Komentarz historyczny; Niedyskrecje literackie. — A. Spór o literaturę piękną (1945): Możliwości nowej prozy; Zawile (I); Zawile (II); Odpowiedź na monolog. — B. Intermezzo klasyczne (1945): Nieco filologii (I); Nieco filologii (II); Dialogi z umarłymi. — C. Spór o krytykę; Komentarz historyczny; Uwagi o metodzie krytycznej; Geniusz nie zrealizowany; Filozofia Leśmiana [poz. 4]; Szekspir był ssakiem; Czas — to pieniądz; Zmowa literatów. — II. Odchylenie kosmopolityczne, czyli spojżenia na Zachód (1947-1948): Komentarz historyczny; Konstruktyny nihilizm. Zarys poetyki Pawła Valéry; Parę uwag o egzystencjalizmie; Dywagacje o Francji; Kierunki literackie we Francji. — III. Odchylenie formalistyczne, czyli spór o socrealizm (1949-1956): Komentarz historyczny; Niebezpieczeństwa wulgaryzacji; Przeciw literaturze oportunistycznej; O typowości i schematyzmie; Szopen był, niestety, muzykiem...; Między przypadkowością a schematyzmem; O przypadku psychologicznym; Jak pisać podręczniki?; List otwarty o podręcznikach do prof. Kazimierza Wyki; O nieporozumieniach ideologicznych w naszej krytyce; O bohaterskim oportunizmie; Jak widzieć współczesną polską sztukę rewolucyjną?

6. *W 2000 lat później. Pamiętnik izraelski.* Wwa: Czyt. 1956, 127 s.

Wrażenia z pobytu w Izraelu w 1955.

7. *Bez taryfy ulgowej.* [Szkice]. Wwa: Czyt. 1959, 162 s. Wyd. nast.: [wyd. 2 rozszerz.] pt. Dla każdego coś przykrego. Kr.: WL 1966, 366 s., wyd. 3 zmien. pt. Bez taryfy ulgowej także 1974, 236 s. Przedr. zob. poz. 18 (t. 3), 20 (t. 3).

Zawartość: Bez taryfy ulgowej; O pewnej nagrodzie; O ewolucji sztuki narracyjnej w XX w.; Szkoła nierzeczywistości i jej uczeń [W. Gombrowicz]; Początek, świętość i upadek rodziny Młodziaków [dot. W. Gombrowicz; Ferdynurke]. — W wyd. [2 rozszerz.] dodano: Rzeczywistość zdegradowana; O Galczyńskim, tym razem... bez taryfy ulgowej. Dwa portrety z dwoma nieporozumieniami [poz. 4]; Witold Gombrowicz — człowiek i pisarz; Żle o... cenzurze i krytyce: I. Żle o cenzurze; II. Żle o krytyce; Żle o krytyce „etapowej”; Żle o krytyce pseudonaukowej; Żle o krytyce irracjonalistycznej; Żle o krytyce środowiskowej; Żle o tłumaczeniach archaizujących; Żle o tłumaczeniach umiastających; Żle o krytyce specjalistycznej. — Aneks: Sprawa „Bez taryfy ulgowej”; Trzy razy „nie!”; Sprawa Schulza; Wojna o Schulza; List do Dyrekcji Polskiego Radia; Odpowiedź na list Ryszarda Matuszewskiego; Sprawa Gombrowicza; Wprowadzenie Gombrowicza; Filisterskie rozważania; Porozumienia i nieporozumienia; Sprawa krytyki; Polowania ciąg dalszy; Iskający. — W wyd. 3 dodano: w części Żle o...: Żle o stosunkach Wschód — Zachód, w części Polemiki wokół cyklu Żle o...: Rozprawa z kibicem.

8. *Zapiski z martwego miasta. Autobiografia i parabiografia.* Wwa: Czyt. 1963, 130 s. Przedr. zob. poz. 13.

Zawartość: I. Polityka i sztuka. (Autobiografia): Konflikty rodzinne; Lwów i pierwsze kontakty polityczne; Kraków — Warszawa i pierwsze kontakty artystyczne. — II. Urywki z pamiętników Mieczysława Rosenzweiga. (Parabiografia): Wstęp; Miłość; Wrzesień; Patriota nr 1; Patriota nr 2 — III. Kanały. (Autobiografia): Mity terenowe; Drugie wcielenie Brochwicza; Śmierć pradziadka; Czerwony języczek; Moje debiuty. — IV. Sen na strychu; Odejście narodu.

9. *Stanowiska wobec.* [Szkice]. Kr.: WL 1964, 124 s.

Zawartość: Stanowiska wobec... literatury antycznej i międzywojennej; Teokryta; Leśmiana; Prozy awangardowej lat międzywojennych; „Ferdynurke” [W. Gombrowicz]; — ...literatury lat 1944-48: Wazyka; Przybosis; Jastruna; Jastruna po raz drugi; Bienkowski; Hertz; Borowski. — ...literatury lat 1957-62: Leopolda Buczkowskiego; [A.] Schwartz-Barta; [A.] Robbe-Grilleta. — ...siebie: Autokomentarz; Książka nie napisana; Legenda o krytyku.

10. *Samobójstwo Mitrydatesa. Eseje.* Wwa: Czyt. 1968, 190 s.

Zawiera z poz. 4: Pośmiertny tryumf Młodej Polski; O człowieku, który był diabłem; Pawlikowska na tle prądów kulturalnych epoki; Poezja rupieci. — oraz: Samobójstwo Mitrydatesa: Wstęp; Wiek dziewiętnasty; Wiek dwudziesty; Zakończenie.

11. *Liryka i logika. Wybór pism krytycznych.* Wwa: PIW 1969, 422 s. Wyd. 2 także 1971.

Zawartość: Przedmowa. — O nową krytykę; Filozofia Leśmiana [poz. 4]; Konstruktyny nihilizm [poz. 5]; O nową prozę; O ewolucji sztuki narracyjnej w XX w. [poz. 7]; Rzeczywistość zdegradowana [poz. 7]; O nową kulturę polską; Początki, świętość i upadek rodziny Młodziaków [poz. 7]; Witold Gombrowicz — człowiek i pisarz [poz. 7]. — Dwaj tradycjonalisci: Pośmiertny tryumf Młodej Polski [poz. 4]; Ernest Bryll — klasa, naród, pokolenie [poz. 4]. — Dwaj awangardiści: Esteta czy Scyta? albo Robotnik wyobraźni [poz. 4]; Poezja rupieci [poz. 4]. — Dwaj poeci masowi: Od romantyzmu do poezji proletariackiej [poz. 4]; O Galczyńskim — tym razem bez taryfy ulgowej [poz. 4]. — O nową teorię literatury; Samobójstwo Mitrydatesa [poz. 10]; Na przykład Szymborska.

12. *Przyboś.* [Szkic]. Życiorys i bibliogr. oprac. I. Smolka. Wwa: Ag. Aut. „Dom Książki” 1970, 64 s.

13. *Proza.* Kr.: WL 1971, 207 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1974; wyd. 3 uzup. Wwa: Czyt. 1983, 217 s.

Zawartość: Śmierć liberała [poz. 2]; Zapiski z martwego miasta [poz. 8; tu nado w wyd. 3 w części Urywki z pamiętników Mieczysława Rosenzweiga rozdz.: Konferencja nauczycielska].

14. *Matecznik literacki.* Kr.: WL 1972, 138 s.

Zawartość: O Norwidzie: Wiersz o głuchocie; Jam jest Bóg zabity”; Pasa św. Fortepianu. — O Leśmianie: Poezja twórczych potęg przyrody. — O Przybosis: Syn ognia — syn ziemi [poz. 4]; Polskie carmen figuratum [poz. 4]; Przemówienie pośmiertne; Korespondencja [12 listów J. Przybosis do A.S. z 1946-1970]. — O Czechowiczu: Upiory, półsen, muzyka [poz. 4]. — O Białoszewskim: Teatr Osobny [poz. 4]. — O Joycie: James Joyce — sytuacja i poetyka. — O Antonionim: Zstąpienie Eneasa do piekieł.

15. *Teoria i historia. Pisma o sztuce.* Kr.: WL 1973, 151 s.

Zawartość: Od autora. — Teoria: O jedności treści i formy [poz. 3]; Mała estetyka. — Historia: O ewolucji sztuki narracyjnej w XX w. [poz. 7]; Samobójstwo Mitrydatesa [poz. 10]. — Zakończenie.

16. *Bóg, Szatan, Mesjasz i ...?* [Eseje oraz tłum. „Księgi Rodzaju”]. Kr.: WL 1977, 295 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 przejr. 1979; wyd. 3 1983. Przedr. zob. poz. 18 (t. 2). Por. Przekłady poz. 29.

Zawartość: Od autora. — Księga Rodzaju: Powstanie „Księgi Rodzaju”; Biblia i słowo; O niniejszym tłumaczeniu. — Przekład Księgi Rodzaju. — Biblia na wspak czytana: Wstęp; Synowie Cadoka i kapłani wyżyn; Polityka kapłańska jerozolimskiego a pierwsze rozdziały „Księgi Samuela”; Trzej syno-

wie żon nie kochanych i umiłowany bękart; Polityka dworu Dawidowego a „Księga Rodzaju”; Zakończenie. Literatura i nieskończoność. — Biblia pogańska: Wstęp. Biblia i antypowieść; Dwie opowieści o grzechu pierworodnym; Próba rekonstrukcji pramitu; Demon zdegradowany; Zakończenie. Demon ucivilizowany. — Dwa początki i dwa końce świata. — Zmacona systematyka rodzaju ludzkiego. — Mit na początkowym tle: Mit na tle krajobrazu, obyczaju, historii, archetypu. — Bóg, Szatan, Mesjasz i ...? : Dzieje Boga; Dzieje Szatana; Dzieje Mesjasza; ?.

Przeł. ang.: God, Satan, Messiah and [Przeł.] R. Keller. Cambridge, Massachusetts 1981.

17. Białoszewski. [Szkiec]. Powst. ok. 1978.

Oryginał w rękopis. Rozdz. 1 i bibliogr. autorstwa A. Bałakiera. Przeł.: ang.: [Przeł.] A. Czarniawski. Wwa: Ag. Aut. 1979, 79 s., — franc.: [Przeł.] T. Christiaens, A. Kosko. Wwa: Ag. Aut. 1978, 71 s.

18. Zebrane pisma krytyczne. T. 1-3. Wwa: PIW 1981.

T. 1. Studia o literaturze współczesnej, 638 s.

Zawartość: I. Poeci czterech pokoleń. (Z półwiecza poezji polskiej 1918-1968) [poz. 4]; Poeci międzywojenni: Evolucja polskiej poezji międzywojennej; Leopold Staff; Pośmiertny tryumf Młodej Polski. (Rzecz o Bolesławie Leśmianie; Julian Tuwim; O człowieku, który był diabłem. (Julian Tuwim po raz wtóry); Wiek zwycięstwa. (Rzecz o Antonim Słonimskim); Od estetyzmu do realizmu. (Rzecz o Jarosławie Iwaszkiewiczu); Pawlikowska na tle tradycji kulturalnych epoki; Od romantyzmu do poezji proletariackiej. (Rzecz o Władysławie Broniewskim); Esteta czy Scyta? albo Robotnik wyobraźni. (Rzecz o Julianie Przybysiu); Syn ognia – syn ziemi. (Julian Przybysz po raz wtóry); Poeta „świętej powszedniości”. (Rzecz o Konstantym Gałczyńskim); O Gałczyńskim – tym razem... bez taryfy ulgowej. (Dwa portrety z dwoma nieporozumieniami); Czas oswojony. (Rzecz o Mieczysławie Jastrunju); Upiory, półsen, muzyka. (Rzecz o Józefie Czechowiczu); — oraz: Od stylizacji do żarliwości. (Rzecz o Annie Świrszczyńskiej). — II. Poeci powojenni. Evolucja polskiej poezji 1945-1968; z poz. 4: Poezja rupieci. (Rzecz o Mironie Białoszewskim); Teatr Osobny Mirona Białoszewskiego; Pogodzona z historią. (Rzecz o Wisławie Szymborskiej); Głos dzieleny na czworo. (Rzecz o Zbigniewie Herbertcie); Poezja tragicznego tańca. (Rzecz o Tadeuszu Śliwiaku); Ernest Bryll – klasa, naród, pokolenie; — oraz: Samotność z dalekopisem. (Rzecz o Kazimierzu Hoffmannie). — Szkice o Leśmianie; Filozofia Leśmiana. (Eksperyment krytyczny) [poz. 4]; Poezja twórczych potęg przyrody [poz. 14]. — O poezji Pawła Valéry: Konstruktywny nihilizm [poz. 5]. — O prozie Schulza i Gombrowicza: Rzeczywistość zdegradowana. (Rzecz o Brunonie Schulzu) [poz. 7]; Witold Gombrowicz – człowiek i pisarz [poz. 7]; Schulz i Gombrowicz, czyli literatura głębin. (Próba psychoanalizy).

T. 2. Studia historyczne i teoretyczne, 545 s.

Zawartość: Studia bibliistyczne: Bóg, Szatan, Mesjasz i...? [poz. 16]. — Studia o literaturze klasycznej: „Agamemnon” Ajschylosa; „Edyp królem” Sofoklesa; Wprowadzenie do Aristofanesa; „Sielanki” Teokryta; Wprowadzenie do Lukrecjusza. — Studia teoretyczne: O jedności treści i formy [poz. 3]; Mała estetyka; O ewolucji sztuki narracyjnej w XX w. [poz. 7]; Samobójstwo Mitrydataesa [poz. 10]; Liryka i logika [przedm. do poz. 11]; Śmiech i uśmiech.

T. 3. Pomniejsze pisma krytyczne i publicystyka literacka, 869 s.

Zawartość: Interpretacje: [dot. C.K. Norwida:] Wiersz o głuchocie [poz. 14]; „Jam jest Bóg zabity!” [poz. 14]; Pasja św. Fortepianu [poz. 14]; Wyprawa trzecia; Norwid o Żydach polskich; Szkoła samobójców; — [dot. B. Leśmiana:] Przyroda jako „ten trzeci”; „Przypiew” — poemat o antynomiach przyrody; „Stodola” — wiersz przedreligijny; Przerzutnia a nieskoń-

czoność; „Zielony dzban” — antyrezurekcyjny wiersz o zmarłych wstaniu; — [dot. J. Przybysia:] Polskie „carmen figuratum” [poz. 4]; Śmierć i róża; — Interpretacja Schulza. — Recenzje. — Publicystyka literacka: Moje odchylenia. Publicystyka 1945-1956 [poz. 5]; — Bez taryfy ulgowej. Publicystyka 1956-1963. — Z poz. 7: I. Cykl „Bez taryfy ulgowej”. Bez taryfy ulgowej; O pewnej nagrodzie; Szkoła nieręczystości i jej uczeń. (Esej krytyczny, osnuty na tle I części „Ferdurdyrki” Gombrowicza); Początki, świetność i upadek rodziny Młodziajków. (Esej krytyczny, osnuty na tle II części „Ferdurdyrki” Gombrowicza); — II. Polemiki wokół cyklu „Bez taryfy ulgowej”: Trzy razy „Nie!”; Filisterskie rozważania; Porozumienia i nieporozumienia. — III. Cykl „Złe o...”; — IV. Polemiki wokół cyklu „Złe o...”; — Inne polemiki: W sprawie „Bez taryfy ulgowej” po latach; Recenzje i logika; Nieporozumienia; Dla kogo jestem nudny?; Mniej teologii, więcej tekstologii; Antynomie awangardy; Siódme przykazanie; O mój Antoninie, rozwijaj się!; Jak fałszować teksty, czyli moralność p. [I.] Dąb-skiej; Karty na stół; — Felietony i wywiady: [Felietony:] Wprowadzenie Schulza (I); Wprowadzenie Schulza (II); Wprowadzenie Gombrowicza; Ich dwóch [B. Schulz, W. Gombrowicz] i ja jeden; Piosenkarzom ku uwadze; „Całe szczęście, że on w sobotę stoi...”; — [Wywiady:] Nic ciekawego! Same cytaty! Rozm. R. Samsel; Od awangardy do akademizmu. Rozm. A. Budzyński; Jeszcze raz bez taryfy ulgowej. Rozm. C. Marrodan; — [Felietony:] Mniej czytającej; O sobie. — Juwenilia: Na śmierć Leśmiana; Szkoła mitologów; „Ferdurdyrku” po raz pierwszy; Powieść o udawaniu [dot. W. Gombrowicz: Ferdurdyrka].

19. O sytuacji pisarza polskiego pochodzenia żydowskiego w XX wieku. Rzecz, którą nie ja powinienem być napisać ... Wwa: Czyt. 1982, 96 s. Przedr. zob. poz. 20 (t. 3).

Zawartość: I. Prehistoria zagadnienia: Sprzecyzowanie tematu; Geneza antysemityzmu; Stosunek do Żydów w dawnej Polsce; — II. Żydzi w Polsce w XX wieku: Przed pierwszą wojną światową; W Polsce międzywojennej; Żydzi – Polacy i ich kulturalne znaczenie; — III. Literatura międzywojenna: Julian Tuwim, czyli Żyd-allosemita; Antoni Słonimski, czyli postępowi umiarkowani; Bruno Schulz, czyli pisarz polski o podświadomości starotestamentowej; — IV. Żydzi w literaturze czasu okupacji: „Wielki Tydzień” Jerzego Andrzejewskiego, czyli dwie redakcje jednego utworu; Czesław Miłosz, czyli poczucie współodpowiedzialności za zagładę; Mieczysław Jastrun, czyli powieść „marana”; — V. Lwów 1939-1941, Front wschodni: Pierwsze lata Polski Ludowej; Odrodzenie przez Syberię [dot. L. Szenwalda]; Awangardzista w mundurze [dot. A. Wazyka]; „Wściekli czerwoni encyklopedyści” [dot. członków red. „Kuznicy”]; — VI. Na międzynarodowej szachownicy: Kultura pod podwójnym mecenatem: Pośmiertne życie żydostwa polskiego; Spod mecenatu krajowego pod – zachodni; — VII. Tematyka żydowska w literaturze powojennej: Piewka pięknie ginących [A. Rudnicki]; Piewka brzydki mówiących [J. Strykowski]; Autor! Autor! [dot. A.S.].

20. Pisma zebrane. T. 1-4. Wwa: Czyt. 1985.

T. 1. Studia o literaturze współczesnej, 679 s.

Zawartość jak w poz. 18 (t. 1), — oraz eseje: Rilke; Sztuka po końcu sztuki.

T. 2. Studia historyczne i teoretyczne, 568 s.

Zawartość jak w poz. 18 (t. 2), — oraz eseje: Immanuel w Księdze Izajasza; Podpatrywanie twórczych tajników przyrody.

T. 3. Publicystyka, 545 s.

Zawartość: [działy z poz. 18 (t. 3)]; — oraz: Moje odchylenia (1945-1956) [poz. 5]; Bez taryfy ulgowej (1956-1963) [poz. 7]; O sytuacji pisarza polskiego pochodzenia żydowskiego [poz. 19].

T. 4. Pomniejsze pisma krytyczne, 475 s.

Zawartość: [działy z poz. 18 (t. 3)]; Interpretacje [tu dodano:] Świdryga i Midryga, — Recenzje [dodano 2], — Polemiki [tu dodano:] „Rozruszanie” poezji polskiej; Rachunki i aktualność. — Ingerencje w aktualność: „Danse macabre à la polonaise”; „Środowisko”; Odnaleźć poczucie rzeczywistości [wywiad, rozm. E. Sabelanka]; Ot i kłopot... [dot.: K. Wojtyła: Poezje i dramaty]; Uderz w stół... [polem. z: S. Barańczak: Samobójstwo sandauerizmu]; Tak myślę...; List do redakcji „Gazety Krakowskiej”; Pozytki z Gombrowicza; Szkoła to nudziarstwo...; Mimowolny sojusznik [polem. m.in. z: S. Burkotem]. — [Działy z poz. 18 (t. 3)]; Felietony i wywiady [dodano felietony:] „Nie czy, lecz po co *z matki obcej”. (Próba psychoanalizy Adama Mickiewicza); „Polonizmy”, — Juwenilia [tu dodano:] Nowoczesna poezja dla dzieci.

21. Byłem... [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1991, 149 s.

Zawiera wspomnienia A.S. z 1913-1968 oraz relacje matki, B. Sandauer, i siostry, I. Sandauer-Glanz.

22. Trójca nowoczesnych. Kr.: Wydawn. Miniatura [1991], 352 s.

Zawartość: Bruno Schulz: Rzeczywistość zdegradowana [poz. 7]; Bruno Schulz, pisarz polski o podświadomości biblijnej (I), (II); Piękne dzielnice a getto. Wprowadzenie Schulza (I), (II) [poz. 18]; Wojna o Schulza [poz. 7]. — Witold Gombrowicz: Witold Gombrowicz — człowiek i pisarz [poz. 7]; „Ferdynurke” po raz pierwszy [poz. 18]; Powieść o udawaniu [poz. 18]; Gombrowicz a polityka; Dzieje bogatej przyjaźni; Wprowadzenie Gombrowicza [poz. 18]; „Polska formuła”, — Schulz i Gombrowicz, czyli literatura głębin [poz. 18 (t. 1)]. — Stanisław Ignacy Witkiewicz i ciąg dalszy. Sztuka po końcu sztuki [poz. 20 (t. 1)].

Przekłady

1. W. Majakowski: Dobrze! Poemat październikowy. Tłum. powst. 1943-1944. Wyd. z przedm. S. Pollaka Wwa: KiW 1952, 159 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [!] Wwa: PIW 1979, wyd. [3] Wwa: WAiF 1987. Przedr. zob. poz. 33.

Pierwsza wersja przekł. powst. na podstawie tekstu zachowanego w pamięci A.S. w okresie ukrywania się podczas okupacji niem.

Wyd. osob. fragm. z przedm. ... [Łódź:] Książka 1945, 69 s.

Adapt. teatr.: Udratyzowała: K. Berwińska. Insc.: W. Krasnowiecki. Wyst. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1948. Wyd. z przedm. L. Gomolickiego. Wwa: KiW 1949, 59 s.

2. W.G. Jan: Dżengis-Chan. Powieść z życia dawnej Azji. (XIII wiek). [Wwa:] Czyt. 1948, 325 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1949; wyd. 3 Wwa: MON 1958, 332 s.

Przekł. podp.: Jerzy Sandecki.

3. M. Gorki: [Dziwiąty] 9 stycznia. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1949, 59 s. Wyd. 2 także 1950. Przedr. w: M. Gorki: Opowiadania; Matka. (Wybór dzieł. T. 1). Wwa 1954.

4. L. Aragon: Komuniści. Luty-wrzesień 1939. [Powieść]. Przel.: ..., R. Matuszewski. [Wwa:] Czyt. 1950, 243 s.

W przekł. A.S. rozdz. 12-26.

5. M. Gorki: Klim Samgin. (Czterdzieści lat). [Powieść]. T. 1-3. Wwa: KiW 1950, 596 + 712 + 422 s. Przedr. pt. Życie Klimy Samgina. (Czterdzieści lat). Cz. 1-3 w: M. Gorki: Pisma wybrane. T. 11-13. Wwa: PIW 1957.

6. W. Majakowski: Ognisty rumak. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 16 s.

7. A. Czechow: Trzy siostry. Dramat w 4 aktach. Wwa: PIW 1951, 136 s. Wyst. Łódź, T. Nowy, 1961. TV 1968. Przedr. zob. poz. 12 (t. 2).

8. A. Czechow: Wiśniowy sad. Komedja w 4 aktach. Wwa: PIW 1951, 115 s. Wyst. Kr., Stary T. 1954. TV 1972. Przedr. zob. poz. 12 (t. 2).

9. W. Majakowski: Satyry. Wybrał i przeł. ... [Wwa:] PIW 1952, 93 s. Przedr. zob. poz. 33.

10. F.C. Weiskopf: Nędza i wielkość naszych dni. Anegdota. 1933-1947. Wwa: KiW 1952, 117 s.

11. A. Czechow: Czajka. [Utwór dramatyczny w 4 aktach]. Przekł. powst. przed 1953. Druk zob. poz. 12 (t. 1). Wyst. pt. Mewa. Łódź, T. im. S. Jarczaka 1954. TV 1967. Przedr. w: Antologia dramatu rosyjskiego. [T. 2]. Wwa 1954.

12. A. Czechow: Utwory dramatyczne. T. 1-2. Wwa: PIW 1953, 373 + 338 s.

T. 1: Łabędzia pieśń (Kolchas). Szkic dramatyczny w 1 odsłonie [poz. 22]; Iwanow, Dramat w 4 aktach [poz. 23]; Niedźwiedź. Krotochwila w 1 akcie [poz. 24]; Oświadczyzny. Krotochwila w 1 akcie [poz. 16]; Tragik mimo woli. (Z życia na letniku). Krotochwila w 1 odsłonie [poz. 28]; Wele. Scena w 1 odsłonie [poz. 34]; Jubileusz. Krotochwila w 1 akcie [poz. 15]; Czajka. Komedja w 4 aktach [poz. 11]; Wujaszek Wania. Sceny z życia na wsi w 4 odsłonach [poz. 13].

T. 2: Trzy siostry. Dramat w 4 aktach [poz. 7]; O szkodliwości tytoniu. Scena — monolog w 1 odsłonie; Wiśniowy sad. Komedja w 4 aktach [poz. 8]; Kusy. Komedja w 4 aktach [poz. 35]; Przy trakcie. Szkic dramatyczny w 1 odsłonie [poz. 20].

13. A. Czechow: Wujaszek Wania. [Sztuka w 4 aktach]. Wyst. Wwa, T. Pol., 1953. Druk zob. poz. 12 (t. 1). TV 1971. Przedr. w: Antologia dramatu rosyjskiego. [T. 2]. Wwa 1954.

14. Teokryt: Sielanki. Przel. i oprac. [oraz wstępem opatrzył] ... Wwa: PIW 1953, 122 s. Wyd. nast. także; wyd. 2 1969, wyd. 3 1973, wyd. 4 1981.

15. A. Czechow: Jubileusz. Krotochwila w 1 akcie. Druk zob. poz. 12 (t. 1). Wyst. łącznie z A. Czechow: Oświadczyzny. Gnieszno, T. im. A. Fredry 1954. TV 1971.

16. A. Czechow: Oświadczyzny. Krotochwila w 1 akcie. Druk zob. poz. 12 (t. 1). Wyst. łącznie

z A. Czechow: Jubileusz. Gniezno, T. im. A. Fredry 1954. TV 1971.

17. W. Majakowski: Łaźnia. Dramat w 6 obrazach z cyrkiem i fajerwerkiem. Wyst. Łódź, T. Nowy 1954. Wyd. Wwa: PIW 1956, 77 s. Przedr. zob. poz. 33 oraz w: W. Majakowski: Utwory sceniczne. Wwa 1985.

18. Arystofanes: Żaby. [Komedial]. Przel. i oprac. ... Wwa: PIW 1956, 126 s. Wyst. Łódź, T. Nowy, 1961. Przedr. zob. poz. 31, 32.

19. W. Majakowski: Wiersze dla dzieci. Przel.: W. Broniewski, ..., A. Stern. Wwa: NK 1956, 60 s.

20. A. Czechow: Przy trakcie. Szkic dramatyczny w 1 odsłonie. Druk zob. poz. 12 (t. 2). TV 1959. Wyst. łącznie z A. Czechow: Jubileusz; Łabędzia pieśń; Wesele. Słupsk, T. Muz. 1979.

21. W. Majakowski: Misterium Buffo. Przel.: ..., A. Stern. Wyst. Opole, T. 13 Rzędów 1960.

22. A. Czechow: Łabędzia pieśń. Szkic dramatyczny w 1 odsłonie. Druk zob. poz. 12 (t. 1). TV 1961. Wyst. łącznie z A. Czechow: Jubileusz; Przy trakcie; Wesele. Słupsk, T. Muz. 1979.

23. A. Czechow: Iwanow. Dramat w 4 aktach. Druk zob. poz. 12 (t. 1). Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1963. TV 1979.

24. A. Czechow: Niedźwiedź. Krotochwila w jednym akcie. Druk zob. poz. 12 (t. 1). Wyst. łącznie z M. Gogol: Ożenek. [Przel.] J. Tuwim. Bydg., T. Pol. 1963.

25. Eurypides: Elektra. [Tragedial]. Przel. i oprac. ... Wwa: PIW 1963, 73 s. Wyst. łącznie z: Arystofanes: Żaby [przel. A.S.] oraz Ajschylos: Agamemnon [przel. S. Srebrny] Wwa, T. Nar. 1963. TV 1968. Przedr. zob. poz. 32.

26. Arystofanes: Chmury. [Komedial]. Wwa: Czyt. 1964, 134 s. Wyst. jako fragm. insc. pt. Raj leniuchów, czyli demokracja ateńska. Bydg., T. Pol. 1980. Przedr. zob. poz. 31, 32.

27. Arystofanes: Ptaki. [Komedial]. Przel. i oprac. ... Wwa: PIW 1965, 123 s. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1975. Przedr. zob. poz. 31, 32.

28. A. Czechow: Tragik mimo woli. Krotochwila w 1 odsłonie. Druk zob. poz. 12 (t. 1). TV 1974. Wyst. łącznie z A. Czechow: Jubileusz; Łabędzi śpiew [właśc. tytuł: Łabędzia pieśń] pt. Tragik mimo woli. Tor., T. im. W. Horzycy 1991.

29. Księga Rodzaju. Przekł. i komentarz ... *Lit. na Świecie* 1974 nr 3 s. 4-177. Przedr. w: Bóg, Szatan, Mesjasz i ...? Zob. Twórczość poz. 16. Przekł. rozdz. 2-50.

30. Sofokles: Edyp królem. *Lit. na Świecie* 1976 nr 1 s. 10-55. Wyst. Wwa, T. Studio 1977. Przedr. zob. poz. 32.

31. Arystofanes: Komedie wybrane. Przel.: ..., S. Srebrny. Wybór i oprac.: R. Turasiewicz. Kr.: WL 1977, 527 s.

W tłum. A.S.: Chmury [poz. 26]; Ptaki [poz. 27]; Żaby [poz. 18].

32. Dramaty greckie. Wybór w przekł. i oprac. ... Wwa: PIW 1977, 411 s.

Zawartość: Ajschylos: Agamemnon; Sofokles: Edyp królem [poz. 30]; Eurypides: Elektra [poz. 25]; Arystofanes: Chmury [poz. 26], Ptaki [poz. 27], Żaby [poz. 18].

33. Majakowski w przekładach Artura Sandaue-
ra. Wwa: Czyt. 1977, 279 s.

Zawartość: Dobrze! [poz. 1]; Satyry [poz. 9]; Łaźnia [poz. 17].

34. A. Czechow: Wesele. Scena w 1 odsłonie. Druk zob. poz. 12 (t. 1). Wyst. łącznie z A. Czechow: Jubileusz; Łabędzia pieśń; Przy trakcie. Słupsk, T. Muz. 1979.

35. A. Czechow: Kusy. Komedial w 4 aktach. Druk zob. poz. 12 (t. 2). Wyst. Wwa, T. Pol. 1980.

36. R.M. Rilke: Poezje. Wybór, tłum. i wstęp ... Wwa: PIW 1983, 265 s. Wyd. 2 rozszerz. także 1987, 282 s.

37. J.W. Goethe: Faust. Tragedii część pierwsza. Przel. i przedm. oraz przyp. opatrzył ... Kr.: WL 1987, 206 s.

38. Poeci rosyjscy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 140 s.

Zawiera przekłady wierszy autorów: A. Błok, M. Cwietajewa, S. Jesienin, A. Kuszner, W. Majakowski, O. Mandelstam, B. Pasternak, A. Tarkowski.

39. R.M. Rilke: Ogrojec oliwny. Wiersze wybrał J. Baran. [Kr.: Miniatura [ok. 1993], 26 s.

40. R.M. Rilke: Wiersze samotne. Przel.: B. Antochewicz, M. Jastrun, ... Wybrała: K. Turkiewicz-Suchanowska. Kr.: Miniatura 1993, 64 s.

Prace redakcyjne

1. W. Majakowski: Wybór wierszy. Dokonał wy-
boru i wstępem zaopatrzył ... Wwa: NK 1953,
182 s.

Tu m.in. przekł. A.S.

2. M. Białoszewski: Obroty rzeczy. Wiersze. Wy-
boru dokonał ... Wwa: PIW 1956, 138 s. Wyd. 2
także 1957. Przedr. w: M. Białoszewski: Utwory
zebrane. T. 1. Wwa 1987.

3. P. de Ronsard: Poezje. Wybrał, oprac. i wstęp-
em opatrzył ... Tłum.: L. Staff, M. Wroncka,
L.E. Stefański. Wwa: PIW 1956, 125 s. Wyd. 2 tam-
że 1969.

4. J. Wit: Wiersze wybrane. Wybór i przedm. ...
Wwa: Czyt. 1959, 155 s.

5. L. Staff: Wybór poezji. Wybór i wstęp ...
Wwa: PIW 1960, 137 s.

6. Od ojczyzny do syncyzyny. [Widowisko telewizyjne]. Wstęp, układ i wybór tekstów ... TV 1983.

Zob. też Przekłady poz. 9, 14, 18, 25, 27, 29, 32, 36, 37.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1979, 1988. — Wywiady zob. Twórczość poz. 18 (t. 3), poz. 20 (t. 4), oraz: Nic świętego. Rozm. K. Nastulanika. *Polityka* 1966 nr 3, przedr. w: K. Nastulanika: Sami o sobie. Wwa 1975; Nie ma talentów — wszyscy są zdolni. Rozm. T. Krzemiń. W. T. Krzemiń: Znajomi nieznajomi. Wwa 1977; Odnaleźć poczucie rzeczywistości. Rozm. E. Sabelanka. W: Gwałt i perswazja. Wwa 1983, przedr. w: E. Sabelanka: W kregu wywiadów. Pozn. 1987; Sztuka i tajemnica. Rozm. J. Baran. W: J. Baran: Autor! Autor! Wwa 1986, przedr. w: Śnił mi się Artur Sandauer. Kr. Centrum Kultury Żyd. 1992, 158 s.; Pisarz uprawiający krytykę. Rozm. M. Wawrzkiwicz. *Poezja* 1987 nr 2.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (Z. Macużanka). — LP XX w. (A. Lam). — LP* po 1939 (W. Głowala) wg. — J. Wróbel. Kalendarium życia i twórczości A.S. W: Śnił mi się Artur Sandauer. Kr. 1992.

[Śmierć liberała.] K. Brandys. Opowiadania behawiourysty. *Kuźnica* 1947 nr 49, przedr. w tegoż: Wspomnienia z teraźniejszości. Wwa 1959; J. Ziomek. *Zeszyt Wrocławski* 1947 z. 3; S. LiCHAŃSKI: Spowiedź liberała. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 2; K. Wyka: Wszystkie lata okupacji. W tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948, 1974, 1989, przedr. w tegoż: Szkice literackie i artystyczne. T. 2. Kr. 1956. — M. Brozek. *Pam. Lit.* 1954 z. 3 [rec. przekł. Teokryt. Sielanki]. — [Poeci trzech pokoleń.] W. Szymański: Szkice S. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 28; J. Lipski: O urochach śmiałej hipotezy. *Kronika* 1956 nr 4; R. Matuszewski: O poezji dwudziestolecia. *Nowa Kult.* 1956 nr 5, przedr. pt. Poezja dwudziestolecia w oczach krytyka w tegoż: Dowiadcznienia i mity. Wwa 1964; W. Natanson: Siedem portretów literackich. *Kamena* 1956 nr 1; J. Preger: Na marginesie „Poetów trzech pokoleń”. *Życie Lit.* 1956 nr 18; J. Sławiński: Sztuka pisania o poezji. *Twórczość* 1956 nr 5. — [Moje odchylenia.] L. Budrecki: Esej, precyzja i A.S. *Życie Lit.* 1957 nr 20; M. Czerwiński: Entuzjastyczny szaman i uczony pedant. *Prz. Kult.* 1957 nr 8; G. Herling-Grudziński: Zapiski z lektury. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 18. — [S. Kisielewski Ksiel. Jak krawiec kraje? *Tyg. Powsz.* 1957 nr 7. — IO jedności treści i formy:] A. Klimowicz: Sztuka myślenia. *Nowe Książ.* 1957 nr 10; W. Maciąg: Krytyk nieprzejednany. *Życie Lit.* 1957 nr 38 [dot. też: Poeci trzech pokoleń; Moje odchylenia]. — B. Mamon: Odchylenia S. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 4 [rec.: Moje odchylenia]. — Z. Najder: Recepty i logika. *Twórczość* 1957 z. 10/11 [rec.: O jedności treści i formy]. — W. Sadkowski: Sztuka krytyczna A.S. *Prz. Kult.* 1957 nr 5. — M. Głowiński. *Pam. Lit.* 1958 z. 3 [rec.: O jedności treści i formy]. — Z. Greń: Pasażer bez bagażu, czyli A.S., krytyk i literatura. *Polityka* 1958 nr 47. — [Bez taryfy ulgowej:] A. Lisiecka: Jubileusz krytyki (I). *Nowa Kult.* 1959 nr 49; S. Pietraszkowski: Gęby, gesty, gusty. *Odra* 1959 nr 50; W. Szymański: Dwaj panowie S., czyli socjologia „limfatyczna”. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 51 [dot. też A. Stawaral; H. Bereza: Zbiór pamfletów. *Argumenty* 1960 nr 5, przedr. pt. Pimkoizm w tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966; A. Kijowski: Plebejskość, czyli nowoczesność. *Prz. Kult.* 1960 nr 5; T. Lisicka: O S. — bez uprzedzeń. *Życie Lit.* 1960 nr 4; J. Maciejewski: Natus est Ferdudurke. *Współczesność* 1960 nr 3; W. Sadkowski: Trucizna — i krytyka milująca. *Nowe Książ.* 1960 nr 5; A. Stawar: Nieporozumienia taryfowe. *Nowa Kult.* 1960 nr 30, 32, 33; [polem:] A. Sandauer. *Tamże* 1960 nr 40, [sprost:] A. Stawar. *Tamże* 1960 nr 41. — [Zapiski z martwego miasta:] W. Maciąg: Myśl przeciw rozpacy. *Życie Lit.* 1963 nr 44; J. Przyboś: Moja przygoda literacka. *Kultura* 1963 nr 17, przedr. pt. Zapiski z martwego miasta w tegoż: Sens poetycki. Kr. 1967; J. Stempowski: Radio Wolna Europa (Monachium) 1963, druk w tegoż: Felietony dla Radia

Wolna Europa. Wwa 1995; T. Burek: Autointerpretacja heroiczna. *Współczesność* 1964 nr 3; T. Karpowicz: Zapiski z Ziemi Obiecanej, czyli Księga samookreślenia. *Odra* 1964 nr 2; J. Katz: Jeden i jeden jest dwa. *Twórczość* 1964 nr 7. — P. Kuncewicz. *Pam. Lit.* 1964 z. 4 [rec.: Stanowiska wobec]. — W. Maciąg: A.S. *Tyg. Kult.* 1964 nr 35. — M. Głowiński: System egocentryczny docenta S. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 23. — J. Kwiatkowski: A.S. na ringu. *Życie Lit.* 1965 nr 20, przedr. w tegoż: Remont pegazów. Wwa 1969. — A. Chruszczyński: Coś przykre. *Polityka* 1966 nr 47 [rec.: Dla każdego coś przykre]. — W. Maciąg: Nowator heroiczny. W tegoż: Nasz chleb powszedni. Kr. 1966. — [Dla każdego coś przykre.] K. Mętrak: Kultura zsandauieryzowana. *Kultura* 1966 nr 48; J. Przyboś: Racja S. *Życie Warsz.* 1966 nr 230; J. Kajtoch: Propozycje A.S. *Współczesność* 1967 nr 3; R. Marszałek: Wartość „barbarzyństwa”. *Nowe Książ.* 1967 nr 9; Z. Pędziński: Agonia liberała. *Więź* 1967 nr 1, przedr. w tegoż: Z notatnika szeregowego recenzenta. Pozn. 1971. — [S. Kisielewski] J. Hołyńska: Dokąd prowadzi dociekiwość? *Tyg. Powsz.* 1968 nr 50, przedr. pt. Dokąd prowadzi dociekiwość? w: S. Kisielewski: Z literackiego lamusa. Kr. 1979 [dot.: Samobójstwo Mitrydatesa]. — W. Maciąg: Sprawa S. albo legenda nowoczesnych. *Mies. Lit.* 1968 nr 4, przedr. w tegoż: Sprawa literatury. Pozn. 1970, polem: A. Sandauer. *Mies. Lit.* 1968 nr 5. — T. Burek: Szkoła mitologiczna A.S. *Polityka* 1969 nr 49, przedr. w tegoż: Dalej aktualne. Wwa 1973. — [Samobójstwo Mitrydatesa.] T. Burek: Prześcignięty przez epokę. *Twórczość* 1969 nr 3, polem: A. Sandauer: Dla kogo jestem nudny? *Współczesność* 1969 nr 8; M. Czerwiński: A.S., czyli o pułapkach wielkiej syntezy. *Mies. Lit.* 1969 nr 4, polem: A. Sandauer. *Tamże* 1969 nr 5; B. Kledzik: Twórcze samobójstwo. *Nurt* 1969 nr 2; M. Komar: Znak czasu. *Odra* 1969 nr 11. — S. Melkowski. *Ruch Lit.* 1969 nr 1 [rec.: Dla każdego coś przykre]. — K. Nowicki: Gwałtowność i harmonia. *Tyg. Kult.* 1969 nr 50 [rec.: Liryka i logikal]. — [Samobójstwo Mitrydatesa.] M. Sprusiński: Heroiczny sen Mitrydatesa. *Nowe Książ.* 1969 nr 11; M. Szybist: Szklane domy. *Życie Lit.* 1969 nr 14. — A. Z. Makowiecki: Summa krytyczna A.S. *Kultura* 1970 nr 15 [rec.: Liryka i logikal]. — J. Przyboś: „Pro domo mea” — o S. w tegoż: Zapiski bez daty. Wwa 1970. — J. Rzymowski: A.S. wobec krytyki i literatury współczesnej. *Osnowa* 1970, jesień. — L. Śliwonik: Uwagi o metodzie. *Poezja* 1970 nr 2 [rec.: Liryka i logikal]. — J. Gondowicz: Świadectwo. *Kultura* 1972 nr 34 [rec.: Proza]. — B. Kierec: Przyboś A.S. *Odra* 1972 nr 1, przedr. pt. Chłata A.S. w tegoż: Przyboś i Wr. 1976 [rec.: Przyboś]. — [Proza:] W. Maciąg: Sprawa postawy. *Życie Lit.* 1972 nr 15; A. Tarska: Dobijanie liberała. *Literatura* 1972 nr 18. — [Matecznik literacki:] J. Gondowicz: Świat współczesnych krytyków. *Kultura* 1973 nr 23; K. Mętrak: Legowisko. *Kultura* 1973 nr 32; R.K. Przybylski: Metamorfozy matecznika. *Teksty* 1973 nr 5; E. Rode: Glossy do S. *Nowe Książ.* 1973 nr 13; K. Zaleski: Iluzjonista w katedrze. *Literatura* 1973 nr 41. — Z. Domański. *Nowy Wzrost* 1975 nr 4 [rec.: Bez taryfy ulgowej]. — A. Lisiecka: S. w mateczniku. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 2, przedr. pt. Wielki Sandauerus w tejże: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975. — W. Maciąg: O co gramy? *Życie Lit.* 1975 nr 5 [rec.: Bez taryfy ulgowej]. — [Księga Rodzaju. Przew. ...] księdz J. Frankowski: Światło i cma (O przekładzie „Księgi Rodzaju” A.S. i laickiej interpretacji Biblii). *Więź* 1975 nr 2, polem: A. Sandauer: Mniej teologii, więcej tekstologii. *Kultura* 1975 nr 13; [J. Turnau] Turian: Stuch liberała. *Więź* 1975 nr 6. — A. Stonimski: Sandauerizm. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 26. — [Bóg, Szatan, Mesjasz i ...] S. Burkot: Groźny Bóg i przebiegły wąż. *Mies. Lit.* 1977 nr 11; A. Krawczuk: S. o mitach i strukturze Biblii. *Argumenty* 1977 nr 32; księdz M. Peter: „Biblia na wspak czytana” przez p. A.S. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 34; W. Tubielewicz: Jak tłumaczyć proroków. *Polityka* 1977 nr 42; A. Zaborski: Nowe tłumaczenia Biblii a teoria przekładu. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 1977 nr 6. — A. Bojarski: Majakowski S. *Nowe Książ.* 1978 nr 8 [rec.: Majakowski w przekładach Artura Sandauera]. — [Poeci czterech pokoleń:] J. Gondowicz: Odrzucenie doskonałości. *Nowe Książ.* 1978

nr 6; M. Głowinski. *Nurt* 1978 nr 4. — Z. Mikulski: Sandaueritis. *Kamena* 1978 nr 10. — K. Pienkosz: Między liryką a krytyką. (O eseistyce A.S.). *Literatura* 1978 nr 28. — H. Siewierski: Czwarte pokolenie S. *Życie Lit.* 1978 nr 15 [rec.: Poeci czternaste pokolenie]. — [Ewolucja poezji polskiej 1945-1968: (Debiuty powojenne)]. *Polityka* 1979 nr 18-20; Polem. *Polityka* 1979: J. Kwiatkowski: Krzywe zwierciadło, nr 23, przedr. pt. Krzywe zwierciadło S. w tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982; J. Błoński: Mądrość i głupstwo w jednym stały domu..., nr 27; Z. Kałużyński: Ja Kocham A.S., nr 29, przedr. w tegoż: Diabelskie zwierciadło. Wwa 1986; J. Baran: Poezja puszczona samopas, nr 30; R. Matuszewski: Ignacy Chrzanowski à rebours, nr 34, przedr. pt. Ignacy Chrzanowski à rebours, czyli za co nie lubimy naszych poetów w tegoż: Z bliska. Kr. 1981. — S. Melkowski: Skąd „wysoczyła” literatura polska? W tegoż: Pisarz w społeczeństwie. Wwa 1979 [dot.: Dla każdego coś przyregol. — B. Dohnalik: Sandauerowi dobrze... gorzej Majakowskiemu. *Nowy Wyraz* 1980 nr 10 [rec. przekł.: W. Majakowski: Dobrze! — S. Gębala: Idol. *Poglądy* 1980 nr 6. — E. Kuźma: Poezja polska w oczach A.S. *Poezja* 1980 nr 1. — Z. Smektała: Racja i nieracja A.S. *Wladomości*, Londyn 1981 nr 22. — S. Barańczak: Samobójstwo sandauerizmu. *Kultura*, Paryż 1982 nr 10, 11, wyd. osob. Kr.: Wydawn. Promieniści* 1984, 24 s., wyd. nast. [Wwa:] Melina Wydawn.* [1985], przedr. w tegoż: Książki najgorsze (1975-1980), wyd. 2 zmien. Pozn. 1990, polem.; A. Sandauer: Uderz w stół. *Polityka* 1982 nr 45. — U. Benka: Savoir-vivre i nekrografia. *Akcent* 1982 nr 2. — [Zebrane pisma krytyczne.] C. Rowiński: Boje i utarczki A.S. o kształt współczesnej literatury polskiej. *Prz. Hum.* 1982 nr 5/6. — S. Barańczak. *Slaw. Review*, Nowy Jork 1983 nr 2. — C. Dziekanowski: Psychoanaliza na kanapie teoretyka literatury. *Poezja* 1983 nr 7. — [O sytuacji pisarza polskiego pochodzenia żydowskiego w XX wieku.] L. Bugajski: ni to, ni sio. *Zdanie* 1983 nr 3; B. Czeszko: O pisarzach polskich pochodzenia żydowskiego, ale nie tylko. *Nowe Książ.* 1983 nr 5; T. Komendant: Demony. *Twórczość* 1983 nr 7, polem.; R. Matuszewski: Nie tylko „Prawo do Różnicy”. *Twórczość* 1983 nr 12, przedr. w tegoż: Powroty i pożegnania. Wwa 1987; P. Kunczewicz: Chwalić czy walić? (A.S.) *Życie Lit.* 1983 nr 15; M. Stepien: Dobrze, że S. tę książkę napisał. *Polityka* 1983 nr 29; J. Święch: Czy warto budzić demony? *Akcent* 1983 nr 2; T. Żółciński: Kolejne odchylenie A.S. *Mies. Lit.* 1983 nr 8. — *Poezja* 1983 nr 6 [nr poświęcony A.S., tu m.in. art.: [B. Drozdowski] bd: [Wstęp]: J. Tyniecki: S. od dołu; A. Zienniewicz: Profesor S. wspomina rodzinne miasteczko; J. Marx: Dichtung und Wahrheit A.S.; A. Łaszowski: Operacja: S. (Fragmenty); A. Tchórzewski: Komizm A.S.; J. Witan: „O, Leonardo, czemu się tak trudziłeś”. (Anty-S.); J.Z. Brudnicki: Sandauerystyka. (Krytyka, liryka, epika); S. Gębala: S. w oczach Gombrowicza, przedr. w tegoż: Odpowiedzialność za słowo. Bielsko-Biała 1993; A. Delczyński [wywiad nt. książki: Bóg, Szatan, Mesjasz i...?]. *Rozm. A. Tchórzewski; B. Drozdowski: Falstaff ujeżdża podszty? (A.S. portret wyczytany z pism jego własnych)*, przedr. w tegoż: List otwarty do... Wwa 1985; B. Drozdowski: Nota. — Z. Mentzel: S. o stalinizmie. *Puls* 1984/1985 nr 24. — K. Lipiński: Nowy Rilke? *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 7/8 [rec. przekł. i oprac.: R.M. Rilke: Pozejel. — M. Łukaszczyk: Z S. trudno... *Nowe Książ.* 1986 nr 9. — J. Pieszczachowicz: Intelkt i temperament. *Twórczość* 1986 nr 11/12, przedr. w: Śnił mi się Artur Sandauer. Kr. 1992. — J. Zychowicz: O S., czyli siedem ja krytyka. *Mies. Lit.* 1986 nr 8. — T. Błażewski: Pandemonium samookreślenia. W tegoż: Literatura jak literatura. Łódź 1987. — J. Baran: S. na te szczytów. *Życie Lit.* 1989 nr 48, 49, przedr. w: Śnił mi się Artur Sandauer. Kr. 1992. — Z. Bienkowski: Co mówiłam? *Tyg. Kult.* 1989 nr 17. — Z. Bienkowski: Łyżka dziegciu. *Tyg. Kult.* 1989 nr 34. — H. Czubała: Krytyk heroiczny. *Życie Lit.* 1989 nr 33. — T. Drewnowski: A.S. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1989. — B. Kazimierzczak: S., czyli żądanie genialności. *Odrodzenie* 1989 nr 31. — R. Matuszewski: Dla każdego coś przyregol. *Polityka* 1989 nr 30. — H. Michalski: Pisarz samowystarczalny. *Kultura* 1989 nr 32. — K. Pienkosz: A.S. *Literatura* 1989 nr 11/12. — A. Rogalski: Sandauerowski kij

w mrowisko. *Nurt* 1989 nr 9. — M. Soltysik: Sugestywny A.S. *Życie Lit.* 1989 nr 30. — A. Kruczyński: A.S. powroty do młodościowych fascynacji. *Meander* 1990 z. 1. — *Poezja* 1990 nr 4/6 [nr częściowo poświęcony A.S., tu wywiady: Próba sporu z A.S. *Rozm. K. Gąsiorowski: Ustalanie charakteru. O Mironie Białoszewskim. Rozm.: A.S. i J. Baran, przedr. w: Śnił mi się Artur Sandauer. Kr. 1992; Ostatnie rozmowy z A.S. *Rozm. J. Baran*] — E. Prokop-Janiec: Był... *Dekada Lit.* 1992 nr 7 [rec.: Byłem...], — Śnił mi się Artur Sandauer. Rozmowy i wspomnienia. Zebrał i oprac.: J. Baran. Kr.: Centrum Kultury Żyd. 1992, 158 s. [tu:] I. Cztery rozmowy z A.S. [*Rozm. J. Baran*]: Rozwzraskliwe czasów przechwałki...; Sztuka i tajemnica; Ustalanie charakteru; O sobie, innych i... pomografii, — II. J. Baran: A.S. na te szczytów, — III. A.S. w oczach rodziny: J. Sandauer-Glanz: Osobno, a jednak razem; E. Rosenstein: Na pewno mi nie przeszkadzałam. [*Rozm. J. Baran*]; A. Sandauer: Być synem S... [*Rozm. J. Baran*], — IV. A.S. w oczach znanych: J. Wójcik: Byłem uczniem S. [fragma. listu do J. Barana]; E. Odachowska-Zielińska; S. — czarnoksiężnik; R. Lów; Izraelskie ślady A.S.; ksiądz J. Twardowski: *** [wiersz]; L. Nicpan: Profesor; B. Madej: Jego wysokość; T. Jastrun: Kwestia smaku i strach przed strychem. [*Rozm. J. Baran*]; M. Soltysik: A.S. słucha; J. Pieszczachowicz: Walizka pana Artura, — „Śnił mi się A.S.”; J. Baran: Rozmowa z mistrzem Arturem (po śmierci [wiersz]). — T. Nyczek: A.S. *Pam. Lit.* 1992 z. 2. — W. Maciąg: Legenda nowoczesnych. *Nowe Książ.* 1993 nr 1 [rec.: Trójca nowoczesnych]. — J. Błoński: Autoportret żydowski, czyli o żydowskiej szkole w literaturze polskiej. W tegoż: Biedni Polacy patrz na getto. Kr. 1994. — T. Stefańczyk: Hetman polskiej krytyki. *Wiad. Kult.* 1994 nr 8. — I. Mityk: „Śmierć liberała”. Elementy groteski w opowiadaniach S. *Kiel. Stud. Filol.* 1996 t. 9. — J. Zychowicz: Bez taryfy ulgowej. *Wiad. Kult.* 1997 nr 23. — G. Wołowiec: Nowoczesni w PRL: Przybóś i Sandauer. Wr.: FNP [Fundacja na Rzecz Nauki Pol.] 1999, 291 s.*

M.K.K.

SANDLER Samuel ur. 1925

Pseud: Piotr Turkowski; „Zespół redakcyjny”.
Historyk literatury.

Urodzony 25 października 1925 w Łodzi; syn Markusa Goldmana, szewca, i Chany z Sandlerów. W 1939 rozpoczął naukę w gimnazjum w Łodzi. Podczas okupacji niemieckiej, przebywał od 1940 w getcie łódzkim; przez rok uczęszczał do istniejącego tam gimnazjum, działał w ugrupowaniu Organizacja Antyfaszystowska, a w 1942-44 pracował w warsztatach elektrotechnicznych. Po likwidacji getta w 1944, przebywał w obozie pracy. Po wyzwoleniu był zatrudniony od lutego do czerwca 1945 w urzędach cenzury wojennej podlegających Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego. Następnie pracował w fabryce „Elektrobudowa” w Łodzi. Równocześnie uczęszczał na kurs wstępny na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ) i jeszcze w 1945 podjął studia socjologiczne. W 1946-47 studiował też w prywatnej Wyższej Szkole Dziennikarskiej. W 1945-50 działał w Akademickim Związku Walki Młodych „Życie”, w ZMP i w Związku Akademickim Młodzieży Polskiej. W 1946 został członkiem PPR (od 1949 PZPR; wystąpił w 1968), pełnił wielokrotnie funkcję członka egzekutywy podstawowej organizacji partyjnej na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.) i następnie w Instytucie Badań

Literackich (IBL) PAN. W 1948 ożenił się z Bellą Blaucwirn, pedagogiem. W tymże roku przeniósł się do Wrocławia, gdzie kontynuował pracę i studia, również w zakresie polonistyki. W 1949-50 był stypendystą Ministerstwa Oświaty. W 1950 zaczął publikować recenzje w tygodniku *Więś*, tu też ogłosił fragmenty rozprawy o Aleksandrze Świętochowskim „Okres burzy i naporu” i „Wobec socjalizmu” (nr 33, 43). W tymże roku uzyskał magisterium z socjologii i podjął pracę asystenta na UW. (do 1951). W 1951 uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy „Wokół „Trylogii” (promotor prof. Tadeusz Mikulski). W tymże roku zamieszkał w Warszawie i został zatrudniony w IBL. W 1952-55 pełnił tam funkcję sekretarza naukowego, a w 1954-57 kierownika Pracowni Pozytywistycznej. Równocześnie w 1950-69 był współredaktorem serii *Biblioteka Narodowa* oraz w 1950-54 członkiem kolegium redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. Artykuły i recenzje publikował m.in. w *Zeszytach Wrocławskich* (1950-52), *Nowej Kulturze* (1952-57), *Pamiętniku Literackim* (1953-56), *Życiu Literackim* (1953-58), *Nowych Książkach* (1960-65, z przerwami). W 1954 został docentem i rozpoczął pracę na Wydziale Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego. W 1957 przeniósł się na Wydział Filologiczny UŁ (jako pracownik IBL wykładał tam od 1954). W 1958/59 przebywał w Paryżu jako stypendysta rządu francuskiego. Po przerwie (w 1957-62) podjął w 1962 ponownie pracę w IBL PAN, pełnił m.in. funkcję kierownika Pracowni Literatury Polskiej Drugiej Połowy XIX w. W 1969 wyjechał do Izraela. Na uniwersytecie w Tel Awiwie został mianowany profesorem nadzwyczajnym literatury porównawczej (stanowisko to zajmował do 1973). Następnie przeniósł się do Stanów Zjednoczonych. W 1970-72 był profesorem nadzwyczajnym na wydziale sławistycznym University of Chicago, a od 1972 do przejścia na emeryturę w 1995 zajmował stanowisko profesora zwyczajnego. Artykuły publikował w *Wiadomościach* (Londyn, 1971-77, z przerwami; tu w 1974-75 cykl pt. „Tematy amerykańskie”). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1954). Mieszka w Chevy Chase (USA).

TWÓRCZOŚĆ

1. Wokół „Trylogii”. Wr.: Ossol. 1952, 112 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

2. U początków marksistowskiej krytyki literackiej w Polsce. Bronisław Białobłocki. Wr.: Ossol. 1954, 152 s. IBL, *Stud. Hist.-lit.*

3. „Reduta Ordon” w życiu i poezji. Gawęda historyczno-literacka. Wwa: Czyt. 1956, 153 s. Wyd. 2 Wwa: Errata 1998.

4. Ze studiów nad Świętochowskim. Wwa: PIW 1957, 357 s.

Zawartość: Wśród faktów i problemów publicystyki Świętochowskiego; „Wina uniewinnia się tym...”. Debiut dramatyczny Świętochowskiego; Teatr Świętochowskiego; Komentarz do „Nieśmiertelnych dusz”.

5. Andrzej Strug wśród ludzi podziemnych. Wwa: Czyt. 1959, 345 s.

6. Indiańska przygoda Henryka Sienkiewicza. Wwa: PIW 1967, 166 s.

Dot. „Sachem” oraz „Trylogii”.

Artykuły i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Aleksander Świętochowski w latach 1867-1880. Przyczynek do dziejów mieszczańskiej ideologii pozytywizmu polskiego. W: *Pozytywizm*. T. 1. Wr. 1950 s. 182-236. — Julian Marchlewski o Multatulum. *Pam. Lit.* 1953 z. 1 s. 284-294. — Dalekie i bliskie Sienkiewiczowskiej „Trylogii”. *Polonistyka* 1954 nr 4 s. 1-17. — Tajemnice „Złotego krzyża” [A. Struga]. *Pr. Polonist.* Ser. 14: 1958 s. 109-124. — Perspektywy „Ojców naszych” [A. Struga]. *Pr. Polonist.* Ser. 17: 1961 s. 81-111. — O pamiętniku [A.] Świętochowskiego. *Zesz. Nauk. UŁ* 1962 z. 25 s. 59-80. — Ścieżka modernistycznych wtajemniczeń. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 1. Wwa 1965 s. 455-476 [dot. I. Matuszewskiego]. — Matuszewski o Słowackim i nowej sztuce. W: I. Matuszewski: *Z pism*. T. 3. Wwa 1965 s. 5-70. — O sztuce krytycznej Ignacego Matuszewskiego. W: I. Matuszewski: *Z pism*. T. 1. Wwa 1965 s. 5-103. — O centrum pisarstwa Aleksandra Świętochowskiego. (Dysproporcje i wymiary). W: *For Wiktor Weintraub*. Paris 1975 s. 407-425. — Ignacy Matuszewski. W: *OLP*. Ser. 5 t. 4. Wwa 1977 s. 207-251.

Prace redakcyjne

1. W. Borowy: *Studia i rozprawy*. Przygot. do druku: T. Mikulski, ..., J. Ziomek. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1952, 310 + 382 s.

2. H. Sienkiewicz: *Potop*. Teksty oprac. pod kierunkiem J. Krzyżanowskiego. Wstęp i przyp. ... T. 1-3. Wwa: PIW 1953, LIV, 490 + 617 + 506 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 t. 1-3 1953, wyd. 3 t. 1 1953, t. 2-3 1954.

3. B. Białobłocki: *Szkiecy społeczne i literackie*. Wybrał i wstępem poprzedził ... Wwa: Czyt. 1954, 234 s. IBL PAN.

4. A. Świętochowski: *Dusze nieśmiertelne*. [Utwo-ry dramatyczne]. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1957, 347 s.

Zawartość: Ojciec Makary; Aureli Wiszar; Regina.

5. I. Matuszewski: *Z pism*. T. 1-3. Wybór i oprac. ... Przep.: J. Kamionkova. Wwa: PIW 1965, 265 + 378 + 434 s.

6. A. Świętochowski: Nowele i opowiadania. Wybór ... Wr.: Ossol. 1965, 297 s.

7. Wspomnienia o Andrzeju Strugu. Wstęp i oprac. ... Wwa: PIW 1965, 319 s.

8. A. Świętochowski: Wspomnienia. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1966, 307 s.

9. A. Strug: „W Nienadybach byczo jest...” i inne utwory. Oprac., wstęp i komentarz ... Wwa: Czyt. 1968, 416 s.

Zawiera utwory rozproszone po czasopiśmiech.

10. A. Świętochowski: Wybór pism krytycznoliterackich. Wybór ... Wstęp i przyp.: M. Brykalska. Wwa: PIW 1973, 642 s.

11. A. Świętochowski: Liberum veto. T. 1-2. Wybór i wstęp ... Komentarz: M. Brykalska. Wwa: PIW 1976, 734 + 787 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — SWPP 1. — PP (M. Brykalska).

[Wokół „Trylogii”:] T. Mikulski: Sienkiewicz na nowo odczytany. *Zycie Lit.* 1953 nr 29; J. Piechocki: Trylogia na nowo odczytana. *Il. Kur. Pol.* 1952 nr 167. — [U początków marksistowskiej krytyki literackiej w Polsce:] A. Brodzka: Z rewolucyjnych tradycji krytyki literackiej. *Zycie Lit.* 1954 nr 19; J. Z. Jakubowski. *Pam. Lit.* 1954 z. 4; H. Markiewicz: O marksistowskiej teorii literatury. W: Szklce o literaturze współczesnej. Wwa 1954; A. Osiać: W sprawie monografii o Bronisławie Białobłockim. *Mysl Filoz.* 1955 nr 4. — [J. Odrowąż-Pieniążek] (per): Druga seria książek o Mickiewiczu. *Książka dla Ciebie* 1956 nr 10 [rec.: „Reduta Ordon” w życiu i poezji]. — Z. Zabicki: Ideolog i polonista. *Nowa Kult.* 1958 nr 34 [rec.: Ze studiów nad Świętochowskim]. — [Andrzej Strug wśród ludzi podziemnych:] W. Maciąg: Jednoznaczność i tolerancja. *Twórczość* 1960 nr 6; J.N. Miller: Świat Andrzeja Struga w nowym świetle. *Głos Pr.* 1960 nr 58; J. Rohoziński: Połowa portretu. *Nowa Kult.* 1960 nr 22; H. Zaworska: O „Ludziach podziemnych” — sceptycznie. *Nowe Książki*. 1960 nr 4. — Z. Macużanka: Strug bliski i daleki. *Nowe Książki*. 1965 nr 23 [rec. oprac.: Wspomnienia o Andrzeju Strugu]. — [Iłduniańska przygoda Henryka Sienkiewicza:] B. Sowińska: Przygoda Sienkiewicza. *Zycie Warsz.* 1968 nr 66; W. Szyborska. *Zycie Lit.* 1968 nr 17. — I. Jarosińska: Jestem Ordon, któregoś pan na tamten świat wyprawił. *Nowe Książki*. 1998 nr 12 [rec.: „Reduta Ordon” w życiu i poezji].

K.B.

SARNOWSKA-TEMERIUZ Elżbieta ur. 1939

Historyk literatury, filolog klasyczny.

Urodzona 6 maja 1939 w Warszawie; córka Tadeusza Sarnowskiego, adwokata, i Aliny Grabowskiej, polonistki. W czasie okupacji niemieckiej przebywała początkowo w Warszawie, potem w Częstochowie. Po zakończeniu II wojny światowej, mieszkała od 1945 w Warszawie, gdzie uczyła się w Liceum Ogólnokształcącym im. M. Skłodowskiej-Curie. Po zdaniu matury w 1957, studiowała na Uniwersytecie Warszawskim (UW) polonistykę; w 1962 uzyskała magisterium. Równocześnie w 1961 podjęła studia w zakresie filologii klasycznej i w 1964 uzyskała magisterium. Debiutowała

w 1963 studium pt. „Antyczne tworzywo współczesnej powieści. (Twórczość Teodora Parnickiego)”, opublikowanym w *Meandrach* (nr 2/3). Od listopada 1963 do października 1964 była asystentem w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w redakcji *Blok-Notosu*. Następnie została przyjęta na studium doktoranckie w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN. Studia, artykuły i recenzje publikowała w tym czasie m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1965). W 1965 została członkiem Polskiego Towarzystwa Filologicznego. Od lutego 1968 była starszym asystentem w Pracowni Literatury Staropolskiej IBL PAN. W tymże roku uzyskała doktorat na podstawie rozprawy pt. „Maciej Kazimierz Sarbiewski i problemy wiedzy o kulturze antycznej” (promotor prof. Czesław Hernas) i w 1970 otrzymała stanowisko adiunkta. W 1969 wyszła za mąż za Andrzeja Temeriusza, chemika. Od września 1969 przez rok przebywała w Harvard University w Cambridge w Stanach Zjednoczonych. Od 1972 należała do komitetu redakcyjnego *Studiów Staropolskich* (do 1991). W 1974 habilitowała się na podstawie rozprawy pt. „Droga na Parnas. Problematyka staropolskiej wiedzy o poezji” i otrzymała stanowisko docenta w Pracowni Poetyki Historycznej IBL. W 1981-90 wykładała nadto w Instytucie Filologii Klasycznej UW. W 1987 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1991 profesora zwyczajnego w IBL PAN. W 1989-97 była redaktorem naczelnym sejmowego wydania „Dziół wszystkich” J. Kochanowskiego. W 1991-92 pełniła funkcję przewodniczącej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w IBL. Od 1991 była członkiem komitetu redakcyjnego *Biblioteki Pisarzy Polskich*. W 1992 została dyrektorem IBL PAN. Prowadziła systematyczną pracę dydaktyczną, m.in. na Stacjonarnych Studiach Doktoranckich w IBL (1973-98), w Studium Podyplomowym IBL PAN (od 1993), w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie (1988-93), na Wydziale Polonistyki UW (1990-98). W 1994 została autorem w Collegium Invisibile w Warszawie (w ramach Fundacji „Wiedza i działanie”). Była członkiem Rady Naukowej IBL PAN (od 1987), Rady Wydziału Polonistyki UW (od 1990), Rady Naukowej Instytutu Filologii Klasycznej UW (1992-99), Rady Naukowej Ośrodka Badań nad Tradycją Antyczną w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej UW (1992-99). W 1990 została członkiem International Society for the History of Rhetoric. W 1993 została członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, Polish Academic Advisory Committee w Fundacji Kościuszkowskiej, Komisji Neolatynistycznej Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN, Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk (od 1999 członek Rady tego Towarzystwa), a w 1994 członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1995

została współredaktorem serii *Mala Historia Literatury Polskiej* W 1996-98 była członkiem Komitetu Narodowego do Spraw Współpracy z Międzynarodową Unią Akademicką i członkiem Rady Upowszechniania Nauki przy Prezydium PAN. W 1996-98 pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Wydziału I Nauk Społecznych PAN, od 1999 nadto doradcy Prezesa PAN. Od 1998 była członkiem Zespołu do Spraw Nagród Prezesa Rady Ministrów. W tymże roku została powołana przez Prezydenta RP w skład Komitetu Honorowego Obchodów 200-lecia Urodzin Adama Mickiewicza, w 1999 była członkiem Komitetu Obchodów 150. Rocznicy Śmierci Juliusza Słowackiego. Od 2000 była członkiem Opiniodawczego Zespołu do Spraw Działalności Statutowej i Inwestycji w Komitecie Badań Naukowych. Odznaczona w 2000 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Medalem Fundacji Sienkiewiczowskiej. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Świat mitów i świat znaczeń. Maciej Kazimierz Sarbiewski i problemy wiedzy o starożytności. Wr.: Ossol. 1969, 173 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

2. Droga na Parnas. Problemy staropolskiej wiedzy o poezji. Wr.: Ossol. 1974, 237 s. PAN IBL.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Uwagi wstępne: Zakres badań i problemy terminologiczne; Stan badań; Warsztat naukowy. — Cz. I. W kręgu staropolskiej poetyki: Refleksje genetyczne: Przemiany świadomości społecznej; Recepcja poetyki antycznej; średnio-wiecznej i nowożytnej w Polsce. — Ludzie i dzieła: Poetyka renesansowa; Poetyka XVII-wieczna; Poetyka XVIII-wieczna. — Terminy i pojęcia: Z dziejów refleksji metateoretycznej; Przedmiot i metoda teorii poezji; Funkcje poetyki staropolskiej; Toposy poetyki staropolskiej. — Obserwacje socjologiczne: Z zagadnień instytucjonalizacji staropolskiej wiedzy o poezji; Społeczne zadania poetyki. — Cz. II. Pogranicza naukowej wiedzy o poezji: Poetycka teoria i krytyka twórczości: Tradycje antyczne, średniowieczne i nowożytne; Poeci staropolscy o poezji; Między poezją i poetyką; Miscellanea teoretycznoliterackie.

3. Zarys dziejów poetyki. (Od starożytności do końca XVII w.). Wwa: PWN 1985, 669 s. Wyd. 2 [skrócone i zmien.] pt. Przeszłość poetyki. Od Platona do Giambattista Vica. Wwa: PWN 1995, 493 s.

Wyd. 1 zawiera działy: Słowo wstępne. — Przed powstaniem poetyki; Poglądy Platona na poezję; „Poetyka” Arystotelesa; Okres hellenistyczny i okres rzymski w dziejach poetyki; Przełom renesansowy w dziejach wiedzy o poezji; Złoty wiek poetyki; Kim jest poeta?; Co to jest poezja?; Juliusz Caesar Scaliger: „Poetyka w siedmiu księgach”; Schyłek odrodzenia; U wrót baroku; Poetyka M.K. Sarbiewskiego i G.J. Vossiusa; Wiedza o poezji i sztuka tworzenia w XVII stuleciu; Poezja; Problematyka oświeceniowych badań nad poezją. — Wyd. 2: Poznawanie i ujarzmianie poezji. — W zasięgu filozofii; „Poetyka” Arystotelesa; Okres hellenistyczny i okres rzymski w dziejach myślenia o poezji; Rozważania o poezji w wie-

kach średnich; Przełom renesansowy w badaniach nad poezją; Poeta i poezja; Juliusz Caesar Scaliger: „Poetyka w siedmiu księgach”; Wiedza o poezji u schyłku odrodzenia; Okres wczesnego baroku; Teoria i sztuka tworzenia w XVII stuleciu; Rozwój oświeceniowych badań nad poezją.

4. Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce Oświecenia. [Autorzy:] ..., T. Kostkiewiczowa. Wr.: Ossol. 1990, 352 s. Oprac. w IBL PAN. *Vademecum Polonisty*.

Zawartość: Cz. 1. E. Sarnowska-Temeriusz: Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku, s. 5-150; Cz. 2. T. Kostkiewiczowa: Krytyka literacka w Polsce w epoce Oświecenia, s. 151-341.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Antyczne tworzywo współczesnej powieści. Twórczość Teodora Parnickiego. *Meander* 1963 nr 2/3 s. 108-126. — Stanisław Cosuttii Carmina Latina. *Eos* 1965 nr 15 s. 160-179. — Główne problemy „Poetyki” Juliusza Cezara Scalligera. *Stud. Ester.* 1966 s. 143-162. — Problemy krytyki mitograficznej. W: Dramat i teatr. Wr. 1967 s. 179-193, przekł. słowac.: [Przeł.] J. Hvišč. *Romboid*, Bratysława 1967 nr 6. — Teoria poezji Macieja Kazimierza Sarbiewskiego. W: Studia z teorii i historii poezji. Wr. 1967 s. 126-147. — Z dziejów badań nad mitami. („Dii gentium” — traktat Macieja Kazimierza Sarbiewskiego o mitologii antycznej). W: Poetyka i historia. Wr. 1968 s. 9-41. — Alegoryczna wiedza o poezji w XVI i XVII wieku. *Pam. Lit.* 1969 z. 3 s. 177-193. — Wizerunek i Zodiacus vitae. W: M. Rej: Dzieła wszystkie. T. 7 cz. 2. Wr. 1971 s. 33-50. — Wiedza o poezji. (Stan badań). W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 1. Wr. 1972 s. 499-534. — Polish literature. W: Funk and wagnalls standard reference encyclopedia. Wyd. 1972. — Recepcja poetyki europejskiej w Polsce w XVI i XVII w. W: Literatura staropolska i jej związki europejskie. Wr. 1973 s. 57-70. — Renesansowe pojęcie poezji w Polsce. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 2. Wr. 1973 s. 459-492. — W kręgu badań tematologicznych. W: Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa. Kr. 1976 s. 145-174. — Mitologia. W: Słownik literatury polskiego Oświecenia. Wr. 1977 s. 341-346, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1991, [wyd. 3] 1996. — Z zagadnień renesansowej i barokowej teorii twórczości. Wokół relacji: poeta — utwór. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 3. Wr. 1978 s. 187-232, przekł. słowac.: [Przeł.] G. Slavkovská. *Slovenská Literatúra*, Bratysława 1978 nr 6. — O „katharsis” — raz jeszcze. *Pam. Lit.* 1980 z. 4 s. 239-260. — Przed powstaniem krytyki literackiej w Polsce. W: Badania nad krytyką literacką. Ser. 2. Wr. 1984 s. 9-24. — Posłowie. W: Carmina burana. Spolszczył M. Piechal. Szczec. 1988 s. 68-106. — Antyk w literaturze XX wieku; Mitograficzne orientacje w badaniach literackich; Topika an-

tyczna. W: Słownik literatury polskiej XX wieku. Wr. 1992 s. 34-41, 647-651, 1083-1085. — Prawo do cudowności. Z dziejów renesansowej i barokowej myśli o poezji. W: Z polskich studiów slawistycznych. Wwa 1992 s. 133-138. — Horacjańskie drogi w staropolskim myśleniu o poezji. Poszukiwanie nieśmiertelności. W: Horacy i polski horacjanizm. Wwa 1993 s. 52-61. — Retoryka a poezja. W: Wiedza o literaturze i edukacja. Wwa 1996 s. 256-271.

Prace redakcyjne

1. Studia o metaforze. Red. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1980, 154 s. PAN IBL.

2. Poetyka okresu renesansu. Antologia. Wybór, wstęp i oprac. ... Przep.: J. Mańkowski i ... Wr.: Kr.: Ossol. 1982, CXXII, 552 s. BN II, 205.

3. Słownik literatury staropolskiej. (Średniowiecze, renesans, barok). Pod red. T. Michałowskiej, przy udziale B. Otwinowskiej i ... Wr.: Ossol. 1990, 976 s. *Vademecum Polonisty*. Wyd. 2 tamże 1998, 1120 s.

Tu także 17 hasel E.S.-T.: Alegoria; Arystotelizm; Fikcja poetycka; Furor poeticus; Horacjanizm; Humanizm. [Współaut.: ... B. Otwinowska; Imaginacja. [Współaut.: ... B. Otwinowska; Krytyka literacka; Loci communes; Magia. [Współaut.: ... B. Otwinowska; Mimesis. [Współaut.: ... B. Otwinowska; Mitologia; Neoepikureizm; Platonizm; Poeta – pojęcie; Poetyka; Poezja – pojęcie.

4. Topika antyczna w literaturze polskiej XX wieku. Studia pod red. A. Brodzkiej i ... Słowo wstępne ... Wr.: Ossol. 1992, X, 166 s. PAN IBL.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999, 2000. — LP XX w. (M. Kisiel).

[Świat mitów i świat znaczeń.] S. Nowicki. *Euhemer* 1970 nr 1; D. Welsh. *Canadian Slavonic Papers*, Montreal 1971 t. 5 nr 1. — A. Drożdżak. *Zag. Rodzaj*. Lit. 1982 z. 1 [rec. oprac.: Studia o metaforze]. — [Poetyka okresu renesansu. Oprac. ...] W. Szyborska. *Lektury nadobowiązkowe. Pismo* 1983 nr 3; J. Ślaski. *Poetyki doby Renesansu. Nowe Książ.* 1983 nr 5. — [Studia o metaforze. Oprac. ...] J. Paszek. *Pam. Lit.* 1985 z. 3; M. Živančević. *Zbornik Matice Srpske za Slavistiku*, Nowy Sad 1985 nr 29. — J. Ziomek. *Pam. Lit.* 1985 z. 1 [rec. oprac.: Poetyka okresu renesansu]. — [Zarys dziejów poetyki.] V. Močalo. *Sovetskoe Slavjanovedenie*, Moskwa 1987 nr 5; A. Rysiewicz. *Pam. Lit.* 1987 z. 1, toż w jez. ang. w przekł. L. Wiewiórkowskiego. *Literary Studies in Poland*, Wr. 1987 nr 17; W. Szturc. *Nowe Książ.* 1987 nr 3. — [Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce Oświecenia.] J. Abramowska; B. Mazurkova. *Pam. Lit.* 1992 z. 2. — J. Użyńska. *Ruch Lit.* 1993 nr 5 [rec. oprac.: Topika antyczna w literaturze polskiej XX wieku]. — A.K. Guzek. *Wiek Oświecenia* 1995 [t.] 11 [rec.: Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce Oświecenia]. — [Zarys dziejów poetyki. Wyd. 2 pt. Przeszłość poetyki.] J.Z. Lichański. *Barok* 1997 nr 1; J. Potkański. *Przeszłość ożywna. Kult. i Społ.* 1997 nr 2. — J. Sokolski. *Pam. Lit.* 1995 z. 4 [rec.: Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce Oświecenia].

E.G.

SATANOWSKA Zofia

zob. DRŹDŹ-SATANOWSKA Zofia

SAWASZKIEWICZ Jacek

1947-1999

Prozaik.

Urodzony 10 września 1947 w Szczecinie; syn Tadeusza Sawaszkiwicza, urzędnika, i Janiny z domu Fedyk. Uczęszczał do Technikum Łączności w Szczecinie. Podczas przerw wakacyjnych pracował jako instalator urządzeń elektrycznych, kierowca oraz monter. W 1968 zdał maturę. Następnie został zatrudniony jako elektronik w Spółdzielni „Elektromet”. W 1968-70 odbywał zasadniczą służbę wojskową, a później był inspektorem do spraw technicznych w Miejskim Sztabie Wojskowym w Szczecinie. Debiutował w 1972 opowiadaniem satyrycznym pt. „Sanatorium”, opublikowanym w tygodniku *Karuzela* (nr 18); z pismem tym stale współpracował do 1984, zamieszczając na jego łamach opowiadania i liczne utwory satyryczne. W 1973 ożenił się z Bożenną Andrzejewską, nauczycielką, bibliotekarką. Pracował jako inspektor do spraw obrony cywilnej w Dzielnicowym Zarządzie Budynków Mieszkalnych Szczecin-Pogodno, a następnie jako kierownik sekcji aparatów wrzutowych w Urzędzie Telefonów Miejskowych. W tych latach współpracował też z rozgłośnią szczecińską Polskiego Radia. Od 1975 zajmował się wyłącznie pracą pisarską. W 1979 zamieszkał w Stargardzie Szczecińskim. W 1980 został członkiem ZLP. W tymże roku otrzymał Medal Gryfa Pomorskiego. Opowiadania i fragmenty powieści publikował w piśmie *Morze i Ziemia* (1983-84; tu w 1984 cykl prozą pt. „Miniatury”) oraz w *Odgłosach* (1983-86). W 1990 założył własną agencję prasową „SAWA” w Szczecinie. Współpracował z popularnymi tygodnikami, m.in. z *Donosicielem* (1991-92). Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986). Zmarł 11 czerwca 1999 w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czekać. Opowiadania. Pozn.: WP 1978, 280 s.

Zawartość: Czekać; Byłem donorem; Triumf Cherstena; Wywiadowca; „Chronos”; Miejsce do życia; Świat idzie ku lepszemu; Twórczość Samuela Flewovera; Sygnał; Blokada; Granica Wszechświata; Jądro Galaktyki; Cena; Thornstadt; Pandemia; Samobójstwo Abu Mhopolusa; Opiekun; Płewy; Najdłuższy cień; „Mały genetyk”; Patent; Krącać przy plaży.

2. Mój tato. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Iskry 1978, 119 s.

Zawartość: Droga życiowa; Poczwórny salchow; Sól; Zapasy; Śmietnik; Głębia naiwności; Wiosna; Korzystny interes; Spóźniona wizyta; Ścieżka zdrowia; Pralnia; Opinia; Motor działania; Kara; Dziwny przybysz; Ciekawość; Panaceum; Branza; Oblicze szczęścia; Zator; Reportaż; Iluzja; Pierwszy mandat; Dzień ojca; Kłótnia; Ratownik; Okazja do nauki; Pierwsza pomoc; Granice naiwności; Zabiegi; Niebezpieczny zawód [w wyd. nast. pt. Odpowiedzialny zawód]; Kominiarz; Kandydat na współnika; Musiec; Polisa; Zależność; Szczerość; Zbiór; Dyskusja o sztuce; Przesyłka; Odbiór; Rękawiczki; Z najlep-

szymi życzeniami; Porada; Inspekcja; Interpretacja; Dyrektywa; Kolednik; Prezent noworoczny.

3. Przybysz; Wyznanie; Potestas. [Opowiadania]. Wwa: NK 1979, 70 s.

Przełk. ros. opowiadania Przybysz. Moskwa ok. 1981.

4. Sukcesorzy. [Powieść]. Pozn.: WP 1979, 219 s. Wyd. 2 Szczec.: Glob 1986.

5. Admirał Douglas Westrex; Kariera Johna Stohffhansenna; Cerebrak; Manekin. [Opowiadania]. Wwa: NK 1980, 80 s.

6. Katharsis. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 151 s. Przedr. zob. poz. 16.

7. Kronika Akaszy. [Cykl powieściowy]. Pozn.: WP.

T. 1. Inicjacja. 1981, 280 s.

T. 2. Skorupa astralna. 1982, 215 s.

T. 3. Metempsychoza. 1984, 224 s.

Nagroda Złoty Exlibris przyznana przez Woj. i Miejs. Bibl. Publiczną w Szczec. w 1984.

T. 4. Powtórka z Apokalipsy. 1986, 227 s.

Nagroda Złoty Exlibris przyznana przez Woj. i Miejs. Bibl. Publiczną w Szczec. w 1986.

Wyd. łączne: T. 1-4 Szczec.: KAW 1989, 1990, 370 + 373 s.

8. Eskapizm. [Powieść]. Pozn.: WP 1982, 148 s. Przedr. zob. poz. 16.

9. Mistyfikacje; Raport; Guzik; Pożegnanie; Życie rodzinne; Prawda. [Opowiadania]. Wwa: NK 1983, 81 s.

10. Tatko i ja. [Opowiadania satyryczne]. Szczec.: KAW 1983, 106 s.

Zawartość: Retro; Parszywe życie; Dokładność; Oceny; Wywiadzik; Błąd w nauczaniu; Haselko; Medycyna ludowa; Zbyteczna reklama; Bon ton; Postawy; Dom Buta; Strych; Mieszkancko; Czata; Profit; Kwestia; Rozgrywka; Komisja; Atrakcja; Dyrektorska kieszeń; Zmysł organizacyjny; Pomoc drogowa; Metempsychoza; Na wieżycze; Atmosfera; Fryzas; Nafta; Termin; Substytut; Rozwiązanie; Argumentacja; Tworzywo; Bibliomania; Kombinacja; Joga; Wspólny język; Kafelki; Zabezpieczenie; Niezręczność; Pan; Miec; Reklama; Dyskusja nad filmem; Fotoreportaż; Dama z psem; Gospodarska troska; Apel; Spokój; Zgodnie z przepisami; Podsumowanie.

11. Z moim tatkiem. [Opowiadania satyryczne]. Szczec.: KAW 1985, 78 s.

Zawartość: Nieporozumienie; Droga porozumienia; UFO; Towarzystwo; Horoskop; Luka; Fachowość; Antypatia; Ankieta; Wąska specjalizacja; Glaz; Napad; Czas; Wychowanie rodzinne; Bieg po zdrowie; Lotnia; Hipnoza; Argument; Ostrzeżenie; Samokrytyka; Sukces sportowy; Urozmaicenie; Anarchia; Piasek; Natóg; W ramach wytykania; Aikiolo; Gotówka; Rezerwy; Rasla; Problem przyjaźni; Woda; Logika; Siła sugestii; Gazetka; Buty; Zapal; Rakietka; Sugestia; Oszczędność; Mal-kontent.

12. Między innymi makabra. [Opowiadania i dialogi satyryczne]. Szczec.: Glob 1985 [właśc. 1984], 102 s.

Zawartość: Jedno ze wspomnień; Jak pisałem bajkę; Zadra; Wujaszek; Noc; Seans; Wiosna; Reinkarnacja; Efekt zebrania

dojrzałych mężczyzn; Robot absolutnie doskonały; Akord; Lody; Przytaknięcie; Szczeniak; Cudownego bytowania; panie Galaneri; Siedem minut; Koniec sezonu; Przetwórnia; Incydent w trakcie kongresu; List; Przyjaciel; Telefon; Skarb; Odpowiedź; Ogród botaniczny; Brzydactwo; Hydraulia. — [Dialogi]. Znowu wyrzucił samochód; Każdemu może się zdarzyć. — Eratta [notki satyryczne].

13. Wahadło. [Opowiadanie]. Szczec.: Glob 1986, 117 s.

14. Stan zagrożenia. [Powieść]. Pozn.: WP 1987, 356 s. Wyd. 2 Szczec.: KAW 1991.

15. Mój tatko i cała reszta. [Opowiadania]. Szczec.: KAW 1988, 83 s.

Zawiera poz. 2, z wyjątkiem: Pralnia; Zator; Pierwszy mandat; Zależność; Odbiór; Inspekcja; Dyrektywa; Prezent noworoczny, — oraz: Przesąd; Różnica; Korzenie; Próba; Fanowie z ochrony; Przykład; Toaletta; Nieoptymalny interes; Klub; Szczęśliwy los; Tradycje rodzinne; Marzenia; Z uśmiechem żyje się lepiej; Roboty porządkowe.

16. Na tle kosmicznej otchłani. [Powieść]. Szczec.: KAW 1988, 230 s.

Zawartość: Katharsis [poz. 6]; Eskapizm [poz. 8], — oraz: Anastasis.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. żony 1999.

[Czekając.] L. Bugajski: Różnorodność. *Nurt* 1978 nr 9; T. Brzozowski: Jacy będziecie ludzie przyszłości? *Głos Szczec.* 1978 nr 170; W. Jurasz: *Nowy Wyras* 1978 nr 10. — [Sukcesorzy:] R.P. Gasiński: Science fiction w szczecińskim wydaniu. *Głos Szczec.* 1979 nr 184; M. Lalak: 1 ty jesteś sukcesorem! *Głos Szczec.* 1979 nr 162. — M. Lalak: Granica śmiechu. *Głos Szczec.* 1979 nr 92 [rec.: Mój tatko]. — A. Ziembicki: Szara kraina fantazji. *Nowe Książ.* 1979 nr 15 [rec.: Przybysz; Wyznanie; Potestas]. — [Katharsis:] H. Kowalak. *Nasz Klub* 1980 nr 8; [M. Kowalski] (K): Powieść o ludzkich namiętnościach w Kosmosie. *Kur. Szczec.* 1980 nr 83. — W. Jurasz: Krótki zarys historii ludzkości. *Nowy Wyras* 1980 nr 11 [rec.: Sukcesorzy]. — [Kronika Akaszy. T. 1:] J. Koralewski: Apoteoza psychotroniki. *Jantar* 1981 nr 26; H. Lizinczyk: S. „Życie po życiu”. *Głos Szczec.* 1981 nr 169; M. Parowski-Klisze. *Fantastyka* 1982 nr 2 [rec. też t. 2]. — [Eskapizm:] K. Lang: Sex fiction. *Tu i Teraz* 1983 nr 12; [Cz. Michniak] Cz.M.: Wielka epika i zręczny unik. *Gaz. Pozn.* 1983 nr 29; M. Oramus: Cienkie fiksj. *Prz. Techniczny* 1983 nr 50, przedr. w tegoż: Wyposażenie osobiste Wwa 1987; Z. Pawlas: O nimfie z kosmosu ciąg dalszy. *Morze i Ziemia* 1983 nr 9. — [Kronika Akaszy. T. 3:] J. Lewandowski: Zawikłana „kronika”. *Tyg. Kult* 1984 nr 51; A. Stoff: Marne szanse. *Mies Lu.* 1985 nr 4. — [Powtórka z Apokalipsy:] [Cz. Michniak] Cz.M.: Hipnoza po amerykańsku. *Gaz. Pozn.* 1986 nr 137; M. Świerkocki: Wybory prezydenckie i hiperagnetyzm. *Odgłosy* 1986 nr 33. — G. Koch: Świat domniemany. *Zycie Lu.* 1987 nr 16 [rec.: Wahadło]. — R.A. Ziemkiewicz: Dumzdej!!! *Fantastyka* 1988 nr 5 [rec.: Stan zagrożenia].

K.B.

SAWCZUK Kajetan

1892-1917

Poeta ludowy.

Urodzony w 1892 we wsi Komarno pod Białą Podlaską; syn Romana Sawczuka, rolnika i młynarza. Ukończył cztery klasy rosyjskiej szkoły powszechnej w Komarnie; dalsze wykształcenie zdobywał jako samouk. Na przełomie 1909/10 przebywał na

półrocznym kursie rolniczo-oświatowym w Sokółku. W tym okresie zawarł znajomość z Ireną Kosmowską i Aleksandrem Świętochowskim. Przystąpił do niepodległościowego ruchu chłopskiego. Współpracował ze Związkiem Walki Czynnej. Włączył się do działalności społeczno-oświatowej skupionej wokół redakcji pisma *Zaranie*, uczestniczył w pracach Towarzystwa Kótek Rolniczych im. S. Staszica. Debiutował w 1910 na łamach *Zarania* cyklem wierszy pt. „Z kołęd chłopskich” (nr 4); utwory poetyckie drukował tu do 1914. Współpracował też z dodatkiem *Zarania* pt. *Świt – Młodzi idą* (1911-14), którego był również współredaktorem. Po powrocie do Komarna nadal pracował na roli; podejmowane tam przez niego próby założenia spółdzielni mleczarskiej oraz wprowadzenia nowych metod gospodarowania zakończyły się niepowodzeniem. Chory na gruźlicę, dzięki pomocy I. Kosmowskiej przebywał w 1912 najpierw w sanatorium w Otwocku, a następnie w sanatorium uczącej się młodzieży Bratnia Pomoc w Zakopanem (do 1913). Po powrocie z kuracji mieszkał w Warszawie. Współpracował z konspiracyjnymi czasopismami *Już blisko* i *Na naszej ziemi*. Po wybuchu I wojny światowej w 1914, działał w Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). Po nasileniu się represji przeciw ruchowi zariańskiemu wrócił do Komarna. Tu nauczał dzieci w języku polskim, prowadził kursy dla dorosłych. Nadal pisał wiersze, jednak po zamknięciu *Zarania* utworów nie publikował. W związku z pogorszeniem stanu zdrowia został w 1916 przy pomocy przyjaciół z ruchu ludowego umieszczony w szpitalu praskim w Warszawie. Zmarł 10 lutego 1917 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pieśni. Wwa: Druk. E. Nicz i S-ka 1912, 28 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [poszerz.] z przedm. [I. Kosmowskiej] K. Wwa, Wil.: LSW 1924, 104 s.; [wyd. poszerz.] Wybrał i wstępem opatrzył H. Syska. Wwa: LSW 1957, 178 s.

Nakład z 1912 częściowo skonfiskowany, ułożony w cykle: Pierwsze próby; Dalsze dążenia.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (A. Kołodziejczyk). – LP XX w. (red.).
 A. Fischer: Chłop poeta. *Kron. Pousz* 1912 nr 44.
 – R. Zienkiewiczowa: „Pieśni” K.S. *Zarzewie* 1912 nr 8.
 – I. Kosmowska: Poezja polska ostatniej doby. *Sfinks* 1917 nr 7/8; T. Nocznicki: „Pieśni”. *Wyzwolenie* 1924 nr 9.
 – K.L. Koniński: K.S. W tegoż: *Pisarze ludowi*. T. 2. Lw. 1938.
 – S. Pigoń: Zarys nowszej literatury ludowej. (Przed rokiem 1920). Kr. 1946 [m.in. o K.S.]. – S. Pigoń: K.S. W tegoż: *Wybór pisarzy ludowych*. Cz. 2. Wr. 1948. – S. Czernik: *Chłopskie piarstwo samorodne* Wwa 1954 [m.in. o K.S.]. – J. Sroka: Zapomniany poeta samouk. *Nowy Niurt* 1958 nr 40.
 – H. Syska: Pieśniarz z krainy lez i krwi. W tegoż: *Nad Wiśłą i Bugiem*. Wwa 1959. – E. Rosiak: K.S., ludowy poeta Ziemi Lubelskiej. *Kat. Lubel* 1968. – S. Czernik: *Pisarze ludowi Galicji i Królestwa*. W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 [m.in.

dot. K.S.]. – H. Syska: Pierwszy bard. *Zarzewie* 1982 nr 30.
 – G. Michałowski: K.S. *Białokopodlaski Biał. Kult.* 1987 nr 2.
 – H. Mierziński: K.S., podlaski poeta i działacz niepodległościowy. *Podl. Kwart. Kult.* 1992 nr 2. **B.M.**

SAWICKI Stefan

ur. 1927

Historyk i teoretyk literatury.

Urodzony 8 lutego 1927 w Brześciu nad Bugiem; syn Mariana Sawickiego, lekarza, i Haliny z Jankowskich. Dzieciństwo spędził w Brześciu, gdzie też w 1939 ukończył szkołę powszechną. Po wybuchu II wojny światowej i wkroczeniu na wschodnie tereny Polski wojsk radzieckich, przedostał się razem z rodziną do Józefowa pod Warszawą; od jesieni 1940 do końca okupacji niemieckiej przebywał w Lubartowie koło Lublina. Uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych i w 1944 zdał małą maturę. Po wyzwoleniu kontynuował naukę m.in. w Gimnazjum i Liceum im. S. Staszica w Lublinie. Po zdaniu matury w 1946, studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL), a od 1948 na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W czasie studiów w Lublinie działał w ZHP jako podharcemistrz. Był też sekretarzem Klubu Literackiego. Debiutował w 1948 artykułem pt. „W kwestii dwu teatrów w Lublinie”, opublikowanym w *Życiu Lubelskim* (nr 54). Po ukończeniu studiów w 1951 podjął pracę dydaktyczno-naukową w KUL (kolejno asystent, starszy asystent, adiunkt). Pełnił funkcję kuratora Koła Polonistów Studentów KUL, także opiekuna Teatru Akademickiego KUL. Artykuły i recenzje publikował w pismach naukowych *Roczniki Humanistyczne* (od 1953), *Życie Szkoły Wyższej* (1956), *Zeszyty Naukowe KUL* (stale od 1958), *Ruch Literacki* (od 1961) oraz w *Tygodniku Powszechnym* (stale od 1957) i *Kamienie* (1957-59). W 1960 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu na podstawie rozprawy pt. „Studia z zakresu wersyfikacji polskiej” (promotor prof. Konrad Górski). W 1968 habilitował się na UMK na podstawie rozprawy pt. „Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce” i otrzymał stanowisko docenta. W 1960-72 był kierownikiem Zakładu Badań nad Literaturą Religijną, a w 1968-76 kierownikiem I Katedry Historii Literatury Polskiej KUL. W 1968-71 pełnił funkcję sekretarza generalnego Towarzystwa Naukowego KUL, wchodził w skład komitetu redakcyjnego *Roczników Humanistycznych*, dział *Filologia Polska* (1968-78, 1980, 1982, 1984-96) i *Zeszytów Naukowych KUL* (1969-71), wydawanych przez Towarzystwo Naukowe KUL. W 1970 został członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa Przyjaciół KUL. W 1971-83 pełnił funkcję prorektora KUL. W 1972 został mianowany pro-

fesorem nadzwyczajnym. W 1973-83 był członkiem komitetu redakcyjnego „Encyklopedii katolickiej”, w 1975-84 współredaktorem rocznika bibliograficznego *Religia a Literatura*. W 1976 został kierownikiem Katedry Teorii Literatury KUL, a także członkiem zwyczajnym Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. W 1978 wszedł do Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (1990-93 wiceprzewodniczący). W 1980-90 należał do Rady Naukowej Episkopatu Polski, a w 1981-84 także do Prymasowskiej Rady Społecznej. Był członkiem zarządu oddziału lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (1983-90), członkiem Inklings-Gesellschaft für Literatur und Ästhetik w RFN (od 1983). W 1983 został redaktorem naczelnym czasopisma *Studia Norwidiana*. Redagował serie wydawnicze *Religijne Tradycje Literatury Polskiej* (od 1983) i *Literatura w Kregu Wartości* (od 1986). W 1985 objął kierownictwo Zakładu Badań nad Twórczością C. Norwida. Od 1986 był członkiem rady artystycznej Galerii Sztuki Sceny Plastycznej. W 1987 został mianowany profesorem zwyczajnym. W 1988 wszedł do kolegium redakcyjnego kwartalnika *Ethos*. W 1989-98 był prezesem Towarzystwa Naukowego KUL, w 1990-93 także członkiem Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, od 1990 wchodził w skład Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN. W 1993 został członkiem korespondentem, a w 1999 członkiem czynnym PAU. Wyjeżdżał w celach naukowych do Anglii, Austrii, Belgii, Francji, Kanady, RFN, Włoch, ZSRR. Otrzymał nagrodę Ministra Edukacji Narodowej (1996) oraz nagrodę im. I. Radziszewskiego, przyznaną przez Towarzystwo Naukowe KUL (1999). Odnznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odzwozenia Polski (1973). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dziewięciozłogówkowiec; Jedenastozłogówkowiec. W: Sylabizm. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III: Wersyfikacja. T. 3). Wr. 1956 s. 242-260; 295-352.

2. Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w 1 połowie w. XIX. Wwa: PWN 1969, 309 s. Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Uwagi wstępne. — Okres przedsyntetyczny; O twórczości jednego pisarza; Początki ujęć gatunkowych; Syntezy literatury narodowej; W ramach historii „oświaty”; Historia literatury — historia ducha narodowego; W kregu triady heglowskiej; Koncepcja „szkol poetyckich” A. Tyszyńskiego. — A. Mickiewicza synteza „literatury słowiańskiej”; Próby syntezy literatury powszechnej. — Zakończenie: Uwagi sumujące. W następnym stuleciu.

3. Z pogranicza literatury i religii. Szkice. Lubl.: KUL 1978, 160 s. KUL, Zakład Badań nad Literaturą Religijną. Wyd. 2 przejr. i popraw. tamże 1979.

Zawartość: Od autora. — Religia a literatura. (Zarys problematyki badań); O utworach „religijnie podejrzanych”; Motywy maryjne w poezji średniowiecza i renesansu; W sprawie inscenizacji misterion średniowiecznych [dot. wyst. „Historii o chwalebny Zmarłychwstaniu Pańskim” Mikołaja z Wilkowiecka w insc. K. Dejmkal]; O „Śmierci” C. Norwida; Tyteusz Wielki Norwida [dot.: Tyrtej]; „Verbum” — pismo i środowisko; Czy zmierzchno „literatury katolickiej”? Przekł. franc. szkicu Czy zmierzchno „literatury katolickiej”? Est-ce le déclin de la „littérature catholique”? W: La littérature contemporaine polonaise et le sacré. Lubl. 1978.

4. Poetyka, interpretacja, sacrum. [Studia i szkice]. Wwa: PWN 1981, 197 s.

Zawartość: Od autora. — Wokół opozycji: wiersz — proza; Przerzutnia u Mickiewicza; Z zagadnień semantyki poetyckiej Norwida; Między autorem a podmiotem mówiącym; Gatunek literacki: pojęcie klasyfikacyjne, typologiczne, polityczne; Uwagi o analizie utworu literackiego; O syntetycznym ujęciu literatury; Sacrum w literaturze.

Przedr. z czasopism i książek zbiorowych z l. 1956-1980.

Przekł. niem. szkicu Sacrum w literaturze: [Przeł.] H. Koopmann, W. Woessler. W: Literatur und Religion. Freiburg, Basel, Wien 1984.

5. Das Ethos der polnischen Literatur. München 1982, 14 s. Eichstätter Hochschulreden, 35.

Wersja pol.: Ethos polskiej literatury. W: Literatura polska w kulturze chrześcijańskiej Europy. Lubl. 1983 s. 61-72. Przedr. zob. poz. 8.

Przekł. ang.: The Ethos of Polish literature. [Przeł.] A. Jarszyński. W: The common christian roots of the European nations. [T.] 2. Florence 1982. Przedr. w: Polish literature in the culture of christian Europe, Lubl. 1983.

6. Chrześcijańskie wartości poezji Norwida. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1986, 31 s. Toż Londyn: Odnowa 1986.

7. Norwida walka z formą. Wwa: PIW 1986, 181 s.

Zawartość: I. Norwida walka z formą; Z zagadnień semantyki poetyckiej Norwida; Religijność liryki Norwida. — II: O „Śmierci” Cypriana Norwida; „Tam gdzie jest Nikt i jest Osoba”. O wierszu „Do Zeszłej...”; Gdzie „Ewangelia”; Komentarz do wiersza „Koncept a Ewangelia”; „Stygmat”; Tyteusz Wielki Norwida [dot. wyst. dramatu „Tyrtej” w 1861-1963]. — III. Rzecz o młodości Norwida W 150. rocznicę urodzin poety; Dwie książki o Norwidzie [Z. Łapiński: Norwid; J. Trzadel: Czytanie Norwida]. Nagroda Funduszu Literatury w 1986.

8. Wartość — Sacrum — Norwid. Studia i szkice aksjologicznoliterackie. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1994, 280 s.

Zawartość: Od autora. — Czym jest poeta?; Ethos polskiej literatury [poz. 5]; O sytuacji w metodologii badań literackich; Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze; Sacrum w badaniach literatury; Granice „sakralnych” interpretacji literatury; Trylogia dramatyczna Karola Wojtyły [dot.: Brat naszego Boga; Przed sklepem jubilera; Promieniowanie ojcostwa]; „Wiersz — płacz?; Norwida wywyższenie tradycji; „Nie są nasze — pieśni nasze”; O poezji religijnej Norwida; Jak rozumieć „A Dorio ad Phrygium?; Drugie „Amen” Norwida; Współczesność Norwida; Norwid w interpretacji teologa [dot.: A. Dunajski: Chrześcijańska interpretacja dzieł w pismach Cypriana Norwida]; Nowe wydanie „Promethedion” [Wwa 1989]. Przekł. słowac. szkicu O sytuacji w metodologii badań literackich: [Przeł.] T. Horvath. *Slovenská Literatura*, Bratislava 1995 t. 42 z. 1.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Zagadnienie realizmu w literaturze. (Powojenny spór o realizm i próba syntetycznego ujęcia problemu). *Rocz. Hum.* 1953 nr 1 s. 1-24. — Problematyka badań nad wierszem wolnym *Rocz. Hum.* 1959 nr 1 s. 5-69. — Przegląd polskich prac teoretycznoliterackich z zakresu genealogii (1944-1957). [Współaut.:] M. Jasińska-Wojtkowska]. *Zag. Rodzaj Lit.* T. 1: 1958 s. 131-162. — Uwagi o teatrze studenckim. *Zesz. Nauk. KUL* 1958 nr 2 s. 125-135. — Matka Boska w poezji średniowiecza i renesansu. W: *Matka Boska w poezji polskiej*. T. 1. Lubl. 1960 s. 9-36. — Katolicyzm a literatura. (Perspektywy i trudności badawcze). *Zesz. Nauk. KUL* 1961 nr 3 s. 59-74, przekł. ang.: [Przel.] J.J. Zatko: Catholicism and literature. W: *The Valley of Silence*. London 1967. — Uwagi o analizie utworu literackiego. *Ruch Lit.* 1962 nr 5 s. 207-220, przedr. w: *Problemy teorii literatury*. Wr. 1967. — Matka Boska w naszej poezji. W: *Gratia plena*. Pozn. 1965 s. 503-516. — O wykładach uniwersyteckich. W: *Księga pamiątkowa ku czci Konrada Górskiego*. Tor. 1967 s. 445-451. — Katolicki Uniwersytet Lubelski w kulturze współczesnej Polski. *Zesz. Nauk. KUL* 1978 nr 2 s. 21-29, przekł. flamandzki: De Katholieke Universiteit te Lublin (Polen) na de tweede wereldoorlog. *Onze Alma Mater*, Leuven 1980 nr 4. — Matka Boża w poezji polskiej. W: *Kontemplacja i działanie*. Wwa 1983 s. 416-429. — Ku świadomej ocenie w badaniach literackich. W: *O wartościowaniu w badaniach literackich*. Lubl. 1986 s. 157-177. — Karl Dedecius. [Przel.] W. Lipscher. W: *Karl Dedecius. Verleihung der Ehrendoktorwunde der Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Katholischen Universität Lublin an Karl Dedecius am. 14. May 1987*. Lublin 1987 s. 13-19. — Katolicki uniwersytet w komunistycznym państwie. *Więź* 1992 nr 12 s. 45-53. — Problematyka aksjologiczna w badaniach literackich. W: *Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze*. Lubl. 1992 s. 95-110. — Esej o poezji. *Ruch Lit.* 1997 nr 1 s. 1-8. — O uniwersyteckim studium polonistycznym. W: *Wiedza o literaturze i edukacja*. Wwa 1996 s. 124-135. — Religijny horyzont literatury. W: *Człowiek – nauka – wiara*. Wwa 1999 s. 215-221.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. À l'ombre de leur Dieu. Anthologie du récit polonais contemporain. [Wybór i wstęp:] M. Jasińska, ... Paris: Éditions du Dialogue 1969, 359 s.

2. Nowela, opowiadanie, gawęda. Interpretacje matych form narracyjnych. Red.: K. Bartoszyński, M. Jasińska-Wojtkowska, ... Wwa: PWN 1974, 354 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1979, 494 s.

3. „Verbum”. (1934-1939). Pismo i środowi-

ska. Oprac.: M. Błońska, M. Kunowska-Porębna, ... T. 1. Materiały do monografii; T. 2. Wybór artykułów. Wyboru dokonaf ... Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1976, 484 + 374 s.

Tu też: S.S. „Verbum” – Pismo i środowisko, t. 1 s. 13-30; M. Błońska, M. Kunowska-Porębna, ...: Bibliografia zawartości „Verbum”. (1934-1939), s. 133-270.

4. La littérature contemporaine polonaise et le sacré. Sacrum we współczesnej literaturze polskiej. [Red.:] ..., I. Sławińska. Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1978, 179 s.

5. Sacrum w literaturze. Sympozjum, Lublin, 16-18 V 1979. Red. tomu: J. Gotfryd, M. Jasińska-Wojtkowska, ... *Rocz. Hum.* 1980 t. 28 z. 1, 273 s. Wyd. 2. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1983; KUL, Zakład Badań nad Literaturą Religijną.

6. Religia a literatura. [Rocznik bibliograficzny]. 1975, 1976, 1977. Red.: M. Jasińska-Wojtkowska, ... Bibliografia tekstów i przeglądy red. M. Jasińska-Wojtkowska, [T. 1-3]. Lubl.: KUL 1982, 1990, 1990, 209 + 262 + 302 s. KUL, Zakład Badań nad Literaturą Religijną.

7. Nowele i opowiadania. „...doczesny jest co chwila, a wieczny zawsze”. Wybór i wstęp: M. Jasińska-Wojtkowska, ... Przygot. tekstu i komentarz: J. Starnawski. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1983, 587 s.

8. Religijne tradycje literatury polskiej. Red. ... T. 1. Polska liryka religijna. Red. ..., P. Nowaczyński. KUL, Zakład Badań nad Literaturą Religijną. Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1983, 578 s.

9. Biblia a literatura. Materiały z Sympozjum zorganizowanego przez Zakład Badań nad Literaturą Religijną i Katedrę Teorii Literatury. Lublin 4-7 maja 1981. Pod red.: ..., J. Gotfryda. Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1986 [właśc. 1987], 516 s.

10. O wartościowaniu w badaniach literackich. Studia. Pod red.: ..., W. Panasa. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1986, 338 s.

11. C. Norwid: Wiersze. Wybór, wstęp, komentarz ... Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1991, 212 s. Wstęp: Nie są nasze – pieśni nasze, s. 5-36.

12. Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze. Studia pod red.: ... i A. Tyszczyka. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1992, 549 s.

13. C. Norwid: Promethidion. Rzecz w dwóch dialogach z epilogiem. Wstęp i oprac. ... Kr.: Universitas 1997 [właśc. 1996], 110 s.

Wstęp, s. 5-59.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1980, 1989. — PP (E. Głębińska). — LP XX w. (M. Kisiel). — J. Gotfryd: Bibliografia prac. S.S. 1948-1996. *Rocz. Hum.* 1998 z. 1 s. 5-43 s.

[Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce:] K. Górski: Książka o początkach historii literatury polskiej. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 39; J. Kądziela: Początki syntezy. *Nowe Książ.* 1970 nr 10; Cz. Klak: Pionierska książka o początkach historii literatury w Polsce. *Ruch Lit.* 1970 nr 5. — [À l'ombre de leur Dieu. Oprac. ...] K. Konarska-Łosiowa: W cieniu ich Boga. *Więź* 1970 nr 7/8; Z. Kozarynowa: Antologia przekładów. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 10. — [Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce:] H. Markiewicz: *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1970 nr 2; R. Skręt. *Pam. Lit.* 1970 z. 3. — [À l'ombre de leur Dieu. Oprac. ...] S. Skwarczyńska: Francuska antologia polskich opowiadań. *Kierunki* 1970 nr 30; I. Stawińska: W cieniu swojego Boga. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 27. — J. Zacharska: O początkach syntezy historycznoliterackiej. *Prz. Hum.* 1970 nr 2 [rec.: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce]. — [Czy zmierzch „literatury katolickiej”? *Znak* 1971 nr 11:] T. Mazowiecki: Znak czasu: dyskusja o zmierzchu „literatury katolickiej”. *Więź* 1972 nr 4; Z. Umiński: Czy rzeczywiście zmierzch literatury katolickiej? *Życie i Myśl* 1972 nr 5. — [Nowela, opowiadanie, gawęda. Red. ...] B. Stelmachczyk-Świontek: Nowa księga interpretacji. *Nowy Wyraz* 1975 nr 3; S. Sterna-Wachowiak: Wśród analiz „małych form narracyjnych”. *Twórczość* 1975 nr 12; P. Dybel. *Teksty* 1976 nr 1. — [J.W. Gomułki. *Rocz. Lit.* 1976, wyd. 1979 [rec. oprac.: „Verbum” (1934-1939)]. — D. Sadkowska. *Ruch Lit.* 1976 nr 2 [rec.: Nowela, opowiadanie, gawęda. Red. ...]. — J. Starnawski. *Pam. Lit.* 1977 z. 4 [rec. oprac.: „Verbum”. (1934-1939)]. — [Z pogranicza literatury i religii:] S. Cieślak. *Życie i Myśl* 1978 nr 12; K. Dybciak: Duch poganina w zgodzie z duchem czasu. *Więź* 1978 nr 7/8. — Cz. Lechicki: Z historii czasopiśmiennictwa religijnego. *Zesz. Prasozn.* 1978 nr 1 [rec. oprac.: „Verbum”. (1934-1939)]. — [Z pogranicza literatury i religii:] T. Szymba: Literatura i religia. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 46; Cz. Mazur: Religia w literaturze. *Novum* 1979 nr 7; B. Błaszczak: O nowym modelu odbioru katolickiego. *Człowiek i Światopogląd* 1980 nr 9. — W. Smaszcz. „Verbum”. Materiały do nie napisanej monografii. *Więź* 1980 nr 1 [rec. oprac.: „Verbum”. (1934-1939)]. — [Poetyka, interpretacja, sacrum:] A. Zmorzanka. *Rocz. Filoz.* 1982 nr 2; J. Musiał: Sacrum wieńczy dzieło. *Znak* 1983 nr 4. — [Religijne tradycje literatury polskiej. T. 1. Red. ...] I. M. Adamczyk. *Życie i Myśl* 1984 nr 6; A. Bednarek: Panorama poezji religijnej. *Kult., Osob., Nauka* 1984 nr 9. — [Sacrum w literaturze. Oprac. ...] E. Rosolakówna: Sacrum. *Prz. Hum.* 1983 nr 12; M. Dernes-Sarnowska. *Euhemer* 1984 nr 2; W. Gutowski: Sacrum i literatura. *Życie Katol.* 1984 nr 4; B. Pocię: Poszukiwanie sacrum. *Twórczość* 1984 nr 10. — [Religijne tradycje literatury polskiej. T. 1. Red. ...] D.A. Frick. *The Polish Review*, Nowy Jork 1985 nr 2; J. Kolbuszewski: Polska liryka religijna. *Prz. Powsz.* 1985 nr 2; W. Sokolnicki: Religijne nurty liryki polskiej. *Chrześcijaństwo i Współczesność* 1985 nr 2; Cz. Hernas: Spojrzenia na poezję religijną. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 20; Z.J. Nowak. *Ruch Lit.* 1986 nr 3; J. Starnawski. *Pam. Lit.* 1987 z. 3. — A. Lubaszewska. *Ruch Lit.* 1987 nr 4/5 [rec. oprac.: O wartościowaniu w badaniach literackich]. — M. Malassa: Norwidowska interpretacja rzeczywistości i pojęć ogólnych. *Nowe Książ.* 1987 nr 10 [rec.: Chrześcijańskie wartości poezji Norwida]. — R. Twardoń: Szuka interpretacji. *Życie Lit.* 1987 nr 44 [rec.: Norwida walka z formą]. — [O wartościowaniu w badaniach literackich:] E. Kasperski: W zwierciadle wartości. *Prz. Hum.* 1988 nr 3; J. Leociak: Humanistyka i wartości. *Nowe Książ.* 1988 nr 4; M. Mikos. *Pam. Lit.* 1988 z. 1. — [Norwida walka z formą:] A. Mierzejewski: Wokół poetyki Norwida. *Nowe Książ.* 1988 nr 3; S. Stanik: Norwid rozpoznany. *Tyg. Pol.* 1988 nr 18. — J. Smaga. *Ruch Lit.* 1988 nr 3 [rec. oprac.: Biblia a literatura]. — M. Kalinowska. *Stud. Norwidiana* 1989 nr 7 [rec.: Norwida walka z formą]. — S. Jaworski. *Ruch Lit.* 1993 nr 5 [rec. oprac.: Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze]. — [Wartość – Sacrum – Norwid:] M. Tatarska. *Ruch Lit.* 1995 nr 4; A. Stoff: O literaturze w perspektywie wartości. *Stud. Norwidiana* 1996 nr 14.

E.G.

SAWKO Zygfryd 1918-1977

Poeta.

Urodzony 2 października 1918 w Czarzu (woj. bydgoskie) w rodzinie robotniczej; syn Aleksandra Sawkiego i Marty z Wardalskich. W 1921 przeniósł się wraz z rodzicami do Grodna, gdzie uczył się w Gimnazjum im. H. Sienkiewicza; w 1938 zdał maturę. Podczas II wojny światowej, studiował w 1939-41 literaturę rosyjską w radzieckim Instytucie Pedagogicznym w Grodnie. Tam też w czasie okupacji niemieckiej pracował jako urzędnik w fabryce tytoniu (do 1944). Po zajęciu Grodna przez wojska radzieckie współuczestniczył w organizowaniu Polskiej Szkoły Średniej, w której następnie był nauczycielem. W 1946, w ramach tzw. akcji repatriacyjnej, przyjechał na Suwalszczyznę i nadal pracował w szkolnictwie. W 1948 przeniósł się do Szczecina, gdzie podjął pracę jako inspektor przy Zarządzie Wojewódzkim Związku Pracowników i Robotników Rolnych oraz w Okręgowej Komisji Związków Zawodowych w Szczecinie. Ożenił się z Heleną Jaczewską. Debiutował w 1948 opowiadaniem „Nasz rok”, zamieszczonym w poznańskim piśmie *Polska Ludowa* (nr 1), a jako poeta utworem „Fragmenty” na łamach dodatku *Dziennika Ludowego* pt. *Niedziela na Wsi* (nr 29); w tymże roku opublikował też wiersze w pismach *Kurier Szczeciński*, *Odra*, *Szczecin*, *Warszawa*. Za twórczość poetycką otrzymał w 1948 II nagrodę Oddziału Wiejskiego ZZLP (od 1949 ZLP). Został też członkiem kandydatem Związku (od 1957 członek stały). W 1949-50 był inspektorem kulturalno-oświatowym w Dyrekcji Jeleniogórskiej Funduszu Wczasów Pracowniczych. Od 1951 pracował jako redaktor w Dziale Aktualności w Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza” w Warszawie. Kontynuował twórczość poetycką na łamach *Wsi* (1949-52; tu też tłumaczenia wierszy z języka rosyjskiego), *Nowej Kultury* (1951-52), *Współczesności* (1956-61; w 1956-59 członek komitetu redakcyjnego), *Nowej Wsi* (1957-58), *Orce* (1957-58, 1960) oraz w *Trybunie Literackiej* (1958-59). W 1959-60 pełnił funkcję inspektora przy Zarządzie Głównym Towarzystwa Szkoły Świeckiej, a następnie pracował krótko jako inspektor w Państwowym Przedsiębiorstwie Imprez Rozrywkowych. Zmarł 7 listopada 1977 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rzeka. (1948-1956). [Wiersze]. Wwa: PIW 1957, 115 s.

Zawiera m.in. cykle: Dziewczyna od młyna; O zachodzie słońca; Dzieciństwo poety; Dom.

2. Okno na piaskach. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 55 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1975. — SWPP 2 (E. Głębička).

[Rzeka:] J. Kwiatkowski | Jeź. Recenzja nonszalancka. *Życie Lit.* 1957 nr 10; W. Rostecki. *Współczesność* 1957 nr 6; S. Rze-sikowski: Debiuty poetyckie w PiW-ie. *Nowe Syg.* 1957 nr 23. — B. Biernacka: Szlachetne tendencje. *Nowe Książ.* 1960 nr 14 [rec.: Okno na piaskach].

K.B.

SAWRYMOWICZ Eugeniusz 1904-1982

Historyk literatury, dydaktyk.

Urodzony 7 stycznia 1904 w Sasmaken na Łotwie; syn Konstantego Sawrymowicza, prawnika, i Eugeni-i z Ciemnołońskich. Uczył się w gimnazjum rosyjskim w Libawie na Łotwie. W 1915 zamieszkał w Jekaterynosławiu i kontynuował naukę w szkole rosyjskiej, a od 1917 uczęszczał do tamtejszego gimnazjum polskiego. W 1921 powrócił wraz z rodziną do kraju i zamieszkał w Warszawie, gdzie uczył się początkowo w gimnazjum Kazimierza Kulwiecia, a później w Gimnazjum Męskim Władysława Giżyckiego. Po zdaniu matury w 1924, podjął studia na Politechnice Warszawskiej, po czym w 1925 przeniósł się na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego (UW); w 1931 uzyskał magisterium w zakresie filologii polskiej. Jednocześnie w 1930/31 uczęszczał na zorganizowane przy Wydziale Humanistycznym UW roczne studium pedagogiczne. W 1931 rozpoczął pracę nauczycielską w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Towarzystwa Gimnazjum w Milanówku. W 1932 zdał egzamin państwowy dla nauczycieli szkół średnich i uzyskał uprawnienia do nauczania języka polskiego, historii i wiedzy o Polsce współczesnej. W 1936-39 pracował równocześnie w Warszawie, w Prywatnym Gimnazjum i Liceum im. Wandy Szachtmajerowej oraz w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Haliny Gepnerówny, jednocześnie uczył też języka polskiego w Lycée Français de Varsovie. W 1937 brał czynny udział w organizowaniu Towarzystwa Polonistów RP, a w 1938-39 pełnił funkcję jego sekretarza generalnego. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i uczestniczył w tajnym nauczaniu. W 1943 ożenił się ze Stanisławą Dikstein. Po powstaniu warszawskim znalazł się w Lubartowie, a od momentu wyzwolenia tych terenów pracował w 1944/45 w tamtejszym gimnazjum, pełniąc jednocześnie funkcję zastępcy dyrektora. W 1945 przeniósł się wraz z rodziną do Łodzi, gdzie w 1945/46 pracował w V Państwowym Żeńskim Gimnazjum i Liceum im. M. Konopnickiej oraz w Ośrodku Metodycznym na stanowisku zastępcy kierownika. Debiutował w 1946 artykułem pt. „Tegoroczny program języka polskiego w klasie pierwszej gimnazjalnej i możliwości jego realizowania”, ogłoszonym na łamach *Polonisty* (nr 1). W 1946 powrócił do War-

szawy i w tym samym roku doktoryzował się na UW na podstawie rozprawy „Hymny” Jana Kasprowicza” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). Od 1948 należał do PPR, później do PZPR. Pracował (do 1952) w Liceum Ogólnokształcącym im. J. Słowackiego, jednocześnie w 1946-49 kierując Okręgowym Ośrodkiem Dydaktyczno-Naukowym Języka Polskiego, a następnie w 1949-51 Centralnym Ośrodkiem Dydaktyczno-Naukowym Języka Polskiego Ministerstwa Oświaty. W 1946-47 był członkiem zespołu redakcyjnego czasopisma *Polonista*, a od 1948 wchodził w skład redakcji *Polonistyki*. W tymże czasie podjął działalność w Towarzystwie Literackim im. A. Mickiewicza, pełnił najpierw funkcję sekretarza (1946-50), a później wiceprezesa Zarządu Głównego (1950-76, 1978-80). Rozwijał twórczość naukową w dziedzinie historii literatury oraz publicystyczną, ogłaszając szkice i artykuły, m.in. w *Pamiętniku Literackim* (1947-82, z przerwami), *Polonistyce* (1948-82, z przerwami), *Głosie Nauczycielskim* (1949, 1951-52, 1977). W 1951/52 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego za działalność organizacyjną i dydaktyczną. W 1951-56 pracował w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej (PWSP), początkowo jako wykładowca, a od 1955 jako zastępca profesora i kierownik katedry historii literatury polskiej. Jednocześnie prowadził na UW wykłady z metodyki nauczania historii literatury polskiej. W 1954-56 był członkiem Rady Głównej Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. W 1955 otrzymał tytuł docenta. W 1955-61 wchodził w skład komisji przygotowującej programy dla liceów, powołanej przy Instytucie Pedagogiki. W następnych latach współpracował w tej dziedzinie z Ministerstwem Oświaty i Wychowania. Od 1956, po połączeniu PWSP z UW, był pracownikiem uniwersyteckim. W 1956-57 wchodził w skład Rady Naukowej Instytutu Pedagogiki. W 1956 został członkiem i aktywnym działaczem TWP; kilkakrotnie przewodniczył sekcji literatury, pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Stołecznego Towarzystwa (1960-64), był członkiem prezydium tegoż Zarządu (1964-69), wchodził w skład Rady Naukowej oraz prezydium Zarządu Głównego (od 1964 wiceprezes). Od 1959 był redaktorem serii *Biblioteka Analiz Literackich*, wydawanej przez Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych. W 1960 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1969 profesora zwyczajnego i był zatrudniony na tym stanowisku w Instytucie Filologii Polskiej na Wydziale Filologii Polskiej i Słowiańskiej UW. W 1960-66 pełnił funkcję dziekana Wydziału Filologicznego. W 1966-69 i 1971-72 kierował Zakładem Literatury Romantyzmu i równocześnie w 1966-68 był kuratorem Katedry Filologii Germańskiej UW. Powstałe w tym czasie studia i szkice historycznoliterackie publi-

kował m.in. w *Ruchu Literackim* (1960-61, 1963, 1966, 1976) i *Przeglądzie Humanistycznym* (1961-79, z przerwami). Od 1972 prowadził seminarium doktoranckie w Instytucie Kształcenia Nauczycieli w Warszawie. W 1974 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia za publikację na temat rozwoju historii literatury polskiej okresu romantyzmu. W tymże roku przeszedł na emeryturę. W 1976-82 kierował zespołem programowym języka polskiego w Instytucie Programów Szkolnych Ministerstwa Oświaty i Wychowania. Pełnił też funkcję przewodniczącego rady redakcyjnej *Polonistyki*. W 1978 został członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1973). Zmarł nagle 5 lipca 1982, podczas pobytu na kuracji w Nałęczowie; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jan Kasprówic. [Szkic biograficzny]. Wwa: Czyt. 1946, 24 s.
2. Poradnik metodyczny do wypisów polskich dla klasy 6 szkoły podstawowej Jerzego Kreczmara i Juliusza Saloniego „Na przełomie”. [Współaut.:] J. Trzynadłowski. Łódź: Poligrafika 1947, 46 s.
3. Poradnik metodyczny do wypisów polskich dla klasy 7 szkoły podstawowej Jerzego Kreczmara i Juliusza Saloniego „Nad poziomem”. [Współaut.:] J. Trzynadłowski. Łódź: Poligrafika 1947, 44 s.
4. Adam Mickiewicz. [Monografia popularnonaukowa]. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 131 s.
5. Juliusz Słowacki. [Monografia popularnonaukowa]. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 262 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 uzup. i przerobione 1966, wyd. 4 1974.
6. Historia literatury polskiej okresu romantyzmu. Podręcznik próbny dla klasy 10. [Współaut.:] S. Jerschina, Z. Libera. Wwa: PZWS 1956, 335 s. Wyd. nast. pt. Historia literatury polskiej okresu romantyzmu. Dla klasy 10: wyd. 2-12 tamże 1957-1967.
7. O powojennych wydaniach dzieł Adama Mickiewicza. Kat.: Śląsk 1958, 20 s.
8. Juliusz Słowacki. W 150 rocznicę urodzin i 110 rocznicę zgonu. Wwa: Wiedza Powsz. 1959, 70 s.
9. O chronologii niektórych drobnych utworów Słowackiego z lat 1834-1849. Wwa 1959, 20 s. powiel. Rok Słowackiego 1809-1959. Materiały Sesji Naukowej 25-28 listopada 1959.
10. Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. [Oprac.] ... Przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego. Wr.: Ossol. 1960, 836 s.
11. Literatura polska okresu romantyzmu. Podręcznik dla klasy 2 liceów ogólnokształcących oraz techników i liceów zawodowych. [Współaut.:] S. Jerschina, Z. Libera. Wwa: PZWS 1968, 455 s. Wyd. nast. 2-13 tamże 1969-1982.
12. Literatura polska. Do początku XIX wieku. Podręcznik dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego oraz techników i liceów zawodowych. [Współaut.:] J. Komar, A. Lubach, S. Stupkiewicz. Wyd. 8 [!]. Wwa: WSiP 1974, 403 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 9 1974, wyd. 10 1975, wyd. 11 1977, wyd. 12 1977, wyd. 13 1978.
13. Romantyzm. Podręcznik literatury polskiej dla klasy 2 szkół średnich. [Współaut.:] S. Makowski, Z. Libera. Wwa: WSiP 1978, 511 s. Wyd. nast. 2-9 tamże 1979-1988.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Hymn jako gatunek literacki. *Zag. Lit.* 1946 z. 3 s. 77-88 [skrócony rozdział z pracy doktorskiej o „Hymnach” Kasprówicza]. — Rozwój stylu hymnicznego u Kasprówicza. *Pr. Polonist.* Ser. 4: 1940/1946 s. 59-72. — Uwagi o realizacji nowego programu historii literatury w klasach licealnych. *Polonistyka* 1951 nr 1 s. 18-28. — W sprawie przepisów edytorskich dla tekstów staropolskich do użytku szkolnego. W: Z badań nad literaturą staropolską. Wr. 1952 s. 91-98. — Ideologiczna interpretacja „Balladyny”. *Polonistyka* 1953 nr 1 s. 24-38. — „Jan Bielecki” na tle młodzieńczej twórczości Słowackiego. *Polonistyka* 1954 nr 5 s. 1-11. — Twórczość Mickiewicza w powojennych programach szkolnych. *Zesz. Nauk. WSP, Wwa* 1955/56 s. 135-144. — Drobiazgi mickiewiczowskie. *Pam. Lit.* 1956 z. spec. s. 423-434. — W sprawie ustalenia tekstu „Balladyny”. W: Miscellanea z okresu romantyzmu. Wr. 1956 s. 116-130. — Adama Mickiewicza wiersze dreźnieńskie w odpisach A.E. Odyńca i C. Działyńskiej. *Pam. Bibl. Kór.* 1958 z. 6 s. 5-21. — „Kordian” a cenzura krakowska w latach 1834-1835. W: Juliusz Słowacki. Wwa 1959 s. 150-157. — Miscellanea o Juliuszu Słowackim. *Twórczość* 1959 nr 9 s. 36-47. — O chronologii listów Słowackiego. *Pam. Lit.* 1959 z. 1 s. 193-207. — Poeta trzech rewolucji. *Polonistyka* 1959 nr 1 s. 5-20 [dot. J. Słowackiego]. — Słowacki - Rybiński - Krasnowski. W: Juliusz Słowacki w stopięćdziesięciolecie urodzin. Wwa 1959 s. 348-356. — Genewska „Société de Lecture” a Słowacki. *Ruch Lit.* 1961 nr 6 s. 281-288. — Nieznane szczegóły z życia i twórczości Juliusza Słowackiego. W: W roku Słowackiego. Kat. 1961 s. 93-107. — Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza w latach 1946-1950. *Pam. Lit.* 1962 z. 3 s. 26-34. — Karta z dziejów przyjaźni polsko-węgierskiej. W: Publicationes Instituti Philologiae Slavicae Universitatis Debreceniensis. Debrecen

- 1964 s. 139-153. — O Andrzeju Słowaczyńskim. *Prz. Hum.* 1964 nr 3 s. 105-121. — O „sztuce wymowy podług prawideł Lahnsena”. Wyjaśnienie do listu Juliusza Słowackiego. *Pam. Lit.* 1964 z. 1 s. 221-233. — O powojennych Zjazdach Towarzystwa [Literackiego im. A. Mickiewicza]. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1966 nr 1 s. 65-76. — Główne tendencje prozy polskiej w okresie XX-lecia Polski Ludowej. *Rocz. Lubel.* 1968 s. 8-18. — O źródłach arcyzmu „Hymnów” Kasprowicza. W: *Literatura, komparatystyka, folklor.* Wwa 1968 s. 570-589, przedr. w: *Młoda Polska.* Kat. 1977 s. 111-121. — Poetycka wizja Krymu w sonetach Mickiewicza. *Prz. Hum.* 1968 nr 5 s. 9-16. — Nieznane listy Adama Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1969 s. 31-40. — Słowackij i Dante. W: *Dantovskie čtenija.* T. 2. Moskva 1971 s. 204-219. — Ustalenia i uściślenia do chronologii listów Adama Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1971 s. 31-66. — Zamechanija o piśmach Adama Mickiewicza. W: *Romantizm v slavjanskich literaturach.* Moskva 1973 s. 175-191. — O „Zakładzie” emigracji polistopadowej w Besançon. *Prz. Hum.* 1979 nr 9 s. 117-126. — Opera romantyczna i jej związki z estetyką romantycznej literatury. *Polonistyka* 1982 nr 5 s. 327-338.
- Prace redakcyjne i edytorskie
1. Publicystyka pozytywizmu. Wybór. [Oprac. i przedm. opatrzyli:] ..., T. Wojeński. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1948, 227 s.
 2. Księga pamiątkowa Zjazdu Byłych Nauczycieli i Wychowanków Gimnazjum Władysława Giżyckiego w Warszawie w dn. 4 i 5 X 1947 r. Red.: ... i in. Wwa: Kom. Organizacyjny Zjazdu 1949, 71 s.
 3. J. Słowacki: Dzieła. Wyd. przygot. przez Tow. Lit. im. A. Mickiewicza. Pod red. J. Krzyżanowskiego. Wr.: Ossol.
 - Udział edytorski E.S. w poszczególnych tomach:
 - T. 2. Poematy. Oprac. ... 1949, 420 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1959; wyd. inne tamże 1951.
 - T. 6. Dramaty: *Mindowe; Maria Stuart; Kordian; Horsztyński.* Oprac. ... Wyd. 2 1952, 429 s. Wyd. 1 oprac. W. Leopoldowa.
 - T. 8. Dramaty: *Książę Marek; Sen srebrny Salomei; Książę Niezłomny.* Oprac. ... 1949, 411 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 jako t. 9 1952; wyd. inne tamże 1951.
 4. Poezja stanisławowska. Wybór. [Oprac. i przedm.] ... Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1949, 200 s.
 5. J. Słowacki: Liryki i poematy. Wybór. Tekst przygotował, objaśnienia i posł. oprac. ... Wwa: Kraj 1950, 183 s.
 6. Wypisy polskie. Kl. 8. Cz. 1-2. [Współaut.:] J. Dembowska, Z. Klingerowa, M. Żmigrodzka. Wwa: PZWS 1950, 239 + 245-495 s. Wyd. nast. tamże: wyd. popraw. 1951, 282 s., toż wyd. 2 popraw. 1952, wyd. 3 popraw. 1953, wyd. 1 [!] 1954, wyd. 2 1955, wyd. 3 1956, wyd. 4 1957. Od wyd. z 1954 współautorzy: J. Dembowska, Z. Klingerowa.
 7. Z. Krasieński: *Nieboska komedia.* Oprac. [i przedm.] ... i Z. Libera. Wr.: Ossol. 1952, 136 s. Wyd. 2 tamże 1952.
 8. J. Słowacki: *Beniowski.* Oprac. [i przedm.] ... Wr.: Ossol. 1952, 186 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 uzup. 1954.
 9. J. Słowacki: *Balladyna.* Tragedia w pięciu aktach. Oprac. [i przedm.] ... Wr.: Ossol. 1953, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [ze zmienioną przedm.] 1955, wyd. 3 popraw. 1957, wyd. 4 1959, wyd. 5 1962, wyd. 6 1963, wyd. 7 1965, wyd. 9 [!] 1972.
 10. J. Słowacki: *Jan Bielecki.* Powieść narodowa oparta na podaniu historycznym. Oprac. [i przedm.] ... Wr.: Ossol. 1954, 43 s.
 11. J. Słowacki: *Kordian.* Dramat. Część pierwsza trylogii: *Spisek koronacyjny.* Oprac. [i przedm.] ... Wr.: Ossol. 1954, 192 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1956, wyd. 3 uzup. 1958, wyd. 4 1960, wyd. 5 1962, wyd. 6 1963, wyd. 7 1965, wyd. 8 1967, wyd. 9 1969, wyd. 10 1973.
 12. J. Słowacki: *Lilla Weneda.* Tragedia. Oprac. [i przedm.] ... Wr.: Ossol. 1954, 182 s.
 13. A. Mickiewicz: *Wiersze.* W oprac.: W. Borowego i L. Płoszewskiego. (Dzieła. Wyd. Nar. T. 1). Wyd. 4. Teksty przygot.: ..., W. Borowy. Wwa: Czyt. 1955, 680 s.
 14. J. Słowacki: *Mazepa.* Tragedia w 5 aktach. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1958, 126 s. Wyd. 2 tamże 1960.
 15. *Juliusz Słowacki.* Wwa: Wspólna Sprawa 1959, 8 s. + 10 tab. luźnych.
 16. S. Makowski, Z. Sudolski: *Juliusz Słowacki.* Album. Pod red. ... Wwa: PZWS 1959, 20 s. + 36 tab. luźnych.
 17. W kręgu bliskich poety. *Listy rodziny Juliusza Słowackiego.* Oprac.: S. Makowski, Z. Sudolski. Pod red. ... Wwa: PIW 1960, 762 s. Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.
 18. *Korespondencja Juliusza Słowackiego.* T. 1-2. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1962-1963, 522 + 495 s.
 19. J. Bartkowski: *Wspomnienia z powstania 1831 roku i pierwszych lat emigracji.* Oprac. ... Kr.: WL 1966, 527 s.
 20. K. Gaszyński: *Listy do Andrzeja Słowaczyńskiego.* Oprac. ... W: *Miscellanea z lat 1800-1850.* [T.] 2. Wr. 1967 s. 375-479. 36 listów z l. 1833-1845.

21. J. Słowacki. Dzieła wybrane. Red.: J. Krzyżanowski. Wr.: Ossol.

Udział edytorski E.S. w poszczególnych tomach:

T. 3. Dramaty: Maria Stuart; Kordian; Horsztyński; Balladyna. Oprac. ... 1974, 534 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1983, wyd. 3 1987, wyd. 4 1989.

T. 5. Dramaty: Książd Marek; Sen srebrny Salomei; Książę Niezłomny; Zawisza Czarny; Agezylausz. Oprac. ... 1974, 663 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1983, wyd. 3 1987, wyd. 4 1990.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1979. – Wywiad: Od stanowiska nauczyciela do katedry uniwersyteckiej. Rozm. P. Bagiński. *Polonistyka* 1977 nr 1.

SWPP 1. – PP (J. Luczyńska). – PSB (S. Makowski). – LP XX w. (red.) – S. Frycie, I. Jon-fondzel: Bibliografia prac E.S. i piśmiennictwa o nim. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1974.

[Publicystyka pozytywizmu. Oprac. ...] J. Kulczycka-Saloni. Publicystyka polskiego pozytywizmu w świetle wydań powojennych. *Życie Lit.* 1948 z. 1/6; J.E. Plomeński *Wiedza i Życie* 1948 nr 8/9. – [Juliusz Słowacki.] W. Bisko: Spotkanie ze Słowackim i jego dziełami. *Książ. dla Ciebie* 1956 nr 2; T. Parnowski: Popularnonaukowa monografia o Słowackim. *Polonistyka* 1956 nr 3; A. Gończacko-Borkowska. *Pam. Lit.* 1957 z. 3. – [Historia literatury polskiej okresu romantyzmu.] W. Archimowiczowa: Romantyzm w klasie X. *Kamena* 1957 nr 9/10; J. Starnawski: Nowe ujęcie romantyzmu. *Rocz. Hum.* 1959 z. 1. – [Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego.] M. Bizan. *Pam. Lit.* 1961 z. 4; P. Hertz. *Nowe Książ.* 1961 nr 7; J. Starnawski: Uwagi o Kalendarzu życia i twórczości Juliusza Słowackiego. *Ruch Lit.* 1961 nr 3; M. Gięgielewicz. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 25. – S. Rutkowski. *Polonistyka* 1967 nr 4 [rec.: Juliusz Słowacki. Wyd. 3 uzupeł. i przerobione]. – Obserwator: Norwid okrutnie tłumiony. *Kierunki* 1968 nr 41 [rec.: Literatura polska okresu romantyzmu]. – Z. Libera: O pracy naukowej i działalności pedagogicznej E.S. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1974. – Z. Libera: E.S. 1904-1982. *Polonistyka* 1982 nr 5. – E. Jankowski: E.S. *Biul. Polonist.* 1983 nr 1/2. – S. Makowski: E.S. *Ruch Lit.* 1983 nr 1. – S. Makowski: E.S. (Zarys biografii). *Prz. Hum.* 1983 nr 6. – Z. Sudolski: E.S. *Pam. Lit.* 1983 z. 2. – Z. Libera, E. Jankowski, S. Makowski: E.S. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1984. – E. Jankowski: E.S. – działacz naszego Towarzystwa [Literackiego im. A. Mickiewicza]. W tegoż: Z różnych sfer. Wwa 1994. – Z. Libera: O pracy naukowej i pedagogicznej E.S. W tegoż: Uczeń i nauczyciele. Wwa 1995.

B.D.

SADEK Napoleon 1905-1970

Pierwotne imię i nazwisko: Feliks Rosenbaum; po 1945 zmienił na: Feliks Napoleon Sadek. Inne pseud.: Jacek Dereń; Sadek. Prozaik, komediopisarz, autor scenariuszy filmowych, publicysta.

Urodzony 11 kwietnia 1905; syn Jana Rosenbauma, przemysłowca, i Florentyny z Bernsteinów. Maturę zdał w Gimnazjum im. T. Rejtana w Warszawie, następnie studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Po ukończeniu studiów pracował jako aplikant adwokacki w sądzie grodzkim, a później jako adwokat. Równocześnie zajmował się pracą literacką i dziennikarską. Od 1929 należał do zespołu redakcyjnego dziennika *Ostatnie Wiadomości*; tu zamieszczał (pod pseud. Napoleon Sadek) stały

cykl felietonów pt. „Wesoły kącik” (w 1931 w wydaniu częstochowskim, a w 1931-33 w krakowskim). Od 1930 pisywał felietony do *Kuriera Czerwonego*, a w 1931 do *Expressu Podhalańskiego*. W 1932 rozpoczął stałą współpracę z filmem jako scenarzysta. W 1933 ożenił się z Pauliną Nisenson. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w stopniu porucznika. Po kapitulacji znalazł się na terenach wschodnich kraju. Aresztowany przez władze radzieckie, został zesłany w głąb ZSRR. Zwolniony na mocy układu Sikorski-Majski w 1941, wstąpił do Armii Polskiej i wraz z nią jako oficer oświatowy 2. Korpusu przeszedł w 1942 na Bliski Wschód. W Syrii został przydzielony do 3. Dywizji Strzelców Karpackich (DSK), w której pełnił funkcję oficera oświatowego (w stopniu kapitana) w 4. batalionie. Rozwijając twórczość literacką, publikował fragmenty prozy i artykuły w *Pobudce* (Palestyna, 1942), *Kurierze Polskim w Bagdadzie* (1943), *Gońcu Karpackim* (Palestyna, Włochy 1943-44), *Orle Białym* (Włochy, 1944), *Dzienniku Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (Tel Awiw, Kair, Włochy, 1943-45). Za udział w bitwie o Monte Cassino, gdzie ochotniczo zajmował się transportowaniem na mulach żywności i amunicji na linię walk, został odznaczony Krzyżem Walecznych oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Po bitwie został przeniesiony do Referatu Oświatowego 3. DSK. Był współtwórcą i kierownikiem żołnierskiego teatru. W 1944-45 przez krótki czas współredagował piśmko dla żołnierzy polskich we Włoszech *Suierkożubr pod Syreną* oraz z Władysławem Leskim pismo humorystyczne *Osa Karpacka*. W 1946 wraz z 2. Korpusem został przetransportowany do Anglii i przez pewien czas przebywał w obozie wojskowym w Hodgemur Camps. Po demobilizacji zamieszkał w Londynie. Należał do redakcji *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza*; w piśmie tym publikował od 1949 powieści, opowiadania i liczne felietony (w 1955 cykl „Widziane ze sceny”, w 1964-66 stałą rubrykę „Mały felieton”, w 1965 cykl „Trudny dzień”). Współpracował też z innymi czasopismami emigracyjnymi, z *Życiem* (1950-51, 1953), *Orlem Białym* (1950, 1952, 1954), *Gazetą Niedzielną* (1952), *Głosem* (1952), a w późniejszych latach także z *Tygodniem Polskim* (1962-64) i *Wiadomościami* (1965). Pisywał felietony humorystyczne dla Radia Wolna Europa. Wspólnie z Feliksem Konarskim organizował rewie, w których występował w charakterze konferansjera. W 1961-67 pracował jako lektor w British Drama League. Przez wiele lat wchodził w skład zarządu Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Był też członkiem Związku Dziennikarzy RP, ZASP za Granicą, Związku Kombatantów-Żydów. Zmarł 20 lutego 1970 w Londynie; pochowany na cmentarzu żydowskim Hoop-Lane Golders Green.

TWÓRCZOŚĆ

1. Romeo i Julcia. Scenariusz filmowy. Ekran. 1933.

2. Kocha, lubi, szanuje. Scenariusz filmowy. Ekran. 1934.

3. Wacusz. Scenariusz filmowy. Ekran. 1935.

4. Bolek i Lolek. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Fethke. Ekran. 1936.

5. Dodek na froncie. Scenariusz filmowy. Ekran. 1936.

6. [Trzydzieści] 30 karatów szczęścia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Fethke. Ekran. 1936.

7. Dorożkarz nr 13. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Czauski, A. Marczyński. Dialogi: S. Wiech-Wiechecki. Ekran. 1937.

8. Niedorajda. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Fethke. Ekran. 1937.

9. Zapomniana melodia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Fethke, L. Starski. Ekran. 1938.

10. Przez łyż do szczęścia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Fethke. Ekran. 1939.

Film przygotowywany do eksploatacji w sezonie 1939/40, wprowadzony przez Niemców w czasie okupacji na ekrany kin w Generalnej Guberni w 1943. — Inf.: S. Janicki: *Polskie filmy fabularne 1902-1988*. Wwa 1990.

11. Moja mama – to ja. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Fethke. Powst. 1939.

Film przygotowywany do realizacji w 1939. — Inf. jak w poz. 10.

12. Sportowiec mimo woli. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Fethke, L. Starski. Ekran. 1939.

Por. adnotację do poz. 10; film wyświetlany w 1940. — Inf. jak w poz. 10.

13. Uwaga szpieg. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] Belski. Powst. 1939.

Realizację filmu przerwał wybuch II wojny światowej. — Inf. jak w poz. 10.

14. Obrazki sceniczne, wydane dla zespołów teatralnych Polonii Zagranicznej. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1947, 19 s.

Zawartość: Skandal na szosie; List miłosny; Katastrofa; Bohaterowie; Wspomnienia z Włoch.

15. Kwatera nad Adriatykiem. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1949. Praprem. Londyn, T. Pol. im. J. Słowackiego 1950. Wyd. Londyn: Stow. Pol. Kombatantów 1950, 95 s. Wyd. 3 [!] tamże 1952.

Nagroda w konkursie ZASP za Granicą w Londynie w 1949.

16. Strzał na Earls Courcie. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1949 nr 186-226.

17. Katarzynka. [Komedia w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Aktora 1950.

Podp.: Jacek Dereń.

18. Małżeństwo Marty. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 35-95. Wyd. osob. Toronto: *Związkowiec* 1955, 197 s. Wyd. nast. tamże 1956.

19. Nieznany tor. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 202; 1951 nr 1-44. Przedr. z podtyt.: Powieść z życia obecnej emigracji. *Związkowiec*, Toronto 1956 nr 21-52; 1957 nr 1-34.

Przekł. ang. ok. 1958 (inf. o przekł.: K. Zbyszewski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1958 nr 134).

20. Pani doktor. [Komedia w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Aktora 1950.

21. Markietanki. (Serca w mundurkach). [Komedia w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Pol. im. J. Słowackiego 1951. Wyd. Londyn: Stow. Pol. Kombatantów 1952, 44 s., powiel.

22. Żyje się tylko raz. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1952 nr 1-120, 143-158.

23. Zaproszenie na ślub. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1952 nr 228-310; 1953 nr 1-7.

24. Kamienicznik. Komedia w jednym akcie. Londyn: Veritas 1953, 16 s.

25. Mgła nad Londynem. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1953 nr 23-91.

26. Tańcowały dwa Michały. [Rewia]. Praprem. Londyn, T. Aktora 1953.

27. Porwanie. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1953 nr 259-307; 1954 nr 2-56.

28. Dla ciebie wszystko! [Rewia]. [Współaut.:] [F. Konarski] Ref-Ren. Praprem. Londyn, T. Rewii Ref-Rena 1954.

29. Pożar serc. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1954 nr 221-308; 1955 nr 1-3.

30. [Siedemdziesiąt pięć] 75 tysięcy. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1955 nr 55-164.

31. Kłopoty rodzinne. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1955 nr 294-310; 1956 nr 1-98.

32. Od hostelu do hostelu. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1957 nr 60-262.

33. Konfrontacja. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1962 nr 61-77.

34. Placki kartoflane. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1963.

Wyróżnienie w konkursie na sztukę teatralną ZASP za Granicą i Ogniska Pol. w Londynie w 1963 (inf.: *Kultura*, Paryż 1963 nr 3).

35. Złe samopoczucie. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1963 nr 293-310; 1964 nr 1-78.

Prace redakcyjne i adaptacje

1. Papa się żeni. Scenariusz filmowy wg komedii W. Rapackiego syna. [Współaut.:] J. Fethke. Ekran. 1936.

2. Paweł i Gaweł. Scenariusz filmowy na motywach bajki A. Fredry. [Współaut.:] J. Fethke, L. Starski. Ekran. 1938.

3. Robert i Bertrand, czyli dwaj złodzieje. Scenariusz filmowy wg wodewilu J. Nestroya. [Współaut.:] J. Fethke. Ekran. 1938.

4. Za winy niepopelnione. Scenariusz filmowy wg powieści M. Bałuckiego. Ekran. 1938.

5. Złota maska. Scenariusz filmowy wg powieści T. Dołęgi-Mostowicza „Złota maska” i „Wysokie progi”. [Współaut.:] J. Fethke. Ekran. 1939.

Por. Twórczość, adnotacja do poz. 10; film wyświetlany w 1940. — inf. jak w Twórczość, poz. 10.

6. Mucha Karpacka. Jednodniówka humorystyczna 3. DSK [Dywizji Strzelców Karpackich]. Red.: ... i W. Leski. Italia: Referat Kultury i Prasy 3. DSK 1945, 8 s.

7. Niech żyją Polki. Materiały do widowiska rewiowego. Oprac. ... Wyd. dla Polonii Zagranicznej. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1947, 31 s., powiel.

8. Claudia: Kaczątka. Adapt. ... Wyst. Londyn, T. Aktora 1952.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny ok. 1975. — N. Sadek; Wywiad Napoleona z Sądkiem. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1954 nr 145 [zartobliwy autowiad].

PSB (R. Skręt).

S. Baliński, A. Orliński: Jeszcze o „Kwaterze nad Adriatykiem”. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 83 [rec.: Kwatera nad Adriatykiem]. — A. Bogusławski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 155 [rec.: Katarzynka]. — W. Grubiński. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 74 [rec.: Kwatera nad Adriatykiem]. — H.N.-J. *Orzeł Biały*, Londyn 1950 nr 8 [rec.: Pani doktor]. — [J. Ostrowski] (On). *Orzeł Biały*, Londyn 1950 nr 29 [rec.: Katarzynka]. — J. Tokarski. *Zycie*, Londyn 1950 nr 14 [rec.: Kwatera nad Adriatykiem]. — M. Świącicki. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1951 nr 303 [rec.: Markietanki]. — [J. Ostrowski] (On): Komedie i rewia. *Orzeł Biały*, Londyn 1953 nr 27 [rec.: Tańcowały dwa Michaly]. — [Kwatera nad Adriatykiem]: S. Baliński: Kwatera nad Adriatykiem nadal owiana młodością, humorem i wdziękiem. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 196; [T. Zagórska] T. Karren: Miłe niespodzianki. *Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 35; [S. Legeżyński] S. Leg.: Zab czasu i błękit Adriatyku. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1966 nr 35. — W. Wahnout: Kwatera — w niebie... *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1975 nr 61.

B.D.

SCHABOWSKI Czesław

1908-1987

Prozaik.

Urodzony 22 listopada 1908 w Tarnobrzegu; syn Jana Schabowskiego, murarza, i Ludwiki z Posadowskich. Uciekłszy z domu rodzinnego, pracował fizycznie oraz kształcił się jako samouk. W 1930 ożenił się z Teklą Kopałą (rozwód ok. 1940). Po wybuchu II wojny światowej, przebywał w Drukiennikach, gdzie pracował jako działacz kulturalno-oświatowy w urzędach radzieckich. W tym cza-

sie rozpoczął twórczość literacką, przygotowując materiały dla polskiego zespołu świetlicowego. W maju 1940 został zwerbowany do robót budowlanych w Magnitogorsku skąd, w pół roku później wyjechał do Kirowabadu, gdzie pracował w kombinacie drzewnym. W tymże roku po przejściu na prawosławie, ożenił się z Katarzyną Butoko (rozwód ok. 1955). W maju 1941 powrócił do Drukiennik. Po wkroczeniu wojsk niemieckich w czerwcu 1941, zbiegł do Czech. Zatrzymany przez Niemców w Pradze, został wysłany na roboty rolne w Sudety. Po zakończeniu wojny powrócił w maju 1945 do kraju. Początkowo wędrował po Polsce, pracując m.in. jako szewc, murarz, robotnik w kamieniołomach, wędrowny aktor. Debiutował w 1945 opowiadaniem „Pierwsza spowiedź”, zamieszczonym w *Odrodzeniu* (nr 44), oraz „Stasek kolijorz” w *Zielonym Sztandarze* (nr 44-48; 1946 nr 2-3). W 1946 zamieszkał w Łodzi, gdzie zaopiekował się nim Stanisław Piętak (w tym czasie członek redakcji *Wsi*). W tymże roku został członkiem PPR (od 1948 PZPR) oraz ZZLP (od 1949 ZLP). W 1946-53 (z przerwami) współpracował z tygodnikiem *Wiesł*. W 1955 ożenił się z Anną Cwaliną. W październiku 1956 zamieszkał na stałe w Szczecinie. W 1956-58 pracował jako reportażysta oraz autor felietonów w rozgłośni szczecińskiej Polskiego Radia. Z powodu reportażu nadanego w 1958 pt. „Dzungla” został objęty nieoficjalnym zakazem publikacji (zakaz uchylony ok. 1960). Zajmował się też zawodowo rybołówstwem. W 1965 uzyskał dyplom rybaka zalewowego, następnie morskiego i pracował w tym zawodzie przez dziesięć lat. Równocześnie kontynuował pracę literacką, publikując opowiadania głównie w dodatku tygodniowym dziennika *Głos Szczeciński* pt. *7-my Głos Tygodnia* (1963-67), a następnie w *Głosie Szczecińskim* (1968-77, z przerwami; tu w 1976 cykl pt. „Dzienniki szczecińskie”). W 1970 otrzymał nagrodę literacką WRN w Szczecinie. Zmarł 19 maja 1987 w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szarotki. Opowiadanie. Łódź: Książka 1946, 27 s.

Dedykacja Stanisławowi Piętakowi.

2. Tama. [Powieść]. *Zielony Sztand*. 1946 nr 11-41 [niedokończona]. Wyd. osob. Łódź: S. Jamiółkowski i T.J. Evert 1947, 259 s.

3. To sprawa syna. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1951, 108 s.

Zawartość: Szumok; Gazetka ścienna; Rower; To sprawa syna.

4. Pirat i Magdalena. Opowiadania. Pozn.: WP 1963, 193 s.

Zawartość: Dzik; Bocki z wyspy „Książęcej”; Żaloga „DZI 181”; Rybackie wyścigi; „Złota rybka”; Pirat i Magdalena; Zó-

rawce; Jak się dziadek po śmierć wybrał; W przymorskich łakach.

Wyróżnienie w konkursie WRN i Oddz. ZLP w Szczecinie w 1962.

5. Wielka zatoka. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1967, 168 s.

Zawartość: Kariera; Wielka zatoka; Fantasta; Krzywy szyper; Barwy; Głogi i pokrzywy; Iluna.

6. Lisy morskie. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1971, 214 s.

Zawartość: Most do raję. (Kronika Zatoki Skalnowskiej); Dwa objaśnienia do słów: kur-diabeł, Turbot; Czytanie morza. (Autoportret z fladą).

7. Nie ma ulicy Zielonej. [Wspomnienia z Tarnobrzęga]. Pozn.: WP 1972, 286 s.

8. Zbój lasowski. [Powieść]. Powst. 1976. Wyd. Wwa: LSW 1981, 170 s.

Nagroda Urzędu Woj. w Szczecinie w konkursie na powieść o temacie związanym z Pomorzem Szczec. w 1976.

9. Archipelag urzeczonych. Wybór opowiadań. Przedm.: S. Telega. Pozn.: WP 1978, 296 s.

Zawiera z poz. 4: Dzik; Jak się dziadek po śmierć wybrał; „Złota rybka”; Żórawce; Załoga „Dzi 181”; W przymorskich łakach, — z poz. 5: Barwy; Fantasta; Krzywy szyper; Kariera; Iluna, — z poz. 6: Czytanie morza. (Autoportret z fladą).

Wyróżnienie im. J. Conrada przyznane przez ZG Związku Zawodowego Marynarzy i Portowców za twórczość o tematyce morskiej w 1978.

10. Na wylotówce. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 197 s.

Wyróżnienie w konkursie LSW w 1977.

11. Mój przyjaciel goj. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1990, 401 s.

Zawartość: Klezmy; Hareszt; Tajemniczy więzień; Remiza; Nietopielec; Starostówka; Kficas-chaderach; Dwaj goje; Icek Wapniarz; Mecz; Smaczek; Cielak od Bidy; Poganiacki fach; Polcia; Focia Bucówna; Władec cyrkowiec; Zablotniki; Josie u Władka; Kominiarz; Cud nad Sanem; Raubszus duchowny; Stawowy Wróbel; Następne dni; Powyskrićiel; Postępowy piec; Leibika przez cesarzową podgojony; Markus i s-ka; Wupek z Ameryki; Szmul i Synowie; Rasowa krowa.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966. — Cz. Schabowski: Historia — legenda — tradycja. (Moje strony rodzinne). *Profile* 1978 nr 7.

SWPP 1. — PP (B. Winklowa). — PSB (S. Tynecka-Makowska).

[Tama:] W.E. Brzeska. *Głos Rob.* 1947 nr 183; S. Lichański: Z zagadnień małego realizmu. *Twórczość* 1948 z. 6. — J. Koprowski: Literacki awans społeczny, czyli o Cz.S. II. *Kur. Pol.* 1950 nr 195. — [To sprawa syna:] E. Martuszewski: Bohaterowie opowiadań S. *Głos Rob.* 1952 nr 52; S. Mędelki: Nie trzeba się bać ostrych konfliktów. *Nowa Kult.* 1952 nr 28. — E. Balcerzan: Gawędy kłusownicze. *Kur. Szczec.* 1964 nr 21 [rec.: Pirat i Magdalenka]. — [Wielka zatoka:] K. Nowicki: Gawędy o rybalce. *Zycie Lit.* 1968 nr 13; E. Kuźma: Bractwo arcyłgarzy. *Głos Szczec.* 1969 nr 63. — [Lisy morskie:] J. Koprowski: Pochwała autentyzmu. *Spojrzenia* 1971 nr 9; E. Kuźma: Między reportażem a baśnią. *Głos Szczec.* 1971 nr 126; J. Mazurczyk: Węgorz na haku. *7-my Głos Tygodnia* 1971 nr 27. — [Nie ma ulicy Zielonej:] F. Fornalczyk: W mieście wspomnień i siarki. *Spojrzenia* 1973 nr 3; I.G. Kamiński. *Głos Szczec.* 1973 nr 35. — A. Krajewska: Cz.S. outsider. *Czas*

1975 nr 22. — P. Jaworski: Regionalizm rybą pisany. *Głos Szczec.* 1977 nr 284 [dod. *Spojrzenia* nr 50. — [Na wylotówce:] E. Biela: Rybacki skansen. *Fakty* 1978 nr 46 [rec. też: Archipelag urzeczonych]; M. Lalak: Swetoniusz i dzinsy. *Głos Szczec.* 1978 nr 267; E. Pochroń: Wnukowie i dziadkowie „na stopie” *Tryb. Odrzańska* 1978 nr 241. — S. Telega: Czytanie morza Cz.S. *Głos Pom.* 1978 nr 200 [dot. twórczości Cz.S.]. — A. Różycki. *Dz. Lud.* 1979 nr 176 [rec.: Na wylotówce]. — S. Telega: Pisarz szczecińskiego przymorza. *Morze i Ziemia* 1982 nr 1.

K.B.

SCHAEFFER Bogusław Julian ur. 1929

Krypt.: B.S.

Dramatopisarz, kompozytor, muzykolog, pianista, krytyk muzyczny, grafik.

Urodzony 6 czerwca 1929 we Lwowie; syn Władysława Schaeffera, urzędnika, i Julii z domu Petesz. Po wojnie, w 1946 przyjechał do Opola, gdzie w wyniku tzw. akcji repatriacyjnej zamieszkali wcześniej jego rodzice. Uczęszczał do Państwowego Liceum o profilu matematyczno-fizycznym; w 1949 zdał maturę. Uczył się też prywatnie gry na skrzypcach u profesorów Edwarda Sygnatowicza i Rudolfa Maliszewskiego w Opolu. Następnie studiował muzykologię na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; w 1953 uzyskał magisterium. W tymże roku ukończył Wydział Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki (kompozycja) u prof. Artura Malawejki w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (PWSM) w Krakowie. Równocześnie w 1952 pracował w Polskim Radiu oraz w 1954 w Polskim Wydawnictwie Muzycznym w Krakowie. W 1953 skomponował pierwszy polski utwór dodekafoniczny na orkiestrę pt. „Muzyka na smyki — Nokturn”. W tymże roku ożenił się z Mieczysławą Hanuszewską, muzykologiem i filozofem. W 1953 rozpoczął twórczość plastyczną w dziedzinie grafiki, a w 1955 twórczość dramatyczną, pisząc sztukę pt. „Webern”. Uczestniczył sporadycznie w happeningach i działaniach parascenicznych krakowskiej grupy MW 2; był autorem pierwszego w Polsce ośmiogodzinnego happeningu „Non-stop” (1960). Od 1962 należał do Stowarzyszenia „Grupa Krakowska”, skupiającego awangardę muzyczną i plastyczną, oraz do grupy Muzyka Centrum w Krakowie. W 1963 podjął pracę w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (od 1972 Akademia Muzyczna) w Krakowie. W 1965 po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego w zakresie kompozycji został mianowany docentem, a w 1986 profesorem tejże uczelni. Od 1966 pracował też w studiach elektronicznych w Warszawie i Zagrzebiu. Debiutował jako dramatopisarz utworem „Audiencja IV”, wystawionym w Tuluzie w 1968, a w Polsce utworem „Audiencja II”, wystawionym na koncercie zespołu MW 2 w Krakowie w 1969. W 1970 uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim stopień doktora nauk

humanistycznych na podstawie rozprawy „Nowa muzyka. Problemy współczesnej techniki kompozytorskiej” (promotor prof. Józef Michał Chomiński). W 1976 zaczął prowadzić letnie kursy mistrzowskie z zakresu kompozycji w Salzburgu. W 1980-81 był stypendystą Akademii Sztuki w Berlinie Zachodnim. W 1986 podjął pracę wykładowcy w Wyższej Szkole Muzycznej i Teatralnej „Mozarteum” w Salzburgu jako profesor nadzwyczajny, a od 1989 profesor zwyczajny. W 1998 był założycielem, a następnie członkiem honorowym Stowarzyszenia Teatralnego Miszung. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Opublikował wiele prac dotyczących techniki kompozytorskiej, historii muzyki współczesnej i jej twórców. Jego utwory dramatyczne były wielokrotnie tłumaczone na języki obce (m.in. hebrajski, estoński). Skomponował ok. 440 utworów muzycznych. Brał udział w festiwalach (m.in. w festiwalach Międzynarodowego Stowarzyszenia Muzyki Współczesnej, SIMC), sympozjach, warsztatach kompozytorskich w Holandii, Anglii, Stanach Zjednoczonych, RFN, Austrii, Szwajcarii. Wystawiał prace graficzne m.in. w Nowym Jorku, Kolonii, Wiedniu i Paryżu. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1973) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ (utwory dramatyczne z wyjątkiem poz. 23)¹

1. Scenariusz dla nie istniejącego, lecz możliwego aktora instrumentalnego. Powst. 1963. Druk *Progr. Teatru J. Słowackiego* 1983/1984 nr 2 s. 3-9. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego, Scena Miniatura 1984.

2. Audycja I. Powst. 1964. Praprem. Kr. 1981.

3. Audycja II. Powst. 1964. Praprem. na koncercie zespołu MW 2 w salach Biura Wystaw Artyst. w Kr. w 1969. Wyst. nast. T. Jednego Aktora 1985.

4. Audycja III, czyli Raj Eskimosów. Powst. 1964. Praprem. Wwa, PWST 1983.

5. Audycja IV. Powst. 1964. Praprem. w jęz. franc. Tuluza (Francja) 1968.

6. Audycja V. Powst. 1964. Praprem. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1986.

7. Kwartet dla czterech aktorów. Powst. 1966. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza, Mała Scena 1979. TV 1983.

Wyst. też pt.: Kwartet; Kwartet dla czterech aktorek.

8. Fragment I. Powst. 1968. Praprem. 1969. [Inf. autora].

¹ Daty powstania utworów na podstawie J. Zajęc: *Dramaturgia Schaeffera*. Salzburg 1998.

9. Scenariusz dla trzech aktorów. Powst. 1970. Praprem. Kr., T. STU 1987.

10. Mroki. Powst. 1979-1980. Praprem. Wwa, T. Nowy 1983. Druk fragm. *Progr. Teatru Now.* 1983 z. III s. 25-37.

11. Zorza. Powst. 1980-1982. Praprem. Pozn., T. Nowy 1986.

12. Grzechy starości. Powst. 1985. Praprem. Wwa, T. Nowy 1986.

13. Vaniniana. Praprem. w jęz. włos. Lecce (Włochy) 1985.

14. Kaczo. Metawariacje. Collage teatralny. Dla dwóch aktorów i aktorki. Powst. 1987. Praprem. Pozn., T. Nowy 1988 (wyst. w Szczec.). TV 1992. Druk zob. poz. 25.

15. Partytura. Praprem. Wwa, Pracownia Teatr (wyst. w Pozn.) 1987.

16. Symfonia kameralna. Praprem. Chorzów, T. amatorski „Korez” 1987.

17. Aktor. Sztuka w 22 scenach. Powst. 1989-1990. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1991. Druk zob. poz. 25.

18. Próby. Sztuka w 19 scenach. Powst. 1989-1990. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1993. Druk zob. poz. 25.

Wyst. też pt.: Próby. Teatr na żywo; Septet, czyli próby; Próby dla siedmiu.

19. Seans. Sztuka w 10 scenach. Powst. 1990. Praprem. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1992. Druk zob. poz. 25.

20. Odwet. Sztuka w 12 scenach. Powst. 1991. Druk zob. poz. 32.

21. Rondo. Sztuka w 20 scenach. Powst. 1991. Druk zob. poz. 32.

22. Tutam. Sztuka w 19 scenach dla aktora i aktorki. Powst. 1991. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1992. TV 1994. Druk zob. poz. 25.

23. Muzyka, teatr i filozofia Bogusława Schaeffera. Trzy rozmowy. [Rozm.] J. Zajęc. Salzburg: Colisch Edition 1992, 165 s.

24. Razem. Sztuka w 2 aktach (w 16 scenach). Powst. 1992. Druk zob. poz. 32.

25. Utwory sceniczne: Kaczo; Aktor; Próby; Seans; Tutam. Salzburg: Colisch Edition 1992, 333 s. Zawiera poz. 14, 17, 18, 19, 22.

26. Awans. Sztuka w 17 scenach. Powst. 1993. Druk zob. poz. 32.

27. Denni. Sztuka w 17 scenach (w 2 aktach). Powst. 1993. Druk zob. poz. 32.

28. Gdyby. Sztuka w 16 scenach. Powst. 1993. Praprem. Wwa, T. Studio 1995. Druk zob. poz. 32.

29. Glosa. Sztuka w 11 scenach. Powst. 1993. Druk zob. poz. 32.

30. Żniwo. Sztuka w 23 scenach (w 4 częściach w 2 aktach). Powst. przed 1994. Praprem. Nowa Huta, T. Lud. 1997. Druk zob. poz. 32.

31. Toast. Sztuka w 20 scenach. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1994. Druk zob. poz. 32.

32. Utwory sceniczne: Toast; Rondo; Odwet; Razem; Żniwo; Awans; Gdyby; Denni; Glosa. Salzburg: Collsch Edition 1994, 573 s.

Zawiera poz. 31, 21, 20, 24, 30, 26, 28, 27, 29.

33. Fragment II dla dwóch aktorów i skrzypka. Praprem. Schwaz in Tirol, T. Pölbühne 1994. Wyst. Kr., T. Zależny 1995.

34. Anons. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1998.

Spektakl przygotowany przez Stow. Teatr. Miszung.

35. Farniente. Praprem. Jelenia Góra, T. im. C.K. Norwida 1999.

Nadto utwory dramatyczne niepublikowane, wymienione w pracy J. Zajęc: *Dramaturgia Schaeffera* (Salzburg 1998): Webern. Powst. 1955. — Multi. Powst. 1994. — Ranek. Powst. 1994. — Largo. Powst. 1996. — Alles. Powst. 1998. — Demon teatru. Powst. 1998. — Inaft. Powst. 1998. — Sen i nie. Powst. 1998. — Spaceru po parku. Powst. 1998.

Prace z dziedziny muzyki

1. Almanach polskich kompozytorów współczesnych oraz rzut oka na ich twórczość. Kr.: PWM 1956, 130 s.

2. Nowa muzyka. Problemy współczesnej techniki kompozytorskiej. Kr.: PWM 1958, 416 s. Wyd. 2 tamże 1969.

Rozprawa doktorska.

3. Klasycy dodekafonii. Kr.: PWM.

[Cz. 1]. Część historyczna. 1961, 180 s. Wyd. 2 tamże 1964.

[Cz. 2]. Część analityczna. 1964, 352 s.

4. Leksykon kompozytorów XX wieku. Współpraca: M. Hanuszewska, A. Trzaskowski, Z. Wachowicz. [Cz. 1-2]. Kr.: PWM, 1963, 1965, 325 + 358 s.

5. Wychowawcze funkcje profesora kompozycji. Kr.: PWM 1965, 138 s.

6. Mały informator muzyki XX wieku. Kr.: PWM 1958, 142 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 nowe 1967, wyd. 3 nowe 1975, 384 s., wyd. 4 tamże 1987, 412 s.

7. Przewodnik koncertowy. [Współaut.:] T. Chylińska, S. Haraschin. Kr.: PWM 1965, 772 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 nowe poszerz. 1973, 878 s.,

wyd. 3 przejrz. i poszerz. 1980, 1071 s., wyd. 4 1991.

Przełt. słowac.: *Sprievodca koncertmi*. [Przełt.] H. Holinová, A. Lerchová, B. Sedláková. Bratislava 1980. Wyd. 2 tamże 1983.

8. Almanach polskich kompozytorów współczesnych. [Współaut.:] M. Hanuszewska. Kr.: PWM 1966, 163 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 nowe 1966, wyd. 3 1982, 319 s.

9. W kręgu nowej muzyki. Kr.: WL 1967, 283 s.

10. Dźwięki i znaki. Wprowadzenie do kompozycji współczesnej. Wwa: PWM 1969, 117 s.

11. Muzyka XX wieku. Twórcy i problemy. Kr.: WL 1975, 397 s.

12. Historia muzyki – style i twórcy. Poznań: Młodzieżowy Ruch Miłośników Muzyki 1979, 530 s.

13. Dzieje muzyki. Wwa: WSiP 1985, 531 s. Wyd. 2 tamże 1988.

14. Dzieje kultury muzycznej. Podręcznik dla klas I-III szkół średnich. Wwa: WSiP 1987, 232 s. Wyd. nast. z podtyt. Podręcznik dla klas I-II szkół średnich tamże: wyd. 2 1989, wyd. 3 1991, wyd. 4 uzup. 1995, wyd. 5 1996, wyd. 7 [!] 1998.

15. Kompozytorzy XX wieku. T. 1-2. Kr.: WL 1990, 310 + 247 s.

T. 1. Od Mahlera do Szostakowicza; T. 2. Od Messiaena do Chopriego.

Prace redakcyjne

1. Artur Malawski. Życie i twórczość. Praca zbiorowa pod red. ... Kr.: PWM 1969, 417 s.

2. Teatr instrumentalny. Red.: ... i T. Chylińska. Kr.: PWM 1970, 45 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000. — Wywiady: Wszystko, co chcielibyście wiedzieć o S., ale wstydziacie się zapytać ... Rozm. M.A. Potocka. *Odra* 1991 nr 11/12. Cały ten S. Rozm. D. Cosić. *Dz. Pol.* 1997 nr 91; Nie mam naśladowców. Rozm. M. Kruczkiewicz. *Nowości* 1997 nr 124.

J. Hodor, B. Pocię: Bogusław Schäffer and his music works. Monographs, catalogue of works and bibliography. Glasgow: W. MacLellan 1975, 61 s. — J. Hodor: B.S. Kronika życia i twórczości. *Progr. Teatru Now.*, Wwa 1983 z. III.

[Kwartet dla czterech aktorów:] J. Katarasiński: Teatr na rauszu. *Odgłosy* 1979 nr 11; J. Koniecpolski: Od krytyki. *Progr. Teatru J. Słowackiego*, Kr. 1982 z. 25 IX. — M. Cebo-Cynalewska. *Scena* 1983 nr 12 [rec.: Audycja III]. — J. Hodor: Wczesny teatr S. *Progr. Teatru Now.*, Wwa 1983 z. III [dot. utworów scenicznych B.S.]. — E. Synowiec: Teatr instrumentalny Bogusława Schäffera. Gdańsk: AM [Akad. Muz. im. S. Moniuszki] 1983, 137 s. — [Mroki:] Z. Wachowicz: Świat w strefie zerowej nihilizmu. *Progr. Teatru Now.*, Wwa 1983 z. III; J. Bratkowski: Kilka refleksji. *Progr. Teatru Now.*, Wwa 1983 z. III; B. Rzy: Wokół „Mroków”. *Tu i Teraz* 1984 nr 13. — E. Baniewicz: Instrumentalny teatr B.S. *Le Théâtre en Pologne*, Wwa 1985 nr 11/12. — R. Gabrys: Dwa razy S. *Tak i Nie* 1985 nr 31 [dot. muz. i lit. twórczości B.S.]. — K. Kopka: „Zorza”, czyli zwycięstwo teatru. *Teatr* 1986 nr 5 [rec.: Zorza]. — K. Kopka: Dramaturgia B.S. *Dialog* 1986 nr 12. — T. Krzemień: S. *Odrodzenie* 1986 nr 20 [dot. twórczości dramatur-

gicznej B.S.), — J. Latus: S. jako dramatopisarz. *Ruch Muzycz.* 1986 nr 11 [dot. wyst.: Zorza; Grzechy starości]. — B. Baraniak-Leszczynski: O trzech takich, co umieją grać. *Wprost* 1987 nr 41 [rec.: Scenariusz dla trzech aktorów]. — M. Jodłowski: Próba próby. *Odra* 1992 nr 4. — L. Stawowy: Bogusław Schaeffer, Leben-Werk-Bedeutung. Innsbruck: Edition Helbling 1992, 279 s., wyd. 2 rozszerz. w wersji pol.: L. Stawowy, J. Zajac: Bogusław Schaeffer. Życie, twórczość, znaczenie. Salzburg: Collsch Edition 2000. — A.D. Liskowacki: Parosol S. *Kur. Szczec.* 1993 nr 52 [rec.: Kaczol]. — M. Mikos: Teatr B.S. *Not. Teatr.* 1993 nr 5. — M. Legendź: Damski scenariusz. *Teatr* 1995 nr 10 [rec.: Scenariusz dla trzech aktorów]. — J. Zajac: S. multimedialny. *Teatr* 1995 nr 7/8. — J. Zajac: Teatralna atrapa. *Progr. Balt. Teatru Dram.*, Koszalin 1996 z 3 II [rec.: Gdyby]. — J. Zajac: W stronę interpretacji. *Progr. Balt. Teatru Dram.*, Koszalin 1997 z 16 II [rec.: Scenariusz dla trzech aktorów]. — J. Zajac: Dramaturgia Schaeffera. Salzburg: Collsch Edition 1998, 448 s. — J. Zajac: Gra w Tutam. *Progr. Balt. Teatru Dram.*, Koszalin 1998 z 10 I [rec.: Tutam]. — Bogusław Schaeffer, Kompozytor i dramatopisarz. Materiały z międzynarodowego sympozjum naukowego w Krakowie (10-11 maja) 1999. Red.: M. Sugiera, J. Zajac. Kr.: Księg. Akademicka 1999, 204 s. + nuty 46 s. [Zawiera m.in. studia dot. twórczości dramatycznej B.S.: J. Zajac: Multidymensjonalność w czasach niepewności; M. Karasińska: Dialog, nie-dialog B.S.; M. Sugiera: Próbowanie teatru jako strategia montażu; C. Humphries: Fate, Difference, and Tragicomedy in the Music and Teaching of B.S.; A. Tytkowska: Dramaturgia B.S., czyli „czysta gra”; J. Peszek: Mój mistrz. S.]. — E. Wąchocka: Metateatralne gry S. W teatrze: Autor i dram. Kat. 1999. **K.B.**

SCHERER Olga ur. 1924

Podpisywała utwory też: Olga Scherer-Virska; Olga Scherer-Virski; Olga Scherer-Wirski.
Historyk literatury, prozaik, tłumaczka.

Urodzona 6 stycznia 1924 w Krakowie; córka Wiktora Scherera, inżyniera, i Eleonory z Kornów primo voto Gumplowicz. Uczęszczała do Żefińskiego Gimnazjum im. S. Münnichowej w Krakowie, jednocześnie ucząc się prywatnie języków obcych, rysunku i muzyki. Zaskoczona wybuchem II wojny światowej podczas wakacji we Francji, kontynuowała naukę w liceach francuskich kolejno w Vichy, Nicei i Marsylii. Następnie w 1942 przedostała się do Portugalii i w Lizbonie, w finansowanej przez Rząd RP świetlicy dla młodzieży polskiej, uczyła się języków iberyjskich oraz doskonaliła znajomość angielskiego. W 1943 przyjechała do Nowego Jorku i podjęła studia romanistyczne w tamtejszym Hunter College; w 1945 uzyskała dyplom Bachelor of Arts. W 1945/46 kontynuowała studia na wydziale iberyjistyki Columbia University w Nowym Jorku i w 1946 otrzymała dyplom Master of Arts. W 1946-48 pracowała w Bard College w Annandale-on-Hudson, ucząc języka francuskiego i hiszpańskiego oraz prowadząc indywidualne konsultacje z literatury. Debiutowała wówczas na łamach *Bard Review* artykułami o francuskich nowościach wydawniczych (m.in. o „Dzumię” A. Camusa). W 1948 uzyskała stypendium American Council of Learned Societies, dzięki któremu do 1952 studiowała na wydziale slawistyki

Columbia University w Nowym Jorku, zajmując się lingwistyką i teorią literatury. Tamże doktoryzowała się w 1952 na podstawie rozprawy pt. „The modern Polish short story” (promotor prof. Manfred Kridl). W 1953-57 przydzielona jako research associate do sekcji języków i literatur obcych w Graduate School of Yale University prowadziła zajęcia dokształcające w dziedzinie humanistyki dla nauczycieli szkół amerykańskich. W 1957 wyjechała do Paryża na stypendium Fundacji Guggenheima. W 1959/60 pracowała jako assistant professor na wydziale slawistyki Indiana University w Bloomington. Studia i artykuły ogłaszała w czasopiśmie *The Polish Review* (Nowy Jork, 1957), *The American Slavic and East European Review* (Nowy Jork, 1958, 1960). W 1961 przeniosta się do Francji i podjęła pracę w Centre National de la Recherche Scientifique w sekcji literatury porównawczej. W 1966-68 prowadziła zajęcia z teorii literatury w American College in Paris. Następnie podjęła pracę na Université Paris VIII (początkowo w Vincennes, a od 1980 w Saint-Denis), gdzie zajmowała się teorią literatury i komparatystyką w zakresie literatur anglojęzycznych, słowiańskich i romańskich, zwłaszcza w odniesieniu do rozwoju powieści w XIX i XX w. W 1974 tamże habilitowała się na podstawie rozprawy o dialogu u Williama Faulknera i Fiodora Dostojewskiego. W tym samym roku została zatrudniona na stanowisku profesora. Rozwijając twórczość krytyczoliteracką i teoretycznoliteracką, publikowała artykuły i recenzje literackie m.in. w *Slavic Review* (Waszyngton, 1963) oraz w polskich czasopiśmie emigracyjnych *Wiadomości* (Londyn, 1963, 1966-69; tu w 1967-68 cykl artykułów o historii obyczajowej Wielkiej Emigracji pt. „Czerep rubaszny”), *Kultura* (Paryż, 1968, 1975), *Tematy* (Nowy Jork, 1969). Od 1980 współkieruje naukową grupą Littérature et Cognition (dawniej Problèmes de narratologie) oraz jest współredaktorem czasopisma naukowego *Théorie-Littérature-Enseignement*. Od 1982 była członkiem Komitetu Wykonawczego Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej, utworzonego w Paryżu. W 1991 została członkiem SPP. Mieszka w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. The modern Polish short story. [Studium]. 's-Gravenhage: Mouton 1955, X, 266 s. *Slavistic Printings and Reprintings*, 5.

Rozprawa doktorska. — Zawartość: Introduction. — [Cz. I.] A general theory of the short story: 1. Description of the genre; 2. Types of short stories. — [Cz. II.] The short story in Poland: 3. Romanticism: the poets' prose; Minor short story writers: Norwid; „Lord Singleworth's Secret” [C.K. Norwid: Tajemnica lorda Singleworth]; — 4. From casual tales to short stories; Rzewuski; Chodźko; Other writers of „gawędas”; Kraszewski; Korzeniowski; Minor writers. — 5. The classical short

story; Prus; „The Waistcoat” [B. Prus; Kamizelka]; Orzeszkowa; Sienkiewicz; Konopnicka; Świętochowski; Gomulicki; Weysenhoff; Rodziewiczówna. — 6. The Polish Médan; Dygański; Zapolska; Niedźwiecki; „The Chicken” [Z. Niedźwiecki; Kural. — 7. Young Poland; Żeromski; „The Crows” [S. Żeromski; Rozdziobią nas kruki i wrony]; Reymont; Tetmajer; Strug; Sieroszewski; Rittner; Daniłowski; Dąbrowski; Niemojewski; Other writers. — 8. Tradition and experimentation; Perzyński; Goetel; Wierzyński; Chojnowski; Choromański; Gombrowicz; Nalkowska; Dąbrowska; Szelburg-Zarembina; Dąbrowska; Kaden-Bandrowski; Iwaszkiewicz. — 9. Summary and conclusions.

2. Technika nowelistyczna Marii Konopnickiej. Łańcut: Kom. Obchodu 50-lecia Śmierci Marii Konopnickiej 1960, 31 s., powieł.

3. Wesołych Świąt. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1962, 112 s.

4. W czas morowy. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1967, 206 s.

Rozprawy i szkice w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: En marge de la poésie romantique polonaise: Le Colonel Nicolae Korwin-Kamieński. *Études Slaves et East-Européennes*, Montreal 1965 z. 1/2 s. 36-60. — Le libérateur de la vision de l'abbé Pierre des „Aïeux” de Mickiewicz. *Études Slaves et East-Européennes*, Montreal 1965/1966 t. 10 z. 3/4 s. 118-127. — Mickiewicz et Towiański. *Études Slaves et East-Européennes*, Montreal 1966/1967 t. 11 nr 1/2 s. 19-34. — Le romantisme politique de Mickiewicz. *Études Slaves et East-Européennes*, Montreal 1966/1967 t. 12 s. 3-16. — La conception de la liberté dans le „Livre des pèlerins polonais” de Mickiewicz. *Études Slaves et East-Européennes*, Montreal 1968 t. 13 s. 3-19. — Nowelistyka polska po angielsku. *Tematy*, Nowy Jork 1969 nr 31/32 s. 486-496. — Absalom et Absalom. *Les Langues Modernes*, Paryż 1973 nr 4 s. 1-24. — Ontologie de l'oeuvre littéraire d'après Roman Ingarden. W: La France devant les slaves. Paris 1974 s. 153-164. — La Dernière Confédération (1836). W: For Wiktor Weintraub, essays in Polish literature, language and history. The Hague, Paris 1975 s. 437-448. — La voie romantique de Mickiewicz vers le mysticisme. *Études Slaves et East-Européennes*, Montreal 1975/1976 t. 20/21 s. 78-86. — La contestation du jugement sur pièces chez Dostoiewski et Faulkner. *Delta*, Montpellier 1976 nr 3 s. 47-61. — Une allégorie apocalyptique du „postromantisme”. Melville et Norwid. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1976 nr 1/2 s. 169-184. — Faulkner et le fratricide. Pour une théorie des titres dans la littérature. *Études Anglaises*, Paryż 1977 nr 3 s. 329-337. — Texte-Contexte-Prototexte-Métatexte. *Trema*, Paryż 1977 nr 2 s. 35-44. — To Ulro through San Francisco Bay. *World Literature Today*, Norman, Oklahoma 1978 vol. 52 nr 3 s. 408-412 [dot. Cz. Miłosz]. — L'expérience artistique du sujet. *Revue Française d'Études*

Américaines, Paryż 1979 nr 7 s. 41-50. — Rosie Coldfield et Vanka Karamazov. Le diminutif au service de l'ambivalence. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1979 nr 3 s. 311-322. — William Gass: instances de la stylisation. *Delta*, Montpellier 1979 nr 8 s. 65-86. — Pour une théorie de l'histoire littéraire. [Cz. 1-2]. *Théorie-Littérature-Enseignement*, Paryż 1981 nr 1 s. 15-25; 1982 nr 2 s. 22-35. — Qu'est-ce que le sous-réalisme? *Théorie-Littérature-Enseignement*, Paryż 1983 nr 3 s. 5-32. — A polyphonic insert: Charles's letter to Judith. W: Intertextuality in Faulkner. Jackson 1985 s. 168-177. — Aspects du sous-réalisme: la représentation du réel anecdotique et le sursocial. *Théorie-Littérature-Enseignement*, Paryż 1986 nr 4 s. 31-44. — A dialogic hereafter: „The Souf and the Fury” and „Absalom, Absalom!”. W: Southern literature and theory. Athens, London 1990 s. 300-317. — Autocommunication — perversion — folie. *Théorie-Littérature-Enseignement*, Paryż 1995 nr 13 s. 73-91.

Przekłady

1. M. Kridl: A survey of Polish literature and culture. [Przeł. z pol.] ... New York: Columbia University Press 1956, VIII, 525 s. Wyd. nast. zmien. 's-Gravenhage: Mouton 1956.

Tytuł dzieła w oryginale; Literatura polska na tle rozwoju kultury

2. M. Lelong: O dialog z niewierzącymi. Paryż: Édition du Dialogue 1967, 135 s.

3. P. Chauchard: Nauka i wiara. Paryż: Édition du Dialogue 1968, 166 s.

4. R. Le Trocquer: Kim jestem ja — człowiek. Paryż: Édition du Dialogue 1968, 133 s.

5. M.-D. Chenu: Teologia materii. Cywilizacja techniczna i duchowość chrześcijańska. Paryż: Édition du Dialogue 1969, 148 s.

6. H. de Lubac: Ateizm i sens człowieka. Paryż: Édition du Dialogue 1969, 121 s.

7. B.C. Butler: Teologia Soboru Watykańskiego Drugiego. Paryż: Édition du Dialogue 1971, 213 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — Wywiad: Pisanie jest wielkim świętem. Rozm. T. Komendant. *Potop* 1991 nr 2/3.

[The modern Polish short story:] A. Berstein. *Études Slaves et East-Européennes*, Montreal 1956 z. 4; J. Pietrkiewicz. *The Slavonic and East European Review*, London 1956 t. 34 nr 83; A. Brodzka. *Pam. Lit.* 1958 z. 3; R.A. Maguire. *The Polish Review*, Nowy Jork 1958 nr 4. — Z. Kozarynowa: W amerykańskim miasteczku uniwersyteckim. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 10 [rec.: Wesołych Świąt]. — [W czas morowy:] Z. Kozarynowa: Znaki zapytania O.S. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 21; J. Katz: Jak być emigrantem? (W czterech próbach). *Kultura*, Paryż 1972 nr 3. — R. Gorczyńska. Antycurriculum. W teże: Portrety paryskie. Kr. 1999.

B.D.

SCHILLER Leon**1887-1954**

Właściwe imiona i nazwisko: Leon Jerzy Wojciech Schiller de Schildenfeld.

Pseud.: B. Kudlicz; Bonawentura Kudlicz; (el.); J.S.; Jan Swarzędzki; Józef Kopacz; k.; Kazimierz Ł.; L.S.; l.s.s.; L.S.S.; Lambda; Lech Rollisen; R. Judym; Rybalt; Ryszard Judym; Stanisław Kasprzak; Stefan Ling.

Teoretyk, historyk i krytyk teatru, autor widowisk teatralnych, inscenizator, reżyser teatralny.

Urodzony 14 marca 1887 w Krakowie w spolonizowanej od dawna rodzinie austriackiej; syn Leona Schillera de Schildenfeld, właściciela agencji handlowej, i Izdydry do domu Pfau. Uczył się początkowo w domu, a w 1897-1905 w Gimnazjum im. B. Nowodworskiego w Krakowie, gdzie w 1906 zdał maturę jako ekstern. W 1903 przygotował dla teatru szkolnego widowisko pt. „Wieczór Trzech Wieszców”. W 1905 występował w zespole kabaretu literackiego Zielony Balonik, śpiewając pieśni i piosenki staropolskie, francuskie i własne, a w 1906/07 w kabarecie Arnolda Szyfmana Figliki. Jednocześnie w 1906/07 studiował filozofię i polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Brał udział w pracach koła akademickiego „Życie”. W 1907 debiutował przekładem z języka francuskiego fragmentu „Żywotów urojonych” M. Schwoba, opublikowanym w tygodniku *Nasz Kraj* (1907 z. 7, 17; 1908 z. 2). Pod koniec 1907 wyjechał z Angielką Madeline Meager (używała później nazwiska Schiller) do Paryża. Słuchał tu wykładów na Sorbonie, oglądał przedstawienia teatralne, operowe i kabaretowe. W 1908 nawiązał kontakt z angielskim reżyserem i teoretykiem teatru Edwardem Gordonem Craigiem. W tymże roku opublikował w wychodzącym we Florencji piśmie E.G. Craiga *The Mask* pierwszy artykuł pt. „Two theatres. Introduction to an essay on the grotesque theatre” (przekł. ang. M. Meager, 1908 nr 9; 1909 nr 10, 11). W 1909 rozstał się z M. Meager i powrócił do Warszawy. Zaczął występować w kabarecie Momus, gdzie m.in. śpiewał własne piosenki. Od jesieni 1910 do wiosny 1911 przebywał ponownie w Paryżu. Był zaangażowany w działalność kabaretu „Oberża pieśniarska”. Został też współzałożycielem Towarzystwa Artystów Polskich, występował w nim jako śpiewak, czytał też fragmenty swego poematu dramatycznego (zaginiony). Po powrocie do Krakowa ukończył w 1912 kurs w Akademii Handlowej i odbył praktykę w biurze ojca. Równocześnie ogłaszał recenzje i artykuły na temat teatru w *Gońcu Niedzielnym* (1912) i w *Krytyce* (1912-13; tu w 1913 eseje programowe pt. „Teatralia”). Brał udział w wystawach projektów scenograficznych i makiet w 1913 w Warszawie (także jej organizator) i w 1914 w Krakowie. W 1913-16 uczestniczył jako wykonawca pieśni w różnych koncertach, m.in. w 1916 w „Wieczorze pieśni staropolskich”

w Krakowie i w innych miastach oraz w programie satyryczno-politycznym „Enkaneńskie zwierciadło”, którego był także współautorem. W 1914 ożenił się z Zofią Reger (pseud. Modrzewska), aktorką (rozwiędzeni). W 1916-17 przez kilka miesięcy studiował kompozycję i teorię muzyki u Josefa Bogusława Foerstera w Wiedniu. W 1917 przeniósł się do Warszawy, gdzie debiutował jako reżyser w Teatrze Polskim. W 1918-21 był kierownikiem literackim i muzycznym tego teatru, nadal reżyserował, opracowywał muzycznie spektakle, przekładał utwory dramatyczne z języka francuskiego, przygotowywał scenariusze widowisk teatralnych (debiutował na tym polu „Szopką staropolską” w 1919). Redagował także wydawane przez ten teatr czasopismo *Teatr*: Od 1919 był członkiem ZASP, w 1922 został wybrany do Naczelnej Rady Artystycznej. W czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920 pracował w Centralnym Komitecie Propagandy. W 1921-22 działał w Towarzystwie Teatrów Stołecznych, w 1922 kierował kameralnym Teatrem Maska. Artykuły na temat teatru publikował m.in. w *Scenie Polskiej* (1921, 1930, 1936-38) i w *Wiadomościach Literackich* (1924, 1930-35, 1938). W 1922 został reżyserem teatru Reduta (tu m.in. inscenizację dramatu staropolskiego), w 1923 wszedł do kierownictwa artystycznego tego teatru. W 1924 opuścił z częścią zespołu Redutę i objął dyrekcję Teatru im. W. Bogusławskiego w Warszawie, współpracując w sezonie 1924/25 z Wilamem Horzycą i w 1925/26 z Aleksandrem Zelwerowiczem. Po zamknięciu tego teatru w 1926, reżyserował do 1929 w Teatrze Polskim w Warszawie oraz w sezonie 1929/30 w Teatrze Miejskim w Łodzi, prowadzonym przez Karola Adwentowicza. Należał do kółka marksistowskiego Jana Hempla. Zajmował się jako reżyser i pedagog także amatorskimi teatrami robotniczymi z kręgów KPP; działał też w Instytucie Teatrów Ludowych Jędrzeja Cierniaka (w 1929-33 wiceprezes). Od 1928 współpracował z Polskim Radiem, jako realizator i wykonawca audycji słowno-muzycznych (m.in. cyklu „Kuranty staroświeckie”) oraz autor słuchowisk. Współpracował z filmem; komponował muzykę filmową (m.in. do „Janka Muzykanta”, 1930) i kierował filmową adaptacją „Halki” S. Moniuszki (1936). W 1930 ożenił się z Ewą Kuncewicz, aktorką (rozwiędzeni). W tymże roku został mianowany kierownikiem artystycznym Teatrów Miejskich we Lwowie, został wkrótce zwolniony z tej funkcji z powodu poparcia ogólnopolskiego strajku aktorów. W 1931 prowadził Teatr Melodram w Warszawie. W 1932 ponownie reżyserował w Teatrach Miejskich we Lwowie, zaproszony przez ich nowego dyrektora, W. Horzycę; w tym też roku po raz pierwszy zrealizował inscenizację „Dziadów” A. Mickiewicza. Musiał jednak wkrótce opuścić Lwów w związku

ze skierowaną przeciw niemu kampanią w prasie pravicowej, krytycznie oceniającą jego dokonania teatralne, a także podписание międzynarodowego apelu pokojowego lewicowych artystów i pisarzy. W 1932-34 pracował jako reżyser i dyrektor (wspólnie ze Stefanem Jaraczem, później z K. Adwentowiczem) Teatru Ateneum w Warszawie. Od 1933 prowadził zorganizowany przez siebie Wydział Sztuki Reżyserskiej w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej (PIST), w 1936 zorganizował tam nadto scenę Warsztaty Teatralne (1936-39). Od 1934 reżyserował gościnnie w różnych teatrach w Warszawie (w 1934-37 w teatrach Towarzystwa Krzewienia Kultury Teatralnej), a także w Łodzi, Wilnie, Lwowie oraz w Paryżu i Sofii. W 1935 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL za szerzenie zamiłowania do polskiej literatury dramatycznej. W 1936 został ponownie wybrany do Naczelnej Rady Artystycznej ZASP, do 1937 wchodził także w skład komitetu redakcyjnego kwartalnika Związku *Scena Polska*. W pierwszym okresie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie i zarabiał jako piosenkarz i akompaniator w kawiarniach, m.in. Sztuka, Mon Café i Żak. Brał czynny udział w konspiracyjnym życiu artystycznym, wykładał w konspiracyjnym PIST (do 1941). Nawiązał kontakt z PPS-Wolność, Równość, Niepodległość. W 1940 wszedł w skład Tajnej Rady Teatralnej, utworzonej na polecenie Rządu RP w Londynie. W marcu 1941 został aresztowany przez gestapo (w związku z represjami po zamachu na Igo Szyma) i po krótkim pobycie na Pawiaku, wywieziony do Oświęcimia. Występował tu potajemnie wraz z S. Jaraczem przed więźniami z recytacjami i śpiewem. Zwolniony, dzięki staraniom rodziny, w maju 1941 powrócił do Warszawy. Kontynuował działalność teatralną. Przygotowywał przedstawienia teatralne w zakładzie wychowawczym sióstr samarytanek w Henrykowie pod Warszawą, którego przełożoną była s. Benigna (wcześniej znana aktorka Stanisława Umieńska). Pracował nad przygotowaniem do druku swego dorobku teatralnego, opracował m.in. tomy „Teatr żywy” (partytury teatralne, scenariusze widowisk; zakupiony za pośrednictwem Zbigniewa Mitznera dla mającego rozpocząć po wojnie działalność wydawnictwa „Wisła”) i „Droga przez teatr” (eseje i wspomnienia także z Oświęcimia; maszynopis zaginął). Współpracował z referatem teatralnym Wydziału Propagandy Biura Informacji i Propagandy AK. W czerwcu 1944 został oblatem benedyktyńskim, przyjmując imię zakonne Ardalion. Zagrożony wyrokiem skrajnie nacjonalistycznego podziemia, ukrywał się pod Warszawą. Brał udział w powstaniu warszawskim, organizował występy artystyczne dla powstańców i ludności cywilnej, przygotowywał słuchowiska dla radia „Błyskawica”; w kawiarni „U aktorek” odbyło się prawyko-

nanie jego „Kantaty na otwarcie Teatru Narodowego”. Po kapitulacji powstania został wywieziony jako oficer AK do Oflagu VII A w Murnau (Bawaria). Tu organizował widowiska teatralne, wykłady o teatrze i współpracował z redakcją obozowego pisma teatralnego *TO* [Teatr Obozowy]. Po wyzwoleniu założył filię ZASP na terenach angielskiej i amerykańskiej strefy okupacyjnej i zorganizował pod patronatem YMCA objazdowy Teatr Ludowy im. W. Bogusławskiego w Lingen. W grudniu 1945 powrócił do kraju, początkowo zamieszkał w Warszawie, a od stycznia 1946 w Łodzi. W 1946 wstąpił do PPR (od 1948 PZPR), został wybrany na posła na sejm w kadencji 1947-52. W 1946-49 pełnił funkcję dyrektora Państwowego Teatru Wojaka Polskiego w Łodzi i był rektorem Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (PWST, dawniej PIST) w Warszawie, z tymczasową siedzibą w Łodzi (do 1950). Wydawał czasopismo *Łódź Teatralna* (1946-49) i był redaktorem naczelnym wychodzącego w Warszawie miesięcznika *Teatr* (1948-49). W 1947 został powołany do Komitetu Wykonawczego powstałego w Paryżu Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) oraz komitetu honorowego pisma *La Revue Théâtrale*. W 1949 ożenił się z Ireną z Filozofów primo voto Korzyniewską, psychologiem, historykiem teatru. W tymże roku został przeniesiony do Warszawy. W sezonie 1949/50 był dyrektorem Teatru Polskiego i jego filii Teatru Kameralnego w Warszawie; niektóre z przygotowanych wówczas inscenizacji nie zostały dopuszczone do realizacji. W 1950 musiał ustąpić ze stanowiska rektora PWST i z dyrekcji Teatru Polskiego. W tymże roku został prezesem SPATiF (utworzonego w miejsce ZASP), a w 1951 kierownikiem sekcji teatru Państwowego Instytutu Sztuki i zorganizował oraz redagował wydawany przez Instytut kwartalnik *Pamiętnik Teatralny*. W 1953 krótko wykładał w PWST. W 1949 i 1953 otrzymał Państwową Nagrodę Artystyczną. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1945) oraz Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949). Zmarł 25 marca 1954 w Warszawie.

W 1956 SPATiF ustanowił nagrodę im. L. Schillera dla młodego reżysera lub teatrologa (przyznawaną do 1971, a następnie nieregularnie w zmiennej formule). W 1989 z inicjatywy Polskiego Ośrodka ITI utworzono w Warszawie Fundację im. L. Schillera, przyznającą stypendia polskim i zagranicznym twórcom i badaczom teatru.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kazimierz Junosza Stępowski. [Sylwetka]. Wwa: Wydawn. Tow. Krzewienia Kultury Teatr. w Polsce 1935, 39 s. Przedr. zob. poz. 6, 7 (t. 2).

2. W dworku na Nowolipkach. Słuchowisko ku uczczeniu Wojciecha Bogusławskiego. Z cyklu „Ku-

ranty". Radio 1936. Druk *Droga* 1936 nr 9 s. 710-723. Przedr. *Pam. Teatr.* 1954 z. 3/4 s. 9-21.

3. Podróż teatralna Mickiewicza z Odyńcem. Fantazja. Powst. 1939-1944. Wyd. w oprac. J. Timoszewicza. Wwa: WAiF 1973, 318 s.

4. Baśń o teatrze polskim. [Projekt scenariusza filmowego]. Powst. ok. 1949. Druk *Dialog* 1956 nr 3 s. 3-10.

5. „Pamiętnik Teatralny”. Kwartalnik poświęcony historii i krytyce teatru. Prospekt wydawnictwa. Wwa: PIS [Państw. Inst. Sztuki] 1951, 12 s.

6. Teatr ogromny. Oprac. i wstępem opatrzył: Z. Raszewski. Przyp. oprac.: J. Timoszewicz, Z. Raszewski. Wwa: Czyt. 1961, 549 s. Z prac IS PAN.

Tu m.in. studia. Wykształcenie reżysera; Uwspółcześnienie teatru lwowskiego; Upadek teatru burżuazyjnego [przekł. z ros. I. Schillerowej]; Dwa lata teatru Schillera we Lwowie; Konspiracyjna Rada Teatralna i wartość jej uchwał w dniu dzisiejszym; Z zagadnień repertuarowych; Żart, satyra i głębsze znaczenie w teatrze Fredry; Teatr ogromny; Obrona opery; O Stanisławie Wysockiej; Gdy Bolesławski przyjechał do Warszawy; Artysta teatru (Wincenty Drabik); Buntownik i marzyliciel. Urywki ze studium o Stefanie Jaraczu i jego czasach; W hołdzie Karolowi Adwentowiczowi; Pomysł Pastorałki i różne próby jej wykonania; O krytyce teatralnej. Przekł. węgier. fragm.: A hatalmas színház. [Przel.] G. Redo. Budapest 1963.

7. Pisma. Oprac.: J. Timoszewicz. Wwa: PIW 1978 –

[T. 1]. Na progu nowego teatru. 1908-1924. 1978, 485 s.

Tu m.in. studia. Dwa teatry. Wstęp do Eseju o teatrze groteski. Przel. K. Tarnowska; Nowy teatr w Polsce; Stanisław Wyspiański. Przel. M. Skibniewska; Wypisania w literaturach zachodnioeuropejskich; Drogowskazy teatru krakowskiego; [Myśl o odrodzeniu teatru]; Wojna o poetów i Krakowiacy i górale; Śpiewy żołnierza polskiego; Wystawa i reżyseria; Carlo Goldoni; Wojciech Bogusławski; Wykształcenie reżysera; Teatr Polski w Warszawie 1913-1923.

[T. 2]. Droga przez teatr. 1924-1939. 1983, 527 s. Zawiera m.in. poz. 1.

[T. 3]. Theatrum militans. 1939-1945. 1987, 351 s.

Zawiera artykuły, szkice i rozprawy powst. 1939 do XII 1945, w większości nie drukowane za życia L.S., m.in.: [Teatr monumentalny dwudziestolecia międzywojennego]; [Główne założenia nowej inscenizacji „Dziadów”]; [Aktorzy heroiczni]; Piękno i niedola teatru polskiego.

[T. 4]. Rozmowy z Leonem Schillerem. Wywiady i autowywiady. 1923-1953. 1996, 366 s.

Zawiera 83 wywiady, autowywiady, quasi-wywiady, zapisy wypowiedzi, reportaże z fragmentami wypowiedzi L.S. druk. w czasopiśmie i programach teatralnych.

[T. 5]. Teatr Demokracji Ludowej 1946-1950. Oprac.: Anna Chojnacka (w druku).

Scenariusze widowisk teatralnych

1. Szopka staropolska. Misterium o cudownym Narodzeniu Pańskim krotkowilnymi intermediami przeplatane w czterech częściach a dwunastu sprawach polskim rymem spisał, do użytku teatrowego

przystosował i własnego utworu sinfoniami okraślił ... Praprem. Wwa, T. Pol. 1919.

2. Mandragora. Pantomima w 3 sprawach K. Szymanowskiego. Scenariusz: R. Bolesławski, ... Praprem. Wwa, T. Pol. 1920. Wyd. w: K. Szymanowski: Dzieła. T. 25. Kr.: PWM [1989], 148 s.

3. Pastorałka w 3 sprawach. Wg źródeł ludowych ułożył ... Muz.: ..., B. Rutkowski. Widowisko opracował zespół pod kierunkiem ... Praprem. Wwa, T. Reduta 1922. Radio 1928. Wyd. pt.: Pastorałka. Misterium ludowe w układzie ... Muz.: ..., J. Maklakiewicz. T. 1-2. Wwa: Inst. Teatrów Lud. 1931, 204 +102 s.

4. Pudło z zabawkami. Scenariusz ... do baletu C. Debussy'ego. Praprem. Wwa, T. Maska 1922.

5. Wielkanoc, historia o Męce Najświętszej i Chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim w 3 sprawach. Treść widowiska podług misterium Mikołaja z Wilkowiecka, dewocji, officjów i obrzędów ludowych ułożył i do użytku scenicznego przygotował ... Muz. w oprac. H. Nówackiego, ..., B. Rutkowskiego. Praprem. Wwa, T. Reduta 1923. Radio 1927. Wyd. [wersja z 1940-1944] pt. Historia o Męce Najświętszej i Chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim. Misterium ludowe w czterech częściach w układzie ... Oprac.: J. Timoszewicz. Wwa: Pax 1990, 195 s.

6. Bandurka. Obrazki śpiewające z teki ... Insc. i reż. ... Praprem. Wwa, T. im. W. Bogusławskiego 1925.

7. Kulig. Widowisko staropolskie w 19 obrazach. Układ tekstu: ... i J. Tuwim. Praprem. Pozn., Powsz. Wystawa Krajowa 1929. Radio 1929.

8. Gody weselne. Widowisko obrzędowe w układzie ... Praprem. Wwa, Studio im. S. Żeromskiego 1933. Wyd. Wwa: Inst. Teatrów Lud. 1933, 115 s., powiel. [bez nut]. Wyd. nast. zmien. Łódź 1948], 36 s., powiel. Radio 1934.

9. Rok polski. Powst. przed 1938. Radio 1938.

10. Bandurka albo Pochwała dawnej wesołości. Obrazki śpiewające z różnych czasów. Powst. 1940-1944.

Rkps niekompletny w Muzeum Teatr. w Wwie. 150 piosenek harmonizowanych i inscenizowanych przez L.S. od XVIII w. do fin de siècle'u, ze źródłami i komentarzem.

11. Kram z piosenkami. Widowisko śpiewno-taneczne na motywach dawnych pieśni osnute. Insc. i reż. ... Praprem. Lingen, T. Lud. im. W. Bogusławskiego 1945. Wyst. krajowe: Łódź, T. Wojska Pol. 1949. Druk fragm. *Scena Młodz.* 1956 nr 1 s. 203-349. Wyd. pt. Kram z piosenkami. Obrazki śpiewające. Wstęp i oprac.: S. Mrozińska. Wwa: WAiF 1977, 183 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Wystawione też pt.: Kram z piosenkami. Obrazki śpiewające z teki L.S.

12. Sowizdrzał albo Zwierciadło krotocochwilne, w którym snadnie wizerunek człowieczy obaczyć możesz. Widowisko staropolskie w 2 częściach a 12 sprawach, sinfoniami, śpiewaniem a saltami okraszone do użytku teatrowego przysposobił ... Powst. 1953.

Rkps w Bibl. Akademii Teatr. w Wwie.

13. Lud śpiewa. Kantata sceniczna w dwu częściach. Cz. 1. Powst. ok. 1953. *Scena* 1987 nr 8 s. 37-41.

Przekłady, ważniejsze adaptacje

1. M. Schwab: Żywoity urojone. [Opowiadania]. Przeł. ... *Nasz Kraj* 1907 z. 7, 17; 1908 z. 2 i nast. Wyd. osob. Wwa: Ignis 1924, 186 s.

2. J.P.C. de Florian: Miłość i loteria. Komedie improwizowana ze śpiewami w 1 akcie. Układ tekstu, insc., reż. i muz. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1918.

3. A. Musset: Kaprysy Marianny. Komedie w 2 aktach. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1918.

4. Z. Przybylski: Wicek i Wacek. Adapt. i muz. ... Wwa, T. Pol. 1919.

5. H. Becque: Paryżanka. Komedie w 3 aktach. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Mały 1920. Wyd. łącznie z H. Becque: *Kruki*. [Przeł.] J. Deryng. Oprac.: T. Kowzan. Wr.: Ossol. 1956 s. 187-284. *BN* II, 100.

6. G. Duhamel: Związek Atletów. Komedie w 4 aktach. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1920.

7. E. Künneke: Kuzynek z Honolulu. Adapt. ... Wyst. Wwa, T. Nowości 1921.

8. Dawne czasy w piosence, poezji i zwyczajach polskich. Układ scen. i muz. ... Wyst. Wwa, T. Reduta 1924.

9. Pochwała wesołości. Widowisko muz. w układzie scen. i z muz. ... Wyst. Wwa, T. Reduta 1924.

10. S. Żeromski: Dzieje grzechu. W 4 częściach, 38 scenach. Układ dramatyczny i insc. ... Reż. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1926.

11. Pieśń o ziemi naszej. Widowisko przedstawiające zwyczaje i obrzędy ludu oraz szlachty polskiej. Insc. i muz. ... Wyst. Wwa, T. na Wyspie w Łazienkach 1927.

12. J. Słowacki: Samuel Zborowski. Poemat dramatyczny w 6 obrazach. Tekst podług wyd. A. Górskiego oprac. W. Horzyca i ... Muz.: B. Rutkowski. Układ scen. i reż. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1927.

13. Dzielný wojak Szwejk, jego przygody w 15 obrazach wg J. Haszka. Adapt. tekstu, insc. i reż. ... Wyst. Łódź, T. Miejski 1929.

14. J. Conrad: Zwycięstwo. Adapt. scen., insc. i reż. ... Wyst. Łw., T. Rozmaitości 1930.

15. K. Krulowski: Królowa przedmieścia. Wodewil w 5 aktach. Adapt. i reż. ... Wyst. Łw., T. Wielki 1931.

16. A. Zweig: Spór o sierżanta Griszę. Sztuka w 5 aktach. Przeł. J. Frühling. Adapt. scen., insc. i reż. ... Wyst. Łw., T. Rozmaitości 1931.

17. A. Mickiewicz: Dziady. Poema-widowisko w 5 sprawach. Ilustracja muz., insc. i reż. ... Wyst. Łw., T. Wielki 1932. Inna insc.: wyst. Wwa, T. Pol. 1934.

Wyd. rekonstrukcji partytury insc. w: J. Timoszewicz: „Dziady” w inscenizacji Leona Schillera. Partytura i jej wykonanie. Wwa: PIW 1970 s. 199-340 [tu też: Muzyka. Wyciąg fortepianowy w oprac. L. Erhardta na podstawie partytury wyst. w Sofii w 1937]. Radio 1939.

18. S. Tretjakow: Krzyczcie Chiny! Łańcuch faktów w 9 ogniwach. Przeł. [A. Stawar] E. Janicki. Adapt. tekstu, muz., insc. ... i reż. ... Wyst. Łw., T. Wielki 1932.

19. F. Dostojewski: Zbrodnia i kara. Powieść dramatyczna w 5 częściach. Układ scen., insc. i reż. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1934.

20. Z. Geyer, P. Frank: Kryzys i wiosna. Komedie muzyczna. Adapt. tekstowo-muz. i insc. ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1934.

21. Wojciech Bogusławski i jego scena. Widowisko w 5 aktach W. Rapackiego (ojca). Adapt. i uzup. tekstu ... Wyst. Wwa, T. Nar. 1936.

22. Halka. Scenariusz filmowy: J. Gardan, J. Rosen, ... wg libretta W. Wolskiego do opery S. Moniuszki. Dialogi: J. Iwaszkiewicz. Ekran. 1937.

23. Kantyczka dla ubogich na kanwie „Opowieści wigilijnej” Ch. Dickens. Adapt.: ..., J. Starzyński. Wyst. Murnau, Oflag VII A 1945. Masz. IS PAN.

24. W. Bogusławski: Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale. Opera w 3 aktach. Z prologiem i parabazą ... Muz.: J. Stefani. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1946. Wyd. w: J. Stefani: *Krakowiacy i Górale*. Partytura. Oprac.: W. Raczkowski wg adapt. ... Słowa: W. Bogusławski. Kr.: PWM 1956, 262 s. + tekst i objaśn. 30 s.

25. J. Drda: Igraszki z diablem. Komedie w 3 aktach, 10 odsłonach. Przeł. Z. Hierowski. Insc. i reż. ... Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1948. Wyd. Kat.: *Odrodzenie* 1949, 116 s. Wyd. nast. z podtytułu *Komedie w 10 odsłonach wg inscenizacji L. Schillera*. Muz.: T. Kiesewetter i W. Raczkowski. Wwa: Czyt. 1956, 214 s.

26. Hrabina. Opera w 3 aktach do słów W. Wolskiego. Muz.: S. Moniuszko. Adapt. tekstu ... Insc. i reż. ... Wyst. Wwa, Państw. Opera 1951.

27. Halka. Opera w 4 aktach. Słowa ... Muz.: S. Moniuszko. Układ scen. ... Wyst. Wwa, Państw.

Opera 1953. Wyd. Tekst i objaśn. ... Kr.: PWM 1952, XXXII, 140 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1953, 156 s.

Nagroda Państwowa I stopnia w 1953.

Prace redakcyjne

1. *Śpiewnik żołnierski. Zebrał ...* Kr.: Nakł. Piast 1915, 31 s.

2. *Bardom żołnierski. Dawne pieśni żołnierskie zebrał i na śpiew z towarzyszeniem fortepianu ułożył ...* Wwa: B. Rudzki 1920.

12 zeszytów po 3 lub 5 s. każdy.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1953 — Wywiady zob. Twórczość poz. 7 (t. 4).
SWPP 1. — PSB (J. Timoszewicz). — SBTP 1. — I. Chmieleńska, W. Banaszekiewicz: Materiały do bibliografii prac drukowanych L.S. *Pam. Teatr.* 1955 z. 3/4. — E. Szwanowski: Inscenizacje L.S. *Pam. Teatr.* 1955 z. 3/4. — J. Timoszewicz: Mała kronika życia i twórczości L.S. 1887-1924; 1924-1939; 1939-1945. W: L. Schiller: Pisma. [T. 1-3]. Wwa 1978, 1983, 1987.

W. Zawistowski: Teatr im. Bogusławskiego. *Droga* 1927 nr 11-12; 1928 nr 1. — T. Terlecki: Teatr S. we Lwowie. *Wiad. Lit.* 1931 nr 18. — [W. Horzycal, J. Śmigiełski]: L.S. *Scena Lwów.* 1936/37 nr 1-2; *toż Echo Teatr. i Muzycz.* 1949 nr 7/8. — W. Brumer: Dwie inscenizacje „Dziadów”. Wwa: Hoescik 1937, 72 s. [dot. wyst. z 1934 w T. Pol. w Wwiel]. — T. Kudliński: Genealogia L.S. *Prz. Współcz.* 1937 nr 5. — Z. Tonecki: Leon Schiller a reżyseria nowoczesna. Wwa: J. Przeworski 1937, 58 s. — Z. Kałużyński: „Pastorałka” pod okupacją (Wspomnienia z 1942 roku). *Wiśń* 1945 nr 21. — *Teatr* 1954 nr 10 [tu m.in. art.: J. Kreczmar: Straciłmy L.S.; W. Krasnowiecki: Rewolucjonista teatru; Z. Kałużyński: „Dziady” w inscenizacji L.S.; A. Szymański: Współpraca L.S. z aktorem; H. Ryl: S. i jego marioneta]. — *Pam. Teatr.* 1955 z. 3-4 [tu art.: K. Olszewski: Lata gimnazjalne L.S.; K. Zawistowicz-Adamski: Ludowość w twórczości artystycznej L.S.; J. Lewański: L.S. prace nad teatrem staropolskim; T. Sivert: Muzyka w twórczości L.S.; S. Skwarzyczyńska: L.S. trzy opracowania „Nieboskiej komedii” Krasieńskiego, przedr. rozszerz. w teście; Leona Schillera trzy opracowania teatralne „Nieboskiej komedii” w dziejach jej inscenizacji w Polsce. Wwa: Pax 1959, 616 s.; B. Kilkowska: O Schillerowskiej inscenizacji „Krakowiaków i górali” [W. Bogusławskiego]; E. Csató: O niektórych powojennych inscenizacjach schillerowskich; Z. Raszewski: L.S. — kierownik sekcji teatru PIS [Państw. Inst. Sztuki]; nado wspomnienia następujących osób: K. Adwentowicz, K. Berwińska, J. Brodzki, J. Broniewska, W. Daszewski, A. Dębniak, S.R. Dobrowolski, K. Frycz, B. Horowicz, W. Horzycal, J. Iwaszkiewicz, J. Kopecy, L. Kruczkowski, B. Lewicki, Z. Lissa, A. Maliszewski, H. Małkowska, T. Mikulski, L.H. Morstin, E. Papliński, A. Pronaszko, K. Rudzki, J. Siekierska, S. Skwarzyczyńska, M. Sokorski, W. Sokorski, Z. Strzelecki, F. Targosz, B. Urbanowicz, J. Wyszymirski, E. Wierciński]. — *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 44 [tu: T. Terlecki: Ostatni romantyk sceny polskiej, przedr. fragm. w: *Pam. Teatr.* 1957 z. 1, w tegoż: Ludzie, książki, kulisy. Londyn 1960, Rzeczy teatralne. Wwa 1984, Spotkania ze swoimi. Wr. 1999; J. Lechoń: „Lulek”; E.G. Craig: Paryż i Warszawa; Z. Dygat: Wspomnienia wiedeńskie; B. Wasielewicz, W. Reducie”, R. Palesten: O L.S.; [J. Stempowski] P. Hostowicz: S. wśród tekstów i egzegetów; W. Radulski: S. — reżyser; J. Winawer: S. i aktor; Z. Karpiniński: S. — nauczyciel; I. Falańska-Neymanowa: Wspomnienia aktorki; W. Modrzeński: Nieurzędywistnione plany; B. Przytuśki: Wspomnienia murmauskie; B. Reńska: Teatr S. w Lingen; W. Zagórski: Spotkania wojenne]. — E. Fleiszler: L.S. a jego repertuar. *Dialog* 1956 nr 8. — W. Horzycal: „Pastorałka” i polski teatr nowoczesny. *Teatr* 1957 nr 2. — Z. Raszewski: Pierwszy kon-

struktor teatru narodowego. *Pam. Teatr.* 1957 z. 1, przedr. w tegoż: Weryfikacja czarodzieja. Wr. 1998. — J. Timoszewicz: Schilleriana. *Pam. Teatr.* 1957 z. 1. — E. Axer: Notatki o S. Paradoks pedagogiczny *Dialog* 1960 nr 6, przedr. w tegoż: Cwiczenia pamięci. Wwa 1984. — J. Szczublewski: Artyści i urzędnicy, czyli szaleństwa Leona Schillera. Wwa: PIW 1961, 290 s. — Z. Raszewski: Henryków. *Pam. Teatr.* 1963 z. 1/4, przedr. w tegoż: Trudny rebus. Wr. 1990. — J. Szczublewski: Pierwsza Reduta Osterwy. Wwa: PIW 1965, 306 s. — E. Csató: Leon Schiller. Wwa: PIW 1968, 589 s. — E. Krasieński: Teatr Jaracza Ateneum 1928-1939. Wwa: PIW 1970 [m.in. o L.S.]. — E. Krasieński: Teatr Melodram L.S. Warszawa 1931. *Pam. Teatr.* 1970 z. 4. — J. Timoszewicz: „Dziady” w inscenizacji Leona Schillera, Partytura i jej wykonanie. Wwa: PIW 1970, 410 s. — S. Mrozińska: Trzy sezony teatralne Leona Schillera. Łódź 1946-1949. Wr.: Ossol. 1971, 302 s. — Z. Wilski: Warsztat Teatralny PIST [Państw. Inst. Sztuki Teatr.] 1936-1939. *Pam. Teatr.* 1971 z. 3/4. — S. Mrozińska: Szkoła Leona Schillera. PWST 1946-1949. Wr.: Ossol. 1972, 276 s. — J. Pelikán: L.S. *Acta Scaenographica*, Praga 1974 nr 4. — T. Sivert: Kabinet Polski, Towarzystwo Artystów Polskich w Paryżu i L.S. *Pam. Teatr.* 1974 z. 2. — W. Sokorski: Leon Schiller, Wwa: Iskry 1978, 83 s. — K. Dejmek: O L.S. Rozm. J. Katarasiński. *Pam. Teatr.* 1979 z. 2. — B. Król-Kaczorowska: Czy „Teatr ogromny” L.S.?; P. Mitzner: „Pieśń o ziemi naszej” L.S. w Teatrze na Wyspie. *Pam. Teatr.* 1980 z. 2. — P. Konic, K. Duniec, A. Midura: Trzy inscenizacje L.S. w Teatrze im. Bogusławskiego 1925. *Pam. Teatr.* 1981 z. 3-4. — J. Timoszewicz: „Burza” Szekspira w Folks un Jugnt-Teater: Inscenizacja L.S. 1938/1939. *Pam. Teatr.* 1982 z. 1/4. — K. Piaseczna: Krytyka lat 1949-1954 wobec L.S. *Osnowa* 1985 nr 13/14. — B. Dąbrowski: L.S. przy stoliku reżyserskim. *Życie Lit.* 1987 nr 39. — M. Giżycki: L.S. a kino. *Dialog* 1987 nr 7. — E. Krasieński: Leon Schiller w Teatrze Polskim 1917-1952. W setną rocznicę urodzin (14 III 1887). Wwa: Wydawn. T. Pol. w Wwie 1987, 48 s. — E. Krasieński: Ostatnie sezony L.S. *Dialog* 1987 nr 9. — E. Krasieński: Powojenne teatroznawstwo L.S. Materiały 1950-1954. *Pam. Teatr.* 1987 z. 3. — B. Osterloff: Dwie sesje w stulecie urodzin L.S. *Teatr* 1987 nr 6. — J. Timoszewicz: Poradnik repertuarowy L.S. *Dialog* 1987 nr 3. — L.S. (1887-1954) — w stulecie urodzin. *Teatr* 1987 nr 3 [tu m.in.: J. Świdorski: „Uczył nas humanizm” Rozm. B. Osterloff; J. Zegałski: Szkoła w bezpośrednim związku z teatrem. O L.S. pedagoga; H. Szlezyński: Dostojewski w teatrze L.S.; K. Kópka: L.S., Kazimierz Dejmek i problem staropolszczyzny]. — M. Waszkiel: L.S. i teatr lalek. *Pam. Teatr.* 1987 z. 1/2. — A. Koecher-Hensel, M. Napiontkowa: „Theatrum L.S.” w Zachęcie. *Twórczość* 1988 nr 9. — E. Krasieński: Rocznicę i legendy L.S. *Res Publica* 1988 nr 5. — M. Stepien: S. związki z lewicą. *Zdanie* 1988 nr 1. — H. Szlezyński: Opowieść o Leonie Schillerze (W setną rocznicę urodzin). Kr.: WL 1988, 125 s. — M. Lewandowska: Leon Schiller. Ostatni romantyk polskiego teatru. Tor.: WBPiK [Wo]. Bibl. Publiczna i Książ. Miej. im. M. Kopernika 1989, 13 s. — J. Timoszewicz: Komunista trochę — i romantyk. *Dialog* 1989 nr 6. — Leon Schiller. W stulecie urodzin 1887-1987. Pod red. L. Kuchtowny i B. Lasockiej. Wwa: PWN 1990, 290 s. [tu wspomnienia A. Bardimiego, B. Horowicza, B. Korzeniowskiego, A. Lapickiego oraz art.: L. Kuchtowna: S. i Horzycy teorie polskiego teatru monumentalnego; K. Duniec: „Sen nocy letniej” Szekspira w inscenizacji L.S.; M. Komorowska: Muzyczny teatr L.S.; Z. Strzelecki: Rozmyślenia scenografa; A. Koecher-Hensel: Współpraca L.S. ze scenografami; M. Giżycki: L.S. a kino; K.A. Wysiński: L.S. w Związku Artystów Scen Polskich; E. Krasieński: Ostatnie sezony L.S.; M. Napiontkowa: L.S. a „Kuźnica”; T. Sivert: L.S. w „Łodzi Teatralnej”; B. Osterloff: L.S. — pedagog; H.J. Rogacki: L.S. w Sejmie Ustawodawczym; B. Lasocka: Powojenne lata S. Przyczynek do losu artysty; A.T. Kijowski: L.S. — mój współczesny]. — Ostatni romantyk sceny polskiej. Wspomnienia o Leonie Schillerze. Wybór, oprac. i [wstęp:] J. Timoszewicz. Kr.: WL 1990, 456 s. [tu wspomnienia osób: E. Axer, A. Bardini, K. Berwińska, J. Brodzki, J. Broniewska, E.G. Craig, E. Csató, W. Daszewski,

K. Dejmek, A. Dobrowolski, S.R. Dobrowolski, Z. Dygat, K. Frycz, J. Gosławska, B. Horowicz, W. Horzyca, K. Hlakowiczówna, J. Iwaszkiewicz, J. Kopecký, K. Korcelli, W. Krasnowiecki, J. Kreczmar, L. Kruczkowski, E. Kunciewicz, J. Lechoń, B. Lewicki, Z. Lissa, A. Lapicki, A. Maliszewski, H. Małkowska, T. Mikulski, Cz. Miłosz, W. Mirecki, L.H. Morstin, S. Mrozińska, J. Osterwa, S. Otwinowski, R. Palester, E. Papiński, A. Pronaszko, B. Przyłuski, W. Radulski, Z. Raszewski, B. Reńska, A. Rudnicki, K. Rudzki, A. Słonimski, M. Sokorski, J. Stempowski, J.M. Szancer, R. Szydłowski, A. Szyfman, F. Targosz, B. Urbanowicz, M. Weichert, W. Wilski, J. Winawer, J. Wołoszynowski, W. Zagórski, S. Zdzitowiecki, oraz m.in. bibliografia listów L.S.] — H.I. Rogacki: Warszawskim szlakiem Leona Schillera. Wwa: Wydawn. PTTK Kraj 1990, 113 s. — T. Sivert: „Łódź Teatralna” Leona Schillera. (1946-1949). Zarys monograficzny. Wr.: Ossol. 1991, 182 s. — E. Wysińska: L.S. w serii portretów. *Dialog* 1991 nr 4. — J. Timoszewicz: Leon Schiller und die deutschsprachige Kultur. *Theatrum Europaeum*, Monachium 1982. — Z. Raszewski: Mój S. Oprac. J. Timoszewicz. *Dialog* 1994 nr 6, przed. w teoz: Mój świat. Wwa 1997. — *Teatr* 1994 nr 3 (tu: K. Dejmek: O L.S. Rozm. A. Wanar; H.I. Rogacki: Pięć dni z czasów L.S.; P. Węgrzyniak: Wypiski w teatrze S.; K. Duniec: S. w teatrze monumentalnym; B. Korzeniewski: Uniwersalność S.; J. Maciejowski: Oczami ucznia; J. Rakowiecki: L.S. — wspomnienia, tylko okrucy...; J. Zegalski: W szkole L.S.; N. Andrycz: Mój profesor; A. Lapicki: Jakim go znałem; A. Szczepkowski: Dyrektor — Pan Leon — Lulek?; S. Nowicka: Inicjacja teatralna. — J. Timoszewicz: Krakowski rodowód L.S. W: Krakowskie rodowody teatralne. Kr. 1994. — H.I. Rogacki: Leon Schiller. Człowiek teatru. Łódź: WŁ 1995, 176 s. — K. Braun: Pojednanie z L.S. W teoz: Szkice o ludziach teatru. Wwa 1996 [oraz passim]. — A. Chojnacka: L.S. Losy wojenne i powojenne oskarżenia. *Pam. Teatr*. 1997 z. 1/4. — Z. Raszewski: Było wielu S. *Teatr* 1997 nr 11. — K. Duniec: Kaprysy Prospera. Szekspirowskie inscenizacje Leona Schillera. Wwa: Ofic. Wydawn. Errata 1998, 195 s. — A. Chojnacka: L.S. Powojenne oskarżenia. *Pam. Teatr*. 1999 z. 2. J.Z.

SCHIPPER Henryk

zob. SZYPER Henryk

SCHROEDER Artur

1881-1934

Podpisywał utwory też: Artur Natalian Schroeder.

Pseud.: a.s.; (a.s.); A.S.; (A.S.); -a.-s.; a.sch.; (a.sch.); A.Sch.; (a.sch.); A.Schr.; Ar.; Ars.; art.s.; (art.s.); Art.S.; art.sch.; (art.sch.); Art.Sch.; Artur Natalian; as.; -as.; As; As.; AS; asch.; s.; S.; Tensam; — wspólnie ze Stanisławem Wasylewskim i Henrykiem Zbierchowskim: Henartstan. Poeta, prozaik, krytyk teatralny.

Urodzony 13 czerwca 1881 w Przemyślu; syn Edwarda Schroedera, urzędnika kolei, i Katarzyny z domu Stańko. Uczęszczał w 1892/93 do gimnazjum w Tarnowie, następnie prawdopodobnie do gimnazjum w Podgórzu pod Krakowem, a maturę zdał w 1902 w gimnazjum w Rzeszowie. W latach szkolnych zaczął pisać wiersze, występował w teatryku szkolnym. Działal wśród młodzieży skupionej wokół związanego z Ligą Narodową lwowskiego miesięcznika *Teka*. W 1902-04 studiował polonistykę, germanistykę i filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Debiutował w 1903 wierszem pt. „Wiatrak”, opublikowanym w *Biesiadzie Literackiej* (nr 13; podp. Artur Natalian).

W 1904 współredagował krakowski miesięcznik społeczno-literacki *Mysł Polska*. Następnie kontynuował studia z zakresu filozofii i estetyki na uniwersytecie w Berlinie. W tym czasie należał do organizacji niepodległościowych tamtejszej Polonii. Studiował też historię sztuki w Dreźnie, Lipsku i Monachium. Podróżował po Włoszech. W 1906-08 był stałym współpracownikiem pisma *Nasz Kraj*, w którym publikował wiersze, artykuły i recenzje (też w dziale „Z nowości wydawniczych”). Po powrocie do kraju i otrzymaniu dyplomu nauczycielskiego, uczył od 1907 języka polskiego i niemieckiego jako zastępca nauczyciela w filii VII Gimnazjum, a w 1908-10 w IV Gimnazjum we Lwowie. Zrezygnował z pracy pedagogicznej, prowadził przez krótki czas dział teatralny w redakcji *Gazety Narodowej*. Następnie w 1910-21 pracował jako redaktor działu kulturalnego i artystycznego w *Gazecie Lwowskiej* (tu w 1918-21 cykl recenzji teatralnych pt. „Z teatru”). Równocześnie został redaktorem w lwowskiej filii warszawskiego *Tygodnika Ilustrowanego*. Artykuły i prozę publikował także w *Kronice Powszechniej* (1911-12). Był żonaty z Marią Wincentą Daisenberga, nauczycielką (rozwidzeni). W czasie I wojny światowej nie został powołany do służby wojskowej z powodu choroby serca. Ewakuowany przed zajęciem Lwowa przez armię rosyjską w wrześniu 1914 wraz z redakcją *Gazety Narodowej* do Bielska, powrócił do miasta w drugiej połowie 1915. Od tego roku należał do Polskiej Organizacji Wojskowej. Ogłaszał utwory związane z tematyką patriotyczno-wojenną. W 1918 jako ochotnik szeregowiec wziął udział w walkach z Ukraińcami o Lwów. Równocześnie założył i współredagował pismo *Pobudka*, do którego pisał artykuły i utwory patriotyczne. Publikował także wiersze w wychodzącym w Krakowie czasopiśmie *Maski*; w 1919 pełnił funkcję zastępcy redaktora tego pisma na Lwów. W 1919-20 był redaktorem na Małopolskę tygodnika *Rewia*, wydawanego w Warszawie. W 1920 podczas wojny polsko-bolszewickiej zaangażował się do 2. szwadronu 3. dywizjonu małopolskich Oddziałów Armii Ochotniczej, został ciężko ranny w bitwie pod Zadwórzem. Był czterokrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. Zawarł związek małżeński z Janiną Łada Walicką, dziennikarką, uczestniczką walk na terenie Lwowa w 1919 (rozwidzeni). Po zakończeniu wojny brał udział w organizowaniu życia artystycznego we Lwowie. W 1920 został wybrany do Zarządu ZZLP. W 1921-27 był redaktorem naczelnym lwowskiego tygodnika *Życie Teatralne*, w 1922-23 współpracował ze *Sceną Polską*. W 1922-25 był kierownikiem literackim i sekretarzem generalnym Teatrów Miejskich we Lwowie. Współpracował w 1925-27 z *Kurierem Lwowskim*, po czym był referentem

szkut plastycznych w *Gazecie Porannej*. Należał do dyrekcji lwowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych i brał udział w pracach jego komisji artystycznej. W 1927 przeniósł się do Krakowa, gdzie został sekretarzem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych (TPSP). Równocześnie od 1928 współpracował stale z dziennikiem *Czas*, pisał także do *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* (1927-31) i jego dodatku *Kuriera Literacko-Naukowego* oraz do miesięczników *Sztuki Piękne* i *Tęcza*. Ożenił się z Zofią Zarzycką. W 1932 wszedł do komitetu redakcyjnego miesięcznika *Głos Plastyków*. Współpracował z rozgłośnią Polskiego Radia w Krakowie. Prowadził dział lalek w krakowskim Muzeum Przemysłowym i wykładał kostiumologię w żeńskiej szkole przemysłowej. W 1933 został wybrany na honorowego prezesa krakowskiego koła Związku Inwalidów Wojennych RP. Był członkiem Rady Miejskiej m. Krakowa, a także Komisji Teatralnej i jury nagrody literackiej Krakowa. Odniesiony m.in. Krzyżem Niepodległości i Złotym Krzyżem Zasługi. Oskarżony niesłusznie o nadużycia finansowe w TPSP (sprawa pozostała nie do końca wyjaśniona), popełnił samobójstwo 16 kwietnia 1934 w Krakowie; pochowany w Luborzycy pod Proszowicami.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chwile. Poezje. Wwa: Księg. M. Dubowskiego 1907, 60 s.

Cykle: Chwile; Pożegnanie; Zmierzch, — oraz przekł.: R. Deltmel: Świat i kobieta.

2. Ostatni Hamlet. Za co?; Wiosna; Florka; Lekcja. [Nowele]. Lw.: Księg. Zienkowiec i Chęciński 1910, 378 s. Wyd. osob. utworu Ostatni Hamlet: Lw.: Odrodzenie 1923, 160 s.

3. Echa. [Wiersze]. Lw.: Nakł. Gubrynowicz i Syn 1914, 78 s.

4. Pani Rokicka, epizod jednej nocy. [Opowiadanie]. *Wiedeński Kur. Pol.* 1915 nr 154-185. Wyd. osob. Wiedeń, Stanisławów: Księg. M. Haskler 1916, 85 s. Wyd. nast. Chicago: Kom. Obrony Nar. 1917.

5. Marionetki wojenne. [Współaut.:] H. Zbierzchowski, S. Wasylewski. Lw.: [Nakł. autorów] 1916, 80 s.

Szopka satyryczna. — Podp.: Henartstan.

6. Hrabia. [Opowiadania]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1918, 198 s. Wyd. 2 Lw.: Spółka Wydawn. Odrodzenie [1925].

Zawartość: Jubileusz; Hrabia; Pan Groszek; Una piecola favola; Rozkaz.

7. Karykatura. (Kartony Kazimierza Sichulskiego). [Przedm. do Katalogu wystawy:] Karykatury Kazimierza Sichulskiego. Lw. 1918 s. 3-18. Przedr. pt. Rozwój karykatury. W: K. Sichulski: Karykatury

współczesne. Album. Kr. 1919 s. 5-24. Wyd. osob. pt. Kazimierz Sichulski. (Karykatury). Kr.: Gebethner i Wolff [1931], 33 s. Przedr. częściowy zob. poz. 9.

8. Orleńta. (Z walk lwowskich). Lw.: Rada Parafialna parafii św. Andrzeja we Lw., Skł. gł. w księg. Gubrynowicz i Syn 1919, 88 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: H. Altenberg 1919; wyd. 3 Lw.: Odrodzenie 1924, tamże: wyd. 4 1930, wyd. 5 1937; wyd. inne: Wybór i posł.: A. Krass. Łódź: Wydawn. Spół. „Fakt” 1988, 19 s.

Przekł.: franc.: Les Lionceaux. [Przet.] H. Broel-Plater. Paris 1930, — szwedz.: Örnungarna av ... [Przet.] K.F. Fellenius. Stockholm 1934.

9. Śladem błękitnym. O sztuce i jej twórcach. Z przedm. L. Pinińskiego. [Szkice]. Lw.: H. Altenberg [1921], 114 s.

Zawartość: O portrecie; Piotr Skarga w malarstwie; Kazimierz Chłędowski; O klacie teatralnej; Józef Chelmoński; Sichulski jako karykaturzysta [por. poz. 7]; Józef Brandt; Józef Holewiński; Adam Chmielowski; Franciszek Kostrzewski; Wandalin Strzałekci; Franciszek Zmurko; Mieczysław Jakimowicz; A. Karpiński; Fryderyk Pautsch; U Władysława Jarockiego; Stanisław Jaworski.

10. Tajemnice teatru. [Szkice]. Zebrał i ułożył ... Lw.: Nowa Era 1922, 99 s.

Zawartość: Dyrektor teatru; Reżyser; Próba; Koniec aktu i opadanie kurtyny; Autor na próbach; O mimice; Partner; Tempo; Zmysł odległości u aktora; Tłum na scenie; Szminka i peruka w życiu codziennym; Sztuka teatralna jest sztuką przestrzeni; O stylu w dramacie; Trema; Wewnętrzne wyposażenie sceny; Znaczenie harmonii w utworze scenicznym; Dramatyczne wartości barw; Utwór sceniczny jako dzieło wszechsztuki; Dekoracja sceny i jej zadania; Rola dekoracji w utworze scenicznym; Wyspiński a wyposażenie sceny; O klacie teatralnej [poz. 9]; Nowoczesny kapelmistrz.

11. Awantury teatralne. [Szkice]. Lw.: Ossol. 1927, 183 s.

Zawartość: Wstęp; Sztuka do grania; Bilety gratisowe; Talent; Autor, jego sztuka i winowajcy; Jak urządza się w dyrekcji teatru?; Przed i po premierze; Historie suflerskie; Doradcy; Komisja teatralna; Debiuty i popisy.

12. Rozkaz. Sztuka w 1 akcie z czasów walk legionowych. Lw.: Odrodzenie [1930], 30 s. Radio 1932.

13. Światła na wodzie. [Nowele]. Wwa: Rój 1932, 206 s.

Zawartość: Diabeł; Najpiękniejszy prezent; Z wizytą do Matki Boskiej; Czar marszałka; Szopka krakowska w niebie; Większe zamówienie artystyczne; Światła na wodzie; Medalionik.

14. W latarni. Powieść. Kr.: Wydawn. Lit.-Nauk. 1933, 312 s.

15. Bandyci. Komedja. Powst. 1933.

Według PSB (R. Skreć) rkps w posiadaniu rodziny.

Przekłady

1. F. Bryk: Liście kasztana. [Proza]. Wwa: A.G. Dubowski 1906, 40 s.

2. G. Hauptmann: A Pipa tańczy! Baśń huty szklanej w 4 aktach. Brody: Księg. F. Westa [1906], 93 s.

3. S. Garrick: Kobieta, która zabiła. Sztuka w 3 aktach z prologiem i epilogiem. Wyst. Kr., T. Bagatela 1921. Wyd. Lw.: Lektor 1922, 114 s.

4. K. Schoenherr: Tragedia dzieci, w 3 aktach. Lw.: Odrodzenie 1923, 57 s.

Praca redakcyjna

1. Katalog wystawy E.M. Liliena w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych we Lwowie. Wstęp, układ i objaśn. ... Lw.: TPSP [Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych] 1914.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (R. Skret).
T. Konczyński. *Il. Kur. Codz.* 1917 nr 85 [rec.: Pani Rokicka ...]. — [Orleń:] K. Bukowski. *Placówka* 1919 nr 20; Z. Debiński. *Kur. Warsz.* 1923 nr 350; [W. Zechenter] (zech): „Orleń” A.S. po francusku. *Il. Kur. Codz.* 1930 nr 71; R. Lalou. *Le roman polonais vu de France. Pologne Littéraire*, Wwa 1931 nr 53. — K. Czachowski: A.S. i jego studium o karykaturach. *Czas* 1931 nr 131 [rec.: Karykatura. (Kartony Kazimierza Si-chulskiego)]. — K. Czachowski: Nowy tom nowel A.S. *Czas* 1932 nr 82 [rec.: Światła na wodzile]. — [W. latarni] K. Czachowski: Zazdrość i morze. *Dz. Pol.* 1933 nr 77; L.H. Morstin-Tormenti di gelasia e il canto del mare. *Czas* 1933 nr 189; Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1933 t. 199; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1933 nr 23. — S. Szuman: Wizerunek. (Pamięć A.S.). *Gaz. Lit.* 1933/34 nr 9/10. — J. Birkenmayer. *Polonista* 1934 nr z V [rec.: W. latarni]. — K. Czachowski: A.S. jako pisarz. *Czas* 1934 nr 137. — M. Lisiewicz: Pożegnanie. Wspomnienie ostatnich chwil A.S. *Czas* 1934 nr 109. — M. Sterling: Z powodu śmierci śp. A.S. Społeczne podłoże wstrząsającej tragedii krakowskiej. *Kur. Poranny* 1934 nr 177. — *Przyl. Ofiar Wojny Ziemi Krak.* 1935 nr 5 [nr poświęcony A.S.; tu art.: J. Bajsarowicz: Człowiek, życie, śmierć; R. Ditrlich: A.S. jako żołnierz; A. Woycicki: Wspomnienie o śp. A.S.; Z. Zawiszanka: Serce prawdziwego chrześcijanina]. — M. Lisiewicz: Niedokończony życie A.S. W: *Księga pamiątkowa na 90-lecie dziennika „Czas”*. Wwa 1938.

J.Z.

SCHULZ Bruno

1892-1942

Prozaik, eseista, grafik.

Urodzony 12 lipca 1892 w Drohobyczu; syn Jakuba Schulza, kupca bławatnego, i Henrietty z Kuhmerkerów. Od 1902 uczęszczał do cesarsko-królewskiego Gimnazjum im. Cesarza Franciszka Józefa w Drohobyczu. Po zdaniu matury w 1910, studiował do 1913 architekturę na Wydziale Budownictwa Lądowego Szkoły Politechnicznej we Lwowie. W 1911 przerwał na jakiś czas studia (m.in. z powodu kłopotów zdrowotnych) i powrócił do Drohobycza. W czasie I wojny światowej, wyjechał w 1917 do Wiednia, gdzie przez kilka miesięcy kontynuował studia na tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych (ASP), po czym powrócił do domu. Zajął się samokształceniem, a przede wszystkim twórczością artystyczną w zakresie malarstwa i rysun-

ku. W 1918 został członkiem klubu towarzysko-artystycznego Kalleia, który skupiał żydowskich artystów i entuzjastów sztuki. Około 1920-21 stworzył cykl grafik pt. „Xięga bałwochwalcza”; prace swoje wystawiał w okresie późniejszym m.in. w Warszawie, we Lwowie, w Wilnie i Krakowie. Był także autorem exlibrisów oraz ilustracji książkowych, głównie do własnych utworów (zilustrował także „Ferdydurke” W. Gombrowicza w 1938). Od 1924 uczył rysunków i robót ręcznych (okresowo także matematyki) w szkołach w Drohobyczu. Pracował w Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły początkowo jako nauczyciel kontraktowy, a po zdaniu egzaminów z rysunku na ASP w Krakowie (1926) i na nauczyciela szkół średnich przed komisją w Warszawie (1928), był zatrudniony od 1932 na etacie stałego nauczyciela (od 1936 z tytułem profesora); uczył również w powszechnych szkołach żeńskich im. E. Orzeszkowej i im. Królowej Jadwigi (1937) oraz w Prywatnym Gimnazjum Kodyfikacyjnym im. L. Sternbacha (1938-39). Od połowy lat dwudziestych zaczął uprawiać twórczość literacką. Pierwsze utwory zamieszczał w listach do zaprzyjaźnionego studenta polonistyki Władysława Riffa, z którym korespondował od około 1925 do jego śmierci w 1927 (listy zostały zniszczone). W tym czasie zawarł znajomość ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem, poprzez niego poznał około 1930 pisarkę w języku jidysz i polskim, Deborę Vogel (później zameżną Barenblüth) i w korespondencji z kolei z nią (trwała z przerwami do śmierci obojga) zarysował pierwsze szkice „Sklepu cynamonowych”. Zaprzyjaźnił się z Zofią Nałkowską, która wspierała jego twórczość. W 1933 został członkiem Zespołu Literackiego „Przedmieście”, nie podjął w nim jednak działalności. W tymże roku debiutował fragmentem tomu „Sklepy cynamonowe” pt. „Ptaki”, opublikowanym w *Wiadomościach Literackich* (nr 52), w tygodniku tym publikował fragmenty prozy i recenzje literackie także w latach następnych. Ponadto drukował w *Kamencie* (1934/35), *Sygnalach* (1934, 1936, 1938), *Tygodniku Ilustrowanym* (1935-36, 1938), *Pionie* (1936-37, 1938) oraz *Studio* (1936). Należał do ZZLP. Planował małżeństwo z Józefiną Szeleńską, nauczycielką języka polskiego; trwające od 1933 narzeczeństwo zostało w 1937 zerwane. W 1936 otrzymał płatny urlop ze szkoły, który spędził głównie w Warszawie i wykorzystał na pracę literacką. Pisał przez kilka lat powieść „Mesjasz”, rękopis zaginął, podobnie jak napisane w 1937 w języku niemieckim opowiadanie „Die Heimkehr”. W tych latach jego literacką korespondentką była Romana Halpern. W 1938 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL. Latem tego roku spędził trzy tygodnie w Paryżu. Po wybuchu w 1939 II wojny światowej został w Drohobyczu, włączonym do Ukrain-

skiej SRR. W 1940 wstąpił do Związków Zawodowych Zachodniej Ukrainy, co dało mu prawo dalszego nauczania w szkołach średnich oraz zarobkowania rysowaniem do gazet i malowaniem propagandowych plakatów. W tym czasie nawiązał przyjaźń i literacką korespondencję z Anną Płockierówną, wcześniej studentką warszawskiej ASP. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał od listopada 1941 na terenie getta w Drohobyczu; otaczał go pewną opieką gestapowiec Feliks Landau, dla którego wykonywał portrety i prace malarskie, przygotowywał także freski w instytucjach niemieckich. Był również zatrudniony przy katalogowaniu polskich księgozbiorów zagarniętych przez okupanta. Większość nieopublikowanych prac literackich, plastycznych oraz korespondencji, mimo prób zabezpieczenia ich, zaginęła w czasie wojny. Odkładał, przede wszystkim ze względu na rodzinę, ucieczkę z getta, zorganizowaną przez zaprzyjaźnionych pisarzy z Warszawy (m.in. Kazimierza Truchanowskiego i Z. Nałkowską). Zginął 14 grudnia 1942, zastrzelony na ulicy getta w Drohobyczu przez, będącego w konflikcie z F. Landauem gestapowca, Karla Günthera.

W 1988 Amerykańska Fundacja Studiów Polsko-Żydowskich oraz Amerykański PEN Club ustanowili nagrodę literacką im. B. Schulza dla wybitnych pisarzy zagranicznych niedostatecznie znanych w USA. — Rok 1992 UNESCO ogłosiło Rokiem B. Schulza. — W 1993 w Sydney w Australii z inicjatywy przebywających tam potomków dawnych mieszkańców Drohobycza powstało przy Centrum Pisarzy Nowej Południowej Walii towarzystwo miłośników twórczości B. Schulza.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sklepy cynamonowe. [Powieść]. Wwa: Rój 1934 [antydat. 1933], 220 s. Wyd. nast.: Kr., Wr.: WL 1984; Wwa: Jota 1991; Łódź: Inicjał 1994; Wwa: Kama 1994; w oprac. A. Chmielewskiej Wwa: Tow. Upowszechniania Czytelnictwa 1996. Przedr. zob. poz. 5, 6, 10, 14.

Wyd. łącznie z poz. 3 pt. Sklepy cynamonowe; Sanatorium pod Klepsydrą: [Wwa:] Temark 1993, 288 s.; Kr.: WL 1994; Wwa: PIW 1994; z posł. J. Ficowskiego Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996; Wwa: PIW 1997; Wwa: Prószyński i Ska 1999; Kr.: Zielona Sowa 2000; Wwa: Porozumienie Wyd. 2000.

Wyd. osob. fragm.: Sklepy cynamonowe: Kr.: Zielona Sowa [1997], 60 s.; Bruno Schulz – z „Traktatu o manekinach”. Ilustr. i oprac. graf.: J.P. Tryzno, A. Graczykowski, K. Wawrzyniak, Z. Janeczek. Oprac. lit.: Z. Jaskuła. Łódź: Correspondance des Arts 1984, 4 zszywki w tece [46] s., [11] k. [tekst w jęz. pol., ang., franc., niem.]; Sklepy cynamonowe; Sanatorium pod Klepsydrą. Wybór. Wstęp: R. i Z. Ślęzakowscy. Wwa: *Tuój Styl* 1996, 157 s.

Zawartość całości: Sierpień; Nawiedzenie; Ptaki; Manekiny; Traktat o manekinach albo wtóra Księga Rodzaju; Traktat o manekinach (ciąg dalszy); Traktat o manekinach (dokończenie); Nemrod; Pan; Pan Karol; Sklepy cynamonowe; Ulica krokodyli; Karakony; Wichura; Noc wielkiego sezonu.

Przekł.: ang. (łącznie z opowiadaniem Kometa): Cinnamon shops and other stories. [Przeł.] C. Wieniewska. London 1963; The street of crocodiles. [Przeł.] C. Wieniewska. New York 1963, wyd. nast.: [New York] 1977, Harmondsworth, Middx, New York 1979, London 1980, Harmondsworth, Middx, New York 1981, przedr. w: B. Schulz: The collected works. London 1998, — duń.: Kanelbutikerne. [Przeł.] J. Ørnsho. København 1964, — greck.: Ta magazia tis kanelas. [Przeł.] D. Chouliarakis. Athina 1988, — hiszp.: La calle de los cocodrilos. [Przeł.] E. Gohre. Buenos Aires 1972; Las tiendas de color canela. [Przeł.] S. Puig. Barcelona 1972; Las tiendas de canela. Mexico 1986, — holend.: De kaneelwinkels. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1972, wyd. nast. tamże 1981; — wyd. osob. przekł. poszczególnych opowiadań: Nemrod; Nimrod [Przeł.] G. Rasch. Baarn 1977; Ulica krokodyli: De straat van den Krokodillen. [Przeł.] G. Rasch. Baarn 1982, — jap.: Nikkeishoku-no mise W: Doitsu III. Tōkyō 1989, — serb-chorw.: Manekini. [Przeł.] S. Subotin. Beograd 1980, — szwedz.: Kanelbutikerna. [Przeł.] J. Malm. Stockholm 1983, wyd. nast. Stockholm 1992.

Przekł. wyd. łącznie z przekł. poz. 3: ang.: The complete fiction of Bruno Schulz: The street of crocodiles; Sanatorium under the sign of the hourglass. [Przeł.] C. Wieniewska. New York 1989, — bułg.: Kanelenite magazinii; Sanatorium „Klepsidra”. [Przeł.] M. Atanasova. Sofija 1990, — czes.: Skořicové krámy. [Przeł.] H. Jechová, E. Sojka, O. Bartoš. Praha 1968, — hebr. (łącznie z opowiadaniem Kometa): Chanujot kinmon; Beith ha-marpe b'siman szaon cha-chol. [Przeł.] U. Orlev, R. Kleinman, Y. Bronowski. Tel Awiv 1979, wyd. nast. tamże 1986, — hiszp.: W: B. Schulz: Obra completa. Madrid [1993], — jap.: Nikukei iro no mise; Klepsidra sanatorium. [Przeł.] Y. Kudō. Tōkyō 1967; Nikkeishoku-no mise; Kurepushidora Sanatoriumu. [Przeł.] Y. Kudō, wyd. łącznie z: W. Gombrowicz: Kosomoso Tōkyō 1973, wyd. nast.: Tōkyō 1978, Tōkyō 1990, wyd. łącznie z: W. Gombrowicz: Fueredouruke. Tōkyō 1977, — niem.: Die Zimtäden. [Przeł.] J. Hahn. [Post.] A. Wirth. München 1961 [zawiera w wyborze: Das Sanatorium zur Todesanzeige; Der Komet], wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1962, Frankfurt am Main 1974; Die Zimtäden und alle anderen Erzählungen. [Przeł.] J. Hahn. [Przedm.:] A. Wirth. [Post.] F. Bondy. München 1966, wyd. nast. Frankfurt am Main 1981, w: B. Schulz: Gesammelte Werke. [T.] I. München, Wien 1992, toż wyd. 2 Frankfurt am Main 1994; w wyborze pt. Die Zimtäden und andere Erzählungen z posł. J. Janke Berlin 1970, wyd. nast. tamże 1982, — ros.: Koričevye lavki: Sanatorija pod klepsidroj. [Przeł.] A. Eppel. Moskva 1993, — rum.: Manechinele. [Przeł.] L. Petriča. București 1976 [zawiera: Práválie de scortisoara; Sanatoriul timpului], — serb-chorw. (łącznie z opowiadaniem Kometa): Prodavnice cimetove boje. [Przeł.] S. Subotin. Beograd 1961, — słowack.: Skoricove sklepy; Sanatorium v Zásveti. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1989], — szwedz.: Sanatoriet timglass. [Przeł.] J. Malm. Stockholm [1987], — ukr.: Cynamonovi kramnici; Sanatorij pid Klepsidroju. [Przeł.] A. Škrabjuk. Lviv 1995, — węgier.: Apám túzöltöl lesz. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1969 [zawiera: Fahajaz boltok; Szanatórium a Homokórához; Az üstökös], — włos.: Le botteghe color cannella. [Przeł.] A. Vivanti Salmon. Torino 1970 [zawiera też przekł.: Il sanatorio all'insegna della clessidra; La cometa]. Adapt. teatr.: Oprac. tekstu i reż.: R. Major. Wyst. Kr., Stary T., T. Kameralny 1976; Panoptikum według „Traktatu o manekinach” oprac.: M. Traczyk. Wyst. Wr., „J.A.” przy Wyd. Filol. UWr. 1977; Ulica krokodyli. Wyst. Pozn., Studencki T. Nurt 1977; Teatr manekinów. Adapt. i reż.: W. Modestowicz. Wyst. Gorzów Wielkopól., T. im. J. Osterwy 1992; Die Zimtäden. [Adapt. i reż.] A. Woron. Wyst. Berlin, T. [pol.-niem.] Kreatur 1992, — radiowa: Ojciec. Adapt.: B. Prządka. Radio 1980; Teatr manekinów. Adapt. i reż.: W. Modesto-

wicz. Radio 1984. — operowa: Manekiny. Libretto i muz.: Z. Rudziński. Wr., Opera 1981.

Adapt. łącznie z innymi utworami zob. Montaż utworów.

2. Powstają legendy; Wolność tragiczna; Pod Belwederem. Pierwodr. *Tyg. II*. 1935 nr 22; 1936 nr 27, 30. Wyd. osob. pt. Powstają legendy. Trzy szkice wokół Piłsudskiego. Wstęp i oprac.: S. Rosiek. Kr.: OL 1993, 50 s.

3. Sanatorium pod Klepsydrą. Wwa: Rój 1937, 262 s. Wyd. łącznie z Sklepy cynamonowe zob. poz. 1. Przedr. zob. poz. 5, 6, 10, 14.

Dedykacja: Józefinie Szelińskiej.

Zawartość: Księga; Genialna epoka; Wiosna; Noc lipcowa; Mój ojciec wstępuje do strażaków; Druga jesień; Martwy sezon; Sanatorium pod Klepsydrą; Dodo; Edzio; Emeryt; Samotność; Ostatnia ucieczka ojca. — Pierwodr. w pismach: *Wiad. Lit.* (1934-1936), *Sygnali* (1934, 1936), *Skamander* (1935-1936), *Tyg. II* (1935-1936).

Przekł. ang.: Sanatorium under the sign of the hourglass. [Przeł.] C. Wieniewska. New York 1978, wyd. nast. Canada 1978, London 1979, [Wstęp:] J. Updike. Harmondsworth, Middx 1979, toż 1987, London 1980, przedr. w: B. Schulz: The collected works. London 1998, — franc.: Le sanatorium au croque-mort. [Przeł.]: T. Douchy, A. Kosko, G. Sidre, S. Arlet. Paris 1974, wyd. nast.: tamże 1983, [Paris] 1994, — hiszp.: Sanatorio bajo la clepsidra. [Przeł.] E. Bartkiewicz, J.C. Vidal. [Barcelona] 1986, — holend.: Sanatorium Clepsydra. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1980, — portug.: Sanatório. [Przeł.] H. Siewierski. Rio de Janeiro 1994.

Przekł. wyd. łącznie z przekł. Sklepy cynamonowe zob. poz. 1.

Adapt. radiowe: Strażacy wg fragm. „Mój ojciec wstępuje do strażaków”. Radio 1962; Podróż do Sanatorium pod Klepsydrą. Adapt.: W. Modestowicz. Radio 1984, — film.: Scenariusz: J. Haś. Ekran. 1973 [nagroda jury na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Cannes w 1973, nagroda Złoty Asteroid na XII Festiwalu Filmów Fantastycznych w Trieście w 1974], — tv opowiadania Emeryt: Scenariusz i reż.: W. Śmigasiewicz. TV 1988, — teatr.: Scenariusz i reż.: J. Peszek. Praprem. Tokio, T. Cai 1994, wyst. Kr., T. Miniatura 1995; — adapt. pozostałych opowiadań: Wiosna. Adapt.: S.E. Małek. Wyst. Gliwice, T. Studencki STG 1967; Edzio. [Monodram]. Wyst. Legnica, Centrum Sztuki, T. Dram. 1996 [wykonanie: T. Kotł; Wiosna. Adapt. i reż.: R. Major. Wyst. Bydż., T. Pol. 1996.

Adapt. łącznie z innymi utworami zob. Montaż utworów.

4. Mesjasz. Powieść. Powst. przed 1939.

Rkps zaginął podczas II wojny światowej. — Ogłoszone jako jej fragm. opowiadanie pt. Genialna epoka (*Wiad. Lit.* 1934 nr 13) zostało włączone do tomu „Sanatorium pod Klepsydrą” [poz. 3].

5. Sklepy cynamonowe; Sanatorium pod Klepsydrą; Kometa. [Wstęp:] A. Sandauer. Kr.: WL 1957, 367 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1985, wyd. 4 1992.

Zawiera szkic A. Sandauera: Rzeczywistość zdegradowana, — poz. 1, 3. — Od wyd. 2 z pominięciem: Kometa.

6. Proza. Przedm.: A. Sandauer. Oprac. listów: J. Ficowski. Kr.: WL 1964, 699 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Zawartość: A. Sandauer: Rzeczywistość zdegradowana. — Sklepy cynamonowe [poz. 1]. — Sanatorium pod Klepsydrą [poz. 3]. — Fragmenty prozy: Jesień; Republika marzeń; Kometa; Ojczyzna. — Rozproszone zapiski krytyczne: Mityzacja rzeczywistości; Nowy poeta [rec.: J. Wit. Lampy]; Nowa książka Kuncewiczej [rec.: Cudzoziemka]; Aneksja podświadomości. (Uwagi

o „Cudzoziemce” Kuncewiczej); U wspólnej mery. (Maria Kuncewiczyowa i Karin Michaelis) [dot.: Cudzoziemka; Serce mojej matki]; Książka o miłości [rec.: T. Breza; Adam Grywałd]; Ferdynurke [W. Gombrowicza]; Zofia Nałkowska na tle swej nowej powieści [dot.: Niecierpliw]; Dzwony w Bazylei [dot.: L. Aragon; Dzwony w Bazylei]; Wędrowski sceptyka [dot.: A. Huxley; Muzyka nocy]; Powieść o więksim proboszczu [dot.: J. Bernanos; Pamiętnik wiejskiego proboszcza]; Matka i syn [dot.: F. Mauriac; Genitrix; Matka i syn]; „Czarne anioły” Mauriaka; „Otawa” Giona; Trzy powieści tłumaczone [dot.: J. Bojer; Tułaczka; Jo van Ammers-Küller; Książę incognito; E. Ebermayer; Sprawa Elasena]; Egga van Haardt. — J. Ficowski: Epistolografia B.S. — B. Schulz: Listy [85 listów do 8 adresatów z l. 1921-1941]. — Wypowiedzi różne: S.I. Witkiewicz: Wywiad z B.S.; Bruno Schulz do S.I. Witkiewicza; B. Schulz: Do Witolda Gombrowicza; B. Schulz: Do redaktora „Wiadomości Literackich” [dot. rec. E. Breitera „Sanatorium pod Klepsydrą”].

7. Druga jesień. Do druku podał i post. opatrzył J. Ficowski. Kr.: WL 1973, [24] k.

Zawiera opowiadanie [poz. 3], faksymile jego rkpsu i reprodukcje 17 rysunków B.S.

8. Księga listów. Zebrał, oprac., wstępem, przyp. i aneksem opatrzył J. Ficowski. Kr.: WL 1975, 190 s.

Zawiera 103 listy do 23 adresatów z l. 1921-1941, nadto 6 listów do B.S. oraz listy do wydawcy korespondencji, tu m.in. z poz. 6: S.I. Witkiewicz: Wywiad z B.S.; Bruno Schulz do S.I. Witkiewicza; Do Witolda Gombrowicza, — nadto: Exposé o książce B.S. „Sklepy cynamonowe” [tekst w jęz. niem. powst. w 1937, przeł. J. Ficowski]; W pracowniach pisarzy i uczonych polskich. B.S. [wypowiedź z 1939].

Przekł. ang.: Letters and drawings of Bruno Schulz. With selected prose. [Wyd.] J. Ficowski. [Przeł.] W. Arndt, V. Nelson. New York 1988, wyd. nast. New York 1990, — franc.: Lettres perdues et retrouvées. [Przeł. i przedm.]: M. Craipeau. Aix-en-Provence 1979; Correspondance et essais critiques. [Przeł.]: Ch. Jezewski, F. Lallier, D. Sila-Kahn [i in.], Paris 1988, — włos.: Lettere perdute e frammenti. [Przeł. i wstęp:] A. Zieliński. Milano 1980.

9. Listy, fragmenty. Wspomnienia o pisarzu. Zebrał i oprac.: J. Ficowski. Kr., Wr.: WL 1984, 78 s.

Zawartość: Listy [8 nowo odnalezionych listów do 5 adresatów]. — Fragmenty [z poz. 2]: Powstają legendy; Wolność tragiczna. — Urywki wspomnień o pisarzu [autorów: Z. Berwiński, M. Budratzka-Tempele, E. Górski, I. Kejlin-Mitelman, A. Kuszczałak, E. Löwenthal, E. Schulz-Podstolska, Ch. Winter, P. Zieliński].

10. Opowiadania. Wybór esejów i listów. Oprac. [i wstęp:] J. Jarzębski. Wr.: Ossol. 1989, CXXV, 462 s. BN I, 264. Wyd. 2 przejr. i uzup. tamże 1998, CXL, 498 s.

Zawartość: Opowiadania: Sklepy cynamonowe [poz. 1]; Sanatorium pod Klepsydrą [poz. 3]. — Utwory rozproszone [z poz. 6]: Jesień; Republika marzeń; Kometa; Ojczyzna. — Wybór esejów i listów: Wybór z pism krytycznych [z poz. 6]: Mityzacja rzeczywistości; Aneksja podświadomości. (Uwagi o „Cudzoziemce” Kuncewiczej); Ferdynurke; Zofia Nałkowska na tle swej nowej powieści; Wędrowski sceptyka. — Posłowie do polskiego przekładu „Procesu” Kafki. — Wybór listów i fragmentów [tu m.in.]: S.I. Witkiewicz: Wywiad z B.S.; Bruno Schulz do S.I. Witkiewicza; Korespondencja Gombrowicza z S. na łamach „Studia”; W. Gombrowicz: List otwarty do B.S.; B. Schulz: Do Witolda Gombrowicza [poz. 6]; W. Gombrowicz: Do B.S. — W wyd. 2 dodano [z poz. 2]: Powstają legendy; Wolność tragiczna.

11. Republika marzeń. Utwory rozproszone, opowiadania, fragmenty, eseje, rysunki. Wybór, oprac. i post.: J. Ficowski. Wwa: Chimera 1993, 74 s.

Zawartość: Powstają legendy [poz. 2], – Teatr Paschy [fragm. opowiadania Wiosna z poz. 3], – z poz. 6: Jesień; Republika marzeń; Kometa; Ojczyzna; Wędrowni sceptyka; Genealogia duchowa [wcześniej pt. Bruno Schulz do S.I. Witkiewicza]; Mityzacja rzeczywistości, – z poz. 8: Exposé o „Skleпах cynamonowych”; Zapowiedź [wcześniej pt. W pracowniach pisarzy i uczonych polskich. B.S.], – „Proces” Franca Kafki [w poz. 10 pt. Postówie do polskiego przekładu „Procesu” Kafki], – nadto: „Akacje kwitną” [rec. książki D. Vogell].

12. Z listów odnalezionych. Słowo wstępne, wybór, objaśn. J. Ficowskiego. Wwa: Kom. Obchodów 100-lecia Urodzin i 50-lecia Śmierci Brunona Schulza przy SPP; Chimera 1993, 133 s.

Zawartość: Listy niektóre [wybór listów wcześniej znanych], – Listy nowo odnalezione [tu, obok listów do 9 adresatów, 18 listów do władz szkolnych i oświatowych, odnalezionych przez I. Łozińskiego w Centr. Arch. Hist. we Lw.].

13. Pisarze awangardy dwudziestolecia międzywojennego. Autokomentarze: Leśmian, Witkacy, Schulz, Gombrowicz. Wybór i wprowadzenie: T. Wójcik. Wwa: Semper 1995, 192 s.

Tu B.S., s. 149-157: Powstają legendy (Fragm.) [poz. 2]; Mityzacja rzeczywistości [poz. 6]; Bruno Schulz do S.I. Witkiewicza [poz. 6]; Exposé o książce B.S. „Skleпы cynamonowe” [poz. 8].

14. Opowiadania. Wwa: Liber; Pavo 1997, 239 s.

Zawartość: Skleпы cynamonowe [poz. 1], – Sanatorium pod Klepsydrą [poz. 3], – Opowiadania [z poz. 6]: Jesień; Republika marzeń; Kometa; Ojczyzna.

15. Manekiny. Lubl.: Wydawn. UMCS 1998, 36 s.

Zawiera z poz. 1: Ptaki; Manekiny; Traktat o menekinach albo wótra Księga Rodzaju; Traktat o manekinach. Ciąg dalszy; Traktat o manekinach. Zakończenie.

16. Szkice krytyczne. Oprac. i post.: M. Kitowska-Lysiak. Lubl.: Wydawn. UMCS 2000, 138 s.

Zawiera z poz. 2: Powstają legendy; Wolność tragiczna; Pod Belwederem, – z poz. 6: Mityzacja rzeczywistości; Do Witolda Gombrowicza; Bruno Schulz do S.I. Witkiewicza; Nowa książka Kuncewiczowej; Aneksja podświadomości. (Uwagi o „Cudzoziemce” Kuncewiczowej); U wspólnej mety. (Maria Kuncewiczowa i Karin Michaelis); Wędrowni sceptyka; Dzwony w Bazylei; Nowy poeta; Matka i syn; „Czarne anioły” Mauriaka; Trzy powieści tłumaczone; Powieść Jo van Ammers-Rüller; „Otawa” Giona; Powieść o wiejskim proboszczu; Książka o miłości; „Ferdynand”; Zofia Nałkowska na tle swej nowej powieści; Egga van Haardt, – z poz. 8: Exposé o „Skleпах cynamonowych” B.S.; W pracowniach pisarzy i uczonych polskich. B.S.; – Postówie do polskiego przekładu „Procesu” Kafki [poz. 10], – nadto: „U korzeni tego nowego tomu prozy S...”; Patriarchalna Ameryka [rec. M. Ostenso: Drzewo życia]; „Kulisi cesarza” [T. Pliviera]; Powieść o przyjaźni [rec. B. Kellermann: Przyjaźń]; Męczeńskie życie małej Denise [rec. M. van der Meersch: Grzech]; „Powieść za 3 grosze” [B. Brechta]; „Towarzystwo snów” [L. Frankla]; W pustyniach Kanady [rec. M. Constantin-Weyer: Uśmiech wśród zamieci]; Epopeja emigracyjna [rec. J. Földes: Ulica Kota Rybolowcy]; Proza tłumaczona [rec. I. Niemirowska: Kariera; A. Seidler: Hotel pod Pięknym Słońcem; J. Andrie: Nowele]; Głosy prasy; Cywilizacje pierwotne i cyw. [iluzacji pochodne].

Wybory utworów w przekł.: ang.: The fictions of Bruno Schulz. [Przeł.] C. Wieniewska. Lon-

don 1988; Letters and drawings of Bruno Schulz. With selected prose. [Wyd.] J. Ficowski. [Przeł.] W. Arndt, V. Nelson. New York 1988, wyd. nast. tamże 1990; The collected works. Edited by J. Ficowski. London 1998, – czes.: Republika snů. [Przeł.] O. Bartoš [i in.]. Praha 1988; Bruno Schulz. [Przeł.] H. Jechová, O. Bartoš. Praha 1999; Sanatorium na věčnosti; Fragmenty. [Przeł.] O. Bartoš i in. Praha 1999, – fiń.: Krokotiilikuja. Helsinki 1965, – franc.: Traité des mannequins. [Przeł.] S. Arlet, A. Kosko, J. Lisowski, G. Sidre. [Post.] A. Sandauer. Paris 1961; Les boutiques de cannelle. [Przeł.] T. Douchy, G. Sidre, G. Lisowski. Paris 1974, wyd. nast.: tamże 1983, Paris 1992; Correspondance et essais critiques. [Przeł.] Ch. Jezewski, F. Lallier, D. Sila-Kahn [i in.]. Paris 1991, – hiszp.: Obra completa. [Przeł.] J.C. Vidal. Madrid [1993], – holend.: Verzamelde werk. [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1995, wyd. 2 tamże 1996, – niem.: Die Zimtläden. [Przeł.] J. Hahn. München 1961, wyd. nast.: München 1962, Frankfurt am Main 1974; Vater geht unter die Feuerwehrmänner. [Przeł.] J. Hahn. München 1964; Die Zimtläden und alle anderen Erzählungen. [Przeł.] J. Hahn. [Post.] F. Bondy. München 1966, wyd. nast. Frankfurt am Main 1982; Die Republik des Träume. Fragmente, Aufsätze, Briefe, Grafiken. [Przeł.] J. Hahn, M. Dutsch. München [1967]; Die Zimtläden und andere Erzählungen. [Przeł.] J. Janke. Berlin 1970, wyd. nast. tamże 1982; Die Mannequins und andere Erzählungen. [Przeł.] J. Hahn. Frankfurt am Main 1987, wyd. 2 tamże 1994; Gesammelte Werke. [T.] 1. Die Zimtläden und alle anderen Erzählungen. [Przeł.] J. Hahn. T. 2. Die Wirklichkeit ist Schatten des Wortes. Aufsätze und Briefe. [Przeł.] M. Dutsch, J. Hahn. München, Wien 1992, toż wyd. 2 Frankfurt am Main 1994, – norw.: Kanelbutikkene og andre fortellinger. [Przeł.] T. Greif, M. Nag. Oslo 1964, – słowen.: Cimetove prodajalne. [Wybór, przekł.] K. Šalamun-Biedrzycka. Ljubljana 1990.

Montaże utworów: teatr: Czas nielegalny. [Monodram]. Adapt. i wykonanie: H. Słojewska. Gdańsk 1968. – Syn manotrawny. [Adapt.] M. Czarniecki. Wyst. Szczec., Studio Pantomimy przy Radzie Uczelnianej ZSP Politechniki 1971. – T. Kantor: Umarła klasa. Według tekstów ... i S.I. Witkiewicza. Wyst. Kr., T. „Cricot II” 1975. – Bo czyż pod stołem, który nas dzieli nie trzymamy się tajnie za ręce? Według P. Handkego, ..., F. Rabelais. [Monodram]. Wykonanie: A. Sadowski 1983. – Ostatnia ucieczka ojca. Na motywach prozy ... Adapt. tekstu i reż.: W. Dziki. Wyst. Wwa, Centrum Sztuki Studio 1983. – Republika marzeń. Adapt. i reż.: R. Ziolo. Wyst. Kr., Stary T., T. Kameralny 1987. TV 2000. – Artysta niepotrzebny – Bruno Schulz. Scenariusz: A. Pawłowski. Wyst.

Lódź, T. Studyjny 1991, — Di-Do. Wyst. Słupsk, T. Stajnie Pegaza 1991. — *Samotność*. Adapt. i reż.: F. Lazaro. Wyst. Bielsko-Biała, T. Lalek „Banaluka” 1991. — *Księga czasu*. Adapt. i reż.: A. Pawłowski. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1992. — *The street of crocodiles*. [Adapt.:] S. McBurney, M. Wheatley. Wyst. London, T. de Complicite, Royal National T. 1992. — *Życie jest cudem*. Scenariusz i reż.: J. Wiśniewski. Wyst. Wwa, Grupa teatr. J. Wiśniewskiego 1992. TV 1992. — *Szał łowienia motyli*. Adapt. i reż.: W. Maryjański. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1995. — *Xięga bałwochwalcza*. Adapt. i reż.: J. Bunsch. Wyst. Wr., T. Współcz. 1996. — *Żegnaj poro*. Scenariusz: M. Górniewicz. Wyst. Kr., Piwnica pod Baranami 1996. — tv: *Traktat o manekinach*. Scenariusz: J. Wernio. TV 1990, — film.: *The street of crocodiles*. [Adapt. (technika animacji):] S. i T. Quay. Ekran. (Wielka Brytania) 1986.

Wydania osobne grafik i rysunków

1. *Xięga bałwochwalcza*. Grafiki oryginalne sposobem cliché verre. [Drohobycz] 1920-1921, [18] tab. Przedr. zob. poz. 4.

Cykl był uzupełniony i zmieniony przez B.S. także w następnych latach, poszczególne egzemplarze tek z okł. i k. tytułową, sporządzonymi ręcznie, różniły się między sobą.

2. *Pracé ...* [Album grafik i rysunków]. Tekst: T. Gerłowska, M. Komorowski. Wwa: Muzeum A. Mickiewicza 1967, 13 [k.]. *Blok-Not. Muz. Mick.*, 1.

3. [Soixante-dix] 70 dessins de ... [Exposition. Centre de Civilisation Polonaise Paris du 1-er au 19 décembre 1975]. Varsovie: Musée de la Littérature, [1975], [4] k.

4. *Xięga bałwochwalcza*. [Album]. Przygot. do druku i słowem wstępnym opatrzył J. Ficowski. Wwa: Interpress 1988, 118 s.

Zawiera zestawione na podstawie zbiorów Muzeum Nar. w Kr. i Wwie oraz Bibl. Jagiell. w Kr. Okładki i frontyspisy do „Xięgi bałwochwalczej”, — „Xięga bałwochwalcza” — Nadto ze zbiorów prywatnych: Rysunki.

Przeł.: ang.: *The book of idolatry*. [Przeł.] B. Piotrowska. Warsaw [1990], — franc.: *Le livre idolâtre*. [Przeł.] J. Wolf. Varsovie [1988], — niem.: *Das Götzenbuch*. Wwa [1988].

5. *Le livre idolâtre*. [Wstęp:] S. Fauchereau. [Pośl.:] W. Chmurzyński. Quimper: Calligrammes 1984, 143 s.

Zawiera 60 grafik i zdjęć B.S. oraz opowiadanie *Jesień* w przekł. J. Lisowskiego.

6. Bruno Schulz. *L'oeuvre graphique*. Avec deux textes inédits. Cet ouvrage a été publié à l'occasion de l'exposition ... au Musée Cantini, Marseille du 19 décembre 1988 au 19 février 1989. Marseille: Musées de Marseille 1988, 102 s.

7. *Letters and drawings of Bruno Schulz*. With selected prose. [Wyd.] J. Ficowski. [Przeł.:] W. Arndt, V. Nelson. [Wstęp:] A. Zagajewski. New

York: Fromm International Publ. Corp. 1988, 256 s. Wyd. nast. tamże 1990.

8. *The drawings of ...* [Wyd. i przedm.:] J. Ficowski. [Przedm.:] E. Kuryluk. [Fot.:] A. Kaczkowski. Evanston, Ill.: Northwestern University Press 1990, 271 s.

9. Bruno Schulz 1892-1942. [T. 1]. Rysunki i archiwalia ze zbiorów Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. Układ całości i tekst: W. Chmurzyński. Wwa: MLAM [Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza] 1992, 407 s.

Tekst w jęz. pol. i ang.

10. *Ilustracje do własnych utworów*. Zebrał, oprac., słowem wstępnym opatrzył J. Ficowski. Wwa: RePrint 1992, 163 s.

Zawartość: Projekty obwolut do książek „Sklepy cynamonowe”, „Sanatorium pod Klepsydrą”; Ilustracje do opowiadań: „Księga”, „Wiosna”, „Mój ojciec wstępuje do strażaków”, „Sanatorium pod Klepsydrą”, „Dodo”, „Edzio”, „Emeryt”.

Przeład (przypisywany) i adaptacja

1. F. Kafka: *Proces*. [Powieść]. Pośl. ... Wwa: Rój 1936, 284 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1957, wyd. nast. tamże: wyd. 2 [!] 1966, wyd. 3 1971, wyd. 4 1974, wyd. 5 łącznie z F. Kafka: *Wyrok*. Przeł. J. Kydryński 1981, wyd. 5 [!] 1986; Bydg.: Arcanum 1991; wyd. 6 Wwa: PIW 1992; London: Puls 1993; z pośl. B. Urbankowskiego Wwa: WSiP 1993; Kr.: WL 1994; Łódź: Inicjal 1994; z pośl. J. Łukosza Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994; Wr.: Siedmioróg 1997; Wwa: Porozumienie Wyd. 1999; Wwa: Prószyński i Ska 1999. Por. poz. 2.

Jak ustalił J. Ficowski przeładku dokonała ówczesna narzęczona B.S., J. Szelińska, pisarz służył jej tylko pomocą, a udzielił swego nazwiska, aby ułatwić publikację.

2. F. Kafka: *Proces*. [Utwór dramatyczny]. Przeł. [!] i adapt. ... Powst. przed 1939. Por. poz. 1. Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

OPRACOWANIA (wybór)¹

S.I. Witkiewicz. Wywiad z B.S. *Tyg. II* 1935 nr 17, przedr. w tegoż: *Bez kompromisu*. Wwa 1976, Pisma filozoficzne i estetyczne. T. 2. Wwa 1976, zob. też *Twórczość* poz. 6, 8, 10.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (J. Ficowski). — LP XX w. (J.J. Lipski). — B. Krakowiak: Bruno Schulz. (Zestaw bibliograficzny). Łódź: Woj. i Miejsk. Bibl. Publiczna im. Marszałka J. Piłsudskiego 1992, 23 s. — J. Ficowski: *Kalendarium życia i twórczości B.S.*; H. Makowska: *Bibliografia twórczości oryginalnej B.S. 1933-1993*, *Bibliografia [opracowań] z l. 1933-1994*. W: Bruno Schulz 1892-1942. T. 2. Katalog — pamiętnik wystawy „Bruno Schulz. Ad memoriam” w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie. Wwa 1995. — N. Kamenevoj: *Bruno Šul'c*. Bibliografičeskij ukazatel'. Moskva: Kniga 1998, 134 s.

T. Breza: *Sobowótór zwykłej rzeczywistości*. *Kur. Poranny* 1934 nr 103, przedr. w tegoż: *Nelly*. Wwa 1970. — [Sklepy cy-

¹ Artykuły oznaczone gwiazdką * przedr. w: Bruno Schulz 1892-1942. T. 2. Katalog — pamiętnik wystawy „Bruno Schulz. Ad memoriam” w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie. Wwa 1995.

namonowe]. L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1934 nr 6; A. Pleśniewicz: Fantastyczne miasteczko. *Pion* 1934 nr 4. — S.I. Witkiewicz: Twórczość literacka B.S. *Pion* 1935 nr 34-35, przedr. w tegoż: Bez kompromisu. Wwa 1976, Pisma filozoficzne i estetyczne. T. 2. Wwa 1976, przekł. ang.: On B.S. W tegoż: Belzebub sonata. [Przeł.] D. Gerould, J. Kosicka. New York 1980. — [Sanatorium pod Klepsydrą] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1938 nr 23, polem.: B. Schulz, S. i Gombrowicz. *Tamże* nr 26; M. Chmielowiec: Zdarzenia bezdomne. *Kultura* 1938 nr 13; I. Fik: Co za czas! *Nasz Wyrzaz* 1938 nr 7/8, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1961. — W. Gombrowicz: Twórczość B.S. *Kur. Poranny* 1938 nr 112 dod. artyst.-lit. *Apel* nr 31, przedr. w tegoż: Dzieła zebrane. T. 10. Paryż 1973, Dzieła. T. 12. Kr. 1995, przekł. franc.: L'oeuvre de B.S. [Przeł.] A. Kosko. W tegoż: *Varia. Textes variés*. Paris 1986. — E. Krassowska: O twórczości B.S. *Sygnaly* 1938 nr 51. — W. Pierzak: Bluszcz na ruinach. *Prosto z Mostu* 1938 nr 27 [rec.]. Sanatorium pod Klepsydrą. — A. Sandauer: Szkoła mitologów. B.S. i Witold Gombrowicz. *Pion* 1938 nr 5, przedr. w tegoż: Stanowiska wobec ... Kr. 1963, Pisma zebrane. [T.] 4. Wwa 1985. — H. Vogler: Dwa światy romantyczne. O B.S. i Witoldzie Gombrowiczu. *Skamander* 1938 nr 99/101, przedr. w tegoż: Z notatek przemysłnika. Wwa 1957. — A. Krawczyk: Czas u B.S. *Nasz Wyrzaz* 1939 nr 5/6. — S. Napierski, K. Wyka: Dwugłos o S. *Aeneum* 1939 nr 1, przedr. w: K. Wyka: Stara szuflada. Kr. 1967, nawiaz. S. Chwim: Rytuał czy rozmowa. *Punkt* 1979 nr 7. — A. Sandauer: Rzeczywistość zdegradowana. Rzecz o B.S. *Prz. Kult.* 1956 nr 31, przedr. w tegoż: Liryka i logika. Wwa 1969, Zebrane pisma krytyczne. T. 1. Wwa 1981, Pisma zebrane. T. 1. Wwa 1985, Trójca nowoczesnych. Kr. [1992] oraz Twórczość poz. 5, 6. — J. Ficowski: Regiony wielkiej herezji. *Nowa Kult.* 1957 nr 45. — B. Mamon: Powierzchnie i dna. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 46. — M. Promiński: Sanatorium poza Styksem. *Zycie Lit.* 1957 nr 7, przedr. w tegoż: Świat w stylach literackich. Kr. 1977. — A. Chciuk: Wspomnienie o B.S. *Kultura*, Paryż 1959 nr 7/8, przedr. rozszerz. pt. B.S. zaczarowany i zwykły. W tegoż: *Atlantyd*. Londyn 1969. — A. Sandauer: Présentation de B.S. *Les Lettres Nouvelles* 1959 nr 19; A. Sandauer. *Preuves*, Paryż 1960 nr 2, v. przekł. pol. pt. Wprowadzenie do S. W tegoż: Bez taryfy ulgowej. Kr. 1966, wyd. 2 pt. Dla każdego coś przykrego. Kr. 1966, przedr. w tegoż: Zebrane pisma krytyczne. T. 3. Wwa 1981, Pisma zebrane. T. 4. Wwa 1985, Trójca nowoczesnych. Kr. [1992]. — J. Pienkowski: Jadowity derywat chlorofilu. *Polonista* 1960 nr 9. — [Traité des mannequins.] P. Ajame. *Les Nouvelles Littéraires*, Paryż 1961 nr 1770; M. Le Bot. *Europe*, Paryż 1961 nr 390. — W. Gombrowicz: Fragment z dziennika. *Kultura*, Paryż 1961 nr 11, przedr. w tegoż: *Dziennik*. [Cz. 2]. 1957-1961. Paryż 1962 i wyd. nast. — K.A. Jeleński. *Preuves*, Paryż 1961 nr 2 IX. — [Traité des mannequins.] A. Villelaure: Le Monde moderne et les Mannequins. *Les Lettres Françaises* 1961 nr 889; M. Brion. *Les Nouvelles Littéraires*, Paryż 1962 nr 2 15 II. — K. Nott. *Encounter*, Londyn 1963 nr 116 [rec.: Cinnamon shops and other stories]. — J. Ficowski: B.S. *Mickiewicz-Blätter*, Heidelberg 1965 nr 29, przedr. *tamże* 1972 nr 51. — Cz. Samojlik: Groteska — pisarstwo wszechstronnie banalne... (Sprawa prozy B.S.). W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2. Wwa 1965. — W.P. Szymański: Na początku było słowo. O prozie B.S. *Współczesność* 1965 nr 12, przedr. w tegoż: *Outsiderzy i słowiarze*. Wr. 1973, Moje Dwudziestolecie 1918-1939. Kr. 1998. — K. Miklaszewski: Cena świadomości. (Próba analizy opowiadania B.S. pt. „Pan”). *Ruch Lit.* 1966 nr 6. — A. Sandauer: Sprawa S.; Wprowadzenie do S.; Wojna o S. W tegoż: Dla każdego coś przykrego. Kr. 1966, przedr. w tegoż: Zebrane pisma krytyczne. T. 2. Wwa 1981, Pisma zebrane. T. 3. Wwa 1985, Trójca nowoczesnych. Kr. [1992]. — J. Ficowski: Regiony wielkiej herezji. Szkice o życiu i twórczości Brunona Schulza. Kr. Wl 1967, 247 s. Wyd. nast. wyd. 2 *tamże* 1975; Wwa: Słowo 1992. — J. Ficowski: The Schulzian tense or the mythic path to freedom. Przeł. A. Kanarek. *Polish Perspectives*, Wwa 1967 nr 11, toż w wersji franc. — J. Przybos: Casy S. W tegoż: Sens poetycki. Wyd. 2 poszerz. T. 2. Kr. 1967. — I. Witz: B.S. pla-

styk. W tegoż: Obszary malarskiej wyobraźni. Kr. 1967. — O. Lukaszewicz: B.S. „The streets of crocodiles”. (A study in creativity and neurosis). *Polish Review*, Nowy Jork 1968 nr 2. — J. Kurowicki: B.S.: Dziecko w antykwariacie kultur. W tegoż: Człowiek i sytuacja ludzkie. Wr. 1970, przedr. w tegoż: *Idealna biblioteka*. Zielona Góra 1996. — H. Dubowik: „Republika marzeń” B.S. W tegoż: Nadrealizm w polskiej literaturze współczesnej. Pozn. 1971. — A. Jackiewicz: Kuglarz urojonych miast (O B.S.). W tegoż: Niebezpieczne związki literatury i filmu. Wwa 1971. — K. Miklaszewski: O pewnej modernistycznej właściwości prozy B.S. (Na przykładzie „Sklepów cynamonowych”). *Zesz. Nauk. UJ* 1971 nr 271 *Pr. Hist.-lit.* nr 21. — K. Miklaszewski: Poeta prozy. (O poetyckiej materii prozy B.S.). *Poezja* 1971 nr 7. — C. Sen: Polish experimental fiction 1900-1939. A comparative study of novels of Karol Irzykowski, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Witold Gombrowicz and Bruno Schulz. Columbia 1972. — W.P. Szymański: Wyznania Absolutu i Materii — B.S. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — K. Eberhardt: *Kino* 1973 nr 12 [rec. film.: Sanatorium pod Klepsydrą]. — J. Jarzębski: Sen o „złotym wieku”. *Teksty* 1973 nr 2. — C. Monsiváis. *La Cultura en México* 1973 nr 2. — Y. Bronowski: Ha-staw szel B.S. *Massa*, Izrael 1974 nr 21. — I. Mikfa: Tri zenska lika u pripovjesti „August” B.S. kao tri modaliteta trajanja. *Zena*, Jugosławia 1974 nr 3. — W. Panas: B.S. „Noc wielkiego sezonu”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974. — W. Panas: „Regiony czystej poezji”. (O koncepcji języka w prozie B.S.). *Rocz. Hum.* 1974 nr 1. — J. Speina: Bankructwo realności. Proza Brunona Schulza. Pozn.: PWN 1974, 114 s. — A. Sulikowski. *Acenty* 1974 nr spec. z VIII/IX [dot. opowiadania: Emeryt]. — A.I. Braver: Le hawant B.S. ve-olamo. *Moznaim*, Izrael 1975 nr 4. — K. Dulaimi: Der Mythosbegriff im Werk von B.S. München 1975, 205 s., powiel. Universität zu München [legz. w Bibl. IBL PAN]. — E. Goslicki-Baur: Die Prosa von Bruno Schulz. Bern, Frankfurt am Main: P. Lang 1975, 160 s. — M. Piasecka-Purzycka: Świat sakralny i sprofanowany. W: Materiały naukowo-literackie. Pozn. 1975. — Z. Rafaeli: Ha-bait bo hitogor Bruno Schulz. [Ilustr.] ... Hajfa: Renaissance 1975, 24 s. — K. Sarna: Funkcje wyobraźni w prozie B.S. *Poezja* 1975 nr 9. — W. Skrodzki: Powroty B.S. *Literatura* 1975 nr 28 [dot. recepcji twórczości plastycznej B.S.]. — A. Sandauer: S. i Gombrowicz, czyli literatura głębin. (Próba psychoanalizy). *Kultura* 1976 nr 44, przedr. w tegoż: Zebrane pisma krytyczne. T. 1. Wwa 1981, Pisma zebrane. T. 1. Wwa 1985, Trójca nowoczesnych. Kr. [1992]. — S. Sterna-Wachowiak: Biografia duchowa Kat' eksochen. *Twórczość* 1976 nr 1 [dot.: Księga listów]. — Studia o prozie Brunona Schulza. Red.: K. Czapłowa. Kat.: UŚI. 1976, 145 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 115. [Zawartość: L. Schneider: Z drohobyczych wspomnień; J. Speina: B.S. wobec psychoanalizy; Cz. Karkowski: System kultury B.S.; T. i J. Jarzębscy: Uwagi o semantyce przestrzeni i czasu w prozie B.S.; W. Panas: Zstąpienie w esencjonalność. (O kształtach słowa w prozie B.S.); K. Kłosiński: Schulzowskie modele komunikacji; W. Wyskiel: Labirynty i metamorfozy; W. Wyskiel: Zagubiona Księga; I. Skwarek: Archetypiczny walor motywu Księgi; W. Kiedacz: „Sanatorium pod Klepsydrą” — proza S. i wizja Hasal. — A. Brauner. *Itan*, Izrael 1977 nr 22/23. — K. Kralkowska-Gątkowska: Opozycja wartości jako element konstrukcyjny prozy B.S. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.* 1977 nr 162. — A. Krasinśki: Un autoportrait de B.S. [Przeł.] G. Lisowski. *Perspectives Polonaises*, Wwa 1977 nr 3, toż w mutacjach. — [The streets of crocodiles.] C. Ozick. *New York Times Book Review* 1977 nr 2 17 II; [Ph.] Roth and [I.B.] Singer on B.S. *New York Times Book Review* 1977 nr 2 13 II, przekł.: hebr.: I.B. Singer: Kafka ha-polami. *Maariv*, Izrael 1978 nr 2 21 VII. — pol.: Ph. Roth i I.B. Singer: O B.S. Przeł. T. Bieron. *NaGlos* 1992 nr 7, polem.: A. Chciuk: Ulica głupiomądych literackich orłów. *Kultura*, Paryż 1977 nr 6; A. Gronowicz. *Polish Review*, Nowy Jork 1977 nr 1, Ch. Simmons. *Tamże*, A. Gronowicz. *Tamże*, P. Sommer. *Lit. na Sućcie* 1977 nr 9; J. Tytell. *Polish Review*, Nowy Jork 1977 nr 2 — G. Vigorelli: Il libello antidantesco di Gombrowicz, S., Witkiewicz: due riscoperte.

- W tegoż: *Diario Europeo*. Torino 1977. — B. Bargielowska: Rysunki B.S. w zbiorach Muzeum Literatury. *Blok-Not. Muz. Lit. (m. A. Mick)* 1978 — E. Goślicki-Baur: [T.] Mann i S. *Teksty* 1978 nr 5. — J. Jankowski: *Rocz. Lit.* 1975 wyd. 1978 [rec.: Księga listów]. — Cz. Markiewicz: *Magia słów*. (Rzecz o B.S.). *Fakty* 1978 nr 2 IV. — E. Odachowska: Słowo i linia, czyli raz jeszcze o B.S. *Literatura* 1978 nr 39, polem: M. Giżycki: *Tamże* nr 41, M. Wesołowski: *Tamże* nr 42, — A. Sandauer: B.S. ou le dernier prophète. *Les Cahiers Franco-Polonais*, Paryż, Wwa 1978. — K. Stanisławski: Fantastyżność u S. i [G.] Marqueza. *Nowy Wyrz* 1978 nr 6. — A. Sulikowski: Twórczość B.S. w krytyce i badaniach literackich (1934-1976). *Pam. Lit.* 1978 z. 2. — R. Waksmund: Metafora i obraz, czyli o przenoszeniu struktur poetyckich na ekran filmowy. (Na przykładzie „Sanatorium pod Klepsydrą” B.S. i Wojciecha Haasa). W: *Film a literatura*. Wr. 1978. — P. Wróblewski: Stylistyczna funkcja określeń barw w prozie B.S. *Prz. Hum.* 1978 nr 7/8. — W. Wyskiel: Problematyka alienacyjna w dziele B.S. W: *W kręgu przemian polskiej prozy XX wieku*. Wr. 1978. — Cz. Karkowski: Kultura i krytyka inteligencji w twórczości Brunona Schulza. Wr.: Ossol. 1979, 194 s. — M. Kitowska: B.S. grafik i literat. *Literat* 1979 nr 1. — M. Kitowska: Czytając „Xięgę bałwochwalcza”. *Twórczość* 1979 nr 3. — L. Kozikowski-Kowalik: Ukształtowanie przestrzeni w utworach B.S. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1979 t. 16. — W. Grajewski: Skoro go nie ma. W tegoż: *Jak czytać utwory fabularne?* Wwa 1980. — B. Gryszkiewicz: Ironia i mistycyzm. *Mies. Lit.* 1980 nr 3 [dot.: Sanatorium pod Klepsydrą]. — J. Jarzębski: Genезis. (O filozofii twórczości B.S.). W: *Literackie wizje i re-wizje*. Wwa 1980. — [Chanujot kinmon]: G. Moked, Z. Rafaeli. *Haarec*, Izrael 1980 nr z 18 i; Ch. Nagid. *Maariv*, Izrael 1980 nr z 4 i; N. Neaman. *Al Hamiszar*, Izrael 1980 nr z 26 XII. — E. Odachowska-Zielińska: Światło i mit. *Literatura* 1980 nr 40 [dot. mitu biblijnego w „Sklepkach cynamonowych”]. — [Chanujot kinmon]: J. Reszet. *Haarec*, Izrael 1980 nr z 11 I; U. Sela: Ha-dam szel Drohobycz. *Yedioth Achronot*, Izrael 1980 nr z 18 I; Z. Szamir. *Maariv*, Izrael 1980 nr z 30 V. — J. Uplik: Skromny geniusz B.S. Przel. J. Zieliński. *Lit. na Świecie* 1980 nr 3, przedr. *NacGlos* 1992 nr 7. — D. Weinfeld. *Machbarot*, Izrael 1980 nr 2 [rec.: Chanujot kinmon]. — E. Wróblewska: Wtóra Księga Ródzaju B.S. *Pr. Polonist.* Ser. 36, 1980. — P. Wróblewski: Charakterystyka składniowo-stylistyczna prozy B.S. *Pr. Filol.* 1980 t. 29. — W. Wyskiel: Inna twarz Hioba. Problematyka alienacyjna w dziele Brunona Schulza. Kr.: WL 1980, 185 s. — M. Kitowska: „Xięga bałwochwalcza” — grafiki oryginalne (Cliché verre). *B.S. Biul. Hist. Śzt.* 1981 nr 4. — G. Korekai: Kategorie czasu w „Prozie” B.S. *Prz. Hum.* 1981 nr 1/2. — W. Bolecki: Język poetycki i proza. (Twórczość B.S.): Poetyka sformułowana: symbolizm i awangarda; Wykładniki tekstowe poetyki sformułowanej; Przedwojenne odczytania prozy S. W tegoż: *Poetycki model prozy w dwudziestoleciu międzywojennym*. Wr. 1982, wyd. 2 popraw. i uzupeł. Kr. 1996. — J. Ficowski: *Exlibris Brunona Schulza*. Łódź: Łódź. Tow. Przyj. Książki 1982, [16] s. — M. Leyko: „Sklepy cynamonowe” B.S. — powieść w formie dramatu otwartego? E. Wróblewska: Poezja i proza B.S. *Acta Univ. Lodz. Stud. Scientiarum Atrium et Librorum* 1982 nr 3. — P. Madejski: Słowo i byt w prozie B.S. *Twórczość* 1982 nr 7. — E. Odachowska-Zielińska: Biblijny mit Jakubowy w ujęciu Tomasza Manna i B.S. *Prz. Hum.* 1982 nr 7/8. — W. Bolecki: The critical reception of B.S. prose. [Przel.] A. Kukulska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 9: 1983. — W. Chmurzyński: B.S., une biographie. [Przel.] M. Szepietowski; M. Nadeau: B.S. W: *Présences Polonaises*. Paris 1983. — J.G. Harris: An inquiry into the function of the autobiographical mode: Joyce, Mandelstam, S. W: *American contributions to the ninth international congress of Slavists*. T. 1. Kiiv 1983. — K. Stala: Przestrzeń metafizyki, przestrzeń języka. (Schulzowskie „mateczniki” sensu). *Pam. Lit.* 1983 z. 1. — R. Chodźko: Podróż po periferiach pierwszego Królestwa. (Od B.S. do Andrzeja Kuśniewicza). *Prz. Hum.* 1984 nr 4, przedr. w tegoż: *Zabalsamowana dolina*. Wwa 1994. — J. Jarzębski: Czasoprzestrzeń mitu i marzenia w prozie B.S.
- W tegoż: *Powieść jako autokreacja*. Kr., Wr. 1984. — D.T. Lebiada: Funkcje języka poetyckiego w „Sklepkach cynamonowych” B.S. *Zycie Lit.* 1984 nr 19. — R. Silberner: Strzępy wspomnień. Przyczynek do biografii zewnętrznej Brunona Schulza. Z dwoma portretami w jego wykonaniu. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 28 s. — L. Steinhoff: Ruckkehr zur Kindheit als groteskes Denkspiel ein Beitrag zum Motiv des „dojrzeć do dzieciństwa” in den Erzählungen von Bruno Schulz. Hildesheim: G. Olms 1984, 196 s. — S. Chwin: Twórczość i autorytet. (B.S. wobec romantycznych dylematów tworzenia). *Pam. Lit.* 1985 z. 1, przedr. pt. B.S. — Golem, Demiurg i Materia w tegoż: *Romantyczna przestrzeń wyobraźni*. Bydż. 1989. — S. Fauchereau: Twórczość B.S. Tłum. A. Trznadel-Szczepanek. *Twórczość* 1985 nr 7/8. — M. Kitowska: *Franz Kafka — B.S. (Symptomy obsesji)*. *Twórczość* 1985 nr 3. — A. Marzec: Droga do prozy B.S. *Polonistyka* 1985 nr 6. — T. Rachwał: Reanimacja słowa. (Rzecz o manekinach w prozie B.S.). *Pr. Nauk. UŚL w Katow.* 1985 nr 668. — B. Budurowycz: *Galicja in the work of B.S. Canadian Slavonic Papers*, Toronto 1986 nr 4, przekł. pol.: *Galicja w twórczości B.S.* Przel. A. Adamczyk-Grabowska; W: Bruno Schulz. In memoriam. Lubl. 1992. — J. Ficowski: Okolice sklepów cynamonowych. Szkice, przyczynki, impresje. Kr., Wr.: WL 1986, 103 s. — M. Kitowska: B.S. „Xięga bałwochwalcza”. (W sprawie analogii). *Accent* 1986 nr 3. — A. Sulikowski: Projekt księgi. Irzykowski, Schulz, Flaszyn. W: *Biblia a literatura*. Lubl. 1986. — L. Trzciniński: Schulzowski mit universalnego sensu. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 5. — P. Wróblewski: Stylizacje wykorzystanie brzmieniowej warstwy leksyki. (Na przykładzie prozy B.S.). *Pr. Filol.* 1986 t. 33. — J. Zieliński: *Markownik Rudolfa*. (Do „Wiosny” S. komentarz filatelistyczny). *Twórczość* 1986 nr 1. — K. Banek: Świat B.S. *Zesz. Tarnowskie* 1987. — J. Ficowski: Zguba odnaleziona. Nieznane rysunki B.S. *Odra* 1987 nr 4. — J. Jarzębski: Awangarda wobec historii: Witkacy, S., Gombrowicz. *Odra* 1987 nr 11, przedr. pt. *Między awangardą a modernizmem: Witkacy, S., Gombrowicz w tegoż: W Polsce, czyli wszędzie*. Wwa 1992, przekł. ang.: Witkacy, S., Gombrowicz versus the avant-garde. W: *The Slavic literatures and modernism*. Stockholm 1987. — J. Gołąb: Metafizyczne osamotnienie B.S. *Twórczość* 1988 nr 4. — A. Marzec: Lamanie konwencji prawdopodobieństwa epickiego. B.S. „Sklepy cynamonowe”. W tegoż: *Od Schulza do Myślińskiego*. Wwa 1988, wyd. 2 popraw. i poszerz. Wwa 1994. — A. Lam: Schulz i Has. W tegoż: *Lupus in fabula*. Kr. 1988. — S. Barańczak: The faces of Mastery. *The New Republic*, Nowy Jork 1989 nr 2, wersja pol.: *Twarz B.S.* W tegoż: *Tablica z Macondo*. Londyn 1990, oraz w: Bruno Schulz. In memoriam. Lubl. 1992. — J. Błoński: „Świat jako Księga i komentarz. W tegoż: *Biedni Polacy patrz na getto*. Kr. 1989, przedr. w: *Czytanie Schulza*. Kr. 1994. — M. Kujawski: Znaczenie barw w prozie B.S. *Slup. Pr. Hum.* 1989 nr 10a. — H. Lewi: Bruno Schulz. Ou les stratégies messianiques. Paris: La Table Ronde 1989, 286 s. — B. Maliszewicz: Powieść niemożliwa B.S. *Zesz. Nauk WSP w Opolu Filol. Pol.* 1989 nr 27. — E. Brown Russel: *Myths and relatives. Seven essays on Bruno Schulz*. München: O. Sagner 1991, 139 s. — T.S. Robertson: B.S. and comedy. *The Polish Review*, Nowy Jork 1991 nr 2, przekł. pol.: B.S. i komedia. Przel. B. Kowalczyk; W: Bruno Schulz. In memoriam. Lubl. 1992. — J. Wysińska: *Debra Vogel — zapomniana przyjaciółka B.S. Dekada Lit.* 1991 nr 31. — Bruno Schulz. In memoriam. (1892-1942). Red.: M. Kitowska-Lysiak. Lubl.: FIS 1992, 242 s. Wyd. 2 tamże 1994. [Zawartość: B. Budurowycz: *Galicja w twórczości B.S.* Przel. A. Adamczyk-Grabowska; A. Zagajewski: *Drohobycz i świat*; S. Barańczak: *Twarz B.S.*; J. Jarzębski: *B.S. malowanie słowem*; A. Schönle: „Sklepy cynamonowe” B.S.: *apologia tandety*; Tłum. J. Szpyra; A. Ossowski: *Drohobyckie bestiariusz*; T.S. Robertson: *B.S. i komedia*; Przel. B. Kowalczyk; R. Cieśliewski: *Malakoff*; W. Panas: „Mesjasz rośnie pomalu...” *O pewnym wątku kabalistycznym w prozie B.S.*; M. Kitowska-Lysiak: *B.S. — „Xięga bałwochwalcza”: wizja — forma — analogie*; K. Kulig-Janarek: *Erotyka — groteska — ironia — kreacja*; A. Sulikowski: *B.S. i kobiety. O motywach nie tylko*

- z „Xiegi bałwochwalczej”; S. Fauchereau; Baltus a Schulz, Klossowski, Jouve i inni. Przel.: E. i P. Matyaszczyk; E. Kuryluk; Gasienicow powóz, czyli podróż B.S. w przyszłość przeszłości. — R. Chodźko: Podróż po strefach pamięci. W tegoż: Strefy konfesji i kreacji. Białystok 1992. — B. Gryzkiwicz: Sprzedawca niewidzialnych tkanin. O literackim autoportrecie B.S. Rocz. *Nauk-Dydak. WSP w Krak. Pr. Hist.-lit.* 1992 z. 11. — G. Hyde: State of arrest. The short stories of B.S. W: *New perspectives in twentieth century Polish literature*. London 1992. — I. Kamiński B.S. i „Kamena”. *Kamena* 1992 nr 3/4. — M. Kitowska-Lysiak: L'oeuvre pictural de S. *Polish Art Studies*, Wwa 1992. — D. Lachmann: *Dezentrierte Bilder, die ekstatische Imagination in B.S.'s Prosa*. *Wiener Slavistischen Almanach* 1992. — W. Maciąg: Człowiek wobec pytań o sankcje. B.S. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — G. Moked: Dwie galaktyki późnego modernizmu. Świat przeszłości i modernizmu w twórczości dwóch żydowskich pisarzy z Galicji — B.S. i Samuela Josefa Agnona. *Lit. na Świecie* 1992 nr 5/6, przedr. w: *Czytanie Schulza*. Kr. 1994. — E. Mionusko: Sklepy cynamonowe — Bruno Schulz. Białystok: Besawa; Bielsk Podlaski: Spółd. Inwalidów „Przyszłość” 1992, 22 s. — *NaGłos* 1992 nr 7 [tu m.in.: J. Ficowski: Autoportrety i portrety B.S.; J. Jarzębski: Zwiedzanie „Sklepów cynamonowych”; B. Hrabal: O B.S.; R. Kaśków: Wielki Teatr Paschy. O akcentach żydowskich w twórczości B.S.; Y. Kudo: Bruno w Japonii; J. Uplik: Skromny geniusz B.S.]; — H. Radej: Czekając na „Mesjasza”. *Kresy Lit.* 1992 nr 4. — A. Sandauer: Rzeczywistość zdegradowana; B.S. — pisarz polski o podświadomości biblijnej I-II; Interpretacja S.; Piękne dzielnice a getto: Wprowadzenie do S.; Wojna o S.; S. i Gombrowicz, czyli literatura głębin. W tegoż: *Trójca nowoczesnych*. Kr. [1992]. — T. Cichoń: W poszukiwaniu zaginionej Xiegi Mistra z Drohobycza. Q.B.F.F.F.Q.S. *FA-art* 1993 nr 4. — J. Ciechowicz: B.S. w teatrze. *Dialog* 1993 nr 5. — *Kresy* 1993 nr 13 [tu art.: D.A. Goldfarb: Czytając S.: „Noc wielkiego sezonu”. Przel. A. Janiszewski; N. Ravvin: Dziwne postaci na drzewie genealogicznym: nieokreślony ojciec literacki w „Praskiej orgii” Philipa Rotha. Przel. M. Adamczyk-Grabowska; T.S. Robertson: Recepcja B.S. w Ameryce. Przel. M. Waclawek]. — *Kresy* 1993 nr 14 [tu m.in.: K. Kulig-Janarek: Schulzowska mitologia. Motywy, wątki, inspiracje w „Xiedze bałwochwalczej”; W. Panas: Przyjście Mesjasza. O ikonologii mesjańskiej B.S.; J. Paszek: Anagramy S.; Requiem Alfred Schreyer i Abraham Schwarz rozmawiają o śmierci B.S.; D. Sosnowska: Dwie kobiety i mężczyzna, czyli Traktat teologiczny B.S.; K. Stala: Modalności Schulzowskiej metafory. — M. Rabizo-Birek: Fenomenologia marzenia w prozie B.S. W stronę dwudziestolecia 1918-1939. Rzeszów 1993. — S. Rosiek: Słownik B.S. jako postulat i jako zadanie. *Dekada Lit.* 1993 nr 4. — K. Stala: On the margins of reality. The paradoxes of representation in Bruno Schulz's fiction. Stockholm: Almqvist & Wiksell International 1993, VII, 151 s., wersja pol.: Na marginesach rzeczywistości. O paradoksach przedstawiania w twórczości Brunona Schulza. Przedm.: J. Jarzębski. Wwa: IBL 1995, 259 s. IBL PAN. — I. Świątowska: Literackie fascynacje B.S. *Zbliżenia Pol.-Niem.* 1993 nr 3. — Teatr pamięci Brunona Schulza. Pod red. J. Ciechowicza i H. Kasjanika. Gdynia: Władze Miasta 1993, 181 s. [Zawartość: I. Schulz — Obrazy; H. Kasjanik: Rodowody i symbole w grafikach S.; M. Przyłipiak: „Sanatorium pod Klepsydrą” Wojciecha Hasa; M. i Z. Włodarczy: „O sztuce reprodukcji „Xiegi bałwochwalczej”. — II. Schulz — Literatura: Z. Taranienko: Narracja plastyczna w prozie S.; S. Rosiek: S. fizjonomista. — III. Schulz — Obsesje: M. Tyszkiewicz: O niektórych cechach osobowości B.S.; A.C. Leszczyński: Kobieta jako „inny”; A. Bejowicz: Zerwane zarczyn z panną J. — IV. Schulz — Teatr: J. Ciechowicz: B.S. w teatrze; N. Király: S. i Kantor; E. Nawrocka: Jak jest zrobiona „Księga Bałwochwalcza” Wójcickiego; M. Podgórnjak: Opowieść teatralna. — Czytanie Schulza. Materiały międzynarodowej sesji naukowej „Bruno Schulz — w stulecie urodzin i w pięćdziesiątą rocznicę śmierci”. Instytut Filologii Polskiej UJ, Kraków, 8-10 czerwca 1992. Pod red. J. Jarzębskiego. Kr.: TIC 1994, 329 s. [Zawartość: J. Jarzębski: Czytanie S.; J. Ficowski: *W poszukiwaniu partnera kongenialnego; S. Lindenbaum: Wizja mesjanistyczna S. a jej podłoże mistyczne; J. Błoniński: Świat jako Księga i komentarz; G. Moked: Dwie galaktyki późnego modernizmu; E. Propk-Janiec: S. a galicyjski tygiel kultur; S. Chwin: S. a Leśmian; W. Bolecki: *Witkacy — Schulz, Schulz — Witkacy, przedr. w tegoż: *Polowanie na postmodernistów*. Kr. 1999; A. Fiut: Pojedynek o doktorowazę z Wilczej; S. Rosiek: S. i Piłsudski; J. Reiman: „Mój ojciec wstępuje do strażaków”, czyli recepcja S. na Węgrzech; K. Stala: Architektura Schulzowska, czyli wyobraźni; T. Robertson: Obrazowanie i historia w opowiadaniach B.S.; Motyw kolei żelaznej; A. Sulikowski: Schulzowska sytuacja komunikacyjna; M. Kitowska-Lysiak: Wizje kobiecości w „Xiedze bałwochwalczej”; W. Chmurzyński: „Spotkanie ze „Spotkaniem”; S. Chwin: „Grzeszne manipulacje”. Historia sztuki a historia medycyny; M.P. Markowski: „Wiosna”: między retoryką a erotyką; A. Czabanowska-Wróbel: Obraz Króla Olch w prozie S.; J. Jarzębski: *S.: spojrzenie w przyszłość]. — D. Jarrett: B.S. and the map of Poland; T. Rachwał: A ticket to elsewhere. *Chicago Review* 1994 t. 40 nr 1. — M. Klecel: Czekając na „Mesjasza”. *Nouveau Książ* 1994 nr 6. — T. Kostkiewiczowa: „Sanatorium pod Klepsydrą”. W: *Wśród starych i nowych lektur szkolnych Rzeszów 1994*. — E. Nawrocka: O opowiadaniach Brunona Schulza. Gdańsk: Wydawn. M. Rożak 1994, 46 s. — S. Wysłouch: Ilustracja autorska — casus B.S. W teże: *Literatura a sztuki wizualne*. Wwa 1994. — K. Zaworska: Czekanie na „Mesjasza”. W teże: *Lustra Polaków*. Łódź 1994 [dot.: Republika Marzeń; Z listów odnalezionych]. — W. Bolecki: Witkacy, S., Gombrowicz. *Dialog* 1995 nr 10. — Bruno Schulz 1892-1942. T. 2. Katalog — pamiętnik wystawy „Bruno Schulz. Ad memoriam” w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie. Red. i układ całości: W. Chmurzyński. Wstęp: J. Odrowąż-Pieniążek. Wwa: Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1995, 326 s. [oraz suplement w jęz. ang., 90 s., zawiera m.in.: B.S. o sobie i swojej twórczości oraz art. drukowane wcześniej, oznaczone gwiazdką *], naddo: A. Fiut: Gombrowicz o S.; S. o Gombrowiczu; J. Strykowski: „Czarne perły czarnego humoru”; A. Osęka: „Powrotna tęsknota”. — M. Dąbrowski: B.S.: mitologizacja rzeczywistości. W tegoż: *Polska awangarda prozatorska*. Wwa 1995. — J. Ficowski: Druga strona autoportretu, czyli nieznanie podanie B.S. *Polityka* 1995 nr 41 [dot. życia B.S. w l. 1939-1941]. — B. Hećman: Mit monarchii habsburskiej w opowiadaniu „Wiosna” B.S. W: *Galicia i jej dziedzictwo*. T. 4. Rzeszów 1995. — A. Kaleska. *Ruch Lit.* 1995 nr 3 [rec. Sanatorium]. — R. Kostrzewa: „Pater familias” — rozważania o wizerunkach ojca w twórczości B.S. *Pam. Lit.* 1995 z. 4. — J. Kurowicki: B.S. i Tomasz Mann. Ironia wobec dwu kosmosów; I. Świątowska: Zwei slawistische Versuche über die Epik von B.S. Zu einem Aspekt der Rezeption der Werke von B.S. in deutschen Sprachraum. *Acta Univ. Wratisl. Germanica* 1995 nr 107. — G. Lech: Kartki z imaginacyjnego dziennika B.S. *Kresy* 1995 nr 3. — T. Olchanowski: Antymit Ojca w prozie B.S. *Test* 1995 [nr] 2. — F.M. Cataluccio: Niema samotność w zwierciadle. Mit i przemiany u B.S. *Teksty Drugie* 1996 nr 1, toż w przekł. J. Uszyńskiego pt. Niema samotność w lustrze. Słowo, mit i przemiany u B.S. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż, Mediolan 1996 nr 4. — H. Draxler: Galaktyka wydrążonego mitu. *Poszukiwanie Xiegi B.S. FA-art* 1996 nr 3. — S. Eile: Demiurges perplexed. S.J. Witkiewicz and B.S. W tegoż: *Modernist trends in twentieth century Polish fiction*. London 1996. — J. Ficowski: Własnowidz i cudotwórca, czyli „Ulica Krokodyli” i „Ulica Wszystkich Świętych”. „Sanatorium pod Klepsydrą” i „Apteka pod Słońcem”. *Kresy* 1996 nr 2. — D. Głowacka: Wzniosła tandeta i „simulacrum”. B.S. w postmodernistycznych zalkach. *Teksty Drugie* 1996 nr 2/3. — A. Jocz: B.S. a gnostycyzm. *Pozn. Stud. Polonist. Ser. Lit.* T. 3: 1996. — E. Kasperski: Mit macyzny — B.S. i *Kresy*. W teże: *Kresy w literaturze*. Wwa 1996. — *Kresy* 1996 nr 3 [tu art.: M.A. Nelson: B.S. — parabola komety. Tłum. A. Olszowy; T.S. Robertson: B.S. i śmierć tradycyjnego kupca. Tłum. A.S. Kowalczyk; A. Schönle: Mutacja wzniosłości w dziełach B.S. Tłum. E. Wolicka]. — V. Mantajewska: W labiryncie wszech-

świata. O „Kociu Letajewie” A. Białego i „Sklepiach cynamono-
nowych” B.S. *Prz. Ruscystyczny* 1996 z. 3/4. — T. Olchanowski: „Mit” poszukiwania ojca w „Sanatorium pod Klepsydrą” B.S. *Świat Psychoanalizy* 1996 nr 2. — W. Panas: Bruno Kabalista. O kosmogonii B.S.; Z. Milczarek: „Wyalienowanie z samotności”. Schulzowska próba dialogu. (O prozie B.S.). *Akcent* 1996 nr 1. — W. Panas: Księga blasku. Traktat o kabale w prozie Brunona Schulza. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1996, 228 s. Tow. Nauk. KUL, Katedra Pol. Literatury Współcz. KUL. — G. Pietruszewska-Kobiela: Wizja niedojrzałości B.S. na tle pisarstwa Stanisława Ignacego Witkiewicza i Witolda Gombrowicza; S. Podobiński: Otwarta ezoteryczność języka B.S. *Pr. Nauk. Filol. Pol. WSP w Częst.* 1995/96 z. 5. — J. Salamon: S. hermetyczny. [Cz. 1-2]. *Gnosis* 1996 nr 8-9. — B. Sieradzka: Listy B.S. — części początkowe i końcowe. *Jęz. Pol.* 1996 z. 2/3. — J. Jarzębski: Bóg ateistów: S., Gombrowicz, Lem. W: Religijne aspekty literatury polskiej XX wieku. Lubl. 1997, przedr. w tegoż: *Pożegnanie z emigracją*. Kr. 1998. — W. Panas: Szwirat ha-kelem, czyli B.S. traktat o krokodylach. W: Interpretacje aksjologiczne. Lubl. 1997. — M. Rynkiewicz: Adela idzie w noc. *Wiad. Kult.* 1997 nr 33 [dot. rys.]. — T. Swoboda: Domy Kafki i S. Przed-wstęp, czyli banalne syllogizmy. *Fraza* 1997 nr 3. — M.J. Dudzik: Etnografia B.S. Próba antropologicznego ujęcia „Ulicy krokodyli” jako analizy miasta. *Konteksty* 1998 nr 3/4. — A. Kasperek: Świat według S. Perspektywa socjologiczna. *Opcje* 1998 nr 1. — R. Looby: „Traktat o manekinach” i rosyjski formalizm; P. Millati: Smak drukowanych moreli [dot.: Mityzacja rzeczywistości]. *Kresy* 1998 nr 3. — J. Speina: B.S. reminiscencje archetypowe. W tegoż: *Literatura w perspektywie psychologii*. Tor. 1998. — M. Tomaszewski: Mityzacja rzeczywistości u B.S. W tegoż: *Od chaosu do kosmosu*. Wwa 1998. — Bruno Schulz. New documents and interpretations. [Wyd.] Cz.Z. Prokopczyk. New York: P. Lang 1999, 217 s. — J. Ficowski: Idol i władczyni. *Gaz. Wyborcza* 1999 nr 207. — Cz.P. Dutka: S., albo mit księgi i uroda wartości. W tegoż: *Słowo peryferijne*. Zielona Góra 1999. — D. Jacobson: The light waters of amnion. *London Review of Books* 1999 nr 13 [rec. The collected works]. — J. Jarzębski: Schulz. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1999, 242 s. *A to Polska właśnie*. — J. Jastrzębski: S. zmagania z kłeską. *Arkusz* 1999 nr 10. — E. Kraskowska: Nałkowska i S., S. i Nałkowska. *Teksty Drugie* 1999 nr 1/2. — R. Lachmann: Demurg i jego fantazmaty; M. Skwara: S. i Witkacy. *Teksty Drugie* 1999 nr 6. — K. Wieleńska: Obraz społeczności szteft w twórczości Singera i Schulza. *Kresy* 1999 nr 4. — M. Bartosik: Bruno Schulz jako krytyk. Kr.: Tow. Autorów i Wyd. Prac Nauk. „Universitas” 2000, 137 s.

Utwory literackie poświęcone B.S.: D. Grossman: Ajen erekh: ahava [Powieść]. [Tel. Awiv:] ha-Kibuts ha-me'uhad; Yerushalayim: Keter 1986, 399 s. przekł.: ang.: See under love. [Przeł.] B. Rosenberg. New York 1989, 1990, niem.: Stichwort: Liebe. München 1991, pol. (fragm.): Bruno. Przeł. E. Bielicka. *NaGlos* 1992 nr 7. — H. Dederko: Bruno. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego, T. Miniatura 1987. — C. Ozick: The Messiah of Stockholm. [Powieść]. New York: A.A. Knopf 1987, 141 s., wyd. nast. tamże 1988, przekł. pol.: Mesjasz ze Sztokholmu. Przeł. J. Łoziński. Jotef. Pozn.: Zysk i s-ka 1994, 157 s. — K. Wojcicki: Księga bałwochwalca. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1989 nr 7. Wyst. Gorzów, T. im. J. Osterwy 1989. — J. Rudnicki: List z Hamburga. (7, 8, 13). *Twórczość* 1992 nr 9-10; 1993 nr 10.

A.Sz.

SCISŁOWSKI Włodzimierz 1931-1994

Pseud.: Marcin Sylwin; (s); (Scisl.); (sw); (W); W.K., Wiktor Kościński; W.S.; Wirus; Wl.S.; Włodzimierz Słociński; ws; — wspólnie z Lechem Konopińskim: Kiwi; W & K; Wiktor Leliwa; Wiktor Piński; WIRUS & KOLEC; wk; (wk); WK; WOLEC & KIRUS; — wspólnie z Lechem Konopińskim i Wojciechem Tyblewskim: Hermogenes Kościścy.

Satyryk, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 29 stycznia 1931 w Kościerzynie; syn Apoloniusza Scisłowskiego, oficera, i Barbary z Malanowskich, urzędniczki. Do wybuchu II wojny światowej mieszkał w Augustowie. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Brał udział w powstaniu warszawskim. W 1945-47 uczęszczał do gimnazjum w Sandomierzu. W 1947 podjął naukę w Liceum im. św. Jana Kantego w Poznaniu. Debiutował w 1948 wierszem „Fraszka”, opublikowanym w tygodniku satyrycznym *Szpilki* (nr 11); w piśmie tym zamieszczał utwory w latach późniejszych. W 1948-49 publikował fraszki i utwory satyryczne w dodatku *Głosu Wielkopolskiego* pt. *Świat*, a następnie w samym dzienniku. Po zdaniu matury w 1949, studiował leśnictwo na Uniwersytecie Poznańskim i od 1951 w Wyższej Szkole Rolniczej; w 1953 uzyskał magisterium. Przez rok pracował jako zastępca nadleśniczego w Dębnie Lubuskim. W 1950-54 należał do Koła Młodych przy Oddziale Poznańskim ZLP. W tym czasie ogłaszał wiersze i piosenki (też pod pseud.: Wirus, Marcin Sylwin). Od 1955 zajmował się twórczością literacką i dziennikarstwem. Przez krótki czas mieszkał w Szczecinie, gdzie pracował w *Kurjerze Szczecińskim* oraz *Głosie Szczecińskim*; w końcu 1955 powrócił do Poznania i podjął pracę w dziale rolnym *Gazety Poznańskiej* (do 1967); w dzienniku tym, a także w *Expressie Poznańskim* (od 1956) zamieszczał (m.in. pod pseud. Wiktor Kościński) utwory satyryczne oraz teksty piosenek pisane wspólnie z Lechem Konopińskim. Od 1955 był wielokrotnie laureatem w konkursach ogólnopolskich i regionalnych na utwory literackie małych form (satyra, teksty estradowe, teksty do piosenek). W 1957 był współzałożycielem i do 1960 współpracownikiem poznańskiego tygodnika satyrycznego *Kaktus*; redagował w nim m.in. dział listów od czytelników; ogłaszał też liczne utwory pisane wspólnie z L. Konopińskim (pod pseud.: WIRUS & KOLEC, Wiktor Piński, WOLEC & KIRUS). W 1958 ożenił się z Krystyną Szczepankowską, inżynierem rolnictwa. W 1962 został członkiem ZLP, a w 1963 członkiem SDP. Liczne fraszki, wiersze i felietony satyryczne publikował nadal w *Gazecie Poznańskiej* (do 1986; tu w 1967 cykle „Myśli i myślątka”, „Nasz felieton”, w 1984-85 cykl fraszek „Donosy Erosa”, w 1986 cykl „Para-frazki”, „Portreciki literackie”), *Szpilkach* (do 1986; tu w 1983 cykl „Para-frazki”, w 1986 cykl „Portreciki literackie”; podp. też: Włodzimierz Słociński, Wiktor Kościński), *Expressie Poznańskim* (do 1981; tu w 1975-77 cykl aforyzmów „Myśli i myślątka”), *Głosie Wielkopolskim* (do 1980; w 1975 cykl „Myśli i myślątka”), a także m.in. w *Chłopskiej Drodze* (1968-87), *Karuzeli* (1968-87), *Odgłosach* (1975-77), *Jutrzence* (1980-86). Ogłaszał też wiersze dla dzieci w *Świerszczuku*

(1961-86; podp. też W.S.) i *Płomyczku* (1962-86). Współpracował od 1968 z Polskim Radiem jako autor utworów satyrycznych, zarówno w programach lokalnych jak i ogólnopolskich, pisanych często wspólnie z L. Konopińskim (też pod pseud. Wiktor Leliwa), a także z Telewizją Polską oraz teatrami estradowymi (m.in. „Estrada”). W 1968 rozpoczął współpracę z wojskiem; jego piosenki brały udział w festiwalach piosenki żołnierskiej w Kołobrzegu. Zdobył wiele nagród i wyróżnień na konkursach organizowanych przez Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego. Odnaleziony m.in. brązowym medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1976), Złotym Krzyżem Zasługi (1977), Odznaką Honorową m. Poznania (1979), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Zmarł 8 września 1994 w Poznaniu.

twórczość

1. Mysi karnawał. [Wiersze satyryczne]. Pozn.: WP 1961, 101 s.
2. W moim aluzjonie. [Wiersze satyryczne]. Pozn.: WP 1967, 55 s.
3. Dyrektor też człowiek. (Najazd na zajazd). Wodewil. Libreto i dialogi J. Przybysz z piosenkami L. Konopińskiego i ... Muzyk.: F. Nowak, M. Świącicki. Praprem. Pozn., Państw. Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych 1968.
4. Nad zieloną łąką. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1969, [12] k. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1972; wyd. 3 Wwa: KAW 1974.
Przekł. czes.: Na zelené louce. Wwa 1974.
5. Fraszkki na ptaszki. [Dla dzieci]. Pozn.: WP 1970, [16] k. Wyd. nast. także: wyd. 2 skrócone 1976, wyd. 3 skrócone 1980.
6. O lisie kosmonaucie. [Dla dzieci]. Pozn.: WP 1970, 47 s.
7. Rymy w tyralierze. Satyry i fraszki polityczne. Pozn.: WP 1970, 101 s.
8. Pozery mylą. Satyry i fraszki. Pozn.: WP 1973, 117 s.
9. Pożegnanie lokomotywy. [Dla dzieci]. Pozn.: WP 1973, 31 s. Wyd. 2 także 1976.
10. Plecie wiatr wiklinie. [Dla dzieci]. Pozn.: WP 1974, 35 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1981, wyd. 3 1985, wyd. 4 1986.
11. Zaczarowany las. Wodewil dla dzieci. [Współaut.:] L. Konopiński. Muzyk.: M. Janicz. Praprem. pt. Przygoda z przyrodą. Pozn., Pałac Kultury 1976. Wyst. nast. Bydgoszcz, T. Pol. 1983.
12. Leśne fraszki. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1977, [12] k.
Przekł. czes.: Lesni žerty. [Przeł.] F. Talián. Wwa 1982.
13. Mały karierowicz. [Humoreski i miniatury prozaj]. Pozn.: WP 1977, 129 s.
14. Tajemnicze znaki. [Sztuka dla dzieci; współaut.:] L. Konopiński. Muzyk.: M. Janicz. Praprem. Pozn., Pałac Kultury 1977. Wyd. Wwa: NK 1989 s. 143-205.
15. Trójkątne kwadraty. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1977, 63 s.
16. Ring swa-wolny. Wiersze i fraszki sportowe. Pozn.: KAW 1978, 43 s.
17. Tyrady i niuanse. Satyry. Pozn.: WP 1978, 118 s.
18. Dwa pstryki techniki. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1979, 51 s. Wyd. 2 także 1985.
19. Mój peryskop w środowisko. [Wiersze satyryczne]. Pozn.: WP 1980, 75 s.
20. Deficyt rymów. [Wiersze satyryczne]. Pozn.: WP 1981, 11 s.
21. Zielone ludziki. Sztuka dla dzieci. [Współaut.:] L. Konopiński. Muzyk.: W. Pięćkowski, S. Rembowski. Praprem. Pozn., Pałac Kultury 1981.
22. Słoneczny malarz. [Dla dzieci]. Pozn.: WP 1982, 27 s.
23. Żarty znad Warty. Zbiór satyr o tematyce poznańskiej i wielkopolskiej. [Wiersze; autorzy:] L. Konopiński, ... Pozn.: WP 1983, 133 s.
Zawiera autorstwa W.S.: Limeriki poznańskie (1-9); Limeriki powiatowe [16 tekstów], — oraz utwory w cyklach: Jest takie miasto; Rymy wielkopolskie; Kostrzyn dowcip nam ostrzy; Chwaliszewskie juchty; Poznańskim targiem.
24. Chodzi mucha po suficie. Fraszkki dla dzieci. Pozn.: KAW 1984, 28 s.
25. Przez łądy, morza i przestworza. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1984, 58 s. Wyd. 2 także 1989.
26. Zduńskiej Woli łut swawoli. [Fraszki]. Zduńska Wola: Tow. Przyj. Zduńskiej Woli 1984, folder [2 fot. i nota].
27. Tańczące grządki. [Wiersze dla dzieci; współaut.:] S. Mrowiński. Pozn.: KAW 1985, 40 s.
28. Kim zostaniesz? Wybierz sam. [Wiersze dla dzieci]. Pozn.: WP 1986, 47 s.
29. Ryby mają głos. [Fraszki dla dzieci]. Szczec.: KAW 1986, 48 s.
30. Wesołe grzybobranie. Fraszkki dla dzieci. Rzeszów: KAW 1986, 24 s.
31. Dlaczego morze jest słone? [Dla dzieci]. Szczec.: Glob 1987, 48 s.
32. Lata osa koło nosa. [Fraszki dla dzieci]. Pozn.: KAW 1987, 40 s.
33. Pływa kaczka po jeziorze. [Dla dzieci]. Lubl.: KAW 1987, 10 s.
34. Straszne wierszyki. [Dla dzieci]. Kr.: WL 1987, 30 s.

35. Wszystkie nasze denne sprawy. [Wiersze]. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1987, 86 s.

36. Zielone igraszki. Fraszki dla dzieci o tematyce przyrodniczej. Szczec.: Glob 1987, 47 s.

37. Cebula w pralni. Wiersze dla dzieci. Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1988, 22 s.

38. Donosy Erosa. Fraszki i para-fraszki. Pozn.: WP 1988, 73 s.

39. Dzień dobry – drzewa. [Dla dzieci]. Łódź: WŁ 1988, 56 s.

40. Gruby Piegus, Rudy i ja. Wiersze dla dzieci starszych. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1988, 44 s.

41. Ładne ziółka. [Dla dzieci]. Łódź: WŁ 1988, 64 s.

42. O czym Bałtyk opowiada? Wiersze dla starszych dzieci. Wwa: KAW 1988, 32 s.

43. Tysiąc ścieżek przez wybrzeże. [Dla dzieci]. Szczec.: Glob 1988, [48] s.

44. Pieczeń z satyryka. Wybór satyr. Pozn.: WP 1989, 131 s.

45. Tańcowały raz dwa Fiaty. [Dla dzieci]. Wwa: Wydawn. Komunikacji i Łączności 1989, 12 s.

46. Pierwsza gwiazdka. [Dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Podsiadlik-Raniowski i Sp. 1990, 16 s. Wyd. 2 także 1991.

47. Poznaj Poznań. Wiersze dla dzieci. Pozn.: Centr. Ośrodek Inf. Turystycznej 1990, 59 s.

48. Figle na sianie. Zbiór fraszek o miłości. Pozn.: Akademos 1991, 79 s.

49. Kto spamięta te zwierzęta? [Dla dzieci]. Pozn.: Rebis 1991, [95] s.

50. Śmieszki mewy śmieszki. [Dla dzieci]. Wwa: Omnipress 1991, 12 s.

51. Wesołe ptaki. [Dla dzieci]. Pozn.: Art „B” Press 1991, 23 s.

52. Wesoły zwierzyńiec. Alfabet zoologiczny, czyli wiersze i fraszki o zwierzętach. Pozn.: KAW 1991, [32] s.

53. Nad Śniardwami ... nad Wigrami. Wiersze dla dzieci o Mazurach i Suwalszczyźnie. Suwałki: Hańcza 1992, 35 s.

54. W Polsce jest wiele miast. [Dla dzieci]. Pozn.: Rebis 1993, 36 s.

55. Pójdź razem z nami od Jasnej Góry do Ostrej Bramy. [Wiersze]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1996, 84 s.

Wydania osobne tekstów piosenek z nutami: Nasze roztania. [Muz.] W. Słowiński. Wwa: WAF 1966, [4] s. — Wstawaj Wańka. [Współaut.] L. Koponiński. [Muz.] R. Żyliński. [Współwyd. z:] Z. Ku-

than: Gdzie jest ten czas. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1969, 7 k. — Zduńskowolska piosenka. [Muz.] A. Borowski. Zduńska Wola: Tow. Przyj. Zduńskiej Woli 1985. — Kto wygra swój los. [Muz.] A. Borowski. [Współwyd. z:] E. Rastawicki: Chcąc nie chcąc. [Muz.] M. Wilant. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1986, [20] s. — To wszystko ci dam. [Muz.] Cz. Cupak. [Współwyd. z:] P. Łosowski: Ofiaruj mi tę noc. [Muz.] Z. Pucek. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1986, [20] s.

Praca redakcyjna

1. Z Bonn-bonierki. Wybór satyr antyrewizjonistycznych. Przygot. ... Pozn.: WP 1961, 72 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1967, 1980, 1981, 1988. — Wywiady: Miłość dożgonna do satyry. Rozm. M. Skapski. *Głos Wielkop.* 1973 nr 78; Poznań – przystanek końcowy. Rozm. J. Przybysz. *Gaz. Pozn.* 1986 nr 114.

[K. Młynarz, E. Pieścikowski] Iksy: Niepotrzebni winni przestać. *Wybrzeże* 1957 nr 2 [dot. fraszek W.S.]. — J. Ratajczak: Karnawał rymów. *Gaz. Pozn.* 1962 nr 17 [rec.: Mysi karnawał]. — M. Skapski: W.S. *Głos Wielkop.* 1965 nr 139. — Cz. Michniak: Kto jest przeciwko satyrze? Nie widzę. *Gaz. Pozn.* 1974 nr 123 [rec.: Pozery myła]. — J. Maruszewski: Świat i jego wspaniałe tajemnice. *Nowe Książ.* 1980 nr 7 [rec.: Dwa pstryki techniki]. — J. Wilmański: *Odgłosy* 1980 nr 25 [rec.: Mój perypet w środowisku]. — M. Sokółowska: „Raz karakon wśedł we flakon”. *Nowe Książ.* 1981 nr 14 [rec.: Fraszki na ptaszki]. — M. Sokółowska: A statystyka z dumy puchnie. *Nowe Książ.* 1986 nr 9 [rec.: Wesołe grzybobranie]. — Z. Beszczyńska: Nie ma poezji... *Nowe Książ.* 1988 nr 10 [rec.: Dlaczego morze jest słone?; Tysiąc ścieżek przez wybrzeże; Dzień dobry – drzewa]. — G. Leszczyński: Kropla – kropla – kamień! *Nowe Książ.* 1988 nr 4 [rec.: Ryby mają głos; Straszne wierszyki; Zielone igraszki]. — K. Szymoniak. *Głos Wielkop.* 1988 nr 41 [rec.: Donosy Erosa].

K.B.

SEBYŁA Władysław 1902-1940

Imiona metrykalne: Władysław Stefan.
Krypt.: (es); 5; (se); W.S.; W.S.-a; ws, Ws.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 6 lutego 1902 w Kłobucku pod Częstochową w rodzinie nauczycielskiej; syn Michała Sebyły i Henryki z Radłowskich. Po śmierci matki w 1905 i powtórny małżeństwie ojca, przeniósł się z rodziną do Będzina. W tym okresie zaczął pisać utwory poetyckie; około 1910 powstał jego pierwszy wiersz satyryczny pt. „Przygody po pensji” (rękopis w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie). Pod kierunkiem ojca zdobywał umiejętności malarskie i muzyczne (w zakresie gry na skrzypcach). Początkowo uczęszczał do rosyjskiego gimnazjum realnego w Sosnowcu, a po wybuchu I wojny światowej i wkroczeniu armii niemieckiej na te tereny, kontynuował naukę od września 1915 w nowo otwartej polskiej Wyższej Szkole Realnej (WSR) w Sosnowcu-Sielcu. Nadal uprawiał twórczość poetycką (częściowo nie za-

chowana). W 1920 wziął udział w drugim powstaniu śląskim. W 1921 zdał maturę w WSR i rozpoczął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej. Po roku przeniósł się na Uniwersytet Warszawski (UW), gdzie z przerwami studiował do 1932 polonistykę; studiów nie ukończył. W 1924 był członkiem grupy literackiej Złocień, a w 1925 Koła Literackiego studentów UW. W 1925-27 i od 1929 zarabkował jako urzędnik Pocztowej Kasy Oszczędności. Debiutował w 1927 wierszem pt. „Beethoven”, opublikowanym na łamach czasopisma *Bluszcz* (nr 15). W tymże roku przystąpił do ugrupowania młodych poetów skupionych wokół czasopisma literackiego *Kwadryga*, od którego ugrupowanie przejęło nazwę *Kwadryga*. W 1927-28 odbywał służbę wojskową połączoną z ukończeniem Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty w Krakowie, a później w Katowicach, po czym powrócił do Warszawy. W 1928 zawarł związek małżeński z Sabiną Krawczyńską, później prozaikiem i autorką wspomnień. W 1929-31 pełnił funkcję redaktora miesięcznika *Kwadryga*, był także jego wydawcą; drukował tu liczne wiersze i artykuły, pisał też w 1931 recenzje w dziale „Na rynku poetyckim”. W 1931 otrzymał stypendium Funduszu Kultury Narodowej i wyjechał do Włoch i Francji. W 1932 został członkiem ZZLP. W 1932-33 współpracował z dwutygodnikiem *Zet*, a w 1933-37 z tygodnikiem *Pion*, w którym publikował wiersze i w 1933-35 recenzje literackie (podp. m.in. Ws.). W 1933 wchodził w skład komitetu redakcyjnego dwutygodnika *Znak*. W tymże roku objął w Warszawie stanowisko sekretarza Instytutu Popierania Twórczości Literackiej. W 1935-39 prowadził w Polskim Radiu audycję pt. „Kwadrańs poetycki”, w której omawiał nowe tomiki poetyckie. Równocześnie nadal malował oraz pobierał prywatne lekcje gry na skrzypcach u Bogdana Łosakiewicza; był też autorem kompozycji muzycznych (nie zachowane). W 1938 został odznaczony Złotym Wawrzynem PAL. W maju 1939 jako oficer rezerwy odbył ćwiczenia wojskowe w Pułtusku, a w sierpniu tego roku został powołany jako podporucznik rezerwy do zgrupowanego we wschodniej części kraju 133. Pułku Piechoty. Po wkroczeniu 17 września Armii Czerwonej na te tereny dostał się do niewoli i przebywał w obozie internowanych w Starobielsku; zginął wiosną 1940 zamordowany w Katyniu.

W 1972-76 działała Grupa Literacka im. W. Sebyły, skupiająca wokół siebie poetów ziemi częstochowskiej i kłobuckiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowieści o Stalwookim. [Proza i dramaty poetyckie]. Powst. 1923. Rkps, [61] k.

Egz. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

2. Bunt ludzi. Strzępy niescenicznego dramatu 7 wizji. Powst. 1924. Rkps, [69] k.

Egz. jak w poz. 1.

3. Eros i Psyche. [Proza]. Powst. 1924. Rkps, [16] k.

Egz. jak w poz. 1.

4. Modlitwa. [Wiersze; wyd. łącznie z wierszami A. Maliszewskiego pt.]: Poezje. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1927, 30 s.

Tu W.S.: Modlitwa.

5. Pieśni szcurołapa. [Wiersze]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1930, 69 s.

Cykle: Pieśni szcurołapa; Wiersze o wojnie; Modlitwa [poz. 4]; Ryby na piasku.

6. Koncert egotyczny. [Wiersze]. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1934, 60 s.

Cykle: Młyny; Ośmiem nokturnów; Koncert egotyczny; Trójsławie prosty i inne.

7. Obrazy myśli. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1938, 49 s.

Cykle: Obrazy pamięci; Ojciec nasz; Mity i inne; Fraszki.

Wyd. osob. fragm.: Ojciec nasz; Z poematu „Obrazy pamięci”. [Wwa:] Księg. F. Hoesicka [1938], 7 s. *Ark. Poetycki*, 6.

8. Śmierć Joanny. [Słuchowisko]. Powst. 1939. Druk *Życie i Myśl* 1958 nr 3/4 s. 66-77.

9. Wiersze wybrane. Przedm.: S.R. Dobrowolski. Wwa: Czyt. 1956, 152 s.

10. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: H. Michalski. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1972, 137 s.

11. Poezje zebrane. Wstęp i oprac.: A.Z. Makowiecki. Wwa: PIW 1981, 252 s.

Zawiera także przekłady wierszy autorów: S. Jesienin, A. Puszkina, V. Muselli, F. Mauriac.

12. Nie wierz moim grzechem. [Wybór wierszy]. Wstęp: J. Peszkowski. Wybór: J. Koperski. Pośl.: Z. Jerzyna. [Nota biogr.]: W.R. Szeląg, A. Zygoń. Wwa: Anagram; Tow. Hist. im. Szembeków 1999, 184 s.

Przekłady

1. A. Puszkina: Bajka o królu Saftanie, jego synu sławnym i potężnym Gwidonie Saftanowiczu i o przepięknej królownie łabędzi. W: Aleksander Puszkina. Materiały do obchodów szkolnych dla uczczenia 150 rocznicy urodzin. Wwa 1949 s. 114-140.

2. [Przekłady w:] Baśnie Puszkina na scenie. Insc. oprac.: A. Buterlewick. Wwa 1951.

3. A. Puszkina: Bajka o rybaku i rybce. Gdańsk: Woj. Ośrodek Kultury 1979, 18 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (B. Winklowa). – PSB (A.Z. Makowiecki). – LP XX w. (A.Z. Makowiecki). – Z. Miedziński: W.S. W: Materiały do księgi zyciorysu ludzki kultury literackiej Zagłębia Dąbrowskiego. Cz. 2. Kat. 1993.

[Poezje:] S. Napierski: Dwugłos poetycki. *Wiad. Lit.* 1927 nr 40; K.W. Zawodziński: S. Prz. *Współcz.* 1928 t. 24 nr 69. – [Pieśni szczerotapa:] S. Napierski: U poetów. *Wiad. Lit.* 1930 nr 44; [S. Flukowski] S.F. *Droga* 1931 nr 7/8. – [Koncert egotyyczny:] E. Szymański: Poezje W.S. *Mies. Lit. i Szt.* 1934/35 nr 4; L. Fryde. *Droga* 1935 nr 1; B. Miciński: Klasyki czy romantyk. *Prosto z Mostu* 1935 nr 22, przedr. w tegoż: Pisma. Eseje, artykuły, listy. Kr. 1970; K.W. Zawodziński: *Pion* 1935 nr 17, przedr. w tegoż: Z pism... Wśród poetów. Kr. 1964. – W. Kubacki. *Nowa Książ.* 1938 z. 6, przedr. w tegoż: Lata terminowania. Kr. 1963 [rec.: Obrazy myśli. – S. Lichański: Poeta ludzkiej samotności. *Pion* 1938 nr 48. – [Obrazy myśli.] T. Sinko. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 21; H. Michalski: Poszukiwanie utraconej rzeczywistości. G. Herling-Grudziński: Zamknięty krąg W.S. *Ateneum* 1939 nr 1. – M. Piechal: W.S. *Now. Lit.* 1947 nr 20. – J. Lis: W.S. – poeta humanizmu. *Świat i Życie* 1954 nr 4. – S. Sebyłowa: Okładka z pegazem. Wwa: PIW 1960, 287 s. [Zawiera m.in. niedrukowane wcześniej wiersze W.S. oraz listy do żony z l. 1927-1929, 1931, 1940]. – W. Szymański: W połowie dwudziestolecia. W.S. i „Kwadruga”. W tegoż: *Ballady przed burzą*. Wwa 1961. – A. Maliszewski: U brzegu mojej Wisły. Wwa 1964 [wspomnienia m.in. o W.S.]. – J. Mikołajus: W.S. *Kom. Nauk Tow. Lit. im. A. Mick. w Częst.* 1966 nr 9. – A. Bukko: Zagłębiowskie lata W.S. *Poglądy* 1968 nr 16. – M. Piechal: W.S. W tegoż: *Pelagia, uczennica diabła, czyli Sedno rzeczy*. Łódź 1969. – W. Szymański: „Ciemny nurt mego życia”. (O poezji W.S.). *Poezja* 1969 nr 1, przedr. poszerz. pt. *Tradycja i nowoczesność. (Poeci przelomu)*. Liryka „nurtu ciemnego”. W tegoż: *Neosymbolizm*. Kr. 1973. *Moje Dwudziestolecie 1918-1939*. Kr. 1978. – J.Z. Lichański: „Poezja czyż jest tylko słów igraszką?”. (O poezji W.S.). *Poezja* 1974 nr 2. – L. Isakiewicz: W.S. dialog z Bogiem. *Poezja* 1978 nr 10. – S. Sebyłowa: Jego jedyną ideologią była poezja. *Poezja* 1979 nr 11/12. – P. Dybel: Poezje W.S. *Twórczość* 1982 nr 3 [rec.: Poezje zebrane]. – M. Kłapoczek: Czyn i słowo W.S. *Poglądy* 1982 nr 33. – T. Nyczek: Dialog z samym sobą. W tegoż: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 2. Wwa 1982. – J. Marx: „Nazywaniem poznamie zastąpić” – o poezji W.S. W tegoż: *Grupa poetycka „Kwadruga”*. Wwa 1983. – T. Klak: Pejzaże W.S. W tegoż: *Ptak z węgla*. Kat. 1984. – W. Wantuch: „Odpowiedzi zawarte w pytaniach”. (O poezji W.S.). *Akcent* 1985 nr 1. – K. Grela: „Powiem słowo, a świat się otworzy”. W tegoż: *Kształt słowa*. Wwa 1986. – M. Lalak: Nietrafność istnienia. (O poezji W.S.). *Zesz. Nauk Univ. Szczec. Pr. Polonist.* 1987 nr 1. – M. Krassowski: Tropiciel prawdy, lunatyk nieba. *Odrodzenie* 1988 nr 5. – B. Kowszewicz: Poeta w wojskowym drelichu. *Poezja* 1989 nr 10/12. – A. Międzyzrycki: Felieton poetycki. *Twórczość* 1989 nr 3. – S. Dłuski: „Potykanie się w mroku o coś, co istnieje”. O poezji W.S. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzesz. Filol. Pol.* 1990 z. 19. – S. Dłuski: Wyobraźnia akwacyjna w poezji W.S. W tegoż: *W stronę dwudziestolecia*. 1918-1939. Rzeszów 1993. – J.J. Lipski: W.S. W: OLP. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993. – G. Ostasz: W cieniu „Herostatesa”. Rzeszów: WSP 1993, 231 s., passim. – W. Wodecki: Nikt nie wie, gdzie jest grób poety. *Gaz. Wyborcza* 1993 nr 255. – S. Dłuski: S. metafizyczny. *Kresy* 1995 nr 3. – J. Borkowski: W.S.; W.S. poeta egzystencjalnego niepokoju; W.S.S. (1902-1940). *Kalendarz życia i twórczości*. W: *Szkieł literackie z Kłobucka*. Kłobuck 1996. – A. Zygoń: W.S. – poeta przemilczany. *Nowa Okolica Poetów* 1999 nr 2. – E. Cichła-Czarniawska: Władysław Sebyła. *Życie i twórczość*. Lubl.: Norbertinum 2000, 185 s.

B.M.

SEBYŁOWA Sabina
1900-1980

232 Prozaik, autorka wspomnień.

Urodzona 5 grudnia 1900 w Warszawie; córka Kwiryna Antoniego Krawczyńskiego, litermika, mechanika, i Franciszki ze Zdrojkowskich. Maturę zdała na pensji Zofii Łabusiewicz w Warszawie. W 1919-39 pracowała w dziale ekspertyzy grafologicznej w Poczтовой Kasie Oszczędności. W 1928 wyszła za mąż za Władysława Sebyłę, poetę i krytyka literackiego (zginął w 1940 w Kатыniu). Od 1929 prowadziła pamiętnik. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie i zarabiała na życie jako hafciarka. Po zakończeniu II wojny światowej pracowała kolejno jako kierowniczką Biura Resortu Kultury, Oświaty i Propagandy Zarządu Miejskiego m.st. Warszawy, starszy radca w Ministerstwie Kultury i Sztuki, radca w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i redaktor w wydawnictwie Artos. Debiutowała w 1957 prozą wspomnieniową pt. „Zdobycie Pragi”, opublikowaną na łamach *Tygodnika Demokratycznego* (nr 39). W 1961 została członkiem ZLP. Należała do Klubu Literackiego „Ognisko”. Zmarła 19 lutego 1980 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Moja matka opowiada. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1958, 149 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Zawartość: Epizody z powstania 1863 roku; Na Dołach; Świętliki; Po schedę; Znachorka; Do rakarza; Na wesele; Ośc w gardle; Spłowiele fotografie; Pan Władysław; Nieideowo; On; Nocą 1905 roku; „Suma sumarem”; Andzia; Mikrusia Urok; Druciarze; Spadek po generale; Próbk ciast; Aż trzy krowy; Masiewiczowa; W sierpniu 1915; Statkiem – końmi – okazją.

2. Okładka z pegazem. Wwa: PIW 1960, 287 s. Wspomnienia z l. 1929-1939.

3. Notatki z prawobrzeżnej Warszawy. Przedm.: L.M. Bartelski. Wwa: Czyt. 1985, 403 s. Wspomnienia z l. 1939-1945.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. – RI 1980 (A. Biernacki).
[Moja matka opowiada:] L. Gzreniewski: Palimpsest S.S. *Nowe Książ.* 1958 nr 17; Z. Żabicki: Co matka opowiedziała... *Zycie Lit* 1959 nr 17. – [Okładka z pegazem:] S. Piętał: Spotkanie z pegazem. *Orka* 1960 nr 47; S. Podhorska-Okołowa: Wspomnienia żony pisarza. *Twórczość* 1960 nr 10; W. Sadkowski: Pod okładką z pegazem. *Nowe Książ.* 1960 nr 19; J. Stradecki: Wspomnienia o poetach „Kwadrugi”. *Nova Kult.* 1960 nr 35; Cz. Taborecki. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 32. – W. Szymański: Osobowość, a poetyka w dwudziestolecu (S.S.). *Znak* 1962 nr 7/8. – J. Zieliński: Cichy blask. *Nowe Książ.* 1980 nr 13 [rec.: Moja matka opowiada]. – [Notatki z prawobrzeżnej Warszawy:] J. Koprowski: Notatki Sebyłowej. *Nowe Książ.* 1985 nr 10; T. Soltan: Warszawski żal, smutek i euforia. *Sl. Powsz.* 1985 nr 218; T.J. Żółciński: Tyle dni dramatu. *Kultura* 1985 nr 6; A. Błaszczewicz: W obronie wewnętrzznego ładu. *Twórczość* 1986 nr 3; M. Lalak: Okupacyjne zapiski. *Kierunki* 1986 nr 4; M. Kledzik: Pamiętnik z Brzeskiej. *Stolica* 1987 nr 48. – K. Kolińska: Było takie mieszkanie na Brzeskiej. *Echo Nadwiślańskie* 1993 nr 3 [wspomnienie].

B.M.

SEGAL Kalman 1917-1980

Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 29 grudnia 1917 w Sanoku; syn Lejba Segala, rolnika, i Ity z Manasterów. W 1932-35 uczył się w Państwowym Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Sanoku. W tym czasie był więziony za działalność polityczną w Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy. Po przerwaniu nauki z powodu trudności finansowych, pracował najpierw w gospodarstwie rodziców, a następnie w Sanoku i w Wilnie w charakterze robotnika w fabryce octu, pomocnika murarskiego, komiwojażera, robotnika kolejowego, a także korepetytora i guwenera. Po wybuchu II wojny światowej znalazł się na terytorium ZSRR, został aresztowany i wywieziony do łagru na Kołymie, skąd powrócił do kraju w 1946. Na krótko wyjechał do Austrii, po czym zamieszkał w Katowicach, gdzie pracował początkowo jako nauczyciel w domu dziecka i księgowy. Twórczość literacką rozpoczął w języku jidysz, ogłaszając wiersze w wydawanych w Warszawie pismach *Dos naje lehen* (1948-50), *Folks Sztyme* (1948-66), *Idisze Szriften* (1948-66) oraz *Offgang* (Linz, 1947) i *Idisze Kultur* (Nowy Jork, 1950-65). Od 1950 zajmował się wyłącznie twórczością dziennikarską i literacką, także w języku polskim, współpracując głównie z *Dziennikiem Zachodnim* (1950-57) i *Trybuną Robotniczą* (1951-66). W 1952 został członkiem ZLP. W tymże roku rozpoczął pracę w redakcji literackiej rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach. Był autorem licznych słuchowisk, adaptacji literackich i felietonów, a od 1956 także programów w języku jidysz dla zagranicy. W 1958 otrzymał nagrodę literacką m. Katowic, a w 1959 wyróżnienie Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową. Opowiadania, przekłady z literatury żydowskiej i recenzje literackie publikował w wielu czasopiśmie, m.in. w *Panoramie* (1955-59, 1961, 1966-68; tu w 1967 cykl pt. *Takie sobie opowiadki*), *Odrze* (1958-64), *Życiu Literackim* (1958-69, z przerwami), *Widnokregu* (1961-59, tu w 1966 cykl pt. „Mały felieton”), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-66, tu w 1962 cykl pt. „List ze Śląska”), *Poglądach* (1962-69) i *Przyjaciółce* (1965-68), a w języku jidysz w piśmie *Sowietisz Haimland* (Moskwa, 1963-66). W 1969 wyemigrował do Izraela. Początkowo przebywał w Hajfie, następnie zamieszkał na stałe w Jerozolimie, gdzie od 1970 aż do śmierci pracował jako dziennikarz radiowy sekcji jidysz programu „Kol Israel” (Głos Izraela). W tymże okresie stworzył niemal wyłącznie w języku jidysz; tylko sporadycznie publikował w prasie polskojęzycznej, wydawanej w Izraelu, np. *Nowiny-Kurier*. W 1980 otrzymał nagrodę Hurwic Lite-

raturfond przyznaną przez Jidiszer Kultur-Gezelschaft w Jerozolimie. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1959), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1963). Zmarł 18 maja 1980 w Jerozolimie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Lider*. Wiersze. [W jęz. jidysz]. Wwa: Idisz Buch 1952, 54 s.

2. *Majn naje hajm*. Mój nowy dom. [Poematy i wiersze w jęz. jidysz]. Wwa: Idisz Buch 1953, 52 s.

3. *Friling baj majn tir*. Wiosna u moich drzwi. Wiersze. [W jęz. jidysz]. Wwa: Idisz Buch 1955, 33 s.

4. *Opowiadania z zabitego miasteczka*. Wwa: Iskry 1956, 198 s.

Zawartość: *Josele*; *Pomarańcze*; *Glupi Sender*; *Jaskry*; *Opowiadanie z zabitego miasteczka*; *Powrót Józka Cytrona*.

5. *Ziemia jest dla wszystkich*. [Powieść]. Wwa: LSW 1956, 193 s.

6. *Ludzie z jamy*. Wwa: Iskry 1957, 242 s.

Zawartość: *Ludzie z jamy*. [Opowiadanie]; *Anopheles*. [Powieść].

7. *Nad dziwną rzeką Sambation*. Wwa: Iskry 1957, 169 s.

Reportaż z ziemi sanockiej.

8. *Rzeczy ludzkie*. [Miniatury, humoreski, opowiadania]. Kat.: Śląsk 1958, 143 s.

Zawartość: *Miasto*; *Entuzjazm*; *Dziwna podróż*; *Dialog wariatów*; *Szaleniec*; *Opowiadanie niewiarygodne*; *Blazen*; *Dobroczynca*; *Salas*; *Opowiadanie o trzech dobrych*; *Mędrzy jaskiniowi*; *Koszmarny sen*; *Cud*; *Wtórne życie*; *Koszyk z gwiazdami*; *Kat i skazaniec*; *Tajemnica pustyni*; *Fajka*; *Atlas*; *Dąb*; *Wielki*; *Koszula*; *Cegła*; *Biedny mały człowieczek*; *Slepiec*; *Barman*; *Powodzenie*; *Kariera*; *Teatr tragiczny*; *Rzeczy ludzkie*; *Uczta*; *Niedźwiedź*; *Przyjaciółka*; *Kto winien?*; *Spacery*; *Złoty zegarek*; *Na przystanku*; *Kochanek gwiazd*; *Człowiek z charakterem*; *Opowiadanie o współczuciu*; *O wielkoduchach*; *Bohater*; *Czarodziejska woda*; *Kalestwo*; *Filozofia zza lady*; *Westechnienie monarchy*; *Genesis*; *Koniec świata*; *Mętna woda*; *Dziwaczne miasto*; *Koegzystencja*; *Różowe okulary*; *Głaz*; *Opowiadanie o człowieku szukającym*; *Człowiek z Mińska Mazowieckiego*; *Legenda*; *Parkan*; *Szaman*; *Eliksir*; *Opowiadka biblijna*; *Ładacznicza*; *Kwiaty*; *Miłość*; *Stary kawaler*; *Profilaktyka*; *Wnętrze*; *Kontakt*; *Skarby*; *Aktor*; *Sprawiedliwość*; *Dusza*; *Bohaterowie*; *Sprzymierzeńcy*; *Mistrz*; *Przyjaciel*.

9. *Ulepiiony z gliny*. *Nowele i szkice*. Kat.: Śląsk 1959, 285 s.

Zawartość: *Ludzie*; *Wspomnienia znad rzeki*; *Mops*; *Udręki młodego grzesznika*; *Barak*; *Wieczór*; *Instynkt życia*; *Zwierzenia starego kawalera*; *Uchodźcy*; *W małym miasteczku*; *Melina*; *Córka*; *Matka*; *Pamiętka*; *Dialog o świecie*; *Chmury przedwiośnia*; *Piękna Helena*; *Dzień dobry*; *Joanno*. — *Zmory*; *Opowiadanie o szydercach*; *Rejon*; *Opowiadanie z tamtego świata*; *Zmora*; *Spowiedź artysty*; *Przed podróżą*; *Ulepiiony z gliny*.

10. *Getraje libe*. *Wierna miłość*. [Noweln]. [Opowiadania w jęz. jidysz]. Wwa: Jidisz Buch 1960, 167 s.

11. Kij i kadzidło. [Miniatury i opowiadania]. Kat.: Śląsk 1961, 128 s.

Zawartość: Wiosna; Dobre słowo; Doświadczenie z zebra-kiem; Złoty ptaszek; Szczyty tonące we mgle; Wehikuł; Nie-świadomi; Dialog w lustrze; Magik; Bohaterowie opowie-ści; Egzotyka; Most; Spotkanie; Opowiadanie dla mężczyzn; Diabłałko; Złodziej; Rude warkocze; Ta, która nie umie czy-tać; By ludzie mieli przyjemność; Z doświadczeń własnych; Po to, by uwierzyli; Głódny jada mniej; Sala; Willa; Kęs chleba; Woda sodowa; Pesymizm; Zakochany rekin; Samot-ni; Miłość protoplasty; Fantom w binoklach; Niech żyje Al- bin Pączek; Talent; Kwiaty dla żywych; Zawał; Nowoczesny; Kij i kadzidło; Mur; Nieustraszony; Mały grzeczny chłopczyk; Oberża; Sen kynologiczny; Karczemna opowieść; Klejnoty; Pukający do drzwi; Obrazek Chagalla; Heretyk; Za rogatką; Kaczka; Piękna; Odkrycie świata; Brat; Nie ma wśród nas samotności; Kapelus; Zamknięte koło; Opowieść o pogania- czu osłów; Ostrze; Odrodzenie Frumencjusza Smutnego; Pewnego dnia; W terenie; Współczesność; Tylko dla doros- łych; Reportaż z podróży; Noga Baltazara; Tapówka; Żart; Godziny w niebie; Marzyciel; Jesienne liście; Kochankow- ie; Knapa pod Miłością Bliźniego; Matczyne melodie; Dale- ko od ludzi; Między niebem a ziemią; Tegucigalpa; „Eks- celencjo!"; Abnegat; Pudeleczek; Znajoma z Sorrento; Kaktusik.

12. Na wyspie. Powieść. Kat.: Śląsk 1961, 107 s.

13. Szajd-wegn. Rozdroże. [Opowiadania i dra- mat w jęz. jidysz]. Wwa: Jidysz Buch 1961, 250 s.
Dramat pt. Der novi fun Sodom [wersja w jęz. pol. por. poz. 14].

14. Miłość o zmierzchu. Kat.: Śląsk 1962, 195 s.

Zawiera opowiadania: Ślady; Kura; Kochankowie na pustkow- iu; Repetycja; Przepaść; Urzędnic; Raz w roku przebaczać; Rodzina Mandelbaumów; Kłamstwo i śmierć Sendera Lipmana; Miasteczko; Matka i syn; Złote runo; Szczęśliwy przypadek; Dług honorowy; Dolina zielonej pszenicy; Miłość o zmierz- chu; Poczekalnia; Szpital; Kran; Miłość w dolinie Sorek, — oraz dramaty: Sprawiedliwy w Sodomie [wersja jidysz dra- matu por. poz. 13].

15. Morderca musi umrzeć. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1963, 80 s.

16. Dolina zielonej pszenicy. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1964, 269 s.

Zawiera z poz. 4: Pomarańcze; Opowiadanie z zabitego mia- steczka; Głupi Sender; Jaskry, — z poz. 9: Chmury przedwio- śnia; Udutki młodego grzesznika, — z poz. 14: Złote runo; Matka i syn; Miasteczko; Kochankowie na pustkowi; Kłama- stwo i śmierć Sendera Lipmana; Dolina zielonej pszenicy; Po- czekalnia, — oraz: Atlantyda; Bastard; Pierwszy dzień wojny. (Pamięci Jakuba Zenszajna); Złote pawie nad miastem; Roz- droże.

17. A szteft bajm Son. Miasteczko nad Sanem. [Opowiadania w jęz. jidysz]. Wwa: Idisz Buch 1965.

18. Przygoda w miasteczku. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1965, 128 s.

Zawartość: Przygoda w miasteczku; Raz w roku przebaczać [poz. 14]; Koba; Ocalenie świata; Zakładnicy; Zeznanie; Cienie samotnych drzew; Dolina zielonej pszenicy [poz. 14]; Buty; Chwila pełna napięcia; Siedem wcieleń zbrodni.

19. Kochankowie w Sodomie. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1966, 202 s. Por. poz. 22.

20. Śmierć archiwariusza. [Powieść]. Wwa: PIW 1967, 150 s.

Przekł. jidysz: Mot ha-archiwar. [Przeł.] Sz. Har-Even. [B.m.] 1972.

21. Świat pełen racji. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1967, 270 s.

Zawartość: Dom przy drodze; Nad Sanem; Wykolejona; Dwie kobiety w barze; Świat pełen racji; Wesola śmierć artysty; Skandal na pełnym morzu; Hagar; Potok; Ten jeden dzień; Odejście w góry; Asmodeusz i król; Przygody ludzi pogod- nych.

22. Der tajf in štetl. Szatan w miasteczku. [Po- wieść i opowiadania w jęz. jidysz]. Wwa: Jidysz Buch 1967, 331 s.

Powieść pt. Der tajf in štetl [wersja w jęz. pol. por. poz. 19].

23. Dziewczyna z Sorrento. [Opowiadania i mi- niatury]. Kat.: Śląsk 1968, 251 s.

Zawiera z poz. 8: Miasto; Entuzjazm; Dziwna podróż; Szale- niec; Opowiadanie niewiarygodne; Błazen; Wtórne życie; Ko- szyk z gwiazdami; Kat i skazaniec; Tajemnica pustyni; Fajka; Dąb; Wielki; Koszuła; Cegła; Biedny mały człowieczek; Rze- czy ludzkie; Ślepiec; Powodzenie; Spacer; Na przystanku; Opowiadanie o współczuciu; Bohater; Kalestwo; Westchnienie monarchy; Człowiek z Mińska Mazowieckiego; Legenda wschodnia; Szaman; Elikzir; Ladacznica; Aktor; Sprawiedli- wość; Bohaterowie; Mistrz; Wnętrze; Kontakt; Opowiadanie o trzech dobrych; Genesis; Różowe okulary, — z poz. 11: Nie ma wśród nas samotności; Brat; By ludzie mieli przyjemność; Doświadczenie z zebrakiem; Wehikuł; Niech żyje Albin Pączek; Tegucigalpa; Magik; Sen kynologiczny; „Ekscelencjo!"; Reportaż z podróży; Opowiadanie dla mężczyzn; Szczyty to- nące we mgle; Kochankowie; Piękna; Kapelus z piórkiem; Złodziej; Heretyk; Kaczka; Opowieść o poganiaczu osłów; Pewnego dnia; Godzina w Niebie; Daleko od ludzi; Między niebem a ziemią; Pudeleczek; Kaktusik; Mały grzeczny chłop- czyk; Dziewczyna z Sorrento [w poz. 11 pt. Znajoma z Sor- rento]; Klejnoty; Żart; Tylko dla dorosłych, — z poz. 14: Mia- steczko, — oraz: Salom; Prelekcja; Opowiadanie pogodne; Czy pan nazelnik przyjmie; Normalny człowiek; Zwierzenia ko- nesera; Niemowlę w kawiarni; Przykrość; Wsiadanie tyłem; Piękny dzień; Udany dzień; Ryki Wielkie; Poszukiwanie do- skonałości; Krzesiwo; Człowiek, którego nie było; Milion; Opowieść o moim przyjacielu; Ludzie o otwartych dłoniach; Knapa pod Wieczną Przyjaźnią; Dziewczyna z oberży; Opo- wieść kryminalna; Znowu morderstwo; Regulamin; Punkt wi- dzenia; Szachy; Chleb i miłość; Wyroczniały; Utracona szan- sa; Wcielecie Hieronima Z.; Pszeniczka; Ysina; Brak finezji; Kawiarnia banalnych spotkań; Bajka; Referenci; Człowiek z tygrysem; Jak napisać felieton?; Felieton z torkiem; Mały felieton; Autografy; Kłopoty z bohaterem powieści; Kwiaty dla autora; W sprawie listów; Skrzynekczka; Dumny rodowód; No- tatnik radiowego redaktora; Muzykalni redaktorzy; Skazany; Pumpernikiel; Miłość i podagra; Cylinder; Pochwała gościnno- ści; Tysiąc; O potrzebie zwierzeń; Jak wygląda szczęście; Sno- bizm.

24. Joanna i marynarz. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1968, 137 s.

25. Skojarzeni. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 115 s.

26. Alejnkajt. [Samotność; zbiór opowiadań w jęz. jidysz]. [Izrael] 1977. [Inf. PSB].

27. Gezegnung. [Pożegnanie; utwór prozą]. [Izrael] 1979. [Inf. PSB].

28. Vu šmeterlingen švebn. [Gdzie motyle fru-
wają; zbiór opowiadań w jęz. jidysz]. Tel Awiv
1981. [Inf. PSB].

Wybory opowiadań w przekł. jidysz, wyd.
w Izraelu (wg inf. PSB): Bet-ha-kafe ha-mechuśaf
[Zaczarowana kawiarnia]. 1973. — Ha-izdahut.
[Identyfikacja]. 1979.

Słuchowiska radiowe, m.in. oryginalne:
Asmodeusz i król. Radio 1958. — Opowiastki nie-
wiarygodne. Radio 1966. — Mąż Klementyny. Radio
1968. — adaptacje: N. Leskow: Monsieur Lepou-
tant. Adapt. pt. Skąpiec rozrzutnik. Radio 1966.
— G. Morcinek: Legenda o tarnogórskim dzwonie.
Adapt. pt. Srebrne dzwony. Radio 1966. — S. Brosz-
kiewicz: Polak w Szkocji. Radio 1967. — B. Prus:
Nawrócony. Adapt. pt. Piekło skąpców. Radio 1967.
— S. Aloszin: Dypłomata. Radio 1968. — M. Gorki:
Zmierzch starego świata. Radio 1968. — B. Hrabal:
Baron Münchhausen. Diamentowe oczko. Chce pan
widzieć Złotą Pragę. Adapt. pt. „Życie?... wspaniała
rzecz...”. Radio 1969. — M. de Unamuno: Mgła. Ra-
dio 1969. — Szolem Alejchem: Dyskretny pasażer.
Radio 1983.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1966. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska).
— PSB (E. Prokop-Janiec).

J. Sochniak: Ludzie są dobrzy. *Przemiany* 1956 nr 10 [rec.:
Opowiadania z zabitego miasteczka; Ziemia jest dla wszyst-
kich]. — Z. Pędziński: Problemy w papieru. *Nova Lit i Wy-
dawn.* 1957 nr 14 [rec.: Ludzie z jamy]. — E. Madany. *Orka*
1958 nr 42 [rec.: Rzeczy ludzkie]. — Z. Pędziński: Okruchy
ambitnych zamierzeń. *Orka* 1958 nr 18 [rec.: Ludzie z jamy].
— M. Rusczycki: Rzeczy o sobie i ludziach. *Walka i Młód* 1958
nr 33 [rec.: Rzeczy ludzkie]. — Z. Hierowski: Dwie książki
z Katowic. *Odra* 1959 nr 46 [rec.: Ulepiony z gliny; dot. też:
J. Brzoza: Wojenka, wojenka...]. — [J. Lovell] (t.k.): Rzeczy
nieładkie. *Życie Lit* 1959 nr 9 [rec.: Rzeczy ludzkie]. — [Ule-
piony z gliny.] E. Madany: Margines optymistycznych refleksji.
Orka 1960 nr 4; K. Meloch: O K.S. *Nowe Książ.* 1960 nr 2.
— S. Melkowski: Niebezpieczeństwo polityczacji. *Nova Kult*
1961 nr 8 [rec.: Kij i kadzidło]. — [Miłość o zmierzchu:]
Z. Macużanka: Nowy tom prozy S. *Nowe Książ.* 1962 nr 18;
A. Szafrńska: Humanistyczny pesymizm. *Kierunki* 1962
nr 44; M. Szpakowska: Żyd — wieczny tułacz. *Twórczość* 1963
nr 3. — M. Szpakowska: Pisarz moralnej odpowiedzialności.
Poglądy 1964 nr 20. — K.M. Heska: Dają światu okazje. *Po-
glądy* 1965 nr 15 [rec.: Przygoda w miasteczku]. — M. Oter-
man: Powroty w przeszłość. *Poglądy* 1965 nr 10 [rec.: Dolina
zielonej pszenicy]. — S. Wygodzki. *Nowe Książ.* 1965 nr 11
[rec.: Przygoda w miasteczku]. — [Kochankowie w Sodomie:]
A. Budzyński: Między rzeczywistością a fantasmagorią. *Kultu-
ra* 1966 nr 22; B. Kogut: Miłość w Sodomie. *Życie Lit* 1966
nr 30, przedr. w tegoż: *Manowce*. Pozn. 1969; Z. Kozaryno-
wa: Dwóch żydowskich pisarzy w Polsce. *Wiadomości*, Lon-
dyn 1966 nr 50 [dot. też: M. Mann: Sur la Vistule]; C. Kwie-
cień. *Współczesność* 1966 nr 20; M. Oterman: Miasteczko raz
jeszcze. *Poglądy* 1966 nr 15; A. Zejman: Gorzkie miłości. *Tyg.
Kult.* 1966 nr 29. — [Świat pełen racji:] Z. Kubikowski: Wojna
we wszystkich przypadkach: Wojna nad Sanem i Odrą, czyli
życie jest dziwne. *Życie Lit* 1967 nr 40; J. Lichański: Zwyczaj-
ne życie. *Nowe Książ.* 1967 nr 21; J. Termer: Świat pełen sen-
timentalnych racji. *Twórczość* 1967 nr 10. — U. Garbień: Kan-
wa pragnień i lęków. *Poglądy* 1968 nr 22 [rec.: Skojarzenia].
— [Śmierć archiwariusza:] T. Kijonka: Nad Sanem i nad Nową.

Poglądy 1968 nr 8; B. Kogut: Od sensacji do produkcyjniaka.
Życie Lit 1968 nr 21; J. Wegner: Cień literackiej przekory.
Współczesność 1968 nr 7; W. Żukrowski: Brzemie pamięci.
Nowe Książ. 1968 nr 14. — J. Wróbel: Tematy żydowskie
w prozie polskiej 1939-1987. Kr. 1991, passim.

B.D.

SEIDLER Barbara ur. 1930

Pseud.: B.S.; BAS; (bas.); Beta.
Autorka reportaży, publicystka.

Urodzona 15 listopada 1930 w Warszawie; córka
Romana Seidlera, ekonomisty, bankowca, i Antoni-
ny z Lipińskich, urzędniczki handlu zagranicznego.
W czasie okupacji niemieckiej przebywała w War-
szawie. Jako członek Szarych Szeregów brała
udział w powstaniu warszawskim w 1944. Do za-
kończenia II wojny światowej, uczęszczała na pen-
sję im. C. Plater-Zyberkówny; w 1948 zdała maturę
w Gimnazjum im. T. Rejtana. Następnie studiowa-
ła prawo na Uniwersytecie Warszawskim; w 1952
uzyskała magisterium. Debiutowała w 1950 re-
portażem pt. „Wszystko zależy od kierownictwa
w świetlicach Ligi Kobiet”, opublikowanym w *Ży-
ciu Warszawy* (nr 59; podp. (bas).); od tegoż roku
pracowała jako dziennikarka w redakcji tego pi-
sma. W 1950 została członkiem Związku Zawodo-
wego Dziennikarzy (potem SDP; członek do 1982).
W 1955 wyszła za mąż za Wilhelma Hollendera,
szefa produkcji filmów. W 1956 otrzymała War-
szawską Nagrodę Literacką Młodych. W następ-
nych latach publikowała liczne reportaże, feliet-
ony, recenzje oraz była członkiem kolegium redak-
cyjnego czasopism *Po prostu* (1955-57), *Nowa Kul-
tura* (1957-62), *Przeгляд Tygodniowy* (1962-64),
Radio i Telewizja (1964-67), *Życie Literackie*
(1964-90; tu w 1967-77, 1980-86 cykl felietonów
pt. „List z Warszawy” podp. Beta, w 1975 cykl
felietonów pt. „Pocztówka z Warszawy” podp. Beta,
w 1978 cykl korespondencji pt. „Ameryka okiem
przechodnia”). W 1959 otrzymała nagrodę dla mł-
dych dziennikarzy im. J. Bruna, przyznaną przez
SDP, w 1964 nagrodę Klubu Publicystyki Politycz-
no-Społecznej i Klubu Publicystyki Prawnej SDP,
a w 1965 nagrodę pisma *Prawo i Życie*. Od 1970
była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku
w 1983). W 1962-64 współpracowała z Telewizją
Polską, kierując działem filmu dokumentalnego
w Samodzielnej Redakcji Filmów; pisała scenar-
jusze filmów dokumentalnych, m.in. „Niepokój
sumienia” (wspólnie z Jerzym Broszkiewiczem),
„Ostatnia setka”, „63 dni” (scenariusz filmu o po-
wstaniu warszawskim, wspólnie z Andrzejem Czał-
bowskiem), „Wampir”. W związku z pracą dzien-
nikarską odbywała liczne podróże zagraniczne,
m.in. do USA, Meksyku, Szwecji, Francji, Anglii,
Szwajcarii, Włoch. Artykuły i reportaże publikowa-
ła w *Kontrastach* (1987-88), *Odrodzeniu* (1987-

-89), *Nowej Europie* (stała współpraca od 1992; w 1992 cykl prezentacji ludzi biznesu i polityki pt. „Personalia”, w 1996 cykl „Bywanie”), *Przekroju* (1995-96; tu cykl „Z życia sfer”), *Prawie i Życiu* (od 1996), *Życiu Warszawy* (1997-98; tu cykl „Z życia sfer”), *Prawie i Gospodarce* (od 1999; tu cykl „Spotkania”). W 1989 została członkiem SPP. Jest członkiem Stowarzyszenia Dziennikarzy Podróżników „Globrotter”. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1972), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978), Krzyżem Armii Krajowej (Londyn 1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Worek z miliardami. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1960, 158 s.

Z podróży po Polsce w 1958-1960. Dot. kształtowania się nowej klasy robotniczej i zmian społ. jakie niesie uprzemysłowienie.

2. Dziś na wokandzie ... Wwa: Czyt. 1966, 192 s. Reportaże sądowe z l. 1962-1965.

3. Batalia o życie. Wwa: Iskry 1969, 114 s. Reportaż o pierwszym przeszczepie nerki w Polsce.

4. Na wadze Temidy. [Reportaże sądowe]. Wwa: Czyt. 1971, 297 s.

5. Skłócenie z prawem. [Reportaże sądowe]. Kr.: WL 1972, 388 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1977.

Nagroda w konkursie *Życia Lit.* w 1973.

Adapt. teatr.: Wyst. Wwa, T. Stara Prochownia 1972.

6. Schody do raju czy rozpacz? [Reportaże sądowe]. Wwa: Czyt. 1977, 269 s.

7. Cadillac i sombrero. Kr., Wr.: WL 1983, 101 s. Reportaże z podróży do Meksyku i USA.

8. Mrok. Reportaże sądowe. Kr., Wr.: WL 1983, 283 s.

9. Ludzie i paragrafy. [Reportaże]. Kr.: WL 1988, 462 s.

10. Wampir wychodzi z mgły. [Opowiadanie]. Kr.: Prasowe Zakłady Graf. 1990, 48 s.

11. Kto kazał strzelać. Grudzień '70. Wwa: BGW 1991, 159 s.

Reportaż dot. wydarzeń w 1970 na Wybrzeżu Gdańskim.

Nadto komiksy dla dzieci i młodzieży wyd. (łącznie z przekł.: ang., franc., niem., ros.) Wwa: SiT: dot. polskich legend (z oprac. graf. G. Rościńskiego): Opowieść o Popielu i myszach, 1976, wyd. nast.: 1980, 1987; O smoku królewskim i królowie Wandzie, 1976, wyd. nast.: 1980, 1987; O Piaście Kołodziejcu, 1977, wyd. nast.: 1980, 1988, — dot. postaci historycznych (z oprac. graf. M. Szyski): O Mieszku I i jego synu Bolesławie Chrobrym, 1981; Bolesław Krzywousty, 1984; Władysław Łokietek, 1985; Kazimierz Wielki, 1988.

Praca redakcyjna

1. A to Polska właśnie. Wybór reportaży z lat 1944-1969. Wybór i oprac.: S. Kozicki, K. Koźniewski, ... Wwa: Czyt. 1969, 607 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1999. — LPD.

[Worek z miliardami:] B. Bartoszewicz: Meldunki z rozbudzonego kraju. *Orka* 1961 nr 10; M. Brandys: Reportaże B.S. *Nowa Kult.* 1961 nr 16; K. Kąkolewski: Archeologia teraźniejszości. *Świat* 1961 nr 10; A. Żeromski, *Nowe Książ.* 1961 nr 4. — [Dziś na wokandzie ...:] K. Dziewanowski: W sądowej gestwinie. *Nowe Książ.* 1966 nr 19; K. Goldbergowa: W obronie człowieka. *Życie Lit.* 1966 nr 45. — B. Wojdowski: Chirurg — bohater współczesny. *Życie Lit.* 1969 nr 20 [rec.: Batalia o życie]. — [Na wadze Temidy:] R. Samsel: Samo życie. *Kultura* 1972 nr 13; S. Siekierski: O funkcjonowaniu prawa. *Nowe Książ.* 1972 nr 8; A. Wilkoń: Pod znakiem Temidy. *Życie Lit.* 1972 nr 37. — [Skłócenie z prawem:] K. Kąkol: Kawalek drapieżnego życia. *Prawo i Życie* 1973 nr 2; J. Milewski: B.S.: cechy szczególne. *Życie Lit.* 1973 nr 9; M. Zieliński: Dura lex. *Kontrasty* 1977 nr 12. — [Schody do raju czy rozpacz?:] W.P. Kwiatek: Reportaż i moralitet. *Nowe Książ.* 1978 nr 13; K. Mędrzycka: Lekcja życia. *Argumenty* 1978 nr 11; K. Mętrak: Reporter — społeczny terapeutę. *Kultury* 1978 nr 3; J. Termer: Schody do rzeczywistości. *Kontrasty* 1978 nr 6. — H. Kwinta: O dziennikarstwie B.S. *Prasa Pol.* 1979 nr 10. — J. Paszkiewicz: Ameryka sześciotygodniowa. *Radar* 1983 nr 37 [rec.: Cadillac i sombrero]. — [Mrok:] J. Nieporowski: Mroczny świat. *Tyg. Kult.* 1984 nr 19; W. Zieliński: Mroczny temat. *Życie Lit.* 1984 nr 21. — S. Milewski: Coś więcej niż pitawał. *Nowe Książ.* 1988 nr 12 [rec.: Ludzie i paragrafy]. — [Kto kazał strzelać:] T. Piekło: Dogmaty i czołgi. *Pol. Zbroj.* 1991 nr 38; W.T. *Prawo i Życie* 1991 nr 22.

K.B.

SEMIL Małgorzata
ur. 1943

Pełna forma nazwiska: Semil-Jakubowicz.

Pseud.: M.S.; ms; ms.; MS; — wspólnie z Danutą Żmij-Zielińską: sż; — wspólnie z Małgorzatą Szpakowską: Małgorzata Szpil.

Tłumaczka, krytyk teatralny.

Urodzona 10 stycznia 1943 w Wojślawicach; córka Edmunda Semila, germanisty i romanisty, nauczyciela, i Eugenii z Piwińskich. W 1945 przeniosła się do Warszawy. W 1946-50 przebywała w Kanadzie, gdzie rozpoczęła naukę w szkole podstawowej. Po powrocie do Warszawy uczęszczała od 1956 do Liceum Ogólnokształcącego im. N. Żmichowskiej. Po zdaniu matury w 1960, studiowała anglistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1965 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1964 przelożonym (wspólnie z Karolem Jakubowiczem) fragmentem prozy D.L. Sayers pt. „Dylemat”, opublikowanym w *Ita* (nr 34; podp. M.S., K.J.). W 1966 rozpoczęła pracę w redakcji *Dialogu* początkowo jako stażystka, a następnie od 1967 redaktor w dziale zagranicznym miesięcznika, którego w 1971 została kierowniczką, w piśmie tym drukowała liczne przekłady angielskojęzycznych utworów dramatycznych, a także artykuły i wywiady. W 1967 wyszła za mąż za Karola Jakubowicza, prasoznawcę. W 1970 została członkiem Międzynarodowego In-

stytutu Teatralnego (ITI), od 1973 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1981-96 wykładała w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. W 1989 została członkiem SPP. Weszła w skład rady redakcyjnej *Théâtre en Pologne/Theatre in Poland* (w 1995). W 1991 objęła funkcję zastępcy redaktora naczelnego *Dialogu*. W 1994 została kierownikiem literackim Teatru Powszechnego w Warszawie. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1998). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słownik współczesnego teatru. Twórcy, teatry, teorie. [Współaut.:] E. Wysińska. Wstęp: J.P. Gawlik. Wwa: WAiF 1980, 423 s. Wyd. 2 tamże 1990.

Przekł.: czes.: Slovník světového divadla 1945-1990. [Przeł.:] I. Lexová, J. Roubal, H. Suchaňpová, J. Vondráček. Praha 1998. — estoń.: Tänapäeva teatri leksikon. [Przeł.] H. Lindepuu. Tallinn 1996.

Przekłady

1. J. Hanley: Wędrowka do siebie. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1967 nr 9 s. 13-74.

2. Ch.A.A. Aidoo: Duch na rozdrożu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 6 s. 65-90.

3. S. Beckett: Komedia. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: J. Rogoziński, ... *Dialog* 1970 nr 9 s. 26-34. Wyst. Kr., Stary T. 1972.

4. E. Bullins: Elektroniczny czarnuch. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 3 s. 73-83.

5. P. Schumann: Scenariusze: Pożegnanie z matką; Zmartwychwstanie; Wielki wojownik. *Dialog* 1970 nr 1 s. 131-133.

6. W. Soyinka: Plon Kongiego. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 6 s. 31-80.

7. W. Johnson: Lot morskich wojowników. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1972 nr 4/5 s. 86-110.

8. D. Mercer: Mordujemy Vivaldiego. (Sztuka telewizyjna). *Dialog* 1972 nr 7 s. 56-77. Radio 1973. TV 1985.

9. S. Beckett: Nie ja. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1973 nr 10 s. 88-91. Wyst. Jelenia Góra, T. im. C. Norwida 1979.

10. J.E. Henshaw: Skarby świątyni. [Słuchowisko]. Radio 1973.

Adapt.: Z. Orszulska.

11. E. Bond: Morze. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1974 nr 10 s. 40-72. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1976.

12. B. Horowicz: Nim przeminie z wiatrem. Wspomnienia. Wstęp: J. Kosiński. Przekł. tekstów z ang. ..., z franc. P. Szymanowski. Wwa: WAiF 1974, 319 s.

13. D. Mercer: Flint. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., K. Jakubowicz. *Dialog* 1974 nr 1 s. 47-82.

14. A. Fugard: Dzień dobry i do widzenia. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 3 s. 67-99. Wyst. Kr., Stary T. 1976.

15. S. Beckett: Kroki. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1976 nr 12 s. 28-31.

16. S. Beckett: Wtedy. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1976 nr 12 s. 31-35.

17. F.S. Fitzgerald: Ciepłe kluski. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1976 nr 3 s. 43-88. Wyst. pt. Wielki Jerry: Wwa, T. na Woli 1985.

18. A. Fugard, J. Kani, W. Ntshona: Wyspa. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 6 s. 67-83. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1979.

19. D. Mercer: Dwoista perspektywa. (Sztuka telewizyjna). Przeł.: ..., K. Jakubowicz. *Dialog* 1979 nr 5 s. 67-95. TV 1987.

20. B. Keffe: Bądź mi opoką. (Krótka sztuka w 3 obrazach). *Dialog* 1980 nr 9 s. 50-72. TV 1981.

21. A. Fugard: Czego uczy aloes. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1981 nr 11 s. 23-48. Wyst. pt. Aloes: Wwa, T. Ateneum 1982.

22. T. Griffiths: To niemożliwe. (Sztuka telewizyjna). *Dialog* 1981 nr 6 s. 35-61.

23. B. Keffe: Do wyjaśnienia. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1981 nr 2 s. 60-82. Radio 1981.

24. D. Williamson: Klub. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1982 nr 8 s. 62-93. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1983. TV 1987.

25. C. Hayes: Utarczki. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1983 nr 5 s. 43-66. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1988. TV pt. Nasza ukochana matka 1986.

26. A.E. Shank: Korek. (Komedia wolnej drogi). *Dialog* 1983 nr 12 s. 46-90.

27. D. Williamson: Wydział. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1983 nr 6 s. 51-86. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1984.

28. M. Frayn: Czego nie widać. (Sztuka w trzech aktach). Przeł.: K. Jakubowicz, ... *Dialog* 1984 nr 12 s. 41-104. Wyst. pt. Z tyłu: Wr., T. Współcz. 1985.

29. Ch. Hampton: Opowieści Hollywoodu. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1984 nr 6 s. 34-80. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1986. TV 1987.

30. D. Williamson: Podróż na północ. [Utwór dramatyczny]. TV 1985.

31. L. Kramer: Normalne serce. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1986 nr 10 s. 60-101. Wyst. Pozn., T. Pol. 1987. TV 1989.

32. M. Rutherford: Postępowanie wyjaśniające. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1986 nr 5/6 s. 108-143. TV 1987.

33. A. Miller: Elegia dla jednej pani. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1987 nr 4 s. 79-89. Wyst. Wwa, T. Dram. 1988. TV 1993.
Cz. 1 dyptyku pt. Dwustronne lustro; cz. 2 zob. poz. 34.
34. A. Miller: Coś w rodzaju miłości. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1987 nr 11/12 s. 65-87. TV 1993.
Cz. 2 dyptyku pt. Dwustronne lustro; cz. 1 zob. poz. 33.
35. W. Russell: Shirley Valentine. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1989 nr 11/12 s. 79-99. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1990.
36. A. Wesker: Annie Wobbler. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1989.
37. A. Ayckbourn: Rodzinny interes. [Utwór dramatyczny]. TV 1990.
38. W. Gibson: Dwoje na huśtawce. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., K. Jakubowicz. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1990.
39. K. Hughes: Sammy. [Utwór dramatyczny]. TV 1990.
40. J. Krizanc: Tamara. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Studio 1990.
41. M. Schisgal: Zawiść. [Jednoaktówka]. TV 1990.
42. J. Whiting: Nigdy więcej. [Utwór dramatyczny]. TV 1990.
43. F. Ebejer: Godzina słońca. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1991 nr 9 s. 35-44.
44. B. Henley: Zbrodnie serca. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1991 nr 2 s. 43-82. Wyst. Wwa, T. Kwadrat 1991.
45. N. Coward: Życie prywatne. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, Scena Prezentacje 1992.
46. A. Dorfman: Śmierć i dziewczyna. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1992 nr 10 s. 41-67. Wyst. Wwa, T. Studio 1992.
47. A. Fugard: Droga do Mekki. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1992.
48. Ch. Hampton: Drobne przyjemności. [Utwór dramatyczny]. TV 1992.
49. B. Friel: Tańce w Ballyberg. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 4 s. 57-103. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1993.
50. R. Hall: Jogging. Sztuka w 10 aktach. *Dialog* 1993 nr 9 s. 58-92. TV 1993.
51. M. Crimp: Obróbka. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1994 nr 2 s. 72-117. TV 1998.
52. Ch. Hampton: Kiedy widziałeś się z moją mamą. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, Scena Prezentacje 1994.
53. P. Shaffer: Czarna komedia. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1994.
54. E. Albee: Trzy wysokie kobiety. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1995 nr 1 s. 49-82. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1995.
55. D. Bagley: Wróg. [Powieść]. Wwa: Garamond 1995, 253 s.
56. D. Hare: Przeświet. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1995 nr 9 s. 26-41. TV 2000.
57. A. Miller: Strzeż się pamięci!; Clara. [Jednoaktówki]. *Dialog* 1995 nr 7 s. 70-82, 82-98. TV łącznie pt. Strzeż się pamięci 1996.
58. L. Sands: Szach-mat. [Utwór dramatyczny]. TV 1995.
59. A. Ayckbourn: Od czasu do czasu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1996 nr 12 s. 30-86. TV 2000.
60. A. Christi: Popołudnie na plaży. [Utwór dramatyczny]. TV 1996.
61. A. Dorfman: Powieść Davida Malko. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1996 nr 5/6 s. 103-135.
62. L. Sands: Coś do ukrycia. [Utwór dramatyczny]. TV 1996.
63. S. Shepard: Zagubieni. [Utwór dramatyczny]. TV 1996.
64. G. Sowerby: Rutherford i Syn. [Utwór dramatyczny]. TV 1996. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1999.
65. B. Friel: Molly Sweeney. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1997 nr 5 s. 92-121. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1998.
66. D. Lumborg: Eddie E. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1997.
67. S. Shepard: Simpatico. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1997 nr 12 s. 24-83. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1999.
68. T. Wilder: 17¹⁵ się wykołubił. [Jednoaktówka]. *Dialog* 1997 nr 12 s. 98-106.
69. M. McDonagh: Kaleka z Inishmaan. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1998 nr 5 s. 40-81. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1999.
70. M. Sherman: Gdy tańczyła Izadora. [Utwór dramatyczny]. TV 1998.
71. D. Williamson: Dzieci Kaina. [Utwór dramatyczny]. TV 1998.
72. B. Elton: Popcorn. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1999 nr 2 s. 75-108. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1999.
73. D. Hare: Zdaniem Amy. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1999 nr 8 s. 39-96.
74. S. Kane: Miłość Fedry. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1999 nr 9 s. 57-75.
75. M. Frayn: Kopenhaga. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 2000 nr 6 s. 42-90.
76. M. Gow: Febe wróć. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 2000 nr 9 s. 38-67.

77. D. Hare: *Tonacja blue albo blue room*. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 2000.

78. N. Wallace: *Tylko ta pehła*. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 2000 nr 2 s. 21-57. Wyst. Wwa, T. Powsz. 2000.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999.

K. Wolicki: *Teatr w słowniku Dialog* 1981 nr 11 [rec.: Słownik współczesnego teatru].

J.Z.

SEMPOLOWSKA Stefania 1870-1944

Pseud.: S.; S.S.; St.Sem.; St.SEM.; St. Semp.
Publicystka, autorka książek dla dzieci i młodzieży, działaczka oświatowa i społeczna.

Urodzona 2 października 1870 w majątku Polonisz (pow. kolski) w rodzinie ziemiańskiej; córka Stanisława Sempołowskiego (podpisującego się Sępołowski), i Marii z Potrzebowski. Po utracie przez ojca majątku i następnie jego śmierci, spędziła dzieciństwo w majątku babki we wsi Wyszki. W 1878 rozpoczęła naukę na pensji Jadwigi Papi w Warszawie. Po ukończeniu w 1884 sześcioletniego kursu, pracowała na tejże pensji bezpłatnie jako początkująca nauczycielka. W 1887 zdała egzamin nauczycielski i podjęła pracę zarobkową, m.in. w rodzinie Leopolda Kronenberga, finansisty i działacza społecznego. Równocześnie kontynuowała studia na tajnym tzw. Uniwersytecie Latającym. Należała początkowo do Ligi Polskiej (później Ligi Narodowej) i uczestniczyła w pracach prowadzonych w Warszawskim Kole Oświaty Ludowej, a następnie w Kobięcym Kole Oświaty Ludowej. W działalności oświatowej, a także w podjętej w 1895 akcji organizowania opieki nad więźniami politycznymi współpracowała z działaczem oświatowym i politycznym Bolesławem Hirszfildem. W 1894 założyła, a następnie do 1903 prowadziła tajną szkołę dla dziewcząt obejmującą kurs sześcioklasowego gimnazjum. Od 1897 opracowywała wspólnie z Julią Unszticht-Bernsteinową paropodrecznikowe wydawnictwa dla dzieci. W tym czasie nawiązała współpracę z Wydziałem Czytelni Bezpłatnych Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności i weszła w krąg inteligencji radykalnej i socjalistycznej. W grudniu 1899 została wraz z częścią działaczy tego Towarzystwa aresztowana za pracę polityczną i osadzona na Pawiaku. Po zwolnieniu z więzienia za kaucją, w lutym 1900 wznowiła działalność oświatową, zajmując się szczególnie dokształcaniem nauczycieli ludowych. Uczestniczyła m.in. w utworzeniu szkoły rolniczej (tzw. Fermy Ogrodniczej) w Pszczelinie. W grudniu 1901, skazana jako poddana pruska na opuszczenie granic Cesarstwa Rosyjskiego, wyjechała do Krakowa. Od jesie-

ni 1903 pracowała tam jako nauczycielka geografii w prywatnym I Gimnazjum Żeńskim. Kontynuowała działalność oświatową, pracując m.in. w III Kole Towarzystwa Szkoły Ludowej. Wygłaszała odczyty i publikowała artykuły dotyczące m.in. szkolnictwa w krakowskich czasopismach *Krytyka* i *Naprzód*. Po nielegalnym powrocie do Warszawy latem 1905 (formalną zgodę uzyskała dopiero w 1908) włączyła się do działań zainicjowanych przez Polski Związek Ludowy, które doprowadziły do zwołania zjazdu delegatów nauczycielstwa ludowego w Pilaszkuwie pod Łowiczem i utworzenia na nim Związku Nauczycieli Ludowych. Zajmowała się sprawami oświaty dla dorosłych analfabetów. W 1906 zorganizowała Stowarzyszenie Kursów dla Analfabetów, brała udział w działalności Uniwersytetu dla Wszystkich (1905-09). Na gruncie oświatowym współpracowała z działaczami PPS-Lewicy. W 1908 jako przedstawicielka prywatnych zrzeszeń pedagogicznych brała udział w I Międzynarodowym Kongresie Wychowania Moralnego w Londynie. W październiku tegoż roku została ponownie aresztowana wraz z innymi działaczami Uniwersytetu dla Wszystkich i trzy miesiące przebywała w więzieniu. Równocześnie od chwili powrotu do Warszawy zajmowała się też bardzo aktywnie opieką nad więźniami politycznymi. Kierowała działaniami Związku Pomocy dla Więźniów Politycznych, a od 1909 kontynuowała pracę w ramach Towarzystwa Pomocy Uwolnionym z Więzień „Patronat”. W 1913 podjęła wraz z Janiną Mortkowiczową wydawanie ilustrowanego dwutygodnika dla młodzieży pt. *Z bliska i z daleka*, z dodatkiem dla dzieci młodszych pt. *W słońcu*; wydawanie pisma przerwał w 1914 wybuch I wojny światowej. W tej sytuacji zainicjowała zorganizowanie Biura Porad dla Uchodźców Wojennych. Pod okupacją niemiecką założyła, wraz z działaczem ruchu robotniczego Tadeuszem Rechniewskim, zalegalizowany w listopadzie 1915 Uniwersytet Ludowy w Warszawie. W 1916-26 wraz z J. Mortkowiczową wydawała czasopismo dla dzieci i wychowawców *W słońcu*. Rozwijała ożywioną działalność publicystyczną, poruszając zwłaszcza sprawy przysięgłego szkolnictwa polskiego w *Nowej Gazecie* (1914-18), *Mysli Polskiej* (1915-16), *Głosie Nauczycielskim* (1918-19), *Robotniku* (1919-20). Po wojnie kontynuowała pracę społeczno-oświatową oraz pedagogiczną, prowadząc m.in. wykłady w szkole Związku Nauczycielstwa Polskiego Szkół Powszechnych i w Wyższym Studium Pedagogicznym Wolnej Wszechnicy Polskiej. Kontynuowała też działalność w zakresie opieki nad więźniami politycznymi. W 1920 w związku z wymianą jeńców między Polską a ZSRR została przedstawicielem Towarzystwa Rosyjskiego Czerwonego Krzyża, mającego za zadanie opiekę nad jeńcami sowiecki-

mi w Polsce, i jako funkcjonariusz tej organizacji zajmowała się do 1937 pomocą więźniom – obywatelom ZSRR. W tym zakresie współpracowała z kierownictwem Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (później KPP) oraz z Międzynarodową Organizacją Pomocy Rewolucjonistom. Rozwinęła też szeroką działalność w dziedzinie opieki nad więźniami politycznymi w Polsce, zwłaszcza komunistami oraz Ukraińcami i Białorusinami oskarżonymi o działalność antypaństwową. W 1926 ogłosiła list otwarty do Józefa Piłsudskiego i ministra sprawiedliwości Wacława Makowskiego, protestując przeciw prześladowaniom politycznym. W tymże roku została honorową przewodniczącą Centralnego Międzypartyjnego Sekretariatu do Walki o Amnestię. Jako publicystka współpracowała z *Ogniem* (1928-29), *Robotnikiem* (1930-38, z przerwami), *Naprzodem* (1937-38), *Epoką* (1938-39). W czasie II wojny światowej, podczas okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Brała udział w organizowaniu pomocy ofiarom wojny. W listopadzie 1939 wysłała do Józefa Stalina list protestujący przeciw aresztowaniom intelektualistów w zajętej przez ZSRR Lwowie. Organizowała pomoc dla Żydów, współpracując z Żydowskim Komitetem Narodowym. Zmarła 31 stycznia 1944 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Starożytna Grecja i jej urzędnicy, podług Guhla i Konera „Hellada i Roma” oraz P. Guiraud „Grecja”. Wwa: M. Arct 1904, 114 s.

Zawartość: I. Ustrój polityczny i społeczny: Sparta, Ateny; II. Niewolnicy i wyzwolenicy; III. Sądownictwo i prawo; IV. Uzbrojenie, skarb państwa; V. Żegluga, handel i przemysł; VI. Życie domowe Greków; VII. Stosunki rodzinne; VIII. Wierzenia religijne. – Życie pogrzebowe. – Świątynie. – Wyszczególnienie.

2. Niedola młodzieży w szkole galicyjskiej. (Kilka słów o szkole narodowej w Galicji). Kr.: Gebethner i Sp., *Naprzód* 1906, 58 s.

3. Żydzi w Polsce. Wwa: Księg. Nauk. 1906, 56 s.

4. Z dna nędzy. [Publicystyka]. *Prawda* 1909 nr 14-18. Wyd. osob. Wwa: Druk. K. Kowalewski 1909, 37 s.

5. Przewodnik po Powązkach. Druk fragm. *Z Bliska i z Daleka* 1913 nr 5 s. 85-90. Wyd. osob. wyd. 3 [!] Wwa: NK 1934, 70 s.

Publikacja związana z oprowadzaniem przez S.S. wycieczek po stolicy.

6. Reforma szkolna 1862 roku. (Organizacja szkolnictwa elementarnego). Wwa: Tow. Wydawn. 1915, 118 s. Wyd. 2 Wwa: J. Mortkowicz 1937.

7. Zapomniana karta z dziejów polskiego szkolnictwa. Odczyt wygłoszony w Towarzystwie Wza-

jemnej Pomocy Nauczycieli Szkół Elementarnych. Wwa: Księg. Tow. Wydawn. 1917, 15 s.

8. Mazury Pruskie. Wwa: Gebethner i Wolff 1920, 71 s.

Wyd. staraniem Tow. Kresów Pomorskich.

9. Z tajemnic Ciemnogrodu. Wwa: Książka.

[Cz. 1]. Walka o szkołę. 1924, 52 s.

Cz. 2. Działalność Ministerstwa WRIOP [Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego] w świetle własnych publikacji. 1928, 38 s.

10. Do bieguna północnego. (Z powodu wyprawy Amundsena). Wwa: Książka 1925, 30 s.

11. Podręcznik do nauki o Warszawie. Wwa: Spółka Akcyjna Pol. Składnicy Pomocy Szkolnych 1925, XVI, 204 s.

12. List otwarty. [Do J. Piłsudskiego i W. Makowskiego]. Kr.: Nakł. autorki 1926, 16 s.

Dot. więźniów politycznych; skonfiskowany.

13. Jan Henryk Pestalozzi. (Odczyt dla młodzieży). Wwa: *Robotnik* 1927, 15 s.

Dod. do *W. Słońcu* 1927 nr z III.

14. O więzieniach. Powst. 1926-1928.

Skonfiskowane. Inf.: N. Gąsiorowska: Życie i działalność Stefani Sempołowskiej. Wwa 1960 s. 66.

15. Wydawnictwo propagandowe a rzeczywistość życia. (Na marginesie książki p. ministra Cara). Wwa: Książka 1929, 27 s.

Dot. książki S. Gara: Dziesięciolecie więziennictwa polskiego. Wwa 1929.

16. Pomoc więzienna. I. My – opieka nad więźniami politycznymi. Wwa: Nakł. autorki 1931, 37 s.

17. Na ratunek. [Powieść]. Wwa: Rój 1934, 315 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Książka 1946, wyd. 2 [!] z przedm. N. Gąsiorowskiej tamże 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1949, tamże: wyd. 4 1951, wyd. 6 [!] 1951, wyd. 7 1951; wyd. 8 przejr. przez Cz. Centkiewiczą Wwa: Iskry 1953, tamże: wyd. 9 1955, wyd. 10 1961, wyd. 11 1966, wyd. 12 1969, wyd. 13 1981.

Dot. ekspedycji polarnej U. Nobilego.

Przełt. czes.: Krasin vyplul na pomoc. [Przełt.] J. Mazáková, Praha 1952.

18. Pisma. Kom. red.: Z. Dębicka, M. Falski, N. Gąsiorowska, Ż. Kormanowa, A. Steinsberg. Wwa: PIW 1960.

T. 1. Życie i działalność Stefani Sempołowskiej. Red.: N. Gąsiorowska, 291 s.

Zawiera artykuły i wspomnienia o S.S., zob. Opracowania.

T. 2. W więzieniach. Red.: A. Steinsberg, 386 s.

T. 3. Pisma pedagogiczne i oświatowe. Red.: M. Falski, 561 s. Wyd. 2 Wwa: PZWS 1962.

T. 4. Publicystyka społeczna. Red.: Ż. Kormanowa, 411 s.

Przekłady

1. A. de Lassus: Sztuka w Egipcie. Wwa: W. Okręt 1901, 76 s.

2. Z. Wierzbička: Nasze błędy. Powieść. Wwa: Wydawn. Własne Sekcji Równouprawnienia Kobiet w Petersburgu 1910, 96 s. Wyd. nast. tamże 1911.

Prace redakcyjne

1. Zbiór zadań arytmetycznych. Liczby całkowite. Oprac.: ... i M. Dzierżanowska. Wwa: G. Sennewald 1895, VIII, 113 s.

2. Zbiorek powiastek, opowiadań, wierszyków i ćwiczeń dla dzieci od lat 7 do 9. Ułożyły: ... i J. Unszticht-Bernsteinowa. Wwa: Gebethner i Wolff 1897, 205, IV s. Wyd. nast. pt.: Pierwszy zbiorek [...]. wyd. 2 przejr. i popraw. Wwa: M. Arct 1902, 144 s., tamże: wyd. 3 przejr. i popraw. cz. 1 1905, wyd. 5 cz. 1 1907, wyd. 6 popraw. 1915, wyd. 7 1917, wyd. 8 popraw. i uzup. 1919 [1920], wyd. 9 popraw. 1921, wyd. 10 popraw. [1922].

3. Drugi zbiorek powiastek, opowiadań, wierszyków i ćwiczeń dla dzieci od lat 8 do 10. Wwa: M. Arct 1902, 176 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 przejr. i popraw. 1906, wyd. 4 [l] 1912; wyd. pt.: Drugi zbiorek [...] od lat 9-11: wyd. 5 przejr. i popraw. 1917, wyd. 6 przejr. i popraw. 1919, wyd. 7 1922.

4. Dla przyszłości. Czytania dla młodzieży i dla dorosłych. Zebrały i ułożyły: ... i J. Unszticht-Bernsteinowa. Wwa: J. Mortkowicz 1907.

Cz. 1. My – ludzie i przyroda, 118 s.

Cz. 2. Religia w życiu ludzkości, 171 s.

Cz. 3. Człowiek i ludzie, 341 s. Wyd. nast. tamże 1922.

5. Po pracy. Czytania dla dorosłych. Zebrały i ułożyły: ... i J. Unszticht-Bernsteinowa. Wwa: J. Mortkowicz 1907, 94 s.

6. W pamiętnym roku wojny. Książka zbiorowa dla młodzieży. [Red.: ... i J. Mortkowiczowa]. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1916, 177 s.

7. W szkole i w domu. Czytanka. Ułożyły: J. Mortkowiczowa i ... Wwa: Tow. Wydawn.

Prospekt wydawniczy w t. 9; poszczególne tomiki zawierają w całości lub w fragm. prozę i utwory poetyckie.

[T.] 1. Wakacje. 1922, 23 s. Wyd. 2 tamże 1930.

[T.] 2. Bociany. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże [1930].

[T.] 3. Szkoła. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1931.

[T.] 4. J. Kasprovicz: Kiedyś... 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1931.

[T.] 5. H. Bobińska: O szarej godzinie. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1930.

[T.] 6. Lalki moich dzieci. 1922, 15 s.

[T.] 7. O staruszku, staruszce i złotej rybce. 1922, 12 s.

[T.] 8. A. Mickiewicz: Dziady. [Fragm. cz. III]. [1923], 22 s. Wyd. 2 tamże 1933.

[T.] 9. Rewolucja listopadowa. 1923, 20 s.

[T.] 10. S. Lagerlöf: Mała siostra miłosierdzia. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1930.

[T.] 11. M. Konopnicka: Jak to ze Inem było. 1923, 15 s.

[T.] 12. Boże Narodzenie. 1923, 15 s. Wyd. 2 tamże 1934.

[T.] 13. O. Wilde: Szczęśliwy książę. 1923, 15 s. Wyd. 2 tamże 1932.

[T.] 14. A. Dygasiński: Zając. 1923, 15 s. Wyd. 2 tamże 1932.

[T.] 15. M. Dąbrowska: Mikołaj Kopernik. 1923, 15 s.

[T.] 16. S. Rogoszówna: Jak sobie Jędrus „tutkę” znalazł. 1923, 15 s.

8. Warszawa wczoraj i dziś. Praca zbiorowa pod red. ... T. 1. Wwa: NK 1938, 287 s.

Tu też S.S. tom 2, częściowo złożony w Druk. Nar. w Krakowie uległ zniszczeniu w czasie wojny.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (J. Łuczyńska). – PSB (A. Pacholczykowa). – LP XX w. (K. Kuliczowska).

[Niedola młodzieży w szkole galicyjskiej:] K. Bujwidowa: Reforma szkolna w Galicji. *Krytyka* 1906 z. 7; B. Chlebowski. *Książka* 1906 nr 8. – B. Majer. *Izraelita* 1907 nr 2 [rec.: Żydzki w Polsce]. – [H. Życzynski] *H.Ż. Mies. Pedagog* 1924 nr 12 [rec.: Z tajemnic Ciemnogrodu]. – Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1935 t. 207 [rec.: Na ratunek]. – Michał Sz.: Książka o szkole i nauczycielstwie. *Czarno na Białem* 1938 nr 9 [rec.: Reforma szkolna 1862 roku]. – Z. Kormanowa; Panna Stefania. Wspomnienie o Stefani Sempolowskiej. *Łódź*: [b.w.] 1945, 12 s., przedw. w teście: Ludzie i życie. Wwa 1982. – [Na ratunek] W. Drapella: „W krainie zimnej śmierci”. *Rejsy* 1947 nr 14; B. Dudziński: Rzecz o ludzkim braterstwie. *Echo* 1947 nr 3. – J. Piotrowska: Życie i działalność S.S. *Nowa Szk.* 1951 nr 5. – M. Dąbrowska: S.S. (Szkic portretu). W teście: Myśli o sprawach i ludziach. Wwa 1956. – J. Rogowska-Doroszewska: Stefania Sempolowska. Wspomnienia. Wwa: PZWS 1959, 78 s. – [Pisma:] R. Juryś: Instytucja moralna: S. *Noue Książ.* 1960 nr 19 [rec. t. 2, 4]; K. Kuliczowska: Ta, która ośmieliła się być sobą. *Twórczość* 1960 nr 11 [rec. t. 1, 3]. – T. Terlecki: Panna Stefania. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 46. – Życie i działalność Stefani Sempolowskiej. (S. Sempolowska: Pisma [T. 1]. Red.: N. Gąsiorowska). Wwa: PIW 1960, 291 s. [Zawiera art.: N. Gąsiorowska: Życie i działalność S.S.; M. Dąbrowska: S.S. Szkic portretu; R. Lubodziecka: Tajna szkoła S.S. (1894-1903); K. Bujwidowa: Walka o szkołę polską. Reforma szkolna w Galicji; W. Weychert-Szymanowska: „W słońcu”, – oraz wspomnienia następujących osób: M. Bohusz, S. Brzeziński, C. Budzińska, Z. Debička, J. Doroszewska, H. Górska, K. Jasiński, K. Klimek, H. Lukrec, S. Michalski, J. Mortkowiczowa, K. Pieszkowa, N. Samotyhowa, A. Steinsberg, E. Szelburg-Zarembina, W. Wolski, G. Wójcik]. – B. Leśnodorski: S.S. „skrzydeł dwoje”. *Widnokręgi* 1961 nr 6. – H. Mortkowicz-Oleczakowa: Panna Stefania. Dzieje życia i pracy Stefani Sempolowskiej. Wwa: NK 1961, 302 s. – S. Michalski: Społeczna i pedagogiczna działalność Stefani Sempolowskiej na tle epoki. Wwa: KiW 1973, 325 s. – M. Falski: W 100-lecie urodzin S.S. *Stud. Pedagog.* 1974 t. 31. – M. Majewska: S.S. W: Sławne Polki. Wwa 1975. – D. Wawrzykowska-Wierciochowa: Stefania Sempolowska. Wwa: Iskry 1981, 155 s. – M. Balcerak: S.S. ordynikiem praw dziecka w Polsce międzywojennej. *Przyp. Dziec.* 1984 nr 9.

SERAFINOWICZ Leszek

zob. LECHON Jan

SERKOWSKA Maria
1901-1970

Tłumaczka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży oraz słuchowisk radiowych.

Urodzona 6 września 1901 w Warszawie; córka Kazimierza Wisłockiego, lekarza, i Wandy z Kurtzów. Uczęszczała do żeńskiego gimnazjum Jadwigi Kowalczykówny i Jadwigi Jawurkówny w Warszawie. Po zdaniu matury w 1920, studiowała polonistykę (do 1925, z roczną przerwą w 1921 na studia prawnicze) na Uniwersytecie Warszawskim; studiów nie ukończyła. W ramach wymiany studentów przebywała trzy miesiące we Francji i w Algierze. W czasie studiów zajmowała się też sztuką stosowaną i uczestniczyła w wystawie w warszawskiej Zachęcie. Jako członek ZHP prowadziła aktywną działalność oświatową. W 1929 wyszła za mąż za Bogdanę Serkowskiego, inżyniera architekta. W 1935 rozpoczęła twórczość literacką jako tłumaczka sztuk autorów francuskich dla warszawskich teatrów oraz autorka słuchowisk radiowych, głównie dla dzieci i młodzieży. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie i uczestniczyła w działalności konspiracyjnej. W 1944-45 była bibliotekarką w muzeum w Kozłowce (woj. lubelskie). Po powrocie do Warszawy w 1945 zajęła się pracą przekładową. Od tegoż roku współpracowała też z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk radiowych, adaptacji i montażu literackich. W 1948 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Rozwijając twórczość literacką, publikowała przekłady z literatury francuskiej, artykuły i recenzje literackie oraz teatralne w czasopiśmie *Nowiny Literackie* (1947; tu m.in. cykl artykułów o życiu literackim i kulturalnym Francji pt. „We Francji”), *Polska Zbrojna* (1947), *Przekrój* (1947), *Robotnik* (1947-48), *Scena i Widownia Warszawska* (1947-49), *Listy z Teatru* (1948), a w latach późniejszych w pismach dla młodzieży *Płomyk* (1952-55) i *Świat Młodych* (1955) oraz w *Teatrze* (1956) i *Zeszytach Teatralnych* (1958-59). Zmarła 5 września 1970 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Młoda Warszawa*. Sztuka w 3 aktach, 6 odśrodkach. [Współaut.:] B. Ostromecki. Praprem. Pozn., T. Młodego Widza 1951. Radio 1951. Wyd. Wwa: NK 1952, 112 s.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki w konkursie na utwór sceniczny dla T. Młodego Widza w 1951.

2. *Baśń o Langu i Szeui*. [Współaut.:] S. Linowska. [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. Radio 1956. Wyst. Wwa, T. Lud. 1958.

3. *Blżej gwiazd*. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 47 s.

Słuchowiska radiowe dla dzieci i młodzieży, m.in.: oryginalne: W teatrze Wojciecha Bogusławskiego. Radio 1950-1953 [?]. — Teatr Williama Szekspira. Radio 1967. — *Płonące serce*. Radio 1968, — adaptacje: T. Capote: *Miriam*. Radio 1967. — P. Bern: *Rycerze złotego runa*. Adapt. pt. *Milionerzy na trawie*. Radio 1968. — A. Maurois: *Podróż do zaczarowanego królestwa*. Radio 1968. — O. Wilde: *Szczęśliwy książę*. Radio 1968. — H. Górska: *Druga brama*. Adapt. pt. *Krysią i Adela*. Radio 1970. — K. Paustowski: *Opowieść północna*. Adapt. pt. *Trzy pokolenia*. Radio 1977.

Przekłady

1. J. Anouilh: *Był sobie więzień*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nowy 1935.

2. J. Deval: *Rodzina Massoubre*. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1936.

3. P. Morand: *Podróżnik i miłość*. Utwór dramatyczny. Radio 1937.

4. A. Birabeau: *Zbyt liczna rodzina*. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1938.

5. J. Giraudoux: *Apollo z Bellac*. Sztuka w 1 akcie. *Przekrój* 1947 nr 141/142 s. 9-11. TV 1958. Radio 1971. Por. poz. 13.

6. M. Maeterlinck: *Cud świętego Antoniego*. Komedia w 2 aktach. Wyst. Wwa, T. Dram. 1947.

7. J.J. Bernard: *Dom przy drodze*. Sztuka w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Dram. 1948.

8. A. Salacrou: *Archipelag Lenoir, czyli nie należy tykać rzeczy niewzruszalnych*. Komedia w 2 aktach. Wyst. Kr., Stary T. 1948. TV 1970.

9. W. Inber: *Opowiadania o dzieciach*. Przeł.: ... i M. Kowalewska. Wwa: KiW 1951, 57 s.

W przekł. M.S.: *Sławka*; *Mój przyjaciel Dawid*; *Łódź podwodna wypływa na powierzchnię*; *Bezsensowność*; „*Mysliwiec*”; *Wielkie sprzątanie*.

10. P. Gamarra: *Zaczarowane wyrazy*. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1954, [20] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1961, wyd. 4 1966.

11. J. Anouilh: *Zaproszenie do zamku*. Sztuka w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1956.

12. J. Cocteau: *Maszyna do pisania*. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1957.

13. J. Giraudoux: *Apollo z Bellac*. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: H. Rostworowski i ... TV 1961. Por. poz. 5.

Nadto wg inf. tłumaczki przekł. utworów dramatycznych powst. przed 1957: J. Anouilh: *Dzika dziewczyna*; J. Cocteau: *Głos człowieka*; J. Cocteau: *Uwielbiane potwory*; G. Flaubert: *Madame*

Bovary. Adapt. sceniczna: G. Bata; P. Gamarra: Tu się kupuje szczęście; P. Geryaldy: Duo, — oraz przekł. utworów dramatycznych, które w 1957 były na etapie prób w teatrach Krakowa i Poznania: J. Anouilh: Bal złodziejasków; A. Salacrou: Nieznajoma z Arras.

OPRACOWANIA

Ank. 1957. — SWPP 1. — PSB (R. Skręt). — RL 1970 (J. Chudek). — K. Kuliczowska, I. Słońska: Mały słownik literatury dla dzieci i młodzieży. Wwa 1964.

B.D.

SEYMOUR-TUŁASIEWICZ Lillian ur. 1912

Pseud.: Bill Setwell; Brown Sauce.
Powieściopisarka.

Urodzona 13 września 1912 we wsi Kasina Wielka (pow. limanowski) w rodzinie małorolnych chłopów; córka Józefa Kicmala i Katarzyny Świerk. We wczesnym dzieciństwie została oddana na wychowanie rodzinie codzoiemców, z którymi początkowo mieszkała w Anglii, a następnie w Chicago w Stanach Zjednoczonych. Tam uczęszczała kolejno do John Spry School, Hammond Public School, Harrison High School oraz Austin High School; w 1928 zdała maturę. Debiutowała w 1926 wierszami opublikowanymi na łamach szkolnych pismek *Hammond News* i *The Austin Time*. Dzięki uzyskanemu stypendium podjęła studia z dziedziny prawa, filozofii i anglistyki na Northwestern University w stanie Illinois, które ukończyła w 1933, uzyskując doktorat. W 1930 opublikowała pierwszą powieść w języku angielskim. W tymże roku wyszła za mąż za Roberta Seymoura, który wkrótce potem zginął w wypadku. W 1934 za nowelę (włączoną później to tomu „The outing”) otrzymała City of Chicago Literary Award. W 1935 studiowała dziennikarstwo w Kings College w Londynie. W 1936 wyszła za mąż za Tadeusza Tułasiewicza, attaché prasowego przy Konsulacie Generalnym RP w Królewcu w Prusach Wschodnich, gdzie też zamieszkała (rozwód 1983). W 1936-39 pisywała (pod pseud.: Bill Setwell, Brown Sauce) korespondencje z Berlina dla *New York Morning World*. W sierpniu 1939 przyjechała do Polski. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Krakowie, ukrywając się pod zmienionym nazwiskiem. Po zakończeniu wojny pracowała w charakterze redaktora serwisu zagranicznego w agencji informacyjnej Polpress. Była członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1946 opublikowała pierwszą powieść w języku polskim pt. „Dag, córka Kasi”. W 1946-47 pracowała jako tłumaczka w ambasadzie Stanów Zjednoczonych w Warszawie. Jesienią 1947 przeniosła się do Wrocławia, gdzie jej mąż pracował jako dziennikarz *Słowa Polskiego*. Rozwijając twórczość literacką, publikowała fragmenty prozy i artykuły

literackie m.in. w *Zwierciadle* (1949-50, 1956), *Słowie Polskim* (1951), *Nowych Sygnałach* (1956-57), *Odrze* (1959-60), *Panoramie* (1959-60). W 1961 otrzymała nagrodę literacką MRN we Wrocławiu. W latach siedemdziesiątych ogłaszała prozę i przekłady z literatury amerykańskiej w *Poglądach* (1972), *Gazecie Robotniczej* (1973), *Wiadomościach* (Wrocław, 1978, 1980) i *Kulturze Dolnośląskiej* (1979-81). Odznaczona m.in. odznaką „Budowniczy Wrocławia” (1962), Złotym Krzyżem Zasługi (1972), Krzyżem Kawalerskim (1976) i Krzyżem Oficerskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Loves of youth. [Powieść]. Chicago: Larry Allan Dulles 1930. [Inf. autorki].
2. Soda fountain girl. [Powieść]. [T. 1-2]. Chicago: Larry Allan Dulles 1935. [Inf. autorki].
3. The outing. [Opowiadania]. Chicago: Larry Allan Dulles 1937. [Inf. autorki].
4. Dag, córka Kasi. [Powieść]. Kr.: S. Kamiński 1946, 465 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [!] Wwa: LSW 1959 [właśc. 1958], tamże: wyd. 3 1961, wyd. 2 [właśc. 4] 1966, wyd. 5 1968, wyd. 6 1971, wyd. 7 1973; wyd. 9 [!] Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1987. Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 6.
5. Dzielnica Wielkich Kufrow. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 290 s.
6. Ostatnie lato. [Powieść]. Wwa: Iskry 1958, 335 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: LSW 1961, tamże: wyd. 3 1968, wyd. 4 1971, wyd. 5 1974; wyd. 6 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1988. Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 4.
7. Trzy miłości. [Powieść]. Wwa: LSW 1960, 263 s.
8. Kochanek z Nigerii. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1965, 232 s.
9. Konstancja. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1973, 191 s.
10. Miłość ma barwę popiołu. [Powieść]. Wwa: LSW 1981, 208 s.
11. Parada aniołów; Notatnik szpitalny. [Powieści]. Wr.: Ossol. 1985, 319 s.
12. Paszport do nieba. [Powieść]. Wr.: Arboretum 1994, 256 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1988, 1999. — L. Seymour-Tułasiewicz: Jak powstają moje książki? *Kult. Dolnośl.* 1980 nr 4. — Wywiad: Rozmowa z L.S.-T., znaną powieściopisarką wrocławską. Rozm. B. Leżachowski. *Wroc. Tyg. Katolików* 1958 nr 25.

[Dag, córka Kasi.] Z. Starowiejska-Morstinowa: Dwie powieści. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 39 [dot. też: W. Rymkiewicz: Ludzie bez jutra]; S. Baliński: Księga z San Michele. *Dz. Pol.*

i *Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 116. — [Ostatnie lato:] A. Bielecki: Prowincja i literatura. *Spr. i Ludzie* 1958 nr 22; J. Gawalkiewicz. *Odra* 1958 nr 17. — B. Owczarek: O książkach L.S.-T. *Odra* 1959 nr 24. — [Trzy miłości:] T. Lisicka] T.L.: Miłość, miłość i jeszcze miłość. *Życie Lit.* 1960 nr 37; K. Meloch: Agata Dylska pisze powieść ... *Współczesność* 1960 nr 14. — J. Siewierski: Romans w listach. *Nowe Książ.* 1965 nr 21. Irec.: Kochanek z Nigerii.

B.D.

SIDORSKI Dionizy ur. 1936

Pseud.: D.S.; (D.S.); (dis); (DS); Jan Z. Duda; Janusz Sikorski; Janusz Sokolowski; Maciej Czamecki.
Prozaik, reportażysta, publicysta.

Urodzony 10 lipca 1936 w Warszawie; syn Franciszka Sidorskiego, rzemieślnika, i Zofii z domu Szmidt. Po śmierci ojca (1936) mieszkał w Sochaczewie. W okresie ciężkiej choroby matki umieszczono go w 1939 w sierocińcu w Sochaczewie. Podczas okupacji niemieckiej został w 1940 wraz z sierocińcem eksmitowany przez Niemców do Szymanowa. Po zakończeniu wojny i po likwidacji sierocińca w 1946, powrócił pod opiekę matki, z którą nadal mieszkał w Szymanowie i tu ukończył szkołę podstawową. W 1949 rozpoczął naukę w Liceum im. A. Mickiewicza w Warszawie. Od 1950 mieszkał w Karpaczu, gdzie ukończył szkołę średnią. W 1950-56 był członkiem ZMP. W 1953-58 studiował historię na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1954-55, uzyskawszy urlop dziekański, pracował jako doker w Gdyni, a następnie w pegeerach na Żuławach oraz w banku w Jeleniej Górze. Debiutował w 1958 opowiadaniem pt. „Wanda”, drukowanym w tygodniku *Odra* (nr 17); z tym tygodnikiem (od 1961 miesięcznikiem) współpracował jako dziennikarz do 1963 (od 1961 członek redakcji). W 1959 ożenił się z Elżbietą Drzewińską, prozaikiem i publicystką (zmarła 1968). W 1963-66 pracował w dwutygodniku Centralnej Rady Związków Zawodowych *Rada Robotnicza* jako kierownik działu redakcji na Ziemi Zachodniej. W 1963 został członkiem ZLP, a w 1964 PZPR. W 1966-74 pracował w redakcji literackiej rozgłośni wrocławskiej Polskiego Radia, pełniąc kolejno funkcję starszego redaktora i kierownika redakcji (1970-74). W 1970 ożenił się z Marią Jadach, nauczycielką (rozwidzeni). W 1974 przeniósł się do Białegostoku, gdzie do 1977 był zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Kontrasty*; ogłosił tu m.in. w 1976 cykl felietonów pt. „Obrazki i obrazy”. W 1979-80 pełnił funkcję redaktora naczelnego tego pisma. W 1982 i ponownie w 1986 otrzymał nagrodę Wojewody Białostockiego. W 1982-84 był współpracownikiem i członkiem kolegium tygodnika *Przegląd Tygodniowy*; tu w 1982-83 ogłosił cykl felietonów pt. „Bigos polski” i „Na zasiadce” (podp. Jan Z. Duda). W 1984 ożenił się z Damią Dugarową, etnogra-

fem. W 1985 został redaktorem naczelnym *Gazety Współczesnej*. W 1993 został redaktorem naczelnym miesięcznika *Nowe Kontrasty*. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1968), Złotym Krzyżem Zasługi (1976) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978). Mieszka w Białymstoku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szałas z tarniny. Opowiadania. Pozn.: WP 1963, 143 s.

Zawartość: Kukułka; Helm; Przez las; Buty z cholewami; Koty; Gong na zbiórce; Szałas z tarniny; Odwiedziny; Marycha; Dziewczyna w zielonym płaszczu; Przed świtem; Sól; Na stoku; Jelen; Trawa; Strzał.

2. Trzech wspaniałych i jeden zmęczony. [Reportaż z Dolnego Śląska]. Kat.: Śląsk 1964, 206 s.

3. Ziemia Obiecana. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1965, 277 s.

Przełt. ros.: Zemlja obetovannaja. [Przeł.] V. Masterenko. *Sibirskie Ognie*, Nowosybirsk 1967 nr 8-10.

Adapt. radiowa: Adapt.: J. Skotnicka. Radio 1985.

4. Niech spłonie las. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1967, 177 s.

5. Tak długo tu szedłem. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1972, 186 s. Wyd. 2 Białystok: KAW 1990.

6. Zielony ocean. [Reportaż z Syberii]. Wr.: Ossol. 1973, 218 s.

7. Piramida, czyli coś mnie gryzie. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1974, 198 s.

8. Szalony jasnowidz, czyli Rzecz o Maurycym Mochnackim. Kat.: Śląsk 1977, 419 s. Wyd. 2 tamże 1985.

9. Żywoty bagienne. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1980, 218 s.

10. Niepokonani? Portrety ludzi z ziem zachodnich i wschodnich. Wr.: Ossol. 1981, 191 s.

Zawartość: Piechotą przez historię; Przeszłość tak mało się liczy; Stwierdzam jego autentyczność; Nadszedł właśnie jego czas; Mówi cicho, niemal szeptem; W Nowym Jorku go nie znają; O świecie i o zmierzchu; Poezja życie odmieniła [dot. poetki ludowej M. Burzyńskiej]; Horoskop za 75 groszy; Niepokonany.

11. Nie znam takiego monarchy. [Szkic historyczny o J. Kilińskim]. Kat.: Śląsk 1982, 188 s.

12. Może przebaczą nam duchy. (Historia miłości Artura Grotgera i Wandy Monné). Olsztyn: Pojezierze 1983, 249 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1988; wyd. 3 Białystok: Łuk 1997.

13. Zabiorę cię ze sobą. [Powieść]. Łódź: KAW 1985, 187 s.

14. „Panie kochanku”. [Szkic o K. Radziwiłł]. Kat.: Śląsk 1987, 270 s.

15. Wszystko nie tak. [Powieść]. Łódź: WŁ 1989, 133 s.

Przekład

1. J. Borev: Prywatne życie Stalina. Przetł.: Daria i D. Sidorscy. Wwa: Rój 1989, 183 s.

Prace redakcyjne

1. Ziemia na nowo rozbudzona. Zbiór reportaży o ziemi dzierzoniowskiej. Wr.: WAG 1972, 240 s.

2. Wiedzą sąsiedzi ... Antologia radiowej prozy. Wybór i oprac. ... Pośl.: T. Banaś. Wr.: Ossol. 1974, 432 s.

3. M. Burzyńska: Szara przędza. Wspomnienia. Wstęp [i oprac.] ... Olsztyn: Pojezierze 1977, 121 s.

4. Odejdźcie od nas wszystkie strachy. Wybór i oprac.: K. Krzyżagórski, ... Olsztyn: Pojezierze 1978, 432 s.

Zbiór reportaży o Białostocczyźnie.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (M. Brykańska). — PP (E. Głębińska).
[Sztaś z tarniny:] J. Chociłowski. *Nowe Książ.* 1963 nr 20.
J. Łukasiewicz. W „Sztaś z tarniny”. *Odra* 1963 nr 6.
— [Ziemia Obiecana:] M. Orski. *Obiecana. Odra* 1966 nr 3.
J. Termer. Wszystko, czyli nic. *Nowe Książ.* 1966 nr 9.
— M. Orski. Studium stabilizacji. *Odra* 1968 nr 5 [rec.: Niech sponie las]. — [Tak długo tu szedłem:] M. Ruszczyk. Wyznania bezimiennego Polaka. *Nowe Książ.* 1972 nr 23, K. Nowicki: Kategorie literatury. *Odra* 1973 nr 2. — [Piramida, czyli coś mnie gryzie:] L. Herbst. *Nadodrże* 1974 nr 24; A.Z. Makowiecki: Piramida, czyli o związku literatury z życiem. *Kontrasty* 1975 nr 1. — [Szalony jasnowidz, czyli Rzecz o Maurycjusz Mochnickim:] W. Maciąg. Ideolog — człowiek szalony. *Życie Lit.* 1978 nr 20; K. Pysiak: „Nasze życie jest poezją.” *Nowe Książ.* 1978 nr 19. — T. Wach: 23 razy o Białostocczyźnie. *Nowe Książ.* 1979 nr 12 [rec. oprac.: Odejdźcie od nas wszystkie strachy]. — E. Hanas. *Nowe Książ.* 1981 nr 16 [rec.: Żywoty biagienny]. — M.A. Kowalski: Z reporterskiego lamusa. *Nowe Książ.* 1981 nr 14 [rec.: Niepokonani?]. — M. Softysik: Grotger z pierniczka. *Nowe Książ.* 1984 nr 4 [rec.: Może przebaczą nam duchy]. — S. Stanuch: Obcy we własnym domu. *Kontrasty*, Białystok 1990 nr 4 [rec.: Wszystko nie tak].

J.Z.

SIECIECHOWICZOWA Lucyna
1909-1986

Autorka powieści historycznych dla młodzieży i dzieci.

Urodzona 16 czerwca 1909 w miejscowości Morasko pod Poznaniem; córka Leona Stysiaka, urzędnika pocztowego, i Wandy z Drachowskich. Uczęszczała do Państwowego Gimnazjum im. Dąbrówki w Poznaniu; w 1929 zdała maturę. Następnie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim; w 1934 uzyskała magisterium. W tymże roku wyszła za mąż za Stanisława Sieciechowicza, ekonomistę. W następnych latach pracowała jako nauczycielka w prywatnym Wielkopolskim Gimnazjum i Liceum dra Brunona Czajkowskiego w Poznaniu. W 1936-37 była redaktorką dwutygodnika *Kobieta Polska*, wydawanego w Poznaniu. W czasie okupacji niemieckiej przeżywała początkowo

w Kraśniku Lubelskim i Natęczowie, a następnie w 1943 wyjechała do Brwinowa pod Warszawą. W grudniu 1944 przeniosła się na stałe do Zakopanego. Debiutowała w 1946 nowelą pt. „Za zakrętem”, opublikowaną na łamach tygodnika *Chłopi* (nr 30). W tym okresie współpracowała z Instytutem Sztuki Ludowej w Zakopanem. Od 1948 kontynuowała pracę nauczycielską najpierw w szkole podstawowej, a następnie w Liceum Handlowym i Technikum Handlowo-Gastronomicznym. Jednocześnie artykuły, recenzje i opowiadania drukowała na łamach *Głosu Nauczycielskiego* (1950-55) i *Rzemieślnika* (1950-55). Od 1951 kierowała zespołem przedmiotowym nauczycieli języka polskiego szkół zawodowych w Zakopanem. W 1955 przerwała pracę z powodów zdrowotnych i zajęła się wyłącznie pracą literacką jako autorka powieści historycznych i słuchówek dla młodzieży. W 1958 została członkiem ZLP. Wyróżniona m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975). Zmarła 26 października 1986 w Zakopanem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tęcza nad Wagiem. [Powieść]. Pozn.: Wydawn. Zach. 1947, 136 s.
 2. Córka zastępu Jaskółek. Powieść harcerska. Pozn.: Wydawn. Zach. 1948, 163 s.
 3. Miasto na złotym szlaku. Powieść historyczna w XVI w. Wwa: NK 1954, 410 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1966.
 4. Hultajskie ścieżki. [Powieść historyczna]. Wwa: NK 1957, 462 s.
 5. Moralista i waganica. [Powieść historyczna]. Wwa: NK 1958, 427 s.
 6. Za Krakowską Bramą. [Powieść historyczna]. Wwa: NK 1960, 369 s.
 7. Toruńska królewna. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1962, [24] k.
 8. Płatnerczyk ze Złotej Pragi. [Powieść historyczna]. Wwa: NK 1963, 267 s.
 9. Waclaw z Potoka Potocki. [Powieść biograficzna]. Wwa: PIW 1965, 391 s.
 10. Rozbójnik pana Potockiego. [Powieść historyczna]. Wwa: NK 1966, 299 s. Wyd. 2 tamże 1978.
 11. Skarb Azinapa. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 319 s.
 12. Życie codzienne w renesansowym Poznaniu. (1518-1619). [Studium]. Wwa: PIW 1974, 262 s.
- Słuchowiska radiowe dla dzieci i młodzieży, m.in.: Gospoda pod Trzema Kotwicami. Radio 1968. — Skrzynia Mikołaja Stokłosa. Radio 1968. — Recepta doktora Strusia. Radio 1969. — Spotkanie na grobli. Radio 1969.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974. — SWPP 2 (E. Głębińska). — PP (E. Głębińska). — PSB (A.W. Jarosz). — NSLD (G. Skotnicka).

[Miasto na złotym szlaku:] E. Paukszta: Książka ambitna. *Expr. Pozn.* 1955 nr 308; C. Skołodą: W renesansowym Poznaniu. *Expr. Pozn.* 1955 nr 240; A. Czarnecka: Miasto na złotym szlaku. *Głos Naucz.* 1956 nr 41. — K. Kuliczowska: Wielmoże czy hultaje. Powieść z wieku XVI — dla młodzieży. *Nowe Książ.* 1957 nr 4 [rec.: Hultajskie ścieżki]. — [Moralista i waganci:] [K. Kuliczowska] Kr.K. *Nowe Książ.* 1958 nr 18; A. Dacht: Klonowicz i waganci. *Odra* 1959 nr 7. — A. Jelicz: Życie codzienne w siedemnastowiecznym mieście. *Nowe Książ.* 1960 nr 17 [rec.: Za Krakowską Bramą]. — [Wacław z Potoka Potocki:] L. Kukulski: Żywot człowieka poczciwego. *Nowe Książ.* 1965 nr 24; T.J. Żółciński: Biografia o Wacławie Potockim. *Kultura* 1965 nr 38; Z. Starowieyska-Morstinowa: Notatnik recenzenta. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 1; A.A. Witusik, E. Rzewuska: Curriculum vitae podgórskiego poety. *Kwart. Rzesz.* 1966 nr 3. — A. Jelicz: Beletrystyka i nie-beletrystyka. *Nowe Książ.* 1967 nr 7 [rec.: Rozbójnik Pana Potockiego]. — D. Walczak: W kalejdoskopie historii. *Nowe Książ.* 1972 nr 16 [rec.: Skarb Azinapa]. — K. Surowiec: Powieści historyczne L.S. dla dzieci i młodzieży. *Rocz. Nauk-Dydak. Wyż. Szk. Pedag. w Rzesz.* 1976 nr 30.

B.M.

SIEDLECKA Joanna
ur. 1949

Prozaiak, autorka reportaży.

Urodzona 24 lutego 1949 w Białymstoku; córka Kazimierza Siedleckiego, handlowca, i Heleny z domu Drygieniec. Uczęszczała do II Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku; w 1967 zdała maturę. Następnie studiowała pedagogikę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1972 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1971 reportażem pt. „Delikatna sprawa”, opublikowanym na łamach tygodnika studenckiego *Ita* (nr 50). W 1972 roku wyszła za mąż za Bogusława Hebę, ekonomistę. Od tegoż roku kontynuowała studia na Wydziale Dziennikarstwa UW. W 1975-79 pracowała w *Ita* jako reporterka. Otrzymała trzykrotnie nagrody SDP: im. K. Pruszyńskiego przyznawaną przez Klub Reportażu (1976), Klubu Publicystów Oświatowo-Wychowawczych (1978) i Klubu Publicystyki Polityczno-Społecznej (1980). W 1977-90 była członkiem SDP. Od 1980 do 13 grudnia 1981 pracowała jako reporterka w tygodniku *Kultura*. W tym okresie reportaże drukowała także w czasopiśmie *Kontrasty*. Następnie zajęła się wyłącznie pracą literacką w zakresie reportaży społecznego, a od połowy lat osiemdziesiątych głównie reportaży biograficznego. W 1988 przebywała na stypendium im. S. Lama w Paryżu. W 1990 została członkiem SPP; w 1996-99 wchodziła w skład Zarządu Głównego Stowarzyszenia. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stypa. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1981, 172 s.

2. Parszywa sytuacja. [Reportaż]. Wwa: KAW 1984, 152 s.

3. Poprawiny. [Reportaż]. Wwa: KAW 1984, 177 s.

4. Jaworowe dzieci. [Reportaż]. Wwa: NOWA* 1988, 106 s. *Arch. Solid.*, 29. Wyd. nast. Pozn.: Kantor Wydawn. SAAW 1990.

Dot. losu dzieci i ich rodzin w okresie stanu wojennego w Polsce w 1981.

5. Jaśnie panicz. Kr.: WL 1987, 347 s. Wyd. nast.: wyd. 2 poszerz. Gdańsk: KAW 1992, 409 s.; wyd. poszerz. i uzup. Wwa: Alfa-Wero 1997, 333 s. Reportaż biogr. dot. W. Gombrowicza.

6. Mahatma Witkac. Wwa: Słowo 1992, 346 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. Wwa: Alfa-Wero 1998, 233 s.

Reportaż biogr. dot. S.I. Witkiewicza.

7. Czarny ptasiór. Gdańsk: Marabut; Wwa: Cis 1994, 154 s. Wyd. nast. poszerz. Wwa: ABC 1998, 173 s.

Reportaż biogr. dot. J. Kosińskiego.

8. Wypominki. [Wspomnienia]. Wwa: ABC 1996, 279 s.

15 reportaży biogr., m.in. dot. pisarzy: W. Broniewskiego, M. Hemara, I. Irejdyńskiego, K. Jeleńskiego, S. Kisielewskiego, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, K. Pruszyńskiego, B. Schulza, L. Tyrmanda, S.I. Witkiewicza.

9. Wypominków ciąg dalszy. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1999, 284 s.

17 reportaży biogr. dot. pisarzy: A. Brychta, S. Cata-Mackiewicz, T. Dołęgi-Mostowicza, S. Grochowiaka, M. Hillar, K. Ilakowiczówny, J. Iwaszkiewicza, Z. Kossak, J. Krzysztonia, J. Lechonia, K. Makuszyńskiego, K. Metraka, B. Sadowskiej, M. Słomczyńskiego, S. Tuwimowej, L. Tyrmanda, M. Wańkowicza.

Nagroda literacka im. L. Proroka w 2000.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999. — Wywiady: O tropieniu pamięci rozmowa z J.S. Rozm. I. Śliwonik. *Nowy Świat* 1992 nr 215; Widziane z Dąbrowy. Rozm. I. Janowska-Woźniak. *Nowe Książ.* 1994 nr 6 [dot.: Czarny ptasiór]; Pisarskie powidoki. Rozm. K. Mastoń. *Rzeczpospolita* 1997 nr 15; Demaskatorka. Rozm. B. Gadomski. *Agora* 1998 nr 11; Pamięć jest formą miłości. Rozm. K. Sobolewski. *Prz. Tyg.* 2000 nr 4.

LP XX w. (red.).

Z. Bauer: Różne strony tego samego. *Nowe Książ.* 1986 nr 2 [rec.: Parszywa sytuacja]. — [Jaśnie panicz:] A. Biernacki: Jaśnie Panicz z Małoszyc. *Twórczość* 1987 nr 12; M. Jodłowski: Gombrowicz w oczach krewnych i znajomych. *Opole* 1987 nr 11; T. Umer: Jaśnie Panicz Witek. *Tyg. Pol.* 1987 nr 37; M. Bojarska: Ecce Wicio. *Nowe Książ.* 1988 nr 17/18; M. Karpiński: Dla Jaśniejszych. *Zesz. Lit.*, Paryż 1988 nr 27; J. Katz-Hewetson: Wprzeżądź Gombrowicza. *Puls* 1988 nr 40; W. Kiedacz: Dookoła Gombrowicza. *Życie Lit.* 1988 nr 6; J. Kott: Jaśniepanicz z Małoszyc i nauczyciel z Drohobycza. *Zesz. Lit.*, Paryż 1988 nr 21; A. Nasilowski: Coś ty uczynił ludziom Gombrowiczu? *Res Publica* 1988 nr 1; J. Palusiński: Rodowód pisarza. *Kult. Niezależna** 1988 nr 43; M. Ratajczak: Mierność Gombrowicza. *Odra* 1988 nr 10; P. Szewc: Gombrowicz we wspomnieniach. *Za i Przeciw* 1988 nr 8; D. Ulicka: Materia i pamięć. *Mies. Lit.* 1988 nr 9. — R. Ciemiński: S. modliszka krajowego reportażu. *Nowe Książ.* 1991 nr 11/12 [rec.: Jaworowe dzieci]. — [Mahatma Witkac:] R. Ciemiński: Pamięć

i Witkacy. *Nowe Książ*. 1992 nr 11; R. Kapuściński: Ostatni portret. *Życie Warsz.* 1992 nr 141; M. Piasecki: Jeszcze raz o Witkacym. *Puls* 1992 nr 59; J. Termer: Witkacy we wspomnieniach (kobiet). Portret pelen życia. *Nowa Europa* 1992 nr 108; M. Ratajczak: Kotwice mienionych światów. *Odra* 1993 nr 43; M. Wyka: Notatki. *Zesz. Lit.*, Paryż 1993 nr 41. — [Czarny ptasior:] M. Adamczyk-Garbowska: Pokrętna prawda. *Znak* 1994 nr 11; A. Boniecki: O dobrych chłopach i niewdzięcznych Żydach. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 32; H. Dasko: Trucizna. *Życie Warsz.* 1994 nr 63. — M. Jentys: Mahatma, cesarzowa i „biedny, mały meteor”. *Twórczość* 1994 nr 5 [rec.: Mahatma Witka]. — [Czarny ptasior:] J. Leociak: „Czarnego ptasióra” część bolesna. *Nowe Książ*. 1994 nr 6; J. Majcherek: Bagnó. *Res Publica* 1994 nr 5; E. Morawiec: O sprawliwej nienawiści i malowanych ptakach. *Arka* 1994 nr 50; J. Pilch: Pizze, nie podkreśla. *Gaz. Wyborcza* 1994 nr 88; M. Piasecki: Ptak przemalowany. *Polityka* 1994 nr 16; J.P. Sloan: Kosciński's war. *The New Yorker*, Nowy Jork 1994 nr 10; P. Szewc: Co naznaczyło Jerzego Koscińskiego. *Dekada Lit.* 1994 nr 10; K.T. Toeplitz: Autor musi być mądrzejszy. *Wiad. Kult.* 1994 nr 2; M. Kosewska: Wielcy pisarze i wielki oszust. *Gaz. Pol.* 1995 nr 48; T. Bochwiec: Kto przeprosi S. Czas *Krak.* 1996 nr 50. — K. Masłoń: Pasjonujące „Wypominki” J.S. Jak było naprawdę. *Rzeczpospolita* 1996 nr 303. — A. Dębowski: „Mahatma Witka” — książka szczególna. *Gaz. Kult.* 1997 nr 1. — [Wypominki:] E. Morawiec: Album rodzinny. *Nowe Książ*. 1997 nr 3; E. Sarmacka-Mahoney: Literatura oczami reporterki. *Fol. Kalifornijska* 1998 nr 5. — K. Masłoń: Czyściec pamięci. *Rzeczpospolita* 2000 nr 12 [rec.: Wypominków ciąg dalszy].

B.M.

SIEDLECKI Adam

zob. GRZYMAŁA-SIEDLECKI Adam

**SIEDLECKI Franciszek
1906-1942**

Krypt.: F.S.
Krytyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 6 czerwca 1906 w Kamieńcu Podolskim; syn Edwarda Siedleckiego, sędziego, i Marii z Kosteckich. Po rewolucji 1917 przyjechał z rodzicami do Polski. Mieszkał kolejno w Rajgrodzie, Ostrołęce, Kuczborgu, Górninie. Początkowo uczył się w domu, a od IV klasy w gimnazjum w Mławie, gdzie założył i redagował szkolne piśmko literackie. Po zdaniu w 1929 matury, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie studiów prowadził ożywioną działalność naukową, organizacyjną i wydawniczą w Kole Polonistów, kierował sekcją teorii literatury, zainicjował, a następnie był redaktorem naczelnym wydawanego przez Koło w 1934-39 *Archiwum Tłumaczeń z Zakresu Teorii Literatury i Metodologii Badań Literackich*. W 1933 opublikował pierwsze studium z zakresu wersyfikacji pt. „Polska nauka o wierszu” na łamach *Wiadomościach Literackich* (nr 37). W 1935 uzyskał magisterium. W 1936 ukończył kurs bibliotekarski, zorganizowany przez Bibliotekę Narodową w Warszawie. Prace z zakresu wersologii, teorii przekładu poetyckiego, literatury rosyjskiej i radzieckiej, literatury dziecięcej i filmu ogłaszał nadal w *Wiadomościach Literackich* (do

1938), a także w *Skamandrze* (1935-36, 1938-39), *Lewarze* (w 1935-36 członek redakcji), *Przeglądzie Współczesnym* (1935-36), *Sygnalach* (1937-38) i *Życiu Literackim* (1937-38). Od listopada 1937 do czerwca 1938, korzystając ze stypendium Funduszu Kultury Narodowej, przebywał w Paryżu. Po powrocie pracował w dziale starych druków Biblioteki Narodowej. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie, pracując początkowo w biurze epidemiologicznym żydowskiego szpitala na Czystem, a następnie jako sprzedawca. Kontynuował prace naukowe, a także literackie. Zmarł na gruźlicę 10 lutego 1942 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Studia z metryki polskiej. Cz. 1-2. Wil.: Z zaśluku Funduszu Kultury Nar.; Skł. gł. Dom Książki Pol., Wwa 1937, XVI, 224 + XVI, 224 s. Wyd. fototof. Würzburg: *Analecta Slavica*, 18-19. Przedr. zob. poz. 2.

Cz. 1. Metr sylabiczny a inne polskie systemy metryczne.
Cz. 2. Problem transakcentacji metrycznej w wierszu polskim.

2. Pisma. Zebrali i oprac.: M.R. Mayenowa i S. Żółkiewski. Wwa: PIW 1989, 707 s.

Zawartość: I: [List polskiego badacza]; Sprawy wersyfikacji polskiej; Roman Jakobsen i nowa lingwistyka; Sp. Mieczysław Hartleb; Poetyka Tomaszewskiego; Marta nauka; Poezja i metryka; Biorę na siebie winę; Rytm i metr; Od dwóch do pięciu lat. — II: Polska nauka o wierszu; O rytmie i metrze; O swobodę wiersza polskiego; Z dziejów naszego wiersza; Jeszcze o sprawach wiersza polskiego; Studia Kazimierza Wóycickiego nad wierszem a nowe prądy badawcze; „Likwiduje Peipera”. Z zagadnień formy wierszowej; Nowa książka o wierszu; Trzy dziedziny badań nad wierszem; O nowych badaniach nad budową wiersza. — III: Studia z metryki polskiej [poz. 1]. — IV: Wielka literatura dla małych; Głos spod przegierza; Echa konkursu na dokończenie sonetu. — V: Na marginesie „stylistyki” [B.] Tomaszewskiego; Przekłady z pozycji rosyjskiej; Tuwim a dziedzictwo Puszkina; Lermontow po polsku; Lermontow trzykroć przełożony; Z „roku Puszkiniowskiego”.

Nadto utwory literackie znane we fragmentach: [powieść biogr. o A. Błoku, niedokończona]. *Druk fragm. Dziewięćset piąty; Obrachunki. Skamander* 1937 z. 78/80 s. 6-11; z. 87/89 s. 245-249, — Dwa fragmenty; List; Droga dalej. *Sygnaly* 1937 nr 27; 1938 nr 40, 43. — Muzykantów było sześciu. *Balada o liskach*. [Poemat dla dzieci]. Powst. 1941. *Druk fragm. pt. Złota jesień. Zesz. Wroc.* 1950 nr 1/2 s. 76-77.

Przekłady

1. W. Żirmunski: Wstęp do poetyki. Przedm.: J. Ujejski. Przekł.: J. Kulczycka, ... Wwa: Koło Polonistów Studentów UW 1934, 87 s. *Arch. Tłum. z Zakresu Teorii Lit. i Metodologii Badań Lit.*, 1.

2. W. Winogradow: Zagadnienie narracji wypowiedawczej w stylistyce. W: L. Spitzer, K. Vossler, W. Winogradow: *Z zagadnień stylistyki. Rozprawa*

wstępna Z. Łempickiego. Wwa: Koło Polonistów Studentów Uniw. J. Piłsudskiego 1937 s. 125-148. *Arch. Tlum. z Zakresu Teorii Lit. i Metodologii Badań Lit.*, 2.

Prace redakcyjne

1. W. Dibelius: Morfologia powieści. Przekł. [i post.] K. Budzyk. Oprac. ... Wwa: Koło Polonistów Studentów Uniw. J. Piłsudskiego 1937, 31 s. *Arch. Tlum. z Zakresu Teorii Lit. i Metodologii Badań Lit.*, 3.

2. Rosyjska szkoła formalna. Przeł.: ... i in. Postł.: D. Hopensztand. Red. ... Wwa: [Koło Polonistów Studentów Uniw. J. Piłsudskiego] 1939. *Arch. Tlum. z Zakresu Teorii Lit. i Metodologii Badań Lit.*, 4.

Cały nakład zniszczony we wrześniu 1939 (inf.: K. Budzyk: O F.S. wspomnienie. *Pam. Lit.* 1946).

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (B. Winklowska). — PSB (L. Pszczółowska). — LP XX w. (J. Sławiński).

L. Fryde: Nauka o wierszu czy kiepska krytyka. *Pion* 1937 nr 41. — [Studia z metryki polskiej:] M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1937. K. Wyka. *Ateneum* 1938 nr 4/5; K.W. Zawodźński: Między romantyzmem a pedanterią. *Wiad. Lit.* 1938 nr 27. — M. Kridl: F.S. W: Straty kultury polskiej. *Glasgow* 1945. — S. Budzyk: O F.S. wspomnienie. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4. — S. Pollak: O F.S. *Kuźnica* 1949 nr 3. — A. Okopień, J. Sławiński: O F.S. i „polskim formalizmie”. *Twórczość* 1960 nr 10. — H. Markiewicz: Recepcja formalizmu rosyjskiego w Polsce. W teoz: Świadomość literatury. Wwa 1985. — M.R. Mayenowa: Wersologia F.S. i jej założenia teoretyczne; S. Żółkiewski: O F.S. W: F. Siedlecki: Pisma. Wwa 1989.

J.Z.

SIEDLECKI Michał 1873-1940

Autor gawęd i wspomnień, publicysta, zoolog.

Urodzony 8 września 1873 w Krakowie; syn Adolfa Grzymały-Siedleckiego, chemika i farmaceuty, właściciela apteki, i Tekli z Dydyńskich. W 1891 zdał maturę w Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, po czym do 1895 studiował chemię i zoologię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W 1896 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „O budowie leukocytów oraz podziale ich jąder u jaszczurów” (promotor prof. Kazimierz Kostanecki). Dalsze studia w dziedzinie zoologii kontynuował za granicą: w 1896-97 w Instytucie Zoologicznym w Berlinie, następnie w Instytucie Pasteura w Paryżu, uczęszczając też na wykłady w Sorbonie i Collège de France (1897-98), później w Stacji Zoologicznej w Neapolu i przez dwa miesiące prowadził badania naukowe na Capri. Za całokształt pracy naukowej w 1895-99 otrzymał nagrodę Francuskiej Akademii Nauk w Paryżu oraz tytuł laureata tejże Akademii. Jesienią 1899 powrócił do Krakowa i został asystentem w Zakładzie Anatomii Porównawczej UJ. W tym samym roku habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Über die ge-

schlechtliche Vermehrung des Monocystis ascidiae R. Lank”, a następnie rozpoczął wykłady z biologii ogólnej na UJ, które (z przerwami na podróże zagraniczne) prowadził do 1912. Utrzymywał bliskie kontakty z krakowskim środowiskiem literackim i artystycznym, m.in. z Adamem Asnykiem, Wacławem Berentem, Ignacym Maciejowskim, Stanisławem Przybyszewskim, Władysławem Reymontem, Kazimierzem Tetmajerem, a przede wszystkim ze Stanisławem Wyspiańskim. Od 1903 był członkiem korespondentem PAU. W 1904 prowadził badania naukowe w Stacji Zoologicznej w Wimmereux nad kanałem La Manche. Po powrocie został mianowany profesorem nadzwyczajnym UJ. W 1904 ożenił się z Ireną Wolską (zmarła 1905). W 1906 przebywał w Egipcie i Nubii, a w 1907-08, dzięki wsparciu austriackiego Ministerstwa Oświaty, odbył podróż przez Triest, Suez, Bombaj, Cejlon i Singapur na Jawę; był także na Sumatrze i wyspach koralowych na Oceanie Indyjskim. W 1908 debiutował opowiadaniem pt. „Z głębin” na łamach rocznika dla młodzieży *Wieczory Polskie*. W 1910 ożenił się z Anną Stachiewiczą. W 1912 został profesorem zwyczajnym i objął kierownictwo Katedry Zoologii na UJ. W tymże roku został członkiem korespondentem Sociétés de Biologie w Paryżu (od 1927 członek czynny). Publikował artykuły i gawędy przyrodnicze o charakterze literackim w *Przeglądzie Polskim* (1913-14) i *Tygodniku Ilustrowanym* (1916). Po wybuchu I wojny światowej, w 1914-16 uczestniczył w pracach Naczelnego Komitetu Narodowego. Jednocześnie w 1915-18 działał w sekcji sanitarnej Księzęco-Biskupiego Komitetu Pomocy powołanego przez biskupa krakowskiego Adama Sapiechę. Jako reprezentant Komitetu wyjechał w 1918 do Paryża, aby odebrać dary rządu angielskiego i jednocześnie z ramienia senatu UJ poinformować Thomasa Woodrowa Wilsona i Georges'a Clemenceau o przyznaniu im doktoratów honoris causa. Był uczestnikiem delegacji polskiej na Kongresie Wersalskim. Po uzyskaniu w 1919 urlopu na UJ, zajął się reaktywowaniem Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i był jego pierwszym rektorem. W uznaniu zasług w tej dziedzinie uzyskał tytuł honorowego obywatela m. Wilna. W 1919 otrzymał doktorat honoris causa uniwersytetu w Strasburgu. W 1919-22 (i ponownie w 1936-39) przewodniczył Komisji Fizjograficznej PAU, a w 1920-24 pełnił funkcję sekretarza Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego PAU. Od 1920 był członkiem czynnym PAU. Jesienią 1921 powrócił do Krakowa, gdzie nadal kierował Katedrą Zoologii na UJ. W 1922 został członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie oraz Towarzystwa Miłośników Wilna. Był współinicjatorem otwarcia portu we Władysławowie oraz uruchomienia w 1923 Morskiego Laboratorium (od 1932

Stacja Morska) na Helu. W 1922-24 redagował serie matematyczną i przyrodniczą pisma *Bulletin International de l'Académie des Sciences de Cracovie*. Od 1923 reprezentował rząd polski w Międzynarodowej Radzie Badań Morza w Kopenhadze. W 1923-38 wchodził w skład Państwowej Rady Ochrony Przyrody i od 1924 był delegatem Polski w Radzie Generalnej Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli. W 1925-26 pełnił funkcję dziekana Wydziału Filozoficznego UJ, a w 1929-30 był prorektorem. W 1928 został prezesem Morskiego Instytutu Rybackiego i współorganizatorem Stacji Morskiej w Gdyni. W 1929 otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W 1930-37 przewodniczył Sekcji Polskiej i był członkiem Komitetu Wykonawczego Międzynarodowego Komitetu Ochrony Ptaków. W 1933 został członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i Towarzystwa Naukowego Lwowskiego, a w 1934 członkiem Zoological Society w Londynie. W 1935-37 był dyrektorem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego PAU i jednocześnie w 1935-39 kierował Zakładem Psychogenetycznym UJ. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1921), Krzyżem Komandorskim (1921) oraz Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1923) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Ligi Morskiej i Kolonialnej (1935), Złotym Krzyżem Zasługi (1936), Medalem im. G.S. Hilaire'a, przyznany pośmiertnie (1947) przez Société d'Acclimatation et de Protection de la Nature we Francji. Aresztowany 6 listopada 1939 wraz z innymi profesorami UJ podczas „Sonderaktion Krakau”, był więziony we Wrocławiu, a następnie w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen. Ogólnie wycieńczony, zmarł tamże 11 stycznia 1940 na zapalenie płuc.

TWORCZOŚĆ

Oprócz prac naukowych i popularnonaukowych z dziedziny biologii, zoologii, ochrony przyrody i gospodarki morskiej opublikował:

1. Jawa. Przyroda i sztuka. Uwagi z podróży. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz, S.A. Krzyżanowski 1913, XIV, 294 s.

Gawędy na tematy przyrodniczo-geograficzne i etnograficzne. Zawartość: Między Triestem a Batawją; Pierwsze wrażenia; Położenie i budowa Jawy; Klimat; Buitenzorg; Las dziewiczy; Świat zwierzęcy Jawy; Garść spostrzeżeń biologicznych; Ludność; Głosy przyrody; Muzyka – Gamelan; Teatr – Wajang; Na morzu jawańskim; Zabytki epok minionych.

2. Cztery miesiące walki z zarazą. Kr.: Gebethner i S-ka 1916, 23 s.

Szkic publicystyczny nt. pracy na wsi kolumn sanitarnych, powołanych przez biskupa krakowskiego A. Sapiechę.

3. Głębiń. [Ilustr. według rys. autora]. Kr.: K. Sechorz, G. Gebethner i S-ka; Wwa; Gebethner

i Wolff 1916, 100 s. Wyd. 2 Wwa; J. Mortkowicz 1930 [antydat. 1929].

Powieść sensacyjno-fantastyczna ukazująca podwodne życie morskie.

4. Państwa przyrodnicze. [Wykład]. Kr.: G. Gebethner i S-ka 1916, 36 s.

5. Z Ziemi Lubelskiej, jesień 1915 r. Kr.: K. Sechorz 1916, 77 s.

Zawiera 25 niedługich tekstów o charakterze reportażowym.

6. Paryż 1919. Wrażenia i wspomnienia. Kr.: G. Gebethner i S-ka 1919, 161 s.

Zawiera rozdziały: Do Paryża; Paryż; W Polskim Komitecie Narodowym; Mapa ziem polskich; Nieco o wielkiej polityce; Między obcymi; Z kolonii polskiej w Paryżu; Wśród wojska polskiego; „Honoris causa”; Z powrotem.

7. Bajki. [Wiersze; ilustr. autora]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1923, 59 s.

8. Skarby wód. Obrazy z nadmorskich krain. [Gawędy przyrodnicze]. Wwa; Gebethner i Wolff 1923, 233 s. Wyd. 2 popraw. i powiększone tamże 1928, 249 s.

Zawartość: Łzy oceanu; Na podmorskich ogrodach; Czerwone korale; Na brzegach oceanu; Mech morski; Krewety; Delfiny; Wielcy wędrowcy; Sielawy; Nad polskim morzem.

9. Na rafach koralowych. [Gawęda przyrodnicza]. Cieszyn: Księg. B. Kotuli 1926, 51 s.

10. Opowieści malajskie. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1927, 157 s.

Zawartość: Uśmiech Loro Jonggran; Największy kwiat; Batic; Jak powstały storczyki; Waringin; Rasa; „Czarna”; Łzy; Ola.

11. Wspomnienia z pierwszych dwu lat organizacji Uniwersytetu Wileńskiego. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. T. 2. Wil. 1929 s. 59-114.

12. Na drodze życia i myśli. Pisma pośmiertne uzupełnione wyciągami z Notatnika wojennego Ewy Siedleckiej. [Przedm.: Z. Fedorowicz]. Wr.: Ossol. 1966, 107 s. Inst. Zoologiczny PAN. *Memorabilia Zoologica*, 15.

Wspomnienia M.S. zostały zredagowane w 1939, obejmują l. 1896-1914, reszta się nie zachowała. — Zawartość: Dyspozycja do autobiografii pt. „Na drodze życia i myśli”; Na drodze życia i myśli; Wstęp do „Jawy”; Wspomnienia pierwszego rektora wszechszkoly wileńskiej. — E. Siedlecka (córka M.S.); Wypisy z notatnika wojennego.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (S.T. Sroka). — W. i T. Słabczyński: Słownik podróżników polskich. Wwa 1992. — Z. Fedorowicz: Michał Siedlecki 1873-1940. Wr.: Ossol. 1966, 162 s. Inst. Zoologiczny PAN. *Memorabilia Zoologica*, 17.

1. Chrzanowski. *Rzeczpospolita* 1923 nr 148 [rec.: Skarby wód]. — [A. Polewka] A.P.: Piękno nauki a piękno sztuki. *Gaz. Lit.* 1927 nr 3 [rec.: Opowieści malajskie]. — S. Szurlej-Kossowska: Ś.p. M.S. *Wiad. Pol.*, Paryż 1940 nr 3. — C. Dobell: M.S. (1873-1940), a founder of modern knowledge of the Sporozoa. *Parasitology*, Cambridge 1941 t. 38 nr 1.

— W.J. Rose: M.S. *The Slavonic Year Book* 1941 t. 20. — M. Ramult: M.S. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 1. Glasgow 1945. — S. Smreczyński: Sp. prof. Michał Siedlecki. *Folia Morphologica* 1950 t. 1 nr 1. — A. Grzymała-Siedlecki: Niepospolici ludzie w dniu swoim powszednim. Kr. 1961, przedr. w tegoż: Nie pozegnani. Kr. 1972. — I. Bobbé: Nie pozegnany. *Kierunki* 1973 nr 44. — E. Kotarska: Jawa na drodze życia. *Kontynenty* 1974 nr 1. — Z. Kawecki: Profesor M.S. W 40 rocznicę zgonu. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 8. — J. Krzysztof: Profesor S. *Morze* 1980 nr 1.

B.D.

SIĘJAK Tadeusz 1949-1994

Prozaik.

Urodzony 22 września 1949 w Poznaniu; syn Czesława Siejaka, piekarza, i Haliny z domu Socha. Uczęszczał do Technikum Łączności w Poznaniu; w 1969 zdał maturę. Następnie studiował na Wydziale Elektrycznym Politechniki Poznańskiej. Po otrzymaniu dyplomu pracował początkowo jako inżynier w Zakładach Przemysłu Metalowego im. H. Cegielskiego w Poznaniu, a następnie w Zakładzie Przemysłu Drzewnego w miejscowości Miały. W 1976 zawarł związek małżeński z Zofią Żurek, pielęgniarką. Debiutował w 1977 reportażem pt. „Panie, z bachorem?” na łamach poznańskiego czasopisma *Tydzien* (nr 3). W 1980 zamieszkał w Chodzieży i pracował w Zakładzie Inżynierii Komunalnej (później Piłskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych) jako główny mechanik; okresowo pełnił tam funkcję zastępcy dyrektora. Rozwijał twórczość literacką. Prozę i artykuły drukował m.in. na łamach *Pisma Literacko-Artystycznego* (1984-85, 1987) i *Nurtu* (1985, 1987). W 1983 otrzymał Medal Młodej Sztuki, przyznany przez *Głos Wielkopolski* i Zarząd Wojewódzki ZSMP w Poznaniu, a w 1985 Nagrodę Artystyczną Młodych im. S. Wyspiańskiego, przyznaną przez Ministerstwo do Spraw Młodzieży w porozumieniu z Ministerstwem Kultury i Sztuki. Zmarł 7 czerwca 1994 w Pile.

W 1999 powstał w Chodzieży Klub Literacki im. T. Siejaka, mający na celu promocję jego dzieł oraz literatury i sztuki regionu Nadnotecia.

TWÓRCZOŚĆ

1. Oficer. [Powieść]. Wwa: Iskry 1981, 234 s.

Nagroda im. S. Piętaka w 1982.

Adapt. radiowa: Adapt. T. Lubkiewicz-Urbanowicz. Radio 1982.

2. Próba. [Powieść]. Wwa: Iskry 1984, 397 s. Por. poz. 3.

Adapt. teatr.: Adapt. J. Hutek. Wyst. Łódź, T. Nowy 1987.

3. Po upadku. Scenariusz filmowy. [Współaut.]: A. Trzos-Rastawiecki, M. Krasicki. Ekran. 1989.

Adapt. powieści Próba, por. poz. 2.

4. Pustynia. [Powieść]. Wwa: Iskry 1987, 332 s.

5. Książę czasu. Opowieści. Powst. 1978-1990. Wyd. Wwa: Spółka Wydawn.-Książ. 1995, 370 s.

Zawartość: Książę czasu; Wielki spływ; Namiot Wodza; Ta sama kula.

6. Dezerter. [Powieść]. Wwa: BGW 1992, 342 s.

7. Głód sensu. [Powieść]. Wwa: GRAF-PUNKT 1994, 189 s.

8. Tam dołem płynie rzeka. [Powieść]. T. 1-2. Słońce; Kulturysta. Powst. 1989-1994, 1052 + 1115 s.

Rkps w posiadaniu rodziny.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. żony 1999. — Wywiady: Dojść do słowa. Rozm. H. Zaworska. *Odra* 1988 nr 5; Ludzie zapagną rozmowy. Rozmowa z T.S. Rozm. M. Jentys. *Literatura* 1992 nr 5; Za możliwość bycia stwórcą trzeba płacić. Rozm.: W. Ratajczak, J. Borowczyk. *Czas Kult.* 1994 nr 2.

LP XX w. (M. Jentys). — M. Bochan: Bibliografia. W: Próby o prozie Tadeusza Siejaka. Chodzież 1999.

[Oficer:] W. Maciag: Z serii: cierpienia wynalazcy. *Nowe Książ.* 1981 nr 21 [rec.: Oficer]. — H. Berezka: Samowola. Czytane w maszynpisie. *Twórczość* 1982 nr 2, przedr. pt. Poetyka w tegoż: Obroty. Wwa 1996 [rec.: Próba]. — [Oficer:] H. Berezka: Wtajemniczenie. W tegoż: Bieg rzeczy. Wwa 1982; T. Błażejowski: Antyschemat. *Mies. Lit.* 1982 nr 11, przedr. w tegoż: Ryposis. Łódź 1987; L. Bugajski: „Cyrk w budowie”. *Twórczość* 1982 nr 3; L. Żuliński: Ballada o robaku. *Tyg. Kult.* 1982 nr 11. — [Próba:] B. Balcerowicz: Rozpisanie rzeczywistości na głosy. *Okolice* 1985 nr 11/12; T. Błażejowski: Ujemne sprzężenie zwrotne. *Życie Lit.* 1985 nr 21; P. Bratkowski: Próba wyporności. *Literatura* 1985 nr 8 [dot. też: Oficer]; L. Bugajski: Szamotanie. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 5, przedr. w tegoż: Strategia ślimaka. Wwa 1988; M. Chrzanowski: Produkcja i obłęd. *Tu i Teraz* 1985 nr 14 [dot. też: Oficer]; W. Kajtoch: W sprawie prozy T.S. *Argumenty* 1985 nr 23; B. Klukowski: Iluzja próbnych numerów. *Nowe Książ.* 1985 nr 1; J. Łukosz: Bez asekuracji. *Twórczość* 1985 nr 11; A. Nasilowska: Dziennik wojewody. *Twórczość* 1985 nr 5; A. Stoff: Cena próby. *Mies. Lit.* 1985 nr 8. — [Pustynia:] R. Bednarczyk: Nieprodukcyjniak? *Życie Lit.* 1988 nr 20; A. Błaszczewicz: Poza układem. *Twórczość* 1988 nr 3; T. Błażejowski: Strusie jajo. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 9; C. Kubaszewski: Wygnanie z pustynnego świata. *Mies. Lit.* 1988 nr 5; T. Miłkowski: Klęska inżyniera Z. *Kultura* 1988 nr 3; J. Sieradzki: Proza T.S. na scenie. Co ja tu robię? *Polityka* 1988 nr 11; L. Żuliński: Trylogia, która nie krzepi. *Literatura* 1988 nr 3. — M. Jentys: „Moja idea i moje zarcie”. (O twórczości T.S.). W: teże: I światłem być i zrenica. Wwa 1990. — [Dezerter:] L. Bugajski: „Słony smak daremności”. *Twórczość* 1992 nr 12; D. Nowacki: S. wraca. *FA-art* 1993 nr 213; M. Orski: Panopticum stanu wojennego. *Odra* 1993 nr 12; T.J. Żółciński: Bezsilny śmiech szycerzy. *Metafora* 1993 nr 8/9/10; J. Borowczyk, W. Ratajczak: Historia pewnej dezerterki. *Czas Kult.* 1994 nr 2; H. Zaworska: Czyciek przed „Dezerterem”? W: teże: Lustra Polaków. Łódź 1994. — L. Żuliński: Dezerter. *Wiad. Kult.* 1994 nr 8. — J.Z. Brudnicki: Testament S. *Wiad. Kult.* 1995 nr 17 [rec.: Głód sensu]. — L. Bugajski: „Inżynier duszy” T.S. *Rocz. Nadnot.* 1995. — [Książę czasu:] L. Bugajski: Impresje istotne. *Wiad. Kult.* 1995 nr 37; J. Drzewucki: Obydwie połowy całego słowa. *Twórczość* 1995 nr 11. — M. Jentys: Opowieści filozoficzne. *Sycyna* 1995 nr 18 [rec.: Głód sensu]. — M. Kita: Językowy wizerunek klasy politycznej w „Próbie” T.S. *Jez. Artyst.* 1995. — D. Nowacki: Kto pyta, ten błądzi. *FA-art* 1995 nr 4 [rec.: Książę czasu]. — M. Orski: T.S.: dezerterować z Peerelem. W: tegoż: A mury runęły. Wr. 1995 [rec.: Dezerter]. — I. Smolka: W kolistym ruchu. *Nowe Książ.* 1995 nr 11 [rec.: Książę czasu]. — M. Lengren: Filozoficzna autobiografia. *Twórczość* 1996 nr 8 [rec.: Głód sensu]. — J. Termer: Paradok-

sy i pytania prozy T.S. *Akcent* 1996 nr 2 [rec.: Książę czasu]. — M. Jentys: Skazany na sprzeciw. Z listów T.S. 1949-1994. *Rocz. Nadnot.* 1997 [tu także wybór listów T.S. do M. Jentys]. — D.T. Lebiada: Bulgot bagna. W tegoż: Przedświeć wieczności. Bydg. 1998 [rec.: Pustynia]. — Próby o prozie Tadeusza Siejaka. Chodzież: Chodzieski Klub Gospodarczy 1999, 145 s. [Zawartość: T. Szumowski, J. Stanisławski: Wstęp. — B. Bakula: Twórczość T.S. w obrazie literatury lat 1970-1990; J. Galant: T.S. opowieść o chaosie; K. Polarek: W szponach sprawowanej władzy; A. Piotrowicz: Obraz współczesnej polszczyzny w powieściach T.S.; S. Bąba: Związki frazeologiczne w powieściach T.S.].

B.M.

SIEKIERSKI Albin 1920-1989

Pseud.: Dionizy; Zastępca.
Prozaik, dramaturg.

Urodzony 1 marca 1920 w Imielinie pod Tychami; syn Franciszka Siekierskiego, urzędnika kolei, i Agnieszki z Siupków. Od 1930 uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Mysłowicach. Od 1932 należał do ZHP. W 1938 zdał maturę i rozpoczął pracę w poczcie w Katowicach. W tymże roku debiutował wierszami i nowelą na łamach miesięcznika Ochotniczych Drużyn Roboczych *Junak*. W czasie okupacji niemieckiej pracował przez rok jako robotnik na poczcie w Mysłowicach, a następnie jako księgowy-kontysta w Dziedzicach. Na wiosnę 1934, aby uniknąć represji ze strony władz okupacyjnych wyjechał do Krakowa, skąd został wywieziony na przymusowe roboty do Selbst-Plössberg w Bawarii; pracował tam jako robotnik w fabryce porcelany Rosenthal. W lipcu 1945 powrócił do Polski i podjął pracę w spółdzielczości. Równocześnie studiował w Wyższej Szkole Nauk Społecznych i Gospodarczych w Katowicach. W 1952 otrzymał dyplom. W następnym roku podjął pracę w Przedsiębiorstwie Robót Inżynierskich Przemysłu Węglowego w Katowicach; w 1953 został kierownikiem Działu Planowania. Rozwijał twórczość literacką, pisząc utwory dla teatrów amatorskich oraz powieści. W 1959 otrzymał nagrodę Centralnej Komisji Koordynacyjnej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki za twórczość dla teatrów amatorskich. Od 1961 należał do ZLP (w 1966-72 sekretarz zarządu Oddziału Katowickiego). W 1964-83 współpracował z czasopismem *Poglądy* jako autor licznych artykułów, felietonów i prozy (m.in. pod pseud. Zastępca). Współpracował także z Polskim Radiem jako autor słuchowisk i audycji literackich; m.in. w 1965 przygotował cykl opowiadań radiowych pt. „Deszczowa niedziela”. Otrzymał dwukrotnie nagrodę WRN w Katowicach; w 1965 za całokształt twórczości oraz w 1969 za działalność kulturalną. Drukował stale na łamach *Dziennika Zachodniego* (1977-87; tu cykl felietonów pt. „O sprawach oczywistych”) i *Wieczoru* (1977-81; tu pod pseud. Dionizy cykl felietonów pt. „Z zapisków biuralisty”). Otrzymał

nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (1979), w 1982 nagrodę Trzech Powstańców Skrzydeł za twórczość i pracę propagującą historię i problematykę Śląska oraz nagrodę Plakiety *Poglądów*, nagrodę *Trybuny Ludu* (1984). W 1985-89 był posłem na Sejm PRL. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1958), Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Komandorskim (1982) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Zmarł 28 lutego 1989 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Domek z ogródkiem. Komedia w 3 aktach. Wwa: CPARA 1958, 61 s. Praprem. Skręcoń (Czechosłowacja), Zespół Teatr. „Świt” przy PZKO [Pol. Związek Kult.-Oświat.] 1971.

I nagroda w konkursie Wydz. Kultury WRN w Kat. w 1957.

2. Na granicy Górnego Śląska. Powst. ok. 1959. Dramat w 3 aktach.

III nagroda w konkursie lit. TRZZ i ZLP na sztukę dla pol. teatrów za granicą w 1959.

3. Umowa stoi. (Komedia w 3 aktach). *Teatr Lud.* 1959 nr 3 s. 89-128. Wyst. Krzyżanów, Wiejski Zespół Teatr. przy PGR 1966.

II nagroda w konkursie Związku Teatrów i Chórów Lud. w 1958.

4. Przyniesienie cywilne. (Farsa w 1 akcie). Oprac. dramatyczne J.B. *Mater. Repert.* 1960 nr 2 s. 47-70.

Nagroda w konkursie lit. Zarządu Oświaty i Kultury Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. na utwór dla amatorskich zespołów wojsk w 1959.

5. Szarwark. Sztuka w 1 akcie. Druk w: Na scenie. Teksty dla polskich zespołów teatralnych. T. 2. Pozn.: Wydawn. Zach. 1960 s. 125-175.

III nagroda w konkursie lit. TRZZ w 1959.

6. Ocalenie. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 175 s.

III nagroda w konkursie lit. MON w 1960.

7. Odra płynie powoli. [Powieść]. Powst. przed 1961.

III nagroda w konkursie lit. Ossol. na utwór o Ziemiach Zach. w 1961.

8. Urodzajne piachy. [Powieść]. Powst. przed 1958. Wyd. Łódź: WŁ 1961, 205 s.

IV nagroda w konkursie lit. WŁ na powieść o tematyce współcz. w 1958.

9. Czarne i białe pióropusze. Powieść. Powst. 1963. Wyd. Kat.: Śląsk 1965, 182 s.

II nagroda w ogólnopolskim konkursie lit. Min. Górnictwa i Energetyki oraz Związku Zawodowego Górników na powieść współcz. o tematyce górniczej w 1963.

Adapt. tv: TV 1964.

10. Czerwone berety. Scenariusz film. [Współaut.:] J. Lutowski. Ekran. 1963.

Scenariusz na podstawie nagrodzonej w 1961 przez Gł. Zarząd Polit. Wojska Pol. noweli film.: Pół godziny przyjaźni, por. poz. 13.

11. Symulanci. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1963 nr 7 s. 5-33. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego w 1963.

II nagroda w konkursie Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. w 1963.

12. Kochać nie trudno. [Libretto komedii muzycznej]. Praprem.: Rybnik, T. Ziemi Rybnickiej 1964.

13. Pół godziny przyjaźni. [Powieść]. Wwa: MON 1964, 284. Por. poz. 10.

14. Milczenie ma długie ręce. Widowisko telewizyjne. TV 1965.

II nagroda w konkursie Kom. do Spraw Radia i Telewizji na widowisko związane z tematyką Ziemi Zach. w 1965.

15. Odchodzące niepokoje. Powieść. Kat.: Śląsk 1966, 358 s.

16. Drzewo liści nie doбира. [Powieść]. Powst. przed 1967. Druk Kat.: Śląsk 1972, 262 s.

Nagrody CRZZ w konkursie lit. na powieść o przemianach społ. w PRL w 1967 oraz po wydaniu książki w 1973.

17. Wisła ma trzy brzegi. [Utwór dramatyczny]. TV 1968.

18. Dziewczyna ze strzelnicy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1969, 338 s.

Nagroda w konkursie CRZZ i Wydawn. Śląsk w 1968.

19. Na początku była Nadia. [Powieść]. Powst. przed 1969.

Nagroda w konkursie „Polska – ZSRR”, zorganizowanym m.in. przez *Tryb Ludu*, Oddz. Katowicki ZLP oraz Wydawn. Śląsk w 1969.

20. Sprawa osobista. (Sztuka w 6 obrazach). *Dialog* 1969 nr 5 s. 15-46.

21. Ku górze nad rzeką. [Powieść]. Wwa: MON 1971, 399 s.

22. Ziemia nie boi się kul. Powieść. Kat.: Śląsk 1971, 298 s. Wyd. 2 tamże [1981].

23. Chłodny wiatr odpędza ptaki. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1972, 140 s.

Zawartość: Chłopak z Norderney; Trójnóg z żelaza; Warta honorowa; Próba z mandoliną; Śmierć Hörsingai; Chłodny wiatr odpędza ptaki.

Nagroda Okręgu Katowickiego ZBoWiD, Wydawn. Śląsk, Oddz. Katowickiego ZLP z okazji 50. rocznicy powstania śląskiego w 1971.

24. Ostatnia niedziela listopada. [Powieść]. Powst. przed 1973.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie lit. z okazji 30-lecia powstania PPR, zorganizowanym przez Wydawn. Śląsk, Oddz. Katowicki ZLP i KW PZPR w Kat. w 1973.

25. Nie wstydź się własnej żony. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Zabrze, T. Nowy 1973.

26. Szansa. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1974.

Adapt. tv: Adapt. Z. Bogdański. TV 1974.

27. Druga strona księżycy. [Powieść]. Powst. przed 1975. Druk Kat.: Śląsk 1979, 218 s.

Nagroda Min. Górnictwa i Oddz. Katowickiego ZLP w konkursie na powieść o tematyce górniczej w 1975.

28. Nic się nie stało. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 155 s.

29. Nim dojrzeje owoc. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 362 s.

30. Sprawa osobista. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Tor., T. im. W. Horzycy 1975.

31. Wina bez kary. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Bielsko-Biała, T. Pol. 1975.

32. Okrągły tydzień. Scenariusz filmowy. Ekran. 1977.

Na motywach noweli J. Szeskiego.

33. Fermentacja. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Nowy 1978.

Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie na sztukę współcz. „Olsztyn 1977”.

34. Nie odpoczywa w pokoju. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1978, 151 s.

Nagroda CRZZ w 1979.

35. Wielka huta. [Nowele filmowe]. Powst. przed 1978. [Inf. A. Szypulski].

Adapt. tv: Ślad na ziemi. Serial telewizyjny w 7 odcinkach. Adapt.: A. Szypulski. TV 1978. [Nagroda zbiorowa na I Festiwalu Pol. Twórczości Telewizyjnej w Olsztynie oraz Przewodniczącego Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1979].

36. Tego domu już nie ma. [Nowela]. Powst. przed 1979.

Adapt. film. pt. Paciorki jednego różańca. Adapt.: K. Kutz. Druk *Dialog* 1979 nr 7 s. 5-23. Ekran. 1979.

37. Blisko, coraz bliżej. Scenariusz serialu telewizyjnego w 16 odcinkach. TV 1983. Por. poz. 38.

38. Blisko, coraz bliżej. Opowieść filmowa. Kat.: KAW. Por. poz. 37.

T. 1-2. 1983, 238 + 239 s. Wyd. 2 tamże 1985.

T. 3-4. 1987, 238 + 171 s.

Wyd. łączne: T. 1-4 tamże 1987.

39. Nastaje zmierzch. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1987, 185 s.

40. Odwiedziny. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1988, 163 s.

41. Rodzina Kanderów. Opowieść filmowa. T. 1-2. Kat.: KAW 1990, 173 + 183 s.

OPRACOWANIA (wybor)

Ank. 1966, 1975. — Wywiady: Pokłady mniej znane. Rozm. F. Netz. *Poglądy* 1978 nr 49; Kim są ci ludzie? Rozm. F. Netz. *Panorama* 1980 nr 38; W serialu jak w życiu. Rozm. T. Kijonka. *Tak i Nie* 1983 nr 33.

SWPP 2 (B. Winkłowa). – PP (B. Winkłowa). – LP XX w. (uzup.).

[Ocalenie:] Z. Hierowski: Nowy autor ze Śląska. *Życie Lit.* 1961 nr 26; Z. Kubikowski: Ambicje i możliwości. *Odra* 1961 nr 7; S. Wygodzki: Dwie powieści o Śląsku. *Nowe Książ.* 1961 nr 14 [dot. też: Urodzajne piachy]; S. Melkowski: Wypracowanie na współczesny temat. *Nowa Kult.* 1962 nr 7, przedr. w tegoż: *Oczekiwania i zapowiedzi. Łódź 1980* [dot. też: Urodzajne piachy]; R. Samsel. *Poglądy* 1962 nr 4. – S. Skrobiszewski: Tata! Ty jesteś pisarzem! (Dziesięć Wiktorii Pana Albina). *Świat* 1962 nr 31. – W. Nawrocki: Szukanie sensu współczesności. *Poglądy* 1963 nr 20. – J. Płazewski: Przygoda w czerwonym berecie. *Prz. Kult.* 1963 nr 16 [rec.: Czerwone berety]. – [Czarne i białe pióropusze:] W. Maciąg: Dyrektor i reszta. *Życie Lit.* 1964 nr 49; T. Kijonka: Rzetelna powieść. *Poglądy* 1965 nr 13. – [Pół godziny przyjaźni:] O. Terlecki: Powieść o trudnym żołnierzu. *Życie Lit.* 1965 nr 42; R. Marszałek: Usługi literackie. *Twórczość* 1966 nr 11 [m.in. dot.: Czarne i białe pióropusze]. – [Odchodzące niepokoje:] O. Jędrzejczyk: Współczesność rzeczywista i wymuszona. To na co czekamy. *Życie Lit.* 1967 nr 13; A. Widera: Współczesność i okupacja. *Zar. Śl.* 1967 nr 3. – T. Kijonka: W górniczej osadzie. *Poglądy* 1969 nr 12 [rec.: Dziewczyna ze strzelnicy]. – M. Kusa: Aktualni „Symulanci”. *Teatr* 1969 nr 9. – B. Lubosz: Sezon z piękną dziewczyną. *Nadodrże* 1969 nr 10 [rec.: Dziewczyna ze strzelnicy]. – [Ku górze nad rzeką:] J. Górdzialek: Dwie powieści o powstaniach. *Opole* 1971 nr 12 [dot. też: Ziemia nie boi się kuli]; T. Kozłowski: Romans powstanczy. *Nowe Książ.* 1971 nr 22; S. Wilczek: Trzecie zwycięstwo. *Poglądy* 1971 nr 15. – [Ziemia nie boi się kuli:] F. Fornalczyk: Początek sągi śląskiej. *Poglądy* 1972 nr 10; H. Jerzmański: Po stronie serca. *Nowe Książ.* 1972 nr 14. – [Drzewo liści nie doбира:] B. Lubosz. *Poglądy* 1972 nr 21; B. Rogatko: Poszukiwania. *Życie Lit.* 1972 nr 42. – J. Biernacki: Dwie i pół wojny. *Nowe Książ.* 1973 nr 2 [rec.: Chłodny wiatr odpedza ptaki]. – [Drzewo liści nie doбира:] F. Fornalczyk: Kariera nie za wszelką cenę. *Tyg. Kult.* 1973 nr 33; J. Marx: Powieść zaangażowana. *Literatura* 1973 nr 22; Z. Zielonka. *Opole* 1974 nr 3. – I. Boltuć: Bohater naszych czasów. *Tyg. Kult.* 1974 nr 16 [rec.: Szansa]. – A. Baranowska: Było ich siedmiu. *Nowe Książ.* 1975 nr 22 [rec.: Nim dojrzeje owoc]. – M. Komar: Powieści o pracy. *Mies. Lit.* 1975 nr 6 [dot.: Dziewczyna ze strzelnicy]. – B. Lubosz: Sprzysiężeni. *Poglądy* 1975 nr 23 [rec.: Nim dojrzeje owoc]. – A. Sobańska. *Teatr* 1975 nr 9 [rec.: Wina bez kary]. – [Nic się nie stało:] Z. Bauer: Układ. *Życie Lit.* 1976 nr 6; J. Hłond: Fiasko bohatera. *Tyg. Kult.* 1976 nr 10. – J. Górdzialek: Powieść obyczajowa A.S. *Tyg. Kult.* 1978 nr 49. – [Nie odpoczywa w pokoju:] W. Maciąg: Czy Gardocha jest szaleńcem? *Nowe Książ.* 1978 nr 23; W. Krzysztożek: Załącznik do świata. *Literatura* 1979 nr 9; B.S. Kunda. *Życie Lit.* 1979 nr 15. – [Druga strona księżyca:] J. Górdzialek: Nowe i stare powieści górnicze. *Tyg. Kult.* 1980 nr 49; F. Fornalczyk: Każdy jest kowalem swego losu. *Poglądy* 1980 nr 7; B. Lubosz. *Opole* 1980 nr 3. – [Blisko, coraz bliżej:] W. Szewczyk: Z dziejów rodu Pasternaków. *Antena* 1984 nr 3; B. Rudnicki. *Nowe Książ.* 1986 nr 3. – [Nastaje zmierzch:] M. Fazan. *Tak i Nie Śl.* 1987 nr 7; M.A. Kowalski. *Nowe Książ.* 1988 nr 2. – B. Lubosz: Tropem dawnych polskich budzieli. *Panorama* 1989 nr 12. – S. Stanik: Wojna widziana oczami po latach. *Nowe Książ.* 1990 nr 5 [rec.: Odwiedziny]. – M. Fazan: Próba czasu. O pisarstwie A.S. w 10. rocznicę śmierci. *Śląsk* 1999 nr 2.

B.M.

SIEMASZKIEWICZ Eugenia

ur. 1932

Pelna forma nazwiska: Siemaszkiewicz-Pollak.
Pseud.: Anna Tichomirowa.
Powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 1 sierpnia 1932 w Zwierzyńcu pod Biłgorajem; córka Mikołaja Siemaszkiewicza, prawnika,

pracownika leśnictwa, i Nadziei z Potiomkinów, nauczycielki. W okresie okupacji niemieckiej przebywała we wsi Milanów pod Parczewem, a potem w Koźenicach. W 1946 zamieszkała we Wrocławiu, gdzie od jesieni tego roku uczęszczała do I Gimnazjum i Liceum. Po zdaniu matury w 1949, studiowała rusycystykę na Uniwersytecie Wrocławskim, a następnie od 1952 kontynuowała studia na Uniwersytecie Warszawskim; w 1955 uzyskała magisterium. Pracowała najpierw w redakcji tygodnika Związku Zawodowego Pracowników Budowlanych pt. *Budownictwo Warszawa*, a od 1956 w tygodniku *Fundamenty*, tu drukowała też reportaże i felietony. Debiutowała w 1955 artykułem na temat wrocławskiego Teatru Lalki i Aktora „Chochlik”, opublikowanym w tygodniku *Sprawy i Ludzie* (nr 37). Jako tłumaczka literatury rosyjskiej debiutowała w 1958 przekładami wierszy S. Jesienina pt. „A niech...”, „Świszcze wiatr srebrny”, „Takaś prosta...”, ogłoszonymi w *Odrze* (nr 37). Od 1959 była zatrudniona jako redaktorka i tłumaczka w tygodniku *Nowe Czasy*. W 1967 zaczęła publikować utwory prozą. W 1969 wyszła za mąż za Seweryna Pollaka, poetę, tłumacza, eseistę. W 1970 przeszła na rentę inwalidzką. Kontynuowała twórczość literacką i przekładową; prozę i tłumaczenia drukowała sporadycznie w czasopiśmie, m.in. w *Miesięczniku Literackim*, *Odrze*, *Przekroju* oraz wychodzących poza cenzurą *Zapisie* (1981) i *Arce* (1985-86). Od 1999 mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Białe niebo. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 274 s.
 2. Tryb warunkowy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 197 s.
 3. Protokolanci. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 251 s.
 4. Plotka epoki. Wwa: Krąg* 1988, 93 s.
- Dot. M. Szolchowa i kontrowersji wokół autorstwa powieści pt. „Cichy Don”.

Przekłady

1. M. Barataszwili: Konik polny. Komedia w 4 aktach, 5 odsłonach. Wwa 1959, 89 s. TPPER ZG.
 2. T. Jesienina: Cudo XX wieku. Opowieść humorystyczna. Wwa: Czyt. 1963, 202 s.
 3. J. Bereżnicki: Na przykład Marlon Brando. [Biografia]. Wwa: WAiF 1979, 250 s.
 4. Katarzyna II, cesarzowa Rosji: Pamiętniki cesarzowej Katarzyny II przez nią samą spisane. Z franc. przeł. ... Wstęp i przyp.: W.A. Serczyk. Kr.: WL 1980, 283 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1990, wyd. 3 Wwa: Sagittarius 1995.
- Adapt. teatr.: Wyst. Wwa, Centrum Sztuki Studio, Sala Prob 1990.

5. M. Lordkipanidze: Aktor na planie. Wwa: WAiF 1982, 254 s.

6. M. Zoszczenko: Punkt widzenia. Opowiadania i opowieści. Przel.: ... i S. Pollak. Wybór i post.: A. Drawicz. Wwa: Czyt. 1985, 544 s.

7. V. Nabokov: Tamte brzegi. [Autobiografia]. Przel. z ros. ... Fragm. z jęz. ang. przel. A. Kołyszko. [Kr.:] OL* 1986, 270 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. tamże 1988; Wwa: Czyt. 1991.

8. A. Karaganow: Wsiewołod Pudowkin. [Biografia]. Wwa: WAiF 1986, 375 s.

9. S. Sołowjow: Życie i ewolucja twórczości Włodzimierza Sołowjowa. [Przekł. z ros. ...; przekł. poezji S. Pollak; przedm.: A. Hauke-Ligowski]. Pozn.: W Drodze 1986, 395 s.

10. A. Achmatowa: Wiersze. Wwa: Współpraca; Moskwa: Raduga 1989, 381 s.
Karta tytułowa i tekst również w jęz. ros.

11. L. Czukowska: Zapiski o Annie Achmatowej. Wwa: Przedświt* 1989, 170 s.

12. A. Achmatowa: Requiem. [Wiersze]. Przel.: S. Pollak i ... Wwa: WAiF 1991, 125 s.
Bibliofilska edycja miniatur.

13. W. Tiendriakow: Na szczęśliwej wyspie komunizmu. [Opowiadania]. Przel.: W. Bienkowska, ..., R. Lasotowa. Wwa: Krąg 1991, 245 s.
Tu w przekł. E.S.: Polowanie, s. 128-205.

14. V. Nabokov: Maszeńka. [Powieść]. Przel. [z ros.] ... Wwa: PIW 1993, 111 s.

15. E. Radziński: Jak naprawdę zginął car Mikołaj II. Wwa: Warsz. Dom Wydawn. 1994, 561 s.

16. V. Nabokov: Dar. [Powieść]. Przel. [z ros.] ... Wwa: PIW 1995, 467 s.

17. V. Nabokov: Feralna trzynastka. Przel. [z ang.] L. Engelking; przel. [z ros.] ... Gdańsk: Atext 1995, 194 s.
Tu w tłum. E.S.: Pilgrim; Obłok, jezioro, wieża.

18. M. Berberowa: Podkreślenia moje. Autobiografia. Szwajcaria: Noir sur Blanc 1998, 645 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999.

[Białe niebo:] A. Drawicz: Ludzie z białego nieba. *Sztand. Młod.* 1967 nr 293; K. Rosner: W zdrowiu i w chorobie. *Nowe Książ.* 1967 nr 21; M. Sprusiński. *Życie Lit.* 1967 nr 37; K. Pomorska: Dojrzały debiut. *Twórczość* 1968 nr 8. — A. Baranowska. *Nowe Książ.* 1976 nr 11 [rec.: Protokolancil].

A.Sz.

SIERECKI Sławomir ur. 1924

Pseud.: Józef Sierawa; Maksymilian Sierpiński, Mól książkowy; (s); S.; S.S., (sier); (sier.); Sier.; (Sier.); Sierawa; (SI.S.).
Prozaik, pisarz marynista.

Urodzony 15 lutego 1924 w Miedzeszynie (obecnie Warszawa) w rodzinie urzędniczej; syn Waleriana

Siereckiego i Marii z Zabawskich. W 1937 rozpoczął naukę w Gimnazjum im. T. Kościuszki w Kaliszu (dwie klasy). W 1940 nawiązał kontakt z konspiracyjnym pismem *Mysł Narodowa*. W styczniu 1941 został aresztowany i następnie wywieziony do Niemiec na roboty przymusowe. Po powrocie pracował jako kreślarz w niemieckim atelier architektonicznym. Następnie przebywał w Kaliszu; został członkiem ZWM oraz sekretarzem zarządu powiatowego. W kwietniu 1945 wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego. Służył w 38. Pułku Piechoty w Marynarce Wojennej, skąd jako dziennikarz wojskowy został skierowany do Dowództwa Marynarki Wojennej do Gdyni, gdzie podjął pracę w piśmie *Marynarz Polski* (1946), kierowanym przez Mariana Brandysa. Debiutował w 1945 opowiadaniem pt. „Głos ojczyzny”, opublikowanym w *Polsce Zbrojnej* (nr 202). W 1946-47 studiował w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Sopocie. Zdemobilizowany w stopniu bosmana, we wrześniu 1947 rozpoczął pracę w Dowództwie Marynarki Wojennej jako sekretarz *Przeglądu Morskiego*. Od 1947 był członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1949 został redaktorem *Przeglądu Morskiego*, a następnie redaktorem naczelnym *Młodego Żeglarsza* (1949-51) oraz pisma *Morze* (1951-52). Należał do zespołów redakcyjnych Wydawnictwa Morskiego (1951), Wydawnictwa Komunikacyjnych (1952-54 redaktor naczelny oddziału morskiego) i Wydawnictwa Ministerstwa Obrony Narodowej. Od 1952 należał do ZLP (do 1990). W 1952 był redaktorem w dziale politycznym warszawskiej *Prasy Wojskowej*. Liczne artykuły, recenzje, opowiadania publikował w *Głosie Wybrzeża* (1950-69; w 1954 pracownik działu publicystyki kulturalnej), *Morzu* (1951-53), *Dzienniku Bałtykim* (1956-66, z przerwami), piśmie *Wieczór Wybrzeża* (1957-87; tu stała współpraca też pod pseud.: Mól książkowy, (Sier.), Sier.; w 1957-86 kierownik działu kultury). Brał aktywny udział w działalności ZLP (członek zarządu, później wiceprezes Oddziału Gdańskiego, członek Komisji Zagranicznej Zarządu Głównego), SDP (członek zarządu Oddziału Morskiego, Komisji Kwalifikacyjnej, członek Klubu Krytyki Filmowej i Klubu Krytyki Teatralnej), Stowarzyszenia Marynistów Polskich oraz Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego. Związany był także od 1956 z miesięcznikiem *Jazz*, będąc czynnym działaczem Gdańskiego Klubu Jazzowego. Współpracował z radiem i telewizją jako autor tekstów satyrycznych i piosenek do cyklu audycji „Podwieczorek na fali 230”. W 1958 jako stypendysta ZLP przebywał w Związku Radzieckim, gdzie zajmował się archeologią Azji Środkowej. Odbywał także podróże po Grecji, Włoszech, Hiszpanii, Szwajcarii, krajach bałkańskich, krajach skandynawskich, Azji (Mongolia, Syria, Liban, Turcja, republiki azjatyckie ZSRR) oraz

Afryce (Egipt). Uczestniczył w morskich rejsach na okrętach handlowych i wojennych. W 1961, po otrzymaniu stypendium Teodora Parnickiego, podróżował po pustyni Kyzyl-kum (Chorezm), zbierając materiały do planowanych książek pt. „Wrota pustyni” i „Tajemnice szalonej rzeki”. Kontynuował działalność literacką, publikując opowiadania, reportaże, felietony m.in. w *Literach* (1962-67, z przerwami), *Dzienniku Bałtyckim* (1974-97, z przerwami; w piśmie tym krótko prowadził dodatek literacko-kulturalny *Rejsy*; tu w 1986 cykl felietonów pt. „Z wiatrem i pod wiatr” podp. (sier.)), *Głosie Wybrzeża* (1982-97), *Wieczorze Wybrzeża* (1982), tu m.in. liczne recenzje literackie i teatralne). W 1974 ożenił się z Danutą Wyrzykowską, kierowniczką księgarni w Sopocie. W 1975 za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury otrzymał nagrodę m. Gdańska. W 1976 zamieszkał w Sopocie. W 1980-88 należał do Komisji Kultury WRN w Gdańsku. W 1986 przeszedł na emeryturę. Wyróżniony m.in. Odznaką Grunwaldu (1947), Złotym Krzyżem Zasługi (1970), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1972), Krzyżem Kawalerskim (1976) i Krzyżem Oficerskim (1987) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Sopocie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Salwa lewej burty. [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1951, 51 s.

Zawartość: Statki z Niewolniczego Wybrzeża; Złote galeony; Rewolta na Tamizie; Statki – upiory; Zbuntowana galera; Co powiedział tow. Marty; Czerwony sztandar nad Kilonią.

2. Strażnicy morza. [Zbeletryzowane szkice z historii polskiej marynarki]. Gdańsk: WM 1951, 47 s.

3. Szkuher „Onake”. [Opowiadanie]. Gdańsk: WM 1951, 40 s.

4. Zaginiona eskadra. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1952, 52 s.

5. Admirał Arciszewski. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1953, 62 s.

6. Operacja – „Wąż morski”. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1954, 78 s.

7. Zbuntowane okręty. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1954, 90 s.

8. Ewangelina. [Powieść]. Wwa: Iskry 1958, 125 s.

9. Cieśnina Kapitana Kidda. [Powieść]. Gdynia: WM 1959, 156 s.

10. Pod korsarską banderą. Miniatury Morskie. Gdynia: WM.

Z. 1. Saga o Vinlandzie. 1959, 41 s.

Z. 2. Republika piratów. 1959, 46 s.

Z. 3. Bukanierzy. 1959, 42 s.

Z. 4. Korsarze Morza Śródziemnego. 1959, 48 s.

Z. 5. Sokół morski. 1959, 48 s.

Z. 6. Dziwna przygoda Cezara. 1959, 48 s.

Z. 7. Bracia Witalijscy. 1962, 63 s.

11. Kwiaty, miny, wilkołaki. [Powieść]. *Gaz. Ziel.-górs.* 1960 nr 67-86.

12. Ludzie znad rzeki James. [Powieść]. Gdynia: WM 1960, 85 s.

13. Prawda i legenda o Dzikim Zachodzie. Wwa: KiW 1960, 265 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1966, 228 s.

14. Ballada o Pięknej Burmistrzance. [Poemat]. Insc. plenerowa. Wyst. Gdańsk 1961.

Insc. na Długim Targu w Gdańsku w ramach obchodów Dni Gdańska.

15. Wrota pustyni. [Powieść]. Gdynia: WM 1961, 117 s.

Przekł. ukr. Brata puctyny. [Przeł.] K. Kudrina. 1992.

16. Tajemnice szalonej rzeki. Wwa: KiW 1962, 210 s.

Dot. historii Chorezmu.

17. Burzliwe dzieje perły Antyli. Wwa: KiW 1963, 254 s.

18. Ballada Siedmiu Wiatrów. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gdynia, Klub Morski 1964.

19. Oberża w Terracinie. Opowiadania. Gdynia: WM 1964, 166 s.

Zawartość: Ave, mare Boreum!; Błędny rycerz; Oberża w Terracinie; Dama Kameliowa i rewolwery; Nieobecność; Krzyk; Hańbiący czyn Kamimury; „Błękitna zjawa”; Morska twarz; Poszukiwanie wczorajszego dnia; Sobowtóry Cecylii Gallerami; Margareta i upiór z Frankensteinu; Człowiek za matową szybą; „Meduza”; Dziewczyna, która widziała morze; Kosmos w pokoju hotelowym.

20. Człowiek, który przyszedł nocą. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1965.

21. Ognie nad Świętym Morzem. [Eseje historyczne]. Gdynia: WM 1966, 127 s.

Zawartość: Ognie nad Świętym Morzem; Bulwar nad Kanalem Katarzyny.

22. Zatoka Wielkiej Cizzy. [Powieść]. Gdynia: WM 1966, 128 s.

23. Grobowiec wielkiego szamana. [Powieść]. Gdynia: WM 1968, 144 s.

24. Karnawał leśnych demonów. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1968, 206 s.

Zawartość: Karnawał leśnych demonów; Piraci z Batabano; Złoty galeon; Rzymska strażnica; Skalna świątynia Mitry; Smutek w Tomi; Padewski scholar i piękna weneccjanka; Neapolitańska mafia; Powrót Tartinięgo; Spowiedź Colombiny; Szkuher z Larviku; Kroki wśród min; Marihuana; Za granicami ekosfery; Od autora.

25. Jerzy Waszyngton. [Zarys monograficzny]. Wwa: KiW 1970, 230 s.

26. Jeżeli idziesz nocą. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1970 nr 53-99. Wyd. osob. Wwa: MON 1970, 186 s.

27. Ślad zaginionej karawany. [Powieść]. Gdańsk: WM 1970, 200 s.
28. Zagłada wyspy Avira. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 136 s.
29. Blues dla prezydenta. [Powieść]. Wwa: MON 1972, 154 s.
Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1979.
30. Nocny reporter. [Powieść]. Gdańsk: WM 1972, 173 s.
31. Strażnica Srebrnych Mgieł. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 184 s.
32. Amulet Wielkiego Chana. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 154 s.
33. Milcząca oaza. [Powieść]. Gdańsk: WM 1973, 145 s.
Przekł. ukr.: Bezmolwny oazis. [Przel.] K. Kudrina. 1992.
34. Ucieczka z Filadelfii. [Powieść]. Gdańsk: WM 1974, 143 s.
35. Czarny Monastyr. [Powieść]. Gdańsk: WM 1975, 163 s.
36. Zemsta Starca z gór. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 218 s.
37. Morze bez nocy. [Powieść]. Wwa: MON 1976, 213 s.
38. Skaliste gniazdo Taurów. [Powieść]. Gdańsk: WM 1976, 184 s.
39. Nie zabijajcie Białego Jednorozca. [Powieść]. Gdańsk: WM 1977, 139 s.
Przekł. ukr.: Ne ubiwaite bielego jednoroga. [Przel.] K. Kudrina. 1994.
40. Widmo na Mewiej Rafie. [Powieść]. Gdańsk: KAW 1978, 174 s.
41. Zadanie specjalne. [Powieść]. Wwa: MON 1978, 207 s.
42. Jutro przed północą. [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1979, 199 s. Wyd. 2 tamże 1987.
Zawartość: Upiory kapitana Ericksona; Jutro przed północą; Szkatułka z Hongkongu [por. poz. 51].
43. Na pokładzie nie było nikogo. [Powieść]. Gdańsk: WM 1979, 161 s.
44. Bogowie, złoto, karabiny. [Powieść]. Pierwodr. pt. Strzały na pustyni. *Zielony Sztaud*. 1980 nr 26-60. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1986, 145 s.
45. Kawa po turecku, czyli Niezwykłe przygody imć pana Jerzego Kulczyckiego pod Wiedniem. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1980, 140 s.
46. Skały Eola. [Powieść]. Gdańsk: WM 1980, 145 s.
47. Milczący rejs. [Powieść]. Gdańsk: WM 1981, 150 s.
48. Bizantyjska noc. [Powieść]. Wwa: MON 1982, 184 s.
49. Niebezpieczny czas orłów. [Powieść]. *Wiad. Elb.* 1982 nr 2-31. Wyd. osob. Gdańsk: WM 1983, 144 s.
50. Dalej tylko ciemność. [Powieść]. *Dz. Bałt.* 1983 nr 174-222. Wyd. osob. Gdańsk: WM 1985, 154 s.
51. Szkatułka z Hongkongu. [Scenariusz filmowy; współaut.:] P. Pitera. Ekran. 1983. TV 1984. Por. poz. 42.
52. Drapieżne ptaki nad Rio Maddalena. [Powieść]. Wwa: MON 1984, 209 s.
53. Wieża zapomnienia. [Powieść]. Wwa: MON 1986, 271 s.
54. Czart za kulbaką. [Powieść]. Gdańsk: WM 1987, 122 s.
55. ... i został tylko wiatr. [Powieść]. Gdańsk: KAW 1987, 129 s.
56. Bractwo Tajnych Laborantów. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1988, 190 s.
57. Upiory znikają o brzasku. [Powieść]. Wwa: MON 1988, 194 s.
58. Konwój do granic piekła. [Powieść]. Wwa: MON 1989, 177 s.
59. Pałace Minotaura. [Powieść]. Gdańsk: WM 1990, 142 s.
Przekł. ukr.: Dwory Minotawra. [Przel.] K. Kudrina. *Swidietiel*, Charków 1997 nr 2-4.
60. Wydma Umarłych. [Powieść]. Wwa: MON 1990, 231 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1966, 1979, 1988, 1995, 1999. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LPD.
- Mar.: Opowiadanie o sławnym admirał. *Dz. Bałt.* 1953 nr 177 [rec.: Admirał Arciszewski]. — [Ludzie znad rzeki James:] A. Bartoszewski: Czas trwania i czas buntu. *Wiecz. Wroc.* 1961 nr 5; E. Belwor: Powściągliwa relacja. *Pomorze* 1961 nr 5. — [J. Kiedrowski] *Kiedr. Głos Wybrz.* 1961 nr 288 [rec.: Wrota pustyni]. — [J. Kuczyński: Tam gdzie ich rzucił los. *Ziem. Kalis.* 1961 nr 3 [rec.: Ludzie znad rzeki James]. — J. Kuczyński. *Ziem. Kalis.* 1962 nr 2 [rec.: Wrota pustyni]. — J. Kuczyński: Tematy dalekie i bliskie. *Ziem. Kalis.* 1962 nr 12 [rec.: Bracia Witalijscy; Tajemnice szalonej rzeki]. — S. Pestka: Uchylone wrota. *Pomorze* 1962 nr 7 [rec.: Wrota pustyni]. — J. Kiedrowski: Piewka wielkiej przygody. *Głos Wybrz.* 1963 nr 58. — L. Unger: Krótkie wypisy z długiej historii. *Nowe Książ.* 1963 nr 11 [rec.: Burzliwe dzieje perły Antyli]. — J. Makowski: Czy istnieją Zatoki Wielkiej Ciszey? *Pomorze* 1966 nr 18 [rec.: Zatoka Wielkiej Ciszey]. — K. Kulczkowska: Różne bywają wędrowki. *Nowe Książ.* 1969 nr 2 [rec.: Grobowiec wielkiego szamana]. — J. Mazurczyk: Szkatułka pełna błyskotek. *7-my Głos Tygodnia* 1970 nr 44 [rec.: Ślad zaginionej karawany]. — J. Drohojowski: Obalony testament. *Nowe Książ.* 1971 nr 14 [rec.: Jerzy Waszyngton]. — [Nocny reporter:] M. Burczycka: Sezonowa powieść *S. Litery* 1973 nr 2; W. Wystup: Piwniczka. *Odra* 1973 nr 2. — [Amulet Wielkiego Chana:] W. Żukrowski: Ojczyzna z wyboru. *Tryb. Ludu* 1973 nr 299; E. Brzoza: Tajemnicza legenda w orientalnym stylu. *Nowe Książ.* 1974 nr 5. — [W. Jankowerny] (A.B.). *Tyg. Kult.* 1975 nr 33 [rec.: Czarny Monastyr]. — M. Warowny: Historia i przygoda. *Nowe Książ.* 1979 nr 10 [rec.: Widmo na

Mewiej Rafiel. — M. Hryniewicz: Czy powieść historyczna jest potrzebna? *Nowe Książ* 1983 nr 10 [rec.: Bizantyjska noc]. — P. Jaworski: Gdański syndrom? *Nowe Książ* 1986 nr 12 [rec.: Dalej tylko ciemność]. — W. Hładkiewicz: Nad Odrą w 1945 r. *Nadodrże* 1988 nr 23 [rec.: Upiory znikają o brza-sku].

K.B.

SIEROTWIŃSKI Stanisław 1909-1975

Pseud.: estees; Estees, S.S.; St. Sier.; Stanisław Czekay.
Historyk literatury, bibliolog, bibliotekarz.

Urodzony 6 lutego 1909 w Krakowie; syn Stanisława Sierotwińskiego, urzędnika Zarządu Miejskiego, i Marii z Czekayów. Uczęszczał do prywatnego gimnazjum Stanisława Jaworskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1927, studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); w 1933 uzyskał magisterium. W czasie studiów pełnił funkcję prezesa Koła Polonistów Studentów UJ oraz przewodniczącego Stałej Delegacji Kół Naukowych ośrodka krakowskiego. Debiutował w 1929 artykułem pt. „Mieczysław Romanowski poeta czynu”, ogłoszonym na łamach katowickiego czasopisma *Na tropie* (nr 1-2). Od 1930 ogłaszał artykuły w *Kurjerze Łwowskim* (podp. Stanisław Czekay). W 1934 odbył praktykę bibliotekarską w Bibliotece PAU w Krakowie, po czym w 1935-36 zajmował się porządkowaniem zbiorów Archiwum Pawlikowskich w Medyce, zbierając jednocześnie materiały do pracy doktorskiej. W 1935 ożenił się z Marią Zajączkowską. Doktoryzował się w 1936 na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie rozprawy pt. „Mieczysław Pawlikowski – człowiek i pisarz na tle epoki” (promotor prof. Tadeusz Grabowski). W 1936-39 był urzędnikiem w firmie „Dobrolin”, początkowo w Krakowie, a następnie w Stanisławowie, gdzie jednocześnie od 1938 pracował jako wolontariusz w Bibliotece Miejskiej im. W. Smągłowskiego. W 1939 w drodze konkursu został zatrudniony na stanowisku kierownika tejże Biblioteki. Po zajęciu Stanisławowa przez Armię Czerwoną we wrześniu 1939, przedostał się do Krakowa, gdzie przebywał przez cały okres okupacji niemieckiej, zarabiając na utrzymanie jako sprzedawca w prywatnej firmie handlowej. Jednocześnie aktywnie uczestniczył w tajnym nauczaniu i w podziemnej działalności kulturalnej, m.in. gromadząc konspiracyjne publikacje literackie. Po wyzwoleniu Krakowa, od lutego 1945 pracował w utworzonej przy Bibliotece Jagiellońskiej (BJ) placówce zabezpieczającej zbiory bibliotek opuszczonych i podworskich na terenie województwa krakowskiego, rzeszowskiego i kieleckiego. W 1945 był inicjatorem powołania przy BJ urzędu delegata ministra oświaty do zabezpieczenia księgozbiorów opuszczonych i porzuconych na Ziemiach Zachodnich i do 1947 pełnił tę funkcję. W 1945 został człon-

kiem Związku Bibliotekarzy Polskich i był jego aktywnym działaczem (m.in. w 1951 pełnił funkcję kierownika Sekcji Bibliograficznej Koła Krakowskiego). W 1947 przeszedł do pracy bibliotekarskiej w BJ, gdzie po ukończeniu w 1948 kursu dokształcającego dla bibliotekarzy zajmował różne kierownicze stanowiska. W 1948-51 wchodził w skład zarządu oraz przewodniczył Sekcji Dokumentacji Konwersatorium Naukoznawczego w Krakowie. W 1949-50 był członkiem redakcji miesięcznika *Życie Nauki*. W 1949-51 współpracował z Komisją Bibliotekarsko-Bibliograficzną Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. W 1952-56 należał do komitetu redakcyjnego „Słownika pracowników książki polskiej”. Od 1954 prowadził zajęcia dydaktyczne z nauk pomocniczych literatury w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP), gdzie w 1957 otrzymał stanowisko zastępcy profesora; od tego czasu prowadził także zajęcia z poetyki, historii literatury oraz seminaria magisterskie. W 1956 został powołany na członka Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. W 1956 zainicjował wydawanie *Kalendarza Bibliotekarza* oraz wchodził w skład jego redakcji, a w 1957 został członkiem zespołu redakcyjnego *Informatora Bibliotekarza*. W 1957 uzyskał przeniesienie z BJ na UJ i do 1969 prowadził w Katedrze Historii Literatury Polskiej zajęcia z historii literatury polskiej, bibliografii, edytorstwa i nauk pomocniczych. Jednocześnie wykładał też w WSP w Katowicach (1958-63) i w Kielcach (1964-65). W 1959 był założycielem, a następnie przewodniczącym specjalnej Podkomisji do Badań Literatury Krajowej Okresu 1939-44, utworzonej w ramach Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. Od 1960 pełnił funkcję sekretarza naukowego *Ruchu Literackiego* i do 1968 wchodził w skład jego zespołu redakcyjnego (tu też artykuły i recenzje podp.: estees, Estees, S.S.). Od 1960 współpracował z redakcją „Polskiego słownika biograficznego” (autor ponad 50 życiorysów). W 1963 habilitował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Maryla Wolska. Środowisko, życie, twórczość”. W 1964 otrzymał stanowisko docenta w krakowskiej WSP i związał się z tą uczelnią na stałe; w 1974 został tu profesorem nadzwyczajnym. W 1964-70 prowadził zajęcia dydaktyczne na UJ w studium słowianoznawstwa i germanistyki. Należał do grona współautorów „Encyklopedii wiedzy o książce” (wyd. 1971) oraz „Encyklopedii wiedzy o prasie” (wyd. 1975). Współpracował z Towarzystwem Przyjaciół Nauki i Sztuki w Rzeszowie i z Ośrodkiem Prasoznawczym w Krakowie. Był członkiem zarządu Towarzystwa Miłośników Kultury i Sztuki Góralskiej oraz wchodził w skład rady naukowej kwartalnika *Karpaty* (1974). Zmarł 23 lipca 1975 w Krakowie.

1. Słownik terminów literackich. Teoria i nauki pomocnicze literatury. Kr.: WSP 1960, XIX, 188 s. *Rocz. Nauk.-Dydak.*, 9, *Filol. Pol.* Wyd. nast.: wyd. 2 przerobione i rozszerz. Wr.: Ossol. 1966, 351 s., tamże: wyd. 3 zmien. i rozszerz. 1970, 411 s., wyd. 4 1986.

2. Maryla Wolska. Środowisko, życie, twórczość. Wr.: Ossol. 1963, 201 s. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-lit.*
Rozprawa habilitacyjna.

3. Krakowskie podziemie literackie pod okupacją hitlerowską. [Szkielc]. Kr.: PWN 1971, 49 s. PAN Oddz. w Kr.

Zawartość: Wstęp. — Sytuacja w okupowanym Krakowie; Pierwsze pracownia literackie; Pisarze w podziemiu; Pogranicza życia literackiego; Uzupełnienia do kultury podziemia; Zakończenie.

4. Kronika życia literackiego w Polsce pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. T. 1-2. Powst. przed 1975. Kr.: WL 1988, 265 + 360 s.

Rozprawy i szkice w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Zagadnienie teorii bibliografii. *Życie Nauki* 1948 t. 5 nr 29/30 s. 328-339. — Analiza metody bibliograficznej. *Życie Nauki* 1949 t. 7 nr 38 s. 187-203. — Dokumentacja w świetle krytyki naukoznawczej. *Nauka i dokumenty. Życie Nauki* 1949 t. 8 nr 43/48 s. 99-127. — Teoretyczne podstawy systematyki bibliografii. *Prz. Bibl.* 1949 z. 1/2 s. 3-13. — Metodyka dokumentacji. *Prz. Bibl.* 1951 z. 1/2 s. 12-50. — Adam Łysakowski — teoretyk nauki o książce. *Prz. Bibl.* 1952 z. 4 s. 326-339. — Dokumentacja naukowo-techniczna. *Prz. Bibl.* 1953 z. 4 s. 359-369. — Zadania nauki o książce. *Prz. Bibl.* 1953 z. 2 s. 111-125. — O pracy naukowej bibliotekarki. *Prz. Bibl.* 1954 z. 1 s. 43-62. — Biblioteka uniwersytecka jako zakład naukowy. *Prz. Bibl.* 1956 z. 4 s. 308-321. — Uwagi na marginesie "Sobótki" Seweryna Goszczyńskiego. (O pewnych zbieżnościach pomysłów Goszczyńskiego z koncepcją "Króla Ducha" [J. Słowackiego]). *Zesz. Nauk. UJ, Pr. Hist.-lit.* z. 3, *Filol.* 1959 nr 5 s. 119-135. — Główne problemy badań nad literaturą konspiracyjną w kraju (1939-1944). *Ruch Lit.* 1961 nr 4/5 s. 191-202. — Krakowski konspiracyjny "Miesięcznik Literacki". *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.*, *Zesz. Nauk.* nr 11, *Filol. Pol.* 1961 s. 155-173. — Materiały do literatury w podziemiu 1939-1944. *Zesz. Nauk. UJ* nr 36, *Pr. Hist.-lit.* z. 4, *Filol. Pol.* 1961 z. 7 s. 147-167. — Maryla Wolska — poetka srebrnych słów. *Zesz. Nauk. WSP w Kat.*, *Pr. Hist.-lit. Katedry Hist. Lit. Pol.* 1962 s. 265-283. — "Lamus". Środowisko, dzieje i zawartość czasopisma. *Zesz. Nauk. UJ* nr 59, *Pr. Hist.-lit.* z. 5, *Filol. Pol.* 1963 z. 9 s. 203-227. — Liryka Hanki Nowobielskiej na tle literatu-

ry ludowej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.*, *Zesz. Nauk.* nr 17, *Filol. Pol.*, *Pr. Hist.-lit.* 1963 s. 247-264. — Eleonora Kalkowska (1883-1937). Przyczynek do dziejów kultury polskiej na obczyźnie. *Prz. Hum.* 1966 nr 2 s. 145-159. — Kronika życia literackiego w Polsce pod okupacją hitlerowską. Próba przeglądu zdarzeń w układzie chronologicznym. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* z. 24, *Pr. Hist.-lit.* 1966 z. 3 s. 5-76. — Romantyczna wizja losów Polski zrodzona na ziemi krośnieńskiej. "Król Zamczyska" Seweryna Goszczyńskiego. W: Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Rzeszów 1966 s. 103-115. — Addenda do biografii Barda (Eugeniusza Kolanki 1919-1944). *Kwart. Rzesz.* 1967 nr 1 s. 77-93. — Maryla Wolska 1873-1930. OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 549-565. — Kazimierz Bartoszewicz 1852-1930. OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 763-782.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Korespondencja Ignacego Maciejowskiego (Sewera) z Mieczysławem Pawlikowskim (1870-1892). W: Miscellanea literackie 1864-1910. Wr. 1957 s. 5-280, *Arch. Lit.*, t. 2.

2. S. Goszczyński: Dziennik podróży do Tatrów. Oprac. i wstęp! ... Wr.: Ossol. 1958, CXXVII, 337 s. *BN I*, 170.

3. J.I. Kraszewski: Boleszczyce. Powieść z czasów Bolesława Szczodrego. Przygot. do druku i przyp. opatrzyl ... Wwa: LSW 1959, 282 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1973.

4. J.I. Kraszewski: Masław. Powieść z XI w. Przygot. do druku, post. i przyp. opatrzyl ... Wwa: LSW 1960, 298 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 4 [!] 1976.

5. J.I. Kraszewski: Macocha. Powieść z podan XVIII w. Przygot. do druku, post. i przyp. opatrzyl ... Wwa: LSW 1961, 527 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1973.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975. — Wywiad: Mój koniec wojny. *Gaz. Krak.* 1975 nr 81.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PSB (R. Skret). — LP XX w. (red.). — RI 1975 (J. Chudek). — M. Radwańska: S.S. 1909-1975. (Bibliografia osobowa). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1982 nr 78 s. 249-281. — M. Radwańska: S.S. (1909-1975. Zarys monograficzny ze szczególnym uwzględnieniem dorobku księgoznawczego). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1985 nr 96.

M. Puchalska *Pam. Lit.* 1959 z. 1 [rec. oprac.: Korespondencja Ignacego Maciejowskiego (Sewera) z Mieczysławem Pawlikowskim] — M. Ingot. *Pam. Lit.* 1960 z. 2 [rec. oprac.: S. Goszczyński: Dziennik podróży do Tatrów]. — J. Jarowiecki. *Życie Lit.* 1960 nr 20 [rec.: Słownik terminów literackich]. — [Maryla Wolska:] J. Hartwig: Książka o Maryli Wolskiej. *Nowe Książ.* 1963 nr 17; J. Przyboś: O Maryli Wolskiej. *Kultura* 1963 nr 18; A. Hutnikiewicz: Monografia Maryli Wolskiej. *Ruch Lit.* 1964 nr 2. — [Słownik terminów literackich.] W. Błachut: O terminologii literackiej. *Życie Lit.* 1966 nr 31; P. Grzegorzczak. *Ruch Lit.* 1967 nr 1. — W. Błachut: "Kronika"

literatury podziemnej. *Życie Lit.* 1967 nr 9 [rec.: Kronika życia literackiego w Polsce pod okupacją hitlerowską. *Rocz. Nauk. Dydak. WSP w Krak.* z. 24, *Pr. Hist.-lit.* 1966 z. 3]. — [Słownik terminów literackich] S. Balbus, M. Szybiński. *Pam. Lit.* 1968 z. 1; A.K. Waskiewicz: Uporczywy błąd. *Współczesność* 1970 nr 24; J. Pluta. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 3. — [Krakowskie podziemie literackie pod okupacją hitlerowską.] B. Miecugow. *Życie Lit.* 1971 nr 48; J. Pluta. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 3; W. Zechenter: Słowo, które zwyciężyło przemoc. *Życie Lit.* 1972 nr 14; W. Żukrowski: Z królestwa szpargali. *Nowe Książ.* 1972 nr 10, przedr. w tegoż: *W głębi zwierciadła.* Wwa 1973. — J. Zieliński. *S.S. Tyg. Powsz.* 1975 nr 35. — A. Jopek: Wspomnienie o S.S. *Ruch Lit.* 1976 nr 3. — A. Jopek. *S.S. Pam. Lit.* 1977 z. 1. — M. Radwańska. S.S. jako bibliotekarz i bibliolog. *Rocz. Bibl.* 1980 z. 1/2. — M. Radwańska. S.S. (1909-1975). *Ruch Lit.* 1985 nr 3. — M. Radwańska. S.S. jako badacz życia literackiego w Polsce okresu II wojny światowej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak., Pr. Bibliotecz.* 1987 z. 4. — M. Kluz: Gazeta z otchłani. *Poezja* 1989 nr 9 [rec.: Kronika życia literackiego w Polsce pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945].

B.D.

SIESICKA Krystyna ur. 1928

Nazwisko urzędowe po 1985: Wańsiewska.
Autorka powieści dla młodzieży.

Urodzona 22 listopada 1928 w Dęblinie; córka Adolfa Dubrowskiego, oficera lotnictwa, i Władysławy ze Srockich. Do 1935 mieszkała w Toruniu, a następnie przeniosła się do Warszawy, gdzie uczęszczała do Gimnazjum Królowej Jadwigi. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie; kontynuowała naukę na tajnych kompletach (do 1944). Jednocześnie należała do działających konspiracyjnie organizacji ZHP i Pomoc Żołnierzowi. Brała udział w powstaniu warszawskim w szeregach Wojskowej Służby Kobiet AK. Po przejściu przez obóz w Pruszkowie przebywała w majątku ziemskim Ulesie pod Częstochową. Po zakończeniu II wojny światowej, ukończyła w 1946 Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Batoiego w Warszawie. Następnie studiowała w Wyższej Szkole Dziennikarskiej, a po jej przekształceniu w Studium Dziennikarskim przy Wydziale Społeczno-Politycznym Akademii Nauk Politycznych; w 1947 uzyskała absolutorium. W 1948 wyszła za mąż za Zbigniewa Siesickiego, inżyniera (rozwód 1979). W 1949-50 pracowała w redakcji *Horyzontów Techniki*, a w 1952-53 w Komitecie Współpracy Kulturalnej z Zagranicą Ministerstwa Kultury i Sztuki. Debiutowała w 1955 felietonem pt. „Wiosenny koń”, drukowanym w *Kobietcie i Życiu* (nr 4); z tygodnikiem tym współpracowała stale do 1957. Ogłaszała nadto felietony i opowiadania w piśmie dla młodzieży *Filipinka* (1957-72; m.in. cykle felietonów pt. „Od Anny do Zuzanny”, „Joanna i inni”). Przygotowywała także pogadanki dla Redakcji Pedagogicznej Polskiego Radia i słuchowiska dla szkół. Otrzymała nagrodę Wydawnictwa Harcerskiego „Horyzonty” (1970 i 1973), w plebiscyście czytelników *Płomyka* nagrodę Orle Pióro

(1972), nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży (1973), nagrodę Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1984) i Harcerską Nagrodę Literacką (1984). W 1985 wyszła za mąż za Jerzego Wańsiewskiego, dziennikarza. W 2000 została wyróżniona medalem Polskiej Sekcji Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) za całokształt twórczości. Odznaczona m.in. Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1973), Złotym Krzyżem Zasługi dla ZHP (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jezioro osobliwości. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1966, 206 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1973, wyd. 4 1977, wyd. 5 1980; wyd. 6 Wwa: Interster 1991; Lubl.: KAW 1993; Łódź: Akapit Press 1994, tamże: dodruki 1995, 1996, 1997, 1998, wyd. 1999, dodruk 2000. Por. poz. 18.

2. Przez dziurkę od klucza. Wwa: NK 1966, 188 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 rozszerz. 1980, wyd. 3 1983; Wr.: Siedmioróg 1993, tamże: 1994, 1997, [1999], [2000].

Praca popularnonaukowa dla młodzieży o gospodarstwie domowym.

Przekł. czes.: Kličovou dírkou. [Przeł.] J. Rektor. Praha 1970.

3. Zapalka na zakręcie. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 196 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1972, wyd. 4 1974, wyd. 5 1976, wyd. 5[!] 1979, wyd. 7 1982, wyd. 8 1985, wyd. 9 1991; Łódź: Akapit Press 1995, tamże: dodruki 1996, 1997, 1998, wyd. 1999, dodruk 2000.

Przekł. niem.: Das Mädchen unterm Sonnenschirm. [Przeł.] Ch. Mückenberger. Berlin 1972, wyd. nast. München 1975, 1975, — słowac.: Tiene minulosti. [Przeł.] H. Benediktová. Košice 1983.

Adapt. tv: Zapalka na zakręcie. Adapt.: Z. Hečko. TV 1967, — Żuraw i czapla. Scenariusz serialu telewizyjnego: K. Krup-ska. TV 1986.

4. Czas Abrahama. [Powieść]. Wwa: LSW 1967, 174 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1974; Wr.: Siedmioróg 1997, tamże: [1999], [2000].

Przekł. niem.: Liebe auf den dritten Blick. [Przeł.] Ch. Mückenberger. Berlin 1970, wyd. nast. München 1974.

5. Beethoven i dzinsy. [Powieść]. Wwa: LSW 1968, 146 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1974; Wwa: Dom Wydawn. Sz. Szymański 1992; Wr.: Siedmioróg 1997, tamże: [1999], [2000].

Przekł. czes.: Beethoven a džinsy. [Przeł.] M. Novák. Praha 1975.

Adapt. tv: Adapt.: M. Maludzińska. TV 1971.

6. Czerwone światło. [Utwór dramatyczny]. TV 1968.

7. Urszula. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1968, 39 s. Przedr. zob. poz. 24.

Adapt. tv: Adapt.: W. Berestowski. TV 1970.

8. Fotoplastykon. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1969, 233 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Horyzonty 1972, wyd. 3 tamże 1974; wyd. 4 Wwa: MAW 1978, wyd. 5 tamże 1987; Wr.: Siedmioróg 1990, tamże 1998.

Przekł.: czes.: Naše drahá dvojčata. [Przeł.] O. Srovátka. Praha 1975. — niem.: Wir sind keine Sonntagskinder. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1974. — o r m.: Im kaxardakan lapters. [Przeł. z ros.] M. Barberjan. Erevan 1979. — r o s.: Moj vol'šebnyj fonar'. [Przeł.] K. Staroseľ'skaja. Moskva 1975. — s ł o w a c.: Romeo z husľovej triedy. [Przeł.] V. Havránková. Bratislava 1975. Adapt. tv pt. Dom na głowie. TV 1970.

9. Zapach rumianku. [Powieść]. Wwa: LSW 1969, 135 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1971, wyd. 3 1972; wyd. 4 Lubl.: KAW 1993, wyd. 4 [!] tamże 1994; Łódź: Akapit Press 1995, tamże: dodruki 1996, 1997, 1998, 1999, wyd. 2000.

Adapt. radiowa pt. Jutro poznasz Rafała. Radio 1969.

10. Ludzie jak wiatr. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1970, 202 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Horyzonty 1975; Wr.: Siedmioróg 1991, tamże: 1998, [2000].

11. Agnieszka. [Powieść]. Wwa: Horyzonty 1971, 111 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1974, wyd. 3 1976; Łódź: Akapit Press 1995. Przedr. zob. poz. 29. Adapt. tv: Adapt.: M. Maluździńska. TV 1973.

12. Być babim latem. [Opowiadanie]. Wwa: Horyzonty 1971, 31 s. Przedr. zob. poz. 24.

13. Sabat czarownicy. [Felietyon]. Wwa: Horyzonty 1971, 197 s. Wyd. 2 Łódź: Akapit Press 1994, tamże: dodruk 1997, wyd. 2000.

Wybór felietonów publikowanych wcześniej w *Filipince*.

14. Katarzyna. [Powieść]. Wwa: Horyzonty 1972, 98 s. Przedr. zob. poz. 17, 29.

15. Łukasz. [Powieść]. Wwa: Horyzonty 1972, 102 s. Przedr. zob. poz. 17, 29.

Adapt. radiowa: Adapt.: J. Ławicki, M. Siemieński. Cz. 1-2. Radio 1972. — tv: Adapt.: A. Olsen. TV 1974.

16. Obok mnie. [Opowiadanie]. Wwa: Horyzonty 1972, 24 s. Przedr. zob. poz. 24.

17. Dwa portrety: Katarzyna; Łukasz. [Powieści]. Wwa: Horyzonty 1973, 245 s. Wyd. 2 Wwa: MAW 1977. Zob. poz. 14, 15, 29.

18. Jezioro osobliwości. Scenariusz: ..., J. Batory. Ekran. 1973. Por. poz. 1.

19. Możesz iść. [Opowiadanie]. Wwa: Horyzonty 1973, 35 s. Przedr. zob. poz. 24.

20. Słoneczny, pogodny ranek. [Opowiadanie]. Wwa: Horyzonty 1974, 25 s. Przedr. zob. poz. 24.

21. Nieprzemakalni. [Opowiadanie]. Wwa: MAW 1980, 56 s. Radio 1981. TV 1985. Przedr. zob. poz. 24.

22. Między pierwszą a kwietniem. [Powieść]. Wwa: LSW 1982, 128 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1989; Łódź: Akapit Press 1996.

23. Moja droga Aleksandro. [Powieść]. Wwa: NK 1983, 124 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1986; Wr.: Siedmioróg 1998, tamże [2000].

24. Obok mnie. [Opowiadania]. Wyd. 2 [!] rozszerz. Wr.: Siedmioróg 1992, 155 s., wyd. nast. tamże: 1993, 1997, [1999], [2000].

Zawartość: Obok mnie [poz. 16]; Słoneczny, pogodny ranek [poz. 20]; Możesz iść [poz. 19]; Urszula [poz. 7]; Być babim latem [poz. 12]; Nieprzemakalni [poz. 21].

25. Chwileczkę, Walerio ... [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1993, 128 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1997, wyd. 3 1999, wyd. [4] 2000.

26. Falbanki. [Powieść]. Łódź: Akapit Press 1994, 135 s. Tamże dodruki: 1995, 1996, 1997, 1998, 1999. Z cyklu: Opowieści rodzinne; zob. też poz. 27, 28.

27. Wachlarze. [Powieść]. Łódź: Akapit Press 1995, 154 s. Tamże dodruki: 1996, 1997, 1998, 2000.

Z cyklu: Opowieści rodzinne; zob. też poz. 26, 28.

28. Woalki. [Powieść]. Łódź: Akapit Press 1995, 149 s. Tamże dodruki: 1996, 1997, 1998, 2000.

Z cyklu: Opowieści rodzinne; zob. też poz. 26, 27.

29. Wielki jarmark. [Opowiadania]. Łódź: Akapit Press 1996, 241 s. Tamże dodruki: 1997, 1998, 2000.

Zawartość: Katarzyna [poz. 14, 17]; Łukasz [poz. 15, 17]; Agnieszka [poz. 11].

30. Dziewczyna Mistrza Gry. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1997, 143 s. Wyd. nast. tamże: 1999, 2000.

Książka umieszczona przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) na Liście Honorowej im. H.Ch. Andersena w 2000.

31. — ?... — Zapytał czas. [Powieść]. Łódź: Akapit Press 1997, 110 s. Tamże dodruki: 1998, 1999.

Adapt. tv: Adapt.: I. Cwińska. TV 2000.

32. Parada fiołków. [Felietyon]. Łódź: Akapit Press 1998, 110 s. Tamże dodruk: 1999.

Felietyony publikowane wcześniej w *Kobiecie i Zyciu*.

33. Twoje wielkie tajemnice. Łódź: Akapit Press 1995, 160 s.

Książka zawiera fragmenty prozy K.S., rys. oraz puste strony, przeznaczone na teksty czytelnika.

34. Piosenka koguta. [Powieść]. Łódź: Akapit Press 1998, 96 s.

35. Pejzaż sentymentalny. [Powieść]. Łódź: Akapit Press 1999, 144 s. Tamże dodruk: 2000.

36. W stronę tamtego lasu. Horror dla panienek z dobrych domów. Łódź: Akapit Press 1999, 101 s. Tamże dodruk: 2000.

37. ...nie ma z kim tańczyć... Erotyk dla panienek z dobrych domów. [Powieść]. Łódź: Akapit Press 2000, 186 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1976, 2000. — Wywiady: Pisanie dla młodzieży jest pracą ogromnie odpowiedzialną. Rozm. M. Śledzińska. *Śl. Powsz.* 1973 nr 186; Pogadamy o falbankach. Rozm. B. Tylicka. *Gulluer* 1995 nr 3; Ocalam tradycję i stare przedmioty. Rozm. D. Świerczyńska-Jelonek. *Nowe Książ.* 2000 nr 4.

PP (J. Kaczyńska). — LP XX w. (H. Urbas).

K. Rosner: Dwie powieści dla młodzieży. *Nowe Książ.* 1966 nr 14 [rec.]; Zapalka na zakręcieli. — W. Szwedowicz: Zupelnie sympatyczna rodzina. *Nowe Książ.* 1966 nr 22 [rec.]; Jezioro osobliwości. — M. Kalinowska: Dzisiejsza młodzież. *Nowe Książ.* 1967 nr 12 [rec.]; Czas Abrahama. — B. Olszńska: Proza w dzinsach. *Nowe Książ.* 1968 nr 16 [rec.]; Beethoven i dzinsy. — K. Kuliczowska: Szkice do portretów. *Nowe Książ.* 1971 nr 19 [rec. m.in.]; Agnieszka. — H. Lebecka: Sabat-Party. *Nowe Książ.* 1972 nr 2 [rec.]; Sabat czarownic. — J. Walc: „Lukasz”, czyli dobra nowina. *Literatura* 1972 nr 21 [rec.]; Lukasz. — J. Walc: Młodości, ty nie ulatuj... *Polityka* 1973 nr 31, polem.: J. Maruszewski: Czy pozwolić młodzieży czytać S. Tamze 1973 nr 38. — I. Tessarowicz: Zapowiedź cichego come back. *Nowe Książ.* 1981 nr 9 [rec.]; Nieprzemakalni; Przez dziurkę od klucza. — H. Lebecka: Dwie nowe książki S. *Nowe Książ.* 1984 nr 1 [rec.]; Między pierwszą a kwietniem; Moja droga Aleksandrol. — E. Nowacka: Stworzyć Walerię dla siebie i czytelniczek. *Nowe Książ.* 1994 nr 1 [rec.]; Chwileczkę, Walerio... — I. Tessarowicz: Cieszyć się dziewczyną. *Nowe Książ.* 1995 nr 3 [rec.]; Falbanki. — Z. Beszczyński: Z szuflady dziadziusia. *Nowe Książ.* 1995 nr 10 [rec.]; Woalki. — D. Świerczyńska-Jelonek: Miasteczko dobrych ludzi. *Nowe Książ.* 1996 nr 3 [rec.]; Wachlarzel. — D. Świerczyńska-Jelonek: Fabuły mistrzyni gry. *Nowe Książ.* 1997 nr 9 [rec.]; — ?... — Zapytał czas; Dziewczyna Mistrza Gry. — D. Świerczyńska-Jelonek: Czas, pamięć, wspomnienia. *Nowe Książ.* 1999 nr 3 [rec.]; Parada fiołków; Piosenka koguta. — D. Świerczyńska-Jelonek: Silniejsza od samego diabła. *Nowe Książ.* 1999 nr 12 [rec.]; W stronę tamtego lasu. — B. Tylicka: Sentymenty i cichutki chichot. *Nowe Książ.* 1999 nr 6 [rec.]; Pejzaż sentymentalny.

J.Z.

SIEWIERSKI Jerzy

1932-2000

Pseud.: George Quiry; George S. Quiry; Georges Querin; Greg Quirysson; Jerzy Kwiry; J.S.; [J.S.]; Kwiry; (ś). Prozaik.

Urodzony 3 czerwca 1932 w Warszawie; syn Lucjana Siewierskiego, urzędnika, i Janiny z Rybińskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i uczęszczał na tajne komplety szkoły podstawowej im. J. Chrzęszciewskiej. W 1945 rozpoczął naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Batorego w Warszawie. Od 1947 należał do OMTUR, a po połączeniu organizacji młodzieżowych (1949) do ZMP. W 1951 zdał maturę. W tymże roku debiutował wierszem pt. „Migawki z MDM-u”, opublikowanym w *Sztandarze Młodych* (nr 128). Przez rok 1951/52 uczył w szkole podstawowej w Warszawie. Następnie podjął studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Warszawskiego; w 1956 uzyskał magisterium. Uczestniczył w założeniu pisma *Współczesność* i do lutego 1959 należał do zespołu pisma (z przerwą na przełomie lat 1957/58); w dwutygodniku tym debiutował jako prozaik opowiadaniem „Celina” (1956 nr 1) oraz zamieszczał recenzje (podp. m.in.: J.S., Kwiry,

(ś)). W 1956-59 należał do Grupy Literackiej „Współczesność”. W listopadzie 1956 podjął też pracę w redakcji *Nowych Książek*, gdzie pracował na stanowisku kierownika działu historycznego, do momentu przejścia na rentę inwalidzką w listopadzie 1976, drukował liczne recenzje (podp. m.in.: Jerzy Kwiry, J.S.). W 1957 ożenił się z Anną Skirzyńską, archeologiem, redaktorem tekstów naukowych. Artykuły i recenzje zamieszczał w *Trybunie Literackiej* (1958-59) i *Wiatrakach* (1960-64). W 1959-63 był członkiem Zespołu Literackiego „Grupa Warszawska”. W 1976 został członkiem ZLP. Należał do Klubu Pisarzy SD. Opowiadania publikował w *Gazecie Zielonogórskiej* (1974; podp. Georges Querin), *Sztandarze Młodych* (1974; podp. Greg Quirysson) oraz w *Głosie Pracy* (1977-78; podp. George Quiry). W 1979 współpracował z Warszawskim Klubem Twórców i Działaczy Kultury „Współczesność” i Grupą Poetów i Malarzy „Łazienki”. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969). Zmarł 20 listopada 2000 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spadkobiercy pani Zuzy. Scenariusz. Wwa 1970, 90 k., masz. powiel. Ekran. pt. Brylanty pani Zuzy 1971. Por. poz. 2.

2. Spadkobiercy pani Zuzy. [Powieść]. Wwa: MON 1971, 178 s. Por. poz. 1.

3. Nie zabija się świętego Mikołaja. [Powieść]. *Gaz. Ziel.-górs.* 1972 nr 287-309; 1973 nr 1-3. Wyd. osob. Wwa: KAW 1978, 205 s.

Przekł. niem. (fragm.): Friedhofsbeamtenschaft [Przet.] W. Dege. Berlin 1981.

4. Zaproszenie do podróży. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 49 s.

5. Dziewczyna, z którą nikt nie tańczy. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1974, 198 s.

Zawartość: Ściagnij pończochę, Malgosiu!; Dziewczyna, z którą nikt nie tańczy; Czarna skrzynka; List do redakcji; Raport; Śniadania u pani prezesowej; Dokąd panu tak śpieszno, kapitanie?; Sprawozdanie; Antykwarjat; Nawiedzeni; Warstwa 7 A; Dziunia; Antresola; Ekspert; Obciążenie dziedzinne; Karygodne niedbalstwo ADM-u; Mały zielony Marsjanin.

6. Pięć razy morderstwo. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1976, 278 s.

Zawartość: Kabała panny Barlove, czyli morderstwo po angielsku; Barliet i niezływa służąca, czyli morderstwo po francusku; Sprowadź mi męża, Barlow! czyli morderstwo po amerykańsku; Zbrodnia w „Słonecznym klubie”, czyli morderstwo po szwedzku; Umarli nie składają zeznań, czyli morderstwo po polsku.

Wyd. osob. poszczególnych opowiadań Wwa: Iskry: Kabała panny Barlove, czyli morderstwo po angielsku. 1984, 39 s.; Barliet i niezływa służąca, czyli morderstwo po francusku. 1984, 39 s.; Sprowadź mi męża, Barlow! czyli morderstwo po amerykańsku. 1985, 38 s.; Zbrodnia w „Słonecz-

nym klubie", czyli morderstwo po szwedzku. 1985, 47 s.; Umarli nie składają zeznań, czyli morderstwo po polsku. 1985, 39 s.

Przekł. całości: bułg.: Pet p'ti ubijstvo. [Przeł.] L. Vasileva. Sofija 1982. — niem.: 5 × Mord. [Przeł.] R. Fischer. Berlin 1980.

Adapt. radiowe poszczególnych opowiadań: Morderstwo po szwedzku. Radio 1984. — Kabała panny Barlove, czyli morderstwo po angielsku; Sprowadź mi męża, Barłowi! Radio 1985.

7. Jestem niewinny. [Powieść]. *Gaz. Olszt.* 1978 nr 232-296. Wyd. osob. Wwa: KAW 1981, 151 s.

8. Zaufajcie Drakuli. [Powieść]. *Głos Pozn.* 1977 nr 298-301; 1978 nr 1-63; *Dz. Zach.* 1978 nr 40-72. Wwa: KAW 1979, 189 s.

Podp.: George Quiryn.

Przekł. słowac.: Dövejete Drakulovi. [Przeł.] J. Heroldová. Bratislava 1983.

9. Powieść kryminalna. [Studium]. Wwa: KAW 1979, 161 s.

Dot. historii i typologii gatunku.

10. Nalewka na wilczych jagodach. [Powieść]. Wwa: KAW 1980, 252 s.

11. Tam, gdzie diabeł ma młode. [Powieść]. Wwa: KAW 1981, 146 s.

12. Opowieść o duchach i gorejącym sercu. [Powieść]. Wwa: Iskry 1983, 34 s.

13. Sześć barw grozy. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1985, 189 s.

Zawartość: Zwierciadło Wenus; Upiór i czarownica; Inwokacja; Vaya usted Con Dios, Senor; Zemsta z za grobu; Duch w Harrow Manor.

14. Panią naszą upiory udusiły. [Powieść]. Wwa: Iskry 1987, 175 s.

15. Powrót Wilczycy. [Scenariusz filmowy]. Wwa 1987, 100 k., powiel. Ekran. 1990.

16. Łza Księcia Ciemności. [Scenariusz filmowy]. Wwa 1990, 98 k., powiel.

Przekł. estoń.: Kuradi Pisard. Ekran. 1992.

17. Przerazliwy chłód. Powieść niesamowita. Wwa: Alfa 1990, 133 s.

18. Choć nas potępiają umysły zacięte ... Opowieść o masonach, obyczajach i pięknej Kasieńce. [Powieść]. Wwa: Iskry 1990, 206 s.

19. Dzieci wdowy, czyli Opowieści masonskie. [Praca popularnohistoryczna]. Milanówek: Warszta Spec. 1992, 156 s.

20. Maski Szatana. [Powieść]. Wwa: Ofic. Wydawn. „Profi” 1992, 206 s.

Podp.: George Quiryn.

21. Wolnomularstwo a Konstytucja Trzeciego Maja. [Szkie popularnohistoryczny]. Wwa: Wielki Wschód Polski [1997], 20 s.

22. Legenda o Hiramie z Tyru, synu wdowy — uczniu egipskich mędrców — budowniczym świąty-

ni. [Opowieść]. Wwa: Wydawn. Współcz. MOJE [1999], 33 s.

23. Łysa Góra. [Poemat]. Wwa: Wydawn. Współcz. MOJE [1999], 22 s.

24. Upadły anioł z Podola. Opowieść o Tadeuszu Grabiance. Wwa: CLIO 2001, 160 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1988. — Wypowiedź: J. Siewierski. Zaczepiłem się tylko na trochę. *Nowe Książ.* 2001 nr 1. — Wywiad: Zajęcie dla zdolnych, pracowitych i cierpliwych. Rozm. A. Kowalski. *Radar* 1984 nr 34.

[Spadkobiercy pani Zuzy:] A. Hampel: Banda pani Zuzy. *Dz. Łódz.* 1971 nr 235; [Z. Macużanka] ZRA: Nasz krytyk na cenzurowanym. *Nowe Książ.* 1971 nr 20; B. Sowińska: Coś z życia ... *Życie Warsz.* 1971 nr 302. — L. Borski: Doświadczenia S. *Nowe Książ.* 1974 nr 16 [rec.: Dziewczyna, z którą nikt nie tańczy]. — S. Zieliński: B jak Barliet. *Nowe Książ.* 1976 nr 21, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1978 [rec.: Pięć razy morderstwo]. — W.P. Kwiatek: Trzy noce sierżanta K. *Nowe Książ.* 1978 nr 22 [rec.: Nie zabija się świętego Mikołaja]. — A. Urbański: Czas rekolacji. *Nowe Książ.* 1980 nr 21 [rec.: Nalewka na wilczych jagodach]. — A. Ziembicki: X razy morderstwo. *Nowe Książ.* 1980 nr 2 [rec.: Powieść kryminalna]. — [Sześć barw grozy:] B. Twardochleb: Z prababcinnej biblioteki. *Nowe Książ.* 1986 nr 4; J. Lewandowski: Pastisz z dreszczykiem. *Tyż. Kult.* 1986 nr 12. — J. Rurawski: Czy nowy gatunek? *Nowe Książ.* 1991 nr 3 [rec.: Przerazliwy chłód; Choć nas potępiają umysły zacięte...]. — K. Glogowski: Opowieści masonskie. *Pol. Zbroj.* 1993 nr 55 [rec.: Dzieci wdowy, czyli Opowieści masonskie].

K.B.

SIKIRYCKI Igor 1920-1985

Pseud.: (is): Jerzy Gordan.

Poeta, satyryk, autor książek dla dzieci, tłumacz.

Urodzony 31 lipca 1920 w Brześciu nad Bugiem; syn Mikołaja Sikiryckiego, telegrafisty Polskich Kolei Państwowych, i Bronisławy z Zygadłów, nauczycielki i bibliotekarki. W 1927 zamieszkał w Lublinie, gdzie uczył się w Państwowym Gimnazjum im. J. Zamoyskiego; w 1939 zdał maturę. Debiutował w 1937 opowiadaniem „Pasażerka na gapę”, opublikowanym w czasopiśmie młodzieży lubelskich szkół średnich *W słońce* (nr 3; podp. Siekierycki); w 1938-39 był redaktorem tego pisma. W czasie okupacji niemieckiej pracował kolejno jako ślusarz w Lublinie, drwal na Zamojszczyźnie, murarz w Warszawie oraz kreślarz w Lublinie. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej — członek AK; był też autorem pieśni partyzantskich. Po wyparciu Niemców, został w lipcu 1944 zatrudniony jako spiker w lubelskiej rozgłośni Polskiego Radia. Podjął studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Rozpoczął też działalność literacką, publikując wiersze w czasopiśmie *Gontyna* (1944; także członek zespołu redakcyjnego) i *Odrodzenie* (1944-49). W 1945 zamieszkał w Łodzi, gdzie do 1951 pracował jako spiker radiowy. W 1945/46 kontynuował też studia na Uniwersyte-

cie Łódzkim. W 1946-49 współpracował z tygodnikiem *Szpilki*. W 1948 ożenił się z Janiną Lange. W 1949 został członkiem ZLP. Pisał teksty dla łódzkiego Teatru Satyryczno-Literackiego „Osa” (1950). W 1954-57 był kierownikiem artystycznym Teatru Satyryków, przemianowanego później na Estradę Satyryczną, a po jej przekształceniu się w Teatr ⁷¹⁵ został w sezonie 1958/59 jego kierownikiem literackim. Wiersze, fraszki, tłumaczenia z literatury rosyjskiej zamieszczał w *Nowej Kulturze* (1950-52), *Odgłosach* (1959-67, 1969-70) oraz pismach dla dzieci *Plomyczek* (1958-64, 1967-76, z przerwami) i *Plomym* (1959-69). W 1954-59 był kierownikiem literackim i artystycznym Teatru Satyry w Łodzi, a w 1966-67 kierownikiem literackim łódzkiego Teatru Lalek „Arlekin”. Od 1960 zajmował się wyłącznie pracą literacką. Za twórczość przekładową otrzymał w 1969 dyplom Komitetu do Spraw Kultury przy Radzie Ministrów ZSRR oraz wyróżnienie na II Międzynarodowym Zjeździe Tłumaczy Literatury Radzieckiej w Moskwie. Publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Literaturze Radzieckiej* (1969-85; tu liczne przekłady z literatury białoruskiej, gruzińskiej, mołdawskiej), *Odgłosach* (1971-85, podp. też (is); tu m.in. liczne tłumaczenia z literatury gruzińskiej), *Trybunie Ludu* (1974-80; tu wiersze, fraszki), *Plomyczku* (1980-84, z przerwami). Od 1970 był radnym i członkiem Komisji Wychowania, Oświaty i Kultury Rady Narodowej m. Łodzi; od 1972 przewodniczył Komisji Kultury. W 1972 został członkiem Ogólnopolskiego Komitetu Obrótców Pokoju (od 1974 członek zarządu). W tymże roku przez trzy miesiące przebywał w Jugosławii jako stypendysta rządu tego kraju. Za całokształt pracy literackiej otrzymał w 1973 nagrodę m. Łodzi. W 1974 został członkiem Prezydium TPPR. W 1976 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży oraz nagrodę im. M. Gorkiego przyznaną przez Związek Pisarzy ZSRR, w 1979 nagrodę literacką Centralnej Rady Związków Zawodowych i nagrodę Warmii i Mazur za twórczość związaną z tym regionem. W 1981 został członkiem Komitetu Wykonawczego Rady Krajowej i przewodniczącym Rady Łódzkiej PRON; w 1982 wszedł w skład Prezydium Tymczasowej Rady Krajowej PRON. W 1983 otrzymał przyznawany przez dzieci Order Uśmiechu. Był członkiem Zarządu Polskiej Sekcji Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), odznaką „Zasłużony Działacz TRZZ” (1970), Krzyżem Kawalerskim (1972) i Krzyżem Oficerskim (1979) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977). Zmarł 2 stycznia 1985 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wołanie drzew. [Wiersze]. Łódź: ZLP 1950, 31 s.
2. Co komu winna spółdzielnia gminna. Wodevil w 3 odstonach z muzyką F. Frachowicza. [Współaut.:] W. Drygas. Uwagi insc.: Z. Wiktorczyk. Wwa: Czyt. 1954, 70 s.
3. Uwaga, kręcimy! [Widowisko satyryczne]. Praprem. Łódź, Estrada Satyryczna 1955.
4. Wio, dywaniku. Według scenariusza ... Praprem. Łódź, Estrada Satyryczna 1956.
5. Igraszki i fraszki. [Satyry]. Łódź: WŁ 1959, 128 s. Zawiera cykl: Ballady i niuanse; Bajki; Fraszki; Humoreski; Igraszki.
6. Tajemnica starej wierzby. [Utwór sceniczny dla dzieci; współaut.:] R. Sykała. Praprem. Łódź, T. ⁷¹⁵ 1959.
7. Niedźwiedź króla Gniewobora. [Utwór sceniczny dla dzieci; współaut.:] R. Sykała. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1962.
8. Czoko opatrności. Program składany według pomysłu ... Wyst. Łódź, T. ⁷¹⁵ 1962.
9. Ostrożnie, świeżo napisane. [Satyry]. Łódź: WŁ 1963, 91 s. Zawiera utwory oryginalne i przekłady S. Michałkowa, S.S. Orbelianiego i T. Szewczenki w cyklach: Wiersze i ballady; Bajki; Myśli i myślątka; Limeryki; Humoreski.
10. Niewidzialny książę. [Utwór sceniczny dla dzieci; współaut.:] R. Sykała. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1964.
11. Nocny połów. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1966, 44 s. Zawiera m.in. cykl: Partyzanckie strofy.
12. Turniej z czarodziejem. [Utwór sceniczny dla dzieci; współaut.:] R. Sykała. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1968.
13. Bajki na dobranoc. Łódź: WŁ 1970, 105 s. Wyd. 2 tamże 1976.
14. Cyrk w Szczyrku. Łódź: WŁ 1970, 62 s.
15. Siedmiu nieobecnych. [Powieść]. Łódź: WŁ 1970, 157 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1979.
16. Zatopione królestwo. [Utwór sceniczny dla dzieci; współaut.:] R. Sykała. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1970.
17. Lotki. [Scenariusz filmu rysunkowego; współaut.:] J. Hartwig. Ekran. 1971.
18. Pietrek z Puszczy Piskiej. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1971, 162 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1984.
19. Najweselsza szkoła. [Dla dzieci]. Łódź: WŁ 1972, 100 s. Wyd. 2 tamże 1978. Zawartość: Cz. 1. Fraszki szkolne; Cz. 2. Wierszyki i wiersze; Cz. 3. U przyjaciół (przekłady).

20. W stronę Kolchidy. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1973, 49 s.
Zawiera cykl: Międzygwiezdni; Konie; W stronę Kolchidy.
21. Wiersze. Łódź: WŁ 1977, 163 s.
Zawiera cykle: Wołanie drzew (1950); Nocny połów (1966); W stronę Kolchidy (1973); Bajki i ballady (wybór z poz. 5, 9), – Ostrożnie, świeżo napisane (1963) oraz wiersze dla dzieci.
22. Ogródek szkolnych fraszek. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1979, 57 s.
23. Kram z wierszykami. [Dla dzieci]. Łódź: KAW 1980, 63 s.
24. Moje bajki. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: KAW 1980, 123 s.
25. Trzy struny. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1980, 194 s.
Zawartość: Wiersze liryczne; Wiersze satyryczne; bajki i ballady.
26. [Czterdzieści dziewięć] 49 podróży Jana. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1982, 36 s. Przedr. zob. poz. 28.
27. Bajkobranie. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: KAW 1984, 96 s.
28. Podróże małe i duże. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1984, 48 s.
Zawiera m.in. poz. 26.
29. Sześć bajek na dobranoc. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: WŁ 1984, 75 s.
30. Piorunująca mieszanina. Wiersze, ballady, bajki, fraszki, limeryki, parodie i humoreski. Łódź: WŁ 1985, 174 s.
Zawartość: Wiersze i ballady; Bajki; Mieszaniny; Humoreski.
31. W cieniu mazurskiej sosny. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1985, 71 s.
Zawiera też wiersze dla dzieci.
32. Bajki zabawne. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1987, 101 s.
33. Mój koń. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1987, 103 s.
34. Sto fraszek szkolnych. [Dla dzieci]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1988, 62 s.
35. Rymowanki cacanki. [Dla dzieci]. Łódź: KAW 1988, 44 s.
- Wybory wierszy w przekł.: gruz.: [Przeł.] G. Dżuluchidze. Tbilisi 1978, – ros.: Staraja kuznja. Ballady i skazki. [Przeł.:] A. Jurij, V. Safonovy. Moskva 1989.
- Wydania osobne tekstów piosenek z nutami: Moja dziewczyna. Tango piosenka. [Muz.:] Z. Wiehler. Wwa: Wydawn. Muz. Arcta 1948, [3] s. – Rozłączyło nas morze. Tango. [Muz.:] E. Żuk. Kat.: Uniwersum 1949, [2] k. – Słoneczny dzień. Tango. [Muz.:] E. Żuk. Kat.: Uniwersum 1949, [2] k. – Zapytaj gwiazd. Tango. [Muz.:] E. Żuk. Kat.: Uniwersum 1949, [2] k. – My pokoju wierna straż. [Muz.:] Z. Wiehler. Wwa: MON 1952, [2] k. – Niezapominajka. Slowfox. [Muz.:] E. Żuk. Kr.: PWM 1956, 3 s. – Walczuk rybacki. Na orkiestrę taneczną. [Muz.:] F. Frachowicz. [Współwyd. z:] Jestem zazdrośna. [Muz.:] L. Herman. [Tekst:] M. Łebkowski. Kr.: PWM 1959, 9 k.
- Nadto drobne utwory dla dzieci wyd. w l. 1958-1986, liczne audycje dziecięce i satyryczne dla Polskiego Radia oraz widowiska telewizyjne w ramach audycji szkolnych dla dzieci.

Przekłady

1. P. Jerszow: Konik garbusek. Wwa: NK 1952, 102 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1956, wyd. 3 1958, wyd. 4 1960, wyd. 5 1963, wyd. 6 1969, wyd. 7 1976, wyd. 8 1983; wyd. 1 Szczec.: KAW 1984; wyd. 9 [!] Wwa: NK; Moskwa; Raduga 1986; wyd. 9 Wwa: KiW 1988.
Adapt. teatr.: Adapt. ... Wyst. Lubl., T. Lalki i Aktora im. H.Ch. Andersena 1968.
2. S. Michałkow: Dla dużych i małych. [Wiersze]. Wwa: KiW 1952, 73 s.
3. Sz. Rustaweli: Witeż w tygrysięj skórze. [Epos]. Wwa: NK 1960, 190 s. Wyd. 2 tamże 1978.
4. Dawid z Sasunu. Epos staroarmeński. Przeł. [i przedm. opatrzył] ... Wwa: NK 1967, 143 s. Wyd. 2 tamże 1983.
5. S. Prokofiew: Piotruś i wilk. [Utwór sceniczny]. Tłum. ... Wyst. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1978.
6. Wiersze sercu bliskie. Wybór i tłum. z ros. ... Łódź: WŁ 1978, 206 s.
7. W. Nowacki, J. Fridman: Słomiany skowronek. [Utwór sceniczny]. Tłum. ... Wyst. Łódź, T. Lalek „Pinokio” 1981.
8. K. Czukowskij: Bajki. Przeł.: W. Broniewski, ... Moskwa: Raduga 1984, 63 s.
9. O. Tumanian: Kropla miodu. [Bajka]. Wwa: KAW 1985, 36 s.

Prace redakcyjne

1. Wiersze o braterstwie. Antologia. Zebrał i oprac. ... Wwa: KiW 1951, 191 s.
2. M. Kajka: Wybór wierszy. Wybór i postł. ... Przedm.: W. Gębik. Wwa: Czyt. 1954, 132 s.
3. A. Markowič Nikolaev: Kanonada. Wiersze. Wybór ... Łódź: WŁ 1971, 53 s.
4. M. Tank: Wiersze wybrane. Wybrał i wstępem opatrzył ... Łódź: WŁ 1974, 270 s.
5. Księga przyjaciół. Wybór i oprac. ... Wstęp: J. Iwaszkiewicz. Kom. red.: J. Dobraczyński i in. Wwa: PIW 1975, 379 s.
Antologia prozy i poezji polskiej i radzieckiej.
6. Złote kamienie. Dawne i nowe wiersze Azerbejdżanu. Wybór i oprac.: T. Chróścielewski, ...

Wstęp: B. Baranowski. Przyp. i noty: T. Chrościelewski. Łódź: WŁ 1975, 303 s.

Tu także m.in. przekł. I.S.

7. ...na czerwonych października kwiatach. Antologia poezji i prozy. Wybór i oprac.: ..., Z. Załuski. Kom. red.: J. Dobraczyński i in. Wwa: KAW 1977, 450 s.

8. Muzo pieśni opowiadaj. Kraj Rad w poezji polskiej. Wybrał i wstępem opatrzył ... Pośl.: W. Żukrowski. Łódź: WŁ 1979, 314 s.

9. Tam, gdzie ziemia śpiewa. Kraj Rad w poezji polskiej. Wyboru dokonał ... Łódź: WŁ 1979, 138 s.

10. Poezja gruzińska. Antologia. Wybór ... Wstęp: F. Nieuważny. Łódź: WŁ 1985, 630 s.

11. S. Paruji: Muśnięcie chwili. Wybór ... Pośl.: F. Nieuważny. Kr.: WŁ 1987, 94 s.

Zob. też Przekłady poz. 6.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966, 1974, 1979. — Wywiady: Moja pasja jest sztuką translatorską. Rozm. T.J. Żółciński. *Argumenty* 1977 nr 9; Trzeba oddać. Rozm. K. Frejdlich. *Odgłosy* 1978 nr 4.

— SWPP 2 (F. Lichodziejewska) — PP (F. Lichodziejewska). — PSB (J. Kowalczykówna). — LP XX w. (uzup.).

Z. Herbert: Antena i drzewo. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 21 [rec.: Wołanie drzew]. — J. Kuryluk: Dzieci przerosły ojca. *Stolica* 1955 nr 15 [rec.: Uwaga, kręcimy!]. — E. Wróblewska: O igraszkach i fraszkach. *Odgłosy* 1959 nr 35 [rec.: Igraszki i fraszki]. — T. Papier: Bajki dla małych i dużych. *Odgłosy* 1960 nr 22. — S. Świątek: Kilka uwag na marginesie pewnych wierszy. *Odgłosy* 1966 nr 17 [rec.: Nocny półow]. — [Siedmiu nieobecnych]: W. Korn. *Sztand. Ludu* 1970 nr 271; B. Dudziński: Oddali życie w walce. *Odgłosy* 1971 nr 1; E. Jaształ: Młodzieży — o wojnie. *Nowe Książ.* 1971 nr 22. — J. Kowalczyk: Podarek dla najmłodszych. *Odgłosy* 1971 nr 42 [rec.: Bajki na dobranoc; Cyrk w Szczyrkul]. — M. Wittels: Pietrek na wojennych ścieżkach. *Nowe Książ.* 1972 nr 11 [rec.: Pietrek z Puszczy Piskiej]. — [W stronę Kolchidy]: G. Kompel: Liryczna przygoda w Kolchidzie. *Odgłosy* 1974 nr 10; F. Rajczak. *Głos Rob.* 1974 nr 66. — M.E. Sajenczuk: I.S. *Odgłosy* 1975 nr 30. — [Wiersze]: K. Galczyńska: Wyznania najprostsze. *Tryb. Ludu* 1977 nr 171; P. Kuncewicz: Słowo o (poetyckiej) wyprawie Igora. *Odgłosy* 1978 nr 20; K. Piękosz: Przegląd poetyckiego dorobku. *Literatura* 1978 nr 17. — A. Baluch: Dydaktyka dorożna, czyli o fraszkach ze szkolnego podwórka. *Nowe Książ.* 1980 nr 11 [rec.: Ogródek szkolnych fraszek]. — J.H. Wiśniewski. *Odgłosy* 1980 nr 44 [rec.: Trzy struny]. — Z. Olek: O krawcu Chucherce i raku Łobuziaku. *Nowe Książ.* 1981 nr 5 [rec.: Moje bajki]. — T. Błażewski: W bajkowym świecie. *Głos Rob.* 1983 nr 80 [dot. twórczości poetyckiej I.S. dla dzieci]. — W. Woroszyński: Szkoła życia. *Więź* 1984 nr 4 [rec.: 49 podróży Jana]. — W. Jażdżyński: I.S. *Osnowa* 1985 nr 11/12 [wspomnienie pośmiertne]. — G. Leszczyński: S. *Nowe Książ.* 1985 nr 9. — T.J. Żółciński: I.S. *Argumenty* 1985 nr 13. — T. Błażewski: Przypomnienie I.S. *Odgłosy* 1987 nr 11.

K.B.

SIKORSKI Franciszek

ur. 1930

Pseud.: (fras), Fras, Łukasz Oleski.
Prozaik, autor słuchowisk radiowych.

Urodzony 8 października 1930 w Hucisku Oleskim pod Złoczowem (Tarnopolskie) w rodzinie

chłopskiej; syn Jana Sikorskiego (pracował też jako robotnik) i Marianny z domu Żmijowskiej. W czasie II wojny światowej mieszkał nadal w Hucisku Oleskim. Po tzw. akcji repatriacyjnej w 1945, zamieszkał wraz z rodziną w Szklarach Górnych pod Lubinem Legnickim. Uczęszczał do Liceum Pedagogicznego w Legnicy; w 1950 zdał maturę. Następnie studiował historię na Uniwersytecie Wrocławskim; w 1955 uzyskał magisterium. Po czym studiował zaocznie przez rok prawo. W 1955 zawarł związek małżeński z Marianą Oktabińską, inżynierem mechanikiem (zmarła 1964). Pracował przez pewien okres w księgarstwie, potem w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej, a od września 1956 do 1986 jako nauczyciel historii i propedeutyki w Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Chrobrego we Wrocławiu. Okresowo uczył także w Państwowym Liceum Muzycznym i w Państwowym Liceum Plastycznym. Debiutował w 1961 powieścią pt. „Czerwone ślady”. Utwory literackie drukował m.in. na łamach *Tygodnika Kulturalnego* (1968, 1971-72, 1986), *Wiadomości* (1970-73, 1978-80) i *Odry* (1978, 1984-87, z przerwami). Od 1969 współpracował jako krytyk literacki z redakcją literacką Polskiego Radia. W 1970 został członkiem ZLP; okresowo członek zarządu Oddziału Wrocławskiego ZLP. W 1974-81 prowadził spotkania z czytelnikami w księgarni „Pod Arkadami” we Wrocławiu i w księgarni w Oleśnicy, omawiając nowości wydawnicze. W tym okresie był recenzentem wewnętrzny pamiętników w Wydawnictwie Ossolineum. Od 1976 jest związany z Heleną Stachów, rusycystką i anglistką. Od tegoż roku współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk, za które był wielokrotnie nagradzany. W 1980 otrzymał nagrodę m. Wrocławia za osiągnięcia twórcze w dziedzinie literatury. W 1980-81 wchodził w skład Rady Redakcyjnej Wydawnictwa Dolnośląskiego. W 1984-89 był redaktorem dwumiesięcznika *Chrześcijanin a Współczesność*, w którym zamieszczał także recenzje literackie i szkice historyczne. Od 1994 publikował recenzje literackie w *Szkicach Legnickich* (pod pseud. Łukasz Oleski). Wyróżniony m.in. odznaką „Budowniczy Wrocławia” (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1979), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1981), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985), odznakami „Zasłużony Działacz Kultury” (1986) i „Zasłużony dla Dolnego Śląska” (1986). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czerwone ślady. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1961, 161 s.

2. Morze czasu. Powieść. Pozn.: WP 1969, 187 s.

265

3. Ktoś musi unieść. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1973, 214 s. Wyd. nast. tamże 1982.

4. Gorzki zapach czeremchy. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1975, 185 s.

Zawartość: I. Wokół starej chałupy; Podróż do Ziemi Oswojonego Szpaka; Harmonijka z dzwoneczkami; Trzymaj się guzika; Stachowa drabina; Don Kichot z Podhorzec; Pora odlotu. — II: W starej i nowej chałupie; Wyjazd na wrzosowisko; Marcinowe zegary; Skrzyplenie żurawia; Gorzki zapach czeremchy; Złociste talerzyki.

5. Niech zginie dzień. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1976, 182 s.

I nagroda Woj. Rady Związków Zawodowych i Ossol. w plebiscycie czytelniczym na najlepszą książkę pisarza dolnośląskiego w 1977.

6. Statek płynie do Itaki... [Powieść]. Wr.: Ossol. 1979, 206 s.

7. Zmowa świętych. [Powieść]. Wr., Gdańsk: Ossol. 1980, 252 s.

8. Ostatnia wieczerza. Opowiadania sceniczne i słuchowiska radiowe. Wr.: Ossol. 1981, 181 s.

Zawartość: Happening [Radio 1978]; Ostatnia Wieczerza [Radio 1981]; Wróble pofruną za wami [Radio 1977]; Cała nadzieja w Noverilu; Podwieczorek na trawie; Nie planowany urlop [Radio 1980]; Zechca państwo złotyć podpisy; Oryginalny Purmann; Karczma pod Biblijnym Mocarzem [Radio 1976]; Ślubna podróż księżniczki oławskiej.

Przekł. niem. utworu Podwieczorek na trawie. Vesperbrot auf dem Rasen. [Przeł.] D. Kostewicz. Osterreichischer Rundfunk 1982 (inf. autora), — norw. utworu Ostatnia wieczerza: Den siste nattverd. [Przeł.] O.M. Selberg. Oslo 1985.

9. Zapytaj Joachima. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1983, 180 s.

10. Iwa zielona. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1984, 338 s.

11. Dzień nacylił się ku zachodowi. [Powieść]. Wwa: LSW 1986, 254 s.

I nagroda w konkursie lit. pt. „Chłopi – ruch ludowy – Polska Ludowa”, zorganizowanym przez LSW z okazji 90-lecia ruchu lud. w 1985.

12. Przewoźnik już czeka. [Powieść]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1988, 208 s.

13. Ze wzgórz na doliny (wspomnienia przesiedleńca zza Buga); Polacy i Niemcy na Śląsku. Wspomnienia przesiedleńca zza Buga. Cz. II. *Więź* 1993 nr 8-9, s. 48-66 + 88-110.

II nagroda w konkursie na wspomnienia zorganizowanym przez Fundację „Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego” w 1991.

14. Pomosty. Z dziejów stosunków polsko-niemieckich. [Eseje]. Wwa: Verba 1993, 95 s.

15. Nie wołaj po imieniu. [Powieść]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1999, 258 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1999. — Wywiady: Dziedzictwo niepewności. Rozm. H. Kubicki. *Wiadomości*, Wr. 1974 nr 49; Pedagog, literat, człowiek. Rozm. A. Soszyński. *Kult. Dolnośl.* 1978

nr 4; Słowo nie umiera. Rozm. J. Łoziński. *Literatura* 1998 nr 2.

J. Kurowicki: Ciężar znaczeń i znaczenie banału. *Mies. Lit.* 1974 nr 10 [rec.: Ktoś musi unieść]. — [Gorzki zapach czeremchy:] J. Lezachowski: Czwarta książka. *Tyż. Kult.* 1975 nr 28; S. Srokowski: S. przygody z wyobraźnią. *Wiadomości*, Wr. 1975 nr 13. — [Niech zginie dzień:] Z. Bauer: Ten bajeczny, okrutny świat dorosłych. *Zycie Lit.* 1977 nr 38; S. Rogowicz: Hiob współczesny. *Odra* 1977 nr 7/8; H. Worcell: Lektura nie do poduszki. *Literatura* 1977 nr 5. — [Zmowa świętych:] K. Cołoszyński: Nie zabijaj. *Literatura* 1980 nr 25; T. Żółciński: Gdy zło wstępuje w człowieka. *Odra* 1980 nr 10. — W. Blubert: Refleksje przy wieczerzy. *Nowe Książ.* 1981 nr 18 [rec.: Ostatnia wieczerza]. — Z. Brzoza: Rzecz o zemście. *Kult. Dolnośl.* 1981 nr 1 [rec.: Zmowa świętych]. — T. Kapłon: „Los nie spoczywa w naszych rękach”. *Odra* 1985 nr 3 [rec.: Zapytaj Joachima]. — H. Kowalewska: Powrót do źródeł. *Nowe Książ.* 1988 nr 2 [rec.: Dzień nacylił się ku zachodowi]. — D. Satecki: Turnus czwartej władzy. *Gaz. Lubus.* 1999 nr 42 [rec.: Nie wołaj po imieniu]. **B.M.**

SIMON Ludwik 1904-1943

Krypt.: Is; Is.
Historyk dramatu i teatru, bibliograf

Urodzony 19 września 1904 w Warszawie; syn Edwarda Simona, kupca, właściciela restauracji Simon i Stecki, i Zofii z domu Brabander. W 1923 ukończył Gimnazjum im. E. Konopczyńskiego w Warszawie. W tymże roku debiutował recenzją książki S. Windakiewicza pt. „Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej”, drukowaną w *Kurierze Polskim* (nr 94). W 1923-28 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim i w 1928 uzyskał stopień doktora na podstawie pracy o teatrze francuskim w Warszawie w XVIII w. (promotor prof. Bronisław Gubrynowicz). Artykuły, recenzje, przyczynki bibliograficzne, dotyczące dramatu i sceny polskiej publikował m.in. w *Ruchu Literackim* (1926-30, 1932, 1934), *Zyciu Teatru* (1926; tu rubryka „Materiały do historii teatru polskiego”), *Pamiętniku Literackim* (1929-36) i *Scenie Polskiej* (1929-31). W 1929 wykładał teatrologię w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej w Warszawie. W tym czasie rozpoczął zbieranie materiału do „Bibliografii dramatu polskiego 1765-1939”, której rękopis złożył w 1939 w PAU. W latach trzydziestych współpracował z czasopismem *Tygodnik Ilustrowany* (1928, 1935), a także z pismem bibliofilskim *Szpargaty* (1935). Brał udział w pracach przygotowawczych do różnych bibliografii teatralnych, opracowywanych w Instytucie Teatrologicznym, działającym przy ZASP. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował naukowo. Gromadził materiały do prac słownikowych z dziedziny teatru i bibliografii. Zagrożony aresztowaniem przeniósł się do Skolimowa, ale przyjeżdżał do Warszawy po niezbędne książki i notatki. Tam też, zatrzymany przez gestapo w listopadzie 1943, zaginął bez wieści.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spis przedstawięń Zespołu „Reduty” w ciągu 10 lat 1919-1929. Repertuar. Wil.: Nakł. Zespołu Reduty 1929, 298 s.

2. Dykjonarz teatrów polskich czynnych od czasów najdawniejszych do roku 1863. Wwa: Skł. gł. Książ.-Atlas 1935 lantyd. 1934], XXIII, 147 s.

3. Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Powst. 1939 pt. Polska literatura dramatyczna od połowy XVIII wieku. Wykaz utworów. Wyd. w oprac. i red.: E. Heise, T. Sivert. T. 1-2. [Wwa:] PIW [1972], XX, 628 + 629-1129 s. IS PAN.

Wyd. jako t 1-2 Bibliografii dramatu polskiego 1765-1964; t. 3: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. [Wwa:] PIW 1972.

4. Słownik terminów literackich. Powst. przed 1943.

Rkps w IS PAN w Warszawie.

5. Słownik terminów teatralnych. Powst. przed 1943.

Rkps w IS PAN w Warszawie.

Studia i opracowania bibliograficzne w czasopiśmie, m.in.: Do źródeł twórczości dramatycznej L.A. Dmuszewskiego. *Pam. Lit.* 1929 z. 3 s. 392-396. — Repertuar teatrów w Polsce za czasów Stanisława Augusta. Uwagi na marginesie dzieła Ludwika Bernackiego „Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta”. T. 2. Lw. 1925]. *Pam. Lit.* 1929 z. 2 s. 242-282. — „Giermkowie króla Jana” Niemcewicza w stosunku do źródła. *Pam. Lit.* 1930 z. 1 s. 104-111. — Teatr warszawski za powstania listopadowego. *Scena Pol.* 1930 nr 23 s. 8-22. — Teatr francuski w Warszawie za czasów Królestwa Kongresowego (1815-1830). *Pam. Lit.* 1932 z. 3/4 s. 391-422. — Z dziejów teatru polskiego w Gdańsku. *Rocz. Gdań.* 1932 s. 240-249. — Arlekinada. Karta z dziejów twórczości dramatycznej księdza Franciszka Bohomolca. *Pam. Lit.* 1934 z. 3/4 s. 402-408. — U kolebki sceny publicznej. *Pam. Lit.* 1936 z. 3 s. 503-517.

Praca redakcyjna

1. J. Daniecki: Vanda Iana Danieckiego. (1599). Wyd. ... Gdańsk: Tow. Przyj. Nauk i Sztuki w Gdańsku 1933, 33 s.

Tekst poematu także w przedr. anastatycznym.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP I. — PSB (G. Chmielewska). — SPKP (S. Bielińska-Trepińska). — Słownik historyków polskich. Wwa 1994. — E. Udalska: Teatrologia w Polsce 1918-1939. Wwa 1977.

[Dykjonarz teatrów polskich ...] W. Brumer. *Pam. Lit.* 1935 z. 3/4; J. Lorentowicz: Teatr, muzyka i śpiew. *Nowa Książ.* 1935 z. 5; M. Rulikowski. *Ruch Lit.* 1935 nr 3. — T. Sivert. *Pam. Teatr.* 1955 z. 1 [rec.: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939]. — T. Bojarska: O człowieku, który nie przyjął wojny. *Stolica* 1970 nr 38. — Z. Kozarynowa: *Tydz. Pol.*, Lon-

dyn 1971 nr 1. — [Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939:] J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1972; J. Lewański. *Teatr* 1973 nr 13; B. Gawin: Z dramaturgii polskiej. *Prz. Hum.* 1975 nr 12. — H. Małkowska: Teatr mojego życia. Łódź 1976, pasim. J.Z.

SIMONIDES Dorota
ur. 1928

Imiona metrykalne: Dorota Elżbieta.
Podpisywała utwory też: Badura-Simonides.
Historyk literatury ludowej, folklorystka.

Urodzona 19 listopada 1928 w Janowie pod Katowicami; córka Alberta Badury, górnik, i Rozalii z domu Wróbel. W czasie II wojny światowej przebywała w Janowie, włączonym do Rzeszy, w 1947 uczęszczała przez rok do Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli w Opolu, następnie do Liceum Repolonizacyjnego w Opolu. Po zdaniu w 1951 matury, studiowała do 1953 filologię polską oraz etnografię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, a następnie do 1955 filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). W 1954 wyszła za mąż za Jerzego Simonidesa, inżyniera chemika. Debiutowała w 1955 artykułem pt. „Materiały do kultu Mickiewicza na Śląsku w drugiej połowie XIX wieku”, opublikowanym na łamach *Kwartalnika Opolskiego* (nr 1; podp. Dorota Badura). W 1955 uzyskała magisterium i podjęła pracę jako nauczycielka języka polskiego w szkole podstawowej w Kędzierzynie-Koźlu. W 1957 została zatrudniona na stanowisku asystenta Katedry Literatury Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP) w Opolu. Rozprawy i studia na temat literatury ludowej, a szczególnie folkloru śląskiego, ogłaszała m.in. na łamach *Literatury Ludowej* (1960, 1972-77; od 1970 członek redakcji), *Ludu* (1960, 1970-77, 1995; w 1970-80 członek redakcji), *Zarania Śląskiego* (1960, 1965-67, 1973, 1984-89, 1994; w 1984-89 członek redakcji), *Kwartalnika Opolskiego* (1962-72, z przerwami; w 1962-64 sekretarz redakcji), *Zeszytów Naukowych WSP w Opolu* (1963, 1966, 1969, 1971, 1973-75, 1977, 1990). W 1961 została członkiem Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1962 obroniła na UWr. pracę doktorską pt. „Śląskie bajkozawstwo” (promotor prof. Stanisław Kolbuszewski). W tymże roku została członkiem SD (w 1968-71 członek władz centralnych SD). W 1966 została członkiem międzynarodowych towarzystw naukowych International Society for Folk-Narrative Research oraz International Society for Ethnology and Folklore (w 1984-95 wiceprezes). Od 1967 zajmowała się również edytorstwem słownego folkloru śląskiego. W 1970 habilitowała się na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu na podstawie pracy „Współczesna śląska proza ludowa”. W 1970-72 kierowała Zakładem Literatury dla

Dzieci i Młodzieży WSP. Przeprowadziła się na stałe do Opolu. W 1970-80 była członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Katowicach (w 1978-80 wiceprzewodnicząca). Została członkiem rad naukowych Instytutu Śląskiego w Opolu (od 1970) i Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach (od 1981). W 1971-73 prowadziła wykłady zleczone w Katedrze Etnografii UAM, od 1973 kierowała Zakładem Folklorystyki i Piśmiennictwa Śląskiego. W 1973-74 kierowała Katedrą Etnografii UW. W 1971 otrzymała nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz nagrodę WRN w Opolu, a w 1973 nagrodę redakcji czasopisma *Opole*. Została członkiem honorowym towarzystwa Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde w Zurychu (1974) oraz członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (1974-78 zastępca sekretarza generalnego, 1974-82 wiceprezes zarządu głównego, od 1978 przewodnicząca Sekcji Folkloru, od 1999 prezes zarządu głównego). W 1974-80 pełniła obowiązki dyrektora Instytutu Filologii Polskiej WSP w Opolu. W 1976 została przewodniczącą Sekcji Folklorystyki Międzynarodowej Komisji do Badania Kultury Ludowej Karpat i Bałkanów. W 1977 otrzymała nominację na profesora nadzwyczajnego. W 1978 została członkiem Komitetu Nauk Etnologicznych (1978-99 członek Prezydium, z przerwami). Za działalność społeczno-kulturalną otrzymała m.in. nagrodę wydawnictwa Epoka (1979) i nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1981) oraz nagrodę Anteni przyznaną przez rozgłośnię Polskiego Radia w Opolu. W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność”. W 1980-85 z ramienia SD była posłanką na Sejm PRL (członek sejmowej Komisji Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki). W 1982, z powodu głosowania przeciw likwidacji NSZZ „Solidarność” została z SD wykluczona. Od 1982 wchodziła w skład Komitetu Słowianoznawstwa PAN. W 1984 została profesorem zwyczajnym. W 1985-91 prowadziła wykłady w Katedrze Etnografii UW. Wykładała też w tym czasie za granicą, m.in. w Getyndze, Fryburgu, Tybindze, Kilonii, Zurychu i Bazylei. W 1986-88 ogłosiła w czasopiśmie *Tak i nie Śląsk* cykl felietonów pt. „Spory z folklorem”, za który otrzymała w 1987 nagrodę im. K. Miarki. W 1988 została kierowniczką Katedry Folklorystyki WSP w Opolu (od 1994 Uniwersytetu Opolskiego). W tymże roku otrzymała nagrodę im. G. Morcinka. W 1990-99 zasiadała w Senacie RP (w 1990-93 przewodnicząca Komisji do Spraw Emigracji i Polaków za Granicą oraz członkini Komisji Spraw Zagranicznych). W 1992-99 pełniła obowiązki wiceprezydenta Komitetu Praw Człowieka, Mniejszości i Demokracji Zgromadzenia Parlamentarnego Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej (OBWE). W 1998 otrzymała europejską nagrodę i stypendium Herdera wręczone

na uniwersytecie w Wiedniu. Wyróżniona m.in. odznakami „Za Zasługi dla m. Opolu”, „Zasłużonemu Opolszczyźnie” oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1980), Krzyżem Kawalerskim (1979) i Krzyżem Oficerskim (1990) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Opolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Baśń i podanie górnośląskie. Kat.: Śląsk 1961, 75 s.

Podp.: D. Badura-Simonides.

2. Związek śląskiej prozy ludowej z ogólnopolską literaturą ludową. [Odczyt]. Opole: Inst. Śląski w Opolu 1966, 31 s.

3. Współczesna śląska proza ludowa. Opole: WSP w Opolu 1969, 306 s. *Sesz. Nauk. WSP w Opolu*.

4. Powstania śląskie we współczesnych opowiadaniach ludowych. Opole: Wydawn. Inst. Śląskiego w Opolu 1972, 89 s.

Zawartość: Wstęp. — Opowieść powstańcza — opowieścią wspomnieniową: Źródła opowieści powstańczych; Folkloryzacja i fabularyzacja opowieści powstańczej. Przyczyny popularyzacji powstańczych opowiadań. — oraz 53 teksty opowiadań ludowych.

5. Fantastyka baśni i innych tekstów folklorystycznych w życiu dziecka. [Referat]. Wwa: Koło Przyj. Książki dla Dzieci i Młodzieży przy Oddz. Warsz. ZLP przy współudziale Bibl. Publicznej im. E. Raczyńskiego w Pozn., mies. *Nurt*, Tow. im. M. Konopnickiej w Wwie 1973, 19 s., powiel.

Referat na sesji „Funkcja baśni i literatury fantastycznej w wychowaniu i kształtowaniu osobowości”.

6. Współczesny folklor słowny dzieci i nastolatków. Wwa: PWN, Wydawn. Inst. Śląskiego w Opolu 1976, 249 s.

7. Bery to nie tylko gruszki, czyli rzecz o humorze śląskim. Opole: Wydawn. Inst. Śląskiego w Opolu 1984, 99 s.

8. Śląski horror. O diabłach, skarbnikach, utopcach i innych strachach. Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1984, 142 s.

9. Ele mele dudki. Rymowanki dzieci śląskich. Studium folklorystyczne. Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1985, 235 s.

10. Od kolebki do grobu. Śląskie wierzenia, zwyczaje i obrzędy rodzinne w XIX wieku. Opole: Inst. Śląski 1988, 152 s.

11. O współczesnych pamiętnikach dzieci. Monografia folklorystyczna. Opole: Państw. Inst. Nauk. — Inst. Śląski 1993, 123 s.

12. Najpiękniejsze zwyczaje i obrzędy górnośląskie. Kat.: Woj. Bibl. Publiczna 1995, 45 s.

Rozprawy i artykuły w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Śląska literatura ludowa a na-

uka niemiecka. *Kwart. Opol.* 1963 nr 4 s. 21-36. — Z historii wrocławskiej Katedry Filologii Słowiańskiej, lata 1911-1945. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1963 z. 2 s. 21-40. — Proza ludowa w czasopiśmie Śląskich. *Kwart. Opol.* 1964 nr 1 s. 61-73. — Baśnie i podania ludowe Nadodrza. *Zesz. Odrzański* 1966 z. 5 s. 1-35. — Śląska bajka ludowa dawniej a dziś. *Zar. Śl.* 1966 nr 1 s. 77-94. — Z dziejów bajki śląskiej w II połowie XIX wieku. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1966 z. 4 s. 3-18. — Śląska literatura ludowa a rewizjonizm zachodniemiecki. W: Z folklorystyki śląskiej. Opole 1967 s. 18-31. — Śląska literatura ludowa na łamach „Zarania Śląskiego”. *Zar. Śl.* 1967 z. 2 s. 313-329. — Bajka i podanie jako podstawowe gatunki tradycyjnej prozy ludowej. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1969 z. 5 s. 5-54. — Społeczna funkcja śląskiego folkloru na przykładzie prozy ludowej. *Stud. Śl.* 1969 t. 15 s. 401-422. — W poszukiwaniu żywego folkloru. *Głos Olesna* 1969 s. 154-165. — Mechanizm życia opowiadań ludowych. (Na przykładzie Śląska). W: Między dawnymi i nowymi laty... Wr. 1970 s. 299-320. — Opolska literatura ludowa w folklorze Nadodrza. *Lud* 1971 t. 55 s. 29-44. — Volkserzählungsgattungen in der polnischen Folkloristik. *Fabula*, Berlin 1971 z. 1 s. 77-85. — Współczesność a tradycja w nowszych opowiadaniach ludowych. W: Z zagadnień twórczości ludowej. Wr. 1972 s. 137-152. — Współczesna usta twórczość dzieci. W: Poezja i dziecko. Pozn. 1973 s. 120-135. — Współczesne podanie wierzeniowe. *Lud* 1973 t. 57 s. 95-109. — Z recepcji „Bajarka polskiego” Józefa Antoniego Glińskiego. W: Ludowość dawniej i dziś. Wr. 1973 s. 91-108. — Z zagadnień gatunków opowiadań ludowych. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1973 z. 9 s. 67-79. — Podania wierzeniowe w ustnych przekazach współczesnych dzieci. W: Co wieś to inna pieśń. Wr. 1975 s. 7-22. — Współczesny folklor słowny dzieci. W: O literaturze dla dzieci i młodzieży. Wwa 1975 s. 50-62. — Folklor odrzański. (Stan badań i zakres problematyki). W: Odra w gospodarce i świadomości społecznej. Opole 1977 s. 1-33. — Folklor śląski a środki masowej komunikacji. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1977 z. 15 s. 7-21. — Przekaz folklorystyczny i jego znaczenie społeczne. *Stud. Śl.* 1977 t. 32 s. 423-434. — Fantastyka baśni i innych tekstów folklorystycznych w życiu dziecka. W: Baśń i dziecko. Wwa 1978 s. 110-133, przedr. w: S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 2. Wwa 1982 s. 331-347. — Folklor słowny a współcześni gawędziarze konkursowi. *Pr. Komis. Hist.-lit.* 1980 nr 3 s. 93-107. — Nobilitacja podania wierzeniowego jako przedmiotu badań. W: Śląskie miscellanea. Wr. 1980 s. 75-91. — Children's folklore and adult's folklore. [Przeł.] A. Kukulska. *Literary Stu-*

dies in Poland, Wr. T. 8: 1981 s. 93-108. — Folklor słowny. W: Etnografia Polski. T. 2. Wr. 1981 s. 327-343. — Memorat i fabulat we współczesnej folklorystyce. W: Literatura popularna, folklor, język. Kat. 1981 s. 26-37. — Rodzimy folklor a polska świadomość narodowa na Śląsku. *Stud. Śl.* [1981] t. 39 s. 165-191. — Główne osiągnięcia badawcze śląskiej etnografii i folklorystyki w latach 1934-1984. *Zar. Śl.* 1986 z. 1/2 s. 35-49. — Folklor jako odzwierciedlenie tworzenia się nowych społeczności regionalnych na ziemiach zachodnich i północnych. W: Etnologia i folklorystyka wobec problemu tworzenia się nowego społeczeństwa na ziemiach zachodnich i północnych. Opole 1987 s. 133-150. — Etnospołeczne potrzeby tworzenia się nowych regionów kulturowych na ziemiach zachodnich i północnych. W: Symbolika regionów. Opole 1988 s. 29-43. — Folklor śląski jako oręż w walce o polskość. W: Kultura ludowa sercem Śląska. Wr. 1988 s. 30-45. — Główne osiągnięcia folklorystyki w siedemdziesięciolecie niepodległości Polski. *Pam. Słow.* 1988 t. 38/39 s. 9-24. — Humor górniczy. W: Górniczy stan w wierzeniach, obrzędach, humorze i pieśniach. Kat. 1988 s. 167-206. — Między literaturą a folklorem. W: Kultura, literatura, folklor. Wwa 1988 s. 120-143. — Wierzenia demonologiczne górników. W: Górniczy stan w wierzeniach, obrzędach, humorze i pieśniach. Kat. 1988 s. 373-408. — Jakub i Wilhelm Grimowie a folklor polski. W: Jakub i Wilhelm Grimm a folklor słowiański. Wwa 1989 s. 25-50. — Opowiadania ludowe. [Współaut.] J. Hajduk-Nijkowska; Rozwój i znaczenie folkloru na Górnym Śląsku; Wierzenia i zachowania przesądne. W: Folklor Górnego Śląska. Kat. 1989 s. 333-416; 49-94; 225-301. — Stan i metody badań śląskiej kultury ludowej ludności rodzimej. (Kultura duchowa i społeczna). W: Śląska kultura ludowa, Kat. 1989 s. 7-26. — Śląski antropokosmos ludowy. *Kwart. Opol.* 1989 nr 3/4 s. 5-19. — Badania nad kulturą Śląska. [Współaut.] P. Kowalski. W: Stan i potrzeby śląskoznawczych badań humanistycznych. Wr., Wwa 1990 s. 157-170. — Rezenze Erscheinungsformen der Märchen in Polen. W: Märchen in unserer Zeit. München 1990 s. 115-130. — Babski comber. W: Śląskie uciechy i zabawy. Bytom 1991 s. 124-151. — Folklorystyka wobec etnologii i innych nauk humanistycznych. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Etnologiczne* 1991 z. 28 s. 59-72. — Wprowadzenie do śląskiej kultury ludowej; Ludowa wizja świata; Doroczne zwyczaje i obrzędy, ich antropologiczna funkcja; Folklor i folklorystyka śląska na tle źródeł. W: Kultura ludowa śląskiej ludności rodzimej. Wr., Wwa 1991 s. 7-26; 169-212; 261-301; 302-344. — Współczesne opowieści popularne. W: Studia o literaturach i folklorze Słowian. Wwa 1991 s. 277-288. — Korzenie kultury rejonu Czarnowas.

- W: Dobrzeń Wielki i okolice. Opole 1992 s. 145-182. — Odra — folklor — pogranicze kultur. W: Rzeki. Kat. 1992 s. 83-105. — Górnoszlązacy. Grupa regionalna czy etniczna? *Lud* 1995 t. 78 s. 317-329. — Pojęcie „folklor” w myśli europejskiej. *Zesz. Nauk. Uniw. Opol. Filol. Pol.* 1995 z. 36 s. 5-24. — Przyszłość folklorystyki. Marzenia czy potrzeba naukowa. W: Folklorystyka. Dylematy i perspektywy. Opole 1995 s. 11-27. — Mała i wielka ojczyzna we współczesnej tradycji kulturowej. *Zesz. Nauk. Uniw. Opol. Folklor* 1996 z. 2 s. 137-148. — Mit Ślązaka. W: Polskie mity polityczne XIX i XX wieku. Wr. 1996 s. 163-176. — Średniowieczne exemplum a współczesne opowieści sensacyjne. W: Duktem czasów. Opole 1996 s. 305-316. — Wymiary i rozmiary kultury dzieci. *Lit. Lud.* 1996 nr 4/5 s. 3-17. — Z historii polskiej folklorystyki. Miejsce Adama Fischera. *Zesz. Nauk. Uniw. Opol. Folklorystyka* 1997 s. 25-44. — Obyczaj w życiu dawnego i współczesnego człowieka. W: Życie po polsku, czyli o przemianach obyczaju w drugiej połowie XX wieku. Łomża 1998 s. 10-27. — Patriotyzm, tożsamość narodowa. W: Patriotyzm. Tożsamość narodowa. Poczucie narodowe. Kr. 1998 s. 19-32. — „Sacrum” jako zasada porządkowania świata w kulturze ludowej. W: Człowiek — dzieło — sacrum. Opole 1998 s. 95-112.

Prace edytorskie i redakcyjne

- Bery śmieszne i uciężne. Humor śląski. Zebrali i oprac. ... Kr.: WAG; Opole: Tow. Przyj. Opola. [T. 1]. 1967, 147 s. Wyd. 2-3 także 1969, 1971. [T. 2]. 1972, 152 s. Wyd. łączne t. 1-2 także 1974, 297 s. Toż wyd. 5 także 1978. Wyd. skrócone. Wwa: Cyklady 1992, 127 s.
- Gadka za gadką. 300 podań, bajek i anegdot z Górnego Śląska. Zebrali i oprac. ..., J. Ligęza. Kat.: Śląsk; Opole: Inst. Śląski 1973, 418 s. Wyd. 2 popraw. i uzupełn. także 1975, 425 s.
- J. Kupiec: Podróż w zaświaty. Powieści i bajki śląskie. Oprac. ..., J. Pośpiech. Wwa: LSW 1975, 277 s.
- Kumoty diabła. Opowieści ludowe Śląska Opolskiego. Zebrali, oprac., wstępem i posł. opatrzyła ... Wwa: LSW 1977, 181 s.
- Skarb w garncu. Humor ludowy Słowian zachodnich. Pod red. ... [Wybór:] V. Gašpaříková — teksty słowackie, J. Jech — teksty czeskie, P. Nedo — teksty łużyckie, ... — teksty polskie. Tłum. i wstęp ... Opole: Inst. Śląski 1979, 422 s. Wyd. 2 popraw. i zmien. także 1988, 482 s.
- Śląskie miscellanea. Literatura — folklor. [T. 1]. Red.: ..., J. Zaremba. Wr.: Ossol, 1980, 126 s. PAN Oddz. w Kat. *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 3.
- Księga humoru ludowego. Pod red. nauk. ... Wybór i oprac. tekstów: ..., J. Hajduk-Nijakowska, T. Smolińska. Wwa: LSW 1981, 291 s.
- Perspektywy badań śląskoznawczych. Językoznawstwo, piśmiennictwo, folklorystyka. Zbiór studiów pod red.: ... i H. Borka. Wr.: Ossol, 1981, 185 s. PAN Oddz. w Kat.
- Etnologia i folklorystyka wobec problemu tworzenia się nowego społeczeństwa na ziemiach zachodnich i północnych. Pod red. ... Opole: Wydawn. Inst. Śląskiego 1987, 194 s. Inst. Śląski, Inst. Nauk.-Badawczy w Opolu.
- Górnicy stan w wierzeniach, obrzędach, humorze i pieśniach. Pod red. ... Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1988, 493 s.
- Symbolika regionów. Studia etnologiczno-folklorystyczne. Pod red. ... Opole: Wydawn. Inst. Śląskiego 1988, 164 s. Inst. Śląski, Inst. Nauk.-Badawczy w Opolu.
- Śląskie beranie, czyli humor Górnego Śląska. Zebrali i oprac. ... [Opole:] Tow. Przyj. Opola; Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1988, 476 s. Wyd. nast. także 1991.
- Folklor Górnego Śląska. Monografia. Red. ... Kat.: Śląsk 1989, 798 s.
- Śląska kultura ludowa. (Stan badań, studia i szkice). Pod red. ... Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1989, 220 s.
- Kultura ludowa śląskiej ludności rodzimej. Red.: ..., P. Kowalski. Wr., Wwa: Ofic. Wydawn. Volumen 1991 [właśc. 1993], 438 s.
- Märchen aus der Tatra. [Zestawili i tłum.:] ..., J. Simonides. München: E. Diederichs 1994, 335 s.
- Folklorystyka. Dylematy i perspektywy. Red. nauk., słowo wstępne ... Opole: Wydawn. Uniw. Opol. 1995, 168 s.

Zob. też Twórczość poz. 4.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1989, 1999. — LP XX w. (red.). — T. Smolińska: Bibliografia prac D.S. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1993 z. 31. — T. Smolińska: Bibliografia prac naukowych D.S. W: Folklorystyczne i antropologiczne opisanie świata. Opole 1999.
- J. Krzyżanowski. *Lit. Lud.* 1970 nr 4/6 [rec. oprac.: Bery śmieszne i uciężne]. — J. Burszta. *Lud* 1971 [rec.: Współczesna śląska proza ludowa]. — [Powstania śląskie we współczesnych opowiadaniach ludowych:] B. Kozioł: Opowieści z życia. *Lit. Lud.* 1972 nr 6; K. Kwaśniewski: Powstańcy folklor. *Opole* 1972 nr 7. — J. Hajduk: Śmiech i prawda. *Opole* 1973 nr 5. — [Gadka za gadką. Oprac. ...] J. Hajduk: Nowa antologia tekstów śląskich. *Opole* 1973 nr 7; A. Widera: Bajki i anegdoty z Górnego Śląska. *Lit. Lud.* 1973 nr 6. — J. Hajduk. *Lud* 1974 s. 254-256 [rec.: Powstania śląskie we współczesnych opowiadaniach ludowych]. — E. Millerowa. *Lud* 1975 [rec. oprac.: Gadka za gadką]. — K. Wolff: Jan Kupiec — śląski bajarz ludowy. *Nowe Książ.* 1976 nr 4 [rec. oprac.: J. Kupiec: Podróż w zaświaty]. — [Współczesny folklor słowny dzieci i nastolatków:] H. Gerlich: Folklor dzieci i nastolatków na przykładzie Śląska. *Zar. Śl.* 1977 nr 3; J. Hajduk-Nijakow-

ska: Podziemie literatury dla dzieci. *Opole 1977* nr 7; J. Papuzińska: Podkultura dziecięca a wychowanie. *Kwart. Pedagog.* 1977 nr 4; R. Waksmund: Folklor wiecześnie żywy. *Lit. Lud.* 1977 nr 4/5 [dot. też: K. Pisarek: Wylizanki polskiej]; M. Waliński: Folklor dzieci i nastolatków. *Lit. Lud.* 1977 nr 4/5; S. Zieliński: Siedzi misiu na kanapie. *Nowe Książ.* 1977 nr 16; M. Błoni: Folklor dziecięcy a świat współczesny. *Regiony* 1978 nr II; J. Burszta. *Lud* 1978. — [Skarb w garncu. Red. ...] H. Gerlich: Literatura oralna Słowian zachodnich. *Zar. Śl.* 1980 nr 3; J. Hajduk-Nijakowska. *Lud* 1980; W. Hendzel: W kręgu humoru ludowego. *Lit. Lud.* 1983 nr 6. — [Księga humoru ludowego. Oprac. ...] R. Sulima: Figury ludowej samowiedzy. *Regiony* 1983 nr 4; W. Hendzel. *Lud* 1984. — W. Hendzel: O śląskich podaniach wierzeniowych. *Lit. Lud.* 1985 nr 1/2 [rec.: Śląski horror]. — Z. Olek-Redlarska: Śląskie bery. *Nowe Książ.* 1985 nr 2 [rec.: Bery to nie tylko gruszki, czyli rzecz o humorze śląskim]. — [Śląski horror.] J. Pośpiech. *Kwart. Opol.* 1985 nr 3/4; H. Kapelusz: Dwa oblicza folkloru. *Nowe Książ.* 1986 nr 3; T. Smolińska: W kręgu folkloru śląskiego. *Zar. Śl.* 1986 nr 1/2 [dot. też: Bery to nie tylko gruszki, czyli rzecz o humorze śląskim]. — T. Smolińska: Zainteresowań samorodną twórczością dzieci ciąg dalszy. *Lit. Lud.* 1986 nr 1 [rec.: Ele mele dudki]. — T. Smolińska: Horror w folklorze i historii. *Lud* 1987 [rec.: Śląski horror; dot. też: W. Korcz: Procesy czarownic w Zielonej Górze]. — T. Smolińska. *Lud* 1994 [rec. red.: Kultura ludowa śląskiej ludności rodzimej]. — T. Smolińska, Profesor D.S. — uczona, nauczyciel akademicki, polityk. Jubileusz 35-lecia pracy naukowej i dydaktycznej. *Lud* 1994. — D. Świątała: Pamiętniki dziecięce. *Lit. Lud.* 1996 nr 4/5 [rec.: O współczesnych pamiętnikach dzieci]. — T. Smolińska: W służbie nauki; J. Hajduk-Nijakowska: Sposób na życie. W: Folklorystyczne i antropologiczne opisanie świata. *Opole 1999* s. 421-426; 427-430.

M.K.-K.

SINKO Grzegorz 1923-2000

Krypt.: (g.s.); G.S.; (G.S.); gs; (gs).
Historyk literatury, teatrolog, anglista, tłumacz.

Urodzony 13 czerwca 1923 w Krakowie; syn Tadeusza Sinki, profesora filologii klasycznej, i Anny ze Starzewskich. Uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. B. Nowodworskiego w Krakowie; w 1939 zdał małą maturę. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Krakowie i uczył się w 1940/41 w szkole handlowej (Staatliche Handelsfachschule), a następnie pracował jako buchalter i korespondent niemiecko-polski w Krakowskiej Fabryce Części Rowerowych. W tym czasie na tajnych kursach licealnych zdał egzamin dojrzałości i rozpoczął studia anglistyczne na działającym konspiracyjnie Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Po zakończeniu wojny kontynuował studia i w 1948 uzyskał na UJ magisterium w zakresie filologii angielskiej. Do końca tegoż roku pracował w dziale kulturalnym *Dziennika Polskiego*. Debiutował w 1948 artykułem pt. „Poezja Murzynów amerykańskich”, opublikowanym w dodatku tegoż dziennika nr 32, podp. (gs). W 1949-53 był starszym asystentem, następnie adiunktem w Zakładzie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie w 1950 doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „Samuel Foote” (promotor prof. Juliusz Krzyżanowski). W 1950

ożenił się z Zofią Zarzycką-Skarbińską, historykiem literatury, anglistką. W 1953-57 pracował w Sekcji Teatru Państwowego Instytutu Sztuki w Warszawie, od 1964 Instytut Sztuki (IS) PAN. Habilitował się w 1955 na podstawie pracy pt. „John Wolcot and his school”. W 1956 był redaktorem serii *Teksty Źródłowe do Historii Dramaty i Teatru* wydawanej przez Państwowy Instytut Sztuki oraz członkiem redakcji *Kwartalnika Neofilologicznego* (do 1965). W 1957/58 przebywał na stypendium naukowym w Londynie. W 1958 opublikował w *Odrysze* cykl korespondencji z tego pobytu. W 1959-63 ogłaszał artykuły i recenzje teatralne w tygodniku *Nowa Kultura*. W 1958-71 pracował w Katedrze Filologii Angielskiej Uniwersytetu Warszawskiego (UW); w 1965-68 był kierownikiem tej Katedry, w 1969-71 kierownikiem Zakładu Literatury Angielskiej i Amerykańskiej, a w 1970-71 dyrektorem Instytutu Filologii Angielskiej UW. W 1964 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego. W 1971 powrócił do pracy w IS PAN w Pracowni Teatru Współczesnego. W 1971-77 był wykładowcą w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. W 1976-87 był członkiem zespołu redakcyjnego dwutygodnika, a następnie miesięcznika *Teatr*, na którego łamach publikował, także w latach następnych, artykuły i recenzje, a w 1988 zamieścił cykl artykułów o teatrze telewizyjnym. W 1983 został członkiem zwyczajnym Warszawskiego Towarzystwa Naukowego. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1968) i Krzyżem Oficerskim (1998) Orderu Odrodzenia Polski oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1978). Zmarł tragicznie 30 marca 2000 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sheridan and Kotzebue. A comparative essay. Wr.: Wrocławskie Tow. Nauk. 1949, 32 s. *Pr. Wroc. Tow. Nauk.*, 27.

2. Samuel Foote. The satirist of rising capitalism. Wr.: Wrocławskie Tow. Nauk. 1950, 72 s. *Pr. Wroc. Tow. Nauk.*, 47.

Rozprawa doktorska.

3. Dramat oraz scena angielska okresu Restauracji i XVIII wieku. Wwa: PWN 1953, 83 s., powiel. Wyd. 2 tamże 1954.

Materiały do nauki historii teatru dla szkół teatralnych.

4. Dramat oraz scena angielska XIX i początku XX w. W: Teatr krajów zachodniej Europy XIX i początku XX wieku. Cz. 1. Kraje anglosaskie. Wwa: PWN 1954 s. 5-143.

5. John Wolcot and his school. A chapter from the history of English satire. Wr.: Ossol. 1962, 162 s. *Pr. Wroc. Tow. Nauk.*, Ser. A, 79.

Rozprawa habilitacyjna.

6. Kryzys języka w dramacie współczesnym. Rzeczywistość czy złudzenie? Wr.: Ossol. 1977, 138 s. IS PAN.

Zawartość: Wstęp. — „Kasper” Handkego — sztuka o języku; Dwie sztuki o komunikowaniu się ludzi [dot.: E. Bond: Ocaleni i F.X. Kroetz: Chałupnicza robota]; Prześmiewcy i krytycy języka [dot. L. Carrolla, F. Mauthnera, A. Korzybskiego]; Paradoxy pedagogiczne; Samuel Beckett — niszczyciel czy wirtuoz?; Eugène Ionesco — ofiary neofilologii. — Wnioski końcowe.

7. Opis przedstawienia teatralnego — problem semiotyczny. Wr.: Ossol. 1982, 206 s.

Zawartość: Język i przedmiot opisu; Teorie tekstu do lat siedemdziesiątych; Współczesne teorie tekstu; Problemy segmentacji przedstawienia; Opis przedstawienia — głosy teoretyczne; Próby opisu — realizacje w praktyce. — Zakończenie. Nagroda Wydziału I Nauk Społecznych PAN w 1983.

8. Postać sceniczna i jej przemiany w teatrze XX wieku. Wr.: Ossol. 1988, 177 s. IS PAN.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN za 1988, nagroda Funduszu Literatury za 1988.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Próby dramatyczne Józefa Andrzeja Żałuskiego. *Pam. Lit.* 1950 z. 3/4 s. 792-832. — Wielkość i upadek realizmu w teatrze angielskim XVIII w. *Pam. Teatr.* 1952 z. 1 s. 144-175. — Dramat angielski i niemiecki w wydawnictwach PIW. *Pam. Teatr.* 1955 z. 1 s. 206-216. — G.B.S. [G.B. Shaw] na fotelu recenzentkim. *Dialog* 1959 nr 11 s. 120-131. — Irlandia — daleka i bliska. *Dialog* 1961 nr 10 s. 106-117 [dot. S. O'Caseya]. — Stara i młoda Anglia. *Dialog* 1961 nr 4 s. 89-102 [dot. dramatu l. 1920-1960]. — Angielskie kłopoty z wierszem. *Dialog* 1962 nr 3 s. 85-102. — Sześć morderstw w katedrze. *Dialog* 1962 nr 8 s. 113-122 [dot. motywu morderstwa w katedrze w dramacie europejskim]. — Doktora Fausta podróż przez wieki. *Dialog* 1963 nr 3 s. 104-116. — Brecht a literatura angielska. *Dialog* 1964 nr 5 s. 96-109. — Łatwe i trudne podboje Don Juana. *Dialog* 1974 nr 8 s. 91-110.

Przekłady

1. Angielski dramat mieszczański XVIII wieku. G. Lillo, E. Moore, S. Foote. Przekł., wstęp i oprac. ... Wr.: Ossol. 1955, CXL, 367 s. *BN* II, 95.

Zawiera przekł. sztuk: G. Lillo: Kupiec londyński; E. Moore: Gracz; S. Foote: Nabab indyjski.

2. Angielska komedia Restauracji. G. Etherege: Możnaść chęciom niedostała; W. Wycherley: Żona wiejska; W. Congreve: Światowe sposoby. Przekł., wstęp i oprac. ... Wr.: Ossol. 1962, LXIII, 559 s. *BN* II, 133. Wyst. komedii W. Wycherley: Żona wiejska: Wwa, T. Rozmaitości 1966.

3. B. Behan: Skazaniec. (Komedio-drama). *Dialog* 1963 nr 11 s. 34-70. Wyst. Wwa, T. Lud. 1967.

4. N.F. Simpson: Dziura. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1963 nr 4 s. 51-69.

5. W. Soyinka: Mocna krew. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1966 nr 8 s. 38-55.

6. C. Sternheim: Snob. (Komedia). [Z cyklu:] Bohaterskie życie mieszczaucha. *Dialog* 1968 nr 7 s. 74-97. TV 1969.

7. P. Handke: Kaspar. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 10 s. 35-78. Wyst. Kr., T. Zamknięty 1986, Kr., Stary T. 1987.

8. D.C. Gerould: Podróż Perseusza albo Okropna głowa. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1971 nr 12 s. 53-76.

9. F.X. Kroetz: Chałupnicza robota. (Sztuka w 20 obrazach). *Dialog* 1972 nr 10 s. 66-77.

10. Niech żyje Punch. Wyst. wg scenariusza W. Fełenczaka. Białystok, T. Lalek „Świerszcz” 1973. Druk pt. Punch i Judy. (Tragicznie komiczna albo komicznie tragiczna sztuka). *Scena* 1977 nr 6 s. 45-50.

Tekst anonim. spisany z teatrzyku Włocha Pacciniego w Londynie w 1827 przez J. Payne-Colliera.

11. T. Bernhard: Ignorant i szalenie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1974 nr 5 s. 29-60.

12. Ch. Hampton: Dzikusy. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 5 s. 74-110.

13. F. Wedekind: Puszka Pandory. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Studio 1976. Wyd. łącznie z Demon ziemi zob. poz. 14.

14. F. Wedekind: Demon ziemi. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1980. Wyd. łącznie z poz. 13 pt.: Duch ziemi; Puszka Pandory. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1981, 208 s.

15. Doktor Johann Faust. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Nowy 1986.

Tekst anonim.

Prace redakcyjne

1. W. Shakespeare: Makbet. Przel. J. Paszkowski. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1951, 164 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1954, wyd. 3 uzup. 1956, wyd. 4 uzup. 1957, wyd. 5 1959, wyd. 6 1961, wyd. 7 1963, wyd. 8 1965, wyd. 9 1967, wyd. 9!! 1968, wyd. 10 1970.

2. D. Defoe: Przypadki Robinsona Kruzoe. Wyd. pod red. J. Kotta. Przedm.: J. Kott. T. 1. Przel. J. Birkenmajer. T. 2. Anonim. przekł. z XIX w. w oprac. ... Wwa: PIW 1953, 358 + 314 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1957, wyd. 4 1971, wyd. 6 1983, wyd. 7 1986.

3. W. Shakespeare: Hamlet, król-wicz duński. Przel. W. Tarnawski. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1953, 253 s.

4. Ch. Dickens: Szkice Boża i Przedstawiciel niehandlowy. Przeł. Z. Sroczyńska. Wybór ... Przedm.: S. Helsztyński. Wwa: Czyt. 1955, 339 s.

5. Teksty źródłowe do historii dramatu i teatru. Red. ... Wr.: Państw. Inst. Sztuki, Ossol. 1956 —

T. I. G.E. Lessing: Dramaturgia hamburska. Wybór ... Przeł. O. Dobijanka. 1956, 282 s.

T. 2. E. Rzdakowska: Teorie dramatyczne Oświecenia francuskiego. 1956, 227 s.

6. E.G. Craig: O sztuce teatru. Wybór ... Przeł. M. Skibniewska. Wstęp i noty: Z. Hübner. Wwa: WaiF 1964, 213 s. Wyd. 2 tamże 1985.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

S. Treugutt: Komedie nie całkiem budujące. *Nowe Książ.* 1962 nr 24 [rec. przekł.: Angielska komedia Restauracji]. — [Kryzys języka w dramacie współczesnym. Rzeczywistość czy złudzenie?] M. Głowiński: Dramat jako metajęzyk. *Nurt* 1977 nr 12; L. Sokół. *Pam. Teatr.* 1977 z. 4; M. Szpakowska: Kryzys, który jest gdzie indziej. *Dialog* 1977 nr 12; D. Kuźnicka: Rzeczywistość czy złudzenie? *Teatr* 1978 nr 9. — [Opis przedstawienia teatralnego — problem semiotyczny.] W. Rulewicz: Problemy opisu przedstawienia teatralnego. *Prz. Hum.* 1983 nr 7; L. Sokół: Przedstawienie teatralne na stole operacyjnym. *Teatr* 1983 nr 4; M. Sugiera: Strząśnięcie inkuba syntaktycznego, czyli ... *Ruch Lit.* 1984 nr 1/2. — [Postać sceniczna i jej przemiany w teatrze XX wieku.] W. Rulewicz: Postać sceniczna w teatrze XX wieku. *Prz. Hum.* 1989 nr 3; M. Sugiera. *Pam. Lit.* 1989 z. 3.

J.Z.

SINKO Tadeusz 1877-1966

Pseud.: a.o.; A.O.; a.s.; B-y; Dr T.S.; Jan Skowronek; O.; O.N.; Prof. dr. T.S.; R.; R-; (R); s.; S.; (S); S.K.; t.s.; T.S.; (T.S.); T.S-O; is; (ts); (Ts); (TS); Z.O.
Historyk literatury, filolog klasyczny, tłumacz, edytor.

Urodzony 14 września 1877 we wsi Mała pod Ropczycami w rodzinie chłopskiej; syn Walentego Sinki, strażnika akcyzy miejskiej w Krakowie, i Felicji z Jopów; ojciec Grzegorza Sinki, teatrologa, anglisty i tłumacza. Uczył się w szkole ludowej w Krakowie, a od 1889 w III Gimnazjum klasycznym, które ukończył w 1896 z odznaczeniem. Następnie studiował filologię klasyczną i polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W 1900 uzyskał dyplom nauczycielski w zakresie filologii klasycznej i języka polskiego. W tymże roku doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „De Gregorii Sanocei studiis humanioribus” (promotor prof. Stefan Pawlicki). Rozprawa ta opublikowana w piśmie *Eos* (1900) była jego debiutem naukowym. Studia z zakresu filologii klasycznej i historii sztuki kontynuował na uniwersytetach w Berlinie (1900-01) i Bonn (1901-02). Po rocznej służbie wojskowej w 2. Pułku Artylerii Fortecznej armii austriackiej, zakończonej egzaminem oficerskim, rozpoczął w 1902 pracę w gimnazjum w Podgórzu pod Krakowem. Wkrótce potem uzyskał urlop i wyjechał na kolejne stypendium do Monachium, gdzie

w 1902-04 pracował jako asystent przy opracowaniu słownika „Thesaurus linguae latinae”. W 1903 habilitował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „De Romanorum viro bono”. W 1904/05 jako docent prywatny wykładał na UJ literaturę grecką i jednocześnie uczył w I Gimnazjum im. B. Nowodworskiego. W 1905 nawiązał stałą współpracę z dziennikiem *Czas*, w którym publikował artykuły i recenzje. W tymże roku otrzymał stypendium AU na studia zagraniczne z obowiązkiem skolejonowania rękopisów zawierających mowy Grzegorza z Nazjanzu. Prace te prowadził w bibliotekach Paryża, Rzymu, Florencji, Wenecji, Mediolanu. Do kraju powrócił w 1907, gdy został mianowany profesorem nadzwyczajnym filologii klasycznej na Uniwersytecie we Lwowie, gdzie wykładał do 1913 (od 1911 jako profesor zwyczajny). W 1908 poślubił Annę Starzewską, córkę redaktora *Czasu*, Rudolfa Starzewskiego (zmarła 1941). W 1910-24 redagował miesięcznik *Eos*, w którym nadal ogłaszał liczne rozprawy i artykuły. Studia z zakresu filologii klasycznej oraz wpływów literatury antycznej na literaturę polską, a także literatury staropolskiej publikował m.in. w *Przeglądzie Polskim* (1908-13), *Pamiętniku Literackim* (1909-12), *Museonie* (1912-13) i *Ruchu Filozoficznym* (1912-13). W 1910 został wybrany na członka korespondenta AU. W 1913 przeniósł się na UJ, gdzie kierował II Katedrą Filologii Klasycznej. Zmobilizowany do armii austriackiej w sierpniu 1914, służył jako porucznik artylerii fortecznej w Krakowie i Przemyślu. Wyreklamowany z wojska w marcu 1916, powrócił do Katedry Filologii Klasycznej UJ (tu wykładał do września 1939). Kontynuował współpracę z *Czasem* (1916-39, też pod pseud. Jan Skowronek), w 1918-19 opublikował liczne artykuły dotyczące literatury polskiej w czasopiśmie literacko-artystycznym *Maski*. W 1919 został członkiem rzeczywistym PAU i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Prowadził także ożywioną działalność dziennikarską jako recenzent literacki i teatralny (podp. głównie: s., T.S.). *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* (od 1920), *Przeglądu Współczesnego* (1922-37), *Kuriera Literacko-Naukowego* (od 1925; w 1927-39 dział „Wśród nowych książek” podp.: R.) oraz *Nowej Książki* (od 1934). Należał do ZZLP. W 1925 odbył podróż do Grecji. W 1926 został członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego we Lwowie. W 1927-32 redagował *Archiwum Filologiczne PAU*. Po wybuchu II wojny światowej przebywał początkowo we Lwowie, a następnie przedostał się na teren okupacji niemieckiej do Krakowa, gdzie pracował jako dozorca zajętego przez gestapo domu, w którym mieszkał przed 1939. Przygotowywał w tym czasie do druku kolejne tomy „Literatury greckiej”, zarabiał na życie tłumaczeniem pism greckich Ojców Kościoła dla wy-

dawnictwa, które planował utworzyć po wojnie książę Ferdynand Machay. Od 1943 brał udział w tajnym nauczaniu UJ. Po zakończeniu wojny kierował od maja 1945 do 1952 I Katedrą Filologii Klasycznej, od 1952 Zespołem Katedr Filologii Klasycznej, a od 1955 (do przejścia na emeryturę w 1960) Zespołową Katedrą Filologii Klasycznej. Studia i artykuły publikował w pismach *Eos* (1946-55) i *Meander* (1946-57). W 1947-50 przewodniczył Komisji Filologicznej PAU. W 1951 odbyło się uroczyste odnowienie jego doktoratu na UJ. Od 1952 był członkiem tytułarnym, a od 1957 członkiem rzeczywistym PAN. Zainicjował utworzenie Komisji Filologii Klasycznej przy Oddziale PAN w Krakowie i był jej pierwszym przewodniczącym (1957-66). Odnaznaczony m.in. dwukrotnie Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1936, 1954) i Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1957). Zmarł 22 lipca 1966 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Hellenizm Juliusza Słowackiego. [Studium]. *Rozpr. Akad. Umiejętności Wydz. Filol.* 1910 t. 47 s. 1-192. Wyd. osob. [rozszerz.] Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1925, 251 s.

Nagroda im. H. Natanson'a w 1909.

2. Antyk Wyspiańskiego. Kr.: PAU 1916, 319 s. Wyd. 2 uzup. i rozszerz. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922, 370 s.

Zawartość: W świecie Homera; Między tragikami greckimi; Z ducha muzyki; Tragedje antyczne; Rozpamiętywanie nieszczęść narodowych; Poezja życia i zyciorodnej śmierci; Listopadowe igrzysko bogów Homerosowych; Rewizja Iliady; Tragedja Odysseusza.

Nagroda AU im. P. Barczewskiego w 1916.

3. Przyczynki z Kodeksu Mogińskiego do dziejów oświaty w Polsce w XV wieku. [Autorzy:] ..., K. Michalski. Kr.: AU 1917, 86 s.

Tu T.S.: Uwagi wydawcy, s. 54-86.

4. Genealogia kilku typów i figur A. Fredry. Kr.: AU 1918, 96 s. *Rozpr. Akad. Umiejętności Wydz. Filol.* T. 58 nr 2. Przedr. zob. poz. 25.

5. Poetyka Sarbiewskiego. [Rozprawa]. Kr.: PAU 1918, 64 s. *Rozpr. PAU Wydz. Filol.* T. 58 nr 3.

6. Historia religii i filozofii w romansie Jana Potockiego. [Rozprawa]. Kr.: PAU 1920, 91 s. *Rozpr. PAU Wydz. Filol.* T. 59 nr 3.

7. Wyspiański i Krasiński. Rozwiązanie zagadek „Legionu” i „Wyzwolenia”. [Rozprawa]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1920, 57 s. Przedr. zob. poz. 25.

8. Echa klasyczne w literaturze polskiej. Dwanaście studiów i szkiców. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923, 215 s.

Zawartość: Spór o Grzegorza z Sanoka; Marcin Bielski i Erazm z Rotterdamu; Dwa dzieła sztuki greckiej opisane przez Reja; „Sobie śpiewam a Muzom”; Trzy elegie nagrobne

Jana Kochanowskiego; Pogańskie i chrześcijańskie wzory Mikołaja Sepa Szarzyńskiego; Sebastiana Klonowica „Zale nagrobne”; Szymonowie i Kallimach; Pierwowzór „Nadobnej Paskwaliny” (S. Twardowskiego); „Wojna chocimska” (W. Potockiego) i „Iliada” (Homera); Genealogia romasu historycznego; Refleksy Rzymu w poezji polskiej.

9. O tradycjach klasycznych Adama Mickiewicza rozpraw pięcioro. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1923, 128 s.

Zawartość: Około sonetu „Do Niemna”; Tradycje literackie „Ody do młodości”; Improwizacja Konrada jako oda filozoficzna; Widzenie księdza Piotra; „Król Bobo i królowa Lala”.

10. Rapsody historyczne St. Wyspiańskiego. [Szkiec]. *Prz. Współcz.* 1923 t. 7 s. 188-215. Wyd. osob. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924, 70 s.

11. Polscy podróżnicy w Grecji i Troi. *Prz. Współcz.* 1924 t. 11 s. 187-206, 357-384. Wyd. osob. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925, 79 s.

12. Od Olimpu do Olimpi. Wrażenia i rozważania z podróży greckiej. Lw.: Książ.-Atlas 1928, XII, 432 s.

13. Nasz przyjaciel Maro. (W dwutysięczną rocznicę urodzin Wergiliusza). [Szkiec]. *Prz. Współcz.* 1930 t. 35 s. 5-24. Wyd. osob. [rozszerz.] Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1930, 76 s.

14. Literatura grecka. Kr.: PAU. Por. poz. 24.
T. 1. Cz. 1. Literatura archaiczna (wiek IX-VI przed Chr.). 1931, V, 412 s.; Cz. 2. Literatura klasyczna (wiek V-IV przed Chr.). 1932, V, 837 s.

T. 2. Literatura hellenistyczna: Cz. 1. Wiek III i II przed Chr. 1947, VI, 536 s.; Cz. 2. Wiek I przed Chr. 1948, 247 s.
Nagroda m. Krakowa w 1948.

T. 3. Cz. 1. Literatura grecka za Cesarstwa Rzymskiego (wiek I-III n.e.). 1951, VI, 616 s.; Cz. 2. Literatura za Cesarstwa II (wiek IV-VIII n.e.). Wr.: Ossol. 1954, VI, 406 s.

Nagroda PAU w 1951 i Nagroda Państwowa w 1952.

15. Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia. Lw.: PWKS 1933, 398 s.

Zawartość: Wstęp; Antyk trójcy romantycznej; Pobudki tyrtejskie; Klasyczny laur Norwida; Czcietele piękna; Rzymskie powieści Kraszewskiego; Grecja pozytywistów; Helleńskie wizje Młodej Polski i jej epigonów; W poszukiwaniu starych źródeł do nowego życia; Pod znakiem Dionizosa.

16. Spór pióra z ołówkiem. [Powiastka dla dzieci]. Lw.: PWKS 1933, 34 s.

17. Sen o chlebie i ziemniaku. [Powiastka dla dzieci]. Lw.: PWKS 1934, 38 s.

18. Doskonały Grek i Rzymianin. [Powiastka dla dzieci]. Lw.: PWKS 1939, 71 s.

19. Echa rzymskie i włoskie w „Silvudia” [M.] Sarbiewskiego. [Szkiec]. Kr.: PAU 1939, 31 s. *Rozpr. PAU Wydz. Filol.* T. 66 nr 3.

20. Erudycja klasyczna Orzechowskiego. [Rozprawa]. Kr.: PAU 1939, 118 s. *Rozpr. PAU Wyzd. Filol.* T. 65 nr 7.

21. Klasyczne przysłowia w polszczyźnie. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1939, 120 s.

22. Od filantropii do humanitaryzmu i humanizmu. Lw.: PWKS 1939, 92 s. Wyd. 2 Wwa: Pax 1960.

23. Mickiewicz i antyk. Wr.: Ossol. 1957, 539 s. Zawartość: Wstęp; W Nowogródku i w domu rodzicielskim; W powiatowej szkole dominikańskiej w Nowogródku; Studia uniwersyteckie; Samokształcenie wśród filomatów; Studia estetyczne i filozoficzne; Wprawki odograciczne horacjańskie i pindaryckie. Wpływologia; Oda do młodości; Echa antyku w „Grażynie”, „Dziadach” wileńsko-kowieńskich i w „Świtezii”; Echa antyku u wygnańca w Rosji; Turystyka w Italii, gość w Poznańskim i emigrant w Dreźnie; „Pan Tadeusz”; Wykłady literatury łacińskiej w Collège de France i echa antyku; Zakończenie.

24. Zarys historii literatury greckiej. Wwa: PWN. Por. poz. 14.

T. 1. Literatura archaiczna i klasyczna. Wiek VIII-IV p.n.e. włącznie. 1959, VIII, 944 s.

T. 2. Literatura w epoce hellenistycznej i za Cesarstwa Rzymskiego. 1959, 944 s.

25. Antyk w literaturze polskiej. Prace komparatystyczne. Wybór i oprac.: T. Bieńkowski. Wstęp: S. Stabryła. Wwa: PWN 1988, 543 s.

Zawiera poz. 4, 7, — oraz: Posąg Europy i jego losy; „Pindarus Polonus”, (Rzecz o łacińskich odach [Sz.] Szymonowica); Polski Anty-Lukrecjusz [L. Wilczek]; O antycznym pochodzeniu maksym i przysłów polskich; Trzej poeci polsko-łacińscy z XIX wieku [M. Dubiecki, H.L.N. Bando, J. Nenczka].

Nadto kilkanaście szkolnych podręczników i wpisów do nauki języka łacińskiego oraz gramatyki łacińskiej.

Rozprawy i studia, dotyczące literatury polskiej i jej związków z literaturą antyczną, w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Rej i Dante. *Prz. Powsz.* 1905 t. 40 s. 414-429. — Źródła przekładów Reja w „Żywocie człowieka poczciwego”. *Rozpr. Akad. Umiejętności Wyzd. Filol.* 1906 t. 43 s. 1-68. — Jerzy Karol Skop. Chłop — humanista z XVIII wieku. *Eos* 1907 s. 161-197. — Polski głosiciel „stanu natury” z początku XVIII wieku. [Antoni Łódzia Poniński]. *Rozpr. Akad. Umiejętności Wyzd. Filol.* 1909 t. 45 s. 289-357. — Antyk w „Królu Duchu” [J. Słowackiego]. *Prz. Pol.* 1910 s. 251-266. — Do źródeł tragedii. *Prz. Pol.* 1912 t. 47 s. 1-47, 201-219. — Genealogia romansu europejskiego. *Museion* 1912 z. 12 s. 3-16. — Zadania historyka literatury. *Museion* 1913 z. 7 s. 100-113. — Wzory „Trenów” Kochanowskiego. *Eos* 1917 s. 73-136. — Historia poezji łacińskiej humanistycznej w Polsce W: Dzieje literatury pięknej w Polsce. Cz. 1. Kr. 1918 s. 122-178; toż w wyd. 2 pt. Poezja nowołacińska w Polsce. Kr. 1935 s. 73-145. — Teatr Wyspiańskiego po 10 latach. *Maski* 1918 nr 1 s. 675-

-680; 697-700; 721-724. — Hołd pracy. (W 70 rocznicę urodzin prof. Kazimierza Morawskiego). *Prz. Współcz.* 1922 t. 3 s. 145-158. — Pierwsza walka klasyków z romantykami. *Prz. Warsz.* 1922 nr 4 s. 5-29. — Spór o antyk w XVII i XVIII w. *Prz. Warsz.* 1922 nr 14 s. 233-263. — Żywy spadek po Grecji i Rzymie. Szkic związków kulturalnych dzisiejszości ze starożytnością. *Prz. Współcz.* 1922 t. 3 s. 63-95. — Pomoce naukowe Dmochowskiego przy tłumaczeniu „Iliady”. *Eos* 1923 s. 85-102. — Intencje i tendencje „Przedwiośnia” [S. Żeromskiego]. *Prz. Współcz.* 1925 t. 15 s. 116-135. — St. Wyspiańskiego pytajniki na marginesie „Piśmiennictwa” W. Feldmana. *Prz. Współcz.* 1926 t. 17 s. 218-229, 370-386. — „Iliada” Staszica. W: Stanisław Staszic 1755-1826. Lubl. 1928 s. 321-340. — Problemy Sępowe. W: Studia staropolskie. Księga ku czci Aleksandra Brücknera. Kr. 1928 s. 428-464. — „Ronsardum vidi...” Padwa i Paryż w rozwoju Jana Kochanowskiego. *Prz. Współcz.* 1928 t. 24 s. 91-112. — Sumienie artystyczne Kochanowskiego. W: Pamiętnik Zjazdu Naukowego im. J. Kochanowskiego w Krakowie 8 i 9 czerwca 1930 r. Kr. 1931 s. 178-194. — Sto dwadzieścia lat literatury krakowskiej. W: Kraków w XIX w. T. 2. Kr. 1932 s. 56-78. — Mussetowskie komedie Norwida. *Prz. Współcz.* 1934 t. 51 s. 139-150, 271-278. — Dzisiejsze humanizmy, zwłaszcza ten trzeci. *Eos* 1936 s. 308-327. — Twórczość teatralna Wyspiańskiego. *Prz. Powsz.* 1938 t. 138 s. 173-187, 317-326. — Bieda, współmieszkańca Hellady. *Meander* 1946 z. 3 s. 128-140. — Śmiech homeryczny i sardoniczny. *Meander* 1946 z. 6 s. 300-313. — Ironia „Iliady” [Homera] i jej polski odkrywca [J. Piechowski]. *Meander* 1947 nr 1 s. 15-35. — Zakład wydawniczy Attyka. *Meander* 1947 nr 4/5 s. 227-289. — De Długosii praefatione „Historiae Polonorum”. W: Studia z dziejów kultury polskiej. Wwa 1949 s. 105-145. — Legendarny Ezop jako przedstawiciel chłopskiego rozumu i dowcipu. *Meander* 1951 nr 5/6 s. 258-278. — Literatura polsko-łacińska. Problemy i zadania. *Eos* 1951 s. 3-11. — W świecie bajki greckiej. *Meander* 1951 nr 1 s. 1-17, nr 2 s. 71-91. — Trzy przemiany Ezopa (Marchoń — Sowizdrzał — Szwejk). *Meander* 1952 nr 1 s. 3-30, nr 2 s. 55-78. — Terencjusz i nowożytna komedia mieszczańska. *Meander* 1954 s. 359-388.

Przekłady

1. K. Haemmerling: Był człowiek, co się Shakespeare zwał. T. 1-2. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 336 + 351 s.

2. Trzy poetyki klasyczne. Arystoteles, Horacy, Pseudo-Longinos. Przeł., wstęp i objaśn. ... Lw.: Ossol. 1939, XXX, 152 s. *BN* II, 57. Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1951.

3. Św. Bazyl Wielki: Wybór homilij i kazań. Przekł. i wstęp ... Kr.: Wydawn. Mariackie 1947, 230 s.

4. Św. Jan Chryzostom: Dwadzieścia homilij i mów. Kr.: Wydawn. Mariackie 1947, 311 s.

5. Św. Jan Chryzostom: Homilie na listy pasterkie św. Pawła i list do Filemona. Przekł. i wstęp ... Kr.: Wydawn. Mariackie 1949, 394 s.

6. Święty Grzegorz z Nyssy: Wybór pism. Wybór, przekł., [oprac. i wstęp] ... Wwa: Pax 1963, 237 s.

Prace redakcyjne

1. J. Kochanowski: Odprawa postów greckich. Z wstępem i komentarzem ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1919], XLVIII, 53 s. *BN I*, 3. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1921], wyd. 3 przejr. [1923], wyd. 4 1924, wyd. 5 przejr. [1926], wyd. 6 przejr. 1928, wyd. 7 1929; wyd. ze wstępem ... Chicago: Rada Polonii Amer. 1945; wyd. 9 z dodatkiem źródłowym Wr.: Ossol. 1949, XXII, 64 s.

2. J. Kochanowski: Treny. Z wstępem i komentarzem ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1919], XXXVI, 76 s. *BN I*, 1. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1920], wyd. 3 przejr. 1922, wyd. 4 1924, wyd. 5 przejr. 1925, wyd. 6 ponownie oprac. 1927, wyd. 8 1930; Pittsburgh: Rada Polonii Amer. 1945; Hanover: Wydawn. Pol. Związku Wychodźstwa Przymusowego 1946; wyd. 10 z dodatkiem źródłowym Wr.: Ossol. 1949, wyd. 11 tamże 1950.

3. Z. Krasieński: Irydion. Ze wstępem i objaśnieniami ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921, LXIV, 204 s. *BN I*, 42. Wyd. nast.: tamże: [1922], wyd. 2 [!] przejr. 1923, wyd. 3 przejr. 1925, wyd. 4 1929; wyd. 4 Edynburg: Nakł. Składnicy Księg. 1942; [Chicago:] Rada Polonii Amer. 1947.

4. Plutarch z Cheronei: Żywoty sławnych mężów. W zrewidowanym przekładzie F.N. Golańskiego z dodatkiem trzech żywotów w przeróbce I. Krasieńskiego. Z wstępem i uwagami ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921, XXX, 380 s. *BN II*, 3. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. tamże 1928; wyd. 3 zmien. w przekł. M. Brożka Wr.: Ossol. 1953, LXVI, 647 s., wyd. 4 zmien. tamże 1955.

5. Homer: Iliada. W przekładzie F.K. Dmochowskiego. Zrewidował, wstępem i komentarzem opatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, CXII, 388 s. *BN II*, 17. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1924, wyd. 3 przejr. 1924, wyd. 4 przejr. 1927, wyd. 5 przejr. 1930; wyd. 6 przejr. Kr.: Ossol. 1947, wyd. 7 ze zmien. wstępem Wr.: Ossol. 1950, LXXIII, 388 s., tamże: wyd. 8 ze zmien. wstępem 1954, XCVIII, 394 s., wyd. 9 z rozszerz. wstępem 1960, CIII, 394 s., wyd. 10 1966, wyd. 11 1968, wyd. 12 zmien. 1972, wyd. 10 nakł. 2 1976.

6. Homer: Odyseja. Przeł. L. Siemieński. Wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wy-

dawn. 1922, XLVIII, 353 s. *BN II*, 21. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1924, wyd. 3 przejr. 1925; wyd. 4 ze zmien. wstępem Wr.: Ossol. 1948, tamże: wyd. 5 przejr. i popraw. 1953, wyd. 6 przejr. i popraw. 1959, wyd. 7 1965.

7. P. Wergiliusz Maro: Eneida. W przekładzie X.T. Karyłowskiego. Ze wstępem i objaśn. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924, XXIV, 360 s. *BN II*, 29. Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1950, LI, 366 s.

8. S. Wyspiański: Dzieła. Pierwsze wydanie zbior. w oprac. A. Chmiela i ... T. 1-5. Wwa: Bibl. Pol.

T. 1. Dramaty: Batory pod Pskowem; Daniel; Królowa Polskiej Korony; Legenda I; Legenda II. 1924, LXXXIV, 367 s.

T. 2. Tragedie: Meleager; Protesilas i Laodamia; Kłątwa; Sędziowie. 1924, LX, 363 s.

T. 3. Dramaty: Warszawianka; Lelewel; Legion; Bolesław Śmiały; Skalka. 1925, CLXXXIX, 515 s.

T. 4. Dramaty: Wesele; Wyzwolenie; Akropolis. 1927, CLXIII, 688 s.

T. 5. Dramaty: Noc listopadowa; Achilleis; Powrót Odysa. 1929, XC, 646 s.

T. 6-8 w oprac. L. Płoszewskiego.

9. J. Kochanowski: Pieśni i wybór innych wierszy. Oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1927, LXXIV, 208 s. *BN I*, 100. Wyd. nast.: Chicago: Rada Polonii Amer. 1945; wyd. 2 [!] przejr. Wr.: Ossol. 1949.

10. M. Sep-Szarzyński: Rytmy oraz anonimowe pieśni i listy miłosne z wieku XVI. Oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1928, XXXVI, 127 s. *BN I*, 118.

11. L. Apuleius: Metamorfozy albo złoty osioł. Przeł.: E. Jędrkiewicz. Wstęp i objaśn. ... Wr.: Ossol. 1953, CXXXI, 286 s. *BN II*, 79. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1958, wyd. 3 tamże 1976.

12. S. Wyspiański: Akropolis. Dramat w 4 aktach. (1903-1904). [Wwa:] 1957, 132 s., powiel. wyd. wg Dzieła, poz. 8 t. 4.

Zob. też Przekłady poz. 2, 6.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — T. Sinko: Jak zostałem profesorem filologii klasycznej. *Życie Szk. Wyz.* 1958 nr 7/8. — Wywiad: Rozmowa z prof. drem T. Sinko z okazji wydania ostatniego tomu „Literatury greckiej”. Rozm. W. Madyda. *Życie Szk. Wyz.* 1954 nr 7/8.

SWPP 1. — PSB (R. Turasiewicz). — UP. — LP XX w. (S. Zabłocki). — RL 1966 (P. Grzegorzczak), przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986. — W. Madyda: Bibliografia prac naukowych T.S. W: Księga pamiątkowa Tadeuszowi Sincze w pięćdziesięciolecie uzyskania przezeń tytułu doktora filologii przez przyjaciół, kolegów, uczniów ofiarowana. Wwa 1951. — M.T. Szerszeń: Bibliografia prac naukowych prof. dr T.S. za lata 1952-1966. *Eos* 1988 z. 2.

I. Chrzanowski: Nowa książka o Wyspiańskim. *Tyg. Il.* 1916 nr 43 [rec.: Antyk Wyspiańskiego]. — [Homer: Iliada.

Oprac.] R. Ganszyniec: Rewizja „Iliady” Dmochowskiego. (Z powodu wydania „Iliady” Dmochowskiego przez prof. T.S.). *Sl. Pol.* 1922 nr 109; polem. T.S.: O nietykalności cudzych przekładów. *Tamże* 1922 nr 117. — M. Kridl: Pierwsze wydanie dzieł Wyspiańskiego. *Prz. Warsz.* 1924 nr 38 [rec. oprac.: S. Wyspiański: Dzieła]. — S. Srebrny. *Prz. Warsz.* 1925 nr 45 [rec. oprac.: P. Wergiliusz Maro: *Eneid*]. — J. Krzyżanowski: O nowych studiach nad twórczością Kochanowskiego. *Prz. Współcz.* 1927 t. 21 [rec. oprac.: J. Kochanowski: Pieśni i wybór innych wierszy]. — R. Bergel: Wyspiański prof. S. (Na marginesie zbiorowego wydania „Pism” Wyspiańskiego). *Głos Nar.* 1928 nr 42 [rec. oprac.: S. Wyspiański: Dzieła]. — W. Borowy: Nowiny o Kochanowskim. *Tyg. Il.* 1928 nr 15 [rec. oprac.: J. Kochanowski: Pieśni i wybór innych wierszy]. — [M. Sep-Szarzyński: Rytmy oraz anonimowe pieśni i listy miłosne z wieku XVI. Oprac. ...] A. Brückner: Trybunał literacki. *Szkic. Pam. Warsz.* 1929 z. 1; H. Hartleb. *Pam. Lit.* 1929 z. 2. — [Od Olimpu do Olimpij:] G. Przychocki. *Kwart. Klasyczny* 1929 nr 4; S. Witkowski. *Ruch Lit.* 1929 nr 10. — [Literatura grecka:] M.S. Poplawski: Pochodnia wiedzy w dobie poklasycznego mroku. *Wiedza i Życie* 1932 nr 7; I. Wieniewski: Monumentalna historia literatury greckiej. *Wiad. Lit.* 1932 nr 23. — J. Birkenmajer. *Prz. Powsz.* 1934 t. 202 [rec.: Hellada i Roma w Polsce]. — S. Pilch: T.S. w 30-lecie pracy wychowawczej. *Kwart. Klasyczny* 1934 nr 1. — J. Kowalski. *Eos* 1939 z. 1, 2 [rec.: Klasyczne przysłówia w polszczyźnie; Od filantropii do humanitaryzmu i humanizmu; przekł. i oprac.: Trzy poetyki klasycznej]. — K. Kumaniecki: Działalność naukowa T.S. *Meander* 1947 nr 9/10. — J. Manteuffel. *Eos* 1947 z. 2 [rec.: Literatura grecka. T. 2 cz. 1]. — J. Schnayder: Krakowska Szkoła T.S. *Meander* 1947 nr 2. — S. Oświecimski: Człowiek i uczone. W siedemdziesiąt rocznicę urodzin T.S. *Życie Nauki* 1948 t. 5. — M. Plezia: Na marginesie „Literatury hellenistycznej”. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 5 [rec.: Literatura grecka. T. 2 cz. 1]. — J. Łanowski: 50 lat trudu naukowego T.S. *Spr. i Ludzie* 1951 nr 17. — W. Seńko: 52 lata pracy nad antykem. *Dziś i Jutro* 1952 nr 39. — L. Winniczuk: Niezwykła promocja doktorska. *Problemy* 1952 nr 1. — J. Przyboś: Monografia filologa o Mickiewiczu. *Prz. Kult.* 1958 nr 21 [rec.: Mickiewicz i antyk]. — K. Kumaniecki: T.S. *Nauka Pol.* 1959 nr 1. — [Zarys historii literatury greckiej:] Z. Lewinówna. *Nowe Książ.* 1959 nr 7; J. Łanowski: „Małego” S. tom pierwszy. *Prz. Kult.* 1960 nr 7; J. Schnayder. *Eos* 1961 nr 1. — W. Madyda: Z dziejów filologii klasycznej na Uniwersytecie Jagiellońskim. *Kr.* 1964, *passim*. — W. Natanson: T.S. jako krytyk teatralny. *Twórczość* 1966 nr 10. — M. Cytowska: Pateron profesora T.S. *Meander* 1967 nr 2/3. — J. Krókowski: T.S. (14 września 1877 – 23 lipca 1966). *Pam. Lit.* 1967 z. 1. — W. Madyda: Profesor dr T.S. (1877-1966). *Meander* 1967 nr 2/3. — M. Plezia: Działalność naukowa T.S. na te dziejów filologii klasycznej w Polsce w ostatnim stuleciu. *Spraw. z Pr. Nauk. Wyd. Nauk Spół. PAN* 1967 nr 3. — L. Winniczuk: Genialny badacz antyku. *Problemy* 1967 nr 1. — G. Żurek: Philologorum polonorum princeps. *Prz. Hum.* 1967 nr 2. — S. Stabryła: Z badań nad warszatem komparatystycznym T.S. *Eos* 1971 nr 1. — J. Starnawski. *Eos* 1972 nr 1 [rec.: Erudycja klasyczna Orzechowskiego]. — J. Budzyński: T.S. (1877-1966) badacz i wydawca Kochanowskiego. *Prz. Hum.* 1985 nr 5/6. — *Meander* 1987 nr 7/8 [tu referaty z sesji na UJ w 20. rocznicę zgonu T.S.: J.S. Gruchała: Polonistyczne prace T.S.; J. Korpanty: Dorobek latynistyczny T.S.; S. Stabryła: Studia komparatystyczne T.S.; R. Turasiewicz: T.S. jako hellenista]. — R. Turasiewicz: Profesor T.S. (1877-1966). *Eos* 1988 nr 2.

J.Z.

SINKO Zofia ur. 1919

Historyk literatury, anglistka.

Urodzona 2 kwietnia 1919 w Bobowej (woj. krakowskie); córka Emanuela Zarzyckiego, lekarza,

i Marii z domu Dauter. W 1926 przeniosła się wraz z rodzicami do Krynicy-Zdroju. W 1929 rozpoczęła naukę w prywatnym Gimnazjum im. św. Teresy w Rabce; w 1937 zdała maturę. Następnie do 1939 uczęszczała w Krakowie na kursy handlowe i języków obcych. W 1938 wyszła za mąż za Andrzeja Skarbińskiego, chemika (zginął podczas II wojny światowej). W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Krynicy, utrzymując się z udzielania lekcji języków obcych. Po zakończeniu wojny studiowała filologię angielską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1948 uzyskała magisterium. W 1949-51 pracowała jako bibliotekarka w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego oraz w Bibliotece Akademii Medycznej we Wrocławiu. W 1950 wyszła za mąż za Grzegorza Sinko, anglistę, później także teatrologa i tłumacza. Debiutowała w 1951 streszczeniem pracy doktorskiej w języku angielskim i polskim pt. „Rozkład realizmu w powieściach Laurence’a Sterne’a”, opublikowanym w *Sprawozdaniach Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*. W 1952 otrzymała doktorat w zakresie filologii angielskiej na podstawie pracy pt. „The decomposition of realism in the novels of Laurence Sterne” (promotor prof. Stanisław Helsztyński). W 1959 zamieszkała w Warszawie, nawiązała współpracę z Instytutem Badań Literackich (IBL) PAN oraz zajęła się przekładami z języka angielskiego. W 1957-58 przebywała na stypendium w Londynie. W 1962 rozpoczęła pracę etatową w IBL w Pracowni Historii Literatury Oświecenia. W 1967 habilitowała się w IBL na podstawie pracy pt. „Powieść zachodnioeuropejska w kulturze literackiej polskiego Oświecenia”, a w 1970 została powołana na stanowisko docenta. W 1972 przebywała przez trzy miesiące na stypendium w Paryżu. W 1983 została członkiem zwyczajnym Warszawskiego Towarzystwa Naukowego i członkiem komisji komparatystycznej przy Towarzystwie Literackim im. A. Mickiewicza. W 1987 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1989 przeszła na emeryturę. Kontynuuje prace badawcze nad literaturą polską okresu Oświecenia i prace przekładowe. W 1993 została członkiem Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym, od 1999 jest członkiem honorowym. Odnaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1984). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Monitor” wobec angielskiego „Spectatora”. Wr.: Ossol. 1956, 207 s. IBL PAN.

2. Powieść angielska osiemnastego wieku a powieść polska lat 1764-1830. Wwa.: PIW 1961, 242 s. IBL PAN.

Zawartość: Wstęp. — Warsztat tłumaczy; Powieść stanisławowska a Anglisy; Lektura ludzi oświeconych i dam modnych;

Osiemnastowieczne remanenty; Angielski romans grozy i jego recepcja w Polsce; W szkole czułości; Śladami Yoricka; Tradycje Oświecenia wciąż żywe.

3. Powieść zachodnioeuropejska w kulturze literackiej polskiego Oświecenia. Wr.: Ossol. 1968, 394 s. IBL PAN.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Wstęp. — Gatunek pogardzany; Sądy Oświecenia o dawnym romansie i „nowej” powieści; Rola informacyjna prasy; Recepcja powieści Richardsona, Rousseau i Goethego; Od „Telemaka” Fénelona do „Diabła kulawego” Lesage’a; Od powiastki Woltera do „Toma Jonesa” Fieldinga; Zabawki serc czułych. — Refleksje końcowe.

4. Oświecenie wśród Pól Elizejskich. Rozmowy zmarłych: recepcja — twórczość oryginalna. Wr.: Ossol. 1976, 339 s. IBL PAN.

Zawartość: Zarys historii i poetyki gatunku; Fontenelle — sztuka podawania w wątpliwość; Fénelon — edukacja książąt; Vattel, Wolter i inni: W kręgu refleksji historycznej i naukowej; Lyttelton — wychowawca młodzieży angielskiej; Polskie rozmowy publicystyczne (W służbie polityki); Bohomolec (W obronie języka polskiego); Krasicki (Patroni rozmów); Krasicki (Suma poglądów XBW).

5. Powiastka w oświeceniu stanisławowskim. Wr.: Ossol. 1982, 330 s. IBL PAN.

Zawartość: Zarys historii i poetyki gatunku; „Bajki wieszczce”; Dwa słynne zbory baśni; bajek i powiastek orientalnych; Powiastka fantastyczna; Powiastki w służbie bogini Venus i Amora; Powiastki filozoficzne; Powiastki budujące; Powiastki moralne Marmontela; Powiastki moralne z różnych autorów zebrane; Powiastki polskie. — Uwagi końcowe.

6. Proza fabularna w czasopiśmie polskich 1801-1830. Wr.: Ossol. 1988, 290 s. IBL PAN.

Zawartość: Uwagi wstępne; Tradycje powiastek osiemnastowiecznych wciąż żywe; W optymistycznej szkole Marmontela; Historie zabawne i ciekawe; Tragizm i heroizm miłości; Sensacje i sentymenty; Gotycyzm i fantastyka; Z natchnienia Klio; Między tradycją a nowatorstwem; Uwagi końcowe.

7. Twórczość Johna Milтона w Oświeceniu polskim. Wwa: IBL 1992, 151 s. IBL PAN.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Powieść zachodnioeuropejska w Polsce stanisławowskiej na podstawie inwentarzy bibliotecznych i katalogów. *Pam. Lit.* 1966 z. 4 s. 581-624. — Ignacy Krasicki tłumaczem Osjana. *Pam. Lit.* 1970 z. 2 s. 43-100. — Z zagadnień gotycyzmu europejskiego i jego recepcji polskiej. *Pam. Lit.* 1972 z. 3 s. 29-73. — Główne drogi i tendencje recepcji piśmiennictwa zachodnioeuropejskiego w literaturze Oświecenia polskiego. W: Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia. Wr. 1973 s. 107-186. — Z zagadnień recepcji „Sądu ostatecznego” i „Myśli nocnych” Edwarda Younga. *Pam. Lit.* 1974 z. 2 s. 93-155. — Dialogi George’a Lytteltona na łamach „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”. *Pr. Polonist.* Ser. 26: 1976 s. 105-116. — Le roman occidental dans la conscience littéraire de la Pologne des Lumières. W: La littérature des lumières en France et en Pologne. Wwa

1976 s. 215-225. — Polskie przekłady „The Pilgrim’s Progress” Johna Bunyana. *Pam. Lit.* 1977 z. 2 s. 195-218. — Z zagadnień preromantyzmu angielskiego. (Termin i zjawisko). *Kwart. Neofil.* 1977 nr 4 s. 471-485. — Gotyk i ruiny w wyobraźni literackiej epoki Oświecenia. (Anglia — Polska). *Prz. Hum.* 1978 nr 9 s. 23-43. — Deutsch-polnische Literaturbeziehungen in der Zeit der Aufklärung. *Zeitschrift für Slawistik*, Berlin 1979 z. 6 s. 823-832. — Les adaptations polonaises des épitres de Voltaire par Tomasz Kajetan Węgierski. *Les Cahiers de Varsovie* 1982, X s. 67-76. — Filozof angielski i jego wzór życia pocziwego. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1984 s. 105-114. — L’homme privé et l’homme civique dans le „Monitor”; La période finale des lumières polonaises. W: Les lumières en Hongrie, en Europe Centrale et Europe Orientale. Budapest 1984 s. 87-92; 205-214. — Poland’s literary contacts with the West in the age of Enlightenment. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1984 nr 4 s. 449-462. — Polska recepcja twórczości pani de Staël w pierwszych dekadach XIX wieku. *Pam. Lit.* 1984 z. 4 s. 45-92. — La discussion sur le théâtre dans le „Monitor” polonais et le „Spectator” anglais. *Acta Univ. Wratisl.* 1985 nr 845 s. 191-208. — Le roman polonais à l’âge des lumières dans le contexte européen. W: Les lumières en Pologne et en Hongrie. Publié par: F. Biró, L. Hopp, ... Budapest 1988 s. 78-92. — Polska recepcja twórczości Washingtona Irvinga. *Pam. Lit.* 1988 z. 4 s. 141-173. — Wątki patriotyczne w polskiej prozie fabularnej publikowanej w czasopiśmie na początku XIX wieku. W: W kręgu Oświecenia i teatru. Wr. 1989 s. 57-71. — Początki polskiej recepcji twórczości Jamesa Fenimore’a Coopera. *Pam. Lit.* 1990 z. 2 s. 209-242. — Sąd Ignacego Krasickiego o „Raju utraconym” Milтона w kontekście europejskim. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1991 t. 31 s. 115-128. — Początki polskiej recepcji literatury francuskiej 1740-1763. W: Kultura literacka połowy XVIII wieku w Polsce. Wr. 1992 s. 209-223. — Litewskie i angielskie echa „Dekameronu” Boccaccia. *Prz. Hum.* 1993 nr 4 s. 25-30. — „Monitor” wobec głównych idei Oświecenia. *Pr. Hist.-lit. Oświecenie: Kultura-Mysł*, Gdańsk 1995 s. 217-232. — Tomasz Kantorbery Tymowski. W: Pisarze polskiego Oświecenia. T. 3. Wwa 1996 s. 529-538.

Przekłady

1. Spectator. Wybór. Przekł., wstęp i objaśn. ... Wr.: Ossol. 1957, 564 s. *BN II*, 110.

2. G. Namiki: Kandzincio. (Sztuka. Kabuki). Przekł. z wersji ang. J.R. Brandona i T. Kiwa. *Dia-log* 1962 nr 3 s. 65-79.

3. M.G. Lewis: Mnich. Przekł., wstęp i objaśn. ... Wr.: Ossol. 1964, LXXXII, 484 s. *BN II*, 138. Wyd.

nast.: Kr.: WL 1975; wyd. 3 Kr.: Małopolska Ofic. Wydawn. Zempol 1991; Wwa: Prószyński i Ska 1997, tamże 1998.

Prace redakcyjne

1. L. Sterne: Podróż sentymentalna przez Francję i Włochy. [Powieść]. Przeł. A. Ginczanka. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1973, LXXXVII, 160 s. *BN II*, 174.

2. H. Fielding: Dzieje przygód Józefa Andrews'a i jego przyjaciela pana Abrahama Adamsa. Przeł. M. Kornilowicz. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1987, LXVIII, 429 s. *BN II*, 219.

3. Les lumières en Pologne et en Hongrie. Publić par: F. Biró, L. Hopp, ... Budapest: Akadémiai Kiadó 1988, 392 s.

Zob. też Przekłady poz. 1, 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1999.

[Spectator. Oprac. ...] W. Bieńkowski. *Prasa Współcz.* 1958 nr 3; R. Sikora, J. Strzetelski. *Kwart. Neofil* 1958 nr 4. — [Powieść angielska osiemnastego wieku a powieść polska lat 1764-1830.] W. Billip: Z dziejów powieści polskiej. *Nowe Książ.* 1962 nr 10; S. Durski. *Prz. Hum.* 1962 nr 2; J. Pawłowiczowa. *Pam. Lit.* 1962 z. 2; J. Rudnicka: Początki znajomości z powieścią angielską. *Twórczość* 1962 nr 2. — J. Rudnicka: W związku z artykułem Z.S. „Powieść w Polsce stanisławowskiej”. *Pam. Lit.* 1967 z. 4 [dot. art.: Powieść zachodnioeuropejska w Polsce stanisławowskiej na podstawie inwentarzy bibliotecznych i katalogów. *Pam. Lit.* 1966 z. 4]. — [Powieść zachodnioeuropejska w kulturze literackiej polskiego Oświecenia.] K. Rutkowski: U źródeł powieści nowożytnej. *Nowe Książ.* 1969 nr 1; A. Cieński. *Pam. Lit.* 1970 z. 2. — [Oświecenie wśród Pól Elizejskich.] Z. Mikołajko: Nad oświeceniowymi dialogami zmarłych. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1977 nr 1; W. Walecki. *Ruch Lit.* 1977 nr 6. — [Powiastka w oświeceniu stanisławowskim.] Z. Libera: Osiemnastowieczna powiastka. *Nowe Książ.* 1983 nr 10; P. Matuszewska. *Pam. Lit.* 1984 z. 2; J. Neuberger. *Prz. Hum.* 1987 nr 6; W. Janiec. *Wiek Oświecenia* 1989 [t.] 6. — I. Łossowska. *Pam. Lit.* 1990 z. 2 [rec.: Proza fabularna w czasopiśmie polskich 1801-1830].

J.Z.

SITO Jerzy Stanisław ur. 1934

Pseud.: J.S.; J.S.S.; jss; (jss); JSS; Kropka; Omega; s.; S.; (s); ss; (ss).
Poeta, dramaturg, tłumacz.

Urodzony 8 listopada 1934 w Pińsku na Polesiu; syn Pawła Sity, urzędnika samorządowego (byłego oficera legionowego), i Franciszki z domu Matuszewska. Po wybuchu II wojny światowej i wkroczeniu armii radzieckiej na Polesie, jego ojciec został aresztowany (zginął w Starobielsku), a rodzina wywieziona w głąb Rosji, w okolice Archangielska. W 1942 w ślad za Armią Polską wyjechał do Iranu, a następnie do Indii, gdzie mieszkał kolejno w Karaczi, Kolhapur, Puna i w Bombaju. W 1948 przyjechał do Wielkiej Brytanii i zamieszkał w Londynie, tu ukończył szkołę średnią oraz studia tech-

niczne w zakresie inżynierii konstrukcyjnej. Debiutował w 1954 wierszem pt. „Odloty”, ogłoszonym w wychodzącym w Londynie miesięczniku *Życie Akademickie* (nr 47/48). Następnie publikował wiersze w londyńskim miesięczniku *Mercuriusz Polski-Życie Akademickie* (1955-58), wchodził także w skład jego redakcji. W 1959 wraz z częścią tego zespołu utworzył pismo *Kontynenty-Nouy Mercuriusz* (od 1961 pt. *Kontynenty*; ogłaszał tu do 1962) i należał do jego zespołu redakcyjnego. Był związany z grupą poetów nazywanych „grupą londyńską” lub „grupą *Kontynentów*”. Współpracę z prasą krajową rozpoczął w 1956 opublikowaniem fragmentów poematu pt. „Człowiek o siedmiu twarzach” na łamach tygodnika *Po prostu* (nr 49). W 1957 ożenił się z Aldoną Kielbińską, lekarką. Od tegoż roku do 1959 pracował w biurze projektowym w Londynie na stanowisku młodszego inżyniera. W grudniu 1959 powrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Od 1960 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Był członkiem zespołu redakcyjnego dwutygodnika *Współczesność* (1960-66), początkowo jako kierownik działu zagranicznego, a następnie poetyckiego i teatralnego (tu też m.in. artykuły podp.: Kropka, Omega). Zaczął w tym czasie pisać utwory dramatyczne; zajął się także pracą przekładową z języka angielskiego. W 1961-63 współpracował stale jako recenzent teatralny z tygodnikiem *Polityka*. W 1964 za twórczość poetycką otrzymał nagrodę im. Z. Polkowskiej-Szkaradzińskiej w konkursie zorganizowanym przez *Kontynenty-Nouy Mercuriusz* w Londynie. Był kierownikiem literackim Teatru im. S. Żeromskiego w Kielcach (1962-63), oraz teatrów w Warszawie: Klasycznego (1963-65), Powszechnego (1966-69) i Narodowego (1969-74). W 1967 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1968 za przekłady z języka angielskiego otrzymał nagrodę „Roju” (Roy Publishers, Nowy Jork) im. M. Kistera. Pełnił liczne funkcje w ZLP, był wiceprezesem Klubu Dramatopisarzy Polskich (1974-83), członkiem Prezydium Zarządu Głównego ZLP (od 1978), przewodniczącym Komisji do Spraw Tłumaczy (1978-80). W 1976 podpisał „Memoriał 101”, wyrażający protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Od tegoż roku do 1981 był kierownikiem literackim Teatru Polskiego w Poznaniu. W 1976-86 wyjeżdżał kilkakrotnie z wykładami na uniwersytety amerykańskie i kanadyjskie. W 1977 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka, a w 1978 nagrodę Polskiego PEN Clubu za przekłady poezji angielskiej. W tymże roku został członkiem Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI), w 1979-81 był wiceprezesem, a w 1981-85 prezesem Międzynarodowego Komitetu Dramatopisarzy ITI. W 1980-83 pełnił funkcję wiceprezesa ZLP. W 1980-82 był członkiem prezydium.

od 1983 wiceprezesem Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych (zawieszonych w stanie wojennym). W 1981-83 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Dramatycznego w Warszawie. W 1989 roku otrzymał doroczną nagrodę Funduszu Literatury. W tymże roku został członkiem SPP, był też do 1990 wiceprezesem Zarządu Tymczasowego Stowarzyszenia. W 1990-91 był prezesem i redaktorem naczelnym Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W 1991-96 sprawował funkcję ambasadora RP w Królestwie Danii. W 1997-99 był wiceprezesem Polskiego PEN Clubu. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiozę swój czas na ośle. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1958, 58 s.

Zawiera m.in. cykl: Carmina humanitatis; Człowiek o siedmiu twarzach.

Nagrada Poznańskiego Listopada Poetyckiego i nagroda m. Poznania za najlepszy debiut książkowy w 1958.

2. Płacicie miasta. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1960.

Wyóżnienie w konkursie T. Ateneum w Wwie w 1961.

3. Zdjęcie z koła. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1960, 85 s.

Zawiera m.in. cykl: Siedem sonetów do Persefony; Styl, – oraz przekłady utworów T.S. Eliota, R. Gravesa, G.M. Hopkinsa, T. Merton.

4. Świątyni Włodzio i rzemieślnicy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gliwice, T. Studencki 1961.

5. Ucieczka do Egiptu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1964, 53 s.

6. W pierwszej i trzeciej osobie. [Eseje, wiersze i przekłady poezji ang.]. Wwa: PIW 1967, 316 s.

Zawiera eseje: Old Possum – Dawca Imion [dot. T.S. Eliota]; Inne głosy [dot. sztuki przekładu]; Słowa... słowa... słowa... [dot. twórczości J.S.S.]; Świadoma siebie [dot. poezji]; John Donne – Liberatio a morte; Jeśli nowego nie ma, a to, co jest, było [zmien. wersja przedm. do: W. Szekspir. Sonety. por. Prace redakcyjne poz. 2]; „Mów z nią domowym nie przewoźnym rymem” [dot. polskiej poezji barokowej]; Mistyk płomienia [dot. R. Crashawa]; Z prosięciem na kazalnicy [dot. R. Herricka]; Poeci metafizyczni; Wąską ścieżką do Ciebie [dot. G. Herberta i E. Herberta of Cherbury]; Zmysłowość i asceza [dot. G.M. Hopkinsa]; Gra wiedzy [dot. W.H. Audena]; „Dobre płoty sprzyjają dobremu sąsiedztwu” [dot. R. Frost]. – Nádto: z poz. 3: Siedem sonetów do Persefony, – oraz przekłady wierszy autorów: W.H. Auden, T. Carew, A. Cowley, R. Crashaw, J. Donne, G. Herbert, E. Herbert of Cherbury, R. Herrick, G.M. Hopkins, H. King, R. Lovelace, A. Marvell, W. Shakespeare, R. Southwell, T. Traherne, H. Vaughan.

7. Lucy in the sky with diamonds. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1968 nr 9 s. 11-53. Wyd. osob. pt. LSD. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1980, 83 s.

Przekł. węgier.: LSD. [Przeł.] R. Gimes. Budapest 1978.

8. Mów z nią domowym nie przewoźnym rymem. [Scenariusz]. TV 1971. Por. poz. 6.

9. Pasja doktora Faustusa. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1971 nr 2 s. 5-64. Praprem. pt. Pasja doktora Fausta: Wwa, T. Nar. 1971. Przedr. zob. poz. 12.

10. Szekspir na dzisiaj. [Szkiece]. Wwa: Iskry 1971, 348 s.

Zawartość: „Szekspirze! duchu...”; Sonety; Ryszard II; Ryszard III; Mała Mentis Gaudia; Aubade, czyli pieśń poranna z „Romea i Julii”; Hamlet – książę duński (wersja Horacego); Juliusz Cezar; Antoniusz i Kleopatra; Cymbelin; Król Lear. (Dialogi Duszy i Ciała); Koriolanus; w twardej służbie narodu; Bezimiennie dzieło; Makbet – odwaga rozpaczcy; Epilog „Burzy”, który wygłasza Szekspir jako Prospero. – W tekstach liczne przekł. J.S.S. fragmentów omawianych utworów Szekspira.

11. Potępienie doktora Fausta. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1972. *Dialog* 1972 nr 2 s. 5-58. Przedr. zob. poz. 12.

12. Pasja i potępienie doktora Fausta. [Utwory dramatyczne]. Wwa: Pax 1973, 263 s.

Zawiera poz. 9, 11.

13. Wiersze dawne i nowe. Wwa: Pax 1974, 103 s.

Zawiera m.in. cykl: Wiersze faustyczne.

14. Polonez. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 8 s. 5-68. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1981. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1979, 144 s. Wyd. 2 tamże 1991. TV 1991.

Nagrada Grand Prix na Festiwalu Współcz. Dramaturgii Pol. we Wr. w 1981.

15. Słuchaj, Izraelu! [Utwór dramatyczny]. Cz. 1-2. *Dialog* 1988 nr 9 s. 5-55, nr 11/12 s. 5-49. Praprem. Kr., Stary T. 1989.

Przekłady i adaptacje

1. Śmierć i miłość. Mała antologia poezji według tekstów angielskich mistrzów, przyjaciół, rywali, wrogów i naśladowców Johna Donne'a. [Wybór, wstęp i przekł. ...]. Wwa: Czyt. 1963, 116 s.

Przekł. autorów: T. Carew, A. Cowley, R. Crashaw, J. Donne, S. Godolphin, G. Herbert, R. Herrick, B. Jonson, H. King, R. Lovelace, A. Marvell, W. Raleigh, W. Shakespeare, H. Vaughan.

2. W. Shakespeare: Sonety. Przeł. i oprac. ... Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1964.

3. Christophera Marlowe'a „Edward II”. Burzliwe panowanie i żałosna śmierć króla Anglii z tragicznym upadkiem dumnego Mortimera. [Parafraza ...]. Praprem. Wwa, T. Klas. 1964. Wyd. ze wstępem J. Kotta Wwa: PIW 1965, 171 s.

4. W. Shakespeare: Miarka za miarkę. Przeł. L. Urlich. Oprac. ... Wyst. Wwa, T. Pol. 1965. Radio 1972.

5. Jutro. Dramat muzyczny w 1 akcie. Libretto ... wg noweli J. Conrada. [Muz.] T. Baird. Wyst. Wwa, T. Wielki 1966. Wyd.: Kr.: PWM 1967, 152 s. Wyd. nast. w jęz. pol. i niem. w przekł. F. Konopki tamże 1983, 151 s.

Wyst. wg scenariusza ... i B. Hussakowskiego TV 1974.

Przeł.: ang.: To-morrow. Wwa 1966; [Przeł.] H. Rusiecka-Andrews. Wwa 1968. — niem.: Morgen. [Przeł.] F. Konopka. [Wwa] 1966, wyd. nast. Kr. 1968.

6. W. Shakespeare: Koriolan. Spolszczył ... Wyst. Wwa, T. Powsz. 1966. Wyd. Wwa: PIW 1979, 194 s.

7. W. Shakespeare: Hamlet, książę duński. Spolszczył ... Wyst. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1967. Wyd. Wwa: PIW 1968, 232 s.

8. W. Shakespeare: Juliusz Cezar. Spolszczył ... Wwa: PIW 1967, 197 s. Wyst. Wwa, T. Dram. 1971.

9. W. Shakespeare: Ryszard III. Tragedia królewska z wylądowaniem hrabiego Richmonda i bitwą na polach Bosworth. Spolszczył ... Wyst. Szczec., T. Współcz. 1967. Wyd. Wwa: PIW 1971, 244 s.

10. W. Shakespeare: Cymbelin. Przeł. L. Ulrich. Oprac. ... Wyst. Kr., Stary T. 1968.

11. W. Shakespeare: Burza. Spolszczył ... Wyst., Wr. T. Pol. 1969. Wyd. Wwa: PIW 1976, 156 s.

12. W. Shakespeare: Makbet. Spolszczył ... TV 1969. Wyd. Wwa: PIW 1972, 170 s. Wyst. Wwa, T. Nar. 1972.

13. W. Shakespeare: Poskromienie złończy. Spolszczył ... Wyst. Wwa, T. Lud. 1969. TV 1971. Wyd. Wwa: Czyt. 1972, 216 s. Wyd. 2 tamże 1979.

14. Magiczna wyspa Prospera. Montaż fragmentów dramatów W. Shakespeare'a. Przeł. i scenariusz ... TV 1974.

15. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Spolszczył ... Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1974. Wyd. Wwa: PIW 1975, 203 s.

16. T.S. Eliot: Mord w katedrze. Spolszczył ... *Lit. na Świecie* 1975 nr 7 s. 224-291. Wyd. osob. Wwa: Pax 1976, 79 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1988. Wyst. Kr., Stary T. 1982, Wwa, T. Dram. 1982. Przedr. w T.S. Eliot: Wybór dramatów. Tłum.: ..., O.A. Wojtasiewicz, A. Przedpeńska-Trzeciakowska. Wybór i posł.: M. Sprusiński. Kr.: WL 1982.

17. Ch. Marlowe: Tragiczne dzieje doktora Fausta. Spolszczył ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1975.

18. W. Shakespeare: Nowe przekłady sonetów. Pozn., T. Pol. 1975, [18] s. Dod. do *Progr. Teatr.* z 22 II 1975.

19. R. Duncan: Abelard i Heloiza. Spolszczył ... TV 1977. Wyst. Wwa, Scena Prezentacje 1980. Wyd. z podtyt.: Korespondencja sceniczna w 2 aktach. Wstęp: O.A. Wojtasiewicz. Wwa: Czyt. 1980, 119 s.

20. W. Shakespeare: Wieczór trzech króli. Spolszczył ... Wyst. Pozn., T. Pol. 1980.

21. Poeci metafizyczni. Wybór, przedm. i przekł. ... Wwa: Pax 1981, 206 s.

Przeł. autorów: T. Carew, A. Cowley, R. Crashaw, J. Donne, S. Godolphin, G. Herbert, E. Herbert of Cherbury, R. Herrick, B. Jonson, H. King, R. Lovelace, Ch. Marlowe, A. Marvell, F. Quarles, W. Raleigh, W. Shakespeare, R. Southwell, T. Traherne, H. Vaughan.

22. W. Shakespeare: Sonety i monolog. Przeł.: ..., W. Słobodnik, R. Brandstaetter. TV 1981.

23. W. Shakespeare: Otello. Spolszczył ... TV 1984. Wyd. z przedm. ..., Wwa: PIW 1985, 221 s.

24. H. Beissel: Inook i tajemnica słońca. Wyst. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1986.

Prace redakcyjne

1. W. Szekspir: Sonety. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1964, 195 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i uzup. 1975, wyd. 3 1982.

Tu m.in. przekł. J.S.S.

2. W. Shakespeare: Sonety; Sonnets. Wybrał i oprac. ... Przeł.: ... i in. Wstęp: J. Kott. Wwa: PIW 1964, 358 s.

Przedr. Przekłady poz. 2, z pominięciem dosłownych przekł. sonetów 135, 136, 143; tekst w jęz. ang. i pol. — Tu m.in. przekł. J.S.S.

3. Poeci języka angielskiego. [Antologia]. Wybór i oprac.: H. Krzeczkowski, ..., J. Żuławski. T. 1-3. Wwa: PIW 1969, 1971, 1974, 956 + 785 + 543 s.

Tu m.in. przekł. J.S.S.

Zob. też Przekłady poz. 1, 20.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1965, ok. 1979, 1989, 1999. — Wywiad: Poezja i odwieczne pytania. Rozm. H. Jerzmański. *Życie i Myśl* 1975 nr 6.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP XX w. (H. Urbas).

[Wiozę swój czas na ośle:] J. Kwiatkowski: Nowy poeta. *Prz. Kult.* 1958 nr 43; J. Trzadel: Poezja kontemplująca. *Nowa Kult.* 1958 nr 36. — [Zdjęcie z koła:] J. Maciejewski: Po „Zdjęciu z koła”. *Współczesność* 1961 nr 4; J. Trzadel: Zdjęcie z koła? *Współczesność* 1961 nr 5. — [Śmierć i miłość, Oprac.] K. Mętrak: Dialektyka śmierci i miłości. *Twórczość* 1963 nr 12; R. Przybylski: Wróg Johna Donne'a. *Współczesność* 1964 nr 166. — M. Wyka: Nurt ukłasyfikacyjny. *Twórczość* 1964 nr 12 [rec.: Ucieczka do Egiptu]. — R. Matuszewski: J.S.S. *Tyg. Kult.* 1967 nr 1. — [W pierwszej i trzeciej osobie:] W. Jamrozia: Poezja i fetysze. *Nurt* 1968 nr 5; A. Lisiecka: Nikt do tychezas tak nie tłumaczył Szekspira. *Polityka* 1968 nr 21; J. Przybos: Książka J.S. Sity. *Życie Warsz.* 1968 nr 78. K. Mętrak: Wszelkie uroki pośrednictwa. *Twórczość* 1969 nr 1. — B. Drozdowski: Szekspir na dzisiaj? *Nowe Książ.* 1971 nr 17 [rec.: Szekspir na dzisiaj]. — [Poeci języka angielskiego. Oprac. ...] L. Elektorowicz: Poezja, obyczaje. *Życie Lit.* 1971 nr 41; M. Sprusiński: Antologia żywa. *Nowe Książ.* 1971 nr 19. — [Pasja doktora Fausta.] E. Wyśińska: Faust wśród sprzeczności. *Teatr* 1971 nr 24; G. Sinko: Tradycja i współczesność w nowym „Fauscie”. *Dialog* 1972 nr 2 [dot. też: Potępienie doktora Fausta]. — [Pasja i potępienie doktora Fausta:] S. Sterna-Wachowiak: Faust ludyczny. *Mies. Lit.* 1975 nr 4; S. Bardziejewska: J.S.S. Mit i historia. *Dialog* 1980 nr 3, przedr. w teście: Własna przestrzeń. Wwa 1987 [dot. też: Polonez]. — Z. Gręń: Opinia. *Życie Lit.* 1980 nr 35 [rec.: Polonez]. — [LSD:]

Z. Ziembicki: *Poor Yourek albo delirka Nowe Książ* 1980 nr 13; M. Plachecki: *Siedem odmian niemożności. Twórczość* 1981 nr 1. — B. Osterloff: „Wolne pokolenia, czyste —”. *Teatr* 1981 nr 10 [rec.: Polonez]. — P. Mroczkowski: *Metafizyczny i inni. Nowe Książ* 1982 nr 1 [rec. oprac.: Poezji metafizycznej]. — J. Majcherek: *Nie ma na afiszu „Polonez”*. *Dialog* 1986 nr 12 [rec.: Polonez]. — K. Kopka: *Śluchaj, Polsko! Teatr* 1989 nr 7 [rec.: Śluchaj, Izraelu!]. — G. Ostasz: *Z „Mercuriusza Polskiego” do „Współczesności”*. O J.S.S. W: *Poetycki krag „Kontynentów”*. Rzeszów 1997.

J.Z.

SIVERT Tadeusz 1906-1995

Pseud.: S., Sigma; T.S.
Historyk teatru, edytor.

Urodzony 19 kwietnia 1906 w Warszawie; syn Józefa Siverta, urzędnika, i Eugenii z Kamińskich. Uczęszczał do Gimnazjum Wojciecha Górskiego w Warszawie. Po zdaniu matury w 1925, studiował polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1927-28 filologię francuską i historię sztuki na Sorbonie w Paryżu; w 1931 uzyskał magisterium na UW. Równocześnie odbywał studia w Wyższej Szkole Muzycznej im. F. Chopina; dyplom wirtuozowski z fortepianu i śpiewu solowego otrzymał w 1933. Pod koniec studiów współpracował z Chórem Revellersów (rozpisywał nuty na głosy i akompaniował na fortepianie). W 1933 zdał egzamin na nauczyciela szkół średnich. Od 1931 uczył języka polskiego i francuskiego w Gimnazjum im. W. Górskiego, a w 1937-39 także w Gimnazjum dla Dorosłych „Wytrwałość”. Od 1937 był sekretarzem generalnym Towarzystwa Polonistów RP oraz członkiem czynnym ZNP. W 1939 ukończył pracę doktorską pt. „Aleksander Niewiarowski. Monografia” (uległa zniszczeniu w czasie okupacji niemieckiej). W tymże roku nagrał próbną płytę gramofonową z pieśniami polskich kompozytorów. Po wybuchu II wojny światowej przebywał początkowo w Białymstoku (zajętym przez ZSRR) i pracował jako nauczyciel w Instytucie Muzycznym. Około 1940 przedostał się na teren okupacji niemieckiej i uczył na tajnych kompletach Gimnazjum im. W. Górskiego w Warszawie. Zmuszony do ukrywania się, przebywał na prowincji, gdzie nadal uczestniczył w tajnym nauczaniu, dyrygował też chórem kościelnym. Po zakończeniu wojny zamieszkał w Łodzi i początkowo uczył w Gimnazjum im. T. Kościuszki. Zaczął publikować recenzje muzyczne w *Głosie Robotniczym* (1945-47; podp. Sigma) i *Dzienniku Łódzkim* (1947-48; podp. T.S.). Powrócił do pracy naukowej. Był początkowo starszym asystentem, a potem adiunktem na Uniwersytecie Łódzkim (1946-50) oraz wykładowcą w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (PWST) w Łodzi (1947-50). Debiutował w 1946 recenzją książki J. Kulczyckiej-Saloni „Bolesław

Prus”, opublikowaną w *Poloniście* (nr 4/6), ogłaszał to recenzje także w roku następnym. W 1947 doktoryzował się na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu na podstawie rozprawy pt. „Twórczość dramatyczna Staffa” (promotor prof. Konrad Górski). Od tegoż roku do 1949 redagował organ Teatru Wojska Polskiego *Łódź Teatralna*, w którym zamieszczał również artykuły; w tymże okresie drukował na łamach *Prac Polonistycznych*. W 1949 przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował początkowo w Studium Teatrolologicznym, a następnie kierował Pracownią Teatru Polskiego w Państwowym Instytucie Sztuki, później Instytut Sztuki (IS) PAN. Równocześnie wykładał okresowo na wydziale dziennikarstwa i na polonistyce UW oraz na PWST w Warszawie (1950-68). Od 1952 ogłaszał rozprawy w *Pamiętniku Teatralnym*. Recenzje literackie i muzyczne zamieszczał w *Przeglądzie Kulturalnym* (1953-56; podp. T.S.). W 1955 otrzymał stopień docenta na podstawie antologii pt. „Dramat mieszczański epoki pozytywizmu warszawskiego”. Redagował serie IS PAN *Studia z Dziejów Teatru w Polsce*, *Studia i Materiały do Dziejów Teatru Polskiego*, *Repertuar Teatrów w Polsce*. Od 1959 był członkiem Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków, a od 1963 Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). W związku z prowadzonymi badaniami nad teatraliami polskimi we Francji w XIX w., kilkakrotnie wyjeżdżał do Paryża (1960, 1961, 1966, 1967). W 1962 został powołany do Rady Naukowej IS PAN oraz do Komitetu Nauk o Sztuce. W 1964 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego. W 1968/69 prowadził wykłady na Wydziale Wokalistyki w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Warszawie. Po przejściu na emeryturę w 1976, nadal pozostał konsultantem IS PAN i redaktorem jego serii. Od 1982 był członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977), Złotą Odznaką ZNP (1979), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1979), złotą odznaką honorową „Za Zasługi dla Warszawy”. Zmarł 8 grudnia 1995 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mickiewicz na scenie. Oprac. ... przy współpracy zespołu. Wwa 1955, 87 s., powiel. Materiały Dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza PAN. Wyd. nast. [rozszerz. i popraw.] Wwa: PIW 1957, 142 s.

2. „Niemcy” Leona Kruczkowskiego. Wwa: PZWS 1965, 119 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 uzup. 1969; wyd. 4 uzup. Wwa: WSIP 1974.

3. Melpomena polska na paryskim bruku. Teatr polski we Francji w XIX w. [Współaut.:] Z. Markiewicz. Wstęp: T. Kowzan. Wwa: PWN 1973, XIV, 442 s. PAN IS.

Zawartość: T. Kowzan: Scena francuska w latach 1830-1900 [wstęp]. — Od autorów. — T.A. Olizarowski; J. Czyński (E. Rollin); K.E. Chojceki (Ch. Edmond); K. Ostrowski; S. Rzewuski; Ary Acilaw. M. Szeliga; Inni pisarze.

4. Polacy w Paryżu. Z dziejów polskiego życia kulturalnego w Paryżu na przełomie XIX i XX wieku. Wwa: PWN 1980, 283 s. PAN IS.

Zawartość: Od autora. — Imprezy artystyczne w kołach polonijnych — „Balladyna” [J. Słowackiego] w paryskim Théâtre des Poètes w 1985 r.; „Quo vadis” [H. Sienkiewicza] w teatrze Porte-Saint-Martin w 1901 roku; „Ogniem i mieczem” w teatrze Sarah Bernhardt w 1904 roku; Kabaret polski i Towarzystwo Artystów Polskich w Paryżu; Teatr lwowski Hellera na scenie paryskiego Théâtre du Gymnase w 1913 roku; Polscy artyści na francuskich scenach. — Aneks: Z dziejów przyjaźni Gabrieli Zapolskiej i Stanisława Rzewuskiego. Oprac.: Z. Markiewicz.

II nagroda w konkursie im. F. Znanieckiego w 1982.

5. Teatry warszawskie w latach 1865-1890. W: Dzieje teatru polskiego. T. 3. Teatr polski od 1863 roku do schyłku XIX wieku. Wwa 1982 s. 21-311.

6. Les oeuvres de Henryk Sienkiewicz sur les scènes de Paris au début du XXe siècle. Wwa: PWN 1988, 13 s. Conférences. Académie Polonaise de Sciences. Centre Scientifique à Paris.

7. Warszawskie Teatry Rządowe w latach 1890-1900; Teatry prywatne i subwencjonowane w latach 1890-1900. W: Dzieje teatru polskiego. T. 4. Teatr polski w latach 1890-1918. [Cz. 3]. Zabór rosyjski. Wwa 1988 s. 7-135; 135-171.

8. „Łódź Teatralna” Leona Schillera. (1946-1949). Zarys monograficzny. Wr.: Ossol. 1991, 182 s. PAN IS.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Dramat Staffa „Skarb” na tle motywów jego liryki. *Pr. Polonist.* Ser. 5: 1947 s. 213-232. — Teatr szkolny i jego rola wychowawcza. *Polonista* 1947 nr 1/2. — Motyw samobójstwa w „Dziadach” wileńsko-kowieńskich na tle ścierania się prądów społeczno-literackich. *Pr. Polonist.* Ser. 6: 1948 s. 65-79. — Realizm w dramatach Zygmunta Sarnieckiego. *Pr. Polonist.* Ser. 7: 1949 s. 109-129. — Problematyka społeczna w dramacie mieszczańskim pozytywizmu warszawskiego. *Pam. Teatr.* 1952 z. 2/3 s. 220-253, przedr. w: Teatr warszawski drugiej połowy XIX wieku. Wr. 1957 s. 133-191. — Dramat polski w epoce renesansu. (Związek tekstu ze sceną). [Współaut.:] J. Lipiński, H. Secomska. *Pam. Teatr.* 1954 z. 1 s. 23-43. — Muzyka w twórczości Leona Schillera. *Pam. Teatr.* 1955 z. 3/4 s. 119-134. — „Museion” o problemach sztuki. *Szt. i Kryt.* 1956 nr 3/4 s. 228-249. — Z dziejów inscenizacji „Widm” Moniuszki — Mickiewicza. *Pam. Teatr.* 1959 z. 1/3 s. 327-345,

przedr. w: Pięć studiów z dziejów scenicznych dramatów Mickiewicza. Wr. 1968. — Olizarowski i jego patriotyczna liryka emigracyjna. *Pr. Polonist.* Ser. 20: 1964 s. 235-244. — Quelques problèmes du théâtre national populaire en Pologne. [Przeł.] M. Grzybowska. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1964 t. 6 nr 2 s. 109-119. — Nad tekstem „Mimiki” Wojciecha Bogusławskiego. W: Teatr narodowy w dobie oświecenia. Wr. 1967 s. 227-336. — Le théâtre polonais depuis 1945. W: Le théâtre moderne, Paris 1967 s. 315-321. — „Konfederaci barscy” Mickiewicza w przekładzie i z „dokończeniem” Tomasza Olizarowskiego. *Prz. Hum.* 1969 nr 4 s. 91-100. — Edward Lubowski. W: OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 245-257. — Pol'skij emigrant Jan Činskij i paryžskij teatr XIX v. [Przeł.] I.N. Vinogradova. W: Slavjane i Zapad. Moskva 1975 s. 84-97. — Warszawska krytyka teatralna drugiej połowy XIX wieku. W: Wokół teorii i historii krytyki teatralnej. Kat. 1979 s. 127-142. — O wczesnych dramatach historycznych Tomasza Augusta Olizarowskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 41: 1985 s. 227-242.

Prace redakcyjne

1. Dramat mieszczański epoki pozytywizmu warszawskiego. Wybrał, przyp. i wstępem opatrzył ... Wr.: Ossol. 1953, LXXII 1953, 562 s. Państw. Inst. Sztuki.

Rozdz. 7 wstępu autorstwa J. Lipińskiego.

2. Teatr warszawski drugiej połowy XIX wieku. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1957, 404 s. Państw. Inst. Sztuki.

3. Aleksander Fredro. Oprac., wybór tekstów ... Przy współpracy E. Heise. Wwa: PZWS 1962, 307 s. Z prac IS PAN. *Bibl. Polonistyk.* Wyd. 2 tamże 1965.

Tu T.S.: Życie i twórczość Aleksandra Fredry, s. 6-89.

4. Słowacki na scenach polskich. [Album]. Red. nauk. ... Wybór i oprac. ilustr.: T. Pacewicz, J. Timoszewicz, Z. Wilski. Wstęp: E. Heise, T. Pacewicz. Wr.: Ossol. 1963, 329 s. IS PAN.

5. W. Bogusławski: Dramaturgia, czyli Nauka sztuki scenicznej dla Szkoły Teatralnej, Dział 2. Mimiologia. Oprac.: J. Lipiński, ... Wstęp ... Wwa: PIW 1965, 224 s.

6. Polska myśl teatralna i filmowa. Antologia pod red. ... i R. Taborskiego. Wwa: PIW 1971, 689 s. Z prac Inst. Filologii Pol. UW.

Nadto oprac. wraz z J. Jakubowską dział: Romantyzm.

7. L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Oprac.: E. Heise, ... T. 1-2. [Wwa:] PIW [1972], XX, 628 + 629-1129 s. IS PAN.

Wyd. jako t. 1-2 Bibliografii dramatu polskiego 1765-1964; t. 3: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. [Wwa:] PIW 1972.

8. Dzieje teatru polskiego. Red. ... Wwa: PWN, IS PAN.

T. 1. K. Wierzbicka-Michalska: Teatr w Polsce w XVIII wieku. 1977, 346 s.

T. 2. Teatr Polski od schyłku XVIII wieku do roku 1863. Lata 1773-1830. 1993, 501 s.

T. 3. Teatr polski od 1863 roku do schyłku XIX wieku. Red. nauk.: ..., E. Heise. [Wstęp] ... 1982, 855 s.

T. 4. Teatr polski w latach 1890-1918. [Cz. 1-2]. Zabór austriacki i pruski. Red. nauk.: ..., R. Tabor-ski. 1987, 495 s.

T. 4. Teatr polski w latach 1890-1918. [Cz. 3]. Zabór rosyjski. Red. nauk.: ..., R. Tabor-ski. 1988, 861 s.

T. 5. S. Marczak-Oborski: Teatr polski w latach 1918-1965. Teatry dramatyczne. Rozdział o budynkach teatralnych napisała B. Król-Kaczorowska. Red. nauk. ... 1985, 558 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP XX w. (red.).

[Dramat mieszczański epoki pozytywizmu warszawskiego. Oprac. ...] J. Baculewski: Z zagadnień dramatu mieszczańskiego. *Pam. Teatr.* 1955 z. 1; Z. Zabicki. *Pam. Lit.* 1955 z. 2. — S. Dąbrowski, R. Górski: Z dziejów teatru warszawskiego. *Nowe Książ.* 1957 nr 20 [rec. red.: Teatr warszawski drugiej połowy XIX wieku]. — [Mickiewicz na scenie:] R. Górski. *Nowe Książ.* 1957 nr 12; W. Natanson. *Twórczość* 1957 nr 9; J. Kreczmar. *Pam. Teatr.* 1960 z. 2. — M. Bukowska. *Litery* 1972 nr 2 [rec. red.: Polska myśl teatralna i filmowa]. — [Melpomena polska na paryskim bruku:] K. Beylin: Nieznany rozdział. *Teatr* 1973 nr 11; J. Maślanka. *Ruch Lit.* 1973 nr 5; A. Pałłasz. *Kwart. Neofil.* 1975 nr 2; P.J. Domański. [Przeł.] J. Dłutek. *Polish Art Studies*, Wr. 1980 t. 2. — [Polacy w Paryżu:] W. Natanson: Odkrycia. *Nowe Książ.* 1981 nr 8; A. Pałłasz. *Kwart. Neofil.* 1982 nr 3/4; A. Kuczynski. *Pam. Teatr.* 1983 z. 3; K. Matecka. *Prz. Zach.* 1983 nr 1; W. Śladkowski. *Rocz. Polonijny* 1982/83 nr 3/4; A. Pałłasz. [Przeł.] L. Przystaszewski. *Polish Art Studies*, Wr. 1984 t. 5. — M.O. Bienka: Profesor T.S. *Pam. Teatr.* 1996 z. 1/2. **A.Sz.**

SIWKOWSKA Janina 1906-1981

Podpisywała utwory też: Welke-Siwkowska.
Poetka, prozaik.

Urodzona 3 grudnia 1906 w cukrowni Ostrowy pod Kutnem; córka Władysława Welke, urzędnika cukrowni, i Marii z Nowackich. Uczyła się w ośmioklasowym humanistycznym Gimnazjum Żeńskim Janiny Steinbokówny „Oświata i Wychowanie” we Włocławku; brała udział w życiu artystycznym szkoły, występując w przedstawieniach teatralnych i na koncertach. Pierwsze swoje próby literackie zamieściła w roczniku szkolnym *Orlątko* (Włocławek 1923/24). Gimnazjum ukończyła w 1927, po czym od 1928 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Następnie przebywała we Włoszech, gdzie w 1934-36 kontynuowała studia w dziedzinie historii literatu-

ry włoskiej, historii sztuki, archeologii i topografii antycznego Rzymu na Królewskim Uniwersytecie w Rzymie. W 1935 wyszła za mąż za Jana Siwkowskiego, prawnika ekonomistę. Debiutowała w 1937 tomikiem wierszy „Gdy rozkwitają jabłonie...”. W tym czasie zaczęła zamieszczać wiersze, felietony i drobne artykuły poświęcone dawnej Warszawie i sztuce starożytnej oraz wspomnienia z Rzymu w *Rodzinie Polskiej* (1937) oraz w pismach *Tempo Dnia* (1938), *Wieczór Warszawski* (1938), w 1938-39 publikowała też w dwutygodniku *Kobieta w Świecie i w Domu* oraz w *Kurjerze Warszawskim*. Od 1937 kontynuowała przerwane wcześniej studia polonistyczne na UW; w 1939 uzyskała magisterium. Po wybuchu II wojny światowej pozostała w Warszawie. Uczęszczała na tajne studium polonistyczne UW, kierowane przez prof. Juliana Krzyżanowskiego i pod jego kierunkiem przygotowywała rozprawę doktorską pt. „Jerozolima Słoneczna” w twórczości Juliusza Słowackiego” (zniszczona w czasie powstania warszawskiego). We wrześniu 1944, wraz z transportem ludności, została wywieziona do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, skąd przeniesiono ją do obozu w Oranienburg-Sachsenhausen (filia w Berlinie). W czasie pobytu w obozach prowadziła wielokrotnie „gawędy szeptane” poświęcone literaturze i sztuce. Po zakończeniu wojny przebywała w obozie przejściowym w Spakenberg-Geesthacht pod Hamburgiem w strefie angielskiej; w zorganizowanej tam szkole uczyła krótko rysunku, języka polskiego i literatury. Jednocześnie podjęła ponownie pracę literacką; dokonała scenicznej adaptacji „Wieszczki lalek” według libretta J. Hassreitera i F. Gaula i wystawiła ją z udziałem byłych więźniów. Także i tu wygłaszała popularne prelekcje z dziedziny literatury i sztuki, recytowała też swoje wiersze. Na początku grudnia 1945 powróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie. Kontynuowała twórczość literacką; wiersze i stylizacje starowarszawskie zamieszczała m.in. w *Dziś i jutro* (1946-47, 1952), *Tygodniku Warszawskim* (1946-48), *Życiu Literackim* (1946). Artykuły dotyczące życia naukowego i artystycznego Warszawy XIX i XX w. publikowała też w *Stolicy* (1947-48, 1962-63, 1965-66), *Nowinach Literackich* (1947-48) i *Warszawie* (1948). Od 1947 współpracowała z Polskim Radiem, ogłaszając tam felietony historyczne dotyczące życia artystycznego i codziennego Warszawy XIX w. oraz słuchowiska. Od 1950 brała udział w pracach Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, wygłaszając referaty na posiedzeniach Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty w Polsce oraz w Komisji Językowej. Od 1953 współpracowała z Zakładem Języka Polskiego UW, wygłaszała referaty dotyczące zagadnień leksykografii. Kontynuowała współpracę z czasopi-

smami, publikując w *Poradniku Językowym* (1951-54), *Problemach* (1953-58, 1961-64, 1968), *Języku Polskim* (1955). W 1967 została członkiem ZLP. Współpracowała z „Encyklopedią Warszawy” (wyd. 1975). Należała do Towarzystwa Przyjaciół Warszawy, Towarzystwa im. F. Chopina i Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. S. Moniuszki. Zmarła 23 maja 1981 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gdy rozkwitają jabłonie ... [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1937, 14 s.

Podp.: J. Welke-Siwkowska.

2. Flirt ze słońcem w Jaworzu. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1938, 16 s.

Podp.: J. Welke-Siwkowska.

3. Pan Chopin opuszcza Warszawę. [Powieść]. *St. Powsz.* 1950 nr 271-351; 1951 nr 2-6. Wyd. osob. Wwa: KiW 1958, 165 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1969.

4. Tam, gdzie Chopin chodził na pół czarnej ... (Stylizacje). Wwa: KiW 1959, 138 s. Wyd. 2 tamże 1969.

Zawartość: Frycek pije Reimertzką serwatkę; Pan Chopin „warunie” na zadane tema; Tam – gdzie Chopin chodził na pół czarnej...; Warszawa w dniu odjazdu Fryderyka Chopina; List z wizytą u Mikołaja Chopina.

5. Koczobrykiem po Warszawie!... Zbiór na dokumentację opartych stylizacji na tematy życia Warszawy pierwszej połowy XIX wieku. Wwa: KiW 1963, 373 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Zawartość: Szanowna składka na miłość ś.p. Tadeusza Kociuski zbierana w M.St. Warszawie; Wdowa Smoczyńska skapitulowała! Pochwała wytwórczości krajowej w latach dwudziestych zeszłego stulecia; O Examenie publicznym uczniów Instytutu Głucho-Niemych, odbytym w sali dolnej Pałacu Kazimierowskiego w dzień sobotni 4-go sierpnia R.P. 1821-go [dot. księdza J. Falkowskiego]; „Cudzoziemszczyzna” Fredry. I-sza reprezentacja; Theatrum optyczno-hydrauliczne. Gień Kopernika! Warszawa w R.P. 1825-ym; „Modą jest znajdować się na drodze, która pędzi szybkościami!”, „Cyrulik Sewilski”. Dwie uroczyste daty [dot. Teatru Narodowego]; Licytacja przy ulicy Elektońskiej Nro 796 [dot. A. Malczewskiego]; Zielonoświątkowa promenada na Bielany w R.P. 1829-ym; Aplikant z Generalnego Sekretariatu Ministerium Skarbu, Pan Juliusz Słowacki, na Wiankach w Warszawie; Fido Savant!; Pan Mickiewicz jest niegrzeczny!; 29 listopada 1830 R. Godz. 7 wieczór ... w Warszawie rozpoczęto ważną Rewolucją!; Warszawa szykuje się do obrony w przededniu Bitwy Warszawskiej 6 i 7 września 1831 r.; Pierwsza podróż Koleją Żelazną Warszawsko-Wiedeńską; Echa Zielonoświątkowych Białan. Warszawa w R.P. 1846-ym; Romantyczne Panie – jada na letnie pomieszkanie. Warszawa w R.P. 1846-ym; Wianki w Warszawie w R.P. 1846-ym; Trzeba koniecznie do Krasieńskich Ogrodu ...; Lektura warszawskiej pani romantycznej w R.P. 1846-ym; Nowy Rok; Król Migdałowy, czyli Święto Trzech Króli w Warszawie; Maskarada! Spadochrony w Teatrze Wielkim; Do domu „Pod Okrętem” – Na pączki!; Popielec!... Popielec!; W dzień Ś-go Józefa... Warszawa w R.P. 1847-ym; Wielki Tydzień i Święcone. Warszawa w R.P. 1847-ym; Igrzyska Wielkonoce na placu Krasieńskich; A ciepła stopni 19 ... Warszawa w maju R.P. 1847-go; Na końskie Wyścigi!; Omnibusem ku Wierzbnu w niedzielę czerwcową

R.P. 1847-go; Otwarcie Instytutu Wód Mineralnych Sztucznych w Ogrodzie Saskim; Spacer bez celu...; Początek zatrudnień szkolnych; Warszawa na Okrężnym w Wilanowie w R.P. 1847-ym; Na balet do Opery!; Zaduszki; Gwiaźdzka Wigilijna; Obiadowe recenzje. Warszawa w R.P. 1847-ym; Rozbudowa Warszawy w R.P. 1947-ym. Brak gazul; Mosty warszawskie utrapienia przyczyniające.

6. Kochanek Justyny w Warszawie! Zbiór szkiców o dawnej Warszawie opartych na dokumentach. Wwa: KiW 1967, 581 s.

Zawartość: Kochanek Justyny w Warszawie!; Połóg w zajęzdzie. O okolicznościach urodzin J.I. Kraszewskiego; Stary filut [dot. J.U. Niemcewicz]; Mickiewicziana w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie; Syn byczej skóry; Walka o facjaty; Rozprawa Śniadeckiego o Koperniku – po angielsku; Ze stosunków warszawskich z [A.] Thorvaldsenem [dot. projektu pomnika A. Mickiewicza]; Sprawa wyboru miejsca pod pomnik Kopernika; Z przygotowań do inauguracji pomnika Kopernika. (Niedoszły do skutku projekt Schucha); Rodowód Mikołaja Kopernika i wywód jego nazwiska; Panna Tańska układa synonimy. (Gramatyczne sprawy – zeszlowiecznej Warszawy); Wiosna Ludów w Warszawie; Pięciu Poległych (27 lutego 1861 r.); Żałoba Narodowa Polek. (Warszawa 1861-1863); Fotografie z zagubionego albumu.

7. Moje żółwie. [Wspomnienia z l. 1934-1960]. Powst. przed 1981. Wwa: NK 1985, 94 s.

8. Nokturn, czyli rodzina Fryderyka Chopina i Warszawa w latach 1832-1881. [Gawędy stylizowane]. Powst. przed 1981. T. 1-3. Wwa: KiW 1986, 1988, 1996, 498 + 462 + 475 s.

Zawartość: T. 1: Ludwika Chopin wychodzi za mąż, 1832; Mikołaj Chopin kumem, 1833; Izabella Chopin wychodzi za mąż, 1834; Pod znakiem Ś-go Ludwika, 1835; Nowa posiadka pana Mikołaja, 1837; Imiennik Fryderyka, 1840; Dubeltowe chrzciny, 1843. – T. 2: Zgon Mikołaja Chopin, 1844; „...uz go nie ma...”, 1849; Ludwika – wdowa, 1853; Zgon Ludwika Jędrzejewiczowej, 1855. – T. 3: Zgon matki Chopina, 1861; Ostatnia, 1881. – Nadto w t. 1-3: Aneksy 1-95.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1977, 1980. – SWPP 1. – PSB (E. Głębička).

[B. Dudziński B.D.: Gdy Chopin opuszczał Warszawę. *Panorama* 1958 nr 18 [rec.: Pan Chopin opuszcza Warszawę]. – [Tam, gdzie Chopin chodził na pół czarnej...]. *Z. Sierpiński*: Warszawa pana Fryderyka. *Nowe Książ.* 1959 nr 23; J.Z. Brudnicki: Chopin w zwierciadle literatury pięknej. *W. Fryderyk Chopin 1810-1849*. Wwa 1965 [dot. też: Pan Chopin opuszcza Warszawę]. – [Kochanek Justyny w Warszawie!]. T. Syga: Kochanek Justyny. *Stolica* 1967 nr 27; A. Hamerliński: Nie tylko Warszawa. *Tyg. Kult.* 1977 nr 36. – M. Bielski: Dzieje rodziny Chopinów. *Stolica* 1987 nr 5 [rec.: Nokturn, czyli rodzina Fryderyka Chopina i Warszawa w latach 1832-1881].

E.G.

SKALMOWSKI Wojciech
ur. 1933

Pseud.: M. Broński; Maciej Broński; Piotr Meynert; W.S. Eseiista, krytyk literacki, orientalista, tłumacz.

Urodzony 24 czerwca 1933 w Poznaniu; syn Tadeusza S. Skalmowskiego, lekarza, i Heleny z domu Bieszk. W czasie okupacji niemieckiej wysiedlony z rodziną z Poznania, przebywał w Sędziszowie pod Jędrzejowem. Po wojnie uczęszczał do Gim-

nazjum im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. Od 1951 studiował orientalistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1956 uzyskał magisterium. W tymże roku otrzymał stypendium na studia doktoranckie na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie; studiował iranistykę i w 1960 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy pt. „Sprachstatistische Untersuchungen zur persischen Sprachentwicklung” (promotor prof. Heinrich Junker). Debiutował w 1958 artykułem dotyczącym perskiego pisarza Saadiego, zamieszczonym w tygodniku *Świat i Polska* (nr 26). Od 1960 pracował w Katedrze Językoznawstwa Ogólnego UJ początkowo jako starszy asystent, a po powtórnym obronieniu pracy doktorskiej jako adiunkt. Przystąpił do pisania pracy habilitacyjnej pt. „Afgański pseudo-ergativus”, której fragment pt. „The ergative construction” in Pashto” został wydrukowany w *Folia Orientalia* (1968 nr 9). Był członkiem Komisji Językoznawstwa PAN. Artykuły dotyczące literatury perskiej i tłumaczenia publikował w czasopiśmie naukowych *Folia Orientalia* (1959, 1964) i *Przegląd Orientalistyczny* (1962). W 1966 nawiązał współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym*, w którym ogłaszał felietony dotyczące książek (pod pseud. Piotr Meynert). Na początku 1968 wyjechał na stypendium naukowe do Iranu. Po wyrażeniu marcowych w Polsce, podjął decyzję pozostania poza krajem i zamieszkał w Belgii. Przewodził zajęcia zleczone na Katolickim Uniwersytecie w Leuven. Nawiązał kontakt z paryską *Kulturą*; jesienią 1968 opublikował tu pierwszy tekst, recenzję powieści L. Tyrmanda „Życie towarzyskie i uczuciowe” (pt. „Widziane wprost”, nr 10; podp. Piotr Meynert). W 1969 oraz od 1971 publikował w *Kulturze* (pod pseud. M. Broński, a w latach późniejszych także Maciej Broński) liczne eseje, artykuły, recenzje oraz tłumaczenia z języka francuskiego, angielskiego, rosyjskiego i ukraińskiego. W 1969/70 był wykładowcą (visiting lecturer) w Harvard University w Cambridge w Stanach Zjednoczonych. W 1970 ożenił się z Barbarą Broel Plater, inżynierem. W tymże roku, zaangażowany przez uniwersytet w Leuven na stanowisko docenta na orientalistyce, powrócił do Belgii, był organizatorem sekcji iranistyki oraz wykładowcą historii i kultury polskiej w sekcji sławistyki; w 1975 został mianowany profesorem. W 1977 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, a także paryskiej *Kultury*, której był nadal stałym współpracownikiem. Wiele tekstów zamieszczanych w tym miesięczniku przedrukowywały w kraju czasopisma niezależne: *Promieniści** (1983), *Kultura (Wybór)** (1984-86), *Antyk** (1988), *Przegląd Poznański** (1988), *Kultura Niezależna** (1990). Publikował także w londyńskim *Pulsie* (1984-86) oraz (pod nazwiskiem) w czasopiśmie krajowym,

w *Tygodniku Powszechnym* (1982-84 i od 1988), *Tekstach Drugich* (1990), *Arkuszu* (1995), *Znaku* (1997-98). W 1989 otrzymał nagrodę im. Z. Hertza przyznaną przez paryską *Kulturę*. W 1990 przyjechał po raz pierwszy (od 1968) do Polski. W tymże roku został członkiem oddziału poznańskiego SPP. Kontynuuje pracę naukową i krytycznoliteracką. Mieszka w Brukseli.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rosyjska podróż de Custine'a. *Kultura*, Paryż 1976 nr 3 s. 39-62. Wyd. osob. Wwa: NOWA* 1981. Przedr. zob. poz. 3.

Szkic o „La Russie en 1839”. — Podp.: M. Broński.

2. Totalitarny język komunizmu. *Kultura*, Paryż 1979 nr 12 s. 91-99. Wyd. osob. [B.m.w.* 1980], 6 k., masz. Przedr. zob. poz. 3.

Podp.: M. Broński. — Rec.: Język propagandy, Wwa: NOWA* 1979.

3. Teksty i preteksty. Paryż: Inst. Lit. 1981, 267 s.

Podp.: Maciej Broński.

Zawartość: Polska: Laur i ciemność [rec.: G. Gömöri: Cyprian Norwid]; Aktualność Irzykowskiego; O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza; O twórczości Sławomira Mrożka; Muza Teodora Parnickiego; Leszek Kołakowski: a) Mit, b) Marksizm, c) Socjalizm — Nie czarna: a) Piotr Guzy [dot.: Krótki żywot bohatera politycznego; Stan wyjątkowy], b) Andrzej Przykowski [dot.: Arena], c) Adam Zagajewski [dot.: Ciepło, zimno], d) Kazimierz Brandys [dot.: Nierzeczywistość; [S. Kisielewski] Tomasz Staliński: a) „Cienie w pieczarze”, b) „Romans zimowy”, c) „Sledztwo”, d) „Ludzie w akwarium”, e) „Widziane z góry” — po latach; Socrealizm; Totalitarny język komunizmu [poz. 2]. — Rosja: Rosyjska podróż de Custine'a [poz. 1]; O filozofii Bierdiajewa; Władimir Nabokow (W 75-tą rocznicę urodzin). — Zachód: Orwell jako krytyk literacki [dot.: G. Orwell: The collected essays, journalism and letters]; O tyranii [dot.: M. Latey: Tyranny]; Ideolo [dot.: R. Ruyer: Les nuances idéologiques]; Nierealizm bez granic [dot.: R. Garaudy: L'alternative]; Be-be [dot.: J.-F. Revel: Ni Marx ni Jésus]; Dyskretny czar totalizmu [dot.: J.-F. Revel: La tentation totalitaire]; Materiał do refleksji [dot.: R. Aron: Plaidoyer pour l'Europe décadente]; Cywilizacja i snobizm [dot.: P. Johnson: Enemies of society]; Przeciwi przemocy [dot.: C. Verhoeven: Tegen het geweld]. — Teksty druk. w *Kulturze* w 1970-1980.

4. Rozmowa z Aleksandrem Zinowiewem. *Kultura*, Paryż 1981 nr 11 s. 55-60. Wyd. pt. Niestrudzony Artur Koestler. [B.m.w.* 1983], 31 s.

W wyd. osob. tytuł okł.; zawiera też poza wywiadem W.S. następujące teksty: B. Lewicki: „Sowieckij naród”; M. Heller Anatomia widma.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000. — Wywiad: Nie znamowałem czasu, choć w kraju prawie nie istnieją ... Rozm. Z. Kudelski. *Kresy* 1993 nr 16.

[Teksty i preteksty:] W. Karpiński: Rozmowa z Brońskim. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 40, przedr. w jegoż: Herb wygnania. Paryż 1989; W. Karpiński: Teksty i preteksty. *Twórczość* 1981 nr 10; J. Katz-Hewetson: Walka o treść, czyli walka z głupstwem. *Kultura*. Paryż 1981 nr 11; J. Mirewicz. *Prz. Powsz.* 1982 nr 12; E. Mozejko. *World Literature Today*, Norman 1983 nr 1.

J.Cz.

SKIBNIEWSKA Maria 1904-1984

Tłumaczka.

Urodzona 3 maja 1904 w Warszawie; córka Władysława Skibińskiego, artysty malarza, od 1920 urzędniczka Ministerstwa Skarbu, i Zofii z Królikowskich, nauczycielki. W 1922 zdała maturę humanistyczną i rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Wyszła za mąż za Stanisława Skibińskiego, inżyniera elektryka. W 1928 przerwiała studia i w związku z pracą męża przebywała do 1930 w Baden w Szwajcarii. W 1930 ukończyła polonistykę na UW. W 1936 wyjechała wraz z mężem do Szwecji. Po powrocie do Warszawy, w 1937, rozpoczęła studia romanistyczne przerwane wybuchem II wojny światowej. Ewakuowała się wówczas na Węgry i do Rumunii, ale wkrótce (jeszcze w 1939) powróciła do Polski. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie i pracowała jako tkaczka chałupnicza. Po upadku powstania warszawskiego przebywała w Głogoczowie pod Mogilanami. Po wojnie, od maja 1945 była sekretarką, a następnie referentką personalną w Zjednoczeniu Przemysłu Kotlarskiego. W 1946 powróciła do Warszawy i pracowała w zagranicznych nasłuchach Polskiego Radia. W 1947 przeniosła się do Wrocławia, gdzie pracował jej mąż. W tym czasie zaczęła tłumaczyć powieści angielskie dla śląskiego wydawnictwa Awir; debiutowała w 1947 przekładem powieści J. Hiltona „Zagubione dni”. Po powrocie do Warszawy była krótko samodzielnym referentem w dziedzinie importu w Biurze Łożysk Tocznych „Polimexu”. Od lutego 1950 pracowała w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” jako korektorka stylistyczna, a następnie kierowniczką redakcji literatury romańskiej. Równocześnie kontynuowała twórczość przekładową z języka angielskiego i francuskiego. W 1956 została członkiem ZLP. W 1971 przeszła na emeryturę. Zmarła 28 października 1984 w Warszawie.

Przekłady

1. J. Hilton: Zagubione dni. Powieść. Kat.: Awir 1947, 336 s.
2. H.G. Wells: Dolores. Powieść. Kat.: Awir 1948, 255 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1957.
3. M.R. Anand: Kulis. Powieść. [Wwa:] Czyt. 1950, 356 s. Wyd. 2 tamże 1951.
4. Mao-Tse-Tung: O zadaniach artysty i pisarza. Przel.: W. Jedlicka, ... Przemówienie z dn. 2 maja 1942 z ang. Przemówienie z dn. 23 maja 1942 z franc. Wwa: Czyt. 1950, 53 s.
5. P. Courtade: Jimmy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1953, 303 s.
6. G. de Maupassant: Mont-Oriol. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955, 302 s.
7. H.K. Laxness: Niezależni. Saga islandzkiej doliny. Wwa: Czyt. 1956, 544 s.
8. G.K. Chesterton: Człowiek, który był Czwartkiem; Koszmar. [Powieści]. Wwa: Pax 1958, 206 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1968; wyd. 2 [!] Wwa: Pax 1973, tamże 1995.
9. B. Marshall: Ale i oni otrzymali po denarze. [Powieść]. Wwa: Pax 1958, 488 s.
10. C. Rice: Róże pani Cherington. [Powieść]. Wwa: Iskry 1958, 340 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1989. Radio 1986.
11. T. Wolfe: Nie ma powrotu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 735 s.
12. G. Greene: Nasz człowiek w Hawanie. [Powieść]. Wwa: Pax 1960, 296 s. Wyd. nast.: wyd 2 tamże 1975; Wwa: Muza 1996.
13. H. James: Ambasadorowie. [Powieść]. Post.: H. Krzeczkowski. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1960, 439 + 366 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1963; Wwa: Prószyński i S-ka 1999.
14. J.R.R. Tolkien: Hobbit, czyli Tam i z powrotem. [Powieść]. Wiersze przel. W. Lewik. Wwa: Iskry 1960, 374 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1985, wyd. 3 1988, wyd. 4 1991, wyd. 5 [1995, 1996], wyd. 6 [1997], wyd. 7 1997, wyd. 8 [1998], wyd. 9 [1998], wyd. 10 [1999].
15. J. Genêt: Murzyni. Błazenada. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Przel.: ..., J. Lisowski. *Dialog* 1961 nr 9 s. 77-110. Przedr. w: J. Genêt: Teatr. Wwa 1970 s. 259-344.
16. B. Marshall: Paryżowi podzwonne. [Powieść]. Wwa: Pax 1961, 311 s.
17. S. O'Hanlon: Kamień, co się toczy... Życiorys własny nieco ubarwiony. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 253 s.
18. J.D. Salinger: Buszujący w zbożu. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 261 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1967, [wyd. 4] 1988, [wyd. 5] 1993, [wyd. 6] 1996, wyd. 8 [!] 1997, wyd. 9 1998.
19. J.R.R. Tolkien: Władca pierścieni. [Cykl powieściowy].
Cz. 1. Wyprawa. Wiersze przel. W. Lewik. Wwa: Czyt. 1961, 526 s.
Cz. 2. Dwie wieże. Wiersze przel. W. Lewik. Wwa: Czyt. 1962, 443 s.
Cz. 3. Powrót króla. Wiersze przel. A. Nowicki. Wwa: Czyt. 1963, 498 s.
Wyd. nast. łącznie cz. 1-3: wyd. 2 tamże 1981; wyd. 3 Wwa, Poznań: Czyt., CiA-Books 1990; Wwa: Empik, Muza 1996; Wwa: Parozumienie Wyd. „Muza” 1999.

20. F. Winwar: Nawiedzony gród. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 464 s.
21. M. Druon: Potentaci. [Powieść]. Wwa: PIW 1962, 408 s.
22. G. Greene: Dwie opowieści: Tchórz. [Przeł.] ...; Tajny agent. [Przeł.] E. Życieńska. Wwa: Pax 1962, 463 s.
23. H. James: Madonna przyszłości i inne opowiadania. Wwa: PIW 1962, 358 s.
24. B. Marshall: Czerwony kapelusz. [Powieść]. Wwa: Pax 1962, 216 s. Wyd. 2 tamże 1978.
25. J.R.R. Tolkien: Rudy Dżil i jego pies. Aegidii Ahenobarbi Julii Agricole de Hammo Domini de Domito Aule Draconarie Comitum Regni Minimi Regis et Basilei mira facinora et mirabilis exortus, czyli w języku pospolitym Wywyższenie i cudowne przygody Rudobrodęgo Dżila, gospodarza z Ham, Pana oswojonego smoka, Króla Małego Królestwa. Wwa: Iskry 1962, 79 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965; Wwa: Amber 1997.
Wyd. 3 łącznie z Kowal z Podlesia Większego. Wwa: Iskry 1980, 120 s. Wyd. nast. tamże 1989.
Wyd. łącznie z Kowal z Podlesia Większego [Przeł.] ...; Przygody Toma Bombadila. [Przeł.] A. Kreczmar. Wwa: Iskry 1994, 182 s.
26. W. Saroyan: Własne życie. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1963, 265 s.
Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 42.
27. B. Tarkington: Penrod. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 237 s.
28. N. West: Dzień szarańczy; Miss Lonelyhearts. [Powieści]. Wwa: Czyt. 1963, 350 s. Wyd. 2 tamże 1977.
Wyd. osob. powieści Dzień szarańczy Pozn.: Itaka 1994, 230 s.
29. E.G. Craig: O sztuce teatru. Wybór: G. Sinko. Wstęp i noty: Z. Hübner. Wwa: WaiF 1964, 213 s. Wyd. 2 tamże 1985.
30. J. Genêt: Parawany. [Utwór dramatyczny w 1 akcie 17 obrazach]. Przeł.: ..., J. Lisowski. *Dialog* 1964 nr 2 s. 17-97. Przedr. w: J. Genêt: Teatr. Wwa 1970 s. 345-529. Wyst. Wwa, T. Centrum Sztuki Studio 1982.
31. R. Hewitt: Ziemia drży. Wwa: Iskry 1964, 243 s.
32. A. Sillitoe: Samotność długodystansowca. [Opowiadanie]. Wstęp: W. Sadkowski. Wwa: PIW 1964, 89 s.
Wyd. nast. w: A. Sillitoe: Samotność długodystansowca. Opowiadania. Przeł.: J. Milnikiel, ... Wwa: KiW 1982, 124 s.
33. J. Genêt: Ścisły nadzór. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1965 nr 10 s. 33-48. Przedr. w: J. Genêt: Teatr. Wwa 1970 s. 107-146. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1972. TV 1972.
34. E. O'Connor: Oścień smutku. [Powieść]. Wwa: Pax 1965, 483 s.
35. P. White: Wóz ognisty. [Powieść]. Post.: H. Krzeczkowski. Słowniczek wyrazów żydowskich: W. Tyloch. T. 1-2. Wwa: PIW 1965, 297 + 354 s. Wyd. nast. Wwa: Muza 1998, 700 s.
36. Ch. Achebe: Boża strzała. [Powieść]. Wwa: Pax 1966, 263 s.
37. J. Carleton: Księżycowe kwiaty. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 401 s.
38. W. Faulkner: Miasto. Wwa: Czyt. 1966, 558 s. Wyd. 2 tamże 1982.
39. G. Greene: Komedianci. [Powieść]. Wwa: Pax 1966, 374 s.
40. J.D. Salinger: Franny i Zooey. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1966 [właśc. 1965], 241 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; Wwa: Iskry 1997.
41. J.D. Salinger: Wyżej podnieście strop, cieśle; Seymour-introdukcja. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1966, 244 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; Wwa: Iskry 1996.
42. W. Saroyan: Troje w Paryżu. [Wspomnienia]. Wwa: Pax 1966, 214 s.
Cz. 2, cz. 1 zob. poz. 26.
43. P. White: Żywi i umarli. [Powieść]. Wwa: PIW 1966, 450 s.
44. G.B. Shaw: Teatry londyńskie w latach dziećdziesiątych. Wybór: F. Sobieniowski. [Przeł.:] ..., Z. Sroczyńska. Post.: G. Sinko. Przep.: S. Kumor. Wwa: WaiF 1967, 403 s.
45. J. Updike: Farma. [Powieść]. Wwa: PIW 1967, 181 s. Wyd. 2 tamże 1993.
46. P. White: Węzeł. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 369 s.
47. F. Mallet-Joris: Znaki. [Powieść]. Wwa: Pax 1969, 347 s.
48. B. Moore: Odpowiedź z otchłani. [Powieść]. Wwa: Pax 1969, 267 s. Wyd. 2 tamże 1973.
49. J. Genêt: Balkon. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., J. Lisowski. Druk w: J. Genêt: Teatr. Wwa 1970 s. 147-257. Wyst. Łódź, T. im. S. Jarczaka 1972.
50. W. Golding: Siłą bezwładu. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 211 s. Wyd. nast. pt. Siła bezwładu. Pozn.: Dom Wydawn. Rebis 1996, 224 s.
51. F. Mallet-Joris: Kłamstwa. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 251 s.
52. F. O'Connor: Trudno o dobrego człowieka. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1970, 300 s. Przedr. zob. poz. 71.

53. A. Salacrou: Ruch jednokierunkowy. (Psychodrama). *Dialog* 1970 nr 1 s. 54-70. TV 1973.

54. J. Shearman: Manierizm. Wwa: PIW 1970, 258 s.

55. P. Claudel: Możliwości teatru. Wybór i wstęp: I. Sławińska. Noty: M. Uchańska. Wwa: WAI 1971, 263 s.

56. L.G. Durrell: Justyna. [Powieść]. Wstęp: K. Mętrak. Wwa: Czyt. 1971, 296 s. Wyd. nast. [popraw.] z wstępami K. Mętraka i Z. Kubiaka tamże 1995.

Cz. 1 cyklu Kwartet aleksandryjski; cz. 2, 3, 4 zob. poz. 63, 70, 74.

57. J. Majault: Dzień powszedni wikarego. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 237 s.

58. F. Mallet-Joris: Trzy wieki ciemności. Historie czarownic. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1971, 318 s.

59. B. Moore: Jestem Mary Dunne. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 211 s.

60. F. Selormey: Wąska ścieżka. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 174 s.

61. P. Sichel: Modigliani. Wwa: PIW 1971, 685 s. Wyd. 2 tamże 1974.

62. J. Copeau: Naga scena. Wybór i noty: Z. Reklewska. Wstęp: Z. Reklewska, K. Puzyna. Wwa: WAI 1972, 305 s.

63. L.G. Durrell: Balthazar. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 284 s. Wyd. nast. popraw. tamże 1996. Cz. 2 cyklu Kwartet aleksandryjski; cz. 1, 3, 4 zob. poz. 56, 70, 74.

64. J. Ngugi: Ziarno pszeniczne. [Powieść]. Wwa: Pax 1972, 247 s.

65. W.R. Davies: Piąta osoba dramatu. [Powieść]. Wwa: Pax 1973, 293 s. Wyd. 2 Wwa: PIW 1990.

66. Komuna. Przeł. ... Piosenki przeł. W. Młynarski. *Dialog* 1973 nr 6 s. 84-117.

Praca zbiorowa „The Performance Group” pod kierownictwem R. Schechnera.

67. P. White: Wiwisekcja. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 713 s.

68. F. Buechner: Kraina lwów. [Powieść]. Wwa: PIW 1974, 205 s.

69. J. Conrad: Wśród prądów. Konsultacja marynistyczna: J. Miłobędzki. (Dzieła. T. 17). Wwa: PIW 1974, 226 s.

70. L.G. Durrell: Mountolive. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 390 s. Wyd. nast. popraw. tamże 1996. Cz. 3 cyklu Kwartet aleksandryjski; cz. 1, 2, 4 zob. poz. 56, 63, 74.

71. F. O'Connor: Pocziwi wiejscy ludzie. Opowiadania. Wyd. 2. Wwa: KiW 1974, 122 s. Wyd. 1 zob. poz. 52.

72. M. Rosseels: Obietnica Sabiny. [Powieść]. Wwa: Pax 1974, 297 s.

73. M. Beti: Król cudem ocalony. Wwa: Pax 1975, 218 s.

74. L.G. Durrell: Clea. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 342 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1996.

Cz. 4 cyklu Kwartet aleksandryjski; cz. 1, 2, 3 zob. poz. 56, 63, 70.

75. F. O'Connor: W pierścieniu ognia. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1975, 242 s.

76. C. Stuart: Zatrzymać wiatr. [Powieść]. Wwa: Iskry 1975, 334 s.

77. E. Craig: Historia życia. Wwa: PIW 1976, 378 s.

78. L.C. Douglas: Szata. [Powieść]. Wwa: Pax 1976, 577 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1987, wyd. 3 1988, wyd. 4 1990; wyd. 5 Wwa: Pax, Palabra 1992, wyd. 6 tamże 1993; wyd. 9 [!] Wwa: Palabra 1994; wyd. 10 Wwa: Palabra, Pelikan 1995; wyd. 11 Wwa: Pax, Palabra 1996; wyd. 12 Wwa: Pax 1998.

79. R. Player: Gdzie się podziały kolczyki Krwawej Mary? Tajemnice dworu królowej. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 266 s.

80. J. Stafford: Zły charakter. [Opowiadania; przeł.:] E. Krasieńska, ... Wwa: PIW 1976, 309 s.

W przekł. M.S.: Zły charakter, s. 182-206.

81. P. White: Oko cyklonu. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 731 s.

Nagroda *Lit. na Świecie* za najlepszy przekład w 1976.

82. M. Craven: Słyszałem wołanie sowy. [Powieść]. Wwa: Pax 1977, 148 s.

83. H. James: Portret damy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 804 s. Wyd. nast.: Wwa: EM 1994; Wwa: Prószyński i S-ka 1997.

84. D. Edgar: Przeznaczenie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 9 s. 27-78.

85. J. Updike: Muzea i kobiety oraz inne opowiadania. Wwa: PIW 1978 [właśc. 1979], 217 s.

86. G. Avery: Echo dawnych lat. Wspomnienia z młodości w okresie regencji i panowania królowej Wiktorii. Wwa: NK 1979, 277 s.

87. J.G. Farrell: Oblężenia Krisznapuru. [Powieść]. Posł.: B. Grabowska. Wwa: Czyt. 1979, 403 s.

88. G. Gelinas: Sami porządni ludzie. [Utwór dramatyczny w 4 aktach; przeł.:] ..., J. Lisowski. *Dialog* 1979 nr 2 s. 30-68.

89. H. Lampo: Powrót Joachima Stillera. [Powieść]. Wwa: Pax 1979, 152 s.

90. P. White: Voss. [Powieść]. Wwa: PIW 1979, 457 s. Wyd. nast. Wwa: Muza 1993.

91. F. Mallet-Jones: Papierowy dom. [Powieść]. Pośl.: M. Kurzyńska. Wwa: Pax 1980, 206 s.

92. P. White: Przepaska z liści. [Powieść]. Wwa: PIW 1980, 388 s. Wyd. nast. Wwa: Muza 1995.

93. J. Hérítier: Katarzyna Medycejska. [Biografia]. Wwa: PIW 1981, 510 s.

94. C.O. Skinner: Madame Sarah. [Biografia]. Wwa: PIW 1981, 309 s.

95. Legendy Indian kanadyjskich. [Opowiadania]. Oprac.: E.E. Clark. Wwa: NK 1982, 261 s.

96. J. Loew, J. Faizant: Przypowieści i obrazki. Wwa: Pax 1982, 119 s. Wyd. nast. Pozn.: W Drodze 1995.

97. M. Pastoureau: Życie codzienne we Francji i Anglii w czasach rycerzy Okrągłego Stołu (XII-XIII wiek). Wwa: PIW 1983, 164 s.

98. J.R.R. Tolkien: Silmarillion. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1985, 431 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1990; Wwa: Amber 1996, wyd. 2 [!] tamże 1998; Wwa: Atlantis-Rubicon 1998.

99. P. White: Drzewo człowiecze. [Powieść]. Wwa: PIW 1985, 570 s.

100. W.R. Davies: Mantykor. [Powieść]. Wwa: PIW 1988, 293 s.

101. W.R. Davies: Świat czarów. Przeł.: ..., Z. Zinslerling. Wwa: PIW 1989, 327 s. Wyd. 2 tamże 1990.

102. E. Terry: Historia mojego życia. Wwa: PIW 1989, 390 s.

103. G.K. Chesterton: Kula i krzyż. [Powieść]. Wwa: Pax 1992, 250 s.

104. F. O'Connor: Sztuczny Murzyn. Opowiadania. Wwa: Vadium 1992, 71 s.

105. J.R.R. Tolkien: Kowal z Podlesia Większego. [Opowiadanie]. Wwa: Amber 1997, 60 s. Wyd. inne zob. poz. 25.

OPRACOWANIA

RL 1984 (A. Biernacki)

J.Z.

SKIERSKI Kazimierz Zenon 1908-1961

Podpisywał utwory też: Zenon Skierski.

Pseud.: Antoni Piotrowski; Karol Kwiatkowski; Marian Władysław Lis; Zenon.
Prozaik.

Urodzony 18 stycznia 1908 w Piotrkowie Kujawskim; syn Stefana Skierskiego, cieśli, i Antoniny z Lewandowskich. Uczęszczał do Gimnazjum Humanistycznego im. J. Długosza we Włocławku. W 1925/26 był przewodniczącym Koła Filaretów. Pierwsze wiersze i opowiadania drukował w piśmie Koła pt. *Wici*. Należał też do gimnazjalnego Koła Historyków. Po zdaniu matury w 1926, roz-

począł studia polonistyczne na Uniwersytecie Poznańskim; w 1930 uzyskał magisterium. Studiował również historię sztuki. W 1930-31 pracował jako nauczyciel gimnazjalny początkowo we Włocławku, a potem w Kartuzach. W 1933 był nauczycielem na kursach szkolnych w więzieniu karno-sledczym we Włocławku. W 1934 zamieszkał w Warszawie i został instruktorem świetlicowym, a następnie redaktorem biuletynu kół młodzieży PCK. Współpracował z Polskim Radiem najpierw jako autor felietonów w cyklu „Jak pracujemy w Polsce”, od 1937 jako etatowy pracownik w dziale aktualności, a później w dziale audycji kulturalnych. Publikował też artykuły na łamach tygodnika radiowego *Antena* (1935-39). Po wybuchu II wojny światowej, dostał się we wrześniu 1939 do niewoli, skąd zbiegł i wrócił do Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej utrzymywał się z drobnego handlu. Na przełomie 1940/41 wszedł (pod pseud. Zenon) w skład konspiracyjnego zespołu radiowców, który od 1942 był jedną z sekcji (pod nazwą Polskie Radio) Departamentu Informacji i Prasy Delegatury Rządu RP na Kraj. W 1940 został też członkiem konspiracyjnej organizacji Polska Niepodległa, był jednym z redaktorów jej organu, tygodnika *Jutro PN*, oraz założycielem i szefem wydziału wydawniczego Oficyna Polska. Jako przedstawiciel tej Oficyny prowadził akcję pomocy pisarzom przez skupowanie ich utworów w celu wydania w przyszłości, latem 1943 współdziałał (pod nazwiskiem Karol Kwiatkowski) w podobnej akcji Zbigniewa Mitznera, dla mającego powstać po wojnie domu wydawniczego „Wisła”. Brał udział w powstaniu warszawskim jako reporter i lektor Polskiego Radia, nadającego przez radiostację AK Błyskawica. Po upadku powstania uciekł z transportu niemieckiego i przedostał się do Krakowa. Po zakończeniu wojny podjął pracę literacką i publicystyczną. Drukował artykuły i opowiadania m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1945-47), *Dziś i jutro* (1946, 1948) i *Dzienniku Literackim* (1947-49). Należał do ZZLP (od 1949 ZLP); w 1947 był członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego. W 1948 otrzymał nagrodę Funduszu Kultury Narodowej Województwa Krakowskiego. W tymże roku ponownie zamieszkał w Warszawie. Po 1949 z powodów politycznych miał przez pewien czas trudności z drukowaniem swoich utworów. Utrzymywał się z doraźnych zarobków, m.in. pisał anonimowe odpowiedzi na listy czytelników do tygodnika *Przyjaciółka*. Publikował ponownie w *Dziś i jutro* (1952-54) i *Tygodniku Powszechnym* (1953, 1955-56). Współpracował ze *Słowem Powszechnym* (1959, 1961) i *Kierunkami* (1960-61). W 1958 należał do założycieli Klubu Pisarzy „Krag”, którego był także pierwszym sekretarzem. Związał się ze Stowarzyszeniem „Pax”. Zmarł nagle 20 maja 1961 we Włocławku,

dokąd przyjechał na wieczór autorski; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Okolica miłości. Powieść. Powst. przed 1939. Rkps zniszczony w czasie powstania warszawskiego w 1944; inf.: S. Podlewski: Pisarz o wrażliwym sercu. *Za i Przeciw* 1961 nr 25.
2. Nieurodzaj. Powieść. Powst. 1940-1943. Wyd. Kr.: Księg. św. Anny 1947, 388 s. Masz. powieści (podp.: Antoni Piotrowski) został w 1945 zakupiony przez Z. Mitznera dla wydawn. „Wista”.
3. Sztuka umierania. Nowele. Powst. 1943-1944. Wyd. Kr.: S. Kamiński 1946, 183 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1948; wyd. 3 Wwa: Pax 1959. Zawartość: Wstęp — Spowiedź; Towarzysz; Przygoda; Polska wiosna.
4. Głodne żywoty. [Powieść]. Powst. 1943-1946. Wyd. Wwa: Wiedza 1948 [antydat. 1947], 240 s.
5. Daleko od miłości. Powieść. Powst. 1947. Rkps znajdował się w posiadaniu rodziny autora; inf.: PSB (R. Skreć).
6. Głos wielu wód. [Cykl powieściowy]. [T. 1]. U przystani. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1948, 123 s. Wyd. 2 Wwa: Pax 1957, 250 s. [T. 2]. Jemiola dojrzewa. Wwa: Pax 1954, 322 s. Pierwotny tytuł cyklu: Przemiany.
7. Hotel pod Fasolą. Sztuka o Balzaku. Powst. ok. 1953. Druk fragm. *Dziś i Jutro* 1953 nr 23. Inf. o dacie powstania wg autora.
8. Barwa świata. Opowieść. Wwa: LSW 1954, 241 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957. Dot. J. Chelmońskiego.
9. Księga rodzaju. [Cykl powieściowy]. Wwa: LSW. T. 1. Poranek. Powieść. 1955, 327 s. T. 2. Drzewo wiadomości. Powieść. 1957, 347 s. T. 3. Napój miłosny. 1960, 467 s.
10. Świadkowie ziemi. Opowieści. Wwa: Pax 1955, 336 s. Zawartość: Węzły; Brat Apolinary. (Słuchowisko); Flet czarno-księżnika; Labirynt; Kawa „Santos”; Źródło radości; Czworthy zyciorys; Krajobraz z fotoplastikonu.
11. Gdy słońce gaśnie. Powieść. Wwa: Czyt. 1959, 190 s. Wyd. 2 tamże 1960 [właśc. 1959].
12. ...i ja będę szczęśliwy. [Powieść]. *Przew. Katal.* 1961 nr 38, 40-43, 45-50 [druk niedokończony].
13. Powstań synowie ognia. [Powieść]. Wwa: Pax 1961, 407 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1977.

Praca redakcyjna

1. Młodzież o sobie. Kartki z działalności czerwonokrzyckiej. Pod red. [i ze wstępem] ... Wwa: Siew i Plon 1937, 170 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — PSB (R. Skreć). — LP XX w. (red.). — RL 1961 (P. Grzegorzczak).
[Sztuka umierania.] M. Kurzyńska: Rzecz o metafizyce człowieczej. *Dziś i Jutro* 1946 nr 37; W. Mach: Niecierpliwie przedwiośnie. *Twórczość* 1946 nr 4; M. Promiński: Wspólny temat. *Odrodzenie* 1947 nr 16. — [Nieurodzaj.] K. Czachowski: Powieść o przyjaźni. *Dz. Lit.* 1948 nr 8; W. Kragen: Serce nienasycone. *Robotnik* 1948 nr 92. — [Głodne żywoty.] W. Kragen: Sztuka życia za okupacji. *Robotnik* 1948 nr 152; S. Lichański: Moralność literatury. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 36 [dot. też: Nieurodzaj]; W. Natanson. *Zesz. Wroc.* 1948 nr 2; H. Wielowiejska: Od liryzmu do naturalizmu. *Now. Lit.* 1948 nr 24 [dot. też: Nieurodzaj]. — [Barwa świata.] S. Lichański: Poza kręgiem głodnych żywotów. *Dziś i Jutro* 1954 nr 27; B. Mamoń. *Książka piękna. Tyg. Powsz.* 1954 nr 33; H. Nellen-Morawska: Pastelowa barwa świata. *Zycie Lit.* 1954 nr 40. — [Jemiola dojrzewa.] S. Lichański: Przechadzka wśród ruin. *Dziś i Jutro* 1955 nr 19; B. Mamoń: Dramat pychy i zakłamania. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 14. — B. Mamoń. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 26 [rec.: Poranek]. — [Świadkowie ziemi.] S. Czarnecki: Wiedzamy fotoplastikon. *Sl. Powsz.* 1956 nr 120; Z. Dolecki: Prawda świadczona niebu. *Kierunki* 1956 nr 9; M. Głowiński: Literatura i mitotwórstwo. *Nowa Kult.* 1956 nr 30; J. Kwiatkowski: Będziecie jako bogowie... *Zycie Lit.* 1956 nr 24. — B. Biernacki: Brulion powieści. *Nowe Książ.* 1957 nr 19 [rec.: U przystani]. — B. Biernacki: Historia ludzkich ucieczek. *Nowe Książ.* 1957 nr 8 [rec.: Drzewo wiadomości]. — Z. Dolecki: Prawo moralne i człowiek. *Kierunki* 1959 nr 27. — W. Kragen: Dla nich zagasto słońce. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 11 [rec.: Gdy słońce gaśnie]. — [Napój miłosny.] Z. Dolecki: Napój młodości. *Kierunki* 1960 nr 40; S. Jończyk. *Sl. Powsz.* 1960 nr 306. — J. Szczygiel: Opowieści o epoce śmierci. *Kierunki* 1960 nr 4 [rec.: Sztuka umierania]. — S. Błaut: Kres w polowie drogi. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 28. — J. Dobraczyński: Umarł człowiek niedoceniony. *Kierunki* 1961 nr 21. — E. Piechocka: Książka o młodości. *Pomorze* 1961 nr 8 [rec.: Napój miłosny]. — M. Smolarski: Odszedł spośród nas pisarz wybitny. *Zycie i Myśl* 1961 nr 7/8. — [Powstań synowie ognia.] A. Piotrowski: „Śmierci — naprawdę — nie ma”. *Sl. Powsz.* 1962 nr 117; W. Sadkowski: Ostatnia książka S. *Nowe Książ.* 1962 nr 12. — L. Żuliński: Sztuka wyboru. Wracając do twórczości Z.S. *Zycie i Myśl* 1975 nr 8, przedr. pt. Z.S. rekonstrukcja człowieka. W tegoż: Sztuka wyboru. Wwa 1979. — E. Szonert: Etyka i piękno. *Kierunki* 1976 nr 9. — Z. Dolecki: Z.S. opowieści o ludzkich losach. *Kierunki* 1986 nr 24. — I. Krawczykowska: Z.S. — pisarz o wrażliwym sercu. *Sl. Powsz.* 1991 nr 114. **K.B.**

SKIWSKI Jan Emil
1894-1956

Od 1946 używał imienia i nazwiska: Jan Rogalski. Pseud.: A. Grzegorzewski; Antoni Krystek; E.S.; J.; (J.); J.E.; (J.E.); j.e.s.; (j.e.s.); J.E.S.; (J.E.S.); J.S.; Jan Rogall; jes; (jes); Jes.; Karol Ignacy Holobocki; Karol Rogaliński; S.; S.J.; S.J.E.; Yes.

Krytyk literacki, publicysta, tłumacz.

Urodzony 13 lutego 1894 w Warszawie; syn Jana Kazimierza Skiwskiego, drukarza i wydawcy, oraz Zofii Wandy z Maleszewskich. Od 1906 uczęszczał do Szkoły Realnej Prywatnej Witolda Wróblewskiego. W 1909 wyjechał z rodziną do Moskwy

i tam kontynuował naukę w gimnazjum filologicznym. Po wybuchu I wojny światowej powrócił do Warszawy i został wcielony do armii rosyjskiej. W 1918 podjął studia z zakresu historii filozofii w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Debiutował w 1919 opowiadaniem pt. „Gorączka”, opublikowanym w tygodniku *Świat* (nr 11, 12). W 1920, w czasie wojny polsko-bolszewickiej walczył w 11. Pułku Ułanów. W 1921-23 studiował dalej filozofię w Wolnej Wszechnicy Polskiej, a w 1924-25 jako wolny słuchacz na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie pracował od 1921 jako bibliotekarz, m.in. w 1924-27 w Bibliotece UW. Ogłosił w tym czasie artykuły m.in. w *Przeglądzie Filozoficznym* (1923) i *Pamiętniku Warszawskim* (1924). W 1922 ożenił się z Jadwigą Sabiną Kamińską, bibliotekarką (od 1933 w separacji; zmarła 1948). W 1926-30 współpracował z *Myslą Narodową*, na której łamach ogłaszał artykuły na tematy literackie i społeczne. W 1927 przeniósł się do Poznania, gdzie najpierw był krótki czas urzędnikiem państwowym, a następnie został sekretarzem redakcji tygodnika *Tęcza*, wydawanego przez Księgarnię św. Wojciecha; w piśmie tym zamieszczał także od 1928 liczne szkice literackie i recenzje. W 1929 na skutek konfliktu ideowego z wydawcą pisma, zwłaszcza po opublikowaniu w *Wiadomościach Literackich* (nr 11) artykułu pt. „Problemat Boya”, opuścił redakcję. Brał udział w życiu literackim Poznania, m.in. działał w mieszcowskim ZZLP. Współpracował jako krytyk literacki i publicysta m.in. z *Wiadomościami Literackimi* (1929-33) i *Tygodnikiem Ilustrowanym* (1929-37; tu m.in. od 1933 w dziale „Nowe wydawnictwa”). W 1930 był przez cztery miesiące w Paryżu na stypendium rządu polskiego. Od 1932 ogłaszał przekłady z literatury francuskiej. W 1933 zamieszkał ponownie w Warszawie. Związał się z Genową Rogalską z domu Okonek. Publikował w *Gazecie Polskiej* (1933-38), *Pionie* (1933-39), *Kurierze Porannym* (więcej w 1936-37) i *Kronice Polski i Świata* (1938-39). Zainteresował się też twórczością radiową; pisał artykuły i recenzje radiowe (od 1935 w dziale „Sztuka i antena” *Pionu* oraz w 1935-38 w *Antenie*); wygłaszał odczyty literackie na antenie radiowej, pisał słuchowiska oraz adaptacje, a także reżyserował słuchowiska radiowe. Od 1936 był członkiem Komisji Literackiej Polskiego Radia. W 1937 zamieszczał liczne artykuły na łamach *Kuriera Porannego* (m.in. w cyklu „O styl i ustrój życia polskiego”), w których m.in. deklarował swoje poparcie dla sanacyjnej organizacji politycznej Obozu Zjednoczenia Narodowego (OZN) i ustroju totalitarnego. W 1939 został wybrany na wiceprezesa ZZLP oraz na członka zarządu Polskiego PEN Clubu. Po wybuchu II wojny światowej mieszkał nadal w Warszawie i uczestni-

czył w konspiracyjnym życiu literackim. Prezentowane przez niego stanowisko proniemieckie i poparcie dla polityki hitlerowskiej sprawiło, iż zaczął być bojkotowany przez środowisko literackie. W 1941 zamierzał opublikować, w niemieckiej oficynie Wydawnictwo Polskie, napisaną w tym czasie powieść pt. „Czad”; na skutek potępiającego orzeczenia wydanego przez sąd koleżeński wycofał książkę z tego wydawnictwa (pozostała niewydana). W kwietniu 1943 bez pozwolenia Delegatury Rządu RP na Kraj uczestniczył w delegacji, która z inicjatywy władz niemieckich wyjechała do Katinia po odkryciu grobów polskich oficerów; następnie wbrew zakazowi udzielił wywiadu, ogłoszonego w wydawanej przez Niemców prasie polskojęzycznej. Wziął także udział w inspekcji niemieckich obozów jenieckich dla polskich oficerów. Od kwietnia 1944 do stycznia 1945 za zgodą władz okupacyjnych wydawał i redagował (początkowo w Bytomiu, gdzie też zamieszkał) wspólnie z Feliksem Burdeckim i Jerzym de Nisau dwutygodnik polityczny *Przełom* (nr 1-15), w którym publikował także artykuły, wzywające do zaprzestania walki z Niemcami. Wszedł do Polskiej Ligi Antybolszewickiej. 30 września 1944 złożył na ręce podsekretarza Generalnej Guberni, Josepha Bühlera, memoriał pt. „Nowe aktualne zagadnienia propagandy”. W prasie konspiracyjnej był surowo potępiany za kolaborację. We wrześniu 1944 przeniósł się z redakcją *Przełomu* do Krakowa, który opuścił w styczniu 1945 wraz z armią niemiecką. Przebywał początkowo w obozach dla uchodźców w południowych Niemczech i w Austrii. Od lipca 1945 był poszukiwany listem gończym przez władze polskie. W 1946 dotarł do Włoch (używał nazwiska Jan Rogalski), gdzie zgłosił się do 2. Korpusu Polskiego. Po ujawnieniu prawdziwego nazwiska, został przekazany władzom angielskim, które umieściły go w obozie dla jeńców niemieckich w pobliżu Rimini. Zwolniony po roku, przebywał w obozach dla uchodźców politycznych pod Neapolem. Wobec wystąpienia w lipcu 1947 władz polskich do rządu włoskiego o jego ekstradycję, wyemigrował w 1948 do Wenezueli. Zamieszkał w Caracas i pracował w tamtejszej Bibliotece Nacional. Pisał w tym okresie opowiadania, „Pamiętnik literacki” i artykuły polityczne, z których kilka w 1947-50 ukazało się w paryskiej *Kulturze* (pod pseud.: Karol Ignacy Hołobocki, Karol Rogaliński, Antoni Krystek). W 1949 podczas znacznego procesu, który odbył się przed Sądem Okręgowym w Krakowie, został skazany za współpracę z okupacyjną prasą niemiecką na karę dożywotniego więzienia i utratę praw publicznych i obywatelskich. Na początku lat pięćdziesiątych uczestniczył przez pewien czas w życiu Polonii wenezuelskiej; działał w Stowarzyszeniu Polaków

(Union Polacca) w Wenezueli, reprezentował Polonię w Centralnym Komitecie Uchodźców (El Central Comite de los Refugiados en Venezuela), redagował miesięcznik *Polak w Wenezueli*. Zmarł 2 marca 1956 w Caracas.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poza wieszczbiarstwem i pedanterią. (Żeromski – pisarz i apostoł oraz inne szkice krytyczne). Pozn.: Fiszer i Majewski 1929 [antydat. 1928], 180 s.

Zawartość: Przedmowa. – O krytyce naukowej i profetycznej; Żeromski – pisarz i apostoł; Maurice Barrès. Próba charakterystyki twórczości; Zygmunt Wasilewski. Nietzsche przegadany i przemilczany; W obronie człowieka harmonijnego; Kilimy a tęsknoty uniwersalistyczne.

2. Człowiek wśród potworów. (Peregrynacje). [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 100 s.

Cykle: Twórcy; Warszawa; Płomienie na śniegu; Z sennika; Groteski.

3. Na przelaj. [Szkice]. Wwa: Gebethner i Wolff 1935 [antydat. 1934], 256 s.

Zawartość: Wstęp. – Religia kultury; Pochwała herezji. (Dialog niepełnie fikcyjny); Czy [F.] Mauriac jest pisarzem katolickim?; Otchłań konsekwencji; Moje powiastki kanoniczne; Katolicyzm omylny i nieomylny; Prus a dzień dzisiejszy; Z fizjologii komunau; Życie ułatwione [dot. T. Boya-Zeleńskiego]; Jeszcze raz życie ułatwione [dot. T. Boya-Zeleńskiego]; Gawęda w nowym przebraniu [dot. J. Weysenhoffa]; Obiad w Ustroniu trwa...; Nieco o humorze „Wiecznego zmartwienia” [dot. M. Dąbrowska: Noce i dnie]; Polska choroba [dot. K. Irzykowskiego]; Literatura narodowa w dniu dzisiejszym; Afryka mówi [dot. A. Nowaczynskiego]; Przemilczany najazd; O typ współczesnej kultury polskiej; Krajowe prolet-mity.

4. Czad. [Powieść]. Powst. ok. 1941.

Masz. w Oddz. Rkpów Bibl. Jagiel. w Kr.

5. Droga mleczna. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1946.

Rkps. w Oddz. Rkpów Bibl. Jagiel. w Kr.

6. Na przelaj oraz inne szkice o literaturze i kulturze. Oprac. [oraz wstęp]: M. Urbanowski. Kr.: WL 1999, 552 s.

Zawartość: Z tomu „Poza wieszczbiarstwem i pedanterią” (1929) [poz. 1]: O krytyce naukowej i profetycznej; Żeromski – pisarz i apostoł; Maurice Barrès. Próba charakterystyki twórczości; Zygmunt Wasilewski. – Z tomu „Na przelaj” (1935) [poz. 3]: Religia kultury; Czy Mauriac jest pisarzem katolickim?; Otchłań konsekwencji; Prus a dzień dzisiejszy; Życie ułatwione; Jeszcze raz życie ułatwione; Gawęda w nowym przebraniu; Obiad w Ustroniu trwa...; Nieco o humorze „Wiecznego zmartwienia”; Polska choroba; Literatura narodowa w dniu dzisiejszym; Afryka mówi; Przemilczany najazd; O typ współczesnej kultury polskiej; Krajowe prolet-mity. – Z tekstów rozproszonych: I. Literatura a współczesność; Wypoczyzny Panteon; Szary człowiek czy szara literatura?; Polski feler; Zagadnienie wolności literatury; Autentyzm w literaturze; Anarchia gatunków literackich; Literatura a publicystyka; Literatura niepodległościowa a niepodległość literatury; O sztuce pisarskiej; Tożsamość niedostrzeżona [powst. 1948; pierwodr.]; – II. Pisarz, książka, czytelnik; Problemat Boya; Metafizyka współczesności [dot. G.K. Chestertona]; Sprawa Zega-

dłowicza; Drugi Zegadłowicz; Poetka gorzkich uniesień. Kazimiera Hłakowiczówna, laureatka nagrody Wilna; „Dom kobiet” [Z. Nałkowskiej] jako książka; Ambulans na pustyni; Zbrodnia i przebaczenie [dot. Z. Nałkowskiej]; Zamiast recenzji [dot. M. Dąbrowska: Noce i dnie. Barbara i Bogumił]; Słonimski nad Bzdurą; Kaden jako eseista [dot. J. Kaden-Bandrowski: Za stołem na rynek]; „Zazdrość i medycyna” [M. Chormańskiego]; Problemat Irzykowskiego; Dlaczego bronie Boya?; Urodzaj likwidacyjny [dot. T. Boya-Zeleńskiego i K. Irzykowskiego]; Roztańczony pion; Wizja i paszport; „Heretyk na ambonie” [A. Słonimskiego]; Przedmieście... literatury [dot. antologii: Przedmieście]; Publicystyka literacka; Kupa flaków; w środku marzenia [dot. L.-F. Céline: Podróż do kresu nocy]; O literaturze „malarskiej” [dot. E. Szelburg-Zarembina: Wędrowniacy]; „Granic” [Z. Nałkowskiej]; „Zmory” [E. Zegadłowicza] trzeba zatłwić; Dwie religie Mauriaca; Łańcuch szczęścia [dot. korespondencji W. Gombrowicza z B. Schulzem na łamach *Studia* 1936 nr 7]; Jezus libertynów [dot. F. Mauriac: Życie Jezusa]; Styl i sprawa [dot. J. Kaden-Bandrowski: Lenora]; V.S.O.P. Na marginesie debiutu Henryka Worcella [dot. Zakłete rewiry]; Klerk-kibic; Licytacja [dot. K. Irzykowskiego]; Kurza pierś [dot. W. Gombrowicz: Ferdurke]; Anioł-poszukiwacz. O twórczości Wojciecha Baka; W Polsce i w Błędmierzu [dot. J. Iwaszkiewicz: Pasje błędmierni]; Los odczłowieczony; „Dwa opowiadania” Iwaszkiewicza; Wspaniała tandeta. „Camera obscura” – Króla-Ducha „Wiadomości Literackich”; Śp. Karol Irzykowski; Fenomenologia polskości; O pisarstwie Melchiora Wańkowicza. Recenzja imaginacyjna [powst. 1955; pierwodr.]; Z „Pamiętnika literackiego”. Fragmenty [powst. po 1945; pierwodr.].

Przekłady

1. G.W.F. Hegel: Wstęp do historii filozofii. (Wstępna część „Wykładów historii filozofii”). Zredagował I. Myśliński. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1924, XIX, 234 s.

2. F. Mauriac: Kłębowski zmij. Powieść. Tłum. i przedm. poprzedził ... Wwa: Gebethner i Wolff [1932], 249 s.

3. J. Cocteau: Maszyna piekielna. Sztuka w 4 aktach. Druk fragm. pt. Scena spotkania Edypa ze Sfinksiem. *Pion* 1934 nr 52 s. Wyst. Wwa, T. Nowy 1935.

4. M. Achard: Koko. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1936.

5. A. Gide: Powrót z ZSRR. *Wiad. Lit.* 1937 nr 3-8. Wyd. osob. Wwa: Bibl. Pol. 1937, 111 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PSB (M. Urbanowski). – LP XX w. (E. Rydlewska). – M. Urbanowski: Zestawienie bibliograficzne prac krytycznoliterackich, literackich i publicystycznych J.E.S. opublikowanych w latach 1919-1950. W: J.E. Skiwski: Na przelaj oraz inne szkice o literaturze i kulturze. Kr. 1999.

[Poza wieszczbiarstwem i pedanterią:] W. Borowy. *Pam. Warsz.* 1929 z. 1, przedr. skrócony w tegoż: *Dziś i wczoraj*. Wwa 1934; I. Chrzanowski: *Śmiały i mądry głos krytyki literackiej*. *Tęcza* 1929 nr 7; S. Kołaczkowski. *Droga* 1929 nr 3; J. Lorentowicz. *Dz. Pol.* 1929 nr 20; E. Plomiński: *Jennteits von Prophetentum und Pedanterie*. *Slavische Rundschau*, Berlin 1929 nr 6, przedr. w tegoż: *Szukanie współczesności*. Wwa 1934; J. Plomiński. *Luow. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1929 nr 7/8, przedr. w tegoż: *Szukanie współczesności*. Wwa 1934; B. Suchodolski. *Ruch Lit.* 1929 nr 10; K. Troczeniński: *Wiatrak w próżni*. *Dz. Pozn.* 1929 nr 177; J. Birkenmajer: *Narodziny krytyka*. *Wiad. Lit.* 1930 nr 2. – [Człowiek wśród potworów:]

S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1930 nr 10; J. Sokolicz-Wroczyński. *Rzeczpospolita* 1930 nr 22. — S. Piasecki: Mecenat S. (Parę słów o S.). W tegoż: *Prosto z mostu*. Wwa 1934. — [Na przelaj:] K. Czachowski. *Noua Książ.* 1935 z. 6; L. Fryde. *Droga* 1935 nr 7/8; K. Górski: Na przelaj za S. *Pion* 1935 nr 26; W. Kubacki. *Gaz. Pol.* 1935 nr 186; K. Kuryluk: Myślenie na przelaj. *Noue Czasy* 1935 nr 18; L. Pomirowski. *Tyg. Il.* 1935 nr 15; S. Rogoż. *Wiad. Lit.* 1935 nr 20. — U. Braun J.B.: Większa jest radość z jednego nawróconego... *Zet* 1936 nr 20. — Z. Mycielski: Sprawa S. i towarzyszy. *Odrodzenie* 1948 nr 23, przedr. w tegoż: *Ucieczki z pięciolini.* Wwa 1957. — M. Urbanowski: Bohaterowie i zdrajca — sprawa J.E.S. *Arka* 1993 nr 43, polem.; M. Fik: S. Zdrajca heroiczny. *Puls* 1993 nr 4, R. Matuszewski: Drugie oblicze zła. *Polityka* 1993 nr 23. — L. Dobroszycki: „Przełom”. W tegoż: *Reptile journalism*. New Haven, London 1994. — M. Urbanowski: J.E.S. jako krytyk literacki. W: J.E. Skiński: Na przelaj oraz inne szkice o literaturze i kulturze. Kr. 1999. — R. Kasprzycki: Zanim będzie przypomniany. *Gaz. Wyborcza dod. Gaz. w Krak.* 2000 nr 17 [rec.: Na przelaj oraz inne szkice o literaturze i kulturze].

A.Sz.

SKOCZYLA Anna ur. 1928

Poetka, prozaik.

Urodzona 28 listopada 1928 we Lwowie; córka Zygmunta Klemensiewicza, profesora fizyki na Politechnice Lwowskiej, także alpinisty, pisarza i działacza tatrzańskiego, i Stefanii z Wieniewskich, nauczycielki matematyki. Uczęszczała do szkoły powszechnej ss. Sacré-Coeur we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej mieszkała nadal w zajęтым przez ZSRR Lwowie. Uczęszczała do szkoły radzieckiej. W czasie okupacji niemieckiej ukończyła szkołę powszechną i w 1942-43 uczyła się na wydziale grafiki Szkoły Przemysłu Artystycznego, jednocześnie przerabiała I klasę gimnazjum na tajnych kompletach. W maju 1944 opuściła wraz z matką Lwów (w 1940 ojciec został aresztowany i wywieziony do Kazachstanu) i do stycznia 1945 przebywała w Rybnej pod Krakowem. Po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej zamieszkała w Krakowie. Uczęszczała do Gimnazjum ss. Urszulanek, a następnie do Gimnazjum i Liceum im. J. Joteko; w 1948 zdała maturę. Od 1946 uprawiała turystykę wysokogórską, w 1948 wstąpiła do Krakowskiego Klubu Wysokogórskiego. Od 1948 studiowała na Wydziale Włókienniczym Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych (od 1950 Akademia Sztuk Plastycznych); w 1952 uzyskała absolutorium. W 1954 podczas wspinaczki wysokogórskiej uległa poważnemu wypadkowi, który uniemożliwił jej dalsze zajmowanie się taktwem. W 1956 została zatrudniona na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej na stanowisku technika, następnie praktykowała w pracowni fotograficznej Stanisława Kolowcy na Wawelu. W tym czasie zajmowała się fotografią artystyczną, brała udział w wystawach fotografii. W 1956 wyszła za mąż za Adama Skoczylasa, pisarza i alpinistę (rozwód 1966). Debiuto-

wała w 1962 opowiadaniem pt. „Ta druga” na łamach *Zwierciadła* (nr 50/51), a jako poetka wierszem „Najsilniejsza”, zamieszczonym w 1963 w *Kierunkach* (nr 3). W 1964 wstąpiła do Koła Młodych przy ZLP w Krakowie. Wiersze i opowiadania publikowała m.in. na łamach *Życia Literackiego* (1964-79) i *Studenta* (1968-80, z przerwami). W 1964-71 prowadziła prace na zlecenie Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie. W 1967 była zatrudniona jako technik do spraw reklamy w Wydawnictwie Literackim w Krakowie. Od 1976 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Odbyła liczne (częściowo związane ze wspinaczką wysokogórską) podróże, najpierw po Europie, a potem kilkakrotnie była na Dalekim Wschodzie (m.in. Indie, Nepal, Tybet, Malesja, Indonezja), w 1985 brała udział w imprezach Roku Andyjskiego, jako uczestnik wyprawy Klubu Wysokogórskiego w Cordillera Blanca w Peru, w 1987 zwiedzała Afrykę Wschodnią. W 1989 została członkiem SPP. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bocianie gniazdo. [Opowiadania]. Kr.: WL 1971, 196 s.

Zawartość: Zielona granica; Ta druga; Wycinek; O Nim; Opowieść księżycowa; Małe kłamstwo; W teatryku; Jeszcze jedna bajka; Oni; Dziesięć lat; Między drzewa; Sylwester; Bocianie gniazdo; Wrzesień.

2. Na cztery wiatry. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 58 s.

Cykle: Na cztery wiatry; Rachunek; Wpisane w ogień — wpisane w śnieg; Potem była śmierć.

3. Powietrze, orzech, ziarnko piasku. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 49 s.

4. Kram pod Czerwonym Grzybem. [Opowiadania]. Kr.: WL 1980, 117 s.

Zawartość: Kram pod Czerwonym Grzybem; „Zabawa w odbijanie”.

5. Tak trzymać w rękach świat. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 59 s.

Cykle: Z podróży; Z teatru; Bez odpowiedzi.

6. Rozmowa z Tobą. [Wiersze]. Kr.: WL 1984, 46 s.

7. Wyjęte z szuflady. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1993, 63 s.

8. Twarze miłości. Wiersze wybrane. Posł.: K. Lisowski. Kr.: Wydawn. Baran i Suszczyński 1998, 123 s.

Zawiera także wiersze nowe.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 2000.

[Bocianie gniazdo:] M. Kasperowicz: Udany debiut. *Literatura* 1972 nr 15; S. Pawłowicz: Skale buntu: Młodość w ofensywie. *Życie Lit.* 1972 nr 20; S. Stabro: Ucieczka od codzien-

ności. *Twórczość* 1972 nr 8. — [Na cztery wiatry:] M. Chrzanowski: Ciemna liryka *A.S. Mag. Kult.* 1976 nr 4; W. Krzysztoszek: Patos i sentymentalizm. *Literatura* 1977 nr 20; K. Lisowski: Głód nigdy nie wypalony. *Nowe Książ.* 1977 nr 3; E. Pietrzyk: O miłości... *Nowy Wyrz* 1977 nr 3. — [Powietrze, orzech, ziarno piasku.] P. Rakowski: W klatce śmierci. *Nowy Wyrz* 1979 nr 9; S. Stanuch: Czytajac w biegu. *Dz. Pol.* 1979 nr 29. — L. Bugajski: Życie w kawiarni. *Życie Lit.* 1980 nr 37 [rec.: Kram pod Czerwonym Grzybem]. — K. Kania: Widzieć w sobie. *Kierunki* 1980 nr 6 [rec.: Powietrze, orzech, ziarno piasku]. — [Kram pod Czerwonym Grzybem.] B. Maj. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 31; M. Sołtyś: Gdzie ci mężczyźni? *Nowe Książ.* 1980 nr 19; L. Jurasz: „Wszystko ulega zapomnieniu”. *Mag. Kult.* 1981 nr 1. — W. Pazdur: Moment śmierci odwrócić na bieg życia. *Tyg. Kult.* 1981 nr 41 [rec.: Tak trzymać w rękach świat]. — J. Stankiewicz: Kawiarnia jako fatum. *Literatura* 1981 nr 6 [rec.: Kram pod Czerwonym Grzybem]. — Z. Chojnowski: Monolog z Tobą. *Tyg. Kult.* 1984 nr 41 [rec.: Rozmowa z Tobą].

M.K.-K.

SKOCZYŁAS Ludwik 1881-1961

Imiona metrykalne: Ludwik Franciszek.
Pseud.: F. Lasota, l.s., l.S.; (L.S.); L.Sk.; Leszcz; ls, (ls); Redakcja „Il. Tygodnika Polskiego”; s.; S.
Historik literatury, krytyk literacki i teatralny, publicysta.

Urodzony 20 czerwca 1881 w Wieliczce; syn Franciszka Skoczylasa, sztygara w kopalni soli, i Józefy z Widomskich; brat Władysława Skoczylasa, grafika, malarza, rzeźbiarza. W 1899 ukończył gimnazjum w Bochni, następnie studiował filologię polską i klasyczną na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Utrzymywał się w tym czasie m.in. z pracy korektora w piśmie *Głos Narodu*. Debiutował na łamach tego pisma w 1900 opowiadaniem pt. „Alleluja” (nr 87), a następnie do 1939 (z przerwami) zamieszczał tam liczne artykuły oraz recenzje literackie i teatralne. W 1901 przerwał studia i odbywał nowicjat u jezuitów w Starej Wsi. W 1903 opuścił klasztor i kontynuował studia w Krakowie. Należał do stowarzyszenia Eleusis, Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, Narodowego Związku Robotniczego (od 1905). Po ukończeniu studiów w 1905 rozpoczął pracę nauczycielską, początkowo jako zastępca nauczyciela języka polskiego, łacińskiego i greckiego w gimnazjum w Jasle, następnie w Bochni (1906-09). W 1908 zdał egzamin na nauczyciela szkół średnich i w 1909 uczył w I Gimnazjum w Tarnowie. Był współzałożycielem Polskiego Związku Wojskowego (1908). W 1910 zamieszkał we Lwowie i podjął pracę w Gimnazjum im. Franciszka Józefa. Uczył też w lwowskich szkołach prywatnych. Był członkiem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych i członkiem Związku Naukowo-Literackiego (1911-14). Działał w Polskiej Macierzy Szkolnej i wykładał na prowadzonych przez nią kursach literatury polskiej. Współpracował ze *Słowem Polskim* (tu w 1911-14 liczne artykuły i sprawozdania w rubryce „Związek Naukowo-Literacki”, podp. też: ls, s., S.), z poświęconym zwalczaniu alkoholizmu mie-

sięcznikiem *Wyzwolenie* (w 1912 redaktor), *Kroniką Powszechną* (1913-14), *Szkołą* (1913-15). Ożenił się z Ireną Kowalczyk. Po wybuchu I wojny światowej został ewakuowany do Wiednia, gdzie w 1915 redagował dwutygodnik polskiej młodzieży *Życie Nowe* oraz pisał do prasy polskiej wydawanej w Austrii. Po powrocie do Lwowa redagował w 1918 pismo *Szkoła*, organ Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. W 1919-20 kierował biurem Komitetu Plebiscytowego Spisko-Orawskiego oraz redagował miesięcznik *Obrona Ojczyzny*. W 1920 zamieszkał w Warszawie i podjął pracę w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, przez pewien czas był też sprawozdawcą sejmowym Polskiej Agencji Telegraficznej. Uczestniczył we Wszchedzielnicy w maju 1920, opracował statut ZZLP, był przez krótki czas sekretarzem Związku. Współpracował ze Stowarzyszeniem Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”. Po powrocie w 1921 do Krakowa uczył języka polskiego, greckiego, logiki i psychologii w III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego, a od 1922 w Gimnazjum św. Jacka. Współpracował w tym czasie m.in. z *Gońcem Krakowskim* (1922-25; tu stałe recenzje teatralne oraz artykuły, podp. też: L.S., (ls)), *Oświatą Polską* (1925-28), *Rzeczpospolitą* (1925-28; także członek redakcji). W 1923/24-1925/26 był nadto lektorem języka i literatury polskiej w Akademii Górniczej. Należał do Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych, kierował w kole krakowskim sekcją gimnazjów. Od 1926 mieszkał w Warszawie, gdzie pełnił obowiązki wizytatora Polskiej Macierzy Szkolnej oraz uczył w prywatnych gimnazjach, m.in. w 1927-28 w Gimnazjum oo. Marianów. W 1929-30 pracował jako szef biura prasowego w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej. Po powrocie do Krakowa uczył w prywatnych gimnazjach oraz ponownie w Gimnazjum św. Jacka (do 1936), następnie w III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego (do 1939). Od 1931 wykładał też literaturę polską w Szkole Sztuk Plastycznych, a w 1934-35 w Akademii Górniczo-Hutniczej. Publikował w tym czasie na łamach *Gazety Literackiej* (tu w 1932-34 liczne recenzje literackie), *Przeglądu Powszechnego* (1935-37; podp. też F. Lasota) i *Sodalis Marianus* (1936-38). W 1938 został wybrany na przewodniczącego komitetu organizacyjnego Związku Przyjaciół Dzieła Brata Alberta. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Krakowie i pracował jako nauczyciel w Szkole Handlowej. Brał też udział w tajnym nauczaniu. W 1944 został kierownikiem literackim działającego jawnie Krakowskiego Teatru Powszechnego, za co był skazany przez Komisję Sądzącą Kierownictwa Walki Podziemnej Okręgu Krakowskiego na karę infamii. Po zakończeniu II wojny światowej

prowadził do przejścia na emeryturę w 1948 wykłady z historii kultury polskiej w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych. Od 1958 był lektorem tegoż przedmiotu na Politechnice Krakowskiej. Pisał w tym czasie m.in. do *Ateneum Kapłańskiego*. Zmarł 22 marca 1961 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O Stanisławie Wyspiańskim. (Życie i dzieła). Kr.: *Mysł Wszepolska* 1909, 74 s.

2. Kinoteatr. Nowy wróg młodzieży. Lw.: Kom. Opieki nad Pol. Młodzieżą Chrześcijańską 1918, 40 s.

3. Wyspiański jako poeta państwowości polskiej. [Wykład]. Lw.: Książ. Pol. TNSW [Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych]; Wwa: Gebethner i Wolff 1918, 15 s.

4. O wzruszeniu lirycznym. (Ze studiów do współczesnej literatury polskiej). Kr.: Księg. S.A. Krzyżanowski 1922, 30 s.

5. Ojczyzny i wiary obrońca Henryk Sienkiewicz. Wwa: [Druk.] Fr. Orzechowski 1927, 55 s.

6. Stanisław Wyspiański. [Kr.:] Kom. Obchodu 25-lecia zgonu St. Wyspiańskiego 1932, 82 s. Wyd. nast. z podtyt. Życie i twórczość. Kr.: Nauczycielska Spółka Wydawn. Książ. Powsz. 1947.

7. Polska w kulturze współczesnej. Do użytku szkół powszechnych i średnich. Miejsce Piastowe: Tow. św. Michała Archaniola 1934, 64 s.

8. Szlakiem Piotra Skargi. *Wiara i Życie* 1936 nr 2 s. 34-41; odb. rozszerz.; Kr.: Wydawn. Księży Jezuitów 1936, 44 s.

Rozprawy i artykuły w czasopismach, m.in.: Jak objaśniać utwory poetyckie w szkole? *Spraw. Dyr. c.k. Gimnazjum Franciszka Józefa we Lw. za rok szkolny 1912/1913* s. 3-25 i odb. — Historia literatury polskiej jako przedmiot nauczania. *Szkola* 1913 s. 385-393; 469-475 i odb. — Lekcja powieści w szkole średniej. *Spraw. Dyr. c.k. Gimnazjum Franciszka Józefa we Lw. za rok szkolny 1914* s. 3-32 i odb. — Znaczenie ustawy Komisji Edukacji Narodowej. W: *Ustawy Komisji Edukacji Narodowej dla stanu Akademickiego*. Lw. 1917 s. 3-22. — Szkoła polska na rozdwoju. *Wiara i Życie* 1935 nr 12 s. 357-362; 1936 nr 5 s. 143-149, nr 6 s. 172-177, nr 7/8 s. 204-209; odb. rozszerz. Wwa: Wydawn. Księży Jezuitów [1936], 72 s. — Współczesna literatura polska a szkoła. *Prz. Powsz.* 1935 t. 205 nr 3 s. 341-351. — Polskie szkolnictwo religijne. *Aten. Kapł.* 1957 z. 2 s. 248-260.

Praca redakcyjna

1. A. Mickiewicz: Dziady (w skróceniu). Oprac. i wstępem poprzedził ... Wiedeń: *Wiedeński Kur.* Pol. 1915, 96 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (R. Skręt). — SBLP t. 2 (R. Skręt).

Z. Gerstmann. *Pam. Lit.* 1914/1915 [rec.: Jak objaśniać utwory poetyckie w szkole? *Spraw. Dyr. c.k. Gimnazjum Franciszka Józefa we Lw. za rok szkolny 1912/1913*]. — W. Hahn. *Pam. Lit.* 1914/1915 [rec.: Lekcja powieści w szkole średniej. *Spraw. Dyr. c.k. Gimnazjum Franciszka Józefa we Lw. za rok szkolny 1914*]. — [S. Zdziarski] *Zet. Szkoła* 1917 [rec.: Kinoteatr Nowy wróg młodzieży]. — Z. Alexandrowicz. *Pam. Lit.* 1923 [rec.: O wzruszeniu lirycznym]. — J. Wyszomirski; S. i Sobolew. *Sygnaty* 1937 nr 31 [rec.: Szkoła polska na rozdwoju].

M.K.K.

SKOLIMOWSKI Jerzy ur. 1936

Autor scenariuszy filmowych, poeta.

Urodzony 5 maja 1936 w Łodzi; syn Stanisława Skolimowskiego, inżyniera architekta, i Marii z domu Postników. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Po zakończeniu II wojny światowej mieszkał nadal w Warszawie, gdzie uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza; w 1953 zdał maturę. Następnie studiował etnografię na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutował w 1957 wierszem pt. „Moje rundy”, drukowanym w piśmie *Nowa Kultura* (nr 29); tu publikował wiersze do 1960. Utwory poetyckie zamieszczał nadto w *Przeglądzie Kulturalnym* (1957-59) i we *Współczesności* (1958-60, tu też proza). Od 1959 był członkiem ZLP (do 1965). W 1959 zmienił kierunek studiów i przeniósł się do Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej i Filmowej w Łodzi; w 1963 uzyskał magisterium. Od 1960 zajmował się pisaniem scenariuszy filmowych i reżyserią filmową. Występował też jako aktor w filmach własnych i innych reżyserów, m.in. w „Niewinnych czarodziejach” oraz w „Sposobie bycia” J. Rybkowskiego (1965). W 1965 ożenił się z Joanną Szerbic, aktorką. W 1968 wyjechał z Polski i podjął współpracę z zagranicznymi wytwórniami filmowymi w Belgii, Wielkiej Brytanii, Czechosłowacji, RFN, we Włoszech i Francji. Za twórczość filmową otrzymał wiele nagród na międzynarodowych festiwalach filmowych. W 1985 zamieszkał w Stanach Zjednoczonych, początkowo w Los Angeles. Zajął się także malarstwem, wystawiał swoje obrazy m.in. w galeriach w Los Angeles, Toronto, Turynie i Warszawie. Mieszka w Malibu (Kalifornia).

TWÓRCZOŚĆ

1. Gdzieś blisko siebie. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1958, 53 s.

2. Ktoś się utopi. (Sztuka w 1 akcie). *Dialog* 1959 nr 1 s. 45-57. Wyd. osob.: Uwagi insc.: J. Nowacki. Projekty dekoracji kostiumów i uwagi scenogr.: J. Gorazdowski. Wwa: CPARA 1961, 34 s., powiel.

3. Siekiera i niebo. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1959, 85 s.

Cykle: Życiorys dnia; Siekiera i niebo; Wesołe miasteczko, – oraz proza poetycka: Notatki IX.

4. Niewinni czarodzieje. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Andrzejewski. Ekran. 1959.

5. Boks. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1961.

Film otrzymał Grand Prix na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Sportowych w Budapeszcie w 1962.

6. Nóż w wodzie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] ..., J. Goldberg, R. Polański. Dialogi ... Ekran. 1961.

Film otrzymał nagrodę Międzynarodowej Federacji Krytyki Film. FIPRESCI (Fédération Internationale de la Presse Cinématographique) w Wenecji w 1962.

Przeł. ang.: Knife in the water. [Przeł.] B. Sulik. W: J. Goldberg, R. Polański, ... Knife in the water, Repulsion and Gul-de-Sac. London 1975. Wyd. 2 tamże 1984.

7. Poślizg. Scenariusz filmowy. Powst. 1964. Druk *Dialog* 1972 nr 4/5 s. 5-32. Ekran. 1972.

8. Rysopis. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1964.

Nagroda Syrenka Warszawska, przyznana przez Klub Krytyki Filmowej SDP w 1966, nagroda za reżyserię (łącznie z poz. 9) na I Międzynarodowym Festiwalu Film. w Arnhem (Holandia) w 1965.

9. Walkower. Scenopis filmu. [Łódź: Syrena] 1964, 146 s., powiel. Ekran. w reż. ... 1965.

Nagroda za reżyserię zob. poz. 8, wyróżnienie (II Dyplom) Międzynarodowej Federacji Krytyki Film. FIPRESCI (Fédération Internationale de la Presse Cinématographique) na XV Festiwalu Film. w Mannheim w 1965.

10. Bariera. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1966.

Gran Premio na IX Międzynarodowym Festiwalu Filmu Autorskiego w Bergamo (Włochy) w 1966, Nagroda Specjalna Jury na XIII Międzynarodowym Festiwalu Film. w Valladolid (Hiszpania) w 1968.

Przeł. czes.: Bariéra. [Przeł.] G. Laub. *Film a Doba*, Praga 1967 nr 5 s. 241-253, – niem.: *Radar* 1967.

11. Ręce do góry. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kostenko. Ekran. w reż. ... 1967, 1981.

Ekran. z 1981 uzupełniona przez reżysera, nie dopuszczona do rozpowszechniania, zaprezentowana na Festiwalu Pol. Filmów Fabularnych w Gdańsku i Międzynarodowym Festiwalu Film. w Cannes.

Nagroda Dziennikarzy na Festiwalu Pol. Filmów Fabularnych w Gdańsku w 1981.

12. Le Départ. (Start). Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kostenko. Ekran. w reż. ... (Belgia) 1967.

Nagroda Złoty Niedźwiedź i nagroda UNICRIT na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Berlinie Zach. w 1967.

Przeł. niem.: Der Start. Protokoll. Wien 1968.

13. Dwadcatroćni. (Dwudziestolatki). Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... (CSRS) 1968.

Pierwsza nowela w filmie „Dialog 20-40-60”, składającym się z trzech nowel.

14. Deep end. (Na samym dnie). Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Gruga, B. Sulik. Ekran. w reż. ... (RFN-USA) 1970.

15. Lady Frankenstein. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Zembaty, A. Kostenko. Powst. 1976. Na podstawie pomysłu T. Wintera. – Rozpoczęta w 1976 realizacja filmu została przerwana.

16. Moonlighting. (Fucha). Scenariusz filmowy. [Autorzy:] ... przy współpracy B. Vince, B. Sulika, D. Stok, W. Stok. Ekran. w reż. ... (Wielka Brytania) 1982.

Złota Palma za scenariusz na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Cannes w 1982.

17. Succes is the best revange. (Sukces jest najlepszym odwetem). Scenariusz filmowy. [Autorzy:] ..., M. Lyndon [M. Skolimowski]. Ekran. w reż. ... (Wielka Brytania-Francja) 1984.

Adaptacje

1. The Adventures of Gerard. (Przygody Gerarda). Scenariusz filmowy. [Autorzy:] H.A.L. Craig przy współpracy H. Lestera, G. Gutowskiego i ... Ekran. w reż. ... (Wielka Brytania-Włochy-Szwajcaria) 1970.

Według opowiadań A. Conan-Doyle'a.

2. The shout. (Wrzask). Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Austin. Ekran. w reż. ... (Wielka Brytania) 1978.

Według powieści R. Gravesa. – Nagroda Specjalna Jury na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Cannes w 1978.

3. The Lightship. (Statek – latarnia). Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... (USA) 1985.

Według opowiadania S. Lenza. – Nagroda Specjalna na XLII Międzynarodowym Festiwalu Film. w Wenecji w 1985.

4. Torrents of Spring. (Wiosenne wody). Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Bonaccorso. Italy-France 1989.

Według opowiadania I. Turgieniewa.

5. Thirty Door Key. (Ferdurdurke). Scenariusz filmowy. [Współaut.:] [J. Skolimowski syn] J. Kay, [M. Skolimowski] J. Yorick. Ekran. (Poland-Great Britain-France) 1992.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2001. – Wywiady: Outsiderzy są zmęczeni? Rozm. J. Uszyński. *Kino* 1989 nr 11; Sukces jest najlepszą zemstą. Rozm. J. Pogorzelska. *Gaz. Wyborcza* 2001 nr 33, dod. *Magazyn* nr 6.

SWPP 2 (M. Brykalska).

A. Drawicz: Don Kichot i lustra. *Współczesność* 1959 nr 2 [rec.: Gdzieś blisko siebie]. – [Siekiera i niebo:] A. Szmidt: Załamanie koncepcji. *Współczesność* 1959 nr 16; M. Głowiński: Żle i dobrze o wierszach J.S. *Twórczość* 1960 nr 3. – [Niewinni czarodzieje:] J. Błoński: Powtórka z Syriusza. *Życie Lit.* 1961 nr 6; J. Płazewski: Wszystko było maską. *Prz. Kult.* 1961 nr 1. – [Nóż w wodzie:] Z. Kałużyński: W klimacie niezdrowego dobrobytu. *Polityka* 1962 nr 11; J. Raczkowski: „Nóż w wodzie” – kij w mrowisko. *Więź* 1962 nr 5.

– B. Sulik *Kronika*, Londyn 1964 nr 48 [rec. filmu: Rysopis]. – A. Jackiewicz: Pierwszy krok S. *Zycie Lit.* 1965 nr 26 [rec. filmu: Walkower]. – [Bariera:] Z. Dolecki: Staroświecki dramat, nowoczesny fajerwerk. *Kierunki* 1966 nr 50; J. Gazda: Bunt i zazdrość. *Ekran* 1966 nr 48; Z. Kraska: Sens i ornament. *Tyg. Kult.* 1966 nr 49. – A. Jauffroy: S. La Pologne après Ubu. *Opus International*, Paryż 1968 nr 6. – B. Sulik, *Kronika*, Londyn 1968 nr 8 [rec. filmu: Start]. – A. Kwiatkowski: Jerzy Skolimowski sin generations krónikör. Stockholm: Stockholm Universitet 1972, 44 s., powiel. – A. Jackiewicz: S. W tegoż: Mistrzowie kina współczesnego. Wwa 1977. – M. Kominek: Niektóre cechy symbolicznego idiolektu „Barier” S. W: Z zagadnień semiotyki sztuk masowych. Wr. 1977. – K. Eberhardt: S. W tegoż: O polskich filmach. Wwa 1982 [dot. filmów: Rysopis; Walkower; Bariera]. – L. Czapliński: S. – kronikarz chwili bieżącej. W: *Filmowe polonica*. Kr. 1985. – Jerzy Skolimowski. Oprac. W. Wilk. Wr.: DFK „Politechnika” 1986, 50 s. [zawiera wiersze, notę biogr., wybór recenzji, filmografię J.S.]. – Jerzy Skolimowski. A cura di M. Furdal e R. Turigliatto. Torino: Lindau 1996, 219 s. [zawiera wydania, recenzje, wypowiedzi J.S.]. – Jerzy Skolimowski. Tor.: Camerimage 1998, 178 s.

K.B.

SKONECZNY Stanisław 1910-1979

Pseud.: Michał Rola; Wojciech.
Poeta, prozaik.

Urodzony 25 lutego 1910 w Ustroniu Prędocim (później dzielnica Radomia); syn Jana Skonecznego, kolejarza, i Weroniki z Zielińskich. W 1926-29 okresowo uczęszczał do szkoły handlowej w Radomiu i na Wydział Leśny Państwowej Średniej Szkoły Rolniczej w Żyrowicach w pobliżu Słonimia. Przez pewien czas studiował też w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Debiutował w 1928 wierszem pt. „11 listopada”, opublikowanym na łamach tygodnika PPS *Życie Radomskie* (podp. Michał Rola; numer skonfiszowano). W 1929 został członkiem Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej i KPP. Aresztowany w 1932 jako członek egzekutywy Komitetu Okręgowego KPP w Radomiu, był więziony do 1935. Po zwolnieniu nie kontynuował już działalności w KPP. Podjął pracę w Zarządzie Miejskim w Radomiu, początkowo jako pracownik fizyczny, a następnie jako pracownik umysłowy. Równocześnie rozwijał działalność literacką i dziennikarską. W 1935 wydawał i redagował pismo *Nury* (formalnie podpisane przez Albina Przychodniego; wyd. nr 1). W 1938 był współtwórcą grupy literackiej Żagwie, a następnie do 1939 współredaktorem wydawanego przez nią pisma pt. *Żagwie*. Pod koniec lat trzydziestych był także redaktorem radomsko-kieleckiej mutacji *Robotnika*. W czasie okupacji niemieckiej brał udział w działalności konspiracyjnej. Należał do Organizacji Wojskowej (OW), w której był początkowo członkiem Dowództwa Okręgu Korpusu-Kielce i jednocześnie komendantem Radomia, a następnie (4 czerwca 1940) komendantem na teren Okręgu Radomskiego. Od października 1939 do września 1942 redagował (pod pseud.

Wojciech) organ OW, tygodnik *Wolność*. Od 1942 współpracował z Batalionami Chłopskimi (BCh). Był członkiem sztabu ilżeckiego obwodu BCh i jednocześnie redaktorem podziemnego pisma informacyjnego *Chłopska Droga* (nie zachowane). Kontynuował twórczość poetycką i brał udział w wieczorach artystycznych organizowanych we wsiach przez partyzantów. Po zakończeniu wojny, zamieszkał w 1945 na krótko w Radomiu. Podjął pracę w Instytucie Naukowo-Społecznym, gdzie utworzył Klub Literacko-Dyskusyjny. Wiersze, prozę publikował m.in. w *Orce* (1945, 1957-61) i *Wsi* (1945-47, 1950-53). Należał do PPR (od 1948 do PZPR). W 1946 przeniósł się na krótko do Wałbrzycha, następnie do Łodzi, a w czerwcu 1946 zamieszkał na stałe w Krakowie. W tymże roku został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP); w 1948-53 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Krakowskiego ZLP. W 1946 zawarł związek małżeński z Anielą Romanek, nauczycielką (rozwódzeni). W 1946-51 wchodził w skład zespołu redakcyjnego dwutygodnika *Suietlica Krakowska*. Był współorganizatorem Krakowskiego Domu Kultury w pałacu Pod Baranami, a następnie w 1948-49 jego dyrektorem. W tym okresie był także dyrektorem artystycznym Teatru Muzycznego w Krakowie. W 1948-51 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego *Dziennika Literackiego*. W 1950 otrzymał nagrodę Ziemi Krakowskiej. Po usunięciu w 1951 z PZPR (zrehabilitowany w 1956, do partii już nie wrócił) nie pracował etatowo, później także z przyczyn zdrowotnych. Utrzymywał się z pracy literackiej i stypendiów twórczych. W 1951-52 prowadził dział poezji w tygodniku *Życie Literackie*, do 1979 drukował tu swoje utwory. W 1956 zawarł związek małżeński z Janiną Pałkówną, urzędniczką. Publikował także w *Więściach* (1957-79, z przerwami), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-72, z przerwami), *Poezji* (1966-78, z przerwami) i *Miesięczniku Literackim* (1971-76). W 1964 podjął na krótko pracę na pół etatu, jako konsultant działu poetyckiego w *Głosie Młodzieży Wiejskiej*. Około 1970 przeszedł na rentę. W ostatnich latach życia zajmował się ponadto amatorsko malarstwem pejzażowym. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971). Zmarł 23 września 1979 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słońce za murem. [Wiersze]. [B.m.w.]. Nakł. autora 1931, 16 s.

Podp.: S. Skoneczny.

2. Słowa inne. [Wiersze]. Radom: Druk. Powsz. P. Ciempko i J. Stanko [1937], 21 s.

3. Nie milknie pieśń. Poemat. Wwa: F. Hoesick 1939, [4], XII s.

4. Ziemia była szeroka. [Wiersze]. Wwa: F. Hoec-sick 1939, 21 s.

5. Z lasu. [Wiersze]. Radom: Inst. Nauk.-Społ. 1945, 23 s.

6. Wierni ziemi. [Wiersze]. Kr.: ZZLP Oddz. Wiejski 1947, 78 s.

Działy: Wiersze międzywojenne; Wiersze wojenne.

7. Pleban z Chodla. Poemat. Wwa: LSW 1950, 136 s.

8. Kostka Napierski. [Poemat]. Wwa: LSW 1951, 131 s. Przedr. zob. poz. 9.

9. Wiersze wybrane. Wwa: LSW 1951, 136 s.

Zawiera m.in. poematy: Kostka Napierski [poz. 8]; Pleban z Chodla [fragm. poz. 7], — oraz wiersze powojenne.

10. Jak gałąź. [Wiersze]. Kr.: WL 1955, 60 s.

11. Obraz świata. [Wiersze]. Kr.: WL 1957, 67 s.

12. Ptak pod chmurą. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1959, 72 s.

13. Wizje. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1961 [właśc. 1960], 58 s.

14. Koło. [Wiersze]. Wwa: LSW 1962, 112 s.

15. Uroki. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 57 s.

16. Zakłęcie. [Wiersze]. Kr.: WL 1964, 142 s.

17. Pod Wielkim Wozem. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 480 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1980.

18. Poezje wybrane. Kr.: WL 1966, 285 s.

19. Istnienie. [Wiersze]. Wwa: PLW 1968, 64 s.

20. Objawienie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 86 s.

21. Powietrze. [Wiersze]. Kr.: WL 1970, 112 s.

22. Ład. [Wiersze]. Wwa: LSW 1972, 61 s.

23. Żywioty. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 90 s.

24. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył autor. Wwa: LSW 1977, 164 s.

25. Winnica. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 74 s.

26. Księga. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 66 s.

27. Liryki wybrane. Wybór: J. Kajtoch. Kr.: WL 1980, 325 s.

28. Miecz. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 57 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957, 1967, 1968. — SWPP 1. — PP (A. Szala-gan). — PSB (K. Woźniakowski). — RL 1979 (A. Biernacki).

P. Kubisz: Chłopski poeci partyzanci. *Odra* 1945 nr 11 [rec.: Z lasu]. — [Wierni ziemi:] S. Lichański: Bard polskiej partyzantki. *Now. Lit.* 1947 nr 37; A. Włodek: Poetycki wyraz walki. *Dz. Lit.* 1947 nr 24; S. Czernik: Poezja partyzancka. *Twórczość* 1948 z. 1. — L. Elektorowicz: Bohater w mundurze i w sutannie. *Dz. Lit.* 1949 nr 49 [rec.: Pleban z Chodla]. — Z. Lichniak: S.S. *Prz. Powsz.* 1949 nr 9 [rec.: Wierni ziemi]. — [Pleban z Chodla:] W. Maciąg. *Nowa Kult.* 1950 nr 39; H. Vogler: Opowieść o chłopskim rewolucjonizmie w sutannie. *Dz. Lit.* 1950 nr 28. — [Jak gałąź:] S. Lichański: Romantyk naszych czasów. *Twórczość* 1955 nr 9; W. Maciąg. *Życie Lit.*

1955 nr 20. — A. Kamińska: Dwa tomiki poetyckie. *Twórczość* 1957 nr 10 [m.in. dot.: Obraz świata]. — [Ptak pod chmurą:] T. Klak: Pejzaże z aniołem. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 39; S. Stanuch: Kreacje romantyka. *Orka* 1959 nr 50; H. Lubelski: Piękno klasycyzmu. *Kierunki* 1960 nr 31; T. Nowak: Mały przegląd poezji S.S. *Twórczość* 1960 nr 8; A. Wilkoń: O wyobraźni skrępowanej. *Życie Lit.* 1960 nr 6. — [Wizje:] J. Kwiatkowski: Nie ma świata, jest tylko czas. *Życie Lit.* 1961 nr 23; A. Wilkoń: Katastrofa w mgłach. *Twórczość* 1961 nr 10. — A. Wilkoń: *Życie Lit.* 1962 nr 42 [rec.: Uroki]. — [Koło:] J. Rogoziński. *Tyg. Kult.* 1963 nr 41; J. Lau. *Życie Lit.* 1964 nr 24; M. Sprusiński: Uroki i zaklęcia. *Twórczość* 1965 nr 2 [dot. też: Uroki; Zakłęcie]. — H. Berezka: Pod Wozem. *Tyg. Kult.* 1966 nr 15 [rec.: Pod Wielkim Wozem]. — B. Biernacka: Ile widzą oczy. *Tyg. Kult.* 1966 nr 24 [rec.: Poezje wybrane]. — D. Cirić-Straszynska. *Nowe Książ.* 1966 nr 9 [rec.: Pod Wielkim Wozem]. — [Poezje wybrane. 1966:] M. Sprusiński: Liryka w kredowym kole. *Życie Lit.* 1966 nr 45; R. Sulima: Poezja natury i historii. *Poezja* 1966 nr 12; J. Truszczyński: Jeden z przedmieścia. *Życie Lit.* 1966 nr 21; M. Sprusiński: Rygory i anachronizmy. *Twórczość* 1967 nr 2. — R. Sulima: Wizerunek poetycki S.S. *Teatr Lud.* 1967 nr 7/8. — [Istnienie:] S. Balbus: Prawo do losu. *Życie Lit.* 1969 nr 11; A. Chruszczyński: Strofy o jesieni. *Tyg. Kult.* 1969 nr 41. — T. Nyczek: Barwy tragedii. *Życie Lit.* 1970 nr 39 [rec.: Powietrze]. — W.P. Szymański: Traktat o istnieniu. *Twórczość* 1970 nr 7/8 [rec.: Istnienie]. — [Objawienie:] S. Balbus. *Życie Lit.* 1971 nr 38; Z. Dolecki: Różni poeci. *Kierunki* 1971 nr 28 [dot. też: Powietrze]. — A. Zagajewski: Regulamin powietrznych podróży. *Poezja* 1971 nr 1 [rec.: Powietrze]. — S. Balbus: „...a człowiek idzie dalej”. (O poezji S.S.). *Więści* 1972 nr 13. — [Ład:] S. Melkowski: Chaos i ład. *Nowe Książ.* 1972 nr 13; T. Klak: Ciemne krajobrazy. *Poezja* 1973 nr 3. — M. Zaleski: Gigantomachia. *Nowy Wyraz* 1974 nr 10 [rec.: Żywioty]. — C.T. Zwolski: „Zagwie”. *Przemiany* 1974 nr 3. — J. Kajtoch: Niemilknąca pieśń S. *Życie Lit.* 1977 nr 2. — A. Adamiak: Gałązka oliwna i miecz. *Nowe Książ.* 1978 nr 9 [rec.: Winnica]. — E. Biela: Żywy klasyk. *Fakty* 1978 nr 8 [rec.: Poezje wybrane. 1977]. — J. Zacharska: Zawile wieszczowanie. *Poezja* 1978 nr 4 [rec.: Winnica]. — J. Koprowski: Ostatnie wiersze S. *Nowe Książ.* 1979 nr 24 [rec.: Księga]. — [Miecz:] Z. Chojnowski: Zagubiona poezja. *Tyg. Kult.* 1983 nr 33; P. Dunin: To, co istnieje. *Tu i Teraz* 1983 nr 27. — J. Koprowski: Pamięci krajana. W tegoż: Z polskiego na obce. Łódź 1984. — Z. Szeląg: S.S. 1910-1979. Słownik pisarzy radomskich. *Tyg. Radom* 1984 nr 39. — J. Kajtoch: Przypomnienie S.S. W tegoż: Nie tylko o autorach i książkach. Bielsko-Biała 1985 [rec.: Miecz]. — C.T. Zwolski: S.S. — ps. „Ryl”. W: Znani i nieznanzi ziemi radomskiej. T. 2. Radom 1988. — J.B. Ożóg: Wierszowanie S. Kto jest wierny? W tegoż: Obrazy świata. Kr. 1989. — K. Woźniakowski: Między ubezwłasnowolnieniem a opozycją. Kr. 1990 s. 148.

B.M.

SKOSZKIEWICZ Janusz 1922-1990

Prozaik, poeta.

Urodzony 11 stycznia 1922 w Jadwisinie pod Zegrzem (woj. warszawskie); syn Mariana Skoszkie-wicza, księgowego, i Jadwigi z Szuszkiewiczów, nauczycielki. Uczęszczał do gimnazjum i liceum humanistycznego w Rakowicach (obecnie dzielnica Krakowa); w 1939 zdał maturę. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako robotnik leśny w Rytwianach pod Sandomierzem. Zapadł na chorobę Heinego-Medina i przez kilka miesięcy leczył się w szpitalu w Krakowie, po czym powrócił do Rytwian pod opiekę ojca. W 1945 podjął pracę

w Urzędzie Gminnym w Radomyślu, a potem był zatrudniony w kancelarii tartaku w Kraśniku. Jesienią 1945 rozpoczął studia w Państwowym Pedagogium w Oliwie. W tymże roku wstąpił do PPS (od 1948 członek PZPR). Od czerwca 1946 pracował jako referent prasowy w Wojewódzkim Urzędzie Informacji i Propagandy w Gdańsku-Wrzeszczu, a następnie od 1947 w Urzędzie Zatrudnienia w Gdyni. Debiutował jako poeta w 1948 utworem pt. "Jesień", ogłoszonym w *Kamienie* (nr 4/6); wiersze drukował także m.in. w piśmie *Rejsy* (1945-53). Współpracował z Polskim Radiem; przygotowywał dla rozgłośni lokalnych reportaże i pogadanki popularnonaukowe głównie o tematyce przyrodniczej i dotyczącej rybołówstwa, m.in. wspólnie z żoną, Janiną z Radlińskich. Od lipca 1949 był zatrudniony w Morskim Instytucie Rybackim (w Wydziale Wydawniczo-Propagandowym) przy redagowaniu *Biuletynu Rybackiego*, a od 1951 w piśmie *Rybak i Przetwórcza*. W 1950 został kandydatem na członka ZLP i prowadził Koło Młodych przy Oddziale Gdańskim. W 1951-52 był instruktorem Gabinetu Literatury w Młodzieżowym Domu Kultury w Gdyni. W 1952 przeprowadził się wraz z żoną do Łodzi i utrzymywał z dorywczych prac literackich. W 1953 znalazł zatrudnienie jako referent kulturalno-oświatowy w Spółdzielni im. L. Korbabielnikowej, a następnie od czerwca 1954 do września 1955 był zastępcą kierownika Internatu dla Inwalidów. Studiował eksternistycznie na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego (1955-58). W 1957 przez kilka miesięcy pracował na stanowisku starszego redaktora w Łódzkim Ośrodku Telewizji, po czym ze względu na pogarszający się stan zdrowia, zrezygnował ze stałej posady. Rozwijał twórczość literacką; wiersze, opowiadania, przekłady z literatur obcych, recenzje oraz artykuły na tematy literackie publikował głównie w piśmie *Odgłosy* (1958-80). Równocześnie współpracował z rozgłośnią łódzką Polskiego Radia jako autor słuchowisk, felietonów i reportaży. Od 1962 był członkiem ZLP. Wyróżniony m.in. Odznaką Honorową m. Łodzi (1971), Złotym Krzyżem Zasługi (1975) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Zmarł 12 września 1990 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na krawędzi czasu. [Wiersze]. [Łódź: WŁ] 1957, 30 s.
2. Kolorowe miasteczko. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 199 s.
3. Orfeusz i Eurydyka. Scenariusz filmu animowanego. Powst. 1961.
Inf.: Historia filmu polskiego. T. 4. Wwa 1980 s. 465.
4. Ogrody. [Wiersze]. [Łódź: WŁ] 1963, 54 s.

5. Twarz z wosku. [Opowiadania]. [Łódź: WŁ] 1967, 236 s.

Zawartość: Rzeka; Twarz z wosku; Antyfony umierają młodo; Siostra; Słońce w żrenicach; Łódka przewoźnika; Śmierć Brutusa; Papuga; Złe oczy; Pamiętka po bohaterze; Córka ogrodnika; Zielone listy.
Adapt. radiowa opowiadania Pamiętka po bohaterze. Adapt. ... Radio 1978.

6. Brzeg. [Powieść]. [Łódź: WŁ] 1970, 195 s. Wyd. 2 tamże 1973.

7. Śniadanie na trawie. [Powieść]. [Łódź: WŁ] 1972, 233 s. Wyd. 2 tamże 1978.

8. Kwiat w celofanie. [Opowiadania]. [Łódź: WŁ] 1976, 236 s.

Zawiera z poz. 5: Rzeka; Twarz z wosku; Łódka przewoźnika; Pamiętka po bohaterze; Słońce w żrenicach; Siostra, — oraz: Transzystor; Dom przy drodze; Mój przyjaciel i krasnoludki; Księżycowy kochanek; Strzał w lesie; Pudełko z landrynkami; Kwiat w celofanie. Ostatnie liście; Pożyczka

Nadto praca z zakresu rybołówstwa: Najnowsze metody połowu ryb w ZSRR. [Współaut.:] J. Skoszkiewiczowa. Gdynia: WM 1951, 95 s.

Adaptacja

1. A. Dumas (ojciec): Pamiętniki lekarza. [Cz. 1.] Józef Balsamo. T. 2. Adapt. tłumaczenia L. Rogalskiego ... Łódź: WŁ 1957, 246 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974. — SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).
S. Zieliński. *Nowe Książ* 1961 nr 19, przedr. pt. Kolory w słońcu. W tegoż: Wycieczki balonem. Nr 2. Gawędy z pretekstem. Wwa 1964 [rec.: Kolorowe miasteczko]. — S. Gieślowski: Opowiadania S. *Odgłosy* 1967 nr 11 [rec.: Twarz z wosku]. — J. Wiśniewski. *Odgłosy* 1971 nr 16 [rec.: Brzeg]. — B. Nawrocka: Żłuda i prawda marzeń. *Odgłosy* 1973 nr 3 [rec.: Śniadanie na trawie]. — D. Chrościelewska: J.S. *Odgłosy* 1975 nr 32. — M. Ronge: Nasze problemy i konflikty. *Literatura* 1976 nr 33 [rec.: Kwiat w celofanie].

B.T.

SKOWROŃSKI Zdzisław 1909-1969

Dramatopisarz, autor scenariuszy filmowych i telewizyjnych.

Urodzony 21 marca 1909 w Samborze; syn Jana Skowrońskiego, urzędnika administracyjnego, i Pauliny ze Świechłow. Uczęszczał do szkoły powszechnej w Przemyślu, a potem do Gimnazjum im. J. Kochanowskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1928, studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W okresie studiów rozpoczął pracę w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) w Krakowie. W 1931/32 odbywał służbę wojskową w Dywizyjnej Szkole Podchorążych w Łucku. Po powrocie do Krakowa nie mógł przez dwa lata znaleźć zatrudnienia. W 1935 uzyskał magisterium na UJ i do wybuchu II wojny światowej pracował jako urzędnik w ZUS. Działał w Związku Zawodowym Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie; w 1936-39 wchodził w skład zarządu Związku. Interesował się sportem;

grał w piłkę nożną w Klubie Sportowym „Cracovia”; od 1936 był działaczem tego klubu, został także sędzią piłkarskim (w 1939 międzynarodowym). W 1939 brał udział w kampanii wrześniowej w 79. Pułku Piechoty i został wzięty do niewoli niemieckiej pod Tomaszowem Lubelskim. W następnych latach przebywał w obozach jenieckich kolejno w Stargardzie, Oflagu II B w Arnswalde, a od grudnia 1941 w II D Gross-Born. Tutaj rozpoczął twórczość literacką, pisząc utwory dramatyczne dla jenieckiego Teatru Symbolów, którego był od 1943 także kronikarzem, oraz dla Obozowego Teatru Studia Radiowego. Organizował też działalność sportową w obozie. Po wyzwoleniu obozu przyjechał w lutym 1945 do Krakowa i wznowił pracę urzędnika w ZUS. Zajął się też organizacją sportu jako wiceprezes Okręgowego Zarządu Piłki Nożnej. W lipcu 1945 wstąpił do PPS (od 1948 członek PZPR). We wrześniu tego roku przeniósł się do Katowic, gdzie pracował jako inspektor Wydziału Pracy w Centralnym Zarządzie Przemysłu Hutniczego. W tymże roku ożenił się z Aliną z Drobników primo voto Kapustową. W 1946-47 publikował artykuły i recenzje teatralne w miesięczniku *Teatr*. W 1947 zamieszkał w Warszawie i objął stanowisko zastępcy dyrektora Biura Kultury i Oświaty Prezydium Rządu, a następnie w 1954-55 był zastępcą dyrektora Gabinetu Prezesa Rady Ministrów. Równocześnie rozwijał twórczość jako autor utworów dramatycznych (początkowo wspólnie z przyjacielem z obozu jenieckiego Józefem Słotwińskim) oraz przekładów i adaptacji teatralnych, które od 1949 były wystawiane w teatrach zawodowych i amatorskich. W 1953 został członkiem ZLP. W 1955-63 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Nowej Warszawy (później Młodej Warszawy, od 1957 Teatr Klasyczny). W drugiej połowie lat pięćdziesiątych zaczął pisać także scenariusze filmowe oraz scenariusze zabawy telewizyjnych. W 1964 został kierownikiem literackim Zespołu Realizatorów Filmowych „Iluzjon”. Otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1965), Nagrodę Państwową II stopnia (1967), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia za telewizyjną twórczość dramaturgiczną (1967), Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1949) i Krzyżem Oficerskim (1956) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1968). Zmarł 30 października 1969 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Mister Brownsun się żeni*. [Utwór dramatyczny]. Gross-Born, Obozowy T. Studia Radiowego Oflagu II D 1943.

Wyróżnienie w Międzynarodowym Konkursie dla Jeńców-Oficerów, zorganizowanym przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż.

2. *Na ratunek*. Sztuka w 2 aktach. [Współaut.:] J. Słotwiński. Wwa: KiW 1949, 55 s. Radio 1949.

Wyst. w teatrach świetlicowych.

3. *Przyjmujemy o 8³⁰*. Obrazek komediowy w 3 odsłonach. [Współaut.:] J. Słotwiński. Wwa: KiW 1949, 62 s. Praprem. Kr., T. Kolejarza 1951. Radio 1949.

Przekł. czes.: *Ůradujeme od osmi třiceti*. [Przel.] I. Růžička. Radio (Praga) 1950. Wyd. Praha 1955, wyd. nast. Praha 1957.

4. *Załoga*. Sztuka w 3 aktach. [Współaut.:] J. Słotwiński. Praprem. Częstochowa, T. Wielki 1950. Wyd. Wwa: Czyt. 1950, 85 s. Wyd. inne [b.m.w. ok. 1950].

5. *Dwa tygodnie w „Raju”*. Komedia w 3 aktach. [Współaut.:] J. Słotwiński. Praprem. Wwa, T. Syrena 1951. Wyd. Wwa: Czyt. 1951, 109 s.

Wyst. z muzyką i piosenkami Z. Gozdawy i W. Stępnia.

6. *Imieniny pana dyrektora*. Komedioparsa w 3 aktach. [Współaut.:] J. Słotwiński. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1954. Wyd. Wwa: Czyt. 1954, 92 s. Radio 1955. TV 1965.

W 1964 powst. nowa wersja utworu (inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 13).

Przekł. bułg.: *Wyst. zespół ochotniczy w Łoweczu w 1957*, — czes.: *Svátke pana ředitelē*. [Przel.] J. Langer. Praha 1954, wyd. nast. Praha 1956. Tv (Praga) 1955, — niem.: *Der Geburtstag der Direktors*. [Przel.] V. Mika. Berlin [ok. 1954]. *Wyst. Górlitz, T. im. G. Hauptmanna 1955*, — ros.: *Imeniny pana direktora*. [Przel.] A. Gorski. Moskva 1956, wyd. nast. pt. *Kartotka bez soli*. Leningrad 1961, Moskva 1963. *Wyst. Riazan', Oblastnoj T. Dramy 1970*, — słowac.: *Meniny pana riaditel'a*. [Przel.] J. Vdovák. Bratislava 1956. *Wyst. w adapt. J. Słotwińskiego: Ostrava, Divadlo Jiřiho Myrona 1972*, — słowen.: *Direktorjev rojstni dan*. [Przel.] M. Župančič. Ljubljana 1958, — węgier.: *Az igazgató ur nevenapja*. Bratislava 1970.

7. *Maturzyści*. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Białyostok, T. im. A. Węgierki 1955. Wyd. z uwagami insc. J. Koprońskiego Wwa: Czyt. 1955, 99 s. Radio 1955. TV 1964. Przedr. zob. poz. 24.

Nagroda Państwowa (wyróżnienie) w 1955.

Przekł. czes.: *Maturanti*. [Przel.] M. Janišová. Praha 1957, — niem.: *Abiturienten*. [Przel.] M. Maciejewska, V. Mika. Berlin 1956, — ros.: *Vypuskniki*. [Przel.] L. Čech. Moskva 1956, wyd. nast. Moskva 1956. *Wyst. Moskwa 1956*, — słowac.: *Maturanti*. [Przel.] J. Slivka. Bratislava 1957.

8. *Kapelusz pana Anatola*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Rybkowski. Ekran. 1957.

9. *Inspekcja pana Anatola*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Rybkowski. Ekran. 1959.

10. *Sygnaty*. Scenariusz filmowy. Ekran. 1959.

11. *Kuglarze*. Komedioparsa w 2 aktach. Praprem. Łódź, T. Nowy 1960. Druk *Teatr Lud.* 1961 nr 3 s. 142-180. TV 1964. Przedr. zob. poz. 24.

Przekł. czes.: *Žonglři*. [Przel.] H. Stachová. Praha 1967, — niem.: *Wyst. Karlsruhe 1964*, — serb-chorw.: *Wyst. Zagrzeb 1963*, — słowac.: *Žonglři*. [Przel.] J. Sedlák. Bratislava 1963.

12. Banda. Scenariusz filmowy. Powst. 1964. Ekran, 1965.

Druk scenopisu: Banda. Scenopis: Z. Kuźmiński. [Kódz.] Zespół Realizatorów Film. „Iluzjon” [1964], 199 s., powiel.

13. Ludzie w mundurach. Sztuka w 6 obrazach. Praprem. Częstochowa, T. Dram. 1964. Druk z uwagami insc. S. Artowskiego: *Mater. Repert.* 1964 nr 3 s. 7-62.

Wyst. też pt. Spozą gór i rzek. — Wyróżnienie Ministra Obrony Nar. w 1962.

Adapt. teatr.: Adapt. i oprac. scen.: A. Kowalczyk. W: Droga do Polski. Wwa 1972.

14. Łańcuszek. Krotkoczwila żołnierska w 1 akcie. Uwagi insc.: [S. Atlas] A.S. *Mater. Repert.* 1964 nr 4 s. 7-19.

15. Mistrz. Scenariusz sztuki telewizyjnej. TV 1964. Druk *Teatr Lud.* 1969 nr 3, wkł. s. 3-20. Wyst. Pozn., Zespół Teatr. przy Związku Zawodowym Kolejarzy 1969. Radio 1970. Przedr. w: Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970, Antologia dramatu. Wwa 1976, zob. poz. 24.

Nagroda w konkursie TV na scenariusz widowiska tv z okazji 20-lecia PRL w 1964, nagroda Prix Italia na Światowym Festiwalu Telewizyjnym w Palermo w 1967, Nagroda Państwowa I stopnia (zespołowa) za spektakl telewizyjny w 1970.

Przekł.: bułg.: Maestro. TV 1985, — czes.: Tv 1979, — franc.: Tv 1969, — hiszp.: El maestro. [Przeł.] M. Sten. Tv (Kuba) 1972. Druk w: Teatro polaco. T. 2. La Habana 1979, — fotew.: Maestro. [Przeł.] J. Osmanis. W: Atmiqu vakars. Rigā 1987, — ros.: Maestro. Wyd. wspólnie z: J. Krasicki: Sachmatisty Moskva 1969; Maestro. [Przeł.] V. Svetlov. Moskva 1969. Wyst. Moskwa, T. Dram. Rustavi 1970. Przedr. w: Sovremennaja pol'skaja p'esa. Moskva 1974, — włos.: Tv 1969.

16. Bigos. Scenariusz I odcinka serialu telewizyjnego „Dzień ostatni, dzień pierwszy”. TV 1965.

17. Głos. Scenariusz sztuki telewizyjnej. TV 1965. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1966 nr 3 s. 1-35. Przedr. zob. poz. 24.

18. As pik. Scenariusz sztuki telewizyjnej. TV 1966.

19. Dekret. Scenariusz sztuki telewizyjnej. TV 1967. Druk ze wstępem J. Antczaka: *Nasz Klub* 1967 nr 3 s. 10-16. Przedr.: *Teatr Pol. Telew.* 1968 nr 3 s. 30-56, w: Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970, zob. poz. 24.

Wyd. osob. w innej wersji z podtyt. Sztuka współczesna w 4 aktach. Oprac. insc.: J. Gruda. Scenogr.: S. Chorzęmski. Wwa: CPARA 1967, 49 s. Przekł. ros.: Tv (Moskwa) 1969.

20. W czepku urodzona. Komediofarsa w 3 aktach. Praprem. Bydż., T. Pol., T. Kameralny 1967. Wyd. osob. z uwagami insc.-reż. J. Bratkowskiego Wwa: CPARA 1968, 69 s. Radio 1970. TV 1972. Przedr. zob. poz. 24.

Wyst. też pt. Wielki powrót, czyli w czepku urodzona. Przekł.: czes.: Dite štěstěny. [Przeł.] M. Janišová. Praha 1983, — litew.: Laimės vaikas. [Przeł.] E. Vengriene. Vilnius

1973, — totew.: Wyst. Tallin, Noorsooteatris 1969, — ros.: Wyst. Leningrad, T. im. Lensovetu 1968. Tv 1976.

21. Notes. Scenariusz sztuki telewizyjnej. TV 1968. Druk *Teatr Lud.* 1968 nr 11, wkł. s. 3-23. Przedr. zob. poz. 24.

Nagroda w konkursie na scenariusz widowiska tv o tematyce współcz. w 1968, nagroda Złota Szkatułka na Festiwalu Teatrów Telewizyjnych Interwizji w Sofii w 1970.

Przekł. serb.-chorw.: Wyst. Tv (Belgrad) 1971.

22. Węzeł. (Scenariusz filmu telewizyjnego). *DIALOG* 1968 nr 1 s. 25-39. Przedr. zob. poz. 24.

23. Kopernik. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Broszkiewicz. Powst. przed 1969. Ekran, 1972.

Złoty Medal na XVI Międzynarodowym Festiwalu Filmu Awangardowego w Avellino (Włochy) w 1975.

Adapt. tv: Serial w 3 odcinkach. Scenariusz: ..., J. Broszkiewicz. TV 1973.

24. Dramaty. Wybór, wstęp i oprac.: S. Kuszewski. Wwa: PIW 1974, 545 s.

Zawartość: Mistrz [poz. 15]; Głos [poz. 17]; Dekret [poz. 19]; Węzeł [poz. 22]; Notes [poz. 21]; Maturzyści [poz. 7]; Kuglarze [poz. 11]; W czepku urodzona [poz. 20].

Przekłady i adaptacje teatralne

1. Kawaler z księżycą. Adapt. krotkowili R. Ruskowskiego „Jadzia wdowa”. Wyst. Gross-Born, Zespół Oflagu II D 1943.

Wyróżnienie w Międzynarodowym Konkursie dla Jeńców-Oficerów, zorganizowanym przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż.

2. J. Galsworthy: Srebrna szkatułka. Sztuka w 3 aktach. Przeł. ... Wyst. Olsztyn, T. im. S. Jarczaka 1949.

Masz. przekł. dat. 1948 w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

3. W. Dychawiczny: Podróż poślubna. Adapt.: S. Bugajski i ... Wyst. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1956. Wyd. osob. pt. Studencka miłość. Komedia muzyczna w 3 aktach w adapt. S. Bugajskiego i ... z muz. J. Wasowskiego. Tłum. H. Pieczarkowska. Teksty piosenek J. Przybory, Uwagi insc. oprac.: S. Bugajski. Wwa: Czyt. 1956, 147 s.

4. Ostatnia noc. Adapt. powieści L. Infelda „Wybrańcy bogów”. Wyst. Wwa, T. Młodej Warszawy 1956. TV 1979.

5. Fajerwerk. [Operetka]. Libretto: E. Charell, J. Amstein wg komedii E. Santerra. Adapt.: ..., J. Słotwiński. Muz.: P. Burkhard. Wyst. Wwa, Operetka 1959.

6. M. Konopnicka: O krasnoludkach i sierotce Marysi. Adapt.: ..., J.M. Szancer, J. Szeski. Wyst. Wwa, T. Klas. 1959.

Adapt. film. pt. Marysia i krasnoludki: Adapt.: ..., J. Szeski. Ekran. 1961.

7. Maskotka. Libretto: A. Duru, H. Chivot. Wolny przekł. ... [Muz.]: E. Audran. Wyst. Łódź, Operetka 1960.

8. Z. Przybylski: *Wicek i Wacek*. Komedia w 4 aktach w adapt. ... Wyst. Wwa, T. Klas. 1960. Druk *Teatr Lud.* 1962 nr 1 s. 8-46. TV 1969.

Przekł.: czes. Jenda a Venda aneb Nejak to dopadne [Adapt.] ... [Przeł.] J. Langer. Praha 1962. Wyst. Hradec Králové, T. Vítězeho Unora 1963. — słowack.: *Wicek a Wacek alebo Dáko už len bude.* [Adapt.] ... [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1964.

9. Historia żółtej ciżemki. Scenariusz filmowy wg powieści A. Domańskiej: ..., W. Żółkiewska. Ekran. 1961.

10. Noc wigilijna. Komedia w 3 aktach wg opowiadania M. Gogola. Oprac.: ..., J. Szeski. *Teatr Lud.* 1961 nr 12 s. 688-711. Wyst. Kr., T. Rozmaitości 1963.

11. M. Bałucki: *Dom otwarty*. Komedia w 3 aktach. Oprac. tekstu i wybór tekstów T. Boya-Żeleńskiego ... Wyst. Wwa, T. Buffo „Sirena” 1962.

12. Dyplomaci. Komediofarsa na motywach komedii W. Perzyńskiego „Polityka”. Wyst. Łódź, T. Nowy 1963.

13. Yokmok. Scenariusz filmowy wg opowiadania T. Brezy „Jokmokk”. Ekran. 1963.

14. Agnieszka 46. Scenariusz filmowy: W. Mach, ... Ekran. 1964.

15. A. Ostrowski: *Intratna posada*. Dramat. Adapt. ... TV 1964.

16. Łoza królewska. Libretto: J. Crawford. Przeł.: F. Fangrat i ... Teksty piosenek: F. Fangrat, J. Słotwiński. Muz.: T. Dobrzański. Wyst. Kr., T. Muz. 1965.

17. Duet. Scenariusz sztuki telewizyjnej wg „Romantycznych i dziwnych opowieści” K. Makuszyńskiego. TV 1966.

18. C. Gozzi: *Księżniczka Turandot*. Groteska baśniowa w 5 aktach. Przeł. E. Zegadłowicz. Adapt. ... Wyst. Słupsk, T. Dram. im. J. Słowackiego 1966.

19. B. Prus: *Katarynka*. Opowiadanie. Adapt. ... TV 1966.

20. K. Čapek: *Tajemnicze zniknięcie aktora Bendy*. Przeł. Z. Hierowski. Scenariusz na motywach opowiadania K. Čapka ... TV 1967.

21. O. Henry: *Ostatni liść*. [Nowela]. Adapt. ... TV 1967.

22. Hrabina Cosel. Scenariusz filmowy wg powieści J.I. Kraszewskiego ... Ekran. 1967.

Adapt. tv na serial w 3 cz.: TV 1968.

23. J.I. Kraszewski: *Miód kasztelański*. Komedia kontuszowa w 3 aktach. Adapt. ... TV 1967.

24. W. Krzemiński: *Romans z wodewilu*. *Wodewil na tle „Krowoderskich zuchów”* S. Turskiego. Adapt. ... TV 1967.

25. M. Twain: *Człowiek, który zdemoralizował Hadleyburg*. [Nowela]. Adapt. ... TV 1967.

Adaptacja była także wyświetlana w kinach łącznie z 2 innymi przeróbkami pt. *Komedia pomyłek*. Ekran. 1968.

26. O. Wilde: *Duch z Canterville*. Adapt. ... TV 1967.

Adaptacja była emitowana w TV w ramach 9-częściowej serii tv pt. „Opowieści niezwykle” oraz wyświetlana w kinach wraz z 2 innymi odcinkami tej serii pt. „Świat grozy”. Ekran. 1968.

27. *Zwariowana noc*. Scenariusz filmowy wg powieści N. Rolleczek ... Ekran. 1967.

28. M. Bałucki: *Klub kawalerów*. Komedia w 3 aktach. Oprac.: ..., J. Słotwiński. Oprac. powst. przed 1969. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1971.

29. J. Korzeniowski: *Kollokacja*. Powieść. Adapt. ... TV 1969.

30. *Znicz olimpijski*. Scenariusz filmowy wg powieści C. Chlebowskiego „*Nocne szlaki*”. Powst. przed 1969. Ekran. 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1956. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (Sz. Gąssowski). — LP XX w. (Sz. Gąssowski). — RL 1969 (Z. Chudek).

[Załoga:] S. Marczak-Oborski: „Od Błażka Opętanego” [W.L. Anczyca] do „Zalogi”. *Nowa Kult.* 1950 nr 29; Z. Greń: *Dwie sztuki z bagażem*. *Teatr* 1951 nr 1; K. Puzyra: *Życie Lit.* 1951 nr 6. — [Imieniny pana dyrektora:] J. Kott: *Farsa na cztery ręce*. *Prz. Kult.* 1954 nr 19, przedr. w tegoż: *Jak nam się podoba*. Wwa 1955; W. Natanson: *Na scenach warszawskich*. *Twórczość* 1954 nr 5; E. Zytomirski: *Poskromienie kacyka*. *Teatr* 1954 nr 13. — [Maturzyści:] L. Jabłonkówna. *Teatr* 1955 nr 12; J. Kott: *Matura Z.S.* *Prz. Kult.* 1955 nr 21; W. Kubacki. *Teatr* 1955 nr 20, przedr. w tegoż: *Na scenie*. Wwa 1962; A. Stern: *Sekrety maturzystów*. *Teatr* 1955 nr 20. — J. Kłossowicz: *Z.S. Tyg. Kult.* 1966 nr 52. — W. Natanson: *Szansę wykorzystane i zaprzepaszczone*. *Teatr* 1967 nr 23 [rec.: W. czepku urodzona]. — W. Natanson. *Teatr Lud.* 1967 nr 9. — [Notes (dot. oskarżenia Z.S. o dokonanie plagiatu powieści J. Dąbrowskiego „Miejsce pod niebem”):] G. Miller: *Bezrobotnych los dalszy, czyli przyczynek do „Notesu”*. *Życie Lit.* 1968 nr 49, polem.: S. Kuszewski: *Przyczynek do „Przyczynku”*. *Tamże* 1968 nr 51/52; J. Koprowski, W. Natanson, K. Piotrowski: *W sprawie „Notesu”*. (Orzeczenie Komisji ZG ZLP). *Życie Lit.* 1969 nr 12; Z. Kuraś: *Precedensowy proces o plagiat*. *Expr. Włecz.* 1971 nr 215. — J. Frühling: *Nie zdąży powiedzieć tego, co bym chciał ...* *Życie Lit.* 1969 nr 47. — W. Natanson: *Kilka prostych słów o Z.S. Twórczość* 1970 nr 2. — S. Kuszewski: *O Z.S. Dialog* 1973 nr 4. — S.W. Balicki: *Stawiał pytania...*. *Teatr* 1974 nr 14. — K. Pysiak: *Utwory dramatyczne S. Nowe Książ.* 1974 nr 17. — Sz. Gąssowski: *Z.S. W tegoż: Współcześni dramatopisarze polscy 1945-1975*. Wwa 1979. — K. Sielicki: *Z listy dawnych przebojów*. *Teatr* 1984 nr 7 [dot.: Kuglarzel].

A.Sz.

SKUBALANKA Teresa ur. 1928

Teoretyk literatury, językoznawca.

Urodzona 18 czerwca 1928 w Łodzi w rodzinie nauczycielskiej; córka Mariana Skubały i Hele-

ny z Szymaków. W czasie okupacji niemieckiej, w 1944-45 pracowała w niemieckiej firmie budowlanej. Po wojnie uczęszczała do Liceum im. M. Kopernickiej we Włocławku; w 1948 zdała maturę. W tymże roku rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu, w 1949-50 była asystentką prof. Tadeusza Makowieckiego. Następnie przeniosła się do Wrocławia, gdzie w 1951 ukończyła studia na Uniwersytecie Wrocławskim. Debiutowała w 1951 referatem pt. „O »Nie-boskiej komedii«”, wygłoszonym na V Zjeździe Naukowym Młodzieży Polonistycznej we Wrocławiu i opublikowanym w książce pt. „Materiały do nauczania historii literatury polskiej. Wybór artykułów krytycznoliterackich dla kl. 10” (wyd. 1951). W 1951-57 pracowała w redakcji „Słownika języka Adama Mickiewicza”. W 1953 rozpoczęła pracę na UMK w Zakładzie Języka Polskiego. W 1955 została członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu i Polskiego Towarzystwa Językoznawczego. W 1960 uzyskała doktorat na podstawie rozprawy pt. „Neologizmy w polskiej poezji romantycznej” (promotor prof. Halina Turska). W tym czasie kontynuowała studia z estetyki i etyki oraz językoznawstwa ogólnego. W 1967 habilitowała się na podstawie rozprawy pt. „Słownictwo poezji miłosnej Juliusza Słowackiego na tle tradycji” na UMK i w tymże roku rozpoczęła pracę na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie. W 1968 została członkiem Towarzystwa Naukowego w Lublinie. W 1970 objęła stanowisko dyrektora Instytutu Filologii Polskiej i kierownika Zakładu Języka Polskiego. W 1973-80 była członkiem SD, w 1976-80 posłem na Sejm PRL, członkiem Unii Międzyparlamentarnej z ramienia SD. W 1973-92 wchodziła w skład Komitetu Językoznawstwa PAN. W 1973-75 pełniła funkcję dyrektora Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN w Warszawie; do 1981 była nadal jego pracownikiem naukowym. W 1975 wróciła do Lublina i objęła ponownie stanowisko dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UMCS (do 1980) i Kierownika Zakładu Języka Polskiego (do 1988). W 1975-77 była członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, a w 1975-80 i 1985-89 Rady Naukowej IBL. Uczestniczyła w Międzynarodowej Komisji Stylistycznej przy Kongresach Słowistów (1975-90), należała do Societas Linguistica Europaea (do 1988), była członkiem redakcji *Poradnika Językowego* (od 1978). W 1979 otrzymała nagrodę Ministra Edukacji Narodowej za pracę dydaktyczną. W 1975 została nominowana na profesora nadzwyczajnego, a w 1986 profesora zwyczajnego. W 1978-83 była członkiem komitetu redakcyjnego serii IBL, przekształconej w 1981 w czasopismo, *Literary Studies in Poland*, a od 1992 członkiem redakcji *Stylistyki*. W 1998 przeszła na emeryturę; prowadzi nadal se-

minaria na specjalizacji logopedycznej. Odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1998). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia literacka. Lipiec-grudzień 1950. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1953, 70 s.

Dodatek do *Pam. Lit.*

2. Nowotwory językowe Mickiewicza wobec teorii i praktyki oświeceniowej i romantycznej. Wwa 1955, 67 s., powiel. Materiały dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza PAN. Sekcja Historii Literatury i Języka. Przedr. w: O języku Adama Mickiewicza. Studia. Wr. 1959 s. 331-369.

3. Prace Mickiewicza nad językiem „Pana Tadeusza” na podstawie autografów. [Współaut.:] H. Cieślakowa, H. Misz. Wwa 1955, 93 s., powiel. Materiały dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza PAN. Sekcja Historii Literatury i Języka. Przedr. w: O języku Adama Mickiewicza. Studia. Wr. 1959 s. 87-184.

4. Neologizmy w polskiej poezji romantycznej. Tor.: PWN 1962, 239 s. Tow. Nauk. w Tor. *Pr. Wdż. Filol.-Filoz.* T. XIII z. 1.

Rozprawa doktorska.

5. Słownictwo poezji miłosnej Juliusza Słowackiego na tle tradycji. Tor.: Wydawn. UMK 1966, 414 s., powiel.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Wstęp: Rozwój stylów poezji miłosnej przed romantyzmem; Założenia pracy; Źródła. — I. Struktura semantyczna słownictwa: Nazwy przeżycia erotycznego; Nazwy osób kochających; Nazwy charakteryzujące; Nazwy odnoszące się do sytuacji i jej składników. — II. Struktura onomatyczna słownictwa. — Zakończenie. — Przypisy. Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1967.

6. Słownik gwary studenckiej. [Współaut.:] L. Kaczmarek, S. Grabias. Powst. 1974. Wyd. Lubl.: Wydawn. UMCS 1994, 326 s.

Wyd. 1 zostało w całości skonfiskowane w 1974 (inf. T.S.).

7. Historyczna stylistyka języka polskiego: przekroje. Wr.: Ossol. 1984, 505 s.

Zawartość: Przedmowa. — Podstawowe pojęcia stylistyki. (Metoda analizy); Język a styl zabytków średniowiecznych; Styl poetycki Jana Kochanowskiego na tle poezji odrodzenia; Style poezji baroku; Style literatury XVIII wieku; Rozwój stylów prozy użytkowej od XVI do XIX wieku; Styl romantyczny; Style prozy narracyjnej XIX wieku; Style Młodej Polski. — Posłowie. Nagroda im. K. Nitscha przyznana przez Wyd. I PAN w 1984.

8. Wprowadzenie do gramatyki stylistycznej języka polskiego. Lubl.: Wydawn. UMCS 1991, 185 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 2000, 240 s.

Zawartość: Wstęp. — Założenia metodologiczne; Podstawowe pojęcia gramatyki stylistycznej; Funkcje stylistyczne w zakresie kategorii osoby (personalności); Lingwistyczna kategoria czasu w narracji literackiej; O modalności poetyckiej na przykładzie wybranych wierszy Józefa Czechowicza; Kategoria nieokreślono-

ności w strukturze tekstu artystycznego; Kategoria lokatywności w procesach regionalizacji języka; Kategoria atrybutu a epitetu stylistyczne; Kategorialne ukształtowanie tekstów języka; Stylistyczna akomodacja struktur gramatycznych. — Założenia.

9. Wariantowość polskiej fleksji. [Współaut.:] W. Książek-Bryłowa. Wr.: Ossol. 1992, 189 s. PAN Kom. Językoznawstwa. *Pr. Językozn.*, 125.

Zawartość: Cz. I. Warianty fleksyjne we współczesnej polszczyźnie: Słowo wstępne; Teoria wariantu w synchronii języka; Założenia pracy; Warianty a norma i uzus języka; Warianty w dialektach i gwarach językowych; Warianty w ogólnopolskim stylu potocznym; Warianty w pisanych stylach języka; Warianty w języku pisarzy; Warianty w języku dzieci; Warianty w tekstach osób z zaburzeniami mowy; Uwagi końcowe. — Cz. II autorstwa W. Książek-Bryłowej.

10. O stylu poetyckim i innych stylach języka. Studia i szkice teoretyczne. Lubl.: Wydawn. UMCS 1995, 235 s.

Zawartość: O pojęciu funkcji w stylistyce; Zagadnienia kompozycji językowej; Niektóre problemy historii stylu poetyckiego w Polsce; Struktura słownictwa poezji; Problemy synonimii poetyckiej; O ekspresyjności języka; Ekspresyjność języka a mowa potoczna; Założenia analizy stylistycznej; Porównywanie w badaniach stylistycznych; O pojęciu irradacji semantycznej i jej przydatności dla opisu magicznych funkcji mowy; Metodologiczne problemy syntezy stylistyki; Historia języka a gramatyka stylistyczna; Czy można mówić o istnieniu systemu stylistycznego; Typologia stylistyczna współczesnej poezji; Jeszcze o stylu poetyckim, stylu dzieła literackiego i stylu indywidualnym; O rozwoju stylów językowych; O deficytach stylu.

11. Mickiewicz, Słowacki, Norwid. Studia nad językiem i stylem. Lubl.: Wydawn. UMCS 1997, 244 s.

Zawartość: Styl romantyczny w języku poezji polskiej; Językowa kreacja Jacka Soplicy (Księdza Robaka); Wiersz Mickiewicza „Te rozkwite świeżo drzewa...” wśród konwencji stylistycznych epoki; Neologizmy Mickiewicza wobec teorii i praktyki oświeceniowej i romantycznej; Uwagi o analizie stylu w badaniach tekstologicznych (na przykładzie wybranych tekstów Słowackiego); Interpretacja stylistyczna „Balladyny”; Nad tekstem poematu Juliusza Słowackiego „W Szawajcarii”. Uwagi o genezie stylistycznej utworu; Styl poetycki Norwida ze stanowiska historycznego; Styl poezji Norwida na tle tradycji poetyckiej romantyzmu; Uwagi o stylu poematu Norwida „Quidam”; Styl językowy „Ad leones”; Język literacki XIX wieku; Bibliografia.

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1998.

12. Ze studiów nad dawną i współczesną polszczyzną. Lubl.: Wydawn. UMCS 1997, 206 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — I. O przewidywalności zmian językowych; Uwagi o rozwoju polskiego słownictwa (czyli o tak zwanym podstawowym zasobie słów); Głosy stylistyczne do tekstów Nowego Testamentu; O języku Biernata z Lublina; Nad tekstem poematu Sebastiana Fabiana Klonowicza „Worek Judaszów”; Stanowisko Onufrego Kopczyńskiego wobec neologizmów; Teoria neologizmu. Nowatorstwo Onufrego Kopczyńskiego w praktyce językowej; Nad autografami „Monachomachii” i „Bajek i przypowieści” Ignacego Krasickiego; Związki leksykalne między poezją a filozofią na wybranych przykładach: Um i wyrazy pokrewne. Złożenia z wszech-; Jan Baudouin de Courtenay jako historyk języka. — II. Kilka uwag o strukturze paradygmatu fleksyjnego; Fleksja polskich rzeczowników homonimicznych; Interferencje wewnątrzjęzykowe; Język napisów miejskich na tle polszczyzny potocznej;

Polszczyzna potoczna mieszkańców Lublina; Z problemów integracji językowej na Lubelszczyźnie; Uwagi o stylu językowym wypowiedzi dziecięcych.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Zagadnienia kompozycji językowej. *Zesz. Nauk. UMK w Tor., Nauki Hum.-Spol. Filol. Pol.* 1967 z. 25 s. 3-16. — O powstawaniu nazw firmowych. [Współaut.:] Cz. Kosyl. *Ann. UMCS Sect. F.* 1968/69 vol. 23-24 s. 207-221. — U źródeł stylu erotyków Leśmiana. W: *Studia o Leśmianie. Wwa* 1971 s. 124-150. — Styl językowy komedii Aleksandra Fredry. *Pam. Lit.* 1977 z. 2 s. 129-139. — Polska poezja futurystyczna w oczach językoznawcy. (Przyczynek do przemian poezji współczesnej). *Prz. Hum.* 1979 nr 1 s. 1-17. — Społeczne uwarunkowania stylów języka. [Współaut.:] S. Grabias. *Pr. Nauk. UŚL w Katow. Socjolingwistyka* 1979 t. 2 nr 287 s. 29-61. — Głosy stylistyczne do tekstów poetów barokowych. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.* 1981 nr 397 s. 66-78. — Jakiej polszczyzny mają uczyć się ludzie nie znający języka polskiego? W: *Język i kultura polska w szkolnictwie i oświacie polonijnej. Lubl.* 1983 s. 39-55. — Zewnętrzny i wewnętrzny przekład jako metoda interpretacji tekstu dzieła. W: *Z problemów poetyki historycznej. Lubl.* 1984 s. 7-17. — Z problematyki gramatycznej „Vade-mecum”. W: *Język Cypriana Norwida. [Cz. 1]. Wwa* 1986 s. 5-22. — Depersonalizacja w niektórych stylach pisanych oficjalnego obiegu języka. *Socjolingwistyka* 1987 t. 6 s. 113-122. — Kategoria nieokreśloności w strukturze tekstu artystycznego. W: *W kręgu historii i teorii literatury. Wr.* 1987 s. 155-168. — Lingwistyczna kategoria czasu w narracji epickiej i lirycznej. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1988 z. 1-2 s. 113-127. — Postscriptum do „Wprowadzenia do gramatyki stylistycznej języka polskiego”. *Stylistyka* 1997 t. 6 s. 513-524. — Językowe właściwości rymów Norwida. *Rocz. Hum.* 1998 z. 1 s. 139-164. — Postać i język. Na przykładzie Gustawa z IV części „Dziadów” Adama Mickiewicza. *Stylistyka* 1998 t. 7 s. 93-109. — Uwagi o kształcie językowym „Pierścienia Wielkiej Damy” Norwida. *Pr. Filol. T.* 43: 1998 s. 417-424. — Hipoteza tak zwanego pierwotnego konkretyzmu w rozwoju znaczeniowym języka w świetle niektórych nowszych koncepcji semantycznych. W: *Przeszłość w językowym obrazie świata. Lubl.* 1999 s. 101-115. — Język graffiti. *Stylistyka* 1999 t. 8 s. 89-104. — Juliusz Słowacki — artysta słowa. *Jez. Pol.* 1999 z. 5 s. 339-350. — Deleksykalizacja w poezji romantycznej. *Ann. UMCS Sect. FF.* 2000 vol. 18 s. 249-260.

Prace redakcyjne

1. Materiały dyskusyjne ogólnopolskiej konferencji poświęconej realizacji programu gramatyki

opisowej języka polskiego w uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych. Puławy 2-3 VI 1976. Red.: ..., J. Sierociuk. Lubl.: UMCS 1976, 112 s.

2. Studia nad składnią polszczyzny mówionej. Red. ... Wr.: Ossol. 1978, 286 s.

3. Wybór tekstów nowopolskich z XVIII-XX wieku. [Oprac.] ..., M. Wojtak. Cz. 1-3. Lubl.: UMCS 1978, 121 + 141 + 75 s.

Cz. 3 oprac. J. Bartmiński.

4. Język i kultura polska w szkolnictwie i oświacie polonijnej. Red.: A. Koprucki, ... Lubl.: Polonijne Centrum Kult.-Oświat. UMCS 1983, 226 s.

5. Stylistyczna akomodacja systemu gramatycznego. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1988, 129 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000.

M. Wojtak, A. Siwiec: Wykaz prac naukowych T.S. *Ann. UMCS Sect. Philol.* 1988 vol. VI.

S. Papierkowski: Z dziejów języka polskiego. *Zesz. Nauk. KUL* 1963 nr 1 [rec.: Neologizmy w polskiej poezji romantycznej]. — J. Paszek. *Pam. Lit.* 1987 z. 3 [rec.: Historyczna stylistyka języka polskiego: przekroje]. — A.M. Lewicki: Portret naukowy prof. T.S. *Ann. UMCS Sect. Philol.* 1988 vol. VI. — B. Wyderka. *Stylistyka* 1992 t. 1 [rec.: Wprowadzenie do gramatyki stylistycznej języka polskiego. Wyd. 2]. — B. Sieradzka. *Jez. Pol.* 1995 z. 4/5 [rec.: O stylu poetyckim i innych stylach języka].

J.Z.

SKUPIEŃ-FLOREK Andrzej 1902-1973

Właściwe nazwisko: Skupień.
Pseud.: Florek ze Stołowego.
Poeta ludowy, gawędziarz.

Urodzony 25 listopada 1902 w przysiółku Stołowe pod Białym Dunajcem w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Skupnia i Wiktorii z domu Palider. W 1909, po emigracji rodziców do Ameryki, wychowywał się pod opieką dziadka, Floriana Skupnia (od imienia dziadka przyjął później przydomek). Od tegoż roku uczęszczał do szkoły ludowej w Białym Dunajcu, a następnie do szkoły w Poroninie. W 1914, po ukończeniu III klasy szkoły podstawowej przebrał naukę i zajął się pracą w gospodarstwie rodzinnym w Stołowym. Po śmierci dziadka w 1916, jako niepełnoletni, został przekazany pod opiekę kuratora sądowego, który oddał go na służbę do gospodarzy, najpierw w Rzepiskach, następnie w Gliczarowie i Cichym pod Chochołowem. W 1922 odebrał wydzierżawioną przez kuratora ziemię i zaczął samodzielnie gospodarować. W 1924 ożenił się z Agnieszką Rzepko. Wiosną tegoż roku został powołany do służby wojskowej, którą odbywał w 21. Pułku Artylerii Polowej w Krakowie (jako goniec kancelaryjny). W tym czasie samodzielnie się dokszałcał. Po powrocie do Stołowego w 1926, zajmował się nadal uprawą

roli. W 1931 został członkiem koła Związku Podhalan w Poroninie. Od tegoż roku publikował korespondencje, sprawozdania i artykuły w prasie chłopskiej, m.in. w *Gazecie Podhalańskiej, Gospodarzu Polskim, Dzwonie Niedzielnym, Oświadniku, Wielkopolaninie, Podhalance, Zagrodzie Wzorowej – Przewodniku Kółek Rolniczych*. Po śmierci pierwszej żony, ożenił się w 1932 z Antoniną Łukaszczyk. W tymże roku ogłosił (pod pseud. Florek ze Stołowego) na łamach *Gazety Podhalańskiej* pierwszy wiersz pt. „Podhalańskie my syny” (nr 3) i gawędę pt. „Jako Ciyrne Janko został zięciem swojego gazdy” (nr 5); publikował tu też cykl wierszowanej korespondencji z poetką ludową Hanką Nowobielską (1936 nr 213, 233, 300; 1939 nr 33-35). W 1934 został członkiem Gromadzkiej Rady w Białym Dunajcu, a w 1935 członkiem i ławnikiem w Radzie Gminnej Zbiorowej Gminy Poronin. Udzielał się też w Akcji Katolickiej. Wygłaszał odczyty o metodach uprawy roli. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Stołowym. Po zakończeniu II wojny światowej kontynuował działalność społeczną, m.in. jako członek zarządu Gminnej Rady Narodowej w Poroninie (od 1945), następnie członek Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Nowym Targu. W 1956 został honorowym korespondentem rolnym Głównego Urzędu Statystycznego. Był członkiem założycielem Stowarzyszenia Twórców Ludowych, członkiem Towarzystwa Miłośników Ludowej Kultury i Sztuki Góralskiej oraz prelegentem Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Współpracował z Polskim Towarzystwem Historycznym i z Biurem Studiów i Oceny Programów Polskiego Radia w Warszawie. Pełnił obowiązki społecznego opiekuna zabytków. Publikował wiersze i prozę (także w gwarze góralskiej) m.in. w *Więściach* (1957-60), *Tygodniku Kulturalnym* (1966-69, 1971), *Chłopskiej Drodze* (1968-73). W 1966 został członkiem zarządu Klubu Literackiego powołanego przez Związek Podhalan w Zakopanem. W 1968 ogłaszał w *Dzienniku Polskim* korespondencję w gwarze góralskiej w rubryce „Okienko regionalne”. Występował jako gawędziarz na licznych wieczorach autorskich, a także w radiu i telewizji. Propagował folklor góralski, zapisywał śpiewki i obrzędy ludowe. Otrzymał wiele nagród literackich, m.in. nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1960), nagrody w konkursie dla pisarzy ludowych zorganizowanym przez Towarzystwo Miłośników Kultury i Sztuki Góralskiej w Zakopanem (1961, 1962), wielokrotnie nagrody w konkursie gawędziarzy ludowych „Sabałowe bajania” w Bukowinie Tatrzańskiej (1967, 1968, 1969, 1970), nagrodę WRN w Krakowie (1970) oraz nagrodę im. J. Pocka, przyznaną przez redakcję *Chłopskiej Drogi* (1973, nie zdążył jej odebrać). Odnaczone m.in. Brązowym (1938) i Złotym (1966) Krzy-

zem Zasługi, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1968), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarł 2 grudnia 1973 w Krakowie; pochowany na cmentarzu w Poroninie.

W 1976 w Stołowie została otwarta Izba Pamięci A. Skupnia oraz zaingaurowane w Białym Dunajcu przeglądy młodych recytatorów i gawędzarzy im. A. Skupnia-Florka.

TWÓRCZOŚĆ

1. Biały Dunajec moja wieś rodzinna. [Szkic historyczny]. Druk fragm.: *Wieś* 1946 nr 44, 49; 1947 nr 24, 26-28, 31, 34. Wyd. osob. [Przedm.: A. Kroh. Nowy Sącz: Sądecka Ofic. Wydawn. Woj. Ośrodek Kultury 1985, 59 s. Przedr. zob. poz. 4.

Powstał od 1932, także podczas okupacji niem. Tekst wyd. osob. na podstawie masz.

2. Podłazy. [Obrazek sceniczny]. Powst. 1969. Druk zob. poz. 4.

3. Miłuj Podhale. [Gawęda i wiersze]. Wybór i wstęp: T. Staich. Lubl.: WLubel. 1976, 45 s.

Zawiera m.in. gawędę O Aniołowej ziemi.

4. O Tatry wy moje. [Wybór utworów]. [Oprac.: J. i F. Sichelscy]. Kr.: Druk. Wydawn. im. W.L. Anyczka [1990], 447 s. Wyd. nast. Biały Dunajec: Nakł. J. i F. Sichelskich 1991.

Zawartość: Poezja A.S.-F. — Florka gawędy skalnej ziemi albo Gawędy wierzchove: Moja piysra młodość; We wilijom u gazdy; Ojcowsko rada; Skąd sie wzieny pianietniki; Jako to Kuba Radosów przestał być dziadem; Wierzący gazda; Galica rządzi światem; O trzók mędrausak z Wiercichej; Wojtkowa wilija; O babie co sie o śmierć lo chłopca do św. Pietra modliła; Skąd sie wziena Babio Góra; O Sabale przewodniku i polowacu; O Sabale i diabie; Jędrk Topór i śmierć; Jak to Jędrk ostol przełożonym przy klostrozce; Jak to Jasiek Sacków ostol zięciem swojego gazdy; Jak to Wojtek do baby przysel...; Go babie uratowało honor; Jako to starp Stopyka egzamin zdajał; O starodawny bacak i terazniejszyk casak; Jak se to Pisciarów Maciek...; Kolegowie; Bez co Sabata nie ostol zięciem...; O generale Galicy; Bocne wejście do nieba; O zaklętych skarbach l2 wersjel; Legenda tatrzańska o kścieju morskim; Jak Wojtek Cypzaków ostol ojcem; Nalepsy lyk to carny chlyb; Równy podział; Mleczo pszczele; Wcasy pod grusom; Ociec Nędza; O dziwozonak; Boginki; Zbójnicy; Lutosierny zbójnik; O perłowicu i królu węzów; Syčko pokrony bob (legenda); Podróż do nieba (legenda); O kowolu co był w raj... (legenda); Śmierć (legenda); Wstęp do opowieści na posiadach... — Publicystyka A.S.-F. — Monografie: Biały Dunajec moja wieś rodzinna [poz. 1]; O Wojtku co wydobywał mowę z drewnianych kłocków [dot. rzeźbiarza W. Kulachal: Parafia Poronin. — Twórczość religijna. — Śpiewki i podłazy: Śpiewki góralskie; Podłazy (mały obrazek sceniczny) [poz. 2]. — Nadto omów. dot. życia i twórczości A.S.-F. zob. Opracowania.

OPRACOWANIA (wybór)

A. Skupień-Flork: Moja droga do wiedzy. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 41.

PSB (M. Zięba). — LP XX w. (W. Wnuk).

A. Zaczynski: Poeta ze Stołowego. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 10. — M. Zięba: Problem współczesnego pisarstwa ludowego na przykładzie twórczości Andrzeja Florka-Skupnia. Kr. 1966, 23 s. WSP w Kr. — M. Zięba: A.S.-F. *Rocz. Muz. Etnogr. w Krak.* 1972 s. 241-285 [tu też bibliografia prac A.S.-F.]. — F. Sku-

pień: Posiady u krzesnego Florka. (Wspomnienie o A.S.-F.). *Tyg. Powsz.* 1974 nr 3. — W. Wnuk: Pamięci Florka ze Stołowego. *Życie Lit.* 1974 nr 2. — W. Wnuk: Florek ze Stołowego. W tegoż: Na góralską nutę. Wwa 1975. — A. Brzozowska-Krajka: Wybór wierszy A.S.-F. *Biul. Stow. Twórców Lud.* 1978 nr 15/16 [rec.: Miłuj Podhale]. — J. i F. Sichelscy: A.S.-F. Życie i twórczość. J. Sichelka: Moje wspomnienie o A.S.-F.; J. i F. Sichelscy: Dzieje zespołu im. A.S.-F. z Białego Dunajca; S. Dzierżęga-Gubała: Kronika Koła Związku Podhalan im. A.S.-F. „Biały Dunajec” w Ameryce Północnej. W: A. Skupień-Flork: O Tatry wy moje. Kr. [1990].

M.K.-K.

SKUZA Wojciech

1908-1942

Pseud.: Kronikarz, W.Sk. (W.Sk.); Wojtek; Wojtek Dumac; Wojtek-grzesznik; Wojtek Kumac; wues; (wues); Wues. Poeta, publicysta.

Urodzony 6 kwietnia 1908 w przysiółku Kapkaz wsi Lubnice (pow. stopnicki) w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Skuzy i Józefy z Wawrzkiewców. Uczęszczał do gimnazjum w Tarnowie, a następnie do Gimnazjum im. S. Konarskiego w Mielcu. Debiutował w 1929 wierszem pt. „Ballada o królownie Wiedzy”, opublikowanym w piśmie szkolnym *Dziewanna* (nr 1). Po zdaniu matury w 1929, studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie (do 1933; studiów nie ukończył). Utrzymywał się z subwencji prof. Stanisława Kota, któremu porządkował bibliotekę. Od 1930 brał czynny udział w ruchu ludowym jako członek Polskiej Akademickiej Młodzieży Ludowej (PAML) i Krakowskiego Związku Młodzieży Wiejskiej, który w połowie 1931 przyłączył się do ZMW RP „Wici”. Był współredaktorem organu ZMW miesięcznika *Znicz*; w piśmie tym publikował do 1939 felietony, recenzje i wiersze (podp. też: Wojtek, Wojtek Dumac, Wojtek-grzesznik, Wojtek Kumac, (wues), Wues). Współpracował nadto z innymi czasopismami związanymi z ruchem ludowym, m.in. z *Piastem* (od 1931), *Młodą Myślą Ludową* (od 1932; tu w 1935-36 artykuły, opowiadania, wiersze podp.: W.Sk., (W.Sk.)), *Zielonym Szandarem* (1932). Pracował też nad autobiograficzną opowieścią „Kolorowi ludzie” (nieopublikowana). W 1933 został członkiem akademickiego Koła Literacko-Artystycznego „Litart”. W tymże roku był przejściowo aresztowany w czasie zajęć studenckich w lutym i marcu. W czerwcu 1934 wziął udział w zjeździe pisarzy chłopskich w Krakowie. Jesienią 1934 otrzymał stypendium naukowe PAL. Zagrożony gruźlicą, wyjechał do Zakopanego i podjął pracę nauczyciela języka polskiego w sanatoryjnej szkole. W 1935 ożenił się ze Stanisławą Żurawską, wychowawczynią w sanatorium. W 1935-36 wykładał literaturę na Uniwersytecie Ludowym w Gaci pod Przeworskiem, a następnie zamieszkał w Warszawie, gdzie podjął pracę w Wydziale Kultury Centralnego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych. Kontynuował działalność polityczno-

-społeczną jako członek ZMW RP „Wici” oraz Stronnictwa Ludowego. W 1936 należał do sygnatariuszy „Deklaracji Praw Młodego Pokolenia” (druk *Poprostu* 1936 nr 16). Rozwijał twórczość literacką, publikując artykuły, reportaże i opowiadania w czasopiśmie jednolitifrontowych *Wiś, Jej Pieśń* (1934), *Nowa Wiś* (1935-36), *Lewy Tor* (1935), *Lewar* (1936), *Dziennik Popularny* (1937), a także w *Prosto z mostu* (1935-36) i *Zielonym Sztańdarze* (1935-39). We wrześniu 1939 po kapitulacji Warszawy uciekł do Lwowa, gdzie po inwazji armii radzieckiej należał do środowiska skupionego wokół *Czerwonego Sztańdaru*. Aresztowany wraz z Władysławem Broniewskim i kilkoma innymi literatami 24 stycznia 1940 w wyniku prowokacji NKWD, został wywieziony w głąb ZSRR. Po tzw. amnestii, w wyniku umowy Sikorski-Majski latem 1941 wstąpił do Armii Polskiej (był strzelcem). W sierpniu 1942 razem z dywizją został ewakuowany na Bliski Wschód. Ciężko chory dopłynął statkiem do terytorium Iranu. Zmarł na malarię 27 sierpnia 1942 w szpitalu w Teheranie, pochowany na polskim cmentarzu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kolorowe słowa. Kr.: ZMW 1932, 67 s. Wyd. nast. tamże 1932.

Wyd. 1 skonfiskowane. — Zawiera cykl: Wiersze kolorowe; Nasze miłowania; Wiersze dumackie dla Młodej Wsi; Poemat o ziemi, kochance, artyście i — niezrozumieniu; Inscenizacja Nocy.

2. Kumac. Rzecz o Wojciechu Bartosu Głowackim. [Poemat]. Przedm.: L. Kruczkowski. Kr.: Dom Lud. „Wisła” 1933, 62 s. Wyd. nast. z przedm. D. Gałaję Łódź: Spółdz. Wydawn. 1946, 64 s.

Na okł. wyd. z 1933 tytuł: Kumac. Poemat chłopski o roku 1794.

3. Paneuropa. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. Bielenin. Powst. 1935.

Nagroda w konkursie *Światowida* w 1935.

4. Zboża dojrzewają. Obrazy z życia współczesnej wsi. Powieść. Powst. 1934-1937. Druk fragm. pt. Jak się z Kubusia Drzazgi robił pan? *Wiś, Jej Pieśń* 1934 nr 10; pt. Strajk na wsi. *Lewar* 1935 nr 7; *Lewy Tor* 1935 nr 4, 15; *Kur. Poranny* 1936 nr 281, 282-299. Przedr. częściowy zob. poz. 9.

Autor przygotowywał drugą część powieści pt. Pamiętniki Jakuba Drzazgi (inf.: J. Bińczak: Wstęp do poz. 9).

5. Fornale. (Nowy poemat wsi). Łódź: „Prasa Chłopska” 1937, 63 s. Wyd. nast. Łódź 1937.

Wyd. 1 skonfiskowane.

6. Wiś tworząca... [Reportaże i opowiadania]. Wwa: Spółdz. Wydawn. „Pomoc Oświatowa” 1938, 144 s. Przedr. częściowy zob. poz. 9.

Zawartość: Wstęp; Tragedia tworzenia; Na wiejskich drogach; Słoneczna droga; Teatr w Markowej; Muzeum i nowa pieśń;

Śmierć Maryny; Nasze zdrowie; Minione spory; Twórcze Podhale; Z dolin na szczyty; Tragiczna pieśń tworzenia; Ludzie idący sami...; Samotnik i pierony (czyli o filozofii ludzi rolnych); Chłopi nad Sanem; Wiosna i pieśń; Pieśń topoli.

7. Baśń o królowej Róży. Obrazek sceniczny dla dzieci. Wyst. Zakopane 1939.

8. Wzajemna pomoc w życiu wsi. Wwa: Powsz. Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych 1939, 95 s.

9. Wybór utworów. Oprac. i wstępem opatrzył J. Bińczak. Wwa: LSW 1955, 209 s.

Zawartość: Wybór poezji. — Wybór prozy: Jak się z Kubusia Drzazgi robił pan [fragm. poz. 4]; Strajk we wsi [fragm. poz. 4]; Ze zbioru „Wiś tworząca” [poz. 6]; Słoneczna droga. (W skrócie); Śmierć Maryny; Chłopi nad Sanem; Samotnik i pierony; Z dolin na szczyty. (W skrócie); Tragiczna pieśń tworzenia. — Artykuły: Pisanie jest też oraniem; Egzekucja o świtanii. (W skrócie).

10. Poeta chłopskiego buntu. Wiersze wybrane. Wybór i wstęp: S. Jarecka-Kimłowska. Wwa: Iskry 1973, 112 s.

Zawiera m.in. fragm. poz. 2.

11. Wiersze i proza. Wstęp, wybór i oprac.: J. Bińczak. Wwa: LSW 1979, 731 s.

Zawiera również wybór artykułów lit., społ.-kult., felietonów i reportaży druk. w książkach i czasopiśmie.

12. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac.: J. Bińczak. Wwa: LSW 1986, 138 s.

Zawiera utwory z poz. 1, 2, 5.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (B. Winkłowa). — PSB (M. Kozioł). — LP XX w. (red.).

[Kumac] S. Thugutt: O „Kumacu”. *Młoda Myśl Lud.* 1933 nr 12; [I. Kosmowska] Jasięk z Lipnicy: Nowa opowieść o starych dziejach. *Zielony Sztańd.* 1934 nr 24. — F. Pajdok. *Młoda Myśl Lud.* 1938 nr 9/10 [rec.: Wiś tworząca]. — K.W. Zawodziński: Lud a epika. *Wiad. Lit.* 1938 nr 25, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964 [dot. też: Formale]. — K. Frankowski: Chłopska wiosna. *Sygnaly* 1939 nr 72 [rec.: Wiś tworząca]. — [J. Bojar] B.: W.S. — postępowy poeta i radykalny działacz chłopski. *Zielony Sztańd.* 1956 nr 44. — J. Bińczak: Poeta walcząca. *Dz. Lud.* 1958 nr 82/83. — M. Sosnal: Władcami my ziemi i chleba... *Śl. Pol.* 1968 nr 448. — S. Jarecka-Kimłowska: W.S. W: Sztafeta pokoleń. Wwa 1971. — F. Pluta: Elementy gwarowe w twórczości W.S. W tegoż: *Gwara w utworach współczesnych pisarzy pochodzenia północnomalopolskiego*. Wr. 1971. — S. Jarecka: Poeta czasu chłopskiego buntu. *Dz. Lud.* 1972 nr 203. — J. Bińczak: Pióro — orez jego walki. (W 70-lecie urodzin W.S.). *Zielony Sztańd.* 1978 nr 64. — J. Bińczak: Spadek rodu wolnych Skuzów. *Tyg. Kult.* 1978 nr 36. — J. Bińczak: W.S. — poezja walcząca. *Poezja* 1978 nr 7/8. — Z. Andres: W.S. — poeta walcząca. *Prz. Hum.* 1979 nr 13. — J. Grygiel: Przypomnienie W.S. *Nowiny* 1979 nr 129. — [Wiersze i proza:] Z. Ziątek: Puścizna W.S. *Tyg. Kult.* 1979 nr 24; M. Dąbrowski: Z rodu tyrotejów. *Nowe Książ.* 1980 nr 1; Z. Śliwka: Pisarz i działacz. *Przemiany* 1980 nr 4; J. Wróbel: O W.S. — poecie i działaczu ludowym. *Wiś* 1980 nr 24. — A. Burda: Wspomnienie o Wojtku. *Prz. Tyg.* 1982 nr 39. — J.A. Borzęcki: Bez starzyzny i tchórzostwa. (O twórczości W.S.). *Tyg. Kult.* 1984 nr 51. — J.Z. Brudnicki: Poeta słonecznego cienia. *Zarzewie* 1987 nr 18 [rec.: Poezje wybrane]. — T. Stolarski: Obalił mit zbratania szablą z kosą. *Śl. Ludu* 1988 nr 1497. — J.A. Borzęcki: Zapomniany twórca z Lubnic. *Tyg. Nadwiślański* 1992 nr 37. **K.B.**

SKWARCZYŃSKA Stefania

1902-1988

Krypt.: eska.

Teoretyk i historyk literatury.

Urodzona 17 listopada 1902 w Kamionce Strumiłowej pod Lwowem; córka Mieczysława Strzelbickiego, urzędnika, i Marii ze Ścibor-Rylskich (zmarła 1908). Do gimnazjum uczęszczała początkowo w Nowym Sączu. Po wybuchu I wojny światowej, przebywała w Austrii, krótko w Ischl, a potem w Gmunden, gdzie kontynuowała naukę w gimnazjum, prowadzonym przez siostry zakonne (Kreuzschwester). W 1918 wróciła do Nowego Sącza i zamieszkała w majątku rodzinnym Dąbrówka Polska pod Sanokiem, a uczyła się w Gimnazjum Męskim w Sanoku. Wydawała pisemko szkolne *Jaśkółka*, związane z założoną przez nią żeńską grupą, prowadzącą akcje oświatowe wśród wiejskich dzieci. Po zdaniu matury w 1921, rozpoczęła studia w zakresie polonistyki i romanistyki na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. Debiutowała w 1922 wierszem pt. „Modlitwa w Katedrze”, ogłoszonym w *Gazecie Lwowskiej* (nr 102; podp. S. Strzelbicka). W tymże roku wyszła za mąż za Tadeusza Skwarczyńskiego, zawodowego oficera, wówczas kapitana artylerii konnej i zamieszkała w Stanisławowie. Pracowała jako nauczycielka języka polskiego w Gimnazjum ss. Urszulanek oraz języka francuskiego w Gimnazjum im. E. Orzeszkowej. Jednocześnie była recenzentką teatralną oraz felietonistką *Kuriera Stanisławowskiego* (1923-29). W czasie rocznego pobytu w 1924 wraz z mężem w Warszawie, kontynuowała studia z zakresu nauki o literaturze na Uniwersytecie Warszawskim. W 1925 doktoryzowała się na UJK na podstawie rozprawy pt. „Ewolucja obrazów w Słowackiego” (przedstawiona jako praca roczna po pierwszym roku studiów, została uznana przez prof. Juliusza Kleinera za dysertację; wyd. 1925). Następnie kontynuowała pracę nauczycielską w Stanisławowie; w 1927 zdała egzamin na nauczyciela szkół średnich w zakresie języka polskiego i francuskiego. W związku ze służbowymi przeniesieniami męża, mieszkała kolejno w Będzinie (1929-30), pod Warszawą (do 1931), w Brześciu nad Bugiem, gdzie uczyła języka polskiego i propedeutyki filozofii w Gimnazjum Macierzy Szkolnej (do 1932) i Łodzi. Tu do wybuchu II wojny światowej pracowała w Gimnazjum im. E. Orzeszkowej i Pedagogium. Równocześnie z pracą nauczycielską rozwijała twórczość naukową; rozprawy i studia dotyczące teorii literatury publikowała m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1924/25) i w *Ruchu Literackim* (od 1926). Była współzałożycielką Łódzkiego Koła Polonistów, przekształconego później w Oddział Towarzystwa Polonistów RP; pełniła kolejno funkcję członka jego zarządu, wiceprezesa i od

grudnia 1937 prezesa. Współinicjowała powstanie, a potem współredagowała wydawnictwa Towarzystwa, m.in. rocznik *Prace Polonistyczne* (od 1937) i dodatek *Kuriera Łódzkiego* pt. *Kolumna Literacka* (1937-39). Uczestniczyła w pracach organizacyjnych Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Łodzi. W 1934 została członkiem przybranym, a w 1937 członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego we Lwowie, w 1938 weszła w skład Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W 1937 habilitowała się na UJK na podstawie monografii „Teoria listu” i dojeżdżała do Lwowa z wykładami z teorii literatury. Jednocześnie wykładała w Oddziale Łódzkim Wolnej Wszechnicy Polskiej; mianowana tu w czerwcu 1939 profesorem nadzwyczajnym, miała objąć Katedrę Historii i Teorii Literatury. Po wybuchu II wojny światowej przebywała w zajętych przez ZSRR Lwowie. Pracowała na stanowisku docenta na ukraińskim Uniwersytecie im. I. Franki. W kwietniu 1940 została wywieziona wraz z rodziną do Kazachstanu w okolice Alma Aty. Dzięki interwencji prof. J. Kleinera i Wandy Wasilewskiej, wróciła w listopadzie tego roku do Lwowa i kontynuowała pracę na Uniwersytecie. W czasie okupacji niemieckiej zarabiała na życie pracując w Instytucie Behringa, jako karmicielka wszy, przeznaczonych do produkcji szczepionek przeciwtyfusowych. Równocześnie brała udział w podziemnym życiu oświatowo-kulturalnym Lwowa; wykładała na działającym tajnie UJK i uczestniczyła w pracach Towarzystwa Naukowego we Lwowie i oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (TLAM), których spotkania odbywały się w jej mieszkaniu. Jesienią 1941 została członkiem Związku Walki Zbrojnej (później AK; używała pseud.: Jarema, Maria). Organizowała pismo organizacji Wierni Polsce pt. *Służba Państwa* (1941), redagowała czasopisma *Sprawy Wojny* (1943) oraz *Kobieta w Walce* (1943-44; tu zamieszczała także anonimowo artykuły). Działała w Biurze Informacji i Propagandy AK Okręgu Lwów; m.in. przygotowała dwie wydane konspiracyjnie antologie: „Wierne płomienie” (1943) i „Śpiew wojny” (1944). Po zajęciu Lwowa przez Armię Czerwoną, powróciła do pracy na Uniwersytecie im. I. Franki. Jednocześnie zarabkowała jako kelnerka. W kwietniu 1945 wyjechała ze Lwowa i zamieszkała w Łodzi, gdzie objęła Katedrę Teorii Literatury na powstającym Uniwersytecie Łódzkim (UL; od 1946 jako profesor nadzwyczajny). Prowadziła również zajęcia na Kursie Przynależności Filmowej (1945-46), wykładała w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej (wcześniej Pedagogium; 1945/46), Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (1945-49; w 1948/49 dziekan Wydziału Dramaturgicznego) i w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej (1947-62; od 1958 Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna i Filmowa im. L. Schillera). Konty-

nuowała pracę nad teorią dzieła literackiego i metodologią badań literackich, a nadto podjęła badania z zakresu teatrolologii. Uczestniczyła w reaktywowaniu *Prac Polonistycznych*, które do 1957 redagowała; zamieszczała tu także studia. Artykuły drukowała w tym czasie również w *Tygodniku Powszechnym* (1945-47, 1954-56). W 1945-49 była prezesem łódzkiego oddziału TLAM. W 1946 została członkiem zwyczajnym Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, którego była współzałożycielem; w 1949-50 pełniła funkcję sekretarza, w 1957-60 przewodniczącej Wydziału I, w 1960-78 przewodniczącej Komisji Teorii Literatury i Sztuk Wydziału I. W 1946 była współinicjatorką założenia dwumiesięcznika *Znak* i do 1955 członkiem jego zespołu redakcyjnego. W 1946-48 należała do Komitetu Redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*, a także łódzkiego dwutygodnika *Życie Literackie*. W 1951 została powołana na członka korespondenta PAU i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Po likwidacji w 1951 Katedry Teorii Literatury, wykładała literaturę powszechną. W 1952 otrzymała nagrodę naukową im. W. Pietrzaka (później była kilkakrotnie członkiem jury tej nagrody). Wchodziła w skład Międzynarodowego Komitetu Obrońców Pokoju (1952-69) i Światowej Rady Pokoju; była członkiem prezydium Komisji Duchownych i Świeckich Działaczy Katolickich przy Ogólnopolskim Komitecie Frontu Narodowego (1954-56); od 1955 działała w Zarządzie Ligi Kobiet i Międzynarodowym Komitecie Matek. Drukowała nieregularnie w prasie Stowarzyszenia „Pax” (*Dziś i jutro*, *Słowo Powszechne*, *Życie i Myśl*, *Kierunki*). W 1957 została mianowana profesorem zwyczajnym. W 1958 powróciła na reaktywowaną Katedrę Teorii Literatury UŁ (później Katedra Teorii Literatury, Teatru i Filmu). W tymże roku zainicjowała powstanie i objęła redakcję pisma *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, m.in. redagowała dział „Materiały do Słownika terminów literackich”, nad którego projektem pracowała w 1947-51, oraz publikowała studia i przekłady francuskich rozpraw. Była członkiem jury Łódzkiej Wiosny Poetyckiej (od 1959) i Ogólnopolskiego Festiwalu Poetyckiego, odbywającego się w Łodzi (1966-75). Od 1961 wchodziła w skład Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, w 1964-67 w skład zarządu Association Internationale de Littérature Comparée (AILC). W 1965 otrzymała nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego I stopnia. W 1966-81 wchodziła w skład Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN, a w 1972-78 także Rady Naukowej Instytutu Sztuki PAN. W 1969-78 była przewodniczącą Komisji Poetyki i Stylistyki Słowiańskiej Międzynarodowego Komitetu Sławistów. W 1971 została członkiem korespondentem, a w 1975 członkiem rzeczywistym PAN. W 1972 otrzymała tytuł Łodzianina Roku. Od

kwietnia 1973 (do przejścia na emeryturę w październiku tegoż roku) była dyrektorem Instytutu Teorii Literatury, Teatru i Filmu. Otrzymała nagrody naukowe im. W. Pietrzaka (1973, 1975, 1982), nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1974), nagrodę im. księdza I. Radziszewskiego (1977), przyznaną przez Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W 1978-86 była przewodniczącą Komisji Nauka-Kultura Oddziału PAN w Łodzi. W 1980 została członkiem honorowym TLAM. W 1981 otrzymała doktorat honoris causa UŁ oraz nagrodę zespołową Ministra Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki I stopnia. W tymże roku została członkiem rzeczywistym Towarzystwa Naukowego KUL i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, w 1982 także Komitetu Patronatu nad Międzynarodowymi Badaniami Porównawczymi „1900” kanadyjskiego Carleton University. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Odznaką Honorową m. Łodzi (1957), Medalem Światowej Rady Pokoju (1959), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1969). Zmarła 28 kwietnia 1988 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ewolucja obrazów u Słowackiego. Lw.: Ossol. 1925, 178 s.
Rozprawa doktorska.

2. Szkice z zakresu teorii literatury. Lw.: Ossol. 1932, 141 s.

Zawartość: O pojęcie literatury stosowanej; Istota improwizacji i jej stanowisko w literaturze; Próba teorii rozmowy; Wartość treściowa kolorów. — Szkice druk. w *Pam. Lit.* w 1931-1932.

3. Rozwój wątków i obrazów w twórczości Mickiewicza. Lw.: *Prz. Hum.* 1934, VI, 212 s.

4. Teoria listu. [Monografia]. Lw.: Tow. Nauk. 1937, 373 s. *Arch. TN we Lwowie*. Dział I, t. 9, z. 1. Rozprawa habilitacyjna.

5. Katolickie posłannictwo dziejowe Polski. [Lw.:] LWN [Lwowskie Wydawn. Nar. Wyd. Propagandy Okręgu Lwowskiego 1943], 8 s., powiel.
Wyd. konspir.; druk anonim.

6. Z teorii literatury. Cztery rozprawy. Łódź: Poligrafia 1947, 172 s.

Zawartość: Przemilczenie jako element strukturalny dzieła literackiego; Geneza i rozwój rodzajów literackich; Struktura świata poetyckiego; Epos a powieść.

7. Systematyka głównych kierunków literackich. T. 1. Łódź: Wydawn. Łódź. Tow. Nauk. 1948, 315 s. *ETN. Pr. Wydż. I, 4.*

8. Studia i szkice literackie. Wwa: Pax 1953, 525 s.

Zawartość: Od autora. — Literatura katolicka jako termin w nauce o literaturze; Zagadnienia oceny literatury katolickiej.

(Próba ujęcia zagadnienia); O teorii inspiracji ze stanowiska katolickiego; Etos badacza. – Zagadnienie dramatu; O rozwoju twórczości słownego i jego form podawczych w dramacie; Z zagadnień konstrukcji bohatera dramatu. (Tzw. typ i tzw. charakter); „Celestyna” w koncepcji poetyckiej [F. del Rojasa, [M.] Acharda i L. Schillera; Struktura świata poetyckiego w „Dziadach” Mickiewicza; Współczesne opracowanie tematu Fausta. (Film i opowiadanie filmowe wobec Goethego). – Konstruowanie w dziele literackim „piętna osobowego” dla słowa okazjonalnego „ja”; Językowa teoria asocjacji w zastosowaniu do badań literackich; Pascal i dzieło jego życia; U podstaw filozoficznych estetyki Pascala; Wiktór Hugo jako teoretyk dramatu; Adama Chmielowskiego rozprawa o „Istocie sztuki”.

9. Wstęp do nauki o literaturze. T. 1-3. Wwa: Pax.

T. 1: Cz. 1. Przedmiot i zadania teorii literatury; Cz. 2. Struktura treści w dziele literackim; Cz. 3. Kompozycja dzieła literackiego. 1954, 474 s.

T. 2. Cz. 4. Tworzywo językowe dzieła literackiego. 1954, 571 s.

T. 3. Cz. 5. Rodzaj literacki. A. Ogólna problematyka genologii. 1965, 411 s.

10. Mickiewiczowskie „poinowactwa z wyboru”. Wwa: Pax 1957, 664 s.

Zawartość: W roku mickiewiczowskim; Mickiewicz a krąg zagadnień weberowskich. (W promieniu „Wolnego Strzelca”); Mickiewiczowska Hebe jako wiersz rewolucyjny. (Rzecz o „Odzie do młodości”); „Hymn na dzień Zwiastowania N.P. Maryi”; Mickiewiczowski „Żeglarz” jako anti-resignation [dot.: F. Schiller: Resignation]; Rola „Zbójców” w Mickiewicza twórczej recepcji Schillera [m.in. o „Konradzie Wallenrodzie”]; „Penelope” i kilka innych lipskich wydawnictw z czasów młodości Mickiewicza; Spór o Mickiewicza-katolika; „Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego” Mickiewicza wobec „Katechismus für den deutschen Kriegs- und Wehrmann” Ernesta Maurycego Arndta; Genealogia francuskiej legendy o pobycie Mickiewicza w la Chenaie [u F.R. Lamennais]; Na marginesie „Pana Tadeusza”.

Przekł. niem. art.: „Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego” Mickiewicza wobec „Katechismus für den deutschen Kriegs- und Wehrmann” Ernesta Maurycego Arndta. *Die Welt der Slaven*, Wiesbaden 1964.

11. Une lettre de Mickiewicz et certains documents inédits. Łódź: Łódź. Tow. Nauk. 1958, 30 s.

12. Leona Schillera trzy opracowania teatralne „Nieboskiej komedii” [Z. Kraszińskiego] w dziejach jej inscenizacji w Polsce. Wwa: Pax 1959, 616 s.

13. Stylizacja i jej miejsce w nauce o literaturze. [Wwa 1960], 30 s., powiel. Przedr. zob. poz. 16.

Przekł. franc.: La stylisation et sa place dans la science de la littérature. [Wwa 1960], przedr. w: Poetics. Poetyka. Poetika. Wwa 1961.

14. Mickiewicza „Historia przyszłości” i jej realizacje literackie. Wraz z podobizną autografu. Łódź: Ossol. 1964, 200 s. *ETN. Pr. Wyd. I*, 59.

15. W kręgu wielkich romantyków polskich. Wwa: Pax 1966, 490 s.

Zawartość: Słowo wstępne. – Lipski „Hermes” – lektura filomacka; Wzór literacki trioletów Zana zamieszczonych w „Dudarzu” Mickiewicza; Davida d’Angers literacki portret Mickiewicza z 1829 roku; Kształt artystyczny drugiej wersji Mickie-

wiczowskiej „Historii przyszłości”; Dwa obrazy ukryte w Wielkiej Improwizacji i ich znaczenie dla horyzontów myślowych arcydramatu; List Mickiewicza i pewne nie wydane dokumenty [z l. 1833, 1840-1855]; Mickiewicz a rewolucja frankfurcka w 1833 roku. (O nowe oblicze Mickiewicza w latach 1832-1833); Listy Aleksandra Jełowickiego do Ksawery Chodkiewiczowej jako materiał do wiedzy o Mickiewiczu; Z paryskich materiałów mickiewiczowskich. (Dokumenty, problemy, zagadki); Z literackiej historii Mickiewiczowskiego obrazu retorycznego „kościół bez Boga”. – Struktura rodzajowa „Genesis z Ducha” Słowackiego i jej tradycja literacka. – U źródła nowatorskiego tematu „Nie-Boskiej komedii” [Z. Kraszińskiego]; Zagadka wileńskiej inscenizacji „Nie-Boskiej komedii” w powiązaniu z „Niedokończonym poematem” w 1949 roku; Uzupełnienia ikonograficzne do studium o łódzkiej inscenizacji „Nie-Boskiej komedii” w 1925 roku; Wileńska inscenizacja „Nie-Boskiej komedii” w 1925 roku; Bydgoska inscenizacja „Nie-Boskiej komedii” w 1937 roku; Łódzka „Nie-Boska komedia” w 1959 roku. (Inszenizacja B. Korzenińskiego w Państwowym Teatrze Nowym); Inszenizacja „Nie-Boskiej komedii” w Leningradzie w 1923 roku. – Listy Norwida do Joanny Kuczyńskiej.

Przekł. art.: Davida d’Angers literacki portret Mickiewicza z 1829 roku; niem.: [Przeł.] I. Pflanz-Loth. *Mickiewicz-Blätter*, Heidelberg 1964 nr 26. – Mickiewicz a rewolucja frankfurcka w 1833 roku; franc.: Mickiewicz et la révolution de Francfort en 1833. Wwa 1963, – niem.: *Mickiewicz-Blätter*, Heidelberg 1965 nr 28.

16. Wokół teatru i literatury. (Studia i szkice). Wwa: Pax 1970, 366 s.

Zawartość: Słowo wstępne. – Cz. 1. Wokół teatru: Stylizacja i jej miejsce w nauce o literaturze [poz. 13]; Niektóre praktyczne konsekwencje teatralnej teorii dramatu; Koncepcja sztuki teatralnej Etienne Souriau; „Literatura pisana” i „literatura mówiona”. (Ich różnice a przesłanki postulowanej teorii adaptacji filmowej utworów literackich); Uwagi o semantyce gestyki teatralnej; Struktura dramatyczna „Kłątwy” Wyspiańskiego; Semantyka i funkcja dramatyczna dwóch elementów scenograficznych w „Weselu” Wyspiańskiego; „Chocholi” taniec Wyspiańskiego jako obraz-symbol w języku późniejszej sztuki polskiej; Miejsce Wyspiańskiego w literaturze światowej; Leon Schiller – poeta teatru. – Cz. 2. Wokół literatury: Niedostrzeżony problem podstawowy genologii; Kariera literacka form rodzajowych bloku silva; „Treny” Jana Kochanowskiego a cykl funeralny Ronsarda „Sur la mort de Marie”; Imaginacyjny opis Wieliczki w poemacie Erazma Darwina [The temple of nature]; „Kraje zamętu i nocy” w „Odzie do młodości” [A. Mickiewicz]; Z badań nad funkcją strukturalną obcej frazeologii w utworach literackich („C’est l’ange qui passe” w sonecie Mickiewicza [Sonet III]); Estetyka symboliczna Słowackiego w „Genesis z Ducha” i jej zbieżność z teorią analogii Karola Fourier; Szczególny typ instrumentacji rodzajowej utworu literackiego. („Le Rêve” Emila Zoli, „La Jalousie” Alaina Robbe-Grilleta); Juliusz Kleiner jako metodolog i teoretyk literatury. – Cz. 3. Materiały – w kręgu Heleny Modrzejewskiej; Z polskich autografów w albumie Feljcy Ralfowej Modjeskiej; Nieznana wypowiedź Heleny Modrzejewskiej o sztuce i o sobie jako artystce [z 1880]; Nieznany list Henryka Sienkiewicza do Ralfa Modjeskiego [z 1898]; Helena Modrzejewska we wspomnieniach wnuczki [H. Modjeskiej-Pattison].

Przekł. art.: Estetyka symboliczna Słowackiego w „Genesis z Ducha” i jej zbieżność z teorią analogii Karola Fourier; franc.: w: Mélanges de littérature comparée et de philologie offerts à Mieczysław Brahmner. Wwa 1967. – „Literatura pisana” i „literatura mówiona”; franc.: w: Actes du V-me Congrès de l’Association Internationale de Littérature Comparée. Belgrade 1967. – Niedostrzeżony problem podstawowy genologii; ang.: w: Linguistic and literary studies in Eastern Europe. T. 2. Amsterdam 1980, – franc.: *Zag. Rodzaj. Lit.* 1968 t. 8 z. 2. – Uwagi o semantyce gestyki teatralnej; – niem.: w: Literaturtheoretische Modelle und kommunikatives

System. Kronberg Ts. 1974. — serb.-chorw.: [Przeł.] G. Chamot-Čulig. *Umjetnost Riječi*, Zagrzeb 1974 nr 2/4; przedr. w: *Književna komunikacija*. Zagreb 1979; [Przeł.] M. Duškov. *Pozorište*, Tuzla 1979 nr 3/4.

17. Rozważania genologiczne nad dwoma utworami Mickiewicza „Hymn na dzień Zwiastowania N.P. Maryi” i „Słowa Panny”. Lubl. 1973, 25 s., powiel. Tow. Nauk. KUL; Sesja Mickiewiczowska, 10-12 XII 1973. Przedr. zob. poz. 18.

18. *Pomiędzy historią a teorią literatury*. Wwa: Pax 1975, 327 s.

Zawartość: Wstęp. — I. W kręgu historii, literatury i historycznej poetyki: Mickiewicz w kręgu idei i postulatów [J.G.] Sulzera; Rozważania genologiczne nad dwoma utworami Mickiewicza. („Hymn na dzień Zwiastowania N.P. Maryi” i „Słowa Panny”) [poz. 17]; Mickiewiczowski pogrom Arkadii. (Pominięta karta w historii stuletniej wojny z poezją pastoralną); Aspekt wergilijski jednej z wypowiedzi Mickiewicza o Stefanie Garczyńskim i jego znaczenie dla wiedzy o wzajemnym stosunku obu poetów; Stefan Garczyński – Julian Słowacki. (U podstaw „poetyki listopadowej”); O randze artystycznej „Wesela” Wyspiańskiego. (U progu filmowej wersji A. Wajdy); Wyspiańskiego symboliczny dramat historyczny jako nowa odmiana rodzajowa polskiego dramatu narodowego; Zagadnienie tzw. liryki osobistej Bolesława Leśmiana. („Wyznanie” Leśmiana i „An eine Jungfrau” M. Opitz); Tadeusz Hollender. (Szkice o życiu i twórczości; Autor „Wertera” [J.W. Goethe] jako fabularna postać w zapomnianej powieści z XVIII wieku [anonimowego autora „Le victime de l’imagination ou L’enthousiaste de Werther”]). — II. W kręgu genologii i zagadnień kultury: Rodzaje literackie wśród podstawowych pojęć teoretycznoliterackich Romana Ingardena; Sytuacja w poetyce określenia „poemat”; Wokół teorii listu. (Paradoksy); Przekład i jego miejsce w literaturze i w kulturze narodowej. (Na przykładzie „Hamleta” [W. Shakespeare’a] w wersji J. Paszkowskiego); Swoisty problem przekładu dawnego tekstu dramatycznego. — III. W kręgu nauki o literaturze i nauki o teatrze: Z dziejów teorii badań literackich w pierwszej połowie XX wieku. (Kierunki spod znaku dążeń do wielkiej syntezy); Aspekt językowo-artystyczny w przedmiocie badań komparatystyki literackiej; Wokół relacji: przedmiot badań literackich a ich metodologia; O miejsce w zainteresowaniach badawczych poetyki naukowej dla poezji konkretnej i zjawisk jej pokrewnych; Dramat – literatura czy teatr?; Sprawa dokumentacji widowiska teatralnego; Narodziny i drogi rozwojowe polskiej teatrologii.

Przełk. art.: Aspekt wergilijski jednej z wypowiedzi Mickiewicza o Stefanie Garczyńskim i jego znaczenie dla wiedzy o wzajemnym stosunku obu poetów. franc.: *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1974 nr 1/2. — Dramat – literatura czy teatr? serb.-chorw.: [Przeł.] B. Rajčić. *Gradina*, Nisz 1985 nr 9/10. — Narodziny i drogi rozwojowe polskiej teatrologii: *Le Théâtre en Pologne*, Wwa 1970 nr 8. — O miejsce w zainteresowaniach badawczych poetyki naukowej dla poezji konkretnej i zjawisk jej pokrewnych: w: *Cahiers Roumains d’Études Littéraires*, Bucarest 1977. — węgier.: *Szemiotikai Tanulmányok*, Budapeszt 1981 nr 60.

19. *Kierunki w badaniach literackich: od romantyzmu do połowy XX w.* Wwa: PWN 1984, 391 s. Zawartość: Słowo wstępne. — Kierunki romantyczne i przedmarkowska rosyjska szkoła realistów; Kierunki pozytywistyczne i naturalistyczne, krytyka subiektywna i kierunki postpozytywistyczne; Orientacje poetocentryczne i kulturocentryczne w I połowie XX wieku; Orientacje ergocentryczne; Badania marksistowskie.

20. *W orbicie literatury, teatru, kultury naukowej*. Wwa: Pax 1985, 366 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — W orbicie literatury: Miejsce teorii literatury wśród innych dyscyplin literaturoznawczych; Teoria literatury jako nauka podstawowa i jako nauka stosowana; O paru zagadnieniach poetyki nie podjętych przez badania języka poezji (literatury); Zagadnienia synonimów. (Na podstawie wyrazów „bobek” – „wawrzyn” – „laur”); Genologia na tle współczesnej sytuacji w badaniach literackich; Zapoznany artykuł Leona Borowskiego [„O Jakubie Żebrowskim i jego przekładaniu”]; Topos „ubi sunt qui ante nos fuerant?” oraz styyczne z nim formacje treściowo-formalne w poezji europejskiego kręgu kulturowego. — W orbicie teatru: Znaki teatralne i fraza w komunikacji teatralnym o fabule dramatycznej; O typologię dzieł sztuki teatralnej ze względu na stopień ich odchylenia od dramatycznych tekstów; Swoisty status recenzji teatralnej; Wokół interpretacji „Nie-Boskiej komedii” [Z. Krasieńskiego] jako utworu awangardowego; Wokół dawnych zachodnioeuropejskich paranteli teatralnych Stańczyka z „Wesela” Wyspiańskiego; Stefan Jaracz i biała tragedia. — W orbicie kultury naukowej: Ideowe i naukowe założenia łódzkiego rocznika „Prace Polonistyczne” – jego perypetie w toku pierwszych czterech tomów; Łódzki dwumiesięcznik „Zagadnienia Literackie”, dawniej „Życie Literackie” (1946–1948) w służbie teorii literatury; Łódzki półrocznik międzynarodowy „Zagadnienia Rodzajów Literackich – Woprosy Literaturnych Żanrow – Les Problèmes des Genres Littéraires”. (Idee i historia); Poglądy Francka-Louisa Schoella na polską kulturę i na jej miejsce w kulturze europejskiej.

Przełk. art.: Znaki teatralne i fraza w komunikacji teatralnym o fabule dramatycznej. franc.: *Rocz. Hum.* 1976 t. 25 z. 1. — Zagadnienia synonimów. (Na podstawie wyrazów „bobek” – „wawrzyn” – „laur”); niem.: [Przeł.] O. Mallek. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1978 nr 4.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: *Notatnik Romanowski*. W: *Księga pamiątkowa Państwowego Gimnazjum Męskiego w Stanisławowie*. Stanisławów 1929 s. 139–147. — „Genesis z Ducha” Słowackiego wobec „Confessiones” św. Augustyna. *Pam. Lit.* 1930 z. 1 s. 114–121. — Ze studiów o istotności i o istocie rodzajów literackich. *Pam. Lit.* 1936 z. 3 s. 574–590; 1937 z. 1 s. 1–17, przedr. w: *Problemy teorii literatury w Polsce międzywojennej*. Wr. 1982. Estetyka makaronizmu. (Próba postawienia zagadnienia). W: *Prace ofiarowane Kazimierzowi Wóycickiemu*. Wil. 1937 s. 337–370. — Regionalizm a główne kierunki teorii literatury; Momenty hagiograficzne związane z regionem łódzkim na lekcjach języka polskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 1: 1937 s. 7–52; 320–331. — Przedmiot, metoda i zadania literatury. *Pam. Lit.* 1938 z. 1/4 s. 6–27, przedr. w: *Teoria badań literackich w Polsce*. T. 2. Kr. 1960 s. 266–291. — Z dociekań nad stylem Katarzyny z Potoczkich Kossakowskiej; Teoria literatury w liceum ogólnokształcącym. *Pr. Polonist.* Ser. 2: 1938 s. 7–52; 415–434. — Struktura tragizmu w „W Szwajcarii” Słowackiego; Dydaktyka odczytu dla młodzieży. *Pr. Polonist.* Ser. 3: 1939 s. 89–129; 447–457. — Człowiek zagubiony w świecie. *Znak* 1946 nr 1 s. 51–62. — Dramat Jerzego Zawieyskiego. *Znak* 1949 nr 3 s. 200–225. — Perspektywa dla badań literackich językowej teorii asocjacji. W: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleinera*. [Łódź 1949]

s. 121-148. — Genologia literacka w świetle zadań nauki o literaturze. *Pr. Polonist.* Ser. 10: 1952 s. 363-377, przedr. w: *Problemy teorii literatury*. Wr. 1967, Genologia polska. Wwa 1983; przekł. słow.: [Przeł.] Ś. Koperdan. W: *Slovo, význam, dieło*. Bratislava 1972. — Początek i rozwój typu klasycznego sylabotnika na gruncie polskim. *Pr. Polonist.* Ser. 12: 1955 s. 97-148. — „Irydion” [Z. Krasieńskiego]. *Pam. Teatr.* 1959 z. 1/3 s. 135-152, przekł. niem.: *Mickiewicz-Blätter*, Heidelberg 1960 nr 13. — Wydział Filologiczny [UŁ]. W: Uniwersytet Łódzki 1945-1970. Łódź 1970 s. 65-85. — Kwestia autentycznej podobizny Jana Kochanowskiego. *Twórczość* 1984 nr 9 s. 64-75. — Aspekt genologiczny „Fraszek” Jana Kochanowskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 41: 1985 s. 53-86. — Ideowo-artystyczne konstrukcje obrazowe Norwida na bazie lauru i korony cierniowej. *Prz. Hum.* 1986 nr 3/4 s. 17-45. —pozytywizm a sytuacja oraz funkcja obrazów wieńca laurowego i korony cierniowej w poezji. W: *W kregu historii i teorii literatury*. Wr. 1987 s. 169-194. — Powrót do kraju mesjanistycznego zestawu obrazowego korony cierniowej i lauru w twórczości Kornela Ujejskiego. W: *Kultura, literatura, folklor*. Wwa 1989 s. 181-205.

Prace redakcyjne

1. *Wierne płomienie*. [Antologia poezji; red. ...]. [Lw.: fikcyjna druk.]. Odbito w tłocznicy dr Apaka we Lw. 1943, 64 s. Wyd. nast.: Bari; Wydawn. Delegatury PCK przy 2. Korpusie 1946; wyd. z posty. Poezje bezimiennych poetów lwowskich. Londyn: Związek Ziem Południowo-Wschodnich RP 1946; Kr.: Wydawn. „Krzyża Nowohuckiego” 1981. Wyd. konspir.; red. i autorzy anonim., rozwiązanie autorstwa zob. J. Czachowska, M.K. Maciejewska, T. Tyszkiewicz: *Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej*. Bibliografia. T. 1-3. Wr. 1983, 1984, 1986.

2. *Śpiew wojny*. [Antologia poezji; red.: ..., M. Żuławska]. Lw.: Gnomy TDW [Tajny Dom Wydawn. w Kr.], Odbito w Tajnych Lwowskich Druk. Wojsk. 1944, 36 s. Wyd. konspir.; red. i autorzy anonim., rozwiązanie autorstwa jak w poz. 1.

3. T. Hollender: *Liryka i satyra*. [Wybór i oprac.: ..., B.W. Lewicki]. [Przedm.] ... Oprac. inf.: B.W. Lewicki. Kr.: WL 1963, 324 s.

4. *Teoria badań literackich za granicą*. Antologia. Wybór, rozprawa wstępna i komentarze ... Kr.: WL. T. 1. *Romantyzm i pozytywizm*:

Cz. 1. *Kierunki romantyczne i przedmarksowska rosyjska szkoła realizmu*. 1965, 401 s.

Tu też rozprawa wstępna S.S.: *Rzut oka na rozwój teorii badań literackich od kierunków romantycznych do pozytywistycznych*, s. 11-50.

Cz. 2. *Kierunki pozytywistyczne, krytyka subiektywna i kierunki postpozytywistyczne*. 1966, 456 s.

T. 2. *Od przełomu antypozytywistycznego do roku 1945*:

Cz. 1. *Orientacje poetocentryczne i kulturocentryczne*. 1974, 710 s.

Tu też rozprawa wstępna S.S.: *Rzut oka na rozwój teorii badań literackich od przełomu antypozytywistycznego do roku 1945*, s. 9-157.

Cz. 2. *Od fenomenologii do egzystencjalizmu, estetyzmu i New Criticism*. 1981, 655 s.

Cz. 3. *Od formalizmu do strukturalizmu*. 1986, 275 s.

Cz. 4. *Marxizm w badaniach literackich*. 1986, 354 s.

5. *Poetyka i stylistyka słowiańska*. Zredagowała i uwagami wstępnymi opatrzyła ... Wr.: Ossol. 1973, 367 s. PAN Kom. Słownoznawstwa. Materiały Konferencji Komisji Poetyki i Stylistyki Słowiańskiej, Międzynarodowy Kom. Słowistów, Wwa 18-20 kwietnia 1972.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1978. — S. Skwarczyńska: *U źródeł autobiografii naukowej*. Oprac. I. Stasiewicz-Jasiukowa. *Kwart. Hist. Nauki* 1987 nr 2. — Wywiad: *Życie nauką wypełnione*. Rozm. S. Stanik. *Kierunki* 1979 nr 24.

SWPP 1. — PP (A. Szafagan). — PSB (H. Pustkowski). — LP XX w. (M. Jasińska-Wojtkowska). — UP. — A. Kluba-Połatynska, A. Sorban: *Dokumentacja twórczości naukowej Stefanii Skwarczyńskiej*. Pod red. S. Kaszyńskiego. Łódź: WL 1984, 89 s. [tu: Mała kronika życia i twórczości. Oprac. S. Kaszyński. — Bibliografia podmiotowa; Wywiady-Rozmowy-Opinie; Bibliografia przedmiotowa]. — *Słownik historyków polskich*. Wwa 1994 (J. Ramotowski).

[Szkiecy z zakresu teorii literatury.] M. Giergielewicz. *Ruch Lit.* 1933 nr 7; M. Giergielewicz: *Estetyka i teoria literatury*. *Polonista* 1934 z. 3/4. — [Rozwój wątków i obrazów w twórczości Mickiewicza.] M. Giergielewicz. *Ruch Lit.* 1935 nr 6; J. Kulczycka. *Polonista* 1935 z. 5/6. — [Teoria listu.] M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1937; Z. Szmydłowa. *Ruch Lit.* 1937 nr 7/8; T. Grabowski. *Nowa Książ.* 1938 z. 3; P. Grzegorzczak. *Prosto z Mostu* 1938 nr 20; K. Irzykowski: *Czy list umiera? O zlekceważeniu życia indywidualnego*. *Kron. Pol. i Świata* 1938 nr 28; E. Sawrymowicz. *Życie Lit.* 1938 z. 5. — K. Budzyk. *Polonistyka* 1949 nr 1 [rec.: Z teorii literatury]. — [Systematyka głównych kierunków literackich.] J. Kleiner. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 20; M. Kridl. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1950 t. 9. — [Studia i szkice literackie:] A. Hutnikiewicz: *Czy dramat jest dziełem literackim? Dział i Jutro* 1954 nr 42; J. Kleiner. *Życie i Myśl* 1954 nr 1. — [Wstęp do nauki o literaturze. T. 1:] A. Hutnikiewicz. *Dział i Jutro* 1955 nr 1; S. Papée. *Kamena* 1955 nr 8/9. — A. Roter. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 7, polem.: Z. Pedziński: *Propozycje do dyskusji. Tamże* 1955 nr 9 [dot.: Studia i szkice literackie]. — A. Sandler: *Teoria prof. S. Życie Lit.* 1956 nr 9, polem.: S. Skwarczyńska: *Prometeusz okradziony. Dział i Jutro* 1956 nr 13/14, 16 [dot.: Wstęp do nauki o literaturze. T. 1-2]. — [Mickiewiczowskie „powinowactwa z wyboru”:] Z. Libera. *Nowe Książ.* 1958 nr 5; E. Czekalski. *Kierunki* 1959 nr 7. — [Leona Schillera trzy opracowania teatralne „Nieboskiej komedii” w dziejach jej inscenizacji w Polsce:] E. Fleiszer-Wysńska: *Dziwne dzieje dramatu. Dialog* 1959 nr 10; J. Iwaszkiewicz. *Twórczość* 1959 nr 12; T. Terlecki: *Sceniczne życie „Nieboskiej”. Wiadomości*, Londyn 1960 nr 26. — A. Witkowska. *Pam. Lit.* 1960 z. 2 [rec.: Mickiewiczowskie „powinowactwa z wyboru”]. — R. Taborski: *Dramat jest także literaturą. Dialog* 1961 nr 1 [polem. ze szkicem S.S.: *Niektóre praktyczne konsekwencje teatralnej teorii dramatu. Dialog* 1961

nr 10, przedr. w tejsze: Wokół teatru i literatury. Wwa 1970. — E. Suliborska: S.S. *Odgłosy* 1963 nr 49. — M. Jasińska: S.S. jako teoretyk literatury; W. Lipiec: Problematyka dramatu w pracach S.S. *Pr. Polonist.* Ser. 20: 1964. — Z. Stefanowska. *Nowe Książ.* 1964 nr 21 [rec.: Mickiewicza „Historia przyszłości” i jej realizacji literackiej]. — S. Witwicki. *Pam. Lit.* 1964 z. 3 [dot. art.: Z paryskich materiałów mickiewiczowskich]. W: S. Skwarczyńska: W kręgu wielkich romantyków polskich. — E. Balcerzan. *Stud. Estet.* 1965 t. 5 [rec.: Wstęp do nauki o literaturze. T. 3]. — L. Eustachiewicz. Prof. S. *Kierunki* 1966 nr 4. — M. Kofta: Genologiczne badania S.S. a niektóre aspekty komparatystyki. *Zesz. Nauk UL* 1966 z. 43. — Z. Kopczyńska: Refleksja przy lekturze „Teorii badań literackich za granicą”. *Pam. Lit.* 1966 z. 2. — W. Lipiec: S.S., szkic jej łódzkiej biografii. W: Osnowa. Łódź 1966. — [Teoria badań literackich za granicą. T. 1. Cz. 1. Oprac. ...] J. B. Neveu. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1966 nr 2; Z. Pezdziński. *Tyg. Kult.* 1966 nr 39; A. Witkowska: Atrakcyjna i pozyteczna. *Nowe Książ.* 1966 nr 11. — [Wstęp do nauki o literaturze. T. 3.] J.R. Krzyżanowski. *Canadian Slavic Studies*, Montreal 1967 nr 1; J. Trzynadłowski. *Zag. Rodzaj Lit.* 1968 t. 11 z. 1 [dot. też t. 1-2]. — J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1969 nr 2 [rec.: W kręgu wielkich romantyków polskich]. — [Wstęp do nauki o literaturze. T. 3.] S. Dąbrowski. *Pam. Lit.* 1970 z. 3; E. Balcerzan. Humanistyczna teoria rodzaju literackiego. W teoz: Oprócz głosu. Wwa 1971. — [Wokół teatru i literatury] L. Sokół: Książka doniosła. *Nowe Książ.* 1971 nr 7; S. Stabryła: Studia i szkice S.S. *Twórczość* 1971 nr 10. — T. Cieślukowska: S.S. *Nauka Pol.* 1972 nr 3. — Z.J. Nowak. *Pam. Lit.* 1972 z. 3 [rec.: Wokół teatru i literatury]. — S. Dąbrowski: Teoria genologiczna Stefania Skwarczyńskiego. Próba analizy i krytyki. Gdańsk: Ossol. 1974, 317 s. Gdańskie Tow. Nauk. Wyd. i Nauk Społ. i Hum. — E. Szonert. *Zesz. Nauk Stow. Pax* 1975 nr 2. — M. Kofta: Genologiczne badania S.S. a niektóre aspekty komparatystyki. *Zesz. Nauk UL* 1976 ser. 1 z. 43. — S. Dąbrowski: S.S. teoria stylu i stylistyki. Rekapitulacja. [W oparciu o tom drugi „Wstępu do nauki o literaturze”]. *Zesz. Nauk. Wyd. Hum. UG. Filol. Pol.* 1977 nr 45. — M. Jasińska-Wojtkowska: Twórczość naukowa w duchu chrześcijańskiego humanizmu. *Tyg. Pousz.* 1977 nr 43. — [Pomiedzy historią a teorią literatury.] A. Sulikowski. *Twórczość* 1977 nr 3; A. Konkowski. *Prz. Hum.* 1978 nr 4; R. Nycz. [Przeł.] M.B. Fedewicz. W: Theory of literature in Poland. Wr. 1978. *Literary Studies in Poland*, 1; E. Feliksiak. *Pam. Lit.* 1979 z. 2. — E. Szonert: S.S. *Zesz. Nauk. Stow. Pax* 1979 nr 2. — T. Dworak: 80-lecie wybitnej uczoney. *Zesz. Nauk. Stow. Pax* 1982 nr 2. — S. Gajda: Teoria genologiczna S.S. W teoz: Podstawy podstawicznych nad językiem naukowym. Wwa, Wr. 1982. — H. Pustkowski: S.S. „dzieło otwarte”. W: Realizm, kultura, nauka, społeczeństwo. T. 1. Łódź 1983. — E. Czuplejczewicz. *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8 [rec. oprac.: Teoria badań literackich za granicą. T. 1-2]. — K. Górski: Profesor S.S. (Dorobek naukowy). *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8. — J. Lasecka: Nowi członkowie honorowi Towarzystwa. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1982/83 wyd. 1984 t. 17/18. — J. Trzynadłowski: Sylwetka uczoney. (Szkic wspomnieniowy). *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8. — O. Watowa: Wszystko co najważniejsze... Rozmowy z J. Trznadlem. Londyn 1984 i wyd. nast. Im.in. o S.S. — [Kierunki w badaniach literackich:] H. Markiewicz: O S.S. i jej najnowszej książce. *Nowe Książ.* 1985 nr 2; K. Mitova. *Literaturna Mis’l*, Sofia 1985 nr 7. — G. Gazda: Profesor S.S. *Pr. Polonist.* Ser. 44: 1988. — J. Pelc: S.S. *Rocz. TNW* 1988. — T. Cieślukowski: S.S. *Ruch Lit.* 1989 nr 2. — T. Cieślukowska: S.S. scholarly work; J. Trzynadłowski: Profesor S.S. *Zag. Rodzaj Lit.* 1989 t. 32 z. 2. — B. Kazimierzczak: S.S. eklektyzm stosowany. *Kult. Ośw. Nauka* 1989 nr 9/10. — H. Markiewicz: S.S. *Kult. Ośw. Nauka* 1989 nr 9/10, przedr. w teoz: Pożegnania. Kr. 1992. — J. Trzynadłowski: S.S. *Pam. Lit.* 1989 z. 4. — E. Czuplejczewicz: Pragmatyka, dialog, historia. Wwa 1990, passim. — G. Gazda: S.S. *Stud. Semiotyczne* 1990 t. 16/17. — A. Kuligowska: S.S. i teatr jej współczesny. *Dia-log* 1990 nr 10. — H. Pustkowski: S.S. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988 wyd. 1990. — B. Bogulebska: Problematyka dy-

daktyki polonistycznej w dorobku twórczym profesor S.S. *Dydaktyka Lit.* T. 12: 1991. — H. Pustkowski: S.S. *Nauka Pol.* 1992 nr 1/2. — Stefania Skwarczyńska: Uczony, nauczyciel, wychowawca. Red.: M. Bielacki, J. Trzynadłowski. Materiały sympozjum poświęconego twórczości naukowej Stefania Skwarczyńskiej. Łódź, 29-30 maja 1989. Łódź: Wydawn. UL 1992, 100 s. [Zawartość: M. Piechal: Do Stefania Skwarczyńskiej [wiersz]; H. Markiewicz: S.S. Życiorys i sylwetka naukowa; J. Trzynadłowski: S.S. jako badacz, nauczyciel i przyjaciel; I. Sławińska: Problematyka dramatu w pracach S.S.; A. Kuligowska: S.S. jako historyk teatru; T. Cieślukowska: Teoria literatury S.S.; M. Janion: S.S. i obrazy poetyckie; K. Kupisz: S.S. francuskie powinowactwa z wyboru; W. Ostrowski: „Słownik rodzajów literackich” w zamierzeniu S.S. i w realizacji; G. Gazda: S.S. jako wydawca i redaktor, M. Péter: Głos węgierskiego przyjaciela; — M. Kamińska: Droga ku prawdzie i miłości. S.S. *Łódz. Stud. Teol.* [T.] 4: 1995. — Profesor Stefania Skwarczyńska. Łódź: Łódz. Tow. Nauk. 1998, 21 s. *Sylwetki Łódz. Uczonych*, 49 [tu m.in.: J. Słowska: Życiorys naukowy].

A.Sz.

SKWARCZYŃSKI Zdzisław 1914-1987

Pseud.: Bronisław Urbański, Daniel Impions; Jonatan Remember; O. Quienquiera; Wot Gołubczyk; Zdzisław Rubaj; Z.S.; — pseud. używany też przez innych autorów: Kronikarz. Historyk literatury, edytor.

Urodzony 15 lutego 1914 w Łodzi; syn Antoniego Skwarczyńskiego, stolarza i cieśli, oraz Bronisławy z Urbańskich. We wczesnym dzieciństwie przebywał w Skierniewickiem. Od 1919 mieszkał w Łodzi, gdzie uczęszczał do Społecznego Polskiego Gimnazjum Męskiego. Jako gimnazjalista uczestniczył w Międzyszkolnym Komitecie „Kuźni Młodych” i publikował wiersze w łódzkiej prasie. W 1929 przeniósł się z rodziną do Kuluszek, skąd dojeżdżał do szkoły. Był członkiem OMTUR (1931-33). Po zdaniu w 1933 matury, rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim (UW) z zakresu filologii polskiej oraz historii gospodarczo-społecznej. Naukę łączył z pracą zarobkową. Należał do Klubu Artystycznego „S” i do Koła Polonistów (udzielał się szczególnie w sekcji krytyki, której przewodniczył Ludwik Fryde). Brał udział w posiedzeniach Koła Filozofów Studentów UW oraz w spotkaniach Klubu Literackiego i Naukowego. W 1937 za pracę magisterską pt. „Próchno” W. Berenta na tle ducha współczesnego mu powieściopisarstwa” otrzymał nagrodę wydziałową oraz nagrodę im. L. Gallego, przyznaną przez Kasę im. J. Mianowskiego. W tymże roku został młodszym asystentem Katedry Historii Literatury Polskiej UW. Równocześnie uczył języka polskiego w Miejskich Doksztalających Szkołach Zawodowych w Warszawie. Debiutował w 1939 recenzją książki K.L. Konińskiego pt. „Pisarze ludowi” (Lwów 1938), ogłoszoną w *Życiu Literackim* 1939 (z. 1; tu także recenzja książki K. Troczyńskiego pt. „Twórcza i dzieło. Studium monograficzne o «Próchno»”). Na zlecenie Instytutu Kultury Wsi przygotowywał pracę pt. „Chłop w powieści polskiej 1776-1863”. W cza-

sie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie i pracował najpierw jako robotnik budowlany, a potem urzędnik w Stołecznym Komitecie Samopomocy Społecznej Rady Głównej Opiekuńczej. Brał udział w tajnym nauczaniu. W 1942 ożenił się ze Stanisławą Laszczykówną, historyczką. Po upadku powstania warszawskiego przebywał na wsi w Skierniewickim. W połowie stycznia 1945 uczestniczył w akcji wydobywania z warszawskich gruzów ocalałych dóbr kultury. W lutym tego roku przeniósł się do Łodzi i podjął pracę na powstającym tam Uniwersytecie Łódzkim (UŁ) na stanowisku młodszego, a następnie starszego asystenta I Katedry Historii Literatury Polskiej. Równocześnie do 1947 uczył w XIX Gimnazjum i Liceum oraz był lektorem Działu Literatury Pięknej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Współpracował od 1945 jako publicysta kulturalno-oświatowy oraz autor artykułów i recenzji o literaturze chłopskiej m.in. z tygodnikiem *Wies* (w 1947-49 należał do zespołu redakcyjnego tego pisma). Rozprawy i studia naukowe poświęcone w większości literaturze polskiego Oświecenia publikował głównie w *Pracach Polonistycznych* (od 1946); był także od 1957 członkiem redakcji tego pisma, a w 1958-59 i 1970-83 jego redaktorem naczelnym. W 1947-48 współredagował dwumiesięcznik *Życie Literackie*. W 1948 na podstawie rozprawy pt. „Chłop i sprawa chłopska w romansie stanisławowskim” (promotor prof. Julian Krzyżanowski) uzyskał na UW tytuł doktora filozofii. W następnym roku został mianowany adiunktem na UŁ. Uczestniczył w pracach Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, najpierw jako członek korespondent (od 1950), a potem zastępca sekretarza generalnego i współredaktor *Sprawozdań z Czynności i Posiedzeń* tegoż Towarzystwa (1957-83). Przez kilka miesięcy w 1951 pełnił funkcję dyrektora Korespondencyjnego Gimnazjum i Liceum ZMP w Łodzi. W 1952 otrzymał stanowisko samodzielnego pracownika naukowego z tytułem zastępcy profesora, a w 1954 tytuł profesora nadzwyczajnego UŁ. W 1954 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego za działalność naukową i dydaktyczną. W 1952-53 był prodziekanem, a potem do 1955 dziekanem Wydziału Filologicznego UŁ. Od 1956 kierował Zakładem Literatury XIX Wieku w zespołowej Katedrze Literatury Polskiej. W 1958-61 był członkiem Komisji Oświaty przy Prezydium Rady Narodowej w Łodzi. W 1958-60 pełnił funkcję wiceprezesa, a w 1961 prezesa Oddziału Łódzkiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Na przełomie 1963/64 przebywał na stypendium naukowym w Paryżu, gdzie zbierał materiały dotyczące dziejów czasopiśmiennictwa i satyry I połowy XIX w. Kontynuował badania nad literaturą Oświecenia, zajmował się późnym klasyccyzmem warszawskim i wileńskim, a także

wybranymi problemami literatury XX w. Współpracował m.in. z *Zeszytami Naukowymi Uniwersytetu Łódzkiego*; w 1965-75 redagował ich serię filologiczną. Wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN (od 1963). W 1968 został prorektorem do spraw nauczania, a od następnego roku do 1972 zajmował stanowisko rektora UŁ. Kierował równocześnie Katedrą Historii Literatury Polskiej UŁ (1968-70), później nowo powstałym Instytutem Filologii Polskiej (do 1978) i jego Zakładem Literatury Nowożytnej (do 1981). Po reorganizacji Instytutu był kierownikiem Katedry Literatury Polskiej Oświecenia, Pozytywizmu i Młodej Polski (do przejścia na emeryturę w 1984). W 1968 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego II stopnia, w 1973 i 1978 nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W 1971 został mianowany profesorem zwyczajnym. W 1972-80 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN. Przez wiele lat opiekował się jako kurator Studenckim Kołem Polonistów. Odnaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969), Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz tytułem „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1980). Zmarł 22 marca 1987 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Władysław Reymont. [Szkic literacki]. Wwa: Czyt. 1948, 22 s.

2. Chłop i sprawa chłopska w romansie stanisławowskim. Łódź: Łódz. Tow. Nauk. 1950, 154 s. Łódz. Tow. Nauk. Pr. Wydz. I, 8.

Zmieniona wersja rozprawy doktorskiej. Zawartość: Wstęp; Zmiany w technice i funkcji romansu polskiego za czasów Stanisława Augusta; Przegląd materiału dotyczącego chłopów i sprawy chłopskiej w romansie czasów Stanisława Augusta; Przegląd motywów.

3. W szkole sentymentalizmu. „Tygodnik Wileński” z 1804 r. Łódź 1958, 59 s. Łódz. Tow. Nauk. Pr. Wydz. I, 34.

4. Kazimierz Kontrym; Towarzystwo Szubrawców. Dwa studia. Łódź: Ossol. 1961, 225 s. Łódz. Tow. Nauk. Pr. Wydz. I, 48.

5. Stanisław Dygat. [Monografia]. Wwa: PIW 1976, 173 s.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Pisarstwo i pisarze ludowi. Pr. Polonist. Ser. 4: 1940-1946 s. 139-155. — Próba poglądu na dzieje literatury w. XVIII. Pr. Polonist. Ser. 7: 1949 s. 9-19. — Franciszek Salezy Jezierski. Polonistyka 1951 nr 4 s. 5-19. — Franciszek Salezy Jezierski. (Jarosza Kutasińskiego, szlachcica łukowskiego „Uwagi o stanie nieszlacheckim w Polsce”). Pr. Polonist. Ser. 9: 1951 s. 71-82. — Próba charakterystyki „Dwu Sieciechów” Niemcewicza. Pr. Polonist. Ser. 9: 1951 s. 101-110. — Franciszek

Salezy Jezierski jako ideolog antyfeudalny. *Prz. Nauk Hist. i Społ.* 1952 s. 81-106. — Preliminaria okresu kształtowania się stosunków kapitalistycznych w Polsce. (Ordinationes Visitationis Apostolicae). *Pr. Polonist.* Ser. 10: 1952 s. 61-76. — O działalności Kazimierza Kontryma na tle ruchu umysłowego i społecznego w Wilnie w l. 1812-1822. *Prz. Nauk Hist. i Społ.* 1954 s. 99-150. — Poprzednicy filomatów. *Pam. Lit.* 1956 z. 1 s. 1-25 [dot. Tow. Szubrawców i *Wiad. Brukowych* oraz K. Kontryma]. — Sprawa chłopska w „Wiadomościach Brukowych”. *Pr. Polonist.* Ser. 15: 1959 s. 135-153. — „Wiadomości Brukowe” a pierwszy rosyjski romans moralno-satyryczny „Iwan Wyżygin” [T. Bułharyn]. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 2. Prace na V Międzynarodowy Kongres Slawistów w Sofii. Cz. 2. Wwa 1963 s. 77-104. — Problemy początków powieści historycznej w Polsce. *Zesz. Nauk. UŁ* 1965 z. 41 s. 19-28. — O powieściopisarstwie Stanisława Dygata. *Zesz. Nauk. UŁ* 1968 z. 55 s. 65-79. — Reymont i Reymontiana. *Pr. Polonist.* Ser. 24: 1968 s. 5-42, przedr. pt. Reymont w Niemczech. W: Reymont. Z dziejów recepcji twórczości. Wwa 1975 s. 312-326. — O badania nad kulturą literacką w regionie. *Kult. i Społ.* 1973 nr 2 s. 79-98. — Sprawa zagórska. *Pr. Polonist.* Ser. 35: 1979 s. 129-161 [dot.: J. Oxiński: Wspomnienia z powstania polskiego 1863-1864].

Prace edytorskie

1. Bajka polska wieku Oświecenia w wyborze. Oprac. i wstęp ... Wyd. 2 zmien. Wwa: KiW 1951, XV, 150. Wyd. 3 zmien. tamże 1952.

Wyd. 1 ukazało się w 1947 w oprac. S. Adamczewskiego. — W wyd. 3 na k. tytułowej omyłkowo imię autora Zygmunta.

2. F.S. Jezierski: Wybór pism. Oprac. ... Wstęp: J. Ziomek. [Wwa:] PIW 1952, 351 s.

3. „Wiadomości Brukowe”. Wybór artykułów. Wybrał i oprac. ... Wr.: Ossol. 1962, 369 s. *BN I*, 178.

4. J.U. Niemcewicz: Powrót posła. Komedya w 3 aktach oraz Wybór bajek politycznych. Oprac. [i wstęp] ... Wyd. 7 zmien. Wr.: Ossol. 1970, 115 s. *BN I*, 4. Wyd. nast. tamże: wyd. 8 1972, wyd. 9 1981, wyd. 10 1983.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1979. — SWPP 1. — PP (J. Pitera). — PSB (R. Skreń). — LP XX w. (J. Tynecki). — A. Góralska: Bibliografia prac dra Z.S. *Pr. Polonist.* Ser. 41: 1985.

R. Kaleta: Powojenne prace o literaturze stanisławowskiej. *Pam. Lit.* 1950 z. 3/4 [m.in. rec.: Próba poglądu na dzieje literatury w. XVIII. *Pr. Polonist.* Ser. 7: 1949; Chłop i sprawa chłopska w romansie stanisławowskim]. — [W szkole sentymentalizmu]: W. Bienkowski. *Zesz. Prasozn.* 1960 nr 1; Z. Libera. *Pam. Lit.* 1961 z. 2. — A. Witkowska: Satyra nieromantyczna. *Nowe Książ.* 1962 nr 22 [rec. oprac.: „Wiadomości Brukowe”]. — A. Witkowska. *Pam. Lit.* 1963 z. 3 [rec.: Kazi-

mierz Kontrym; Towarzystwo Szubrawców]. — R. Wierzbowski: Tło do portretu profesora. (Z rozmów, dokumentów, refleksji). *Pr. Polonist.* Ser. 41: 1985.

B.T.

SKWARNICKI Marek ur. 1930

Pseud.: Don Kopyto; EMES; Jerzy Patkiewicz; Kij; M.S.; Marek; ms; MS; Patyk; Spodek.
Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 30 kwietnia 1930 w Grodnie; syn Józefa Skwarnickiego, oficera zawodowego, i Teodozji z Barańskich. Ze względu na służbę wojskową ojca, w 1936 przeniósł się wraz z rodziną do Ostroga nad Horyniem, a od 1937 mieszkał w Kutnie. Po wybuchu w 1939 II wojny światowej, przebywał w zaprzyjaźnionym z rodziną dworze Księżostany na Zamojszczyźnie, następnie w majątku Pniewy koło Żychlina i u krewnych w Błoniu pod Warszawą. Od 1940 mieszkał w Warszawie, od 1942 w internacie dla chłopców prowadzonym formalnie przez przez Radę Główną Opiekunczą, a w rzeczywistości przez konspiracyjne Opiekuncze Pogotowie Harcerek AK. Uczęszczał do Średniej Szkoły Handlowej i jednocześnie uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych. Był członkiem Szarych Szeregów. Po upadku powstania warszawskiego przeszedł przez obóz w Pruszkowie, skąd wywieziono go z matką do obozu w Mauthausen, a następnie skierowano do przymusowej pracy w gospodarstwie rolnym we wsi Schlamersdorf pod Linzem. Zwolniony z powodu choroby matki, w grudniu 1944 powrócił do kraju. Od lutego 1945 mieszkał w Kutnie i uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. J.H. Dąbrowskiego. Wiosną 1946 przeniósł się wraz z rodziną do Szczecina, gdzie kontynuował naukę w Gimnazjum i Liceum im. Henryka Pobożnego; w 1949 zdał maturę. Następnie do 1952 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Jednocześnie w 1950-51 był zatrudniony na pracach zleconych początkowo w Centralnym Urzędzie Pomiarów Kraju, później z ramienia Ministerstwa Oświaty przy porządkowaniu centralnego katalogu zaopatrzenia bibliotek publicznych w kraju. Debiutował w 1951 na łamach *Tygodnika Powszechnego* artykułem pt. „O optyimizmie wiary”, będącym głosem w dyskusji na temat powieści katolickiej (nr 49; podp. Jerzy Patkiewicz). W 1952 podjął pracę w Bibliotece Narodowej w Warszawie, początkowo w Biurze Katalogowym, następnie w Dziale Uzupełniania Zbiorów. Od 1954, po uniemożliwieniu mu studiów polonistycznych II stopnia, kontynuował na UW studia w zakresie bibliotekoznawstwa; w 1955 uzyskał magisterium. Jednocześnie od 1954 pracował w nowo powstałym Instytucie Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. W 1954 ożenił się z Zofią Korbutt, wówczas studentką polonistyki.

W 1955 został współredaktorem pism *Bibliotekarz* i *Poradnik Bibliotekarza*. W 1956 uczestniczył w zebraniach Klubu Krzywego Koła. W tym okresie rozpoczął twórczość poetycką; pierwsze wiersze pt. „Lustro”, „Rok 1952” i „W telewizorze ściany” ogłosił w *Tygodniku Powszechnym* (1957 nr 11). W lutym 1958 przeniósł się do Krakowa i podjął pracę w redakcji *Tygodnika Powszechnego*; początkowo redagował rubrykę interwencyjno-satyryczną pt. „Bez ogródek”, w której umieszczał felietony pod pseud. Spodek, przekształconą w latach późniejszych w stałą rubrykę pt. „Felieton Spodka”; w 1969-71 zamieszczał cykl recenzji pt. „Tele-oko” (podp.: Marek, M.S., MS). Rozwijając twórczość literacką i publicystyczną, ogłaszał wiersze, fragmenty prozy, artykuły i recenzje literackie w miesięcznikach katolickich *Znak* (1958-70, 1973-75, 1981, 1983) i *Więź* (1958-79, z przerwami). W 1960-61 był członkiem grupy poetyckiej Muszyna. Od 1962 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1964 odbył pierwszą kilkumiesięczną podróż do Stanów Zjednoczonych; opublikował wówczas w *Tygodniku Powszechnym* cykl reportaży pt. „Amerykańskie wakacje”. W 1968 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, a w 1969 nagrodę poetycką im. A. Bursy, przyznawaną przez Krakowską Grupę Literacką „Barbarus”. W 1969 przebywał we Fryburgu w Szwajcarii, gdzie podjął pracę w sekretariacie Rady Międzynarodowego Ruchu Intelktualistów Katolickich „Pax Romana” (Mouvement International des Intellectuels Catholiques); w 1970 został członkiem Rady, a w 1975 wiceprezesem tej organizacji. Kontynuował twórczość literacką, publikował wiersze, prozę i przekłady z poezji angielskiej, m.in. w *Poezji* (1966-67, 1973), *Życiu Literackim* (1967, 1969-71), *Twórczości* (1970-71, 1973). W 1969 wszedł w skład kolegium redakcyjnego *Znaku*. W 1971-72 był stypendystą International Writing Program University of Iowa w USA. Od 1976 jest członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1976 został członkiem Komitetu Łączności Forum Europejskiego Laikatu (gdzie pracował do 1984). W 1977-84 był członkiem Papieskiej Rady do Spraw Laikatu. W 1977 otrzymał odznakę „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa”. W 1978-2000 odbył pięć międzykontynentalnych i pięć europejskich podróży z papieżem Janem Pawłem II jako redaktor *Tygodnika Powszechnego*, akredytowany przy Biurze Prasowym Watykanu. W 1980 został wiceprezesem Oddziału Krakowskiego ZLP. W 1982 otrzymał nagrodę Premio Internationale di Poesia, przyznaną we włoskim mieście Marineo. W 1989 wchodził w skład komitetu założycielskiego SPP, którego następnie został członkiem. W 1990 otrzymał nagrodę Fundacji im. W. i N. Turzańskich z Toronto za całokształt twórczości ze szczegól-

nym uwzględnieniem poezji. Po przejściu na emeryturę w 1992, kontynuuje współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym* (m.in. w 1994-96 stały felieton w cyklu pt. „Spacerki z Diogenesem”, w 1998 cykl felietonów pt. „Spodek”, a w 2000 pt. „Fly by Spodek”). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze warszawskie. Powst. 1956-1957. Wyd. Kr.: Arcana 2000, 47 s.

Zawiera 26 wierszy powstałych w 1956-1957, niedopuszczonych do druku przez cenzurę (inf. o dacie powstania z przedm. autora).

2. Czytelnictwo i metody jego badania. (Tezy). [Wwa 1958], 4 s. Krajowa Konferencja Bibliotekarstwa w Wwie.

3. Papierowy dzwon. [Wiersze]. Kr.: Znak 1961, 56 s.

4. Skarby króla Dropsa. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomor.” 1962.

Wyst. też pt. Królewskie skarby.

5. W krainie Filatelii. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. przed 1967. TV 1971. Praprem. teatr. Rzeszów, T. Lalki i Aktora „Kacperek” 1972.

Przekł. ros.: W strane Filateii. [Przeł.] K. Kirinaja. Moskwa 1970.

6. Marcin. [Powieść]. Kr.: Znak 1967, 186 s.

7. Rdza. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 48 s.

8. Czarny rycerz Zawisza. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomor.” 1970.

9. Cierń. [Wiersze]. Kr.: WL 1971, 38 s.

10. Szkoła mędrców. [Felietony]. Kr.: Znak 1972, 135 s.

Na k. tytułowej również pseud. Spodek — Zawiera wybór felietonów druk. w *Tyg. Powsz.* w częściach: Rektorskie dni; Katedra zoologii; Ośrodek postępu technicznego; Wydział sztuk pięknych; Katedra istnienia; Kółko spirytystyczne; Zakład ekonomiki; Archiwum marzeń.

11. Wesele w Sioux City. [Reportaże z USA]. Wwa: Czyt. 1974, 232 s.

12. Wiersze wybrane. Kr.: WL 1974, 132 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 3, 7, 9, — oraz: Nowe wiersze (1971-1973).

13. Franciszek z Asyżu. Oratorium. Muz.: J. Łuciuć. Praprem. Kr., Bazylika oo. Franciszkanów 3 i 4 X 1976. Druk tekstu *Tyg. Powsz.* 1976 nr 40. Wyd. całości [w pol. i włos. wersji językowej; przekł. włos.] M. Baterowicz. Kr.: PWM [1987], 103 s., nuty.

Tekst w częściach: 1. Ogród świata; 2. Umbria; 3. Rozmowa z krzyżem; 4. Wygnanie demonów z Arezzo; 5. Ekstaza; 6. Kazanie do ptaków; 7. Wilk z Gubbio; 8. Skata; 9. Stygmaty; 10. Requiem; 11. Ogień; 12. Gloria.

14. Spotkanie w Lozannie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 195 s.

15. Zmierzch. [Wiersze]. Kr.: WL 1979 [właśc. 1980], 60 s.

16. Pieśni pokutne. W: Maria i Jerzy Skąpcy – wystawa malarstwa i witrażu. Wrzesień 1981. Kraków, Pawilon Wystawowy BWA [Biura Wystaw Artyst.]. Związek Pol. Artystów Plastyków, BWA w Kr. Kr.: BWA 1981, [18] k. Przedr. zob. poz. 18, 27.

Zawiera 6 wierszy M.S.

17. Misterium. [Utwór dramatyczny w 3 częściach z epilogiem]. Powst. 1982. Druk *Dialog* 1992 nr 12 s. 5-24.

Inf. o dacie powstania z posł. Z. Marzysa w poz. 31.

18. Poza czasem. [Wiersze]. Kr.: Znak 1982, 74 s. Zawiera m.in. cykl: Pieśni pokutne (I-VI) [poz. 16]; Hymny do Matki Bożej Kalwaryjskiej (I-IV), – oraz: Akathistos polski. Hymn ku czci Bogurodzicy (I-XXIV).

19. Podróże po Kościele. [Szkice publicystyczne]. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawn. „Calvarianum” 1983, 273 s. Wyd. nast. poszerz. Paryż: Édition du Dialogue 1990, 363 s.

Zawartość: Cz. I. Do Meksyku i z powrotem: 1. San Domingo – Meksyk – Wyspy Bahama; 2. Przystanek Nowy Jork. – Cz. II. Tu i tam w Europie: 1. Fryburg; 2. Na Europejskim Forum; 3. Fatima; 4. Powrót ze Szwajcarii. – Cz. III. Daleki Wschód: 1. Karaczi; 2. Filipiny; 3. Japonia. – Cz. IV. W Wiecznym Mieście. W wyd. z 1990 nadto: Cz. V. Europejskie nieszpory i kanadyjskie jutrznie: Wyprawa do Wiednia; Niewierna Europa; Chrześcijańska Kanada; Smutni Holendrzy i pogodni Belgowie; Słowiański koniec podróży.

20. Australijska wiosna. Melbourne: Jezuickie Centrum Duszpasterstwa Pol. 1987, 157 s. Inne wyd. Kr.: Znak 1988, 302 s.

Reportaże z pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Australii.

21. Wśród kalwaryjskich tajemnic. Hymny. Pieśni. Rozmyślenia. [Kalwaria Zebrzydowska:] Wydawn. „Calvarianum” 1987, 100 s.

Zawiera m.in. cykl wierszy pt. Hymny do Matki Bożej Kalwaryjskiej (I-IV) [poz. 18]. – poemat pt. Akathistos polski. Hymn ku czci Bogurodzicy (I-XXIV) [poz. 18]. – oraz prozę pt. Idąc do Emaus (Droga Krzyżowa).

22. Via Crucis al Colosseo Presieduta dal Santo Padre Giovanni Paolo II. Venerdì Santo 1989. Testi di meditazione preparati da ... Citta del Vaticano: Dell'Ufficio delle Celebrazioni Liturgiche del Sommo Pontefice 1989, 61 s.

Przekł. pol.: Droga Krzyżowa z Janem Pawłem II. Wielki Piątek 1989 Koloseum. Medytacje ... Zdjęcia: A. Bujak. [Tłum. z włos. A. Boniecki i D. Swat]. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawn. „Calvarianum” 1990, 63 s. – słowac.: Krížová cesta s Jánom Pavlom II, ktorú celebrowal v rímskom Koloseu na Veľký piatok v roku 1989. [Przeł.] V. Kovalčík. Bratislava 1992.

23. Dziś ciężka noc. Dziennik 1982. Kr.: Panaceum* 1989, 176 s. Przedr. zob. poz. 25.

Dziennik dot. m.in. *Tyg. Powsz.*, zawieszono w stanie wojennym.

24. Spotkamy się w słońcu. Wiersze z lat 1956-1985. [Wybór i układ ...]. Wwa: Wydawn. Archidiecezji Warsz. 1989, 133 s.

Zawiera wiersze z poz. 3, 7, 9, 12, 15, 18. – oraz wiersze rozproszone.

25. Dzienniki 1982-1990. Wyd. Kr.: Znak 1998, 226 s.

Zawiera części: 1982. 11 stycznia-20 sierpnia (poz. 23); 1983. 15 marca-30 czerwca [dot. głównie przygotowań i przebiegu drugiej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski]; 1987. 1 czerwca-17 czerwca [dot. głównie trzeciej pielgrzymki papieskiej do Polski]; 29 września-28 października [dot. głównie dziennikarskiego wyjazdu M.S. do Rzymu na synod biskupów w sprawach laikatu]; 1989-1990. 25 września-24 marca [dot. głównie przemian polit. w Polsce i związanych z nimi zmian w red. *Tyg. Powsz.*].

26. Intensywna terapia. Poezje. Tarnów: Biblos 1993, 59 s.

27. Pieśni. [Wiersze]. Kr.: Wydawn. Apostolstwa Modlitwy 1993, 115 s.

Cykle: Za mało kochałem Cię Panie...; Idziemy za Tobą Matko...; Pieśni o świętych; Pieśni mszalne; Pieśni pokutne [poz. 16]; Akathistos polski [poz. 18].

28. Myśli Maryjne. [Rozmyślenia religijne]. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawn. „Calvarianum” 1994, 57 s.

Zawartość: Myśli szkaplerzne: Zamiast wstępu; Podejdźmy bliżej; Dom Boży czy sala wykładowa; Szkaplerz w XX wieku; „Modlitwa Jezusowa Zachodu”; Ostrobramska; Gwiazda w ciemnościach; Ocaleni od nicości; Gromnica i tajfun; Cień Najwyższego; A co było potem?; Nowy, polski święty [A. Chmielowski]. – Wezwani do prawdy i miłosierdzia: Łaska niesienia krzyża; Dramat wiary; W drodze do Emaus; Prawda, która wyzwala; Być człowiekiem; Być świadkiem w Kościele; Źródło nadziei; Miłosiermi.

29. Co trwa, co przemija. [Felietony]. Kr.: Baran i Suszczyński 1995, 175 s.

Podp.: Spodek. – Wybór felietonów druk. w *Tyg. Powsz.* w częściach: Spacerki z Diogenesem; Test na nadzieję; Co trwa, co przemija; Wśród ludzi.

30. Kościół żywy. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawn. „Calvarianum” 1997, 217 s.

Teksty pogadanek wygl. na antenie Pol. Radia w l. 1992-1994, adresowanych do Polonii zagranicznej, zwłaszcza na Wschodzie.

31. Początek świata. Wiersze wybrane. Posł.: Z. Marzys. Poznań: W Drodze 1997, 211 s.

Zawiera utwory z wcześniej opublikowanych tomów oraz wiersze dotychczas niepublikowane w częściach: 1956-1960; 1961-1970; 1971-1979; 1980-1995; Pieśni pokutne, 1980 [poz. 16]; Intensywna terapia, 1992; Drzewo [poemat], 1971.

32. Minione a bliskie. [Wspomnienia]. Kr.: Wydawn. Apostolstwa Modlitwy 1999, 514 s.

Dot. historii rodzin Skwarnickich, Barańskich i Korbutów oraz biografii autora od 1930 do 1978.

Wydania osobne poszczególnych wierszy w oprac. muz.: Dwie pieśni sakralne. [Muz.:] H.M. Górecki.

Kr.: PWM 1975, 19 s. — O jak bolejesz Matko; Zaśnięcie. Poetycka parafraza hymnów łacińskich Miłkołaja Skarbimierza. [Muz.:] A. Nikodemowicz. Kr.: PWM 1988, 15 s.

Przekłady

1. Psalmi, kantyki. Układ według „Liturgii goździn” [przygot. przez F. Małaczyńskiego]. Przekł. z tłum. filol.-nauk. [z hebr.]: ..., P. Galiński. Kr.: Znak 1976, 352 s. Wyd. 2 tamże 1976.

2. Psalterz. Przel. [z tłum. filol. z hebr.] ... Kalwaria Zebrzydowska: Wydawn. „Calvarianum” 1990, 194 s.

Prace redakcyjne

1. Moi rodzice. [Wybrał i] oprac. ... Posł.: J. Hennenl. Kr.: Znak 1960, 345 s.

Wybór prac nadesłanych na konkurs *Tyg. Powsz.*

2. [Siedem] 7 dni życia. Konkurs Spodka. [Wybrał i] oprac. ... Kr.: Znak 1965, 297 s.

Oprac. podp.: Spodek. — Wybór prac nadesłanych na konkurs *Tyg. Powsz.* pt. Tydzień mojego życia.

3. M. Morstin-Górska: Poezje. Wybór: A. Górska, ... Kr.: Znak 1974, 119 s.

4. K. Wojtyła: Poezje i dramaty. Wybór i układ z upoważnienia autora: ..., J. Turowicz. Red. filol.: J. Okoń. Słowo wstępne ... Kr.: Znak 1979, 408 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986 [właśc. 1987], wyd. 3 1998.

5. Nasze sprawy rodzinne. Oprac.: J. Hennelowa i ... Kr.: Znak 1990, 512 s.

6. K. Wojtyła: Renesansowy psalterz. (Księga słowiańska). [Wiersze i fotografie]. Fot.: A. Bujak. Wiersze oprac. z upoważnienia autora ... Scenariusz i red.: L. Sosnowski. Kr.: Biały Kruk 1997, 117 s. Wyd. nast. z podtytuł. Poezje słowem i światłem pisane tamże 1999.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000. — Wywiad: Poezja i modlitwa. Rozm. J. Molska. *Król. Apost.* 1986 nr 4.

SWPP 2 (E. Głębička). — PP (F. Lichodziejewska).

S. Papp: Rekonstrukcja ciszy. *Znak* 1961 nr 12 [rec.: Papierowy dzwon]. — A. Baszkowski: W królestwie słodkiej bajki. *Pomorze* 1962 nr 20 [rec.: Skarby króla Dropsa]. — [Papierowy dzwon:] Z. Dolecki: Poezja niepokoju. *Kierunki* 1962 nr 7; Z. Kubiak: Nie można uciec. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 5; J.J. Lipski: Dialog z ciszą. *Twórczość* 1962 nr 5, przedr. w tegoż: *Szkice o poezji*. Paryż 1987; J. Łukasiewicz: Rozważania dzieckiem podszycie. *Więź* 1962 nr 4. — [Marcin:] J.J. Lipski: Dojrzałość jednego z ... *Tyg. Powsz.* 1967 nr 49; W. Maciąg: Kto czym żyje: Szanse dla przeciętnych. *Życie Lit.* 1967 nr 49; J. Szczyпка: Konterfekt trzydziestolatka. *Kierunki* 1967 nr 44, przedr. w tegoż: *Powtórka z polskiego*. Wwa 1969; W. Contoski. *Books Abroad*. Oklahoma 1968 nr 4; [B. Heydenkorn] B.H.: Jeden z powojennego pokolenia. *Związkowiec*, Toronto 1968 nr 22; T. Kossowska: Obserwator czy uczestnik. *Więź* 1968 nr 3; J. Łukasiewicz: Sprawy Marcina. *Twórczość* 1968 nr 3; H. Malewska. *Znak* 1968 nr 3; J. Pieszczachowicz: Wyznania trzydziestolatka. *Mies. Lit.* 1968 nr 3. — [Rdza]

J. Pieszczachowicz: Poetycka mitologia codzienności. *Twórczość* 1968 nr 11, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu*. Łódź 1991; M. Sprusiński: Odpowiedzialność i piękne słowa. *Codziennie wędrowki Telemacha*. *Życie Lit.* 1968 nr 12; W.P. Szymański: Rdzę można zetrzeć. *Poezja* 1968 nr 9; K. Nowicki: Człowiek w spłowiłym swetrze. *Współczesność* 1969 nr 8; S. Nyczek: Czas, przestrzeń, człowiek. *Twórczość* 1970 nr 7/8. — K. Starczak. *Pomorze* 1970 nr 20 [rec.: Czarny rycerz Zawisza]. — [Cierń:] H. Jerzmański: Wyobraźnia refleksyjna. *Kultura* 1972 nr 1; J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1972 nr 6; M. Sprusiński: Trzeci poetów. *Życie Lit.* 1972 nr 22 [dot. też W. Dąbrowskiego i J. Prokopa]. — L. Stomma: Cierń i róża. (O poezji M.S.). *Tyg. Powsz.* 1972 nr 13. — F. Śmieja: Rytm serca. *Związkowiec*, Toronto 1972 nr 54/55, przedr. w: *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 74 [rec.: Cierń]. — [Wesele w Sioux City:] A. Andrzejewska: Notatnik amerykański. *Literatura* 1974 nr 38; J. Hannelowa. *Tyg. Powsz.* 1974 nr 40; H. Krzczkowski: Pisarz poczyty. *Twórczość* 1974 nr 12. — [Wiersze wybrane:] S. Stanuch: Weteran nie odbytych podróży. *Dz. Pol.* 1974 nr 296, przedr. w tegoż: *Na gorącym uczynku*. Kr. 1978; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1975 nr 9; K. Dybciak: Metafizyk pokolenia 56. *Twórczość* 1975 nr 4; M. Dziewulska. *Znak* 1975 nr 7; J.J. Lipski. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 8; J. Łukasiewicz. *W Drodze* 1975 nr 7; A. Sidorski: „Ruch serca przeciw ciemności”. *Poezja* 1975 nr 5. — A. Sulikowski: Spodek w Ameryce, czyli powieść bez kropki. *Znak* 1975 nr 2 [rec.: Wesele w Sioux City]. — C. Colombati: Franciszkańskie oratorium Juliusza Łuciuka. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 46 [dot. też tekstu M.S.: Franciszek z Asyżu]. — [Spotkanie w Lozannie:] B. Mamoń. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 51/52; K. Nowicki: Powieść kongresowa. *Fakty* 1977 nr 51/52; T.J. Żółciński: Cztery dni nad Lemanem. *Zwierciadło* 1977 nr 46; Z. Bauer: Schemat i treść. *Życie Lit.* 1978 nr 17; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1978 nr 5; H. Krzczkowski: Niedopowiedzenia. *Twórczość* 1978 nr 3; W. Maciąg: Czy nam potrzebne niespodzianki? *Nowe Książ.* 1978 nr 3; J. Marx: Powieść o niespełnieniu. *Tyg. Kult.* 1978 nr 5. — F. Śmieja: Mistrzowie małych form. *Związkowiec*, Toronto 1979 nr 82 [rec.: Szkoła mędrców]. — [Zmierzc:] [S. Barańczak] B. Stawiczak: Pan Zajac nad odchłanią. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 13, przedr. w tegoż: *Przed i po*. Londyn 1988; B. Dopart: Pod znakiem klasycyzmu i poza konwencją. *Życie Lit.* 1980 nr 40; J. Kwiatkowski: Poeta łagodzi sprzeczności świata. *Twórczość* 1980 nr 12, przedr. w tegoż: *Felietony poetyckie*. Kr. 1982 oraz w: *Magia poezji*. Kr. 1995; K. Piękosz: Cierń wieczności. *Literatura* 1980 nr 23; K. Zawrat. *Kultura*, Paryż 1981 nr 7/8. — K. Dybciak: „Człowiek — zwierzę innego istnienia”. *Tyg. Powsz.* 1982 nr 42. — R. Łużny: Akathistos polski M.S. *Zesz. Nauk. KUL* 1982 nr 2/4. — L. Polony: „Pragniemy żywej wody w słowie”. *Ruch Muzycz.* 1982 nr 5 [rec.: Franciszek z Asyżu]. — [Poza czasem:] J. Giszczak: Znak czasu. *Więź* 1983 nr 1; B. Maj: Poza historią, poza literaturą. *Znak* 1983 nr 5/6; O. Molska. *Prz. Powsz.* 1983 nr 7/8. — M. Król: Pisać w Polsce o Papieżu. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 3 [rec.: Podróże po Kościele]. — R. Łużny: M.S. kalwaryjskie pieśni i rozmyślenia. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 33 [rec.: Wśród kalwaryjskich tajemnic]. — J. Sochoń: Współczesne pieśni religijne. *Więź* 1994 nr 10 [rec.: Pieśni]. — [W. Skalmowski] M. Broński: Słowo i ciało. *Kultura*, Paryż 1995 nr 12 [rec.: Intensywna terapia]. — J. Hennelowa: Po łyżeczce, po kropki... Medytacje felietonowe M.S. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 7 [rec.: Co trwa, co przemija]. — [Początek świata:] J. Łukasiewicz: „W ustach zachowując gwar ludzkich języków...”. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 14; A. Nasitowska: Norma codzienności. *Nowe Książ.* 1997 nr 8. — M. Stala: Stuchając tętna. W tegoż: *Powrót poetów*. Kr. 1997 [rec.: Intensywna terapia]. — [Dzienniki 1982-1990:] Z. Chojnowski: Zwycięstwo „kterykała”. *Nowe Książ.* 1998 nr 10; E. Biela: Zawsze wierny sobie. *Topos* 1999 nr 4; J. Gizella: Spodek uziemienny. *Kwart. Artyst.* 1999 nr 2. — [Mintona a bliskie:] T. Chrzanowski: Mintona a bliskie Spodkowi. *Tyg. Powsz.* 2000 nr 3; J. Kołodziejka: Zapiski biednych ludzi. *Nowe Książ.* 2000 nr 2.

SLEZÁK Czesław 1929-1998

Poeta.

Urodzony 9 listopada 1929 we wsi Przełajce (obecnie Siemianowice Śląskie); syn Jana Slezáka, z pochodzenia Słowaka, właściciela zakładu budowlanego, i Marii z Raszplewiczów. W 1937 zamieszkał z rodzicami w Stalowej Woli, gdzie spędził też okres okupacji niemieckiej. Po wyparciu Niemców z tego rejonu uczęszczał do gimnazjum w Rozwadowie. W 1945 przeniósł się do Będzina, gdzie kontynuował naukę w Męskim Gimnazjum i Liceum im. M. Kopernika; w 1950 zdał maturę. W 1950-54 studiował filozofię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; z powodów zdrowotnych studiów nie ukończył. W 1955 zrezygnował z obywatelstwa czechosłowackiego i przyjął obywatelstwo polskie. W 1955-58 pracował jako starszy redaktor w redakcji literackiej rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach. Debiutował w 1956 wierszem pt. „Hiroshima”, opublikowanym w dodatku *Zolnierza Polski Ludowej* pt. *Przedpole* (nr 3). W tymże roku ożenił się z Zofią Anną Cnotówną, dziennikarką. W 1958-60 był redaktorem tygodnika *Echo Tyskie* w Nowych Tychach. Równocześnie brał aktywny udział w życiu literackim; w 1957 założył Literacką Grupę „Domino”, która działała do 1958, w 1959 był członkiem Grupy Artystyczno-Literackiej „Labirynt”, uczestniczył w organizowaniu Śląskiego Funduszu Literackiego. Od 1961 należał do ZLP (w 1975-78 członek Zarządu). Od tegoż roku do 1978 pracował w Wydawnictwie „Śląsk” w Katowicach jako starszy redaktor naukowy w dziale literackim. Równocześnie od 1962 odbywał studia historyczne na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach; w 1970 uzyskał magisterium. W tym czasie ogłaszał wiersze, m.in. w *Poglądach* (1963-69). W 1977 wstąpił do PZPR. W 1978 przeniósł się do Bydgoszczy i do 1988 kierował bydgoskim oddziałem Wydawnictwa Morskiego w Gdańsku. Wiersze, artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w *Literaturze* (1978-79), *Poezji* (1978-79) i *Faktach* (od 1979). W 1982-84 pracował jako sekretarz Wydawnictwa „Pomorze” w Bydgoszczy. W 1983-89 należał do nowego ZLP. Od 1984 do przejścia na emeryturę w 1989 był publicystą w tygodniku *Fakty*. Wyróżniony złotą odznaką „Zasłużony w Rozwoju Województwa Katowickiego” (1974). Zmarł 15 września 1998 w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Złoty klucz. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1957, 92 s.
Cykle: Początek czasu; Pieśni milczenia; Pielgrzym.

2. Drugi brzeg. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1960, 79 s.
Cykle: Proporcje; Hiperbola; Otchłań nieba; Uczta.

3. Gwiazda Dawida. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1961, 35 s.

4. Pachnie kora. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1963, 70 s.
Cykle: Kora ziemi; Ujście początku; Wnętrze; Czarny poemat.

5. Wersje. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1965, 103 s.

6. Wołam Cię, Jeruzalem; Queratikh Jerushalayim. [Wiersze]. Przedm.: D. Lazer. [Tłum. na hebr.] A. Gilboa. New York-Tel Aviv: Federation of the Bergen-Belsen Associations Inc., Ekked 1967, 164 s.

Tekst w jez. pol. i hebr.

7. Piękna dziewczyna. [Wiersze i proza poetycka]. Kat.: Śląsk 1968, 110 s.

Cykle: Szukanie Pięknej; Śpiew; Traktat; Kamienie; Wiatr; Liroyki; List; Płacz kobiety nad sobą; Płacz mężczyzny nad sobą; W stronę czasu; Śmiech ziemi, — oraz proza poetycka: Maniello.

8. Kamienny wiatr. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1970, 118 s.

Cykle: Uroda; Dystans; Kamienny wiatr; Rzeczy świata.

9. Niepokój czarodziejka. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1971, 174 s.

Cykle: Południe nocy; Wzywanie szeptem; Sen wielkiego ptaka; Mrok z doliny.

10. Pieśni olimpijskie. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1972, 99 s.

Cykle: Słoneczny wiatr; Biały stadion; Kamienne niebo.

11. Pożegnanie. Wybór wierszy. Kat.: Śląsk 1974, 183 s.

12. Ogłoszenie matrymonialne. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1977, 112 s.

13. Herezje. [Wiersze]. Wwa: PIW 1982, 107 s.

14. Obietnica. [Wiersze]. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1982, 18 s.

Druk bibliofilski.

15. Listy miłosne. [Wiersze i proza poetycka]. Gdańsk: WM 1983, 115 s.

Zawiera m.in. wybór wierszy oraz prozę pt. Pochwała lw poz. 7 pt. Maniello.

16. Katastrofa. [Wiersze]. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1987, 20 s.

Prace redakcyjne

1. [Jedenasty] XI Zjazd Pisarzy Ziemi Zachodnich i Północnych. Katowice-Jaszowice, czerwiec 1968. Red. ... Kat.: Śląsk 1970, 97 s.

2. W. Banach: Ślalom. [Wiersze]. Wybór i red. ... Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult.; Koło Młodych ZLP 1980, 15 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1979, 1988. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska).

[Złoty klucz:] S. Jończyk: Tajemnica złotego klucza. *Kierunki* 1957 nr 38; Z. Pędziński: Szukamy poetyckiego klucza. *Przemiany* 1957 nr 32; [J. Czaykowski] J.C.: Poeta smutku i miłości. *Za i Przeciw* 1958 nr 44. — J. Hłond: Wiersze Cz.S. *Orka* 1960 nr 46 [rec.: Drugi brzeg]. — Z. Janowski: Wiersze S. *Odra* 1962 nr 3 [rec.: Gwiazda Dawida]. — J. Lau: Nowości poetyckie. *Życie Lit.* 1966 nr 18 [rec.: Wersje]. — [Wołam Cię, Jeruzalem:] D. Mosze. *Al Hamiszmaz*, Izrael 1967 nr z 7 VIII; H. Nagid. *Yediot Achronat*, Izrael 1967 nr 2; W. Iwariuk. *Kultura*, Paryż 1968 nr 6/7. — W.P. Szymański: Ile już było tych dróg? *Życie Lit.* 1968 nr 24 [rec.: Piękna dziewczyna]. — J. Bujnowski. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 44 [rec.: Wołam Cię, Jeruzalem]. — [Kamienny wiatr:] R. Krynicki. *Papierowy wiatr. Poglądy* 1970 nr 22; M. Orski: W rozwidleniu słów. *Odra* 1972 nr 1. — B. Żurkowski: Patos. *Opole* 1972 nr 1 [rec.: Niepokój czarodziejki]. — E. Pietrzyk: W średnim tempie i na smutną nutę. *Nowe Książki*, 1973 nr 8 [rec.: Pieśni olimpijskie]. — A. Zejman: Dlaczego „Pożegnanie”. *Poglądy* 1975 nr 19 [rec.: Pożegnanie]. — [Ogłoszenie matrymonialne:] K. Heskwa-Kwaśniewicz. *Poglądy* 1978 nr 9; K. Pieńkosz: Antologia biura matrymonialnego. *Literatura* 1978 nr 14; A. Tchórzewski: Proba wyjścia z literatury. *Poezja* 1972 nr 7/8. — [Herezje:] K. Nowicki: Po swojemu. *Fakty* 1982 nr 22; J. Hłond: Poeta zapomniany. *Tyg. Kult.* 1983 nr 7. — [Listy miłosne:] E. Starosta: Pożegnania. *Fakty* 1984 nr 48; J. Wierzbiański. *Tu i Teraz* 1984 nr 42. — Z. Mrozek. Cz.S. *Fakty* 1986 nr 39. — J. Marszałek: S. *Rzeczywistość* 1987 nr 15. — N. Gross: Cz.S.: Wołam Cię Jeruzalem! W tegoż: *Poeści i Szoa*, Sosnowiec 1993.

M.K.K.

SŁAWIŃSKA Aleksandra

zob. OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA Aleksandra

SŁAWIŃSKA Elżbieta

zob. ZECHENTER-SŁAWIŃSKA Elżbieta

SŁAWIŃSKA Irena

ur. 1913

Krypt.: I.St.; Ir.St.

Historyk i teoretyk literatury, teatrolog.

Urodzona 30 sierpnia 1913 w Wilnie; córka Seweryna Sławińskiego, inżyniera kolejowego, i Heleny z Kumatowskich. Od 1922 uczęszczała do Gimnazjum im. E. Orzeszkowej. Po zdaniu w 1930 matury, studiowała filologię polską i romańską na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie; w 1934 uzyskała magisterium. W czasie studiów brała udział w działalności Koła Polonistów Słuchaczy USB i Akademickiego Klubu Włóczągów. Należała też do Stowarzyszenia „Juventus Christiana” i w 1932/33 była prezeską Koła Wileńskiego. W piśmie tego Stowarzyszenia pt. *Juventus Christiana* debutowała w 1933 artykułem pt. „Z rozważań nad Ewangelią” (nr 6). W tymże roku opublikowała artykuł pt. „Szopka myślooddawców”, dotyczący szopki akademickiej w USB w wileńskim czasopiśmie *Pax* (nr 3; podp. I.St.), z którym współpracowała do 1937. W 1934-35 odbyła praktykę bibliotekarską. W 1935 uzyskała stypendium doktoranckie z Funduszu Kultury Narodowej i kontynuowała studia w Warszawie (1935/36) i w Wilnie. Ogłaszała artykuły i recenzje w dzienniku w-

leńskim *Słowo* (1936-38). Równocześnie uczyła języka polskiego w gimnazjum i przygotowywała rozprawę doktorską pt. „Typy dramatu w epoce Młodej Polski”. Od października 1938 do sierpnia 1939 jako stypendystka Funduszu Kultury Narodowej studiowała teatrologię i literaturę powszechną na Sorbonie w Paryżu. Po wybuchu II wojny światowej nadal przebywała w Wilnie i pracowała głównie jako robotnica. W czasie okupacji niemieckiej brała udział w tajnym nauczaniu, początkowo w Wilnie (1941-42), a następnie w Gliniszczach pod Wilnem (1942-44). Była członkiem AK. Po wycofaniu się Niemców, pracowała w 1944-45 w archiwum miejskim w Wilnie. W końcu kwietnia 1945 wyjechała z Wilna w ramach tzw. akcji repatriacyjnej. Przez krótki czas pracowała w gimnazjum w Białymstoku, a od października 1945 była asystentką w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. W 1946 uzyskała tamże doktorat na podstawie pracy pt. „Tragedia w epoce Młodej Polski” (promotor prof. Konrad Górski). Artykuły i recenzje ogłaszała w tym czasie w *Tygodniku Powszechnym* (1946-52), *Arkonie* (1947-49), *Odrze* (1947-49) i *Znaku* (1947-52). Od 1947 wchodziła w skład Komisji Filologicznej Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W 1949 została współpracownikiem Komisji Historii Literatury PAU. Działała w stowarzyszeniach katolickich. Usunięta w 1949 z UMK, prowadziła przez rok wykłady w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku, a od kwietnia do października 1950 pracowała w bibliotece Instytutu Badań Literackich w Warszawie. Następnie została zaangażowana przez Katolicki Uniwersytet Lubelski (KUL), początkowo na stanowisko adiunkta, a od 1951 zastępcy profesora. W tymże roku złożyła pracę pt. „O komediach Norwida”, która miała stanowić podstawę habilitacji; na skutek zmiany ustawy o stopniach naukowych kolekwium habilitacyjne odbyło się dopiero w 1953. Była współredaktorem (od 1953) wielu tomów wydawnictwa Towarzystwa Naukowego KUL *Roczniki Humanistyczne*. Należała do twórców Teatru Akademickiego KUL (1952) i przez wiele lat była jego opiekunem. W 1954 została członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego KUL (1960-62 wiceprezes). W 1956 otrzymała nominację na profesora nadzwyczajnego i kierownika Katedry Teorii Literatury oraz Literatury Porównawczej KUL. W tymże roku weszła w skład redakcji *Tygodnika Powszechnego*. W 1957 prowadziła wykłady w Montrealu w Kanadzie, a w 1958/59 przebywała jako stypendystka Forda w Yale University w USA. Była członkiem komitetu redakcyjnego *Zeszytów Naukowych KUL* (1958 nr 1-3 i 1965-68). W czasopiśmie tym, a także w innych pismach naukowych, m.in. w *Rocznikach Humanistycznych*, *Pamiętniku Literackim*, *Pamiętniku Teatralnym*, *Dialogu* publiko-

wała rozprawy i eseje oraz artykuły, dotyczące historii i teorii literatury oraz teatru. W 1960 została członkiem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. W 1962-64 pełniła funkcję dziekana Wydziału Nauk Humanistycznych KUL. W 1965 i 1966 opracowywała dział „Literatura angielska” (w 1966 również „Literatura australijska”) w *Roczniku Literackim*. W 1968 otrzymała tytuł profesora zwyczajnego. Wygłaszała wielokrotnie jako visiting professor cykle wykładów z teatrolologii na uniwersytetach zagranicznych: w USA w Brown University, Providence (1968/69), w University of Illinois (Summer School 1969), w uniwersytecie katolickim w Louvain w Belgii (1971/72, 1973/74), w uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii (1979), w Toronto w Kanadzie (1982). W 1969-71 była członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. W 1973 weszła w skład komitetu redakcyjnego „Encyklopedii katolickiej”. Od 1976 pełniła funkcję kierownika Katedry Dramatu i Teatru KUL. W 1976-78 prowadziła zajęcia na Uniwersytecie Gdańskim. W 1981 była promotorem w postępowaniu przygotowawczym nadania przez KUL doktoratu honoris causa Czesławowi Miłoszowi. W tym czasie została członkiem Komisji Episkopatu do Spraw Społecznego Przekazu. W 1983 przeszła na emeryturę; prowadziła nadal seminaria magisterskie i doktoranckie na KUL i Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 1986 otrzymała nagrodę im. księdza I. Radziszewskiego, przyznaną przez Towarzystwo Naukowe KUL. W 1988 została członkiem Rady Naukowej Instytutu Jana Pawła II, a w 1989 członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1994 otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (w dziedzinie historii teatru), a w 1995 nagrodę im. K. Pruszyńskiego, przyznaną przez Polski PEN Club. W 1996 odbyła się uroczystość odnowienia jej doktoratu na Wydziale Humanistycznym UMK. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974), medalem „Za wybitne osiągnięcia w dziele umacniania patriotycznej więzi Polonii z Macierzą” (1984). Mieszka w Lublinie i w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tragedia w epoce Młodej Polski. Z zagadnień struktury dramatu. Tor.: Tow. Nauk. 1948, 184 s. Tow. Nauk. w Tor. *Pr. Wydż. Filol.-Filoz.*

Rozprawa doktorska przygotowana w 1938-1939 pt. „Typy dramatu w epoce Młodej Polski”.

Zawartość: Problem tragedii w końcu XIX w.; „Tragedia Atmosfery”. Typ maeterlinckowski; Tragedia klasyczna Wyspiańskiego; Tragedia historyczna i narodowa. Próba syntezy; Po-słowie.

2. O Norwidzie pięć studiów. [Autorzy:] K. Górski, T. Makowiecki, ... Tor.: Księg. Nauk. T. Szczę-sny 1948 [właśc. 1949], 129 s.

Tu I.S.: Za kulisami Tyrteja. [Współaut.:] T. Makowiecki, s. 33-64; „Słodycz” - miniatura tragiczna, s. 93-109. Przedr. zob. poz. 7.

3. O komediach Norwida. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1953, 276 s. Tow. Nauk. KUL. *Rozpr. Wydż. Hist.-Filol.*

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: I. Przedmowa. — Dojrzewanie koncepcji dramatycznej. — II. Współczesności oblicze: O miłość zupełną i kobietę żywą; Stygmat salonu; Problem artysty i poezji; „Ogólna całość cywilizacyjna”. — III. Struktura dramatyczna: Elementy strukturalne: Rodzaje konfliktów; Postaci; Struktury językowe; Elementy teatralnej wizji; Zasady ogólne: Amplituda potoczności i patosu; Śmiech, uśmiech, ironia...; Koncepcje strukturalne; Ewolucja dramatycznego stylu. — IV. Na tle komedii pozytywistycznej: Na tle komedii pozytywistycznej.

4. O rozmowach w III części „Dziadów”. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1957, 30 s. Tow. Nauk. KUL. *Wykłady i Przemówienia*. Przedr. zob. poz. 5.

5. Sceniczny gest poety. Zbiór studiów o dramacie. Kr.: WL 1960, 298 s.

Zawartość: Główne problemy struktury dramatu; „Ciąg scenicznych gestów w teatrze Norwida”; O rozmowach w III części „Dziadów” [poz. 4]; Przywołanie przestrzeni w dramacie Słowackiego „Zawisza Czarny”; O badaniu wizji teatralnej Wyspiańskiego; „Egzegeza komunałów”; (O Bałuckim); Ku definicji dramatu poetyckiego; Aneks: Spór o tragedię redivivus.

6. Świadomość teatralna Norwida. (Wstępne refleksje metodologiczne). [Wwa: IBL 1967], 18 s.

7. Reżyserska ręka Norwida. Kr.: WL 1971, 330 s.

Zawartość: I. Próby syntetycznych ujęć: Reżyserska ręka Norwida; Terminologia teatralna Norwida; Metafora w dramacie; „Ciąg scenicznych gestów”. — II. Zbliżenia: „Słodycz” - miniatura tragiczna [poz. 2]; Za kulisami „Tyrteja” [współaut.: T. Makowiecki, poz. 2]; Znaki przestrzeni teatralnej w „Krakusie”; „Podróż do kresu nocy”. — III. Norwid na scenie: Problemy teatralne „Kleopatry”; Komediodrama „Aktor”; „Wanda” w teatrze lalkowym. — IV. Ekspansja teatralnego widzenia: O prozie epickiej Norwida. Z zagadnień warsztatu poety-dramaturga.

8. Współczesna refleksja o teatrze. Ku antropologii teatru. [Studia]. Kr.: WL 1979, 484 s. Por. poz. 11.

Zawartość: Założenia książki. — Teatr w oczach filozofów: Egzystencjalna filozofia teatru; Z inspiracji Ingardena; Tragizm czy „odor metaphysicus”? (Spór o tragedię znów odnowiony). — Symbol, mit, archetyp: Preliminaria krytyki symbolicznej; Od psychoanalizy do psychokrytyki i z powrotem. — Socjologiczne widzenie teatru. — Semiologia teatru: In statu nascendi. Praga 1931-1941; Semiologia teatru - dziś; Próby matematyzacji teatru. — Kluczowe problemy: Sytuacje i postaci; Gest i słowo; Przestrzeń i czas; Zamiast podsumowania. — Bibliografia.

Przekł. franc.: Le théâtre dans la pensée contemporaine. [Przeł.] F. Rosset. Louvain-la-Neuve 1985.

9. Moja gorzka europejska ojczyzna. Wybór studiów. Oprac.: O. Sieradzka. Wwa: Pax 1988, 288 s.

Zawartość: Słowo od autora. — I. „Co powiedział Grom”. (Przekaz poetycki T.S. Eliota); Dramaty T.S. Eliota; W krainie poezji, żaru i walki: (O „Magii” Chestertona); Idee teatralne Claudela; Siedem demonów Claudela; Wyzwanie teatru Claudela; Claudel - homme de théâtre; ...I ma Elektry głos”. Zakorzenie Simone Weil; Czarny płomień Fedry [J. Racine’a].

— II: Jerzy Bernanos; Ukrzyżowany na papieskim tronie; August Strindberg i wczesny ekspresjonizm polski; Kariera teatralna Gozziego w Polsce i gdzie indziej. — III: Współczesny teatr liturgiczny; Nowa obecność Biblii w dramacie współczesnym; Dramat i teatr w refleksji teologicznej; Świat jako spektakl.

10. Odczytywanie dramatu. [Studia]. Wwa: PWN 1988, 319 s.

Zawartość: Od autorki; Czytanie dramatu; Ku definicji dramatu poetyckiego; Dramat religijny: jego wyróżniki i paradygmaty; Wizja teatralna jako problem badawczy; Gest i słowo w perspektywie antropologicznej; O rozmowach w III części „Dziadów”; Metafora w dramacie; Przywołanie przestrzeni w dramacie Słowackiego „Zawisza Czarny”; Znaki przestrzeni teatralnej w „Krakusie” Norwida; „Podróż do kresu nocy”; Kropla czasu w teatrze Norwida; Dwie koncepcje czasu w strukturach dramatycznych: Turgienie w i Norwid; Struktura czasowa dramatu Brechta „Życie Galileusza”; Teoria rzeczywistości i znak teatralny.

Przekł. ang. art. Dwie koncepcje czasu w strukturach dramatycznych: Turgienie w i Norwid. W: For Wiktor Weintraub. The Hague 1975.

11. Teatr w myśli współczesnej. Ku antropologii teatru. Wwa: PWN 1990, 433 s.

Zmieniona wersja poz. 8.

12. Szlakami moich wód... [Wspomnienia]. Wstęp: M. Maciejewski. Lubl.: Norbertianum 1998, 210 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Uwagi o stylu „Hymnów” Kasprowicza. *Alma Mater Vilnensis* 1935 z. 12 s. 25-35. — Wokół teatru K.H. Rostworowskiego. *Aetneum* 1938 nr 4/5 s. 689-698. — Groza słowa. (O poezji Jerzego Lieberta). *Znak* 1949 nr 2 s. 118-133. — Oblicze współczesności w komediach Norwida. *Znak* 1952 nr 1 s. 60-70. — Problematyka badań nad językiem dramatu. *Rocz. Hum.* 1953 [wyd. 1955] z. 1 s. 25-60. — O strukturze słownej III części „Dziadów”. *Rocz. Hum.* 1954/1955 s. 141-156, przedr. w: *Dramat polski XIX i XX wieku*. Lubl. 1987 s. 11-24. — Jeden motyw antyczny w poezji Norwida: bruk rzymski. *Rocz. Hum.* 1957 z. 2 s. 129-140. — Badania literackie w Ameryce: rozwój dyskusji metodologicznej. *Kwart. Neofil.* 1960 nr 3 s. 181-201; przekł. czes. w: *Zapadni literární veda a estetika*. 1966. — Teoria dramatu na Zachodzie. (1945-1960). *Pam. Lit.* 1961 z. 3 s. 290-316; 1962 z. 1 s. 283-309. — Wkład Francji w nową estetykę teatru. *Kwart. Neofil.* 1962 nr 3 s. 227-247. — Powrót do „Fedry” [J. Racine’a]. *Kwart. Neofil.* 1963 nr 3 s. 205-235. — Problem gatunków literackich w kręgu krytyków z Chicago. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1963 z. 1 s. 105-121. — Chrześcijaństwo w przemyśleniach Norwida. *Znak* 1966 nr 4 s. 721-732. — Inicjacja teatralna Claudela. *Kwart. Neofil.* 1966 nr 4 s. 395-413. — Struktura dzieła teatralnego. Propozycje badawcze. W: *Problemy teorii literatury*. Wr. 1967 s. 290-309 [zmien. i poszerz. wersja wcześniejszej rozprawy w książce: *Sceniczny gest poety* poz. 5], przedr. w: Mate-

riały z zakresu wiedzy o współczesnym teatrze. Łódź 1972 s. 25-52, pt. Główne problemy struktury dramatu. Propozycje badawcze. W: *Wprowadzenie do nauki o teatrze*. T. 1. Wr. 1974 s. 84-107, wyd. 2 tamże 1976, w: *Problemy teorii dramatu i teatru*. Wr. 1988 s. 21-37; przekł. słowac. [Przel.] Š. Koperdan. W: *Slovo, vyznam, dielo*. Bratislava 1972. — Współczesny teatr religijny na Zachodzie. *Znak* 1967 nr 11 s. 1413-1427. — Stanisław Wyspiański. On the hundredth anniversary of his birth. *The Polish Review*, Nowy Jork 1969 nr 3 s. 57-67. — Ewangelia miłosierdzia współcześnie odczytana. [Współaut.:] M. Gogacz. W: *Ewangelia miłosierdzia*. Pozn. 1970 s. 273-313. — The slavic contribution to the great theatrical reform. (Some proposal for investigation). W: *Z polskich studiów slawistycznych*. Ser. 4. Nauka o literaturze. Wwa 1972 s. 29-39. — „Krakus” Norwida w życiu teatralnym Młodej Polski. *Pam. Teatr.* 1973 z. 2 s. 205-232. — Sacrum w młodym teatrze polskim. W: *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej*. Lubl. 1973 s. 531-541; przekł. franc. *Cahier Théâtre Louvain* 1974 [nr] 21 s. 39-57; w: *La littérature contemporaine polonaise et le sacré*. Lublin 1978 s. 136-159. — Przypowieść o Wielkim Złodzieju. („Straszny czwarte w domu pastora” Karola Ludwika Konińskiego). W: *Nowela, Opowiadanie, Gawęda*. Wwa 1974 s. 171-190, wyd. 2 uzup. tamże 1979 s. 217-236. — Rodzinne tradycje w dramaturgii polskiej. W: *Wkład Polaków do kultury świata*. Lubl. 1976 s. 605-618. — Main trends in recent theatre science. *Rocz. Hum.* 1977 z. 1 s. 21-33. — Miciński i Hellerau. W: *Studia o Tadeuszu Micińskim*. Kr. 1979 s. 303-323. — Mitotwórcza funkcja krytyki teatralnej. (Na przykładzie Młodej Polski). W: *Wokół teorii i historii krytyki teatralnej*. Kat. 1979 s. 193-205. — Religijny horyzont twórczości Miłosza. *W Drodze* 1981 nr 10 s. 68-77. — Współczesny dramat biblijny. *Prz. Po-wsz.* 1982 nr 3 s. 52-64, przedr. w: *Biblia a literatura*. Lubl. 1986 s. 465-478. — Refleksja nad „mitem współczesnym” wczoraj i dziś. W: *Wśród mitów teatralnych Młodej Polski*. Kr. 1983 s. 20-44. — Wolność i świętość słowa w przekazie poetyckim Norwida. W: *Literatura polska w kulturze chrześcijańskiej Europy*. Lubl. 1983 s. 23-35; przekł. franc. w: *The common christian roots of the european nations*. Florence 1982; przekł. ang. [Przel.] A. Pasicki. W: *Polish literature in the culture of christian Europe*. Lubl. 1983 s. 27-41. — Inspiracje chrześcijańskie w literaturze polskiej. (Kilka pytań nie tylko metodologicznej natury). *Znak* 1984 nr 4 s. 435-436. — Le théâtre liturgique au XXe siècle. (Genres et formes). W: *Problèmes, interférences et genres au théâtre et les fêtes en Europe*. Paris 1985 s. 217-234. — „Chrześcijańska drama” Norwida. *Stud. Norwidiana* 1985/1986 s. 57-74, przedr. w: *Dramat i teatr religijny w Polsce*. Lubl. 1991

s. 217-234. — „Ukrzyżowany na papieskim tronie”. (Papieski dramaty Schneidera). *Tyg. Powsz.* 1987 nr 24 s. 7-8; przekł. niem. w: *Reinhold Schneider Blätter*, Freiburg 1987, Dezember s. 117-131. — Nauczyciele. Sylwetki, Biogramy. [Współaut.:] Z. Dziubińska, M. Rutkowska-Wierszyłowska. W: Była taka szkoła. Gimnazjum im. E. Orzeszkowej w Wilnie 1915-1939. Londyn 1987 s. 77-147. — Dramat i teatr w refleksji teologicznej. W: *Dramat i teatr sakralny*, Lubl. 1988 s. 13-24. — The secret in Norwid's dramatic works. W: *Cyprian Norwid (1821-1883). Poet - Thinker - Craftsman*. London 1988 s. 78-90. — „Kiedyż na ziemiach moich zaprowadzę ład?”. (O ethosie poety i poezji według T.S. Eliota). *Ethos* 1989 nr 8 s. 94-104. — „Dziady” — dramat chrześcijański? Spór o „Dziady” redivivus. *Ethos* 1991 nr 13/14 s. 101-111. — Ingarden's theory of the „Stage play” and his successors. W: *Drama und theater*. München 1991 s. 323-336. — Europa przeciw-chrześcijańska i bekarca (w teatrze Norwida). *Ethos* 1992 nr 4 s. 25-33. — Formacja religijna młodzieży wileńskiej w okresie II Rzeczypospolitej. W: *Wilno - Wileńszczyzna jako krajobraz i środowisko wielu kultur*. Białystok 1992 s. 219-234. — Mickiewicz (1798-1855). W: *Patrimoine Littéraire Européen*. T. 11 a. Paris, Bruxelles 1999 s. 347-360.

Przekłady

1. J. de Romilly: Tragedia grecka. Wwa: PWN 1994 [właśc. 1993], 193 s.

2. P. Claudel: Atlasowy trzewiczek. Wersja sceniczna. *Ogród* 1994 nr 3 s. 21-137. Przedr. w: P. Claudel: Wybór dramatów. Lubl. 1998 s. 135-234.

3. P. Claudel: Joanna D'Arc na stosie. W: P. Claudel: Wybór dramatów. Lubl. 1998 s. 273-292.

4. O. Miłosz: Misteria. Wybór i oprac. ... Przekł. [z franc.] ..., B. Ostrowska. Przygot. do druku: W. Kaczmarek. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1999, 136 s. KUL.

W przekł. I.S.: Mefiboset. Misterium w 3 obrazach z epilogiem, s. 55-93; Szawel z Tarsu. Misterium w czterech obrazach, s. 95-135.

Prace redakcyjne

1. Myśl teatralna Młodej Polski. Antologia. Wybór: ..., S. Kruk. Wstęp ... Noty: B. Frankowska. Wwa: WAiF 1966, 475 s.

Tu wstęp I.S.: Młodopolska batalia o teatr, s. 5-38.

2. P. Claudel: Możliwości teatru. Wybór i wstęp ... Przeł. M. Skibniewska. Noty: M. Uchańska. Wwa: WAiF 1971, 263 s.

3. La littérature contemporaine polonaise et le sacré. Sacrum we współczesnej literaturze polskiej. Red.: ..., S. Sawicki. Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk.

KUL 1978, 179 s. Université Catholique de Lublin. Institut des Recherches sur la Littérature religieuse.

4. Wśród mitów teatralnych Młodej Polski. Praca zbiorowa pod red.: ..., M.B. Styk. Kr.: WL 1983, 436 s.

5. Dramat i teatr sakralny. [Materiały z sympozjum zorganizowanego przez Katedrę Dramatu i Teatru oraz Zakład Badań nad Literaturą Religijną, Lublin 2-5 maja 1983]. Pod red. ... [i in.]. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1988, 392 s. KUL Zakład Badań nad Literaturą Religijną.

6. Popularny dramat i teatr religijny w Polsce. Pod red.: ... i M.B. Stykowej. Wstęp ... Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1990, 224 s. Tow. Nauk. KUL. *Rozpr. Wyzd. Hist.-Filol.*

7. Dramat i teatr religijny w Polsce. Red.: ..., W. Kaczmarek. Wstęp ... Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1991, 467 s. *Religijne Tradycje Literatury Polskiej*. T. 2.

8. Wokół współczesnego dramatu i teatru religijnego w Polsce (1979-1989). Pod red.: ... i W. Kaczmarek. [Słowo wstępne ...] Wr.: Wiedza o Kulturze 1993, 321 s. *Dramat w Teatrze - Teatr w Dramacie*.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1976, 1979, 1985, 1988, 2000. — Wywiady: Nauczyl mnie Norwid, co naprawdę cenne. Rozm. B. Mamóń. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 37; Zarliwość i skupienie. Rozm. W. Chudy. *Ethos* 1995 nr 2/3; Bezdomność i zakorzenienie. Rozm. M. Luboradzki. *Sycyna* 1998 nr 22; Szlakiem moich miast. Rozm. G. Filip. *Nowe Książ.* 1998 nr 6.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP XX w. (red.). — A. Pałuchowski: Bibliografia prac I.S. 1933-1976. *Rocz. Hum* 1976 z. 1. — W. Kaczmarek: Bibliografia prac I.S. 1977-1993. *Rocz. Hum.* 1994 z. 1.

[Tragedia w epoce Młodej Polski.] K. Budzyk. *Polonistyka* 1949 nr 3; przedr. w teoz: *Studia z zakresu nauk pomocniczych i historii literatury polskiej*. T. 1. Wr. 1956; M. Kridl. O tragedii w epoce Młodej Polski. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1950 nr 4. — [O komediach Norwida.] F. Araszkiewicz: *Komedie Norwida*. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 8; J.W. Gomulicki. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2; J. Pietrkiewicz. *The Slavonic Review*, Londyn 1955. — [Sceniczny gest poety.] R. Taboriski. *Ruch Lit.* 1960 nr 3; T. Terlecki: *Słowo i gest*. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 49; L. Eustachiewicz. *Pam. Lit.* 1961 z. 1; J. Kreczmar. *Pam. Teatr.* 1962 z. 2. — [Myśl teatralna Młodej Polski. Oprac. ...] L. Eustachiewicz: *Teoria i praktyka teatralna Młodej Polski*. *Dialog* 1966 nr 7; D. Knysz-Rudzka. *Polonistyka* 1966 nr 5. — [Reżyserka ręką Norwida:] M. Fik: *Renesans Norwida? Twórczość* 1972 nr 3; M. Fik: *Od Bogusławskiego do Schillera*. *Życie Lit.* 1972 nr 7. — [Współczesna refleksja o teatrze.] Z. Greń: *Słowa*. *Życie Lit.* 1979 nr 19; L. Kolankiewicz: *Czym jest antropologia teatru?* *Prz. Hum.* 1979 nr 8; A.T. Kijowski: *Teatrologia nie zna swoich granic*. *Dialog* 1980 nr 1; J. Popiel: *Ku antropologii teatru?* *Twórczość* 1980 nr 4; E. Wolicka. *Znak* 1980 nr 11. — M.O. Bięńska. *Pam. Teatr.* 1984 z. 1/2 [rec. red.]; Wśród mitów teatralnych Młodej Polski. — M.B. Stykowa: *I.S. Biul. Inf. KUL* 1985 nr 1. — M. Jasińska-Wojtkowska: *Dielo naukowe I.S. Tyg. Powsz.* 1987 nr 2. — A. Dziurdzikowski: *Szkola lektury*. *Nowe Książ.* 1989 nr 10 [rec.]; *Odczytywanie dramatu*. — [Moja gorzka europejska ojczyzna:] K. Łatawiec.

Ruch Lit. 1990 z. 2/3; J. Sikora: Antropologiczna wizja teatru. *Akcent* 1991 nr 4. — [Dramat i teatr religijny w Polsce. Red. ...] I. Rupikowa. *Więź* 1992 nr 7; J. Bartyzel: Od Mikołaja z Wilkowiecka do Karola z Wadowic. *Arka* 1993 nr 44/45; J. Popiel: Religijne tradycje dramatu i teatru polskiego. *Kresy* 1993 nr 13. — A. Hutnikiewicz: Przemówienie na uroczystości odnowienia doktoratu prof. I.S.; J. Speina: Prof. I.S. W 50. rocznicę doktoratu. *Prz. Artyst.-Lit.* 1996 nr 7-8. — W. Kaczmarek: Teatr: „atrium” spraw niebieskich. I.S. odczytywanie dramatów Norwida. *Stud. Norwidiana* 1997-1998 nr 15-16. — [Szlakami moich wód...] A. Koss: I.S. *Kresy* 1998 nr 4; J. Leociak: Autobiografia i metafizyka. *Nowe Książ.* 1998 nr 6. — Cz. Miłosz: O dobrej koleżance. *Nowe Książ.* 1998 nr 6. — [Szlakami moich wód...] W. Tkaczuk: Rygor i marzenie. *Sycyna* 1998 nr 19; A. Kochańczyk: Kresy we wspomnieniach. *Akcent* 1999 nr 1.

J.Z.

SŁAWIŃSKI Janusz

ur. 1934

urod. J.A.S.; J.S.; Józef Drajzek; js; K.N.; Zygmunt Rafalski. Historyk i teoretyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 15 marca 1934 w Warszawie; syn Stefana Sławińskiego, inżyniera, i Anieli z Trafiszów. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Po wojnie, od 1948 uczył się w Ogólnokształcącym Liceum TPD w Warszawie, w 1951 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1955 uzyskał magisterium. W 1953-57 pracował w redakcji *Standaru Młodych* w dziale korekty; na łamach tego dziennika debiutował w 1953 artykułem pt. „Przegląd naszych sił przed sesją zimową” (nr 3). W 1956-62 stale współpracował z miesięcznikiem *Twórczość*; tu w 1956 debiutował jako krytyk literacki recenzją książki J. Trznadla pt. „O poezji Mieczysława Jastruna”, zatytułowaną „Grzechy główne krytyki” (nr 2). Równocześnie w 1956 rozpoczął pracę naukową i dydaktyczną jako asystent Katedry Teorii Literatury UW, prowadził zajęcia z poetyki i teorii literatury. Od 1958 prowadził nadto wykłady i ćwiczenia z teorii literatury i poetyki w Studium Nauczycielskim w Warszawie, a od 1960 także w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W 1960-64 uczestniczył jako wykładowca w zajęciach z interpretacji utworów literatury współczesnej podczas organizowanych przez UW kursów wakacyjnych dla polonistów zagranicznych. W 1961 ożenił się z Aleksandrą Stawiar-ską, primo voto Okopień, historykiem i teoretykiem literatury. W 1962 podjął pracę na stanowisku starszego asystenta w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN. Równocześnie kontynuował (do 1968) wykłady, seminaria i konwersatoria z teorii literatury i poetyki na UW. W 1962-86 był stałym współorganizatorem corocznych konferencji teoretycznoliterackich polonistów. Doktoryzował się w 1964 na UW na podstawie rozprawy pt. „Koncepcja języka poetyckiego awangardy” (promotor prof. Kazimierz Budzyk, po jego śmierci funkcję

promotora przejął prof. Zdzisław Libera). W tymże roku otrzymał stanowisko adiunkta w IBL PAN oraz został członkiem komitetu redakcyjnego serii wydawniczej *Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej* (od 1969 redaktor naczelny). Od 1967 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1967 otrzymał nagrodę Szczecińskiego Towarzystwa Kulturalnego za prace poświęcone współczesnej poezji polskiej. Uczestniczył w działalności naukowo-organizacyjnej IBL PAN; pełnił od 1967 funkcję kierownika Pracowni Poetyki Historycznej, od 1968 wchodził w skład Kolegium Dyrekcyjnego oraz od 1969 był członkiem Rady Naukowej. W 1969-98 wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. W 1972 habilitował się w IBL na podstawie rozprawy pt. „Dzieło, język, tradycja”. W tymże roku został kierownikiem Zakładu Systematyki Form Literackich IBL oraz wszedł w skład kolegium redakcyjnego dwumiesięcznika *Teksty*; był autorem artykułu programowego tego pisma, a następnie do 1981 stale w nim publikował; w 1981 został jego redaktorem naczelnym. Zainicjował, a następnie od 1974 redagował serię Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich *Vademecum Polonisty*. W 1981 był współzałożycielem Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk, a następnie pełnił w nim funkcję członka Zarządu i członka Rady (1999). W 1982 został członkiem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego oraz Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1983 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1984 profesora zwyczajnego. W 1984-90 wchodził w skład redakcji wydawanego poza cenzurą miesięcznika *Kultura Niezależna* (tu ogłaszał artykuły pod pseud.: Józef Drajzek, Zygmunt Rafalski). Wraz z Romanem Zimandem wydawał *Almanach Humanistyczny* (1984-89); publikował także w innych czasopismach niezależnych, m.in. w *Wezwaniu* (1985). W 1988 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1989 został członkiem SPP. W 1990 podjął stałą współpracę z dwumiesięcznikiem IBL *Teksty Drugie*. W 1991 został przewodniczącym Zespołu do Spraw Polityki Wydawniczej Komitetu Badań Naukowych, w 1992 członkiem, a następnie przewodniczącym Rady Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej. W 1992 wszedł w skład Rady Wydawniczej serii *Monografie Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej*. W 1995 był przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego Zjazdu Polonistów. W 2000 został wybrany na członka korespondenta Wydziału Filologicznego PAU. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiadomości z teorii literatury. [Współaut.:] M. Głowiński, A. Okopień. Red.: K. Budzyk. Wwa: PZWS 1957, 311 s.

2. Ćwiczenia z poetyki opisowej. [Współaut.:] T. Kostkiewiczowa. Wwa: PZWS 1961, 215 s.

Zawartość: Zadania i metoda ćwiczeń z poetyki w Studiach Naukowych. — Cz. 1. Proza epicka. — Cz. 2. Gatunki poetyckie. — Cz. 3. Dramat.

3. Zarys teorii literatury. [Współaut.:] M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska. Wwa: PZWS 1962, 507 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. tamże 1967, 543 s. Z prac Katedry Teorii i Historii Literatury UW i IBL PAN, wyd. 3 tamże 1972; wyd. 4 Wwa: WSiP 1975, tamże: wyd. 5 1986, wyd. 6 popraw. 1991.

Wyd. 2 zmien. i poszerz. o rozdział „Główne elementy struktury dzieła literackiego”. Przekł. hiszp. rozdz. Epika: El Cuento: genero epico. [Przeł.] D. Navarro. La Habana 1978.

4. Wzorzec poetycki awangardy krakowskiej. [Referat]. [Wwa: b.w. 1963], 16 s. powiel. Pół wieku poezji polskiej. Konferencja poświęcona poezji polskiej XX w. Warszawa 28-30 XI 1963 r.

5. Koncepcja języka poetyckiego awangardy krakowskiej. Wr.: Ossol. 1965, 209 s. IBL PAN, Katedra Teorii Literatury UW. Przedr. zob. poz. 13.

Rozprawa doktorska, odznaczona nagrodą naukową im. T. Mikułskiego w 1965.

Przekł.: franc. rozdz.: Zdanie metaforyczne u awangardystów. [Przeł.] H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 21: 1989, — serb.-chorw. rozdz.: Poezja jako język w języku? [Przeł.] B. Rajčić. *Treći Program – Radio Beograd*, Beograd 1984 nr 63.

6. Synchronia i diachronia w procesie historycznoliterackim. [Wwa:] IBL PAN 1965, 19 s. powiel. Konferencja poświęcona teorii procesu historycznego w literaturze i sztuce. 24-26 maja 1965. Przedr. zob. poz. 8.

Przekł.: słowac. [Przeł.] P. Wincer. *Slavica Slovaca*, Bratislava 1966 nr 2 s. 128-141, — włos. [Przeł.] R. Faccani. *W: La semiotica nei Paesi slavi, a cura di C. Prerignano*. Milano 1979.

7. Czytamy utwory współczesne. Analizy. [Autorzy:] T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, ... Wwa: PZWS 1967, 271 s. IBL PAN.

8. Dzieło, język, tradycja. [Szkiel]. Wwa: PWN 1974, 266 s. Przedr. zob. poz. 13.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Od autora. — I. Synchronia i diachronia w procesie literackim [poz. 6]; Socjologia literatury i poetyka historyczna; O kategorii podmiotu lirycznego; Wokół teorii języka poetyckiego; Semantyka wypowiedzi narracyjnej; O problemach „sztuki interpretacji”; Funkcje krytyki literackiej; Problemy literaturoznawczej terminologii. — II. Jan Mukařovský; program estetyki strukturalnej; Zainteresowania teoretycznoliterackie Kazimierza Budzika.

Przekł. art.: Funkcje krytyki literackiej. hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Cristerios*, Hawana 1992 nr 32, — serb.-chorw.: [Przeł.] P. Vujčić. *Radio Sarajevo-Treći Program*, Sarajevo 1975 nr 8. — O kategorii podmiotu lirycznego: niem.: [Przeł.] R. Fieguth. *Russian Literature*, Amsterdam [z.] XIII: 1985, — serb.-chorw.: [Przeł.] B. Rajčić. *Književna Reč*, Zagrzeb 1981 nr 178. — O problemach „sztuki interpretacji”: hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Cristerios*, Hawana 1985-1986 nr 13-20. — Problemy literaturoznawczej terminologii: sło-

wac.: [Przeł.] P. Wincer. *Romboid*, Bratislava 1970 nr 4. — Semantyka wypowiedzi narracyjnej: serb.-chorw.: [Przeł.] G. Chamot-Ćulig. *Umjetnost Riječi*, Zagrzeb 1974 nr 2/4. — Socjologia literatury i poetyka historyczna: franc.: [Przeł.] L. Grobelak. *W: Sociology of literature in Poland*. Wr. 1978. *Literary Studies in Poland*, 2, — serb.-chorw.: [Przeł.] T. Marčetić. *Umjetnost Riječi*, Zagrzeb 1974 nr 2/4, — słowac.: *W: Literárna komunikácia*, Martin 1973. — Wokół teorii języka poetyckiego: ros.: [Przeł.] A.K. Žolkovskij. *W: Strukturalizm „za” i „protiv”*. Moskwa 1975. Nagroda naukowa im. A. Brücknera, przyznana przez Wydział I PAN w 1974.

9. Słownik terminów literackich. [Autorzy:] M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, ... Wr.: Ossol. 1976, 577 s. Oprac. w IBL PAN. *Vademecum Polonisty*. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 popraw. i rozszerz. 1989, wyd. 3 popraw. i rozszerz. 1998.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1977.

10. Teksty i teksty. [Szkiel]. Wwa: PEN 1990, 239 s. Przedr. zob. poz. 13.

Zawartość: Małe wyznaczenie autora. — I. Gorzkie żale; I cóż dalej szary człowieku? Trzy postrachy; Wzmianka o eklektyzmie; Zwłoki metodologiczne; Teksty i teksty; Jedno z poruszeń w przedmocie; Historio literatury — badaj się sama; Literatura w szkole: dziś i jutro; Z poradnika dla doktorantów. — II. Próba porządkowania doświadczeń; Rzut oka na ewolucję poezji polskiej w latach 1956-1980; Zaproszenie do tematu; Krytyka nowego typu; Marta pogoda; Sprawa Gombrowicza; Za co powinniśmy kochać Jana Błonskiego?; Kronika KOR-u; Osmiolekt eseistyczny; Jeszcze jeden ukąszony, choć poranek świata [dot.: A. Walicki: Spotkania z Miłoszem]. — III. Rozszerzone pomyślenie jubileuszowe [dot. 30-lecia IBL]; IBL od przedwczoraj do jutra.

Przekł. art.: Jedno z poruszeń w przedmocie: serb.-chorw.: [Przeł.] D. Blažin. *Časopis za Komparativnu Književnost*, Beograd 1978 nr 3. — Próba porządkowania doświadczeń: ang.: [Przeł.] A. Kukulka. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 7: 1981. — Sprawa Gombrowicza: ang.: [Przeł.] A. Kukulka. *W: Gombrowicz Literary Studies in Poland*. Wr. T. 10: 1983.

11. Próby teoretycznoliterackie. [Szkiel]. Wwa: PEN 1992, 254 s. Przedr. zob. poz. 13.

Zawartość: Od autora. — I. Analiza, interpretacja i wartościowanie dzieła literackiego; Uwagi o interpretacji (literaturoznawczej); Wypowiedź literacka a wypowiedź filozoficzna: trzy kwestie i jedna ponadto. — II. Odbiór i odbiorca w procesie historycznoliterackim; O dzisiejszych normach czytania (znawców); Krytyka literacka jako przedmiot badań historycznoliterackich; Myśli na temat: biografia pisarza jako jednostka procesu historycznoliterackiego; Czas wspomnień. — III. Przestrzeń w literaturze: elementarne rozumienia i wstępne czynności; O opisie; Opis w dziewiętnastowiecznej literaturze polskiej; ujęcie encyklopedyczne. — IV. Wprowadzenie do badań nad konferencjami teoretycznoliterackimi.

Przekł. art.: Analiza, interpretacja i wartościowanie dzieła literackiego: franc.: [Przeł.] L. Grobelak. *W: Theory of literature in Poland*. Wr. 1978. *Literary Studies in Poland*, 1. — Krytyka literacka jako przedmiot badań historycznoliterackich: franc.: [Przeł.] E. Destrée-Van Wilder. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 20: 1988. — O dzisiejszych normach czytania (znawców): franc.: [Przeł.] J. Grobelak. *W: The reception of literary works. Literary Studies in Poland*. Wr. T. 9: 1983. — O opisie: serb.-chorw.: [Przeł.] J. Sychowska. *Republika*, Zagrzeb 1984 nr 6, — węgier.: [Przeł.] N. Kertész. *Helikon*,

Budapeszt 1994 nr 4. — Odbiór i odbiorca w procesie historycznoliterackim: a ng.: [Przeł.] N. Taylor. W: New literary history. Vol. 19. [Charlottesville] 1988.

12. Podręczny słownik terminów literackich. [Autorzy:] M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, ... Pod red. ... Wwa: Open 1993, 285 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-9 1994-1996, wyd. 10 zmien. 1997, wyd. 11 zmien. 1998, wyd. 12 zmien. 1999.

13. Prace wybrane. Pod red. i ze wstępem W. Boleckiego. Kr.: Tow. Autorów i Wyd. Prac Nauk. „Universitas”.

T. 1. Koncepcja języka poetyckiego awangardy krakowskiej. 1998, 293 s. Zob. poz. 5.

T. 2. Dzieło, język, tradycja. 1998, 241 s. Zob. poz. 8.

T. 3. Teksty i teksty. 2000, 378 s. Zob. poz. 10.

T. 4. Próby teoretycznoliterackie. 2000, 290 s. Zob. poz. 11.

Wybór studiów w przekł. niem.: Literatur als System und Prozess. Strukturalistische Aufsätze zur semantischen, kommunikativen, sozialen und historischen Dimension der Literatur. [Wybór, tłum., komentarz i wstęp:] R. Fieguth. München: Nymphenburger Verlagshandlung 1975, 219 s.

Zawiera z poz. 8: Funktionen der Literaturkritik; Probleme der literaturwissenschaftlichen Terminologie; Die Semantik der narrativen Äußerung; Literatursoziologie und historische Poetik; Jan Mukařovský — Programm einer strukturalen Ästhetik. — nadto: Die Auffassung der Krakauer Avantgarde von Poesie als „Sprache in der Sprache” [poz. 5]; Synchronie und Diachronie im literarhistorischen Prozes [poz. 6].

Rozprawy, studia i artykuły w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: O poezji Antoniego Słonimskiego. *Twórczość* 1957 nr 8 s. 79-106. — Poetyka i poezja Tadeusza Peipera. *Twórczość* 1958 nr 6 s. 54-77. — O Franciszku Siedleckim i „polskim formalizmie”. [Współaut.:] A. Okopień. *Twórczość* 1960 nr 10 s. 92-106. — O poezji Jana Brzękowskiego. *Twórczość* 1961 nr 9 s. 82-101. — Awangardowe rozumienie poezji jako „języka w języku”. W: Z teorii i historii literatury. Wr. 1963 s. 156-188. — Pozycja narratora w „Nocach i dniach” Marii Dąbrowskiej. W: Pięćdziesiąt lat twórczości Marii Dąbrowskiej. Wwa 1963 s. 82-99. — O problemach sztuki interpretacji. W: Liryka polska. Interpretacje. Kr. 1966 s. 7-17. — „Myśl pulsująca wszystkimi źródłowościami” [dot. Z. Bieńkowskiego]. *Poezja* 1967 nr 3 s. 45-55. — Semantyka poetycka Leśmiana. W: Studia o Leśmianie. Wwa 1971 s. 92-123. — Martwa pogoda. (Maria Dąbrowska). *Teksty* 1973 nr 4 s. 16-26. — Tadeusz Dąbrowski. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 657-681. — Maria Renata Mayenowa. *Teksty* 1980 nr 2 s. 1-11. — New trends in Polish poetry (1945-1965). Przeł. A. Kukulska. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 7: 1981 s. 47-62. — Potrzeba księgi

czynów. *Kult. Niezależna** 1985 nr 13 s. 18-27 [podp. Z. Rafalski]. — La „Phrase métaphorique” chez les avant-gardistes polonais. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 21: 1989 s. 35-66. — Teoria literatury. W: Język polski. (Vedemecum maturzysty). [Współaut.:] A. Okopień-Sławińska. Wwa 1992 s. 330-376, przedr. w wyd. nast. popraw. i rozszerz. Wwa 1996. — Jakiej historii IBL-u nam potrzeba? *Teksty Drugie* 1994 nr 4 s. 137-154. — Miejsce interpretacji. *Teksty Drugie* 1995 nr 5 s. 27-44, przedr. w: Wiedza o literaturze i edukacja, Wwa 1996 s. 77-91. — Bez przydykału. (I), (VII). *Teksty Drugie* 1998 nr 6 s. 5-21; 1999 nr 1/2 s. 151-163 [krótkie szkice i notatki o charakterze dziennika].

Nadto hasła z dziedziny poetyki, teorii literatury i historii literatury polskiej w wydawnictwach encyklopedycznych, m.in. w „Małej encyklopedii PWN” (ok. 100 haseł; wyd. 1959), „Wielkiej encyklopedii powszechnej PWN” (ok. 350 haseł; t. 1-13 wyd. 1962-1970), „Filozofii w Polsce” (hasła: K. Budzyk, P. Chmielowski, W. Feldman, K. Rzykowski, J. Kleiner, S. Kołaczkowski, M. Kridl; wyd. 1971), „Literaturze polskiej. Przewodniku encyklopedycznym” (64 hasła; t. 1-2 wyd. 1984-1985).

Prace redakcyjne

1. K. Budzyk: Stylistyka, poetyka, teoria literatury. [Wybór prac]. Oprac.: H. Budzykowa i ... Wr.: Ossol. 1966, 222 s. IBL PAN; Katedra Teorii Literatury UW.

2. Liryka polska. Interpretacje. Red.: J. Prokop, ... Kr.: WL 1966, 435 s. Wyd. 2 tamże 1971.

3. W kręgu zagadnień teorii powieści. Red. ... Wr.: Ossol. 1967, 156 s. IBL PAN; Katedra Teorii Literatury UW.

4. Prace z poetyki poświęcone VI Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów. Pod red. M.R. Mayenowej i ... Wr.: Ossol. 1968, 223 s. IBL PAN; Katedra Teorii Literatury UW.

5. J. Mukařovský: Wśród znaków i struktur. Wybór szkiców. Wybór, red. i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1970, 391 s.

6. Problemy odbioru i odbiorcy. Studia pod red. T. Bujnickiego i ... Wr.: Ossol. 1971, 274 s. PAN IBL.

7. Problemy socjologii literatury. Red. ... Wr.: Ossol. 1971, 502 s. IBL PAN.

8. Studia o Leśmianie. Red.: M. Głowiński i ... Wwa: PIW 1971, 425 s. IBL PAN.

9. Studia o Stanisławie Ignacym Witkiewiczu. Red.: M. Głowiński i ... Wr.: Ossol. 1972, 320 s. PAN IBL.

10. Badania nad krytyką literacką. Red. ... Wr.: Ossol. 1974, 219 s. PAN IBL.

11. Biografia – geografia – kultura literacka. Red.: J. Ziomek, ... Wr.: Ossol. 1975, 256 s. IBL PAN.

12. Literatura wobec wojny i okupacji. Studia pod red.: M. Głowińskiego i ... Wr.: Ossol. 1976, 312 s. PAN IBL.

13. Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa. Pod red. H. Markiewicza i ... Kr.: WL 1976, 547 s.

14. Wspomnienia o Julianie Przybosiu. Oprac. i wstęp ... Wwa: LSW 1976, 554 s.

15. Dzieło literackie jako źródło historyczne. Pod red. Z. Stefanowskiej i ... Wwa: Czyt. 1978, 386 s. Z prac IBL PAN.

16. Tekst i fabuła. Studia pod red. Cz. Niedzielskiego i ... Wr.: Ossol. 1979, 234 s. IBL PAN.

17. Zagadnienia literaturoznawczej interpretacji. Studia pod red. ... i J. Świącha. Wr.: Ossol. 1979, 264 s. IBL PAN.

18. Pogranicza i korespondencje sztuk. Studia pod red. T. Cieślukowskiej i ... Wr.: Ossol. 1980, 295 s. IBL PAN.

19. Autor, podmiot literacki, bohater. Studia pod red. A. Martuszeckiej i ... Wr.: Ossol. 1982, 252 s. PAN IBL.

20. Studia o narracji. Referaty na XVIII konferencji teoretycznoliterackiej. Baranów Sandomierski. 2-7 lutego 1979. Pod red.: J. Błońskiego, S. Jaworskiego, ... Wr.: Ossol. 1982, 312 s. PAN IBL.

21. Wypowiedź literacka a wypowiedź filozoficzna. Studia. Red.: M. Głowiński i ... Wr.: Ossol. 1982, 234 s. PAN IBL.

22. Teoretycznoliterackie tematy i problemy. Referaty na XX konferencji teoretycznoliterackiej. Rynia. 6-11 kwietnia 1981. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1986, 275 s. IBL PAN.

23. Poezja polska okresu międzywojennego. Antologia. Wybór i wstęp: M. Głowiński i ... Cz. 1-2. Wr.: Ossol. 1987, CIX, 702 s. BN I, 253. Wyd. 2 przejrz. tamże 1997.

24. Literatura polska po 1939 roku. Przewodnik encyklopedyczny pod red. [M. Drabikowskiego] M. Witkowskiej. Współpraca red.: [T. Burek] TB, [I. Jarosińska] IJ, [J. Sławiński] JS, [J. Wojnowski] JW, T. I. Wwa: PEN* 1989, XIII, 378 s.

25. Między tekstami. Red.: W. Bolecki, ..., J. Ziomek. Wwa: PWN 1991, 406 s.

26. Nowe problemy metodologiczne literaturoznawstwa. Pod red. H. Markiewicza i ... Kr.: WL 1992, 364 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000. – Wywiady. IBL od przewidzioraj do jutra. *Kult. Niezależna** 1988 nr 43 [autowywiad]; Trzeba grać w nowej sztuce. Rozmowa z J.S. [Rozm. Redakcja]. *Teksty Drugie* 1990 nr 1; Odpowiedzialność podsztyta nieodpowiedzialnością. Rozm. A. Koss. *Kresy* 1994 nr 4; Inicjacje literackie. Rozm. H. Karolak. *Nowe Książ.* 1999 nr 1; Epoka „Parnasów Bis”. Rozm. M. Nowicki. *Zycie* 2000 nr 37, 43.

SWPP 2 (M. Brykalska). – PP (M. Brykalska). – LP XX w. (red.)

S. Makowski: Nowy podręcznik teorii literatury. *Polonistyka* 1958 nr 3 [rec.: Wiadomości z teorii literatury. Wyd. 1]. – T. Bujnicki, S. Jaworski. *Pam. Lit.* 1964 z. 2 [rec.: Zarys teorii literatury]. – [Koncepcja języka poetyckiego awangardy krakowskiej] E. Balcerzan. *Współczesność* 1966 nr 8; Z. Bienkowski. *Kultura* 1966 nr 8; A. Goreń. *Kult. i Społ.* 1966 nr 4; S. Jaworski. *Ruch Lit.* 1966 nr 5; R. Krynicki: Na marginesach doskonałej książki. *Nurt* 1966 nr 11; Z. Tapiński. *Pam. Lit.* 1966 z. 4; W.P. Szymański. *Zycie Lit.* 1966 nr 31; E. Balcerzan: Koncepcja poetyki historycznej. *Stud. Estet.* 1967 t. 4, przedr. w tegoż: *Oprócz głosu*. Wwa 1971. – E. Balcerzan. *Pam. Lit.* 1967 z. 1 [rec. red.: *Liryka polska*]. – J. Błoński. *Zycie Lit.* 1967 nr 33 [rec. red.: W kręgu zagadnień teorii powieści]. – [Liryka polska. Red. ...] V. Contoski. *Books Abroad*, Oklahoma 1967 nr 3; M. Czermińska. *Mies. Lit.* 1967 nr 3; S. Jaworski. *Ruch Lit.* 1967 nr 2; J. Kmita. *Nurt* 1967 nr 2; R. Krynicki. *Nurt* 1967 nr 4. – J. Baluch. *Zycie Lit.* 1968 nr 8 [rec.: Czytamy utwory współczesne]. – [W kręgu zagadnień teorii powieści. Red. ...] A. Chojnacki. *Twórczość* 1968 nr 7; B. Kledzik. *Nurt* 1968 nr 2. – J. Paluszkiewicz. *Polonistyka* 1968 nr 1 [rec.: Zarys teorii literatury. Wyd. 2].

– E. Szary. *Książ. dla Ciebie* 1968 nr 2 [rec.: Czytamy utwory współczesne]. – H. Dziechcińska. *Stud. Estet.* 1969 t. 6 [rec. art.: Semantyka wypowiedzi narracyjnej z tomu: *Dzieło, język, tradycja*]. – [Koncepcja języka poetyckiego awangardy krakowskiej] P. Wincer. *Slawica Slovaca*, Bratislava 1969 nr 4; J. Vlášek. *Slavia*, Praga 1970 nr 3. – [Dzieło, język, tradycja] W. Bolecki: Ruch, ciągłość, awangarda. *Nowy Wyraz* 1974 nr 11; M. Krassowski: Kłopoty ze strukturalizmem. *Nowe Książ.* 1974 nr 20; M. Dąbrowski: Równoległość. *Twórczość* 1975 nr 6; M. Gumkowski: Granice literatury i granice literaturoznawstwa. *Kultura* 1975 nr 1; M. Plachecki: O kolonizacji i miłości podróży. *Teksty* 1975 nr 2. – W. Wielopolski: Niech martwią się inni. *Nurt* 1976 nr 2 [rec.: Literatur als System und Prozess]. – [Słownik terminów literackich] B. Pieczka; H. Pustkowski. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1982 nr 1. – S. Szymutko: Bycie humanistą. O artykułach J.S. w „Tekstach”. *Pam. Lit.* 1990 z. 1. – [Teksty i teksty:] D. Bakalarczyk: Obrachunki tekstowe. *Nowe Książ.* 1991 nr 10; A. Czachowska: Powtórka ze strukturalizmu. *Twórczość* 1991 nr 8; M. Stala: Myślenie poza rezerwatem. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 11; S. Szymutko. *Ruch Lit.* 1991 nr 4; A. Koss: Za co powinniśmy kochać J.S. *Kresy* 1992 nr 9-10. – Teoria literatury – krytyka – interpretacja. *Teksty Drugie* 1994 nr 4 [nr poświęcony J.S.; zawiera m.in.:

R. Nycz: S.: ironia i maietyka; W. Bolecki: PPP (Pierwszy Polski Poststrukturalista); E. Balcerzan: Sześć początków; E. Kuźma: Metafora J.S.; W. Głowała: „Być sobie jednym” – i być autorytetem; S. Szymutko: Ciało profesora S. [dot.: Teksty i teksty; Próby teoretycznoliterackie]; J. Madeyski: Narracje teoretycznoliterackie J.S.; S. Barańczak: Kim naprawdę byli „dwaj panowie stateczności”? albo: Z frontu walki o gdybizm, albo: S. nareszcie uzupełniony [dot. interpretacji J.S. wiersza M. Białoszewskiego pt. *Ballada do rymu*]. – W. Bolecki: Poetycki model prozy w dwudziestolecu międzywojennym. Kr. 1996, passim. – D. Ulicka: Wspomnienie z przeszłości. *Nowe Książ.* 1998 nr 11 [rec.: Prace wybrane, t. 1-2; dot. też: A. Okopień-Sławińska: Semantyka wypowiedzi poetyckiej]. – W. Bolecki: J.S. = u źródeł polskiego poststrukturalizmu. W tegoż: *Polowanie na postmodernistów*. Kr. 1999. – M. Adamski, M. Gorczyński. *Pam. Lit.* 2000 z. 2 [rec.: Słownik terminów literackich]. – M. Zaleski: Przygoda drugiej awangardy. Wr. 2000, passim.

SŁOBODNIK Włodzimierz

1900-1991

Pseud.: Fra Giacomo Rymgoboli; Polonus; Stefan Krasnowski.
Włódz. Słob.
Poeta, tłumacz

Urodzony 19 września 1900 w Nowoukraince (gubernia chersońska); syn Grzegorza Słobodnika, kupca, i Marii z Gendrychów. W 1902 zamieszkał w Warszawie, tu uczęszczał do gimnazjum rosyjskiego, a następnie do polskiej szkoły Tadeusza Sierżputowskiego, którą ukończył w 1919. Debiutował w 1921 wierszem pt. „Gwiazdośpiew”, opublikowanym w *Pam-Bam. Jednodniówka najmłodszych futurystów polskich* (Warszawa). W 1924 był członkiem grupy literackiej Smok, założonej przez studentów Wolnej Wszechnicy Polskiej, a od 1927 należał do grupy Kwadryga i współpracował z wydawanym przez nią czasopiśmie *Kwadryga* (1928-31) oraz publikował w związanym z nią czasopiśmie satyrycznym *Czerwony Lew*. Ponadto wiersze i przekłady z języka rosyjskiego i francuskiego zamieszczał w wielu czasopiśmie, m.in. w *Robotniku* (1924-32), *Skamandrze* (1925-28), *Wiadomościach Literackich* (1926-27), *Głosie Literackim* (1928-30), *Gazecie Polskiej* (1929-34), *Głosie Prawdy* (1929). W 1927-29 był urzędnikiem Szpitala Miejskiego w Warszawie. Od 1930 uprawiał także twórczość dla dzieci i ogłaszał wiersze w *Plomyku* (do 1935). W 1932 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W tymże roku ożenił się z Eleonorą Mandeltort, po 1945 tłumaczką literatury rosyjskiej. W 1932-39 prowadził w Warszawie czytelnię i wypożyczalnię książek „Literaria”. Współpracował z *Kamenną* (1934-37) i z miesięcznikiem *Okolica Poetów*, w którym zamieszczał tłumaczenia wierszy z języka rosyjskiego. Od 1936 brał udział w akcjach Frontu Ludowego; m.in. uczestniczył w Zjeździe Pracowników Kultury zorganizowanym we Lwowie w maju 1936. Publikował wiersze w pismach *Lewar* (1935-36), *Lewy Tor* (1935), *Oblicze Dnia* (1936), *Sygnaty* (1938-39). Po wybuchu II wojny światowej udał się do Zamościa, a stamtąd do Lwowa, gdzie po włączeniu ziem wschodnich do ZSRR, nawiązał współpracę m.in. z dziennikiem *Czerwony Sztandar* (1939-41); w końcu 1940 otrzymał III nagrodę w konkursie literackim pisma za opowiadanie „Jabłko”. Utwory poetyckie publikował też w lwowskim *Almanachu Literackim*, *Prawdzie Wileńskiej* i mińskim *Sztandarze Wolności*. Współpracował z Państwowym Wydawnictwem Mniejszości Narodowych ZSRR. We wrześniu 1940 został członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. W czerwcu 1941, po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej przedostał się przez Kijów i Ufę do Moskwy, gdzie współredagował *Nowe Widnokregi*. Następnie został ewakuowany do Fergany (Uzbekistan), skąd nadsyłał do *Nowych Widno-*

kregów wiersze i artykuły. W sierpniu 1945 powrócił do Polski i zamieszkał w Łodzi. Kontynuował twórczość literacką, publikując utwory poetyckie oraz przekłady, zwłaszcza z języka rosyjskiego, m.in. w *Głosie Ludu* (1945-49), *Kuźnicy* (1945-49), *Odrodzeniu* (1945-49), *Głosie Robotniczym* (1946-56), *Przyjaźni* (1946-65, z przerwami), *Robotniku* (1946-48), *Expressie Ilustrowanym* (1947-48; tu wiersze podp. Stefan Krasnowski), w tygodnikach satyrycznych *Mucha* (1947-49; podp. Polonus), *Szpilkę* (od 1947; podp. też Fra Giacomo Rymgoboli), we *Wsi* (1948-53; tu tłumaczenia wierszy z języka angielskiego, bułgarskiego, francuskiego, hiszpańskiego), w *Nowej Kulturze* (1950-63), *Twórczości* (od 1950), *Życiu Literackim* (1951-68). W 1956 został członkiem PZPR. W 1957 otrzymał nagrodę literacką m. Łodzi (za rok 1956). W 1958 zamieszkał w Warszawie. W 1959 nawiązał stałą współpracę z pismem *Literatura Radziecka*, w którym do 1975 zamieszczał tłumaczenia, i ze *Stolicą* (1962-65). Wiersze i przekłady publikował nadto w *Poezji* (1966-89, z przerwami), *Literaturze* (1972-80, z przerwami), *Argumentach* (1974-77, 1980-89). Odbýwał wiele podróży zagranicznych, m.in. parokrotnie do ZSRR. W 1981 za przekłady poezji rosyjskiej otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu oraz nagrodę Ministra Kultury i Sztuki, w 1983 nagrodę m.st. Warszawy, w 1986 nagrodę im. J. Słowackiego, przyznaną przez Klub Poetów przy Oddziale Warszawskim ZLP. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1953) i Krzyżem Oficerskim (1967) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 10 lipca 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Modlitwa o słowo. [Wiersze]. Wwa: Robotnik 1927, 25 s.
2. Cięń skrzypka. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929, 81 s.
3. Nowa muza. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930, 102 s.
Zawiera cykl: Fujarka wierzbowia; Ballady; Nowa muza.
4. Spacer nad Wisłą. [Wiersze]. Wwa: Kwadryga 1931, 62 s.
Zawiera cykl: Spacer nad Wisłą; Słowiki i kucharki; Muzyka; Gdzie?; Przekłady z Borysa Pasternaka.
5. Pamięci matki. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 22 s.
6. Wiersze. 1922-1935. Wwa: Gebethner i Wolff 1936 [antydat. 1935], 92 s.
7. Niepokój wieczorny. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1937, 83 s.
8. Dom w Ferganie. Wiersze napisane w Uzbekistanie w latach wojny 1941-1945. [Wwa:] Książka 1946, 30 s.

9. Jan Kiliński. Poemat dramatyczny wierszem, pisany w kwietniu 1944 r. w Uzbekistanie, w Fer-ganie. [B.m.w.] 1946, 33 s.
Adapt. teatr.: Wyst. Pabianice, Zespół Dram. Świetyicy „Chemicznej” 1949.
10. Mały bęben i wielki bęben. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Książka 1948, 32 s.
11. Poufne. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Książka 1948, 91 s.
Zawiera m.in. cykl: Fraszki.
12. Wiersze zebrane. Wwa: Wiedza 1948, 302 s.
Wiersze z tomów poz. 1-4, 6-9, – oraz cykle: Piosenki bez rymów; Wiersze nie drukowane w żadnych zbiorach; Wiersze napisane po powrocie do kraju.
13. Szopka i... kropka. Widowisko jasełkowe. Wwa: KiW 1950, 42 s.
14. Światła na trasie. [Wiersze]. Wwa: KiW 1950, 70 s.
Cykle: Światła na trasie; Wiersze o Komunie Paryskiej.
15. Nowe wiersze. Wwa: Czyt. 1952, 229 s.
Zawiera wiersze z poz. 14, – oraz cykle: Podróż do Bułgarii; Powrót młodości; Wybór przekładów poetyckich; Satyra.
16. Sonety o Wicie Stwoszu i trzy poematy. Wwa: Czyt. 1954, 52 s.
Zawiera sonety i poematy: Czułe noce [o J. Kochanowskim]; Goethe; Norwid.
17. Mowa codzienna. [Wiersze]. Wwa: PIW 1956, 138 s.
Cykle: Trudna miłość; Narodziny; Cisza.
18. Wycinanki z morskiej pianki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1956, [18] k.
19. Podróże wymaginowane. Pod niebem wyobraźni. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1957, 38 s.
20. Niezwykła przygoda pana Ogórka. [Dla dzieci]. [Łódź:] WŁ 1958, [12] k. Wyd. 2 tamże 1958.
21. Bez figowego listka. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1959, 197 s.
Zawiera ballady, fraszki, humoreski.
22. Ciężar ziemi. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 147 s.
Cykle: Zapach drzewa; Moje Mazowsze; Pod niebem wyobraźni.
23. Nowy wybór wierszy. Łódź: WŁ 1959, 308 s.
24. Janek Rysowniczek. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1960, 11 s.
25. Kamienny cień. Zbiór nowych wierszy. Wwa: PIW 1960, 123 s.
Cykle: Rzeźba czasu; Kamienny cień; Wiersze o Jugosławii; Z Mazowsza.
26. O zbójniku Janosiku, o siwku srebrnogrzywku i o pięknej cesarzowej. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1960, 31 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1982.
27. Pan Cymberek z Cymberkowic. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1960, 30 s.
28. O panu Igreku schowanym w szafie oraz in- ne ramotki. [Wiersze satyryczne]. Łódź: WŁ 1962, 46 s.
29. W cieniu syreny i wierzby. [Wiersze]. Wwa: LSW 1963, 107 s.
Cykle: W cieniu wierzby; W cieniu syreny.
30. Listy z Paryża. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 81 s.
31. Śpiew na dobranoc. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 148 s.
Cykle: Dla ładu; Ballady na piasku pisane; Śpiew na dobra- noc.
32. Róża światła. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 138 s.
Cykle: Róża światła; Symfonie.
33. Poezje wybrane. Wybór: H. Michalski. Wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, 146 s.
Zawiera też cykl: Z wierszy najnowszych.
34. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1971, 202 s.
Zawiera też: Nowe wiersze (1964-1970).
35. Barwobranie. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1973, 131 s.
Zawiera cykle: Hellada mazowiecka; Barwobranie; Symfonie; Pieśni bez rymów.
36. Odkrywanie dali. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1976, 85 s.
37. Poezje wybrane. Wybór i przedmowa: A. Ka- mińska. Wwa: PIW 1976, 205 s.
Zawiera też cykl: Z wierszy nie drukowanych.
38. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1980, 834 s.
39. Reszta światła. [Wiersze]. Wwa: PIW 1984, 201 s.
40. Włodzimierz Słobodnik. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1984, 127 s.
41. Czary-mary. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1986, 102 s.
42. Jesienny dzień. Wwa: Iskry 1986, 210 s.
Zawartość: Opowiadania: Partia szachów; Muszla; Noc w skle- pie z zabawkami; Sonata Brahmsa na skrzypce i fortepian; Zemsta; Jesienny dzień; Requiem. (Pamięci młodo zmarłego poety B. Wita-Wyrostkiewicza); Rozstrzelanie; Akt [poświęco- ny C.K. Norwidowi]; Tiergarten; Dziewczyna z autobusu. Se- cesyjny obraz kobiety, zapalającej papierosa o lampę naftową; Cienie cyprysów; Chińska rzeźba; Praga czeska; Mała opo- wieść bez moralu. – Wspomnienia i eseje: Trzy spotkania z Tuwimem; Ulica siedmiu śpiewających komet. (Garść wspo- mnień o Konstantym [Galczyńskim]); Wspomnienia cygańskie, czyli Ofelia i dolarówka [dot. S.M. Salińskiego]; Poeta przez żywoły rozdarty [dot. S. Piętaka]; Droga Przybosia; Śpiew mrącego osu [dot. S. Ciesielczuka]; Moje spotkania z Edwar- dem Szymańskim; Słowo o sobie; Wiersz o jesieni; Narodzi- ny wiersza; Słowiański bożek [dot. J. Czechowicza]; Pieśni mi- mowolne [dot. B. Leśmiana]; W cieniu poezji i muzyki [dot.

L. Szenwald; Bunt niariki; Moje Leszno; Demon gniewu i żalu [o A. Błoku]; [W.] Briusow; Koźma Prutkow; Wieczory z Mickiewiczem. (Z notatnika wakacyjnego).

43. Eleonora. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1988, 58 s.

44. Rozmowa z otchłaniami. [Wiersze]. Kr.: WL 1989, 113 s.

Zawiera cykle: Z teki oborskiej lipiec-wrzesień 1985; Wiersze z roku 1968; Z teki fergańskiej 1942-1945; Dwa żalobne wiersze.

Wybór wierszy w przekł. ros.: Stichi. [Wybór:] V. Britanijskij. [Przeł.:] N. Astafewa [i in.]. Moskwa 1985.

Wydania osobne poszczególnych utworów w oprac. muz.: Praca. [Muz.:] W.J. Gniot. Pozn.: K.T. Barwicki 1948. Wyd. nast. tamże 1949. — Piosenka o Warszawie. [Muz.:] A. Gradstein. Kr.: PWM 1951, 9 s. — Modliłem się do Jehowy. [Muz.:] T. Natanson. Kr.: PWM 1970, 37 s. — Ciężar ziemi. [Muz.:] T. Paciorkiewicz. Wwa: Ag. Aut. 1971, 19 s. — Pieśni egzotyczne: Rzeźba murzyńska. [Muz.:] T. Natanson. [Współwyd. z:] R. Stiller. Pieśń o ciemnej miłości. Kr.: PWM 1974, 21 s. — Wycinki z morskiej pianki. 5 pieśni. [Muz.:] T. Paciorkiewicz. Wwa: Ag. Aut. 1980, 75 s.

Przekłady

1. L. Tołstoj: Kozacy i inne opowiadania. T. 1-2. (Dzieła. T. 9). Wwa: Wydawn. Gutenberga 1928, 316 s. Wyd. nast. (Dzieła pod red. J. Tuwima. T. 3). Kr.: Wyd. Gutenberga [1930].

2. M. Lermontow: Pieśń o carze Iwanie, synie Wasylowym, o młodym opryczniku i śmiałym kupcu Kałasznikowie. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 24 s.

3. A. Puszkina: Domek w Kołomnie; Mozart i Salieri. Wwa: P. Szwede 1935, 36 s.

4. A. Winogradow: Potępienie Paganiniego. [Powieść]. Wwa: Wiedza 1947, 462 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949; wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1954, tamże; wyd. 2 1959, wyd. 3 1962, wyd. 4 1968, wyd. 7 [!] 1975; wyd. 8 Wwa: KiW 1985.

5. W. Majakowski, O. Bryk: Radio-Październik. Groteska rewolucyjna w 3 odsłonach. Wstęp: L. Gomołicki. Wwa: KiW 1949, 36 s.

6. F. Garcia Lorca: Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1950, 81 s.

7. F. Lope de Vega Carpio: Nauczyciel tańców. Komedya w 3 aktach. Druk fragm.: *Listy z Teatru* 1949 nr 30 s. 19-20. Wyst. Bydgoszcz, T. Ziemi Pomor. 1951.

8. A. Hercen: Rzeczy minione i rozmyślenia. [Wspomnienia]. T. 1. Tłum.: E. Słobodnikowa, ... [Wstęp:] S. Fiszman; T. 2. Tłum. E. Słobodnikowa. Wiersze tłum. ... Wwa: KiW 1951, 1952, LIX, 381 + 438 s. Wyd. nast. t. 1 tamże 1969.

9. A. Ostrowski: Wychowanka. [Utwór dramatyczny]. Tłum. przed 1961: ..., E. Słobodnikowa. Wyst. T. Objazdowy w Łodzi.

10. L. Lencz: Czarne naramienniki. [Powieść]. Tłum.: E. Słobodnikowa i ... Wwa: KiW 1962, 141 s.

11. J. Zbanacki: Jedyna. [Powieść]. Tłum.: E. Słobodnikowa i ... Wwa: PIW 1962, 382 s.

12. F. Knorre: Więzy krwi. [Powieść]. Tłum.: E. Słobodnikowa i ... Wwa: PIW 1963, 91 s.

Prace redakcyjne

1. T. Szewczenko: Utwory wybrane. Red. i słowo wstępne ... Pośl. i przyp. opatrzył M. Jakóbiec. Wwa: PIW 1955, 326 s.

2. V. Briusow: Poezje wybrane. Wybrał i wstęp ... Wwa: PIW 1960, 161 s.

3. K. Prutkow: Puch i pierze. Satyry i aforyzmy. Wybór i red. ... Wwa: Iskry 1962, 206 s.

4. A. Blok: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1969, 155 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956, 1966, 1988. — Wywiady: „Wielka poezja rodzi się z mgławicy”. Rozm. H. Murza-Stankiewicz z ... i E. Słobodnikową. *Poezja* 1976 nr 3; Działatem wierszem. Rozm. L. Żuliński. *Kultura* 1986 nr 8.

SWPP 1. — PP (A. Szatagan). — PSB (R. Skret). — LP XX w. (red.).

J. Deutscher: Neo-katolicko-socjalistyczna poezja. *Nowy Prz.* 1927 nr 297. — J. Liebert. *Wiad. Lit.* 1928 nr 4 [rec.: Modlitwa o słowo]. — M.J. Toporowski: Nowy talent poetycki. *Głos Prawdy* 1929 nr 287 [rec.: Cień skrzyпка]. — S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1930 nr 44 [rec.: Nowa muza]. — A. Nowaczyński: Ofensywa. Buta czerwonego buta. *Mysł Nar.* 1930 nr 33. — W. Czereśniewski. *Gaz. Pol.* 1931 nr 120 [rec.: Spacer nad Wisłą]. — S. Napierski: Z powodu wierszy S. Robotnik 1932 nr 350-351. — Z. Polanowski. *Droga* 1932 nr 3 [rec.: Spacer nad Wisłą]. — W. Sebyła. *Pion* 1934 nr 20 [rec.: Pamięci matki]. — Ch. Löw: Żydzki w poezji odrodzonej Polski. II. Eklektycy i klasycyści. *W.S. Mies. Żyd.* 1934 nr 233-236. — [Wiersze. 1922-1935:] S. Napierski: Zebrane wiersze S. *Sygnały* 1936 nr 19; H. Michalski: W poszukiwaniu wyrazu. *Kultura* 1937 nr 14; K.W. Zawadzki. *Wiad. Lit.* 1937 nr 50. — [Dom w Ferganie:] K.I. Gałczyński: List otwarty do poety W.S. z powodu „Domu w Ferganie”. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 36; J. Lichański. *Wies* 1946 nr 20; R. Matuszewski. *Kuźnica* 1946 nr 49. — [Wiersze zebrane:] M. Piechał. *Odrodzenie* 1949 nr 19; J. Preger: O poezji W.S. *Kuźnica* 1949 nr 36. — W. Maciąg. *Nowa Kult.* 1951 nr 21 [rec.: Nowe wiersze]. — [Światła na trasie:] B. Wojdowski. *Wies* 1951 nr 37; J. Szczawiński: O twórczości W.S. *Dziś i Jutro* 1952 nr 4 [rec. też: Wiersze zebrane]. — W. Maciąg: Poeta prostego wzruszenia. *Zycie Lit.* 1953 nr 7 [rec.: Nowe wiersze]. — M. Piechał: 25 lat pracy poetyckiej W.S. *Wies* 1953 nr 5. — [Sonety o Wicie Stwoszu i trzy poematy:] J. Kwiatkowski. *Zycie Lit.* 1954 nr 33; M. Głowiński: Sonety o Wicie Stwoszu. *Twórczość* 1955 nr 10, polem. W. Słobodnik: Dłuto Wita Stwosza. *Nowa Kult.* 1956 nr 1. — [Mowa codzienna:] J. Kwiatkowski: Melodie. *Zycie Lit.* 1956 nr 22; J. Wawrzyniec. *Kronika* 1956 nr 14. — A. Kamińska. *Twórczość* 1958 nr 5 [rec.: Podróże wyimaginowane]. — [Ciężar ziemi:] A. Kamińska: W krainie jasełkowej. *Twórczość* 1959 nr 8; B. Ostromecki. *Nowe Książ.* 1959 nr 16. — Z. Jerzyna: O poezji W.S. *Nowe Książ.* 1960 nr 19. — [Nowy wybór wierszy:] A. Słucki: Muza W.S. *Twórczość*

1960 nr 6; M. Wawrzekiewicz: Poeta ciągle młody. *Odgłosy* 1960 nr 24. — S. Lichański: Metamorfozy poety. *Twórczość* 1961 nr 6 [rec.: Kamienny cień]. — S. Lichański: W.S. *Tyg. Kult.* 1964 nr 39. — [Śpiew na dobranoc.] A. Pogonowska. *Poezja* 1967 nr 1; A. Slucki: Dwie poiny „Śpiewu na dobranoc”. *Twórczość* 1967 nr 3. — L. Sokół: Róża światła i cienia. *Poezja* 1968 nr 2 [rec.: Róża światła]. — R. Marciniak: Barwy, cienie, kobiety... *Nowe Książ.* 1974 nr 3 [rec.: Barwobranie]. — M. Piechal: Ostatni „Kwadrtygiści”. *Nowe Książ.* 1978 nr 14 [rec. też: Poezje wybrane]. — M. Buś: „Pelen łez i uśmiechu — kształt twarzy człowieczej”. *Poezja* 1979 nr 11/12. — W. Britaniszki: ... Jak w źródle, co obłok i niebo powtarza. (Poezja rosyjska w przekładach W.S.). *Lit. Radz.* 1980 nr 9. — J. Marx: Wiersze mlekiem i miodem płynące — o pozycji W.S. W tegoż: Grupa poetycka „Kwadrtygi”. Wwa 1983. — [Reszta światła] S. Jurkowski: Pełnia światła. *Życie Lit.* 1985 nr 11; G. Leszczyński: „...wkrótce zgasnę...”. *Nowe Książ.* 1985 nr 12. — [Jesienny dzień.] E. Biela: Przypowieści niebiblijne S. Mies. *Lit.* 1986 nr 10/11; T.J. Żółciński: Rzeczy drobne i rozproszone. *Argumenty* 1986 nr 35; M. Sznajder: Niełatwy urok wagarów. *Nowe Książ.* 1987 nr 3. — T.J. Żółciński: Pamięci żony. *Argumenty* 1989 nr 6 [rec.: Eleonora]. — A. Goreniova: W.S. W. OLP. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993.

K.B.

SŁOBODNIKOWA Eleonora

1901-1986

Tłumaczka.

Urodzona 22 maja 1901 w Zamościu; córka Eliasza Mandeltorta, farmaceuty, i Berty z Guzików, hafciarki. W 1915, uchodząc wraz z rodziną przed armią niemiecką, wyjechała z Zamościa do Kijowa, tu w 1919 ukończyła szkołę średnią, a następnie przez rok studiowała medycynę. Po powrocie do Polski w 1922, otrzymała świadectwo dojrzałości Państwowego Gimnazjum im. M. Konopnickiej w Zamościu. W 1923 zamieszkała w Warszawie i podjęła studia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, które wkrótce przerwała z powodu złej sytuacji materialnej. Przez wiele lat pracowała w biurze transportowym „Polski Lloyd” w charakterze stenotypistki, tłumaczki i korespondentki w języku polskim i niemieckim. W 1932 wyszła za mąż za Włodzimierza Słobodnika, poetę i tłumacza. Po wybuchu II wojny światowej dotarła z mężem do Zamościa, stamtąd do Lwowa, włączono 17 września 1939 do ZSRR. W czerwcu 1941, po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej, przedostała się wraz z mężem przez Kijów i Ufę do Moskwy, a następnie została ewakuowana do Fergany w Uzbekistanie, gdzie przebywała do końca wojny. W tym czasie zajmowała się gromadzeniem i tłumaczeniem bajek uzbeckich i tadżyckich. W sierpniu 1945 powróciła do Polski i zamieszkała w Łodzi. Od 1946 zajmowała się twórczością przekładową dokonując przekładów z literatury rosyjskiej, często wspólnie z mężem. W 1949 została członkiem ZLP; w 1951 pełniła funkcję sekretarza Sekcji Przekładów, a w 1953/54 funkcję wiceprzewodniczącej Sekcji Prozy i Przekładów. Od 1958 mieszkała w Warszawie. Zmarła 19 czerwca 1986 w Warszawie.

Przekłady i adaptacje

1. Bajki uzbeckie i tadżyckie. [Przeł. i oprac.] ... Wwa: Wiedza 1948, 113 s.

Zawartość: Dla chwata mało i siedemdziesięciu umiejętności; W trzech nieprawdach po czterdziści bajd; Egry i Tugry; Bajka o lisie i wilku; Złodziej; Przyjaciel — wilk; Łysy; O Kalu, który sprzedał popiół; Tachir i Zuchra; Wąż — Oga; Bocian — czarodziej; Trzy siostry.

2. M. Ostrowski: Jak hartowała się stal. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 422 s. Wyd. nast.: T. 1-2 tamże 1950, 198 + 226 s.; wyd. 3 Wwa: MON 1952, tamże wyd. 4 1952; Wil.: Państw. Wydawn. Literat. Pięknej 1952; wyd. łącznie z: Zrodzeni z burzy. Przeł. J. Kret; Listy, artykuły, przemówienia. Tłum. pod red. J. Krajewskiej. (Pisma). Wwa: MON 1952, 999 s., tamże 1953.

Wyd. osob. fragm.: pt. Na granicy. Wwa: MON 1951, 62 s.; pt. Budowa kolei komsomolskiej. Wwa: Iskry 1952, 31 s.

3. A. Hercen: Rzeczy minione i rozmyślenia. [Wspomnienia]. T. 1. Tłum.: ... i W. Słobodnik. [Wstęp:] S. Fizman; T. 2. Tłum. ... Wiersze tłum. W. Słobodnik. Wwa: KiW 1951, 1952, LIX, 381 + 438 s. Wyd. nast. t. 1 tamże 1969.

4. N. Wengrow, M. Ęfros: Życie Mikołaja Ostrowskiego. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 182 s. Wyd. 3 [!] tamże 1953.

5. L. Kosmodiemiańska: Opowieść o Zoi i Szurze. [Powieść]. Wwa: MON 1952, 260 s.

6. L. Tołstoj: [Opowiadania:] Z zapisek księcia D. Niechludowa; Lucerna; Albert; Trzy śmierci; Szczęście rodzinne; Kozacy; Opowieść kaukaska. W: Kozacy i inne opowiadania. (Z Pism). Wwa: PIW 1954 s. 5-396. Przedr. poszczególnych opowiadań w: L. Tołstoj: Dzieła. T. 3. Wwa: PIW 1956; L. Tołstoj: Opowiadania i nowele. Wr.: Ossol. 1985; L. Tołstoj: Sonata Kreutzerowska. Opowiadania. Wwa: KiW 1987; L. Tołstoj: Sonata Kreutzerowska. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1995. Zob. też poz. 21.

7. E. Worobjow: Zawrotna wysokość. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 361 s.

8. M. Słonimski: Rodzina Ławrowów. Powieść. Wwa: PIW 1956, 311 s.

9. A. Ostrowski: Wychowanka. [Utwór dramatyczny]. Tłum. przed 1961 ... i W. Słobodnik. Wyst. T. Objazdowy w Łodzi.

10. A. Lencz: Czarne naramienniki. [Powieść]. Tłum.: ... i W. Słobodnik. Wwa: KiW 1962, 141 s.

11. J. Zbanacki: Jedyna. [Powieść]. Tłum.: ... i W. Słobodnik. Wwa: PIW 1962, 382 s.

12. F. Knorre: Więzy krwi. [Powieść]. Tłum.: ... i W. Słobodnik. Wwa: PIW 1963, 91 s.

13. K. Bolszakow: Ucieczka jeńców, czyli opowieść o cierpieniach i zagładzie porucznika tengiń-

skiego pułku piechoty Michała Lermontowa. Wwa: Czyt. 1964, 375 s.

14. E. Drabkina: Opowieść o nienapisanej książce. Wwa: KiW 1964, 180 s.

Dot. J. Reeda.

15. A. Fadiejew: Powódź i inne opowiadania. Przedm.: L.B. Grzeniewski. Wwa: KiW 1965, 208 s. Wyd. 2 tamże 1975 [właśc. 1974].

16. W. Witkiewicz, L. Sołowiow: Wesoly grzesznik. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1965.

17. Wspomnienia radzieckich przyjaciół. [Antologia]. Tłum.: ..., J. Gajewski. Przedm.: M. Spychalski, R. Malinowski. Wwa: Ag. Prasowa Nowosti, Zach. Ag. Prasowa 1965, 182 s.

18. G. Szilin: Trędowaci. [Powieść]. Wwa: Iskry 1967, 444 s.

19. W. Lidin: Ludzie i spotkania. [Pamiętnik]. Wiersze w tłum. W. Słobodnika. Wwa: KiW 1969, 375 s.

20. A. Czakowski: Blokada. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: KiW 1972, 464 + 420 s.; T. 3-4. 1974, 1975, 364 + 460 s.; T. 5 vol. 1-2. 1979, 705 + 293 s.

21. L. Tołstoj: Szczęście rodzinne. Opowiadania. Wwa: KiW 1982, 251 s.

Zawartość: Dwaj huzarzy; Szczęście rodzinne [poz. 6].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — E. Słobodnikowa: Fragment pamiętnika. *Poezja* 1987 nr 2. — Wywiad: „Wielka poezja rodzi się z mgławicy”. Rozm. H. Murza-Stankiewicz z W. Słobodnikiem i ... *Poezja* 1976 nr 3.

G. Pauszer-Klonowska: Ocalić od zapomnienia. *Poezja* 1987 nr 2.

K.B.

SŁOBODZIANEK Tadeusz ur. 1955

Pseud. Jan Konieczpolski.
Dramatopisarz, krytyk teatralny, reżyser.

Urodzony 26 kwietnia 1955 w Jenisejsku na Syberii, gdzie jego rodzice Kazimierz Słobodzianek, ślusarz, zawodowy podoficer, i Barbara z Ołędzkich, geolog i anglistka, przebywali od 1944 na zesłaniu. W 1955 przyjechał wraz z rodzicami do Polski i zamieszkał w Białymstoku. W 1970 rozpoczął tam naukę w III Liceum Ogólnokształcącym im. M. Fornalskiej (obecnie im. K.K. Baczyńskiego). Po zdaniu matury w 1974, studiował teatrologię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Debiutował w 1978 omówieniem sezonu teatralnego 1977/78 na łamach dwutygodnika *Student* (nr 14; podp. Jan Konieczpolski); z pismem tym współpracował następnie jako krytyk teatralny. W 1979, po ukończeniu studiów, został stałym recenzentem teatralnym tygodnika *Polityka* (pod pseud. Jan Konieczpolski).

W tym czasie rozpoczął twórczość dramaturgiczną, publikując sztukę dla teatrów lalkowych pt. „Historia o żebraku Iwanie i jego osie” w czasopiśmie *Scena* (1980 nr 6), a także debiutował jako reżyser wystawieniem utworu „Osmędeusze” M. Białoszewskiego i L. Heringa w Białostockim Teatrze Lalek; w następnych latach reżyserował liczne sztuki w teatrach w Białymstoku, Warszawie, Gdańsku oraz w Teatrze Telewizji. W 1981-82 był kierownikiem literackim Teatru im. W. Bogusławskiego w Kaliszu, w 1982 w Teatrze Polskim w Poznaniu, w 1982-83 konsultantem programowym w Teatrze im. S. Jaracza w Łodzi, w 1984-89 w Teatrze Lalek w Białymstoku. W 1987 uzyskał dyplom eksternistyczny reżysera lalkowego. W 1988 otrzymał nagrodę Wojewody Białostockiego za twórczość dramaturgiczną. W 1988-89 wykładał na Wydziale Lalkarskim Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Białymstoku. W 1989-97 był kierownikiem literackim w Teatrze Miniatura w Gdańsku. Związany z Towarzystwem Teatralnym Wierszalin, był w 1991-93 wiceprezesem Towarzystwa Wierszalin-Teatr, a w 1993-2000 przewodniczącym Zarządu Towarzystwa „Wierszalin” sp. z o.o. W 1993 otrzymał nagrodę Paszport *Polityki* za całokształt twórczości dramaturgicznej i działalność Towarzystwa „Wierszalin”, w 1994 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie za całokształt twórczości dramaturgicznej i teatralnej. W 1994-95 pracował jako dramaturg w Teatrze Dramatycznym m.st. Warszawy, a od 1999 w Teatrze Nowym w Łodzi. W 2000 rozpoczął w Collegium Civitas w Warszawie cykl wykładów pt. „Sztuka dialogu”. Mieszka w Białymstoku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Baśń o żebraku Iwanie i jego osie. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1980 nr 6 s. 42-48. Praprem. Łódź, T. Pinokio 1981. Nowa wersja zob. poz. 5. Wyróżnienie w III ogólnopolskim konkursie na sztukę sceniczną dla teatrów lalkowych w 1980.

2. Baśń jesienna. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1981.

3. Pułapka, czyli rzecz o względności. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1981. Praprem. Kr., T. Lalki i Maski „Groteska” 1983.

4. Car Mikołaj. (Historia tragi-komiczna). [Utwór dramatyczny]. Powst. 1985. *Dialog* 1987 nr 5 s. 5-42. Praprem. Wwa, T. Dram. 1988. TV 1995.

III nagroda w Konkursie Sztuk Współcz. we Wr. w 1985.

5. Historia o Biedaku i Osiołku. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Białystok, Białostocki T. Lalek 1987. Wersja wcześniejsza zob. poz. 1.

6. Obywatel Pekosiewicz. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1986. *Dialog* 1989 nr 5 s. 5-36. Praprem.

Łódź, T. im. S. Jaracza 1989. Nowa wersja zob. poz. 13.

Nagroda dramaturgiczna na Festiwalu Sztuk Współcz. we Wr. w 1989.

7. Turlajgroszek. Historia naiwna dla teatru lalek. [Współaut.:] P. Tomaszuk. *Dialog* 1990 nr 11 s. 40-54. Praprem. Gdańsk, T. Miniatura 1990.

Nagroda dramaturgiczna na Festiwalu Sztuk Współcz. we Wr. i na festiwalu Teatru Lalek w Opolu w 1991, nagroda Stowarzyszenia ASISTEJ im. J. Dormana w 1992, Fringe Firste na Międzynarodowym Festiwalu Teatr. w Edynburgu w 1993.

8. Jaskółeczka. Historia z Jorge Amado. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Lalek Guliver 1992.

9. Prorok Ilja. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1992 nr 11 s. 7-30. TV 1994. Nowa wersja zob. poz. 14. Grand Prix w Konkursie Sztuk Współcz. we Wr. w 1992, nagroda Fundacji Kultury Wiejskiej im. S. Piętaka w dziedzinie teatru w 1993.

10. Kowal Malambo. Argentynska historia. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 7 s. 5-53. Praprem. Koszalin, T. Dram. 1995.

11. Merlin. Inna historia. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 3 s. 5-54. Praprem. Tow. Wierszalin 1993.

Fringe Firste na Międzynarodowym Festiwalu Teatr. w Edynburgu w 1995.

12. Sen Pluskwy. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1997. Druk pt. Towarzysz Chrystus, czyli sen pluskwy. Feerycznej komedii w IX obrazach ciąg dalszy. *Krasnogruda* 2000 nr 12 s. 51-124.

Wyrocznie w Konkursie Sztuk Współcz. w Wwie w 1997.

13. Obywatel Pekoś. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1998. Wersja wcześniejsza zob. poz. 6.

I nagroda w Konkursie Min. Kultury i Sztuki na wystawienie pol. sztuki współcz. w 1998.

14. Prorok Ilja. Nieprawdopodobna historia w XVI scenach. [Utwór dramatyczny]. *Kartki* 2000 nr 22 s. 20-45. Praprem. Łódź, T. Nowy 1999. Wcześniejsza wersja zob. poz. 9.

Adaptacje

1. M. Białoszewski, L. Hering: Osmędeusze i Kabaret Kici-Koci. Układ tekstu: O. Titkow, ... Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1982.

2. W. Berent: Ozimina. Adapt. ... Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1983.

3. M. Białoszewski: Kabaret Kici-Koci. Układ tekstu ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000. — T. Słobodzianek, J. Lukosz: A statek pływający. Rozm. K. Mieszowski. Oprac. W. Malinowski. *Not. Teatr.* 1994/95 nr 9. — Wywiady. Biłem dziewicę po twarzy. Rozm. Z. Pietrasik. *Polityka* 1993 nr 50, dod.; Nienawidzę w teatrze

moralizowania. Rozm. W. Malinowski. *Not. Teatr.* 1993 nr 5; W powietrzu wisi bunt. Rozm.: A. Wanat, J. i W. Majcherek. *Teatr* 1984 nr 1.

[Car Mikołaj:] K. Kopka: Niewytłumaczalny obłęd albo o tym jak car Mikołaj z prorokiem Ilją we wsi Grzybowski zjechał się spotkać. *Teatr* 1987 nr 4; W Paźniewski: S. Kabaret historii, czyli pał. *Dialog* 1987 nr 5. — W. Majcherek: Pieski los kowala. *Dialog* 1993 nr 7. — K. Kopka: S., pisarz pogranicza. *Not. Teatr* 1993 nr 5. — W. Majcherek: Historia o niechwalonym zmartwychwstaniu. *Teatr* 1994 nr 7/8 [rec. Prorok Ilja]. — J. Majcherek: Notatki przy S. *Teatr* 1994 nr 1. — *Not. Teatr.* 1994/95 nr 9 [nr poświęcony T.S.; tu m.in.: J. Różewicz: Merlin a Marlin, M. Cieński: S. Powtórzenie; K. Wolicki: Uroda powieści; J. Koenig: I krytyk teatralny także; M. Grabowski: Przyjaźń artystyczna; I. Dąbrowski, Z. Rezyński: W aktorze widzi człowieka. Rozm. W. Malinowski]. — W. Zawistowski: S., czyli Golgota z happy endem. *Teatr* 1994 nr 1. — J. Chojka: Koniec wieku według T.S. *Dialog* 1995 nr 11. — M. Czaja: Gry eschatologiczne S. *Dialog* 2000 nr 9. — A. Lis: Apokalipsa przy Więckowskiego. *Teatr* 2000 nr 1 [rec.: Prorok Ilja]. — J. Plutowicz: Sny końca wieku. *Krasnogruda* 2000 nr 12 [rec.: Towarzysz Chrystus].

J.Z.

SŁOJEWSKI Jan Zbigniew ur. 1934

Pseud.: Ha Ha; Hadrian; ham; (ham); HAM; (HAM); Ham-Ham Hamilton; Hamilton; (Hanyś); (hm); j.z.s.; jzs; JZS; Karakalla; S.; SS.

Felietonista, publicysta.

Urodzony 12 stycznia 1934 w Warszawie; syn Henryka Słojewskiego i Teresy z domu Petruszko. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Po zakończeniu II wojny światowej, zamieszkał w 1945 wraz z matką w Prudniku na Opolszczyźnie, tu uczęszczał do liceum ogólnokształcącego; w 1952 zdał maturę. Od 1953 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1957 uzyskał magisterium. Debiutował w 1955 artykułem o powieści kryminalnej A. Conan-Doyle'a „Pies Baskerville'ów” pt. „Na tropie tajemniczego psa”, opublikowanym w *Sztandarze Młodych* (nr 48); w piśmie tym drukował recenzje do 1956. W 1958-59 należał do Grupy Literackiej „Współczesność”; w piśmie grupy pt. *Współczesność* publikował w 1957-63 artykuły, felietony i recenzje (podp. też: Hadrian, j.z.s., jzs, JZS, Karakalla); kierował też działem krytyki. Współpracował z dodatkami literackim pisma Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomyślicieli *Fakty i Myśli* i *Mysli* (1960-67). W 1963-80 pracował w redakcji tygodnika *Kultura* (publikował tu do 1981; podp. też: Ha Ha, Ham-Ham Hamilton, Hamilton, (Hanyś), (hm); tu w 1967-81 cykl felietonów „Perswazje” podp. Hamilton; w 1980 cykl esejów pt. „Dreszczowisko”). Współpracował też z tygodnikiem *Świat* (1969; tu cykl felietonów pt. „Czytane inaczej”), *Perspektywy* (1970-84; tu w 1970-77 cykl recenzji filmowych pt. „Palcem po ekranie”), w 1978-82 cykl recenzji pt. „Moja biblioteka”). W 1964 został członkiem SDP (do rozwiązania Stowarzyszenia w 1982). W 1979 współpracował z Warszawskim Klubem

Twórców i Działaczy Kultury „Współczesność” i Grupą Poetów i Malarzy „Łazienki”. Od 1981 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Kontynuował twórczość literacką na łamach tygodnika *Tu i teraz* (1982-85; tu cykle felietonów: w 1982-83 pt. „Pelzając pionowo” podp. Karakalla, w 1984 pt. „Perswazje” podp. Hamilton, w 1984-85 cykl esejsów pt. „Szczerowisko”), a następnie w jego kontynuacji *Kulturze* (1985-90; tu cykl felietonów „Perswazje” podp. Hamilton). W 1989 został członkiem SD RP. W 1995 nawiązał współpracę z tygodnikiem *Polityka* zamieszczając cykle felietonów: pt. „Komentarze i wycinki” (1995; podp. Ham), a następnie pt. „Perswazje i wycinki”. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ (wszystkie utwory publikowane pod pseud. Hamilton)

1. Małeńka złota szubienica. Felietony z lat 1963-1967. Wwa: PIW 1969, 310 s. Wyd. 2 także 1970.

Felietony druk. w *Kulturze*. — Nagroda *Mies. Lit.* w 1969. Adapt. teatr.: Reż. i adapt.: T. Witt. Wyst. Tor., T. Propozycji 1969.

2. Puste miejsce. Felietony z lat 1967-1971. Wwa: PIW 1973, 389 s.

Felietony druk. w *Kulturze*.

3. Drzwi na lewo, drzwi na prawo. Felietony z lat 1972-1975. Wwa: PIW 1979, 339 s.

4. Pod znakiem Lwa i Armaty. Felietony z lat 1975-1980. Wwa: Czyt. 1984, 376 s.

5. Kiedy twarda waluta zmięknie? [Felietony]. Wwa: Iskry 1988, 336 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000.

[Małeńka złota szubienica:] A. Bukowska: Pierwszy po Boyu. *Mies. Lit.* 1969 nr 9; W. Filler. Laurka. *Nowe Książ.* 1969 nr 9; J. Przyboś: Pyszny ironista. *Życie Warsz.* 1969 nr 99; A. Sandauer: Felieton i metafizyka. *Współczesność* 1969 nr 9; J. Wilhelm: Hamilton. *Kultura* 1969 nr 14; S. Zieliński: Koromysł i Macotrzeba. *Kultura* 1969 nr 8, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Nr 4. Wwa 1971; T.J. Żółciński: Hamiltona do literatury wejście pierwsze. *Więź* 1969 nr 7/8; S. Barabczak: Perswazje „Perswazji”. (O retoryce felietonowej na przykładzie Hamiltona). *Teksty* 1972 nr 6. — [Puste miejsce:] Z. Bienkowski: Hamilton. *Twórczość* 1974 nr 5; W. Chodowski: Hamilton przedawkowany. *Tyg. Kult.* 1974 nr 10; J. Iwaszkiewicz: Historia felietonu. *Życie Warsz.* 1974 nr 88/89; J. Kurowicki: Głębia pustych miejsc. *Mies. Lit.* 1974 nr 8, przedr. w tegoż: Regiony wielkich i małych iluzji. Wr. 1976; R. Marszałek: Etat diabła. *Literatura* 1974 nr 15; J. Maziariski: Puste miejsce elegancko zdobione. *Nowe Książ.* 1974 nr 3. — W. Strzecha: Subtelności. *Kierunki* 1977 nr 37 [dot. felietonistyki J.Z.S.]. — M. Boni: Kurtuazja i chamstwo. *Literatura* 1979 nr 34 [rec.: Drzwi na lewo, drzwi na prawo]. — A. Słonimski: Hamilton. W tegoż: Ciekawość. Wwa 1981. — [Pod znakiem Lwa i Armaty:] J. Doliński: Hamiltoniada. *Życie Lit.* 1984 nr 39; F. Ociepa: Hamiltonowisko, czyli dramata (ze) sfer inteligentnych. *Nowe Książ.* 1984 nr 5. — [Kiedy twarda waluta zmięknie?:] J. Grygiel. *Nowiny* 1988 nr 116; L. Michalski: Hamiltonizm. *Tak i Nie* 1988 nr 26; T.J. Żółci-

ski: Hamilton, czyli powtórka z felietonów. *Nowe Książ.* 1989 nr 5.

K.B.

SŁOMCZYŃSKI Maciej 1922-1998

Pseud.: Agnes Soerssen; Barbara Snow; Joe Alex; Joe Alex (Józef Aleks); Józef Aleksy; Kazimierz Kwaśniewski; Male Turkey; Monica Higgins; Nashur Gath Singh; Sabine Sorrel; Sydney Stewart; Veronica O'Donnell.
Prozaik, autor sztuk scenicznych, tłumacz.

Urodzony 10 kwietnia 1922 w Warszawie; syn naturalny Meriana C. Coopera, amerykańskiego lotnika, producenta i reżysera filmowego, i Marjorie z domu Crosby, urzędniczki ambasady angielskiej, usynowiony przez jej męża Aleksandra Słomczyńskiego, inżyniera kolejowego. Uczył się w szkole powszechnej w Milanówku pod Warszawą, a w 1936-37 w Liceum oo. Pijarów w Krakowie. Maturę zdał jako ekstern w 1939 w Wejherowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Milanówku i we Lwowie. Od 1941 należał do podziemnej organizacji Konfederacja Narodu, a od 1943 do AK. W 1943 ożenił się z Barbarą Targońską (rozwód 1948). Uczestniczył w akcji ratowania Żydów. 24 kwietnia 1944 został aresztowany i oskarżony o udział w zamachu na komisarza Elektrycznej Kolejki Dojazdowej (EKD). Został osadzony na Pawiaku, skąd zbiegł. Pod koniec 1944 zgłosił się na roboty do Niemiec i został wysłany do obozu pracy Kapfenberg w Austrii, skąd wkrótce uciekł i przez Szwajcarię przedostał się do Francji, gdzie w lutym 1945 zaciągnął się do 3. Armii Amerykańskiej gen. George'a Smitha Pattona. Przydzielony do dowództwa czołówki pancernej, brał udział w walkach na terenie Niemiec i Czechosłowacji. Po zakończeniu II wojny światowej służył w żandarmerii amerykańskiej (Military Police) w Paryżu i krótko studiował historię sztuki na Sorbonie. Debiutował w 1946 wierszem pt. „Ballada o kucharzu i literacie”, opublikowanym w łódzkim piśmie *Tydzień* (nr 18). W lipcu 1947 powrócił do kraju i zamieszkał w Łodzi. W tymże roku opublikował pierwszą powieść sensacyjną pt. „Ładujemy 6 czerwca” oraz bajki i wiersze dla dzieci. Od 1947 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; do rozwiązania Związku w 1983). Przebywał w Krakowie i w Gdańsku. W 1949 ożenił się z Lidią Zamkowską, reżyserem teatralnym (rozwód 1960). Opowiadania i wiersze publikował m.in. w *Życiu Literackim* (1951-55). W 1956 debiutował jako tłumacz przekładem pięciu sonetów W. Shakespeare'a, włączonym do inscenizacji „Romea i Julii” w Teatrze Domu Wojska Polskiego w Warszawie (druk *Dialog* 1956 nr 1); w 1958 opublikował m.in. przekład pierwszego rozdziału „Ulissesa” J. Joyce'a (*Twórczość* nr 3). W 1958 przeniósł się na stałe do Krakowa. Należał do inicjatorów telewizyjnej

go Teatru Sensacji „Kobra”, w którym od 1959 wystawiał sztuki pod pseudonimami: Agnes Soerssen, Joe Alex, Male Turkey, Nashur Gath Singh, Sabine Sorrel, Sydney Stewart, Veronica O'Donnell, Monica Higgins, Barbara Snow. W 1961 ożenił się z Teresą Grzybowską, studentką polonistyki. W 1972 został członkiem honorowym ZAiKS. Był współzałożycielem i w 1973-77 wiceprezesem, a następnie do 1981 członkiem zarządu stowarzyszenia James Joyce Foundation, członkiem Irish Institute w Dublinie (od 1973), współzałożycielem Światowej Federacji Pisarzy Kryminalnych w Londynie, członkiem Rotary Club w Krakowie (1996-97 prezes). Za twórczość przekładową otrzymał nagrody ZAiKS-u (1960, 1973) i Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1977). W 1980 został laureatem nagrody m. Krakowa. W 1989 został członkiem SPP. Przyznano mu też nagrody *Literatury na Świecie* (1983) i Ministra Kultury i Sztuki I stopnia w dziedzinie literatury (1989), ale odmówił ich przyjęcia. W 1990 został członkiem Porozumienia Ponad Podziałami. Prowadził warsztaty prozatorskie w Szkole Pisania przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; wykładał tam także literaturę XX w. Należał do komitetu redakcyjnego pisma *Studium*. Odbывał liczne podróże zagraniczne, najczęściej odwiedzał Anglię i Irlandię. Otrzymał nagrodę Wojewody Krakowskiego (1996). Odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1997). Zmarł 21 marca 1998 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fabryka śmierci. [Powieść]. *Kur. Pop.* 1947 nr 184-260.

2. Ładujemy 6 czerwca. [Powieść]. Łódź: Księg. Nauk. 1947, 276 s. Wyd. 2 ze wstępem ... Wwa: Ag. Wydawn.-Informacyjna Iwar 1994.

3. Zadanie porucznika Kenta. [Powieść]. Łódź: Księg. Nauk. 1947, 224 s.

4. Szary cień. [Powieść]. Łódź: Księg. Nauk. 1948, 196 s.

5. Rycerz szalony. Komedia muzyczna w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Osa 1949.

6. Nasze dziewczęta. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. Młodego Widza 1951.

7. Hallo, Freddie. Komedia w 3 aktach. Powst. przed 1952.

Przekł. czes.: Hallo Freddie! [Przeł.] M. Janišová. *Wyst. Praga, Divadlo 1952*, – niem.: Hallo Freddy. [Przeł.] V. Mika. *Berlin 1954*. *Wyst. Berlin 1954*; Rostock, Volkstheater 1954.

8. Opowiadania o sprawach osobistych. Wwa: Iskry 1953, 139 s.

Zawartość: Opowiadanie o przodkach inżyniera Teresy; Opowiadanie o nieposłusznym synu; Opowiadanie o czarnych nosorozcach; Opowiadanie o srebrnym łosiosiu.

9. Opowiadania o dalekich drogach. Kr.: WL 1954, 133 s.

Zawartość: Opowiadanie, które znasz; Opowiadanie o niedzielnych pszczołach; Opowiadanie o dziadku Stefana; Opowiadanie o podmokłych łąkach; Opowiadanie o pięknym szkodniku; Opowiadanie o białej brodzie; Opowiadanie o nieposłusznym ojcu; Opowiadanie o dalekiej drodze.

Wyd. osob. opowiadania: Opowiadanie o dalekiej drodze. Wwa: NK 1955, 67 s.

10. Ulewa. [Opowiadanie dla młodzieży]. Łódź: Poligrafika 1947 [inf. rodziny]. Wyd. 2 Wwa: NK 1955, 57 s. Wyd. 2 [!] popraw. tamże 1962, 105 s. Przedr. zob. poz. 45.

Przekł. niem.: Platzregen. [Przeł.] R. Buschmann. *W: Ich bin so, wie ich bin*. Berlin 1977.

11. Mały olbrzym. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1956, [16] s.

12. Opowiadania. Wwa: Iskry 1956, 292 s.

Zawiera opowiadania z poz. 8: Opowiadanie o nieposłusznym synu; Opowiadanie o srebrnym łosiosiu, – z poz. 9: Opowiadanie o dalekiej drodze; Opowiadanie o niedzielnych pszczołach; Opowiadanie o pięknym szkodniku; Opowiadanie o podmokłych łąkach; Opowiadanie o białej brodzie, – oraz: Żart Nibelungów; Muza; Plakat 1953; Rozmowa – jedna z miliona – czyli bajeczka o drewnianym sercu.

13. Samotność. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. *Dialog 1956 nr 3 s. 69-102*. Praprem. Wwa, T. Domu Wojska Pol. 1956.

Przekł. czes.: Osamění. [Przeł.] M. Janišová. *Divadlo, Praga 1957 nr 8*, wyd. osob. Praga 1964, adapt. teatr. Praga 1964, – ros. (inf. autora).

14. Agato, strzelaj! [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

Podp.: Sabine Sorrel.

15. Każę aktorom powtórzyć morderstwo. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959. Por. poz. 39.

Podp.: Joe Alex.

16. Powiem wam, jak zginął. [Powieść]. *Żoł. Wol.* 1959 nr 74-158. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1959, 236 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1973; wyd. 4 Kr.: WL 1978, wyd. 5 tamże 1989; (Dzieła zebrane [poz. 53]). Wwa: Interart 1995; Kr.: Zielona Sowa 1999. Por. poz. 17.

Podp.: Joe Alex.

Przekł. białorus.: Ja tretij nanesla udar. [Przeł.] V. Kukunja. *Wyd. łączne z przekł. Niechaj odnajdą swoich wrogów* zob. poz. 25, – czes.: Povím vám, jak zahynul. [Przeł.] A. Balajková. *Praga 1968*, – słowac.: Poviem vám, ako zahynul. [Przeł.] A. Plevka. *Bratislava 1971*, – węgier.: Ki lesz a gyilkos? [Przeł.] J. Csevenits. *Bratislava, Budapest 1972*.

17. Powiem wam, jak zginął. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959. Por. poz. 16.

Podp.: Joe Alex.

18. Różowa Guadelupa. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

Podp.: Agnes Soerssen.

19. Hyx i Pindico. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1960.
Podp.: Male Turkey.

20. Śmierć mówi w moim imieniu. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1959 nr 66-123. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1960, 219 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1974, tamże 1980, 1989; (Dzieła zebrane [poz. 53]). Wwa: Interart 1996.

Wyd. 2 łączne z poz. 28 pt. Śmierć mówi w moim imieniu; Cichym ścigałam go lotem. Wwa: Iskry 1966, 300 s.

Podp.: Joe Alex.
Przekł.: czes.: Smrt mlúví mým jménem. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1970. — niem.: Der Tod spricht in meinem Namen. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1980. — ros.: wyd. łączne z przekł. powieści R. Chandler: Ledí v ozere; V. Canning: Piton pt. Smert govorit ot moego imeni. [Przeł.] A. Černikov. Nižnyj Novgorod 1994. — słowac.: Smrt' hovori v mojom mene. [Przeł.] A. Plevka. Bratislava 1968. — węgier.: A halál beszél helyettem. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1978. Adapt. tv pt. Umarly zbiera oklaski: Adapt.: J. Słowinski. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

21. Imię twoje jest moim wrogiem. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1960.
Podp.: Veronica O'Donnell.

22. Jesteś tylko diabłem. [Powieść]. Kr.: WL 1960, 382 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1973, wyd. 4 1977, wyd. 5 1990; (Dzieła zebrane [poz. 53]). Wwa: Interart 1995; Kr.: Zielona Sowa 1999. Por. poz. 23.

Podp.: Joe Alex.
Przekł.: czes.: Jsi jenom dábel. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1974. — litew.: Esi tikiai velnias. [Przeł.] J. Grivaciauskas. Kaunas 1994. — niem.: Der Yard verliert die Wette. [Przeł.] E. il T. Schwarz. Berlin 1967. — ros. po 1990 (inf. rodziny). — słowac.: Si len diabol. [Przeł.] F. Uváček. Wyd. łączne z przekł. poz. 28, 43 pt. Si len diabol; Tichy let smrtihlava; Vládična Labyrintu. Bratislava 1981. — słoweń.: Samo hubić si. [Przeł.] M. Pavičič. Ljubljana 1992. — węgier.: Órdögi játszma. [Przeł.] J. Cserevénis. Budapest 1971, wyd. nast. Budapest 1980.

23. Jesteś tylko diabłem. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1960. Por. poz. 22.
Podp.: Joe Alex.

24. Mord w samolocie. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1960.
Podp.: Joe Alex.

25. Niechaj odnajdą swoich wrogów. [Powieść]. *Echo Krak.* 1960 nr 277-306; 1961 nr 2-8. Przedr. w: Pod Szlachetnym Koniem. [Powieści i opowiadania]. [Autorzy:] ..., Maurice S. Andrews [A. Szczypiorski], Noël Randon, Wigiliusz Randoński [T. Kwiatkowski]. Wwa: Iskry 1963 s. 5-88. Wyd. osob. zmien. pt. Piekło jest we mnie. Kr.: WL 1975, 141 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; (Dzieła zebrane [poz. 53]). Wwa: Interart 1997; Kr.: Zielona Sowa 1998; przedr. w: Pod Szlachetnym Koniem. Wyd. 2. Wwa: Iskry 2000.

M.S. podp.: Joe Alex (Józef Aleks).
Przekł.: białorus.: Ad vo mnie. [Przeł.] V. Kukunja. Wyd. łączne z przekł. poz. 16 pt. Ad vo mnie; Ja tretij nanesla udar. Minsk 1994. — węgier.: Magam vagyok a pokol! [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1978.

26. Portret samotnego człowieka. Sztuka w 1 odsłonięciu. Uwagi insc.: J. Nowacki. Projekty dekoracji i kostiumów oraz uwagi o scenogr.: J. Gorazdowski. Wwa: CPARA 1960, 29 s.
Nagroda w konkursie CPARA w 1960.

27. Tu spoczywa Henry O'Rourke. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1960.
Podp.: Sydney Stewart.

28. Cichym ścigałam go lotem. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1961 nr 268-282. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1962, 187 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1974, tamże wyd. 11 [!] 1977, wyd. 12 1990; (Dzieła zebrane [poz. 53]). Wwa: Interart 1996; Kr.: Zielona Sowa 2001.

Wyd. 2 łączne z Śmierć mówi w moim imieniu zob. poz. 20.

Podp.: Joe Alex.
Przekł.: bułg.: I nad moreto go presledvach s poet tich... [Przeł.] L. Vasileva. Plovdiv 1985. — czes.: Lov na smrtihlava. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1980. — litew.: ...nerimu vajat viru... [Przeł.] R. Luginška. W: Polu detektivs Rigā 1990. — ros.: Mertvaja Golova. [Przeł.] I. Tihorski. Leningrad 1990. — słowac.: Tichy let smrtihlava. [Przeł.] F. Uváček. Wyd. łączne z przekł. Jesteś tylko diabłem; Zmacony spokój Pani Labiryntu [poz. 43] zob. poz. 22. — węgier.: Számatlan szárnyalással üttem... [Przeł.] B. Murányi. Bratislava 1979.

29. Čma — trupia główka. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Joe Alex.

30. Hotel pod Spokojnym Słońcem. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Joe Alex.

31. Mały skórzany woreczek. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Joe Alex.

32. Pokój bez okien. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Barbara Snow.

33. Puszka pomarańczowego soku. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Joe Alex.

34. Sam przeciw Tobom. [Opowiadanie]. *Twórzość* 1961 nr 5 s. 8-40. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1961, 66 s.

35. Samolot do Londynu. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Joe Alex.

36. Skarb pirata. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Monica Higgins.

37. Śmierć i Kowalski. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1961 nr 181-225. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1962, 140 s. Por. poz. 40.
Podp.: Kazimierz Kwaśniewski.
Przekł. słowac.: Smrt' a Kowalski. [Przel.] M. Choluj, Bratislava 1964, wyd. nast. tamże 1968.
38. Weże Persabadu. [Utwór dramatyczny]. TV, T. Sensacji „Kobra” 1961.
Podp.: Nashur Gath Singh.
39. Każę aktorom powtórzyć morderstwo. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1963 nr 215-245. Wyd. łączne z Zbrodniarz i panna zob. poz. 41. Por. poz. 15.
Podp.: Kazimierz Kwaśniewski.
Przekł. niem.: Sie soll uns die Ermordung spielen. [Przel.] C. Rymarowicz. Wyd. łączne z przekł. Zbrodniarz i Panna zob. poz. 41, — rum.: Voi pune actorii sa repete... [Przel.] C. Streia, T. Holban. București 1972.
40. Ostatni kurs. Scenariusz filmowy. Ekran. 1963.
Adapt. film. powieści Śmierć i Kowalski [poz. 37].
41. Zbrodniarz i panna. [Powieść]. *Dz. Łódz.* 1963 nr 123-181; *Expr. Wiecz.* 1963 nr 85-141. Por. poz. 42.
Wyd. łączne z poz. 39 pt. Zbrodniarz i panna; Każę aktorom powtórzyć morderstwo. Wwa: Iskry 1965, 296 s.
Podp.: Kazimierz Kwaśniewski.
Przekł. niem.: Die Mörder und das Mädchen. [Przel.] Ch. Eckert. Wyd. łączne z przekł. poz. 39 pt. Der Mörder und das Mädchen; Sie soll uns die Ermordung spielen. Berlin 1974.
42. Zbrodniarz i panna. Scenariusz i dialogi ... Ekran. 1963. Por. poz. 41.
43. Zmącony spokój Pani Labiryntu. [Powieść]. *Wieści* 1964 nr 45-52; 1965 nr 1-19; *Tryb. Rob.* 1965 nr 99-142. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1965, 166 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!]. Kr.: WL 1975, wyd. 4 1980, wyd. 5 1990; (Dzieła zebrane [poz. 53]). Wwa: Interart 1995; Kr.: Zielona Sowa 2001.
Podp.: Joe Alex.
Przekł. ros.: Labirynty smerti. [Przel.] M. Čerkasina, V. Ermola, V. Kotłjarov. Sankt-Peterburg 1993, — słowac.: Vladykňa Labiryntu. [Przel.] F. Uvátek. Wyd. łączne z przekł. Jesteś tylko diabłem; Cichym ścigałam go lotem [poz. 28] zob. poz. 22, — węgier.: A Labiryntus Űrnője. [Przel.] K. Palkó. Budapest 1983.
44. Czarny Kwiat. [Powieść]. *Echo Krak.* 1965 nr 286-305; 1966 nr 2-58; *Dz. Zach.* 1966 nr 102-158; *Śl. Pol.* 1966 nr 159-230.
Podp.: Kazimierz Kwaśniewski.
45. Marsz ołowianych żołnierzy. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 221 s. Wyd. 2. Lubl.: WLibel, 1975.
Zawartość: Cz. 1. Ulewa [poz. 10]; Cz. 2. Marsz ołowianych żołnierzy.
46. Gdzie jest Trzeci Król? [Powieść]. Wwa: Iskry 1966, 192 s. Por. poz. 48.
Podp.: Kazimierz Kwaśniewski.
Przekł. czes.: Kde je Třetí král? [Przel.] J. Dienstbier. Praha 1970, wyd. nast. podp.: Joe Alex. Liberec 1970, Praha 1976, — słowac.: Kde je Tretí kráľ? [Przel.] M. Krkošková. Bratislava 1970.
47. Ciemna jaskinia. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1967 nr 55-108; *Sztand. Ludu* 1967 nr 161-198. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1968, 182 s.
Podp.: Kazimierz Kwaśniewski.
Przekł. słowac.: Tmavá jaskyňa. [Przel.] J. Gerbóc. Bratislava 1973, — ukr.: Zagibel' suddi Mročeka. [Przel.] R. Višnevskij, A. Zablockij. Wyd. wspólnie z: Z. Darowska: Tajemnicja p'jastiv'kich orliv. Kijv 1973.
48. Gdzie jest Trzeci Król? Scenariusz filmowy na podstawie własnej powieści ... Ekran. 1967. Por. poz. 46.
49. Gdzie przykazań brak dziesięciu. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1968 nr 53-148. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1968, 431 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; wyd. 3 Wwa: WL 1979; Kr.: WL 1990; (Dzieła zebrane [poz. 53]). Wwa: Interart 1995.
Podp.: Joe Alex.
Przekł. ros.: Ubijca čital Kiplinga. (Gdie i zapovedej net). [Przel.] T. Manusevič. Moskva 1991, — rum.: Acolo unde e stăpîna primăvara. [Przel.] N. Margeanu, M. Petrescu. București 1973, — słowac.: Vražda v Mandalay House. [Przel.] S. Drug. Bratislava 1976, — węgier.: Ahol nincs tízparancsolat. [Przel.] M. Varsányi, D. Tandori. Budapest 1973.
50. Czarne okręty. [Powieść]. [T.] 1-11. Wwa: KAW.
[T.] 1. Ofiarujemy bogom krew jego. 1972, 86 s.
[T.] 2. Oto zapada noc mroczna. 1972, 103 s.
[T.] 3. Abyś nie błądził w obcej ciemności. 1972, 99 s.
[T.] 4. A drogi tej nie zna nikt. 1974, 90 s.
[T.] 5. Cień nienawiści królewskiej. 1974, 95 s.
[T.] 6. Lew was rozszarpał płowy. 1974, 75 s.
[T.] 7. Ciemny pierścień zakrzepłej krwi. 1974, 54 s.
[T.] 8. Kraina umarłych liści. 1975, 103 s.
[T.] 9. Posejdon o białym obliczu. 1975, 84 s.
[T.] 10. Niechaj umrze o wschodzie słońca. 1975, 101 s.
[T.] 11. Sam bądź księciem. 1975, 123 s.
Wyd. 2 popraw. i zmien. T. 1-4 tamże 1978, 228 + 220 + 249 + 244 s.; wyd. 3 zmien.: [T.] 1. Ofiarujemy bogom krew jego, [T.] 2. Płonie twój stos ofiary. Kr.: Cassiopeia 1992, 191 + 133 s.
Podp.: Joe Alex. — W wyd. 2: T. 1. Ofiarujemy bogom krew jego; T. 2. Cień nienawiści królewskiej; T. 3. Kraina umarłych liści; T. 4. Sam bądź księciem.
Przekł. czes.: Černé koráby. [Przel.] A. Balajková. Praha 1979, — słowac.: Čierne koráby. [T.] 1. [Przel.] M. Janek. Bratislava 1984, wyd. 2 całości tamże 1986.
51. Panny z Acheronu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1980 nr 11 s. 5-39. Praprem. Wr., T. Współcz. 1985.
Podp.: Joe Alex.

52. Cicha jak ostatnie tchnienie. [Powieść]. Wwa: Epoka 1991, 181 s. Wyd. 2 Kr.: Zielona Sowa 1998. Wyd. nast. Kr.: Zielona Sowa 1998. Podp.: Joe Alex.

53. Dzieła zebrane. Wwa: Interart 1995-1997. Podp.: Joe Alex — Zawartość: poz. 16, 20, 22, 25, 28, 43, 49.

54. Limeryki plugawe. Posł. ... Ilustr. A. Mleczko. Kr.: Zielona Sowa 1998, 97 s.

Nadto drobne książeczki dla dzieci wydane w Łodzi przez wydawn. Poligrafika w 1947: Bajka o wiejskim zegarze; Bajka o złotym kogucie. — Domek z bajki. — Imieniny krasnala. — Kuźnia w lesie. — Leśna szkoła. — Makówka z Milanówka. — Nieproszeni goście.

Przekłady i adaptacja

1. B. Jonson: Bartłomiejowy jarmark. Komedia w 5 aktach. Wwa: PIW 1957, 256 s. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1958. Przedr. w: Dramat elżbietański. T. 2. Wwa: PIW 1989 s. 305-449.

2. E. Ambler: Epitafium dla szpiega. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 226 s.

Przełk. podp.: Kazimierz Kwaśniewski.

3. J.M. Barrie: Piotruś Pan. Opowiadanie o Piotrusiu i Wendy. Wwa: NK 1958, 173 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1974, wyd. 3 1982; [Wwa] 1984, 198 s. [wkł. do *Przyjaciółki*, nr 48]; wyd. 4 Pozn.: GMP, Kamienna Góra: Slavia 1990; Wr.: Jasieńczyk 1994; Kr.: Zielona Sowa 1997, tamże 1999.

Wyd. łączne z poz. 75 pt.: Przygody Piotrusia Pana; Piotruś Pan w Ogrodach Kensingtonskich. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991, 273 s.

4. M.E. Patchett: Ajaks waleczny. [Powieść]. Wwa: NK 1958, 172 s.

5. W. Faulkner: Światłość w sierpniu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 509 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1989, wyd. 4 1998.

6. M.E. Patchett: Tam niepokromiony. [Powieść]. Wwa: NK 1959, 216 s.

Przełk. wyd. anonimowo.

7. W. Shakespeare: [Cztery] 4 sonety miłosne. [Muz.] T. Baird. Kr.: PWM 1961, 24 s. Wyd. nast. tamże: 1971, 1976, 1983, 1999, 2000. Por. poz. 69.

8. B. Jonson: Volpone albo Lis. [Utwór dramatyczny]. Wwa: PIW 1962, 221 s. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1962. Wyd. nast.: Posł.: J. Kydryński. Kr.: WL 1982. Przedr. w: Dramat elżbietański. T. 2. Wwa: PIW 1989 s. 7-148.

9. W. Shakespeare: Wszystko dobre, co się dobrze kończy. Wyst. Tarnów, T. Ziemi Krak. 1963. Wyd. osob. Wwa: PIW 1966, 134 s. Wyd. nast.: Konsultacja szekspiologiczna: A. Staniewska. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1979; (Dzieła [poz. 74]). Kr.: Cassiopeia 1993.

10. W. Shakespeare: Poematy. Przeł. i notą wstępą opatrzyl ... Wwa: PIW 1964, 195 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [i] przejr. i popraw. w wersji dwujęzycznej pt. Wiersze i poematy. Przeł. [i] Od tłumacza ... Posł.: J. Strzetelski. Kr.: WL 1977, 263 s.; (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1981, 165 s.; Kr.: Zielona Sowa 1999.

11. W. Shakespeare: Henryk IV. Przeł.: K.I. Gałczyński i ... Wyst. Kr., Stary T. 1965.

12. Anonim: Żaloszna i prawdziwa tragedia pana Ardena z Feversham w hrabstwie Kent przez nieznanego autora opowiedziana. Wyst. Kr., Stary T. 1965. Wyd. pt. Arden z Feversham. Posł.: J. Strzetelski. Kr.: WL 1977, 114 s. Przedr. w: Dramat elżbietański. T. 1. Wwa: PIW 1989 s. 417-503.

13. A. MacLeish: J.B. (Hiob). [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1966 nr 1 s. 19-74. Przedr. w: Współczesny dramat amerykański. Wwa: PIW 1967 s. 7-127. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1967.

14. M. Anderson: Sceneria zimowa. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1967. Druk w: Współczesny dramat amerykański. T. 2. Wwa: PIW 1967 s. 489-615.

15. J. Joyce: Ulisses. [Powieść]. Posł. ... Wwa: PIW 1969, 830 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 z przedm. E. Naganowskiego 1975, wyd. 3 z posł. ... 1981; wyd. 4 przejr. i popraw. Bydg.: Pomorze 1992, wyd. 5 tamże [1994]; wyd. 6 z posł. ... (Dzieła zebrane [t.] 3). Kr.: Zielona Sowa 1997, tamże wyd. 7 1997; wyd. z posł. ... Wwa: Porozumienie Wyd., Kr.: Znak 1999; wyd. z przedm. E. Naganowskiego. Wwa: Świat Książki 2000.

Adapt. teatr.: Ulisses. Adapt. ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1970. Bloomusalem. Adapt. epizodu XV ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1974; Molly. Adapt. ... Wyst. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1983.

16. [Przekady wierszy w:] Poeci języka angielskiego. Wybór i oprac.: H. Krzeczowski, J.S. Sito, J. Żuławski. T. 1-3. Wwa: PIW 1969, 1971, 1974, 956 + 785 + 543 s.

W przełk. M.S. utwory autorów: T. 1. Anonimowych XIII-XV w., J. Gower, G. Chaucer, J. Lydgate, Jakub I król Szkocji, J. Skelton, W. Dunbar, S. Hawes, Henryk VIII, T. Wyatt, H. Howard, G. Gascoigne, E. Spenser, W. Raleigh, P. Sidney, F. Greville, G. Peele, T. Lodge, M. Drayton, W. Shakespeare, H. Wotton, J. Davies, R. Ayton, J. Donne, B. Jonson, E. Herbert, J. Ford, W. Browne, F. Quarles, G. Herbert, W. D'Avenant, J. Milton, J. Suckling, R. Lovelace, A. Marvell, H. Vaughan, J. Dryden, T. Thaherne, J. Wilmot, M. Prior, W. Congreve, I. Watts. — T. 2: T. Gray, R. Southey. — T. 3: J.R. Kipling, J. Joyce, R.C. Brooke, J.C. Ransm, A. MacLeish, A. Tate, K.J. Shapiro.

17. S. Joyce: Stróż brata mego. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1971, 257 s.

18. L. Carroll: Przygody Alicji w Krainie Czarów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 134 s. Wyd. nast.: wyd. 2 łączne z poz. 19 tamże 1975; wyd. łączne

- z poz. 19 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990; wyd. osob.: ze wstępem ... Wr.: Jasieńczyk 1994; Kr.: Zielona Sowa 1997; wyd. ze wstępem ... Wwa: Tanit 1998 [tekst w jęz. pol. i ang.].
Adapt. teatr.: Alicja w Krainie Czarów. Adapt. ... Wyst. Wr., T. Pol. 1977.
19. L. Carroll: O tym, co Alicja odkryła po drugiej stronie lustra. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 150 s. Wyd. nast.: wyd. 2 łącznie z poz. 18 tamże 1975; wyd. łącznie z poz. 18 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990; wyd. osob.: z przedm. ... Wr.: Jasieńczyk 1995; Kr.: Zielona Sowa 1997.
20. J. Joyce: Utwory poetyckie. Przedm. ... Kr.: WL 1972, 68 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975, 156 s.; wyd. 3 (Dzieła zebrane [t.] 1). Przedm. i posł. ... Kr.: Zielona Sowa 1995, 218 s.
Tekst w jęz. pol. i ang.
21. E. O'Neill: I śmiał się Łazarz. [Utwór dramatyczny]. W: E. O'Neill: Teatr. Wwa: PIW 1973 s. 305-409.
22. E. O'Neill: Wielki Bóg Brown. [Utwór dramatyczny]. W: E. O'Neill: Teatr. Wwa: PIW 1973 s. 225-303.
23. E. O'Neill: Włochata małpa. [Utwór dramatyczny]. W: E. O'Neill: Teatr. Wwa: PIW 1973 s. 39-91.
24. E. O'Neill: Wszystkie Boże dziatki są skrzydlate. [Utwór dramatyczny]. W: E. O'Neill: Teatr. Wwa: PIW 1973 s. 93-143.
25. J. Webster: Księżna d'Amalfi. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Studio 1973. Druk pt. Tragedia księżny d'Amalfi. W: Dramat elżbietański. T. 2. Wwa: PIW 1989 s. 665-787.
26. J. Milton: Raj utracony. [Poemat]. Wstęp: J. Strzetelski. Przep. i zestawienie z oryginałem. A. Staniewska. Wwa: PIW 1974, 414 s. Wyd. 2 z posł. J. Strzetelskiego Kr.: WL 1986, 340 s.
Nagroda Pol. PEN Clubu za przekład w 1975.
27. Anna Livia (wg Joyce'a). Wyst. Wr., T. Współcz. 1976. Por. poz. 58.
Adapt. powieści J. Joyce'a Finnegans Wake.
28. A. Beardsley: Pod wzgórkim. [Powieść]. W: E. Kuryluk: Salome albo o rozkoszy. O grotesce w twórczości Aubreya Beardsleya. Kr.: WL 1976 s. 189-223.
29. W. Shakespeare: Hamlet. Wyst. Wr., T. Pol. 1977. Wyd. pt. Tragiczna historia Hamleta księcia Danii. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Posł.: J. Kydryński. Kr.: WL 1978, 317 s. Wyd. nast.: (Dzieła [poz. 34]) tamże 1982; pt. Hamlet. Kr.: Zielona Sowa 1997; wyd. pt. Tragiczna historia Hamleta księcia Danii. Posł.: J. Kott. Kr.: WL 1999, 316 s.; pt. Hamlet. Kr.: Zielona Sowa 1997.
- W wyd. z 1978 i 1999 tekst w jęz. pol. i ang.
Adapt. teatr.: Hamlet i „Hamlet”. [Dwie wersje]. Wyst. Słupsk, T. Dram. 1981.
30. W. Shakespeare: Król Lear. Wyst. Wwa, T. Dram. 1977. Wyd. pt. Wiernie spisane dzieje żywota i śmierci króla Leara i jego trzech córek. Konsultacja szekspiologiczna: A. Staniewska. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1979, 213 s.; pt. Król Lear. Kr.: Zielona Sowa 1999.
31. G. Chaucer: Troilus i Criseyda. [Poemat]. Posł.: J. Kydryński. Kr.: WL 1978, 335 s.
32. W. Shakespeare: Burza. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1979. Wyd. z konsultacją szekspiologiczną A. Staniewskiej. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1980, 141 s. Wyd. nast.: Kr.: Zielona Sowa 1998, 92 s., wyd. nast. tamże 2000.
33. W. Shakespeare: Dwaj szlachcice z Weroni. Konsultacja szekspiologiczna: A. Staniewska. Oprac. nauk.: J. Strzetelski. Posł.: J. Kydryński. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1979, 154 s. Wyst. Wwa, T. Popul. 1982.
34. W. Shakespeare: Dzieła. Posł.: J. Kydryński. Kr.: WL 1979-1986.
Zawartość: poz. 9, 10, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 38-43, 45-57, 59, 60, 62-67, 69, 70.
35. W. Shakespeare: Komedia omyłek. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1979, 114 s. Wyst. Zielona Góra, T. Lubuski 1987. Wyd. nast. Kr.: Zielona Sowa 2000.
36. W. Shakespeare: Najwyborniejsza opowieść o kupcu weneckim wraz z niezwykłym okrucieństwem Żyda Shylocka okazanym owemu kupcowi, gdy przyszło do dokładnego odcięcia funta ciała, a także zdobycie Porcji, gdy wybór padł na jedną z trzech szkatuł. Konsultacja szekspiologiczna: A. Staniewska. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1979, 157 s. Wyst. Wr., T. Pol. 1989. Wyd. nast. pt. Kupiec wenecki w: W. Shakespeare: Dwanaście dramatów. Wwa: Świat Książki 1999; pt. Kupiec wenecki. Kr.: Zielona Sowa 2000.
37. J. Swift: Podróże do wielu odległych narodów świata. Przez Samuela Gullivera, początkowo lekarza okrętowego, a następnie kapitana licznych okrętów. W czterech częściach. Posł.: J. Kydryński. Kr.: WL 1979, 324 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; wyd. 3 popraw. pt. Podróże Guliwera do wielu odległych narodów świata. Przekł. i posł. ... Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1988; T. 1-4. Wr.: Jasieńczyk 1994; wyd. z posł. ... Wwa: Świat Książki 1998.
38. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. Wyst. Wr., T. Pol. 1980. Wyd. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1982, 125 s. Wyd. nast. Kr.: Zielona Sowa 1997, tamże 2000.
39. W. Shakespeare: Tragedia Romea i Julii. Wyst. Koszalin, T. Bałtycki 1980. Wyd. z konsul-

- tacją szekspiologiczną J. Strzetelskiego. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 186 s. Wyd. nast. pt. *Romeo i Julia*. Kr.: Zielona Sowa 1997, 131 s., wyd. nast. tamże 2000.
40. W. Shakespeare: Sławna historia żywota króla Henryka VIII. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1980, 189 s. Wyd. nast. Kr.: Zielona Sowa 1997, tamże 2000.
41. W. Shakespeare: Tragedia Mackbeta. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1980, 157 s. Wyst. Gorzów, T. im. J. Osterwy 1988. Wyd. nast. pt. Tragedia Mackbetha. (Dzieła [poz. 74]). Kr.: Cassiopeia 1993; pt. Mackbet. Kr.: Zielona Sowa 1997, 106 s., wyd. nast. tamże 2000.
42. W. Shakespeare: Żywot i śmierć Juliusza Cezara. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1980, 154 s. Wyd. pt. Juliusz Cezar. Kr.: Zielona Sowa 1999, 116 s.
43. W. Shakespeare: Zimowa opowieść. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1981, 181 s.
44. Ajschylos: Oresteja: Agamemnon; Ofiarnice; Eumenidy. Wyst. Kr., Stary T. 1982.
45. W. Shakespeare: Miarka za miarkę. Wyst. Szczecin, T. Pol. 1982. Wyd. z konsultacją szekspiologiczną J. Strzetelskiego. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 176 s. Wyd. nast. Kr.: Zielona Sowa 1999, 119 s.
46. W. Shakespeare: Tragedia Othella Maura We-neckiego. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1982, 213 s. Wyd. nast. pt. Otello. Kr.: Zielona Sowa 1998, 142 s.
47. W. Shakespeare: Cymbeline król Brytanii. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 205 s.
48. W. Shakespeare: Jak wam się podoba. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 166 s. Wyst. Zakopane, T. im. S.I. Witkiewicza 1989.
49. W. Shakespeare: Perykles, władca Tyru. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 152 s. Wyst. Wwa, T. Nowy 1984.
50. W. Shakespeare: Poskromienie złoŹnicy. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 166 s. Wyst. Płock, T. im. J. Szaniawskiego 1987. Wyd. nast. Kr.: Zielona Sowa 1999.
51. W. Shakespeare: Ucieszenie i wyborne ułożona komedia o sir Johnie Falstaffie i wesółych niewiastach z Windsoru. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 166 s. Wyd. pt. Wesole niewiasty z Windsoru: Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1991.
52. W. Shakespeare: Wieczór Trzech Króli lub co chcecie. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1983, 166 s. Wyst. Wwa, T. Pol. 1984. Wyd. nast. Kr.: Zielona Sowa 1999.
53. W. Shakespeare: Dzieje żywota króla Henryka Piątego. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1984, 190 s.
54. W. Shakespeare: Tragedia Coriolanusa. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1984, 232 s.
55. W. Shakespeare: Tragedia króla Ryszarda Drugiego. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1984, 158 s.
56. W. Shakespeare: Ucieszna i krotochwilna komedia zwana serc starania stracone. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1984, 168 s. Wyd. nast. pt. Serc starania stracone. Kr.: Zielona Sowa 2000.
57. W. Shakespeare: Żywot i śmierć Ryszarda Trzeciego. Konsultacja szekspiologiczna: J. Strzetelski. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1984, 220 s. Wyd. nast. (Dzieła [poz. 74]). Kr.: Cassiopeia 1993; pt. Ryszard III. Kr.: Zielona Sowa 2000.
58. J. Joyce: Anna Livia Plurabelle. Kr., Wr.: WL 1985, teka [10] s. Por. poz. 27.
Wyd. bibliofilskie fragm. powieści (rozdz. VIII, ks. I) J. Joyce'a Finnegans Wake.
59. W. Shakespeare: Troilus i Cressida. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1985, 224 s.
60. W. Shakespeare: Wiele hałasu o nic. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1985, 169 s.
61. J. Joyce: Tułacz. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza, Mała Scena 1986. Wyd. z posł. ... (Dzieła zebrane [t.] 2). Kr.: Zielona Sowa 1995, 142 s.
62. W. Shakespeare: NajżałoŹniejsza rzymska tragedia Titusa Andronicusa. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1986, 145 s.
63. W. Shakespeare: Żywot i śmierć Timona z Aten. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1986, 162 s.
64. W. Shakespeare: Pierwsza część dziejów króla Henryka IV. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1987, 169 s.
65. W. Shakespeare: Druga część dziejów króla Henryka IV. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1987, 193 s.
66. W. Shakespeare: Król Henryk Szósty. Cz. 1-3. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1987-1988, 158 + 179 + 182 s.
67. W. Shakespeare: Tragedia Antoniusza i Kleopatry. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1987, 238 s. Wyd. pt. Antoniusz i Kleopatra. Kr.: Zielona Sowa 1999, 170 s.
68. Eurypides: Medea. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1988.

69. W. Shakespeare: Sonety. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1988, 173 s.; (Dzieła [poz. 74]). Kr.: Cassiopeia 1993, 161 s.; Kr.: Zielona Sowa 1997. Por. poz. 7.

Przedr. przekł. 25 sonetów w: Sonety Williama Szekspira. Wwa: Prószyński i S-ka 2000.

70. W. Shakespeare: Żywoć i śmierć króla Jana. (Dzieła [poz. 34]). Kr.: WL 1988, 172 s.

71. W. Nabokow: Skośnie w lewo. [Powieść]. Wwa: CDN 1990, 168 s.

72. [W.H. Wright] S.S. Van Dine: Skarabeusz i śmierć. [Powieść]. Wwa: Litera 1991, 183 s.

Przekł. podp.: Joe Alex.

73. W. Shakespeare: Myśli z przekładów Macieja Słomczyńskiego. Wybrała M. Mazurkiewicz. Kr.: Miniatura 1992, 61 s.

74. W. Shakespeare: Dzieła. Kr.: Cassiopeia 1993. Zawiera przekłady utworów poz. 9, 41, 57, 69.

75. J.M. Barrie: Piotruś Pan w Ogrodach Kensingtonskich. Wr.: Jasiończyk 1994, 77 s.; Kr.: Zielona Sowa [1997].

Wyd. łączne z poz. 3 pt. Przygody Piotrusia Pana; Piotruś Pan w Ogrodach Kensingtonskich.

76. L. Carroll: Przygody Sylwii i Bruna. [Powieść dla dzieci]. Przel., oprac. i post. opatrzył ... Wr.: Jasiończyk 1994, 183 s. Wyd. nast. Wwa: Świat Książki 1999.

77. M. Palmer: Z przyczyn naturalnych. Kr.: Pean 1994, 284 s.

Podp.: Joe Alex.

78. R.L. Stevenson: Przedziwna historia doktora Jekylla i pana Hyde'a. [Opowiadanie]. Wr.: Jasiończyk 1994, 79 s.; Wwa: Świat Książki 1999, 94 s.

79. J. Joyce: Dzieła zebrane. Kr.: Zielona Sowa 1995-1998.

Zawiera przekłady utworów poz. 15, 21, 61.

80. M.F. Morton: Rotschildowie. Wr.: Jasiończyk 1995, 287 s.

81. J. Joyce: Pisma krytyczne. (Dzieła zebrane). Kr.: Zielona Sowa 1998, 168 s.

Praca redakcyjna

1. J. Joyce: Listy. T. 1: 1900-1929; t. 2: 1920-1941. Wybór i przekł.: M. Ronikier. Komentarz ... Kr.: WL 1986, 426 + 384 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957; inf. syna, W. Słomczyńskiego 2001. — M. Słomczyński: Limeryk — moja miłość plugawa. *Studium* 1995 nr 1. — Wywiady: Śniadanie u Joe Alexa. Rozm. R. Kosiński. *Dokoła Świata* 1965 nr 40 [dot. powieści kryminalnych]; Najtrudniejsza zagadka Joe Alexa. Rozm. K. Nastulanka. W teście: Sami o sobie. Wwa 1975; Klucze otchłani. *Lit. na Świecie* 1973 nr 5, przedr. w: Pisarze polscy o sztuce przekładu 1440-1974. Pozn.

1977; Bóg mi powierzył honor tłumaczy. Rozm. T. Krzemień. *Kultura* 1978 nr 48 [dot. twórczości przekładowej]; Ogólna teoria S. Rozm. A. Ziembicki. *Nowe Książki* 1979 nr 8; Świat jest lepszy, ponieważ żył Shakespeare. Rozm. M. Aniszkowicz. *Życie i Myśl* 1980 nr 7; Pan na Szekspirze. Rozm. P. Konic. *Teatr* 1986 nr 3, polem.: A. Żurowski. *Kultura* 1986 nr 19 [dot. przekł. z W. Shakespeare'a]; Goście Starego Teatru. Spotkanie szóste: M.S. Rozm.: J. Jarocki, M. Gibińska. Oprac. M. Ziełińska. *Teatr* 1993 nr 7/8; M. Słomczyński: Jest we mnie jakaś sprężyna. *Kultura* 1995 nr 84; Wymyśliłem zbrodnię doskonałą. Rozm. G. Łęcka. *Polityka* 1995 nr 30; Tłumacz i jego obowiązki. Rozm. A. Augustyn. *Sycyna* 1996 nr 6; Koń o ośmiu nogach. Rozm. L. Żuliński. *Wiad. Kult.* 1996 nr 9, przedr. w teżo: Między wierszami. Kielce 1997.

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska).

[Opowiadania o sprawach osobistych:] H. Bereza. *Twórczość* 1953 nr 9; M. Brandys: Pięć spraw osobistych. *Nowa Kult.* 1953 nr 22; L. Herdegen: Opowiadania o sprawach politycznych. *Życie Lit.* 1953 nr 22. — [Opowiadania o dalekich drogach:] H. Bereza: Opowiadania niedobre. *Nowa Kult.* 1954 nr 22, polem.: D. Bienkowska: O zdrowy klimat dla literatury współczesnej, H. Bereza: O prawach krytyka. *Tamże* 1954 nr 34. — W. Myśliwski: Literatura z pogranicza. *Twórczość* 1956 nr 12 [rec.: Opowiadania]. — [Samotność:] M. Czernerle: Sztuka o smutnej ojczyźnie. *Nowa Kult.* 1956 nr 30; A. Jarecki. *Teatr* 1956 nr 15/16; J. Kott: „Samotność”, czyli powrót szmiry. *Prz. Kult.* 1956 nr 28, polem.: J.P. Gawlik: Próby i mistyfikacje. *Życie Lit.* 1956 nr 39; T. Pawlicki: Parę pytań, które nie mogą zostać bez odpowiedzi. *Prz. Kult.* 1956 nr 29; J.J. Lipski: „Samotność”, a raczej Piotr Lesniak, czyli o miłości ojczyzny. *Po Prostu* 1956 nr 29; Rozmowy o dramacie — „Samotność”, czyli o krytyce. *Dialog* 1956 nr 3 [dyskusja red.]; W. Worożyński: Notatki z życia, lektur i widowisk. („Samotność” i tłum). *Nowa Kult.* 1956 nr 41. — [Sam przeciw Tebom.] Z. Greń: Sam przeciw teozom. *Życie Lit.* 1961 nr 49; J. Rogoziński. *Nowa Kult.* 1961 nr 39; T. Burek: Czy nowość? *Twórczość* 1962 nr 1; M. Fik. *Nowe Książki* 1962 nr 4. — R. Kosiński; Joe Alex. *Życie Lit.* 1962 nr 41, przedr. w teżo: Głowy podawawelskie. Kr. 1965. — J. Siewierski: Nowe powieści kryminalne. *Nowe Książki* 1965 nr 14 [rec.: Zbrodniarz i panna; Każę aktorom powtórzyć morderstwo]. — H. Skrobiszewska: Książki atrakcyjne. *Nowe Książki* 1966 nr 12 [rec.: Marsz ołowianych żołnierzy]. — J. Siewierski: Portret króla. *Nowe Książki* 1967 nr 4 [rec.: Gdzie jest Trzeci Król?]. — J. Kydryński: James Joyce. *Życie Lit.* 1969 nr 20 [dot. też przekł. M.S.]. — J. Kydryński: „Ulisses”. *Życie Lit.* 1969 nr 51/52 [dot. też przekł. M.S.]. — J. Siewierski: Przygody Joe Alexa. *Nowe Książki* 1969 nr 5 [rec.: Gdzie przykazał brak dziesięciu]. — G. Sinko. *Mies. Lit.* 1970 nr 7 s. 58-64 [rec. przekł.: J. Joyce: Ulisses]. — Z. Lewicki: Sceniczny „Ulisses” Słomczyńskiego. *Lit. na Świecie* 1973 nr 5 [rec. adapt. teatr. ... powieści J. Joyce: Ulisses]. — J. Siewierski: Przygody trojańskiego młodzieńca. *Nowe Książki* 1973 nr 18 [rec.: Czarne okręty]. — R. Stiller: Powrót do Carrolla. *Lit. na Świecie* 1973 nr 5, przedr. w: Pisarze polscy o sztuce przekładu 1440-1974. Pozn. 1977 [rec. przekł.: L. Carroll: Alicja w Krainie Czarów]. — J. Paszek. *Teksty* 1977 nr 1 [porównanie przekł. M.S. i przekł. J. Strzetelskiego fragm. powieści J. Joyce'a: Finnegans Wake pt. Anna Livia Plurabelle]. — Z. Beszczyńska: Umilowani przez bogów. *Nowe Książki* 1979 nr 8 [rec.: Czarne okręty]. — S. Helsingrski: „Bóg mu powierzył honor tłumaczy...”. *Nowe Książki* 1979 nr 8 [rec. przekł.: W. Shakespeare: Hamlet]. — K. Pysiak: Arcydziało angielskiego średniowiecza. *Nowe Książki* 1979 nr 8 [rec. przekł.: G. Chaucer: Troilus i Criseyda]. — A. Szala. *Rocz. Lit.* 1979 [rec. przekł.: W. Shakespeare: Dzieła]. — A. Szala. *Rocz. Lit.* 1981 [rec. przekł.: W. Shakespeare: Poematy]. — B. Drozdowski: „Hamlet” XVII, czyli o tłumaczeniach, konsultantach i klakierach wolanie na puszczy; Rufą pod wiatr, czyli „szczęśliwe współzawodnictwo” [rec. przekł.: W. Shakespeare: Burza]; Dwaj panowie z Krakowa contra dwaj panowie z Werony [rec. przekł.: W. Shakespeare: Dwaj szlachcice z Werony]. W teżo: List otwarty do ... Wwa 1985. — A. Staniwska: M.S. vs. William Shakespeare.

Puls, Londyn 1985 nr 24 [rec. przekł. z W. Shakespeare'a]. — H. Zbiernski: Wczoraj, dziś i jutro „polskiego Shakespeare'a”. *Nowe Książ*. 1986 nr 10 [rec. przekł. W. Shakespeare: Dzieła]. — M. Adamczyk-Grabowska: Alicja po raz piąty. *Akcent* 1987 nr 2 [porównanie przekł. M.S. i R. Stillera powieści L. Carrolla: Alicja w Krainie Czarów]. — J. Bratkowski: Namiestnik. *Scena* 1987 nr 10. — I. Bodnar: M.S. — tłumacz niedościgły. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 10. — J. Pieszczachowicz: Long distance translator. *Poland*, Wwa 1988 nr 4 [dot. pracy nad przekł. dramatów W. Shakespeare'a]. — A. Augustyn: M.S. *Sycyna* 1998 nr 6. — K. Bazarnik: Sługa doskonałości, I. Szewczyk: Sam przeciw Tebom; I. Szewczyk: Joe Alex i świat detektywów. *Studium* 1998 nr 11/12. — J. Cwiękała-Piątkowska: O „polskim” Ulisiesie; K. Bazarnik: O polskich przekładach „Finnegans Wake”. W: Wokół Jamesa Joyce'a. Kr. 1998. — E. Mrowczyk: Przedziwna historia pana S. i Mister Joe Alexa. *Dekada Lit.* 1998 nr 6/7. — M. Ronikier: Podobny do siebie. *Tyg. Powsz.* 1998 nr 15. — J. Sadecki: Tytan tłumaczeń i kryminalów. *Rzeczpospolita* 1998 nr 73. — M. Ziemiannin: M.S. (1920-1998). Zamiast wspomnienia. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1998 nr 7207 [na podstawie ostatniego wywiadu M.S.]. — J. Kott: Osiemnaście Hamletów. *Sztuka przekładu. Rzeczpospolita* 1999 nr 225.

E.G.

SŁOMIŃSKI Józef

zob. WARGIN-SŁOMIŃSKI Józef

SŁONCZYŃSKA Anna 1893-1944

Pełna forma nazwiska: de Verbno Słonczyńska.
Poetka.

Urodzona 1893 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; córka Władysława de Verbno Słonczyńskiego, urzędnika, i Wandy z Jarockich. Ukończyła IV Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Krakowie, następnie w 1912-14 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim. Należała do Sodalicji Mariańskiej. Debiutowała w 1914 wierszem pt. „Ave Maria”, opublikowanym na łamach pisma *Sodalis Marianus* (nr 4), w którym drukowała do 1916. Od tegoż roku ogłaszała wiersze w *Głosie Narodu*. Po wybuchu I wojny światowej, przebywała w 1915 w Salzburgu, skąd pisywała do *Wiedeńskiego Kuriera Polskiego*. Około 1916 zamieszkała w Warszawie i podjęła stałą współpracę z *Kurierem Warszawskim* (do 1939). Wiersze i artykuły zamieszczała m.in. także w *Tygodniku Ilustrowanym* (1922-24, 1927-29, 1932-33), *Bluszczu* (1925-27, 1936), *Kobietcie Współczesnej* (1927-29), *Mysli Narodowej* (1928-29, 1932), *Tęczy* (1929-34). Wchodziła w skład zarządów Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy Polskich (od 1926), Zrzeszenia Pisarzy Katolickich (od 1928) oraz komitetu organizacyjnego Zjednoczenia Polskich Pisarzy Katolickich. Należała też do Polskiego PEN Clubu. W 1932 uczestniczyła w zjeździe pisarzy katolickich w Warszawie. Zajmowała się działalnością charytatywną. W czasie okupacji niemieckiej mieszkła nadal w Warszawie. Zginęła w sierpniu 1944, w pierwszych dniach powstania warszawskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Krzywousty. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm.: Na Psim Polu. *Kur. Warsz.* 1921 nr 1.

Wyróżnienie w konkursie dramatycznym T. Rządowych m. Warszawy.

2. Boże gniazdo. [Wiersze]. Wil.: L. Chomiński 1926, 27 s.

3. Muzyka słońca. [Wiersze]. Wil.: L. Chomiński 1926, 70 s.

4. Niebieski gość. Poemat o Chrystusie. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 64 s.

5. Barwy i dźwięki. [Wiersze]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1930, 104 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (R Skręt).

[Boże gniazdo, Muzyka słońca:] K. Bielańska: Wiersze słoneczne. *Bluszcz* 1926 nr 33; Z. Dębicki: *Kur. Warsz.* 1926 nr 82; J. Iwazkiewicz: Udany debiut poetycki. *Wied. Lit.* 1926 nr 7. — [Niebieski gość:] S. Podhorska-Okołów: *Bluszcz* 1929 nr 32; J. Rembieliński: Poemat o Chrystusie. *Mysl Nar.* 1929 nr 22; A. Zahorska: *Prz. Powsz.* 1929 t. 183. — [Barwy i dźwięki:] J. Birkenmajer: *Gaz. Warsz.* 1930 nr 269; S. Napierski: *Wied. Lit.* 1932 nr 38. — Z. Rabska: *Śp. A.S. Tyg. Warsz.* 1947 nr 5.

M.K.K.

SŁONIMSKI Antoni 1895-1976

Pseud.: a.s.; A.S.; A.Slon.; A.Słoń.; A. Słoń-ce; Ant. Pro-rok; Ant. Slon.; Anton Słonimski; Antoni Baczek; Antoni S.; Antoni Słomiński; as; -as-; (as); AS; as!; bt.; Dr Antoni Gorzeń; Inż. A. Słomiński; Nemo; Paryżanin; Pikador; Pro-rok; Pro-Rok?; Prorok; — wspólnie z Andrzejem Doboszem: Dr Antoni Baczek i Spółka; — wspólnie z Janem Lechoniem i Julianem Tuwimem: Pikador, jego koń i jeszcze jedno zwierzę.

Poeta, satyryk, prozaik, felietonista, dramaturg, krytyk teatralny, literacki i krytyk sztuki.

Urodzony 15 listopada 1895 w Warszawie; syn Stanisława Słonimskiego, lekarza, i Eugenii z Goldmanów (w aktach po 1945 występuje jako Poznańska). Uczęszczał około 1906-10 do ośmioklasowej szkoły filologicznej Jana Kreczmara w Warszawie (nie przystąpił do matury). Od 1913 studiował rysunek i malarstwo w Warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych, w pracowni Edwarda Trojanowskiego. Debiutował w 1913 utworem pt. „Wiersz o poecie”, zamieszczonym w tygodniku *Złoty Róg* (nr 41); za swój właściwy debiut uważał sonety „Michał Anioł” i „Botticelli”, opublikowane w 1918 na łamach *Kuriera Warszawskiego* (nr 127). W 1913-19 współpracował jako autor rysunków satyrycznych i karykatur z tygodnikiem *Sowizdrzał*, zamieszczał tam również wiersze, humoreski i recenzje teatralne (podp. także: A.S., Pro-rok, Prorok). Wybuch I wojny światowej w 1914 zastał go na wakacjach we Francji, skąd przedostał się do Piotrogradu, gdzie na pewien czas zatrzymał się u stryja, Ludwika Słonimskiego, redaktora *Więsnika Jewropy*. Wiosną 1915 powrócił do Warszawy, kontynuował

studia malarskie i rozwijał twórczość plastyczną, w 1916-18 wystawiał swoje prace na kilku wystawach zbiorowych i indywidualnych, zajmował się też plakatem. Po śmierci ojca w 1916, aby pomóc matce, zarabkował jako konserwator i grafik książkowy. Należał do grona organizatorów i uczestników kawiarni poetów Pod Pikadorem, działającej od 29 listopada 1918 do marca 1919, a następnie, na przełomie lat 1919/20, do twórców grupy Skamander i czasopisma *Skamander*; był członkiem jego kolegium redakcyjnego, publikował tam głównie wiersze (1920-28, 1935-39). W tym okresie współpracował także z *Pro arte* (1919) i ze *Zdrowiem* (1919). Po wybuchu wojny polsko-bolszewickiej zgłosił się ochotniczo do wojska i został przydzielony najpierw do Biura Prasowego Naczelnego Dowództwa, a potem do sztabu pułkownika Józefa Rybaka w 4. Armii. W tym czasie rozpoczął twórczość dramatyczną, pisząc około 1916 komedię „Herostates w Chicago” oraz około 1920 jednoaktówkę „Szkłanka wina” (teksty nieznane). W 1920-23 był współpracownikiem *Kuriera Polskiego*, w którym redagował dział „Sztuka” oraz zamieszczał liczne recenzje plastyczne i filmowe (m.in. w 1922 w rubryce „Kinematograf”). Przygotowywał wraz z Janem Lechoniem i Julianem Tuwimem dodatki primaaprilisowe tego dziennika (1920-25), a także *Przeglądu Wieczornego* (1925), wraz z nimi uczestniczył w pisaniu szopek politycznych (1922-30). Rozwijał, rozpoczętą jesienią 1918 w teatrze Czarny Kot, twórczość kabaretową, współpracował jako autor bądź współautor programów rewiowych z warszawskimi teatrami: Qui pro Quo (od 1919), Stańczyk (1922-25), Perskie Oko (od 1925), Banda (1931-32), Cyrulik Warszawski (od 1935), Ali Baba (1939), Tip Top (1939) oraz z rosyjskim Niebieskim Ptakiem (1924). W 1923 odbył podróż na Bliski Wschód, zwiedził Egipt i Palestynę (wrażenia opisał w cyklu reportaży pt. „Listy z podróży”, ogłoszonym w *Kurierze Informacyjnym i Telegraficznym*), w następnym roku przebywał kilka miesięcy w Brazylii, dokąd pojechał jako pilot grupy polskich emigrantów. W 1924 rozpoczął stałą współpracę z tygodnikiem *Wiadomości Literackie* (także pod pseud., m.in.: A.S., as, bt., Pikador); ogłaszał tu artykuły, wiersze, recenzje teatralne (m.in. w rubrykach „Teatr” i „Ruch teatralny”) i literackie (m.in. w rubryce „Książki najgorsze”), a od 1927 cotygodniowy felieton pt. „Kronika tygodniowa” (do 1939 ogłosił ich ok. 430). Jednocześnie w 1926-28 związał się z tygodnikiem satyrycznym *Cyrulik Warszawski*, na którego łamach publikował wiersze, felietony i parodie (podp. m.in.: A.S., A.Słoń., A. Słoń-ce, Ant. Słoń., Pro-rok). Oprócz utworów poetyckich, satyrycznych i publicystycznych, pisał także dramaty; debiutował w 1927 sztuką „Wieża Babel”, wysta-

wioną w Teatrze Polskim w Warszawie. Był członkiem ZZLP (od 1928) i Polskiego PEN Clubu. Współpracował z dziłem rozrywkowym Polskiego Radia. Kilkakrotnie podróżował do Wielkiej Brytanii (m.in. w 1926, 1930, 1934), a w 1932 był dłuższy czas w ZSRR (ogłosił potem felietony pt. „Moja podróż do Rosji”). W 1934 ożenił się z Janiną Konarską, artystką plastykiem. W 1935 popłynął inauguracyjnym rejsem transatlantycki Północy do Stanów Zjednoczonych, gdzie przebywał kilka tygodni (w 1935/36 opublikował w *Wiadomościach Literackich* „Listy z Ameryki”). Z powodu wyrażania poglądów lewicowych i pacyfistycznych był obiektem wielu napaści polemicznych w różnej formie. W lutym 1939 na wniosek Ministra Spraw Wojskowych miał być osadzony w obozie odosobnienia w Berezie Kartuskiej (wykonanie odroczone). Po wybuchu II wojny światowej, opuścił Warszawę i przez Rumunię i Włochy dotarł do Francji. Włączył się tu w polskie życie kulturalne; został mianowany kierownikiem komisji repertuarowej Wojska Polskiego, wszedł do stałej Rady Teatralnej przy Ministrze Informacji, Stanisławie Stońskim. W 1940 (do maja) pracował w radiu francuskim, przygotowując audycje nadawane dla Polski. Działał w Polskim PEN Clubie, w którym do marca 1945 pełnił funkcję wiceprezesa. Kontynuował twórczość poetycką (wiersz pt. „Alarm”, rozpowszechniany od grudnia 1939 zyskał ogromną popularność wśród Polaków przebywających za granicą i w kraju) oraz publicystyczną; utwory poetyckie, felietony i artykuły na tematy polityczne publikował w wychodzących w Paryżu pismach, m.in. w *Polsce Walczącej* (w 1940 cykl felietonów pt. „Demaskujemy wrogów”, podp. Nemo) i *Wiadomościach Polskich* (od 1940). Po upadku Francji w czerwcu 1940, przedostał się do Londynu. Podjął pracę w polskiej sekcji British Broadcasting Corporation (BBC). Nadal współpracował z *Wiadomościami Polskimi* (do 1941, kiedy opuścił pismo z powodu sporu na temat polityki wobec ZSRR, z którym sojusz uważał za taktycznie konieczny). Utwory poetyckie i publicystyczne zamieszczał także w *Robotniku Polskim* (Nowy Jork, 1940-44) i *Robotniku Polskim w Wielkiej Brytanii* (Londyn, 1941-44), w których ogłaszał w 1940-41 cykl „Kronika londyńska”. W 1942-46 redagował, do 1945 wspólnie z Karolem Estreicherem, miesięcznik *Nowa Polska*; publikował tu także swoje utwory (podp. m.in. A.S.); na jego łamach ukazał się w 1942 (nr 2) tekst nowej wersji Deklaracji Praw Człowieka, przy której redagowaniu brał udział pod kierunkiem Herberta George’a Wellsa. Uczestniczył w polskich imprezach kulturalnych, organizowanych głównie przez Polski PEN Club na terenie Wielkiej Brytanii. Po zakończeniu wojny pozostał początkowo w Anglii. We wrześniu 1945 od-

wiedział Polskę z wycieczką pisarzy angielskich. Działal w komisji przygotowawczej Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO), a potem w 1946-48 pełnił funkcję kierownika Międzynarodowej Sekcji Literatury i Dramatu. W 1948 brał udział w Światowym Kongresie Intelktualistów w Obronie Pokoju we Wrocławiu i podpisał przyjętą tam rezolucję. W 1949-51 był dyrektorem, podlegającego władzom krajowym, Instytutu Kultury Polskiej w Londynie. Następnie powrócił na stałe do kraju i zamieszkał w Warszawie. Artykuły, felietony i wiersze zamieszczał m.in. w *Nowej Kulturze* (1950-62), *Świecie* (1951-61; w 1960 cykl pt. „Konfrontacje”), *Szpilkach* (1953-73; w 1960-64 stały felieton pt. „Załawione odmownie”), *Przeglądzie Kulturalnym* (1955-61). Powierzono mu funkcję prezesa Oddziału Warszawskiego ZLP (1953-55) i członka zarządu Polskiego PEN Clubu (od 1955). Nadal brał udział w pracach UNESCO; w 1954 był delegatem na Generalną Konferencję w Montevideo, w 1957 reprezentował Polskę w Tokio, a w 1958 w Paryżu. Wchodził w skład kolegium Teatru Syrena w Warszawie. Otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia w dziedzinie literatury (1955), a następnie nagrodę literacką m.st. Warszawy za rok 1956. W 1955-62 uczestniczył w dyskusjach Klubu Krzywego Koła. W 1956-59 był prezesem ZLP. W 1958-59 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Rady Kultury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1958 został prezesem Towarzystwa im. M. Konopnickiej. W następnych latach uczestniczył w wielu akcjach demokratycznej opozycji, m.in. w 1964 był inicjatorem oraz, wraz z Janem Józefem Lipskim, głównym organizatorem „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa, występował w krytykę władz w okresie wydarzeń 1968, co powodowało czasowe zakazy druku. W 1965 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1970 nawiązał współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym*, na którego łamach ogłaszał stały felieton. W 1972 został przyjęty do tajnej loży wolnomularskiej „Kopernik”. W 1972-73 zamieszczał duże fragmenty „Alfabetu wspomnień” w tygodniku *Polityka*. Nadal wspierał swoim autorytetem działania opozycji, m.in. w grudniu 1975 podpisał „Memoriał 59” i „List 14”, wyrażające protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1952) i Krzyżem Komandorskim (1954) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 4 lipca 1976 w Warszawie, w wyniku obrażeń odniesionych w wypadku samochodowym; pochowany w Laskach pod Warszawą.

W 1986-87 SDP, działające wówczas niezależnie, przyznawało nagrodę im. A. Słonimskiego mistrzom felietonu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czytaj. [Wiersze satyryczne]. Ilustr.: B. Nowakowski, A. Romanowicz, ... Wwa: „Czytaj”. Tow. Szerzenia Oświaty Drukowanym Słowem 1917, 28 s. Podp.: A.S. – Na okł. tytuł: Program [12-godzinnej Wielkiej Zabawy na oświatę Tow. „Czytaj” w całym gmachu Filharmonii Warsz. 3 II 1917].

2. Sonety. Wwa: St. Miłaszewski 1918, 59 s.

3. Bolszewicy w Warszawie. Wieczór na cześć Koalicji urządzony przez Związek Pisarzy Białego Orła. Wwa: Druk. L. Bogusławskiego 1919, 11 s.

Podp.: Pro-rok.
Zawiera utwory satyryczne wierszem i prozą. – Odbito 16 numerowanych egz.

4. Czarna wiosna. Poemat. Wwa: Nakł. autora 1919, 18 s.

Odbito 400 egz.; nakł. skonfiskowany.

5. Facecje republikańskie. [Satyry wierszem i prozą]. [Autorzy:] J. Lechoń, ... Wwa: Druk. L. Bogusławskiego 1919, 22 s.

6. Harmonia. Wieniec sonetów. Wwa: *Pro Arte* 1919, 19 s.

7. Parada. Poezje. Wwa: *Skamander* 1920, 90 s. Wyd. 2 popraw. i uzupeł. Wwa: Książka 1923.

8. Wycieczki osobiste. [Felietony i humoreski]. Wwa: Księg. E. Wende i Ska [1920], 110 s.

9. Dziura. Pamflet dwutygodniowy. Nr 1. Red. i wyd. ... Wwa 1921, 2 s.

Zawiera parodie autorstwa A.S.

10. Pracowita Pszczółka. Kalendarz encyklopedyczno-informacyjny na r. 1921 pod red.: ..., J. Tuwima. [Wwa:] Nakł. autorów [1921], 47 s. Przedr. zob. poz. 69.

Druk satyryczny – parodia popul. kalendarzy autorstwa A.S. i J. Tuwima.

11. Pierwsza szopka warszawska. Revue w 3 odsłonach. [Współaut.: J. Lechoń, J. Tuwim]. Praprem. Wwa, cukiernia „Ziemiańska” 1922. Wyd.: Lalki rzeźbił, okł. i rys. wykonał Z. Pronaszko. Kr.: Inst. Wydawn. „Musalion”; dr B. Gofron 1922, 64 s.

Autorzy podp.: Pikador, jego koń i jeszcze jedno zwierzę.

12. Teatr w więzieniu. Powieść. Wwa: Tow. Wydawn. „Ignis” 1922 [antydat. 1921], 190 s.

13. Czy chcesz być dowcipny? Straszliwe opowieści „na wesoło”. [Współaut.:] M. Samozwaniec. Pierwodr. pt. Biały Mniszek, czyli 9 straszliwych opowiadań. *Kur. Pol.* 1923 nr 107, 114, 118, 120, 121. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. Sapno 1923, 54 s. A.S. podp.: Antoni Bączek. – W wyd. osob. pominięto utwór: Biały Mniszek.

14. Dialog o miłości ojczyzny między Josephem a Stefanem. Wwa: Książka 1923, 11 s.

Poemat o J. Conradzie i S. Żeromskim.

15. Godzina poezji. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. „Ignis” 1923, 118 s.

16. Szopka Pikadora. [Współaut.:] J. Tuwim, B. Winawer. Praprem. Wwa, cukiernia „Ziemiańska” 1923.

Inf.: J. Stradecki: W kręgu Skamandra. Wwa 1977 s. 68. Tekst nieznan.

17. Torpeda czasu. Powieść fantastyczna. *Kur. Pol.* 1923 nr 279, 281-352. Wyd. osob. Wwa: Tow. Wydawn. „Ignis” 1924, 146 s. Wyd. nast. z przedm. S. Lema Wwa: Czyt. 1967.

Przekł. niem.: Der Zeittorpedo. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1984.

18. Droga na wschód. Poezje. Wwa: Tow. Wydawn. „Ignis” 1924, 33 s.

19. Szopka Pikadora. [Współaut.:] J. Lechoń, W. Rzymowski, J. Tuwim. Praprem. Wwa, T. Qui pro Quo 1924.

Inf.: J. Stradecki: Julian Tuwim. Wwa 1959 s. 119; A. Marianowicz: Notatki o satyrze Skamandrytów. *Poezja* 1971 nr 11; J. Lechoń: Dziennik. T. 1. Wwa 1992 s. 287. Tekst nieznan.

20. Pod zwrotnikami. Dziennik okrętowy. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 156 s.

Z podróży do Brazylii na przełomie 1924/1925.

21. Dzieje... śmiechu. [Rewia; współaut.: W. Zalewski] Jastrz, K. Tom, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Perskie Oko 1926.

A.S. podp.: Pro-rok.

22. Na całego. Rewia w 2 aktach, 20 obrazach. [Współaut.: W. Zalewski] Jastrz, [S. Peżko] Kotwicz, K. Tom, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Perskie Oko 1926.

A.S. podp.: Pro-rok.

23. Pod sukienką. Wielka rewia karnawałowa. [Współaut.: K. Wroczyński] Rujwid, [J. Brzechwa] Szerszeń, J.St. Mar, K. Tom, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Perskie Oko 1926.

A.S. podp.: Ant. Pro-rok.

24. Tylko dla dorosłych. [Rewia]. 2 akty w 18 obrazach. [Współaut.: J. Brzechwa] Szerszeń, K. Tom, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Perskie Oko 1926.

A.S. podp.: Ant. Pro-rok.

25. Tylko dla kawalerów. [Rewia; współaut.:] K. Tom, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, Zespół okazjonalny w T. Messal-Niewiarowskiej 1926.

Inf.: L. Sempoliński: Wielcy artyści małych scen. Wwa 1968 s. 321.

26. Z dalekiej podróży. Poezje. Wwa: F. Hoesicka 1926, 69 s.

27. O dzieciach, wariatach i grafomanach. [Feliety]. Wwa: Bibl. Groszowa 1927, 156 s.

Wybór felietonów druk. w *Cyruliku Warsz.*

28. Polityczna szopka Cyrulika Warszawskiego. [Współaut.:] M. Hemar, J. Lechoń, J. Tuwim. Praprem. Wwa, kawiarnia „Duża Ziemiańska” 1927. Druk *Cyrulik Warsz.* 1927 nr 9-14. Wyd. osob. [Wwa:] Skł. gł. Administracja *Cyrulika Warsz.* 1927, 63 s.

Na okł. tytuł: Szopka Cyrulika Warszawskiego 1927.

29. Wieża Babel. Dramat w 3 aktach wierszem. Praprem. Wwa, T. Pol. 1927. Wyd. Wwa: F. Hoesicka 1927, 118 s. Wyd. nast.: Przedm. S. Treugutt. Głosy prasy zestawiała: A. Kowalczykowa. Wwa: PIW 1972, 113 s.

30. Król Amanullah, czarny władca. Afganja lub Afganistan – Tajemnica czarnego dworu – Harem – W szponach tygrysa – Król w Paryżu – Amanullah w Warszawie. Wwa: Ciekawa Bibl.-czka 1928, 21 s.

Podp.: Dr Antoni Gorzeń. – Opowieść humorystyczna.

31. Murzyn warszawski. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1928. Druk *Skamander* 1935 nr 58 s. 116-136, nr 59 s. 200-222, nr 60 s. 292-309.

32. Oko w oko. Poemat. [Wwa:] Nakł. autora 1928, 63 s.

33. Cała Warszawa. Rewia. 2 akty w 20 obrazach. [Współaut.: J. Brzechwa] Szer-Szeń, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1929.

A.S. podp.: Prorok.

34. Mętne lby. [Feliety]. Wwa: Bibl. Groszowa [1929], 205 s.

Wybór felietonów druk. w *Cyruliku Warsz.*

35. Szopka Cyrulika Warszawskiego. [Współaut.:] J. Lechoń, J. Paczkowski, J. Tuwim. *Fragm. Cyrulik Warsz.* 1929 nr 20, 21, 24, 30, 37, 39, 43, 46.

Nie wyst. na skutek niedostarczenia tekstów przez M. Hemara. Częściowo przedr. w poz. 39.

36. Wiersze zebrane. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1929 [antydat. 1928], 372 s. Wyd. nast. Wwa: J. Przeworski 1933 [antydat. 1932].

37. Lekarz bezdomny. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1930. Druk *Dialog* 1981 nr 8 s. 5-39.

Wyst. też pt. Ojciec marnotrawny.

38. Parada gwiazd. Rewia w 2 aktach 20 obrazach. [Współaut.: M. Hemar] Emar, [S. Biernacki] T. Stach, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1930.

A.S. podp.: Prorok.

39. Szopka polityczna. [Współaut.:] M. Hemar, J. Lechoń, J. Tuwim. Praprem. Wwa, Kino Colosseum 1930. Druk *Cyrulik Warsz.* 1930 nr 10-16.

Wyd. osob. [Wwa:] Skł. gł. Administracja *Cyrylika* Warsz. 1930, 63 s.

Na okł. tytuł: 1930 Szopka. — Zawiera też część tekstów z poz. 35.

40. Uśmiech Warszawy. Rewia w 2 aktach, 20 obrazach. [Współaut.: J. Brzechwa] Szer-szeń, [S. Biernacki] T. Stach, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1930.

A.S. podp.: Prorok.

41. Halo! Malicka i Sawan. Rewia karnawałowa w 2 aktach i 20 obrazach. [Współaut.:] T. Kończyc, [S. Biernacki] T. Stach, K. Tom, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1931.

A.S. podp.: Prorok.

42. Sympatie Warszawy. Rewia. [Współaut.:] T. Kończyc, [J. Zyms] J. Nel, L. Starski, [J. Kozłowski-Jastrzębiec] Roxy, K. Tom, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1931.

A.S. podp.: Prorok.

43. Piękna Galatea. Opera komiczna w 3 aktach. Libretto: J. Tuwim. Piosenki: M. Hemar. Numery satyryczne ... [Muz.:] E. von Suppé. Praprem. Wwa, T. Banda 1931.

A.S. podp.: Prorok. — Inf. o formie udziału autorskiego A.S. i dacie praprem. wg T. Januszewskiego w: J. Tuwim] Utwory nieznanne ze zbiorów T. Niewodniczańskiego w Bitburgu. Łódź 1994 s. 316.

44. Moja podróż do Rosji. [Felietyony]. *Wiad. Lit.* 1932 nr 27-35. Wyd. osob. Wwa: Rój 1932, 195 s. Wyd. nast.: Wwa: Vade-mecum* 1981; Stockholm: Polonica 1989; Wwa: Lit. Tow. Wydawn. 1997.

Przeł.: ang.: My journey to Russia. [Przeł.] M. Stomczanka. Masz. [egz. w Bibl. Pol. w Londynie], — esperanto: Mia voĵago en Sovio. [Przeł.] S. Grenkamp-Kornfeld. Budapest 1935, — franc.: Misère et grandeur de la Russie rouge. [Przeł.] M. Rakowska. Paris [1933], — serb.-chorw.: Moj put u Rusiju. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1933.

45. Moje walki nad Bzdurą. [Felietyony]. Wwa: Rój 1932 [antydat. 1931], 319 s.

Wybór z „Kronik tygodniowych” druk. w *Wiad. Lit.*

46. Rodzina. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nowa Komedia 1933. Druk *Wiad. Lit.* 1934 nr 13 s. 6-15. TV 1987.

Przeł. czes.: Čistá rasa. [Przeł.] J. Fastrová. Praha 1934.

47. Syrena na wędce. Rewia. [Współaut.: J. Tuwim] Wim, J. Paczkowski, T. Witlin, A. Kitschmann, K. Tom, F. Jározy. Praprem. Wwa, T. Cyganeria 1933.

A.S. podp.: Pro-rok.

48. Zjazd gwiazd. Wielka rewia w 25 obrazach. [Współaut.:] M. Hemar, J. Tuwim, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Rex 1933.

A.S. podp.: Prorok.

49. Heretyk na ambonie. [Felietyony]. Wwa: Wyd. J. Przeworski 1934 [antydat. 1933], 345 s.

Wybór z „Kronik tygodniowych” druk. w *Wiad. Lit.* w 1932-1933.

50. W starej Bandzie diabeł pali. Rewia w 18 obrazach z prologiem. [Współaut.:] M. Hemar, B. Horowitz, [J. Tuwim] dr Pietraszek. Praprem. Wwa, Zespół Bandy w kinie Hollywood 1934.

A.S. podp.: Prorok. — Inf. o praprem. jak w poz. 25 s. 467.

51. Okno bez krat. Poezje. Wwa: Rój 1935 [antydat. 1934], 68 s.

52. Dwa końce świata. Powieść. *Wiad. Lit.* 1936 nr 52/54; 1937 nr 1-13. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. J. Przeworski 1937, 242 s. Wyd. nast. z posł. A. Marianowicza Wwa: KiW 1991.

Przeł. niem.: Zweimal Weltuntergang. [Przeł.] E. Werfel. [Post.] S. Lem. Frankfurt am Main 1986.

53. Ogród rozkoszy. 6. program. [Rewia; współaut.:] M. Hemar. Praprem. Wwa, T. Cyrylik Warsz. 1936.

54. W beczcze przez Niagarę. [Felietyony]. Wwa: Rój 1936 [1935], 249 s.

Wybór z „Kronik tygodniowych” druk. w *Wiad. Lit.* w 1933-1935.

55. Cabaretissimo. Karnawał literacki w 14 obrazach. [Rewia; współaut.:] M. Hemar, J. Tuwim. Praprem. Wwa, T. Cyrylik Warsz. 1937.

56. Wielki bałagan. Farsa muzyczna w 2 aktach, 10 obrazach. [Współaut.: J. Tuwim] Cyrylik. [Muz.:] L. Boruński. Praprem. Wwa, T. Cyrylik Warsz. 1937. A.S. podp.: Prorok. — Inf. o współautorze wg R.M. Groński: Jak w przedwojennym kabarecie. Wwa 1987 s. 72.

57. Przy zamkniętych drzwiach. Rewia satyryczna w 21 obrazach. [Współaut.:] M. Hemar, Ś. Karpiński, J. Jurandot. Praprem. Wwa, T. Cyrylik Warsz. 1938.

A.S. podp.: Prorok. — Inf. jak w poz. 25 s. 518.

58. Alarm. [Wiersze]. Londyn: Kolin 1940, 29 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 powiększ. 1940, 35 s., wyd. 3 1940, wyd. 4 1940, wyd. 5 znacznie poszerz. 1941, 54 s., wyd. 6 1941.

Przeł. czes.: Alarm. [Przeł.] V. Fischl. Londyn 1943.

59. Popiół i wiatr. [Poemat]. Rys. F. Topolskiego. London: Kolin 1942, 40 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1962.

60. Wiadomości Polskie. Niepolityczne i nieliterackie. The Polish News. Nadzwyczajny dodatek na 1 kwietnia. [Współaut.:] K. Pruszyński, W.J. Solski. London [1943], [1-2] s.

Wyd. anonimowe.

61. Wybór poezji. Londyn: *Nowa Pol.* 1944, 101 s.

Cykle: Miłość podróży; Młodość i wojna; Wiek męski; Wiek kleski.

62. Ludzie we mgle. (Nowela filmowa). Powst. przed 1945. *Dialog* 1982 nr 1 s. 5-11.

Tu też konspekt scenariusza oprac. wspólnie z J. Leytešem, s. 11-19. — Data powstania wg noty edytorskiej przy tekście.

63. Wiek kłęski. Wiersze z lat 1939-1945. Wwa: Wydawn. J. Morkowicz 1945, 63 s.

64. Wybór poezji. [Wwa:] Czyt. 1946, 197 s.

65. Poezje. Wwa: Czyt. 1951, 376 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955.

Wiersze w działach: Młodość górna i chmurna. (1918-1936); Wiek męski, wiek kłęski. (1936-1951).

66. Kroniki tygodniowe 1927-1939. Wyboru dokonał, wstępem i przyp. opatrzył W. Kopaliński. Wwa: PIW 1956, 627 s.

67. Wspomnienia warszawskie. Wwa: Czyt. 1957, 114 s. Wyd. 2 1954, wyd. 3 1955.

68. Liryki. Wwa: PIW 1958, 125 s.

Wybór wierszy z l. 1920-1953.

69. W oparach absurdu. [Współaut.:] J. Tuwim. Materiały zebrała D. Łukawska. Wwa: Iskry 1958, 207 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. Wwa: WAIiF 1975; wyd. 3 Wwa: Omnipress 1991.

Zawartość: A. Słonimski: [Wstęp]; J. Tuwim: W oparach absurdu. — „Kurier Polski”. Dodatek nadzwyczajny. Warszawa, 1 kwietnia 1920 r.; „Kurier Polski”. Warszawa, 1 kwietnia 1921 r.; Pracowita Pszczółka. Kalendarz encyklopedyczno-informacyjny na r. 1921 pod red.: ..., J. Tuwima [poz. 10]; Dziurka. Pamflet dwutygodniowy [fragm. poz. 9]; Z jednodniówki „Papierek lakmusowy” pod redakcją St. Ignacego Witkiewicza; „Kurier Polski”. Dodatek nadzwyczajny. Warszawa, 1 kwietnia 1922; „Kurier Polski”. Warszawa, 1 IV 1925; Przegląd przedwieczorny pod redakcją Lechonia, ... i Tuwima; „Nowe Wiadomości Literackie” nr 1. Warszawa, 1 kwietnia 1936 r. — W wyd. 2 dod.: „Cyrulik Warszawski” 1927: O wariatach.

Adapt. tv: TV 1962.

70. Artykuły pierwszej potrzeby. Notatki i uwagi 1951-1958. Wwa: PIW 1959, 136 s.

71. Gwałt na Melpomenie. [T.] 1-2. Wwa: Czyt. 1959, 582 + 534 s.

Wyd. w wyborze: Wwa: WAIiF 1982, 407 s.

Rec. teatr. zamieszczane w *Wiad. Lit.* 1924-1939. — Wyd. z 1959 skonfiskowane; w 1991 odnalezione w budynku Gł. Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Wwie 200 egz. książki, Czyt. wystawił na aukcję.

72. Nowe wiersze. Wwa: Czyt. 1959, 32 s.

73. Rozmowa z gwiazdą. Poezje 1916-1961. Wwa: PIW 1961, 221 s.

74. Zafatwione odmownie. Wwa: PIW.

[Ser. 1]. Felietony, konfrontacje, polemiki i fraszki. 1962, 177 s. Wyd. 2 tamże 1963.

Zawartość: Zafatwione odmownie. (1960-1961) lfragm. felietonów druk. w *Szpilkach*. — Konfrontacje. (1927-1939) lfragm. „Kronik tygodniowych” druk. w *Wiad. Lit.*, z komentarzami A.S.J. — Polemiki i fraszki [wybór z różnych lat].

Ser. 2. Felietony 1962-1964, 1964, 122 s.

Wybór felietonów druk. w *Szpilkach*.

75. Jak było naprawdę. (Monolog naocznego świadka). *Dialog* 1963 nr 1 s. 5-18; pt. Jak to było naprawdę. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 13 s. 1-2. Przedr. zob. poz. 80.

Adapt. teatr.: Monodram w wykonaniu A. Siemiona. T. Jednego Aktora 1973. TV 1981, — film.: Mrzonka. Scenariusz: J. Majewski. TV 1985.

76. Wiersze. 1958-1963. Wwa: Czyt. 1963, 43 s.

77. Poezje zebrane. Wwa: PIW 1964, 599 s. Wyd. 2 tamże 1970.

Tu także przekł. wierszy następujących autorów: Ch. Baudelaire, W. Majakowski, I. Manger, A. de Musset, Quasimodo, J.A. Rimbaud.

78. Młodość górna, wiek kłęski, wiek męski. Poezje. [Wybór]. Wwa: PIW 1965, 383 s.

79. Spowiedź emigranta. [Monolog]. *Dialog* 1965 nr 12 s. 5-17. Przedr. zob. poz. 80.

80. Jawa i mrzonka. Wwa: PIW 1966, 79 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Zawiera monologi: Spowiedź emigranta [poz. 79]; Jak to było naprawdę [poz. 75].

81. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1967, 142 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1983.

82. Jedna strona medalu. Niektóre felietony, artykuły i recenzje, utwory poważne i niepoważne publikowane w latach 1918-1968. Wwa: Czyt. 1971, 590 s.

Zawiera m.in. felietony z *Wiad. Lit.* (1924-1939; m.in. z cykli „Książki najgorsze”, „Kroniki tygodniowe”), *Cyrulika Warsz.* (1926-1928), *Życia Warsz.* i *Nowej Kult.* (1953-1958), *Sułata* (1960; z cyklu „Konfrontacje”), *Szpilki* (1960-1964; m.in. z cyklu „Zafatwione odmownie”), fragm. z dziennika „Pod zwrotnikami” [poz. 20] oraz rec. teatr. z *Wiad. Lit.* (1924-1939).

83. Poezje wybrane. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1972, 144 s.

84. Obecność. Felietony 1971-1972. Wwa: Czyt. 1973, 200 s.

Wybór felietonów druk. w *Tyg. Powsz.*

Adapt. teatr.: Wybór tekstów i oprac.: K. Dejmek. Wyst. Łódź. T. Mały, Mała Scena 1977.

85. [Sto trzydzieści osiem] 138 wierszy. Wwa: PIW 1973, 254 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1984.

86. Wiersze. Wwa: PIW 1974, 142 s.

87. Alfabet wspomnień. Wwa: PIW 1975, 283 s. Wyd. nast.: Chicago: Polonia Book Store and Publishers Co. 1977; wyd. 2 [!] uzup. Wwa: PIW 1989.

Druk obszernych fragm. *Polityka* 1972-1973.

88. Ciekawość. Felietony 1973-1976. Wwa: Czyt. 1981, 243 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Wybór felietonów druk. w *Tyg. Powsz.*

89. [Wybór wierszy]. Wwa 1981, 24 s. [Wkl. do mies. *Kult. i Ty* nr 1].

90. Droga na Wschód i inne wiersze. Wybrał i wstępem opatrzył T. Skutnik. Gdańsk: WM 1985, 131 s.

91. Poezje wybrane. [Wstęp, wybór i oprac.]: R. Loth. Wwa: LSW 1989, 134 s.

92. Kabaret skamandrytów. [Autorzy:] [J.] Lechoń, [J.] Tuwim. Pod red. L. Lachowieckiego. Wwa: Sternik 1995, 78 s.

Wybór żartów absurdałnych, m.in. z poz. 9, 10.

93. Kroniki londyńskie. Zebrał i notą edytor-ską opatrzył P. Kądziela. Wwa: Interim 1995, 102 s.

Zawiera wybór art. i felietonów z czasop. emigracyjnych z l. 1940-1945, m.in. z cyklu „Kronika londyńska” (druk. *Rob. Pol. w Wielkiej Brytanii* w 1941).

94. Ten jest z ojczyzny mojej. [Wybór wierszy]. Wwa: Interart 1995, 109 s.

95. Liryki najpiękniejsze. Wybór: A. Madyda. Tor.: Algo 1999, 62 s.

96. Kroniki tygodniowe 1927-1931. Przedm.: R. Loth. Przyp.: R. Habielski przy współpracy B. Gierat-Bieroń. Wwa: ITW 2001, 365 s.

W przygot. 2 dalsze tomy za l. 1932-1935, 1936-1939.

Wydania osobne poszczególnych utworów w oprac. muz. z nutami: Alarm. [Muz.]: J. Kołaczkowski. [B.m.w. ok. 1960], [8] s. powiel. — Elegia żydowskich miasteczek; Lament for the Jewish villages; Elégie pour les villages juifs. [Przeł. ang.] R. Braun. [Adapt. franc.]: H. Lemarchand. [Muz.]: Sz. Laks. Kr.: PWM 1963, 9 s. Wyd. 2 tamże 1989. — Pełnia; Wszystko. Słowa: L. Staff, ... [Muz.]: M. Dziewulska. Kr.: PWM [1984], 15 s.

Montaże i adaptacje tekstów A.S., m.in.: Poezja Antoniego Słonimskiego. TV 1972. — Ziemia ojczysta. Wiersze I. Krasiczkiego, ..., W. Szymborskiej. TV 1974. — O co walczyliśmy. Monodram wg tekstów C.K. Norwida, A. Mickiewicza, S. Wyspiańskiego, ... Układ tekstów i wykonanie: M. Woźniak. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego, Scena Kameralna 1981. — Dziura („w oparach absurdu” wykuta). [Współaut.]: J. Tuwim. Scenariusz: A. Dziuk. Wyst. Zakopane, T. im. S.I. Witkiewicza 1985. — Słonimski. Scenariusz [na podstawie fragm. felietonów i wierszy A.S. oraz dokumentów z epoki]: P. Pomianowski. Wyst. Wwa, T. Za Daleki 1987. — Ta ostatnia niedziela. Wg tekstów ... i J. Tuwima. Scenariusz: G. Minkiewicz. Wyst. Kalisz, T. Propozycji 1987.

Przekłady i adaptacje

1. M. Twain: Opowiadania. Wwa: B. Rudzki 1923, 179 s.

Wyd. osob. poszczególnych opowiadań zob. poz. 4, 5, 8 oraz przedr. w tomach M. Twaina: Humoreski. T. 1-2. Wwa: PIW 1949 i wyd. nowe

tamże 1950; Podróż międzyplanetarna. Humoreski. Wyd. 3. [Wwa:] PIW 1951; Król i osioł oraz inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1954; Nieszczęsny narzeczony Aurelii. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1960 i wyd. nast. tamże: 1962, 1965, 1996.

2. Złoty płaszcz. Fantastyczne widowisko chińskie w 3 aktach wg G. Hazeltona i [J.H.] Benrima. Oprac. ... Wyst. Wwa, T. im. Bogusławskiego 1925.

3. M. Watkins: Chicago. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1935.

Przeł. podp.: Antoni S.

4. M. Twain: Romans eskimoski. [Opowiadanie]. B.m. Szkocja 1946, 20 s., powiel. Wyd. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem I Korpusu], 53. Zob. poz. 1.

5. M. Twain: „Kraźek śmierci” i „W sprawie pokojówek”. B.m. Szkocja [1946? 1947?], powiel. Wyd. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem I Korpusu, 104. Zob. poz. 1.

6. S. Pogoriełowski: Zegary. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1953, [12] k.

7. W. Shakespeare: Wieczór Trzech Króli. Przeł. L. Ulrich. Nowe oprac. tekstu ... Wyst. Wwa, T. Nar. 1960.

8. M. Twain: Człowiek, który zdemoralizował Hadleyburg. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1968, 83 s. Zob. poz. 1.

Prace redakcyjne

1. Literatura na emigracji. Antologia „Nowej Polski”. Pod red. ... Łódź: Poligrafika 1946, 380 s.

2. M. Jasnorzewska-Pawlikowska: Wiersze wybrane. Wyboru dokonał i przedm. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1954, 122 s.

3. J. Tuwim: Dzieła. Kom. red.: J.W. Gomułicki, J. Iwaszkiewicz, M. Jastrun, ... Przedm.: J.W. Gomułicki. T. 1-5. Wwa: Czyt. 1955-1964.

4. A. Mickiewicz: Poezje. Wybrał ... Wwa: PIW 1956, 157 s.

5. J. Tuwim: Wybór poezji. Wyboru dokonał ... Wwa: PIW 1961, 159 s. Wyd. 2 tamże 1963.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Wywiady: Oko w oko z A.S. Rozm. A. Galis. *Wiad. Lit.* 1935 nr 28, przedr. w: A. Galis: Poszukiwacz prawdziwej rozmowy. Wwa 1977; A.S. Rozm. W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 47, przedr. w: W.P. Szymański: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981; O „Nowej Polsce”. Rozm. A. Jagodziński. *Więź* 1974 nr 6; *Obecność. Rozm. J. Karpiński. W: 70 żywotów. Kr. 1975. — *S. o sobie. Rozmowa z przyjaciелеm; *Rozmowy ze S. Rozm. W. Mieczysławski. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 19, 30, sprost.: S. Kossowska: *„Wiadomości” i komentarze. *Tamże* nr 30.

¹ Teksty oznaczone gwiazdką * przedr. w: Wspomnienia o Antonim Słonimskim, Wwa 1996.

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — PSB (R. Loth). — LP XX w. (S. Lichański). — LP* po 1939 (P. Bratkowski pb). — RL 1976 (J. Chudek). — P. Kadziela: *Kalendarium życia i twórczości A.S. W. Wspomnienia o Antonim Słonimskim*. Wwa 1996.

[Teatr w więzieniu:] E. Breiter. *Skamander* 1921 z. 14/15; J. Iwaszkiewicz. *Kur. Pol.* 1921 nr 188. — J. Iwaszkiewicz, *Skamander* 1921 nr 4 [rec.: Parada]. — [Droga na wschód:] W. Horzyca. *Wiad. Lit.* 1924 nr 2; O. Orwin. *Prz. Warsz.* 1924 nr 33 [dot. też: Godzina poezji], przedr. w tegoż: *Próba przekrojów*. Lw. 1936. — [Z dalekiej podróży:] M. Dąbrowska: O A.S. słów kilka. *Wiad. Lit.* 1926 nr 30; L. Pomirowski. *Głos Prawdy Lit.* 1926 nr 32. — [Wieża Babel:] T. Boy-Zeleński. *Kur. Poranny* 1927 nr 138, przedr. w tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór ósmy*. Wwa 1929, Pisma. T. 22. Wwa 1964; K. Irzykowski. *Robotnik* 1927 nr 142, 143, przedr. w tegoż: *Pisma*. (Pisma teatralne. T. 2). Kr. 1995; I. Krzywicka; W. Zawistowski. *Wiad. Lit.* 1927 nr 22; S.I. Witkiewicz: Wstęp do rozważań nad „Wieżą Babel” S. Prz. *Wiecz.* 1927 nr 160, przedr. w tegoż: *Bez kompromisu*. Wwa 1976, Pisma filozoficzne i estetyczne. T. 2. Wwa 1976. — [Murzyn warszawski:] T. Boy-Zeleński. *Kur. Poranny* 1928 nr 333, przedr. w tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór ósmy*. Wwa 1929, Ludzie i bydatka. (Wrażenia teatralne). Wwa 1933, Pisma. T. 22. Wwa 1964; W. Horzyca. *Droga* 1928; K. Irzykowski. *Robotnik* 1928 nr 340, przedr. w tegoż: *Pisma*. (Pisma teatralne. T. 2). Kr. 1995. — S. Wygodzki: Niedowidzące oko. *Głos Lit.* 1928 nr 20 [rec.: Oko w oko]. — J. Lechoń: Rok polskiego dramatu i komedii. *Pam. Warsz.* 1929 z. 4 [m.in. dot.: Murzyn warszawski]. — [Lekarz bezdomny:] T. Boy-Zeleński: Premiera w Teatrze Małym. *Kur. Poranny* 1930 nr 309, przedr. w tegoż: *Flirt z Melpomeną. (Wieczór dziesiąty)*. Wwa 1932, Reflektorem w serce. Wwa 1934, Pisma. T. 23. Wwa 1965; K. Irzykowski. *Robotnik* 1930 nr 343, 344, przedr. w tegoż: *Pisma*. (Pisma teatralne. T. 3). Kr. 1995. — J. Iwaszkiewicz: S. jaki nam nie wróci. *Wiad. Lit.* 1930 nr 35 [rec.: Wiersze zebrane]. — I. Krzywicka: Kontrola współczesności. *Wiad. Lit.* 1931 nr 45 [rec.: Moje walki nad Bzdurą]. — J. Stempowski: S. koło „złotego środka”. Na marginesie „Lekarza bezdomnego”. *Wiad. Lit.* 1931 nr 1, przedr. w tegoż: *Szkice literackie*. T. 1. Wwa 1988, Pamiętnik teatralny trzeciej klasy i inne szkice. Kr. 1999. — J.E. Skiński: Jeszcze książka o Rosji. *Tyg. Lit.* 1932 nr 49 [rec.: Moja podróż do Rosji]. — J.E. Skiński: S. nad Bzdurą. *Tyg. Lit.* 1932 nr 8, przedr. w tegoż: *Na przełaj oraz inne szkice o literaturze i kulturze*. Kr. 1999. — K.W. Zawodźniński: Jubileusz „Skamandra”. *Prz. Współcz.* 1932 t. 40, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964, Pegaz to nie samochód bezkolowy. Wwa 1989. — [Rodzina:] T. Boy-Zeleński. *Il. Kur. Codz.* 1933 nr 356, przedr. w tegoż: *Reflektorem w serce*. Wwa 1934, Pisma. T. 25. Wwa 1968; K. Wierzyński. *Gaz. Pol.* 1933 nr 354, przedr. w tegoż: *Wrażenia teatralne*. Wwa 1987; E. Breiter: Nowa komedia S. *Wiad. Lit.* 1934 nr 2. — W. Horzyca: S. jako komediopisarz. *Gaz. Poranna* 1934 nr 10601, przedr. w tegoż: *O dramacie*. Wwa 1969. — K. Irzykowski: Uwagi o „Rodzinie”. *Pion* 1934 nr 9, *Dramat. Roczn. Lit.* 1934, przedr. w tegoż: *Pisma*. (Pisma teatralne. T. 4). Kr. 1997. — J.E. Skiński: *Pion* 1934 nr 7, przedr. w tegoż: *Na przełaj* oraz inne szkice o literaturze i kulturze. Kr. 1999 [rec.: Herezyk na amboniel]. — K.W. Zawodźniński: Poeta naprawdę. *Pion* 1935 nr 14, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964 [rec.: Okno bez krat]. — S. Napierski: Pożegnanie młodości. *Kamena* 1936 nr 3, też *Przechadzki Lit.* 1936 nr 1. — S. Rogoż: S. jako autor kronik. *Wiad. Lit.* 1936 nr 2 [rec.: W bezce przez Niagarę]. — W. Kubacki: Poeta walki i klęski. *Tyg. Il.* 1938 nr 2, przedr. w tegoż: *Lata terminowania*. Kr. 1963. — M.J. Wielopolska: Silni, zwarci, gotowi, ale i... czujni. Rzecz o wczorajszych dywersantach. Wwa 1939 [m.in. dot. A.S.]. — [Alarm:] [K. Pruszyński] Grabiec: „Powrót do Sopolcowa”. *Wiad. Pol.*, Londyn 1940 nr 35; K. Estreicher: Poeta nowej emigracji polskiej. *Dz. Pol.*, Londyn 1940 nr 32. — H. Vogler: O poetyce A.S. *Odrodzenie* 1946 nr 7, przedr. w tegoż: *Z notatek przemysłnika*, Wwa 1957. — J. Wyszomirski: Niewspółmierni (Pasternak, Sandauer, S.). *Dz. Łódz.* 1946 nr 1 [omów. tłum. utworu A. Majakowskiego „Dobrze”]. — R. Ma-

tuszewski: Wiek klęski czy wiek doświadczeń. W tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1948. — A. Włodek: Wygrana wojna S. *Zycie Lit.* 1952 nr 11 [rec.: Poezje]. — A. Sandauer: Wiek zwycięstwa. W tegoż: *Poeci trzech pokoleń*. Wwa 1955, wyd. 2 uzup. Wwa 1962, *Poeci czterech pokoleń*. Kr. 1977. — J. Kott: Wspomnienia S. *Prz. Kult.* 1957 nr 24. — J. Sakowski: Chłopców z ogrodu Saskiego. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 12, przedr. w tegoż: *Asy i damy*. Paryż 1962 oraz jako fragment szkicu pt. „S. dawniej i ostatnio w tegoż: *Wety i odwety*. Paris 1976. — J. Stawiński: O poezji A.S.; M. Toporowski: Z powodu wspomnień S. [rec.: Wspomnienia warszawskie]. *Twórczość* 1957 nr 8. — L. Lewin: O „Lirykach” A.S. *Tryb. Lit.* 1958 nr 22. — K.T. Toeplitz: Dramaturg nieznamy. Refleksja o sztukach A.S. *Dialog* 1959 nr 2. — J. Kwiatkowski: Notatki o poezji A.S. W tegoż: *Szkice do portretów*. Wwa 1960. — O. Missuna: Artur Śliwiński przeciwko A.S. i Mieczysławowi Grydzewskiemu, czyli proces o teatr im. Bogusławskiego W tegoż: *Warszawski pitaval literacki*. Wwa 1960. — [Nowe wiersze:] J. Stawiński: S. liryka lat ostatnich. *Twórczość* 1960 nr 1; J. Libera. *Polonistyka* 1961 nr 2. — [Rozmowa z gwiazdą:] J.J. Lipski: Podsumowanie — i otwarcie. *Twórczość* 1961 nr 10; J. Rogoziński: Niepełny autoportret. *Nowa Kult* 1961 nr 37. — [Załatwione odmownie:] I. Krzywicka: Mistrz felietonu. *Argumenty* 1962 nr 30; P. Kuncewicz: Lis w winnicy. *Współczesność* 1962 nr 14. — J.J. Lipski: Klasyk komedii. *A.S. Dialog* 1963 nr 1, przedr. w tegoż: *Tunika Nessosa*. Wwa 1992. — J.J. Lipski: Prawo moralne i gwiazdziste niebo. *Twórczość* 1963 nr 9, przedr. w tegoż: *Szkice o poezji*. Paryż 1987 [rec.: Wiersze. 1958-1963]. — R. Matuszewski: A.S. *Tyg. Kult* 1964 nr 37. — J. Gościński: Poezja A.S. W: *Autorzy naszych lektur*. Wr. 1965. — J. Łukasiewicz: Sonet A.S. *Tyg. Pousz.* 1965 nr 12 [rec.: Poezje zebrane]. — G. Rabinowicz: Stanowienie realizmu w twórczestwie L. Staffa, Ju. Tuwima, A.S. i Ja. Iwaśkeviča. W: *Puń realizmu w literaturach stran narodnoj demokracji*. Moskwa 1965. — Z. Gręń: Poezja i rzeczywistość. *Zycie Lit.* 1967 nr 2 [rec.: Jawa i mrzonka]. — A. Kowalczykowa: Liryki Słonimskiego 1918-1935. Wwa: PIW 1967, 240 s. IBL PAN. — S. Lem: Przedmowa. W: A. Słonimski: *Torpeda czasu*. Wwa 1967, przedr. w: S. Lem: *Rozprawy i szkice*. Kr. 1975, przekł. niem.: [Przel.] F. Griese. W: S. Lem: *Essays*. Frankfurt am Main 1981. — [Jawa i mrzonka:] A. Lisiecka: Między mrzonką i jawą. *Polityka* 1967 nr 11; R. Matuszewski. *Mies Lit.* 1967 nr 8; Z. Zabicki: „La belle époque” — i dzień dzisiejszy. *Dialog* 1967 nr 5. — T. Nowakowski: „O A.S. W tegoż: *Aleja Dobrych Znajomych*. Londyn 1968. — J. Sakowski: Ponad ciżbą, gdzie rządzi gwałt, próżność, afera... (Przemówienie radiowe w 50-lecie debiutu poetyckiego A.S. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 31, przedr. jako fragment szkicu pt. „S. dawniej i ostatnio w tegoż: *Wety i odwety*. Paris 1976. — B. Drozdowski: Poezje zebrane S. W tegoż: *Gry ludzkie*. Łódź 1971, przedr. w tegoż: *O poezji*. Wwa 1977. — Z. Libera: Nad poezją A.S. (W siedemdziesiątą piątą rocznicę urodzin poety). *Poezja* 1971 nr 2. — S. Lichański: O poezji A.S. *Poezja* 1971 nr 11. — A. Lisiecka: Dwie strony medalu. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 39, przedr. w teście: *Przewodnik po literaturze krajowej*. Londyn 1975 [rec.: Jedna strona medalu]. — J. Gondowicz: A.S. poezja retoryczna. *Poezja* 1972 nr 6. — S. Frankiewicz: „Pozostać w słowach dawnych, bo to słowa nasze”. *Więź* 1973 nr 2 [dot. twórczości poetyckiej]. — A. Kowalczykowa: Słonimski. [Szkic]. Wwa: Ag. Aut. 1973, 54 s. — [138 wierszy:] Z. Libera: Poeta buntu i niepokoju. *Literatura* 1973 nr 38; M. Skwamiński. *Tyg. Pousz.* 1973 nr 40; S. Barańczak: Poezja S. *Twórczość* 1974 nr 6, przedr. pt. „Aby zbyt łatwo nie zgiać karku”. W tegoż: *Etyka i polityka*. Paryż 1979. — J. Gondowicz: S. przewrotność długodystansowca. *Kultura* 1974 nr 15 [rec.: Obecność]. — A. Jagodziński: „Nowa Polska” 1942-1946: tradycje, rewizje, dylematy. *Więź* 1974 nr 6 [dot. pracy red. A.S.]. — A. Kamińska: Poetyka wielkiego aforyzmu. (A.S.: Ten jest z ojczyzny mojej). W teście: *Od Leśmiana*. Wwa 1974. — S. Lichański: A la recherche du temps perdu. *Poezja* 1974 nr 7/8 [rec.: Wiersze. 1958-1963]. — J.J. Lipski: Obecność S. *Tyg. Pousz.* 1974 nr 37. — J. Rogoziński: Niezawodnie obecny. *Literatura* 1974 nr 15, przedr. w tegoż: *Pre-*

- teksty. Wwa 1985. — K. Estreicher: Młodość A.S. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 51/52. — J.J. Lipski: A.S. „Dwugłos o wiosnie”. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 51/52, przedr. w teżej: Szkice o poezji. Paryż 1987. — J. Marx: Przekony humanista. *Polityka* 1975 nr 46. — R. Matuszewski: Poezja, żart i kanon moralny. *Literatura* 1975 nr 46. — T. Nowakowski. *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 1975 nr 7, przekł. pol.: Monsieur Troubadour, trzecia siła w Polsce. *Thum. K. Brzozowski. Wiadomości*, Londyn 1976 nr 5. — K.A. Jeleński: *A.S. ojczyzna. *Kultura*, Paryż 1976 nr 10, przedr. w teżej: Zbięgi okoliczności. Paryż 1982. — A. Kijowski: *Zniknął szcuple przechodzień. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 31, przedr. w teżej: Bolesne prowokacje. Poznań 1989. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1976 nr 10, przedr. pt. Bezkompromisowy i sentymentalny w teżej: Felietony poetyckie. Kr. 1982. — S.L. Shneiderman: Żydowski rachunek sumienia A.S. *Now-Kur.*, Izrael 1976 nr z 6 VIII, wersja hebr.: Chyszbon-ha-nefesz ha-jechudi szel A.S. *Al Hamiszar*, Izrael 1976 nr z 9 IX. — T. Szulc. *The Washington Post* 1976 nr z 31 VIII, streszc. pol.: Z. Kozarynowa: „Pan Antoni”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1976 nr 33. — J. Twardowski: „Nad trumną A.S. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 29, *toż Dz. Pol. i Dz. Zol.*, Londyn 1976 nr 190. — [Alfabet wspomnień:] H. Zaworska: „Czas rozpoznany”. *Twórczość* 1976 nr 11; [R. Zwoźniakowa] R. Prawdzie: Testament A.S. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 48. — T. Burek: O „Alfabcie wspomnień” i szansach autobiografii. *Zapis* 1977 nr 1, przedr. w teżej: Żądnych marzeń. [Londyn] 1987. — K. Estreicher: S. droga na emigrację. (Rozdział z biografii). *Twórczość* 1977 nr 6. — A. Hutnikiewicz: S. *Więź* 1977 nr 2. — J. Iwaszkiewicz: „Tolek”. *Twórczość* 1977 nr 6, przedr. w teżej: Aleja Przyjaciół. Wwa 1984. — A. Kamińska: Czytając S. *Twórczość* 1977 nr 6. — A. Pospieszalski: O S. lewym i prawym. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 3/4. — B. Poznańska: Warszawa w twórczości A.S. *Kron. Warsz.* 1977 nr 2. — J. Stradecki: W kręgu Skamandra. Wwa 1977, passim. — J.W. Gomułki. *Rocz. Lit.* 1975 wyd. 1978 [rec.: Alfabet wspomnień]. — L. Żuliński: A.S. „Oda do niepodległości”. *Poezja* 1978 nr 11/12, polem.: B. Drozdowski. *Tamże*, przedr. w teżej: List otwarty do ... Wwa 1985 [dot. wiersza: Czarna wiosna]. — A. Kowalczykowa: A.S. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979. — M. Ruda: Pan S. w teatrze. *Dialog* 1979 nr 1. — A. Stoff: Porachunki ze światem. (O powieściach fantastycznych A.S.). *Acta Univ. Nicolai Copernici. Filol. Pol.* 1979 nr 95. — A. Krajewska: A.S. zachowania krytyczne. W: *Szkice o krytyce teatralnej*. Kat. 1981. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.*, 450. — R. Matuszewski: „Niepogodzony z bezsenssem istnienia”. W teżej: Z. bliska. Kr. 1981. — A. Rudnicki: Rogaty warszawiak. [Szkic]. Kr.: WL 1981, 142 s., przekł. franc.: Têtes polonaises. [Przel.] E. Destrée-Van Wilder. Paris 1981. — [Ciekawość:] H. Zaworska: „Bierność staje się grzechem”. *Twórczość* 1981 nr 12; T.J. Żółciński: Felieton starszego pana. *Tyg. Kult.* 1981 nr 43. — J. Godlewska: Komedie S. a prasa. (1-3). *Dialog* 1982 nr 3-5 [dot. okresu międzywojennego]. — A. Gronczewski: Wstęp do opisu choroby: Słowo zamordowane. *Poezja* 1982 nr 3/4. — A. Kowalczykowa: Liberal z buntowni. (A.S.). W: *Poezi dwudziestolecia międzywojennego*, T. 1. Wwa 1982. — J. Kwieciński: Z lat młodości Science Fiction. (1). Szalenie kontra ludzkość. *Odgłosy* 1982 nr 21 [dot.: Dwa końce świata]. — L. Neuger: Na początku była katharsis. (Pomysły do interpretacji „Czarnej wiosny” A.S.). W: *Analitycy i syntezy. Literatura i historia*. Kat. 1982. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.*, 549. — L. Neuger: Szal na estradzie. (Pomysły do interpretacji „Czarnej wiosny” A.S.). W: *Studia z zagadnień poetyki i socjologii form poetyckich*. Ser. 2. Skamander. T. 2. Kat. 1982. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.*, 508. — J. Sawicka: A.S. i jego „ugly city”. *Kron. Warsz.* 1982 nr 3/4. — J. Sieradzki: Powrót S. *Dialog* 1982 nr 3 [dot.: Murzyn warszawski; Lekarz bezdomny; Rodzina]. — P. Stasiński: O kronikach tygodniowych A.S. w „Wiadomościach Literackich”. W teżej: *Poetyka i pragmatyka felietonu*. Wr. 1982. — [Gwałt na Melpomenie:] E. Baniewicz: Powodne recenzje A.S. *Mies. Lit.* 1983 nr 8; J. Godlewska: Kto tu właściwie został zgwałcony? *Teatr* 1983 nr 5; Z. Greń: S. *Życie Lit.* 1983 nr 24; M. Szpakowska, *Dialog* 1983 nr 6; J. Marx: Gwałcieł Melpomeny. *Tu i Teraz* 1984 nr 27. — J. Łukasiewicz: Skamandryckie wiersze o Mickiewicz — wyraz „kultu prywatnego”. *Ze Skarb. Kult.* 1986 nr 43 [m.in. dot. A.S.]. — T. Makles: Wobec ojczyzn. O ojczyznach ziemskich i idealnych w twórczości Juliana Tuwima i Antoniego Słonimskiego. Kat.: UŚL. 1987, 124 s. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.*, 912. — J. Marx: O poezji A.S. Cz. 1. Natchniony trybun; Cz. 2. Retoryczne piekło. *Kultura* 1987 nr 32-33, przedr. w teżej: Skamandryci. Wwa 1993. — A. Michnik: Pan Antoni — w piątą rocznicę śmierci. W teżej: *Polskie pytania*. Paryż 1987. — M. Pytasz: „Nie mam recepty na zbawienie świata...”. Wokół „Kronik tygodniowych” Antoniego Słonimskiego. Kat.: UŚL. 1987, 141 s. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.*, 936. — Skamander. T. 6. *Studia o twórczości Antoniego Słonimskiego*. Pod red. I. Opackiego. Przy współudziale A. Węgrzyński. Kat.: UŚL. 1988, 211 s. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.*, 880 [zawartość: J. Sawicka: Sztuka perswazyi A.S. (Na wybranych przykładach); E. Jaskółowa: Jedność i jej sposób istnienia. (Przykład „Czarnej wiosny” i „Drogi na wschód”); E. Pytasz: „Popiół i wiatr”. W stronę genealogii; T. Makles: „Kłeska Rzeczypospolitej” — o obrazie „jesieni ostatniej” w „Popiele i wietrze”; A. Szawerna-Dyrzka: Tradycja Szekspira w liryce A.S.; A. Węgrzyński: Ostatnie wiersze S., przedr. pt. „Niepogodzony z bezsenssem istnienia” w teżej: Egzystencjalne i metafizyczne. Kat. 1999; — K. Kłosiński: Przyczynek do portretu artysty: „Teatr w wietrzni”; S. Szymutko: Pozorna nonszalancja. (O „Torpedzie czasu” A.S.); — M. Pytasz: Poeta i Marszałek; J. Paszek: S. O Berencie, czyli nie- Jedna strona medalu; J. Olejniczak: A.S. w „Sprawie Miłosa”; W. Wójcik: Przyjaźń poetyckie: S. — Baliński, przedr. w teżej: Skamandryci i inni nad Sekwaną. Kat. 1995; — T. Burek: S. bliski nowym pokoleniom. *Puls*, Londyn 1989 nr 40. — J.J. Lipski: „Knowania z Panem Antonim”. *Więź* 1990 nr 5/6, przedr. w teżej: *Tunika Nessosa*. Wwa 1992. — I. Kiec: Wiosna radosna? *Twórczość* 1992 nr 9 [dot. m.in. wiersza: Maj 1939]. — K. Koźniowski: Mason pochowany w Łaskach. *Literatura* 1992 nr 1-2, przedr. w teżej: *Przekorny*. Wwa 2000. — R. Matuszewski: *Miejsce S. Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1994. — M. Pytasz: A.S. W: *Literatura emigracyjna 1939-1989*. T. 1. Kat. 1994. — F. Śmieja: *Companion Sancho. Kwart. Neofil.* 1994 z. 4. — A. Czachowska: Żelazna konsekwencja. *Twórczość* 1995 nr 12 [rec.: *Kroniki londyńskiej*]. — M. Krassowski: Racjonalista i idealista; A. Chmielewski: Ojczyzna zdrowego rozsądku. *Wiad. Kult.* 1995 nr 47. — W. Okoń: Antoni S., czyli Wieża Babel. Scenariusz spektaklu teatralnego w 3 odsłonach i 11 obrazach. [Wstęp:] J. Różewicz. Wr.: *Ośrodek Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatr. i Kulturowych* 1995, 93 s. — A. Fiut: S. gra w utopię. Na marginesie „Kronik tygodniowych” z lat trzydziestych, przedr. w teżej: *Być (albo nie być) środkowoeuropejskiem*. Kr. 1999; M. Mierzan: *Archiwum A.S. w zbiorach Instytutu Estreicherów Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie*. W: *Stulecie Skamandrytów*. Kr. 1996. — *Wspomnienia o Antonim Słonimskim*. Pod red. P. Kądzeli i A. Międzyrzecznego. Wwa: *Bibl. „Więź”* 1996, 392 s. [zawiera wspomnienia i wywiady druk. (przed 1990), a oznaczone wyżej gwiazdką *, nadto: S. Baliński: *Moja prawda jest moja pamięć*; W. Bartoszewski: *Mój S.*; S. Frankiewicz: *J. zaadresuj: Wspomnienie o Antonim*; M. Grydzewski: *Silva rerum*; J. Hartwig: *Wspomnienie o Antonim*; L. Kolakowski: *Odwiedziny u Antoniego*; w pamięci; T. Konwicki: *Akt strzelisty*; J. Kościółkowska: *Obroty*; F. Krance: *O Antonim*; I. Krzywicka: *Nasza przyjaźń trwała pół wieku*; J. Lechoń: *Z dziennika*; S. Lorentz: *Stolik*; A. Marianowicz: *Rapularz familianta*; R. Matuszewski: *Był cenzurowany jeszcze po śmierci*; A. Michnik: *„Kto to ma czelność zwać mnie odszczępieniem?”*; A. Mieczysławska: *Antoni*; A. Międzyrzeczki: *20 lat przyjaźni*; E. Raczynski: *****; H. Rodzińska: *Co pamiętam o S.*; I. Szymańska: *Obecny*; A. Trzeciakowska: *Antoni*; J. Turowicz: *S. i „Tygodnik Powszechny”*; W. Woroszyński: *Dwadzieścia lat później*; M. Żeromska: *Znałam go od zawsze*]. — R. Matuszewski: *Ten jest z ojczyzny naszej*. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 29. — P. Piętrzych: *Młodzienna twórczość Antoniego Słonimskiego*. *Teksty i konteksty*. Kielce: *WSP* 1997, 232 s. — Z. Zarebianka: *Bóg Skamandrytów*. W: *Religijne aspekty literatury*

XX wieku. Lubl. 1997 [m.in. dot. A.S.]. — B. Gierat-Bieroń: O krytyce teatralnej S. Kresy 1999 nr 1. — M. Pytasz: „Alarm” A.S. W: Kanonada. Interpretacja wierszy polskich (1939-1989). Kat. 1999. — D. Macieja: Tygodnie Słonimskiego. Wwa: Prószyński i S-ka 2000, 162 s.

A.Sz.

SŁOTWIŃSKI Józef ur. 1908

Pseud.: (j.s.); js; Siegniew.

Dramatopisarz, autor scenariuszy widowisk i adaptacji telewizyjnych oraz teatralnych, tłumacz, reżyser.

Urodzony 2 kwietnia 1908 w Jaśle; syn Józefa Słotwińskiego, nauczyciela i dyrektora gimnazjum, oraz Marii z Kamińskich. Uczęszczał do III Gimnazjum im. Stefana Batorego we Lwowie i jednocześnie od 1920 do Lwowskiego Konserwatorium Muzycznego, gdzie uczył się w klasie fortepianu i klarnetu. Po zdaniu matury w 1926, studiował polonistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. W tym okresie (1927-31) był też stypendystą i pracownikiem Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. Debiutował w 1927 opowiadaniem pt. „Towarzysz wypraw”, opublikowanym w *Kurierze Lwowskim* (podp. Siegniew). W następnych latach ogłaszał w prasie lwowskiej recenzje i felietony; współpracował również z Polskim Radiem jako autor słuchowisk i felietonów. Po odbyciu rocznej służby wojskowej w 5. Batalionie Podchorążych Rezerwy w Krakowie, pozostawał jakiś czas bezrobotny. Od 1932 pracował jako nauczyciel gimnazjalny (w 1935 zdał egzamin na nauczyciela szkół średnich); uczył kolejno w Prywatnym Gimnazjum Żeńskim Olgi Filipi we Lwowie, w Państwowym Gimnazjum w Brzeżanach (1933-37) i ponownie we Lwowie, w VIII Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego (1937-38) i I Gimnazjum Ruskim (1938-39). W 1938 doktoryzował się na UJK na podstawie rozprawy pt. „Impresjonizm malarski w twórczości Wacława Sieroszewskiego. (Zadanie i podstawy impresjonizmu literackiego i malarskiego)” (promotor prof. Juliusz Kleiner). W tymże roku ożenił się z Ludmiłą Rapf, lekarką. W 1939 brał udział w kampanii wrześniowej w 55. Pułku Piechoty; pod Tomaszowem Lubelskim dostał się do niewoli niemieckiej i był więziony kolejno w Oflagu II B Arnswalde (1939-42), II D Gross-Born (1943-44) i II C Sandbostel (1945). Uczestniczył aktywnie w obozowym życiu kulturalnym. W Arnswalde początkowo prowadził wykłady, od 1940 współpracował z jenieckim pismem *Za drutami* (1940-41), pisząc recenzje teatralne i artykuły literackie. Działał w Klubie Literackim Oflagu II B. Był też w 1940 współzałożycielem i następnie kierownikiem literackim i głównym reżyserem jenieckiego Teatru Symbolów; wyreżyserował kilka przedstawień (m.in. „Zemstę” A. Fredry i „Żeglarza” J. Szaniawskiego) oraz

wiele okolicznościowych widowisk. Kierował też Studium Teatralnym przy Teatrze Symbolów. Działalność teatralną kontynuował w 1943-44, po przeniesieniu do obozu w Gross-Born (od lutego 1944 pod nazwą Nowy Teatr Symbolów, od jesieni tego roku Teatr Obozowy); wyreżyserował tu m.in. „Kawalera z księżycą” Z. Skowrońskiego i „Lato w Nohant” J. Iwaszkiewicza. Po wyzwoleniu z niewoli, założył w Rottenbergu pod Bremą teatr ludowy i szkołę dla dzieci uchodźców polskich. W marcu 1946 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Został członkiem KPSt (w 1948-80 członek PZPR). Pracował początkowo jako radca w Departamencie Teatru Ministerstwa Kultury i Sztuki. Równocześnie pełnił w 1946 funkcję sekretarza odpowiedzialnego, a w 1947 współredaktora miesięcznika *Teatr*, ogłaszał tam także w tym czasie artykuły i recenzje teatralne. Publikował również w *Odrodzeniu* (1946-49) i *Nowinach Literackich i Wydawniczych* (1947-48). Współpracował z Polskim Radiem jako krytyk teatralny i autor słuchowisk (1946-50). W 1948-50 pracował w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Zajął się w tym czasie twórczością dramatopisarską (początkowo wspólnie z przyjacielem z obozu jenieckiego Zdzisławem Skowrońskim), utwory te były wystawiane w teatrach amatorskich i zawodowych (od 1949). W tymże roku wykladał w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie, a w 1950-52 na Wydziale Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1951 należał do ZLP. Pracował też jako kierownik literacki scen warszawskich: Teatru Powszechnego (1950-53), następnie Operetki Warszawskiej (do 1969; tu także reżyserował), Teatru Syrena (1961/62). W 1953 został reżyserem w studiu eksperymentalnym Telewizji Polskiej (przygotował pierwszy telewizyjny spektakl teatralny, „Okno w lesie” L. Rachmanowa i E. Ryssa), w 1956-58 pełnił funkcję reżysera odpowiedzialnego telewizji, w 1959-69 reżysera odpowiedzialnego Teatru Sensacji „Kobra”, którego był wraz z Illą Genachow założycielem. Wyreżyserował kilkadziesiąt przedstawień tego teatru; pisał też dla niego scenariusze. W 1969-74 był reżyserem odpowiedzialnym Naczelnej Redakcji Rozrywki, następnie reżyserem odpowiedzialnym ośrodków telewizyjnych (do przejścia na emeryturę w 1977). Poza telewizją i teatrami warszawskim inscenizował klasykę polską i obcą oraz spektakle muzyczne (był często także ich adaptatorem bądź tłumaczem) na scenach innych miast polskich, a także za granicą. Za twórczość telewizyjną otrzymał nagrody ZAiKS-u oraz Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1960, 1965, 1977). W 1975-85 pracował jako reżyser w Teatrze im. J. Osterwy w Lublinie. W 1979-81 publikował cykl felietonów teatralnych pt. „Kartka z podróży” na łamach miesięcznika *Scena*. W 1986-91 był zatrudniony jako

reżyser w Teatrze Rozmaitości w Warszawie i jednocześnie w 1990/91 w Teatrze Dramatycznym im. J. Szaniawskiego w Wałbrzychu. Odznaczony Krzyżem Oficerskim (1964) i Krzyżem Komandorskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski oraz honorowymi odznakami „Zasłużony Działacz Kultury” (1969) i „Zasłużony dla m. Lublina” (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na ratunek. Sztuka w 2 aktach. [Współaut.:] Z. Skowroński. Wwa: KiW 1949, 55 s. Radio 1949. Wyst. w teatrach świetlicowych.

2. Przyjmujemy o 8³⁰. Obrazek komediowy w 3 odsłonach. [Współaut.:] Z. Skowroński. Wwa: KiW 1949, 62 s. Praprem. Kr., T. Kolejarza 1951. Radio 1949.

Przekł. czes.: Źadujemy od osmi tróćeti. [Przeł.] I. Růžička. Radio (Praga) 1950. Wyd. Praha 1955, wyd. nast. Praha 1957.

3. Załoga. Sztuka w 3 aktach. [Współaut.:] Z. Skowroński. Praprem. Częstochowa, T. Wielki 1950. Wyd. Wwa: Czyt. 1950, 85 s. Wyd. inne [b.m.w. ok. 1950].

4. Dwa tygodnie w „Raju”. Komedia w 3 aktach. [Współaut.:] Z. Skowroński. Praprem. Wwa, T. Syrena 1951. Wyd. Wwa: Czyt. 1951, 109 s. Wyst. z muzyką i piosenkami Z. Gozdawy i W. Stępnia.

5. Imieniny pana dyrektora. Komediofarsa w 3 aktach. [Współaut.:] Z. Skowroński. Praprem. Wwa, T. Powsz. 1954. Wyd. Wwa: Czyt. 1954, 92 s. Radio 1955. TV 1965.

W 1964 powst. nowa wersja utworu (inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 13).

Przekł. bułg.: Wyst. zespół ochotniczy w Łowczu w 1957, — czes.: Svátek pana ředitěle. [Przeł.] J. Langer. Praha 1954, wyd. nast. Praha 1956. Tv (Praga) 1955, — niem.: Der Geburtstag der Direktors. [Przeł.] V. Mika. Berlin lok. 1954]. Wyst. Görnitz, T. im. G. Hauptmanna 1955, — ros.: Imeniny pana direktora. [Przeł.] A. Gorskij Moskva 1956, wyd. nast. pt. Kartoška bez soli: Leningrad 1961, Moskva 1963. Wyst. Rizań, Oblastnoj T. Dramy 1970, — słowac.: Meniny pana riaditeľ'a. [Przeł.] J. Vdovják. Bratislava 1956. Wyst. w adapt. ... Ostrava, Divadlo Jiřího Myrona 1972, — słoweń.: Direktorjev rojstni dan. [Przeł.] M. Župančič. Ljubljana 1958, — węgier.: Az igazgató ur nevenapja. Bratislava 1970.

6. Krzywo, prosto — byle ostro. Komedia w 3 aktach. Wyst. Rzeszów, T. Ziemi Rzeszowskiej 1955.

7. Nosił wilk... (Wiejski autentyczny obrazek satyryczny). *Dialog* 1956 nr 5 s. 14-26. Wyd. osob. [Wwa:] Centr. Dom Twórczości Lud. 1956, 37 s., powiel.

8. Czarna perła. Scenariusz widowiska telewizyjnego. TV 1957.

9. Dr Kawka. Scenariusz widowiska telewizyjnego. [Współaut.:] R. Sosiński. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

10. Pastyłki na katar. Scenariusz widowiska telewizyjnego. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

11. Spokojna noc. Scenariusz widowiska telewizyjnego. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

12. Tylko dla kobiet. Komedio-rewia. [Współaut.:] O. Obarska. Muz.: Z. Karasiński. Praprem. Łódź, Operetka 1959.

13. Panna Wodna. Libretto: ..., W. Jastrzębiec. Teksty piosenek: J. Lewina-Świętochowski. Muz.: J. Lewina-Świętochowski. Wyst. Łódź, Operetka 1960.

Słuchowiska radiowe (wg inf. autora), m.in.: Skąd się biorą dziurki w serze. Radio 1933. — Czarna perła. Radio 1937. — Dwie siostry. Radio 1938. — Baboszyna. [Cykl 3 słuchowisk satyrycznych]. Radio 1947-1948. — Pani Andzia. Radio 1948. — Zaczyna pani Marta. Radio 1950.

Przekłady oraz adaptacje teatralne i telewizyjne

1. Wesola wdówka. [Operetka]. Libretto: V. Leon, L. Stein wg F. Olsena. Przekł. i oprac.: J. Jurandot, ... [Muz.:] F. Lehár. Wyst. Wwa, Operetka 1947. [Inf. autora].

2. A. Conan-Doyle: Korona z beryłów; Pięć pestek pomarańczy. Adapt. opowiadań ... TV 1957. W cyklu „Przygody Sherlocka Holmesa”.

3. G.K. Chesterton: Gdzie jest mister Lampke. Adapt. opowiadania: I. Genachow i ... TV 1958. W cyklu „Przygody ojca Browna”.

4. R. Graig: One dwie i on jeden. Adapt. ... TV, T. Sensacji „Kobra” 1958.

5. Fajerwerk. [Operetka]. Libretto: E. Charell, J. Amstein wg komedii E. Santera. Adapt.: Z. Skowroński, ... Muz.: P. Burkhard. Wyst. Wwa, Operetka 1959.

6. G. Krupkat: Twarze z przeszłością. Tłum. I. Genachow. Adapt. ... TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

7. [M. Słomczyński] J. Alex: Umarły zbiera okłaski. Adapt. telewizyjna wg powieści „Śmierć mówi w moim imieniu”. TV, T. Sensacji „Kobra” 1959.

8. L. Verneuil: Pan Lamberthier. Sztuka w 3 aktach. Tłum. K. Krukowski. Adapt. ... TV 1959.

9. Nitouche. [Operetka]. Libretto: H. Meilhac, A. Millaud. Przeł. ... Muz.: F. Hervé. Wyst. Gliwice, Operetka Śląska 1960. Wyst. też pt.: Mam'zelle Nitouche; Panna Denisa.

10. E. Scribe: Szklanka wody. Komedia w 5 aktach. Adapt. i reż. ... TV 1962.

11. Ptasznik z Tyrolu. [Operetka]. Libretto: M. West, L. Held wg Bieleville'a. Przekł. i oprac.:

..., T. Janicki. [Muz.] K. Zeller. Wyst. Wwa, Operetka 1963.

12. M. Bałucki: Klub kawalerów. Komedie w 3 aktach. Oprac. tekstu i reż. ... TV 1965. Wyst. w oprac. ... i Z. Skowrońskiego: Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1971.

13. Łoża królewska. Libreto: J. Crawford. Przeł.: F. Fangrat i Z. Skowroński. Teksty piosenek: F. Fangrat, ... Muz.: T. Dobrzański. Wyst. Kr., T. Muz. 1965.

14. Niedziela w Rzymie. Komedie muzyczna w 2 częściach. Libreto: S. Giovannini i P. Garinei. Przekł. i adapt.: Z. Ernstowa, ... Teksty piosenek przeł. J. Kierst. [Muz.:] G. Kramer. Wyst. Wwa, Operetka 1967.

15. Z. Bystrzycka: Czy to jest miłość? Komedie w 3 aktach. Adapt. ... TV 1968.

16. Ideał, czyli Nowa Precjoza. [Operetka]. Libreto: O. Korwin Milewski. Oprac. libreto: ..., M. Daszewski. [Muz.:] S. Moniuszko. Wyst. Gliwice, Operetka Śląska 1969.

17. Rozbójnicy. [Operetka]. Libreto: H. Meilhac, L. Halévy. Przekł.: E. Bryll, T. Janicki, ... [Muz.:] J. Offenbach. Wyst. Wwa, Operetka 1969.

18. J. Wain: Sentymentalne pokolenie. [Utwór dramatyczny]. Przeł. K. Tarnowska. Adapt. i reż. ... TV 1969.

19. K. Gliński: Baśka. [Utwór dramatyczny]. Adapt. i reż. ... TV 1970.

20. I.I. Caragiale: Zagubiony list. [Utwór dramatyczny]. Przeł. A. Wajda. Adapt. i reż. ... TV 1971.

21. K. Krumłowski: Królowa Przedmieścia. Wodewil w 3 aktach. Adapt. na podstawie oprac. L. Schillera, T. Trzcńskiego i T. Kwiatkowskiego ... TV 1973.

22. B. Connors: Roxy. Komedie w 3 aktach. Tłum.: J. Trzcński, J. Bogen. Adapt.: W. Sieradzka, ... TV 1974.

23. J. Bliźniński: Rozbitki. Komedie w 4 aktach. Scenariusz i reż. ... TV 1976.

24. Polska krew. [Operetka]. Libreto: Z. Fedeki, A. Jarecki, ... wg L. Steina. [Muz.:] O. Nedbal. Reż. i insc. ... Wyst. Gliwice, Operetka Śląska 1979.

25. W. Shakespeare: Burza. Komedie. Tłum. J.S. Sito. Insc. i reż. ... Wyst. Radom, T. Powsz. im. J. Kochanowskiego 1982.

26. Cnotliwa Zuzanna. Operetka w 3 aktach. Libreto G. Okonkowskiego oprac. ... i K. Winkler. [Muz.:] J. Gilbert. Wyst. Pozn., T. Muz. 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1958, 1967, 1979, 2000. — Wywiady (dot. działalności w TV): To już 20 lat. Rozm. Z. Sieradzka. *Teatr* 1973

nr 22; Dać człowiekowi to, na co czeka. Rozm. T. Krzemię. *Tyg. Kult.* 1974 nr 44.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan).

[Założa:] S. Marczak-Oborski: „Od Błażka opętanego” [W.L. Anczyca] do „Załogi”. *Nowa Kult* 1950 nr 29; Z. Gręń: Dwie sztuki z bagażem. *Teatr* 1951 nr 1; K. Puzyra. *Życie Lit.* 1951 nr 6. — [Imieniny pana dyrektora:] J. Kott: Farsa na cztery ręce. *Prz. Kult.* 1954 nr 19, przedr. w tegoż: Jak wam się podoba. *Wwa* 1955; W. Natanson: Na scenach warszawskich. *Twórczość* 1954 nr 5; E. Zytomirski: Poskromienie kacyka. *Teatr* 1954 nr 13.

A.Sz.

ŚLUCKI Arnold 1920-1972

Pierwotne imię i nazwisko do 1951: Aron Kreiner (lub Krajner).

Krypt.: A.S.; (A.S.); (A.S.).

Poeta, publicysta.

Urodzony 15 kwietnia 1920 w Tyszowcach pod Hrubieszowem; syn Salomona Kreinera, urzędnika w gminie żydowskiej, i Złaty Katarzyny z domu Eng. Od 1934 przebywał w Warszawie i kształcił się w Państwowym Seminarium dla Nauczycieli Religii Mojżeszowej (z polskim i hebrajskim językiem wykładowym). Należał do Komunistycznego Związku Młodzieży Polski i redagował *Świt*, nielegalne pismo tej organizacji. Był też członkiem warszawskiego zarządu Rewolucyjnego Związku Młodzieży Szkolnej. W związku z tym został w 1939 usunięty ze szkoły i niedopuszczony do matury. W tym czasie pisywał wiersze w języku jidysz i ogłaszał je na łamach prasy żydowskiej. Po wybuchu II wojny światowej udał się na wschód i przebywał na Wołyniu, włączonym do ZSRR. Uczył w szkole ukraińskiej we Włodzimierzu Wołyńskim. W 1940 ukończył wyższy kurs języka i literatury rosyjskiej oraz ukraińskiej przy Instytucie Doskonalenia Nauczycieli w Łucku. W czerwcu 1941, w związku z wybuchem wojny niemiecko-radzieckiej, ewakuował się do Uzbekistanu, gdzie pracował jako nauczyciel języka rosyjskiego i niemieckiego. Został członkiem Komsomołu i działał jako instruktor Rejonowego Komitetu tzw. Oddziału Pospolitego Ruszenia. W grudniu 1942 wstąpił ochotniczo do Armii Czerwonej. W 1943 wcielono go do 1. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Po przeszkoleniu w Szkole Podoficerskiej Saperów przy 3. Dywizji Piechoty im. J. Kilińskiego i po ukończeniu w 1944 Szkoły Oficerów Polityczno-Wychowawczych, został skierowany do 4. Dywizji Piechoty, jako zastępca dowódcy kompanii i członek redakcji gazety dywizyjnej pt. *Do boju!* (wydawanej od czerwca w Sumach). Na łamach tego pisma debiutował w 1944 w języku polskim wierszem pt. „Do kraju” (nr 25 z 3 sierpnia); zamieszczał tam także inne wiersze i artykuły (pod imieniem i nazwiskiem Arnold Ślucki). Jako korespondent wojenny brał udział w walkach o Warszawę. Został członkiem PPR i ZWM. Od października 1944 do 1946 praco-

wał jako kierownik działu w redakcji (przekształconego z gazety *Do boju!*) dziennika *Życie Warszawy*. W 1945 opublikował w czasopiśmie *Radio i Świat* wiersz pt. „Ballada jesienna 1944” (nr 12), który uważał za swój właściwy debiut poetycki. W 1946 został na własną prośbę zdemobilizowany, a w 1949 przeniesiony do rezerwy. W 1946-48 był członkiem Zarządu Głównego ZWM i redaktorem naczelnym *Poradnika Oświatowego*. W 1946-50 studiował filozofię na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1956 uzyskał absolutorium. W 1948 został członkiem PZPR, działał też w Radzie Naczelnej ZMP. W tymże roku ożenił się z Iwoną Lauk, polonistką. Wiersze, prozę oraz artykuły publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Odrodzeniu* (1946-48), *Po prostu* (1947-57), *Nowej Kulturze* (1950-63), *Wsi* (1950-53), *Żołnierzu Wolności* (1950-51, 1953-54, 1958), *Sztandarze Młodych* (1951-54, 1957), *Twórczości* (1951-68), *Żołnierzu Polskim* (1952-58) i *Orce* (1957-61). W 1950 został członkiem ZLP, przez pewien czas był opiekunem Koła Młodych Pisarzy i kierownikiem poradni literackiej. Od 1953 do października 1956 należał do zespołu *Przeglądu Kulturalnego*, publikował w tym piśmie do 1962. W 1956, po opublikowaniu tamże artykułu pt. „Wspomnienia i refleksje” (nr 15) został usunięty z PZPR, przywrócono mu członkostwo po protestach dawnych towarzyszy z PPR. W *Roczniku Literackim* w tomach za lata 1958-60 i 1961 redagował dział pt. „Literatura żydowska”. Od 1959 wiersze i przekłady publikował m.in. we *Współczesności* (do 1967), *Argumentach* (do 1964), od 1966 w *Poezji*. W 1964, przez krótki czas studiował semiotykę na UW. Odbił podróż do Grecji i Izraela. W 1966 wystąpił z PZPR w proteście przeciw wyrzuceniu z partii Leszka Kołakowskiego. W 1968 był jednym z inicjatorów akcji protestacyjnej ZLP przeciw zakazowi wystawiania „Dziadów” A. Mickiewicza w reżyserii Kazimierza Dejmka w Teatrze Narodowym w Warszawie. We wrześniu 1968 wyemigrował do Izraela, gdzie próbował publikować w tamtejszej prasie polskojęzycznej (m.in. felietony w gazecie *Nowiny-Kurier*). W tymże roku nawiązał kontakt z paryską *Kulturą* i londyńskimi *Wiadomościami*, w których odtańd zamieszczał wiersze. W 1969 został członkiem World Poetry Society. W 1970 wyjechał przez Paryż i Amsterdam do RFN. W tymże roku został skreślony z listy członków ZLP. W 1970/71 przez dwa semestry studiował germanistykę w Rheinische Friedrich-Wilhelms Universität w Bonn. Chory (od młodości na gruźlicę), przebywał w sanatoriach w St. Blasien i w Bad Godesberg. W 1971 został decyzją Ministra Obrony Narodowej zdegradowany ze stopnia kapitana do szeregowca. W październiku 1972 rozpoczął studia filozoficzne na Freie Universität w Berlinie Zachodnim. Otrzymał liczne polskie i radzieckie od-

znaczenia wojskowe. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946, 1954). Zmarł 15 listopada 1972 w Berlinie Zachodnim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ziemia jaśniej. [Wiersze]. Wwa: KiW 1950, 52 s.
2. Słońce nasz towarzysz. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951, 38 s.
3. Spotkania. [Wiersze]. Wwa: PIW 1952, 46 s.
4. Poranek. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1953, 51 s.
5. Życie w pieśni. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1955, 64 s.
6. Wiersze wybrane. Wwa: PIW 1956, 157 s.
7. Polemiki i refleksje. Wwa: KiW 1957, 250 s.

Zawiera art. publikowane w *Prz. Kult.* 1951-1956: Powrót do miasta; Polowa drukarnia i debiut; wobec dziesięciolecia; Głos o studentach; Trudne sprawy pokolenia; Wita!, szkoło!; Ludzie trudnego listopada; Owoce naszych zmagañ; W pewnym miasteczku; Tu mówi radiowęzeł; Szlakiem mickiewiczowskiej legendy; Mińsk – miasto dobrej nadziei; Między Kremlem a Wystawą rolniczą; Festiwalowa liryka – prozą; Advocatus diaboli; Walczymy o pełną skalę wrażliwości; O trzech zbiorach liryków [W. Karczewskiej, A. Międzyrzeckiego, E. Fiszer]; Dyskusja dla dorosłych; Brawura i leki naszej poetyckiej krytyki; Czy pobór poetyckiego rekruta?; Po leninowsku walczycy o kulturę; Zjazd przodujących twórców; Pierwsze refleksje; Poezja Radzieckiej Ukrainy; Muza – siostra ludu; Wissarion Bieliński; Mikołaj Ostrowski; Notatka na szpalcie; Mickiewicz; Wiosenne tarapaty... i propozycje; Kasownik na pięciolinii; Przeciwko sztucznym barierom; Sztuka i polityka; Potyczka z zoilem; Notatki z lektury; Sprawa wyobraźni; „Komczwaństwo” w sztuce a współpraca artystów; Technika – problem humanistyczny; Wspomnienia i refleksje; Suwerenność narodo-wa i suwerenność myśli.

8. Dzwony nad Wisłą. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1958, 111 s.
9. Promienie czasu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 88 s.
10. Mity na wiosnę. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 101 s.
11. Dolina dziwów. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1964, 72 s.
12. Faktura światła. Wybór wierszy. 1944-1964, Wwa: PIW 1965, 225 s.

Zawiera utwory z poz. 1-5, 8, 10 oraz wiersz pt. Podróż.

13. Przygoda Telewizora. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1965.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1965 nr 5. – Masz. z podtytu. Poemat z przygodami w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

14. Eklogi i psalmodie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1966, 60 s.
15. Biografia anioła. [Wiersze]. Wstęp: R. Matuszewski. Wwa: PIW 1982, 355 s.

Zawiera utwory w częściach: Biografia anioła; Requiem dla ośła; W epicentrum; Z wierszy ostatnich.

16. Poezje wybrane. Wyboru dokonała, wstępem i notą opatrzyła A. Kamińska. Wwa: LSW [1982], 150 s.

Wybór z poz. 1, 4, 5, 6, 8-11, 14, 15.

Drobne książeczki zawierające wiersze dla dzieci, wyd. przez Ruch w Wwie: Czarne i białe kruki. 1965, [12] s. — Wiersze dla Ali. 1965, [6] s. — Dzieci pustyni Gobi. 1966, [12] s. — Dzień Malejki. 1967, 19 s. — Targ w Dziworaju. [Wiersze dla dzieci]. 1967, [12] s.

Nadto maszynopisy niepublikowanych tekstów, w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie, m.in.: Próba kamienia. (Ballada o wojnie). Estrada poetycka. Masz. 20 s. — Skandal. Poczucie miary. Eseje o poezji polskiej. Masz. 255 s. — Życie to fraszka. [83 fraszki].

Przekłady i adaptacje

1. A. Wyszynski: Nauka Lenina-Stalina o rewolucji proletariackiej i państwie. Wwa: Czyt. 1949, 47 s. Wyd. nast. tamże 1950.

2. J. Begijn: Wiersze. Wybrał i przeł. ... Wwa: PIW 1962, 63 s.

3. Opowieść o Lucjanie Szenwaldzie. [Montaż wierszy]. Oprac. ... *Mat. Repert.* 1964 nr 2 s. 17-45.

4. H. Burger: La Farola. (Sztuka w sześciu obrazach). Przeł.: I. i A. Slucy. *Mat. Repert.* 1966 nr 3 s. 7-54.

5. W. Chlebnikow: Noc przed Sowietami. (Opowieść poetycka). Przeł. i udramatyzował ... *Teatr Lud.* 1966 nr 12 s. 51-61. Radio 1967.

6. E. Rajzman: Spalony gołąb. Wybór wierszy. Wyboru dokonał, przeł. i przedm. napisał ... Pozn.: WP 1967, 64 s.

Prace redakcyjne

1. Zrodził nas czyn. Zbiór wierszy i pieśni. Oprac. T. Drewnowski. Materiały przygot.: T. Drewnowski i ... Wstęp: B. Czeszko. Wwa: Iskry 1953, 271 s.

2. Antologia poezji żydowskiej. Wybór oraz noty i przyp.: S. Łastik. Red. i słowo wstępne ... Powst. 1968. Wyd. Wwa: PIW 1983, 553 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Nagroda kulturalna NSZZ „Solidarność” za 1986.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (B. Winkłowa). — PSB (S.J. Żurek). — LP XX w. (red.). — LKP t. 1 (S. Żurek). — RL 1972 (J. Chudek).

[Ziemia jaśnieje:] Z. Herbert: Antena i drzewo. *Tyg. Pousz.* 1951 nr 21; L. Herdegen: O wierszach A.S. *Wież* 1951 nr 4; A. Kamińska. *Twórczość* 1950 z. 12; B. Wojdowski: O sztuce słowa poetyckiego. *Wież* 1952 nr 9. — B. Wojdowski: Liryka i perspektywa liryzmu. *Życie Lit.* 1953 nr 40 [rec.: Poranek]. — [Życie w pieśni:] M. Głowiński. *Życie Lit.* 1955 nr 44; W. Wirpsza: Kilka uwag o wierszach S. *Nowa Kult.* 1955

nr 45. — [Dzwony nad Wisłą:] A. Kamińska: Nowy tom A.S. *Twórczość* 1958 nr 12; W. Rostecki. *Orka* 1958 nr 46; J. Kwiatkowski: O S. z dygresjami. *Prz. Kult.* 1959 nr 7. — A. Stern: O wierszach A.S. *Życie Lit.* 1959 nr 3 [rec.: Wiersze wybrane]. — [Promienie czasu:] H. Bereza. *Nowa Kult.* 1960 nr 8; J.B. Ozóg: Poeta z Szagalewa. *Życie Lit.* 1960 nr 30 [dot. też: Dzwony nad Wisłą]; J.J. Lipski: Słowa zmieniają znaczenie. *Nowa Kult.* 1960 nr 35; S. Piętak: Wielki krok naprzód. *Orka* 1960 nr 17; J. Spiewak: O precyzji poetyckiego skrótu. *Nowe Książ.* 1960 nr 12; J. Trznadel: Dwie prawdy o Kolchidzie. *Twórczość* 1960 nr 8. — J. Rogoziński: S. *Nowa Kult.* 1961 nr 44. — P. Kuncewicz: Człowiek, natura, demony. *Nowa Kult.* 1962 nr 47. — [Mity na wiosnę:] A. Międzyrzeczki: Świat w człowieku. *Nowe Książ.* 1962 nr 20; W. Natanson: Szybkie obroty światów. *Życie Lit.* 1962 nr 38; B. Biernacka: Mądra księga poezji. *Tyg. Kult.* 1963 nr 27; B. Ostromecki. *Twórczość* 1963 nr 2. — A. Lisiecka: Wbrew wszelkim modom. *Fakty i Myśli* 1964 nr 11. — [Dolina dziwów:] A. Międzyrzeczki: Gończa muzyka. *Nowe Książ.* 1964 nr 16; F. Fornalczyk. *Współczesność* 1965 nr 15; M. Wyka: O poezji S. *Twórczość* 1965 nr 1. — P. Kuncewicz: Faktura snu. *Fakty i Myśli* dod. *Wiatrak* 1966 nr 4. — [Eklogi i psalmodie:] W. Natanson: Świecąc barwami Grecji... *Kultura* 1966 nr 37; W.P. Szymański: Rzeka czasu. *Życie Lit.* 1966 nr 40. — [Faktura światła:] J. Spiewak: Skazany na pamięć. *Poezja* 1966 nr 1; W. Wirpsza: O skuteczności poetyckiego szumu informacyjnego. *Twórczość* 1966 nr 4. — [Eklogi i psalmodie:] J. Sawicka: ... tu wszystko cierpiąc stało się mitem. *Poezja* 1967 nr 6; M. Sprusiński: „Mosty nad wieczystą przepaścią rzeczy”. *Twórczość* 1967 nr 6. — A. Lisiecka: Wspomnienie o A.S. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 11. — S. Pollak: Pamięci A.S. *Odra* 1973 nr 6. — W. Wirpsza: Śmierć wygnająca. *Kultura*, Paryż 1973 nr 1/2. — A. Kamińska: Ziemia w płomieniach. *Twórczość* 1975 nr 3. — W. Woroszyński: Jeszcze powroty i rozstania. *Wież* 1975 nr 6. — J. Bocheński: O A.S. *Zapis** 1979 nr 12. — J. Bocheński: O A.S. *Literatura* 1980 nr 52. — A. Siomka: Doza ocalenia. *Nowe Książ.* 1982 nr 4 [rec.: Biografia anioła; Poezje wybrane]. — W. Wirpsza: Przejrzyczenie. *Kultura*, Paryż 1982 nr 11 [rec.: Poezje wybrane]. — [Biografia anioła:] P. Szewc: Sen mi się zaczął. *Radar* 1983 nr 30; W. Dusza: O wierszach A.S. *Znak* 1984 nr 8/9; I. Smolka: O poezji A.S. *Twórczość* 1984 nr 5; B. Kuczera-Chachulka. *Wież* 1986 nr 11/12. — P. Szewc: Śmierć Szagalewa. *Twórczość* 1986 nr 6. — A. Cedro: Grzech świata i grzech człowieka w poezji A.S. W: *Literatura a wyobcowanie*. Lubl. 1990. — L. Skompska: O róz do liter. *Tygiel Kult.* 1996 nr 3. — J.S. Żurek: Szagalewa ostatni spadkobierca. *Kultura*, Paryż 1997 nr 5. — J.S. Żurek: „Lotny trud półstnienia” O motywach judaistycznych w poezji Arnolda Śluckiego. Kr.: Księg. Akademicka 1999, 204 s. — L. Szaruga: Przejrzyczenie. O poezji A.S. *Opce* 2000 nr 1.

J.Z.

SMEKTAŁA Zdzisław ur. 1951

Pseud.: Blues Brothers; (smek); Z. Alatkems; zes; (zes); ZES; (ZES).

Prozaik, poeta.

Urodzony 12 lutego 1951 w Zgorzelcu; syn Zbigniewa Smektały, naczelnika stacji Polskich Kolei Państwowych, i Teresy z domu Kaczmarek, kierowniczką sklepu. Uczęszczał do Technikum Górniczego w Zgorzelcu (dwa lata) oraz do Technikum Mechanizacji Rolnictwa we Wrocławiu; w 1973 zdał maturę. Następnie studiował na Wydziale Scenariopisarstwa Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, Filmowej i Telewizyjnej w Łodzi; w 1982 uzyskał magisterium. W 1974 ożenił się z Barbarą Świętek, nauczycielką matematyki. W 1976-77

był członkiem PZPR. Debiutował w 1977 wierszami pt. „Ambrozja maluczkich”, „Koniec cherubina”, „...przeciętne przedpołudnie w restauracji III kategorii...”, opublikowanymi w *Odrze* (nr 9). W 1978-80 pełnił funkcję dyrektora klubu Piwnica Świdnicka, w 1980-84 dyrektora Klubu Dziennikarza we Wrocławiu. W 1981-90 był pracownikiem redakcji *Gazety Robotniczej*, w której publikował (podp. też: (smek), Z. Alatkems, zes, (zes), ZES, (ZES); tu cykle felietonów: w 1984, 1987 pt. „Nowe”, w 1983 pt. „Pół etatu”, w 1989 pt. „Od nowa”, w 1990 pt. „Jazz dla mass”). Artykuły, wiersze, felietony i opowiadania publikował nadto w *Odrze* (1979-89, z przerwami; tu w 1988-89 felietony w rubryce „Nowe”; 1987-91 pracownik redakcji), *Akcencie* (1980), *Radarze* (1983-87). Należał do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Greckiej (1984-92). W 1987-89 był stypendystą Ministerstwa Kultury i Sztuki. W 1988 otrzymał Nagrodę Artystyczną Młodych im. S. Wyspiańskiego oraz nagrodę tygodnika *Kultura*, a w 1989 dyplom najpopularniejszego dziennikarza Dolnego Śląska. Organizował cykliczne imprezy, m.in. Jazz nad Odrą we Wrocławiu (1988-90; był wieloletnim rzecznikiem prasowym tego festiwalu), Dni Wrocławia. Został też współorganizatorem i członkiem Ogólnopolskiego Towarzystwa Satyrycznego „Satyrykon” w Legnicy (od 1989 prezes); organizował tam mityngi twórców satyrycznych. Od 1992 był współwłaścicielem *Tygodnika Zachodniego* i wrocławskiej popołudniówki *POPO*. W 1992 założył Fundację Społeczną Dziennikarzy „Blues Brothers”; organizował cykliczny festyn Blues Brothers Day, w 1998 został dyrektorem artystycznym wydawnictwa Blues Brothers. Był członkiem Partii Ludzi Lekko Głupawych, założonej przez zespół muzyczny Big Cyc. W 1993-99 pracował w *Wieczorze Wrocławia*. W 1995 został zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Szpilki*. Po przekształceniu się w 1999 *Gazety Robotniczej* w *Gazetę Wrocławską*, ponownie pracował w tym dzienniku, publikując od tegoż roku cykl felietonów pt. „Jazz dla mass”. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1991). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Boczne bóstwa. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1982, 63 s.

2. Krzywe ryło. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Czyt. 1982, 187 s.

Zawartość: Wakacyjny high life; Grecki szlem; Transmigracja turowskiego trójmianowca; Pech haridżana; Happening komunalny; Krzywe ryło; Jazzowy fart kobiety z PKP; Szarpana noc u Dojrzałej; Big World. Nagroda Wawrzyny *Radaru* w 1984.

3. Dwanaście wierszy. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1985, 16 k., powiel.

4. Chciwy żywot grajka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1986, 244 s.

5. Chcica. Poemat romantyczny. [Satyra]. Wr.: Aspekt* 1988, 100 s.

6. Liszaj. [Powieść]. Wwa: PIW 1988, 291 s.

7. Pic. [Powieść]. Wr.: KAW 1988, 109 s.

8. Jazz baba riba, czyli obrazki z bitloczasów. Wrocław 1982-1997. Wstęp: T. Nalepa. Wr.: Astrum 1998, 120 s.

Miniatury lit. prozą dot. tematyki obyczajowej.

9. Dziennik – Jazz dla Mas. Wr.: Wydawn. Wrocławskie 2000, 370 s.

Felietony publ. uprzednio w *Gaz. Rob.* i *Gaz. Wroc.* w wersji rozszerz. i zmien.

10. Blues Brothers. [Powieść]. Wr.: Wydawn. Wrocławskie 2000, 280 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000. – Wywiady: Kraj fałszywych metek ubranio-wych... Rozm. J. Strzemżalski. *Kultura* 1988 nr 31: Wypędzam autocenzora. Rozm. S. Zawisliński. *Tryb. Ludu* 1988 nr 78; Literatura powinna jątrzyć. Rozm. L. Miller. *Śl. Pol.* 1989 nr 57. LPD.

[Krzywe ryło.] J. Lewandowski: Docieranie do jądra. *Tyg. Kult.* 1983 nr 44; A. Nowakowski: Między chaosem a groteską. *Nowe Książ.* 1983 nr 12. – L. Zuliński: Poezja gościńca. *Tu i Teraz* 1983 nr 16 [rec.: Boczne bóstwa]. – [Krzywe ryło.] M. Ratajczak: Plebej naturalizowany. *Odra* 1984 nr 2; L. Zuliński: Proza życia. *Radar* 1984 nr 2 [rec. też: Boczne bóstwa]; P. Kostrzewa: Żelazna Pałka, czyli Toczygrosek. *Spr. i Ludzie* 1986 nr 47. – L. Zuliński: Glochard idący gościńcem. *Kultura* 1986 nr 38, przedr. w tegoż: Mity konieczne. *Łódź* 1989. – [Chciwy żywot grajka.] A. Dajbor: Grek Janis. *Literatura* 1987 nr 5; G. Koch: Współczesny Jankiel. *Mies. Lit.* 1987 nr 7/8; A. Komorowski: Orfeusz w roli grajka. *Nowe Książ.* 1987 nr 5/6; J. Łukosz: Trumf w rękawie. *Twórczość* 1987 nr 2. – R. Bednarczyk: Gorzki smak Zorby. *Życie Lit.* 1988 nr 42 [rec.: Liszaj]. – R. Bednarczyk: Robactwo. *Tak i Nie* 1988 nr 50 [rec.: Pic]. – [Liszaj:] P. Cieleś: S. jak Grecja cała. *Fakty* 1988 nr 47; W. Billip: „Liszaj” albo kłopot z mocnymi uczuciami. *Nowe Książ.* 1989 nr 5; J. Drzewucki: Przez cały czas – życie. *Twórczość* 1989 nr 1. – [A. Horubata] A.H. „Chcica”. *Kult. Niezależna** 1989 nr 52. – A. Szmak: Krzywe ryło S. *Prz. Tyg.* 1989 nr 9.

K.B.

SMOLARSKI Mieczysław
1888-1967

Imiona metrykalne: Mieczysław Marian.

Krypt.: M.S.; (M.S.); M.Sm.; Miecz. S.; Miecz. Sm.; S.; (S); Sm. Powieściopisarz, poeta, historyk literatury.

Urodzony 6 kwietnia 1888 w Krakowie; syn Kazimierza Smolarskiego, adwokata, i Marii z Ripperów. Uczęszczał do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie; równocześnie był uczniem konserwatorium muzycznego i pobierał lekcje rysunków. Po zdaniu w 1906 matury studiował początkowo prawo, a po pół roku polonistykę oraz pobocznie do 1910 historię sztuki i filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Należał do stowarzyszenia młodzieży akademickiej Zjednoczenie; pełnił funkcję sekreta-

rza. Założył przy tym stowarzyszeniu Koło Artystyczno-Literackie, któremu przewodniczył (1908-10). Debiutował w 1909 jako poeta wierszem „Gdzie huf ten nasz?”, zamieszczonym w *Lamucie* (z. 1), a jako prozaik opowiadaniem pt. „Pan pocztalter Jacobi”, ogłoszonym w *Nowej Reformie* (nr 193). W następnych latach rozwijał twórczość prozatorską i krytyczną, prowadził też badania z zakresu historii literatury. Wiersze, opowiadania, felietony i recenzje, a także artykuły i rozprawy naukowe ogłaszał m.in. w *Słowie Polskim* (1909-13; tu m.in. cykl „Mały felieton”), *Nowej Reformie* (1910-16), *Kurierze Warszawskim* (1911-14), *Miesięczniku Literacko-Artystycznym* (1911), *Głosie Narodu* (1913-27). W 1911 uzyskał doktorat na UJ na podstawie rozprawy „Poezja legionów. Czasy, pieśń i jej dzieje”. W 1911-13 przebywał na stypendium lwowskiego Wydziału Krajowego w Paryżu, gdzie zbierał materiały i pisał pracę o Wolterze (nie została przyjęta jako rozprawa habilitacyjna przez prof. Ignacego Chrzanowskiego). W 1914 pracował jako asystent naukowy (wolontariusz) w Muzeum Czartoryskich w Krakowie. Po wybuchu I wojny światowej, jesienią 1914, wraz z rodziną został ewakuowany do miejscowości Odry na Morawach; powrócił do Krakowa w czerwcu 1915 r. W następnym roku ożenił się z Haliną Opełn-Bronikowską, poetką, i zamieszkał w Zakopanem. Uczył języka polskiego, francuskiego i historii w Prywatnym Gimnazjum Realnym. W kwietniu 1918 przeprowadził się do Warszawy, gdzie był zastępcą dyrektora w Biurze Rady Stanu. Następnie do 1934 roku pełnił funkcję naczelnika Wydziału Prac Parlamentarnych w Biurze Sejmu. Niedługo po przyjeździe do Warszawy, założył wraz z żoną nieformalny Klub Muflonów, którego zebrania poświęcone literaturze i sztuce odbywały się w winiarni Fukiera. Kontynuował twórczość literacką (głównie powieściopisarską), krytyczną i dziennikarską; współpracował w tym czasie m.in. z *Nową Reformą* (1918-28), *Gazetą Warszawską* (1919-28; tu m.in. prowadził dział recenzji „Z piśmiennictwa”, podp. krypt.: M.S. i M.Sm.), *Rzeczpospolitą* (1925-26), *Kurierem Warszawskim* (1927-28, 1931-38), *Dziennikiem Poznańskim* (1928, 1931-36). Wygłaszał też odczyty w Polskim Radiu. Był w 1929 założycielem i do 1937 prezesem Zrzeszenia Beletrystów Polskich. Należał do Polskiego PEN Clubu. Od 1931 był członkiem ZZLP. Po rezygnacji z posady w Biurze Sejmu, przez kilka lat zajmował się wyłącznie twórczością literacką, a potem do wybuchu II wojny światowej pracował jako urzędnik w Komisji Dewizowej. Podczas okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. W 1940 w Karolinie, wraz z grupą innych pisarzy, został aresztowany przez gestapo i przez siedem tygodni był więziony na Pawiaku. Po upadku po-

wstania warszawskiego ukrywał się do zakończenia wojny we wsi Dąbrowa Zduńska pod Łowiczem. W maju 1945 powrócił do Warszawy. Pracował w Muzeum Narodowym jako zastępca kustosa tworzonego w Nieborowie oddziału muzeum, tam też zamieszkał. Zajmował się w tym czasie m.in. opracowywaniem wydawnictw krajoznawczych. W 1946 przeprowadził się do Łodzi, a w 1950 osiadł na stałe w Warszawie. Należał nadal do ZZLP (od 1949 ZLP). Uczestniczył od 1957 w pracach Klubu Literatów „Krąg”. Był członkiem Związku Historyków Sztuki. Kontynuował twórczość literacką, głównie w dziedzinie prozy. Wygłaszał odczyty na spotkaniach literackich, a także na antenie Polskiego Radia. Opowiadania, artykuły i wspomnienia publikował m.in. w *Poradniku Muzycznym* (1950), *Zyciu i Myśli* (1958-61), *Stolicy* (1960, 1964), *Za i przeciw* (1964-65). Zmarł 21 stycznia 1967 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pieśni i śpiewy rycerskie. Kr.: Księg. D.E. Friedleina; Wwa: E. Wende i Sp. 1910, 133 s. Cykle: Wiosna; Śpiewy rycerskie; W blasku księżycy; Smutki; Bajki; Marzeń dawnych...; Pieśni; Pożegnania.

2. Poezja powstania listopadowego. (I. Pieśń żołnierska. II. Pieśń poetycka). *Przew. Nauk. i Lit.* 1910 z. 5 s. 413-423, z. 6 s. 513-526, z. 7 s. 590-602, z. 8 s. 689-702, z. 9 s. 784-797, z. 10 s. 893-905, z. 11 s. 961-971, z. 12 s. 1057-1078.

I nagroda w konkursie AU im. K. Bieleckiego w 1911

3. Otwórzcie podwoje wiośnie. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1912.

Wyróżnienie w konkursie teatrów amatorskich w Wwie. – Rkps zniszcz. w 1944 (inf. autora).

4. Poezja legionów. Czasy, pieśń i jej dzieje. Kr.: AU 1912, 191 s.

Rozprawa doktorska. – I nagroda w konkursie AU im. K. Bieleckiego w 1912

5. Kleopatra. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1913.

Inf. o dacie powstania od autora. – Inny tytuł: Zgubna miłość. (Sztuka w 4 aktach); inf.: S. Podlewski: Twórczość M.S. *Cartas* 1963 nr z. XII.

6. Białe moce. Powieść na tle życia korsarzy polskich XVI wieku. Pierwodr. pt. Na polskim morzu. *Il. Kur. Codz.* 1916 nr 113-187. Wyd. osob. Wwa: Bibl. Domu Pol. 1925, 108 s. Wyd. nast. tamże 1928.

7. Kościuszko. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Zakopane, teatr amatorski ok. 1916. Wyst. w teatrze zawodowym: Lubl., Zespół E. Rygiara ok. 1916. Druk fragm. pt. Śmierć Kościuszki. *Kur. Warsz.* 1937 nr 286.

Inf. o wyst. od autora.

8. Ogród przed burzą. Powieść. *Nowa Reforma* 1916 nr 20-125. Wyd. osob. Wwa: St. Cukrowski [1929], 148 s.

9. Przebudzenie. Jednoaktówka wierszem. Praprem. Zakopane, Zespół E. Rygiera ok. 1916. Radio ok. 1962.

Inf. o wyst. od autora.

10. Klechda. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1916-1918.

Imny tytuł: Świt nad Gopłem; inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego, T. 1. Wwa [1972].

11. Studia nad Wolterem w Polsce. Lw.: Tow. dla Popierania Nauki Pol. 1918, 221 s. *Arch. Nauk.* Zawartość I. Zdania w Polsce o Wolterze; — II. Teatr Woltera w Polsce: 1. Przedstawienia teatralne i przekłady; 2. Wpływy na sztukę polską; — III. Wpływy Woltera na liryczną i epiczną poezję polską: 1. Tłumaczenia: Naruszewicz, Trembecki, Węzyk i inni; 2. Krasicki, gen. Jasiński, Cyprian Godebski, Staszica „Ród ludzki”, Tymowski, Niemcewicz; 3. Młodzieńcze utwory A. Mickiewicza; Kajetana Koźmiana „Stefan Czarniecki”. — IV. Wolter a romans polski; — V. Wolter o Polsce.

12. Na ziemiach polskich bój. Powieść z czasów wielkiej wojny. Pierwodr. pt. Burza. *Nowa Reforma* 1919 nr 367-451. Wyd. osob. [Wwa:] Bibl. Powieściopisarzy Pol. [1929], 165 s.

13. Czarcie kręgi. Powieść. Pierwodr. pt. Widma życia. *Wiek Nowy* 1920 nr 5608-5690. Wyd. osob. Wwa: Dom Książki Pol. [1926], 178 s.

14. Estetyczne i krytyczne poglądy Adama Mickiewicza. Powst. ok. 1920. Druk fragm.: Mickiewicz jako krytyk literatury współczesnej. *Przew. Nauk. i Lit.* 1912 z. 1-11 s. 52-71, 149-160, 209-222, 303-320, 397-407, 501-511, 577-588, 673-682, 785-794, 889-896, 976-983; Źródła sądów historyczno-literackich w „Kursach literatury słowiańskiej”. *Prz. Współcz.* 1925 t. 14 nr 40 s. 197-214; Mickiewicz jako krytyk pseudoklasyk. *Prz. Powsz.* 1932 t. 194 s. 144-165, t. 195 s. 312-352, t. 196 s. 342-366.

Streszcz. pt. Mickiewicz jako krytyk i historyk literatury. *Spr. PTPN* 1930 nr 1/2 s. 5-6.

Data powstania wg inf. autora. — Fragm. pt. Mickiewicz jako krytyk literatury współczesnej otrzymał I nagrodę w konkursie AU im. K. Bieleckiego w 1911. — Rkps całości zniszcz. w 1944.

15. Warneńczyk. Powieść historyczna.

[Cz. 1]. Warneńczyk. *Gaz. Lwow.* 1920 nr 105-158; z podtyt. Spytek z Melsztyna. *Głos Nar.* 1920 nr 198-249. Wyd. osob. Wwa: E. i K. Koziański [1921], 223 s. Wyd. nast. pt. Spytek z Melsztyna. Wwa: Bibl. Domu Pol. [1927].

[Cz. 2]. Gwiazdy Warny. Pierwodr. pt. W obronie ludów Europy. *Gaz. Lwow.* 1921 nr 1-38. Wyd. osob. Wwa: E. i K. Koziański [1921], 183 s. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Domu Pol. [1927].

Wyd. łączne cz. 1-2: Wwa: Księg. Pol. 1930, 317 s. Wyd. nast.: wyd. 4 przejr. i popraw. Wwa:

E. Kuthan 1947; Wwa: Iskry 1957, z post. Z. Ćwieka tamże 1960; wyd. z podtyt. Powieść historyczna z XV w. Łódź: WŁ 1988.

16. Archiwariusz Gordon. Powieść. *Gaz. Warsz.* 1920 nr 337-356; 1921 nr 1-46. Wyd. osob. Wwa: Księg. Perzyński, Niklewicz i Sp. 1921, 141 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Domu Pol. 1926, tamże [1930]; Pozn.: Druk. Dz. Pozn. 1934.

17. Głosy wśród nocy. Dramat w 3 aktach. Powst. 1921.

Masz. w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.

18. Człowiek bez przeszłości. Powieść. *Prz. Wiesz.* 1922 nr 163-215 [druk niedokończony]. Wyd. osob. [Wwa:] I. Rzepecki 1922, 189 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Domu Pol. 1928; Pozn. 1932. *Dod. Dz. Pozn.*

19. Miasto światłości. Powieść z dni przyszłych. *Głos Nar.* 1923 nr 22-90. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1924], 247 s. Wyd. nast. z post. A. Smuszkiewicza Pozn.: WP 1988.

20. Niezwykły kryształ. [Powieść]. *Nowa Reforma* 1922 nr 227-228; 1923 nr 1-19.

Wyd. osob. pt. Niezwykły kryształ. Powieść [i opowiadania]. [Wwa:] Bibl. Domu Pol. 1928, 153 s.

Wyd. osob. zawiera nadto opowiadania: Terno pana Atanazego; Ostatni taniec na statku Makaber; Pykała i kino; Carnagnola; Jajo pterodonta; Święte źródło.

21. Uczta Baltazara. Powieść współczesna. *Głos Nar.* 1923 nr 270-273; 1924 nr 2-94. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1925], 247 s.

22. Baśnie przy kominku. [Opowiadania]. Wwa: K. Trepte [1925], 83 s.

Zawartość: Królewna Stuktopaluszka; Człowiek, który zwyciężył diabła; Pucuf-norowodek; Szklanna góra; Szkoła pyłologiczna profesora Piramidona; Podróż na drewnianym koniku; Gospodarz domu na pustkowiu; Opiekun w puszczy.

23. Z wielkiego miasta. Poezje. [Bochnia:] Skł. gł. Gebethner i Wolff [1925], 116 s.

Cykle: Dusze w zwierciadle; Szaleństwo tańca; Z wielkiego miasta; Czerwona wstęga. I. Na nutę starej ballady. II. Pani Récamier. III. Złote błyskawice.

24. Pieśń ulicy. Powieść. *Dz. Wil.* 1926 nr 1-51. Wyd. osob. Wwa: S. Cukrowski [1927], 137 s.

Ciąg dalszy zob. poz. 26.

25. Poszukiwacz złota. Powieść. *Głos Nar.* 1925 nr 300; 1926 nr 1-60. Wyd. osob. z podtyt. Powieść z tajemnic polskiej alchemii. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1927], 173 s. Wyd. nast.: Wwa: E. Kuthan 1946, wyd. 3 przejr. przez autora tamże 1949; wyd. 2 [!] z post. Z. Przyrowskiego Wwa: NK 1955, tamże: wyd. 3 1957, wyd. 4 1963.

26. Ludzie w maskach. Powieść współczesna. Wwa: S. Cukrowski [1927], 160 s.

Początek zob. poz. 24.

27. Podróż poślubna pana Hamiltona. Powieść fantastyczna z roku 2500. Pierwodr. pt. Kłopoty pana Hamiltona. *Nova Reforma* 1927 nr 155-205. Wyd. osob. Wwa: Bibl. Domu Pol. [1928], 185 s.

28. Lalka Hanny Korda. Powieść. *Dz. Pozn.* 1928 nr 14-73; *Sl. Powsz.* 1928 nr 17-85. Wyd. osob. Wwa: I. Płazewski 1929, 198 s.

29. Młodość sławnych Polaków. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 208 s.

Zawartość: Wnuk Chrobrego [Kazimierz Odnowiciel]; Odmienni bracia [Leszek Biały i Konrad Mazowiecki]; Zbych, który chciał wiedzieć wszystko [Z. Oleśnicki]; Nauczyciel i uczniowie [J. Długosz oraz Władysław Jagiellończyk, Jan Olbracht, Aleksander Jagiellończyk i św. Kazimierz]; Genialny Toruńczyk [M. Kopernik]; Piowarczyk [J. Dantyszek]; Poseł od papieża [dot. K. Janickiego]; Nieuk [M. Rej]; Przyjaciel przysięgłego króla [J. Zamojski]; Sześćdziesięcioletni fletnista [M. Gomółka]; Przy blasku księżycy [J. Kochanowski]; Dzieciństwo spędził tak, jak papież [J. Wadowita]; Murarczyk [dot. Sz. Szymonowicza oraz Sz. i B. Zimorowiczów]; Po sławę na obczyźnie [K. Arciszewski]; Grzech pychy [K. Opaliński]; Lwiewa kresowa [Jan III Sobieski]; Szlachciancezka [E. Drużbacka]; Ojciec i córka [Stanisław i Maria Leszczyńscy]; [J.] Borusławski; Zwycięstwo kasztelanica [S. Konarskiego]; Protest najmłodszego posła [J. Wybickiego]; Syn ukraińskiego pułkownika [Sawa, uczestnik konfederacji barskiej]; Raj dziecięcy [I. Czartoryska]; Kadet królowski [T. Kościuszko]; Mały rysownik [A. Orłowski]; Piętnastoletni szwoleżer [H. Dąbrowski]; Malarz, który „wymalował całą Polskę” [M. Stachowicz]; Mały uczonec [J. Lelewel]; W pensjonacie państwa Chopinów [F. Chopin]; Przykuty do tacek [M. Mochnacki]; W murowanym dworku w Nowogródku [A. Mickiewicz]; Syn wileńskiego profesora [J. Słowacki]; Jeden z „Promienistych” [I. Domeyko]; Ptak w klatce złoczonej [Z. Krasinski]; Pod starą baszcią [J. Matejko].

30. Przygody polskich podróżników. [Opowiadania]. Lw.: Książ.-Atlas 1930 [antydat. 1929], 187 s. Zawartość: Przedmowa. — Podróż zakonnego bractwa do Wielkiego Chana Mongoli; Pięćdziesiątka do Ziemi Świętej za czasów króla Stefana Batorego [dot. podróży M.K. Radziwiłła]; Starym szlakiem Ormian [wyprawa Sefer-Muratowicza w 1602 r.]; Wyjazd wojewodzin za granicę po naukę [dot. M. i J. Sobieskich]; Beniowski (Maurycy August); W krainie lisów i soboli [J. Kopeć, brygadier kościuszkowski]; Emir Tadž-el-facher [dot. W. Rzewuskiego]; Jak podróżował Mickiewicz; W kraju kości słońc [dot. wyprawy S. Rogozińskiego i K. Tomczyka do Afryki w 1883-1884]; W więzieniu z ludów na Antarktydzie [m.in. o H. Arctowskim i A. Dobrowolskim]; Niezwykła podróż na odległość 37 kilometrów [dot. przelotu samolotem G. Piotrowskiego z Petersburga do Kronsztadu w 1910 r.].

31. Przygoda jednej nocy. Powieść współczesna. Wwa: Książ. Społ.-Samorządowa ZPAG [Związek Pracowników Administracji Gminnej] RP 1932, 247 s.

32. Wino młodości. Powieść. Wwa: W. Pawłowski 1934, 211 s.

33. Hanna Krzemieniecka. Dzieje myśli i twórczości. Wwa: Skł. gł. Kasa im. Mianowskiego, Inst. Popierania Nauki 1935 [antydat. 1934], 114 s.

34. Dawna Polska w opisach podróżników. [Opowiadania]. Lw.: Książ.-Atlas 1936, 175 s. Wyd.

nast.: Wr.: Książ.-Atlas [1946]; wyd. 2 [!] uzup. Wwa: NK 1958, 228 s.

Zawartość: Przybysz z kraju Maurów; Błądny rycerz u Jagielly; Ucieczka dworzantina Walejusza; Wspomnienia traci pana Mucante; Między Polakami a Szwedami; Świećność Polski w opisie Le Labourea; Jak podróżowano w Polsce za czasów Jana Kazimierza; Lekarz zwycięzcy spod Wiednia; Wódz Piotra Wielkiego w Krakowie; O biskupie morskim, panterach w Polsce i innych rzeczach nadzwyczajnych; Towarzysz angielskiego lorda; Lekarz zadumionych; Wśród wstrząsów nawalnicy; Pastor Bredetzky.

35. Iskry na szablach. Powieść. *Pol. Zbroj.* 1937 nr 117-237. Wyd. osob. Wwa: Rój 1938, 343 s.

36. Dzieje wynalazku. Powieść. *Dz. Pozn.* 1938 nr 117-234 [druk niedokończony].

37. Pogodny świątek. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: Poligrafika 1947, 32 s.

38. Józef Mehoffer, twórca witraży we Fryburgu. (Życie i twórczość). Powst. 1946-1949.

Praca zamówiona i przyjęta do druku przez Wiedzę Powsz.; nie wyd. — Rkps w Bibl. Nar. w Wwie.

39. Mickiewicz i muzyka. Powst. ok. 1949. Druk fragm.: Mickiewicz a muzyka. *Muzyka* 1931 nr 2 s. 76-81; Mickiewicz i Chopin. *Życie Śpiew.* 1949 nr 10 s. 23-24; Śpiew i muzyka przy improwizacjach Adama Mickiewicza. *Por. Muzycz.* 1950 nr 3 s. 7-9; Mickiewicz i pieśń ludowa. *Por. Muzycz.* 1950 nr 5 s. 10-12; Mickiewicz i opera. *Por. Muzycz.* 1950 nr 7/8 s. 12-13.

Rkps całości pt. Mickiewicz i muzyka w Bibl. Nar. w Wwie.

40. Miasto starych dzwonów. [Pamiętnik z l. 1896-1918]. Powst. przed 1950. Wyd. Kr.: WL 1960, 362 s.

Rkps pt. Moje wspomnienia literackie w Bibl. Nar. w Wwie. — Ciąg dalszy zob. poz. 41.

41. Warszawa — miasto walki. [Pamiętnik z l. 1918-1945]. Powst. przed 1950. Druk fragm.: *Za i Przeciw* 1968 nr 49; 1969 nr 1-3.

Rkps pt. Moje wspomnienia literackie w Bibl. Nar. w Wwie. — Początek zob. poz. 40.

42. Światło nad księgami. [Powieść]. Wwa: Pax 1954, 319 s.

O M. Koperniku. — Ciąg dalszy zob. poz. 44.

43. W złoconych pałacach Wielkiego Chana. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1956, 497 s.

Na podstawie dzieła Marco Polo. Opisanie świata.

44. Pierścienie z Apollinem. Powieść. Wwa: Pax 1957, 454 s.

O M. Koperniku. — Początek zob. poz. 42.

45. Tajemnice wysp południowych. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1959, 246 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1970.

O wyprawie J. Cooka w l. 1776-1778.

46. Wiosna jaskiniowców. [Komedia w 3 aktach]. Powst. ok. 1962.

Inf. o powstaniu: *Biul. Inf. Zesp. do Spr. Teatru* 1962 nr 50 [6] s. 7. — Inna wersja tytułu: *Wiosna wśród jaskiniowców*; inf.: S. Podlewski: *Twórczość M.S. Caritas* 1963 nr z XII.

47. Muzykanci króla jęgoomości. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 240 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Utwór oparty na biografii M. Gomółki.

48. Z ubiegłych wieków. Opowiadania o dawnych obyczajach. Powst. przed 1967.

Masz. w Bibl. Nar. w Wwie.

Nadto przewodniki krajoznawcze: Nieborów. Wwa: Kraj 1952, 31 s. — Kazimierz, Janowiec, Puławy, Nałęczów. [Wwa:] Kraj 1953, 62 s. — Łowicze. Wwa: SiT 1953, 79 s.

Studia i artykuły w czasopismach, m.in.: Józef Kalasanty Szaniawski. (Przyczynek do charakterystyki). *Bibl. Warsz.* 1910 t. 4 s. 232-257. — Poeta „Wiersza do legionów” Cyprian Godebski. 1765-1809. *Prz. Pol.* 1909/1910 nr 4 s. 131-151; 1910/1911 nr 1 s. 42-63 [art. podp. Mieczysław Marian Smolarski]. — Estetyka Mickiewicza w epoce od powstania listopadowego do czasu „Kursów literatury słowiańskiej”. *Prz. Nar.* 1920 nr 4 s. 589-621, nr 5 s. 759-771. — Naukowe studia Mickiewicza. *Rubikon* 1934 nr 15/16 s. 17-28.

Praca redakcyjna

1. J.Ch. Pasek: Pamiętniki. Wybór. Słowo wstępne napisał i wyboru dokonał ... Łódź: Kolumna [1948], 192 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966. — Wywiad: O fantastyce, powieści historycznej i Stefanie Żeromskim. Rozm. S. Podemski. *Za i Przeciw* 1964 nr 22.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — PSB (R. Skreń). — LP XX w. (red.) — RL 1968 (J. Chudek). — NSLD (S. Frycie). — A. Niewiadomski: S.M. W: A. Niewiadomski, A. Smuszkiewicz. *Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej*. Pozn. 1990.

[Poezja powstania listopadowego z. 5-12.] I. Chrzanowski. *Sfinks* 1911 z. 47; A. Łucki. *Pam Lit.* 1913 [dot. też: Poeta „Wiersza do legionów” Cyprian Godebski. 1765-1809. *Prz. Pol.* 1910; Poezja legionów]. — J. Kleiner: *Wolter w Polsce. Romany i Powieści* 1919 nr 6 [rec.]; *Studia nad Wolterem w Polsce*. — [Archiwariusz Gordon:] [A. Grzymała-Siedlecki] (Sd): Diabeł kulawy z czasów Paska. *Rzeczpospolita* 1921 nr 163; L. Piwiński. *Prz. Warsz.* 1921 nr 1. — Z. Dębicki. *Kur. Warsz.* 1927 nr 82 [rec.: Z wielkiego miasta]. — P. Mączewski. *Nowa Książ.* 1935 z. 1 [rec.: Wino młodości]. — [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1936 nr 39 [rec.: Dawna Polska w opisach podróżników]. — [Ilskry na szablach:] E. Breiter: Za Władysława IV. *Wiad. Lit.* 1938 nr 29; K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1938 z. 9; W. Pietrzak. *Prosto z Mostu* 1938 nr 44. — S. Pięgoń: Chrzanowski — Wolter — S. *Zycie Lit.* 1960 nr 20. — S. Podlewski. *Twórczość M.S. Caritas* 1963 nr z XII. — E. Szonert: Historia, fantastyka i przygoda. (Nad twórczością M.S.). *Kierunki* 1964 nr 47. — M. Komarowa: M.S. *Zycie i Myśl* 1967 nr 2. — A. Purska: M.S. — próba biografii. *Prz. Hum.* 1982 nr 7/8. — A. Smuszkiewicz: Katastroficzne wizje przyszłości. W teoz: *Zaczarowana gra*. Pozn. 1982. — J. Miklaszewska: Antyutopia w literaturze „Młodej Polski”. Wr.

1988. — D. Wojtczak: Siódmy krąg piekła. Antyutopie w literaturze i filmie. Pozn. 1994, passim.

[Sprawa oskarżenia A. Huxleya przez M.S. o plagiat jego utworów „Miasto wieczności” i „Podróż poślubna pana Hamiltona” w powieści „Nowy, wspaniały świat”:] T. Grzebieniowski: S. versus Huxley. *Odrodzenie* 1948 nr 13-14; M.S.: List do Aldousa Huxleya. *Now. Lit.* 1948 nr 4; M.S.: Czekam na załatwienie sprawy o plagiat z A. Huxleyem. *Za i Przeciw* 1966 nr 16; A. Purska: Plagiat czy przypadek? *Literatura* 1980 nr 36; A. Purska: „Miasto światłości” M.S. a „Nowy, wspaniały świat” A. Huxleya. *Prz. Hum.* 1983 nr 3; A. Purska: Dowódów brak. *Fantastyka* 1989 nr 4.

B.T.

SMOLIK Przecław 1877-1947

Pseud.: Cz.Wr.; Cz. Wrocki; Czesław Przemyski; Czesław Wrocki; Dyl; Em.es.; Imć Pan Niby-Rej; Imć Pan Niby-Rej; Niby-Rej; Niby-Rej; P.; P.Im.; p.s.; P.S.; P.Sm.; Prz.Sm.; ps; (ps); Sigma; Sowizdrzał; Sowizdrz; Wrocki. Prozaik, publicysta, bibliofil.

Urodzony 22 maja 1877 w Bochni; syn Karola Smolika, urzędnika pocztowego, i Barbary z Grocholskich. Uczęszczał do gimnazjum w Tarnowie; w 1896 zdał maturę. Następnie studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; nie przystąpił do złożenia ostatniego egzaminu i nie uzyskał dyplomu. Równocześnie uczęszczał na wykłady z zakresu nauk humanistycznych. Należał do stowarzyszenia młodzieży akademickiej Zjednoczenie. Od 1901 pracował w szpitalu, a w 1904-12 w klinice psychiatrycznej w Krakowie. Debiutował w 1904 wierszem „Sonet”, zamieszczonym w krakowskim piśmie satyrycznym *Liberum veto* (nr 8; podp. Prz.Sm.); w piśmie tym ogłosił nadto w tymże roku inne wiersze (podp.: Niby-Rej, ps, Sowizdrzał, Sowizdrz). W następnych latach publikował utwory poetyckie (często stylizowane na utwory XIV-XVI w.) oraz prozę w pismach satyrycznych *Hrabia Wojtek* (1905/06; podp.: P.S., ps, Dyl, Niby-Rej), *Kropidło* (1906; podp. Imć Pan Niby-Rej). Był członkiem Kółka Literackiego, do którego należeli m.in. Władysław Orkan, Adolf Nowaczyński i Ludwik Puget. W 1905-09 redagował wspólnie z Franciszką Pikiem (Mirandolą) i Władysławem Teodorczukiem czasopismo *Poradnik Graficzny*. Brał czynny udział w pracach Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza. Był związany z Polską Partią Socjalno-Demokratyczną Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Współpracował z dziennikiem *Naprzód*, w którym publikował liczne artykuły, felietony i recenzje (1908-12; podp.: Cz.Wr., Czesław Wrocki, Imć Pan Niby-Rej). Zmobilizowany w 1914 do armii austro-węgierskiej, dostał się do niewoli rosyjskiej. Pracował jako lekarz w obozie jeńców w Berezówce, a następnie jako ordynariusz szpitala rosyjskiego Czerwonego Krzyża w Wierchnieudinsku. Podróżował po wschodniej Rosji, dotarł do Mongolii. W 1918 w czasie pobytu w Omsku ożenił się z Anną Nikiką z domu Gruzincew. Przeby-

wał pod Altajem. Był lekarzem 2. Pułku Strzelców 5. Dywizji Wojska Polskiego we wschodniej Syberii. W 1920 powrócił do kraju drogą morską przez Daleki Wschód i zamieszkał w Krakowie. Pracował jako nauczyciel polonista w V Gimnazjum Państwowym. Równocześnie wznowił współpracę z *Naprzodem* (1920-27). Rozwijał twórczość literacką, ogłaszając wspomnienia i szkice dotyczące ludów mongolskich i tybetańskich (głównie pod pseud. Czesław Wrocki). Od 1922 współorganizował Towarzystwo Miłośników Książki w Krakowie. Ogłaszał liczne prace z zakresu bibliofilstwa, zwłaszcza dotyczące estetyki druku, m.in. w pismach *Przemysł, Rzemiosło, Sztuka, Sztuki Piękne* (1925-27, 1930), *Silva Rerum* (1925, 1930-31, 1939). W 1926 przeniósł się do Łodzi, gdzie kontynuował pracę pedagogiczną w Męskim Gimnazjum Społecznym, a także brał czynny udział w życiu kulturalnym. W 1927 należał do założycieli, a następnie był prezesem Towarzystwa Bibliofilów w Łodzi, wydawał publikacje bibliofilskie, organizował wystawy książki. W 1928-33 był przewodniczącym Wydziału Oświaty i Kultury w Zarządzie m. Łodzi. Przyczynił się do powstania Muzeum Sztuki im. J.K. Bartoszewiczów, Muzeum Etnograficznego i Muzeum Przyrodniczego. W 1929 otrzymał nagrodę m. Łodzi. Po rozwiązaniu socjalistycznego zarządu miasta, został w 1933 przeniesiony na wcześniejszą emeryturę. W 1935 zamieszkał w Warszawie i zajął się pracą krytyczną i naukową. Publikował prace z zakresu historii kultury i sztuki, m.in. w czasopiśmie *Arkiady* (1936-39) i *Grafika* (1938-39). Pracował nad „Historią ilustracji w Polsce”. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i brał udział w konspiracyjnej pracy kulturalnej. W czasie powstania warszawskiego stracił cały warsztat naukowy, rękopisy gotowych prac i bibliotekę. Po upadku powstania przeszedł przez obóz w Pruszkowie i po tułaczce osiedlił się w marcu 1945 w Łodzi. Ukończył prace nad „Historią ilustracji w Polsce” i uczestniczył w przygotowaniu dzieła do druku w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Zmarł nagle na atak serca 15 lutego 1947 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. W imię krzyża. Krótki rys dziejów inkwizycji powszechnej. Kr.: W. Teodorczuk 1906, 88 s. Wyd. nast.: wyd. 2 powiększone tamże 1908, 99 s.; wyd. nowe powiększone Toledo, Ohio: A. Paryski 1917, 128 s.

Podp.: Czesław Wrocki.

2. Po drodze. Poezje. Przekłady: Wyjątki z poezji Giordana Bruna; Z poezji Młodych Niemiec. Kr.: G. Gebethner 1909, 107 s.

Zawartość: Inwokacja; 1. Sny i zwidzenia; 2. Wyznania i refleksje; 3. Na ruinach. Fragment; 4. Wiersze współczesne;

5. Cztery sonety renesansowe; 6. Miłość; 7. Przekłady: Giordano Bruno. Wyjątki z „Bohatyrskich szalów”; 8. Przekłady z liryki Młodych Niemiec (autorzy: E. Paulsen, H. Hesse, O.J. Bierbaum, J. Müller, K. Hoffmann, O.E. Hartleben, R. Schaukal).

3. Figle y fraszki, satyry przez Imci Pana Niby-Reja (Czesława Wrockiego). Kr.: Druk. Nar. w Kr. 1911, 120 s.

Zawartość: Figle y fraszki; Kraków; Epitafia; Wiersze różne; Rzeczy proza.

4. Przez lądy i oceany. Sześć lat na Dalekim Wschodzie. Przygody jeńca w Azji w czasie wielkiej wojny. Pierwodr. pt.: Sześć lat na Dalekim Wschodzie. Wspomnienia jeńca z niewoli rosyjskiej. *Naprzód* 1920 nr 265-308; 1921 nr 2-61. Wyd. osob. Wwa: J. Czarnecki 1922, 160 s. Wyd. nast. Kr.: J. Czarnecki [1925].

5. Z ojczyzny Dzyngis-Chana. (Legendsy Dalekiego Wschodu). Lw.: Lud. Spółdzielcze Tow. Wydawn. 1921, 80 s.

6. Pod Altajem. Szkice z Azji. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1923, 42 s.

Zawartość: Na stepie; Kooperatywa pracy nad Łabędzim Jeziorem; Rodzina Dymowych; Felczer Putincew; Raskolnicy pod Altajem.

7. Wśród wyznawców Burchan-Buddhy. Szkice z życia, opowieści i legendy mongoło-buriatów. Kr.: Księg. Geograficzna „Orbis” 1925, 236 s.

Zawartość: Przedmowa. — W stepie, ulusie i klasztorze; Abaj-Gesser-Bogdo-Chan. (Z mongoło-buriackiej epopei ludowej); Z legend o Dzyngis-Chanie; Z legend i opowieści szamańskich; Legendy i opowieści lamaityczne; Zakończenie. (Kraj, ludzie i bogi).

Prace z zakresu bibliofilstwa i estetyki książki

1. Grafika książkowa i ekslibrisy Wilhelma Wywinińskiego. Kr.: Tow. Miłośników Książki 1925, 8 s., 9 tab.

2. Antoni Sozański, bibliograf i bibliofil polski z drugiej połowy XIX wieku. Napisał i bibliografią drukowanych prac A. Sozańskiego zaopatrzył ... Kr.: Nakł. Druk. Nar. 1926, 15 s.

3. O książce pięknej. Wwa: M. Arct 1926, 22 s.

4. Zdobnictwo książki w twórczości Wyspiańskiego. Łódź: Tow. Bibliofilów [1926], 89 s.

W 1926 wytoczono tylko pewną ilość egzemplarzy numerowanych; dalsze w 1928.

5. K. Hiller: Ekslibrisy. Czternaście tablic ze wstępem... Łódź: Druk. Pol. L. Mazurkiewicza 1927, 8 s., 14 tab.

6. Włodzimierz Konieczny. Człowiek i artysta. Kr.: Druk. Nar. 1927, 20 s., 20 + 22 tab.

7. Jana Bukowskiego prace graficzne. Zebrał i oprac. ... Łódź: Tow. Bibliofilów Pol. 1930, 47 s., 43 tab.

8. Jana Piotra Norblina prace rytownicze. Oprac. i chronologiczno-opisowym wykazem prac opatrzył ... Łódź: Tow. Bibliofilów w Łodzi 1934, 53 s., 7 tab.

9. Historia ilustracji w Polsce. Powst. 1935-1945. Druk fragm.: *Grafika 1938/1939*: Ilustracja w dawnej książce polskiej do końca wieku XVIII, nr 1 s. 9-17; *Książka i czasopismo ilustrowane w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku*, nr 2 s. 5-22; *Złoty okres ilustracji polskiej w drugiej połowie XIX wieku*, nr 3/4 s. 5-26. — Wybór fragm.: *Przedmowa*; Z rozdz. I: O ilustracji w ogóle i o sposobach technicznych przygotowywania jej do druku; Z rozdz. V: Ilustracja w Polsce w XX wieku. *Stud. o Książ.* 1982 [t.] 12.

Druk książki przygot. w 1946 Spółdzielnia Wydawn. „Czytelnik” w Kr.; złożono tekst i wykonano klisze. Po śmierci P.S. skład rozsypano. — Masz. wersji popraw. w Bibl. Uniw. w Łodzi.

Przekłady

1. Ch. de Coster: Dyl Sowizdrzał. Powieść historyczna. *Naprzód* 1913 nr 1-125. Wyd. osob. Kr.: Druk. Lud. 1914, VII, 290 s. Wyd. nast.: Kr.: J. Póhbóg 1914 (na okł. 1920); wyd. 2 uzup. [T. 1]-2 Lw.: Lud. Spółdzielcze Tow. Wydawn. 1922; wyd. 1 uzupełn. pt. Osobliwie przygody Dyla Sowizdrzala. Z przedm. R. Rollanda. Wwa: Książka 1946, XIX, 484 s.; wyd. 3 uzupełn. Wwa: KiW 1949.

2. Ch. de Coster: Wesołe Bractwo Tłustych Gąb. Legendy flamandzkie. Przekł. i przedm. ... Lw.: Lud. Spółdzielcze Tow. Wydawn. 1921, 158 s. Wyd. 2 pt. Wesołe Bractwo Tłustej Gęby. Kr.: Książka Piękna 1925.

3. F. Dostojewski: Wielki Inkwizytor. Z powieści „Bracia Karamazowy”. Przekł. i przedm. ... Kr.: Druk. W.L. Anczyz 1925, 35 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (J. Dunin). — SPRP (J. Dunin). — LP XX w. (A.Z. Makowiecki). — S. Zieliński: Mały słownik pionierów i kolonizatorów polskich. Wwa 1933. — J.M. Fontner: Bibliografia prac P.S. [1904-1973 oraz] Bibliografia prac o P.S. [1900-1977]. *Stud. o Książ.* 1982 [t.] 12.

[E. Czekalski] E.C. *Mysł Niepodł.* 1909 nr 113 [rec.: Po drodze]. — B. Lit i Szr. 1912 nr 32 [rec.: Figle y fraszki, satyry...]. — J. Krzyżanowski. *Prz. Warsz.* 1922 nr 14 [rec.: Przez łądy i oceany]. — Z. Kisielewski. *Robotnik* 1923 nr 255 [rec.: Pod Altajem]. — J.S. Bystron. *Prz. Współcz.* 1926 t. 16 [rec.: Wśród wyznawców Burchan-Buddhy]. — [Zdobnictwo książki w twórczości Wyspiańskiego.] R. Bergel: Z najnowszych prac o Wyspiańskim. *Mysł Nar.* 1928 nr 24; P. Ettinger: Ostatnie książki o Wyspiańskim. *Wiad. Lit.* 1928 nr 23; L. Płoszewski. *Ruch Lit.* 1928 nr 5. — J. Dunin, W. Wieczorek: Towarzystwo Bibliofilów w Łodzi. *Pr. Polonist.* Ser. 18: 1962. — J. Dunin: P.S., meteor dawnej Łodzi. *Odgłosy* 1970 nr 12. — S. Szykiewicz: Z historii polskich badań nad ludami mongolskimi. W: Historia kontaktów polsko-rosyjskich w dziedzinie etnografii. Wr. 1976 [m.in. o P.S.]. — A. Turowski: Konstruktywizm polski. Próba rekonstrukcji nurtu (1921-1934). Wr. 1981 [m.in. o P.S.]. — J. Dunin, J.M. Fontner: P.S. i jego niezrealizowane wydanie „Historii ilustracji w Polsce”. *Stud. o Książ.* 1982 [t.] 12. J.Cz.

SMÓLSKI Władysław 1909-1986

Dramatopisarz, prozaik

Urodzony 24 lipca 1909 w Kijowie; syn Jana Smólskiego, aptekarza, i Heleny ze Zbożniakiewiczów. Od 1919 mieszkał wraz z rodziną w Warszawie, gdzie uczył się w Gimnazjum im. J. Poniatowskiego. Debiutował w 1926 wierszami opublikowanymi w piśmie satyrycznym *Mucha*. Po zdaniu matury w 1928, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1935 uzyskał magisterium. Jako dramatopisarz debiutował w 1930 farsą pt. „Błądny bokser”, a jako prozaik w 1931 humoreską pt. „W strasnym domu”, ogłoszoną w tygodniku *Nakoko świata* (nr 81). Od 1932 należał do działającej nielegalnie Organizacji Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. Był też członkiem Polskiej Asocjacji Pisarzy Proletariackich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Brał udział w działalności konspiracyjnej AK oraz Rady Pomocy Żydom (krypt. Żegota), po wojnie został wyróżniony medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”, przyznawanym przez Instytut Pamięci Narodowej Yad Vashem w Jerozolimie. Podczas powstania warszawskiego uczestniczył w obronie przeciwlotniczej. Po upadku powstania był więziony w obozie w Pruszkowie, skąd wyostał się pod pozorem choroby i udał do krewnych do Grudowa pod Milanówkiem. Nadal udzielał pomocy ukrywającym się Żydom. Po wojnie zamieszkał w Łodzi. Kontynuował twórczość literacką, publikując utwory satyryczne i humoreski, m.in. w pismach *Różgi* (1946-47), *Szpilki* (1946-56). W 1947 powrócił do Warszawy. W tymże roku został członkiem ZLP. Od 1955 współpracował z prasą Stowarzyszenia „Pax” *Dziś i jutro* oraz *Słowo Powszechne* (1957-59). Napisał wiele utworów dramatycznych oraz adaptacji scenicznych, z których tylko nieliczne były publikowane; otrzymał nagrody na konkursach Związku Teatrów i Chórów Ludowych (1958, 1959, 1960, 1961). W 1967 wznowił współpracę ze *Szpilkami* (do 1972), publikował też wiersze w dwutygodniku *Karuzela* (1968-72). Był członkiem Polskiego PEN Clubu. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1966) i Krzyżem Oficerskim (1967) Orderu Odrodzenia Polski oraz złotą odznaką „Za Zasługi dla Warszawy”. Zmarł 1 września 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Błądny bokser. Farsa w 3 aktach. Praprem. Wil., T. Lutnia 1930.

2. Awantury studenckie. Humoreski. Wwa: Tania Książka 1933, 169 s.

Zawartość: Wstęp; Wielki raban; Człowiek szczęścia; Upozorowanie psychologiczne „człowieka szczęścia”; Druga opo-

wieść o człowieku szczęścia; Jedna jedyna opowieść o pechowcu; Jakiśmy ze Zbyszkim Wisznickim klasówkę pisali; W strasznym domu; Terrorysta; Sprośny kapitan; Wyjęty spod prawa poci.

3. Pieśń o Beniowskim. (Narodziny wodza). Dramat w 5 aktach. Praprem. Kr. T. im. J. Słowackiego 1939.

Rkps z podtyt.: Dramat awanturyczny w 3 aktach w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

4. Drewniana koszula. Humoreski. Wwa: Książka 1948, 117 s.

Zawartość: Satyryk idzie na spacer; Drewniana koszula; Brzydkie słowa; Opieszalność społeczna; Trójkąt; Przydziały; Uroda życia; Grzechotka dla dorosłych; Złote serce; Przypalona pieczeń; Wrocławskie noce, czyli łańcuch szczęścia; Apostoł uprzejmości; Kochankowie z Warszawy; Na poczcie; Śmierć dygnitarza; Telefon zbliża i przyspiesza; Nie czyń drugiemu co tobie nie miło; Urzędnik w raju; Nemezis; Telefon zamiejscowy; Prawie wywiad; Miłość; Zajacek; Podróżuj samolotem; Koszmary sen; W Warszawie; O nietrwałości rzeczy ziemskiej; Nowa metoda odmładzania.

5. Herakles. (Sztuka w 1 akcie). *Dziś i Jutro* 1954 nr 42 s. 4-5. Przedr. poz. 11.

6. Czara miłości. (Tristan i Izolda). (Tragedia w 5 aktach). [Wierszem]. Druk aktu I: *Dziś i Jutro* 1955 nr 5 s. 4-5.

Masz. całości z podtyt.: Misterium w 5 aktach w Bibl. Nar. w Wwie.

7. Koniec Nerona. Groteska w 5 aktach. Powst. 1955.

Masz. (z datą powstania) w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. i w Bibl. Nar. w Wwie.

8. Legenda o świętym Aleksym. (Sztuka w 3 aktach). *Życie i Myśl* 1955 nr 5/6 s. 206-247. Przedr. zob. poz. 11.

9. Sonety krymskie. (Sztuka w 3 aktach). Druk aktu II: *Dziś i Jutro* 1955 nr 48 s. 4-5.

10. Zaczarowana gospoda. Sztuka w 2 aktach. Druk aktu II: *Dziś i Jutro* 1955 nr 25 s. 4-5. Praprem. Łódź, T. Nowy 1962. Przedr. zob. poz. 11.

11. Zaczarowana gospoda. [Utwory dramatyczne]. Wwa: Pax 1956, 353 s.

Zawartość: Herakles [poz. 5]; Legenda o świętym Aleksym [poz. 8]; Zaczarowana gospoda [poz. 10].

12. Kamienna dłoń. [Utwór dramatyczny]. TV 1957.

Inf.: J. Szczawiński. *Kierunki* 1968 nr 22.

13. Podróż Don Kichota. (Scena z Cervantesa). *Dialog* 1957 nr 7 s. 78-92. TV 1961.

14. Dziewięć narzeczonych doktora Kudelka. Humoreski. Kat.: Śląsk 1958, 60 s.

Zawartość: Dziewięć narzeczonych doktora Kudelka; Pimpus zdobywa ojca.

15. Franciszek rozdaje słońce. [Legenda o świętym Franciszku]. Przedm.: S. Lichański. Wwa: Pax 1958, 194 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawartość: Prolog; Święty trubadur; Franciszek rozdaje słońce; Kazanie do kwiatów; Porwanie; Jak niedźwiedziowi została dana łaska śmiechu; Tajemnica Benona; Brat Pacyfik; Pies; Franciszek i nieszczęsny mąż; Najniebezpieczniejszy z cudów; Franciszek i mistrz Albert; Kuszenie świętego Franciszka; Franciszek i Żyd – wieczny tułacz; Kazanie do dzieci; Franciszek i bogacz; Niebiańscy kochankowie; Pochwała pracy; Klasztor Panny Maryi Anielskiej i wilki; Franciszek i prosię; Uczta w czas dżumy; Chrzeszta fauna; Franciszek i Klara adorująca Najświętsze Dzieciątko Jezus; Jak Franciszek diabła wypędził z kota; Kazanie do dziewcząt; Kof; Jakub z Tod; Brat Maciej; Franciszek i papież; Pochwała łachmanów; Drugie kuszenie Franciszka; Franciszek i nędzarze; Szalenstwa Jallowca; Wesoly brat Jan; Kościółek świętego Damiana; Stygmaty; Spiewające myszki; Tajemnica Świątogo; Śmierć sułtana (ballada); Franciszek i Jerzy (epilog).

16. Bitwa grunwaldzka. (Widowisko w dwu odsłonach). *Teatr Lud.* 1960 nr 4 s. 202-218.

Uwagi insc., s. 219-225.

17. Losy dziecka. Opowieść wojenna. [Powieść]. Wwa: Pax 1961, 270 s.

II nagroda w konkursie St. Rady Nar. w 1961 (inf. autora). Przekł. holend.: Het hart in de rugzak. [Przeł.] W.A. Mayer. Hoom 1965.

18. Palenque. Sztuka w 1 akcie. Wwa 1961, 46 s. Wkł. do *Pr. Świell.* nr 7.

19. Zaklęte lata. Wwa: Pax 1964, 298 s.

Wspomnienia z lat okupacji niem.

20. Zwierzęta domowe. Groteska w 2 aktach. Powst. przed 1966.

Inf.: *Bul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 10 s. 10-11. – Masz. w Bibl. Nar. w Wwie.

21. Latające talerze. Sztuka w 3 aktach. Wwa: *Kult. i Ty* 1967, 48 s. Wkł. do Bibl.-czki Reper-tuarowej nr 1.

22. Strach. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1967.

Inf.: *Bul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 4 s. 10-11. – Masz. w Bibl. Nar. w Wwie.

23. Fromborska wieża. (Sztuka w 1 akcie). Wwa 1971, 20 s. Wkł. do *Kult. i Ty* nr 3. Wyd. nast. w: Na scenę. T. 5. Pozn. 1961. Radio 1985.

24. Misterium o Chrystusie rozstrzelanym. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm. *Kierunki* 1985 nr 34 s. 11.

Nadto utwory niepublikowane, bez dat powstania, zachowane (w rkpsach i masz.) m.in. w: Bibl. Nar. w Wwie: Dialogi fantastyczne. (Dialogi heroiczne). T. 1-14. – Franciszek rozdaje słońce. Wesole misterium w 2 aktach z intermedium. – Uśmiech Giocondy. Sztuka w 3 aktach. – Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie: Bitwa grunwaldzka. Widowisko w 2 odsłonach. – Cudowny student. Komedia kryzysowa w 3 aktach, 17 odsłonach. – Dąbrowski w Paryżu. Kronika dramatyczna w 5-ciu obrazach. – Demon współczesności. Sztuka w 2 aktach. – Dwa życia. Sztuka w dwu obrazach. – [Dwanaście] 12 znaków zodiaku. Ko-

media w 3 aktach. — Ecce Homo. Misterium w 3 aktach. — Gabriel. Komedia w 3 aktach. — Hiacynt. Baśń sceniczna w 3 aktach. — Julian-pokutnik. Misterium w 3 aktach z 2 intermediami, — oraz 28 jednoaktówek.

Przekład i adaptacje

1. B. Prus: Nawrócony. Sztuka w 3 odsłonach. Na podstawie noweli udratyzował ... Wstępem zaopatrzył T. Wojeński. Wwa: Książka 1948, 47 s. Wyd. nast.: toż nakł. 2; Wwa: CPARA 1962, 30 s.

2. A. Jegolin: Józef Stalin a literatura radziecka. Stenogram wykładu. Wwa: KiW 1950, 63 s.

3. Trzech budrysów (...według ballady Adama Mickiewicza). Krotochwila w 1 akcie, 2 obrazach. *Świetlica* 1957 nr 1 s. 18-21, nr 2 s. 18-20.

4. Szczęśliwy żebrak. (Z „Baśni z tysiąca i jednej nocy”). *Teatr Lud.* 1959 nr 7/8 s. 376-390. TV 1961.

Praca redakcyjna

1. Za to groziła śmierć. Polacy z pomocą Żydom w czasie okupacji. Wybór i red. Wwa: Pax 1981, 325 s.

Zawiera teksty 22 wspomnień, m.in. pisarzy: W. Bartoszewskiego, W.S., W. Żółkiewskiej.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — PSB (R. Skreń).
[Drewniana koszula:] J. Ficowski. *Odrodzenie* 1948 nr 21; J. Huszcza. *Dz. Lit.* 1948 nr 21. — [Zaczarowana gospoda:] S. Lichański. *Teatr W.S. Kierunki* 1956 nr 22; Z. Pędziński: Rehabilitacja błędnego rycerza. *Sl. Powsz.* 1956 nr 239. — E. Żytomirski: Zaczarowany świat W.S. *Teatr i Życie* 1957 nr 7. — [Franciszek rozdaje słońce:] T. Dworak: Legendy o św. Franciszku. *Kierunki* 1959 nr 15; Z. Kozarynowa: Śladami św. Franciszka z Asyżu. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 30. — [Losy dziecka:] E. Szonert. *Kierunki* 1961 nr 51/52; W. Bartoszewski: Wojenne losy dziecka. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 3; Z. Pędziński: Wspominając epokę pieców. *Więź* 1962 nr 9; A. Piotrowski: Autoportret z dzieckiem. *Sl. Powsz.* 1962 nr 25; W. Mach. *Nowa Kult.* 1963 nr 17. — [Zakłęte lata:] S. Jonczyk: Świadectwo solidarności. *Wroc. Tyg. Katolików* 1965 nr 26; A. Mostowicz: Jeszcze jedno oblicze zakłętych lat. *Nowe Książ.* 1965 nr 10; W. Wnuk: Przejmująca lektura. *Kierunki* 1965 nr 23; S. Zieliński: „Zakłęte lata”, czyli przypomnienie. *Kultura* 1965 nr 17. — S.E. Bury: 4 debiuty W.S. (40-lecie pracy pisarskiej). *Sl. Powsz.* 1967 nr 242. — B. Eysymontt: Pisarz dobrego uśmiechu. (Jubileusz W.S.). *Za i Przeciw* 1968 nr 11. — J. Szczawiński: 40 lat bogatej twórczości. *Kierunki* 1968 nr 22. — [Franciszek rozdaje słońce:] J. Bolewski: Franciszkańska ewangelia. *Prz. Powsz.* 1987 nr 11; S. Jurkowski: To lektura dla każdego. *Sl. Powsz.* 1987 nr 57; S. Stanik: Apologeta pokory, apologeta słońca. *Kierunki* 1987 nr 28.

K.B.

SNOPKIEWICZ Halina
1934-1980

Pełna forma nazwiska: Snopkiewicz-Kapitaniak.
Powieściopisarka.

Urodzona 16 kwietnia 1934 w Zawierciu; córka Józefa Snopkiewicza, nauczyciela, oficera Wojska

Polskiego, i Genowefy z domu Gbyliczek, nauczycielki. Dzieciństwo spędziła we wsi Skłoby (pow. konecki) na Śląsku, tu też przeżywała na początku okupacji niemieckiej. W 1940, podczas pacyfikacji wsi przez oddziały Schutzstaffeln (SS), straciła ojca. Następnie wraz z matką i bratem przeżywała w różnych wsiach na Kielecczyźnie. Po zakończeniu II wojny światowej zamieszkała w Skarżysku-Kamiennej i uczęszczała do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. A. Witkowskiego. W 1948 przeniosła się do Zawiercia, gdzie kontynuowała naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum. Działała w ZMS. Po zdaniu matury w 1951, studiowała do 1954 w Akademii Medycznej w Warszawie (studiów nie ukończyła). W 1953 wyszła za mąż za Konrada Gałkę, porucznika lotnictwa (rozwód 1954). Debiutowała w 1962 powieścią dla dziewcząt pt. „Słoneczniki”. Fragmenty prozy zamieszczała m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1964, 1966-67) i *Zwierciadle* (1967-68). Od 1965 była członkiem ZLP, działała w związkowym kole ZSL. W 1963 wyszła za mąż za Stanisława Pyszniaka, inżyniera chemika, a po rozwodzie w 1970 za Michała Kapitaniaka, inżyniera. Kilkakrotnie wyjeżdżała za granicę, m.in. do Związku Radzieckiego (1964), Holandii i Japonii (1968), a także do Belgii, Bułgarii, Niemiec, Portugalii i Syjamu. Zmarła na zawał serca 30 czerwca 1980 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słoneczniki. [Powieść]. Wwa: LSW 1962, 295 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1968, wyd. 4 1973, wyd. 5 1974, wyd. 6 1980, wyd. 7 1986; wyd. z podtyt. Pamiętnik Lilki Sagowskiej. Łódź: Hamal Books 1993.

Wyd. 1 podop.: Halina Snopkiewicz-Gałka.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 2.

Przekł. słowac.: Slnecnice. [Przel.] V. Havránková. Bratislava 1971.

2. Paladyni. [Powieść]. Wwa: LSW 1964, 297 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Interster 1990; Łódź: Hamal Books 1994.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 1.

3. Piękny statek. [Powieść]. Wwa: LSW 1964, 198 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1970, wyd. 4 1973; Łódź: Hamal Books 1994.
Adapt. radiowa: Adapt.: K. Salaburska. Radio 1967.

4. Drzwi do lasu. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 224 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1972, wyd. 4 1975; Łódź: Hamal Books 1994.

5. Tabliczka marzenia. [Powieść]. Wwa: NK 1967, 150 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1973, wyd. 4 1980, wyd. 5 1987; wyd. 6 Wwa: Interster 1991; Łódź: Hamal Books 1994.
Por. poz. 6.

I nagroda w konkursie NK w 1967.

Przełt. cześ.: Násobilka snu. [Przełt.] H. Stachová. Praha 1975. — litew.: Svajonės ir dvejonės. [Przełt.] A. Liobytė. Vilnius 1970. — mold.: 2 x 2 = visul. [Przełt.] E. Kurekerz-Vatamanu. Kişineu 1972. — niem.: Einmaleins des Träumens. [Przełt.] K. Kelm. Berlin 1972, wyd. nast. tamże [1972], Regensburg 1975. — ros.: 2 x 2 meĉta. [Przełt.] K. Staroseł'skaja, Ju. Viner. Moskva 1969.

6. Tabliczka marzenia. Scenariusz filmowy. Ekran. 1968. Por. poz. 5.

7. Do pewnego stopnia. [Reportaże z podróży morskiej do Syjamu]. Wwa: NK 1970, 225 s.

8. Karygodna zabawa. [Powieść]. Wwa: LSW 1970, 157 s. Wyd. nast. Łódź: Hamal Books 1994.

9. Katastrofa nadfioletu. [Powieść]. Wwa: 1974, 282 s. Wyd. nast. Łódź: Hamal Books 1994.

10. Kołowrotek. [Powieść]. Wwa: NK 1975, 197 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1976; Łódź: Hamal Books 1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička). — RL 1980 (A. Biernacki).

[Słoneczniki:] U. Białecka: „Słoneczniki” młodej pisarki. *Zielony Sztańd*. 1962 nr 79; A. Drawicz: Karol Marks zamiast Jamesa Masona. *Sztańd. Młod*. 1962 nr 271; B.W. Olszewska: Zielone lata. *Tyg. Kult.* 1962 nr 44; E. Marczuk: Młodość na różowo. *Pomorz* 1963 nr 11. — A. Drawicz: Na wirażu. *Sztańd. Młod*. 1964 nr 152 [rec.: Piękny statek]. — K. Kuliczowska: W świecie dziewcząt. *Zycie Lit.* 1964 nr 51. — [Piękny statek:] W. Mach: Uwaga — dobry debiut. *Tyg. Kult.* 1964 nr 27 [dot. też: Słoneczniki]; A. Wasilewski: Książka z charakterem. *Kultura* 1964 nr 20. — [Paladyni:] A. Drawicz: O czymś innym — czyli o tym samym. *Sztańd. Młod*. 1965 nr 82; J. Trznadel: Klucze są, zamki poszukiwane. *Tyg. Kult.* 1965 nr 25; J. Wołosz. *Nowe Książ.* 1965 nr 17; J. Kajtoch: Pamiętniki Lilki Sagowskiej. *Głos Młodz. Wiew.* 1967 nr 2. — [Drzwi do lasu:] W. Szwedowicz. *Nowe Książ.* 1967 nr 8; B. Zadura: Wino z chabrow. *Kultura* 1967 nr 10. — [K.T. Toepflitz] KTT. *Kultura* 1968 nr 19 [rec.: Słoneczniki]. — K. Kuliczowska: Nastolatki — rocznik 52. W teście: W szklanej kuli. Wwa 1970 [rec.: Tabliczka marzenia]. — M. Buchowski: Człowiek i kilku mężczyzn. *Współczesność* 1971 nr 16 [rec.: Karygodna zabawa]. — [Katastrofa nadfioletu:] S. Zielińska: Wycieczka w stronę pań. *Nowe Książ.* 1974 nr 18; T.J. Żółciński. *Tyg. Kult.* 1974 nr 45. — K.M. Bujwid: Dorastanie do młodości. *Nowe Książ.* 1975 nr 14 [rec.: Kołowrotek]. — E. Nowacka: H.S. rediviva. *Nowe Książ.* 1994 nr 10. — M. Zielińska: „Kocham leniwe piachy ziemi Żeromskiego” — czyli o dylogi „Słoneczniki” i „Paladyni” H.S. *Stud. Kiel. Ser. Filol.* 1997 nr 1. E.G.

SOBIENIOWSKI Florian

1881-1964

Pseud.: F. Batyżowiecki; F.S.; S.O. Bieniowski. Tłumacz, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 4 maja 1881 we wsi Tereszki na Podolu w rodzinie ziemiańskiej; syn Floriana Sobieniowskiego i Klary z Miklaszewskich. W dzieciństwie mieszkał we wsiach na Podolu i na Humańszczyźnie, a od 1889 w Andrychowie. Od 1892 uczęszczał do Gimnazjum im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1900, studiował do 1904 polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1904-05 odbywał praktykę na-

uczycielską w Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego. Następnie pracował kilka lat jako nauczyciel kolejno w Nowym Targu, na terenie Kielecczyny i od 1907 w Warszawie. W 1909 wyjechał do Monachium, gdzie do 1910 uzupełniał studia w zakresie historii sztuki i estetyki. W tym czasie zawarł znajomość z pisarką angielską Katherine Mansfield. Rozpoczął też pracę przekładową z literatury angielskiej. Debiutował w 1910 wierszem pt. „Gwiazda zaranna” (podp. F. Batyżowiecki) oraz przekładami wierszy Walta Whitmana i utworu K. Mansfield „Pamięci Stanisława Wyspiańskiego”, opublikowanymi w dodatku literackim *Gazety Poniedziałkowej* (nr 36); drukował tu do 1911. W 1910-12 kontynuował okresowo studia w Paryżu. Równocześnie w 1911-12 współpracował z tygodnikiem krakowskim *Goniec Poniedziałkowy*, ogłaszając szkice i recenzje teatralne (m.in. w cyklach „Z teatru miejskiego” w 1911 i „Z teatru” w 1912); prowadził tu też w 1912 dział literacki. Jesienią tego roku wyjechał do Wielkiej Brytanii; mieszkał początkowo w domu K. Mansfield i Johna Middletona Murry’ego w Runcion, a później w Londynie. Nawiązał kontakt z Georgem Bernardem Shawem, od którego uzyskał wyłączne prawo przekładu jego sztuk na język polski. W 1914-23 był referentem w poselstwie polskim w Londynie. Po krótkim pobycie w Polsce, wyjechał w 1924 powtórnie do Anglii i podjął pracę nad przekładami na język angielski współczesnych dramatów polskich (m.in.: „Diogenes z Synopy i Aleksander Wielki albo stawienie próżniactwa” W. Grubińskiego, „Lato w Nohant” J. Iwaszkiewicza, „Walczą się dom” M. Morozowicz-Szczepkowskiej, „Fryderyk Wielki” A. Nowaczyńskiego, „Dziękuję za służbę” W. Perzyńskiego, „Wilki w nocy” T. Rittnera, „Uciekla mi przepióreczka” S. Żeromskiego; niewystawione). W 1931 powrócił na stałe do kraju i zamieszkał w Warszawie; Anglię odwiedził jeszcze kilkakrotnie (1933, 1935, 1938). Został członkiem ZZLP (w 1932) i Polskiego PEN Clubu. W 1934 zawarł związek małżeński z Adelą Majkowską, śpiewaczką. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Zarabiał udzielając lekcji języka angielskiego. Pisał pamiętniki, pracował nad utworem dramatycznym pt. „Lament matki Klementyny” i obrazem historycznym „Veni creator” (stracił całe archiwum literackie w czasie powstania warszawskiego). W 1945-46 pełnił funkcję attaché Ambasady Polskiej w Londynie. Kontynuował twórczość przekładową z literatury angielskiej (przede wszystkim G.B. Shawa), tłumaczył też dramaty polskie na język angielski. W 1949 był członkiem Klubu Literackiego PZPR przy Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza”. Należał do ZLP i Polskiego PEN Clubu (reaktywowany w prawach członka w 1958). Odznaczony Krzyżem Komandorskim Or-

deru Odrodzenia Polski (1954). Zmarł 20 maja 1964 w Warszawie.

Przekłady

1. J.M. Synge: Kresowy Rycerz-Wesołek. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1913.

Rkps w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

2. A. Bennett, E. Knoblauch: Trzy pokolenia. Sztuki w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1914.

3. G.B. Shaw: Pigmalion. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1914. Wyd. osob. z podtyt. Przygoda romantyczna w 5 aktach Wwa: PIW 1954, 223 s. Wyd. nast. z wstępem, aneksem i przyp. E. Misiółka tamże: 1972, wyd. 3 1974, wyd. 4 1977, wyd. 5 1978.

4. G.B. Shaw: Święta Joanna. Kronika dramatyczna w 6 scenach z epilogiem. Wyst. Wwa, T. Pol. 1924. Wyd. Wwa: PIW 1960, 243 s.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
Adapt. radiowa: Adapt.: Z. Siwicka. Radio 1971.

5. J. Drinkwater: Abraham Lincoln. Sceny dramatyczne. Przekł. powst. 1927.

Data powstania przekł. wg masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

6. E. O'Neill: Anna Christie. Sztuka w 4 aktach. Przekł. powst. 1927. Wyst. Wwa, T. Nowy 1929.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

7. G.B. Shaw: Człowiek i Nadczłowiek. Komedia w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1927.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. i z podtyt. Komedia i filozofia w 4 aktach w Bibl. T. Powsz. w Wwie. Adapt. radiowa: Adapt.: K. Białek. Radio 1968.

8. S. Wyspiański: The wedding. (Wesele). Tłum.: ..., H. Pearson. Przekł. powst. 1927. Wyst. Pittsburgh (USA), T. Playhouse 1951.

Masz. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

9. G.S. Brooks, W.B. Lister: Orle loty. (Orle szpony). Melodramat w 3 aktach. Przekł. powst. 1928.

Rkps w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

10. J. Conrad: Jutro. Obraz sceniczny w 1 akcie. *Droga* 1928 s. 38-47. Wyst. Wwa, T. Nar. (warsztat teat.) 1939.

11. G.B. Shaw: Miłość wśród artystów. [Powieść]. Pozn.: Wyd. Pol. 1928, 374 s. Wyd. nast.: [z przedm.] ... Wwa: Wydawn. Pol. R. Wegner 1948; Wwa: PIW 1957.

12. G.B. Shaw: Cezar i Kleopatra. Komedia historyczna w 5 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1929. Wyd. z przedm. i uwagami autora w tłum. C. Wojewody Wwa: PIW 1955, 270 s.

Rkps w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

13. G.B. Shaw: Wielki kram. Komedia polityczna w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1929.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. i w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

14. R.C. Sheriff: Kres wędrówki. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1929.

Masz. przekł. w Bibl. T. Powsz. w Wwie i w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

15. J. Ervine: Pierwsza pani Frazerowa. Komedia w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1930.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

16. G.B. Shaw: Dom serc złamanych. Fantazja w stylu rosyjskim na motywach angielskich. Wyst. Wwa, T. Nar. 1930.

Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie i w Bibl. T. Powsz. w Wwie.

17. G.B. Shaw: Dwa oblicza Blanco Posnetta. Jednoaktówka. Przekł. powst. ok. 1930.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. (dat. ok. 1930), w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie (nie-datowany). — Prawdopodobnie w 1957 powst. druga redakcja przekładu.

18. G.B. Shaw: Nowa umowa małżeńska. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nowy 1930.

19. G.B. Shaw: Związek niedobry. Komedia w 6 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1930.

Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie oraz pt. Związek niedobry, czyli rodzice i dzieci w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. i Bibl. T. Powsz. w Wwie.

20. G.B. Shaw: Czarna dama z sonetów. Komedia w 1 akcie. *Droga* 1931 s. 790-803. Wyst. (łącznie z P. Calderon de la Barca: Życie snem) Wwa, T. Nar. 1937. Wyst. w tłum. ... i J. Kydryńskiego TV 1971.

Masz. przekł. w Bibl. T. Powsz. w Wwie i w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

21. G.B. Shaw: Lekarz na rozdrożu. Komedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1931.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. oraz w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

22. G.B. Shaw: Pierwsza sztuka Fanny. Sztuka w 3 aktach z prologiem i epilogiem. Wyst. Wwa, T. Nar. 1932.

Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr., w Bibl. T. Powsz. w Wwie i w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

23. G.B. Shaw: Zbyt prawdziwie, aby było dobre. Zbiór kazań scenicznych w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1932.

Masz. przekł. w Bibl. T. Powsz. w Wwie i w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

24. J. Froissart, A. Rodin, G.B. Shaw: Sześciu mieszczan z Calais. Średniowieczna anegdota wojenna w 1 akcie. Przekł. powst. ok. 1933.

Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

25. J. Galsworthy: Rogata dusza. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. ok. 1933.
Data powstania przekł. wg inf. F.S.
26. R. Mackenzie: Igraszki muzyczne. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1933.
Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
27. G.B. Shaw: Lekkoduch w opafach. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. ok. 1933.
Data powstania przekł. wg inf. F.S. — Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.
28. G.B. Shaw: Major Barbara. Komedia w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1933. Wyd. ze wstępem autora w przekł. C. Wojewody Wwa: PIW 1955, 262 s.
29. G.B. Shaw: Nad przepaścią. Fantazja polityczna w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1933. Druk fragm. *Kur. Poranny* 1933 nr 348.
Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
30. G.B. Shaw: Przygody czarnej dziewczyny w poszukiwaniu Boga. [Opowieść]. *Kur. Poranny* 1933 nr 90-115. Wyd. osob. Wwa: Rój 1933, 210 s. Wyd. nast. pt. Czarna dziewczyna szuka Boga. (Opowieść). Wwa: PIW 1956, 91 s.
31. Ch. Bennett: Milionowy interes. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1934.
32. G.B. Shaw: Nigdy nic nie wiadomo. Komedia w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1934. TV 1977. Przedr. zob. poz. 57 (t. 2).
Wyst. też pt. Gdy nie można przewidzieć.
33. H.H. Davies: Mięczak. Komedia w 3 aktach. Przekł. powst. 1935. Wyst. Wwa, T. Malickiej 1937.
Data powstania przekł. wg masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
34. I.K. Davis: Wszelkie prawa zastrzeżone. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1935.
Masz. przekł. pt. Wszystkie prawa zastrzeżone w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
35. S. Hicks, A. Dukes: Stare wino szumi. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1935.
Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
36. W.G. Hole: Królowa Jadwiga. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. 1935.
Data powst. przekł. wg masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
37. G.B. Shaw: Kandida. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1935. Wyd. pt. Kandyda Wwa: PIW 1954. TV 1971. Przedr. zob. poz. 57 (t. 2).
38. G.B. Shaw: Matołek z wysp nieoczekiwanych. Komedia w 6 obrazach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1935.
Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.
39. G.B. Shaw: Żołnierz i bohater. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1935. Wyd. ze wstępem i aneksem C. Wojewody Wwa: PIW 1967, 140 s. TV 1978. Przedr. zob. poz. 57 (t. 2).
40. S. Raphaelson: „By rozum był przy młodości”. Komedia w 3 aktach, 4 odsłonach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1936.
Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
41. G.B. Shaw: Mąż przeznaczenia. Radio 1936. Wyst. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1947. TV 1972. Druk zob. poz. 57 (t. 2).
42. G.B. Shaw: Milionerka. Komedia w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1936.
Masz. przekł. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. i w Bibl. T. Powsz. w Wwie.
43. G.B. Shaw: Profesja pani Warren. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Malickiej 1936. Wyd. Wwa: PIW 1952, 165 s. TV 1971. Przedr. zob. poz. 57 (t. 1).
44. G.B. Shaw: Zaloty wiejskie. Komedia w 3 aktach. Radio 1936. Wyst. pt. Po co daleko szukać. Łódź, Studio Muz. 1946. TV 1977.
Masz. przekł. pt. Wiejskie zaloty w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie, pt. Po co daleko szukać. Zaloty wiejskie. Komedia na 2 głosy w 3 odsłonach w Bibl. T. Powsz. w Wwie. — Wyst. też pt. Zaloty.
45. A. Cwojdzinski: Freud's theory of dreams. (Freuda teoria snów). A comedy in 3 acts. Przekł. powst. 1937.
Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.
46. D. Johnston: Księżyc w żółtej rzece. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1937. Radio 1937 (fragm.).
Masz. przekł. w Bibl. T. Powsz. w Wwie.
47. G.B. Shaw: Druga wyspa John Bulla. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. 1937.
Data powstania przekł. wg masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.; zachowany też z podtytuł. Komedia w 4 aktach w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.
48. G.B. Shaw: Korsarz i lady. (Nawrócenie kapitana Brassbound). Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1937.
Masz. przekł. pt. Nawrócenie kapitana Brassbounda w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.
49. G.B. Shaw: Szczygli zaulek. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1937. Wyd. [Wwa:] PIW 1952, 163 s. Przedr. zob. poz. 57 (t. 1).
Masz. przekł. pt. Domostwa wdowie w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
50. G.B. Shaw: Genewa. Fantazja polityczna w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1939.
Masz. przekł. fragm. redakcji z 1939 i całość w redakcji z 1945 w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

51. A. Kennedy Gould, E. Russe: Odwrót od złaństwa. Przekł. powst. przed 1943.

Masz. przekł., zakupiony w 1943 przez Z. Mitznera dla domu wydawn. „Wisła”, znajduje się wraz z całym archiwum wydawnictwa w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie.

52. G.B. Shaw: Uczeń diabła. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1946. Wyd. ze wstępem i uwagami C. Wojewody Wwa: PIW 1955, 171 s. Radio 1972. TV 1978.

53. G.B. Shaw: Biliony Buoyantów. Komedja w 4 aktach. Przekł. powst. 1948.

Data powstania przekł. wg inf. F.S.

54. J. Galsworthy: Pojedynek. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1954.

55. G.B. Shaw: Androkles i lew. Bajka sceniczna w 5 obrazach. Wyst. Sosnowiec, T. Zagłębia 1956. Wyd. [b.m.w. 1956], 50 s., powiel. TV 1977.

56. G.B. Shaw: Lord August pełni swą powinność. (Farsa wzięta z życia). *Świetlica* 1956 nr 10 s. 13-19. Wyd. osob. pt. Lord August spełnia swój obowiązek. Wwa: Centr. Dom. Twórczości Lud. 1956. TV 1958.

Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie.

57. G.B. Shaw: Sztuki przyjemne i nieprzyjemne. Wstęp napisała C. Wojewoda. T. 1-2. Wwa: PIW 1956, 316 + 515 s.

T. 1. Sztuki nieprzyjemne.

Zawartość: Szczygli zaulek [poz. 49]; Profesja pani Warren [poz. 43].

T. 2. Sztuki przyjemne.

Zawartość: Żołnierz i bohater [poz. 39]; Kandyda [poz. 37]; Mąż przeznaczona [poz. 41]; Nigdy nic nie wiadomo [poz. 32].

58. G.B. Shaw: Obcym wstęp wzbroniony. Jednoaktówka. Przekł. powst. ok. 1957.

Data powstania przekł. wg inf. F.S. — Masz. niedatowany przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie.

59. G.B. Shaw: Złote czasy zacnego króla Karola, historia prawdziwa, która się nigdy nie zdarzyła. Sztuka w 3 aktach. Wyst. pt. Złote czasy zacnego króla Karola: Wwa, T. Nar. 1957.

Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie.

60. L. Kruczkowski: The first day of freedom. (Pierwszy dzień wolności). Przel.: ..., J. Coates. Przekł. powst. po 1959.

Masz. przekł. oraz przekł. filol. F.S. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie.

Nadto przekłady niedatowane zachowane w archiwach, m.in.: W.S. Maugham: Obywatel z Wyspy Sheppey. Sztuka w 3 aktach. [Masz. w Bibl. T. Powsz. w Wwiewie]. — G.B. Shaw: Jak kłamał przed jej mężem. Komedja w 1 akcie. [Masz. przekł. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie]. — G.B. Shaw: Powrót do Matuzala. Pięcioksiąg me-

tabiologiczny. [Masz. cz. 1-4 w przekł. ... oraz fragm. cz. 5 w przekł. A. Sobieniowskiej w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie; masz. z podtyt. Pięcioksiąg metabiologiczny w 3 cz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.]. — W. Smólski: Israel folds up its tents. (Izrael zwiąja namioty). A play in 1 act. [Masz. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiewie].

Praca redakcyjna

1. G.B. Shaw: Teatry londyńskie w latach dziewięćdziesiątych. Wybór ... Przel.: M. Skibniewska, Z. Sroczyńska. Posł.: G. Sinko. Przep.: S. Kumor. Wwa: WAiF 1967, 403 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — SWPP 1 — PP (A. Szalagan). — RL 1964 (P. Grzegorzczak), przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986.

50 lat pracy F.S. *Życie Lit.* 1962 nr 39. — J. Rychlewski: Pajsa tłumacza *Kierunki* 1962 nr 34 [dot. gł. przekł. „Wesela” S. Wyspiańskiego]. — T. Terlecki: Katherine i Florian. *Wladomosci*, Londyn 1972 nr 24, przedr. pt. Polski inspirator Katherine Mansfield. W tegoż: *Rzeczy teatralne*. Wwa 1984. — K. Gajda: Kilka myśli o teatrze. (Lack — S. — Grzymala). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Hist.-lit.* 1986 nr 101. **A.Sz.**

SOBOL Roman 1926-1982

Historyk literatury, edytor.

Urodzony 4 lipca 1926 w Jarosławiu pod Przemyślem; syn Józefa Sobola, konduktora, potem kierownika pociągu, i Heleny ze Skrzyżków, położnej. W 1939 ukończył szkołę powszechną w Jarosławiu. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w rodzinnym mieście. Uczęszczał do szkoły handlowej (1940-42), a następnie pracował jako robotnik (m.in. pomocnik murarski). W 1943 rozpoczął naukę na tajnych kompletach, przerwał ją po aresztowaniu i wywiezieniu brata do obozu koncentracyjnego. Po wycofaniu się Niemców z tych terenów w 1944, kształcił się w gimnazjum handlowym, a później w Liceum Humanistycznym im. J. Słowackiego w Jarosławiu. W 1947 zdał maturę i podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). Współpracował z literackim pismem studenckim *Chochol* (1948-49). Uczestniczył m.in. w seminarium edytorskim prowadzonym przez prof. Tadeusza Mikulskiego (1949-50). Od 1951 był członkiem ZMP. W 1952 złożył pracę magisterską pt. „Ignacy Krasicki w walce o język narodowy”, która opublikowana w 1952 w wersji rozszerzonej w *Zeszytach Wrocławskich* (nr 1), stała się jego debiutem naukowym. Jeszcze w czasie studiów, we wrześniu 1951, został asystentem Katedry Literatury Polskiej UWr.; pracował na tym stanowisku do jesieni 1954. Zajmował się literaturą epoki Oświecenia, głównie twórczością Franciszka Karpińskiego.

Równocześnie na zlecenie Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN opracowywał bibliografię literacką za rok 1951 (ogłoszoną jako dodatek do *Pamiętnika Literackiego* 1953). Ożenił się z Anną Łukasiewicz, inżynierem. W 1954 rozpoczął pracę w IBL PAN, w mieszczącym się we Wrocławiu Dziale Historii Literatury Polskiej Epoki Oświecenia (później Pracownia Historii Literatury Oświecenia). Był członkiem zespołu opracowującego serię Oświecenia do „Bibliografii literatury polskiej „Nowy Korbut””. W 1964 obronił w IBL PAN w Warszawie rozprawę doktorską pt. „Ze studiów nad życiem i twórczością Franciszka Karpińskiego w latach 1787-1825” (promotor prof. Stanisław Pigoń). W 1972 zrezygnował z pracy w IBL PAN i powrócił na UW, gdzie został adiunktem w nowo utworzonym Międzywydziałowym Studium Kultury Współczesnej (do 1974; równocześnie pełnił obowiązki zastępcy kierownika Studium). W 1974 przeniósł się do Instytutu Filologii Polskiej UW. Od 1975 był członkiem Wrocławskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1976 habilitował się na UW, na podstawie rozprawy pt. „Franciszek Karpiński wobec przemian kultury narodowej”; w 1977 otrzymał stanowisko docenta. W 1976-81 pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Filologii Polskiej, a następnie dziekana Instytutu (do 1982). Przygotowywał monografię F. Karpińskiego i edycję jego pism krytycznych na zlecenie IBL PAN (nieukończone). Zmarł 23 kwietnia 1982 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ze studiów nad Karpińskim. Wr.: Ossol. 1967, 427 s. PAN IBL.

Zawartość: Prolegomena filologiczne; Pieśni dla pospólstwa; Z białowieskiego azylum. — Nagroda Naukowa im. T. Mikulskiego przyznana przez IBL PAN w 1967.

2. Polish culture in the period of enlightenment. [Wr.:] UW. 1974, 26 s., powiel. Summer School of Science and Polish Culture.

3. Franciszek Karpiński. [Szkiec monograficzny]. Wwa: PWN 1979, 170 s. Wyd. 2 także 1987.

Stanowi część rozprawy habilitacyjnej pt. Franciszek Karpiński wobec przemian kultury narodowej.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Ignacy Krasicki w walce o język narodowy. *Zesz. Wroc.* 1952 nr 1 s. 75-108. — Pierwodruk „Pieśni nabożnych” Karpińskiego. *Pam. Lit.* 1958 z. 2 s. 505-514. — Podróż w kraju zaczarowanym. *Pam. Lit.* 1959 z. 3/4 s. 321-348 [dot. F. Karpiński: Korespondencja. Z lat 1763-1825. Wr. 1958]. — Franciszek Karpiński jako doradca literacki Aleksandra Chodkiewicza. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. Wr. 1960 s. 440-464. — Nieznane fragmenty poematu Franciszka Karpińskiego z okresu konfederacji barskiej. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. [T. 2]. Wr. 1965 s. 46-61.

— Z dziejów teatru Potockich w Tulczynie. *Pam. Teatr.* 1966 z. 1/4 s. 189-221. — List poetycki Józefa Koblańskiego do Franciszka Karpińskiego. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. T. 4. Wr. 1973 s. 35-46, sprost.: R. Sobol. *Pam. Lit.* 1974 z. 2 s. 412. — Franciszek Karpiński a folklor. Wybrane zagadnienia. [Fragm. rozprawy habilitacyjnej pt. „Franciszek Karpiński wobec przemian kultury narodowej”]. *Lit. Lud.* 1977 nr 4/5 s. 67-91. — Psalm. [Hasło w:] *Słownik literatury polskiego Oświecenia*. Wr. 1977. — Karpiński — Replin. (W związku z odnalezieniem autografu wiersza do generał-gubernatora Litwy). [Fragm. rozprawy habilitacyjnej pt. „Franciszek Karpiński wobec przemian kultury narodowej”]. *Pam. Lit.* 1980 z. 3 s. 3-31. — „Gospodarz zewsząd strokany...”. (Nieznane materiały do biografii Karpińskiego — kolonisty białowieskiego). W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. [T. 6]. Wr. 1982 s. 213-222.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Bibliografia literacka. Styczeń-czerwiec 1951. Wr.: Ossol. 1953, 69 s. Dod. do *Pam. Lit.*

2. Bibliografia literacka. Lipiec-grudzień 1951. Wr.: Ossol. 1953, 99 s. Dod. do *Pam. Lit.*

3. J. Kochanowski: Wybór poezji. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1954, 232 s. Wyd. 2 uzup. także 1956.

4. F. Karpiński: Korespondencja. Z lat 1763-1825. Zebrał i oprac. T. Mikulski. Komentarz ... Wr.: Ossol. 1958, XXIX, 268 s. PAN IBL. *Arch. Lit.*, 4.

5. F. Karpiński: Historia mego wieku i ludzi, z którymi żyłem. Oprac. ... Wyd. przygot.: E. Aleksandrowska i Z. Goliński. Wwa: PIW 1987, 294 s.

OPRACOWANIA (wybór)

A. Kuziki: Bibliografia prac R.S. *Ann. Silesiae* 1992 vol. 22. [Ze studiów nad Karpińskim:] K.A. Paulty Zbieranska. *Books Abroad*, Oklahoma 1968 z. 4; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1969 nr 3; M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1970 z. 2. — A. Siomkajło: Portret z ram na nowo wyjęty. *Nowe Książ.* 1979 nr 14 [rec.: Franciszek Karpiński]. — M. Klimowicz: R.S. *Pam. Lit.* 1982 z. 1/2. — S. Kukurowski: R.S. *Biał. Polonist.* 1983 nr 1/2. — P. Matuszewska: R.S. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1986 t. 25. — E. Aleksandrowska: R.S. — Curriculum vitae; M. Cieński: Od mikrofaktu do syntezy. *Filologia R.S.*; J. Miodek: R.S. — człowiek uniwersytetu. *Ann. Silesiae* 1992 vol. 22. **B.T.**

SOBOLEWSKA Elżbieta

zob. SZEMPLIŃSKA-SOBOLEWSKA Elżbieta

SOCHA-LISOWSKA Teresa

ur. 1928

Poetka.

Urodzona 16 kwietnia 1928 we Lwowie; córka Stanisława Sochy, technika kopalnictwa naftowego, i Marii Walter, nauczycielki. W związku z pracą

ojca dzieciństwo spędziła w Brelikowie pod Ustrzykami Dolnymi, gdzie przebywała również w czasie okupacji radzieckiej i niemieckiej. Po wkroczeniu wojsk radzieckich w 1944, udała się wraz z rodziną do Lwowa, skąd w ramach tzw. akcji repatriacyjnej wyjechała do Krakowa, gdzie uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego im. Świętej Rodziny. W 1946 zdała maturę i rozpoczęła studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ); w 1947 przeniosła się na Wydział Lekarski UJ. Debiutowała w 1947 wierszami pt. „Papieros” i „Ogródek”, zamieszczonymi w *Dzienniku Literackim* (nr 26). W 1948 publikowała wiersze w *Tygodniku Powszechnym*. W tymże roku wyszła za mąż za Andrzeja Lisowskiego, prawnika. Po uzyskaniu dyplomu w 1952 pracowała w Szpitalu im. G. Narutowicza w Krakowie, od 1957 w Zakładach Zapobiegawczo-Lecznicznych Huty im. Lenina, w Pogotowiu Ratunkowym i Przychodniach Rejonowych w Nowej Hucie. Wiersze, przekłady poetyckie i utwory prozą ogłaszała głównie w czasopiśmie krakowskich – *Tygodniku Powszechnym* (1957-71), *Zebrze* (1957-58), *Życiu Literackim* (1957-72), *Dzienniku Polskim* (1959-71). W 1958-61 należała do grupy literackiej Muszyna. W 1965 została członkiem ZLP. W latach sześćdziesiątych była związana ze Stanisławem Stanuchem, prozaikiem. W 1965-68 studiowała zaocznie na wydziale filozofii chrześcijańskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W 1967-72 była członkiem Krakowskiej Grupy Literackiej „Barbarus”. Od 1972 pracowała w Pogotowiu Ratunkowym w Krakowie. W 1974 wyjechała do Francji i zamieszkała w Paryżu, gdzie pracowała w szpitalu. Kontynuowała twórczość literacką, pisząc wiersze, słuchowiska i opowiadania. Mieszka w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. Kr.: WL 1958, 61 s.

Nagroda Pierścienia przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku w 1959.

2. Dom urodzenia. [Wiersze]. Kr.: WL 1963, 74 s.
3. Ziemia jest rajem. [Wiersze]. Kr.: WL 1969, 61 s.
4. Tu, pod jałowcem. [Wiersze]. Kr.: WL 1972, 50 s.
5. Wiersze wybrane. Wstęp: J. Kwiatkowski. Kr.: Sponsor 1995, 188 s.

Zawiera wiersze z poz. 1-4. – Tu też: Poematy: Dom urodzenia. Cz. I-II; Sylwester 1965, czyli zyciorys stryja; Ziemia jest rajem. – Z wierszy nie drukowanych.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1989. – SWPP 2 (E. Głębiaka). [Wiersze:] B. Biernacka: Dwie poetki z Krakowa. *Nowe Książki* 1959 nr 5 ldot. też: H. Poświatowska: Hymn bałwo-

chwalczy; P. Kunczewicz: Rokoko makabryczne. *Współczesność* 1959 nr 17; J. Kwiatkowski: Koszmary i przedmieścia. *Twórczość* 1959 nr 4; A. Stern: Poezja młodych. *Życie Lit.* 1959 nr 43; J. Trznadel: Dwie poetki. *Nowa Kultura* 1959 nr 24 [dot. też: H. Poświatowska: Hymn bałwochwalczy]. – S. Kryśka: Damska poezja. *Współczesność* 1963 nr 17. – [Ziemia jest rajem:] M. Skwarnicki. *Tyż. Powsz.* 1970 nr 8; T. Walas: Głos kobiecy. *Nowe Książki* 1970 nr 15; A. Włodek: Postawy, źródła, refleksje. *Życie Lit.* 1970 nr 6. – [Tu, pod jałowcem:] J. Markiewicz] jm: Wybitna książka poetycka. *Nowy Wyrz.* 1972 nr 6; S. Stanuch: Koliber pod jałowcem. *Dz. Pol.* 1972 nr 162; J. Niemczuk: Soliloquium. *Nowe Książki* 1973 nr 2. – [W. Skalmowski] M. Broński: Cracovia poetaica. *Kultura*, Paryż 1996 nr 6 [rec.: Wiersze wybrane]. E.G.

SOCHACZEWSKA Krystyna

zob. KOLIŃSKA Krystyna

SOKOLICZ Antonina

1879-1942

Właściwe nazwisko: Merkłowa.

Inne pseud.: a.s.; A.S.; Artur H. Tucholski; Artur Tucholski; E. Falkowski; Edward Falkowski; Edward Falkowski; Elisabeth Maria Gaertner; Guépe. Powieściopisarka, autorka utworów dramatycznych, publicystka, tłumaczka.

Urodzona 5 czerwca¹ 1879 w Szczercowie (pow. Łask); córka Antoniego Chlewskiego, oficjalisty dworskiego, i Elżbiety Marii z Gaertnerów. Początkowo uczyła się w domu. W 1896 ukończyła naukę w prywatnej pensji Julii Jezierskiej w Łodzi, po czym pracowała jako nauczycielka w domach prywatnych i jednocześnie uczęszczała do łódzkiej szkoły dramatycznej Karola Kopczewskiego, którą ukończyła w 1899. Następnie występowała jako aktorka (przybrała pseud. Sokolicz) na wielu scenach prowincjonalnych, w Busku, Kaliszu, Lublinie, Sosnowcu, Dąbrowie Górniczej, Piotrkowie, Płocku, Poznaniu, Kijowie, Lwowie i Mińsku; czasem śpiewała także w operetce. W 1902 wstąpiła do PPS i od 1904 współdziałała z Organizacją Bojową PPS. W 1905 uczestniczyła w wypadkach rewolucyjnych jako kurierka i kolporterka pism partyjnych; aresztowana, została osadzona w więzieniu w Suwałkach. Po uwolnieniu, zmuszona do opuszczenia Królestwa Polskiego, przeniosła się do Galicji i przebywała kolejno w Krakowie, Lwowie i Zakopanem; nawiązała kontakty z emigracją polityczną z Królestwa. W 1906/07 występowała w Teatrze Ludowym w Krakowie, a w 1908 w Poznaniu, po czym zrezygnowała ostatecznie z pracy aktorskiej. Następnie wyjechała do Paryża, gdzie przez blisko rok jako wolny słuchacz studiowała na Sorbonie nauki społeczne. W 1909 zamieszkała w Poznaniu i w tymże roku debiutowała popularnym szkicem pt. „Juliusz Słowacki”. Zaczęła pisać

¹ Data dzienna urodzenia wg Księgi Urzędu Stanu Cywilnego w Szczercowie (inf.: D. Chrościelewska: W świecie twardych ludzi. Łódź 1974).

utwory dramatyczne, w większości dla zespołów amatorskich, wystawiane od 1911 we Lwowie, Krakowie i Sosnowcu. W 1912 powróciła do Galicji. Związała się z Frakcją Rewolucyjną PPS i współtworzyła nowe ugrupowanie PPS-Opozycja. W 1912 w Krakowie zetknęła się osobiście z Włodzimierzem Leninem. Po wybuchu I wojny światowej, w sierpniu 1914, została wysłana jako kurier Komendy Legionów do Warszawy. W listopadzie 1914 wyjechała do Rosji i odwiedzała skupiska Polaków na Kaukazie, Syberii i w Mandżurii, dotarła też do Charbinu i Szanghaju; wygłaszała odczyty i urządziła wieczory literackie. W 1917 uczestniczyła w wydarzeniach rewolucji październikowej. W tym czasie publikowała artykuły w wydawanym w Petersburgu organie PPS-Frakcji Rewolucyjnej *Głos Robotnika i Żołnierza* (1917-18). W 1918 powróciła do kraju i osiadła w Warszawie. Wyszła za mąż za Ludwika Merkla, inżyniera architekta. W 1918 należała do organizatorów Spółdzielni Wydawniczej „Książka”. Współpracowała z dziennikiem *Naprzód* (1918-19). W 1919 prowadziła zespół recytatorski przy Bezpartyjnym Klubie Młodzieży Robotniczej „Ognisko” w Warszawie, przekształcony następnie w Koło Dramatyczne pod nazwą Scena i Lutnia Robotnicza, którym kierowała do czasu rozwiązania go przez władze w 1922. Była inicjatorką i aktywną działaczką Uniwersytetu Ludowego (do czasu jego zamknięcia w 1924); pełniła funkcję sekretarza oraz uczestniczyła w akcjach artystycznych i odczytowych Koła Naukowo-Artystycznego, utworzonego w ramach tegoż uniwersytetu w 1922, które kontynuowało działalność Sceny i Lutni Robotniczej. W 1922 zainicjowała utworzenie Komisji Filmowej w ramach Uniwersytetu Ludowego oraz otwarcie w Warszawie kinematografu robotniczego „Lux”. Wiele podróżowała po kraju z odczytami na temat kultury proletariackiej. W tym czasie wstąpiła do KPP. W 1922 kandydowała do senatu z listy komunistycznego Związku Proletariatu Miast i Wsi. W 1922-23 współpracowała z pismem *Kultura Robotnicza*, legalnym organem Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (KPRP), a po jego zawieszeniu z *Nową Kulturą* (1923-24). Wiosną 1923, z ramienia Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom (MOPR), wyjechała do Stanów Zjednoczonych, gdzie wygłaszała odczyty polityczne w środowiskach polonijnych (m.in. w Detroit, Chicago, Rochester, Fulton). W styczniu 1924 powróciła do kraju. W 1926 ponownie wyjechała do USA, gdzie zajmowała się głównie mobilizowaniem opinii robotników pochodzenia polskiego dla obrony więźniów politycznych, współpracowała też z polskim teatrem robotniczym w Nowym Jorku. Zawarła wówczas znajomość z Uptonem Sinclairem, którego utwory tłumaczyła w następnych latach. W 1928 przenio-

śła się do Kanady, gdzie w środowisku Polonii próbowała zakładać organizację MOPR. Następnie przebywała jakiś czas w Związku Radzieckim. W 1929 wróciła do kraju i zajęła się intensywną pracą literacką. Po zamknięciu Spółdzielni Wydawniczej „Książka”, zorganizowała na polecenie KPP, wraz z Janem Hemplem, lewicowe wydawnictwo „Tom” i w 1931-37 pełniła funkcję jego kierownika. W 1932-35 prywatnym nakładem wydawała dzieła wybrane W. Lenina. W 1934 odbyła kolejną podróż do Stanów Zjednoczonych. Wobec groźby uwięzienia po powrocie do kraju, w drodze powrotnej zatrzymała się w Czechosłowacji. Następnie wiosną 1935 przebywała kilka tygodni w Paryżu, skąd wyjechała do Kanady. Tu objeżdżała z prelekcjami ośrodki polonijne, m.in. na zaproszenie Polskiego Towarzystwa Robotniczo-Farmerskiego, współpracowała z polonijną gazetą robotniczą *Głos Pracy*, wydawaną w Winnipegu, oraz prowadziła szkolenie agitatorów Polskiego Towarzystwa Ludowego. Po powrocie do kraju w lipcu 1936, została aresztowana za działalność propagandowo-agitacyjną za granicą i osadzona na Pawiaku; jej uwolnienia domagali się w listopadzie 1936 obradujący w San Francisco pisarze amerykańscy, m.in. U. Sinclair, oraz organizacje Polonii amerykańskiej. W 1937 przez kilka miesięcy leczyła się w Zakopanem. Po wybuchu II wojny światowej przebywała w Warszawie. Wiosną 1940 była współzałożycielką konspiracyjnego Towarzystwa Przyjaciół Związku Radzieckiego, później włączonego do organizacji Sierp i Młot. Współpracowała z pismem *Zwycięzimy*, konspiracyjnym organem tego stowarzyszenia. Publikowała też artykuły w biuletynie radiowym *Więści ze Świata*. W 1941, po śmierci męża, kilka miesięcy przebywała w Miechowie. Po powrocie do Warszawy włączyła się w działalność powstałej w styczniu 1942 PPR. Aresztowana przez gestapo 28 kwietnia 1942 i osadzona na Pawiaku, 26 listopada została wywieziona do Oświęcimia. Zmarła 20 grudnia 1942 w obozie koncentracyjnym w Brzezince.

TWORCZOŚĆ

1. Juliusz Słowacki. Życie i dzieła poety. [Szkieł popularnonaukowy]. Pozn.: Wyd. Oświat. „Straży” 1909, 80 s. Wyd. 2 tamże 1909.
2. Nieprzyjaciół kobiet. Komedia w 1 akcie. Praprem. Kr., T. Nowy 1911.
3. Franek szpieg. Obrazek dramatyczny na tle wypadków rewolucyjnych 1905 roku w 1 akcie. Kr.: K. Wojnar 1912, 51 s.
4. Nieodparty argument. Humoreska w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Nowości ok. 1912. Wyd. Lw.: Nakł. Księg. H. Altenberga 1912, 14 s. Wyd. nast.: Lw.: Odrodzenie 1923.

5. Ikarzătko. Sztuka sceniczna. Praprem. Kr. ok. 1912.

6. Zerwała się burza. Sztuka sceniczna. Praprem. Kr. ok. 1912.

7. Szlakiem zdrady. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Lw., T. Mały 1913.

8. Nie miała baba kłopotu, czyli utalentowany spadkobierca. (Nasza cyganeria). Humoreska w 1 akcie. Powst. ok. 1913.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa [1972].

9. W świątku komedii i fałszu. Komedja w 4 aktach. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1914.

10. Niewolnicy. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Charków, T. 1916/1917.

11. Ideologia Piłsudskiego. [Broszura polityczna]. Kijów: Nakł. Grupy Członków PPS; Księg. N. Gieryna 1917, 30 s.

12. Pięść. Szkic dramatyczny na tle Wielkiej Rewolucji Rosyjskiej w 3 aktach. Wwa: Stow. Spółdzielcze „Książka” 1920, 49 s.

O W. Leninie.

13. O kulturze artystycznej proletariatu. [Broszura polityczna]. Wwa: Nakł. Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych RP; Skł. gł. Stow. Spółdzielcze „Książka” 1921, 30 s.

Podp.: A.S.

14. Walt Whitman. [Szkic biograficzny]. Wwa: Wydawn. Związku Robotniczych Stow. Spółdzielczych 1921, 31 s.

15. Nazajutrz po ślubie. (Kuzynek zbawcą). Humoreska w 1 akcie. Lw.: Odrodzenie 1922, 21 s.

Podp.: Guépe.

16. Jack London. Życie i twórczość. [Szkic monograficzny]. Wwa: Skł. gł. Spółdz. Księg. „Książka” 1925, 32 s.

17. O twórczości Żeromskiego na tle rozwoju społecznego w Polsce. Z przedm. H. Stein-Kamińskiego. [Szkic krytyczny]. Moskwa: Spółdz. Wydawn. „Trybuna” 1925, 62 s.

18. Obóz proletariacki. [Broszura agitacyjna]. Chicago: Nakł. Sekcji Pol. MOPR [Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom] 1928, 32 s.

Podp.: A.S.

19. V Polše vse spokojno. (Polożenie rabočių). Moskwa: Izdatel'stvo CK MOPR SSSR [Centr. Kom. Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom ZSRR] 1931, 28 s.

Podp.: Eduard Falkowski.

20. Świat twardych ludzi. Powieść. Autoryzowany przekł. z ang. [...]. Wwa: Nakł. Spółki Wydawn. „Biblion” 1933 [antydat. 1932] 445 s.

Podp.: Elisabeth Maria Gaertner. — Fikcyjne tłum. z nieistniejącego oryginału ang. podp. pseud.: E. Falkowski.

21. Cysarskie cięcie. Powieść społeczna z lat przełomowych 1863-1869. Wwa: Rój 1935 [antydat. 1934], 391 s.

Wyd. osob. fragm. pt. Pan Oyrzeński. Wybrał i oprac.: W. Bortnowski. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 63.

22. Lola Montez. Tancerka rządzi państwem. [Opowieść biograficzna]. Wwa: [druk.] „Monolit” 1939, 47 s.

Podp.: Artur Tucholski. — Dot. tancerki hiszp. Dolores Porri y Montez.

23. Porywy. [Powieść]. Wwa: M. Fruchtmann 1939, 450 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [!] ze wstępem M. Szulki na Wwa: KiW 1958.

Wyd. 1 podp.: Artur H. Tucholski; wyd. z 1958 podp.: Antonina Sokolicz.

Przekłady

1. A. Hennequin, P. Bilhaud: Najlepsza z kobiet. Farsa w 3 aktach. Wyst. Lw. 1909.

2. U. Sinclair: Rdzenny Amerykanin, czyli Dzieje prawdziwego patrioty. [Powieść]. Wwa: Książka 1923, 282 s.

3. E. O'Neill: Pierwszy człowiek. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Lw. 1925.

4. J. London: John Barleycorn. Powieść. T. 1-2. Wwa: E. Wende i Spółka 1926, 281 s. Wyd. nast.: [Pozn.:] Wielkop. Wydawn. 1949; [Wwa:] PIW 1950; pt. John Barleycorn, czyli Wspomnienia alkoholika. (Dzieła wybrane. T. 10). Wwa: Iskry 1957.

5. U. Sinclair: Kryminalista. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Wwa: Spółdz. Księg. „Książka” 1928 [antydat. 1927], 21 s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1949.

6. U. Sinclair: Boston. Współczesna powieść historyczna.

Cz. 1-2. Wwa: Spółdz. Księg. „Książka” 1929, 171 + 175 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949, tamże wyd. 2 [!] 1957.

Cz. 3. Wwa: Skł. gł. Rój 1931 [antydat. 1930], 184 s.

Cz. 4. Wwa: Skł. gł. Rój 1931, 169 s.

7. U. Sinclair: Katakizm w roku 2000-ym. [Powieść]. Wwa: Rój 1930, 197 s.

8. U. Sinclair: Nafta. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Rój 1930 [antydat. 1929], 407 + 307 s. Wyd. nast.: Łódź: Książka 1946; wyd. 2 [!] Wwa: Książka 1949.

9. U. Sinclair: Król węgla. Powieść osnuta na tle wydarzeń w zagłębiu węglowym w Colorado. Wwa: Rój 1931 [antydat. 1930], 459 s. Wyd. nast.: Łódź: Książka 1947; wyd. 2 [!] Wwa: Książka 1948, tamże wyd. 3 1948.

Wyd. osob. fragm. pt. Walka w kopalni. Z powieści „Król węgiel” wybrała i oprac. J. Skarżyńska. Wwa: Wydawn. „Prasa Wojsk.” 1949, 150 s.

10. U. Sinclair: Mokra parada. [Powieść]. T. 1. Wwa: Rój 1932, 327 s.

11. U. Sinclair: Służba państwowa. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 347 s.

12. U. Sinclair: Sylwia. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 327 s. Wyd. nast. tamże 1934.

13. U. Sinclair: Z kryzysu jest wyjście! Perspektywy amerykańskie. [Powieść]. Wwa: Skł. gł. Księg. „Tom” 1933, 108 s.

14. U. Sinclair: Zawrotna kariera Amerykanina. [Powieść]. Wwa: Rój 1933, 369 s.

15. U. Sinclair: Pielgrzymka miłości. [Powieść]. Wwa: Rój 1935 [antydat. 1934], 285 s.

16. U. Sinclair: W niewoli miłości. [Powieść]. Wwa: Rój 1935, 356 s.

17. U. Sinclair: 100%. [Powieść]. Tłum.: ... i M. Kwiatkowski. Wwa: Rój 1936, 329 s.

18. U. Sinclair: Socjalizm na raty. Powieść. Wwa: Rój 1938, 474 s.

Nadto przekłady (wg: J. Kozłowski: Życie teatralne proletariatu polskiego 1878-1914. Kr. 1982): L. Lisienko: Pewnego wieczoru... Dramat rewolucyjny w 2 aktach z życia zesłańców politycznych na Syberii. — A. Saksagońska: Tajga szumi. Fragment dramatu w 1 akcie.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szafarag). — SBTP t. I. — PSB (K. Wozniakowski) — Słownik uczestników walki o niepodległość Polski 1939-1945. Wwa 1988. — M. Szulkin: Antonina Sokolicz. [B.m.] Wyd. Korn. Obchodu 75 Rocznicy Urodzin A. Sokolicz 1955, 46 s. — D. Chróścielewska: W świecie twardych ludzi. Kartki z życia i twórczości Antoniny Sokolicz. Łódź: WŁ 1974, 192 s.

[Cysarskie cięcie:] E. Breiter. *Wład. Lit.* 1934 nr 50; K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 2; A. Łabowski: Książka o powstaniu 1863 r. *Leuar* 1935 nr 1; T. Nocznicki: Powieść o powstaniu styczniowym i uwłaszczeniu chłopów. *Błyski Wolnomysłcielskie* 1935 nr 1. — E. Kozikowski: Wspomnienie o A.S. *Now. Lit.* 1948 nr 38, przedr. w: Księga wspomnień 1919-1939. Wwa 1960, w tegez: Między prawdą a plotką. Kr. 1961 oraz w tegez: Łódź i pióro. Łódź 1972. — [Porywy:] J.C.: Powieść o proletariatach. *Nowe Książ.* 1958 nr 21; G. Lasota: Porywy. (O A.S. i Halinie Górskiej) *Archipelag* 1958 nr 34. — I. Perkowski-Szczypiorska: Pamiętnik łączniczki. Wwa: Czyt. 1962, 278 s., wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1967. — G. Iwański: Pionierka kultury robotniczej. (W stulecie urodzin A.S.) *Nowe Drogi* 1979 nr 6. — B. Krzywobłocka: A.S. *Mówią Wieki* 1981 nr 4. — S. Król: A. S.-M. Autorka — rewolucjonistka. W tegez: Isto jeden! 101 kobiet polskich. Wwa 1988.

B.D.

SOKOŁOWSKA Jadwiga

1925-1991

Imiona metrykalne: Eulalia Jadwiga; pełna forma nazwiska od 1960: Sokołowska-Poźniak. Historyk literatury, edytor.

Urodzona 19 stycznia 1925 w Tulczynie w ukraińskiej SRR; córka Czesława Sokołowskiego, inżyniera budowlanego, i Marii z Kownackich. W 1926 przyjechała wraz z rodziną do Równego na Wołyń; tu przebywała także w czasie II wojny światowej oraz okupacji radzieckiej i niemieckiej. W 1944 zamieszkała w Lublinie, gdzie uczęszczała najpierw do Gimnazjum ss. Urszulanek, a następnie do Liceum im. Unii Lubelskiej; w 1946 zdała maturę. W tymże roku rozpoczęła studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). Działała w Kole Polonistów; w 1947 była prezeską Koła. W 1949 przeniosiła się na Uniwersytet Warszawski (UW) i kontynuowała studia polonistyczne; w 1950 uzyskała magisterium. W 1950-52 uczyła języka polskiego w Technikum Handlu Zagranicznego w Warszawie. Następnie do 1968 pracowała jako redaktorka w Redakcji Literatury Staropolskiej (później Redakcja Historii Kultury) w Państwowym Instytucie Wydawniczym. W tym czasie zajęła się edytorstwem tekstów staropolskich. Debiutowała jako edytor w 1953, wydając „Odrpawę posłów greckich” J. Kochanowskiego. W 1960 wyszła za mąż za Stefana Poźniaka, dziennikarza. W 1960-61 przebywała we Włoszech; prowadziła lektorat języka polskiego na uniwersytecie we Florencji i zbierała materiały do pracy o kulturze baroku. W 1969 podjęła pracę na KUL najpierw na stanowisku starszego asystenta, a od 1970 na stanowisku adiunkta, prowadząc zajęcia z literatury staropolskiej. W 1969 obroniła na UW rozprawę doktorską pt. „Swoiste cechy poezji barokowej w Polsce” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W 1970 habilitowała się na UW na podstawie rozprawy „Główne kierunki badań nad barokiem europejskim. (W poszukiwaniu modelu epoki)”. W 1972 otrzymała stanowisko docenta na KUL. W 1974-87 należała do zespołu redakcyjnego *Roczników Humanistycznych KUL*. Kilkakrotnie wyjeżdżała za granicę (Włochy, Francja, Niemcy, Belgia) w celu prowadzenia badań naukowych. W 1984 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego oraz objęła kierownictwo Katedry Literatury Staropolskiej. Była członkiem Towarzystwa Naukowego KUL (od 1984). Zmarła 1 czerwca 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jan Andrzej Morsztyn. Wwa: Wiedza Powsz. 1965, 218 s.

2. Spory o barok. W poszukiwaniu modelu epoki. Wwa: PIW 1971, 372 s.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość. Słowo wstępne. — Cz. 1. Spór o barok. — Cz. 2. W kręgu filozofii i nauk przyrodniczych: Sytuacja w filozofii; Emancypacja nauk przyrodniczych. — Cz. 3. Dwie estetyki: Rozkwit i zmierzch estetyki klasycznej; Narodziny estetyki nowożytnej. — Cz. 4. Czy dokonał się przełom literacki? — Zakonczenie.

3. Dwie nieskończoności. Szkice o literaturze barokowej Europy. Wwa: PIW 1978, 313 s.

Zawartość: Dwie nieskończoności; Arcadia profana; Arcadia sacra; Tragedia i tragizm; Fantastyka baroku; Zakończenie.

Rozprawy i artykuły w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Problem baroku w pracach Carlo Calcaterry. *Prz. Hum.* 1962 nr 4 s. 35-51. — Na pograniczu „dwóch nieskończoności”. O estetyce baroku europejskiego. W: Estetyka, poetyka, literatura. Wr. 1973 s. 143-164. — Il mito barocco dei valori nazionali della cultura polacca e l'influsso della letteratura italiana. W: Barocco fra Italia e Polonia. Wwa 1977 s. 245-263. — Literatura staropolska a literatura francuska do połowy XVIII wieku. (Perspektywy nieco innej syntezy: propozycje i sugestie). W: Literatura staropolska w kontekście europejskim. Wr. 1977 s. 77-89. — Arcadia profana et Arcadia sacra dans la littérature du baroque. *Rocz. Hum.* 1978 z. 3 s. 73-85. — „Jesteś, któryś jest, wieczny, niepojęty...”. (Człowiek wobec Boga w poezji polskiego baroku). W: Polska liryka religijna. Lubl. 1983 s. 87-110. — De la renaissance au baroque. Caractère particulier du de-tour baroque en Pologne. W: Le baroque en Pologne et en Europe. Paris 1990 s. 29-46, przedm. pt. Od renesansu do baroku. Swistość przełomu barokowego w Polsce w: Religijność literatury polskiego baroku. Lubl. 1995 s. 13-26.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Kochanowski: Odprawa posłów greckich. Red. ... Wwa: PIW 1953, 51 s.

2. M. Sęp-Szarzyński: Rytmów albo wiersze polskie. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1957, 104 s.

3. Poeci renesansu. Antologia. Oprac. [i przedm.] ... Wwa: PIW 1959, 522 s.

4. Poeci polskiego baroku. Wybór i oprac.: ..., K. Żukowska. T. 1-2. Wwa: PIW 1965, 1047 + 1077 s.

5. Patrząc na rozmaite światła tego sprawy. Antologia polskiej poezji renesansowej. Oprac. ... Wwa: PIW 1984, 300 s.

6. I w odmianach czasu smak jest. Antologia polskiej poezji epoki baroku. Oprac. ... Wwa: PIW 1991, 766 s., [96] tab.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — PSB (S. Nieznanowski). — SBLP t. 1 (J. Starnawski).

[Poeci renesansu. Oprac. ...] J. Krzyżanowski: Kochanowski i antologia. *Nowe Książ.* 1959 nr 12; J. Maciejewski: Tradycja i współczesność. (Na marginesie „Poetów renesansu”). *Współczesność* 1959 nr 21; S. Nieznanowski, *Zesz. Nauk. KUL* 1959 z. 4. — S. Nieznanowski: Renesansowy czy barokowy? Na marginesie wydania „Rytmów” Szarzyńskiego. *Rocz. Hum.* 1959 z. 1 [rec. oprac.: M. Sęp-Szarzyński: Rytmów albo wiersze polskie]. — J. Pelc: Antologia wierszy polskich z czasów odrodzenia. *Twórczość* 1960 nr 5; R. Leszczyński. *Pam. Lit.* 1961

z. 4 [rec. oprac.: Poeci renesansu]. — T. Chrzanowski. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 32 [rec.: Jan Andrzej Morsztyn]. — R. Przybylski: Sarmacki męczennik. *Nowe Książ.* 1965 nr 21 [rec. oprac.: Poeci polskiego baroku]. — M. Sprusiński: Dwa profile Jana Andrzeja Morsztyna. *Nowe Książ.* 1965 nr 10 [rec.: Jan Andrzej Morsztyn]. — [Poeci polskiego baroku. Oprac. ...] M. Adamczyk: Poezja „baroku” — epoki nieznannej. *Nurt* 1966 nr 3; J. Łukasiewicz: Poeci barokowi. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 9; J. Maciejewski: Polskie „poeci metafizyczni”. *Twórczość* 1966 nr 2; J.S. Sito: „Mów z nią domowym, nie przewoźnym ry-mem”. *Współczesność* 1966 nr 9; J. Starnawski: Antologia polskiej poezji barokowej. *Ruch Lit.* 1966 nr 4; R. Warchoł. *Prz. Hum.* 1966 nr 4. — S. Cynarski. *Stud. Hist.* 1967 nr 3/4 [rec.: Jan Andrzej Morsztyn]. — [Sporo o barok:] M. Korolko. *Kierunki* 1972 nr 20; L. Krzyżanowski: Współczesny model baroku. *Nowe Książ.* 1972 nr 3; J. Kaczorowski: Dwie nowe książki o baroku. *Ruch Lit.* 1974 nr 2 [dot. też: W. Tomkiewicz: Piękno wielorakie]. — [Dwie nieskończoności:] J. Rytel: Próba syntezy głównych tendencji literatury barokowej. *Prz. Hum.* 1980 nr 4; M. Włodarski. *Ruch Lit.* 1980 nr 2. — [Patrząc na rozmaite światła tego sprawy. Oprac. ...] [J. Lisowski] [i]: Groza! *Twórczość* 1984 nr 12; J. Ślaski: Antologia polskiej poezji renesansowej. *Nowe Książ.* 1984 nr 11; W. Stec: Wokół literatury barokowej. *Polonistyka* 1986 nr 10. — J.Z. Lichański: Pokój — szczęśliwość, ale... *Gaz. Wyborcza* 1991 nr 262 [rec. oprac.: I w odmianach czasu smak jest]. — A. Sulikowski: J.S. *Powszechność i Pr.* 1991 nr 11. — T. Obidzińska. *Barok* 1994 nr 1 [rec. oprac.: I w odmianach czasu smak jest]. — Cz. Hernas, M. Hausiewicz: Słowo wstępne. W: Religijność literatury polskiego baroku. Lubl. 1995 [tom poświęcony J.S.]

M.K.K.

SOKOŁOWSKI Jerzy Adam

ur. 1937

Pseud.: J; (J); J.A.; J.A.S.; J.S.; Jas; JAS; jer; (jer); Jer; JOTES; KOS; (S.); SOK.

Poeta, prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 24 grudnia 1937 w Chorzelach pod Przasnyszem w rodzinie inteligenckiej; syn Stefana Sokołowskiego i Anastazji z Rykowskich. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Szczytnie; w 1955 zdał maturę. Następnie rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1957 utworzył z kolegami z polonistyki Grupę Poetycką „Jelonki” (wkrótce potem zaprzestała działalności). Debiutował w tymże roku wierszem pt. „Najcichsze”, opublikowanym w tygodniku *Kierunki* (nr 25). W 1958 przerwał studia i rozpoczął pracę jako nauczyciel. Od listopada 1958 do czerwca 1960 odbywał zasadniczą służbę wojskową, a po jej zakończeniu wrócił do Olsztyna i podejmował różne prace zarobkowe. W 1962 ożenił się z Grażyną Lipską, dziennikarką. W 1962-79 pracował w redakcji *Warmii i Mazur* początkowo jako korektor, potem redaktor techniczny, a następnie publicysta i kierownik działu literackiego; w 1958-89 umieszczał na łamach tego miesięcznika liczne artykuły, recenzje i wiersze; m.in. w 1975 cykl artykułów o prozie olsztyńskiej pt. „Repetytorium z literatury”. Wiersze i artykuły ogłaszał także m.in. na łamach *Głosu Olsztyńskiego* (1962-75) i *Gazety Olsztyńskiej* (1981-83). W 1971 został członkiem ZLP. W 1973 wznowił studia poloni-

styczne na UW; w 1975 uzyskał magisterium. W 1974 został członkiem PZPR. W 1977-79 studiował na Podyplomowym Studium Krytyki Artystycznej i Literackiej Wyższej Szkoły Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym PZPR. Od 1979 pracował jako kierownik redakcji literatury pięknej, a następnie w 1984-89 zastępca naczelnego redaktora i dyrektora wydawnictwa Pojezierze. W 1980-81 i 1984-87 był członkiem zarządu Oddziału Olsztyńskiego nowego ZLP, od 1983 pełnił funkcję jego wiceprezesa, a w 1987-90 prezesa; w 1986-88 był członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1989 zainicjował powstanie wydawnictwa Zodiak i był jego redaktorem naczelnym (do 1990). Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1974), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1981), Złotym Krzyżem Zasługi (1984), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1997). Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Konfesjał z powietrza. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1962, 51 s.

2. Okolica dobrej jesieni. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1965, 53 s.

Cykle: Okno; Tryptyk; Śniegi; Matki i ojcowie.

3. Wesele kuglarza. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1970, 66 s.

II nagroda im. J. Czechowicza w ogólnopolskim konkursie na nie opublikowany tom poezji w 1970 i nagroda Peleryny za najlepszy debiut roku 1970, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku.

4. Postać z drugiego brzegu. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1977, 58 s.

5. Psychomachia. Poematy muzyczne. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1980, 54 s.

Cykle: Zstepowanie w gór (Eksplzja); Budowanie zorzy; Słuchając VIII Symfonii Beethovena; Zwierzyńiec inicjalny.

6. Początek długiego snu. [Powieść]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1981, 157 s. Wyd. 2 tamże 1984.

7. Panas. (Szkic o twórczości). Olsztyn: Pojezierze 1982, 117 s.

Dot. prozaika H. Panasa.

8. Szept gorącego. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1982, 67 s.

9. Koziorożec na koniu. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1984, 155 s.

Zawartość: Zamiast przedmowy; Juwenilia; Wiersze (wybór z poz. 4); Dwa poematy [poz. 5]; Słuchając VIII Symfonii Beethovena (Elegia wielkopostna (I-XI)); Budowanie zorzy (Summa elegii); Polifonie; Wesele kuglarza (wybór z poz. 3); Picie wina z głogu, czyli wędrujące święto; Psychomachia; Zwierzyńiec inicjalny (postscriptum) [poz. 5]; Zamiast postawia.

10. Elegie. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1988, 83 s.

Cykle: Mistyczna mennica; Sydpozjon; Supplement.

Praca redakcyjna

1. Krajobrazy sierpnia. Wstęp, wybór i oprac.: S. Połom, ... Olsztyn: [Wydz. Kultury i Sztuki Urzęd. Woj.] 1978, [32] k.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 2000. — Wywiad: O skrzydłach poezji i stapaniu po ziemi. Rozm. Z. Mirek. *Warm. i Mazury* 1984 nr 7.

[Konfesjał z powietrza:] H. Panas: L. Jankowski. *Warm. i Mazury* 1962 nr 7/8; J. Segiet: Trzeba być sobą. *Głos Olszt.* 1962 nr 244. — S. Połom: Ziemia i światło. (Z „Rozmyślań o poezji”). *Przemiany* 1964 nr 2/3. — [Okolica dobrej jesieni:] J. Segiet: Na progę dobrej jesieni. *Warm. i Mazury* 1965 nr 9. [N. Chadzinkolau] N.Ch. *Nurt* 1966 nr 2. — [H. Panas] L. Jankowski. *Warm. i Mazury* 1970 nr 11 [rec.: Wesele kuglarza] — E. Kruk: „Słowa wolne od znaczeń, a obecność innych słów”. *Pojezierze* 1970, jesień. — [Wesele kuglarza:] J. Zacharska: Młodości, miłości sny niespokojne. *Poezja* 1971 nr 3; S. Ruszczyk: W romantycznym kręgu. *Poglądy* 1973 nr 3. — E. Kruk: Wiara w słowo poetyckie. (O poezji J.S.). *Warm. i Mazury* 1975 nr 11. — [Postać z drugiego brzegu:] B. Dzitko (B.D.): Cztery zbiór wierszy. *Warm. i Mazury* 1977 nr 11; S. Czarna-Wachowiak: Niewesoło. *Fakty* 1977 nr 33; K. Pienkosz: Po obu stronach. *Poezja* 1978 nr 10. — [Psychomachia:] T. Matulewicz: Poematy muzyczne. *Warm. i Mazury* 1981 nr 4; A. Staniszewski: Budowanie zorzy. *Literatura* 1981 nr 9; L. Turkowski: Muzyka z obrazkami. *Warm. i Mazury* 1981 nr 4; T. Chróściewski: Poeci zza dzielnicowych szlabanów. *Fakty* 1982 nr 1. — [Początek długiego snu:] H. Panas: Okiem poety. *Warm. i Mazury* 1982 nr 4; S. Połom: Poetyka tożsamości. *Warm. i Mazury* 1982 nr 1/3; A. Staniszewski: W dni pierwsze. *Tu i Teraz* 1982 nr 6; T.J. Żółciński: Ponad sen własny przebież się ... *Fakty* 1982 nr 9, 11, 15. — [Szept gorącego:] T.J. Żółciński: Poezja teraz nie przemawia. *Fakty* 1982 nr 42; Z. Dolecki: ... „Aby czas nie gonił”. *Tu i Teraz* 1983 nr 1; D. Kijewska: Więcej niż szepcem. *Rzeczywistość* 1983 nr 49; T. Olszewski: Nieustanna podróż. *Tyg. Kult.* 1983 nr 8; S. Połom: Nie ma jej tam, gdzie była. *Warm. i Mazury* 1983 nr 8. — M. Pokora: Szept gorącego. *Rzeczywistość* 1984 nr 32. — S. Grabowski: „Tyś się skaleczył życiem, aż do samej kości...”. O poezji J.A.S. *Rzeczywistość* 1984 nr 32. — W. Katarzyński: Cudowne jabłko życia. *Gaz. Olszt.* 1985 nr 86. — [Koziorożec na koniu:] T. Olszewski: Mądrość i uroda. *Tyg. Kult.* 1985 nr 37; K. Wasowicz: Muzyczna poezja snu. *Tu i Teraz* 1985 nr 21. — J. Marszałek: S. *Rzeczywistość* 1987 nr 2. — B. Dzitko: Budowanie Zorzy. *Warm. i Mazury* 1988 nr 7. — [Elegie:] J. Marszałek: Udreka i wiara. *Rzeczywistość* 1988 nr 31; J. Marx: Wartkie jelita, czyli elegie prezesa. *Kultura* 1988 nr 52, polem.; J.A. Sokołowski: Wartkie jelita, czyli elegie prezesa; J. Marx: Od autora. *Tamże* 1989 nr 9; T. Olszewski: Puls metafory, blizna czułości. *Nowe Książ.* 1988 nr 11.

B.M.

SOKORSKI Włodzimierz
1908-1999

Imiona metrykalne: Włodzimierz Jan.

Pseud.: Andrzej Sokora; J.W. Sokal; Michał Natkaniec.

Prozaik, publicysta.

Urodzony 2 lipca 1908 w Aleksandrowsku (obecnie Zaporozże) na Ukrainie; syn Michała Sokorskiego, nauczyciela gimnazjalnego, i Katarzyny z domu Poleskiej Szczypiłło. W 1912 wraz z rodziną przeniósł się do Kalisza, a potem do Warszawy. Po wybuchu I wojny światowej przebywał na Krymie, niedaleko Jałty, u dziadka Platona Poleskiego Szczypiłło. W 1918 powrócił do Warszawy

i uczęszczał do Gimnazjum Wojciecha Górskiego. W 1923 został członkiem Związku Polskiej Młodzieży Socjalistycznej (ZPMS). Po objęciu przez ojca w 1924 stanowiska dyrektora Gimnazjum im. M. Konopnickiej w Łomży, przeprowadził się do tego miasta i kontynuował naukę w Gimnazjum im. T. Kościuszki; był współorganizatorem gimnazjalnego koła ZPMS. W 1926 zdał maturę i do 1930 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW; studiów nie ukończył). Prowadził aktywną działalność polityczną; przewodniczył warszawskiemu oddziałowi Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (TUR; 1926), należał do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie” (w 1926–27 przewodniczący), KPP (od 1927) i jednocześnie z polecenia partii do PPS-Lewicy (w 1929–31 sekretarz generalny). W 1927 ożenił się z Marią Święcką, działaczką partyjną (rozwód 1946). W 1929 został aresztowany i skazany na trzy miesiące więzienia, za udział w organizowaniu akcji wyborczej do parlamentu regionalnego na Śląsku. Współpracował z organem prasowym PPS-Lewicy *Robociarz* (1929–31), w którym ogłaszał artykuły publicystyczne i propagandowe. Debiutował jako prozaik w 1931 na łamach *Miesięcznika Literackiego* (nr 18) reportażem literackim pt. „Górny Śląsk” (podp. J.W. Sokal). Aresztowany ponownie w 1931, za udział w II Kongresie PPS-Lewicy i współpracę z KPP, na procesie w Łodzi w 1933 został skazany na pięć lat więzienia. W tym czasie zaczął pisać powieść „Rozdarty bruk”. Zwolniony z więzienia w styczniu 1936, na mocy amnestii, kontynuował działalność polityczną w KPP; z ramienia tej partii współpracował z prasą lewicową; pod pseud. Andrzej Sokora pisał artykuły m.in. do *Dziennika Popularnego* (1936–37) i *Sygnalów* (1936–39). Rozpoczął studia w zakresie orientalistyki na UW (nie ukończył). W listopadzie 1938 został po raz trzeci aresztowany pod zarzutem współpracy z KPP i przez kilka miesięcy, do umorzenia śledztwa, był więziony na Pawiaku. Po wybuchu w 1939 II wojny światowej służył w Robotniczej Brygadzie Obrony Warszawy. W połowie września udał się na wschód i dotarł do Kowla, zajętego przez wojska radzieckie. Pracował jako kolejarz. Od 1941 był członkiem Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików), WKP(b). W maju tegoż roku został skierowany na kursy partyjne Kominternu (tzw. wyższy kurs szkoły związkowej) w szkole politycznych pracowników kolejowych w Moskwie i uzyskał stopień lejtnanta. Po rozpoczęciu wojny niemiecko-radzieckiej pracował w przemyśle zbrojeniowym najpierw w Charkowie, a potem kolejno w Sarepcie pod Stalingradem (jesienią 1941) i w Tbilisi (wiosną 1942). Na stanowisku instruktora Zarządu Politycznego Kolei Południe nadzorował zabezpieczanie wojskowych

transportów kolejowych oraz prowadził działalność polityczną i propagandową wśród podległych mu robotników i rozrzuconych po ZSRR Polaków. Wielokrotnie odbywał długie podróże po południowych republikach Związku Radzieckiego. W lutym 1943 został wezwany do Moskwy i brał udział w organizowaniu Związku Patriotów Polskich (ZPP); był członkiem prezydium Zarządu Głównego ZPP oraz współredaktorem *Wolnej Polski*, organu prasowego Związku. W kwietniu tegoż roku otrzymał awans na podpułkownika i nominację na zastępcę (do spraw politycznych) dowódcy I. Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki (później I. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR). W maju wyjechał do Sielc i uczestniczył w formowaniu polskiej dywizji. W tym czasie zawarł związek małżeński z Haliną Snarską, żołnierzem I. Samodzielnego Batalionu Kobięcego im. E. Plater (rozwiązani). Brał udział w bitwie pod Lenino (odznaczony krzyżem *Virtuti Militari* i radzieckim Orderem Lenina). W końcu listopada 1943, w czasie sporów ideologicznych wśród kierownictwa I. Korpusu i ZPP, został odsunięty od służby wojskowej, wykluczony z Prezydium ZPP, a następnie na krótko aresztowany. Zwolniony, wyjechał z nakazem pracy do Gruzji (jako działacz związków zawodowych). W listopadzie 1945 powrócił do Polski. Został członkiem PPR i członkiem Krajowej Rady Narodowej (KRN; do 1947). Zamieszkał w Warszawie, gdzie objął stanowisko sekretarza Komisji Centralnej Związków Zawodowych (1945–48), pełnił też funkcję przewodniczącego Rady Szkół Wyższych (1946–48) i prezesa TUR (1945–48). Był posłem na Sejm Ustawodawczy (1947–52) i Sejm PRL (1952–56). Od 1948 pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki, najpierw w randze podsekretarza stanu, a w 1952–56 ministra. W grudniu 1948, na I Zjeździe PZPR, wszedł w skład Komitetu Centralnego (KC) jako zastępca członka KC (do 1976). Był jednym z inicjatorów zorganizowanego w styczniu 1949 w Szczecinie Zjazdu Pisarzy Polskich i autorem referatu programowego, postulującego realizm socjalistyczny. Działalność polityczną łączył z pracą dziennikarską i literacką; artykuły z zakresu publicystyki kulturalnej, krytyki oraz teorii literatury i sztuki ogłaszał m.in. w *Kuźnicy* (1946–50), *Odrodzeniu* (1947–49), *Materiałach do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki* (1950–53), *Przeglądzie Kulturalnym* (1952–63; członek kolegium redakcyjnego) i w *Życiu Literackim* (od 1953; w 1979–80 cykl felietonów pt. „Co słyhać w Warszawie”). W 1955 ożenił się z Barbarą Klimkiewicz, aktorką (rozwód 1964). Należał do SDP i ZLP (od 1956). W 1956 został mianowany przewodniczącym Komitetu do Spraw Radiofonii „Polskie Radio”, a w 1960 przewodniczącym Komitetu do

Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja” (do 1972). Prowadził też w radiu od 1957 cykliczną audycję pt. „Radioproblemy”, a następnie od 1972 „Felieton kulturalny”. W 1964 zawarł związek małżeński z Wiesławą Fedorońko, lingwistką i dziennikarką. W 1965–76 był posłem na Sejm PRL. W 1966–90 pełnił funkcję redaktora naczelnego *Miesięcznika Literackiego*. Artykuły, felietony, wspomnienia, opowiadania i dramaty publikował m.in. w *Dialogu* (1958–76, z przerwami), *Kulturze* (1963–78; od 1964 członek zespołu redakcyjnego), *Szpilekach* (od 1971, z przerwami), *Za wolność i lud* (1975–83; przewodniczący rady redakcyjnej z ramienia ZBoWiD), *Ekranie* (1976–80; tu m.in. w 1978–80 cykl felietonów pt. „Tradycja i kontynuacja”), *Argumentach* (1977–80; m.in. w 1979 cykl wspomnień pt. „Sylwetki”), *Expressie Wieczornym* (1979–81; m.in. cykle felietonów w 1979–80 pt. „Co słycać w Warszawie?” i w 1980–81 „Z lewej trybuny”). W 1972 przeszedł na emeryturę. W 1976/77 wykladał politykę kulturalną na UW. W 1977 był kierownikiem literacko-artystycznym Zespołu Filmowego „Profil”. W 1979 otrzymał nagrodę im. B. Prusa przyznaną przez SDP za całokształt publicystyki. W 1980–83 pełnił funkcję prezesa Zarządu Głównego ZBoWiD, a w 1982–90 prezesa Narodowej Rady Kultury. W 1988 został mianowany generałem brygady w stanie spoczynku. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką Ministra Obrony Narodowej. Odznaczony m.in. Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1954), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1964), Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1979), otrzymał tytuł honorowy „Zasłużony dla Kultury” (1989). Zmarł 2 maja 1999 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozdarty bruk. Powieść. Wwa: M. Fruchtmann 1936, 270 s.

Podp.: Andrzej Sokora.

2. Czego chce PPR dla klasy robotniczej. [Broszura propagandowa]. Wwa: Książka 1946, 23 s.

3. Przewodnik dla Rad Zakładowych. Wwa: Książka 1947, 219 s.

4. Sprawy ruchu zawodowego. Przedm.: O. Szechter. Wwa: Czyt. 1947, 91 s.

5. Sztuka w walce o socjalizm. [Zbiór artykułów]. [Wwa:] PIW 1950, 287 s.

Zawartość: Udział klasy robotniczej w budowaniu kultury narodowej epoki socjalizmu; Włodzimierz Lenin; Nowa literatura w procesie powstawania; Rodzi się nowa muzyka; Interesuje nas człowiek; Na marginesie sześciolletniego planu kulturalnego; O właściwy stosunek do sztuki ludowej; Kryteria realizmu socjalistycznego w plastyce; O realizacyjną plastykę naszej epoki; Z problemów współczesnej dramaturgii; O sztukę realizmu socjalistycznego; Przeciw kosmopolityzmowi w sztuce; Ku realizmowi socjalistycznemu w muzyce; Szkolnictwo artystyczne na nowej drodze; Przeciw formalizmowi i naturaliz-

zmowi w filmie; Życie na miarę epoki; Sztuka w walce o socjalizm; Na marginesie Festiwalu sztuk radzieckich; Problematyka dyskusji literackich; Ogólnokrajowa wystawa plastyczna i jej konsekwencje.

Przekł. czes.: Umění v boji za socialismus. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1952.

6. Dziennik podróży. Dwa miesiące w Chinach. Wwa: Czyt. 1954, 243 s.

Dot. podróży w okresie 18 IX–25 XI 1953.

7. Zakrety. (Sztuka w 3 aktach z prologiem). *Dialog* 1958 nr 5, s. 5–28.

8. Grubą kreską. Dialogi o sztuce, moralności i socjalizmie. Wwa: Iskry 1959, 124 s.

9. Dramat w lesie. [Widowisko telewizyjne]. TV 1961.

10. Okruchy. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1961, 165 s.

Zawartość: *Ucieczka*; *Milczenie* [por. poz. 16 oraz *Słuchowska radiowej*]; *Okruchy*; *Pierwszy dzień*; *Kontrasty* [por. *Słuchowska radiowej*]; *Prowokator*; *Powrót*; *Polów* [por. *Słuchowska radiowej*].

11. Polowanie. [Widowisko telewizyjne]. TV 1961.

12. Ucieczki. Sztuka w 2 aktach. Praprem. Łódź, T. Nowy 1961.

13. Spotkania. Sztuka w 2 aktach. Uwagi insc.: J. Nowacki. Scenogr.: M. Kochanowicz. Wwa: CPARA 1962, 48 s.

14. Współczesność i młodzież. [Szkice]. Wwa: Iskry 1963, 185 s.

Zawartość: Cz. I: Rocznice i fakty; Współczesna młodzież; Dialog czy problem; Młodzież i polityka; Młodzież a biurokracja; Komunizm współczesny; Nietolerancja; Myślenie laickie; Rodzina współczesna; O potrzebie współczesności; Nowoczesność – treść i forma; Co młodzież czyta i dlaczego; Młodzież w literaturze; Młodzież i film; Telewizja i młodzież; Kultura masowa; Kultura masowa i świat współczesny. – Cz. II: Obiektywne racje i odpowiedzialność; Moralność na co dzień; Współczesna dziewczyna; Współczesny chłopiec; Prawo do własnej moralności; Prawo do szczęścia; Własne szczęście i własna ofiara; Własne szczęście i własna kamizelka; Życie i fantazja; Rozwód czy rodzina; Współistnienie i kontakty.

15. Współczesna kultura masowa. Szkice. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1967, 152 s.

Zawartość: Kultura socjalistyczna; Polityka kulturalna państwa socjalistycznego; Upowszechnienie kultury jako środek wychowania i kulturalnego rozwoju społeczeństwa; Kultura masowa a niektóre problemy twórczości; Literatura i czytelnik; Radio i telewizja oraz jej dramaturgia; Masowe środki upowszechniania i ruch zawodowy; Problematyka kultury masowej wśród młodzieży; Socjologia widowni – i co z tego wynika; Zasady współdziałania; Problem postawy afirmatywnej.

16. Milczenie. (Widowisko telewizyjne). *Mies. Lit.* 1968 nr 7 s. 21–29. TV 1969. Przedr. *Teatr Pol. Telew.* 1970 nr 1 s. 77–91. Por. poz. 10 oraz *Słuchowska radiowej*.

17. Kultura i polityka. Szkice i artykuły. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1970, 130 s.

Zawartość: Wstęp; Ideologia i kultura; O co chodzi?; Ruch robotniczy i świat współczesny; Na tropach historii; Strategia walki; Demokracja socjalistyczna; Dwadzieścia pięć lat Polski Ludowej; Młode pokolenie; Lata przełomu; Studenci; Telewizja i świat współczesny; Wpływ radia i telewizji na kształtowanie się upodobań i zainteresowań kulturalnych; Trudności i perspektywy; Świat idei i świat faktów; Teoria i praktyka; Marksizm i jego twórczy aspekt; Ideologia i moralność; Integracja narodu i socjalizm; Listopadowa rocznica.

18. Polacy pod Lenino. Wwa: KiW 1971, 135 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983, wyd. 3 1988.

Opowieść o bitwie pod Lenino w 1943.

19. Nie ma powrotów tych samych. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1973 nr 3 s. 5-28.

20. Notatki. Wwa: PIW 1975, 184 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Wspomnienia z l. 1908-1968.

21. Opowieść tropikalna. (Komedia w 2 aktach). *Dialog* 1976 nr 6 s. 5-26.

22. Piotr. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 194 s. Wyd. 2 tamże 1977.

23. Ludzie i sprawy. [Szkice]. Wwa: WAI 1977, 251 s.

Zawartość: Kilka słów zamiast wstępu. — Ci, co zostali wspomnieniem; Partia, Leon Kruczkowski; Maria Dąbrowska; Leon Schiller; Ludwik Solski; Arnold Szyfman; Jan Cybis; Xawery Dunikowski i Siqueiros Alfaro; Obrazy El Greco i słońce Kuby; Pisarze i artyści; Przyjęcie u Jarosława [Iwaszkiewicza]; Łągowie i muzyka; Melanii Kierczyńskiej spór o realizm; Teatr w Telewizji; Rozmowa z Kimuro Osudą; Ciągłość zjawisk kulturalnych; Kultura socjalistyczna i tradycja; Rozmyślenia o kulturze i nowoczesności; Autentyzm i rzeczywistość; Rytm życia; Spotkanie w Białej Podlaskiej; O filozofii, która się filozofom nie śniła [dot. współcz. filmu pol.]; Polityka, obyczaje i realizm socjalistyczny; Myślenie sprawia przyjemność; O „Miesięczniku Literackim” pół żartem, pół serio; W rozmowie z przyjaciółmi [z *Życia Lit.*]; Rodzina Matysiaków [dot. powieści radiowej]; „Noce i dnie” [dot. wersji film. powieści M. Dąbrowskiej]; Polityka i kobiety; Kilka uwag na marginesie.

24. Polskie refleksje. [Zbiór artykułów]. Wwa: KiW 1977, 93 s.

Zawartość: Kilka słów zamiast wstępu. Pierwsze lata; Sześciolatka; W poszukiwaniu nowego etapu; Na zwolnionych obrotach; Przyspieszenie; Zmiany w postawach ludzkich; Sylwetki; Refleksje polskie.

25. Krok. [Powieść]. Wwa: PIW 1978, 197 s.

26. Leon Schiller. [Szkic biograficzny]. Wwa: Iskry 1978, 83 s.

27. Xawery Dunikowski. [Szkic biograficzny]. Wwa: Iskry 1978, 103 s.

28. Tamte lata. Wwa: KiW 1979, 194 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Wspomnienia z l. 1939-1945.

29. Czas, który nie mija. [Eseje, refleksje, wspomnienia]. Wwa: KAW 1980, 237 s.

Zawartość: Cz. I: Polityka kulturalna [dot. l. 1944-1977]. — Cz. II: Zygmunt Berling; Teatr [W.] Krasnowieckiego; Co Leon Schiller po sobie zostawił?; W pracowni [X.] Dunikow-

skiego; Jerzy Antczak; Tadeusz Hołuj; Książka wspomnień Jarosława Iwaszkiewicza [dot.: Książka moich wspomnień]; Epitafium na śmierć poetów [S. Grochowiaka i J. Przybosa]. — Cz. III: Kultura i świadomość społeczna; Refleksje literackie; Na czym polegają trudności? [dot. procesów twórczych]; Literaci; Myślenie — „Trzecie królestwo” [dot. m.in. A. Kuśniewicza; Trzecie królestwo]; Teatr, film i edukacja; Poczucie humoru [w literaturze i kulturze]; Postęp i snobizm; Jak żyć warto? [dot. społeczeństwa socjalistycznego]; Polityka i miłość życia; Czas, który nie mija [wspomnienia z okresu II wojny światowej].

30. Mikołaj. [Powieść]. Wwa: MAW 1980, 237 s.

31. Refleksje o kulturze. Literatura i sztuka trzydziestopięciolecia. Wwa: Iskry 1980, 224 s.

Zagadnienia polityki kulturalnej.

32. Umarli przychodzą nad ranem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 166 s.

33. Zostać sobą. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1982, 258 s. Wyd. 2 tamże 1987.

34. Każda rzeka ma swój nurt. [Powieść]. Wwa: KAW 1983, 69 s.

35. Nie można powtórzyć. [Powieść]. Wwa: KiW 1984, 252 s. Wyd. 2 tamże 1986.

36. Skazani na siebie. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1988, 159 s.

37. Znaki zapytania. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1988, 166 s.

38. Nic nie jest proste. [Powieść]. Wwa: MAW 1989, 206 s.

39. Niezależność i samorządność w ruchu zawodowym. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1989, 97 s.

40. Udana kłeska. Wwa: Savimpress 1990, 141 s. Wspomnienia z l. 1970-1990.

41. Uwikłania. [Powieść]. Wwa: MON 1990, 215 s.

42. Wspomnienia [z l. 1908-1968]. Wwa: KAW 1990, 373 s.

43. Romans z komuną. Łódź: Res Polona 1991, 187 s.

Na okł. podtyt.: Zwierzenia intymne. — Wspomnienia w formie wywiadu-rzeki.

44. Wyznania zdrajcy. Wywiad — rzeka z Włodzimierzem Sokorskim. Rozm. S. Zawiśliński. Chicago, Wwa: Andy Grafik 1991, 102 s.

45. Adieu, burdel, czyli Notatnik intymny. Inspiracja i współpraca red. S. Zawiśliński. Chicago, Wwa: Andy Grafik 1992, 124 s.

Książka wspomnieniowa w formie leksykonu złożonego z krótkich, felietonowych hasel osobowych i rzeczowych; dot. polityki, kultury i obyczajowości II Rzeczypospolitej oraz PRL.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Kartka z pamiętnika więźnia. Radio 1959. — Połów. Radio 1959 [por. Twórczość poz. 10]. — Kontrasty. Radio 1960 [por. Twórczość poz. 10]. — Milczenie. Radio 1968 [por.

Twórczość poz. 10, 16]. — Kartka z notatnika. Radio 1973. — Wypadek. Radio 1974. — Dalekie i bliżkie. Radio 1978.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1979, 1988. — Włodzimierza Sokorskiego próba autoportretu. Notował E. Żurek. *Argumenty* 1977 nr 51/52. — W. Sokorski: Moje dziennikarstwo. *Prasa Pol.* 1979 nr 12. — Wywiady: Polityka i miłość życia. Rozm. B. Maciejewski. *ltd* 1975 nr 16; Życie nie jest dla świętych. Rozm. Z. Trziszka. *Tyg. Kult.* 1986 nr 39; Nie będę robił z siebie baranka... Rozm. W. Karaś. *Tyg. Demokr.* 1989 nr 4, 5.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — LP XX w. (red.). — LPD.

[Rozdarty bruk:] E. Breiter: Powieści polskie. *Wiad. Lit.* 1936 nr 24; [B. Dudziński] B.D.: Nowe książki. *Robotnik* 1936 nr 129. — [Sztuka w walce o socjalizm:] L.B. Grzeniewski: Partynia teoria w walce o socjalistyczną sztukę. *Więź* 1951 nr 1; K. Krejčí. *Slavia*, Praga 1952 nr 1. — J.N. Miller: O S. i o Czestochowie. Uwaga na „Zakręty”. *Orka* 1958 nr 25 [rec.: Zakręty]. — J. Katz: Ludzie bliscy. *Życie Lit.* 1961 nr 30 [rec.: Okruchy]. — [Ucieczki:] J. Kott: Próba współczesnego tematu. *Prz. Kult.* 1961 nr 20; Z. Nienacki: Ucieczki doniak. *Odgłosy* 1961 nr 20. — M. Kwiecińska. *Naucz. i Wychow.* 1968 nr 2 [rec.: Współczesna kultura masowa]. — B. Kaźmierczak: „Milczenie”. *Ebran* 1969 nr 50. — [Kultura i polityka:] J. Jastrzębski: Polityk o kulturze. *Odra* 1971 nr 1; J. Kossak: Refleksje nad polityką kulturalną. *Mies. Lit.* 1971 nr 4. — [Polacy pod Lenino:] O. Terlecki. *Życie Lit.* 1971 nr 51; J. Borkowski: Nie tylko pod Lenino. *Mies. Lit.* 1972 nr 4; J. Dobraczyński. *Sl. Powsz.* 1972 nr 16; J. Gajewski. *Kultura* 1972 nr 16; R. Zambrowski: Wspomnienia, czy fikcja literacka. *Zesz. Hist.*, Paryż 1972 nr 22. — [Notatki:] J. Bułak: Śmieiej z literaturą polityczną o naszych czasach! *Życie Lit.* 1975 nr 45; B. Czeszko: W.S. przypadki. *Nowe Książ.* 1975 nr 21; M.M. Drozdowski: Polityka, sztuka i kobiety. *Mies. Lit.* 1975 nr 11. — S. Wygodzki. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 21 [rec.: Ballada afrykańska. *Mies. Lit.* 1975 nr 2]. — L.M. Bartelski: Mistrz i modelka. *Widnokręgi* 1976 nr 10 [rec.: Piotr]. — H. Brzozowski: Anty-Konwinki. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 48 [rec.: Notatki]. — [Piotr:] A. Budzyński: O sztuce rozbierania. *Nowe Książ.* 1976 nr 15; M. Danilewicz Zielńska: Książki najgorsze. *Kultura*, Paryż 1976 nr 9; B.S. Kunda: Pasje Piotra Kołodziejca. *Życie Lit.* 1976 nr 34; A. Myszkowski: Medytacja w stylu retro. *Mies. Lit.* 1976 nr 12. — W. Worozylski: Książki, na które czekaliśmy. *Więź* 1976 nr 1, przedr. pt.: Książki, na które chodzi. W tegoż: Na krótkim się skrawku i inne zapiski z kwartalnym opóźnieniem. Londyn 1984 [rec.: Notatki]. — A. Chudzik: Portret pana Piotra. *Literatura* 1977 nr 1 [rec.: Piotr]. — [Ludzie i sprawy:] Z. Macużanka: Sztuka trwania. *Nowe Książ.* 1977 nr 20; T.J. Zólcini. *Odgłosy* 1977 nr 47. — A. Myszkowski: Dokument ciekawych lat. *Mies. Lit.* 1978 nr 5 [rec.: Polskie refleksje]. — E. Czarniecka: O polityce, literaturze i kobietach. *Literatura* 1979 nr 10 [rec.: Krokil]. — [Tamte lata:] Z. Domino: Ludzie i sprawy. *Profile* 1979 nr 10; C. Leżński: Ożywianie historii. *Nowe Książ.* 1979 nr 13. — A. Myszkowski: Wielcy, którzy trwają. *Mies. Lit.* 1979 nr 4 [rec.: Leon Schiller; Xawery Dunikowski]. — K. Rutkowski: Metafizyka — polityka — erotyka. *Mies. Lit.* 1979 nr 5 [rec.: Krokil]. — A. Urbański: Historie stale pisane. *Literatura* 1979 nr 29 [rec.: Tamte lata]. — W. Żukrowski: Niedomyślenia, pomyłki, trwanie. *Nowe Książ.* 1979 nr 3 [rec.: Krokil]. — T. Błażejewski: Sprawa godna zastanowienia. *Odgłosy* 1980 nr 34 [rec.: Czas, który nie mijal]. — A. Myszkowski: Czas zatrzymany pamięcią. *Mies. Lit.* 1980 nr 10/11 [rec.: Czas, który nie mijal]. — S. Pelczyński. *Mies. Lit.* 1980 nr 2 [rec.: Tamte lata]. — [Refleksje o kulturze:] B. Czeszko: Kultura jako taka, czyli o kulturze jako tako. *Nowe Książ.* 1981 nr 10; [J. Łobodowski] Szperacz: „Zmiercz bogów”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 13; B. Owczarek: Kultura i polityka. *Mies. Lit.* 1981 nr 6. — R. Pawlukiewicz: Modelu wariant polowiczny. *Mies. Lit.* 1981 nr 3 [rec.: Umarli przychodzą nad ranem]. — E. Zaleska: Mikołaja... niebanalne przypadki. *Nowe Książ.* 1981 nr 9 [rec.: Mikołaj]. — D. Brylska:

Wyczerpać siebie do końca. *Mies. Lit.* 1982 nr 9 [rec.: Zostać sobą]. — J.M. Gisges: Erotyka i polityka. W tegoż: Moje prywatne miniatury. Wwa 1982 [rec.: Umarli przychodzą nad ranem]. — B. Brankowski: Jego własny cień idzie za nim. *Mies. Lit.* 1983 nr 8 [rec.: Każda rzeka ma swój nurt]. — S. Kolesz: Prezes. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 36. — [Nie można powtórzyć:] B. Owczarek: Działacz jest istotą towarzyską. *Mies. Lit.* 1984 nr 5; J. Pilch: O co walczyliśmy. *Puls*, Londyn 1984 nr 22/23; W. Zasada: S. wizja Sierpina. *Argumenty* 1985 nr 29. — M. Prandota: Kocha życie, politykę i kobiety. *Odrodzenie* 1986 nr 7. — A. Kaczyński: Towarzysz Münchhausen. *W.S. Rzeczpospolita* 1999 nr 105. — M. Komar: *W.S. Kultura* 1999 nr 7/8. — E. Syzdek: Wieloznaczny i mało wierny. Wielcy i mali politycy PRL. *Trybuna* 1999 nr 95.

B.T.

SOKOŁ Lech

ur. 1942

Krypt.: L.S.

Historyk literatury, teatrolog, poeta.

Urodzony 21 lutego 1942 w Koprzywnicy pod Sandomierzem; syn Edwarda Sokoła, prawnika, i Stefanii z Kolańskich. Od 1948 mieszkał w Ostrowcu Świętokrzyskim, od 1955 uczęszczał tam do gimnazjum i liceum. Po zdaniu matury w 1959, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutował w 1960 wierszem pt. „Mówią ludzie „Iza””, opublikowanym w *Nadodrzu* (nr 8). W czasie studiów pracował w 1963-64 jako korektor w Państwowym Instytucie Wydawniczym (PIW). W tym czasie ogłaszał recenzje literackie w tygodniku *Kultura*. W 1964 został redaktorem w Redakcji Klasyków Polskich Oświecenia i Romantyzmu PIW. W tymże roku uzyskał magisterium. W 1965 ożenił się z Anną Lisowską, polonistką. W tymże roku ogłosił pierwszą pracę naukową pt. „Kilka uwag w sprawie „Szewców” Witkacego. Konstrukcja i funkcjonowanie postaci” w *Przeglądzie Humanistycznym* (nr 3). Od 1965 należał do SD (do 1976). Artykuły, recenzje i przekłady publikował m.in. w *Poezji* (1967-70), *Nowych Książkach* (1967-70), *Dialogu* (od 1969), *Teatrze* (od 1977), studia naukowe ogłaszał w *Przeglądzie Humanistycznym* (od 1965), *Pamiętniku Literackim* (od 1967), *Pamiętniku Teatralnym* (od 1969) oraz czasopiśmie zagranicznych. Kontynuował twórczość poetycką, publikując wiersze w *Kulturze*, *Poezji*, *Nowym Wyrazie* i *Tygodniku Powszechnym*. W 1969 rozpoczął pracę w Zakładzie Historii i Teorii Teatru Instytutu Sztuki (IS) PAN. W 1971 został członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI); od 1997 wiceprezes Polskiego Ośrodka). W 1972 uzyskał doktorat na podstawie pracy pt. „Groteska w teatrze Stanisława Ignacego Witkiewicza” (promotor prof. Tadeusz Sivert). Od tegoż roku wykładał początkowo na Wydziale Aktorskim, a następnie Wiedzy o Teatrze i Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Warszawie; w 1975-80 i 1990-91 był prodziekanem Wydziału

Wiedzy o Teatrze. Otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki III stopnia (1976) i II stopnia (1980) za osiągnięcia pedagogiczne. W 1977 redagował dział „Teatralia” w *Roczniku Literackim* (wyd. 1980). Przekładał utwory poetyckie z języka angielskiego, francuskiego i szwedzkiego. W 1980-90 był członkiem NSZZ „Solidarność”. W 1984 wygłosił cykl wykładów na uniwersytetach amerykańskich. W 1989 został członkiem założycielem ROAD (Ruch Obywatelski Akcja Demokratyczna), następnie członkiem Unii Demokratycznej (do 1992). W 1990 uzyskał habilitację na podstawie pracy pt. „Witkacy i Strindberg. Studium porównawcze”. W tymże roku został członkiem założycielem, a następnie pierwszym prezesem Polskiego Towarzystwa Historyków Teatru (do 1991). W 1990-91 pełnił funkcję kierownika Pracowni Teorii Teatru IS PAN. W 1991-96 był ambasadorem RP w Norwegii, 1992-96 również w Islandii. W 1995-96 publikował wiersze w języku norweskim w piśmie *Ergo*. Po powrocie do Warszawy został wicedyrektorem, a następnie w 1999 dyrektorem IS PAN; prowadzi tu też ogólnopolskie Seminarium Nordyckie oraz seminarium doktoranckie. Równocześnie został profesorem kontraktowym w Akademii Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Warszawie. W 1999 został członkiem Zarządu Fundacji „Katedra Polska w Jerozolimie”. Odbył wiele podróży naukowych, m.in. do Belgii, Finlandii, Francji, Niemiec, Szwajcarii, Włoch, USA, Szwecji, Norwegii oraz do Izraela. Jest członkiem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Szwedzkiej i Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Izraelskiej. Odznaczony Krzyżem Wielkim Królewskiego Norweskiego Orderu Zasługi (1996). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Groteska w teatrze Stanisława Ignacego Witkiewicza. Wr.: Ossol. 1973, 223 s. IS PAN. *Stud. i Mater. do Dziej. Teatru Pol.*

Rozprawa doktorska.

2. August Strindberg. Wwa: Czyt. 1981, 160 s.

Zawiera części: August Strindberg; August Strindberg o sobie; August Strindberg w oczach pisarzy i krytyków; Kalendarium.

3. Stanisław Ignacy Witkiewicz „Bezimienne dzieło”. Materiały z sesji teatrologicznej poświęconej S.I. Witkiewiczowi w 100 rocznicę urodzin. [Autorki:] A. Micińska, H. Kasjaniuk, ... [Wstęp: K. Wójcicki]. Gdynia: T. Dram. 1985, 98 s.

Tu L.S.: Aktualność Witkacego; „Bezimienne dzieło”: jednostka i społeczeństwo, s. 34-41, 42-57

4. Witkacy i Strindberg. Studium porównawcze. Cz. 1-2. Wwa: IS PAN 1990, s. 216 + 217-635 s. Wyd. nast. pt.: Witkacy i Strindberg – dalecy i bliscy. Wr.: Wiedza o Kulturze 1995, 446 s.

Rozprawa habilitacyjna. – Wyd. I na prawach rękopisu.

Zawartość: Strindberg Witkiewicza; „Mężczyzną i niewiastą stworzył ich...”, czyli metafizyka płci; Hermafrodyta i androgyne; Walka płci; Dramaturgia wtajemniczenia; Zakończenie: Witkacy, Strindberg, dramatał nowoczesny. Nagroda Pol. Ośrodka Międzynarodowego Inst. Teatr. (ITI) „Teatralna książka roku” w 1995.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Stanisław Ignacy Witkiewicz 1945-1969. (Przegląd publikacji). *Pam. Teatr.* 1969 z. 3 s. 421-452. – Historia i współczesność groteski. *Dialog* 1970 nr 8 s. 85-101. – Przegląd prac o grotesce w literaturze. *Pam. Lit.* 1970 z. 4 s. 330-350. – Czym jest klasycyzm? *Poezja* 1971 nr 6 s. 48-57 [dot. poezji J.M. Rymkiewicza]. – O pojęciu groteski. *Prz. Hum.* 1971 nr 2 s. 71-98, nr 3 s. 21-51. – Stanisław Ignacy Witkiewicz 1945-1970. (Przegląd publikacji). *Pam. Teatr.* 1971 z. 3/4 s. 498-514. – Krytyka i teoria teatru. W: Współczesne problemy krytyki artystycznej. Wr. 1973 s. 57-71. – Boy i Witkacy. *Prz. Hum.* 1975 nr 3 s. 53-70. – Charles Baudelaire i teoria groteski. *Rocz. Hist. Szt.* 1976 s. 105-116. – Wstęp do: A. Strindberg: Wybór dramatów. Wr. 1977 s. III-CXXV. *BN II*, 185. – Hugo, Gauthier, Baudelaire i teoria groteski. *Prz. Hum.* 1978 nr 3 s. 49-71. – Strindberg a Witkacy. Paralela. W: Spotkanie z Witkacym, Jelenia Góra 1979 s. 21-32; wersja ang.: W: Swedish-Polish literary contacts. Stockholm 1979 s. 73-82. – Witkacy et le drame européen du symbolisme au surréalisme. W: *Cahter Witkiewicz*, Lozanna 1981 nr 4, *Actes du Colloque International „Witkiewicz” de Bruxelles* s. 147-160. – The drama of initiation. Villiers de l'Isle-Adam, Strindberg and S.I. Witkiewicz. [Przeł.] G. Sinko. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 11; 1983 s. 95-105; przedr. w: Strindberg on Stage. Stockholm 1983. – Metafizyka płci: Strindberg, Weininger i Witkacy. *Pam. Lit.* 1985 z. 4 s. 3-15; wersja ang. The metaphysics of sex: Strindberg, Weininger and Witkacy. *Theatre Research International*, Oksford 1987 t. 12 nr 1 s. 39-50. – „Nadobnie i koczokodany”, czyli dramat wtajemniczenia. *Pam. Teatr.* 1985 z. 1/4 s. 169-179. – „The Shoemakers”. A totally grotesque word. [Przeł.] A. Lewandowski. *Dialectics and Humanism*, Wwa 1985 nr 2 s. 101-116. – Witkiewicz w Polsce. Przegląd publikacji 1971-1982. *Pam. Teatr.* 1985 z. 1/4 s. 425-481. – Wstęp do: A. Strindberg; Wybór nowel. Wr. 1985 s. III-CXIII. *BN II*, 211. – „The Anonymus Work”: individual versus society. [Przeł.] M. Orkan-Łęcki. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 16; 1986 s. 143-160 [o S.I. Witkiewiczu]. – Postacie hermafrodytyczne i androginiczne u Strindberga i Witkiewicza. W: *Zwierciadła Północy*. Kr. 1989 s. 142-161; wersja ang.: W: Polish-Swedish literary contacts. Stockholm 1988. – „Ni femme, ni homme – ni pies, ni wydra...”. Herma-

frodyta w twórczości Witkacego. *NaGłos* 1992 nr 8 s. 95-106. — Dyplomatyka i łowy, czyli ambasador w teatrze. *Dialog* 1997 nr 11 s. 112-128. — „Peer Gynt” [H. Ibsena] jako wyzwanie. *Dialog* 1998 nr 11 s. 128-140.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. L. Szyrmer: Powieści nieboszczyka Pantofla. Wybrał, oprac. oraz szkic o życiu i twórczości napisał ... Wwa: PIW 1978, 607 s.

2. Ekspresjonizm w teatrze europejskim. Materiały z kolokwium zorganizowanego przez Centre d'Études Germanique Uniwersytetu w Strasburgu oraz Equipe de Recherches Théâtrales et Musicologiques du CNRS [Centre Nationale de Recherches Scientifiques] Strasburg, 27 XI-1 XII 1968. Materiały zebrali i przygot.: D. Bablet i J. Jacquot. Wybór tekstów do wydania pol. ... Wwa: PIW 1983, 342 s. Wyd. nast. tamże 1988.

3. P. Jankowski: Doktor Panteusz w przemianach i inne utwory. Wybrał i oprac. oraz szkic o życiu i twórczości napisał ... Wwa: PIW 1985, 605 s.

4. S.I. Witkiewicz: Nienasylenie. Oprac.: J. Degler, ... Wstęp: J. Błoński. (Dzieła zebrane. T. 3). Wwa: PIW 1996, 641 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000.

[Groteska w teatrze Stanisława Ignacego Witkiewicza.] Z. Mentzel. *Pam. Teatr.* 1974 z. 3/4; K.K. Pysiak: Teatr totalnie groteskowy. *Nowe Książ.* 1974 nr 6. — [Witkacy i Strindberg — dalecy i bliscy.] J. Godlewska: Wzeczny untermensch. *Teatr* 1995 nr 12; W. Rzońca: Witkacy a tradycja. *Prz. Hum.* 1997 nr 3.

J.Z

SOKÓŁ Tadeusz 1920-1991

Pseud.: Oset.

Poeta, prozaik.

Urodzony 24 lipca 1920 w Wierzbniku (obecnie dzielnica Starachowic); syn Władysława Sokoła, właściciela majątku ziemskiego, burmistrza Wierzbnika, i Joanny z Sokołów. Uczęszczał do Gimnazjum Koedukacyjnego im. A. Malczewskiego w Sokalu. W latach szkolnych należał do ZHP. W tym czasie zaczął pisać pierwsze wiersze. Po wybuchu II wojny światowej przebywał kolejno w Sandomierzu i Stalowej Woli (pracował krótko jako robotnik w hucie „Stalowa Wola”). Podczas próby przekraczania granicy między Generalną Gubernią a ZSRR został zatrzymany przez NKWD i był więziony najpierw w Samborze, a następnie we Lwowie. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w czerwcu 1941 przedostał się przez Wiedeń na Węgry, gdzie uczęszczał do liceum dla polskich uchodźców w obozie w Balatonboglár; w 1943

zdał maturę. Debiutował w 1942 wierszem pt. „Matko”, opublikowanym w miesięczniku *Nasza Świetlica-Materiały Obozowe* (Budapeszt, z. 35). Ogłaszał wiersze i prozę na łamach polskich czasopism wydawanych w Budapeszcie: *Materiały Obozowe* (1942), *Młodzież* (1943), *Więści Polskie* (1943), *Tygodnik Polski* (1943-44). Brał udział w węgierskim ruchu oporu. W 1945 należał do Związku Patriotów Polskich w Bukareszcie. W tymże roku powrócił do kraju i po krótkim pobycie w Rzeszowie, rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Kontynuował twórczość poetycką, wiersze publikował w tym czasie m.in. w *Głosie Pracy* (1945-46), *Odrodzeniu* (1945-46), *Echu Krakowa* (1946-48; tu także recenzje teatralne i felietony), *Odrze* (1946-48), *Dzienniku Literackim* (1947-50). Był członkiem grupy literackiej Inaczej działającej w 1945-46 w Krakowie. W 1948 ożenił się z Danutą Balcicką, aktorką (rozwód). Od 1948 studiował w Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie (studiów nie ukończył). Pracował krótko jako aktor w Państwowym Teatrze Młodego Widza w Krakowie. Następnie zajął się dziennikarstwem, głównie radiowym, najpierw w rozgłośni w Krakowie, później w Katowicach i Wrocławiu (tu z ramienia Zarządu Głównego ZLP był opiekunem Koła Młodych). Kilkakrotnie zmieniał miejsce zamieszkania i pracy. W 1952 mieszkał w Szczecinie i współpracował z redakcją literacką Polskiego Radia, w 1953-58 przebywał m.in. w Gdańsku i Olsztynie. W 1958-61 przebywał w Koszalinie; należał do słupskiej grupy literackiej Meduza (1958-59), działającej następnie w Koszalinie jako Klub Literacki pod auspicjami Zarządu Głównego ZLP. W 1959 ożenił się z Zofią Jeziennicką, bibliotekarką. Wiersze ogłaszał m.in. w *Głosie Tygodnia* (1958-60), *Życiu Literackim* (1959-69), *Kamienie* (1962-65), *Widnokregu* (1966-73), *Profilach* (1968-77, z przerwami). W 1962 przeniósł się do Białegostoku, pracował jako dziennikarz w radiu i prasie. W tymże roku został członkiem ZLP. Działał w białostockim Klubie Literackim. Otrzymywał nagrody w konkursach literackich, m.in. w konkursach WRN w Koszalinie (1959, 1961), WRN w Białymstoku (1962-64). W 1965 został przeniesiony do Rzeszowa, gdzie do przejścia na emeryturę w 1982 pracował jako redaktor w miejscowej rozgłośni Polskiego Radia. W 1965-67 pełnił funkcję prezesa Rzeszowskiego Klubu Literackiego. W 1967 otrzymał nagrodę WRN w Rzeszowie za upowszechnianie kultury. W 1983 wstąpił do nowego ZLP. Wiersze i prozę publikował w tych latach m.in. ponownie w *Profilach* (1981-85) i *Widnokregu* (1984-87). Zmarł 18 lutego 1991 w Rzeszowie; pochowany na Cmentarzu Komunalnym w Wilkowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pociś i lira. [Wiersze]. Wwa: Książka 1947, 73 s.
2. Płonące wybrzeże. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1961, 76 s.
3. Podróż do siebie. [Wiersze]. Pozn.: WP 1963, 45 s.
4. Lunapark. [Opowiadania]. Rzeszów: KAW 1988, 98 s.

Zawartość: Ulica Drewniana; Pamiętnik zdziwy; Kanapa świętej Teresy; Lunapark; Węzeł; Czas rozliczenia; Wydmę; Powrót mamotrawnego; Cena przyjaźni.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1966; inf. zony 2000. — Wywiad: A mogłem być nawiedzony! Rozm. J. Barylanka. *Profile* 1987 nr 8. SWPP 2 (B. Winkłowa).

[Pociś i lira.] M. Piechal: Realizm poetycki. *Now. Lit.* 1947 nr 26; R. Stiller: Poeta na progu. *Dzisiaj i Jutro* 1947 nr 29; J. Śpiewak: Wiersze T.S. *Głos Rob.* 1947 nr 218; H. Vogler: Organizacja wzruszenia. *Dz. Lit.* 1947 nr 28; J. Zagórski: Znowu syntetysta. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 23. — [W. Maciąg] MG: Słodycze gorzkiego świata. *Życie Lit.* 1964 nr 15 [rec.: Podróż do siebie]. — M. Typ: Świat poetycki T.S. *Profile* 1982 nr 2, przedr. w: *Pejzaże poetyckie. Rzeszów 1988.* — [Lunapark:] J. Doliński: Późny debiut. *Życie Lit.* 1989 nr 8; J. Grygiel: Proza z poetyckim rodowodem. *Nowiny* 1989 nr 72; J. Koprowski: Opowiadania S. *Nowe Książ.* 1989 nr 20. — K. Wolny: Węgry i Węgry w twórczości T.S. *Stud. Hum.* 1995.

M.K.K.

SOKÓŁ-DĄBROWSKI Witold

zob. DĄBROWSKI Witold

SOLIŃSKI Bolesław

1923-1991

Pseud.: (ami), Ami, (Ami), AMI, (AMI), B.S.; B. Sol.; B. SOL; B. SOL.; Bol. Sol.; S.; — wspólnie z Czesławem Łuniewiczem: (AMI-Cz.L.).

Poeta, krytyk teatralny, publicysta.

Urodzony 5 maja 1923 w Inowrocławiu; syn Floriana Solińskiego, urzędnika, i Stefanii z Botulińskich. Uczęszczał do gimnazjum w Poznaniu. W tym czasie zaczął pisać wiersze. Podczas okupacji niemieckiej przebywał początkowo na terenie Wielkopolski, gdzie pracował jako robotnik fizyczny, następnie został wywieziony na roboty przymusowe do Prus Wschodnich. Po zakończeniu II wojny światowej powrócił do Poznania, tu w 1946 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim; w 1951 uzyskał magisterium. W czasie studiów był działaczem Akademickiego Związku Walki Młodych „Życie”, był też przewodniczącym Komitetu Środowiskowego Federacji Polskich Organizacji Studenckich, następnie działaczem Związku Akademickiego Młodzieży Polskiej. W 1946 za cykl wierszy pt. „Rozmowy z Bałtykiem” otrzymał II nagrodę w konkursie marynistycznym. Debiutował w 1947 wierszem „Siejba”,

opublikowanym w *Woli Ludu* (nr 86). Pisał sztuki dla dzieci wystawiane przez teatr objazdowy przy Towarzystwie Teatru i Muzyki Ludowej im. J. Cierniaka (oddział w Poznaniu). Był kierownikiem literackim studenckiego kabaretu ALKA. Ożenił się z Ireną Wilczyńską. W 1951 zamieszkał w Zielonej Górze, gdzie pracował początkowo w Wojewódzkim Urzędzie Kontroli Prasy, a następnie w *Gazecie Zielonogórskiej*. Od 1956 należał do PZPR. W 1958 został kierownikiem wydawnictw Lubuskiego Towarzystwa Kultury, nadto wszedł do kolegium *Rocznika Lubuskiego, Zeszytów Lubuskich i Lubuskich Arkuszy Poetyckich*. W tymże roku podjął współpracę z rozgłośnią zielonogórską Polskiego Radia jako autor stałego felietonu teatralnego. W 1959 został redaktorem naczelnym *Nadodrza* (w piśmie tym drukował do 1978; podp. też: Ami, (Ami), (ami), (AMI), AMI, B. Sol., B.S., B. SOL.; w 1963 redagował stałą rubrykę wydarzeń teatralnych podp. (ami)). Liczne recenzje teatralne, artykuły, wiersze publikował też w *Gazecie Zielonogórskiej* (1957-66; podp.: B.S., B. Sol., B. SOL, Bol. Sol.), *Odrze* (1958-62), *Życiu Literackim* (1960-66). W 1961 został członkiem ZLP i prezesem Oddziału Zielonogórskiego ZLP. Był też członkiem Komitetu Porozumiewawczego Pisarzy Ziemi Zachodnich (1959-70; w 1963 przewodniczący), członkiem Komitetu Wojewódzkiego PZPR (1962-71), członkiem Komisji Kultury Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Zielonej Górze (w 1969-71 przewodniczący), wiceprezesem Lubuskiego Towarzystwa Kultury (od 1965). Należał też do Komisji Polonijnej Rady Naczelnej Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich. W latach siedemdziesiątych przeniósł się do Warszawy i przez wiele lat pełnił funkcję sekretarza redakcji pisma *Literatura* (w 1976 kierownik działu). W 1977 otrzymał nagrodę *Nadodrza*. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1959), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1961), odznaką „Zasłużony dla Rozwoju Województwa Zielonogórskiego” (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1970). Zmarł 25 lutego 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czarodziejski kwiat. [Baśń kukielkowa]. Praprem. T. objazdowy przy Tow. Teatru i Muz. Lud. im. J. Cierniaka, Pozn. 1947.
2. Srebrna puderniczka. Powieść. [Współaut.:] I. Solińska. *Gaz. Ziel.-gór.* 1957 nr 214-240.
3. Pryzmaty. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1958, 32 s. Lubuska Nagroda Kulturalna w 1958.
4. Wystawa plastyki amatorskiej województwa zielonogórskiego. [Katalog]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1961, 20 s.

5. Stopniowanie rzeczy zwykłych. [Wiersze]. Poznań: WP 1963, 63 s.

6. Wychodzenie poza sen. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1963, 16 s.

7. Postscriptum. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1965, 16 s.

8. Mikołaja z Fromborka prolegomena do kosmogonii. [Poemat]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1973.

Adapt. radiowa: Radio 1973.

9. Tryptyk Lubuski. [Wiersze]. Poznań: WP 1979, 49 s.

Zawartość: Strofy o ziemi (1-9); Strofy o rzece (1-9); Strofy o mieście (1-10).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975. – SWPP 2 (B. Winkłowa).

[Przemyt:] W. Jasiński: O próbach z żółcią. *Tyg. Zach.* 1958 nr 37; M. Kowalski: Nowe debiuty zielonogórskie. *Odra* 1958 nr 33 [rec. tez. H. Szyłkin: Kolory wzruszeń]. – B. Ostromecki: *Nadodrze* 1964 nr 6 [rec.: Stopniowanie rzeczy zwykłych]. – [Mikołaja z Fromborka prolegomena do kosmogonii:] T. Chrościelewski: Głosa do tematu: Kopernik w poezji. *Nadodrze* 1973 nr 10; H. Milanowska: Wzorce stylizacyjne „Kosmogonii” B.S. *Stud. i Mater. WSP w Ziel. Górze*. 1976 nr 5. – [Tryptyk Lubuski:] Cz. Sobkowiak. *Nadodrze* 1979 nr 13; K. Piękosz: Miejsce na ziemi. *Literatura* 1980 nr 38.

K.B.

SOLSKI Wacław 1897-1990

Nazwisko pierwotne, używane do ok. 1925: Pański.
Pseud.: Nel, Thomas Martin; W.P.; W.S.; Wacław Janowski.
Prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 5 września 1897 w Łodzi; syn Aleksandra Pańskiego, lekarza psychiatry, i Róży z Seidemannów; brat Antoniego Pańskiego, filozofa, tłumacza dzieł Bertranda Russella, i Jerzego Pańskiego, tłumacza i krytyka literackiego. Uczęszczał do Gimnazjum Polskiego w Łodzi. W tym czasie należał do młodzieżowego kółka kierowanego przez Socjaldemokrację Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL). Debiutował w 1911 opowiadaniem „Życie”, opublikowanym w *Kurjerze Łódzkim* (podp. Nel). W 1914/15 kontynuował naukę w Szkole Realnej Prywatnej Witolda Wróblewskiego w Warszawie. Następnie został wysłany przez rodziców do Moskwy, Tu, chcąc się usamodzielnić, ukończył kurs samochodowy zorganizowany przez Wszechrosyjski Związek Ziemstw i pracował jako szofer, a potem dezynfektor w szpitalu polowym w Połoczanach niedaleko Mińska. W 1916/17 kontynuował naukę w Szkole Realnej kierowanej przez Władysława Giżyckiego w Moskwie, gdzie też zdał maturę. W maju 1917 został członkiem SDKPiL. Skierowany przez partię do Mińska działał w Polskim Zjednoczeniu Socjalistycznym i współredagował pismo *Prawda* (później pt. *Polska Prawda*).

Od listopada 1917 był sekretarzem generalnym w Komisariacie do Spraw Polskich przy Rządzie Komisarzy Ludowych Zachodniego Okręgu i Frontu. W czasie ofensywy niemieckiej opuścił Mińsk i w drodze do Warszawy dotarł tylko do Kowna, gdzie został aresztowany przez Niemców. Był więziony kolejno w Kownie, Wilnie i w obozie Albertyn pod Słonimem. Uwolniony w listopadzie 1918, udał się do Warszawy. Tu zgłosił się do Wojska Polskiego i został przydzielony do Komendy Miasta. Wkrótce, oskarżony o działalność komunistyczną został aresztowany i osadzony w X Pawilonie, a następnie jako jeden z komunistów, którzy mieli być wymienieni za jeńców polskich, przewieziony do więzienia w Białymstoku i potem do Mińska. W czasie ofensywy wojsk bolszewickich uciekł z konwoju więźniów i dostał się na stronę sowiecką. Powrócił do działalności politycznej; na zlecenie władz partyjnych redagował w Mińsku dziennik *Sztandar Komunisty*. Uczestniczył, jako członek delegacji sowieckiej i tłumacz, w prowadzonych w Rydze od września 1920 do marca 1921 rokowańach dotyczących zwrotu polskich zabytków wywiezionych do Rosji oraz wymiany jeńców. Od połowy 1921 przebywał (pod zmienionym nazwiskiem) w Berlinie jako członek działającej nielegalnie Delegacji Zagranicznej Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (KPRP). Pisał artykuły do tajnej prasy komunistycznej w Polsce, a także rozpoczął twórczość literacką. Po zlikwidowaniu się delegacji pozostał w Berlinie; pracował początkowo w wydawnictwie komunistycznym Internationales Presse Korrespondenz (Inprekor), a potem na polecenie władz partyjnych jako korespondent *Izwestii*. W tej funkcji wyjechał w 1924 do Paryża, gdzie był też sekretarzem poselstwa sowieckiego. Na wiosnę 1925 powrócił do ZSRR i został skierowany do pracy w polskiej gazecie w Mińsku. Rozwijał twórczość literacką, pisząc oprócz artykułów powieści i opowiadania w języku rosyjskim, a także polskim. Od jesieni 1925 przebywał w Moskwie; współpracował ponownie z pismem *Izwestia*, m.in. redagując przegląd międzynarodowy, a także był kierownikiem wydziału scenariuszy w Sowkino i członkiem zarządu stowarzyszenia pisarzy Wsiesiojuznaja Asocjacja Proletarskiej Literatury. W 1928 uzyskał zgodę na wyjazd do Berlina w celu leczenia astmy. Tu podjął ostateczną decyzję zerwania z działalnością komunistyczną i pozostania na Zachodzie. Zarabiał na życie m.in. jako szofer ciężarówek, a także reżyser filmowy. Kontynuował twórczość literacką; opowiadania i artykuły w języku niemieckim publikował m.in. w pismach *Vossische Zeitung* (Berlin, 1930-31) i *Simplexissimus* (Monachium). W 1932 uzyskał doktorat z filozofii na uniwersytecie berlińskim. Następnie mieszkał w Czechosło-

wacji i we Francji; publikował tu w języku francuskim. Po wybuchu II wojny światowej, od stycznia 1940 zaczął ponownie ogłaszać utwory w języku polskim, m.in. opowiadania w wychodzącym w Paryżu piśmie *Czarno na białem*. Po klęsce Francji udał się do Anglii, gdzie nawiązał współpracę z wydawanymi w Londynie pismami *Wiadomości Polskie* (od 1940; tu m.in. cykl opowiadań o Szwejku 1940-42), *Dziennik Polski* (1941-43), *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (od 1944), w których zamieszczał liczne opowiadania, felietony i artykuły. Publikował też utwory w języku niemieckim w piśmie *Die Zeitung* (Londyn, 1941-43) oraz w języku angielskim w pismach *Spectator* i *Lilliput*. W 1945 zamieszkał w Stanach Zjednoczonych. Kontynuował twórczość literacką, ogłaszając m.in. opowiadania i wiersze w *Robotniku Polskim* (Nowy Jork, od 1945), *Tygodniku Polskim* (Nowy Jork, 1945), *Wiadomościach* (Londyn, od 1950) oraz artykuły w *Tematach* (Nowy Jork; od 1963 m.in. pod pseud. Waław Janowski) i w angielskim miesięczniku *The Commentary* (Nowy Jork, od 1950; m.in. pod pseud. Thomas Martin). Brał udział w życiu kulturalnym Polonii nowojorskiej. W 1952 uzyskał obywatelstwo amerykańskie. W 1957 przygotowywał dla Columbia University w Nowym Jorku wspomnienia dotyczące rewolucji październikowej w Rosji. W 1959 przyjechał po raz pierwszy po wojnie do Polski. W tym czasie nawiązał kontakt z prasą krajową, wydawnictwami oraz z przedsiębiorstwem filmowym Zespół Rytm, dla którego miał przygotować scenariusze filmowe „Paszport do raju” oraz adaptację noweli „Anielka” B. Prusa. W 1960 został członkiem John Guggenheim Foundation w Nowym Jorku. W 1961-62 pracował jako lektor języka niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego w Adirondack Community College w Hudson Falls w stanie Nowy Jork. Kontynuował twórczość literacką; publikował m.in. w wydawanym w Nowym Jorku *Przeglądzie Polskim* (1985-86). Zmarł 19 września 1990 w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Krestnaja noża. Berlin: Russkoe Universal'noe Izdatel'stvo 1921, 64 s.

2. Lenin. Berlin: Russkoe Universal'noe Izdatel'stvo 1921, 85 s.

3. Opowieść o ostatniej walce. [Powieść]. Mińsk: Wydawn. Państw. Białorus. Republiki Sowieckiej 1926, 232 s.

Przełt. ros.: Povest' o poslednej bor'be. [Przeł.] M. Tropovskaja. Charkov 1927.

4. Sovremennaja Francija. Bytovyje očerki. Minsk: Gosudarstvennoe Izdatel'stvo Belorussii 1926, 88 s. Podp.: V. Panskij. — Szkice i art. druk. w większości w piśmie *Lwiestia*.

5. Zdarzenia i ludzie. Opowiadania. Mińsk: Wydawn. Państw. Białorus. Republiki Sowieckiej 1926, 163 s.

6. Tri rasskaza o postoronnich. [Opowiadania]. Moskwa: Ogonek 1927, 45 s.

7. Kolesa. Roman. Moskwa: Gosizdat 1928, 257 s. Podp.: V. Sol'skij – V. Panskij.

8. Ping-pong. Rasskazy. Moskwa: Ogonek 1928, 48 s.

9. Stakan vody. Povest'. Moskwa: Rabočaja Moskva 1928, 48 s.

10. Zvučaščee kino. [Eseje o filmie dźwiękowym]. Moskwa: Teakinopečat' 1929, 96 s.

Druk. fragm. w przełt. pol.: Teraźniejszość i przyszłość filmu dźwiękowego. Wstęp: M. Giżycki. *Iluzjon* 1985 nr 4.

11. Burger Kedrow wurd zum Zeitgenossen. Wien, Lipsk: E. Prager Verlag 1931.

12. Referent Mydra, czyli Dzieje przyjaźni. Wodewil w 3 aktach. *Dz. Pol.*, Londyn 1941 nr 249 s. 6. Przedr. zob. poz. 15.

13. Schwejks Abenteuer im zweiten Weltkrieg. [Powieść]. *Die Zeitung*, Londyn 1942. Por. poz. 24.

14. Wolf czy Wilk? (Scena w 1 odsłonięciu). *Dz. Pol.*, Londyn 1942 nr 601 s. 3.

15. Bardzo tajne sprawy. Opowiadania. Londyn: Skł. gł. F.P. Agency 1943, 52 s.

Zawartość: Referent Mydra, czyli Dzieje przyjaźni [poz. 12]; Rozmowa; Odczyt; Bardzo tajne sprawy; Gaston; Wywiad; Skonfiskowana mowa; Relikwie; List; Chmura; Sprawa Wygrzycki; Przewalkiewicz i inni; Na przystanku; Krawat w paski; Bratni Organ.

16. Przy świetle księżycy. Opowiadania. Londyn: Nakł. autora 1943, 31 s.

Zawartość: W kłębach kurzu; Kolory; Depesza; Lotnik Wiśniewski; Pamiętnik mimozy; Przedziwny sen; Demokracja; Przy świetle księżycy; Luna-Park; Różowa retorta; Gondrulas nie przebacza uraz; Codziennie o dwunastej.

17. Rękopis znaleziony pod dywanem. Opowiadanie. Londyn: Nakł. autora 1943, 31 s. Przedr. zob. poz. 26, 37.

18. Pociąg odchodzi o północy. Powieść. Edinburgh: Składnica Księg. 1944, 160 s. Wyd. nast. z podtytułu: Powieść z czasów ostatniej wojny i walk Polski Podziemnej Chicago: Wydawn. *Dz. Związek* 1946, 234 s.

Przełt. ang.: The train leaves at midnight. New York 1951.

19. Konferencja w Berchtesgaden. [Scenka]. *Rob. Pol.*, Nowy Jork 1945 nr 15 s. 2; *Gaz. Pol.*, Jerozolim 1945 nr 86 s. 3.

20. Opowieści o Szwejku. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2 Korpusu 1945, 87 s.

Zawiera opowiadania druk. w większości w *Wiad. Pol.*, Londyn w 1940-1942: Szwejk komentuje mowy Hitlera; Szwejk

o przyszłym ustroju świata; Szwejk o tajemniczej broni; Szwejk o tajemnicy broni Adolfa Hitlera; Szwejk na zebraniu „Vlajki”; Szwejk w szponach gestapo; Szwejk udziela rad Goebelsowi; Szwejk pokrzepia Niemców na duchu; Szwejk przeciwko Ameryce; Szwejk w sprawie Hessa; Szwejk o przymierzach i sojuszach; Szwejk o wiadomościach bieżących; Szwejk jedzie do Berlina; Szwejk w berlińskim schronie; Szwejk w sprawach miłosnych; Szwejk wraca do Pragi; Szwejk żąda pełni władzy; Szwejk o polityce i interesach; Szwejk na Strattonie.

21. Warszawa wczoraj, dziś i jutro. Rewia. Praprem. Nowy Jork, Zielony Balonik 1952.

Masz. w Inst. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku.

22. [Tysiąc devat'sot semnadcjatj] 1917 god v zapadnoj oblasti frontie. Powst. 1954.

Wspomnienia napisane na zamówienie Columbia University w Nowym Jorku. — Masz. w Inst. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku.

23. Rysy twarzy. Powieść [o Łodzi]. Newtown: Nakł. czytelników 1957, 251 s.

24. Powrót Szwejka. *Sł. Pol.* 1960 nr 264-311; 1961 nr 1-52; toż pt. Nowy Szwejk. *Kur. Szczec.* 1960 nr 286-308; 1961 nr 1-80.

Wersja pol. poz. 13.

25. Przygody Józefa Szwejka, sprzedawcy zwierząt, oraz Gustawa Roppa, oszusta, w Pradze, w Berlinie i w Hamburgu podczas II wojny światowej. Powieść. Powst. 1960.

Masz. w Inst. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku i w Pol. Inst. Nauk. w Ameryce, w Nowym Jorku. — Powieść wydrukowana przez wydawn. Iskry w Wwie; nakład zniszczony (inf. autora).

Przekł. niem.: masz. w Pol. Inst. Nauk. w Ameryce, w Nowym Jorku.

26. Czarna spowiedź. Opowiadania. Londyn: B. Świdorski 1961, 297 s.

Zawartość: Czarna spowiedź; Depesza [poz. 16]; Rękopis znaleziony pod dywanem [poz. 17]; Bardzo tajne sprawy [poz. 15]; W kłębach kurzu [poz. 16]; Stryj Wiktor; Na przystanku [poz. 15]; Chleb; Wanda Wernor; Zarcik; Ze wspomnień przechodnia; List [poz. 15]; Pierwsza miłość; Gaston [poz. 15]; Lotnik Wisniewski [poz. 16].

27. Pies, który grał na gitarze i inne niezwykłe historie. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1961, 44 s.

Zawartość: Historia o krowie Myszuli i o słowiku Firliku; Historia o psie Tulpanie i o pewnym artyście-puzoniście; Historia o bratku, który bladł ze zdziwienia i o róży, która się czerwieniła z radości; Historia o lisie Paprysie i o wiewiórcie z zadartym ogonem; Historia o psie, który grał na gitarze i o kocie, który ciągle zadawał pytania; Historia o bąku, który strasznie hałasował; Historia o pawiu, który psuł wszystkie lustra.

28. Bajki na co dzień. [Opowiadania dla młodzieży]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1965, 68 s. Wyd. nast. Wwa: Alfa 1989.

Zawartość: Przygoda gołębia Dopiórka, który wszystkim zażdości; Dziwne przygody ropuchy Wygrajdy; Przygoda cielaka Bryczka, który chciał zjeść księżyc; Przygoda niedźwiadka Futrzyka, który chciał wszystko wiedzieć; Przygoda pieska Potęgi, który się zawsze wychwalał; Przygoda kreta Aksamiśia, który mieszkał w cieniu wielkiego ogródka.

29. Dziwne wypadki. [Opowiadania i wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1969, 172 s.

Zawartość: Bloden i czternastu uczonych; Parlostop; W słonecznym Trzęsice; Interes z Bogiem; Historia z happy endem; Historia pomograficzna; Ofiara hazardu; Za kulisami dyplomacji; Mateusz W.; Sprawa Stydніка; Po śmierci; List. — Utwory z lekka wierszowane.

30. Psy wśród ludzi. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1970, 160 s. Wyd. nast. tamże 1996.

Zawartość: Poki, czyli pies komediant; Lassie, czyli zagęznane samobójstwo; Burek, pies wesoly i beztroski; Lady, suka bardzo honorowa; Sam, pies który chodził własnymi drogami; Karo, czyli tragedia miłosna; Pik, zwany również Profesorem; Smok, ofiara ludzkich namietności; Ali i jego pan, historia państwa; Sfinks, który może nazywał się inaczej; Rex, czyli pies-szowinista.

31. Między Chicago a Wenecją. [Reportaże z podróży]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1974, 186 s.

32. Władza. Powieść historyczna. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1976, 220 s.

Powieść o H. Jagodzie, szefie NKWD. Przekł. franc.: Le bourreau et son maître. [Przeł. z rkpsu ros.] M. Guilleray. Paris 1978, — ros.: masz. w Pol. Inst. Nauk. w Ameryce, w Nowym Jorku.

33. Moje wspomnienia. Paryż: Inst. Lit. 1977, 381 s. Wyd. nast. Londyn: Aneks 1995.

Wspomnienia obejmują okres do 1928.

34. Dwunastu szpiegów. Powieść. Nowy Dz., Nowy Jork 1978.

Masz. w Inst. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku.

35. Dym. Wiersze osobiste. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1980, 74 s.

Zawiera m.in. cykle: Dym (I-XII); Kolory (I-IX); Lilian (I-XII).

36. Historyjki bez podstaw. Powst. ok. 1981. Druk fragm. *Szpilki* 1981 nr 22 s. 6-7, nr 33 s. 8-9.

Masz. całości w Inst. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku.

37. Żółta trójka. Opowiadania. Londyn: Aneks 1989, 179 s.

Zawartość: Żółta trójka, Szantażystka; Panna Sabina; Włodrom; Czarne drzewa; Między szóstą a siódmą; Na Królewskiej Drodze; Lotnik Wisniewski [poz. 16]; W kłębach kurzu [poz. 16]; Noc w Conciergene; W tunelu; Depesza [poz. 16]; Na przystanku [poz. 15]; Pan, który wyglądał przez okno; Deszcz; Broadway; Lilian; Dzieci; Miasto Jaśmin; Roman Engelhardt; Dawne czasy; Burek [poz. 30]; Bobi; Doktor medycyny; Pantofle z serca Italii; Rękopis znaleziony pod dywanem [poz. 17]; Ze wspomnień przechodnia [poz. 26]; Stryj Wiktor [poz. 26]; Spotkanie z rodaczką; Połączony; Na letniku.

Nadto utwory niepublikowane, bez daty powstania, zachowane w masz. w zbiorach: a) Inst. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku: Bilans dobrych uczynków. Widowisko w 3 aktach; Of love and greed. A play in 3 acts based of a theme by F. Dostoevsky; San Francisco. Sztuka w 3 aktach; The trial of Edward Pint. A play in 3 acts, — b) Pol. Inst. Nauk. w Ameryce, w Nowym Jorku: Očerki po

istorii sowetskiej literatury dwudziestych lat; „Powieść bez tytułu”; Przygody Jakóba Dombka, biurolisty i Gustawa Bończy, oszusta, w kraju i za granicą. Powieść; The seventh night. A novel; Wielka gra. Sztuka w 3 aktach i 5 odsłonach oparta na motywach powieści F. Dostojewskiego „Gracz”.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1974, 1980, 1989. — Wywiad: Etiudy rewolucyjne. Rozm.: R. Górczyńska, J. Kott, Cz. Miłosz. *Aneki*, Londyn 1987 nr 48.

PP (J. Czachowska). — LP XX w. (E. Rydlewska). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 tamże 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Rysy twarzy:] S. Klinga. *Orzeł Biały*, Londyn 1957 nr 41; J. Sakowski: Młodość, miłość i komunizm. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 37/38; J. Koprowski: Jeszcze jeden pomnik. *Dz. Łódź* 1958 nr 101. — [Czarna spowiedź:] S. Baliński: O ludziach zagubionych w świecie. *Tydz. Pol.*, Londyn 1961 nr 48; Z. Kozarynowa. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 50; S. Woycicki. *Syrena*, Paryż 1961 nr 43; [F. Śmieja] F.S.: Opowiadania S. Kontynenty-Nowy Merk, Londyn 1962 nr 39. — M. Hemar: Szcześliwa książka. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 49 [rec.: Bajki na co dzień]. — Z. Kozarynowa: Okrutna karykatura współczesności. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 47 [rec.: Dziwne wypadki]. — [Psy wśród ludzi:] P. Borkowski: Z tajników „psychologii”. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 38; M. Goławski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1970 nr 196; J. Sutyrowa-Wyczółkowska: Pieskie wspomnienia. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 36; J. Witlin: Uroczą książka. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 41. — [Między Chicago a Wenecją:] Cz. Jeśman: W.S., czyli podróżnik uważny. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1975 nr 12; Z. Kozarynowa: W.S. w podróży. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 1. — [Władza:] Cz. Jeśman: Potwory pod mikroskopem. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 45; P. Mazur: Kulisy wielkiej zbrodni. *Tydz. Pol.*, Londyn 1976 nr 40. — [Moje wspomnienia:] M. Heller: Śmierć nadziei. *Kultura*, Paryż 1977 nr 7/8; [B. Heydenkorn] B.H.: Wspomnienia W.S. *Tydz. Pol.*, Londyn 1977 nr 325; S. Wygodzki: Książka wspomnień. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 29. — [Dym:] M. Giergielewicz. *World Literature Today*, Norman 1981 z. 2; A. Matejko: Poezja wykorzenienia. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 2. — M. Stępień: O W.S. *Kultura* 1985 nr 5, przedr. w tegoż: Dalekie drogi literatury polskiej. Kr. 1989. — E. Berberiusz: Samotnik. Wspomnienie o W.S. *Tyg. Pousz* 1990 nr 40. — [Złota trójka:] M. Jagiełło: Szeptem. *Krytyka* 1990 nr 32/33; M. Adamiec: ...I tak nam wspólna ludzka pamięć powróciła. W tegoż: Bez namaszczenia. Lubl. 1995. — [Moje wspomnienia:] K. Kozniowski: S. wspomina. *Dziś* 1996 nr 4; K. Masłoń. *Rzeczpospolita* 1996 nr 95.

J.Cz.

SOŁONOWICZ-OLBRYCHSKA

Klementyna

1909-1995

Do 1938 podpisywała utwory: Kl. Sołonowiczówna; Klementyna Sołonowicz.

Prozaiik, pisarka dla dzieci i młodzieży, autorka słuchowisk radiowych.

Urodzona 16 września 1909 w Drohiczynie nad Bugiem; córka Kazimierza Sołonowicza, urzędnika, i Zofii ze Śmiałowskich; matka Daniela Olbrychskiego, aktora. Dzieciństwo spędziła w zarządzanych przez ojca majątkach Podzamcze i Pocięż pod Garwolinem, następnie w Korczewie pod Drohiczynem. Nauki początkowe pobierała w do-

mu. W 1920 przeniosiła się wraz z rodziną do Białegostoku, gdzie ojciec pracował jako urzędnik w Sejmiku Powiatowym przy Starostwie. Uczyła się w miejscowym gimnazjum żeńskim. Od 1926 kontynuowała naukę w Gimnazjum im. J.I. Kraszewskiego w Drohiczynie, tu w 1929 zdała maturę, po czym przez rok studiowała polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Następnie wyjechała do Warszawy, gdzie przez dwa lata uczyła się w Wyższej Szkole Dziennikarskiej. Odbywała praktykę w dziale administracyjnym warszawskiej redakcji *Czasu*. Od 1935 pracowała w redakcji tego pisma; opracowywała drukowane anonimowo sprawozdania dla działu miejskiego pisma, potem zaś noty teatralne dla działu literackiego. Pod koniec 1936 została terenową korespondentką *Czasu*, w którym debiutowała w tymże roku reportażem pt. „Książka na wsi. Trudna nauka czytania” (nr 310); w 1937 zamieściła tam opowiadanie „Panny na drutach. (Szkie)” (nr 86). Publikowała następnie reportaże, m.in. w cyklu „Po wsiach i miastach Pomorza” (1937), „W Zakopanem po ulicach i drogach” (1938) oraz „Jak się w Polsce podróżuje dylizansem” i „Śladami niemieczyzny” (1939). W tym czasie rozpoczęła tworzyć dla dzieci i młodzieży, pisząc opowieść pt. „Bursa nad wodą”. W 1938 wyszła za mąż za Franciszka Olbrychskiego, dziennikarza i publicystę. W 1939 została członkiem Syndykatu Dziennikarzy Warszawskich. Podczas okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Pracowała jako sprzedawczyni papierosów w kawiarni dziennikarzy przy ul. Szpitalnej. Po upadku powstania warszawskiego przeszła przez obóz w Pruszkowie, skąd wraz z rodziną przedostała się do krewnych w Łowickiem. Pod koniec 1945 wyjechała do Łodzi, gdzie wykonywała prace zleczone dla dziennika *Głos Robotniczy*; w piśmie tym, a także w czasopiśmie *Przyjaciel i Światerszczyk* publikowała fragmenty prozy oraz opowiadania dla dzieci. W 1946 powróciła do Drohiczyna i pracowała jako nauczycielka języka polskiego i francuskiego w Liceum im. J.I. Kraszewskiego, prowadziła tam także teatrzyk szkolny. Z powodu choroby serca, w 1956 przeszła na rentę. W 1957 powróciła do Warszawy i kontynuowała twórczość literacką. Opowiadania i fragmenty powieści publikowała w *Płomyku* (1956-81), *Kalendarzu Siódmoklasisty* (1957-58) i *Świecie Młodych* (1974-82). Nawiązała stałą współpracę z Polskim Radiem, dla którego pisała liczne słuchowiska dla dzieci i młodzieży. W 1970 została członkiem ZLP (wystąpiła ze Związku w styczniu 1990). Za twórczość dla dzieci i młodzieży otrzymała nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1967) i nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1979). Zmarła 4 lutego 1995 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bursa nad wodą. [Opowieść dla młodzieży]. [B.m.w. przed 1939; inf. autorki].
2. Teatr radości. Teatr szkolny. Doświadczenia, uwagi, myśli. Wwa: PZWS 1961, 212 s.
Zawiera działy: Nieco historii; Moje doświadczenia w teatrze szkolnym; Uwagi ogólne.
Dot. teatryku szkolnego w Drohiczynie.
3. Anioł Gabriel z Paryża. [Powieść]. Wwa: LSW 1962, 153 s. Wyd. 2 tamże 1976. Por. Słuchowiska radiowe.
Adapt. tv. Adapt.: ..., B. Tylicka. TV 1965.
4. Zostanę z wami? [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1963, 47 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966; wyd. 3 1971. Przedr. zob. poz. 19. Por. Słuchowiska radiowe.
5. Oddajemy bestie do hotelu. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1965, 47 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1969; wyd. 3 Wwa: WSiP 1975. Przedr. zob. poz. 19. Por. Słuchowiska radiowe.
6. Piotrek z domu na wodzie. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1967, 52 s. Przedr. zob. poz. 19. Zob. też Słuchowiska radiowe.
7. Czekam na wyrok. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1968, 45 s. Wyd. 2 tamże 1971. Przedr. zob. poz. 19. Por. Słuchowiska radiowe.
8. Imieniny z macierzanką. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1969, 37 s. Przedr. zob. poz. 19.
9. Zielona dziewczyna. [Powieść]. Wwa: LSW 1969, 194 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1974; Łódź: Press 1995; Wwa: LSW 1997.
10. Kwiaty dla Pietrusa. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1971, 47 s. Przedr. zob. poz. 19. Por. Słuchowiska radiowe.
11. Powrót. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1971 nr 11 s. 43-47. Praprem. TV 1971. Por. poz. 12, 15. Nagroda w konkursie TV na sztukę dla T. Młodego Widza w 1971.
12. Powrót do domu. [Opowiadanie]. Wwa: Horyzonty 1971, 30 s. Por. poz. 15.
Na motywach utworu poz. 11.
13. Sprawa Marcina. [Opowiadanie]. Wwa: Horyzonty 1973, 36 s. Przedr. zob. poz. 19.
14. Buty. [Opowiadanie]. Wwa: WSiP 1974, 47 s. Przedr. zob. poz. 19.
15. Cierpki owoc tarniny. [Powieść]. Wwa: LSW 1974, 369 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1981, wyd. 4 1987.
Na motywach utworów poz. 11, 12.
16. Jak mu powiedzieć. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1974, 30 s. Przedr. zob. poz. 19. Por. Słuchowiska radiowe.
17. Decyzja. [Opowiadanie]. Wwa: WSiP 1976, 45 s.
18. Majówka. [Powieść]. Wwa: LSW 1977, 224 s. Wyd. 2 tamże 1979.
Harcerska Nagroda Literacka w 1978, włoś nagroda lit. Premio Europeo di Letteratura Giovanile w 1980.
19. Jak mu powiedzieć. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1979, 275 s.
Zawartość: Czekam na wyrok [poz. 7]; Kot i dziewczyna; Imieniny z macierzanką [poz. 8]; Kwiaty dla Pietrusa [poz. 10]; Zostanę z wami? [poz. 4]; Wybór; Jak mu powiedzieć [poz. 16]; Piotrek z domu na wodzie [poz. 6]; Dziękuję za lody; Buty [poz. 14]; Mój ojciec czyta Kraszewskiego [por. Słuchowiska radiowe]; Oddajemy bestie do hotelu [poz. 5]; Sprawa Marcina [poz. 13].
20. O poranku. [Powieść]. *Świat Młody* 1981 nr 137-144; 1982 nr 1-50. Wyd. osob. Wwa: NK 1982, 268 s.
21. Spotkania. [Powieść]. Wwa: LSW 1986, 236 s. Nagroda im. J. Szczygły i II Harcerska Nagroda Literacka w 1987.
Słuchowiska radiowe dla dzieci i młodzieży, m.in.: Rzeczpospolita szkolna. Radio 1955 [II nagroda w konkursie Pol. Radia]. — Dzwonek. Radio 1957. — Maciejka. Radio 1959. — Anioł Gabriel z Paryża. Radio 1961 [wyróżnienie w konkursie Pol. Radia. Por. poz. 3]. — Zostanę z wami? Radio ok. 1963 [por. poz. 4]. — Joanna. [Cykl w 7 częściach]. Radio 1966. — Anioł Gabriel z Paryża. Radio 1967 [por. poz. 3]. — Oddajemy bestie do hotelu. Radio 1967 [por. poz. 5]. — Czekam na wyrok. Radio ok. 1968 [por. poz. 7]. — Dobry dzień dziadka Łukasza. Radio 1968. — Mój ojciec czyta Kraszewskiego. Radio 1968 [II nagroda w konkursie Pol. Radia. Por. poz. 19]. — Piotrek z domu na wodzie. Radio 1968 [por. poz. 6]. — To był taki dzień. Radio 1968. — Dziękuję za lody. Radio 1970. — Pacycymbalista. Radio 1970. — Kwiaty dla Pietrusa. Radio 1972 [por. poz. 10]. — Był wśród nas. Radio 1973. — Wstążka. Radio 1975. — Jak mu powiedzieć. Radio 1976 [por. poz. 16]. — Siedem spotkań z dziewczyną. Radio 1978.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — K. Sołownik-Olbrychska: Ranga słowa. *Scena* 1971 nr 11. — Wywiady: W kręgu wsi i teatru. Rozm. B. Tylicka. *Świat Młody* 1979 nr 24; Książki pełne miłości do ludzi. Rozm. G. Minkowska. *Plomyk* 1981 nr 8.

NSLD (B. Tylicka)

[W. Natanson] W.N., O teatrze szkolnym. *Teatr* 1962 nr 2 [rec.: Teatr radości]. — W. Pietruczuk. *Zielony Sztańd* 1972 nr 41 [rec.: Zielona dziewczyna]. — U. Capała: Cierpkość i słodycz. *Nowe Książ.* 1974 nr 24 [rec.: Cierpki owoc tarniny]. — J. Hartwig-Sosnowska: Drobne przeżycia, poważne problemy. *Nowe Książ.* 1977 nr 12 [rec.: Decyzja]. — [Majówka:] J. Iwaszkiewicz: Wielka majówka. *Życie Warsz.* 1978 nr 166; J. Maruszewski: Ostatnia majówka. *Nowe Książ.* 1978 nr 8. — G. Skotnicka: Nastolatki z prowincji. *Nowe Książ.* 1979 nr 21 [rec.: Jak mu powiedzieć]. — D. Działan: O poranku życia. *Nowe Książ.* 1983 nr 8 [rec.: O poranku].

– D. Dłanian: Być razem. *Noue Książ* 1987 nr 7/8 [rec.: Spotkania]. – K. Demska: K.S.-O. *Gaz. Wyborcza* 1995 nr 3.
– E. Nowacka: K.S.-O. *Guliver* 1995 nr 3.

E.G.

SOŁTYSIK Marek

ur. 1950

Pseud.: Adam Panter; Artur Motor; Gabriel Rock; Marcin Mikoda; M.S.; MS; S; SOL; SOLT.
Prozaik, poeta, artysta grafik, malarz.

Urodzony 19 lipca 1950 w Olkuszu; syn Mariana Sołtysika, handlowca, i Alfredy z domu Mikoda. Od 1964 uczęszczał do Liceum Sztuk Plastycznych w Krakowie; w 1969 zdał maturę. W 1969-70 był pracownikiem fizycznym (lakiernikiem samochodowym) i dekoratorem w cementowni „Jaworzno” w Szczakowej. Od 1970 studiował na Akademii Sztuk Pięknych (ASP) w Krakowie; w 1975 uzyskał magisterium. Debiutował w 1973 wierszami pt. „Epitafium proste” oraz „Pamięci Jamesa Morrisona”, opublikowanymi w *Dzienniku Polskim* (nr 170); za właściwy debiut literacki uważa fragment z powieści „Fanty” pt. „Kłęby”, opublikowany w 1974 w *Życiu Literackim* (nr 5). W 1975 ożenił się z Barbarą Ziembicką, artystką grafikami (rozwód 1989). W 1975-79 był asystentem, później starszym asystentem na ASP w Krakowie. Rozwijał twórczość artystyczną jako ilustrator i grafik książkowy. Brał udział w wystawach plastycznych w kraju i za granicą; w 1976 otrzymał wyróżnienie w konkursie „Portret współczesny”. Opowiadania, fragmenty powieści, wiersze, artykuły i recenzje publikował w *Studencie* (1976-80, z przerwami), *Twórczości* (1976-82), *Nowych Książkach* (1977-80, 1984-88, z przerwami), *Nowym Wyrazie* (1977-80). Od 1978 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1978 został członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika *Życie Literackie* i do 1981 kierował działem prozy; w 1982 objął funkcję starszego publicysty oraz prowadził (anonimowo) tygodniową rubrykę „Poczta literacka” (do 1989). Na łamach tego pisma publikował do 1989 (też podp.: Artur Motor, M.S.,) oraz ilustracje podp. Marcin Mikoda). Utwory drukował nadto w *Tygodniku Kulturalnym* (1978-84), *Akencie* (1980-83) oraz w *Radarze* (1982-86). Za twórczość literacką otrzymał nagrodę m. Krakowa (1980) oraz Nagrodę Artystyczną Młodych im. S. Wyspiańskiego I stopnia przyznaną za całokształt twórczości, ze szczególnym uwzględnieniem powieści „Gwałt” i opowiadań „Intymne zwierzenia kilkunastu osób” (1985). W 1986-88 był instruktorem prowadzącym młodzieżowy kwartalnik pt. *Nasz Głos* w Krakowskim Pałacu Młodzieży im. H. Jordana. Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk oryginalnych oraz dokumentalnych, m.in. cyklu o polskich artystach przełomu XIX i XX w. oraz pisarzach współczesnych.

W 1987 był stypendystą m. Krakowa. W tymże roku został członkiem Stowarzyszenia Autorów Polskich. W 1988-91 był członkiem Komisji Kolaudacyjnej Teatru Telewizyjnego Kraków. W 1989 otrzymał nagrodę Funduszu Literatury. W 1990-91 pracował jako starszy redaktor w Ośrodku Telewizji Polskiej w Krakowie. Był kierownikiem literackim serialu „Kraków” w reżyserii Kazimierza Kutza (jako autor scenariuszy używał pseud. Adam Panter). W 1991 ożenił się z Jadwigą Nowak, polonistką. W 1991-96 pracował m.in. jako korektor, zastępca sekretarza redakcji, szef graficzny, reporter w *Gazecie Krakowskiej* i krakowskim oddziale *Super Expressu*. W 1993 został członkiem SPP. Kontynuował twórczość literacką, publikując szkice o malarstwie i rzeźbie oraz recenzje plastyczne na łamach *Sycyny* (1994-99) i *Przekroju* (od 1995; podp. też Gabriel Rock; od 1996 stała współpraca, następnie członek zespołu redakcyjnego). W 1995 współpracował z Radiem Kraków jako współautor odcinków powieści radiowej pt. „Dzień jak co dzień”. Od 1998 współpracował z galerią „Krypta Pijarów” Katolickiego Centrum Kultury w Krakowie. W 1998-99 otrzymywał stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki z Funduszu Promocji Twórczości. Był autorem 110 ilustracji do powieści historycznych Henryka Sienkiewicza wydawanych w 1999 w serii *Złoty Sienkiewicz* przez wydawnictwo Ex Libris (Chicago – Warszawa). We wrześniu 1999 podjął pracę w Dziale Wydawnictw Muzeum Narodowego w Krakowie, Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Aż do odejścia nocy. [Powieść]. Powst. 1972. Wyd. Szczec.: Glob 1988, 163 s.

Inf. o dacie powstania wg autora.

2. Domiar złego. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 257 s.

Nagroda wydawn. Czyt. w 1975.

3. Sztuczne ruiny. Powieść. Wwa: Czyt. 1978, 308 s.

4. Fanty. [Powieść]. Kr.: WL 1980, 115 s.

5. Białe okno. [Powieść]. Łódź: WŁ 1980, 115 s.

6. Ulica Maska. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1980, 168 s.

Zawartość: Kadabar; Luz; Włodzimierz Molerynkoff albo szkic do portretu starszego artysty; Luźne kartki z dziennika dekoratora witryn; Który jesteś; Wyraźne ochłodzenie stosunków; Nic i nic; Potencja; Na własną odpowiedzialność; Portret Stolniza z teczka; Ostatni łyk; Niepodobni podobni; Ulica Maska; Zielone główki liliputów; Krzywa Gwiazda; Sympatia i apatia; Azyl mały; Mój frywolny znajomy.

7. Kukła; Pakiet Pandory. [Powieści]. Wwa: LSW 1981, 166 s.

Adapt. radiowa powieści Kukła: Adapt.: E. Stocka-Kalinowska. Reż.: W. Markiewicz. Radio 1985.

8. Gruszka. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1982, 24 s.
9. Korytarz. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1982, 40 s.

10. Gwałt. (Horror moralny). [Powieść]. Kr.: WL 1984, 69 s.

11. Intymne zwierzenia kilkunastu osób. Opo-
wiadania. Wwa: Czyt. 1984, 184 s.

Zawartość: Ktoś; Szatniarz fabuły; Grób psa; Blik; Ci mali zło-
czyńcy to moje ostatnie sny?; Poploch; Kiks; Tu i tam; Latarnia
czarna; Cicho; Do ściany; Biały nietoperz; Trochę rdzy;
Chciał zabić muchę; Melancholijny cyklista; Ogniki albo kij na
szczęgóły; Drobna rzecz; Taniec „komiczne”; One; Co kogo
nudzi; Wielki spokój; Pół na pół albo pełnia w cemencie;
Przesmyk i ciało; Afatyk; Agonia w ogrodzie.

12. Samotny pierrót. (Sceny z życia Witolda
Wojtkiewicza). [Utwór dramatyczny]. *Życie Lit.* 1985
nr 22.

13. Małe wiersze wieczorne. [Wiersze]. Szczec.:
Glob 1986, 58 s.

Nagroda literacka im. S. Piętaka w 1986.

14. Moloch. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1987, 167 s.

15. Debora. [Powieść]. Powst. 1988, Radio 1988.
Kr.: Humanity-Ecology Foundation 1991, 176 s.
Wyd. 2 Kr.: Trans Krak 1995.

Adapt.: film pt. Deborah. Scenariusz: R. Brylski. Ekran.
1996. — radiowa: Adapt.: J. Szwedowska. Radio 1995.

16. Świadomość to kamień. Kartki z życia Mi-
chała Choromańskiego. Pozn.: WP 1989, 303 s.

Nagroda *Mies. Lit.* w 1989.

17. Ciemna słodycz. [Scenariusz filmowy]. TV
1991. Por. Słuchowiska radiowe.

18. Mocarz. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr.,
Muzeum Nar. 1994.

19. W oku światła. [Utwór dramatyczny]. Pra-
prem. Kr., Muzeum Nar. 1995.

20. Kraków. Kolory miasta. [Album]. Fot. P. Ja-
roszewski. Tekst ... Wwa: A. Frukacz, Ex Libris
1997, 112 s.

21. Kraków. Pejzaż w miniaturze. [Album]. Fot.
P. Jaroszewski. Tekst ... Wwa: A. Frukacz, Ex Libris
1997, 48 s.

22. Serce i reszta ciała. Księga trzystu sześć-
dziesięciu kochanków. [Szkice]. Wwa: Rytm 1999,
272 s.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Ciemna słodycz.
Radio 1981 [por. poz. 17]. — Poza domem. Radio
1982. — Bezwstyd. Radio 1983. — Białe okno –
sceny z życia Jędrzeja Grabowskiego. Cz. 1-3.
Radio 1984. — Chory. Radio 1984. — Diabeł
i śmierć. (O M. Choromańskim). Cz. 1-3. Radio
1985. — Wszystko jest niebezpieczne – sceny z ży-
cia S.I. Witkiewicza. Cz. 1-2. Radio 1985. — Fal-
start. Radio 1986.

Prace redakcyjne

1. Ogólnopolski Konkurs Poetycki o Laur Jawo-
rowego Liścia. X Jaworskie Biesiady Literackie im.
H. Worcella. Red. i ilustr. ... Jawor: Ośrodek Kultu-
ry 1989, 24 s.

Zawiera wiersze laureatów.

2. Ormianie Polscy. [Przewodnik dla dzieci].
Tekst: J. Kowalska. Red.: ..., B. König. Kr.: Mu-
zeum Nar. 1999, 35 s.

Przewodnik po wystawie „Ormianie Polscy – odrębność i asy-
milacja”.

3. S. Wyspiański: Opus Magnum. [Przewodnik
dla dzieci]. Tekst: A. Krasuska. Red. ... Kr.: Mu-
zeum Nar. 2000, 26 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 2000 – Wywiady. Wychowanie przez sztukę.
Rozm. M. Łukasiewicz. *Nowe Książ.* 1987 nr 1; Tam idę, gdzie
jest ktoś ... Rozm. M. Markowski. *Kultura* 1988 nr 23; Dwa ży-
ciorysy. Rozm. W. Krupiński. *Dz. Pol.* 2000 nr 53.

LP XX w. (H. Michalski).

[Domiar złego:] T. Błażejewski. *Odgłosy* 1977 nr 24; L. Bu-
gajski: Muza i niemuza. *Twórczość* 1977 nr 12; M. Łukasze-
wicz: Debiut M.S. *Nowe Książ.* 1977 nr 20; W. Smaszcz: De-
biut S. *Tyg. Kult.* 1977 nr 28. — [Sztuczne ruiny:] L. Bugajski:
Muza i niemuza. Wersja druga. *Twórczość* 1978 nr 12, przedr.
w tegoż: Następni. Wwa 1982; Z. Dumowski: Zaklinacz abstrak-
cji. *Nurt* 1978 nr 10 [rec. też: Domiar złego]; W. Maciąg:
Parodia bez sankcji. *Nowe Książ.* 1978 nr 16; M. Prejs: Dziw-
ne miasta. *Mies. Lit.* 1979 nr 1; M. Różycki: XYZ. *Literatura*
1979 nr 18. — A. Kowalski: Tendencja i jedna bariera. *Nowe*
Książ. 1980 nr 22 [rec.: Ulica Maski]. — M. Stala: Autentycz-
ność i sztuczne światy. *Student* 1980 nr 4. — Z. Bauer: Pogra-
niczne generacji. *Życie Lit.* 1981 nr 43. — T. Błażejewski: Cena
bycia artystą. *Odgłosy* 1981 nr 14 [rec.: Ulica Maski]; Fanty;
Białe okno]. — L. Bugajski: Wszczęwładza i bezsita. *Twór-
czość* 1981 nr 12, przedr. w tegoż: Strategia ślimaka. Wwa
1988 [rec.: Kukła; Pakiet Pandory]. — [Ulica Maski:] L. Bugaj-
ski: Inny świat. *Twórczość* 1981 nr 1; H. Gosk: Głos we-
wnętrzny M.S. *Mies. Lit.* 1981 nr 1. — [Fanty] W. Jurasz:
Myślenie sztuką. *Mies. Lit.* 1981 nr 5; H. Michalski: Mecha-
nizmy losowe, twórczość i szaleństwo. *Twórczość* 1981 nr 11.
— [Białe okno:] T. Miłkowski: Maski i fanty S. *Walka Młod.*
1981 nr 22; B. Zielińska: Życie z rozpedu. *Literatura* 1981
nr 46 [rec. też: Ulica Maski; Fanty]. — T. Błażejewski: Gorycz
diagnozy. *Mies. Lit.* 1982 nr 8, przedr. w tegoż: Literatura jak
literatura. Łódź 1987 [rec.: Kukła; Pakiet Pandory]. — [Kory-
tarz:] E. Batko. *Nowe Książ.* 1983 nr 5; K. Derdowski: Wier-
sze – spowiedzi. *Nurt* 1983 nr 9; J. Feusette: Dziady, czyli ar-
tystów obcowanie. *Opole* 1983 nr 8; W. Jaworski: Galeria
widm. *Życie Lit.* 1983 nr 15; T. Olszewski: Rodowody sztuki
i śmierci. *Tyg. Kult.* 1983 nr 35. — T. Błażejewski: Gra po-
zorów. *Życie Lit.* 1984 nr 16, przedr. w tegoż: Rysopis. Łódź
1987 [rec.: Gwałt]. — M. Chrzanowski: Cień Nienależytego.
Radar 1984 nr 35 [dot. twórczości M.S.]. — B. Kowszewicz:
Korytarz pełen drzwi. *Poezja* 1984 nr 1 [rec.: Korytarz].
— [Gwałt:] M. Łalak: Horror vacui! *Kierunki* 1984 nr 39;
K. Mętrak: Neurastenia. *Radar* 1984 nr 8; T. Olszewski: Hor-
ror moralny. *Tyg. Kult.* 1984 nr 23. — [Intymne zwierzenia
kilkunastu osób:] S. Kolański: Gra z konwencjami. *Tyg. Kult.*
1985 nr 30; A. Konkowski: Kolekcjoner osobliwości. *Nowe*
Książ. 1985 nr 9; M. Łukasiewicz: Własnymi drogami. *Litera-
tura* 1985 nr 6; L. Żuliński: Intymne incydenty. *Tu i Teraz*
1985 nr 8. — M. Dłużyk: Gdy jestem artystą, nie wiem kim
jestem. *Między Innymi* 1986 nr 7/8 [dot. koncepcji artysty
w twórczości M.S.]. — T. Błażejewski: Sposób na świat. *Ży-
cie Lit.* 1987 nr 32 [rec.: Moloch]. — [Małe wiersze wieczor-
ne:] S. Jurkowski: Obszary wyobraźni. *Literatura* 1987 nr 1;

M. Lalak: „Czarowny autobus” *M.S. Nowe Książ* 1987 nr 1. — P. Szewc: Niebezpieczeństwo zwane życiem. *Twórczość* 1987 nr 7 [rec.: Moloch]. — J. Tulik: „nie widać innego początku...”. *Zycie Lit.* 1987 nr 9 [rec.: Małe wiersze wieczorne]. — Z. Chojnowski: Infernalne przestrzenie prozy S. *Mies Lit.* 1988 nr 5. — [Moloch:] H. Gosk: Mechanizm jednostkowy. *Mies Lit.* 1988 nr 2/3; M. Halawa: Papierowy man. *Literatura* 1988 nr 4. — P. Muldner-Nieckowski: W poszukiwaniu środka czeluści. *Twórczość* 1988 nr 10 [rec.: Małe wiersze wieczorne]. — T. Olszewski: Okrutna gra. *Zycie Lit.* 1988 nr 53 [rec.: Aż do odejścia nocy]. — K. Potyra: „...mniej już we mnie przekory”. *Mies Lit.* 1988 nr 5. — J. Strzemżalski: Droga do szczęścia. *Kultura* 1988 nr 35 [rec.: Aż do odejścia nocy]. — [Świadomość to kamień:] A. Baranowska: Kłopoty z Choromańskim. *Kultura* 1989 nr 2; R. Bednarczyk: Opowieści choromańskie. *Zycie Lit.* 1989 nr 26; K. Koźniewski: My choromaniacy. *Polityka* 1989 nr 8. — T. Wach: Utopia prowincjonalna. *Nowe Książ* 1989 nr 1 [rec.: Aż do odejścia nocy]. — M. Dłużyk-Marciniak: Przeszłość prywatna i przestrzeń publiczna w prozie M.S. W. Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku. Tor. 1990. — S. Zieliński: Teoria prawego łokcia. *Nowe Książ* 1990 nr 2/3 [rec.: Świadomość to kamień]. — E. Nowacka: Ani serce, ani reszta ciała... *Nowe Książ* 2000 nr 3 [rec.: Serce i reszta ciała].

K.B.

SOMMER Piotr ur. 1948

Pseud.: Dyzurny; Dyzurny P.S.; Grudka Mróz; Halina Janod, P. Odmiejski; P.S.; (P.S.); Par Sommarkvist; PZ; Skalka Lato. Poeta, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 13 kwietnia 1948 w Wałbrzychu; syn Jakuba Sommera, kuśnierza, i Haliny z domu Janod, księgowej. Był wychowywany przez matkę; pierwsze lata życia spędził w Łodzi, a od 1953 mieszkał w Otwocku. Uczęszczał tu do liceum ogólnokształcącego; w 1965 zdał maturę. Od 1967 studiował anglistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1973 uzyskał magisterium. Debiutował w 1971 wierszami pt. „Różewicz” i „Kawafis”, opublikowanymi na łamach miesięcznika *Poezja* (nr 12). W 1972 ożenił się z Jolantą Piasecką, rusycystką. Od tegoż roku pracował jako nauczyciel języka angielskiego w Liceum Ogólnokształcącym w Otwocku. W tym okresie uczestniczył w spotkaniach literackich grupy przyjaciół, która w 1974 wydawała również pisaną periodyk *Założyliśmy pismo*; grupa ta następnie przyjęła nazwę Grupa Otwocka. Zajął się także pracą przekładową z języka angielskiego; w 1971 debiutował jako tłumacz przekładami wierszy B. Pattena pt. „I możliwe, że tam gdzie jest on”, „Do mego lustra weszła” i „Obraz morza”, ogłoszonymi w miesięczniku *Literatura na Świecie* (nr 2); z pismem tym nawiązał następnie stałą współpracę. Wiersze, recenzje i przekłady z języka angielskiego publikował ponadto na łamach wielu czasopism, m.in. w *Odrze* (od 1973, z przerwami), *Twórczości* (1975-81, z przerwami), *Nowym Wyrazie* (1976-79), *Oficynie Poetów* (1976-79) i *Płomyczku* (1978-80, 1986). W 1973 został członkiem Koła Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP. W 1975 przeprowadził się do Warszawy. W 1976 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego. Od te-

goż roku pracował w miesięczniku *Literatura na Świecie*, początkowo jako redaktor poezji anglojęzycznej, a od 1980 jako redaktor literatury języka angielskiego (m.in. zredagował numer poświęcony „poetom konfesyjnym” J. Berrymanowi i R. Lowellowi, 1979 nr 12, oraz „nowojorskiej szkole poezji”: F. O’Harze, J. Ashbery’emu, K. Kochowi i J. Schuylerowi, 1986 nr 7). W 1977 otrzymał za zestaw wierszy pt. „Listy i dedykacje” główną nagrodę w ogólnopolskim Konkursie Poetyckim im. J. Śpiwaka. Od 1980 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Przekłady, wiersze i artykuły drukował w tym okresie w czasopiśmie *Akcent* (1980-84, 1987) i *Studio* (1982-84, 1986) oraz w prasie wydawanej poza cenzurą: *Wezwanie* (1982, 1985), *Kultura Niezależna* (1986-87; podp. Skalka Lato), *Wybór* (1986). W 1983 przebywał w USA na zaproszenie Departamentu Stanu i Washington and Lee University w Lexington. W 1985 został członkiem honorowym angielskiego The Poetry Society. W 1987-92 należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Res Publica*, a następnie *Res Publica Nowa*. W 1987-89, 1992 i 2000 przebywał w Stanach Zjednoczonych i jako visiting writer i visiting professor wykładał poezję współczesną, komparatystykę oraz „creative writing” w Amherst College, Wesleyan University w Middletown, Mount Holyoke College w South Hadley, University of Nebraska w Lincoln i University of Notre Dame. Zaczął przekładać wraz z Michaeliem Kasperem wiersze poetów polskich na język angielski. W 1988 otrzymał nagrodę literacką Fundacji im. Kościelskich w Genewie za całokształt twórczości poetyckiej. W 1989 został członkiem SPP. W 1990-91 należał do zespołu redakcyjnego *Tygodnika Literackiego*. Współpracował jako tłumacz i felietonista z Polskim Radiem. W 1991 przebywał w Wielkiej Brytanii na kilkumiesięcznym stypendium na zaproszenie uniwersytetu w Warwick, a w 1993 uniwersytetu w Glasgow. Brał udział w konferencjach i festiwalach literackich w Anglii, Irlandii i Szkocji. We wrześniu 1993 objął funkcję redaktora naczelnego miesięcznika *Literatura na Świecie*. W 1997 otrzymał nagrodę im. J. Parandowskiego, przyznaną przez Polski PEN Club za twórczość przekładową. W 1996 rozpoczął prowadzenie seminariów w Studium Literacko-Artystycznym na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, a w 1998 w Arvon Foundation w Anglii. Od 1990 mieszka w Sulejówku.

TWÓRCZOŚĆ

1. W krześle. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 67 s.
2. Pamiątki po nas (1973-76). [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 70 s.
3. Przed snem. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1981, 35 s.

4. Kolejny świat. (1976-79). [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1983, 69 s.

Cykle: Kalkomania; Katarakta; Zapalenie powiek.

5. Czynniki liryczny (1980-82). [Wiersze]. [Kr.:] OL* 1986, 43 s.

Nagroda literacka im. B. Sadowskiej w 1988.

6. Czynniki liryczny i inne wiersze (1980-1986). Londyn: Aneks 1988, 100 s.

Zawiera wiersze z poz. 5. — oraz cykl: Inne wiersze (1983-1986).

7. Things to translate and other poems. [Wiersze]. [Przeł.] ..., [przy współpracy:] E. Adams, J. Ashbery, D. Dunn, D.J. Enright, M. Kasper, Ch. Migon, E. Volkmer. Newcastle upon Tyne: Bloodaxe Books 1991, 63 s.

Zawiera przekłady wybranych wierszy z poz. 2, 4, 6 dokonane przy współpracy innych tłumaczy oraz cykl refleksji w jęz. ang. pt. „From the American”.

8. Smak detalu i inne ogólniki. [Szkiele]. Lubl.: Kresy 1995, 147 s.

Zawartość: Dopisane później [wstęp]. — Niespodziewana lekcja [dot.: Tragarze zdań. Antologia poezji serbskiej. Kr. 1983]. Cena za pomnik, zresztą umowna [dot. R. Krynickiego, S. Barańczaka i A. Zagajewskiego]; Złoty przecik, czyli jak będę pisał reportaż o Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (na podstawie książki Tomasza Jastruna „W złotej klatce” i notki o niej pióra Andrzeja Szczypiorskiego); Jednorzec a prawodawstwo stosowane [dot. poezji J. Ficowskiego]; Nieznany poeta Kornel Filipowicz; Nowa skóra, stary duch [dot.: G. Bennana: Poezje wybrane]; Kres z mowy milczenia [dot.: A. Szczypiorski: Początek]; Szach cesarzowi [dot.: R. Kapuściński: Lapidarium]; Klasyka, o której nikt nie wie [dot.: J. Pollakówna; Marceli Szpak dziwi się światu]; Motorniczowie postępu, czyli usługi dla ludności [dot.: H.M. Enzensberger: Proces historyczny]; Życie przed śmiercią i po śmierci [dot. emisji w TV relacji z procesu N. i E. Ceaușescu]; Zaplute karły postępu (i ich potworni rodzice [in. in. dot. Cz. Miłosza]); Tchotchot jako przykład przekładu [dot.: A. Czechow: New York Fables]; Japonia jako druga Polska (stare nowinki z importu) [dot. przekł. Cz. Miłosza]; Znow ruska, i znow bajka [dot. Z. Herberta i Cz. Miłosza]; Język, ten żywy instrument (wypisane z kajetu) [dot. W. Szymborskiej]; Nie okrzykane zwycięstwo zjadaczy kartofli [dot.: J. Kornhauser: Hurraaaa!]; Plemiona wschodnioeuropejskie (z łaciną w tle) [dot. przekł. poezji pol. i ang. i konceptu „poprawności polit.”]; Nowy Jork jak wstowicci cmentarz. (O nowych wierszach B. Zadury); Mówienie na zamówienie. 1. [Poezja odświętna i poezja codziennosci]. 2. [„Czym w Pana rozumieniu jest poezja...” etc.].

9. Artykuły pochodzenia zagranicznego. Gdańsk: Marabut 1996, 421 s.

Zawiera wybór przekładów wierszy współcz. poetów amer.: E.E. Cummingsa, J. Berrymana, R. Lowella, F. O'Hary, J. Ashbery'ego, A. Ginsberga, Ch. Reznikoffa wraz z esejami dot. tych autorów: Jest TAKaTAK, TAKaTAK, TAKaTAK, bo takto właśnie czuję (poprawki do Cummingsa); „Nie piszę autobiografii wierszem” (kłopotliwy narrator Berrymana); Własnymi siłami (brakujący tekst o Lowellu); „O krok od nich” (szkiele do portretu Franka O'Hary); Ten starszewicki Allen Ginsberg (widok od strony podwórka); Tłumacząc krótkie wiersze Charlesa Reznikoffa (pogadanka dla młodzieży).

10. Erraty wybrane (kwiat dzieł użytkowych). [Miscellanea]. Wr.: Pomona 1997, 56 s.

Wyd. 44 egz. ręcznie numerowanych.

11. Nowe stosunki wyrazów (wiersze z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych). Poznań: „a5” 1997, 203 s.

12. Piosenka pasterska. [Wiersze]. Legnica: Centrum Sztuki; T. Dram. 1999, 55 s.

Przekłady

1. B. Patten: Słoi i kwiat. Prawie-bajki. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1982, 70 s.

2. Antologia nowej poezji brytyjskiej. Wybór, oprac., przedm., noty i objaśn. ... Przeł.: J. Anders, ..., B. Zadura. Wwa: Czyt. 1983, 393 s.

3. B. Patten: Skacząca myszka. [Opowiadanie]. *Lit. na Świecie* 1978 nr 6 s. 121-147.

Adapt. teatr.: Wyst. Łódź, T. Lalek Pinokio 1984.

4. Zapisy rozmów. Wywiady z poetami brytyjskimi. [Oprac., przeł., wstęp] ... Wwa: Czyt. 1985, 366 s.

Tu wywiady z następującymi poetami: A. Alvarez, A. Brownjohn, S. Gonn, D. Dunn, D.J. Enright, I. Hamilton, D. Harsent, P. Hobsbaum, D. Mahon, B. Patten, T. Paulin, C. Raine, H. Williams, — oraz przekłady wierszy następujących poetów: J. Berryman, D. Dunn, D.J. Enright, I. Hamilton, S. Heaney, P. Kavanagh, R. Lowell, A. Maclean, D. Mahon, J. Montague, F. O'Hara, T. Paulin, C. Raine, H. Williams, J. Wright.

5. F. O'Hara: Twoja pojedynczość. [Wybór wierszy]. Wybrał, przeł., i posł. [opatrzył] ... Wwa: PIW 1987, 127 s.

Nagroda mies. *Lit. na Świecie* w 1988.

6. Ch. Reznikoff: Graffiti. 67 wierszy z lat 1920-1975. Wybrał, przeł. i słowem opatrzył ... Sanok: Sanocki Dom Kultury 1991, 87 s.

Tekst w jęz. pol. i ang.

7. J. Ashbery: No i wiersz. [Wiersze]. Wybór: B. Zadura. Posł.: A. Sosnowski. Przeł.: ..., A. Sosnowski, B. Zadura. [Red.] ... Wwa: Duszniki Źródło; Fundacja Literatura Świat.; Muzeum Papiernictwa w Dusznikach 1993, 72 s.

8. Sześciu poetów północnoirlandzkich. [Wybór, przekł. i oprac.] ... Wwa: Świat Lit. 1993, 158 s.

Tu przekł. następujących poetów: C. Carson, S. Heaney, M. Longley, D. Mahon, P. Muldoon, T. Paulin.

9. Ch. Logue: Dawno temu na pewnej małej planecie. [Wiersze]. Przeł. i ułożył ... Wwa: The British Council Poland; Muzeum Książki Artyst. w Łodzi 1997, 21 s.

Tekst w jęz. pol. i ang.

10. C. Carson: Tak, tak. [Wiersze]. Wybrał, przeł. i słowem opatrzył ... Legnica: Centrum Sztuki; T. Dram. 1998, 36 s.

11. C. Carson: To pewnie Irlandczycy. [Wiersze]. Wybrał i przeł. ... Wwa: The British Council Poland; Muzeum Książki Artyst. w Łodzi 1998, 17 s.

Tekst w jęz. pol. i ang.

12. S. Heaney: Kolejowe dzieci. Wiersze i prozy. Wybrał, przeł., oprac. i post. opatrzył ... Legnica: Centrum Sztuki; T. Dram. 1998, 105 s.

13. M. Longley: Lodziarz z Lisburn Road. [Wiersze]. Wybrał, oprac. i słowem opatrzył ... Przeł.: ... i B. Zadura. Legnica: Centrum Sztuki; T. Dram. 1998, 63 s.

14. M. Longley: Od kwietnia do kwietnia. [Wiersze]. Wybrał i przeł. ... Wwa: The British Council Poland; Muzeum Książki Artyst. w Łodzi 1998, 19 s. Tekst w jęz. pol. i ang.

15. D. Mahon: Wszystko będzie dobrze. [Wiersze]. Wybrał, przeł., oprac. i rozmowę spisał ... Legnica: Centrum Sztuki; T. Dram. 1998, 74 s.

16. D. Dunn: Wyprowadzka z Terry Street i inne wiersze. Wybrał, przeł., oprac. i słowami opatrzył ... Legnica: Centrum Sztuki; T. Dram. 1999, 96 s.

17. C. Raine: Wolny przekład. Wybrał, oprac. i rozmowę przeprowadził J. Jarniewicz. Przeł.: J. Jarniewicz i ... Legnica: Centrum Sztuki; T. Dram. 1999, 99 s.

Prace redakcyjne

1. A. Ginsberg: Znajomi z tego świata. Wiersze z lat 1947-1985. Wybór, oprac. i post. ... Przeł.: J. Hartwig [i in.]. Kr.: *Bibl. „NaGłosu”*; Wydawn. „M” 1993, 103 s.

2. J. Ficowski: Wszystko to czego nie wiem. [Wiersze]. Wybór i post. ... Sejny: Pogranicze 1999, 224 s.

Zob. też Przekłady poz. 2, 4-6, 8-17.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1999, 2000. — Wywiady: Dłubanie i inne czynności. Rozm. T. Radziszewski. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 27; W detalu. Rozm. B.N. Lopińska. *Res Publica Nowa* 1996 nr 6, przedw. w teście: Książki i ludzie. Wwa 1998; Gdzie Zomer. Rozm. A. Sosnowski. *Gaz. Forteczna* [1999] nr 9; An Interview with P.S. [Rozm.] W. Martin. *Chicago Review* 2000 nr 3/8.

[W krżeśle:] J. Biela: Odczytał debiut. *Nowe Książ.* 1978 nr 6; A. Kwiatkowski: Nieskończony proces istnienia. *Nowy Wyraz* 1978 nr 7; I. Smolka: Potwierdzając gotowość rozmowy. *Twórczość* 1978 nr 5; T. Złotorzycki: Człowiek, świat, wiersz. *Odra* 1978 nr 10. — [Pamiętki po nas:] T. Komendant: Jak podanie ręki. *Twórczość* 1981 nr 11; R. Molzer [właśc. Holzer]: Własnymi słowami. *Literatura* 1981 nr 22; A. Szymańska: W skali ludzkiej. *Nowe Książ.* 1981 nr 21; W. Zawistowski: Nie jest notatnikiem. *Fakty* 1981 nr 44. — [Kolejny świat:] P. Dybel: Bez wielkich słów. *Nowe Książ.* 1983 nr 10; S. Jurkowski: Temat nie jest istotny. *Tyg. Kult.* 1983 nr 40; K. Piękosz: Na przykład jak żyć ... *Literatura* 1983 nr 12; I. Smolka: Zaświadczyć sobą. *Pouściągłość i Pr.* 1983 nr 3. — M. Sokółowska: Parę przeszł. mostu. *Nowe Książ.* 1983 nr 1 [rec.: Przed snem]. — M. Zaleski: *Twórczość* 1983 nr 6 [rec.: Kolejny świat]. — [Antologia nowej poezji brytyjskiej. Oprac. ...] J.A. Borzęcki: Nowa poezja starego Albionu. *Tyg. Kult.* 1984 nr 24; T. Komendant: Przesłanie. *Twórczość* 1984 nr 9; J. Ryszkowski: Nowa poezja brytyjska. *Życie Lit.* 1984 nr 19; Z. Bieńkowski: Antologia S. *Lit. na Świecie* 1985 nr 1; A. Szuba: Irlandczycy, Marsjanie i inni. *Lit. na Świecie* 1985 nr 1; A. Szymańska: Koncert na 22 głosy. *Akcent* 1985 nr 1.

— B. Wróblewski: Szeptem jak człowiek. W teżoż: Wydziedzenie i kompleksy. Lubl. 1985 [rec.: W krżeśle]. — [Zapisy rozmów. Oprac. ...] M. Jodkowski: Poezja brytyjska. *Opole* 1986 nr 3 [dot. też oprac.: Antologia nowej poezji brytyjskiej]; [K. Metrak] (km): Spotkania z Brytyjczykami. *Literatura* 1986 nr 42; A. Nasłowska: Układni, ale niezadowoleni. *Twórczość* 1986 nr 7; W. Sadkowski: P.S. rozmowy z poetami brytyjskimi. *Lit. na Świecie* 1986 nr 4. — M. Gumkowski. *Res Publica* 1987 nr 4 [rec.: Czynniki liryczny (1980-82)]. — J. Jarniewicz: Najnowsza poezja brytyjska w pytaniach i odpowiedziach. *Lit. na Świecie* 1987 nr 5/6 [rec. oprac.: Zapisy rozmów]. — [Czynnik liryczny (1980-82)] T. Komendant: Mimosród. *Obecność** 1987 nr 17; [M. Stal] J. Krzos: Gdzie jesteśmy. *Brulion** 1987 nr 2/3; L. Szaruga: Kulturalny barbarzyńca. *Obecność** 1987 nr 17. — S. Barańczak: Nowa dykcja. W teżoż: Przed i po. London 1988; [J. Gondowicz:] Broder: Zwyczajność zagrożona. *Wybór** 1988 nr 18. — A. Sosnowski: „Najmniejsza utrata uwagi to śmierć”. Personalizm i abstrakcja Franka O'Hary. *Acent* 1988 nr 3 [rec. przekł.: F. O'Hara: Twoja pojedynczość]. — A. Szymańska: Heroizm prywatności. *Prz. Powsz.* 1990 nr 2 [rec.: Czynniki liryczny i inne wiersze]. — [Things to translate and other poems. Przeł. ...] R. Blau Du Plessis. *Sulfur*, USA 1992 nr 31; G. Woodward: A Polish Mr Bleaney. *Times Literary Supplement*, Londyn 1992 nr z 24 VII; J. Jarniewicz: Co Anglicy lubią najbardziej, czyli poezja polska w Wielkiej Brytanii. *NaGłos* 1993 nr 12; B. Marx: *Parnassus*, USA 1993 nr 18/19. — J. Jarniewicz: Znaczące peryferie, czyli przekłady współczesnej poezji amerykańskiej w miniaturowych edycjach. *Lit. na Świecie* 1994 nr 3 [m.in. dot. przekł.: Ch. Reznikoff: Graffiti]. — [Smak detalu i inne ogólniki] M. Baran: Smak uczciwości. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1996 nr 98 [dot. też: Artykuły pochodzenia zagranicznego]; L. Burska. *Res Publica* 1996 nr 5; M. Hamkało: Zoil S. *Odra* 1996 nr 9. — J. Jarniewicz: Transatlantyczne wypady. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 31 [rec.: Artykuły pochodzenia zagranicznego]. — T. Majeran: Zapach burty i inne ogólniki. *Nowy Nurt* 1996 nr 6 [rec.: Smak detalu i inne ogólniki]. — T. Pióro. *Res Publica* 1996 nr 11 [rec.: Artykuły pochodzenia zagranicznego]. — [Smak detalu i inne ogólniki:] P. Przywara: Walka z czasem. *Akcent* 1996 nr 3; A. Skrendo: Detale, ogólniki i takt. *Pogranicza* 1996 nr 3; P. Śliwiński: Namietny i uświadomiony. *Nowe Książ.* 1996 nr 5 [dot. też: Artykuły pochodzenia zagranicznego]; B. Umińska: Chce, śmie, może. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1996 nr 95. — A. Poprawa: Muzyka mowy, zgiełk rzeczy. *Nowe Książ.* 1997 nr 7 [rec.: Nowe stosunki wyrazów...]. — A. Sosnowski: Detal w labiryntach. *Odra* 1997 nr 5 [rec.: Artykuły pochodzenia zagranicznego]. — [Nowe stosunki wyrazów...] L. Szaruga: Co się żyje. *Opcje* 1997 nr 3; P. Śliwiński: Wiersze wierszem. *Kuryer* 1997 nr 31; B. Umińska: Te składnie. *Res Publica Nowa* 1997 nr 9; M. Zaleski: W komitywie. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 24; M. Hamkało: Konfeti. *Odra* 1998 nr 5; D. Różycka: P.S. pytania do świata. *Strony* 1998 nr 3/4. — J. Jarniewicz: Testowanie Heaney'a. *Res Publica Nowa* 1999 nr 5-6 [rec. przekł.: S. Heaney: Kolejowe dzieci]. — A. Poprawa: Liczenie owiec. *Nowe Książ.* 1999 nr 11 [rec.: Piosenka pasterska]. — P. Śliwiński: Mówić po ludzku. O poezji P.S. *Kur. Czytelniczy Megaron* 1999 nr 54. — [Piosenka pasterska:] A. Wiedemann: Now(a) książka S. *Gaz. Wyborcza* 1999 nr 257; M. Hamkało: A teraz już tak. *Odra* 2000 nr 7/8; P. Majerski: Stan gotowości. *Kwart. Artyst.* 2000 nr 1; J. Orska: Wydarzenie medialne. *Kresy* 2000 nr 42/43; L. Szaruga: Wodna pieczęć (5). *Kwart. Artyst.* 2000 nr 2.

B.M.

SOPUCH Kazimierz ur. 1933

Pseud.: Adam Jawor; Chup.; Chupos; k.s.; K.S.; sop.
Poeta.

Urodzony 1 kwietnia 1933 we wsi Jawory pod Ostrołęką w rodzinie rolników; syn Adama Sopusy

cha i Cecylii z domu Dudziak. W czasie okupacji niemieckiej przebywał we wsi rodzinnej. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Jaworach i Goworowie. Od 1948 uczył się w liceum ogólnokształcącym w Mrągowie. Po zdaniu matury w 1952, studiował socjologię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1958 uzyskał magisterium. Od 1956 był członkiem oddziału olsztyńskiego Stowarzyszenia „Pax” i w 1957/58 pracował w redakcji dodatku *Słowa Powszechnego* pt. *Słowo na Warmii i Mazurach*; debiutował w 1956 na łamach tego tygodnika wierszem pt. „Kraj uroku” (nr 1); w piśmie tym do 1960 zamieszczał recenzje teatralne i felietony (podp. też: Chupos, K.S.). W 1957 zamieszkał w Olsztynie. W 1958 był współzałożycielem, a następnie członkiem olsztyńskiej grupy poetyckiej Eyna (istniała do 1960). W 1959 współpracował z rozgłośnia olsztyńską Polskiego Radia. Był członkiem PZPR (1960-81). W 1960 otrzymał nagrodę w konkursie II Łódzkiej Wiosny Poetów. W tymże roku zamieszkał w Gdańsku. Podjął pracę asystenta społecznego w Poradni Zdrowia Psychicznego w Gdyni, a od 1965 (po przeniesieniu się do Gdyni) był socjologiem w Międzyzakładowej Pracowni Psychologii i Socjologii Pracy Gdańskiego Zjednoczenia Budownictwa. Był członkiem oddziału Stowarzyszenia „Pax” w Gdańsku (1960-61). W 1965 został też członkiem Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze i opowiadania w *Głosie Wybrzeża* (1961-77, z przerwami; podp. k.s.); tu też tłumaczenia z języka rosyjskiego), *Literach* (1964-71), *Dzienniku Bałtyckim* (1972-81), *Poezji* (1973-74, 1976-82; tu też tłumaczenia z literatury kazaskiej, gruzińskiej, łotewskiej i ukraińskiej). W 1967 ożenił się z Teresą Majdecką, nauczycielką. W tymże roku był przewodniczącym Klubu Literackiego Młodych przy Oddziale Gdańskim ZLP. Od 1969 należał do ZLP (do rozwiązania gdańską Polskiego Radia oraz z ośrodkiem gdańskim Telewizji Polskiej. W 1972 był stypendystą Związku Zawodowego Marynarzy i Portowców. W 1977 uzyskał na Uniwersytecie Gdańskim (UG) doktorat na podstawie rozprawy pt. „Przemiany społeczne na ziemi krościńskiej w okresie Polski Ludowej a uczestnictwo w kulturze” (promotor doc. Bolesław Maroszek). W tymże roku został zatrudniony w Instytucie Filozofii i Socjologii UG na stanowisku adiunkta, a po uzyskaniu w 1985 habilitacji z zakresu socjologii kultury na podstawie rozprawy pt. „Postawy wobec życia i wybór wartości a struktura społeczna” – na stanowisku docenta. Od 1978 należał do Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. W 1989 został członkiem SPP. W 1991 objął stanowisko profesora nadzwyczajnego. W 1997 przeszedł na emeryturę. Wyróżnio-

ny m.in. odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1976), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1977) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1979). Mieszka w Gdyni.

TWÓRCZOŚĆ

1. My dwoje. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1960, 38 s.

2. Rwanie Inu. [Poemat]. Powst. 1966. Wyd. Gdańsk: WM 1971, 27 s.

Nagroda Czerwona Róża, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku w 1966.

3. Wyjście z cienia. [Wiersze]. Gdynia: WM 1966, 56 s. Przedr. zob. poz. 5.

Zawiera cykl: Ona, Przydeptane kwiaty; Zасыpywanie morza; Wyjście z cienia

4. Astry. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1976, 66 s.

Cykle: Astry; Miasto – krajobraz zimowy; Na morze z różą

5. Oswoić ptaka. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1980, 84 s.

Cykle: Ptaki; Świętowanie; Wyznania, – oraz poz. 2.

6. Gleba. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1986, 70 s.

Zawiera cykl: Gleba; Odjazd; Ptaki, – oraz poemat: Wiosna.

7. Wiersze wybrane. Wstęp: E. Nawrocka. Gdańsk: Marpress 1994, 153 s.

Zawiera m.in. wybór z poz. 1-6 oraz wiersze nowe.

8. Drażnienie niepokoju. [Wiersze]. Gdańsk: Marpress 1998, 63 s.

Zawiera cykl: Mój świat; Człowiek spod klapy; Ku Nieznanemu; Żonie, – oraz prozę poetycką.

Prace z zakresu socjologii, m.in.:

1. Postawy wobec życia i wybór wartości a struktura społeczna. Gdańsk: UG 1983, 206 s.

Rozprawa habilitacyjna.

2. Uczestnictwo mieszkańców ziemi krościńskiej w kulturze. (Na tle przemian społecznych w Polsce Ludowej). Wr., Gdańsk: Ossol, 1987, 162 s.

3. Z pogranicza kurpiowsko-mazurskiego 1945-1957. [Współaut.:] W. Dudziak. Post.: B. Gołębiowski. Ostrołęka: Ostrołęckie Tow. Nauk. im. A. Chętnika 1993, 105 s.

4. Postawy studentów wobec życia i wybór wartości. Gdańsk: UG 1994, 126 s.

Praca redakcyjna

1. Prawdy proste i wieczne. Wyboru dokonał i przeł. z ros. ... Gdańsk: WM 1983, 130 s.

Antologia poezji ros. XX w.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 2000.

[Wyjście z cienia:] J. Kótlica. Wyjście z cienia w próżnię. *Litery* 1967 nr 7; M. Misiorny. *Głos Wybrz.* 1967 nr 83.

— E. Nawrocka: Kapłan miłości i sztuki. *Litery* 1973 nr 10.
— S. Pestka: Astry na księżycu. *Dz. Balt.* 1976 nr 242 [rec.].
Astryl. — J. Roslan: Trudno żyć naiwnym. *Tyg. Kult.* 1981 nr 31 [rec.].
Oswoić ptaka]. — J. Krzyżanowski: Słowa tu nie nie znaczą. *Nowe Książ.* 1987 nr 4 [rec.].
Gleba].

K.B.

SOWIŃSKA Stanisława

ur. 1912

Nazwisko pierwotne: N. Zalcman¹.
Powieściopisarka, autorka utworów dramatycznych, pamiętnikarka.

Urodzona 4 kwietnia 1912 w Łodzi w rodzinie robotniczej; córka Franciszka Sowińskiego i Mariany z domu Łuczak. W 1926 ukończyła szkołę powszechną w Łodzi. Od 1929 pracowała jako robotnica w fabrykach wyrobów włókienniczych i metalowych w Łodzi i Częstochowie. Od 1934 była działaczką KPP, Związku Zawodowego Metalowców w Łodzi oraz Komitetu Łódzkiego Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom. W 1935 wyszła za mąż za Aleksandra Kokoszyna, robotnika, działacza ruchu robotniczego (rozwód 1956). W 1938 została aresztowana za działalność polityczną i do 1939 przebywała w więzieniu w Łodzi. Po wybuchu II wojny światowej przedostała się wraz z mężem na tereny zajęte przez ZSRR i pracowała w fabryce przetworów mięsnych w Stołbcech. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w czerwcu 1941 przeniosła się do Baranowicz, gdzie była zatrudniona jako goniec w sądzie. W marcu 1942 przyjechała do Warszawy i podjęła pracę w fabryce Brunwerke. Działała równocześnie w konspiracji, pełniła kolejno funkcje technika, łącznika i kolportera prasy Gwardii Ludowej (GL) na terenie Genegalnej Guberni (używała m.in. pseud. Barbara). Była członkiem Wydziału Bojowego Sztabu Głównego GL i AL, następnie kierownikiem sekretariatu i zastępcą Szefa Oddziału Informacji Sztabu Głównego GL i AL. Była członkiem PPR (od 1948 PZPR). Debiutowała w 1943 opowiadaniem, drukowanym anonimowo w konspiracyjnym piśmie *Walka Młodych*. We wrześniu 1944 podczas walk na terenie dzielnicy Warszawa, Pragi, została ciężko ranna i przez kilka miesięcy przebywała w szpitalu w Lublinie. W marcu 1945 wstąpiła do Wojska Polskiego. Pełniła funkcję oficera do specjalnych zleceń w gabinecie wiceministra Obrony Narodowej, gen. Mariana Sychalskiego. Po zakończeniu wojny pozostała nadal w wojsku. Pracowała m.in. jako szef Biura Studiów Głównego Zarządu Informacji Wojska Polskiego. Po usunięciu w październiku 1948 z Głównego Zarządu Informacji, pełniła obowiązki zastępcy naczelnego redaktora Wydawnictw Prasowych Ministerstwa Obrony Narodowej. W listopadzie

1949 została aresztowana z powodów politycznych (w związku z przygotowywanym procesem Władysława Gomułka i M. Sychalskiego) i do grudnia 1954 była więziona najpierw w Miedzeszynie, następnie na Mokotowie w Warszawie. Po uwolnieniu w 1954 została zdemobilizowana w stopniu podpułkownika. W 1956-57 pracowała jako redaktor w redakcji popularnonaukowej w Państwowym Wydawnictwie Naukowym. Następnie przeszła na rentę i zajęła się twórczością literacką. W 1959 została członkiem ZLP. Odbyła wiele podróży zagranicznych, m.in. do Japonii i Korei. Odznaczona m.in. Krzyżem Grunwaldzkim III klasy (1945), Orderem Odrodzenia Polski V klasy (1945), Krzyżem Partyzanckim (1946), Węgierskim Krzyżem Oficerskim (1948), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1957), złotą odznaką „Zasłużony dla Warszawy” (1967). W 1981 wyjechała do Francji. Dalszych informacji biograficznych brak.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lata walki. (Wspomnienia oficera Sztabu Głównego AL). *Głos Ludu* 1946 nr 313-357; 1947 nr 2-66. Wyd. osob. Wwa: Książka 1948, 389 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [zmien.] ze wstępem ... Wwa: KiW 1957; wyd. 3 poszerz. tamże 1962, 350 s.; wyd. 4 tamże 1966, 286 s.

Podp.: S. Sowińska (Barbara). — Wspomnienia z 1. 1942-1944. — W wyd. 3 wstęp skrócony; wyd. 4 bez wstępu.

2. Obóz reakcji polskiej w latach 1939-1945. Wwa: Gł. Zarząd Inf. Wojska Pol. 1948, 207 s.

Wyd. anonimowo.

3. Kwiaty łódzkie. [Powieść]. Powst. 1951-1954. Wyd. Wwa: PIW 1958, 462 s. Por. poz. 4.
Powst. podczas pobytu S.S. w więzieniu.

4. Kwiaty łódzkie. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1951-1954. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1962.

Powst. podczas pobytu S.S. w więzieniu. — Na podstawie nieopublikowanych wspomnień „Gorzkie lato” i powieści „Kwiaty łódzkie” [poz. 3].

5. Łęgi idą. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Lud.* 1959 nr 4 s. 152-180.

Nagroda w konkursie Związku Teatrów i Chórów Ludowych w 1958.

6. Wyprawa Armanda. [Opowieść humorystyczna]. Wwa: LSW 1959, 163 s.

7. Rozszumiały się wierzyby... Wwa: Iskry 1961, 285 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Podp.: S. Sowińska „Barbara”. — Gawędy przygotowane na podstawie materiałów dokumentalnych i wspomnień byłych partyzantów.

8. Pod znakiem trójzęba. [Reportaże]. Gdynia: WM 1969, 259 s.

Reportaże z podróży morskiej do krajów Bliskiego i Dalekiego Wschodu.

¹ Inf.: W. Ciempielowa w hasle: A. Kokoszyn w SBDPRR.

Ank. 1966. — SWPP 2 (B. Winklowska).

[Lata walki:] T. Borowski: Małe i wielkie legendy. *Odrodzenie* 1948 nr 9; B. Dudziński: Lata walki, krwi i chwały. *Tryb Wol.* 1948 nr 9; S. Żółkiewski: Pamiętnik „Barbary” Sowińskiej. *Kuźnica* 1948 nr 23; J. Piórkowski: Szkoły charakterów. *Nowa Kult.* 1957 nr 41; W. Sulewski: Walka i zwycięstwo. *Polityka* 1957 nr 36. — W. Leopold: Pamiętnik czy powieść. *Twórczość* 1958 nr 12 [rec.: Kwiaty Łódzkie]. — [Rozszumiały się wierzby...:] J. Chociłowski: Opowieści „chłopców z lasu”. *Nowa Książ.* 1961 nr 20; H. Michalski: Nike lat okupacji. *Nowa Kult.* 1961 nr 30; B. Kogut: Z kręgu legendy. *Życie Lit.* 1964 nr 46. — [Pod znakiem trójzęba:] W. Karczocho: Czy podróże kształcą? *Tyg. Kult.* 1969 nr 30; J. Kodica: Wesoło pod znakiem Neptuna. *Głos Wybrz.* 1969 nr 122; J. Machowski: Bliski i Daleki Wschód. *Nowa Książ.* 1970 nr 7 [dot. też: W. Skuratowicz: Liban].

M.K.K.

SOWIŃSKI Adolf 1914-1963

Imiona metrykalne: Adolf Jan.

Krypt.: A.S.; (A.S.); ads.; as.; bs.; ks.m.; lm; Im.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 2 stycznia 1914 w Kielcach; syn Jana Sowińskiego, pracownika kolei, i Wiktorii z Górskich. Uczęszczał do Gimnazjum M. Reja w Kielcach; w 1933 zdał maturę. Debiutował w 1932 opowiadaniem pt. „Taki sobie „ciota””, opublikowanym w *Kuźni Młodych* (nr 12), wyróżnionym II nagrodą w konkursie tego pisma; ogłaszał tu utwory do 1934. Pierwszy swój wiersz pt. „Samarytanka” opublikował w 1934 na łamach *Wiadomości Literackich* (nr 29). W 1933-39 studiował filologię klasyczną i germanistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1938 jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej studiował w Lipsku. Brał udział w studenckim życiu literackim; należał do Klubu Artystycznego „S”. Wiersze, artykuły i recenzje publikował m.in. na łamach *Gazety Polskiej* (1935-39), *Lwowa Literackiego* (1935), *Skamandra* (1935-39), *Ateneum* (1938-39), *Sygnalów* (1938). Zajmował się tłumaczeniami z greki, łaciny oraz języka niemieckiego. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i był zatrudniony jako pracownik administracyjny w spółdzielni Społem. Po zakończeniu II wojny światowej, mieszkał w 1945-47 kolejno w Starachowicach i Radomiu, gdzie pracował nadal w Społem. W 1947 przeniósł się do Łodzi i został zatrudniony w redakcji tygodnika *Kuźnica*, na którego łamach ogłaszał w 1946-50 liczne wiersze, prozę, recenzje i tłumaczenia z literatury francuskiej i niemieckiej (od 1947). W 1948-56 publikował w miesięczniku *Twórczość*. Od 1948 należał do PPR (od tegoż roku PZPR). W 1950 zamieszkał w Warszawie i podjął pracę w redakcji *Nowej Kultury*; zamieszczał tu w 1950-56 liczne artykuły, recenzje i tłumaczenia. W 1952 został członkiem ZLP, a w 1956 Polskiego PEN Clubu. W 1956-58 pracował jako sekretarz i kierownik Wydziału Prasowo-Kulturalnego Ambasady

Polskiej w Wiedniu. W 1963 powrócił do Warszawy. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Zmarł 3 grudnia 1963 w Pruszkowie; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gospoda zmierrchu. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkovicz 1939, 76 s. Przedr. zob. poz. 6.

2. Ściegienny, wikary z Wilkołazu. [Biografia]. Wwa: PIW 1948, 179 s.

3. Lata szkolne. Opowieść o Stefanie Żeromskim. Wwa: PIW 1954, 337 s. Wyd. 2 tamże 1956.

4. Fryderyk Schiller – wielki poeta niemiecki. (W 150 rocznicę śmierci). [Odczyt]. Wwa: TWP 1955, 26 s., powiel.

5. Fryderyk Schiller, wielki poeta niemiecki. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 63 s.

Skrócona wersja wstępu A.S. do: F. Schiller: Dzieła wybrane. T. 1-3. Wwa 1955.

6. Wybór wierszy i przekładów. Wwa: PIW 1956, 236 s.

Zawartość: Wiersze w cyklach: Juwenilia; Gospoda zmierrchu [poz. 1]; Sestyny; Z raptularza; Legenda Łysogór; Skala; Z podróży niemieckich. — Przekłady: Z epigramatu greckiego; G.E. Lessing, J.W. Goethe; F. Schiller; F. Hölderlin; H. Heine; R.M. Rilke; B. Brecht; P. Neruda; Voltaire; Z klasycznej frazki niemieckiej.

7. Wieś w puszczy. Powieść historyczna dla młodzieży z czasów Kazimierza Wielkiego. Powst. przed 1969.

Masz. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie

Przekłady

1. G. Maupassant: Padek i inne opowiadania. Tłum.: ... i K. Dolatowska, Wwa: KiW 1949, 239 s. Wyd. 2 tamże 1953. Przedr. w: G. Maupassant: Nowele wybrane. Wwa 1955. Przedr. poszczególnych opowiadań w tomach G. Maupassanta: Naszyjnik i inne opowiadania. Wwa: KiW 1951, wyd. nast. pt. Naszyjnik tamże 1968; Stryj Juliusz. Wwa: Czyt. 1954; Dom pani Tellier. Wwa: KiW 1981; Baryłeczka; Naszyjnik. Rzeszów: KAW 1988.

Wyd. osob. opowiadania Spadek: Wwa: KiW 1968, 98 s.

2. H. Marchwitza: Moja młodość. [Powieść]. Przeł.: ..., O. i A. Ziemilscy. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 437 s.

W tłum. A.S. s. 1-64.

3. F. Wolf; Kozuszek z Rosji. Opowieść z życia niemieckiego w latach 1941-1942. Wwa: KiW 1950, 254 s.

4. J. Marchlewski: Szkice o Tatrach. Przeł. z niem. ... Wwa: MON 1951, 38 s.

5. A. Seghers: Wesele na Haiti; Jak przywrócono niewolnictwo na Guadelupie. Wwa: Czyt. 1951,

121 s. Przedr. w tomach A. Seghers: Bunt rybaków i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1953; Opowiadania. Wwa: PIW 1955.

6. A. France: Na białym kamieniu. [Powieść]. Wstęp: S. Fiszman. Wwa: Czyt. 1955, 179 s.

7. Wolter: Traktat o tolerancji napisany z powodu śmierci Jana Calasa. Przel.: Z. Rytko, ... Wwa: PIW 1956, 358 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Prace redakcyjne

1. H. Heine: Dzieła wybrane. Wybór, red. i przyp. ... Wstęp: R. Karst. T. 1-2. Wwa: PIW 1956, 659 + 726 s.

T. 1. Utwory poetyckie; T. 2. Utwory proza.

2. G.E. Lessing: Dzieła wybrane. T. 1-3. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1959, LXVIII, 389 + 547 + 637 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — SWPP 1 — PP (J. Łuczyńska).
[Gospoda zmierzchu:] L. Fryde. *Wiedza i Życie* 1939 nr 1/2; A. Kowalkowski: Kwadratura lirycznego koła. *Kultura* 1939 nr 22; A. Sandauer: Poeta esencji, zmierzchu i jesieni. *Nouvy Dz.* 1939 nr 63; T. Sinko. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 13. — [Ściegienny, wikary z Wilkołazu:] A. Brodzka. *Polonistyka* 1949 nr 5; R. Matuszewski: Książka o Ks. Ściegiennym. *Kuznica* 1949 nr 35. — [Lata szkolne:] B. Mamoń: Chybiona opowieść. *Dziś i Jutro* 1954 nr 36; H. Markiewicz: Opowieść o młodym Żeromskim. *Życie Lit.* 1954 nr 35; Z. Pedziński: Przewidywanie człowieka i pisarza. *Tyż. Powsz.* 1954 nr 42; J. Preger: Opowieść o domu i dzieciństwie. *Nowa Kult.* 1954 nr 48. — G. Kozielek. *Kwart.* 1957 z. 2 [rec. oprac.]; H. Heine: Dzieła wybrane]. — [Wybór wierszy i przekładów:] J. Kwiatkowski: Dobry, wtórny poeta. *Życie Lit.* 1957 nr 4; R. Matuszewski: Wiersze przypominane po latach. *Twórczość* 1957 nr 5; S. Pietak: Wiersze A.S. Now. *Lit. i Wyd.* 1957 nr 6; J. Przyboś [J.P.]: Wiersze literackie. *Prz. Kult.* 1957 nr 6, polem.: [R. Matuszewski] i m. *Nowa Kult.* 1957 nr 8; J. Przyboś. *Tamże* 1957 nr 10. — R. Karst: Lessing po polsku. *Nowe Książ.* 1959 nr 10 [rec. oprac.]; G.E. Lessing: Dzieła wybrane]. — R. Matuszewski: O autorze „Gospody zmierzchu”. *Twórczość* 1973 nr 12. — S. Pollak: Pamięci poety. *Twórczość* 1978 nr 12.

M.K.K.

SOWIŃSKI Kazimierz

1907-1982

Poeta, autor sztuk scenicznych.

Urodzony 30 października 1907 w Łodzi w rodzinie robotniczej. Uczył się w Miejskim Gimnazjum Męskim w Łodzi. Współredagował szkolny *Almanach Literacki*, a w 1925-26 brał udział w wydawaniu gimnazjalnego miesięcznika poetyckiego *Meteor*. Debiutował w 1923 wierszem pt. „Korsarz”, ogłoszonym na łamach łódzkiego dziennika *Republika*. Na początku 1928 wraz z kolegami szkolnymi Marianem Piechalem i Grzegorzem Timofiejewem założył grupę poetycką *Meteor*. W tymże roku po zdaniu matury przeniósł się do Warszawy, gdzie uczestniczył w wydawaniu czasopisma *Meteor* (ukazały się trzy numery). Otrzymał stypen-

dium Ministerstwa Oświaty na półroczny pobyt w Paryżu, którego nie zrealizował z powodu powołania do służby wojskowej w podchorążówce. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1929-37 składał egzaminy cząstkowe na stopień magistra. Rozwijając twórczość literacką, publikował wiersze i fragmenty prozy w czasopismach *Głos Literacki* (1928-29) i *Głos Poranny* (1929) oraz w miesięczniku *Droga* (1929, 1931-36). Pracował nad powieścią pt. „Bruzda” (druk fragmentów w 1929 w czasopismach *Głos Poranny* nr 111 i *Zew* nr 2-3). W 1936 przy współpracy malarza i teoretyka sztuki Władysława Strzemińskiego redagował tygodniak w Łodzi miesięcznik *Budowa* (wyd. nr 1-3). Po likwidacji pisma powrócił do Warszawy i kontynuował współpracę z redakcją *Drogi*. Od 1937 był członkiem zespołu redakcyjnego, a od 1938 sekretarzem redakcji tygodnika społeczno-literackiego *Pion*; tu ogłaszał prozę, wiersze, artykuły, recenzje literackie i teatralne. Pisał słuchowiska radiowe z muzyką Jana Maklakiewicza. Zajmował się też plastyką, projektując okładki do tomów poetyckich M. Piechala, Romana Kołtonieckiego i Henryki Łazowertówny. W 1939 otrzymał od włoskiego ministerstwa spraw zagranicznych za przekłady poezji włoskiej (publikowane m.in. w czasopiśmie *Wymiary* w 1938-39) półroczne stypendium na pobyt we Włoszech, którego realizacji przeszkodził wybuch II wojny światowej. Walczył w kampanii wrześniowej 1939 i dostał się do niewoli radzieckiej w Brześciu. Po udanej ucieczce, powrócił do Łodzi. Brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek Związku Walki Zbrojnej (ZWZ), a później AK. Aresztowany przez gestapo latem 1941, został osadzony w obozie pracy w Austrii (pracował w Wiedniu jako robotnik w miejskim przedsiębiorstwie tramwajowym), skąd udało mu się zbiec w 1942 i powrócić do Warszawy. Kontynuował działalność konspiracyjną; był wykładowcą na tajnym komplecie dziennikarskim, redagował do 1944 miesięcznik *Młodzież Walcząca* i był opiekunem redakcyjnym czasopisma młodzieżowego *Federacja*; używał konspiracyjnego pseudonimu Witold Zaborowski. Ranny w powstaniu warszawskim, dostał się do niewoli niemieckiej i był więziony w wielu obozach jenieckich, m.in. w Bergen-Belsen, Mühlberg, Gross-Born oraz w oflagu w Lubee. Oswobodzony przez wojska alianckie w maju 1945, zorganizował pod Neumünster oboz dla rozproszonych po Niemczech Polaków, wywiezionych wcześniej na przymusowe roboty, i uwolnionych z niewoli żołnierzy. Uczestnicząc w transporcie YMCA do Murnau, przedostał się we wrześniu 1945 do Włoch, gdzie wstąpił do 2. Korpusu Armii Polskiej. W 1945-46 zainicjował i redagował w Rzymie miesięcznik literacki *Kronika*. Po likwi-

dacji tego pisma prowadził dział literacki w tygodniku *Orzeł Biały*. Jesienią 1946 wraz z redakcją tego pisma przeniósł się z Włoch do Belgii. Potem od września 1947 do marca 1948 przebywał w Paryżu. W 1948 zamieszkał w Londynie. Początkowo pracował jako station man (informator i dozorca) w londyńskim metrze. Od września 1951 do sierpnia 1952 uczył się na kursach buchalteryjnych w North-Western Polytechnic w Londynie i jednocześnie pracował jako dyżurny w czytelnicy czasopism jednej z instytucji emigracyjnych. W 1952 przeprowadził się do Monachium, gdzie do 1972 pracował w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. W 1966 odbył podróż do Stanów Zjednoczonych. Po powrocie do Londynu w 1973 był sekretarzem, a w 1974-75 prezesem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Rozwijając twórczość literacką, ogłaszał wiersze, artykuły, recenzje literackie i teatralne w wydawanych w Londynie czasopiśmie emigracyjnych, m.in. *Orzeł Biały* (1950, 1952, 1966, 1973), *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (1950, 1973-74) i jego dodatku *Tydzień Polski* (1973), *Kontynenty-Nowy Merkuriusz* (1962-63), *Wiadomości* (1962-79, z przerwami), *Na antenie* (1964-67, 1969, 1971) oraz *Oficyna Poetów* (1969-79, z przerwami). W 1979 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za całokształt twórczości. Na kilka lat przed śmiercią doznał udaru mózgu; częściowo sparaliżowany, mógł pisać wyłącznie na maszynie. Zmarł 8 września 1982 w Mableton; pochowany w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gwiazdy na strychu. [Wiersze]. Wwa: Nasza Bibl. 1930 [antydat. 1929], 37 s.

2. Dzień Dominika. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Powst. 1951. Praprem. Londyn, Studium Teatr. ZASP „Warsztat Teatr.” 1955. Wyd. Londyn: B. Świdorski 1958, 103 s. Przedr. w: *Polski dramat emigracyjny 1939-1969*. Pozn. 1993 s. 584-662.

Inf. o dacie powstania z listu autora do R. Kolonieckiego (rkps w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie). Nagroda literacka Koła AK, przyznawana przez Związek Pisarzy Pol. na Obczyźnie w 1955.

3. Monogramy. Wiersze. Nowy Jork: Sigma Press 1964, 47 s.

Przekł. ang.: Monograms. [Przeł.] A. Juszcak. Albany 1974. 12 III 1987 odbył się w Mozarteum w Salzburgu (Austria) koncert z prawykonaniem utworu „Monogramy” z muz. R. Palestrera.

4. Linia ciszy. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1966.

5. Ojczyzna za horyzontem. [Wiersze]. Albany: Sigma Press 1977, 64 s.

6. Z krańca na kraniec. Wiersze. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1979, 78 s.

7. Uparty prowincjusz. Wspomnienia o Tadeuszu Sułkowskim. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1983, 111 s.

Zawartość: Cz. I: Ze Skierniewic w świat; Zielone miasto; Syn „starej Sułkowskiej”; Książeczka wierszy. — Cz. II: Zawsze w Skierniewicach: „Sułkowski jestem!”; W dwu osobach; Portret własny.

Prace redakcyjne

1. C.K. Norwid: Vade-mecum. Akwaforty C.K. Norwida. Do druku przygot. ... [Tonbridge Wells, Kent:] Ofic. Poetów i Malarzy 1953, 140 s.

2. C.K. Norwid: Pisma polityczne i filozoficzne. Zebrał i ułożył Z. Przesmycki (Miriam). Wydał i przedm. poprzedził Z. Zaniewicki. Rewizja tekstu ... Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1957, XXXI, 256 s.

3. O Tadeuszu Sułkowskim. Red.: ... i T. Terlecki. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1967, 210 s.

OPRACOWANIA (wybór)

K. Sowiński: Spojrzenie po latach. *Miscellanea Łódz* 1984 nr 31. — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990. — LKP 1. I (K. Cwikliński).

J.E. Płomiński. *Łwow. Wiad. Muzycz. i Artyst.* 1930 nr 7/8 [rec.: Gwiazdy na strychu]. — L. Stolarzewicz: K.S. *Kult. Łódzi* 1938 nr 4. — [Dzień Dominika:] [J. Bielatowicz] J.B. *Życie*, Londyn 1955 nr 37; J. Kowalewski. *Orzeł Biały*, Londyn 1955 nr 37; T. Terlecki: Londyński warsztat teatralny. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 40; Cz. Dobek: Sztuka o Armii Krajowej. *Tydz. Pol.*, Londyn 1959 nr 20; W. Wóhnow: S. i Żywina. *Orzeł Biały*, Londyn 1959 nr 33/34 [dot. też: J. Żywina: Wilcze zioła]. — [Monogramy:] J. Rostworowski: Między wierszami. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 50; J.P. Jakiński: *Kultura*, Paryż 1965 nr 4; M. Pankowski: O „Monogramach” K.S. *Kontynenty-Nowy Merk.*, Londyn 1965 nr 76. — W. Odziejewski: K.S. *Tydz. Pol.*, Londyn 1982 nr 39. — M.E. Cybulska: Prowincjusz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 44 [rec.: Uparty prowincjusz]. — H. Siewierski: Trzej poeci. „W obłoku swojej mowy”. (O K.S.). *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 6 [dot. też autorów: S. Baliński, B. Przyłuski]. — T.W. Trejdosiewicz: O K.S. (1907-1982). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1986 nr 221. — T. Gicgier: K.S. W tegoż: *Opowieści o dawnych poetach Łódzi*. Łódź 1995.

B.D.

SPEINA Jerzy ur. 1936

Krypt.: J.S.
Historyk i teoretyk literatury.

Urodzony 24 października 1936 w Toruniu; syn Józefa Speiny, krawca, i Apolonii z Grajewskich. W okresie okupacji niemieckiej i po zakończeniu II wojny światowej mieszkał nadal w Toruniu. Od 1950 uczęszczał do I Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Toruniu. W 1952-56 był członkiem ZMP. Po zdaniu w 1954 matury, studiował polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK). W 1958 uzyskał magisterium i został asystentem w Zakładzie Historii Literatury Polskiej XX Wieku Zespołowej Katedry Literatury Polskiej UMK. W tymże roku debiutował referatem „Eks-

presjonizm w twórczości Wacława Berenta", przygotowywanym wspólnie z Jerzym Makowskim na VIII Ogólnopolski Zjazd Młodzieży Polonistycznej w Toruniu (druk *Młoda Myśl* 1958 nr 1). W 1960-64 współpracował z dwutygodnikiem *Pomorze*, publikując tu liczne recenzje. W 1964 obronił na UMK rozprawę doktorską pt. „Powieści Stanisława Ignacego Witkiewicza. Geneza i struktura” (promotor prof. Artur Hutnikiewicz). W 1970/71 był kierownikiem Zakładu Filologii Polskiej w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Szczecinie. Od 1971 pracował w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Filologii UMK na stanowisku adiunkta. W tymże roku został członkiem Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Towarzystwa Naukowego w Toruniu (od 1979 członek Redakcji Naczelnej wydawnictw). W 1972 habilitował się na UMK na podstawie rozprawy pt. „Bankructwo realności. Proza Brunona Schulza”. W 1973 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia. W 1973-74 i 1978-81 pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UMK. W 1974 otrzymał stanowisko docenta. W 1977 został redaktorem naukowym *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska. Literatura*. W 1978-81 wchodził w skład Komisji Wydawniczej Wydziału Humanistycznego UMK. W 1981-94 prowadził dodatkowe zajęcia dydaktyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy. W 1984-85 publikował artykuły popularnonaukowe i krytycznoliterackie na łamach *Faktów* (tu m.in. cykl artykułów dla maturzystów). W 1986 objął funkcję dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UMK (od 1999 Instytut Literatury Polskiej); funkcję tę pełnił do 2000 (z przerwą w 1992-94). Od 1987 jest nadto kierownikiem Zakładu Polskiej Literatury Współczesnej. W 1990 został mianowany profesorem nadzwyczajnym, rok później otrzymał tytuł naukowy profesora zwyczajnego. W 1996 wszedł w skład Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1979), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1989) oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1993). Mieszka w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powieści Stanisława Ignacego Witkiewicza. Geneza i struktura. Tor.: PWN 1965, 143 s. Tow. Nauk. w Tor., *Pr. Wydz. Filol.-Filoz.* T. 16 z. 1. Rozprawa doktorska.
2. Bankructwo realności. Proza Brunona Schulza. Pozn.: PWN 1974, 114 s. Tow. Nauk. w Tor., *Pr. Wydz. Filol.-Filoz.* T. 24 z. 1. Rozprawa habilitacyjna.
3. Formy rzeczywistości. Typy świata przedstawionego w literaturze. Bydg.: Pomorze 1990, 122 s.

Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. i uzup. pt. Typy świata przedstawionego w literaturze. Tor.: Tow. Nauk. w Tor. 1993, 144 s., wyd. 3 Tor.: Adam Marszałek 2000.

Zawartość: Mit w literaturze; Groteska literacka; Perspektywa realizmu; Naturalizm; W stronę psychologizmu. – Wyd. 2 rozszerz. o szkic: W kręgu fantastyki.

4. Literatura w perspektywie psychologii. Studia i szkice o polskiej prozie narracyjnej Dwudziestolecia i jej recepcji krytycznoliterackiej. Tor.: Wydawn. UMK 1998, 175 s.

Zawartość: Motywacyjna funkcja paradoksu w powieści psychologicznej; Rzecz o plotce. (Z zagadnień motywacji w powieści psychologicznej); Psychologiczna kreacja językowa postaci literackiej. (Na przykładzie „Cudzoziemki” Marii Kuncewiczowej); Brunona Schulza reminiscencje archetypowe; Marcel Proust w Polsce; „W poszukiwaniu straconego czasu” – międzywojenna recepcja krytycznoliteracka; Proza polska lat 1945-1948 wobec dziedzictwa Dwudziestolecia. (W świetle krytyki literackiej); Orientacja psychoanalityczna w polskich badaniach literackich okresu międzywojennego.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Na skałach Calvados Antoniego Sygietyńskiego. *Zesz. Nauk. UMK* 1962 z. 6 s. 121-154. – Geneza i genealogia katastrofizmu Stanisława Ignacego Witkiewicza. *Zesz. Nauk. UMK* 1963 z. 9 s. 131-158. – Bruno Schulz a nadrealizm. W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971 s. 183-198. – Zygmunt Nideźwiecki; Ignacy Dąbrowski. W: OLP. Ser. 4, t. 4. Wwa 1971 s. 361-371; 379-391. – Władysława Stanisława Reymonta „Pewnego dnia...”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974 s. 169-180. – Bruno Schulz wobec psychoanalizy. W: Studia o prozie Brunona Schulza. Kat. 1976 s. 17-29. – Świat przyrody w prozie Jarosława Iwaszkiewicza. (Obraz natury jako forma ekspresji światopoglądu). *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1977 z. 81 s. 95-107. – Władysław Jabłonowski. W: Literatura okresu Młodej Polski. Kr. 1977 s. 479-488. – „Język w stanie podejrzenia”. (O „Ferdynurce” Witolda Gombrowicza). *Ruch Lit.* 1979 nr. 1 s. 17-30. – Proza powojenna wobec doświadczeń pisarskich lat trzydziestych. (W świetle krytyki literackiej). *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1981 nr 119 s. 97-117. – Bohater na prowincji. (Problematyka przestrzeni artystycznej w polskiej prozie naturalistycznej). W: Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu. Wr. 1984 s. 223-239. – „Most” Jerzego Szaniawskiego, czyli dramat „spełnionej energii”. W: Dramat polski XIX i XX wieku. Lubl. 1987 s. 281-295, przedr. w: Wśród starych i nowych lektur szkolnych. Rzeszów 1994 s. 595-612. – Morze w literaturze polskiej przełomu XIX i XX wieku. (Zarys encyklopedyczny). *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2 s. 95-107. – Polskie drogi w prozie narracyjnej Drugiej Emigracji. *Metafora* 1994 nr 17 s. 8-18. – Semantyczna waloryzacja przestrzeni w opowiadaniach Sławomira Mrożka. W: Alegorie. Style. Tożsamość. Gdańsk 1999 s. 213-222.

Prace redakcyjne

1. Postać w dziele literackim. Red.: Cz. Niedzielski, ... Tor.: UMK 1982, 170 s.

2. Fabuła utworu literackiego. Red. nauk. ... Wstęp: Cz. Niedzielski, ... Tor.: Wydawn. UMK 1987, 207 s.

3. Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku. Pod red. Cz. Niedzielskiego i ... Tor.: Wydawn. UMK 1990, 236 s.

4. Formy i strategie wypowiedzi narracyjnej. Pod red. Cz. Niedzielskiego i ... Tor.: Wydawn. UMK 1993, 233 s.

5. Konrada Górskiego świat literatury, teatru i języka. Materiały konferencji zorganizowanej w setną rocznicę urodzin Profesora [Tor., 27-28 IV 1995] pod red. W. Sawryckiego i ... Tor.: Tow. Nauk. w Tor. 1996, 181 s.

6. Mimesis w dyskursie literackim. Pod red. Cz. Niedzielskiego i ... Tor.: Wydawn. UMK 1996, 247 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 2000.

[Powieści Stanisława Ignacego Witkiewicza:] M. Sienkiewicz: O powieściach S.I. Witkiewicza. *Pomorze* 1965 nr 15; R. Borkowski: Książka o S.I. Witkiewiczu. *Prz. Hum.* 1966 nr 6; J. Degler. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1966 t. 9 nr 1. — [Bankrucstwo realności:] M. Indykówna. *Ruch Lit.* 1975 nr 4; S. Sterni-Wachowiak: Ekspresjonizm Schulza. *Twórczość* 1975 nr 5; W. Wyskiel: Schulz rozpisany na fiskach. *Teksty* 1975 nr 2. — [Formy rzeczywistości:] Z. Mrozek: Literackie formy rzeczywistości. *Metafora* 1990/1991 nr 6/8; D. Pawelec: Rzeczywistość nie sformalizowana. *Twórczość* 1991 nr 4. **M.K.K.**

SPIEGEL Jerzy

zob. GOT Jerzy

SPRUSIŃSKI Michał

1940-1981

Pseud.: emes; Emes; M.B.; M.S.; M. Spr.; Maciej Bagiński; MB; Rezerwowy S.; Rezerwowy Sprusiński. Poeta, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 2 września 1940 w Krakowie; syn Anatazego Sprusińskiego, inżyniera elektryka, i Jadwigi z Ratkiewiczów, projektantki. W 1954-58 uczył się w II Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Sobieskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1958, studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W czasie studiów zarabiał na życie, wykonując prace szklarza, robotnika w przedsiębiorstwie geologicznym, przewodnika wycieczek zagranicznych i instruktora szachowego. Debiutował w 1959 jako krytyk literacki recenzją książki Cz. Ostańkiewicza pt. „Czarna z Komanda Bayer”, zatytułowaną „Echa okupacji”, opublikowaną w *Tygodniku Powszechnym* (nr 12), a w 1960 jako poeta wierszem pt. „Cały dzień pasterza”, ogłoszonym na łamach

Życia Literackiego (nr 29). W 1960-71 był członkiem Orientacji Poetyckiej „Hybrydy”. W 1963 uzyskał magisterium i rozpoczął pracę jako stażysta w Katedrze Historii Literatury UJ, a następnie podjął tamże studia doktoranckie. W 1969 doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „Juliusz Kadembrowski. Życie i twórczość pisarza” (promotor prof. Henryk Markiewicz). Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Wiersze, artykuły i recenzje literackie oraz przekłady poezji angielskiej, amerykańskiej, jugosłowiańskiej i nowogreckiej publikował m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1959-61; też pod pseud. Maciej Bagiński), *Więzi* (1960-65, 1974-76; też pod pseud. Maciej Bagiński), *Życiu Literackim* (1960-74, 1978-79), *Współczesności* (1961-69, 1971), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-78, z przerwami), *Ruchu Literackim* (1963-65; liczne recenzje podp.: emes, Emes, M. Spr.), *Twórczości* (1963-71, 1975-81), *Nowych Książkach* (1964-72; tu w 1970 cykl artykułów pt. „Wiersze, wersje i kontrowersje”), *Poglądach* (1964-80, z przerwami; też pod pseud. Maciej Bagiński; tu w 1968-69 cykl felietonów pt. „Współczesne poetki polskie”), *Poezji* (1966-70), *Miesięczniku Literackim* (1966-79, z przerwami), *Odrze* (1966-80), *Kulturze* (1967-81, z przerwami), *Roczniku Literackim* (tu w 1969-73 i 1975 opracowanie działu „Powieść. Opowiadanie”). W 1965 został członkiem ZLP. W 1968 otrzymał nagrodę im. A. Bursy, przyznaną przez Krakowską Grupę Literacką „Barbarus” oraz nagrodę literacką Głowy Podwawelskiej, przyznaną przez redakcję *Dziennika Polskiego*, a w 1969 nagrodę Pióra za działalność krytyczną, przyznaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku. W 1970 ożenił się z Krystyną Mańkowską. W tymże roku przeniósł się do Warszawy, gdzie początkowo był zastępcą, a następnie redaktorem naczelnym Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W 1971-78 opracowywał dla Telewizji Polskiej wprowadzenia do licznych programów teatralnych prezentowanych na antenie. Współpracował z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”. Od 1972 był członkiem Association Internationale des Critiques Littéraires w Paryżu. Od 1974 należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Literatura*, z którym współpracował już wcześniej (od 1972; tu też artykuły, felietony i recenzje podp.: M.B., M.S., MB, Rezerwowy Sprusiński; m.in. od 1972 felietony sportowe podp. Rezerwowy S., od 1977 cykl felietonów literackich pt. „Szaleństwo i metody”, w 1979 cykl artykułów pt. „Korespondencja z Nowego Jorku”). Publikował też m.in. w *Szpilkach* (1971, 1973-74, 1976), *Literaturze* (1972-81), *Polityce* (1972, 1974, 1979-81), *DIALOGU* (1973, 1975-76, 1981) i *Literaturze na Świecie* (1973-80, z przerwami; od 1975 członek rady konsultacyjnej). W 1974-75 brał udział w Interna-

tional Writing Program University of Iowa w USA. W 1978 przebywał w USA jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku. W 1980 został kierownikiem literackim Teatru im. S. Jaracza w Łodzi. Wiele podróżował po krajach Europy. W 1981 wyjechał na stypendium literackie do Grecji. Zmarł 31 maja 1981 w Porto Heli pod Atenami w wyniku nieszczęśliwego wypadku; pochowany w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Popołudnie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1963, 53 s.

2. Horoskop. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 56 s.

3. Juliusz Kaden-Bandrowski. Życie i twórczość. [Biografia]. Kr.: WL 1971, 341 s.

Rozprawa doktorska. – Nagroda *Życia Lit* w dziedzinie krytyki w 1972.

4. Sen słoneczny. [Wiersze]. Kr.: WL 1972, 54 s.

5. Imiona naszego czasu. Szkice o poezjach współczesnych i dawnych. Kr.: WL 1974, 334 s.

Zawartość: I. Horacego obrotu rzezy; Lutnia jegomości Pana Andrzeja [dot. J.A. Morsztyna], Przeboje siedemnastego wieku [dot. anonimowych wierszopisów XVII w.]; Poeta Judu szarackowego" [dot. L. Syrokomi]; „Odephniety z sławy i powodzenia" [dot. T. Lenartowicza]; Rozmowa z ciszą (i czuła pogarda) [dot. C.K. Norwid]; Popioły i perły [dot. K. Iłakowiczówny]; Księga liryki [dot. J. Iwaszkiewicz]; Anioł śmiechu, lutnista ciemnego czasu [dot. K. Wierzyńskiego]; Biologia i śmierć [dot. A. Sterna]; Kraina Guskaja [dot. J. Przybosa]; List Juliana Przybosa; Zwierciadło wewnętrzne [dot. J. Brzokowskiego]; Ogrody czasu Mieczysława Jastruna; Żal [dot. J. Czechowicza]; Idę – znów tu jestem [dot. S. Pietakal]; Piękne wiersze [dot. P. Hertzal]; Listy gończe [dot. S.J. Leca]; Żelazar prawdomównych słów [dot. J. Śpiewakal]; Konstrukcja przyszłego spojrzenia [dot. Z. Bienkowskiego]; Głosy anonima [dot. T. Różewicza]; Człowiek i ziemia [dot. A. Kamińskiej]; Ficowskiego strony świata; Uroki „śpiewającego obelisku" [dot. S. Swena Czachorowskiego]; Życie – „ogień uciszenia" [dot. M. Buczkówny]; Psalmy człowiecze [dot. T. Nowakal]; Rozum i ironia [dot. S. Grochowiakal]; Nie tylko wspomnienie [dot. H. Poświatowskiej]; Lista obecności „nieobecnego pokolenia" [dot. pokolenia lat 60.]. – II. Jasny książkę czeskich poetów [dot. K.H. Mácha]; Oczarowania i klęski [dot. V. Nezvala]; Twarda miedza możliwości [dot. L. Novomeskiego]; Nadrealizm słowacki; Szept Achmatowej; „Dalej, wciąż dalej" [dot. E. Bagrickiego]; Poklask i świat w zamysleniu [dot. E. Jewtuszenki i A. Tarkowskiego]; Wiktorianańskie róże [dot. R. Browninga]; Skarbica obrazów [dot. A. Tennysona]; Świat jako medytacja [dot. W. Stevensa]; Milczenie mądrości [dot. E.L. Mastersa]; Wolność jest nawykiem [dot. C. Sandburga]; Upadek i wielkość [dot. E. Pounda]; Tajemnice rusztowania dzieła. (Współczesna teoria badań literackich za granicą). Nagroda Łódz. Festiwalu Poezji w 1975.

6. Między prawdą a zmyśleniem. Szkice o nowszej prozie polskiej. Kr.: WL 1978, 349 s.

Szkice i rec. druk. w *Kulturze, Literaturze, Mies. Lit. i Twórczości*.

Zawartość: Między prawdą a zmyśleniem. – I. „Otwórz, nie bój się" [dot. L. Buczkowski; Czarny potok]; Marmur i miska [dot. L. Buczkowski; Oficer na niesporach]; Ocalenie z Sodomy [dot. J. Strykowski]; Głosy w ciemności; Imię własne; Austeria; Sen Azriela; Zwykli ludzie i bohaterowie [dot. J. Putrament; Bołdyn]; Nieuleczalna i wieczna [dot. T. Breza; Zawisć]; Kredowe koła intelektu [dot. T. Breza; Mury Jerycha; Urząd; Spizowa Brama]; Labirynty świata... [dot. prozy

T. Parnickiego]; ...i obszary milczenia [dot. T. Parnicki; Stal-smy jak dwa sny]; „Poeta niewładny pisać" [dot. T. Parnicki; Tylko Beatrycze]; Spelniony horoskop [dot. A. Kuśniewicz; Strefy]; Skokiem w osiemnasty wiek [dot. A. Kuśniewicz; Stan nieważkości]; „Trzecie królestwo" i milcząca większość [dot. A. Kuśniewicz; Trzecie królestwo]; Wędrowanie przez rojsty [dot. prozy B. Czeszkil; Konwicznego wieczne pielgrzymowanie [dot. prozy T. Konwicznego]; Teatr Tristana i Izoldy [dot. M. Kuncewiczowa; Tristan 1946]; Cytaty i ilustracje z życia [dot. M. Kuncewiczowa; Fantomy; Natura]; Łagodne kadencje [dot. J. Zawieyski; Wawrzyny i cyprysy]; W najwzyszym stopniu dobry [dot. J. Zawieyski; Pomiedzy plewą i manna]; Conrad, niejasności i półprawdy [dot. M. Choromański; Słowacki wysp tropikalnych]; Wszyscy byli podejrzani [dot. M. Choromański; Kotły Beethovenowskie; Miłosny atlas anatomiczny]; Cezar, sztylet Brutusa i poeci [dot. J. Bocheński; Boski Juliusz; Nazo poeta]; Adekwatni cherubini [dot. H. Panas; Według Judasza]; Zaproszenie do krajny udawancji [dot. K. Brandys; Rynek]; Powieść amatorska [dot. M. Piotrowski; Złoty rybak]; Ikar i luna wypelnienia [dot. J.J. Szczepański; Ikar]; Opowiadania bardzo dawne [dot. J.J. Szczepański; Opowiadania dawne i dawniejsze; Wyspa; Rafał]; Zabawne miejsce do zwiedzania [dot. S. Dygat; Dworzec w Monachium]; Przygody człowieka eleganckiego [dot. S. Orwinowski; Własna wina]; Nostalgiczna wyspa ocalenia [dot. S. Orwinowski; Opowiadania wybrane]; Ani triumf, ani klęska [dot. W. Zalewski; Splot słoneczny]; Lza i wielkie wody życia [dot. R. Bratny; Losy]; Rejterada z kamiennego świata [dot. T. Drownowski; Ucieczka z kamiennego świata. O Tadeuszu Borowskim]; Baśnie Nowaka [dot. prozy T. Nowakal]; To wielkie zmeczenie [dot. W. Terlecki; Powrót z Carskiego Siola]; Łagodność świata i okrucienstwo wyobraźni [dot. W. Terlecki; Sezon w pełni]; Szyfł szczęśliwy [dot. J. Krasiniski; Wózek]; Czas kamiennego nieba [dot. J. Krzyszto; Kamienne niebo]; Giezar umarłych [dot. B. Wojdowski; Chleb rzucony umarłym]; Mały człowieczek „po tamtej stronie" [dot. B. Wojdowski; Mały człowieczek, nieme ptasze, klatka i świat]; Telemach rocznik 30 [dot. S. Stanuch; Przystanek w szczyernym polu; W pełnym świetle]; Widzieć jasno w osaczeniu [dot. K. Kummer; Namietności]; Oswajanie wampira [dot. I. Iredyński; Człowiek epoki]; Fabułka i chwile szczyści [dot. M. Nowakowski; Robaki]; Piękni trzydziestoletni [dot. E. Balcerzan; Któż by nas takich pięknych]; Zmysł udziału i refleksje sceptyczne [dot. B. Zadura; Lata spokojnego słońca. – II. Rota stanęła zielona [dot. J. Dobraczyński; Tak biały, jak czerwona jest krew]; Ostatnie tango prozy 72 [dot. wątków miłosnych i erotycznych w prozie]; Rygory i anachronizmy tematu [dot. wizerunku klasy robotniczej w prozie]; 1975 [dot. kilku książek wyd. w 1975].

7. Miejsce w słońcu. [Wiersze]. Wybór, oprac. i słowo wstępne: A. Szymańska. Wwa: Czyt. 1984, 117 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2, 4, – oraz: Z wierszy rozproszonych.

8. Zwycięzcy i pokonani. [Wybór szkiców]. Przedm.: L. Budrecki. Wwa: Czyt. 1984, 438 s.

Zawartość: Wolność jest nawykiem [poz. 5]; Milczenie mądrości [poz. 5]; Upadek i wielkość [poz. 5]; Poeta wielkiego czasu [dot. twórczości T.S. Eliota]; Między grechem a odkupieniem [dot. twórczości dramatopisarskiej T.S. Eliota]; Świat jako medytacja [poz. 5]; Staroświecki Edmund Wilson [dot. twórczości krytycznoliterackiej]; Między dawnymi a nowymi mistrzami [dot. twórczości R. Jarrella]; Trylogia amerykańska Roberta Lowella; Styrona podróż w czas Auschwitzu [dot. Sophie's choice]; Sylvia Plath, czyli lady lączka [dot. życia i twórczości]; Rzeź i duchy w garderobie [dot. życia i twórczości A.G. Bierce'a]; Pani Edith Wharton; Pani W. Carher z Nebraski; Francis Scott Fitzgerald – krótkie opisanie kariery; Piękni, potępieni, ocaleni [dot. F.S. i Z. Fitzgeraldów]; Biedny Julian i Ernest M. Sht [dot. znajomości E. Hemin-

gwaya z F.S. Fitzgeraldem]; Śmierć torreadora [dot.: E. Hemingway; Śmierć po południu]; Finał hiszpańskiej przygody [dot.: E. Hemingway; Komu bije dzwon]; Ostatnia wyspa Hemingwaya [dot.: Wyspy na Gólsztromie]; Koty Hemingwaya; Edmund Wilson – lekarz literatury; Na moście San Luis Rey [dot. twórczości T. Wildera]; Świadek odeszłej epoki [dot. twórczości P.S. Bucka]; „Najlepsza książka o Murzynach” [dot.: D. Heyward; Porgyl]; Wielkie wakacje skandalisty [dot. twórczości H. Millera]; Między prawdą a sprawiedliwością [dot.: W. Faulkner; Gambit królewski]; W stronę dantejskiego mota [dot. twórczości R.P. Warrena]; Bardzo spokojni Amerykanie [dot. twórczości I. Shawa]; Biała i czarna przegrywają [dot. twórczości J. Baldwina]; Nadzy i okrutni Normana Mailera; Duchy Tennessee Williamsa...; Laur dla każdego; Nieco pieniędzy w słońcu [dot. współpracy m.in. F.S. Fitzgeralda i W. Faulknera z filmowcami z Hollywood]; Nie tylko Modrzejewska [dot. książki: Polish American social life in California]; 6:3 dla Franca Sinatra; Bilans amerykański [dot. wydawanych w USA powieści]; Porządna dziewczyna i niepokoję Rotha [dot. twórczości Ph. Rotha]; Pośmiertne życie Anny Frank [dot. P. Roth: The ghost writer]; Sztuki opisywania ściany [dot.: E.L. Doctorow: Ragtime]; Kurt Vonnegut junior odpoczywa; Labirynt literatury nie tylko amerykańskiej; Książkowe prawdy i fikcje; Ty, ptasiek, to ja, All [dot.: W. Wharton: Ptasiek].

Przekłady i adaptacje

1. R. Jarrell: Mężczyzna spotyka kobietę. [Wiersze]. Tłum., wyboru dokonał i słowem wstępnym poprzedził ... Wwa: PIW 1976, 54 s.

2. H. Müller: Bitwa. (Sceny z Niemiec); Traktor. [Utworki dramatyczne]. *Dialog* 1976 nr 8 s. 53-64.

3. Achilles i miłość. Libretto wg komedii A.M. Swinarskiego: Achilles i panny. [Współaut.:] J. Kofta. Muz.: M. Sart. Praprem. Pozn., T. Nowy 1977.

4. J. Milton: Samson walczący. [Wiersze]. Przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1977, 82 s.

5. M. Rimski-Korsakow: Kościej nieśmiertelny. Libretto kompozytora. Przeł. ... Wyst. Bytom, Opera Śląska 1980.

6. Y. Ritsos: Sonata księżycowa. Poematy i wiersze. Wwa: Czyt. 1980, 267 s.

7. E.L. Masters: Antologia Spoon River. [Wiersze]. Tłum. i przedm. ... Wwa: PIW 1981, 295 s.

8. Y. Ritsos: Umarły dom. [Utwór dramatyczny]. Tłum. ... Adapt. i reż.: K. Bogusławska. TV 1987.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1, 2, 6, 13, 25, 26.

Prace redakcyjne

1. E.L. Masters: Umarli ze Spoon River. [Wiersze]. Wybór ... Wstęp: J. Prokop. Wwa: PIW 1968, 190 s.

Tu także m.in. przekł. M.S.

2. C.P. Aiken: Wiersze. Wybór i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1969, 56 s.

Tu także m.in. przekł. M.S.

3. C. Sandburg: Wybór wierszy. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1971, 239 s.

4. Sovremena polska poezija. [Antologia]. [Wybór] ... [Przeł.:] T. Nikolovski, P. Nakovski. Struga: Struški Večeri na Poezija 1973, 93 s., powiel.

Tytuł także w jez. pol. i ang.

5. E. Wilson: Szkice. Wyboru dokonał i posł. opatrzył ... Tłum. J. Hummel. Wwa: PIW 1973, 290 s.

6. E.L. Masters: Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem poprzedził i oprac. ... Wwa: LSW 1974, 142 s.

Tu także m.in. przekł. M.S.

7. K. Wierzyński: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1974, 255 s. Wyd. 2 także 1979.

8. J. Kaden-Bandrowski: Generał Barcz. [Powieść]. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1975, XC, 422 s. *BN* 1, 223. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1984; Kr.: Tow. Autorów i Wyd. Prac Nauk. „Universitas” 1997.

9. K. Wierzyński: Poezje. Wybór ... Kr.: WL 1975, 596 s.

10. D. Daiches: Krytyk i jego światy. Szkice literackie. Wybór i posł. ... Tłum.: E. Krasieńska, A. Kreczmar, M. Ronikier. Wwa: PIW 1976, 419 s.

11. A. Janta-Połczyński: Nic własnego nikomu. [Szkice]. Wybór ... Wstęp: J. Odrowąż-Pieniążek. Wwa: Czyt. 1977, 393 s.

12. M. Promiński: Świat w stylach literackich. Szkice i recenzje. Wstęp, wybór i oprac. ... Przep.: M. Mirecka. Kr.: WL 1977, 308 s.

13. T.S. Eliot: Poezje. Wybrał i posł. opatrzył ... Kr.: WL 1978, 256 s.

Tu także m.in. przekł. M.S.

14. J. Śpiewak: Wybór wierszy. Wybór i wstęp ... Kr.: WL 1978, 261 s.

15. K. Wierzyński: Poezje wybrane. Wybór, wstęp i nota ... Wwa: LSW 1978, 153 s.

16. A. Janta-Połczyński: Śnił mi się krzyk. [Wiersze]. [Wybór] ... Kr.: WL 1979, 152 s.

17. T. Sułkowski: Tarcza. Wiersze i poematy. Wybór i posł. ... Wwa: Czyt. 1980, 139 s.

18. K. Wierzyński: Poezja i proza. Wybór i posł. ... T. 1-2. Kr.: WL 1981, 659 + 328 s.

19. J. Kaden-Bandrowski: Dzieła wybrane. Wybór i posł. ... Kr.: WL.

[T. 1]. Łuk. [Powieść]. 1981, 518 s.

[T. 2]. Zawody; Zbytki. Nowele. 1982, 214 s.

[T. 3]. Generał Barcz. [Powieść]. 1984, 391 s.

[T. 4]. Miasto mojej matki; W cieniu zapomnianej olszyny i inne utwory. 1985, 498 s.

20. T.S. Eliot: Wybór dramatów. Wybór i posł. ... Przeł.: J.S. Sito, O.A. Wojtasiewicz, A. Przedpełska-Trzeciakowska. Kr.: WL 1982, 378 s.

21. A. Janta-Pończynski: *Lustra i reflektory*. [Szkice]. Wybór i przedm. ... Wwa: Czyt. 1982, 530 s.

22. B. Obertyńska: *Wiersze wybrane*. Wybór ... Wstęp i nota wydawn.: A.Z. Makowiecki. Wwa: PIW 1983, 202 s.

23. W. Malinowska: *Wiersze*. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: Czyt. 1987, 57 s.

24. J. Stacho: *Czytanie w prochu*. Wyboru dokonał ... Przekł. i wstęp: J. Waczków. Kat.: Śląsk 1987, 171 s.

25. W.H. Auden: *Ręka farbiarza i inne eseje*. Wybór: ..., J. Zieliński. Wstęp: J. Zieliński. Wwa: PIW 1988, 560 s.

Tu także m.in. przekł. M.S.

26. M. Matevski: *Zrównanie dnia z nocą*. [Wiersze]. Wybór: ..., M. Wawrzkiwicz. Pośl.: Z. Bienkowski. [Przeł.:] Z. Bienkowski i in. Kr.: WL 1989, 71 s.

Tu także m.in. przekł. M.S.

Zob. też Przekłady i adaptacje poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1979. — Wywiady: Proza, proza, proza... Rozm. M. Otto. *Nowe Książki* 1970 nr 15; O poezji, prozie i o sobie. Rozm. T.J. Zółcinski. *Fakty* 1975 nr 4.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP XX w. (red.). — RL 1981 (A. Biernacki).

[Popołudnie:] J. Gośliński. *Życie Lit.* 1963 nr 49; J.J. Lipski: Kamień i drzewo. *Twórczość* 1964 nr 3; J. Pieszczachowicz: Demaskacje rzeczy. *Współczesność* 1964 nr 5, przedr. w teoz.: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991; M. Skwarnicki. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 2. — [Horoskop:] R. Krynicki: U odmiennych źródeł snu. *Nurt* 1967 nr 7; J.J. Lipski: Pytania i odpowiedzi. *Twórczość* 1967 nr 10; K. Mętrak: Poezja azylu. *Współczesność* 1967 nr 11; M. Skwarnicki. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 22; W.P. Szymański: Blaski i cienie europeizmu. *Życie Lit.* 1967 nr 27; B. Żurkowski: Inwokacja do klasycyzmu. *Odra* 1967 nr 9; L. Sokół: Dobry horoskop. *Poezja* 1968 nr 1. — [Juliusz Kaden-Bandrowski:] L. Budrecki: Portret Kadena. *Kultura* 1971 nr 51; K. Koźniewski: Kaden bez przekleństw. *Współczesność* 1971 nr 26; M. Krasicki: Pionierska monografia. *Polityka* 1971 nr 49; M. Dobkova: Książka o Kadencie. *Orzeł Biały*, Londyn 1972 nr 96/97; K. Jakowska: Kadena życie i twórczość. *Teksty* 1972 nr 3; D. Knysz-Rudzka: Opowieść o Kadencie. *Mies. Lit.* 1972 nr 7; I. Maciejewska: Życie i twórczość Kadena. *Odra* 1972 nr 3; J. Rostworowski: W korcu dobrani. *Oficyna Poetów*, Londyn 1972 nr 4. — [Sen słoneczny:] M. Skwarnicki: Półka z poezją. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 41; S. Barańczak: Idźmy w królestwo ładu. *Twórczość* 1973 nr 6; T. Kijonka: Czas, przestrzeń, pamięć... *Poglądy* 1973 nr 8. — K. Mętrak: Ani tak wspaniały, ani tak biedny. *Twórczość* 1973 nr 1 [rec.: Juliusz Kaden-Bandrowski]. — [Sen słoneczny:] I. Smolka: Niepokój i ład. *Życie Lit.* 1973 nr 8; M. Wyka: Wygnanie z raju. *Literatura* 1973 nr 9. — Z. Ziątek. *Pam. Lit.* 1973 z. 1 [rec.: Juliusz Kaden-Bandrowski]. — B. Żurkowski: Synteza czasów. *Odra* 1973 nr 1 [rec.: Sen słoneczny]. — [Imiona naszego czasu:] H. Kubicki: Krytyka bez spieć. *Odra* 1975 nr 4; E. Rodé: Krytyka bez właściwości. *Mies. Lit.* 1975 nr 8; B. Zadura: Zapomniane sposoby. *Kultura* 1975 nr 35; S. Sterna-Wachowiak: Hermeneutyka S. *Twórczość* 1976 nr 2. — [Między prawdą a zmysleniem:] L. Bugajski: Szeroka amplituda. *Kultura* 1979 nr 40; E. Kozarzewska: Między prawdą a zmysleniem, czyli o prozie współczesnej. *Literatura* 1979 nr 16; J. Marx: Metoda złotego środka. *Tyg. Kult.* 1979 nr 44; K. Krasuski: Czachow-

ski lat osiemdziesiątych. *Odra* 1980 nr 2. — T. Kijonka: Życie niedokończone. *Poglądy* 1981 nr 14. — Z. Macużanka: M.S. *Nowe Książki* 1981 nr 11. — K. Mętrak: M.S. (1940-1981). *Literatura* 1981 nr 26. — K. Nowicki: „W ogromne powietrze”. *Fakty* 1981 nr 25. — B. Rogatko: „Zaprzeczajmy śmierci”. *Życie Lit.* 1981 nr 24. — [M. Skwarnicki] Spodek: Michał. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 24. — M. Wymuch: Poeta, krytyk, wydawca. *Kultura* 1981 nr 26. — M. Krassowski: Wolność jest nawykiem. *Tu i Teraz* 1983 nr 24. — [Zwycięzcy i pokonani:] J. Marx: O literaturze amerykańskiej. *Tu i Teraz* 1984 nr 46; W. Sadkowski: M.S. jako amerykanista. *Nowe Książki* 1984 nr 9. — [Miejsce w słońcu:] K. Pierkosz: W królestwie ładu porządkowałem własne folioly. *Litery* 1984 nr 12; J. Ryszkowski: Poza światłem i cieniem. *Życie Lit.* 1984 nr 50. — A. Szymańska: M.S. — wspomnienie. *Twórczość* 1984 nr 8. — [Miejsce w słońcu:] A. Borowa: Epitafium poety. *Nowe Książki* 1985 nr 7/8; T. Kijonka: W błysku słońca. *Tak i Nie* 1985 nr 29. — [Zwycięzcy i pokonani:] A. Komorowski. *Życie Lit.* 1985 nr 17; Z. Lewicki: „Przerwane dzieło”. *Literatura* 1985 nr 5. — M. Pieszczachowicz: Słowo o M.S. *Kraków* 1985 nr 3. — P. Smogorzewski: Miejsce po odejściu. *Kierunki* 1985 nr 23 [rec.: Miejsce w słońcu]. — B. Zadura: M.S.? — obecny. *Twórczość* 1985 nr 3 [rec.: Zwycięzcy i pokonani]. — A. Zawada: Retoryka i niepokój. *Twórczość* 1985 nr 5 [rec.: Miejsce w słońcu]. — J. Górzanski: W zaciśniętych powiekach. *Literatura* 1986 nr 5.

B.D.

SPYTKOWSKI Józef 1907-1968

Historyk literatury

Urodzony 13 października 1907 we wsi Kaszów w pobliżu Liszek (woj. krakowskie); syn Szymona Spytковского, małorolnego chłopca, i Józefy z domu Irlík. Do szkoły średniej uczęszczał w Krakowie; od 1919 uczył się w Gimnazjum im. B. Nowodworskiego, a od 1922 w IV Gimnazjum im. H. Sienkiewicza, tu w 1928 zdał maturę. W 1929, po odbyciu rocznej służby wojskowej, podjął studia z zakresu filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); równocześnie uczęszczał na zajęcia z malarstwa na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. W 1934 uzyskał magisterium na UJ. W tymże roku otrzymał roczne stypendium krajowe i w semestrze 1934/35 brał udział w zajęciach z filozofii i estetyki na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutował w 1935 artykułem pt. „Szkoła na wsi a życie”, opublikowanym w kwartalniku *Marcholt* (nr 1); z pismem tym współpracował do 1937. W 1936, jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej, wyjechał na pół roku do Niemiec i Francji. Po powrocie, w listopadzie 1937 został asystentem Katedry Historii Literatury Polskiej UJ; równocześnie pracował jako nauczyciel gimnazjalny w Krakowie. Artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w czasopiśmie *Gazeta Polska* (1937) oraz *Więź i Państwo* (1938-39). W 1938 uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy pt. „Stanisław Brzozowski. Estetyka-krytyka” (promotor prof. Stefan Kołaczowski). W 1939, zmobilizowany w randze podporucznika, brał udział w kampanii wrześniowej i dostał się do niewoli niemieckiej. Po udanej

próbie ucieczki, dotarł do Krakowa, skąd udał się w rodzinne strony, do Kaszowa. W czasie okupacji niemieckiej utrzymywał się z pracy fizycznej. Od 1942 dojeżdżał do Krakowa i brał udział w tajnym nauczaniu na poziomie gimnazjalnym i od stycznia 1943 uniwersyteckim. Po wycofaniu się Niemców, w styczniu 1945 uczestniczył w reaktywowaniu studiów polonistycznych na UJ; był asystentem, a od 1951 adiunktem w Zakładzie Historii Literatury Polskiej. Wykładał też na Studium Wstępnym UJ (1945-49) i na Studium Dziennikarskim (1947-49); prowadził wykłady na uniwersytetach ludowych. W 1955 został mianowany zastępcą profesora, a po likwidacji tego stanowiska w 1961, pracował jako starszy wykładowca na UJ, prowadząc zajęcia z historii literatury, poetyki i bibliografii. Artykuły i rozprawy historycznoliterackie publikował początkowo w tygodniku *Wies* (1945-47), a w następnych latach m.in. w *Pamiętniku Literackim* (1959-62), *Zeszytach Naukowych UJ* (1959, 1963) i w *Ruchu Literackim* (1960-65; członek zarządu i komitetu redakcyjnego). Współpracował z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”. Zmarł 3 października 1968 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Barwy, kształty i ruch w „Królu-Duchu”. Kr.: z zasilku Min. W.R. i O.P. [Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego]. Druk. W.L. Anczyca i Spółki 1936, 72 s. *Pr. Hist.-Lit.*, 48.

Praca magisterska dot. poematu J. Słowackiego.

2. Stanisław Brzozowski. Estetyk-krytyk. Kr.: z zasilku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Druk. W.L. Anczyca i Spółki 1939, 148 s. *Pr. z Hist. Lit. Pol.*, 6.

Rozprawa doktorska.

3. O zasadniczej idei „Kordiana”. Kr.: z zasilku Prez. Rady Ministrów i Wydż. Nauki Min. Oświaty. Druk UJ 1948, 64 s. *PAU. Z Życia Lit. Pr. Komis. Hist. Lit. Pol.*, 2.

4. Studium Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1910-1945. W: *Dzieje Katedry Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim*. Kr. 1966 s. 167-257.

Studia i rozprawy w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: *Gloryfikacja nędzy. Marchów 1936/1937 nr 3 s. 417-427 [dot. obrazu wsi we współcz. literaturze pol.]*. — *Jedno z nieporozumień. Marchów 1936/1937 nr 4 s. 473-482 [dot. poglądów S. Brzozowskiego]*. — *O Stefanie Kołaczkowskim. Pam. Lit.* 1946 z. 1/2 s. 193-204. — *Rozdroże stylu ludowego. Wies i Państ.* 1946 nr 10 s. 766-771. — *Zagadnienie pisarza ludowego na Zjeździe Pisarzy Chłopskich w Warszawie. Wies i Państ.* 1946 nr 1 s. 41-51. — *Problem gwary*

w literaturze. *Wies i Państ.* 1947 nr 4 s. 178-195. — *Legenda o współautorstwie [M.] Konopnickiej z [J.] Gadomskim. Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit.* 1959 nr 21 s. 171-187 [dot.: „Larik, tragedia z motywów dziejowych”]. — *Bolesław Prus w kręgu empiryzmu. Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit.* 1963 nr 59 s. 187-202, wersja zmien. W: *Rocz. Przemys.* 1983 t. 22/23 s. 129-143 [wvd. i komentarz: J. Starnawski]. — *Kazimierz Gliński; Bolesław Czerwiński. W: OLP. Ser. 4 t. 1. Wwa 1965 s. 347-356; 469-489*. — *Julian Łętowski. W: OLP. Ser. 4 t. 2. Wwa 1966 s. 357-372*. — *Bibliografia pism Stefana Kołaczkowskiego. W: S. Kołaczkowski: Pisma wybrane. T. 2. Wwa 1968 s. 535-552*. — *Wojciech Dzieduszycki. W: OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 421-433*.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Słowacki: Wybór liryk i listów. Zestawił i oprac. ... Kr.: M. Kot 1946, 92 s. Wyd. 2 tamże 1950.

2. A. Marzec: Wierszowa dła z prostego kowadła. Do druku przysposobił i wstępem poprzedził ... Kr.: Lud. Inst. Oświaty i Kultury 1947, 120 s.

3. A. Mickiewicz: Wybór poezji. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 88 s. Wyd. nast. pt. *Ballady i romanse i inne poezje w wyborze*, tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1951.

4. J. Słowacki: *Kordian*. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 128 s. Wyd. 2 z podtyt. *Cz. 1 trylogii. Spisek koronacyjny*, tamże 1952.

5. J. Kleiner: *Zarys dziejów literatury polskiej. T. 1. Od początków piśmiennictwa do powstania listopadowego*. Przejrż. i uzup. T. Ulewicz i ... Wyd. 3. Wr.: Ossol. 1958, 320 s., nakł. 2 1959.

Wyd. osob. całości: *Zarys dziejów literatury polskiej. Od początków do 1918*. Przejrż. i uzup.: S. Kawyn, ..., T. Ulewicz. Wr.: Ossol. 1963, 548 s. Wyd. nast. tamże: nakł. 3 1965, nakł. 4 1968; wyd. z dodaną cz. 3; W. Maciąg: 1918-1966. 1972, 590 s., toż wyd. 2 popraw. 1974, wyd. 4 [!] 1985, wyd. 5 1990.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (E. Głębińska). — SBLP t. 3 (T. Ulewicz). — RL 1968 (J. Chudek).

M. Kridl: *Badania nad literaturą. Rocz. Lit.* 1936 [dot. m.in.: *Barwy, kształty i ruch w „Królu-Duchu”*]. — S. Białas: *Prz. Filoz.* 1939 z. 1 [rec. Stanisław Brzozowski. *Estetyk-krytyk*]. — A. Kamińska: *Rozdroże krytyki poezji ludowej. Wies* 1947 nr 14/15 [polem. z art. *Rozdroże stylu ludowego. Wies i Państ.* 1946 nr 10]. — K. Wyka: *Próba nowej interpretacji „Kordiana”*. *Polonistyka* 1949 nr 3 [rec.]. — *O zasadniczej idei „Kordiana”*. — E. Jankowski: *J.S. Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1968. — K. Kostenicz: *J.S. Biul. Polonist.* 1969 z. 34. — H. Markiewicz: *J.S. Pam. Lit.* 1969 z. 2, przedr. w teoz: *Pozegnania*. Kr. 1992. — T. Ulewicz: *J.S. Ruch Lit.* 1969 nr 1, przedr. zmien. w teoz: *Konferfekty, sylwetki, cienie*. Kr. 1997. — M. Tatar: *J.S. Kron. UJ* 1968/1969-1969/1970. **B.T.**

SROGA Alojzy Antoni 1927-1980

Pseud.: Alojzy S; Antoni Gór; (es); Gay; Jan Brzozowski; Jan Chlebak; S-ga; S-ga A.; Stanisław Marciniak.
Prozaik, reportażysta, publicysta.

Urodzony 27 lipca 1927 w Lublinie; syn Michała Srogi, kolejarza, i Pelagii z Mączyńskich. W okresie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Lublinie. W 1941-43 uczęszczał do zawodowej szkoły chemicznej. Jednocześnie pracował jako robotnik budowlany, kolejowy i goniec. Od 1943 należał do AK. W sierpniu 1944 roku zgłosił się jako ochotnik do 1. Armii Wojska Polskiego, następnie został przeniesiony do 3. Dywizji Piechoty im. R. Traugutta, gdzie ukończył w stopniu kaprała szkołę podoficerów polityczno-wychowawczych. Brał udział w walkach na froncie początkowo jako dowódca plutonu zwiadu, następnie od listopada 1944 jako zastępca dowódcy kompanii do spraw polityczno-wychowawczych 7. Kołobrzесьkiego Pułku Piechoty. Był ranny podczas bitwy o Kołobrzeg i w operacji berlińskiej, został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych (1945). Debiutował w 1944 artykułem opublikowanym na łamach wojskowego pisma *Na Zachód*. Po powrocie z frontu brał udział w walkach z podziemiem na Lubelszczyźnie i w zwalczaniu oddziałów Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA) w Rzeszowskiem. Jednocześnie jako lektor pułku prowadził działalność polityczno-wychowawczą oraz wygłaszał na tych terenach odczyty dla szkół dotyczące szlaku frontowego. Od grudnia 1945 do kwietnia 1946 był instruktorem propagandy Zarządu Polityczno-Wychowawczego Dowództwa Okręgu Wojskowego Lublin. Zawarł związek małżeński z Aleksandrą Niewęgłowską. Po demobilizacji zdał w 1946 jako ekstern maturę w Lublinie. Następnie studiował chemię na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie. W październiku 1947 objął stanowisko młodszego asystenta Katedry Chemii Nieorganicznej na Wydziale Farmaceutycznym UMCS. Był członkiem Zarządu Bratniej Pomocy oraz wiceprezesem Koła Chemików Studentów UMCS. Równocześnie pracował jako dziennikarz w *Sztandarze Ludu* (m.in. redagował dodatek *Sztandar Akademicki*). W 1947 nawiązał współpracę z dziennikiem *Polska Zbrojna*; opublikowane tu listy z frontu pt. „Na drodze stał Kołobrzeg” (nr 196, 197), nagrodzone przez Spółdzielnię Wydawniczą „Czytelnik”, uważał za właściwy debiut literacki. Publikował także w tym czasie w *Słowie Ludu* (1946-52). W 1948-49 przebywał jako stypendysta na Uniwersytecie Karola w Pradze. Po powrocie kontynuował studia na UMCS; w 1951 uzyskał magisterium. Nadal pracował jako dziennikarz w *Sztandarze Ludu*, w którym ogłaszał m.in. w 1949-51 przekłady z literatury czeskiej. W 1949 został członkiem PZPR.

W 1951-52 studiował w Ośrodku Szkolenia Dziennikarskiego w Warszawie. Następnie pracował etatowo jako dziennikarz w Agencji Robotniczej (1952-54; kierownik działu rolnego), *Trybunie Ludu* (1954-56), *Trybunie Wolności* (1956-57) i w *Trybunie Mazowieckiej* (1957-59; zastępca redaktora naczelnego). W 1956-59 pełnił funkcję wiceprezesa zarządu Oddziału Warszawskiego SDP. Artykuły, prozę drukował także m.in. na łamach *Przeglądu Kulturalnego* (1956-62), *Polityki* (1957-65), *Świata* (1957-65), *Żołnierza Polskiego* (1959-66). W 1957 współorganizował tygodnik kulturalny *Orka*. W 1957-60 był radnym WRN w Warszawie. Od sierpnia 1959 pracował w Polskim Radiu, w 1960-64 jako redaktor naczelny, a następnie jako publicysta; w 1962 i 1976 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za działalność publicystyczną. W 1963 został członkiem ZLP. Artykuły, prozę, wspomnienia publikował w tym okresie m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1964-68), *Głosie Koszalińskim* (1966-73), *Razem* (1966-73), *Pobrzeżu* (1969-71), *Trybunie Ludu* (1971-72, 1977, 1980; tu m.in. w 1972 cykl reportaży pt. „Spoza gór i rzek”) i *Kamienie* (1972-79). W 1969 otrzymał nagrodę im. B. Prusa, przyznaną przez SDP. W 1970 został zastępcą redaktora naczelnego Programu III Polskiego Radia. W 1975-78 był członkiem Zarządu Głównego SDP. W 1977-79 prowadził stały felieton w *Życiu Warszawy* pt. „W cieniu historii”. W 1978 przeszedł na rentę inwalidzką. W tymże roku został przewodniczącym komisji przy Zarządzie Głównym ZLP do współpracy z Ludowym Wojskiem Polskim. Zainicjował i współorganizował, wychodzący od 1979, dodatek literacki *Żołnierza Polskiego* pt. *Nike*. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1963) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 12 kwietnia 1980 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jednostka O8205. [Pamiętnik]. Powst. 1949. Wyd. Wwa: MON 1960, 356 s.

Dot. okresu II wojny światowej. — II nagroda w konkursie Domu Wojska Pol. w 1949.

2. Mazowsze tańczy i śpiewa. [Współaut.]. T. Kruk. Wwa: Iskry 1960, 275 s.

Dot. ludowego zespołu pieśni i tańca.

3. Na dawnych okopach. Reportaże o ludziach z Pomorskiego Wału. Wr.: Ossol. 1962, 152 s.

Nagrada w konkursie Ossol. i Oddz. Wrocławskiego ZLP na utwór lit. o Ziemiach Zachodnich w 1961.

4. Pożegnania i powroty. Powieść. Wwa: LSW 1963, 214 s.

I nagroda w konkursie lit. LSW i ZLP w 1962. Przekł. lit. w.: Atsisveikinimai ir sugrįžimai. [Przel.] A. Antanavičius. Vilnius 1965.

5. W kraju tulipanów, krów i polderów. [Reportaż z Holandii]. Wwa: PWRiL 1963, 174 s.

6. [Trzynaście] 13 wujkowych opowieści o żołnierskim ekwipunku. Wwa: LSW 1964, 188 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1986.

Zawartość: Zamiast wstępu – tresowanie wujka; Żółty otówek [por. Słuchowiska radiowe]; Paś i miara czasu; Płaszcz z mankietem; „Kurica”; Chochla – brzoń wspaniała; Snajperska luneta; Czarna burka; Mandolina i... Kaśka; Kociotek „Szczerbatego”; Siekiera, łopata i... śmiech; Niemiecki plecak; Lniana koszula z troczkami; Kierzowe buty.

7. Ziemia i ludzie. [Szkice publicystyczne]. Wwa: KiW 1965, 467 s.

Dot. problemów wsi w PRL. – Nagroda w konkursie Klubu Publicystów Rolnych SDP w 1964.

8. Akt pierwszy. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 296 s.

9. Studenckie lata. [Pamiętnik]. Lubl.: WŁubel. 1966, 248 s.

Dot. okresu studiów A.S. na UMCS.

10. Adam. [Powieść]. Gdynia: WM 1967, 205 s.

11. „Święci”? Wspomnienia i refleksje. Wwa: Cyt. 1967, 327 s.

Dot. oficerów polit.-wychowawczych w 1. Armii Wojska Pol. Nagroda Ministra Obrony Narodowej III stopnia w 1967.

12. Karniacy. [Powieść]. Wwa: MON 1968, 229 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1979.

13. Lenino początek drogi. [Reportaż historyczny]. *Głos Koszala*. 1969 nr 326-350/351; 1970 nr 1-145. Wyd. osob. rozszerz. pt. Początek drogi Lenino. Wwa: MON 1972, 534 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. [t.] 1-2. 1974, 288 + 366 s.; wyd. 3 popraw. 1978. Por. Słuchowiska radiowe.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej I stopnia w 1973.

14. Chłopcy spod Lenino. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1971, 297 s.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 19.

15. Moje pokolenie. Szkice, refleksje, wspomnienia. Wwa: Iskry 1971, 294 s.

Tytuły części: Żołnierskie losy; Poplątane ścieżki; Pejzaże polskie; Z myślą o następach.

16. Spotkanie z generałem. [Scenariusz filmu dokumentalnego o Z. Berlingu]. TV 1971.

II nagroda zespołowa Ministra Obrony Narodowej i nagroda zespołowa Prezesa Pol. Radia i Telewizji w 1972.

17. [Dziesięć] 10 kołobrzeskich dni. [Scenariusz filmu dokumentalnego]. TV 1972.

18. Berliński finał. [Scenariusz filmu dokumentalnego]. TV 1973.

19. Chłopcy w Berlinie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1974, 281 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 14.

20. Lenino 1943. [Szkic historyczny]. Wwa: MON 1975, 178 s.

21. Na żołnierskim szlaku. [Opowieść dokumentalna]. Wwa: MON 1975, 214 s. Wyd. 2 tamże 1977.

22. Szoferacy. Opowieść dokumentalna, nieco żartobliwa. Wwa: MON 1975, 331 s.

23. Nadzieje. [Opowiadania]. Wwa: MON 1976, 184 s.

Zawartość: Cztery dni w bagnie; Dwadzieścia dwa dni pod mostem; Przez linię frontu.

24. Bez retuszu. Polemiki i refleksje. Wwa: MON 1977, 273 s.

25. Do zwycięstwa przez 30 rzek. [Szkic historyczny]. Wwa: KAW 1978, 153 s.

26. Spór o Virtuti. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 202 s.

27. Na drodze stał Kołobrzeg. [Opowieść dokumentalna]. Wwa: MON 1980, 793 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Nagroda Ministra Obrony Nar. w 1980.

28. Saperskie opowieści. [Opowiadania]. Wwa: MON 1981, 292 s.

Zawartość: Najpierw luźne notatki; Jerzy Silarow – saper dwóch dywizji; Sergiusz Wasiek – saper uniwersalny; Jan Narkiewicz – na wyspie; Kazimierz Gelles – jeden z nieomylnych; Mieczysław Kasperczuk – saper z Jedlanki; Stanisław Bzema – saper z Tyśniewicy; Kazimierz Szuk – marynarz, szofer i mostowiec; Igor Szpeniuk – człek prędkości i honorowy; Waclaw Piros – chłopak z Pragi; Feliks Drochomirecki – wynalazca; Stanisław Kopeć – rekordzista absolutny; Franciszek Pasierb – z najmłodszej generacji. – Posłowie.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Żółty otówek. Radio 1970 [por. Twórczość poz. 6]. – Początek drogi Lenino. Radio 1971 [por. Twórczość poz. 13]. – Generał Zygmunt Berling. Cz. 1-9. Radio 1977. – Berliński finał. Radio 1978.

Ponadto prace z zakresu rolnictwa i spółdzielczości.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975, 1979. – SWPP 2 (B. Winkłowa). – PP (B. Winkłowa). – LPD. – RL 1980 (A. Biernacki).

T. Świeżawska: Książkę o swojej młodości... *Prasa Pol.* 1961 nr 1 [rec.: Jednostka 08205]. – [Na dawnych okopach:] S. Kozicki: Polska w oczach reporterów. *Polityka* 1962 nr 6 [m.in. dot. A.S.]; K. Krzyżagórski: Raport zwiadowcy o ciekawych czasach. *Odra* 1962 nr 5. – [Pożegnania i powroty:] Z. Macużanka. *Polonistyka* 1963 nr 4; R. Wasita: Historia i człowiek. *Tyg. Kult.* 1963 nr 29; Z. Żabicki: Na drodze do prozy politycznej. *Nowe Książ.* 1963 nr 18. – T. Zimecki. *Nowe Książ.* 1965 nr 22 [rec.: Ziemia i ludzie]. – M. Knorr: Gdy UMCS-em trzęśli chemicy. *Kult. i Życie* 1966 nr 48 [rec.: Studenckie lata]. – B. Czeszko: Lania i laury. S. o świętości. *Nowe Książ.* 1967 nr 22 [rec.: „Święci”?]. – M. Fik. *Książ. dla Ciebie* 1967 nr 12 [rec.: Akt pierwszy]. – [Studenckie lata:] J. Kułtka: Pierwsze lata UMCS. *Polonistyka* 1967 nr 4; A. Mostowicz: Wspomnienia publicysty. *Nowe Książ.* 1967 nr 6. – M. Ziemińska. *Litery* 1967 nr 11 [rec.: Adam]. – W. Kaczocha: Żołnierze i sprawiedliwość. *Tyg. Kult.* 1968 nr 51/52 [rec.: Karniacy]. – J. Korczak: Słowo o „świętych”. *Życie Lit.* 1968 nr 7 [rec.: „Święci”?]. – [Karniacy:] W. Rumel. *Kultura* 1968 nr 46; O. Terlecki: Regan i karniacy. *Życie Lit.* 1968

nr 42. — M. Skalenajdo: Żołnierz — publicysta — pisarz. (Lauraci Nagrody im. B. Prusa). *Prasa Pol.* 1969 nr 9. — A. Szybis: Refleksje z żołnierskiego szlaku. *Nowe Książ.* 1971 nr 16 [rec.: Moje pokolenie]. — [Początek drogi Lenino.] O. Terlecki. *Życie Lit.* 1972 nr 52; L.M. Bartelski. *Widnokręgi* 1973 nr 10; T. Bednarczuk. *Opole* 1973 nr 1; B. Wencel: Drogi chwały. *Wychowanie* 1973 nr 4; J. Zamojski. *Nowe Książ.* 1973 nr 4; M. Drozdowski: Od Lenino do Berlina. *Mies. Lit.* 1974 nr 2. — O. Terlecki: Wazkie dokumentacje. *Życie Lit.* 1975 nr 29 [rec.: Na żołnierskim szlaku]. — [Bez retuszu:] A. Grzymek: Bez szminki. *Polityka* 1977 nr 31; S. Komornicki: Przeciw retuszowaniu historii. *Nowe Książ.* 1977 nr 15. — [Spór o Virtuti:] T. Błażejowski: Spór o odległych inspiracjach. *Literatura* 1978 nr 47; S. Komornicki: O walor symbolu. *Nowe Książ.* 1978 nr 16. — [Na drodze stał Kołobrzeg:] S. Komornicki: Kres żołnierskiej drogi. *Nowe Książ.* 1980 nr 14; A. Przytkowski: Opisanie wielkiej bitwy w naszym piśmiennictwie. *Barwy* 1980 nr 4; [O. Terlecki] O.T. *Życie Lit.* 1980 nr 32. — Z. Kowalski: Był kronikarzem tamtych dni. (Z perspektywy 36-lecia UMCS). *Inf. UMCS* 1980/81 nr 3/4 [wspomnienie pośmiertne]. — [Saperskie opowieści:] A. Przytkowski. *Nike* 1981 nr 10; M.A. Kowalski: Hołd saperom. *Nowe Książ.* 1982 nr 1. — S. Dymek: O pisarstwie A.S. (Próba rozpoznania). *Nike* 1985 nr 3/4. — E. Pawłowski: Alojzy Sroga (1927-1980). *Wwa. MON* 1989, 38 s.

B.M.

SROKOWSKI Stanisław ur. 1936

Pseud.: Andrzej Wrzos; (J.K.); Jacek Kowal; Jasio Czujka; Kornik; Krojczy; Monada; (s); (S); (ST); (ST); (stas); STS; (STS); Suffer.

Poeta, prozaik, autor utworów dramatycznych, publicysta, tłumacz.

Urodzony 29 czerwca 1936 we wsi Hnilcze pod Podhajcami (Tarnopolskie) w rodzinie chłopskiej; syn Jana Srokowskiego i Marii ze Ślugoćkich. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Dębnie (woj. szczecińskie); w 1955 zdał maturę. W 1955-56 pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej w Zielinie (Szczecińskie). Następnie rozpoczął studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. Debiutował w 1958 wierszem pt. „Oczy”, opublikowanym na łamach opolskiego czasopisma *Katolik* (nr 26). Po uzyskaniu w 1960 magisterium, pracował do 1968 jako nauczyciel w Technikum Elektroenergetycznym w Legnicy. W tym czasie drukował wiersze, m.in. w *Odryze* (1961-64) i *Tygodniku Kulturalnym* (1962-63). Był organizatorem Legnickich Dni Poezji (1965-67). W 1967 otrzymał nagrodę literacką m. Legnicy. W 1968 przeniósł się do Wrocławia i podjął tam pracę w Klubie Seniora. Od tegoż roku był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; w 1978-81 wiceprezes zarządu Oddziału Wrocławskiego ZLP) i SDP (do 1981). Pełnił też funkcję prezesa Klubu Literackiego przy ZNP (do 1973). W 1970-81 pracował jako dziennikarz w czasopiśmie *Wiadomości*; publikował tu m.in. w 1976-78 cykl felietonów pt. „Towarzyska kronika kulturalna” (pod pseud. Kornik). Artykuły, wiersze, prozę i felietony drukował także m.in. nadal na łamach *Tygodnika Kulturalnego* (1976-86) oraz w *Ży-*

ciu Literackim (1975, 1983-85), *Opolu* (1972-88; tu w 1979-88 cykl felietonów pt. „List z Wrocławia”), *Faktach* (1976-80, 1983-84), *Poglądach* (1977-83, z przerwami) i *Kulturze* (1979, 1981, 1986-89). W 1976 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za działalność dziennikarską. W 1977-83 był redaktorem naczelnym kwartalnika *Kultura Dolnośląska*. Współpracował z rozgłośnią Polskiego Radia we Wrocławiu jako autor słuchowisk. Brał udział w życiu społeczno-kulturalnym regionu Dolnego Śląska. W 1978-83 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Współpracy ze Środowiskami Twórczymi Dolnośląskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. W 1980 założył NSZZ „Solidarność” w redakcji *Wiadomości*, został doradcą Zarządu Wojewódzkiego NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych, był współorganizatorem Regionalnego Komitetu Porozumiewawczego Związków Twórczych i Stowarzyszeń Naukowych we Wrocławiu (do 1983). Po ogłoszeniu stanu wojennego został zwolniony z pracy. W 1980-81 był prezesem klubu Odrodzenie, a w 1981-83 prezesem Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych przy Zarządzie Oddziału Dolnośląskiego. Należał do współzałożycieli Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Greckiej; w 1983-86 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego oraz prezesa wrocławskiego Zarządu Okręgu Towarzystwa. Zajął się także pracą przekładową z literatury greckiej. W 1983-90 pracował jako redaktor działu kulturalnego w czasopiśmie *Polska Miedź* (używał tu pseud. Andrzej Wrzos) w Lubinie. Współorganizował tamtejszy Klub Literacki. Był inicjatorem Jaworskich Biesiad Literackich i Lubińskich Spotkań z Literaturą Miłośną. W 1987 zawarł związek małżeński z Marią Ganaciu, tłumaczką. W tymże roku otrzymał nagrodę kulturalną m. Lubina, a w 1988 nagrodę literacką m. Wrocławia (nagrody nie przyjął). W 1987-98 kierował Polsko-Ukraińskim Towarzystwem Literackim Dialog Kultur. Był współzałożycielem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich we Wrocławiu, a następnie od 1988 jego członkiem. W 1990-96 pełnił funkcję rzecznika Zarządu Wojewódzkiego NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. W 1990-93 pracował jako wykładowca na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1991-92 był kierownikiem działu kulturalnego czasopisma *Dwa Dni*, w 1994 objął funkcję redaktora naczelnego pisma *Gazeta Dzieci* (od 1998 *Nowe Twarze*, po zmianie tytułu pisma), a w 1996-97 kierował działem kulturalnym dwutygodnika *Nowe Pokolenie*. W 1997 otrzymał nagrodę POLCUL Foundation (Australia) za zaangażowanie w ruch kulturalnym i budowie społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz współpracę z jej sąsiadami. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony dla m. Wrocławia i Województwa Wrocławskiego” (1978), „Zasłużony Działacz Kultury”

(1979), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powiązania. [Wiersze]. Wwa: Pax 1966, 22 s.
2. Ścięte ptaki. [Wiersze]. Kr.: WL 1967, 36 s.
Nagroda Ugrupowania Literackiego 66 we Wr. w 1968.
3. Rysy. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1968, 67 s.
Cykle: Definicje; Pejzaż przybliżony; Drzazgi.
4. Strefa ciszy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 99 s.
Cykle: Rozkojarzenia; Dialog ze wsią; Skazy; Rzeczpospolita poezji.
5. Akty. [Wiersze]. Kr.: WL 1971, 40 s.
Cykle: Tętno I; Tętno II.
6. Ty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 62 s.
7. Przyjść, aby wołać. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1976, 175 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 8 pt. „Miłość i obłąkanie” tamże 1982, 308 s.
Nagroda WRZZ we Wr. i Ossol. w 1977, nagroda im. S. Piętaka w 1978.
8. Fatum. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1977, 171 s. Wyd. 2 łącznie z Przyjść, aby wołać zob. poz. 7. Por. poz. 10.
Nagroda im. S. Piętaka w 1978.
9. Bajka o tym co jest. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Lalek 1978.
10. Drzwi. Dramat w 2 aktach. Praprem. Jelenia Góra, T. im. C. Norwida 1978. Druk zob. poz. 16.
Adapt. powieści „Fatum” [poz. 8]. – I nagroda na Ogólnopolskim Konkursie Pol. Sztuk Współcz. „Olsztyn 1977” w 1978, wyróżnienie Ministra Kultury i Sztuki w 1978.
11. Kroki. Dramat w 2 aktach. Fragmenty. [Wstęp:] J. Segiet. [Współwyd. z:] K. Oleksik: Naszyjnik księżniczki Warmy. Baśń sceniczna w II aktach. Fragmenty. [Olsztyn:] Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. [1978], [16] s., wkł. do *Warm. i Mazur* nr 8.
Nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Pol. Sztuk Współcz. „Olsztyn 1977” w 1978.
12. Lęk. Powieść. Wr.: Ossol. 1978, 168 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wr.: KAW 1988; Pozn.: Zysk i S-ka 1997.
13. Nieobecny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 301 s.
Wyróżnienie w konkursie im. A. Kowalskiego „Olka”, przyznane przez red. *Walki Młod.* w 1979.
14. Polowanie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Radom, T. Powsz. im. J. Kochanowskiego, Scena Inicjatyw 1978.
Druga wersja pt. Sceny zakazane. Wyst. Wałbrzych, T. Dram. Reż. ... 1979.
15. Ściana. Dramat w 3 aktach. Powst. 1978. Druk zob. poz. 16

III nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Pol. Sztuk Współcz. „Olsztyn 1977” w 1978.

16. Drzwi. Utwory dramatyczne. Wr.: Ossol. 1979, 359 s.
Gałązka jaśminu albo Ilion; Aktorka. (Dramat w 3 aktach); Cienie. (Dramat w 3 aktach); Ściana. (Dramat w 3 aktach) [poz. 15]; Drzwi. (Dramat w 2 aktach) [poz. 10]; Dwoje. (Słuchowisko radiowe); Dziadek. (Słuchowisko radiowe).
17. Ptaki nocy, ptaki miłości. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1979, 91 s.
Cykle: Dialogi; Ognista kula nocy; Krople rosy (Notatnik poetycki. Styczeń 1977-1 i 1978) [proza poetycka].
18. Cztery pory domu. Poemat [wierszem i prozą]. Wr.: Ossol. 1980, 59 s. Przedr. zob. poz. 19.
19. Świadeństwo urodzenia. Wiersze dawne i nowe. Wr.: Ossol. 1981, 260 s.
Cykle: W imię człowieka; Mój boski świat; Formy ciszy; Krabobrazy; Ty. (Fragmenty poematu) [poz. 6 i]; Akty. (Poemat) [poz. 5 i]; Ptaki nocy, ptaki miłości [poz. 17]; Cztery pory domu. (Poemat) [poz. 18]; Hymn natury.
20. Walka kogutów. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1981, 125 s.
Zawartość: Dziadek; Strach; Walka kogutów; Szyba; Ryba; Biała sala, Bezsenność.
21. Wtajemniczenie. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1981, 200 s.
22. Przeklęta ziemia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] R. Czekala. Ekran. 1982.
23. Sen Belzebuba. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1982, 329 s.
24. Duchy dzieciństwa. (Powieść). Wwa: LSW 1985, 379 s.
Wyróżnienie Funduszu Literatury w 1986, nagroda im. A. Kowalskiego „Olka”, przyznana przez red. *Walki Młod.* w 1986.
25. Zjanie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1985, 99 s.
Cykle: Maria; Pomosty; Sumienie.
26. Ladacznicza i chłopcy. [Powieść]. Powst. 1988. Wyd. Wr.: Rubikon 1991, 246 s.
II nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Lit. w Lubl. w 1988.
27. Repatrianci. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1988, 423 s. Wyd. 2 tamże 1989.
28. Chrobaczki. Metafikcja, czyli powieść przygodowo-podróżnicza. Wy, którzy wchodzicie, pożegnajcie się z wszelką logiką zniewalającą wasze umysły. [Powieść]. Wwa: LSW 1989, 632 s.
29. Płonący motyl. [Powieść]. Wwa: PIW 1989, 422 s.
30. Bajki Ezopa. Oprac. tekstu ... [Dla dzieci]. Wwa: Volumen 1991, 54 s.
31. Mity greckie. [Dla dzieci]. Tekst ... Wwa: Rubikon 1991, 49 s.
32. Osłe uszy króla Midasa. Oprac. tekstu ... [Dla dzieci]. Wr.: Światowit [1992], 24 s.

33. Zajęcie i żaby. (Wedle Ezopa). [Dla dzieci]. Tekst ... Wr.: Światowit [1992], [12] s.

34. Mity greckie. [Dla młodzieży]. [Post.] A. Sznajderski. Wr.: Światowit 1993, 156 s.

35. Przygody Odyszeusza. [Dla młodzieży]. Wr.: Światowit 1994, 135 s.

36. Wojna trojańska. [Dla młodzieży]. Wr.: Światowit 1994, 148 s.

37. Gry miłosne. [Powieść]. Pozn.: Zysk i S-ka 1997, 229 s.

38. Skandalista Wojacek. Legendy, prowokacje, życie. [Biografia]. Wr.: Stanley 1999, 119 s.

39. Czas diabła. [Powieść]. Pozn.: Zysk i S-ka 2000, 294 s.

Przekłady

1. S. Zacharaki: Więzienie; Lalka. [Utwory dramatyczne]. Przel.: M. Kanarini i ... Praprem. Zieleni Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1984.

2. Poetki miłośki. Wybór wierszy współczesnych greckich poetek. Przekł.: M. Ganaciu, ... [Wybór] ... Wr.: Ośrodek Kultury i Sztuki; z rekomendacji Tow. Przejści Pol.-Grec. we Wr. 1985, 35 s. Wyd. 2. Wr.: KAW 1992.

3. A. Doriadis: Niezwykłe popołudnie. [Utwór dramatyczny]. Przel.: M. Ganaciu i ... Praprem. Jelenia Góra, T. im. C. Norwida 1986.

4. W. Solomou Ksanthaki: Wesele. [Powieść]. Przel.: M. Ganaciu i ... Wr.: KAW 1988, 89 s.

5. Ciało z grzechu. Greckie wiersze miłosne. Przel. i oprac. ... Kr.: Miniatura 1990, 96 s.

6. Czarnobylski autograf. Antologia współczesnej poezji ukraińskiej. Wstęp i oprac. ... Przel.: W. Smaszcz, ... Białystok: Woj. Ośrodek Animacji Kultury 1991, 90 s.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1, 3.

Prace redakcyjne

1. Ukraińskie wiersze miłosne. Wybór liryki współczesnej. Wybór, wstęp i oprac. ... Przel.: K. Koszutski i in.). Wwa: Volumen 1991, 104 s. Tu m.in. także przekł. S.S.

2. T. Pilitsidis: Ukrzyżowanie według Telemacha. [Wiersze]. Wybór i słowo wstępne ... Wr.: Światowit 1992, 51 s.

3. O, święty grzechu. Greckie wiersze miłosne. Oprac. ... Kielce: Ston 2 1996, 200 s. Tu m.in. także przekł. S.S.

4. T. Pilitsidis: Powrót do Itaki. Wybór i słowo wstępne ... Wr.: Światowit 1997, 80 s.

5. A. Susłowicz: Wypowiedz moje imię. [Wiersze]. Wybór i słowo wstępne ... Wr.: Światowit 1997, 64 s.

6. Pomosty. Marzenia, lęki i fascynacje dzieci i młodzieży Europy. Wybór, wstęp i oprac. ... Wr.: Światowit 1998, 199 s.

7. N. Nascov: Prom do raj. [Opowiadania]. Wstęp ... Opole: Nakł. autora 2000, 151 s.

8. T. Pilitsidis: Bezsenne oko. [Powieść]. Wstęp, oprac. ... Wr.: Światowit 2000, 112 s.

Zob. też Przekłady poz. 2, 5, 6.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — Wywiady: Przekraczać siebie. Rozm. B. Klukowski. *Nowe Książ.* 1986 nr 1; Trzeba przezwyciężyć fobie i uprzedzenia. Rozm. A. Borowa. *Kultura* 1987 nr 22; Współczesna Wieża Babel. Rozm. M. Obarski. *Nurt* 1988 nr 1; Epos kresowy, pornografia czy świat nadrealny? Rozm. A. Borowa. *Kultura* 1989 nr 3 [dot.: Repatrianci].

LP XX w. (red.). — LPD

[Ściete ptaki] W.P. Szymański: Jak dogłaskać się słowa. *Życie Lit.* 1967 nr 44; M. Garbala: Dogłaskać się słowa. *Agora* 1968 nr 20. — H. Kubicki: Na końcu języka. *Agora* 1968 nr 20 [rec.: Rysyl]. — J. Pluta: W kręgu inspiracji Kaspro-wiczowskich. *Kontrasty* 1968 [rec.: Ściete ptaki]. — W.P. Szymański: Woda w butelce. *Życie Lit.* 1968 nr 24 [rec.: Rysyl]. — A.K. Waśkiewicz: Kombinatoryka. *Twórczość* 1968 nr 9, polem.: J. Kwiatkowski: Spór o S. *Życie Lit.* 1969 nr 4, A.K. Waśkiewicz: *Orientacje* 1969 z XI [dot. m.in.: Strefa ciszy]. — H. Kubicki: Wokół rysopisu literackiego S.S. *Agora* 1969 nr 25. — [Strefa ciszy:] T. Stefańczyk: „Czytelnikowskie tomiki”. *Nowe Książ.* 1969 nr 20; W.P. Szymański: Idzie drogą krzyżową słów”. *Poezja* 1969 nr 5. — [Akty:] T. Nyczek: Krajobrazy wewnętrzne. *Życie Lit.* 1971 nr 32; K. Mroczek: Jedna i ta sama osoba. *Nowe Książ.* 1972 nr 3 [dot. też: Ty]; M. Orski: Dramat kosmosu, czyli kłótnia głosek. *Poezja* 1972 nr 3. — S. Sznerch: Próby samookreślenia. (O poezji S.S., R. Krynickiego i S. Barańczaka). *Poezja* 1972 nr 9. — [Przyjść, aby wolać:] K. Nowicki: Bardzo starzy oboje. *Fakty* 1976 nr 47, przedr. w tegoż: *Dziennik krytyczny*. Gdańsk 1981; M. Jodłowski: Chata w centrum kosmosu. *Odra* 1977 nr 2; J. Kurowicki: Druga strona normalności. *Mies. Lit.* 1977 nr 8. — K. Nowicki: Dramat proza. *Fakty* 1977 nr 37, przedr. w tegoż: *Dziennik krytyczny*. Gdańsk 1981 [rec.: Fatum]. — [Przyjść, aby wolać:] J. Pierzchała. *Poglądy* 1977 nr 16; H. Worcell: Trzeba wolać. *Literatura* 1977 nr 1. — [Fatum:] H. Worcell: Moralitet. *Literatura* 1977 nr 35; H. Zaworska: Starość. *Twórczość* 1977 nr 12; A. Bernat: Beznadziejność. *Nowy Wyrzaz* 1978 nr 2. — M. Boni: Cień. *Literatura* 1978 nr 46 [rec.: Lęk]. — [Fatum:] D. Brylska: Dramat samotności. *Mies. Lit.* 1978 nr 3; M. Jodłowski: Ściana z oknem na świat wewnętrzny. *Odra* 1978 nr 4. — M. Jodłowski: Kogut na asfaltowej łacie. *Opole* 1978 nr 2 [rec.: Przyjść, aby wolać]. — [Fatum:] L. Kurpiewski: Sami wśród rzeczy. *Nowe Książ.* 1978 nr 9; B.S. Kunda: Stary człowiek i życie. *Życie Lit.* 1978 nr 10, przedr. w tegoż: *Dwa pejzaże świata*. Wr. 1982. — W. Natanson: Powieść o miłości. *Kultura* 1978 nr 34 [rec.: Lęk]. — M. Orski: W grobowcu chaty. *Twórczość* 1978 nr 3 [rec.: Przyjść, aby wolać]. — L.E. Rola: Buchalter swoich uczuć. *Nowe Książ.* 1978 nr 18 [rec.: Lęk]. — W. Smaszcz: Świat pod kloszem. *Tyg. Kult.* 1978 nr 7 [rec.: Fatum]. — E. Biela: Nie każda noc jest ciemna. *Fakty* 1979 nr 41 [rec.: Ptaki nocy, ptaki miłości]. — M. Chrzanowski: Między życiem a śmiercią. *Nowe Książ.* 1979 nr 13 [rec.: Ptaki nocy, ptaki miłości]. — [Nieobecny:] W. Ligęza: Poszukiwanie sensu. *Odra* 1979 nr 5; H. Malinśka: Europejczyk z podciętymi skrzydłami. *Literatura* 1979 nr 5; J. Marx: Drganie ciała. *Nowy Wyrzaz* 1979 nr 11; W. Natanson: Rodzaje i gatunki nieobecności. *Nowe Książ.* 1979 nr 6. — K. Rutkowski: S. i zagadnienie powieści figuratywnej. *Regiony* 1979 nr 1, przedr. pt. Figuratywne postaci S. w tegoż: *Ani było, ani jest*. Wwa 1984 [rec.: Fatum; Przyjść, aby wolać]. — I. Furnal: Lament nad końcem świata. *Mies. Lit.* 1979 nr 5 [rec.: Nieobecny]. — W. Jurasz: Piękna

i bestia. *Mies. Lit.* 1979 nr 3 [rec.: Łęki]. — H. Zaworska: Przeciwno milczeniu. *Twórczość* 1979 nr 5 [rec.: Nieobecny]. — J. Dąbrowski: ...sa pewne rzeczy, których nie można tak sobie. *Nowy Wyraz* 1980 nr 2. — L. Rola: Zwycięza styl. *Tyg. Kult.* 1980 nr 8 [rec.: Ptaki nocy, ptaki miłości]. — A. Staniszewski: „Zanurzyć się w wieczność”. *Nowy Wyraz* 1980 nr 12. — J. Termer: Proza S.S. (Po dziesięciu latach). *Tyg. Kult.* 1980 nr 21. — B. Maj: Dom, czyli świat. *Tyg. Kult.* 1981 nr 7 [rec.: Cztery pory domu]. — J. Pierzchała: Miec swojego demona. *Tyg. Kult.* 1981 nr 32 [rec.: Wtajemniczenie]. — W. Witter: Proza poety. *Tyg. Kult.* 1981 nr 46 [rec.: Walka kogutów]. — J.H. Gisges: Baśń, czy gwiazdozbiór. W teżoż: Moje prywatne miniatury. Wwa 1982 [dot. m.in. S.S.]. — [Sen Belzebuba!] K. Nowicki: Trzy osoby. *Fakty* 1982 nr 42. E. Biela: W konwencji groteski. *Tyg. Kult.* 1983 nr 9; J. Ciećkiewicz: Debiut po dziesięciu latach. *Mies. Lit.* 1983 nr 5. — Z. Trziszka: Na rozdrożu świata. (O twórczości S.S.). *Tyg. Kult.* 1983 nr 31. — A. Siatecki: Na rozdrożu świata. *Nadodrże* 1984 nr 4, też *Nowy Wyraz* 1984 nr 26. — J.Z. Brudnicki: Gra fotografii i wyobraźni. *Tyg. Kult.* 1985 nr 38 [rec.: Duchy dzieciństwa]. — J. Marx: Joli, królowej Karłowych Varów. W teżoż: Gry krytyczne. Wwa 1985 [rec.: Ptaki nocy, ptaki miłości]. — A. Baranowska: Powrót do miejsc dzieciństwa. *Kultura* 1986 nr 21 [rec.: Duchy dzieciństwa]. — [Zjadanie.] J.Z. Brudnicki: Agresja. *Nowe Książ.* 1986 nr 1; S. Jurkowski: Dżungla istnieje. *Tyg. Kult.* 1986 nr 2. — J. Termer: Duchy dzieciństwa podsłuchane. *Nowe Książ.* 1986 nr 1 [rec.: Duchy dzieciństwa]. — W. Zieliński: Smakowanie codzienności. *Życie Lit.* 1986 nr 46 [rec.: Zjadanie]. — W. Sadkowski: Wielki dramat migracji. *Kultura* 1986 nr 52/53 [rec.: Repatrianci]. — [Duchy dzieciństwa.] A. Mazur: Mroki dzieciństwa. *Opole* 1987 nr 1; J. Tomala: Koszmary dzieciństwa. *Mies. Lit.* 1987 nr 78. — L. Bugajski: Nadwrażliwość S.S. W teżoż: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. — [Repatrianci.] T. Błażejowski: Lza z Oka Boga. *Życie Lit.* 1989 nr 22; A. Czachowska: Coraz mniej pięknych ksiązek. *Twórczość* 1989 nr 10; A. Mazur: Komu jeździe ksiązek. *Opole* 1989 nr 4. — B. Owczarek: Figury wyobraźni. (O prozie S.S.). *Mies. Lit.* 1989 nr 7. — [Repatrianci.] W. Smaszcz: Świat zapamiętany. *Kierunki* 1989 nr 22; S. Stanik: Epopeja repatriacyjna. *Sl. Pousz.* 1989 nr 40. — [Chrobaczki.] M. Lengren: Rękopis znaleziony w garbie. *Twórczość* 1990 nr 6; J. Marx: Zuchwały krok konkwestadora. *Kultura* 1990 nr 2. — [Płonący motyl.] — A. Mazur: Zabezpieczenie śladów. *Opole* 1990 nr 2; W. Smaszcz: Zapomniana powieść S.S. *Że* 1990 nr 9/10. — A. Staniszewski: 90 scen z życia chrobotrupków. *Nowe Książ.* 1990 nr 23 [rec.: Chrobaczki]. — J. Termer: Symbole i realia w „Płonącym motylu”. *Nowe Książ.* 1990 nr 23. — [Ladacznica i chłopcy.] A. Czachowska: Wtórny eksperyment. *Twórczość* 1992 nr 7/8; H. Gosk: Nieporozumienie. *Nowe Książ.* 1992 nr 23. — B. Owczarek: Kresowe powieści S.S. W: Kresy w literaturze. Twórcy dwudziestowieczni. Wwa 1996. — E. Nawój: Marzeń w sosie greckim. *Nowe Książ.* 1998 nr 3 [rec.: Gry miłosne]. — T. Czerska: Pozostać dzieckiem. O grotesce w powieściach Czesława Miłozana, Zbigniewa Zakiewicza i S.S. W: Kresy w literaturze. Szczec. 1999. — B. Owczarek: Dwie powieści S.S., czyli o nieprzewidywalności [rec.: Łęki; Wtajemniczenie]. „Chrobaczki” S.S. Przykład prozy alegorycznej. W teżoż: Poetyka powieści niefabularnej. Wwa 1999.

B.M.

STABRO Stanisław ur. 1948

Nazwisko pierwotne: Bryndza; od 1967 podpisywał teksty nazwiskiem: Stabro; od 1975 pełna forma nazwiska: Bryndza-Stabro.

Imiona metrykalne: Stanisław Zbigniew.

Krypt.: STAB.

Poeta, krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 23 sierpnia 1948 w Świdnicy; syn Stanisława Bryndzy, stolarza, i Heleny z domu Sitarz,

urzędniczką. Dzieciństwo spędził w Makowie Podhalańskim. Do liceum ogólnokształcącego uczęszczał w Suchej Beskidzkiej. W 1966 otrzymał nagrodę w międzyszkolnym konkursie poetyckim Czerwonej Tarczy, po czym uczestniczył nieformalnie w pracach krakowskiego Koła Młodych Pisarzy ZLP. Był także w 1966 przez krótki okres terenowym korespondentem *Gazety Krakowskiej*. Po zdaniu w tymże roku matury, studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1967 wierszem pt. „Paleta Van Gogha”, opublikowanym w *Dzienniku Polskim* (nr 48; podp. Stanisław Zbigniew Bryndza), a jako krytyk literacki szkicem pt. „Bariery” w piśmie *Radar* (nr 5; podp. Stanisław Bryndza). W 1968-72 był członkiem grupy poetyckiej Teraz, działającej przy klubie studenckim Pod Jaszczurami. Wiersze, artykuły drukował m.in. w czasopismach *Student* (1969-73), *Życie Literackie* (1969-73), *Odra* (1970-73), *Poezja* (1970-78), *Kultura* (1970-74), *Współczesność* (1970-71) i *Literatura* (1973). Po uzyskaniu magisterium w 1972 rozpoczął pracę jako asystent w Instytucie Filologii Polskiej UJ. W 1974-83 był redaktorem działu kulturalnego pisma *Magazyn Kulturalny*, w którym publikował do 1983. W 1975 został członkiem ZLP; w 1977-79 pełnił funkcję opiekuna Koła Młodych Oddziału Krakowskiego ZLP. W 1977 obronił na UJ rozprawę doktorską pt. „Liryka Krzysztofa Baczyńskiego na tle tradycji” (promotor prof. Marian Stepien) i objął stanowisko adiunkta w Instytucie Filologii Polskiej. W tymże roku otrzymał nagrodę w dziale krytyki literackiej, przyznanej przez Koło Naukowe Polonistów przy Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego i Uczelniany Klub „Indeks”. Współpracował nadal jako krytyk i poeta z czasopismami, m.in. z *Twórczością* (1972-97, z przerwami), *Kulturą* (1976-81), *Literaturą* (1976-80), *Kierunkami* (1977-81), *Odrą* (1977-85, 1988, 1991, 1993, 2000). W 1978-80 współredagował dział krytycznoliteracki dwutygodnika *Student* oraz należał do jego kolegium redakcyjnego; zamieszczał tu też recenzje. W 1989 został członkiem SPP. W 1997 habilitował się na UJ na podstawie tomu rozpraw o poezji współczesnej pt. „Poezja i historia. Od Żagarów do Nowej Fal”. Równocześnie kontynuował twórczość literacką; wiersze i artykuły drukował m.in. na łamach pisma *Dekada Literacka* (1991-94, 2000). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Requiem. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 73 s.

Nagroda Peleryny, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku za najlepszy książkowy debiut poetycki 1973, nagroda Ogólnopolskiego Seminarium Lit. „Debiuty Poetyckie 73”.

2. Dzień twojego narodzenia. [Wiersze]. Wwa: PIW 1974, 108 s.

3. Na inne głosy rozpiszą nasz głos. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 71 s.

Nagroda im. A. Bursy w 1978.

4. Ten wiersz, który ma na imię Polska. Wr. [b.w.*] 1978. *Bibl. „Agory”*.

5. Pożegnanie księcia. [Wiersze]. Wwa: PIW 1981, 76 s.

6. Dzieci Leonarda Cohena. [Wiersze]. Kr.: WL 1984, 71 s.

Cykle: Elegia dla Krzysztofa; Dzieci Leonarda Cohena.

7. Legenda i twórczość Marka Hłaski. [Szkic]. Wr.: Ossol. 1985, 55 s.

8. Korozja. Wiersze z lat 1982-1984. Wwa: PIW 1989, 107 s.

Cykle: Korozja; „A to Polska właśnie” (I-XL).

9. „Poeta odrzucony”. [Szkice]. Kr.: WL 1989, 310 s.

Zawartość: Od Autora. — I. Polska Baczyńskiego; II. Na ruinach wyboru; III. Poeta odrzucony. — Pierwodr. w prasie lit. w l. 1970-1981.

10. Wiersze wybrane. Łódź: WŁ 1989, 207 s.

Tu także wiersze wcześniej nie publikowane w działach: Z wierszy dawnych; Z wierszy nowych.

11. Chwila bez imienia. O poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. [Studium]. Chotomów: Verba 1992, 349 s.

Rozprawa doktorska.

12. Zamknięty rozdział. Szkice o polskiej poezji współczesnej. Wwa: Tikkun 1994, 194 s.

Zawartość: Poezja i historia; Między nadrealizmem a klasycyzmem. (Jerzy Zagórski); Inny Baczyński; Armia Krajowa odchodzi...; Spór o miejsce Różewicza; Ogrodnik wiosennych sezonów. (Artur Międzyrzecki); Jeszcze barok. (Stanisław Grochowiak); Bohater wykorzeniony. (Tadeusz Nowak); „Poemat dla dorosłych” – parada pozorów [dot. A. Ważyka]; „Ja minię ty miniesz on minię”. (Halina Poświatowska); Rafał Wojaczek – w dwadzieścia lat później; „Teraz” – po latach.

13. Poezja i historia. Od Żagarów do Nowej Fały. [Szkice]. Kr.: Universitas 1995, 440 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawiera szkice z poz. 12 [z pominięciem „Ja minię ty miniesz on minię”], — oraz: „Doświadczenie” historii i przeżycie „historii”; W kręgu pokolenia; Zamknięty rozdział.

14. Wybór wierszy. Słowo wstępne: J. Kornhauser. [Kr.:] Śródmiejski Ośrodek Kultury; Cracovia 1995, 83 s.

15. Życie do wynajęcia. Wiersze z lat osiemdziesiątych. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996, 75 s.

Cykle: Życie do wynajęcia; Nie chcę być twoim poetą.

Rozprawy i artykuły w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: O twórczości Mariana Kubickiego. W: [Pierwsza] I Dekada Literatury Kieleckiej. Materiały z sesji. Kielce 1976 s. 54-68. — Ciemna

poezja ciemnego snu. W: Julian Kawalec. Zbiór recenzji i szkiców o twórczości pisarza. Wwa 1981 s. 183-192. — Inny Baczyński. W: Literackie wizje i rewizje. Wwa 1980 s. 196-206. — Między nadrealizmem a klasycyzmem. Jerzy Zagórski. W: Poezja dwudziestolecia międzywojennego T. 2. Wwa 1982 s. 521-541. — „Poemat dla dorosłych” – parada pozorów. *Odra* 1985 nr 11 s. 40-48. — Marek Hłasko; Tadeusz Borowski. W: Autorzy naszych lektur. Wyd. 4 zmien. Wr. 1987 s. 296-312; 252-266. — Wokół „Poematu dla dorosłych” [A. Ważyka]. *Akcent* 1987 nr 4 s. 106-115. — Na marginesie „Hańby domowej” [J. Trznadła]. *Autograf* 1989 nr 12 s. 42-54. — Samotność intelektualisty. W: Literatura, a wyobcowanie. Lubl. 1990 s. 207-222. — Europa odrzucona [dot. A. Bobkowskiego]. *Twórczość* 1991 nr 9 s. 74-87. — Gustaw Herling-Grudziński; „Inny świat”. Fenomenologia cierpienia. W: Etos i artyzm. Rzecz o Herlingu Grudzińskim. Pozn. 1991 s. 19-33. — „Polska usiadła nam na mózgach”. O Andrzeju Bobkowskim. *Odra* 1991 nr 1 s. 34-42. — Spór o miejsce Różewicza. W: Zobaczycie poetę. Materiały z konferencji UAM w dniach 4-6 listopada 1991 w Poznaniu na temat „Twórczość Tadeusza Różewicza”. Pozn. 1993 s. 85-97. — Andrzej Bobkowski – „biografia symboliczna”. *Ruch Lit.* 1993 nr 4 s. 375-389. — Późna liryka Jarosława Iwaszkiewicza. *Ruch Lit.* 1996 nr 3 s. 309-325. — Małe ojczyzny Emila Zegadłowicza. W 110 rocznicę urodzin pisarza. Wadowiana. *Prz. Hist.-Kult.* 2000 nr 4 s. 5-24.

Prace redakcyjne

1. R. Wojaczek: List do nieznanego poety. Wybrał i wstępem opatrzył ... Kr.: WL 1985, 134 s. Wyd. 2 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1987.

2. Z rodu Anhellich. [Antologia wierszy]. Wybrał, oprac., przedm. i notami opatrzył ... Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991, 251 s.

3. K.K. Baczyński: Sen w granicę kuty. Wybór poezji. [Wybór i oprac.] ... Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1997, 290 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 2000. — Wywiady: Baczyński, Nowa Fala i... Rozm. K. Lisowski. *Dekada Lit.* 1992 nr 18; Historia już nie wystarczy. Rozm. R. Rżany. *Fraza* 1997 nr 1; S.S. Rozmowy z pisarzami. Rozm. Z. Dolecki. *Kierunki* 1997 nr 17.

LP XX w. (Z. Chojnowski).

[Requiem:] S. Balbus: Poezja „teraz”. *Życie Lit.* 1973 nr 43; S.J. Królik S. *Kamena* 1973 nr 15; L. Szaruga: A kiedyś zaśpiewamy „Gloria”. *Nowe Książ* 1973 nr 16; A.K. Ważkiewicz: „Zapragnęłam upić się głębią...”. *Twórczość* 1974 nr 9. — [Dzień twojego narodzenia:] A. Pawlak: W przeddzień emigracji. *Nowy Wyraz* 1975 nr 5; J. Rogoziński: Galimatias. *Literatura* 1975 nr 12; A. Sidorowski: S. odstępca. *Poezja* 1975 nr 7/8; S. Sterna-Wachowiak: Projekt genetyzacji rzeczywistości. *Nurt* 1975 nr 12; L. Szaruga: „Pisz wolno i starannie, nie dozwierzaj żywym”. *Twórczość* 1976 nr 1. — Z. Dolecki: Przeciwi śmierci. *Kierunki* 1978 nr 23. — [Na inne głosy rozpiszą nasz

głos:] A. Kaliszewski: Historia rozpisana na ciało. *Literatura* 1978 nr 19; P. Rakowski: Świt daremnej młodości. *Nouy Wyraz* 1979 nr 4; J. Stolarczyk: Poeta – czasu glos. *Odra* 1979 nr 6; Z. Zygmunt: S.S. rozpisany na głosy. *Poezja* 1979 nr 4. – A. Pawlak: Ojczyzna w szufladzie. *Puls* 1980 nr 7 [rec.: Ten wiersz, który ma na imię Polska]. – K. Piękosz: Rozdrażnienie. *Literatura* 1991 nr 8/9 [rec.: Korozja]. – P. Bratowski: *Literatura* 1981 nr 49 [rec.: Pożeganie księcia]. – K. Nowicki: Inny głos. W tegoż: *Dziennik krytyczny*. Gdańsk 1981 [rec.: Na inne głosy rozpiszą nasz głos]. – [Pożeganie księcia.] S. Jurkowski: Spód bielma czasu. *Życie Lit* 1982 nr 4; A. Ogrodowczyk: Uwzięziony w pyłe. *Poezja* 1982 nr 9; J. Stolarczyk: Lament polski ostatniego z rodu słowików. *Odra* 1983 nr 2. – [Dzieci Leonarda Cohena.] J. Drzewucki: Rozpacz, obsesje i autoplągiat. *Życie Lit* 1985 nr 22; B.S. Kunda: Czy poeta ma prawo do rozpacz? *Tu i Teraz* 1985 nr 19. – T. Nyczek: Druga cegiełka do tematu... W tegoż: *Powiedz tylko słowo*. [Londyn] 1985. – J.S. Ossowski: Tanatos w czapce frygijskiej. *Integracja* 1985 nr 18. – Z. Dolecki: Dokument naszego czasu. *Kierunki* 1986 nr 2 [rec.: Dzieci Leonarda Cohena]. – W. Pazdur: Świadkowie apokalipsy. *Prz. Powsz.* 1986 nr 7/8 [in. in. dot. S.S.]. – M. Zybura: Hłasko raz jeszcze. *Odra* 1987 nr 2 [rec.: Legenda i twórczość Marka Hłaski]. – J. Drzewucki: Poezja obywatelska S.S. *Pis Lit.-Artyst.* 1988 nr 10. – [„Poeta odrzucony”] Z. Bauer: Od-pływ Nowej Fali. *Polityka* 1989 nr 34; H. Michałski: Poeta odrzucony? *Kultura* 1989 nr 37; D. Pawelec: Z perspektywy pokolenia. *Twórczość* 1989 nr 10; S. Stanik: Spór o wartości. *Kierunki* 1989 nr 46. – J. Marx: Zszywka ulotek. *Kultura* 1990 nr 8. – [„Poeta odrzucony”] H. Milewska: Poeta nie przedstawił. *Odra* 1990 nr 6; K. Piękosz: *Literatura* 1990 nr 3; B. Tokarz: Inny obraz Nowej Fali. *Nowe Książ.* 1990 nr 8. – [Wiersze wybrane. 1989.] J. Pięszczachowicz: Sen o barykadzie. *Nowe Książ.* 1991 nr 2 [dot. też: Korozja]. A. Mioduszewska: S. – poeta paradokso. *Odra* 1991 nr 2. – T. Nyczek: Dziesięć portretów. *NaGłos* 1991 nr 4. – [Korozja:] K. Piękosz: Rozdrażnienie. *Literatura* 1991 nr 8/9; A. Poprawa: Tak, ale. *Więź* 1992 nr 10. – [Chwila bez imienia:] M. Strzyżewski. *Twórczość* 1992 nr 10; A. Kister: Płaszczyny nieporozumień, czyli pesymizm historyka literatury. *Kresy* 1993 nr 16; J. Sochoń: Blżej Baczyńskiego. *Nowe Książ.* 1993 nr 1. – [Zamknięty rozdział:] Z. Żarebianka. *Ruch Lit* 1994 nr 3/4; R. Rżany: *Nouy Nurt* 1995 nr 3. – Z. Bauer: Wiersze S. *Suplement* 1996 nr 42 [rec.: Wybór wierszy]. – J. Łukasiewicz. *Odra* 1996 nr 10 [rec.: Poezja i historia]. – [Życie do wynajęcia.] M. Krassowski: Ciemne wiersze S. *Wiad. Kult.* 1996 nr 47; A. Niewiadomski: W ciemności polskiego upioru. *Nowe Książ.* 1996 nr 10. – [Wybór wierszy:] W. Skalmowski M. Broński: Cracoviana poetica. *Kultura*, Pa-ryż 1996 nr 6; L. Szaruga: Słodka Ulyryka. *Dekada Lit* 1996 nr 9. – S. Burkot. *Ruch Lit* 1997 nr 5 [rec.: Poezja i historia]. – S. Jurkowski: „Nicoś zwycięska”. *Twórczość* 1997 nr 2 [rec.: Życie do wynajęcia]. – [Poezja i historia:] A. Czachowska: Poezja i interpretacja. *Twórczość* 1998 nr 2; R. Rżany: Nieodwracalność losu; Głosy i glosy. W tegoż: *Pozornie tak bardzo podzieleni*. (Nie tylko o młodej poezji). Rzeszów 1998 [dot. też: Życie do wynajęcia]. – W. Dymel: Śladem utraconej tradycji. W: *Z problemów literatury i kultury XX wieku*. Prace ofiarowane Tadeuszowi Klakowi. Kat. 2000 s. 277-299. **B.M.**

STACHOWICZ Izabela

zob. CZAJKA-STACHOWICZ Izabela

STACHOWSKI Józef 1913-1944

Poeta.

Urodzony 3 marca 1913 w Żabińcu pod Garwolinem w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Stachowskie-

go i Aleksandry z Michalików. Od 1925 uczęszczał do Gimnazjum Koedukacyjnego Wydziału Powiatowego Sejmiku Garwolińskiego w Garwolinie; w 1931 zdał maturę. Od tegoż roku studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1935 uzyskał magisterium. Debiutował w 1933 wierszami „Portret” i „Strajk”, zamieszczonymi w piśmie *Rytmy* (nr 1), wydawanym przez Koło Literackie Studentów UW. W 1933-36 był związany z Klubem Artystycznym „S”. W 1935 uczęszczał na studium pedagogiczne UW. W 1935-36 ogłaszał wiersze w *Lewarze*, *Okolicy Poetów*, *Miesięczniku Literatury i Sztuki*. W 1936-37 odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Piechoty w Dęblinie. Następnie po zdaniu egzaminu na nauczyciela szkół średnich, rozpoczął pracę jako polonista w gimnazjum w Milanówku i na kursach maturalnych w Warszawie. Ożenił się z Marią Talma. W okresie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie; brał udział w akcji tajnego nauczania, uczestniczył w konspiracyjnym życiu kulturalnym, zajmował się twórczością poetycką. Powstały wówczas tom „Ku ziemi”, zakupił Zbigniew Mitzner dla mającego działać po wojnie wydawnictwa „Wi-sła”. W czasie powstania warszawskiego przebywał w Głoskowie pod Garwolinem. Od września 1944 był nauczycielem w gimnazjum w Garwolinie. Zgiął 30 grudnia 1944 w wypadku drogowym pod Garwolinem; pochowany w Garwolinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jaworowa baśń. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1939, 45 s.

Cykle: Śmierć ojca; Jaworowa baśń.
Adapt. radiowa: Adapt. J. Kierst, Radio 1975.

2. Poezje. Wybór i wstęp: R. Matuszewski. Wwa: PIW 1958, 158 s.

Zawiera działy: Z uwenioliów; Śmierć ojca; Jaworowa baśń. Inne wiersze z lat 1935-1939; Ku ziemi [cykl powst. w czasie okupacji niem.]; Inne wiersze z lat 1939-1944.

Przekład

1. E. Curwill: Ferma wymarłych. Powieść. Wwa: Wydawn. J. Kubicki [1937], 286 s. Wyd. nast.; Kat.: Wydawn. Księg. P. Raj; Szczec.: Glob 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (M. Kotowska). – LP XX w. (T. Klak).
[Jaworowa baśń:] J. Czechowicz. *Kur. Poranny* 1939 nr 217; [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk* 1939 nr 30. – R. Matuszewski: Tragiczna śmierć poety. *Odrodzenie* 1945 nr 28. – R. Matuszewski: Poezja wiejskiego krajobrazu i sielanki. (O wierszach J.S.). *Więź* 1946 nr 1. – S. Lichański: Wspomnienie o J.S. W tegoż: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956. – A. Kamińska: Poeta jaworowej baśni. *Twórczość* 1958 nr 10, przedr. w te-że: *Pragnąca literatura*. Wwa 1964. – R. Matuszewski: O J.S. *Twórczość* 1958 nr 7. – A. Międzyrzecki: Długa pamięć. *Nowa Kult.* 1958 nr 39. – [T. Nowak] NOT.: *Liryki S.* *Życie Lit* 1959 nr 40.

M.K.-K.

STACHURA Edward 1937-1979

Imiona metrykalne: Jerzy Edward.
Poeta, prozaik.

Urodzony 18 sierpnia 1937 w Charvieu we Francji (kanton Pont-de-Cheruy) w rodzinie robotniczej polskich emigrantów; syn Stanisława Stachury i Jadwigi ze Stepkowskich. W listopadzie 1948 przyjechał z rodziną do Polski i zamieszkał w Łazieńcu pod Aleksandrowem Kujawskim. W 1952 ukończył szkołę podstawową w Aleksandrowie, po czym podjął naukę w liceum ogólnokształcącym w Ciechocinku. Od 1955 kontynuował naukę w Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego TPD w Gdyni, tu w 1956 zdał maturę. Debiutował w 1956 wierszami „Bрудny pijak...” i „Tępyimi nożami...”, ogłoszonymi w dwutygodniku *Kontrasty* (nr 5). W tymże roku był członkiem gdańskiej grupy poetyckiej Kontrasty. Po nieudanej próbie podjęcia studiów na wydziale malarstwa w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Sopocie, powrócił na krótko do Aleksandrowa Kujawskiego. Następnie wyjechał do Torunia, gdzie jako wolny słuchacz brał udział w zajęciach na Wydziale Sztuk Plastycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (UMK). W 1956-57 był członkiem Klubu Młodych Twórców przy UMK oraz grupy poetyckiej Helikon; należał do zespołu redakcyjnego jednodniówki *Helikon* (grudzień 1956). W 1957 rozpoczął studia romanistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL), przerwane po pierwszym semestrze. W 1958 ponownie zdał egzamin na filologię francuską na KUL, nie podjął jednak zajęć uniwersyteckich. Debiutował w tymże roku jako prozaik opowiadaniem pt. „Najlepszy człowiek świata”, opublikowanym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 3). Wiersze i fragmenty prozy ogłaszał w wielu czasopismach, m.in. w *Kulturze i Życiu* (1958-60, 1964), *Odrze* (1958-60, 1965), *Współczesności* (1958-67, z przerwami), *Nowej Kulturze* (1959-63), *Kamencie* (1959-65, 1968, 1972), *Twórczości* (1960-70, 1973-79). W 1960 przeniósł się do Warszawy, gdzie kontynuował studia romanistyczne na Uniwersytecie Warszawskim; w 1965 uzyskał magisterium. W 1960-62 był członkiem Orientacji Poetyckiej „Hybrydy”. W 1961 otrzymał Nagrodę Poetycką Młodych Klubu „Hybrydy” i Warszawskiego Klubu Twórczego Młodych. W 1962 ożenił się z Zytą Bartkowską, późniejszą powieściopisarką (pseud. Zyta Orszyn; rozwód w 1972). Od 1963 należał do ZLP (w 1978 skreślony z listy członków na własną prośbę). W 1966 otrzymał nagrodę Stowarzyszenia Księgarzy Polskich. W 1967 pracował przy wycięciu drzewa w Kotli pod Głogowem. Kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze, fragmenty prozy, przekłady z litera-

tury francuskiej i hiszpańskiej m.in. w *Kulturze* (1963, 1968, 1974-75, 1977), *Tygodniku Kulturalnym* (1965-75, z przerwami), *Nurcie* (1966-68), *Za i przeciw* (1967-79, z przerwami) i *Poezji* (1967, 1969, 1972, 1979). W 1968 krótko przebywał na stypendium w Paryżu oraz odbył podróż po Jugosławii. Od maja 1969 do marca 1970 jako stypendysta rządu meksykańskiego studiował język hiszpański, historię cywilizacji Majów, historię literatury hiszpańsko-amerykańskiej na Universidad Nacional Autonoma de Mexico. W 1971 odbył podróż na Bliski Wschód do Damaszku i Bejrutu, po drodze zwiedzając Rzym i Pragę. W 1972 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Na przełomie 1972/73 oraz ponownie w maju i czerwcu 1973 przebywał w Norwegii, a w drugiej połowie 1973 podróżował po Szwajcarii i Francji. W sierpniu 1974 wypłynął na pokładzie m/s Batory do Ameryki Północnej; przez kilka miesięcy podróżował po Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Meksyku. W 1978 ponownie krótko przebywał w Paryżu. Powstałe w tym okresie utwory literackie (wiersze, prozę i przekłady) drukował m.in. w *Literaturze na Świecie* (1971, 1973, 1975), *Literaturze* (1972-76) i *Miesięczniku Literackim* (1972-75, 1978). Był laureatem licznych nagród w konkursach literackich. Występował jako piosenkarz, wykonując własne utwory poetyckie. W kwietniu 1979 podjął pierwszą próbę samobójczą; rzucając się pod pociąg stracił prawą dłoń. Następnie trafił do Szpitala dla Psychicznicy i Nerwowo Chorych w Drewnicy. Zmarł śmiercią samobójczą 19 lub 20 lipca¹ 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jeden dzień. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1962, 121 s. Przedr. zob. poz. 12, 18.

Zawartość: Jeden dzień; Listy do Olgi; Jak mi było na Mazurach; Jasny pobyt nadrzeczny; Króliewicz; Nocna jazda w pociągu; Koniec miesiąca marzec; Miecz Damoklesa.

2. Dużo ognia. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1963, 59 s.

3. Falując na wietrze. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1966, 178 s. Przedr. zob. poz. 12, 18.

Zawartość: Poranek; Nie zięknę się; Płynięcie czasu; Pękaly brzozy, śpiewały roztopy; Pod Annapolem; Los niezłomny; Strzeżcie mnie, zorze miłe; W polu; Parę kielszków; Dzienna jazda pociągiem; Falując na wietrze; Pragnienie; Roraty; Czysty opis.

Nagroda Stowarzyszenia Księgarzy Polskich w 1966.

4. Po ogrodzie niech hula szarańcza. [Poemat]. *Twórczość* 1966 nr 2 s. 44-54; 1967 nr 3 s. 5-13. Wyd. osob.: Pozn.: WP 1968, 41 s. Przedr. zob. poz. 14, 16, 18, 19, 21, 25, 26, 28.

Nagroda im. S. Piętaka w 1969.

¹ Data śmierci wg: M. Buchowski: Stachura. Biografia i legenda. Opole 1992; inne źródła podają datę: 24 lipca.

5. Przystępuję do ciebie. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1968, 46 s. Przedr. zob. poz. 14, 16, 18, 19, 21, 25-29.

6. Cała jaskrawość. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 247 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] LSW 1974; wyd. z post. J. Markiewicza Wwa: Wydawn. Ewa Korczewska L.C. 1995. Przedr. zob. poz. 18.

7. Siekierzada albo Zima leśnych ludzi. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 234 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; Wr.: Siedmióróg 1995. Przedr. zob. poz. 18.

Nagroda im. S. Pietaka w 1971, w plebiscycie Radia Wolna Europa w 1973 najlepsza książka roku 1972 wydana w kraju. Przekł.: bułg.: Sekirazada ili zimata na gorskite chora. [Przeł.] M. Atanasova Sofija 1980, — czes.: Sekerezáda aneb Zima lešních lidí. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1980, — słowack.: Sekerezáda alebo zima lešných ľudí. [Przeł.] J. Gazdík. Bratislava 1977, — węgier.: Szekerelárma avagy emberek a téli erdőn. [Przeł.] I. Kovács. [Budapest 1973]. Adapt. film.: Scenariusz: W. Leszczyński. Ekran. 1985.

8. Wesele. [Słuchowisko radiowe]. Powst. przed 1972. Praprem. Radio 1973. Por. poz. 13.

Wyróżnienie w konkursie Nacz. Red. Programów Lit. Pol. Radia w 1972.

9. Piosenki. [Wiersze]. Wwa: LSW 1973, 70 s. Wyd. nast.: Olsztyn: Pojezierze 1980, wyd. 3 tamże 1986.

10. Wszystko jest poezja. Opowieść-rzeka. Wwa: PIW 1975, 291 s. Przedr. zob. poz. 18.

Adapt. teatr.: pt. Stachuriada. [Wybór], Adapt., reż. i wykonanie: W. Siemion. Praprem. Wwa, T. Stara Prochownia 1979, — tv: pt. Wszystko jest poezją. Adapt., reż. i wykonanie: W. Siemion. TV (Scena Monodram) 1980.

11. Stachura. [Proza i wiersze]. Olsztyn: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Olsztynie i red. *Warm. i Mazur* 1976, 16 s. [Wkł. do *Warm. i Mazur* nr 1].

12. Opowiadania. Wwa: LSW 1977, 278 s. Zawiera utwory z poz. 1 i 3.

13. Się. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1977, 197 s. Wyd. nast.: [wyd. 4 właśc. 2] tamże 1988; Wwa: Wydawn. E. Korczewska 1998. Przedr. zob. poz. 18. Zawartość: Wesele [por. poz. 8]; El condor pasa; Słuchanie, Nocne popołudnie; Lekcja języka angielskiego; Naprzód, niebiescy; Ktoś kiedyś gdzieś; San Luis Potosi; Marsz skorpionia; Pokocham ją siłą woli; Łście; Słodycz i jad; Się. Adapt. radiowa opowiadań: El condor pasa: Radio 1977, — Pokocham ją siłą woli: Radio 1977; — teatr. opowiadania Pokocham ją siłą woli: Adapt.: W. Bala. Wyst. Płock, T. Dram. im. J. Szaniawskiego 1985.

14. Dużo ognia i tak dalej. [Poematy]. Pozn.: WP 1978, 114 s.

Zawartość: opowiadaj, garibaldczyku... [wiersz]. — [Poematy] Dużo ognia, Przystępuję do ciebie [poz. 5]; Po ogrodzie niech hula szarańcza [poz. 4]; Missa pagana. Adapt. film.: Oto. Scenariusz na podstawie poematów „Oto” i „Missa pagana” według spektaklu w T. Stara Prochownia w Wwie: A. Chodakowska. Ekran. 1985, — teatr.: Missa pagana. Wybór tekstu i insc.: A. Piecuch. Praprem. Rzeszów, T. Lalki i Aktora „Kacperk” 1987.

15. Fabuła rasa. Rzecz o egoizmie. Olsztyn: Pojezierze 1979, 175 s. Wyd. nast.: [wyd. 3 właśc. 2] tamże 1985; z post. J. Markiewicza Wwa: Wydawn. E. Korczewska 1996. Przedr. zob. poz. 18.

16. Poezje wybrane. Wybór, oprac. i wstęp: K. Rutkowski. Wwa: LSW 1980, 148 s.

Zawartość: Wiersze. — Piosenki. — Poematy: Przystępuję do ciebie [poz. 5]; Po ogrodzie niech hula szarańcza (fragm.) [poz. 4]; Missa pagana [poz. 14]; Kropka nad pypylonem; List do Pozostających.

Adapt. teatr.: List do Pozostających. Adapt.: B. Pawłowska. Praprem. Szczec., T. Współcz., Scena Duża 1983.

17. Jesteś bestią. [Wiersze]. Kr.: NZS AR* [Akad. Rolnicza] 1981, 24 s.

18. Poezja i proza. Kom. red.: H. Bereza, Z. Fedeki, K. Rutkowski. Wstęp: K. Rutkowski. Post.: H. Bereza, T. 1-5. Wwa: Czyt. 1982. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1987.

[T.] 1. Wiersze, poematy, piosenki, przekłady, 461 s.

Zawiera wiersze z wcześniej wydanych tomów, — oraz: Poematy: Dużo ognia [poz. 14]; Przystępuję do ciebie [poz. 5]; Po ogrodzie niech hula szarańcza [poz. 4]; Kropka nad pypylonem [poz. 16]; Missa pagana [poz. 14]. — Piosenki. — Przekłady [wierszy autorów: J.L. Borges, J. Brault, M. Deguy, H. Michaux, G. Miron, O. Paz, T. Segovia, R.L. Velarde, oraz utworów anonimowych negro spirituals i pieśni Indian meksykańskich].

[T.] 2. Opowiadania, 422 s.

Zawiera utwory z poz. 1, 3, 13.

[T.] 3. Powieści, 382 s.

Zawartość: Cała jaskrawość [poz. 6]; Siekierzada albo Zima leśnych ludzi [poz. 7].

[T.] 4. Wszystko jest poezja. Opowieść-rzeka, 269 s. Zob. poz. 10.

[T.] 5. Fabuła rasa; Z wypowiedzi rozproszonych, 468 s.

Zawartość: Fabuła rasa. Rzecz o egoizmie [poz. 15]; Fabuła rasa. (Apendyks); Oto. — Z wypowiedzi rozproszonych: [Urodziłem się...]; O Gałczyńskim; Wartość poezji; O Włodzimierzu Szymanowiczu; Biała Lokomotywa. (Komentarz autora); Historia pewnego przekładu [z J.L. Borges]; Miłość, czyli życie, śmierć i zmartwychwstanie Michała Kątnego, zaśpiewana, wyplakana i w niebo wzięta przez edwarda stachurę; Pogodzić się ze światem; List do Pozostających [poz. 16]. Adapt. film.: Oto [zob. poz. 14], — teatr.: Miłość, czyli życie, śmierć i zmartwychwstanie Michała Kątnego, zaśpiewana, wyplakana i w niebo wzięta przez edwarda stachurę. Scenariusz: J. Satanowski. Praprem. Pozn., T. Nowy 1984.

19. Wybór wierszy. Wybór i wstęp: Z. Fedeki. Wwa: MAW 1982, 172 s. Wyd. 2 tamże 1983.

Zawartość: Wiersze. — Poematy: Dużo ognia (fragm.) [poz. 14]; Przystępuję do ciebie (fragm.) [poz. 5]; Po ogrodzie niech hula szarańcza (fragm.) [poz. 4]; Kropka nad pypylonem [poz. 16]; Missa pagana (fragm.) [poz. 14]. — Piosenki.

20. Edward Stachura. 27 VII 1974-1 XII 1974. [Dziennik]. Wwa: Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1987, [88] s.

Faksimile z autografu ze zbiorów Muzeum wyd. z okazji wystawy poświęconej życiu i twórczości E.S.

21. Taki wiecзор choć rano. [Wiersze]. Wybór i wstęp: J. Koperski, J. Żernicki. Wwa: MAW 1987, 166 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Anagram 1991, także wyd. 2 [!] zmien. i poszerz. 1995.

Zawartość: Z „Pieśni”. — Dużo ognia (fragm.) [poz. 14]; Przystępuję do ciebie (fragm.) [poz. 5]; Po ogrodzie niech hula szarańcza (fragm.) [poz. 4]; Kropka nad ypsilonem [poz. 16]; Missa pagana [poz. 14]; List do Pozostałych [poz. 16].

22. Missa Pagana. [Poemat]. Wybór, oprac. i wstęp: W. Fułek. Sopot: Dział Reklamy Bałtyckiej Ag. Artyst. [1988?], [30] s. Zob. poz. 14.

23. Piosenki. [Autorzy:] ..., W. Wysocki, L. Cohen. Wwa: MAW 1989, 173 s. Wyd. nast.: Wwa: Anagram 1992.

Utworthy E.S. s. 5-52.

24. Postscriptum. Wybór, wstęp i oprac.: W. Pogonowski. Wwa: Kurpisz i Pogonowski Sp. z o.o. 1989, 76 s. Wyd. 2. Wwa: W. Pogonowski 1990.

Zawartość: Postscriptum: Gluchoniemy (nowela filmowa); El condor pasa [poz. 13]; [Obiad u Potęgowej]; Nad stawem po zegnaniu kaczek. Przy źródle [nowela filmowa]; Piosenka bez słów [opowiadanie]; O rzeczach bardzo smutnych, o tęsknocie straszliwej, o ciężkich stanach duszy, a co za tym idzie i ciała, tu się mówić nie będzie. Warszawa – Berlin – Bruksela – Montreal – Meksyk [fragm. poz. 10]. — Pogodzić się ze światem [poz. 18].

25. Wiersze. Tor.: „C&T Editions” 1994, 190 s.

Zawartość: Wiersze. — Poematy: opowiadaj, garibaldi czy... [poz. 14]; Dużo ognia [poz. 14]; Przystępuję do ciebie [poz. 5]; Po ogrodzie niech hula szarańcza [poz. 4]; Missa pagana [poz. 14]. — Piosenki.

26. Dolina obiecana. Poematy, wiersze, piosenki. Wybór tekstów i nota: A. Biern. Lubl.: El-Press 1995, 239 s.

Zawartość: Przystępuję do ciebie [poz. 5]; Dużo ognia [poz. 14]; Po ogrodzie niech hula szarańcza [poz. 4]; Kropka nad ypsilonem [poz. 16]; Missa pagana [poz. 14]. — Piosenki, — oraz wiersze ułożone w częściach: Wczesne wiersze. — Wiersze. — Wiersze późniejsze.

27. Słysz wołanie! Wybór i post.: P. Zacharewicz. Tor.: Brzesko 1995, 192 s.

Zawartość: Piosenki. — Wiersze. — Przystępuję do ciebie (wybór) [poz. 5]; Missa pagana [poz. 14]. — Przekłady [wierszy autorów: M. Deguy, J.L. Borges, oraz utworów anonimowych negro spirituals].

28. Wiersze wybrane. Wyboru dokonał J. Drzewicki. Wwa: Muza SA 1996, 156 s.

Zawiera części: Piosenki. — Wiersze. — Poematy: Dużo ognia (fragm.) [poz. 14]; Przystępuję do ciebie (fragm.) [poz. 5]; Po ogrodzie niech hula szarańcza (fragm.) [poz. 4]; Kropka nad ypsilonem [poz. 16]; Missa pagana (fragm.) [poz. 14]; List do Pozostałych [poz. 16].

29. Zobaczysz. [Wiersze]. Wybór i oprac.: L. Lachowiecki. Wwa: Sternik 1997, 70 s.

Zawiera wybór wierszy i piosenek oraz fragm. poematów: Przystępuję do ciebie [poz. 5]; Missa pagana [poz. 14].

30. Wiersze pozostałe. Tor.: „C&T” 2000, 150 s.

Zawartość: Wiersze. — Piosenki. — Kropka nad ypsilonem [poz. 16]; Oto [poz. 18]; List do Pozostałych [poz. 16].

Wybory utworów w przekł.: czes.: Cestou na Yucatán. [Przeł.] I. Krasnicka. Olomouc 1996, — franc.: Me résigner au monde. [Przeł.] L. Dyèvre. Paris 1991, — serb.-chorw.: Missa pagana. [Przeł.] B. Rajčić. Beograd 1997, — węgier.: Előre, egiek. [Przeł.] I. Kovács. Budapest 1982; Szekerelárma. És más írások. [Przeł.] I. Kovács. Budapest 1990.

Montaże poetyckie oparte na twórczości E.S.: Flower – Stachura. Oprac.: A. Ławniczak. Radio 1982. — Msza wędrującego. Scenariusz i reż.: K. Bukowski. Praprem. Wwa, T. Stara Prochownia 1983. — Za życie zuchwał. Scenariusz i reż.: W. Feliksiak. Praprem. Wwa, T. Aдекватny 1983. — Stachura – szedłem prosto dalej. Scenariusz: B. Czocharlska. Praprem. Wwa, T. Ochoty 1985. — Jest już za późno, nie jest za późno. Scenariusz: E. Jablonka. Praprem. Rzeszów, Estrada 1986. — „Rozmowy z majstrem”. Według tekstów M. Boruszewskiego i ... Oprac.: T. Kalińska, E. Stocka. Radio 1986. — Skrajem drogi. Praprem. Kr., T. Strefa 1986. — Życie to nie teatr. Praprem. Wwa, Prochownia Teatr 1987.

Przekłady

1. M. Deguy: Wiersz i jego wiara. [Wiersze]. Wybór, układ i tłum. ... Wwa: PIW 1977, 38 s.

2. J.C. Onetti: Historia kawalera z różą i ciężarnej dziewczyny z Liliputu. [Powieść]. Tłum.: R. Kalicki, ... Wwa: Czyt. 1977, 359 s.

Praca redakcyjna

1. W. Szymanowicz: Zaproszę mnie do stołu. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Wwa: ZSP 1969, 24 s.

Zob. też Przekłady poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodzinny 1974. — E. Stachura: Która jest jak oliwa na wodę. *Kamena* 1960 nr 1 [dot. własnej twórczości poetyckiej]. SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP XX w. (J. Wojnowski). — LP* po 1939 (P. Bratkowski) pb. — RL 1979 (A. Biernacki).

[Jeden dzień:] H. Bereza: U źródeł. *Twórczość* 1963 nr 3, przedr. pt. Sprawy pierwsze w tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966 oraz pod pierwotnym tytułem w tegoż: Związki naturalne. Wwa 1972; J. Łukaszewicz: Dobry dzikus. *Odra* 1963 nr 5, przedr. pt. Ponad głowami starszych braci w tegoż: Zagłoba w piekle. [Wwa] 1965; W. Mach. *Nowa Kult* 1963 nr 14, przedr. w tegoż: Szkielet literacki. T. 1. Wwa 1971. — [Dużo ognia:] J. Trznadel: Na marginesie. *Twórczość* 1963 nr 9, przedr. pt. Przykłady rozwiązań w tegoż: Róże trzecie. Wwa 1966; Z. Żabicki: S. podróż sentymentalna. *Nowe Książ.* 1963 nr 8, przedr. w tegoż: Proza... proza... Wwa 1966. — Z. Pędziński: Debiut debiutowi nierówny. *Więź* 1964 nr 1, przedr. w tegoż: Z notatnika szeregowego recenzenta. Pozn. 1971. — [Falując na wietrze:] T. Burek: Mgła i pierwsze przebliski jasności. *Twórczość* 1966 nr 11; Z. Żabicki: Kwiatki świętego S. *Nowe Książ.* 1966 nr 12, przedr. w: Proza, poezja. Wwa 1967; W. Tkaczuk: Co jasne — co skryte w mroku. *Więź* 1967 nr 2. — M. Orski: Poemat dygresyjny E.S. *Poezja* 1968 nr 10 [rec.: Przystępuję do ciebie]. — M. Fostowicz-Zahorski: Nowa wędrownka trampa. *Agora* 1969 nr 25 [rec.: Po ogrodzie niech

- hula szarańczal. — J. Piesszczachowicz: Poeta i świat. *Twórczość* 1969 nr 1, przedr. pt. Ucieczka z „poet-klubu” w tegoż. Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991 [rec.: Przystępuję do ciebie]. — E. Szary: „Złuda realna”. *Poezja* 1969 nr 11 [rec.: Po ogrodzie niech hula szarańczal. — [Cała jaskrawość:] H. Berezka: „Przejawy życia i śmierci”. *Twórczość* 1970 nr 5; P. Graff: Jacyś fanatyci. *Mies. Lit.* 1970 nr 4; R. Marszałek: Krasnoludki w pegeerze. *Nowe Książ.* 1970 nr 1. — K. Nowicki: Realna nierealność. W tegoż: Pertrakcje. Wwa 1971 [dot.: Cała jaskrawość oraz T. Nowak: Wybór opowiadań]. — W. Augustyn: Cała jaskrawość życia i śmierci. (O twórczość E.S.). *Twórczość* 1972 nr 10. — M. Dąbrowski: S. bohater zbuntowany. *Nowy Wyraz* 1972 nr 3 [dot.: Jeden dzień; Falując na wietrze; Cała jaskrawość]. — [Siekierzada albo Zima leśnych ludzi:] T. Nyczek: Radość pisania. *Mies. Lit.* 1972 nr 7; J.B. Ozóg: S. wśród drwali. *Zycie Lit* 1972 nr 11, przedr. w tegoż: Wierność sobie i ziemi. Kr. 1980; S. Siekierni: Zima leśnych ludzi. *Nowe Książ.* 1972 nr 3; B. Zadura: Rodziewiczówna w dżinsach. *Twórczość* 1972 nr 11, przedr. w tegoż: Radość czytania. Lubl. 1980. — K. Grela: S. *Poezja* 1973 nr 10, przedr. w teje: Kształt słowa. Wwa 1986. — B. Chelstowski: O prozie E.S. *Mies. Lit.* 1974 nr 5. — E. Eysymont-Zdanowicz: „Przystępuję do ciebie”, czyli próba inicjacji. *Poezja* 1975 nr 3 [rec.: Przystępuję do ciebie]. — M. Flajszer: Świat wyobraźni poetycznej E.S. W: Studenckie zeszyty filologiczne. Kat. 1975. — [Wszystko jest poezją:] L. Bugajski: Poezja według S. *Twórczość* 1976 nr 6; W. Maciąg: Niewinność poezji. *Nowe Książ.* 1976 nr 2; K. Nowicki: Jak żyć. *Fakty* 1976 nr 3, przedr. w tegoż: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981. — K. Rutkowski: Wszystko jedno. *Mies. Lit.* 1976 nr 11 [rec.: Wszystko jest poezją]. — K. Rutkowski: Pozaliteracka koncepcja poezji. (Granice poezji jako literatury). *Prz. Hum.* 1977 nr 9 [dot. też J. Przybysia]. — H. Berezka: Dialog wewnętrzny. *Twórczość* 1978 nr 5, przedr. pt. Dialog w tegoż: Bieg rzeczy. Wwa 1982 [rec.: Siej; Fabula rasa]. — L. Bugajski: „Być człowiekiem między ludźmi”. *Twórczość* 1978 nr 8 [rec.: Opowiadania]. — [Siej:] Cz. Karkowski: Siej-ganie po rację. *Odra* 1978 nr 12; M. Kubasik: Siej jest nikt. *Nurt* 1978 nr 6. — K. Rutkowski: Czas, świat i rzeczywistość w całej jaskrawości. *Mies. Lit.* 1978 nr 2. — [Siej:] M. Sołtyś: Wariacje na strunie „siej”. *Nowe Książ.* 1978 nr 9 [dot. też: Opowiadania]; W. Wyskiel: „Wędrowną jedną życie jest człowieka”. *Mies. Lit.* 1978 nr 9. — M.Z. Bordowicz: Sted. *Poezja* 1979 nr 10. — L. Bugajski: Siej jest. Mimo wszystko. *Twórczość* 1979 nr 3 [rec.: Siej. — Z. Dumowski: Dlaczego nie reformator, dlaczego sielankopisarz? *Nurt* 1979 nr 1. — T. Komendant: I tak dalej. *Twórczość* 1979 nr 2 [rec.: Dużo ognia i tak dalej]. — K. Rutkowski: Poeta jak Nikt. *Literatura* 1979 nr 40, przedr. w tegoż: Ani było, ani jest. Wwa 1984 [rec.: Fabula rasa]. — M. Zieliński: Śmierć poety. *Kultura* 1979 nr 31, przedr. w tegoż: Kilka niewzruszonych przekonań. Kr. 1987. — J. Iwaskiewicz: S. *Twórczość* 1980 nr 1. — T. Nyczek: Życiodajny, śmiercionośny. *Mies. Lit.* 1980 nr 1. — H. Skolimowski: Wspomnienie o S.; S. Wygodzki: Notatki. E.S. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 2. — H. Zaworska: Katastrofa świadomości. *Twórczość* 1980 nr 1, przedr. w teje: Lustra Polaków. Łódź 1994 [dot.: Fabula rasa]. — A. Falkiewicz: S. (I), (II). *Teksty* 1981 nr 1, 2. — A. Maszczyński: Edward prawdziwy. *Poezja* 1981 nr 8 [dot.: Siej. — W. Paźniewski: Krajobraz artysty. *Twórczość* 1981 nr 4. — W. Pogonowski: Fascynacja S. *Poezja* 1981 nr 8. — K. Rutkowski: E.S. — próba rozumowanej biografii. *Mies. Lit.* 1981 nr 2. — K. Rutkowski: Zeszyty podróżne. *Poezja* 1981 nr 8 [dot.: Fabula rasa]. — Z. Trzaska: Droga do „Siekierzady”. *Poezja* 1981 nr 8, przedr. w tegoż: Korzenie plebejuza. Wwa 1984. — T. Wroczyński. *Poezja* 1981 nr 9 [rec.: Poezja wybrane]. — J. Brach-Czajna: S. — możliwość innej postaci istnienia. *Twórczość* 1982 nr 5, przedr. pt. Jednostka a możliwość innej postaci istnienia. („Inny stan” 5.) w teje: Etos nowej sztuki. Wwa 1984. — B. Gładych: Odklamany człowiek. *Poezja* 1982 nr 9. — R. Kostrowa: Omnia mea mecum porto (Postać Autora a świat przedstawiony w prozie E.S.). *Studen. Zesz. Nauk UJ* 1982 z. 2. — B. Czochrańska: Wrażliwość materii. *Twórczość* 1983 nr 11. — M. Klecel: Cały S. *Nowe Książ.* 1983 nr 10 [rec.: Poezja i proza. T. 1-5]. — Z. Trzaska: Bóg S. *Mies. Lit.* 1983 nr 11/12. — Z. Trzaska: E.S. zmagania z samym sobą. (Próba psychografii). *Mies. Lit.* 1983 nr 7. — [Poezja i proza. T. 1-5:] B. Zadura: Wysokie napięcie. *Twórczość* 1983 nr 6; T.J. Zółciński: Ten, który zawierzył poezji do końca. *Nurt* 1983 nr 8. — M. Chybowicz-Brożyńska: Twórczość E.S., czyli postawa Żen w sztuce. *Miscellanea Łódź* 1984 nr 4. — Z. Feddecki: Moda na S. *Twórczość* 1984 nr 8, przedr. w: Kaskaderzy literatury. Łódź 1986. — W. Niesiołbecki: Edward Stachura gwiazda tańcząca. Ilawa; Miejs. Bibl. Publiczna im. E. Stachury 1984, 116] s. — B. Zadura: Pytaniem nad pyślonem. *Akcent* 1984 nr 1, przedr. w tegoż: Daj mi tam, gdzie go nie ma. Lubl. 1996 [rec.: Wybór wierszy]. — L. Bugajski: S. W tegoż: Pozy prozy. Wwa 1986. — M. Fleischer: Modelowy charakter czasoprzestrzeni w lirycie. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1986 t. 26 [dot. E.S. i R. Wojaczka]. — K. Karasek: Próba nowego dekalogu; Trud istnienia. W tegoż: Poezja i jej sobowtór. Wwa 1986. — A. Nawarcki: Wierzyńskiego i S. wiersze o przemianie. (Projekt interpretacji „Pochwały ziemi i prochu”). W: Studia o twórczości Kazimierza Wierzyńskiego. Kat. 1986. — M. Bartelik: Przepisywanie z powietrza. *Rzecz o E.S. Prz. Pol.* (dod. *Nowego Dz.*). Nowy Jork 1987 nr 20 VIII. — I. Kovács: Opowieść o tłumaczeniu „Siekierzady” E.S. *Twórczość* 1987 nr 1. — J. Marx: Tramp i trubadur. *Kultura* 1987 nr 16, przedr. z podtytu. (O poezji E.S.) w tegoż: Legendami i tragiczmi. Wwa 1993. — J. Piesszczachowicz: Łagodny buntownik. *Literatura* 1987 nr 4, przedr. w: *Kultura*, Paryż 1994 nr 7/8, *Twórczość* 1994 nr 12. — K. Rutkowski: Przeciw (w) literaturze. Esej o „poezji czynnej” Mirona Białoszewskiego i Edwarda Stachury. Bydż. Pomorz 1987, 267 s. — Z. Zakiewicz: Spóźniony list do E.S. W tegoż: Pożądanie Wzgórz Wiekuistych. Pozn. 1987. — R. Bednarczyk: Z życia poezji tworzenia. *Pis. Lit. Artyst.* 1988 nr 1. — L. Bugajski: Los niezłomny E.S. W tegoż: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. — M. Jentys: Ze słońcem twarzą w twarz. O E.S. w dziesiątą rocznicę śmierci. *Kierunki* 1988 nr 33, przedr. w teje: I światłem być, i żrenicą. Wwa 1990. — A. Nasilowski: Stachurów czas. *Odra* 1988 nr 4 [rec.: Poezja i proza. T. 1-5]. — Obserwator: Wiara E.S. *Wiara i Odpowiedzialność* 1988 nr 3. — K. Pysiak: Fenomen S.; Jak być poetą? W tegoż: Przecena dla młodej literatury. Wwa 1988 [dot.: Wszystko jest poezją]. — K. Pysiak: Od Różewicza do S. (Mata proza wielkich problemów). *Okołice* 1988 nr 11. — A. Siatecki: Siekierzada... albo kotłarska zima S., Czopika i sławnej dentystki Majki Nowak. W tegoż: Znaki graficzne. Wwa 1988. — H. Berezka: Zyciopisanie. W tegoż: Sposób myślenia. T. 1. Wwa 1989. — E. Dąbrowska: Instrumentacja rodzajowo-gatunkowa prozy powieściowej E.S. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1989 z. 27. — Z.W. Dudek: E.S. — na drogach życia. Próba diagnozy archetypowej. *Colloquia Communia* 1989 nr 3/6. — E. Dąbrowska: Czytanie „Listu do pozostających” E.S. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1990 z. 29. — M. Kisiel: „Co też mogłem mieć przed sobą?”. Propozycja interpretacyjna „Królewicza” E.S. W: Male formy prozatorskie. Kat. 1990. — J. Uszczyńska: Konstrukcje sobowtórowe w twórczości E.S. W: Bohater w kulturze współczesnej. Kat. 1990. — B. Chrzęstowski: Paradoxy obecności Biblii w literaturze współczesnej. *Prz. Powsz.* 1991 nr 4 [dot. E.S. i G. Herlinga-Grudzińskiego]. — M. Buchowski: Stachura, Biografia i legenda. *Opole: Magnes* 1992, 379 s. — B. Tokarz: Trzy podróże poetyckie. E.S., Jonasz Kofta, Ryszard Krynicki. W: Podróż w literaturze rosyjskiej i innych literaturach słowiańskich. Opole 1993. — B. Truchlińska: Światopogląd oniryczny poety. *Rzecz o E.S. Akcent* 1993 nr 1/2. — M. Januszkiewicz: Od egzystencjalizmu do mistyki. O prozie E.S. *Pam. Lit.* 1994 z. 4. — A. Kominek: O tak zwanych grach językowych u E.S. *Kiel. Stud. Filol.* 1994 t. 7. — M. Semczuk: Współczesny franciszkanizm. Analiza poematu E.S. „Przystępuję do ciebie”. W: Wśród starych i nowych lektur szkolnych. Rzeszów 1994. — G. Borkowska: E.S.; nie wszystko jest poezją. W: Sporne postaci polskiej literatury współczesnej. Następne pokolenie. Wwa 1995. — A. Falkiewicz: Nie — Ja Edwarda Stachury. Wr.: „A” 1995, 62 s. — P. Jezierski: Bohater literacki jako ekspresja

osobowości E.S. *Świat Psychoanalizy* 1995 nr 2. — K. Mętrak: Mowa wygłoszona w dniu Zaduszek 1979 roku. W tegoż: Krytyka — twórczość przekłeta. Wwa 1995. — M. Semczuk: Człowiek — człowiekowi...? Tradycja biblijna we współczesnej poezji polskiej w swym negatywnym i pozytywnym obrazie. *Prz. Hum* 1995 nr 2 [dot. też poezji T. Nowaka]. — B. Truchlińska: W krainie Oneiros. W teście: Między afirmacją a sceptycyzmem. Kielce 1995. — B. Urbaniak: Obsesja śmierci w twórczości Franciszka Villona i E.S. Podobieństwa i różnice. *Stud. Mater. Filol. Pol. WSP Ziel. Góra* 1995 [z.] 7. — J. Kurowicki: Z bliźnim się zablźnij. W tegoż: Idealna biblioteka. Zielona Góra 1996. — D.T. Lebiada: Pragnienie śmierci. W tegoż: Pragnienie śmierci. Bydgoszcz 1996. — K. Walczki: Żywoty poezji E.S. W: W stronę współczesności. Rzeszów 1996. — J. Markiewicz: Wprowadzenie do ekstatycznego życia i cierpienia E.S. a także próba teorii tak zwanego obłędu i tak zwanego śmierci. Cz. 2. *Format* 1996/1997 nr 1/2. — M.J. Czerwiński: „Elegia na odejście”. *Litteraria* 1998 [L.] 29. — M. Januszkiewicz: E.S.: od buntu do mistyki. W tegoż: Tropami egzystencjalizmu w literaturze polskiej XX wieku. Poznań 1998. — M. Wójcik: Człowiek — nikt. Prozatorska twórczość Edwarda Stachury w kontekście buddyzmu zen. Kielce: WSP 1998, 322 s. — H. Ratuszyna: O tych, którym było mało. *PAL* 1999 nr 7/8. — Cz.M. Szczepaniak: „Cholernie bolą mnie pięty od tego myślenia...”. *Widokówki E.S. Akcent* 1999 nr 1. — W. Szyngwelski: Jak autobiograficzna jest proza S.? *PAL* 1999 nr 9.

B.D.

STAFF Leopold 1878-1957

Pseud.: L-ff; L.S.; L.St.; Paul d'Eck; S.; — wspólnie z Julianem Tuwimem i Kazimierzem Wierzyńskim: Julek, Kazio, Poldzio. Poeta, dramaturg, tłumacz.

Urodzony 14 listopada 1878 we Lwowie; syn Franciszka Staffa, z pochodzenia Czecha, właściciela cukierni, i Leopoldyny z Fuhrherrów; brat Ludwika Marii Staffa, poety i prozaika. W 1889 rozpoczął naukę w III Gimnazjum Klasycznym we Lwowie, którą od 1892 kontynuował w tamtejszym V Gimnazjum Klasycznym. Po zdaniu w 1897 matury, studiował na Uniwersytecie Lwowskim prawdopodobnie krótki czas medycynę, następnie prawo, a od 1899/1900 romanistykę. Uczestniczył w działalności Kółka Literackiego Czytelnia Akademickiej, którego w 1898 został sekretarzem, a następnie przewodniczącym; zaprzyjaźnił się tu m.in. z Ostapem Ortwinem. Wygłaszał na zebraniach odczyty, z których ostatni pt. „Rekonwalescencja końca wieku”, potraktowany jako manifest młodych, został wydrukowany w 1900 w czasopiśmie akademickim *Teka* (nr 1). Brał także udział w spotkaniach Kółka Filozoficznego, prowadzonego przez prof. Kazimierza Twardowskiego, oraz Kółka Słowiańskiego i Filologicznego. Od jesieni 1898 do października 1899 był przewodniczącym komitetu lwowskiego redakcji czasopisma społeczno-politycznego *Młodość*, wydawanego w Krakowie (nr 1-8). W czasie studiów rozpoczął też twórczość poetycką; pierwszą publikacją był zamieszczony anonimowo prawdopodobnie w 1898 w piśmie lwowskim *Śmigus* (nr nieodnaleziony) żartobliwy wiersz pt. „Sonet. (Z teki dekadenta)” (inc.:

„Na fioletowy dach mej duszy...”). W 1900 wystąpił już publicznie jako poeta, odczytując w Kółku Literackim utwory: „Dzwony”, „Jesień”, „Na skrzydłach motyli”. W tymże roku zaczął publikować wiersze w dodatku *Kuriera Lwowskiego* pt. *Tydzień* (do 1902), *Tece* (do 1901), w krakowskiej *Krytyce* (do 1902, 1905-10) i w warszawskim *Głosie*. Należał do grupy młodzięży artystycznej Planetycy (O. Ortwin, Józef Ruffer, Antoni Stanisław Mueller), skupionej od 1900 wokół domu poetki Maryli Wolskiej, tzw. Zaświecia. W 1901 odbył w towarzystwie Jana Kasprzowicza i wydawcy Bernarda Połonieckiego pierwszą podróż do Włoch, które w następnych latach odwiedzał wielokrotnie. Od 1902 zajmował się także twórczością przekładową z literatury greckiej, łacińskiej, włoskiej, francuskiej, niemieckiej i angielskiej. Przerwał w tym okresie studia. Od listopada 1902 do czerwca 1903, m.in. dzięki stypendium Namiestnictwa Lwowskiego, przebywał w Paryżu, studiując samodzielnie literaturę i język francuski. W 1903 zaczął ogłaszać również utwory dramatyczne. W 1905-10 spędzał niemal co roku kilka miesięcy we Włoszech, poświęcając się studiom nad literaturą i sztuką włoską. Wyjeżdżał także w tych latach często w Tatry. W 1909-13 redagował wydawaną przez Księgarnię Polską B. Połonieckiego we Lwowie serię *Symposium*, zawierającą wybory prac wybitnych myślicieli europejskich. Współpracował z redakcjami czasopism *Lamus* (1909-13) i *Museion* (1911, 1913). Podczas I wojny światowej został w 1915 ewakuowany do Charkowa. Podjął tu w 1916 próbę założenia czasopisma *Wyspa*, nie zdołał jednak zgromadzić niezbędnych funduszy. Napisał też nigdy nie wystawiany dramat „Król Kodrus” (rękopis spłonął w 1944). Latem 1918 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie, gdzie kontynuował twórczość literacką i przekładową, publikując m.in. na łamach *Masek* (1918), *Tygodnika Ilustrowanego* (1918-23) i *Kuriera Warszawskiego* (1922-27), a później *Gazety Polskiej* (1931-39), *Kultury* (1931-32). Został członkiem Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy Polskich (m.in. pełnił w 1924 funkcję wiceprezesa, a w 1925-31 prezesa). W 1920 wszedł do Zarządu ZZLP. W tymże roku ożenił się z Heleną Lindenbaum, nauczycielką geografii (poznana w 1908 w Zakopanem). W 1920-21 redagował wraz z Wacławem Berentem, Władysławem Kościelskim i Stefanem Żeromskim miesięcznik *Nowy Przegląd Literatury i Sztuki*. Uczestniczył w 1928 i 1929 w zjazdach poetyckich zorganizowanych przez Ludwika Hieronima Morstina w jego majątku w Pławowicach pod Proszowicami (Miechowski); od 1930 spędzał tam co roku wakacje. W 1929 otrzymał nagrodę m. Lwowa, w 1931 m. Łodzi, w 1938 m. Warszawy. W 1931 został członkiem honorowym Polskiego PEN Clubu, od 1933

pełnił funkcję wiceprezesa PAL. W 1939 uzyskał doktorat honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie i zajmował się twórczością poetycką oraz przekładową, głównie z łacińskiej literatury średniowiecznej. Opracowywał też monografię J. Kasprowicza oraz prowadzony od czasów lwowskich dziennik; prace te, jak i inne rękopisy oraz cały księgozbiór spłonęły w czasie powstania warszawskiego. Po jego upadku przeszedł wraz z żoną przez obóz w Pruszkowie, następnie znalazł schronienie na probostwie w Starachowicach (gdzie zaopiekował się nimi ksiądz Antoni Boratyński), po czym zatrzymał się w Pławowicach. Po zakończeniu II wojny światowej kontynuował twórczość poetycką i przekładową. W 1945 został członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1946 zamieszkał w Krakowie. W tymże roku otrzymał nagrodę artystyczną województwa krakowskiego, w 1948 nagrodę Polskiego PEN Clubu za twórczość przekładową, a w 1949 nagrodę Ziemi Krakowskiej. Także w 1949 został mianowany doktorem honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wkrótce potem powrócił na stałe do Warszawy. W 1951 i 1955 otrzymał Państwową Nagrodę Literacką I stopnia. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1923), Krzyżem Komandorskim (1933) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1948) Orderu Odrodzenia Polski oraz Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1953). Zmarł 31 maja 1957 w czasie pobytu w Skarżysku-Kamiennej (gdzie od kilku lat spędzał u księdza A. Boratyńskiego wakacje); pochowany w Warszawie.

Od 1973 w Skarżysku-Kamiennej odbywał się Ogólnopolski Konkurs Recytatorski Poezji L. Staffa (później Turniej Poezji im. L. Staffa, Ogólnopolski Turniej Recytatorski im. L. Staffa, w 2000 Konkurs Literacki im. L. Staffa).

TWÓRCZOŚĆ

1. Sny o potędze. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1901, 143 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1905, wyd. 3 tamże 1909; wyd. 4 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921, wyd. popul. tamże: 1926, [1927]. Przedr. zob. poz. 27 (t. 1), poz. 41 (t. 1).

Zawiera m.in. cykle: Zimowe, białe sny; Zmierzchem i jesienią; Wiersze różne; Burze; W drodze; Dusza; Sny o potędze.

2. Mistrz Twardowski. Pięć śpiewów o czynie. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1902, 204 s. Przedr. zob. poz. 27 (t. 3).

3. Dzień duszy. [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. 1903, 159 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1908, wyd. 3 1912; wyd. 4 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922 [antyd. 1921]. Przedr. zob. poz. 27 (t. 2), poz. 41 (t. 1).

Zawiera m.in. cykle: Z sonetów; Luźne kartki; Pieśni szaleńca; Przez mrok; Pocałunki; Matka; I-VIII; Dzień pracy; I-V; Bogowie.

4. Skarb. Tragedia w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Miej. 1904. Wyd. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1904, 155 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1905]; wyd. 3 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921. Przedr. zob. poz. 27 (t. 5).

Adapt. radiowa: Adapt.: M. Dąbkowska. Radio 1981.

5. Ptakom niebieskim. [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1905, 250 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1910; wyd. 4 [?] Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922. Przedr. zob. poz. 27 (t. 4, 6), poz. 41 (t. 1).

Zawiera m.in. cykle: Pieśń i śpiewki; Trzy sonety; Pochwała wina; Duma; Ballady lekkomyślne; Elegia; Modlitwa; Pieśni śpiewane sobie i nocy; Wyspa; Zagadka; Ogród miłości; Pieśni o zdobycy słońca; Pył z szat pielgrzyma.

6. Godiwa. Dramat w 3 aktach. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego [1906], 157 s. Praprem. Kr., T. Miej. 1908. Wyd. nast. z podtyt. Ballada w 3 aktach. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922. Przedr. zob. poz. 27 (t. 7).

Adapt. tv: Adapt. i reż.: D. Bargiełowski. TV 1974, – radiowa: Adapt. i reż.: W. Maciejewski. Radio 1978.

7. Gałąź kwitnąca. [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1908, 194 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1911; wyd. 3 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922; wyd. z podobizną autografu i notą wydawn. T. Jodelki-Burzeckiego. Wwa: PIW 1968. Przedr. zob. poz. 27 (t. 8), poz. 41 (t. 2).

Zawiera m.in. cykle: Echa italo-greckie; Przenośnie; Miłość w posagach; Niedyś; Scherzo; Pokłonne; Piosenki; Radość i smutek szczęścia i chwili; Legenda o szczęściu; Radość życia.

8. Igrzysko. Dramat w 3 aktach. Praprem., Lw. T. Miej. 1909. Wyd. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1909, 168 s. Wyd. nowe. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922. Przedr. zob. poz. 27 (t. 9).

9. Uśmiechy godzin. [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1910, 165 s. Wyd. nowe Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922. Przedr. zob. poz. 27 (t. 10), poz. 41 (t. 2).

Zawiera m.in. cykle: Uśmiechy godzin; Piosenki miłosne; Garść sonetów; Caritas; Cienie; Śladem stopy antycznej.

10. To samo. Dramat w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Miej. 1911. Wyd. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1912, 132 s. Wyd. 2 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1923]. TV 1978. Przedr. zob. poz. 27 (t. 12).

Adapt. radiowa: Adapt.: M. Dąbkowska. Radio 1985.

11. W cieniu miecza. [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1911, 189 s. Wyd. nowe Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1922]. Przedr. zob. poz. 27 (t. 11), poz. 41 (t. 2).

Zawiera m.in. cykle: Tańce liści; Czterolisc; Gra światel; Przewał; W cieniu miecza; Telos.

12. Wybór poezji. Lw.: Księg. Pol. B. Połoneckiego 1911, 252 s. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1920, wyd. 3 pomnożone tamże 1923, 363 s.
13. Wawrzyny. Dramat w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Miej. 1912. Wyd. Lw.: Księg. Pol. B. Połoneckiego 1912, 128 s. Wyd. 2 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1923]. Przedr. zob. poz. 27 (t. 14).
14. Łabędź i lira. [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. B. Połoneckiego 1914, 191 s. Wyd. nowe Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1923. Przedr. zob. poz. 27 (t. 13), poz. 41 (t. 3).
Zawiera m.in. cykle: Nenufary; Wiersze różne; Ballady; Ślady na piasku i kregi na wodzie; Ciemność i światło.
15. Siew doli. Poezje. Charków: Księg. Pol. 1916, 144 s.
Wiersze wyjęte z mających się ukazać zbiorów: Tęcza łez i krwi [poz. 16]; Ścieżki polne [poz. 20].
16. Tęcza łez i krwi. [Wiersze]. Charków: H. Toeplitz 1918, 199 s. Wyd. 2 z podtytuł. *Non sine sole iris*. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921. Przedr. zob. poz. 27 (t. 15), poz. 41 (t. 3).
Zawiera 3 sonety pt. *Gniew sprawiedliwy*, powst. 1905, oraz wiersze z lat I wojny światowej.
17. Oczy otchłani. [Wiersze]. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1919, 57 s.
18. Pieśń o skowronku. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. 1919, 72 s.
19. Sady. [Wiersze]. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1919, 79 s.
20. Ścieżki polne. [Wiersze]. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1919, 154 s. Wyd. 2 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1923]. Przedr. zob. poz. 27 (t. 16), poz. 41 (t. 3).
Zawiera utwory z poz. 15, 18, 19.
21. Wino miłości. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. 1919, 59 s.
22. Południca. Dramat w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Miej. 1920. Wyd. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1920, 158 s. Przedr. zob. poz. 27 (t. 17).
Na okł. data wyd.: 1921.
23. Szumiąca muszla. [Wiersze]. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921, 148 s. Przedr. pt. *Sowiem piórem* zob. poz. 27 (t. 18), poz. 41 (t. 4).
Zawiera m.in. cykle: *Sonety*; *Śpiewki*; *W mgłę*; *Nokturny*; *Sowiem piórem*.
24. Żywiąc się w locie. [Wybór wierszy]. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922, 138 s. Przedr. zob. poz. 27 (t. 19), poz. 41 (t. 4).
Zawiera utwory z poz. 17, 19, 21.
25. Chrystus i nędza. [Wybór wierszy]. Wwa: W. Hulewicz 1924, 144 s.
26. Ucho igielne. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1927, 108 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1928, wyd. 3 1928. Przedr. zob. poz. 27 (t. 20), poz. 41 (t. 4).
Państwowa Nagroda Literacka w 1927.
27. Pisma. Pierwsze wydanie zbiorowe. T. 1-20. Wwa: J. Mortkowicz 1931-1934.
- T. 1. Sny o potędze. Wyd. 5. 1931, 155 s. Zob. poz. 1.
- T. 2. Dzień duszy. Wyd. 5. 1931, 170 s. Zob. poz. 3.
- T. 3. Mistrz Twardowski. Wyd. 2. 1931, 206 s. Zob. poz. 2.
- T. 4. Ptakom niebieskim. Wyd. 5. 1931, 130 s. Zob. poz. 5.
Zawiera m.in. cykle: *Pieśni i śpiewki*; *Trzy sonety*; *Pochwała wina*; *Duma*; *Ballady lekkomyślne*; *Elegia*; *Modlitwa*; *Pieśni śpiewane sobie i nocy*.
- T. 5. Skarb. Tragedia w 3 aktach. Wyd. 4. 1932, 163 s. Zob. poz. 4.
- T. 6. Pył z szat pielgrzyma. Wyd. 5. 1932, 126 s. Zob. poz. 5.
Zawiera m.in. cykle: *Zagadka*; *Ogród miłości*; *Pieśni o zdobywcy słońca*; I-III; *Pył z szat pielgrzyma*.
- T. 7. Godiwa. Ballada w 3 aktach. Wyd. 3. 1932, 142 s. Zob. poz. 6.
- T. 8. Gałąź kwitnąca. Wyd. 4. 1932, 194 s. Zob. poz. 7.
- T. 9. Igrzysko. Wyd. 3. 1932, 142 s. Zob. poz. 8.
- T. 10. Uśmiechy godzin. Wyd. 3. 1933, 172 s. Zob. poz. 9.
- T. 11. W cieniu miecza. Wyd. 3. 1933, 183 s. Zob. poz. 11.
Tu cykl „Czterolise” pt. „Oblicza”.
- T. 12. To samo. Dramat w 3 aktach. Wyd. 3. 1933, 194 s. Zob. poz. 10.
- T. 13. Łabędź i lira. Wyd. 3. 1933, 196 s. Zob. poz. 14.
- T. 14. Wawrzyny. Wyd. 2. 1933, 104 s. Zob. poz. 13.
- T. 15. Tęcza łez i krwi. Wyd. 3. 1933, 201 s. Zob. poz. 16.
- T. 16. Ścieżki polne. Wyd. 3. 1933, 161 s. Zob. poz. 20.
- T. 17. Południca. Dramat w 3 aktach. Wyd. 2. 1933, 142 s. Zob. poz. 22.
- T. 18. Sowiem piórem. Wyd. 2. 1934, 154 s. Zob. poz. 23.
- T. 19. Żywiąc się w locie. Wyd. 2. 1934, 144 s. Zob. poz. 24.
- T. 20. Ucho igielne. Wyd. 4. 1931, 106 s. Zob. poz. 26.
28. Wysokie drzewa. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1932 [antydat. 1931], 121 s. Przedr. zob. poz. 41 (t. 5).
29. Michał Anioł. [Biografia]. [Lw.:] PWKS [1934], 161 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1958; wyd. łącznie

z wyborem poezji Michała Anioła Buonarrotoiego w przekł. ... pt. Michał Anioł i jego poezje. Wwa: PIW 1977, 258 s.

30. Barwa miodu. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1936, 101 s. Przedr. zob. poz. 41 (t. 5)

31. Biedaczyna chrystusowy. [Słuchowisko]. Radio 1937.

Dot. św. Franciszka z Asyżu.

32. Wiersze wybrane. Do użytku szkolnego przygotował autor. Wwa: J. Mortkowicz 1938, 164 s.

33. Martwa pogoda. Wwa: J. Mortkowicz 1946, 112 s. Przedr. zob. poz. 41 (t. 5)

34. Wiersze wybrane. [Wwa:] Czyt. 1946, 182 s.

35. Wiersze wybrane. Wwa: Wiedza 1948, 262 s.

36. Wybór poezji. Wstęp: M. Jastrun. Wwa: KiW 1949, IX, 125 s.

37. Poezje. T. 1-3. Wyboru dokonał M. Jastrun. [Wwa:] PIW 1950, 413 + 389 + 351 s. Wyd. 2 tamże 1953.

T. 1. 1898 do 1908; T. 2. 1909-1914; T. 3. 1915-1944.

38. Wiersze wybrane. Wwa: KiW 1950, 262 s. Wyd. 3 [!] tamże 1950.

39. Wiklina. [Wiersze]. Wwa: PIW 1954, 67 s. Wyd. 2 tamże 1955. Przedr. zob. poz. 41 (t. 5)

Adapt. tv: Scenariusz: M. Pałłasz. TV 1985 [tu też wiersze z poz. 42]

40. Deszcz majowy. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: NK 1955, [8] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1956; Wwa: KAW 1984.

Wyd. osob. w oprac. muz.: Deszcz majowy. [Muz.:] J. Pfeiffer. Kr.: PWM 1973, 18 s.

41. Wiersze zebrane. T. 1-5. Wwa: PIW 1955, 422 + 439 + 418 + 335 + 375 s. Wyd. nast. pt. Poezje zebrane. T. 1-2. Red.: L. Michalska tamże: wyd. 2 1967, 1146 + 1032 s., wyd. 3 1980.

T. 1: Sny o potędze [poz. 1]; Dzień duszy [poz. 3]; Ptakom niebieskim [poz. 5]. — T. 2: Gałąź kwitnąca [poz. 7]; Uśmiechy godzin [poz. 9]; W cieniu miecza [poz. 11]. — T. 3: Łabędź i lira [poz. 14]; Tęcza łez i krwi [poz. 16]; Ścieżki polne [poz. 20]. — T. 4: Sowiłm piórem [poz. 23]; Żywiąc się w locie [poz. 24]; Ucho igielne [poz. 26]. — T. 5: Wysokie drzewa [poz. 28]; Martwa pogoda [poz. 33]; Barwa miodu [poz. 30]; Wiklina [poz. 39]. — W wyd. nast. nadto cykl: Dziewięć muz [poz. 42].

42. Dziewięć muz. [Wiersze]. Wwa: PIW 1957, 77 s. Przedr. zob. poz. 41 (t. 5 od wyd. 2).

Adapt. tv fragm. zob. poz. 39.

43. Wybór poezji. Wybór i wstęp: A. Sandauer. Wwa: PIW 1960, 137 s.

44. Szum drzew. Wybór wierszy [dla dzieci]. Wwa: NK 1961, [14] k.

45. Wybór poezji. Wybór i wstęp: M. Jastrun. Przep.: M. Bojarska. Wr.: Ossol. 1963, XLII, 294 s.

BN I, 181. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1985.

Tu także przekłady poezji następujących autorów: J. Kochanowski, O. Basselin, J. Bertaut, Michał Anioł Buonarroto, Chang-Kiu-Ling, G. Colletet, J.W. Goethe, Leconte de Lisle, Li-Czuang-Kia, Li-Tai-Po, M. de Saint-Gelais, Shang-Wu-Kien, Tin-Tun-Ling, Tse-Tie, Tu-Fo, T. de Vian, Wei-Ying-Wu, Yang-Kiong.

46. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1963, 143 s. Wyd. 2 tamże 1970.

47. Kto jest ten dziwny nieznamy? Wybór poezji. Wybór, układ i postł.: T. Różewicz. Wwa: PIW 1964, 205 s. Wyd. 2 tamże 1976.

48. W kręgu literackich przyjaźni. Listy [z l. 1897-1957]. Oprac.: J. Czachowska, I. Maciejewska. Wwa: PIW 1966, 696 s.

Obszerne bloki listów do: O. Ortwin, M. Wolskiej, Z. Przemyskiego, L. Bernackiego, W. Orkana, W. Feldmana, J. i M. Kasprowicków, S. Żeromskiego, M. Pawlikowskiego, T. Piniego, K. Makuszynskiego, J. Tuwima, J. i L.H. Morstinów, A. i W. Jarockich, J. Krzyżanowskiego, J. Mortkowiczowej, T. Różewicza. — W aneksie pojedyncze listy do 28 adresatów.

49. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: J.Z. Jakubowski. [Wwa:] LSW 1969, 181 s.

50. Wiersze wybrane. Wybór i postł.: R. Matuszewski. Wwa: PIW 1973, 425 s.

51. Z tysiącem serdeczności... Korespondencja z lat 1911-1953. [Autorzy:] J. Tuwim, ... Oprac.: T. Januszewski, I. Maciejewska i J. Stradecki. Wwa: PIW 1974, 133 s.

Zawartość: T. Januszewski: Wstęp. — Cz. 1, J. Tuwim: O „moin” S. [szkic]; Kwiaty polskie. [Fragm. pt.] Staff; 17 listów do L.S. z l. 1946-1952; Dedykacje; Pod wpływem S. (Pierwsze wiersze) [szkic]; Aneks [wiersze dedykowane S.]. — Cz. 2, L. Staff: 27 listów do J. Tuwima z l. 1911-1953; [Wpowiedź L. Staffa po śmierci J. Tuwima]; Dedykacje; Aneks [dedykacja i list do E. Tuwim z 1948].

52. [Wybór wierszy]. [Wwa 1977], 48 s. [Wkl. do mies. Kult. i Ty nr 6].

53. Deszcz majowy. [Wybór wierszy]. Wwa: NK 1978, 52 s.

54. Poezje wybrane. Wybór i postł.: R. Matuszewski. Wwa: PIW 1978, 434 s.

55. Ogród miłości. Tetmajer, Leśmian, Staff. [Wybór wierszy autorów:] K. Przerwa-Tetmajer, B. Leśmian, ... Wybór i oprac.: M. Józefacka. Lubl.: KAW, Pracownie Sztuk Plastycznych 1984, 151 s. Wyd. 2 zmien. Lubl.: KAW 1989, 131 s. Wiersze L.S. s. 101-147.

56. Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył B. Zadura. Lubl.: W Lubel. 1986, 416 s. Wyd. 2 tamże 1988.

57. Ptaki miłości. Wiersze wybrała M. Matyka-Sadajowa. Kr.: Miniatura 1991, 72 s.

58. Ostatni z mego pokolenia... [Wybór wierszy]. Postł.: B. Riss. Gdańsk: Graff 1992, 155 s.

59. Smutek szczęścia. Wiersze wybrał M. Kozłowski. Kr.: Miniatura 1992, 76 s.

60. Pokusa. Wiersze miłosne. Wiersze wybrał M. Kozłowski. Kr.: Miniatura 1993, 184 s.

61. Kochać i tracić. Wybór: M. Koperska, R. Mazurowska. Wstępem opatrzyła R. Mazurowska. Wwa: Anagram 1994, 223 s.

62. Pełnia. [Wybór wierszy]. Wwa: Interart 1994, 101 s.

63. Wybór poezji. Wyboru dokonał A. Wasilewski. Wwa: Muza 1994, 190 s.

64. Wysokie drzewa. Lekcja literatury z B. Majem. Kr.: WL 1997, 157 s.

Zawiera szkic B. Maja: Wysokie drzewa, wielka rzeka... Szesnaście gloss do wierszy Leopolda Staffa oraz wybór 120 wierszy L.S.

65. Kochać i tracić. Wybór i oprac.: E. Borkowska, A. Żmuda. Wwa, Rzeszów: Ad oculos 2000, 223 s.

Montaż poetycki na podstawie utworów L.S.: Ziarno miłości. Scenariusz: A. Tomecki. Wyst. Wwa, T. na Targówku, Sala Kameralna 1984. — Hej, złota korona — kamienie zielone. Wg wierszy ... Adapt.: A. Borkowska. Radio 1986. — O szyby deszcz dzwoni. TV 1991.

Wydania osobne poszczególnych utworów w oprac. muz. z nutami: Pieśni. Cz. 2. Do słów S. Barącza: W zamglonych górach tęsknoty; L. Staffa: W noce bezsenne; Puchar mojego życia. [Muz.:] E. Walter. Lw.: B. Połoniecki [ok. 1910], 7 s. — Dziewicze brzozy. [Przeł.] M. Przybylska. [Muz.:] P. Maszyński. Wwa: Gebethner i Wolff 1912, 5 s. [tekst w jęz. pol. i niem.]. — Kwiat ciemny. Cykl pieśni. 1. Kwiat ciemny. [Muz.:] S. Szumowski. Kr.: A. Piwarski [ok. 1912], 3 s. — Kiedy spotykam cię w lesie. [Muz.:] Z. Jachimecki. Kr.: S. Krzyżanowski 1918, 3 s. — Pod modry blask. Pieśń. [Muz.:] W. Raczkowski. Wwa: Gebethner i Wolff 1918, 5 s. — Cyprys. [Muz.:] Ł. Drège-Schielowa. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff [po 1918], 5 s. — Matka Jagodna. [Muz.:] Ł. Drège. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff [po 1919], 5 s. — Parafraza. [Muz.:] Ł. Drège-Schielowa. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff [po 1919], 5 s. — Trzy pieśni. W lipowe kwiaty. [Muz.:] F. Halpern. 1. Wwa: B. Rudzki [ok. 1920], 3 s. — Dwie pieśni. Nr 1. Modlitwa. Nr. 2. Przyjście. [Muz.:] A. Wielhorski. Wwa: L. Idzikowski 1921, 3 + 3 s. — Trzy pieśni. 1. Jakże możecie kwiaty. [Muz.:] Z. Jachimecki. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 5 s. — Opowieść o tęskniącej królowie. [Muz.:] F. Rybicki. Wwa: Skł. gł. W. Pawłowski [ok. 1925], 15 s. — Ballada o trzewiczku zgubionym. [Muz.:] A. Soltys. Lw.: G. Seyfarth 1928, 11 s. — Trzy pieśni. Nr 1. ... Dziewicze brzozy. Nr. 2. ... Pójdziemy razem. 3. L. Rygiel: Nie wolno mi

o tobie śnić. [Muz.:] F. Rybicki. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 11 s. — Dwie pieśni. 1. Pokłon. 2. Kochanka. Tekst pol.: M. Jasnorzewska-Pawlikowska i... [Przeł.] Z. Szymanowska. [Muz.:] P. Perkowski. Wwa: Tow. Wydawn. Muz. Pol. 1933, 6 s. [tekst w jęz. pol. i franc.]. — Czar poranka. [Muz.:] S.B. Poradowski. Pozn.: Nakł. autora 1936, [3] s. — Cztery pieśni. 2. Pocałunek. [Przeł.] S. Szymanowska. [Muz.:] S. Wiechowicz. Wwa: Tow. Wydawn. Muz. Pol. 1936, 16 s. [tekst w jęz. pol. i franc.]. — Modlitwa. [Muz.:] W.J. Gniot. Pozn.: K.T. Barwicki [ok. 1946], [2] s. — Bajka. [Muz.:] M. Drobner. Kr.: PWM 1948, 7 s. — Daleko pójde. [Muz.:] S. Kazuro. [Kr.:] PWM 1948, 4 s. Wyd. 2 tamże 1952. — [Osiem] 8 pieśni. Słowa: K. Hłakowicz, ..., M. Konopnicka, J. Porazińska. [Przeł.] Z. Szymanowska. [Muz.:] S. Wiechowicz. Kr.: PWM 1950, 32 s. [tekst w jęz. pol. i franc.]. — Przyjście. [Muz.:] A. Wielhorski. [B.m.w.] ok. 1950, [2] s. — Trzy pieśni do słów ... [Muz.:] J. Łuciuk. [Kr.:] PWM 1956, 12 s. — [Cztery] 4 pieśni. Do wierszy ..., J. Tuwima. [Muz.:] J. Świder. [Kr.:] PWM 1961, 13 s. — Trzy pieśni o ojczyźnie. Słowa: K.I. Gałczyński, ..., M. Konopnicka. [Muz.:] S.I. Rączka. Kr.: PWM 1969, 9 s. — Trzy pieśni do słów ... Kat.: AM [Akad. Muz.] 1981, 15 s. — Pełnia; Wszystko. Słowa: ..., A. Slonimski. [Muz.:] M. Dziewulska. Kr.: PWM [1984], 15 s. — Tryptyk warszawski. Do słów Z. Łaukowskiego, ..., Z. Kubiaka. [Muz.:] T. Paciorekiewicz. Wwa: Wydawn. Nutowe Pol. Związku Chórów i Orkiestr 1986, 10 s. — [Pięć] 5 pieśni. [Muz.:] J. Świder. Wwa: Wydawn. Muz. Pol. Związku Chórów i Orkiestr 1990, 13 s.

Wybory utworów w przekł.: ang.: An empty room. [Przeł.] A. Czerniawski. Newcastle upon Tyne 1989. — białorus.: Vysokija drėvy. [Przeł.] A. Minkina. Minsk 1994. — bułg.: Esene bunt. [Przeł.] K. Kadijski. Sofija 1980. — czes.: Tragická falanga. [Przeł.] J. Závada. Praha 1948; Labuť a lyra. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1960. — esperanto: Autunaj agardoj. [Przeł.] J. Tuwim. Varsovio 1912. — litew.: Medaus spalva. [Przeł.] A. Žukauskas. Vilnius 1986. — niem.: Aus dem Tag der Seele. [Przeł.] J. Wypler. [Kat. 1938]. — ros.: Vysokie derevja. Stichi polskich poetov. ..., Ju. Tuwim, V. Bronevskij, K.I. Gałčinskij. Moskva 1969; Stichi. Moskva 1973; Izbrannaja lirika. [Wybór i przekł.] A. Eppel. Moskva 1974. — słowac.: Vysoké stromy. [Przeł.] P. Horov. Bratislava 1959. — słoweń.: Leopold Staff. [Wybór, przekł. i wstęp:] R. Štefan. Ljubljana [1996].

Przekłady

1. H. Hofmannsthal: Wesele Sobeidy. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Lw., T. Miej. 1904. Inf. w listach L.S. do O. Ortwinia zob. Twórczość poz. 48 s. 30, 33.

2. G. d'Annunzio: *Romanse lilii. Dziewice skał*. Lw.: B. Połoniecki 1905, 307 s. Wyd. 2 pt. *Dziewice wśród skał*. Częstochowa: A. Gmachowski 1925.
3. G. d'Annunzio: *Niewinny. Powieść z cyklu Romanse Róży*. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1906, 345 s. Wyd. nast. pt. *W odmęcie namiętności*. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1928], wyd. 7 [!] także 1930.
W wyd. 1 przekł. anonim.
4. F. Nietzsche: *Dzieła*. Wwa: J. Mortkowicz.
Tu w przekł. L.S.:
- T. 3. *Z genealogii moralności. Pismo polemiczne*. 1906, 198 s. Wyd. nast.: także: wyd. 2 1908, wyd. 3 przejr. i ponownie porównane 1913; (*Dzieła*). Wwa: Klub Otrycki Komisji Kształcenia i Wydawn. Rady Nacz. ZSP [1983]; (*Dzieła*). Wwa: bis 1991.
- T. 6. *Wiedza radosna*. 1907, 379 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. i ponownie porównane z oryginałem także 1911; (*Dzieła*). Wwa: bis 1991.
- T. 8. *Antychryst. Przemiany wszystkich wartości*. Przedm. i księga pierwsza. 1907, 114 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1912; [Kr.: b.w.* 1982]; (*Dzieła*). [Wwa:] bis 1991.
- T. 9. *Narodziny tragedii, czyli Hellenizm i pesymizm*. 1907, 169 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1924]; [Kr.: b.w.* 1982]; Wwa: Klub Otrycki Komisji Kształcenia i Wydawn. Rady Nacz. ZSP 1985; (*Dzieła*). [Wwa:] bis 1990.
- T. 13. *Niewczesne rozważania*. 1912, 307 s.
- T. 14. *Ecce Homo*. 1909, 129 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1910; [Wwa: Universitas 1984]; Wwa: Komisja Wydawn. Książkowych Klubu Otryckiego przy UW 1986.
5. G. d'Annunzio: *Triumf śmierci*. [Powieść]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1907, 464 s. Wyd. nowe w 2 cz.: *Triumf śmierci; Płomienie miłości*. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1927], 269 + 248 s.
Wyd. osob. *Płomienie miłości*. Kr.: WL 1992, 204 s.
6. G. d'Annunzio: *Ogień*. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1910, 364 s.
7. D. Diderot: *Kuzynek mistrza Rameau*. Z rozprawą J.W. Goethego. Lw.: B. Połoniecki 1910, XXII, 140 s. Wyd. nast.: ze wstępem M. Żurowskiego Wwa: PIW 1953, wyd. 2 [!] także 1979.
8. H. Ibsen: *O koronę. Widowisko dziejowe w 5 aktach*. Przekł. powst. ok. 1910.
Inf. jak w poz. 1 s. 462-464. — Rkps przekł. w Bibl. Jag. w Kr. — Dramat znany w Polsce pt. *Prendenci do tronu*.
9. *Kwiatki Świętego Franciszka z Asyżu*. W przekł. i ze wstępem ... Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1910, XXXIV, 303 s. Wyd. nast.: Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1920]; Wwa: Tow. Wy-
- dawn. [ok. 1925]; Wwa: Łuk 1948; wyd. 2 [!] Wwa: Pax 1959, wyd. 3 także 1978; Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. [1992]; Wr.: Tau 1993; Wr.: Wydawn. św. Antoniego 1994; ze wstępem i przyp. W. Nawrockiego Wwa: Kama 1995, wyd. 3 [!] także [1996]; Wwa: Pax 1996; wyd. 4 Wwa: Kama 1998.
- Wyd. w wyborze: *I fioretti di san Francesco d'Assisi. Kwiatki Świętego Franciszka z Asyżu*. Wybór. [B.m.] Italia: Senior Chaplain to the Polish Troops in Italy 1944, 30 s.
10. F. de La Rochefoucauld: *Zadania i uwagi moralne*. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1910, 196 s. Wyd. nast. pt. *Rozważania i uwagi moralne*. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” [1924]; Oprac. M. Kozielski. [Kr.:] Mediewal 1992.
Wyd. w wyborze: [B.m.] Italia: Senior Chaplain to the Polish Troops in Italy 1944, 30 s.
11. Z. Krasiński: *Pisma*. T. 8. *Utwory francuskie*. Cz. 2. *Tłumaczenia*. Tłum.: ... i K. Morawska. Kr.: Gebethner i Spółka 1912, 392 s.
12. Leonardo da Vinci: *Pisma wybrane*. Wybór, układ, przekł. i wstęp ... T. 1-2. Wwa: J. Mortkowicz 1913, XLVIII, 182 + 183-436 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1930; Wwa: Czyt. 1958.
13. Stendhal: [*Czerwone i czarne. Powieść*]. Przekł. powst. 1913.
Według inf. L.S. w listach do O. Ortwin (zob. *Twórczość* poz. 48 s. 149-156) przekład był już gotowy i rozpoczęto jego druk w lwowskiej ofic. Księg. Pol., ostatecznie jednak przekł. się nie ukazał.
14. C. Goldoni: *Mirandolina*. *Komedia w 3 aktach*. Przekł. powst. 1919. Wyst. pt. *Oberzystka*. Wwa, T. Ateneum 1929.
Egz. pt. *Piękna oberzystka (Mirandolina)* w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
15. *Ogród piesszczot*. Wwa: J. Mortkowicz 1919, 168 s. Wyd. nast.: Wwa, Kr.: J. Mortkowicz; Wwa: Tow. Wydawn. 1922 [antydat. 1921]; Wwa: WAiF 1984, wyd. 2 także 1989.
Przekł. prozy poetyckiej anonim. *Araba z X w.* dokonany wg przekł. franc. F. Toussainta.
16. Epikur: *Myśli*. Wybór i przekł. ... Wwa: Tow. Wydawn. [1920], 55 s.
17. J.W. Goethe: *Cierpienia młodego Wertera*. [Powieść]. Z przedm. J. Muszkowskiego. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1920], XLI, 138 s. Wyd. nast.: ze studium wstępnym T. Boya-Zeleńskiego Wwa: KiW 1950; Wwa: PIW 1953, także: wyd. 2 1955, wyd. 3 1956, wyd. 4 1970; wyd. 2 [!] zmien. Oprac.: O. Dobijanka-Witczakowa. Wr.: Ossol. 1971, CXII, 193 s. *BN II*, 22, wyd. 3 uzup. także 1975; wyd. 6 Wwa: Iskry 1981; Wwa: PIW 1984; z posł. S.H. Kaszyńskiego Wwa: KiW 1986, także 1990; Bydgoszcz: Arcanum [1990]; oprac. O. Dobijanka-

- Witczakowa Wr.: Ossol. 1991; Lubl.: Daimonion 1992; z posł. S.H. Kaszyńskiego Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW [1993]; Wwa: Morex 1993; wyd. 14 Wwa: PIW 1993; z posł. K. Mętraka Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1993; z posł. S.H. Kaszyńskiego Wwa: KiW 1993, toż: 1994, 1996; ze wstępem i przyp. M. Ursel Wwa: Kama [1996]; z przyp. O. Dobijanki-Witczakowej Kr.: WL 1997; ze wstępem i przyp. M. Ursel. Wyd. 2. Wwa: Kama 1998.
18. R. Hamsun: Radość ostatnia. Powieść. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1920, 208 s.
19. P. Louÿs: Pieśni Bilitis. Wwa: Tow. Wydawn. 1920, XVI, 156 s. Wyd. nast. ze wstępem i w wyborze A.Z. Makowieckiego. Białystok: KAW 1983, 130 s.; t. 1-2 Wwa: WAiF 1985.
Wyd. fragm. w oprac. muz.: Pieśni Bilitis. [Muz.:] A. Piechowska. Wwa: Edycja Muz. Ag. Aut. 1973, 20 s.
Adapt. teatr. pt. Tryptyk: Wwa, Centrum Sztuki „Studio” 1984.
20. Sofiści greccy. Wybór i przekł. ... Wwa: J. Mortkowicz [1920], 88 s.
21. A. Strindberg: Czadala. Powieść. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1920], 130 s.
22. J.P. Jacobsen: Maria Grubbe. Powieść. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1921], 224 s.
23. Leonardo da Vinci: O malarstwie. Wybór i przekł. ... Wwa: Panteon. Tow. Wydawn. [1921], 90 s.
Pierwodr. przekł. zob. poz. 12 t. 2.
24. R. Tagore: Owocobranie. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1921, 111 s. Wyd. 2 Wwa: J. Mortkowicz 1922.
Wyd. osob. fragm. przekł. w oprac. muz.: [Sześć] 6 pieśni. [Muz.:] J. Lefeld. Kr.: PWM 1957, 25 s.
25. Fletnia chińska. Przekł. [z franc.] wg F. Toussainta. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1922, 214 s. Wyd. nast. z posł. M.J. Künstlera Wwa: PIW 1982.
Wyd. osob. fragm. przekł. w oprac. muz.: Dwie pieśni. Noc. Tłum.: K. Iłakowiczówna; Marzenie. Przel. ... [Muz.:] K. Szerszeń. Kr.: PWM 1969, 5 s. — La flûte de jade. [Muz.:] E. Knapik. Do tekstów poetów chińskich w przekł. franc. F. Toussainta, tłum. pol. ... Kr.: PWM 1980, 87 s.
26. Michał Anioł Buonarroti: Poezje. Przel., wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: J. Mortkowicz 1922, XXIX, 336 s. Wyd. nast. w wyborze: Wybór, oprac. i wstępem opatrzył M. Brahmer. Wwa: PIW 1956, 112 s., tamże: wyd. 2 1964, wyd. łącznie z biografią Michała Anioła [Twórczość poz. 29] pt. Michał Anioł i jego poezje. Wwa: PIW 1977, 258 s.
27. Złota legenda błogosławionego Jakuba de Voragine. Przel. i wstępem opatrzył ... Wwa: J. Mortkowicz 1922, 203 s. Wyd. nast. Wr.: Tau 1993.
28. V. Marguerite: La garçonne. („Chłopczyca”). Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1923], 262 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1925], wyd. 3 [1925], wyd. 7 [!] [ok. 1925], wyd. 8 [ok. 1925], wyd. 9 [ok. 1925], wyd. 21 [ok. 1926], wyd. 27 [1926], wyd. 32 [1931]; Łódź: 86-Press 1991.
Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 37.
29. Petronius Arbitr: Uczta Trymalchiona. Przel., wstępem i objaśn. opatrzył ... Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1923, 121 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1963; Wwa: WAiF 1986.
30. E. de Amicis: Kamilla. [Opowieść]. Wwa: B. Rudzki 1924, 108 s.
31. J.W. Goethe: Elegie rzymskie. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1924, 37 s. Wyd. nast. ze wstępem P. Hertza: Wwa: PIW 1980; Wwa: Pavo 1991.
W wyd. powojennych tekst w jęz. pol. i niem.
32. S. Lagerlöf: Ojczyzna Liljecrony. Powieść. Z przedm. autorki do czytelników pol. Wwa: B. Rudzki 1924, VIII, 272 s.
33. T. Mann: Tristan. [Opowiadania]. Wwa: B. Rudzki 1924, 162 s.
34. P. Mérimée: Lokis. [Opowieść]. Wwa: B. Rudzki 1924, 96 s. Wyd. nast.: ze wstępem A. Biernackiego Wwa: PIW 1969; współwyd. z: Carmen. Przel. T. Boy-Żeleński. Kr.: WL 1992, 113 s.
35. H. Pontoppidan: Straż nocna. [Powieść]. Wwa: B. Rudzki 1924, 155 s.
36. R. Rolland: Jan Krzysztof. [Powieść]. T. 1-4. Lw.: Wydawn. Pol. 1925-1927, 467 + 556 + 503 + 434 s. Wyd. nast.: Wwa: R. Wegner 1949; [Wwa:] PIW 1950, tamże: 1953, wyd. 3 [!] 1956, ze wstępem Z. Karczewskiej-Markiewicz 1959, wyd. 5 1966; wyd. 6 Wwa: LSW 1988; z posł. J. Falickiego Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996.
T. 1: Świt; Poranek; Młodzieniec. — T. 2: Bunt; Targowisko. — T. 3: Antonina, Dom; Przyjaciółka. — T. 4: Krzak; Nowy dzień.
37. V. Marguerite: Towarzysz. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1925], 240 s.
Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 28.
38. C. Maclair: Florencja. Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. [1926], 255 s.
39. C. Anet: Ariana. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [przed 1927], 256 s. Wyd. nast. tamże 1931.
40. G. Hauptmann: Kacierz z Soany. [Opowieść]. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1927], 158 s. Wyd. nast. (Pisma wybrane). Kat.: Śląsk 1964.

41. M. Ostenson: Krzyk dzikich gęsi. [Powieść]. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1927], 352 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 14 [1928], wyd. 16 [1936].
42. H. Bang: Michael. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1928], 268 s. Wyd. nast. pt. Dziwne drogi pewnej miłości. Michael. Powieść. Pozn.: Pol. Tow. Przyj. Książki 1933, 268 s.
43. H. Bang: Tragedia bezdomnych. Powieść. Z przedm. E. Ludwiga. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1928], 310 s.
44. S. Bodéve: Piętno. Powieść. Przedm.: R. Rolland. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1928], 312 s. Wyd. nowe tamże [1932].
45. J. Bojer: Wielki głód. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” 1928, 248 s. Wyd. nast.: wyd. 8 [!] tamże [1936]; Wwa: Wydawn. Lud. 1948, wyd. 2 [!] tamże 1949.
46. G. Deledda: Tęsknoty. Powieść. Z przedm. S. Wasylewskiego. Pozn.: Wydawn. Pol. 1928, 272 s.
47. Leonardo da Vinci: Bajki. Zebrał i przeł. ... Wwa: J. Morkowicz 1928 [antydat. 1927], 61 s. Wyd. nast.: [Wwa:] PIW 1952, wyd. 2 tamże 1953. Pierwodr. przekł. zob. poz. 12 t. 2.
48. E. Ludwig: Napoleon. [T. 1]-2. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner 1928, 280 + 284-551 s. Wyd. nast.: tamże 1929; w oprac. S. Kaźmierczyka Wwa: KiW 1958.
49. J. Wassermann: Niewolnicy życia. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1928], 416 s. Wyd. nast.: tamże: 1929, wyd. 8 [!] [1930]; z post. W. Szewczyka Stalinogród: Śląsk 1956.
50. G. Deledda: Annalena Bilsini. Powieść. Przedm.: S. Wasylewski. Pozn.: Wydawn. Pol. [1929], 248 s. Wyd. nast.: Łódź: WŁ 1957; łącznie z: Trzynaście jaj; Nocny krzyk. Przeł. J. Heistein. Oprac.: J. Heistein. Wr., Kr.: Ossol. 1985, LXXIII, 201 s. BN II, 215.
51. Demokryt: Myśli. Wwa: J. Morkowicz [ok. 1929], 55 s.
52. Epiktet: Encheiridion. Wwa: J. Morkowicz [ok. 1929], 70 s.
53. G. Frenssen: Sługa Boży. Powieść. T. 1-2. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1929], 248 + 288 s.
54. Heraklit: Myśli. Wwa: J. Morkowicz [1929], 30 s.
55. S. Lagerlöf: Anna Svärd. Przedm.: S. Wasylewski. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner 1929, XIII, 342 s.
56. B. Spinoza: Myśli. Wwa: J. Morkowicz [1929], 72 s.
57. J. Bojer: Ostatni wikingowie. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” 1930, 288 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. Lud. 1948, wyd. 2 tamże 1949; pt. Ostatni wiking. Pozn.: WP 1972.
58. G. Gunnarsson: Saga islandzka. Powieść. T. 1-2. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1930], 256 + 224 s.
T. 1. Saga islandzka; T. 2. Ludzie z Borg.
59. F. Werfel: Verdi. Powieść opery. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1930], 528 s.
60. S. Lagerlöf: Pierścień generała. [Powieść]. Pozn.: R. Wegner [1931], 263 s.
61. T. Mann: Pan i pies. [Opowiadania]. Przedm.: S. Wasylewski. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1931], 266 s. Wyd. nast. Wwa: R. Wegner 1950.
62. G. Gunnarsson: Czarne ptaki. [Powieść]. Pozn.: Pol. Tow. Przyj. Książki [1932], 258 s. Wyd. z przedm. W. Nawrockiego Pozn.: WP 1974.
63. R. Rolland: Dusza zaczarowana. T. 4. Zwiastunka. (Anna Nuncia). [Powieść]. Lw.: Wydawn. Pol. [1932], 371 s. Wyd. nast.: Wwa: R. Wegner 1949, wyd. 2 tamże 1950; wyd. 2 [!] [Wwa:] PIW 1953, wyd. 3 jako Księga 1. Śmierć jednego świata (współwyd. z: Księga 2. Narodziny. Tłum. M. Korńłowicz) tamże 1955.
64. F. Werfel: Rodzeństwo z Neapolu. Powieść. [T. 1]-2. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1932-1933], 240 + 240 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1957.
65. J. Green: Lewiatan. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1934], 295 s.
66. H. Bang: Tina. Dzieje wielkiej miłości. Powieść. Wwa: Inst. Wydawn. „Renaissance” 1935, 192 s.
67. G. Ferrero: Wielkość i upadek Rzymu. T. 1-2. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1935], 378 + 398 s.
68. J.W. Goethe: Lis Przechera. Pośl.: A.M. Swinarski. Wwa: PWKS 1935, 158 s. Wyd. nast.: [Wwa:] PIW 1951; Wwa: WAiF 1986; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1990.
Adapt. teatr. pt. Pieśń o liście. Wyst. Pozn., T. Łalki i Aktora „Marcinek” 1961; Adapt. L. Serafinowicz, W. Wietorkiewicz. Wyst. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1979.
69. Księga psalmów. Wwa: Verbum 1937, 377 s. Wyd. nast.: Pozn.: Pallot. 1959; wyd. 3 Wwa: Pax 1961, tamże wyd. 4 1963; Bydż.: Viator 1993; Tor.: Dabar 1994.
Wyd. fragm. przekł.: Psalm. (Tehilim). Księga 2. [B.m.] Italia: Senior Chaplain to the Polish Forces in Italy 1945, 38 s.
Wyd. osob. fragm. przekł. w oprac. muz.: Salmi. [Muz.]: B. Matuszczak. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1976, 16 s.
70. Benvenuto Celliniego żywot, spisany przez niego samego. Wwa: Wiedza 1948, 351 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; Wwa: PIW 1953, tamże:

wyd. 2 [!] 1957, wyd. 3 1984; wyd. 6 Wwa: Alfa-Wero 1994.

71. Św. Katarzyna ze Sieny: Księga miłosierdzia Bożego, czyli dialog. T. 1. Kielce: Verbum 1948, 315 s. Wyd. nast. pt. Dialog o Bożej opatrności, czyli Księga Bożej nauki. Przejrzał i poprawił W. Giertych; ostatecznej red. dokonał M. Babraj. Pozn.: W Drodze 1987, 372 s.

72. J. Kochanowski: Elegie. Słowem wstępnym „Od Kochanowskiego do Staffa” poprzedził J. Krzyżanowski. Wyd. 2 zupełne. Wwa: PIW 1953, 426 s. Przedr. zob. poz. 83.

Wyd. fragm.: J. Kochanowski: Elegii ksiąg czworo. Wwa: PIW 1955, 130 s.

73. J. Kochanowski: Foricoenia, czyli Fraszki łacińskie. „Foricoenia sive Epigrammatum libellus”. Wwa: PIW 1956, 129 s. Przedr. zob. poz. 83.

74. J. Kochanowski: Lyrica. „Lyricorum libellus. Gallo crocitant”. Wybór. Wwa: PIW 1956, 30 s. Przedr. zob. poz. 83.

75. T. Mann: Nowele. Wyboru dokonał i post. opatrzył R. Karst. Wwa: Czyt. 1956, 501 s. Zawiera m.in. przekł. nowel druk. uprzednio w poz. 33 i 61.

76. P. de Ronsard: Poezje. Tłum.: ..., M. Wroneka, L.E. Stefański. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył A. Sandauer. Wwa: PIW 1956, 125 s. Wyd. 2 także 1969.

77. Hymny brewiarza i sekwencje mszału. Wwa: Pax 1962, 183 s.

78. T. Mann: Opowiadania. Post.: R. Karst. Wwa: Czyt. 1963, 254 s. Wyd. nast. także; wyd. 2 1966, wyd. 3 1968, pt. Tonio Kröger i inne opowiadania także: 1971, wyd. 5 1973, wyd. 6 1987.

Przedr. przekł. z poz. 61, 75.

79. T. Mann: Mario i czarodziej. Opowiadania. Wwa: KiW 1968, 114 s.

Przedr. przekł. z poz. 75.

80. Dawna nowela włoska. Wybór: J. Gałuszka. Tłum.: J. Gałuszka, E. Boyé, ... Wstęp: M. Brahmer. Wwa: PIW 1969, 331 s. Wyd. 2 także 1978.

Tu w przekł. L.S. fragm.: Kwiatki Świętego Franciszka z Asyżu [poz. 9], s. 25-32.

81. Michał Anioł Buonarroti: Poezje wybrane. Wybór i wstęp: M. Brahmer. Wwa: LSW 1973, 136 s. Wyd. nast. łącznie z biografią Michała Anioła [Twórczość poz. 29] pt. Michał Anioł i jego poezje. Wwa: PIW 1977, 258 s.

82. T. Mann: Tristan. Nowele. Wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1976, 117 s. Wyd. nast. Wwa: Interart 1992.

Zawartość: Tristan; Nietad i wczesna udręka.

83. J. Kochanowski: Z łacińska śpiewa Słowian muza. Elegie, foricoenia, liryki. Wstęp: Z. Kubiak. Wwa: PIW 1982, 251 s. Wyd. 2 także 1986.

Zawiera przekł. z poz. 72-74.

84. Leonardo da Vinci: Bajki, fraszki, zwierzyńiec. Wwa: WAiF 1983, 159 s.

Wybór z poz. 12 t. 2 cz. 4.

85. T. Mann: Śmierć w Wenecji. [Opowiadanie]. Wwa: WAiF 1988, 81 s.

Przedr. przekł. z poz. 75.

86. T. Mann: Śmierć w Wenecji oraz Mario i czarodziej. [Opowiadania]. Wr.: Siedmióróg 1992, 148 s.

Przedr. przekł. z poz. 75.

87. B. Spinoza: Pewniki i twierdzenia. Wybrał Z. Podgórzec. Na podstawie przekł. z łac.: I. Myślickiego i ... Białystok: Łuk 1993, 47 s. Por. poz. 56.

88. J. Kochanowski: Stary (nowy) przyczynek do nowej (starej) świadomości Vanitas vanitatum zapisany po łac. przez Jana Kochanowskiego, przeł. na pol. przez ..., a ostatnio na niem. przez K. Dedeciusa. [Anin: Z. Golski], 1994, [6] s.

89. Leonardo da Vinci: O niebie, gwiazdach i czterech żywiołach. Wybrał, przeł. i wstępem opatrzył ... Wr.: Borgis 1998, 174 s.

Wybór z poz. 12 t. 1 cz. 2.

Prace redakcyjne

1. Najmłodsza pieśń polska. [Antologia]. Wyd. ... Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1903, 280 s.

2. Kwiaty współczesnej poezji polskiej. [Antologia]. Wyd. ... Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1920], 233 s.

3. Liryki francuscy. Wybór poezji od XII do XX wieku. Wyd. i przyp. opatrzył ... Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1924, 666 s.

4. J. Kasprzowicz: Wiersze wybrane. Do użytku szkolnego przygot. ... Wwa: J. Mortkowicz 1938, 131 s. Wyd. nast. [zmien.] pt. Wybór poezji: Wwa: Książka [1947]; Kr.: Książka 1948; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1950.

5. B. Leśmian: Wybór poezji. Ułożył i wstępem zaopatrzył ... Kr.: Książka 1946, 166 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — K. Czachowski: S.L. W tegoż: Obraz współczesnej literatury polskiej. T. 2. Lw. 1934. — LP XX w. (I. Maciejewska). — BUP cz. 1. — P. Grzegorzczak. *Kult. i Społ.* 1958 nr 3, przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 1. Wwa 1986. — P. Grzegorzczak: Książki S. [Bibliografia za l. 1901-1948]. W: Księga pamiątkowa ku czci Leopolda Staffa. Wwa 1949. — W. Osńska: Próba bibliografii L.S. 1901-1950. *Pam. Lit.* 1950. — U. Bzdawka: Leopold Staff — bibliografia w wyborze. Pomocnicze materiały bibliograficzne. Pozn.: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] 1984, 9 s. — Katalog kolekcji Leopolda Staffa w Muzeum Literatury. Oprac.: T. Januszewski i in. Wwa: Bibl. Nar.; Muzeum Literatury 1991, 112 s.

[Sny o potędze:] [L. Bruner] J. Sten. *Krytyka* 1901 z. 5; [Z. Dębicki] Z.D. *Bibl.* Warsz. 1901 t. 4; A. Drogoszewski. *Prawda* 1901 nr 51; W. Makowski, *Głos* 1901 nr 21; T. Mia-

nowska. *Wiad. Artyst.* 1901 nr 1/2; [Z. Przesmycki] Miriam *Chimera* 1901 z. 2; W. Wolski: *Wzloty na Parnas. W tegoz. Profile duchowe poetów współczesnych.* Wwa 1901. — [Mistrz Twardowski:] W. Wolski. *Prz. Tyg.* 1901 nr 26; [L. Bruner] J. Sten. *Krytyka* 1902 z. 2. — P. Chmielowski: *Ze współczesnego Parnasu.* *L.S. Kur. Codz.* 1902 nr 157 [rec.: Sny o potędze]. — K. Irzykowski. *Prz. Polit., Spol. i Lit.* 1902 nr 232, przedr. w tegoz. *Pisma. (Pisma rozproszone. T. 1).* Kr. 1998 [rec.: Mistrz Twardowski]. — [Dzień duszy.] E. Borecki-Weissberg. *Prawda* 1903 nr 49; [L. Bruner] J. Sten. *Krytyka* 1903 z. 2, przedr. w tegoz. *Szkice krytyczne.* Lw. 1906, O Wypisaniach i inne szkice. Lw. [1905]; [W. Feldman] F. *Nowa Reforma* 1903 nr 62; W. Gostomski. *Prz. Pousz.* 1903 t. 78 [dot. też: Sny o potędze]; W. Sterling. *Ateneum* 1903 z. 5. — W. Strusiński. *Krytyka* 1903 z. 2 [rec. wyd.: Najmłodsza pieśń polska]. — [Skarb:] J. Kasprzewicz. *Sl. Pol.* 1904 nr 193; S. Lack. *Nowe Sl.* 1904 nr 20; O. Ortwin: O „Skarbie” S. *Krytyka* 1904 z. 5, przedr. w tegoz. *Próby przekrojów.* Lw. 1936; S. Brzozowski. *Krytyka* 1905 z. 10; B. Winawer. *Prawda* 1905 nr 8. — [Ptakom niebieskim.] W. Dąbrowski. *Nowa Reforma* 1906 nr 26; W. Gostomski. *Książka* 1906 nr 4. — J. Lorentowicz. *Nowa Gaz.* 1906 nr 404 [rec.: Godiwal]. — Z. Maleski: *Poezja czynu.* *Pam. Lit.* 1906 z. 4 [rec.: Mistrz Twardowski]. — S. Brzozowski. *L.S. W tegoz. Kultura i życie.* Lw. 1907. — [Godiwal:] W. Gostomski. *Książka* 1907 nr 5; J. Kotarbiński. *Świat* 1907 nr 8. — [W. Feldman] (x). *Krytyka* 1908 t. 2 [rec.: Godiwal]. — J. Kotarbiński. *Kur. Warsz.* 1908 nr 323 [rec.: Gałąź kwitnąca]. — W. Spasowicz: *Tragedia L.S. „Skarb”.* W tegoz. *Pisma. T. 9.* Wwa 1908. — Z. Zaleski: *O twórczości poetki L.S. Prz.* 1908 t. 2, przedr. poszerz. w tegoz. *Dzieło i twórca.* Wwa 1913. — [Gałąź kwitnąca.] [H. Zahorska] Savitri. *Prawda* 1908 nr 43; R. Zrebowicz. *Krytyka* 1908 z. 10. — E. Czekalski: S. a Licinski. *Prawda* 1909 nr 9-10. — [Igrzysko.] [A. Schroeder] as. *Gaz. Nar.* 1909 nr 50; A. Zagórski. *Krytyka* 1909 z. 4; R. Zrebowicz. *Krytyka* 1909 z. 8/10. — S. Brzozowski: *Legenda Młodej Polski.* Lw. 1910, reprint Kr., Wr. 1983 [in. o L.S.]. — S. Machniewicz. *Lamus* 1910 [rec. przek.: Kwiatki Świętego Franciszka z Asyżu]. — R. Minkiewicz: *Mądrość i pogoda L.S. W tegoz. U wiecznych wrót tęsknicy.* Wwa 1910. — M. Rettinger: *Ostatnie poezje L.S. Krytyka* 1910 z. 12 [rec.: Uśmiech godzin]. — A.E. Balicki. *Prz. Pol.* 1911/1912 t. 2 [rec.: To samol]. — B. Leśmian: *Na drogach prostoty.* *Lit. i Szt.* 1911 nr 34 [rec.: W cieniu miecza]. — S. Lapiński. *Scena i Szt.* 1911 nr 51 [rec.: Mistrz Twardowski]. — [To samol:] W. Strusiński. *Krytyka* 1911 z. 11; S. Wasylewski. *Gaz. Wiecz.* 1911 nr 347. — [W cieniu miecza:] J. Dąbrowski: *Wieczna wiosna.* *Krytyka* 1912 z. 4; [W. Feldman] (x). *Krytyka* 1912 z. 2; H. Galle. *Bibl. Warsz.* 1912 t. 2 [dot. też: To samol]; [A. Grzymała-Siedlecki] Quis. *Museion* 1912 nr 4. — [Wawrzyn:] M. Rappaport: *Kwestia polsko-ruska.* *Staffa „Wawrzyn”* Lw.: Druk. Nar. 1912, 28 s., wyd. nast. tamże 1913; W. Rogowicz: *Liść wawrzynu.* *Lit. i Szt.* 1912 nr 36. — I. Dąbrowski: *L.S. Ekspozycja problematu.* *Sztuka* 1913 z. 8. — M. Rettinger: *L.S. W tegoz. Wśród współczesnych liryków polskich.* Lw. 1913. — [Igrzysko:] A.E. Balicki. *Prz. Pol.* 1913/1914 t. 2; [W. Feldman] (x). *Krytyka* 1914 z. 1. — J. Krzyżanowski. *Mysł Nar.*, Piotrogród 1916 nr 5/6 [rec.: Siew doł]. — S. Skorupka: *Poeta marzeń i myśli.* *Zdrój* 1917 z. 4. — K. Grzybowski. *Światocienie* 1919 nr 2 [rec.: Oczy otchłani; Pleśń o skowronku; Sady; Wino miłości]. — J. Łoś: *Najmłodszy.* W tegoz. *Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju.* Wwa 1920 [in. m. o L.S.]. — K. Irzykowski: *Z powodu „Poludnicy” o S. i jego krytykach.* *Skamander* 1921 z. 4, przedr.: fragm. pt. *O tragizmie w tegoz. Słoń wśród porcelany.* Wwa 1934, całości w tegoz. *Recenzje teatralne.* Wwa 1965, *Pisma. (Pisma teatralne. T. 1).* Kr. 1995. — O. Ortwin. *Prz. Warsz.* 1922 nr 14, przedr. w tegoz. *Próby przekrojów.* Lw. 1936 [rec.: Szumiąca muszla]. — [Liryki francuscy. Wyd. ...] M. Braher. *Prz. Pol.* 1924 t. 10; E. Porębowicz. *Prz. Warsz.* 1924 nr 37. — W. Rabski. *W tegoz. Teatr po wojnie.* Wwa [1925] [rec.: *Podulnica*]. — J.N. Miller: *L.S. W tegoz. Zaraza w Grenadzie.* Wwa 1926. — Z. Dębicki: *L.S. W tegoz. Portret.* Wwa 1927. — [Ucho igielne:] S. Furmaniak. *Tyg. Il.* 1927 nr 52;

Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. *Wiad. Muzycz. i Lit.* 1927 nr 12; J. Liebert. *Wiad. Lit.* 1927 nr 49. — S. Zdziechowska: [T.] Mićciński i S. W teże: *Stanisław Brzozowski jako krytyk literatury polskiej.* Kr. 1927. — K. Czachowski: *Przekłady L.S. Czas* 1928 nr 84. — [Ucho igielne:] K. Czachowski. *Czas* 1928 nr 11; M. Dąbrowska. *Kob. Współcz.* 1928 nr 9; J. Liebert. *Wiad. Lit.* 1928 nr 49. — Z. Wasilewski: *L.S. Wyobraznia intelektualna.* W tegoz. *Poezi i teatr.* Wwa 1929. — *Wiad. Lit.* 1929 nr 28 [nr poświęcony L.S.; tu m.in.: O. Ortwin: *U podstaw „Staffizmu”*, przedr. w tegoz. *Próby przekrojów.* Lw. 1936; J. Wittlin: *O godności mowy związanej, czyli o poezji S.; S. Kołaczkowski: Centralne zagadnienie twórczości S.*, przedr. w tegoz. *Pisma wybrane. T. 1.* Wwa 1968; K. Irzykowski: *Motywy dramaturgii S.; W. Kozicki: Lwowski okres twórczości S.; I. Solaska: Lwowska i krakowska premiera „Skarbu”; K. Makuszyńska: Działalność polityczna S.; S. Wasylewski: Podwołczyńska — Ventimiglia; M. Treter: Wspomnienie o „Wyspie” S., nado wiersze różnych autorów dedykowane L.S.]. — J. Parandowski: *Humanizm L.S. Tyg. Il.* 1931 nr 22. — W. Borowy: *L.S. Slavonic Review.* Londyn 1932 nr 31. — [Wysokie drzewa:] K. Czachowski. *Dwutygodnik Lit.* 1932 nr 5; L. Pomorski. *Kultura* 1932 nr 4/9; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1932 t. 196. — A. Brückner: *S. Pigoń.* *Rocz. Lit.* 1933 [rec.: *Pisma*]. — [Wysokie drzewa:] S. Napierski: *Poezje S. Wiad. Lit.* 1933 nr 37; K.W. Zawodźński: *S. w świetle ostatnich wierszy.* *Prz. Współcz.* 1933 t. 45, przedr. w tegoz. *Z pism. Wśród poetów.* Kr. 1964. — S. Piasecki: *Poezja marki: S. W tegoz. Prosto z mostu.* Wwa 1934 [właśc. 1933]. — Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. *Zet* 1934/35 nr 3 [rec.: *Wysokie drzewa*]. — K.W. Zawodźński. *Droga* 1935 nr 1, przedr. w tegoz. *Z pism. Wśród poetów.* Kr. 1964 [rec.: *Żywiąc się w locie*]. — S. Mečiar: *L.S. W tegoz. Poezja a život.* *Turčiansky Sv. Martin* 1936. — K. Czachowski: *Poeta południa i poeta nocy.* *Mysł Pol.* 1937 nr 12, przedr. w tegoz. *Najnowsza polska twórczość literacka.* Lw. 1938 [rec.: *Barwa modułu*]. — S. Flukowski: *Stuchowisko Franciszkańskie L.S. Tyg. Il.* 1937 nr 15 [rec.: *Biedaczyna chrystusowy*]. — J. Kulczycka-Saloni. *Życie Lit.* 1937 nr 2 [rec.: *Barwa modułu*]. — H. Michalski: *Poezja Leśmiana i S. (Omówienie twórczości Leśmiana i S.).* *Kultura* 1937 nr 19. — J.E. Skiwski: *S. przed mikrofonem.* *Pion* 1937 nr 15 [rec.: *Biedaczyna chrystusowy*]. — K.W. Zawodźński. *Rocz. Lit.* 1936, wyd. 1957, przedr. w tegoz. *Z pism. Wśród poetów.* Kr. 1964 [rec.: *Barwa modułu*]. — J. Krzyżanowski: *„Trzymam się lewą ręką ziemi...”.* *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 52. — E. Misiótek: *S. — tłumacz psalmów.* *Kultura* 1939 nr 14/15. — [Martwa pogoda:] T. Borowski: *Czy tylko — martwa pogoda?* *Plomienie* 1946 nr 1; M. Jastrun: *Na marginesie „Martwej pogody”.* *S. Kuźnica* 1946 nr 21. — B. Ostromecki: *Droga zwycięska.* *Warszawa* 1946 nr 8. — T. Sivert: *Dramat S. „Skarb” na tle motywów jego liryki.* *Pr. Polonist.* Ser. 5: 1947. — H. Vogler: *Poezja rzeźbiarza słowa.* *Odrodzenie* 1947 nr 1, przedr. w tegoz. *Z notatek przemysłnika.* Wwa 1957. — S. Czernik: *Ostatni z Młodej Polski,* przedr. w tegoz. *Z podglebia.* Wwa 1966; H. Drapella: *Rozważania o liryce L.S. Zesz. Wroc.* 1948 nr 4. — J. Krzyżanowski: *Droga poetki L.S. Odrodzenie* 1948 nr 48, przedr. w tegoz. *Tradycje literackie polszczyzny.* Wwa 1992. — Z. Lichniak: *Nad S. — Dzień i Jutro* 1948 nr 52/53. — L.H. Morstin: *Sylwetka duchowa L.S. Tyg. Pousz.* 1948 nr 21. — W. Natanson: *L.S. jako tłumacz, Odrodzenie* 1948 nr 22. — M. Piechal: *L.S. jako tłumacz. Odrodzenie* 1948 nr 22, przedr. pt. *Tłumacz w tegoz. Żywe źródła.* Wwa 1972. — M. Piechal: *Pół wieku realizacji snów o potędze.* *Twórczość* 1948 nr 11, przedr. pt. *Poeta w tegoz. Żywe źródła.* Wwa 1972. — M. Piechal: *S. jako dramaturg.* *Now. Lit.* 1948 nr 52, przedr. pt. *Dramaturg w tegoz. Żywe źródła.* Wwa 1972. — J. Tuwim: *O „moim” S. Odrodzenie* 1948 nr 48. — K.W. Zawodźński: *Ars poetica L.S. Now. Lit.* 1948 nr 17, przedr. w tegoz. *Z pism. Wśród poetów.* Kr. 1964. — *Księga pamiątkowa ku czci Leopolda Staffa. 1878-1948.* Zebrał i przgot. do druku J.W. Gomułcki i J. Tuwim. Wwa: ZZLP 1949, 369 s. [tu wiersze, fragmenty prozy i dramatów dedykowanych L.S. oraz art. i wspomnienia; W. Borowy: *Wspomnienia o „Igrzysku”; K. Czachowski: O po-**

- ezji L.S.; M. Dąbrowska: Zamiast JHW, przedr. w teście: Piśma rozproszone. T. 2. Kr. 1964; J.W. Gomulicki: O czytaniu poezji; A. Grzymała-Siedlecki: Najdawniejszy przyjaciel S., przedr. w teżoż: Nie pożegnani. Kr. 1972; S. Helzsynski: Lekcja literatury polskiej przed laty czterdziestu; Z. Hierowski: Drugie dzieło L.S.; S.P. Koczoński: O S. nieznanym; S. Krzywoszewski: Wiosna – młodość roku, młodość – wiosna życia; T. Łopalewski: Pierwsze czytanie S.; K. Makuszyński: Olimpijczyk na wesoło; G. Morcinek: „Staff” w obozie; J. Morstinowa: Przyjaciele L.S.; H. Mortkowicz-Olczakowa: Złote jabłko; E. Osmańczyk: Okruch dźwięku; J. Parandowski: Mowa po wręczeniu nagrody PEN Clubu; J. Szaniawski: Bankiet; A. Szyfman: Wspomnienie z Plawowic; J. Wyszomirski: ***; K.W. Zawodziński: Wersyfikacja S.] – S. Pigoń: [Przemówienie na uroczystej promocji L.S. na doctora honoris causa UJ]. *Twórczość* 1949 nr 2, przedr. pt. Poeta cudu istnienia i mądrości wieków w teżoż: Mile życia drobiazgi. Wwa 1964. – H. Pańczykówna: Dramaty S. na tle motywów jego liryki. *Echo Teatr i Muzyki* 1949 nr 3/4. – T. Sarniecki: Idealistyczny dramt S. *Listy z Teatru* 1949 nr 29 [dot. To samol]. – K. Wyka: [Przemówienie na uroczystej promocji L.S. na doctora honoris causa UJ]. *Twórczość* 1949 nr 2, przedr. pt. L.S. w teżoż: Szkice literackie i artystyczne. T. 1. Kr. 1956, w studium: Wokół S. w teżoż: Wędrując po tematach. T. 2. Kr. 1971, przekł. ros.: [Przeł.] O. Laputuchina. W teżoż: Staff i portrety Moskwa 1982. – A. Szczerbowski: L.S. *Pam. Lit.* 1950. – W. Krzyżaniak: Elementy filozofii stoickiej w twórczości L.S. *Życie i Myśl* 1951 nr 11/12. – H. Vogler: U źródeł poetyckiego realizmu. *Życie Lit.* 1951 nr 13, przedr. w teżoż: Z notatek przemysłnika. Wwa 1957. – K. Brończyk: L.S. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 27. – J. Błonski: Poeta wiecznej podróży. *Życie Lit.* 1954 nr 25. – [J. Kochanowski: Elegie. Przeł. ...] T. Galinowska: Nad przekładem „Elegii”. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 13; W. Natanson: *Twórczość* 1954 z. 3. – A. Sandauer: L.S. W teżoż: Poeci trzech pokoleń. Wwa 1955 i wyd. nast. w tym wyd. [5] rozszerz. pt. Poeci czterech pokoleń. Kr. 1977, przedr. w teżoż: Zebrane pisma krytyczne. T. 1. Wwa 1981, Pisma zebrane, T. 1. Wwa 1985. – K. Wierzyński: Szkoła miłości poetyckiej. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 17, przedr. w studium pt. O L.S. w teżoż: Cygańskim wozem. Londyn 1966, Poezja i proza. T. 2. Kr. 1981. – S. Lichański: Niedzielną krytyka; Liryka religijna. W teżoż: Literatura i krytyka. Wwa 1956. – J. Iwaskiewicz: O poezji. *Twórczość* 1957 nr 7, przedr. w teżoż: Ludzie i książki. Wwa 1971. – J.Z. Jakubowski: Nad wierszami L.S.; M. Knothe: Godziny S. *Polonistyka* 1957 nr 4. – M. Morstin-Górska: L.S. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 27. – Z. Pędziński: Któżż do młodości poety, w teżoż: Dalecy i bliscy. Pozn. 1957. – A. Slonimski: Nad trumną L.S.; W. Wirpsza: L.S. *Nouva Kult.* 1957 nr 23. – A. Ślucki: S. *Nouva Kult.* 1957 nr 24. – A. Stern: Harmonia, czyli L.S. *Wiedza i Życie* 1957 nr 12, przedr. w teżoż: Głód jednoznaczności. Wwa 1972. – K. Wierzyński: *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 41, przedr. w studium pt. O L.S. w teżoż: Cygańskim wozem. Londyn 1966, Poezja i proza. T. 2. Kr. 1981. – W. Wirpsza: L.S. *Nouva Kult.* 1957 nr 23. – A. Nowicki: „Religia”. *L.S. Euhemer* 1958 nr 5. – J. Przyboś: *Prz. Kult.* 1958 nr 8, przedr. w teżoż: Sens poetycki. Kr. 1963, wyd. 2 Kr. 1967 (t. 2) [rec.]; *Dziewięć muz.* – M. Serkowska: S. – poeta zrozumiały i bliski; T. Sivert: L.S. jako pisarz dramatyczny. *Zesz. Teatr* 1958 nr 2. – K. Wyka: Gawęda nad S. *Twórczość* 1958 nr 4, przedr. w teżoż: Łowy na kryteria. Wwa 1965, w studium: Wokół S. w teżoż: Wędrując po tematach. T. 2. Kr. 1971. – Ch. Kerim: Poljak safirzder Adam Mickewiç, Leopold Staff, Julian Tuwim, Jaroslav Iwaškeviç, Vladislav Broniewskij. Ufa: Baškertosan Kitap 1959, 171 s. – J. Lichtenbaum: L.S. W Sofrim ha-amim. Tel Awiw 1959. – H. Mortkowicz-Olczakowa: O L.S. W teżoż: Bunt wspomnień. Wwa 1959, wyd. 2 zmien. i poszerz. tamże 1961. – O.F. Babler: L.S. der polnische Lyriker. *Mick-Bliätter*, Heidelberg 1960 z. 14. – M. Jastrun: Ostatni S. W teżoż: Między słowem a milczeniem. Wwa 1960 [dot. Wiklina; *Dziewięć muz.*] – J. Kolankiewiczowa: Próba analizy wierszy L.S. pt. „Poludnie” i „Wieczór”. *Polonistyka* 1960 nr 3. – H. Pańczyk: Ze studiów nad liryką Leopolda Staffa. Pozn. 1960, 91 s. UAM. *Pr. Wydz. Filol. Ser. Filol. Pol.*, 1. – M. Jastrun: L.S. *Nouva Kult.* 1962 nr 20-22, przedr. w teżoż: Forma i sens poezji. Wwa 1988. – W. Madyda: Motywy antyczne w poezji L.S. Wr.: Ossol. 1962, 130 s. PAN Oddz. w Kr. – W. Lukszo: S. w krytyce 15-lecia. (1945-1960). *Pr. Polonist.* Ser. 19: 1963. – M. Głowiński: S. i Różewicz. *Nouva Książ.* 1964 nr 19 [rec.]: Kto jest ten dziwny nieznanym? Oprac.: T. Różewicz. – S. Lichański: L.S. *Tyg. Kult.* 1964 nr 45. – Z. Lisowski: Analiza wiersza „Kieszeń” L.S. *Polonistyka* 1964 nr 5. – B. Obertyńska: O S. i Białce. Poeta ze Lwowa i panna z Krakowa; Miłość i rozstanie. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 27, 31. – L. Pośpiechowa: „Godiwa” L.S. na tle wierszy podaniowych i literackich. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1964 nr 3. – L. Stolfi: Un „decadente” polacco: L.S. *Convivium* (Włochy) 1964 nr 6. – J. Czachowska: S. w Charkowie. *Twórczość* 1965 nr 4. – M. Jastrun: L.S. W teżoż: Poezja i rzeczywistość. Wwa 1965. – I. Maciejewska: Leopold Staff. Wwa: WSIP 1965, 283 s. *Bibl. Polonistyk.* – I. Maciejewska: Leopold Staff. [Cz. 1]. Lwowski okres twórczości; [Cz. 2]. Warszawski okres twórczości. Wwa: PIW 1965, 1973, 344 + 453 s. – I. Maciejewska: O poezji L.S. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 1. Wwa 1965. – G. Rabinoviç: Stanowienie realizmu w twórczości L.S., Ju. Tuwima, A. Slonimskiego i Ja. Iwaškeviça. W: Puti realizma w literaturach stran narodnoji demokratii. Moskwa 1965. – K. Wyka: S. według Różewicza. *Życie Lit.* 1965 nr 44, przedr. w teżoż: Wędrując po tematach. T. 2. Kr. 1971. – J. Ziomek: Staff i Kochanowski. Próba zastosowania teorii informacji w badaniach nad przekładem. Pozn. 1965, 61 s. UAM. *Pr. Wydz. Filol. Ser. Filol. Pol.*, 7. – J. Kwiatkowski: L.S., Podwaliny. W: Liryka polska. Interpretacje. Kr. 1966. – J. Kwiatkowski: U podstaw liryki Leopolda Staffa. Wwa: PIW 1966, 285 s. IBL PAN. – I. Maciejewska: Powojenny S. *Prz. Hum.* 1966 nr 3, przedr. w: O literaturze polskiej. Wwa 1976. – L. Pośpiechowa: Dramaty Leopolda Staffa. Opole 1966, 152 s. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit. Ser. B: Stud. i Rozpr.*, 15. – M. Wyka: O wyborach S. *Twórczość* 1966 nr 7 [rec.]: Kto jest ten dziwny nieznanym? Oprac.: T. Różewicz; Wybór poezji. Wybór: M. Jastrun. – J. Pieszczałowicz: Książę poetów. *Kultura* 1967 nr 24, przedr. w teżoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991. – J. Kwiatkowski: L.S. W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968. – A.E. Baconsky: L.S. W teżoż: Meridiane. Bucuresti 1969. – Z. Greń: S. albo „nowy erotyzm”. W teżoż: Rok 1900. Kr. 1969. – J. Szczypta: S. – „bałwochwalca życia” czy „czciciel gwiazd”. W teżoż: Powtórka z polskiego. Wwa 1969. – J.T. Baer: Friedrich Nietzsche in the work of the young L.S. *The Polish Review*, Nowy Jork 1970 nr 4. – M.O. Bieñka: „Początek bajki”. *Poezja* 1970 nr 1 [analiza wiersza]. – Ju. Bulachowska: Twórci Leopolda Staffa i stylowi pośpocy polskiej poezji perioi połowiny XX st. Kiiv: Naukowa Dumka 1970, 179 s. – A. Czerniawski: Wiersz współczesny. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 49 [dot. wiersza: W starym domu]. – I. Maciejewska: „Bieguny”. W: Czytamy wiersze. [Wwa] 1970. – I. Maciejewska: Italia L.S. *Prz. Hum.* 1970 nr 5. – M. Plachecki: „Sny o potędzie” – światopogląd, poetyka. *Tyg. Kult.* 1970 nr 50, przedr. w: Lekture i problemy. Wwa 1976. – B. Czaykowski: The unloquacious craftsman. *Oficyna Poetów*, Londyn 1971 nr 2. – T. Różewicz: „Zostanie po mnie pustą pokój”. „Kto jest ten dziwny nieznanym? Oko poety. (Notatka z roku 1964). W teżoż: Przygotowanie do wieczoru autorskiego. Wwa 1971, wyd. 2 rozszerz. tamże 1977. – K. Kolińska: Trzecia zagadka Najbliżniejszej. W teżoż: Damy czarne i białe. Wwa 1972. – J. Kolbuszewski: Bo żyłem długo w górach... *Wierchy* 1973. – A. Kamińska: Dwa raje. W teżoż: Od Leśmiana. Wwa 1974 [dot. wiersza: Ogród przedziwny]. – J. Krzyżanowski: Zartobliwy debiut L.S. *Życie Lit.* 1974 nr 43. – J.Z. Lichański: Martwa pogoda? *Poezja* 1974 nr 7/8. – P. Matywiecki: Na progu milczenia. *Literatura* 1974 nr 50. – N. Bogomolowa: Poezja Leopolda Staffa. Moskwa 1975, 24 s. – K. Kardyń-Pelikánová: L.S. a Stanislav Kostka Neumann. *Československa Lit.* 1975 nr 4. – Z. Hierowski: Drugie dzieło L.S. W teżoż: Szkice krytyczne. Kat. 1975. – M. Wallis: L.S. W teżoż: Późna twórczość wielkich artystów. Wwa 1975. – N. Bogomolowa: Ot meçty

k dejstvílosti. (O poezii L.S. 1910-oh godov). W: Literatura slavjanskich i balkanskich narodov konca XIX načala XX vekov. Moskva 1976. — T. Bujnicki: Modernistyczne wizje rewolucji. (Trzy analizy). *Texty* 1976 nr 3 [m.in. dot. wiersza L.S.: Gniew sprawiedliwy]. — I. Maciejewska: L.S. — poeta moralista. W: Lektury i problemy. Wwa 1976. — I. Maciejewska: Franciszkanizm w poezji polskiej po roku 1918. W: Religijne aspekty literatury XX wieku. Lubl. 1977. — I. Maciejewska: „Sny o potędze” i sny o znuczeniu. (Problematyka debiutu S.). W: Młoda Polska. Kat. 1977. — I. Maciejewska: Wiersze Leopolda Staffa. Wwa: WSiP 1977, 139 s., wyd. 2 rozszerz. tamże 1987. *Bibl. Analiz Lit.* — N. Bogomołowa: Rosyjskie przekłady poezji S. W: Literatura polska i rosyjska przełomu XIX/XX wieku. Wwa 1978. — N. Bogomołowa: Walery Briusow i L.S. (Wspólnota a odrębność świata artystycznego). *Thum. B. Więzik*: W: Tradycja i współczesność. Wr. 1978, oryginal. ros. w teście: Polskie i rosyjskie poety XX wieku. Moskwa 1987. — T. Jodelka-Burzecki: L.S. *Polonistyka* 1978 nr 1. — K. Piekosz: *Poezja* 1978 nr 11/12 [omów.]. *Ścieżki polne*. — M. Rjabčuk: Poeci i sędziowie. *Vsesyt*, Kijów 1978 nr 11. — J. Trznadel: Piękna przepaść. (S. — poeta rzeczy nie domówionych). W teżej: *Płomień obdarzony rozumem*. Wwa 1978. — J.T. Baer: L.S. and Arthur Schopenhauer. *The Polish Review*, Nowy Jork 1979 nr 3. — M. Jankowski: Mitologizacja rzeczywistości poetyckiej w „Ścieżkach polnych” L.S. *Acta Univ. Nicolai Copernici. Filol. Pol.* 1979 nr 109. — J.Z. Jakubowski: O S. zawsze młodym. W teżej: *Porozmawiamy o poezji*. Wwa 1979. — E. Janczewska: *Poezja na tropach Boga: Wszystkie barwy miodu. Przew. Katol.* 1979 nr 23. — J. Krzyżanowski: Refleksy włoskie w twórczości L.S. W: *Studi slavistici in ricordo di Carlo Verdiani*. Pisa 1979. — A. Stoff: *Nad poezją L.S.* (W 101 rocznicę urodzin). W *Drozdzie* 1979 nr 5. — J. Klusek: Na przekór kłęscie i zniszczeniu. (Analiza wiersza L.S. „Pierwsza przechadzka”). W: *Wrzesień w literaturze i historii polskiej* [Wydz. 2 uzup.] Cz. 1. Wr. 1980. — J. Łukasiewicz: *Stary poeta. Więź* 1980 nr 4. — S. Mrazek: *Przeźrenie i czas w dramatach L.S.* W teżej: *Środki ekspresji pozastawnej w dramatach Staffa, Tetmajera i Przybyszewskiego*. Wr., Kr.: Ossol. 1980, 145 s. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-Lit.* 42. — M. Kwiatkiewicz: Le thème du paradis perdu dans la poésie de la Jeune Pologne. *Acta Univ. Wratisl. Romantica Wratislaviensis* 1982 nr 614. — I. Maciejewska: Poeta ładu moralnego. (L.S.). W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 2. Wwa 1982. — W. Nowakowska: Ostatni S. *Probl. Ośw.* 1982 nr 1 [dot. Wiklina]. — J. Pilař: L.S. básnik životní harmonie. W teżej: *Má cesta za polskou poezií*. Praha 1982. — M. Zembaty-Michalakowa: Charakterystyka poetyckiego słownictwa Przybysia w zestawieniu ze słownictwem S. i Brzękowskiego. W teżej: *Poezja Juliana Przybysia w świetle badań statystyczno-językowych na tle porównawczym*. Wr. 1982. — M. Jasińska-Wojtkowska: Sacrum w poezji L.S. W: *Religijne tradycje literatury polskiej*. Lubl. 1983. — U. Kesikowa: „Mistrz Twardowski” — szkic o języku. *Zesz. Nauk. Wydz. Hum. UG. Filol. Pol. Pr. Językozn.* 1983 z. 9. — J. Snopek: Kto jest ten dziwny nieznajomy? *Twórczość* 1983 nr 7 [rec.]. An empty room. — J. Starnawski: O „Tryptyku religijnym” L.S. *Aten. Kapl.* 1983 t. 100 [dot. wierszy: U studni; Jawnogrzesznica; Maryja i Marta], przedr. w: *Z Bogiem przez wieki*. Rzeszów 1988. — Z. Kubiak: Dzieło św. Katarzyny i jego polski tłumacz. W teżej: *Jak w zwierciadle*. Wwa 1985 [dot.]. *Księga miłosierdzia Bożego, czyli dialog*. — M. Wyka: Leopold Staff. [Szkic]. Wwa: PIW 1985, 118 s. — A. Niewiadomska: Kochać i tracić... (O poezji L.S. i Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej). *Zycte Lit.* 1986 nr 43. — T. Jodelka-Burzecki: Odkrywanie L.S., „Wiosna w zimie”. *Kierunki* 1987 nr 22, 31. — B. Madra-Shallcross: Cień i forma. O wyobraźni plastycznej L.S. *Szczec.* *Glob* 1987, 163 s. — W. Maciekiewicz: Staffowski antyracjonalizm. W teżej: *Nietzscheizm i marksyzm w literaturze i filozofii okresu Młodej Polski*. Wwa 1989. — T. Wójcik: S. i Różewicz. Kilka myśli o pewnej przyjaźni. *Mies. Lit.* 1989 nr 5. — G. Leszczyński: Leopold Staff poeta trzech pokoleń. Wwa: Jota 1990, 45 s. — R. Koziej: Franciszkanizm „Ptaków niebieskich” L.S. *Kiel. Stud. Filol.*

1992 t. 6. — H. Gradkowski: L.S. „Znad ciemnej rzeki” oraz Juliana Przybysia „Głos poezji” — próba analizy porównawczej; A. Krawczyk: Dwugłos w obronie unicestwienia wartości: „Giordano Bruno” L.S. i „Campo di Fiori” Czesława Miłosza; B. Myrdzik: *Pean czy „Zemsta reki śmiertelnej”? Interpretacja „Peanu” L.S. i „Radości pisania” Wisławy Szymborskiej*. W: *Lekcje poezji w szkole średniej*. Cz. 2. Kielce 1993. — G. Igieliński: *Liryčna transfiguracja bajkowego bohatera „Il bove” G. Garducciego a wiersze Z. Przesmyckiego*. L.S. i B. Leśmiana. W: *W stronę dwudziestolecia*. Rzeszów 1993. — R. Lubas-Bartoszyńska: Maurice Carême — L.S. Poetyckie analogie i kontrasty. *Ruch Lit.* 1993 nr 5. — M. Sienko: *Zabawa w poezjowanie, czyli o smutnej i wesołej „Zimie” L.S.* *Polonistyka* 1993 nr 9. — A.M. Fendor: *Instrumentacja głoskowa w „Słocie” L.S.* *Rozpr. Komis. Językozn. LTN* 1995 t. 40. — W. Wasylenko: L.S. *Życie jak życie*. O nieznanym tłumaczeniu z Celio Angiolieri. W teżej: *Ukraińskim tropem polskich pisarzy XIX i XX wieku*. Pozn. 1996. — M. Heć: *O korespondencji sztuk w liryce L.S. z lat 1918-1939*. *Zesz. Nauk. WSP w Rzesz.* *Hist. Lit.* 1999 z. 5. — P. Obrączka: *Wokół debiutu L.S.* *Zesz. Nauk. Filol. Pol. Univ. Opol.* 1999 z. 39. — W. Wójcik: *Staff i Różewicz. Studia historycznoliterackie*. Kat.: FA-art 1999, 95 s. ltu o L.S.: *Z Dantem nad Arno; „Lux ex Oriente”; Ścieżkami Italii; „Wiklina” wstawiają wiosnę; Poetyckie przyjaźnie Różewicz — S.I. — P. Wrzesień: Liryzm zorganizowany „Śladem stopy antycznej” L.S.* *Ruch Lit.* 1999 nr 2.

A.Sz.

STALA Marian ur. 1952

Pseud.: J. Krzos; Jacek Krzos; Konrad Lichtenberg; M.S.; MM. Ryszard Nienaski; Władysław Szreniawa-Rzecki. Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 13 września 1952 w Tarnobrzegu; syn Władysława Stali i Marii z domu Krzos, księgowych. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Tarnobrzegu. Po zdaniu matury w 1971, studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1976 uzyskał magisterium i został asystentem w Instytucie Filologii Polskiej UJ. Debiutował szkicem pt. „Estetyczne” i „etyczne”. Soeren Kierkegaard i przemiany wewnętrzne polskiego modernizmu”, wygłoszonym w 1974, a opublikowanym w tomie zbiorowym „Materiały Międzynarodowej Sesji Naukowej zorganizowanej przez Koło Polonistów Instytutu Filologii Polskiej UJ z okazji jubileuszu 75-lecia istnienia Koła w dniach 20-24 maja 1974” (Kraków 1976). Rozwijał twórczość krytycznoliteracką, publikując recenzje i artykuły w *Ruchu Literackim* (1977-80), *Studencie* (1978-81; podp. też: Konrad Lichtenberg, Władysław Szreniawa-Rzecki); w 1981 należał do zespołu dwutygodnika, *Tekstach* (1980-81). W 1982-85 był kierownikiem literackim Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie; zamieszkał też recenzje w *Programach Teatru*. Kontynuował pracę naukową w Instytucie Filologii Polskiej UJ, zajmując się zwłaszcza poezją Młodej Polski; w 1983 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Metaforyzacja w liryce Młodej Polski. Teoria i praktyka” (promotor prof. Maria Podraza-Kwiatkowska). W 1983-89 współredagował mówione pismo *NaGłos*. Współ-

pracował z miesięcznikiem *Znak* (1984-85) oraz pismami wydawanymi poza cenzurą: *Arka* (1984-89; podp. też Jacek Krzos), *Pulsem* (1986; podp. też Ryszard Nienaski), *Brullonem* (1987-90; podp. też Jacek Krzos; tu w 1989 cykl recenzji pt. „Poezja i wierszomania”). W 1987 został stałym współpracownikiem *Tygodnika Powszechnego*, w którym zaczął publikować liczne recenzje i artykuły; w 1998 objął kierownictwo działu kultury. W 1989 został członkiem SPP. Należał do redakcji *Tygodnika Literackiego* (1990-91). Współredagował drukowaną kontynuację mównego pisma *NaGłos* (drukowane 1990-98; tu też recenzje i artykuły). W 1995 uzyskał na UJ habilitację na podstawie rozprawy „Pejzaż człowieka. Młodopolskie myśli i wyobrażenia o duszy, duchu i ciele”. Za całokształt twórczości krytycznoliterackiej otrzymał w 1998 nagrodę im. K. Wyki. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1998). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Metafora w liryce Młodej Polski. Metamorfozy widzenia poetyckiego. Wwa: PWN 1988, 348 s.

Rozprawa doktorska.

2. Chwile pewności. 20 szkiców o poezji i krytyce. Kr.: Znak 1991, 281 s.

Zawartość: [Wstęp] W środku rozmowy. — [Cz. I:] W stronę Lemanu [dot.: A. Mickiewicze: Liryki lozańskie]; Blisko milczenia; Od czarnego słońca do ciemnego świecidla. — [Cz. II:] „...Szukając tego, co jest Rzeczywiste”; Poza ziemią Ulro [dot. twórczości Cz. Miłosza]; Brzegi Lemanu [dot. wiersza Cz. Miłosza: Notatnik: Bon nad Lemanem]; Rzeka w ciemności. (O „Kronikach” Czesława Miłosza). — [Cz. III:] Radość czytania Szyborskiej; Rok 1983 = głos poety [dot.: Z. Herbert: Raport z obłąkanego miasta]; Purgatorium. (Na marginesie „Niepodległych nicości” [R. Krynickiego]); Między tym światem a światem łaski [dot. wierszy S. Barańczaka]; Bez formy. (O jednym wierszu Juliana Kornhausera [pt. Formal]); List do Jana Polkowskiego; Dotknięcie losu [dot. wierszy J. Polkowskiego]; Źródło [dot. poezji B. Majak]. — [Cz. IV:] Marzenie o Księżce [dot. K. Wyki]; Ryzyko osobowości [dot. K. Wyki]; Bezinteresowna miłość poezji. (Uwagi o dziele i osobowości krytycznej Jerzego Kwiakowskiego); Duchowa niepodległość, poczucie wagi słowa. (O Jerzym Kwiakowskim raz jeszcze). Nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1992.

3. Pejzaż człowieka. Młodopolskie myśli i wyobrażenia o duszy, duchu i ciele. Kr.: Baran i Suszczyński 1994, 287 s.

Rozprawa habilitacyjna.

4. Druga strona. Notatki o poezji współczesnej. [Szkice]. Kr.: Znak 1997, 287 s.

Zawartość: [Wstęp] Pierwsze zdania, pierwsze myśli. — [Cz. I:] Osłupły ogród. O jednym wierszu Czesława Miłosza; Teatr istnienia i teatr niebycia albo czy Białoszewski jest poetą metafizycznym?; Drzwi do piekła. O jednym wierszu Mirona Białoszewskiego; Cierpiące ciało i śmiertelne słowo. Na marginesie nowej książki Tadeusza Różewicza; Czas, który nastąpił po czasie marnym. O jednym wierszu Tadeusza Różewicza; Przekleństwo poezji. Jeszcze raz o jednym wierszu Tadeusza Różewicza; Kot i puste mieszkanie. O jednym wierszu Wisławy Szyborskiej; 16 maja 1973 roku. Jeszcze raz o jednym wierszu Wisławy Szyborskiej; Wolę możliwość. Trzeci raz o jed-

nym wierszu Wisławy Szyborskiej; Smutek Szyborskiej; Krucha nieśmiertelność [dot. J. Hartwig]; Nicość. O jednym wierszu Julii Hartwig; Twarz cesarza. O jednym wierszu Zbigniewa Herberta; W cieniu dębów. Nie tylko o jednym wierszu Zbigniewa Herberta; Rozwiązywanie świata [dot. T. Karłowicza]; Słuchając tętna [dot. M. Skwarciniego]; Pod słowem rozpaczy [dot. J. Kurylaka]; Obłok i kamień [dot. R. Krynickiego]; Rozmowa w Wenecji. O jednym wierszu Ryszarda Krynickiego; Między Schubertem a cmentarzem samochodów. Nie tylko o jednym wierszu Stanisława Barańczaka; Już nic. O jednym wierszu Juliana Kornhausera; Sen, śnieg, ciemna gwiazda [dot. B. Majak]; Na nieustanne świadectwo życia. O jednym wierszu Bronisława Majak. — [Cz. II:] [J.] Polkowski, [Z.] Machej, [M.] Świetlicki, [R.] Tekieli ... Kilka uwag o nowych poetach, zapisanych jesienią 1989 roku; Życie skupione, życie rozproszone. Kilka uwag o światłoodczuciu nowej poezji, zapisanych jesienią 1992 roku; Cały ten zgłęb. Kilka uwag o sytuacji i świadomości nowej poezji, zapisanych jesienią 1995 roku. — [Cz. III:] Niespieszny przechodzień [dot. M. Woźdyby]; Okruchy rozpaczy, okruchy czułości [dot. J. Drzewuckiego]; Piosenka niekochanego [dot. M. Świetlickiego]; Pokój obwieszony Marcina [dot. M. Świetlickiego]; Jedzenie hamburgerów. O jednym wierszu Marcina Świetlickiego; Święta rozmowa [dot. M. Kielar]; Wy różne wyrazie nie [dot. R. Tekielego]; Niedziela w zoo [dot. G. Wróblewskiego]; Każde umieranie ma swoje zaklęcia [dot. M. Baran]; Będzie święto, będziemy jeść ciastka [dot. M. Sendeckiego]; Dotknięcie ziemi. O jednym wierszu Marcina Świetlickiego; Przez szkło [dot. W. Bonowicza]; Glossy do różnych wierszy napisanych przez Artura Szlosarkę; Co z tego, że kruszą się obłoki? Na marginesie „Pięciu wierszy elegijnych” Artura Szlosarkę; Stróż ciemniejszej strony [dot. A. Szlosarkę]; Marlewo, marzenie, umieranie [dot. D. Sosnickiego]; Czarno widzę, panie Schopenhauer [dot. T. Majerana]; Teraz jesteś wolny [dot. P. Marcinkiewicza]. — Zamiast epilogu: Użyteczne oślnienia [dot. Wypisów z ksiąg użytecznych” Cz. Miłosza].

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Nauczyciel. W: Kazimierz Wyka. Kr. 1978 s. 414-422. — Instynkt harmonii. (Wokół programu estetycznego „Museionu”). *Zesz. Nauk. UJ* 1980 nr 550 s. 121-143. — Człowiek, światło, słowo. (Z problematyki wyobraźni poetyckiej J. Słowackiego). *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1980 s. 33-41. — Wobec czasu i poza czasem. (Uwagi o „Stances” W.K. Brzozowskiego). *Zesz. Nauk. UJ* 1981 nr 578 s. 103-117. — Parodia i wartości. (O jednym z nurtów młodej prozy lat siedemdziesiątych). W: Studia o narracji. Wr. 1982 s. 251-262. — Wygasły splot słońca. W: W stronę wiersza. Wwa 1984 s. 73-87. — Współczesność i rzeczywistość. (Głosy do lektury [Z.] Herberta przez twórców „pokolenia 68”). *NaGłos* 1991 nr 4 s. 49-63. — Pytanie o człowieka w poezji Kazimierza Tetmajera. *Ruch Lit.* 1992 nr 1/2 s. 27-43. — Czy [M.] Białoszewski jest poetą metafizycznym? W: Pisanie Białoszewskiego. Wwa 1993 s. 96-113. — Jawa obłąkana. *Ruch Lit.* 1993 z. 5 s. 545-562 [dot. J. Wroczyńskiego].

Prace redakcyjne

1. W. Korab-Brzozowski: Utwory zebrane. Oprac. ... Kr.: WL 1980, 441 s.

2. J. Wroczyński: Poezje prozą i inne utwory. Oprac. ... Kr.: WL 1995, 224 s.

3. Liryki lozańskie Adama Mickiewicza. Strona Lemanu. Antologia. Oprac. ... Kr.: Tow. Autorów i Wydawców Prac Nauk. „Universitas” 1998, 416 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000. — Wywiady: Perspektywa duszoznawcza. Rozm. A. Franaszek. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 37; Należy czytać arcydzieła. Rozm. W. Jurasz. *Dz. Pol.* 1998 nr 37; Punkt odniesienia. Rozm. H. Szczur. *Dekada Lit.* 1998 nr 3.

LP XX w. (red.).

J. Paszek. *Pam. Lit.* 1990 z. 2 [rec.: Metafora w liryce Młodej Polski]. — [Chwile pewności:] J. Błoński: Szczęśliwi poeci. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 51/52; J. Zychowicz: Krytyka na niby. *Polityka* 1991 nr 48; R. Arasimowicz: Lyzkami brnąć na lekcje. *Polonistyka* 1992 nr 4; Z. Bienkowski: Poezja jako wehikuł. *Arka* 1992 nr 39/40; A. Legeżyńska: Dyskretny urok krytyki adoracyjnej. *Teksty Drugie* 1992 nr 6; L. Szaruga: Brak zmysłu formy. *Kultura*, Paryż 1992 nr 11; A. Zawada: Nowy kanon współczesnej liryki. *Znak* 1992 nr 4. — [Pejzaż człowieka:] J. Z. Brudnicki: Traktat o duszy. *Wiad. Kult.* 1995 nr 12; polem. J. Pilch: Epoka obca ideowo. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 14; J. Łukasiewicz: Czytanie S. *Teksty Drugie* 1995 nr 5 [dot. też: Metafora w liryce Młodej Polski; Chwile pewności]; A. Czabanowska-Wróbel. *Ruch Lit.* 1996 nr 3; K. Księżyk: Czy pejzaż człowieka? *Prz. Hum.* 1996 nr 1. — A. Franaszek: Medytacje na schyłek stulecia. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 46 [rec.: Druga strona]. — G. Matuszek. *Pam. Lit.* 1997 z. 1 [rec.: Pejzaż człowieka]. — [Druga strona:] W. Kaliszewski: Czy współczesna literatura jest głodna. *Więź* 1998 nr 6; J. Klejnocki: Poezja w czasie minionym. *Gaz. Wyborcza* dod. *Książki* 1998 nr 1; J. Łukasiewicz: Poezja a doświadczenie źródłowe. *Znak* 1998 nr 3; J. Orska: Człowiek ze stali. *Arkusz* 1998 nr 12; D. Pawelec: Z niewielkiego dystansu. *Nowe Książ.* 1998 nr 3; K. Pienkoż: Sztuka lektury. *Sycyna* 1998 nr 11; P. Słwiński: Kilka uwag o „Drugiej stronie” M.S. *Kresy* 1998 nr 1.

K.B.

STAMPF'L Stanisław Marian 1919-1980

Dramatopisarz, autor słuchowisk radiowych i widowisk telewizyjnych.

Urodzony 10 października 1919 we Lwowie, syn Mariana Stampf'la, adwokata, i Stanisławy z domu Stelzer, malarki. Uczęszczał do IV Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie; w 1938 zdał maturę. Następnie odbył roczną służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w stopniu ogniomistrza podchorążego. Wzięty do niewoli niemieckiej, przebywał w stalagu Hohenstein, skąd w 1940 jako ciężko chory został przewieziony wraz z innymi jeńcami do szpitala w Warszawie. Następnie w czasie okupacji niemieckiej przebywał we Lwowie, a później w Krakowie i Zakopanem. Pracował jako pomoc biurowa, urzędnik, buchalter, ekspedient i robotnik. Brał udział w pracy konspiracyjnej w szeregach AK. Rozpoczął studia polonistyczne na kompletach tajnego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Ożenił się z Wandą Bloch. Po wyzwoleniu służył w 1945-47 w Ludowym Wojsku Polskim, początkowo jako oficer liniowy, a następnie kierownik Domu Żołnierza w Toruniu. W 1946 został członkiem PPS. W 1947-48 był sekretarzem literackim

Teatru Ziemi Pomorskiej w Toruniu, pod dyktando Wilama Horzycy. Debiutował w 1947 felietonami teatralnymi w krakowskich *Listach z Teatru*. Od 1948 należał do PZPR. W 1948-52 pełnił funkcję kierownika działu literackiego rozgłośni Polskiego Radia w Bydgoszczy. W tym czasie zaczął pisać słuchowiska radiowe. Studiował też filologię polską na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu; w 1952 uzyskał dyplom ukończenia studiów I stopnia. W 1949 został członkiem Związku Zawodowego Dziennikarzy RP (od 1951 SDP). Po przeniesieniu się w 1952 do Warszawy, kontynuował pracę w Polskim Radiu kolejno jako zastępca redaktora naczelnego w rozgłośni warszawskiej (do 1956), redaktor odpowiedzialny działu literackiego w Zespole Programu Krajowego Polskiego Radia. W 1958 ze względu na chorobę serca zrezygnował ze stanowisk kierowniczych i do 1960 pełnił funkcję konsultanta do spraw słuchowisk. W 1960 ożenił się z Dżennet Połtorzycką, dziennikarką. W tymże roku objął stanowisko dyrektora programowego w Zespole Programu Krajowego Polskiego Radia, a w 1966 dyrektora programowego w Zespole Programu Telewizyjnego (do 1969). Był inicjatorem utworzenia Programu III Polskiego Radia oraz zorganizowania Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu (1963). W 1963 został członkiem ZLP, a w 1968 Międzynarodowego Klubu Teatralnego. W 1969-71 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Dialog*. Następnie powrócił do pracy w Komitecie do Spraw Radia i Telewizji: w 1971-72 pełnił funkcję dyrektora programowego Zespołu Programu Krajowego Polskiego Radia, a następnie kierownika Naczelnej Redakcji Programu II Telewizji Polskiej. Od maja 1974 był doradcą do spraw programowych przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W 1975 został przewodniczącym Komisji Informacji Polskiego Komitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO). W 1976 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość w dziedzinie radia i telewizji, a w 1978 nagrodę przewodniczącego Komitetu za przygotowanie, zorganizowanie i wprowadzenie w życie programu kształcenia kadr dziennikarskich dla radia i telewizji na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, m.in. do Włoch, Grecji i na Bliski Wschód. Odnznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1964) i I klasy (1979), Złotą Odznaką Honorową m.st. Warszawy (1966), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1973). Zmarł 26 marca w 1980 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

I. Matysiakowie. Powieść radiowa. [Współaut.:] J. Janicki i W. Żesławski oraz od 1966 D. Połto-

rzycka. Radio od 11 XI 1956. Wyd. częściowe T. 1-4. Wwa: Wydawn. RTV 1973-1976, 319 + 330 + 321 + 336 s.

Powieść realizowana w odcinkach cotygodniowych. — Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1976.

2. Nie ma nieznanych wysp. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1959 nr 5 s. 36-52. TV 1959. Praprem. Bydg., T. Propozycji 1959.

I nagroda w konkursie Kom. do Spraw Radiofonii i ZLP na widowisko teatru TV w 1959.

3. Szósty dzień tworzenia. [Utwór dramatyczny]. TV 1965. Radio 1966. Druk w: *Teatr Pol. Telew.* 1966 nr 3 s. 36-74. Przedr.: *Teatr Lud.* 1969 nr 7/8 s. 3-24; *Teatr Pol. Telew.* 1975 nr 1 s. 38-68.

4. Kundel. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 7 s. 26-36. Przedr. *Teatr Pol. Telew.* 1976 nr 2 s. 17-29, Radio 1976, TV 1976, Por. poz. 5.

I nagroda w konkursie Programu III Pol. Radia w 1975.

5. Kundel. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 128 s.

Zawartość: Kundel [por. poz. 4], Ścieżką przez las.

Słuchowska radiowe, m.in.: Ojciec Marks. Radio 1951. Druk fragm. *Nowy Tor* 1951 nr 4. — Strajk [o M. Kasprzaku]. Radio 1951. Druk fragm. *Nowy Tor* 1951 nr 1. — Młodość [o B. Bierucie; współaut.:] E. Fiszer, S. Ziembicki. Radio 1953. Druk fragm. *Radio i Świat* 1953 nr 15. — Ziemia posłuszna. [Współaut.:] W. Żesławski. Radio 1953. — Numer poda centrala. [Współaut.:] J. Janicki. Radio 1958. — Kowalskich było dwóch. Radio 1960 [nagrada w konkursie Pol. Radia w 1960]. — Krótkie światła. Radio 1963. — Dowódca. [Współaut.:] G. Babicki. Radio 1975. Druk *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 3/4 s. 66-82. — Leśny dziadek. Radio 1975. Druk *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 2 s. 72-86. — List do Polskiego Radia. Radio 1975. — Mój jedyny. Radio 1976. Druk w: *Drzewo jabłoni na wiosnę*. Wwa 1979 s. 105-124. — Stary człowiek. Radio 1976. — Zadanie bojowe Wacka Okonia. Radio 1977.

Adaptacje

1. D. Defoe: Robinson Kruzo. [Powieść]. Wzdług D. Defoe napisał ... Wwa: NK 1958, 465 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1962, wyd. 4 1965, wyd. 5 1967, wyd. 6 1970, wyd. 7 1971, wyd. 8 1972, wyd. 9 1975, wyd. 10 1977 [właśc.] 1978, wyd. 11 1979, wyd. 12 1981, wyd. 13 1985, wyd. 14 1986, wyd. 15 1990, wyd. 16 1991; wyd. Białystok: KAW 1991; wyd. Wwa: NK 1992, wyd. nast.: tamże: 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999; Wwa: Mea 2000.

2. J. London: Meksykanin. [Utwór dramatyczny]. Adapt. ... TV 1962.

3. H.E. Beecher Stowe: Chata wuja Toma. Na podstawie powieści napisał ... Wwa: NK 1964,

306 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1972, wyd. 5 1983, 1993.

4. L. Kruczkowski: Kordian i cham. Scenariusz telewizyjny oprac. ... Druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 3 s. 5-54. TV 1971 cz. 1-2.

W scenariuszu wykorzystano także: K. Deczyński: Pamiętnik chłopa-nauczyciela; M. Mochacki: Pisma.

Praca redakcyjna

1. M. Dąbrowska: Zdarzenia. Wybór opowiadań. Wyboru dokonali: D. Połtorzycka i ... Wwa: NK 1956, 523 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1970. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — RL 1980 (A. Biernacki). — J. Długosz: Słownik dziennikarzy regionu pomorsko-kujawskiego. Bydg. 1988.

K. Kuliczowska: Nowe wcielenie Robinsona. *Nowa Kult.* 1958 nr 51/52; przedr. w teście: W szklanej kuli. Wwa 1970 [rec. adapt.: D. Defoe: Robinson Kruzoel. — [H.E. Beecher Stowe: Chata wuja Toma. Adapt. ...] K. Kuliczowska: W sprawie adaptacji „Chaty wuja Toma”. *Współczesność* 1965 nr 16; przedr. w teście: W szklanej kuli. Wwa 1970; M. Malcharek: Precedens. *Współczesność* 1965 nr 10. — [Matysiakowie:] A. Sadowska: Siła oddziaływania powieści radiowej „Matysiakowie”. *Kult. i Społ.* 1969 nr 4; S. Dzieciotłowska: „Matysiakowie” a akcentowany model rodziny (Uwagi na marginesie badań ankietowych). *Bul. Radiowo-Telew.* 1970 nr 1. — W. Rustecki: Reportaż z wysp nieprawdziwych. *Współczesność* 1970 nr 7 [rec.: Nie ma nieznanych wysp]. — K. Kwasińska: Ściszona dramatyczna fabuła. *Tyg. Kult.* 1976 nr 48 [dot. słuchowisk radiowych]. — M.J. Kwiatkowski: S.S. *Radio i Telew.* 1980 nr 15. — M.M. Wiśniewska: Gdyby nie adaptacja. *Nowe Książ.* 1985 nr 10 [rec. adapt.: D. Defoe: Robinson Kruzoel. J.Z.

STANCLIK Mieczysław 1941-1998

Pseud.: Adam Stanisławski.
Poeta.

Urodzony 23 listopada 1941 w Komorowicach (obecnie Bielsko-Biała); syn Franciszka Stanclika, górnika, i Heleny z Wieczorków. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego dla pracujących w Bielsku-Białej. Debiutował w 1960 wierszami „Między pagórki nocy...”, „Mijanie”, „Wszystko co muszę utracić”, „Tęsknota”, opublikowanymi w *Kierunkach* (nr 21); z pismem tym nawiązał następnie stałą współpracę. W 1960-71 należał do kręgu warszawskiej grupy studenckiej Orientacja Poetycka „Hybrydy”, w 1961-63 był członkiem grupy literackiej Skarabeusz w Bielsku-Białej. W 1962 zdał maturę i przez rok pracował jako tkacz włókiennik w fabryce włókienniczej w Bielsku-Białej. Następnie do 1965 odbywał zasadniczą służbę wojskową w Marynarce Wojennej. Wiersze drukował m.in. na łamach czasopism *Współczesność* (1963, 1966-68) i *Litery* (1964-65). W 1968 otrzymał Nagrodę Młodych im. W. Pietrzaka. W tymże roku został członkiem ZLP. Po 1968 należał do Grupy Literackiej „Gronie” im. E. Żegadłowicza przy To-

warzystwie Miłośników Ziemi Żywieckiej. W tym okresie wiersze drukował m.in. w czasopiśmie *Poglądy* (1967-82, z przerwami), *Kronika Beskidzka* (1969-77), *Życie Literackie* (1969, 1972, 1974, 1978, 1986) i *Kronika* (Bielsko-Biała, 1977-84). W 1978-83 pełnił funkcję początkowo wiceprezesa, a następnie prezesa Beskidzkiego Klubu Pisarzy. W 1995-96 otrzymywał stypendium ZLP i Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Bielsku-Białej. Był wielokrotnym laureatem konkursów literackich, m.in. otrzymał nagrodę Czerwonej Róży, przyznawaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku (1970), Łódzkiej Wiosny Poetów (1962-66, 1968, 1979). Współpracował z tygodnikiem *Tak i nie* (1983-87). Był prezesem Oddziału nowego ZLP w Bielsku-Białej (1984-86). W 1985 otrzymał nagrodę im. G. Morcinka, Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony w Rozwoju Województwa Katowickiego” (1976) i Złotym Krzyżem Zasługi (1985). Zmarł 25 października 1998 w Bielsku-Białej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kula kryształowa. Poemat egocentryczny. Wwa: Pax 1966, 47 s.

Nagroda Peleryny, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku w 1967.

2. Zielona gwiazda lasu 1960-1963. [Wiersze]. Wwa: Pax 1967, 137 s.

Cykle: Heliografie; Fuga jesienna; Mówię; Południe w ogrodzie; Dwufakty; Komentarze do śmierci; Bielsko-Biała; Poemat lutowy.

3. Jawor. [Wiersze]. Wwa: Pax 1968, 66 s.

Zawiera m.in. cykle: Narcyz; Pejzaż ptaka; Iris; Polowanie z sokofem; Płonące pejzaże.

4. Słoneczny chłopiec. [Wiersze]. Wwa: Pax 1969, 47 s.

Cykle: Dziewięcił; Kamieniołomy światła; Płomienne gody.

5. Krzyk pawia. [Wiersze]. Wwa: Pax 1970, 81 s.

Zawiera m.in. cykle: Ciemny wiatr; Pejzaż z autografem; Rzecz jasna; Non omnis moriar (fuga).

6. Wysoki kasztel. Poemat. Wwa: Pax 1971, 31 s.

7. Elegie; Białe modrzewie. [Wiersze]. Wwa: Pax 1972, 92 s.

Cykle: Elegie; Białe modrzewie.

8. [Poezje]. Bielska jesień 1972. X Ogólnopolska Wystawa Malarstwa. [Bielsko-Biała] [1972], [41] k. Min. Kultury i Sztuki, Związek Pol. Artystów Plastyków Oddz. w Bielsku-Białej, Prez. WRN, Wyd. Kultury, Biuro Wystaw Artyst. w Kat.

9. Ikonostas. Wiersze. Kat.: Śląsk 1980, 87 s.

Cykle: Pasterał rzeki; Cygańskie lato; Węzeł gordyjski; Przedpola nocy; Ultima Thule; Dmuchawce; Moje miasteczko jak na dłoni.

10. Białe miasto. Wiersze beskidzkie. Wybór i red.: J. Dworaczek. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1981, 32 s.

11. Jasnovidzenie. [Wiersze]. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1981, 46 s.

12. Tercjarz albo Termin w tercynie. Poemat cykliczny. Wybór i red.: J. Dworaczek. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1982, 32 s.

13. Ave Eva. [Wiersze]. Grafika: Z. Różewicz. Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. BTSK [Beskidzkiego Tow. Społ.-Kult.] 1984, 134 s.

Cykle: Wszystko jedno; Białe kruki. (Sonety); Blizny; Zielony dom. (Papuszy); Wniebogłosy; Harenda. (Mała suita beskidzka); Pieśni; O święc im. Nagroda im. S. Piętaka w 1984.

14. Tabor. Wiersze. Kat.: Śląsk 1987, 82 s.

Cykle: Podniesienie; Gołoborza; Wizjer; Bizancjum; Rodowód I; Stary poeta; Tabor.

15. Żar. Poematy i wiersze. Wstęp: L. Kozień. Bielsko-Biała: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego w Bielsku-Białej 1996, 131 s.

Zawiera poematy: W siebie wstąpienie (poemat dosłowny); Dom nad Letą (podzwonne); Jakub i Anioł (poemat cykliczny); — oraz: Wiersze osobne.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 2000. — Wywiad: Poeta nie ma prawa kłamać. Rozm. A. Kot. *Sl. Powsz.* 1983 nr 139.

[Kula kryształowa.] Z. Jerzyca: Nie chcę być od rzeczy. *Kultura* 1967 nr 10; S. Jończyk. *Sl. Powsz.* 1967 nr 41; J. Kryszak: W kręgu archeologii. *Pomorze* 1967 nr 7; J. Łukasiewicz: „Gdzie jest kula złota...”. *Twórczość* 1967 nr 7; R. Matuzewski: Interesujący debiut. *Nowe Książ.* 1967 nr 9; F. Netz: Seans mitologiczny. *Poglądy* 1967 nr 12; J. Witan: „Bez skrzydeł na szczyt góry szklanej”. *Poezja* 1967 nr 7. — [Zielona gwiazda lasu 1960-1963.] Z. Dolecki. *Kierunki* 1968 nr 3; P. Kunciewicz: Widzialne, rzeczywiste. *Współczesność* 1968 nr 5, przedr. w tegoż: *Cień ręki*. Łódź 1977; B.S. Kunda: S. po raz drugi. *Poezja* 1968 nr 6. — F. Netz: „...Szukam się wszędzie”. *Poezja* 1969 nr 7 [rec.: Jawor]. — S. Jończyk: „Czterem wiatrom otwarty na przestrzał...”. (Drogi i paradoksy poezji S.). *Życie i Myśl* 1970 nr 11/12. — B. Zadura: Zawiedzione nadzieje. *Współczesność* 1970 nr 10 [rec.: Słoneczny chłopiec]. — Z. Dolecki: Zając i dąb. *Kierunki* 1971 nr 10 [rec.: Krzyk pawia]. — S. Jończyk. *Sl. Powsz.* 1971 nr 266 [rec.: Wysoki kasztel]. — M. Karpiński: Autograf na mchu. *Kultura* 1971 nr 36 [rec.: Krzyk pawia]. — T. Olszewski: Odkrycia, warianty, poszukiwania. *Kultura* 1971 nr 48 [rec.: Wysoki kasztel]. — B. Zadura: Okrucy debiutanckiej świetności. *Poezja* 1972 nr 1 [rec.: Krzyk pawia]. — [Elegie; Białe modrzewie.] S. Melkowski: Kaliban — erudyta i Ariel — prostaczek boży. *Nowe Książ.* 1973 nr 7, przedr. w tegoż: *Równieśnicy i bracia starsi*. Wwa 1980; J. Niemczuk. *Poezja* 1973 nr 3; K. Śniegocki: Wyobraźnia i schemat. *Poezja* 1974 nr 9. — A.K. Waśkiewicz: Casus S. W tegoż: *Modele i formuła*. Wr. 1978. — [Ikonostas.] Z. Irzyk: Wiersze M.S. *Kierunki* 1981 nr 2; M. Pytasz: Św. Franciszek z pokolenia, którego nie było. *Poglądy* 1981 nr 5. — [Ave Eva.] L. Kozień: „Jak niedorzecznie trzeba spojrzeć, by w każdym kształcie urzec piękno”. *Podbeskidzie* 1984 z. 11/12; T. Olszewski: Beskidzki barokista. *Kierunki* 1984 nr 22; L. Żuliński: Outsider. *Tyg. Kult.* 1984 nr 45; R. Bednarczyk: Białe kruki. *Tak i Nie* 1985 nr 11. — T. Olszewski: Wewnątrz kryształowej kuli. *Tyg. Kult.* 1985 nr 22. — J. Tulik: „Dużo, dużo piękna”. *Okalce* 1985 nr 2 [rec.: Ave Eva]. — Z. Dolecki: Kula kryształowa. *Kierunki*

1987 nr 48. — M. Hałas: Dialog z niepoznawalnym. *Tak i Nie* 1988 nr 4 [rec.: Tabor]. — Z. Niemiec: Poezja i rozczarowanie. *Kron. Biesk.* 1998 nr 44.

B.M.

STANDE Stanisław Ryszard 1897-1937

Pisownia nazwiska do 1927: Stande.
Krypt.: S.r.s.; srs.; St.R.S.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 16 listopada 1897 w Warszawie. Uczęszczał do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie; w 1916 zdał maturę. Następnie rozpoczął studia polonistyczne i filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim; studiów nie ukończył. W 1919 wstąpił do Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (od 1925 KPP) i włączył się w działalność partyjną, szczególnie na terenie Śląska i Zagłębia; wyjeżdżał też konspiracyjnie do Gdańska, Berlina i Moskwy. Został członkiem Centralnej Redakcji Wydziału Kultury i Oświaty Komitetu Centralnego KPP. Debiutował w 1920 wierszem pt. „Symfonia”, opublikowanym na łamach czasopisma *Zdrój* (t. 13, nr 3-4). W tymże roku ożenił się z Zofią Lilien (rozwód 1926). W styczniu 1921 został kierownikiem literackim Studia Teatru Robotniczego przy Warszawskim Uniwersytecie Ludowym, zamkniętym przez władze w październiku tego roku, gdzie zetknął się z działaczami komunistycznymi. W grudniu tego roku został aresztowany w Dąbrowie Górniczej w czasie wieczoru autorskiego, podczas którego wygłaszał rewolucyjne przemówienie. W 1925 wspólnie z Władysławem Broniewskim założył Warszawski Teatr Robotniczy w Domu Kolejarza na Dworcu Wschodnim w Warszawie; po jednym z przedstawień został kolejny raz aresztowany. W 1927 przyjechał po raz pierwszy do ZSRR, wstąpił wówczas do radzieckiej Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików), WKP(b). Uczestniczył w I Zjeździe Polskich Pisarzy Proletariackich, który odbył się w Mińsku w 1931, działał w Związku Pisarzy Radzieckich. Publikował wiersze w tym okresie m.in. na łamach komunistycznego czasopisma *Dzwignia* (1927-28). Zajmował się także twórczością przekładową, głównie z języka angielskiego. W 1927 zawarł związek małżeński z Zofią primo voto Steinową-Krajewską (piszącą pod pseud. Kubalska), córką Adolfa Warskiego, działacza ruchu robotniczego (rozwód 1935). Od 1928 wchodził w skład kolegium redakcyjnego pisma *Wiestnik Inostrannoj Literatury*. W 1929-31 należał do redakcji *Miesięcznika Literackiego*; drukował tu wiersze, artykuły krytyczne (w tym dwa studia o metodzie krytyki marksistowskiej) oraz recenzje (podp.: S.r.s. lub St.R.S.). Zagrożony więzieniem z powodu nielegalnej działalności politycznej, wyjechał w 1931 wraz z żoną przez Berlin do Moskwy. Zajmował się głównie pracą literacką.

Drukował w czasopiśmie polonijnych, zwłaszcza w wychodzącym w Moskwie piśmie *Kultura Mas* (1931-37) oraz w miesięcznikach wydawanych przez działające w ZSRR Międzynarodowe Zrzeszenie Pisarzy Rewolucyjnych *Litieratura Mirowoj Riewoluciji* (1931-32) i *Internacjonalnaja Litieratura* (1933-35). Był popierany przez władze radzieckie, a jego tomiki poetyckie tłumaczono na język rosyjski. W 1935 zawarł związek małżeński z Marią Grinberg, pianistką. Aresztowany 9 września 1937 na podstawie fałszywego oskarżenia, został skazany 1 listopada tego roku na karę śmierci; data wykonania wyroku nie jest znana. W 1956 został zrehabilitowany przez Kolegium Wojskowe Sądu Najwyższego Związku Radzieckiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Młoty. [Wiersze i proza poetycka]. Lw.: Inst. Wydawn. „Prom” 1921, 144 s.

Zawartość: [Cykle:] Sonety, Uty; Zwidzenia; Młoty, — [Proza poetycka:] Godziny wieczorne; Krzyk; Słupy przydrożne.

2. Rzeczy i ludzie. [Wiersze]. Kr.: Druk. Nar. 1925, 78 s.

3. Trzy salwy. Biuletyn poetycki. [Wiersze; autorzy:] W. Broniewski, ..., W. Wandurski. Wwa: Nakł. autorów 1925, 47 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1956, wyd. 3 tamże 1967.

4. Na pewno — my! [Wiersze]. Berlin: *Dzwignia* 1928, 73 s.

5. Granatowe i czerwone. [Wiersze]. Moskwa: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1933, 139 s. Przekł. ros.: Moskwa 1933.

6. Młodzież idzie! [Wiersze]. Moskwa: GIZ — Młoda Gwardia 1933, 60 s.

Cykle: Młodzież idzie; Z „Poematu o Magnitostroju” [poz. 7]: Ojcostwo.

Przekł. ros.: Młodzież idet. [Przeł.] L. Penkovski. Moskwa 1933.

7. Poemat o Magnitostroju. Moskwa: *Tryb. Radz.* 1933, 78 s. Wyd. nast. [Moskwa:] *Kult. Mas* [1933; dod. zamiast nr 5/6].

Przekł. ros.: Poema o Magnitostroe. [Przeł.] A. Romm. Moskwa 1933.

8. Człowiek kroczy po ziemi. [Wiersze]. Moskwa: Wydawn. Państw. „Literatura Piękna” 1934, 87 s.

9. Jeździec miedziany. [Poemat]. Kijów 1937. Przedr. *Prz. Kult.* 1955 nr 48.

Inf. o wyd. w Kijowie wg: G. Lasota: Odnaleziony poemat. *Prz. Kult.* 1955 nr 48 s. 3.

10. Nasz krok. [Poemat]. Mińsk: Wydawn. Państw. Białorusi. Sektor Mniejszości Nar. 1937, 133 s.

11. Wiersze. Wybór, wstęp i oprac.: G. Lasota i S. Ludkiewicz. Wwa: PIW 1958, 206 s.

Tu także przekł. wierszy z jęz. ros. następujących poetów: A. Puszkina, N. Dobrolubow, W. Majakowski, I. Selwinski, E. Bagricki, N. Tichonow, S. Kirsanow, M. Swietlow, B. Pasternak. — Nadto: S. Ludkiewicz: Wspomnienie o S.R.S.

Wybory wierszy w przekł. ros.: Izbrannyje stichi. [Przeł.] A. Dudar. Minsk [ok. 1935]; Stichi. [Wiersze]. Moskwa 1935.

Przekłady

1. W. Hasenclever: Ludzie. Dramat w 5-ciu obrazach. *Zdrój* 1922 t. 14 s. 68-92.

2. F. Bruckner: Przepęty. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Łódz. 1930.

3. E. Rice: Ulica. Sztuka w 3 aktach (16 obrazach). Wyst. Wwa, T. Ateneum 1930.

4. V. Baum: Ludzie w hotelu. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa 1931.

5. A. Nowikow-Priboj: Słona kąpiel. [Powieść]. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1931, 175 s.

6. U. Sinclair: Stolica. Powieść. Wwa: Rój 1932 [antydat. 1931], 304 s.
Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 7.

7. U. Sinclair: Spekulanci. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 260 s.
Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 6.

8. Przekłady. [T. 1-2]. Mińsk: Wydawn. Państw. Białorusi. Sektor Mniejszości Nar. 1935, 190 + 153 s. Zawiera przekł. wierszy następujących poetów: W. Majakowski, S. Kirsanow, M. Swietlow, B. Pasternak, A. Hidasz, E. Wejnert, A. Puszkina, N. Dobrolubow i in.

9. A. Puszkina: Gość kamienny; Domek w Kofomnie; Wiersze. Kijów 1937.
Inf. zob. *Twórczość* poz. 11 s. 203.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (F. Lichodziejewska). — LP XX w. (M. Stępień).

[Młoty:] J. Kleiner. *Kur. Lwow.* 1921 nr 268; J. Stur. W te goz: Na przełomie, Lw. 1921. — W. Broniewski. *Wiad. Lit.* 1925 nr 52 [rec.: Rzeczy i ludzie]. — [Trzy salwy:] S. Napier ski; Reakcjonisci. *Wiad. Lit.* 1925 nr 50; [A. Polewka] A.P. *Gaz. Lit.* 1926 nr 2. — T. Dąbal. *Kult. Mas* 1929 nr 1 [rec.: Rzeczy i ludzie]. — S. Napier ski; Poezje S. *Wiad. Lit.* 1930 nr 33 [rec.: Na pewno — myl] — A. Stawar. *Poezje St.R.S. Mies. Lit.* 1930 nr 3. — Ch. Lów. Żydzi w poezji odrodzonej Polski. II Futuryści. S.R.S. *Mies. Żyd.* 1934. — K.W. Zawodziński: Wiersze przysłane z Rosji. *Wiad. Lit.* 1935 nr 37 [rec.: Człowiek kroczy po ziemi]. — G. Lasota. Odnaleziony poemat. *Prz. Kult.* 1955 nr 48 [dot.: Jeździec miedziany]. — A. Stern. Poeci wracają. *Świat* 1956 nr 22. — [Trzy salwy:] A. Słucki. *Twórczość* 1957 nr 3; [A. Włodek] (A.W.). *Życie Lit.* 1957 nr 6; J. Wyka. Nieugaszony ogień. *Now. Lit. i Wyd.* 1957 nr 3. — S. Klonowski: „W lecie głębokiej rzecze, słowo moje nie utonie”. *Tryb. Lit.* 1958 nr 38 [rec.: Wiersze]. — G. Lasota: S.R.S. *Kult. i Życie* 1958 nr 32. — [Wiersze:] J. Śpiewak: Poeta — rewolucjonista. *Nowe Książ.* 1958 nr 21; A. Wilkoń: Poezja S. *Życie Lit.* 1958 nr 45; S. Wygodzki: Spotkanie z poezją S. *Prz. Kult.* 1958 nr 44; J. Wyka: Rzeczy i ludzie po czterdziestu latach. *Twórczość* 1958 nr 11; R. Matuszewski: Wydarci milczenia. *Nowa Kult.* 1959 nr 18. — [Trzy salwy:] S. Wygodzki: O autorach „Trzech salw”. W: *Księga wspomnień 1919-*

-1939. Wwa 1968, passim. — K. Sierodzka: Polonia radziecka 1917-1939. Z działalności kulturalnej i literackiej. Wwa 1968, passim. — C. Budzyńska: S.R.S. — poët — obščestvennyj de ja-teł'-komunist. Vospominanija. *Literaturnoe Nasledstvo* 1969 t. 81. — M. Stępień: Ze stanowiska lewicy. Studium jednego z nurtów polskiej krytyki literackiej lat 1919-1939. Kr. 1974, passim. — G. Gazda: Poezja walką. (Z problemów poetyki „Ziemi na lewo” [B. Jasińskiego i A. Stern] i „Trzech salw” [W. Broniewskiego, ..., W. Wandurskiego]). *Acta Univ. Lodz. Zesz. Nauk. UŁ. Folia Polonica* 1975 nr 2. — Z. Jaroński: S.R.S. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993. — G. Wiśniewski: Nika, która nie mogła się nazywać S. *Dziś* 1995 nr 2. **B.M.**

STANISZEWSKI Andrzej ur. 1948

Krypt.: A.S.; A.St.
Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 26 kwietnia 1948 w Makowie Mazowieckim; syn Kazimierza Staniszewskiego i Janiny z Chodnickich, kierowców samochodowych. Od 1962 uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Makowie Mazowieckim; w 1966 zdał maturę. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. Od 1969 należał do PZPR, w 1973 ożenił się z Haliną Tychoniuk, adwokatem. Po uzyskaniu magisterium w 1974, został zatrudniony w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Olsztynie na stanowisku asystenta. Debiutował w tymże roku artykułem „Stefan Żeromski — kobiety jego życia” na łamach *Panoramy Północy* (nr 44); z piśmie tym współpracował do 1981 (tu w 1974-75 szkice biograficzne, m.in. w cyklach: „Kobiety ich życia”, „Mężczyźni ich życia”, „Dzieci sławnych ludzi”, „Dzieci sławnych ojców”, „Dzieci wielkich ojców”, „Małe sprawy wielkich ludzi”). Za swój debiut krytycznoliteracki uważa recenzję powieści H. Panasa pt. „Krew na śniegu”, opublikowaną w 1977 na łamach *Odry* (nr 3). Artykuły i recenzje publikował też w tym czasie w *Nowych Książkach* (1977-90), *Nowym Wyrazie* (1977-81), *Tygodniku Kulturalnym* (1977-83), *Warmii i Mazurach* (1977-88), *Gazecie Olsztyńskiej* (1978-83), *Kontrastach* (Białystok 1978-84) i *Faktach* (1979-86). Należał do Koła Młodych przy ZLP w Olsztynie (w 1978-81 prezes Koła). Szkice i rozprawy naukowe, głównie na temat polskich tradycji literackich i kulturalnych na Warmii i Mazurach, a później także dotyczące problematyki folklorystycznej ogłaszał m.in. w czasopi smach *Literatura Ludowa* (od 1975), *Acta Universitatis Nicolai Copernici* (od 1977), *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* (od 1978). W 1978 doktoryzował się na UMK na podstawie rozprawy pt. „Struktura gatunkowa poematu dygresyjnego” (promotor prof. Antonina Bartoszewicz). W 1978-89 był zatrudniony jako adiunkt w Zakładzie Bibliotekoznawstwa WSP w Olsztynie. W 1987 habilitował się na Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie

rozprawy pt. „Tradycja czarnońska na Mazurach”. W 1988 został członkiem ZLP. Od 1990 pracował w Instytucie Filologii Polskiej Wydziału Humanistycznego WSP, w 1990-93 pełnił funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego, a w 1993-99 rektora WSP. W 1995-99 był redaktorem naczelnym *Zeszytów Naukowych WSP w Olsztynie*. W 1999 został dziekanem Wydziału Humanistycznego nowo powstałego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W tymże roku otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1999), Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tradycja czarnońska na Mazurach. Olsztyn: OBN [Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego] 1986, 278 s.

Rozprawa habilitacyjna. – Nagroda im. Z. Glogera, przyznana przez red. *Kontaktów* i Urząd Woj. w Łomży w 1987.

Zawartość: Cz. I. Pieśni i psalmy Jana Kochanowskiego w kancjonałach mazurskich Jerzego Wasiańskiego. Geneza i struktura kancjonału mazurskiego; Kancjonał mazurski jako dokument oddziaływania spuścizny czarnońskiej na twórczość poetów i tłumaczy. Zestaw czarnońskich pieśni i psalmów; Pojęcie formuły, stereotypu językowego i pola stylistycznego; O obecności czarnońskich motywów Dawidowych; Od rymu do formuły. Na przykładzie recepcji pieśni „Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary”...; Analiza pola stylistycznego słów-kluczy: „niebo” – „noc” – „ręka” – „droga”. – Cz. II. Recepcja spuścizny czarnońskiej w latach 1795-1939. Jan Kochanowski i jego twórczość w dwugłosie polsko-niemieckim (1795-1840); Spuścizna czarnońska na łamach „Przyjaciela Ludu Łeckiego” (1842-1845); Kochanowski na łamach pism redagowanych przez Antoniego Gąsiorowskiego (1849-1869); Obecność Kochanowskiego na łamach gazet i kalendarzy (1875-1902); Spuścizna czarnońska jako argument w dyskusjach o charakterze narodowym (1906-1914); O trwałości tradycji czarnońskiej w okresie międzywojennym (1920-1939).

2. Życie w parterze. Szkice o młodym reportażu. Wwa; MAW 1987, 228 s.

Zawartość: „Beznadziejna teoria prawdy”. Od ideału do stereotypu; „...Zobaczyć Polskę tak, jak jej jeszcze nikt nie widział...”. Świadkowie; „Abyśmy robili nie to, co chcemy, tylko to, co jest możliwe właśnie w danej chwili do zrobienia”. Nadgorliwi; „Bieda z niedzą i z fasonem”. Czekał na śmierć wiochy; „Prawdę ludzie mówią, nie przesadza się starych drzew”. Wśród obcych; „Dawniej w styczniu, w lutym chłop spał i spał. Teraz przybyły nowe zajęcia”. Wśród swoich; „Współczesny polski robotnik to ciągle ubrana w kombinezon wiejska mentalność”. Neoprodukcyjniaki; „My będziemy robić porządki na górze, a wy róbcie na dole”. Władza; „Żeby móc żyć po ludzku, do końca trzeba być wśród żywych”. Rodzina: „Ojcowie i dzieci” (konto +); „Ojcowie i dzieci” (konto -); Matki, żony, kochanki.

3. Nasz kochany Jan Kochanowski. Tradycja czarnońska w zaborze pruskim 1795-1939. Wwa; LSW 1988, 255 s.

Zawartość: Jan Kochanowski i jego twórczość w dwugłosie polsko-niemieckim (1795-1834); Spuścizna czarnońska na łamach leśzczyńskiego „Przyjaciela Ludu” i „Przyjaciela Ludu Łeckiego” (1834-1849); Regionaliści o Janie z Czarnolasu (1849-1883); Kochanowski na co dzień i od święta (1884-1914); O trwałości spuścizny czarnońskiej w Prusach Wschodnich (1920-1939).

4. Ojców mowy, ojców wiary. Historia i współczesność na łamach „Gazety Olsztyńskiej” 1886-1939. Wwa; KiW 1989, 319 s.

Zawartość: „Ojczyzną drogą dziś chata nasza, nie wpuszcimy do niej żadnego Judasza”. Jan Liszewski. Okres 1886-1891; „Pracowałeś, jakże umiał dla Polski...”. Seweryn Pieniżny – senior. Okres 1891-1903; „Znaczny przyrost nowych czytelników dodaje nam otuchy do dalszej pracy”. Władysław Pieniżny. Okres 1903-1914; „Runęły stare formy, ale treść pozostała”. Joanna Pieniżna, Stanisław Nowakowski, Seweryn Pieniżny – junior, Ludwik Łydko. Okres 1914-1920; „Pytają się czasem, czy jestem Polakiem. Odpowiadam, że jestem pruskim obywatelem”. Kazimierz Jaroszyk, Seweryn Pieniżny – junior. Okres 1921-1928; „Polska Matka nasza, nie wolno mówić o Matce złe”. Wacław Jankowski, Seweryn Pieniżny – junior. Okres 1928-1939.

5. „Gazeta Olsztyńska” 1886-1939. Olsztyn: Muzeum Warmii i Mazur 1991, [20] k.

6. Ziemia serdecznie znajoma. Szkice o poezji Aleksandra Rymkiewicza. Olsztyn: Wydawn. WSP 1994, 157 s.

Zawartość: Aleksandra Rymkiewicza spotkania w czasie i przestrzeni; Polska historia o ziemi i ludziach. Kraj – naród – prowincja; Poetycka przypowieść o trzech żywiołach: ogniu, wodzie i czasie; Słowo i pieśń. Aleksandra Rymkiewicza poezja o poezji.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: O charakterze elementów gatunkowych w „Beniowskim” Juliusza Słowackiego. (Komparatystyczne spojrzenie na narrację poematów dygresyjnych). *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1977 z. 81 s. 31-55. – O roli form pamiętnikarskich i satyrycznych w strukturze narracji poematu dygresyjnego. *Pr. Nauk.-Bad. Zakładu Filol. Pol. WSP w Olszt.* 1978 s. 39-59. – O postawach autora osobowego w poemacie dygresyjnym. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1979 z. 109 s. 3-17. – O potrzebie nowoczesnej folklorystyki. *Kom. Mazur.-Warm.* 1979 nr 2 s. 205-215. – Kult Jana Kochanowskiego na Mazurach w latach 1741-1939. *Regiony* 1980 nr 3 s. 24-73. – Dezintegracji motyw zbanalizowany. W: Supplement. Almanach olsztyńskich środowisk młodoliterackich. Olsztyn 1981 s. 149-160. – „Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu” Słowackiego a „Wędrowni Childe Harolda” Byrona. (Model podróży romantycznej). *Litteraria* 1981 s. 7-25. – Polska tradycja kulturalna, literacka i ludowa na łamach prasy mazurskiej (1875-1914). *Kom. Mazur.-Warm.* 1981 nr 2/4 s. 287-322. – Konwencja i recepcja. Poemat dygresyjny i jego twórcy z perspektywy 150 lat. *Litteraria* 1982 nr 14 s. 75-95. – Obecność formuły czarnońskiej w twórczości mazurskich tłumaczy i poetów. *Lit. Lud.* 1983 nr 4/5 s. 41-60. – Obraz Polki i Polaków na łamach prasy i kalendarzy mazurskich (1842-1914). *Prz. Hum.* 1983 nr 1/2 s. 123-145. – Sprawy mniejszości narodowych na łamach „Gazety Olsztyńskiej” w latach 1921-1928. *Kom. Mazur.-Warm.* 1983 nr 1 s. 35-64. – „Dom”

w przestrzeni hierofanicznej Kalevali. *Lit. Lud.* 1984 nr 4/6 s. 21-31. — Obecność tradycji czarnoleskiej w tłumaczeniach pieśni niemieckich poetów (XV-XIX w.) zamieszczonych w kancjonale mazurskim. *Spraw. Wroc. TN* 1984 s. 129-162. — Tradycja, kultura i oświata polska na łamach „Gazety Olsztyńskiej” za czasów Władysława Pieniężnego (1903-1914). *Kom. Mazur.-Warm.* 1987 nr 2 s. 289-316. — Twórczość Józefa Ignacego Kraszewskiego o tematyce litewskiej i jej odbicie na łamach prasy polskiej. *Stud. i Mater. WSP w Olszt.* 1991 nr 29 s. 7-28. — Z badań nad kształtowaniem się stereotypu Niemca i Polaka w prasie polskiej w zaborze pruskim na przełomie XIX i XX wieku. *Acta Univ. Wratisl. Hist.* 1991 t. 79 s. 95-117. — Kształtowanie się wizerunku społeczności Mazur i Warmii na łamach prasy polskiej w latach 1848-1870. W: Prusy Wschodnie w polskiej opinii publicznej XIX i XX wieku. Olsztyn 1992 s. 71-96. — Materiały Kolbergowskie na łamach prasy polskiej po roku 1840. *Lit. Lud.* 1992 nr 2 s. 47-57. — Problematyka wileńska na łamach „Słowa na Warmii i Mazurach” (1952-1982). W: Wilno – Olsztyn. Olsztyn 1992 s. 39-53. — Trójca powieściopisarzy w ludowej tradycji i kulturze mieszkańców zaboru pruskiego. W: Nowe stulecie trójcy powieściopisarzy. Wwa 1992 s. 49-64. — Wojciech Kętrzyński na łamach prasy pomorskiej i wielkopolskiej w latach 1864-1873. *Kom. Mazur.-Warm.* 1992 nr 1 s. 47-60. — Z dziejów recepcji Mickiewiczowskiej w zaborze pruskim w latach 1840-1870. W: Mickiewicz. Białystok 1993 s. 285-305. — Obraz Niemiec i Niemców w korespondencji prasowej Józefa Ignacego Kraszewskiego (1871-1883). *Acta Univ. Wratisl. Hist.* 1993 t. 114 s. 155-175. — Materiały dotyczące życia i twórczości Adama Mickiewicza opublikowane na łamach „Gazety Grudziądzkiej” w latach 1897-1914. W: Kresy i pogranicza. Olsztyn 1995 s. 161-177. — Problematyka mazurska na łamach „Gazety Grudziądzkiej” w latach 1897-1914. W: Polska opinia publiczna wobec Prus wschodnich w XIX i XX wieku. Olsztyn 1997 s. 69-93.

Prace redakcyjne

1. Zwierza gwiazda. Antologia opowiadań o Warmii i Mazurach. Wybór, wstęp i post. ... Olsztyn: Pojezierze 1985, X, 448 s.

2. Z. Morawska: Na zgłiszczach zakonu. Powieść dla młodzieży. Wstęp i oprac. lit.: ..., T. Zienkiewicz. Olsztyn: Zodiak 1989, 156 s.

3. J. Papi: Z czasów Jadwigi i Jagiełły. Powieść na tle historycznym. Wstęp i oprac. hist.-lit.: ..., T. Zienkiewicz. Olsztyn: Zodiak 1989, 190 s.

4. Prusy Wschodnie w polskiej opinii publicznej XIX i XX wieku. Red. nauk.: Z. Frasz, ... Olsztyn: Wydawn. WSP 1992, 145 s.

5. Studia i szkice o literaturze współczesnej. Red. nauk. ... Olsztyn: Wydawn. WSP 1992, 132 s.

6. Wilno – Olsztyn. Kontynuacje tradycji kulturalnej. Red. nauk. ... Olsztyn: Wydawn. WSP 1992, 116 s.

7. Kresy i pogranicza. Historia, kultura, obyczaje. Red. nauk.: Z. Frasz, ... Olsztyn: Wydawn. WSP 1995, 266 s.

8. Rok pruski. Życie codzienne wsi polskiej na przełomie XIX i XX w. w świetle korespondencji prasowych. Wstęp, wybór ... Olsztyn: Wydawn. WSP 1995, XVIII, 339 s.

9. Studia i szkice o twórczości Czesława Miłosza. Pod red. ... Olsztyn: Wydawn. WSP 1995, 148 s.

10. Podróżujący Polacy w XIX i XX wieku. Pod red. N. Kasparka i ... Wprowadzenie: S. Kalembka. Olsztyn: WSP 1996, 221 s.

11. Biografia i historia. Studia i szkice o związkach literatury z przeszłością. Pod red. ... i K.D. Szatrąwskiego. Olsztyn: Wydawn. WSP 1997, 255 s.

12. Polska opinia publiczna wobec Prus Wschodnich w XIX i XX wieku. Pod red. N. Kasparka, ... Olsztyn: Wydawn. WSP 1997, 132 s.

13. Folklor i pogranicza. Pod red. ... i B. Tarnowskiej. Olsztyn: Wydawn. WSP 1998, 297 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 2000.

Z. Chojnowski: Pożegnanie z tematem regionalnym. *Mies. Lit.* 1987 nr 2/3 [rec.: Zwierza gwiazda]. — [Życie w parterze:] Z. Chojnowski: Świadek kryzysu. *Życie Lit.* 1988 nr 19; R. Ciemiński: Szkice o (młodym) fackie. *Nowe Książ.* 1988 nr 6; K. Goldbergowa: Opisanie reportaży. *Prasa Pol.* 1988 nr 4; A. Nowak: Ważna książka krytyczna. *Argumenty* 1988 nr 36. — [Nasz kochany Jan Kochanowski:] A. Nowak: „Uczono się polskiego!...”. *Argumenty* 1989 nr 20; T. Kulak: Poeta z kancjonatów, gazet i ludowych kalendarzy. *Nowe Książ.* 1990 nr 1; W. Smaszcz: Dziedzictwo czarnoleskiej spuścizny. *Kierunki* 1990 nr 4. — [Ziemia serdecznie znajoma:] K.D. Szatrąwski. *Zesz. Nauk. WSP w Olszt.* 1995; A.K. Waśkiewicz: Dobroduszny i prawy? *Wiad. Kult.* 1995 nr 51.

M.K.-K.

STANUCH Stanisław ur. 1931

Pseud.: Hans Piekarski; Jan Michniak; n.s.; (n.s.); s; S; SS; St; Stan; [Stan].
Prozaik, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 28 marca 1931 w Piekarach Śląskich; syn Mieczysława Stanucha, nauczyciela, i Marii z domu Michniak. W 1936 zamieszkał wraz z rodzicami w Nowym Sączu, gdzie przebywał też w czasie okupacji niemieckiej. Po II wojnie światowej uczęszczał do Gimnazjum im. J. Długosza w Nowym Sączu (1945-49), a następnie do Gimnazjum im. Jana III Sobieskiego w Piekarach Śląskich. W 1947 należał do ZWM, a od 1948 do ZMP (do 1954). Debiutował wiosną 1951 poematem „Szczę-

ście Janka Mazura", ogłoszonym w tygodniku Zarządu Głównego ZMP *Pokolenie* (nr 9). W tymże roku zdał maturę i podjął studia dziennikarskie na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; w 1954 uzyskał magisterium. W 1951-56 był członkiem Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZLP. Współpracował jako reporter i publicysta z tygodnikiem *Pokolenie* (do 1954). Prozę, artykuły i recenzje zamieszczał w *Sztandarze Młodych* (1951-55), *Trybunie Robotniczej* (1951-52), *Życiu Literackim* (od 1952). W 1954-55 był redaktorem gazety zakładowej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Krakowie pt. *Nowy Kolejarz*, a w 1955-57 instruktorem imprez artystycznych przy Oddziale Krakowskim ZLP. Równocześnie w 1956-58 należał do zespołu redakcyjnego magazynu plastyczno-literackiego *Zebra* (organ Komitetu Okręgowego ZSP w Krakowie). Publikował recenzje literackie na łamach *Dziennika Polskiego* (1956-85). W 1960 zamieszkał w Nowej Hucie. W tymże roku został członkiem ZLP (w 1978-81 członek zarządu Oddziału Krakowskiego). W latach sześćdziesiątych był związany z Teresą Socha-Lisowską, poetką. W 1962 został członkiem PZPR. W 1962-64 wchodził w skład Komisji Kultury Komitetu Wojewódzkiego ZMS w Krakowie; w 1963-64 był też członkiem zespołu redakcyjnego wydawanej przez zespół pisarzy przy Komitecie jednościówki *Forum* (nr 1-3). W 1963-65 był instruktorem kulturalno-oświatowym w Zakładowym Domu Kultury Huty im. Lenina w Nowej Hucie. W 1967 był współzałożycielem Krakowskiej Grupy Literackiej „Barbasur”, której był członkiem do 1972. Od 1970 pracował w Redakcji Literackiej rozgłośni Polskiego Radia w Krakowie (do 1982). Współpracował nadal z *Dziennikiem Polskim* (m.in. od czerwca 1970 stały felieton omawiający nowości literackie) oraz z *Miesięcznikiem Literackim* (1978-82). W 1979-86 był członkiem Prezydium Zespołu Pisarzy Partyjnych przy Komitecie Centralnym (KC) PZPR. W 1980-83 był członkiem egzekutywy Podstawowej Organizacji Partyjnej literatów w Krakowie. W 1981 ożenił się z Janiną Kwiek-Osiowską, polonistką. Publikował recenzje literackie i teatralne oraz felietony, m.in. w pismach *Tu i teraz* (1982-85); był przedstawicielem terenowym redakcji tygodnika, *Gazecie Krakowskiej* (1983-87); tu cykl felietonów pt. „Sam na sam”, *Argumentach* (1985-89), *Faktach* (1985-86); tu cykl felietonów pt. „Dzienniczek kaskadera”. W 1983-86 był członkiem Zarządu Głównego nowego ZLP w Warszawie, a w 1985 został wiceprzewodniczącym Zespołu Krytyków i Teoretyków Literatury przy KC PZPR. W 1984-87 pełnił funkcję radnego Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie. W 1985 otrzymał nagrodę Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”

I stopnia. W 1991 zaczął prowadzić wydawnictwo Sponsor w Krakowie; jest w nim redaktorem serii: *Biblioteka Polskiej Poezji Miłosnej* (9 pozycji), *Biblioteka Polskiej Poezji* (12 pozycji), *Biblioteka Pomocy Szkolnych* (24 pozycje). W 1998 nawiązał współpracę z dodatkiem kulturalnym *Trybuny* pt. *Aneks* jako autor całotygodniowego felietonu pt. „Moje lektury”, a w 2000 z *Przeglądem Tygodniowym*, w którym zaczął publikować cykl felietonów „Kartki z Krakowa”. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1973), odznaką „Budowniczy Nowej Huty” (1973), Złotym Krzyżem Zasługi (1977), złotą odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1980). Mieszka w Nowej Hucie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Portret z pamięci. [Powieść]. Kr.: WL 1959, 222 s. Wyd. 2 popraw. łącznie z poz. 4 pt. Portrety tamże 1976, 239 s.

2. Przystanek w szczerym polu. Opowiadania. Kr.: WL 1966, 214 s.

Zawartość: Dobry człowiek; Kto jest przeciw; Ptak nocy; Nie-dziela; Łobuz; Rezerwista; Okno; Latem w południe, nad rzeką; Podróżę kształca; Godziny z boku na bok; Król gór; Zabity deskami; Indyk; Skórka.

3. W lesie. (I. Zabity deskami. II. Na rykowski). [Widowisko telewizyjne]. Adapt. i reż.: L. Zamkow. TV 1968. Por. Słuchowiska radiowe.

4. W pełnym świetle. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 139 s. Wyd. 2 łącznie z Portret z pamięci zob. poz. 1.

5. Przybysz. [Powieść]. *Gaz. Krak.* 1971 nr 174-193. Por. Słuchowiska radiowe.

W 1970 nowela filmowa pt. „Przybysz” została nagrodzona w Konkursie Kom. Organizacyjnego Obchodów 20-lecia Nowej Huty i kombinatu Huta im. Lenina, Oddz. ZLP w Kr., Zarządu Woj. ZMS, *Życia Lit.* i WL.

6. Na gorącym uczynku. Szkice o literaturze współczesnej. Kr.: WL 1978, 244 s.

Zawartość: Od autora; Literatura na co dzień i od święta; Debiut Marka Hłaski; Głód [K. Hamsuna]; Saganka [F. Sagan: Witał smutku; Pewien uśmiech]; „Niekochana” – po latach dwudziestu [A. Rudnickiego]; Trędowaci [J. Goytisolo. Popołudnia trędowaty]. Kobieta i świat [M. Paczkowska: Sentymety]; Austeria, czyli rzeka czasu [J. Strykowski: Austeria]; Proza na co dzień i od święta [omówienie plonu konkursu *Kultura* na opowiadanie, ogłoszonego w 1966]; Przygody łazika z Machowa [R. Klys: Zabijcie czarną owcę!; Jazwica powrót do rodzinnej wsi [J. Jazwicz: Narodzona w konspiracji]; Za pięć dwunasta [A. Kuśniewicz: Król obojga Sycylii]; Piękna sztuka pisania [T. Breza: Nelly]; Broszkiewiczza – sprawy Polaków [J. Broszkiewicz: Długo i szczęśliwie]; Leszek Herdegen [dot.: Wierszel]; W stronę psychologii [dot.: B. Czafczyńska: Magdalena]; Kazimierz Kordas [dot.: Rozliczenie]; Przechadzki i rozmyślenia [dot.: L. Elektrowicz: Przechadzki Sylena]; „Odyseusz samotny” [dot.: T. Szal]; Thanatos, czyli śmierć [dot.: K. Wyka: Thanatos i Polska, czyli o Jacku Malczewskim]; Rytm naszego życia [dot.: A. Kepiński: Rytm życia; Lęk]; Trudności w pisaniu [dot.: N. Rollecze: Urocz wakacje]; Ciesła słów [dot.: F. Konopka: Ostatnia jesień]; Apokalipsa na szosie [dot.: J. Kurek: Bestia]; Powtórka z mitów polskich [dot.:

S. Dygat: Dworzec w Monachium]; „Kronika wypadków miłosnych” [dot. T. Konwickiego]; Debiut krytyka [dot. W. Maciąg: Konfederacja albo próba Mokronowskiego]; Weteran nie odbytych podróży [dot. M. Skwamicki: Wiersze wybrane. Kr. 1974]; Nic nie jest pewne [dot. E. Lipska: Czwarty zbiór wierszy]; Pogranicze [dot. K. Wyka: Pogranicze powieści]; Po co obrażać? [dot. T. Słowiak: Znaki wyobraźni]; Jan Adamski [dot. Odwiedziny]; W służbie wielkiego armatora [dot. J.J. Szczepański: Przed nieznanym trybunałem]; Przypadek Jana Zycha [dot. Wybór wierszy. Kr. 1975]; Cena wolności [dot. T. Federowicz]; Cierpienia młodego powieściopisarza [dot. J. Kornhauser: Kilka chwil]; U Halasa serdeczny dom [dot. F. Halas: Wybór poezji]; Szkice do portretów: Zadzuski na Krupniczej; (Halina Poświatowska, Maria Czerkawska, Bronisław Mróz-Długoszewski, Jan Kurczab, Marian Promiński); Stefana Otwinowskiego teoria i praktyka; Dwa razy o Janie Stoberskim; Być jak bolący ząb [dot. A. Swirszczynskiej]; Tadeusz Hołuj; Placzący syn wsi [dot. J. Kawalca]; Przegląd z poezją Tadeusza Nowaka; Wszelki wypadek [dot. W. Szymborskiej]; Kornela Filipowicza wadzenie się ze współczesnością; Deputowany wyobraźni [dot. J. Harasymowicz]; Liryka Jana Bolesława Ozoga; Świat Jacka Stwory.

7. Dziewczyna z marzeń. [Opowiadania]. Kr.: WL 1979, 75 s.

Zawiera z poz. 2: Z boku na bok [wcześniej pt. Godziny z boku na bok]; Król gór; Kto jest przeciw, — oraz: Dziewczyna z marzeń.

8. Sceny z życia mężczyzn w wieku średnim. [Opowiadania]. Kr.: WL 1982, 158 s.

Zawartość: Opowieść wielkanocna; Minuta milczenia; Widok z okna; Umrzeć z miłości; Podróż nie rokująca nadziei; Dziewczyna z marzeń [poz. 7]; Sceny z życia mężczyzn w wieku średnim [por. Słuchowiska radiowe]; Nim zapukają do drzwi; Dwa opowiadania śmieszne; Pies; Węzły krwi; Na tełba.

9. Andrzej Bursa. [Szkic monograficzny]. Wwa: PIW 1984, 192 s. Wyd. 2 zmien. i popraw. pt. „Życie moje...”. O twórczości i życiu Andrzeja Bursy. Tor.: C&T Editions 1995, 133 s.

10. Przysługa albo opowieści ogrodnika. [Powieść]. Kr.: WL 1985, 104 s.

11. Stracone szanse prozy polskiej w czterdziestolecie. [Szkic]. Wwa: KiW 1985, 34 s. Wyd. Kultury KC PZPR.

12. Człowiek, który był sądem. Opowiadania. Kr.: WL 1987, 167 s.

Zawartość: Człowiek, który był sądem; Kto tego roku umrze — ma spokój w roku przyszłym; Ten, który znał diabła; Jak zdrowko?

13. Reportaż z beczki prochu. Wwa: KiW 1987, 179 s.

Zawiera reportaże S.S. oraz listy czytelników wywołane tematyką reportażu druk. na łamach *Gaz. Krak.* w l. 1984-1985.

14. Modlitwa o szczęśliwą śmierć. [Powieść]. Pierwodr. pt. Pożegnanie rodzinnych stron. *Dunajec* 1989 nr 12/13-24. Wyd. osob. Wwa: PIW 1990, 167 s.

15. ABC komputerowo-drukarsko-wydawnicze. [Podręcznik; współaut.] R. Krupa. Kr.: Sponsor; Altra M. 1994, 432 s.

16. Pies mojego dzieciństwa. Opowiadania krótkie i najkrótsze. Kr.: APW [Ag. Poligraficzno-Wydawn.] 1995, 161 s.

Zawartość: Od autora; Lekcja pamięci Wspomnienie o Annie; Teoria i praktyka rozbiarania; Rzeką; Sen; Pies mojego dzieciństwa; Na schodach; Anioł na niebiosach; Mój nieudany debiut; Bankier; Na pieńku; Zamiast kwiatów na grób; Wzlot; Charaktery; Klemens, albo samotny myśliwy; Florian, czyli pozory mylą; Anastazja albo nienasycenie; Seweryn, albo uczynność niewczesna; Ernest, albo manowce lojalności; Jan, czyli przeciętność pełna godności; Olgierd, albo Jego Znikomość; Hanka, czyli miłość nierozważna; Ewaryst, czyli etatowy jubilat; Weronika, czyli Muza; Krystyna, albo niewola oświeconia; Kamila, albo brak umiaru; Kleofas, czyli ogrodnik zapobiegliwy; Zygmunt, albo doboz rewolucji; Feliks, albo śmierć patetyczna; Robert, czyli niedokończona wakacje; Pielgrzymki literackie: Odys; Niespełnione marzenie; Wzgórza Gwoźnicy; Dom; Robota najcięższa ze wszystkich; Chwila w Vence; Jaku; „Poza tym się rozpraszał”; Dygresje: Tożsamość; W górach; Spadek; Prezent; Tołstoj; Klamka; W akwarium; Okno; Co dalej; Pod narkozą; Przemiana; Spotkanie; Epidemia; W Bukareszcie; Krew; Na śmierć i życie; Bibliofil; Cud; Cierpienia młodego anioła; Corrida; Decyzja; Sobotni wieczór; Wspomnienie pierwszej miłości; Znad Styksu; Kuszenie; Przysięga; Dom; Nocne koszmary; Fabuły: Łobuz; Pocatunek; Latem, w południe, nad rzeką; Koń; Opowiadanie z gazet; Romans prowincjonalny; Pies; Portret powojny; Ich bin Pole; Król gór; Mgła; Puste miejsce po Sauerze.

Słuchowiska radiowe, m.in.: W lesie. Radio 1968 [por. poz. 3]. — Przybysz. Radio 1970 [por. poz. 5]. — Późnym wieczorem. [Współaut.] J. Stwora. Radio 1971. — Pastoralki [wg J. Harasymowicza]. Radio 1972. — Powiatowa Marilyn Monroe. Radio 1972. — W korytarzu. Radio 1972. — Wawel [wg J. Harasymowicza]. Radio 1973. — Wielkanoc w Nowym Jorku [wg B. Cendrarsa]. Radio 1975. — Barokowe czasy [wg J. Harasymowicza]. Radio 1976. — Tadeusz Hołuj. Oprac. ... Radio 1977. — Sceny z życia mężczyzn w wieku średnim. Radio 1981 [I nagroda w XII Ogólnopolskim Przeglądzie Słuchowisk w 1981; por. poz. 8].

Prace redakcyjne

1. A. Bursa: Utwory wierszem i prozą. Wybrał, oprac. i wstępem poprzedził ... Kr.: WL 1969, 470 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1973, wyd. 3 popraw. 1982.

2. A. Bursa: Poezje wybrane. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: LSW 1977, 124 s.

3. K.I. Gałczyński: Erotyki. Wybór i oprac. ... Wyd. 2 [!] Kr.: Sponsor 1992, 155 s. Wyd. 2 [właśc. 3] tamże 1993.

4. J. Harasymowicz: Erotyki. Wybór i oprac. ... Wstęp: E. Dunaj-Kozakow. Kr.: Sponsor 1992, 195 s. Wyd. 2 tamże 1994.

5. A. Bursa: O tym ... [Wiersze]. Wybór i oprac. ... Wstęp: J. Iwaszkiewicz. Kr.: Sponsor 1993, 142 s. Wyd. 2 tamże 1995.

6. T. Socha-Lisowska: Wiersze wybrane. Wybór ... Kr.: Sponsor 1995, 188 s.

7. Najślynniejsze poematy XX wieku. [Antologia]. Wybór ... Noty: ..., A. Kaliszewski. Kr.: Sponsor 1996, 251 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1979, 1981, 1988, 1997, 2000. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP XX w. (red.).
 W. Woroszyński. Kilka słów o poemacie S. Pokolenie 1951 nr 9 [rec.: Szczęście Janka Mazura]. — [Portret z pamięci.] J. Hennel: Spowiedź z samotności. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 47; A. Kijowski: Na przykład „Portret z pamięci”. *Prz. Kult.* 1959 nr 49; A. Kowalska: Studium o łzie pijaka. *Kierunki* 1959 nr 47; J. Preger: Współcześni, ale czy rzeczywiście? *Tryb. Ludu* 1959 nr 341; A. Wilkoń: W obronie młodej prozy. *Życie Lit.* 1959 nr 48; H. Zaworska: Portret czy karykatura? *Nowe Książ.* 1959 nr 22; D. Danek: Wariacje w stylu psychoanalitycznym. *Twórczość* 1960 nr 1; [M. Danilewiczowa] Szperacz: Szkiełko i oko. Portret historyka. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 12; M. Głowiński: Powieść na jeden głos. *Współczesność* 1960 nr 2; R. Matuszewski: „Wyznawca” czy kpiarz? *Nowa Kult.* 1960 nr 1. — J. Pieszczałowicz: S.S. *Współczesność* 1964 nr 10; J. Błoński: Mit nieszczyścia. W tegoż: Zmiana warty. Wwa 1961 oraz w: *Odmarsz*. Kr. 1978. — [Przystanek w szczerym polu:] H. Bereza: W szczerym polu. *Tyg. Kult.* 1966 nr 30, przedr. w tegoż: Prozaiczne początki. Wwa 1971; J. Biernacki: *Nowe Książ.* 1966 nr 13; O. Jedrejczyk: Wprawki. *Gaz. Krak.* 1966 nr 155; J. Kajtoch: O swoim pokoleniu. *Głos Łódz.* *Więć* 1966 nr 6; W. Maciąg: Na progu dojrzałości. *Życie Lit.* 1966 nr 27; W. Nawrocki: Opowiadania S. *Kultura* 1966 nr 49; J. Pieszczałowicz: Przystanek pisarza. *Współczesność* 1966 nr 18; M. Sprusiński: Nowelistyczne przystanki. *Mies. Lit.* 1966 nr 2, przedr. w tegoż: Między prawdą a zmysłem. Kr. 1978; E. Tyrakowska: Labirynt ślepych zaulek. *Nurt* 1967 nr 1. — [W pełnym świetle:] A. Mencwel: Dla mnie świt. *Współczesność* 1970 nr 26; J. Wilhelm: Abstrakcje i ciała. *Kultura* 1970 nr 32; M. Wyka: Historia rozczarowania. *Życie Lit.* 1970 nr 40; A. Bukowska: Cena dojrzałości. *Mies. Lit.* 1971 nr 1; P. Matywiecki: Zeszyt przekazywany z rąk do rąk. *Kultura* 1971 nr 22; M. Sprusiński: Telemach rocznik 1930. *Twórczość* 1971 nr 6, przedr. w tegoż: Między prawdą a zmysłem. Kr. 1978; B. Wojdowski: Spowiedź dziecięcia wieku. *Nowe Książ.* 1971 nr 1; K. Nowicki: Kwestia udziału. *Fakty* 1976 nr 25, przedr. w tegoż: Dziennik krytyczny. Gdansk 1981 [rec. też: Portret z pamięci]. — [Na gorącym uczynku:] A. Goreń: Zwyczajny czytelnik. *Literatura* 1978 nr 37; L. Kurpiewski: Na tropie literatury. *Nowe Książ.* 1978 nr 17; W. Maciąg: Jak pisać o książkach? *Życie Lit.* 1978 nr 39; A. Myszkowski: Portret z literatury. *Mies. Lit.* 1978 nr 12. — [Sceny z życia mężczyzny w wieku średnim:] K. Bak: W palupce czasu. *Nowe Książ.* 1983 nr 7; P. Dunin: Dramaty codzienności. *Tu i Teraz* 1983 nr 9; B. Jankowska: Na szarość naszych dni. *Tyg. Kult.* 1983 nr 38; J. Koprowski: Mężczyźni w średnim wieku. *Perspektywy* 1983 nr 16. — D. Ulicka: W poszukiwaniu autentyczności. *Mies. Lit.* 1983 nr 6 [dot. twórczości S.S.]. — [Przysługa albo opowieści ogrodnika:] T. Błażejowski: Bohaterowie liżą rany. *Życie Lit.* 1985 nr 48; J. Kajtoch: Notatki dla repliki. *Gaz. Krak.* 1985 nr 89. — M. Kisiel: Pierwsza monografia. *Tak i Nie* 1985 nr 15 [rec.: Andrzej Bursal]. — [Przysługa albo opowieści ogrodnika:] J. Koprowski: Opowieści ogrodnika. *Perspektywy* 1985 nr 19; L. Żuliński: Polski ogródek. *Tu i Teraz* 1985 nr 20; J. Janowska: Nieustający rozrachunek. *Nowe Książ.* 1986 nr 7/8. — W. Juraś: Bursa nierozpoznany. *Więć* 1986 nr 4 [rec.: Andrzej Bursal]. — [Przysługa albo opowieści ogrodnika:] M. Kisiel: Kombatantkie prawdy i zmyślenia. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 6/7; E. Biela: Ogrodnikiem być. *Mies. Lit.* 1987 nr 4. — [Człowiek, który był sądem:] L. Budny: Pisarz, który jest pamięcią. *Kultura* 1987 nr 27; S. Zieliński: Opowiadania z południa. *Nowe Książ.* 1987 nr 10. — K. Koźniewski: Wielka powieść. *Dzisiaj* 1991 nr 3 [rec.: Modlitwa o szczęśliwą śmierć]. — K. Koźniewski: Psy naszej starości. *Wiad. Kult.* 1996 nr 17 [rec.: Pies mojego dzieciństwa]. — L. Żuliński: Wielkie poematy.

Wiad. Kult. 1996 nr 46 [rec. oprac.: Najślynniejsze poematy XX wieku].

K.B.

STAŃCZAKOWA Jadwiga
1919-1996

Pseud.: J.S.; J.St.; Świerszcz.
 Poetka, autorka prozy autobiograficznej.

Urodzona 27 września 1919 w Warszawie; córka Adolfa Strancmana (od ok. 1940 używał imienia i nazwiska Franciszek Kotarbiński), handlowca, i Marii z domu Weinfeld. Uczęszczała do Gimnazjum Janiny Tymińskiej, tu w 1937 zdała maturę. Następnie rozpoczęła studia na wydziale finansowo-ekonomicznym w Wyższej Szkole Nauk Politycznych, które przerwał w 1939 wybuch II wojny światowej. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. W 1940 wraz z rodzicami znalazła się w getcie, skąd udało jej się wydostać. W tymże roku wyszła za mąż za kolegę ze studiów Zdzisława Stańczaka, później dziennikarza. Zaczęła tracić wzrok. W lecie 1944 wyjechała do Józefowa pod Warszawą, a następnie do Lublina. Debiutowała w styczniu 1945 prozą liryczną pt. „Warszawo...”, opublikowaną w dzienniku *Głos Ludu* (nr 14); z piśmie tym współpracowała jako reporterka. W tymże roku przeniosła się do Sopotu, a następnie do Gdańska, gdzie wraz z mężem brała udział w uruchamianiu rozgłośni radiowej, której była pierwszą spikerką. Pracowała w *Głosie Wybrzeża* (do 1949) jako reporterka, była też redaktorem kolumny kobiecej (1946-53). Należała do Polskiego Związku Niewidomych (od 1951). Od 1952 mieszkała w Warszawie i była redaktorem naczelnym miesięcznika brajłowskiego dla niewidomych *Pochodnia* (do 1967). Debiutowała jako poetka w 1958 wierszem pt. „Gdy się jest ociemniała” w tygodniku *Nowa Kultura* (nr 21). Stale współpracowała z miesięcznikiem dla niewidomych *Nasz Świat*, publikowała też wiersze dla dzieci w *Świerszczyku* (od 1966; też pod pseud.: J.S., Świerszcz). W 1967 przeszła na emeryturę i zaczęła rozwijać twórczość literacką. W 1969 poznała Mirona Białoszewskiego, z którym połączyła ją przyjaźń i współpraca literacka, trwająca aż do śmierci poety. Była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W latach siedemdziesiątych była aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Psychotronicznego. Otrzymała nagrodę Złote Dłutko za poezję, przyznaną przez *Nasz Świat* (1970), nagrodę im. J. Szczygła za utwory poświęcone problematyce niewidomych, przyznaną przez zarząd Centralnego Związku Spółdzielni Niewidomych, nagrodę Polskiego Związku Niewidomych im. J. Silhana, za popularyzację problemów niewidomych (1989). W 1989 została członkiem SPP. W tymże roku guru Szi Taoni nadał jej godność lamy. Zmarła 29 maja 1996 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niewidoma. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1979, 85 s.
2. Ślepek. [Proza autobiograficzna]. Wwa: Czyt. 1982, 282 s.

3. Depresje i wróżby. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1984, 139 s.

Cykle: Nie mam portretu; Śródborów; Krag; Depresja; Odwrócenia; Nie widzę i opisuję.

4. Magia niewidzenia. [Wiersze]. Wwa: PIW 1984, 181 s.

Cykle: Magia niewidzenia; Przez szybę; Po omacku; Tęsknota za widzeniem; Błyski i odbłyski.

5. Dziennik we dwoje. Powst. 1975-1978. Fragm. z podtytuł.: M. Białoszewski – J. Stańczakowa. Oprac.: A. Kamińska, M. Jęczyk. Radio 1985. Wyd. całości: T. 1-2. Wwa: Borgis 1992, 1994, 127 + 262 s. Dziennik poświęcony spotkaniom J.S. z M. Białoszewskim.

6. Wiersze. Wwa: ZG ZMS 1985, [4] s. Wkł. do *Okolice* nr 6.

7. Przejścia. [Proza autobiograficzna]. Wwa: PIW 1986, 215 s.

8. Na żywo. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 159 s.
Cykle: Skrawki widzenia; Kładę stary sweter; Zjesieniłam do szczętnie; Tu są wielkie zielone jesiony; Laski; Mironowi; Słysz Mirona.

9. Boicie się czarnego ptaka? [Opowiadania]. Wwa: PIW 1989, 190 s.

Zawiera opowiadania w częściach: Chude imieniny; Pierwszy dom; Boicie się czarnego ptaka?; Pomarańcze i grejpfruty.

10. Ziemia – kosmos. [Wiersze]. Wwa: Borgis 1990, 99 s.

11. Kabaret Kizi-Mizi w locie. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Nakł. autorki [1991], 70 s.

12. Refugium. [Wiersze]. Wwa: Borgis [1991], 126 s.

13. Japońska wiśnia. Haiku dla Michi Tsukada. Wwa: [Borgis] 1992, 47 s.

14. Kabaret Kizi-Mizi w locie. Rok 1991. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Nakł. autorki [1992], 89 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. córki, A. Sobolewskiej 2000. – Wywiad. Kosmonautka życia wewnętrznego. Rozm. M. Leingren. *Nowy Świat* 1992 nr 35.

[Niewidoma:] M. Sołtyśnik: Biata kredka. *Tyg. Kult.* 1979 nr 22; J. Baran: Jej wewnętrzne jasnowidzenia. *Więści* 1980 nr 37; M. Malessa: Wchodzę w głąb barw. *Nowe Książ.* 1980 nr 9; A. Nasifowska: Widzenie poezją. *Literatura* 1980 nr 5; P. Dybel: Niewidome widzenia. *Twórczość* 1981 nr 1. – [Ślepek:] T. Żółciński: We mnie i dookoła. *Zwierzciadło* 1983 nr 41; M. Kaziów: Kreatywny życiorys. *Pochodnia* 1984 nr 12; A. Staniszewski: Być z innymi. *Życie Lit.* 1984 nr 9. – [Depresje i wróżby:] K. Lisowski: Trojakiem widzenie świata. *Nowe Książ.* 1985 nr 7/8; W. Zieliński: Poezja jest „kalectwem”. *Życie Lit.* 1985 nr 45. – [Magia niewidzenia:] J. Neuberg: Skazana przez naturę. *Opole* 1985 nr 9; P. Szewc: *Twórczość* 1985

nr 6. – B. Kunda: Obrazki. *Życie Lit.* 1986 nr 42 [rec.: Ślepek; Przejścia]. – J. Stepień: Świat nocy. *Nowe Książ.* 1987 nr 11/12 [rec.: Na żywo]. – M. Jentys: Jasnowidzenia. *Twórczość* 1988 nr 5. – Z. Siatkowski: Za widzenia i teraz. Szkic o wierszu Jadwigi Stańczakowej. „Czasem widzę pamięcią”. Jaworzno: Miejski. Bibl. Publiczna 1988, 14 s. – D. Ponińska: Optymizm wyrosły z cierpienia. *Nowe Książ.* 1990 nr 11 [rec.: Boicie się czarnego ptaka?]. – T. Sobolewski: J.S. Wspomnienie. *Gaz. Wyborcza* 1997 nr 225.

J.Z.

STARNAWSKI Jerzy
ur. 1922

Pseud.: J.S.; JOTES.

Historyk literatury, edytor, bibliograf.

Urodzony 27 lutego 1922 w Guzówce (pow. Kraśnostaw); syn Tadeusza Starnawskiego, rolnika, i Marii z Kuczyńskich. Od 1931 mieszkał z rodziną w Lublinie. Uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego; w 1939 zdał maturę. Po wybuchu II wojny światowej jako żołnierz 19. Dywizji Piechoty brał udział w obronie Grodna, po czym został internowany i do czerwca 1940 przebywał w obozie na Litwie. Następnie mieszkał w Wilnie. W 1941 po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej dostał się do niewoli niemieckiej i był więziony w obozach w Witzendorfie, w Zeven i w Sandbostel. Zwolniony na podstawie świadectwa lekarskiego, w kwietniu 1944 powrócił do Lublina. Po wyzwoleniu podjął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1948 uzyskał magisterium. Jednocześnie pracował zarobkowo, najpierw w Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie, później jako praktykant – nauczyciel łaciny w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. S. Staszica, a następnie nauczyciel języka polskiego w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. J. Zamojskiego. Działał w Towarzystwie Literackim im. A. Mickiewicza (od 1946) i Polskim Towarzystwie Filologicznym (od 1949). W 1948/49 kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i uczył w liceum w Charsznicy pod Miechowem. W 1949/50 studia na Uniwersytecie Warszawskim łączył z pracą nauczyciela w Państwowym Liceum w Legionowie pod Warszawą, później także w Liceum im. M. Skłodowskiej-Curie w Warszawie. W grudniu 1949 doktoryzował się na KUL na podstawie rozprawy pt. „Słowacki – epistolograf” (promotor prof. Juliusz Kleiner, a po jego wyjeździe z Lublina – doc. Stefan Kawyn). W 1950-64 pracował na KUL na stanowiskach: starszego asystenta, adiunkta (od 1956), zastępcy profesora (od 1957) i docenta (od 1958). Debiutował w 1951 szkicem literackim pt. „Tragizm „Juda-sza z Kariothu” Karola Huberta Rostrowskiego”, ogłoszony w *Przeglądzie Powszechnym* (t. 231 nr 5/6). W następnych latach publikował liczne rozprawy, artykuły, opracowania edytorskie i bibliograficzne, m.in. w *Rocznikach Humanistycz-*

nych (od 1950, wyd. 1953), *Kamienie* (1953-61, 1975), *Pamiętniku Literackim* (od 1954), *Twórczości* (1956-72, z przerwami), *Zeszytach Naukowych KUL* (od 1958), *Przeglądzie Humanistycznym* (od 1959), *Ruchu Literackim* (od 1960). W 1951 ożenił się z Teresą Jaruzelską, z zawodu polonistką. W 1964 przeniósł się do Łodzi, gdzie na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ) objął stanowisko docenta. Prace naukowe zaczął ogłaszać nadto w *Zeszytach Naukowych UŁ* (od 1965), *Rocznikach Bibliotecznych* (1966-80), *Roczniku Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza* (od 1967), *Filomacie* (od 1969). W 1974 został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1981 profesorem zwyczajnym. W 1975-84 dodatkowo prowadził wykłady w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie. W 1980 otrzymał nagrodę Wojewody Łomżyńskiego za twórczość literacką i naukową. W 1981 objął kierownictwo Katedry Literatury Staropolskiej i Nauk Pomocniczych na UŁ. W 1992 został członkiem korespondentem PAU, a w 1997 członkiem czynnym. Otrzymał wielokrotnie nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1992 i 1998 I stopnia). Został członkiem wielu towarzystw naukowych: Towarzystwa Naukowego KUL (od 1954 członek korespondent, od 1960 członek czynny), Lubelskiego Towarzystwa Naukowego oraz Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemysłu i w Zamościu (członek korespondent), Łódzkiego Towarzystwa Naukowego (w 1967; tu jest od wielu lat przewodniczącym Wydziału I, a od 1998 członkiem korespondentem) oraz Towarzystwa im. M. Konopnickiej (w 1970). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

- Warsztat bibliograficzny historyka literatury polskiej. Wwa: PWN 1957, 283 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 zmien. z podtyt. (na tle dyscyplin pokrewnych) 1983, 524 s.
- Wiersze wybrane Adama Asnyka. Wwa: PZWS 1959, 119 s. *Bibl. Analiz Lit.*
- Mikołaj Rej. [Szkie popularnonaukowy]. Kr.: PWN 1970, 23 s. PAN Oddz. w Kr.
- O „Zwierzyńcu” Mikołaja Reja z Nagłowic. Wr.: Ossol. 1971, 158 s. IBL PAN.
- Barok w literaturze. [Szkie popularnonaukowy]. Kr.: PWN 1973, 45 s. PAN Oddz. w Kr.
- Praca wydawcy. [Szkie popularnonaukowy]. Kr.: PWN 1973, 46 s. PAN Oddz. w Kr.
- Średniowiecze. Wwa: WSiP 1975, 375 s. *Bibl. Polonistyki*. Wyd. 2 popraw. tamże 1989. Zawiera studium J.S.: Kultura średniowiecza, s. 5-93, oraz Materiały (wybór tekstów autorów pol. i obcych).
- W kręgu zainteresowań literaturą polską we Francji w XIX wieku. [Szkie]. Wr.: Ossol. 1978, 93 s. Łódz. Tow. Nauk. Pr. Wyd. I – *Językozn., Nauki o Lit. i Filoz.*, 79. Zawartość: Od autora. – I. O Polsce, Polakach i o polskiej literaturze we Francji w pierwszych trzech dziesięciatkach lat XIX wieku. – II. O próbach syntetyzowania dziejów literatury polskiej (także innych dziedzin kultury) w pierwszej połowie XIX wieku. – III. Z dziejów katedry języków i literatur słowiańskich w Collège de France. Cyprian Robert. – IV. Aleksander Chodźko; Louis Léger. – Dodatek: Materiały rękopiśmienne dotyczące Aleksandra Chodźki jako sławisty.
- Praca wydawcy naukowego. Wr.: Ossol. 1979, 170 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1992.
- Andrzej Frycz Modrzewski. Żywot, dzieło, sława. Łódź: WŁ 1981, 253 s.
- „Antygoną” Sofoklesa. Wwa: WSiP 1983, 109 s. *Bibl. Analiz Lit.*
- Dzieje wiedzy o literaturze polskiej. Do końca wieku XVIII. Wr.: Ossol. 1984, 420 s. PAN IHNOiT [Inst. Hist. Nauki, Organizacji i Techniki].
- Zarys dziejów Katedry Języków i Literatur Słowiańskich w Uniwersytecie Fryburskim. Wr.: Ossol. 1984, 148 s. PAN. Kom. Nauk o Literaturze Pol.
- Bronisław Chlebowski. [Studium monograficzne]. Wwa: PWN 1986, 241 s.
- Warsztat bibliograficzny historyka literatury obcych. [Wwa:] PWN [1988], 307 s.
- Wespazjan Kochowski. [Szkie monograficzne]. Wr., Kr.: Ossol. 1988, 59 s. PAN Oddz. w Kr.
- Le Baroque littéraire dans la littérature polonaise; Quelques remarques concernant Mathias Casimir Sarbiewski. Wr.: Ossol. 1990, 38 s.
- Odrodzenie. Czasy, ludzie, książki. [Studia i szkice]. Łódź: UŁ 1991, 438 s. Zawartość: I. „Jesień średniowiecza”: 1. Dwie głosy do dziejów inkunabulistyki polskiej. Propozycja nowego datowania narodzin drukowanego piśmiennictwa polskiego. Zagadka Tomasa z Krakowa; 2. Sodalitas Litteraria Vistulana. Nikle świadectwa o działalności towarzystwa w świetle korespondencji Celtisa. – II. Z badań nad geografią literacką doby renesansu: 1. Pisarze ziemi przemyskiej w dawnych wiekach; 2. Związki umysłowe Warmii i Mazur z Krakowem i Małopolską w dobie renesansu. – III. W kręgu świątynnych biskupów polskiego renesansu: 1. O dwu zespołach korespondencji Andrzeja Krzyckiego; 2. Jan Dantyszek bohaterem łacińskiego dramatu szkolnego; 3. Z dziejów sławy Stanisława Hozjusza – pisarza i jego biografia Stanisława Reszki; 4. O dwu historycznych dziełach Marcina Kromera. – IV. Studia o Reju: 1. Mikołaj Rej; 2. Mikołaj Rej – poeta Małopolski; 3. O ośmiowersowych epigramatach w „Wizerunku”. – V. W kręgu pisarzy politycznych: 1. Andrzej Frycz Modrzewski. Sylwetka; 2. O pisarstwie łacińskim i polskim Stanisława Orzechowskiego; 3. Zarys dziejów sławy i naukowego poznania Orzechowskiego; 4. Z dziejów sławy Łukasza Górnickiego (XVI-XVIII w.). – VI. Studia o Kochanowskim: O inicjatywach artystycznych Jana Kochanowskiego na tle poezji renesansowej; 2. Łaciński poemat o Wandzie (Elegia I 15); 3. O błędnej lekcji w łacińskim epigramacie; 4. Nieco o „Wróżkach” i o przypuszczalnej inspiracji tego utworu w Woroniczowym „Hymnie do Boga”; 5. „Odprawa

postów greckich" wobec swojej paraleli francuskiej. Spostrzeżenie uczonego francuskiego z 1823 r.; 6. O psalmicznych elementach niektórych utworów Kochanowskiego (poza „Psalterzem”); 7. Od Reja do Krasickiego. Najdawniejszy okres w dziejach sławy Kochanowskiego; 8. Refleksje rocznicowe 1884-1930 – 1980/1984; 9. Stanisław Łempicki jako badacz Kochanowskiego; 10. O Janie Kochanowskim na ziemi i w moście Ronsarda. – VII. Spojrzenia cudzoziemców na Polskę; 1. Humanista francuski autorem dzieła o Polsce [L. Le Roy – Ludovicus Regius]; 2. Poeta czesko-łaciński autorem poematu o Polsce [W. Kliment – Clemens Zebracenus]. – VIII. Studia o Skardzie: 1. Znaczenie narodowe, artyzmu pisarski i aktualność Piotra Skargi; 2. Piotr Skarga w legendzie wieków. – IX. W promieniach Akademii Zamojskiej: 1. Panegiryk Daniela Hermanna na cześć Akademii Zamojskiej (1594); 2. Biblioteka Szymona Simonidesa. Rekonesans.

19. Antyk w Polsce. [Współaut.:] M. Wichowa, A. Obrębski. [Studia i szkice]. Cz. 1. Łódź: Wydawn. UŁ 1992, 219 s.

Tu autorstwa J.S.: 1. Szlakiem wielkiego dramatu greckiego: 1. Polski historyk literatury autorem francuskiego opracowania trzech tragików greckich [W. Gaszowit]; 2. Z dzieł „Antygony” w Polsce; 3. O dziejach Arystofanesa w Polsce; 4. Przyjaciel greckiego teatru [S. Srebrny]. – II. Szlakiem pisarzy rzymskich: 1. O pierwszym znanym dziś tłumaczeniu Plautusa w Polsce; 2. Kilka uwag o oddziaływaniu Salustiusza na dawnych pisarzy polskich; 4. Ignacy Krasicki jako czytelnik i tłumacz Horacego; 6. Dwie głosy do dzieł Owidiusza w Polsce; 7. Kłeska Rzymian nad Jeziorem Trzemeskim [Li-wiusz AUC XXII, 4-5], w przekładzie Henryka Sienkiewicza; 8. Z dzieł sławy Tacyty w dawnej Polsce. Andrzej Maksymilian Fredro, Stanisław Herakliusz Lubomirski. Adam Naruszewicz, 9. Wykład Jerzego Kowalskiego o pismach młodzień-czych św. Augustyna.

20. Średniowieczna poezja religijna. Wwa: WSIP 1992, 127 s. *Bibl. Analiz Lit.*, 74.

21. W świecie barokowym. [Szkice]. Łódź: Wydawn. UŁ 1992, 137 s.

Zawartość: 1. Barok. – II. Ze studiów nad Sarbiewskim: 1. O korespondencji poety z biskupem Stanisławem Lubieńskim; 2. Z dzieł sławy Macieja Kazimierza Sarbiewskiego. – III. Ze studiów nad Szymonem Starowolskim: 1. „Hekaton-tas”, czyli „Sętnik pisarzy polskich” i początki bibliografii polskiej; 2. O „Wojownikach sarmackich”. – IV. W kręgu poetów: 1. Z dzieł sławy Waława Potockiego; 2. Wespazjan Kochowski. Konterfekt. – V. Dwaj prozaicy w oświeceniu Mickiewicza: 1. Augustyn Kordecki; 2. Jan Chryzostom Pasek.

22. Drogi rozwojowe hagiografii polskiej i łacińskiej w wiekach średnich. Kr.: Pol. Tow. Teologiczne 1993, 134 s. *Textus et Studia*, Pontificia Academia Theologica Cracoviensis, vol. 5.

23. O uniwersyteckim studium dyscyplin filologicznych. [Szkic]. Kr.: Tow. Autorów i Wyd. Prac Nauk. „Universitas” 1993, 47 s.

24. Zarys dziejów literatury staropolskiej. Lubl.: Wydawn. Tow. Nauk. KUL 1993, 165 s. *Pr. Wyzd. Hist.-Filol.*, 61.

25. Pod cieniem Hippeu. Studia i materiały. [Autorzy:] H. Kasprzak-Obrębska, ..., M. Wichowa. Łódź: Łódź. Tow. Nauk. 1995, 164 s. *Pr. Wyzd. I – Językozn., Nauki o Lit. i Filoz.*, 97.

Tu autorstwa J.S.: 1. Spojrzenie na Zamość, na okolicę i na ród Zamojskich z różnych epok: Zamość i jego założyciel

w oczach piewcy „teatru świata” [dot. G. Brauna]; Echo przy-wileju wyłączności Akademii Zamojskiej w dwu dialogach o Uniwersytecie lwowskim z lat 1759-1760; Wizyta Juliana Ursyna Niemcewicza w Zamościu (1816). – II. Zamojskie Muzy i Kameny: Trzydziesty siódmy znany dziś łaciński utwór poetycki Simonidesa; Panegiryk Daniela Hermanna na cześć Akademii Zamojskiej (1594); Wiersz konsolacyjny Dawida Hilchena do Jana Lipskiego z Goraja po śmierci jego żony Anny ze Słupcekich; W kręgu Simonidesowym. Zapomniany poemat Pawła Antoniego Krzeczkwicza (1676). – III. Konterfekt badawczy problemu: Bronisław Chlebowski badacz Zamościa i największego poety zamojskiego renesansu; Wiktor Hahn jako badacz i wydawca Szymonowica (Simonidesa); Stanisław Łempicki – badacz kultury i literatury renesansowego Zamościa. – IV. Z warsztatu zmarłych uczonych: 1. Z warsztatu badawczego Ludwika Kamykowskiego. Jeszcze jedna relacja o weselu Jana Zamojskiego z Gryzeldą Batorówną (1583). Rozprawa pt. „Wierszowany atak na Ordynację” i konsekwencje badawcze z niej wynikłe; 2. Wanda Szwarcówna i jej nieukończona praca o księgozbiorach profesorów Akademii Zamojskiej.

26. Wieki średnie i wiek renesansowy. Studia. Łódź: Wydawn. UŁ 1996, 245 s.

Zawartość: Od autora. – I. Zagadnienia ogólne kultury i literatury średniowiecznej: 1. Kultura umysłowa średniowiecza. Podstawy metodyczne badań nad średniowieczem. Podstawowe wiadomości o kulturze wieków średnich; 2. Elementy antyczne w uniwersytecie średniowiecznym; 3. Od tekstu anonimowego do tekstów autorskich. Wiedza o najdawniejszych pi-sarzach literatury polskiej. – II. Z badań nad gatunkami literackimi w najdawniejszych wiekach: 1. Rozwój dziejopisarstwa w starożytnym Rzymie i łacińskiego dziejopisarstwa w średniowiecznej Polsce. Analogie; 2. Drogi rozwojowe hagiografii średniowiecznej w Polsce; 3. Zarys dziejów dialogu w piśmiennictwie polskim średniowiecznym, renesansowym, reformacyjnym; 4. List Zbigniewa Oleśnickiego z 1440 r. świadectwem wygłoszenia kazania w języku polskim w czasie przycięcia przez Władysława I Jagiełłończyka korony węgierskiej. – III. W kręgu poezji religijnej: 1. O „Bogurodzicy” w dobie renesansu, reformacji i kontroreformacji; 2. Przekaz tekstowy pieśni „Przez Twe Święte Zmartwychwstanie” z 1523 roku; 3. Polska poezja maryjna XVI wieku. – IV. Wśród pisarzy wieku złotego: 1. Okrucy „zwierzyńcze”. Jakuba de Voragine „Legenda aurea” źródłem jednego epigramatu w Rejowym „Zwierzyńcu”. Zapomniany średniowieczny przedruk epigramatu o Janie Tarnowskim z Rejowego „Zwierzyńca”; 2. „Postylla” Wujka wobec „Postylli” Reja; 3. Odwołania do pogańskich autorów starożytnych w „Postylli katolickiej” Jakuba Wujka (1573); 4. O marginaliach Juliusza Słowackiego na egzemplarzu „Nowego Testamentu” w przekładzie Jakuba Wujka (1831); 5. Dwaj najdawniejsi patronowie polscy, święty Wojciech i święty Stanisław, w oczach Wujka i Skargi; 6. O szkolnych wydaniach Kochanowskiego i Reja.

27. Anglo-polonica. We współpracy z K. Kuja-wińska-Courtney. [Studia i szkice]. Łódź: Omega-Praxis 1997, 192 s.

Zawartość: Od autora. – I. Ze studiów nad sławą Sarbiewskiego: 1. Casimir w poezji angielskiej XVII-XVIII wieku. (W. Habington, A. Cowley, J. Denham, H. Vaughan, Sir T. Browne, Sir E. Sherburne, E. Benlowes, A. Marvell, H. More, T. Yalden, J. Norris, Lady M. Chudleigh, J. Hughes, I. Watts); 2. O Sarbiewskim na łamach „Classical Journal” (1814-1822); 3. Teksty Sarbiewskiego w antologiach poezji nowołacińskiej wydanych na Zachodzie w ostatnich dziesięciach lat. – II. O Polsce na Wyspie Brytyjskiej w końcu XVIII i w pierwszej połowie XIX wieku: Thomas Campbell. George Gordon lord Byron; William Edmondstoune Aytoun; Wiersze poświęcone Polsce na łamach pisma „Polonia” (1832); Z działalności Literary Association of the Friends of Poland; Lord Chands Leigh; S.B. Gno-

rowski; John L. Antrobus; John Clark Ferguson. — III. Drobniaki z różnych epok: 1. O Miltonie w królewskim czasopiśmie z XVIII wieku; 2. List francuski Byrona w bibliotece w Opolu; 3. Poemat angielski o Julii Alpinuli (1835); 4. Nie znany w Polsce wiersz angielski o cierpieniach naszego narodu wygłoszony w 1941 r. przez uczennicę szkolną. — IV. Anglojęzyczne i polskie powiązania naukowe: 1. Trzy syntetyczne obrazy dzieł literatury polskiej Williama Richarda Morfilla; 2. Stanisław Tarnowski jako współpracownik amerykańskiej encyklopedii katolickiej; 3. Monica Mary Gardner (1873-1941); 4. Władysław Tarnowski (1885-1951); 5. George Rappall Noyes (1873-1952) i jego wstęp do angielskiego wydania dzieł Mickiewicza; 6. William John Rose (1885-1968) i jego „Polish Literature” (1944); 7. Studia Jerzego Pietrkiewicza z polskiej literatury porównawczej; 8. Mary Wanda Stephen (Szczepanowska) (1916-1992).

28. Sylwetki lwowskich historyków literatury. Łódź: Wydawn. UŁ 1997, 258 s.

Zawiera szkice biograficzne dot. autorów: A. Mafecki, R. Pilat, A. Brückner [dot. okresu lwowskiej młodości], R.M. Werner, E. Porębowicz, P. Chmielowski [dot. związków ze Lwowem], J. Kallenbach, W. Bruchnalski, K. Wojciechowski, B. Gubrynowicz, W. Hahn, J. Kasprowicz, J.G. Pawlikowski, L. Bernacki, J. Kleiner, E. Petzold, J. Kowalski, R. Ganszyniec (Gansiniec), K. Kolbuszewski, E. Kucharski, S. Lempicki, W. Tarnowski, — oraz szkic: Do tego co cześć ty książki [tytuł zapożyczony z M. Reja; dot. osiągnięć środowiska historycznoliterackiego w lwowskiego w l. 1856-1946]. Nagroda Pol. Ośrodka Kult. im. T.M. Murdzeńskiego w Londynie łącznie z poz. 29 w 1999.

29. Sylwetki wileńskich historyków literatury. Bydż.: Tow. Miłośników Wilna i Ziemi Wil., Oddz. 1997, 239 s.

Zawiera szkice biograficzne dot. autorów: D. Pilchowski, F.N. Golański, G.E. Grodecki, E. Stowacki, L. Borowski, A. Osiński, L. Janowski, J. Kallenbach [dot. okresu wileńskiego], M. Zdziechowski, S. Gluxelli, J. Okoń, S. Pigoń [dot. okresu wileńskiego], K. Kolbuszewski, S. Srebrny, S. Cywiński, M. Krjdl [dot. okresu wileńskiego], K. Górski [dot. okresu wileńskiego], H. Elzenberg [dot. okresu wileńskiego]. Nagroda – zob. poz. 28.

30. Z dzieł polskiej nauki o literaturze w wieku XIX i XX. Cztery studia. Częstochowa: Wydawn. WSP 1997, 151 s.

Zawartość: 1. O nauczaniu literatury w wyższych uczelniach polskich w trzech pierwszych dziesiętkach lat XIX wieku; 2. O uniwersyteckim nauczaniu literatury polskiej w latach 1830-1862; 3. Pokolenie wielkich humanistów polskich; 4. Drogi i bezdroża polskiej monografistyki historycznoliterackiej.

31. W świecie olbrzymów. Studia o twórczości i recepcji czterech wielkich romantyków. Przemysław: Wydawn. Tow. Przyj. Nauk; Rzeszów: Wydawn. WSP 1998, 253 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — I. 1. Zarys dzieł sławy i naukowego poznania Mickiewicza w środowisku lwowskim; 2. Zarys dzieł recepcji Mickiewicza w Lublinie i Ziemi Lubelskiej w wieku XIX i w pierwszych latach XX wieku; 3. Lubelska księga mickiewiczowska z r. 1898; 4. Tadeusza Zielińskiego studia mickiewiczowskie; 5. Dorobek Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w zakresie mickiewiczologii; 6. Największe osiągnięcia mickiewiczologii polskiej — II. 1. Kątek geograficzny Słowackiego; 2. Motywy maryjne w twórczości Słowackiego; 3. Uwagi o koleżance Juliusza Słowackiego „Chrystus Pan się narodził...”; 4. Juliusza Słowackiego „najszczęśliwszy ślad życia”; 5. Juliusz Słowacki w poszukiwaniu czytelnika; 6. O marginaliach Juliusza Słowackiego w egzemplarzu

„Nowego Testamentu” w przekładzie Jakuba Wujka (1831); 7. Lwów jako Mekka w badaniach nad Słowackim; 8. Juliusz Kleiner jako badacz i wydawca Słowackiego. — III. 1. Le thème du „double” dans l'oeuvre dramatique de Zygmunt Krasinski et de Juliusz Słowacki; 2. O trwałych i nietrwałych wartościach twórczości Zygmunta Krasinskiego; 3. Juliusz Kleiner jako badacz twórczości Zygmunta Krasinskiego. — IV. 1. Jak teksty Norwida wkraczały do szkoły; 2. Sady historyka prawa o Norwidzie [dot. Teodora Tyla]; 3. Osiągnięcia środowiska wileńskiego w zakresie norwidologii; 4. O Norwidzie na ziemi włoskiej. Notatki. — V. Wiele romantycy polscy na łamach „Bibliographie de la France”.

32. Kongresy, sympozja, sesje naukowe. Częstochowa: Wydawn. WSP 1999, 170 s.

Zawiera sprawozdania z 30 kongresów i sympozjów naukowych, m.in.: Polskiego Towarzystwa Filologicznego, Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, Towarzystwa im. M. Koponickiej, Międzynarodowych Zjazdów Ślawistów, Kongresów Neolatynistów, Kongresów Latynistów i Mediewistów w l. 1963-1998.

33. Ludzie książki. Częstochowa: WSP 2000, 237 s.

Zawartość: I. U bibliofilów i bibliografów różnych epok: 1. Polonica w wielkim księgozbiórce znakomitego historyka francuskiego z przełomu XVI i XVII wieku [dot. Jacques'a-Auguste'a de Thou (Jacobusa Augustusa Thuanusa)]; 2. Szymona Starowskiego „Hekatomasty czyli Setnik pisarzy polskich”; 3. Dwa inwentarze biblioteki franciskanów inowrocławskich z lat 1669 i 1702; 4. Nie zrealizowana bibliografia polska Hoppiusa-Schlieffa; 5. Z warsztatu gdańskich bibliografów XVIII wieku [dot. Ephraima Oloffla]; 6. Olafa Celsiusa „Bibliothecae Uppsaliensis Historia” (1745); 7. Dwa niemieckie artykuły o Bibliotece Załuskich z lat 1746 i 1749; 8. Król Stanisław August jako czytelnik; 9. Rajmunda Brzozowskiego „Słownik pisarzy polskich” w części odnalezonym; 10. Fragment polskiego księgozbioru Heinricha Nitschmanna. — II. Konterfekty ludzi książki XIX i XX wieku: 1. Hieronim Łopaciński; 2. Wiktor Hahn [poz. 28]; 3. Ludwik Bernacki [poz. 28]; 4. Stanisław Piotr Koczorowski; 5. Andrzej Wójtkowski; 6. Piotr Grzegorzczak; 7. Walerian Preisner; 8. Zofia Ciechanowska; 9. Józef Mayer; 10. Wanda Swarcówna; 11. Henryk Kowalewicz; 12. Andrzej Paluchowski.

Rozprawy, studia i spisy bibliograficzne w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Tragizm w „Judaszu” Rostworowskiego. *Prz. Powsz.* 1951 t. 231 nr 4-5 s. 421-442. — Zagadnienia kultury artystycznej w Listach Słowackiego. *Rocz. Hum.* 1953 t. 4 z. 1 s. 173-207. — Bibliografia Arystofanesa w Polsce. W: Arystofanes. Wr. 1957 s. 263-301. — Bibliografia Hieronima Łopacińskiego; Biblioteka im. H. Łopacińskiego — warsztat pracy historyka literatury polskiej. W: Hieronim Łopaciński i biblioteka jego imienia w Lublinie. Lubl. 1957 s. 89-126; 243-260. — Bibliografia literacka Lubelszczyzny. 22 VII 1954 – 31 XII 1957. Lubl. 1957, 15 s. Dod. do *Kamieny* nr 23/24. — Z lubelskiej tradycji filologii klasycznej. *Rocz. Hum.* 1957 t. 6 z. 2 s. 142-157. — Materiały do bibliografii Norwida. [Współaut.:] Z. Jastrzębski. *Rocz. Hum.* 1958 t. 6 z. 1 s. 267-324. — Polonica rękopiśmienne w Bibliothéque Nationale w Paryżu. *Zesz. Nauk. KUL* 1958 nr 2 s. 102-119. — Przegląd badań nad Słowackim w latach 1945-1957. (Teksty i opra-

- cowania). *Rocz. Hum.* 1958 t. 7 z. 1 s. 215-236. — Sztambuch krzemieniecki Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie. *Rocz. Hum.* 1959 t. 7 z. 1 s. 170-213. — Biblioteka Simona Simonidesa. (W czterechsetną rocznicę urodzin poety). *Rocz. Hum.* 1960 t. 8 z. 1 s. 289-307. — Nowe ujęcie romantyzmu. *Rocz. Hum.* 1960 z. 1 s. 347-358. — Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa [J. Kleiner]; Kronika życia i działalności; Juliusz Kleiner — pedagog i dydaktyk. W: Juliusz Kleiner. Księga zbiorowa o życiu i działalności. Lubl. 1961 s. 139-158; 265-343. — Stan badań nad Krasieńskim i postulaty na przyszłość. *Rocz. Hum.* 1961 t. 10 z. 1 s. 143-169. — Mickiewicz w oczach poetów słowiańskich. *Zesz. Nauk. UL* 1966 nr 43 s. 131-161. — Nowe materiały archiwalne do biografii Mikołaja Reja. W: *Miscellanea staropolskie*. Wr. 1966 s. 5-17. — Kajet geograficzny Słowackiego. *Onomastica* 1967 nr 1/2 s. 131-152. — O metodach wydania „Wyboru pism” Stanisława Orzechowskiego. W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1968 s. 49-86. — Nurt katolicki w literaturze polskiej. W: *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. T. 2. Lubl. 1969 s. 133-347. — Aleksander Brückner w świetle korespondencji. *Ruch Lit.* 1970 nr 2 s. 93-103. — Królestwo Polskie — dzieło francuskiego humanisty. *Rocz. Przemys.* 1970 t. 13/14 s. 113-138. — Kulisy literackiej nagrody Łodzi 1927-1933. *Osnowa* 1970 nr 3 s. 80-93. — Próba bibliografii Piotra Grzegorzczaka. *Rocz. Bibl. Nar.* 1970 t. 6 s. 63-96. — *Przemyska silva rerum* z XVIII wieku. *Prz. Hum.* 1970 nr 5 s. 91-117. — Z wileńskich archiwaliów dotyczących Stanisława Pigoń. *Ruch Lit.* 1971 nr 4 s. 241-253. — Kronika życia i działalności Stanisława Pigoń. W: Stanisław Pigoń — człowiek i dzieło. Kr. 1972 s. 401-447. — Polonica rękopiśmienne w zasobach brukselskiej Bibliothéque Royale. *Rocz. Bibl.* 1972 nr 3/4 s. 633-649. — Edytorstwo naukowe w trzydziestolecu 1944-1974. *Rocz. Lit.* 1974 nr 5 s. 275-285. — Polonica rękopiśmienne siedmiu bibliotek włoskich. *Rocz. Bibl.* 1976 nr 3/4 s. 857-893. — Polonica rękopiśmienne Biblioteki świętej Genowefy w Paryżu. *Rocz. Bibl.* 1977 nr 3/4 s. 935-947. — Dantiscana. *Kom. Mazur-Warm.* 1977 nr 2 s. 177-196. — Polonica rękopiśmienne dwu wielkich bibliotek Paryża. *Rocz. Bibl.* 1978 nr 1/2 s. 275-305. — Tragizm w twórczości Karola Huberta Rostworowskiego. *Novum* 1978 nr 7 s. 69-94. — Konterfekt interesującego poety barokowego. (Rzecz o Wespazjanie Kochowskim). *Pr. Nauk. WSP w Częst. Filol. Pol.* 1979 z. 2 s. 5-16. — Michał Janik na tle swoich czasów. *Pr. Hum.* 1979 ser. 1 nr 13 s. 217-236. — Polonica rękopiśmienne Biblioteki Arcygimnazjum w Bolonii. *Rocz. Bibl.* 1979 z. 2 s. 263-277. — Quelques pages de l'histoire de la réception de Mathias Casimirus Sarbievski au XVIIe et XVIIIe siècle. *Rocz. Hist.* 1979 t. 26 z. 3 s. 87-100. — Cromeriana. W: *Miscellanea staropolskie*. Cz. 5. Wr. 1980 s. 137-153. — Nad tekstem osiemnastowiecznego poematu o Józefie. (Poprawki i uzupełnienia). W: *Miscellanea staropolskie*. Cz. 5. Wr. 1980 s. 257-290. — Polonica rękopiśmienne rzymskiej Biblioteca Nazionale Centrale. *Rocz. Bibl.* 1980 z. 2 s. 317-357. — O Biblii w programie szkolnym języka polskiego kilka uwag dla nauczycieli. *Polonistyka* 1982 nr 4 s. 243-253. — O „Tryptyku ewangelicznym” Leopolda Staffa. *Aten. Kapł.* 1983 t. 100 z. 1 s. 18-31, przedr. w: Z Bogiem przez wieki. Rzeszów 1998 s. 253-264. — Pokłosie rocznicy kleinerowskiej. *Rocz. Przemys.* 1983 s. 33-58. — Stanisław Pigoń — Juliusz Kleiner. (Paralela). W: *Wokół Stanisława Pigoń*. Rzeszów 1983 s. 9-22. — Polonica rękopiśmienne w Bibliotece Casanatense w Rzymie. *Rocz. Bibl.* 1984 z. 1/2 s. 365-375. — Polonica rękopiśmienne rzymskiej Biblioteca Angelica. *Rocz. Bibl.* 1984 z. 1/2 s. 353-364. — Obraz literatury polskiej w dwu wielkich niemieckich syntezach literatury powszechnej. (I. Literatura polska w „Neues Handbuch der Literaturwissenschaft”; II. Literatura polska w „Propyläen Geschichte der Literatur”). [Współaut.:] T. Błażejewski. *Prz. Hum.* 1985 nr 7/8 s. 123-138. — Badania historyczno-literackie w Polsce w latach 1944-1984. *Acta Univ. Lodz. Folia Historica* 1986 z. 25 s. 49-60. — Irena Pitulanka-Roźniatowska (1919-1980) i Jej nieukończona praca doktorska pt. „Życie literackie i kulturalne Przemysła w okresie międzywojennym (1918-1939)”. *Rocz. Przemys.* 1986 s. 53-92. — O korespondencji Andrzeja Krzyckiego na tle wydań poezji i listów poetów polsko-lacińskich XVI w. *Filomata* 1986 nr 375 s. 266-277. — O powstaniu listopadowym w Lyonie. W: *Dziedzictwo powstania listopadowego w literaturach obcych*. Wwa 1986 s. 215-232. — Jan Kochanowski au pays de Ronard. *Acta Univ. Lodz. Folia Litteraria* 1987 z. 20 s. 249-269. — O szczytówką periodyzację literatury polskiej. W: *W kręgu historii i teorii literatury*. Wr. 1987 s. 195-206. — Problematyka Sarbieviana selecta. *Eos* 1987 s. 141-167. — Władysław Stanisław Reymont jako reporter pielgrzymki do Jasnzej Góry. *Stud. Claromontana* 1987 t. 7 s. 215-229. — Współpraca Bolesława Leśmiana z Aleksandrem Świętochowskim na łamach „Kultury Polskiej” (1910). *Twórczość* 1987 nr 5 s. 77-90. — Listy pisarzy, uczonych i aktorów do Józefa Wiśniowskiego. *Rocz. Przemys.* 1988 s. 353-379. — Kraszewskiego „Kordecki” po stu czterdziestu latach. *Stud. Claromontana* 1989 t. 10 s. 359-375. — Na zamku w Hambach (1832) i w okolicy. *Biul. Bibl. Jag.* 1989 nr 1/2 s. 77-100. — O możliwościach realizowania aspektu regionalnego na lekcjach języka polskiego. *Polonistyka* 1990 nr 1 s. 38-53. — Polonica rękopiśmienne w rzymskiej Bibliote-

ce dell'Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana. *Rocz. Bibl.* 1990 z. 1/2 s. 225-236. — Z korespondencji pisarzy i uczonych czeskich i polskich z przełomu wieków XIX i XX. *Pr. Nauk. WSP w Częst. Filol. Pol.* 1990 z. 3 s. 118-135. — Andrzej Boleski jako edytor tekstów dla szkoły. *Spraw. ETN* 1993 t. 47 s. 141-155. — Dialog religijny prozą w piśmiennictwie polskim średniowiecznym, renesansowym i reformacyjnym. W: *Religijne tradycje literatury polskiej*. Lubl. 1993 s. 73-90. — O ośmiu polonicach rękopiśmiennych w Bibliotece Królewskiej w Kopenhadze. *Rocz. Bibl.* 1993 nr 1/2 s. 175-185. — Dwa poematy łacińskie o powstaniu listopadowym. *Meander* 1994 z. 11/12 s. 609-617. — Koneksje G. Sabinusa (1508-1560) z Polską i z Polakami. *Miscellanea Łódz.* 1994 nr 1 s. 50-61. — Rozproszyli się... Losy historyków literatury polskiej lwowian po drugiej wojnie światowej. *Rocz. Lwow.* 1994 s. 59-78. — Wiesław Antoni Lasocki – pisarz nieznan. *Stud. Maz.* 1994 nr 1/2 s. 88-101. — Wincenty dominikanin [dot. Wincentego z Kielczy]. *Kiel. Stud. Filol.* 1994 t. 7 s. 153-167. — Osiągnięcia środowiska wileńskiego w zakresie norwidologii. *Stud. Norwidiana* 1994/1995 s. 73-89. — Criciana nova [dot. A. Krzyckiego]. *Rocz. Przemys.* 1995 z. 3 s. 53-86. — O dwu filologach zmarłych w podeszłym wieku daleko od ojczyzny. (Stanisław Seliga, Ignacy Wieniewski). *Rocz. Hum.* 1995 t. 43 z. 3 s. 101-119. — „Iliada” i „Odyseja” dla małych. *Rocz. Hum.* 1996 t. 44 z. 3 s. 315-326. — O godności i znaczeniu pracowników naukowych. *Litteraria* 1996 s. 109-129. — Relacje Marka Antonia Mureta (1526-1585) z Polską i Polakami. *Meander* 1996 nr 9/10 s. 545-555. — Żeromski – Reymont. (Próba paraleli). *Spraw. ETN* 1996 t. 50 s. 211-223. — Dwa wystąpienia Mikołaja Reja z r. 1543 na tle wydawniczej produkcji roku. W: *Mikołaj Rej z Nagłowic. Sylwetka. Twórczość. Epoka*. Kielce 1997 s. 29-48. — Lublin w literaturze i literaturze o Lublinie. Od Kałużka do Czechowicza. W: *Lublin w dziejach i kulturze Polski*. Lubl. 1997 s. 271-284. — Marian Plezia (1917-1996). *Meander* 1997 nr 4 s. 303-328. — Ryszard Gansiniec (Ganszyniec, 1888-1958), syn ziemi śląskiej. *Pallas Silesia. Antyk na Śl.* 1997 t. 1 s. 35-54. — Aleksander Brückner jako badacz i wydawca twórczości Wacława Potockiego. W: *Potocki (1621-1696)*. Kr. 1998 s. 147-159. — Aloysius Rusnati – poeta włosko-łaciński działający w Polsce. *Pr. Komis. Filol. Klasycznej PAU* 1998 nr 27 s. 125-143. — Czterechsetlecie „Biblii” Jakuba Wujka. Refleksje rocznicowe. *Bobolanum* 1998 s. 65-82. — Dydaktyka literatury według postulatów Joachima Pastosjusia. *Pallas Silesia. Antyk na Śl.* 1998 t. 2 s. 68-86. — Tajemnice mszy świętej w oczach pisarzy polskich. W: *Literatura a liturgia*. Łódź 1998 s. 22-36. — Universitas studiorum; O Mikołaju Reju – łacyn-

ście; O naukowych i szkolnych wydaniach dzieł poetów i prozaików łacińskich dawnej Polski; O wergilianizmie Sarbiewskiego. Rekonesans; Antyczny rodowód dwu epigramatów Wespazjana Kochowskiego; Zagadnienie cytatu w dialogach z pierwszej połowy XVIII w.; Dwie głosy do Wergiliusza w Polsce; „Nie masz łaciny, nie masz Alwara...”; O klasycznych studiach polskich filologów w okresie międzypowstaniowym; Zapomniany poeta polsko-łaciński XIX w. [M. Spihalski]; Bolesław Prus jako przyjaciel i... nieprzyjaciel filologii klasycznej; Do literackiej genezy „Quo vadis?”; O „Kaliguli” Karola Huberta Rostworowskiego. W: *Antyk w Polsce. Cz. 2. Łódź 1998 s. 5-9, 24-26, 35-47, 75-83, 103-106, 114-141, 149-152, 184-188, 216-220, 221-259, 261-273, 292-296, 312-321*. — O nauczaniu uniwersyteckim historii literatury polskiej w ostatnich dziesiętkach lat XIX w. W: *Piotr Chmielowski i Antoni Gustaw Bem. Częstochowa 1999 s. 17-30*. — Les plus grandes reussites de la mickiewiczologie polonaise. W: *Actes du Colloque. Bicentenaire Adam Mickiewicz, poète qui unit la Lithuanie, la Pologne et la France*. Lyon 1999 s. 123-137. — Z badań nad Naruszewiczowym komentarzem do Tacyta „Dzieł wszystkich”. (Fragment z większej całości). *Meander* 1999 nr 4 s. 369-382. — „Pana Rejowe” i „pana Jana Kochanowskiego” hymny do Boga. W: *Obraz Boga Ojca w kulturze*. Lubl. 2000 s. 67-84.

Przekłady

1. Sz. Starowolski: Setnik pisarzy polskich albo Pochwały i żywoty stu najznakomitszych pisarzy polskich. [Przeł. i komentarz] ... Wstęp: F. Bielak i ... Kr.: WL 1970, 364 s.
2. Szymona Starowolskiego Wojownicy sarmacy, czyli Pochwały mężów słynących męstwem wojennym w pamięci naszej lub naszych pradziadów. Przeł. z łac., wstępem poprzedził i przyp. opatrzył ... Wwa: MON 1979, 293 s.
3. M. Kromer: Mowa na pogrzebie Zygmunta I oraz O pochodzeniu i o dziejach Polaków. Księgi XXIX i XXX. Wstęp, przeł. i oprac. ... Olsztyn: Pojezierze 1982, XXXI, 223 s.
4. Korespondencja Macieja Kazimierza Sarbiewskiego ze Stanisławem Łubińskim. Tłum. z łac. i oprac. ... Wwa: Pax 1986, 218 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych. [Oprac., wstęp i komentarz] ... Wr.: Ossol. 1956, XXVI, 297 s.
2. K. Benisławska: Pieśni sobie śpiewane. Przygot. do druku: ... i T. Brojerski. Lubl.: KUL 1958, XXXI, 172 s. Tow. Nauk. KUL. Komisja Badań nad Literaturą Katolicką, t. I.

3. Adam Mickiewicz w poezji polskiej i obcej. 1818-1885-1955. (Antologia). Oprac. ... Wr.: Ossol. 1961, 867 s.
4. J. Kleiner: *Studia inedita*. Oprac. i posł. ... Lubl.: KUL 1964, 451 s. Tow. Nauk. KUL, 73.
5. S. Orzechowski: *Wybór pism*. Oprac. ... Kr.: Ossol. 1972, XCII, 641 s. *BNI*, 210.
6. W. Bruchnalski: *Między średniowieczem a romantyzmem*. Wybór i oprac. ... Wwa: PWN 1975, 628 s.
7. J. Kleiner: *Sentymentalizm i preromantyzm*. *Studia inedita z literatury porobiorowej 1795-1822*. Wyd. z rkpsu i oprac. ... Kr.: WL 1975, 236 s.
8. Nowele i opowiadania. „...doczesny jest co chwila, a wieczny zawsze”. Wybór i wstęp: M. Jasińska-Wojtkowska, S. Sawicki. Przygot. tekstu i komentarz ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1983, 587 s.
9. S. Orzechowski: *Politycja Królestwa Polskiego na kształt Arystotelesowych Polityk napisana i na świat dla dobra przopolitego trzema knihami wydana*. Oprac. ... Przemysł, Rzeszów: KAW na zlecenie Tow. Przyj. Nauk w Przemysłu 1984, 142 s.
10. J. Pietkiewicz: *Literatura polska w perspektywie europejskiej*. *Studia i rozprawy*. Przeł. z jęz. ang.: A. Olszewska-Marcinkiewicz i I. Sieradzki. *Teksty wybrał, oprac. i przedm. opatrzył ... Wwa: PIW 1986, 363 s.*
11. *Słownik badaczy literatury polskiej*. Red. ... Łódź: UE, od 1994 Wydawn. UE.
Zeszyt próbny. 1989, 47 s.
T. 1. 1994, 352 s.
T. 2. 1998, 506 s.
T. 3. 2000, 426 s.
12. S. Lempicki: *Wiek złoty i czasy romantyzmu w Polsce*. Wybór, [słowo wstępne] i oprac. ... Wwa: PWN 1992, 914 s.
13. E. Knobelsdorf: *Opisanie Paryża*. Przeł. [z łac.] J. Mrukówna. Wstęp i oprac. ... Łódź: Łódz. Tow. Nauk. 1994, 64 s.
14. *Antyk w Polsce*. Cz. 2. *Studia pod red. J. Okonia i ...* Łódź: Wydawn. UE 1998, 358 s.
Tu też autorstwa J.S.: *Universitas studiorum*; O Mikołaju Reju – latyniście; O naukowych i szkolnych wydaniach dzieł poetów i prozaików łacińskich dawnej Polski; O wergilianizmie Sarbiewskiego. *Rekonasans*. *Antyczny rodowód dwu epigramatów Wespazjana Kochowskiego*; *Zagadnienie cytatu w dialogach z pierwszej połowy XVIII w.*; *Dwie głosy do Wergiliusza w Polsce*; „Nie masz łaciny, nie masz Alwara...”; O klasycznych studiach polskich filologów w okresie międzywojennym; *Zapomniany poeta polsko-łaciński XIX w.* [M. Spihalski]; *Bolesław Prus jako przyjaciel i... nieprzyjaciel filologii klasycznej*; *Do literackiej genety „Quo vadis?”*; O „Kaliguli” Karola Huberta Rostworowskiego.
15. J. Kleiner: *Zygmunt Krasieński*. *Studia*. Wybór i oprac. ... Wwa: PWN 1998, 280 s.
16. M. Rej: *Utwory wybrane*. Wybór i oprac. ... Łódź: Łódz. Tow. Nauk. 1998, 54 s.
17. *Trzy małe znane wypowiedzi dyplomatyczne z różnych wieków*. *Zbigniew Oleśnicki (1440)*, *Jan Dantyszek (1531)*, *Angelo Maria Durini (1768)*. Oprac.: A. Obreński, ... Łódź: Łódz. Tow. Nauk. 1998, 21 s.
18. J. Kleiner: *Juliusz Słowacki, Dzieje twórczości*. Wstęp i oprac. ... T. 1-4. Kr.: WL 1999, 277 + 335 + 303 + 681 s.
19. P. Calderon de la Barca: *Tajemnice mszy świętej*. *Obrazek religijny*. Przeł. W. Nowakowski. Oprac. ... Łódź: ŁTN [Łódz. Tow. Nauk.] 2000, 45 s.
20. *Tacyt: Dzieje roczne*. (Annales). Przeł. A. Naruszewicz. [Fragmenty]. Oprac. ... Łódź: ŁTN [Łódz. Tow. Nauk.] 2000, 47 s.
Zob. też *Przekłady poz. 1-4*.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1988, 2000. — Wywiad: *Pomijając romantyzmem a literaturą staropolską*, Rozm. M. Bokszczyński *Polonistyka* 1990 nr 10.

SWPP 2 (B. Winklowska) — PP (B. Winklowska) — LP XX w. (red.) — Profesor Jerzy Starnawski. [Red.: Z.H. Tadeusiewicz]. Łódź: Łódz. Tow. Nauk. [Wydawn. UE] 1992, 18 s. [zawiera też bibliografię prac J.S. w wyborze]. — Bibliografia prac Jerzego Starnawskiego 1939 — czerwiec 2000. Zestawiła H. Zarowska-Mokwa. Oprac. M. Kuran. W: *Od Średniowiecza ku współczesności*. Łódź 2000 s. 417-490.

[Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych. Oprac. ...] J.W. Gomulicki. *Nowe Książ.* 1957 nr 2; Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1956 wyd. 1957; Z. Raszeński. *Spotkanie na rue de l'Eucaudé*. *Nowe Sycg.* 1957 nr 14. — [Warsztat bibliograficzny historii literatury polskiej:] W. Bieńkowski. *Wiad. Hist.* 1958 nr 3; Z. Lewinówna. *Nowe Książ.* 1958 nr 9; H. Markiewicz. *Życie Lit.* 1958 nr 17; S. Skwirowska. *Bibliotekarz* 1958 nr 11/12. — [Adam Mickiewicz w poezji polskiej i obcej]. 1818-1885-1955. Oprac. ...] M. Giergielewicz: *Mickiewicz wśród poetów*. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 34; [S. Grzeszczuk] stg. *Ruch Lit.* 1963 nr 1; K. Zantuan. *Études Slaves et Est-Européennes*, Montreal 1965 nr 1/2. — Z. J. Nowak. *Pam. Lit.* 1967 z. 1 [m.in. rec. oprac.: J. Kleiner: *Studia inedita*]. — [Warsztat bibliograficzny historii literatury polskiej. Wyd. 2.] E. Stodkowska: *Źródła informacji w dziedzinie historii literatury*. *Prz. Bibl.* 1972 nr 3/4; S. Zabłocki: *Podręczna książka humanisty*. *Odra* 1972 nr 9; J. Korpała. *Ruch Lit.* 1973 nr 1. — S. Bąba. *Polonistyka* 1974 nr 2 [rec.: *Barok w literaturze*]. — [Średniowiecze.] J.Z. Lichański: *Średniowiecze w „Bibliotece Polonistyki”*. *Polonistyka* 1976 nr 1; J. Ślaski: *Średniowiecze w „Bibliotece Polonistyki”*. *Nowe Książ.* 1976 nr 3. — J. Kądziała: *Dwie książki o problemach edytorsstwa*. *Nowe Książ.* 1979 nr 14 [rec.: *Praca wydawcy naukowego*; dot. też: J. Trzynadłowski: *Autor, dzieło, wydawca*]. — B. Majewska. *Prz. Orient.* 1980 nr 3 [rec.: *W kręgu zainteresowań literaturą polską we Francji w XIX wieku*]. — A. Cieński. *Stud o Książ.* 1981 [rec.: *Praca wydawcy naukowego*]. — W. Wierzbicki. *Nowa Szkoła* 1982 nr 11/12 [rec.: *Andrzej Frycz Modrzewski*]. — J. Dużyk: *Aby poznać literaturę polską*. *Życie Lit.* 1985 nr 30 [rec.: *Dzieje wiedzy o literaturze polskiej*]. — [Zarys dziejów Katedry Języków i Literatur Słowiańskich w Uniwersytecie Fryburskim:] K.A. Kuczyński. *Ruch Lit.* 1985 nr 2; R. Egertowski. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1986 nr 1. — S. Salmonowicz: *Professor J.S. i erudyci Prus Królewskich, czyli o pożytkach ze studiowania bibliografii*. *Zap. Hist.* 1986 nr 2 [rec.: *Dzieje wiedzy o literaturze polskiej*]. — M. Włodarski. *Ruch Lit.* 1987 nr 6 [rec.: *Bronisław Chlebowski*].

— M. Bokszczyński: *Pomiędzy romantyzmem a literaturą staropolską*. *Polonistyka* 1990 nr 10. — J. Papiór, *Prz. Zach.* 1990 nr 3 [rec.]. Warsztat bibliograficzny historyka literatur obcych]. — J. Okoń: Siedemdziesięciolecie profesora J.S. *Ruch Lit.* 1992 nr 6. — T. Ulewicz, *Ruch Lit.* 1992 nr 4 [rec.]. Odrodzenie]. — W.J. Podgórski: *Ścieżki S. Nowe Książ.* 1993 nr 12 [rec.]. Zarys dziejów literatury staropolskiej]. — A. Gorzkowski, *Ruch Lit.* 1997 nr 4 [rec.]. Sylwetki lwowskich historyków literatury]. — A. Fabianowski: Romantycy i badacze romantyków. *Prz. Hum.* 1999 nr 4 [rec.]. W świecie olbrzymów]. — Z.J. Nowak: Na jubileusz J.S.; J. Okoń: Wokół jubileuszu Profesora J.S.; H. Tadeusiewicz: Profesor J.S. w Łódzkim Towarzystwie Naukowym. W: *Od Średniowiecza ku współczesności*. Prace ofiarowane Jerzemu Starnawskiemu w pięćdziesięciolecie doktoratu. Łódź 2000.

B.D.

STAROWIEYSKA-MORSTINOWA Zofia 1891-1966

Podpisywała teksty też: Zofia Morstinowa. Pseud.: Adam Kula; Fabian; H.S.; H.Sz.; Helena Szubińska; Hieronim Gaj; L.S.; Mors; Roman Kordęski; Szub.; Tadeusz J. Brzeziński; wł; z.s.m.; Z.S.M.; Z.St.M.; zsm; (zsm); ZSM; — pseud. używane też przez innych autorów: M.Str.; Michał Strebejko. Eseistka, krytyk literacki, prozaik, tłumaczka.

Urodzona 21 lipca 1891 w Bratkówce pod Krosnem w rodzinie ziemiańskiej; córka Stanisława Starowieyskiego, doktora praw i posła do parlamentu wiedeńskiego, i Amelii z Łubieńskich. Uczyła się w domu, a następnie w szkole średniej ss. urszulanek w Kołomyi. Po zdaniu matury w 1908, mieszkała do 1914 w majątku rodziców. W 1914/15 uczyła się gry na fortepianie w konserwatorium Towarzystwa Muzycznego we Lwowie. W czasie I wojny światowej przebywała kolejno w Wiedniu i w Krakowie. W 1917 wyszła za mąż za Zygmunta Morstina, ziemianina, i zamieszkała w Świącicach w Miechowskim. Debiutowała w 1924 recenzją tomu M. Pawlikowskiej „Różowa magia”, zamieszczoną w *Czasie* (pt. „Różowa książka”, nr 147; podp. Zofia Morstinowa); w dzienniku tym publikowała następnie do 1927 oraz w 1930-37. Artykuły i recenzje zamieszczała nadto w *Wiadomościach Literackich* (1924-29; też pod krypt. wł), *Dziś i jutro* (Kraków, 1925-28, 1931-36), *Przeglądzie Powszechnym* (1926, 1930-38; pod pseud. Roman Kordęski; tu recenzje m.in. w rubrykach „Przegląd piśmiennictwa”, „Nowe powieści”), *Pionie* (1935-38; też pod pseud. Roman Kordęski). Po sprzedaży majątku, w 1936 przeniosła się do Krakowa. Od tegoż roku do 1939 współpracowała z poznańskim tygodnikiem *Kultura*. W 1937 publikowała w *Kurierze Porannym*, m.in. korespondencje ze Szwecji pt. „W kraju jaskrawej północy”. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Krakowie. Brała udział w konspiracyjnych pracach oświatowych. Kontynuowała twórczość eseistyczną, przygotowując m.in. szkice, które weszły następnie do tomu „Kabała historii”. Po zakończeniu II wojny światowej mieszkała w Krakowie. W 1945-53 była

członkiem kolegium redakcyjnego *Tygodnika Powszechnego*, a w 1957 weszła ponownie w skład jego zespołu; publikowała tu do 1966 liczne artykuły, recenzje, wspomnienia, felietony (także pod pseud., w 1945-53; z.s.m., zsm, (zsm), ZSM, Tadeusz J. Brzeziński, Mors, oraz pod pseud. używanym też przez innych autorów: Michał Strebejko; po 1956: Adam Kula, Fabian, H.S., H.Sz., Hieronim Gaj, Helena Szubińska, Szub.). W 1950 otrzymała nagrodę im. W. Pietrzaka. W 1957 przebywała w Paryżu, skąd nadsyłała do *Tygodnika Powszechnego* korespondencje pt. „Notatki z Paryża” (podp. Fabian); w 1962-63 na łamach tego pisma publikowała cykl „Z notatnika recenzenta”. W latach sześćdziesiątych pracowała nad powieścią o Franciszku Morawskim pt. „Generał – poeta” (nieukończona; fragmenty w *Tygodniku Powszechnym* 1966 nr 52 i w *Twórczości* 1968 nr 11). Zmarła 3 lipca 1966 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Róże pod śniegiem. [Opowiadania]. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 231 s.

Zawartość: Powieść o Helu; Marta; Transpocyja; Niepewność; Tragedia starego hotelu; Ziemia; Róże pod śniegiem; Wsi spokojna, wsi wesoła; Szybko i wygodnie; Tanio i praktycznie; Utile dulci; Nagrodzona ostrożność — Pierwodr. w *Czasie* 1924-1928.

2. Kamień i woda. Wrażenia z Jugosławii. Pozn.: Nacz. Inst. Akcji Katolickiej [1937], 116 s.

Zawartość: Wstęp; W interierze; Radość gór; W najpiękniejszym salonie świata; Uśmiech marmuru; Księżyc i gwiazda.

3. Twoje i moje dzieciństwo. Lw.: Książ.-Atlas 1939, 158 s.

Rozdziały: Twoje i moje dzieciństwo; Słowik Antek; Mistyka miłości; Wysłęk poznania; Pomiar świata; Grzech; Tajemnica początku; Totalizm; Walka o wieczność; Mikołajowa gwiazda; Twoja i moja samotność.

4. Kabała historii. [Szkice]. Powst. 1941-1945. Wyd. Kr.: Spółdz. „Nauka i Sztuka” i Księg. S. Kamińskiego [1947], 281 s. Wyd. 2 Kr.: Znak 1962.

Dot. historii kultury włoskiej. — Zawartość: Zwierciadło szczęścia; Kabała historii; Pachnący groszek; Michał Anioł; Zagadka wszechświata; „Krajem męczącym i trudnym...”; Pytanie Velasqueza. — Fragm. druk głównie w *Życiu Lit.* w 1945-1946.

5. Kalejdoskop literacki. [Eseje]. Wwa: Pax 1955, 373 s.

Zawartość: Z postawy Bogumila [wstęp, nawiązujący do „Nocy i dni” M. Dąbrowskiej]. — I. Poprzez nasze dni i noce [dot.: M. Dąbrowska: Noce i dni]; Epos i historia [dot. H. Malewskiej]. W poszukiwaniu sensu życia [dot.: A. Gołubiew: Bolesław Chrobry]; Słowo łaskawe i kojące [dot. J. Parandowskiego]; Dzieło nieustepliwiej nadziei [dot. J. Zawieyskiego]; O pięknej sztuce pisania [dot. A. Rudnickiego]; Narrator niewyczerpany [dot. J. Dobraczyńskiego]. — II. Dogmaty Sienkiewicza; Świat pachnący grzechem [dot. J. Weyssenhoffa]. — Elijskie pola (o braku edycji dzieł dawnych pisarzy); Zagadnienie sierzantów [dot. literatury średniego poziomu]; O wolności pisarza katolickiego.

6. Fakty i słowa. Wwa: Pax 1956, 309 s. Wyd. 2 także 1965.

Szkie dot. wydarzeń z życia Chrystusa: Wymowa faktu; Zwiastowanie; Nawiedzenie; W rodzinie; Przygotowanie; Kim ludzie Go być powiadali; Dwunastu; Nauczyciel; Słowa rozważane; Początek.

7. Dom. [Powieść]. Kr.: WL 1959, 335 s.

8. Ci, których spotykałam. [Wspomnienia]. Kr.: Znak 1962, 306 s. Wyd. 2 uzup. Wwa: Wydawn. Archidiecezji Warsz. 1993, 341 s.

Zawartość: Zjazd poetów (w Pławowicach L.H. Morstina w 1928 i 1929); Mój przyjaciel Wittlin; Lilka (Pawlikowska-Jasnorzewska); Zofia Żurakowska; Medyka; Józef Weysenhoff; Moja ciotka Cecylia [Zofia Lubieńska].

9. Patrzę i wspominam. [Rozważania o starości]. Kr.: Znak 1965, 211 s. Wyd. 2 także 1982.

10. Szukam człowieka. Wyboru dokonał A. Biernacki. Kr.: Znak 1973, 461 s.

Zawartość: Od Wydawnictwa. — I. Krytyk i czytelnik: Szukam człowieka; Krytyka literacka a czytająca publiczność; Chodzi o to, żeby zobaczyć [dot. sztampy w literaturze]. — II. Literatura polska: Jak oceniam literaturę dwudziestolecia; Cyprian Norwid. Wielka poezja na scenie [dot.: Pierścieni wielkiej damy]; Tadeusz Rittner; Zagadnienie Boya; Karol Hubert Rostworowski; Maria Dąbrowska „Rozdroże”; Zygmunt Nowakowski. Pod włos; Melchior Wańkowicz. Panorama polskiego Josa [dot.: Tworzywo]; Jarosław Iwaszkiewicz. Wśród łąk i stepów [dot.: Księży wschodzil]. Dwa tomy [dot.: Nowa miłość; Stara cegielnia „Sława i chwała”; Józef Wittlin. W księżycowej loży [dot.: Sól ziemi]; Jerzy Zawieyski. W poszukiwaniu straconego człowieka [dot.: Droga do domu]; Julian Strykowski. Egzotyka czy sprawy ludzkie [dot.: Głosy w ciemności]; Ksawery Pruszyński. Wielki reportaż [dot.: Trzyście opowieści]; Jerzy Andrzejewski. Książka o nieładzie serc [dot.: Noc. Miłość, maj i czerwone sztandary [dot.: Popiół i diament]; Jan Dobraczyński. Nikodem pisze Haggada [dot.: Listy Nikodema]; Hanna Malewska. Katedra radosna [dot.: Kamienie walcę będą]. Z tezą czy bez tezy [dot.: Przemija postać święta]; Adolf Rudnicki „Lato”; Wojciech Żukowski. Książka najpiękniejsza... [dot.: Porwanie w Tutiurlianiel]. Świat do góry nogami [dot.: Piórkiem flaminga...]. Spodziewane niespodzianki [dot.: Okrucy weselnego tortu]; Stanisław Lem. Trzy książki [dot.: Czas neutracony; Wejście na orbitę; Pamiętnik znalezionej w wannie]; Karol Borchardt. Zamiast morskogo reportażu [dot.: Znaczy kapitan]; Julian Aleksandrowicz „Kartki z dziennika doktora Twardego”. — III. Literatura obca: John Galsworthy; Tomasz Mann „Józef i jego bracia”; Giovanni Papini; François Mauriac; Jacques Rivière; Ferdinand Céline. Podróż do bram wieczności [dot.: Podróż do kresu nocy]; Ernest Hemingway. Wojna i człowiek [dot.: Komu bije dzwoni]; Twórczość Andrzeja Malraux; Alejo Carpentier „Podróż do źródeł czasu”; Graham Greene. Grzech zdemaskowany [dot.: Sedno sprawy]. „Dwie opowieści”. — IV. Z „Notatnika recenzenta”.

Przekłady

1. E. Psichari: Głosy wołające na puszczy. Wspomnienia z Afryki. Pozn.: Fiszer i Majewski 1925, 257 s.

2. R. Plus: W obliczu życia. Dla panien ku rozwadze. Kr.: Wydawn. Księży Jezuitów 1930, 404 s. Wyd. 2 Kr.: Apostolstwo Modlitwy [1936].

3. V. Poucel: Miłość i śmierć. Rozważania o moralności ewangelicznej. Kr.: Wydawn. Księży Jezuitów 1931, 248 s.

4. H. Haluschka: Adam i Ewa. Psychologia na wesoło. Wwa: Wydawn. Księży Jezuitów 1936, 110 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1946; wyd. 3 London: Veritas 1970.

5. H. Haluschka: W cztery oczy. Wwa: Wydawn. Księży Jezuitów 1936, 126 s. Wyd. 2 także 1948.

6. F.W. Foerster: Światło wiekuiste a ziemskie ciemności. Nasza współczesność z punktu widzenia wieczności. Kat.: Księg. Katolicka 1938, 164 s.

7. H. Haluschka: Słuchaj Ewo! Nowoczesnym pannom ku rozwadze. Wwa: Wydawn. Księży Jezuitów 1938 [antydat. 1937], 150 s.

8. Daniel-Rops: Dzieje Chrystusa. Słowo wstępne: E. Dąbrowski. T. 1-2. Wwa: Pax 1950-1951, 331 + 328 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1951, wyd. 3 1968, wyd. 4 1968, wyd. 5 1972, [wyd. 6] 1987, [wyd. 7] 1995.

9. Daniel-Rops: Od Abrahama do Chrystusa. Wwa: Pax 1952, 471 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1952, wyd. 3 1955, wyd. 4 1967.

10. T. Deman: Chrystus Pan i Sokrates. Słowo wstępne: E. Dąbrowski. Wwa: Pax 1953, XX, 233 s.

11. P. van der Meer de Walcheren: Dziennik nawróconego. Przekł. ... przejrzał M. Bednarz. Kr.: Wydawn. Apostolstwa Modlitwy [1983], 194 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1966. — Wywiad: W kręgu literatury. Rozm. [A. Biernacki] (ab.). *Dziś i Jutro* 1953 nr 1.

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (hasło: Morstina Z.; oprac. A. Biernacki). — RL 1966 (P. Grzegorzczak).

[Róże pod śniegiem]. E. Kozikowski: Powieść i nowela. *Prz. Lit.* 1930 nr 4; L. Piviński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 17; L. Pomiroński *Kur. Poranny* 1930 nr 125; J. Rostworowski. *Prz. Pousz.* 1930 t. 185. — [Kamień i woda]. J. Brossowa: Dwie piękne książki. *Kultura* 1937 nr 22; J.E. Skiński. *Pion* 1937 nr 23; S. Gorzuchowski. *Nowa Książ.* 1939 nr 3. — [Twoje i moje dzieciństwo]. A. Jesionowski: Wyprawa w świat tajemniczy. *Kultura* 1939 nr 35; J.E. Skiński: Pod auspicjami Sofoklesa i... hrabiny Ségur. *Kron. Pol. i Świata* 1939 nr 35; W. Zechenter: Refleksje nad książką. Dziecko, czyli drugie życie. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 18. — [Kabała historii]. [A. Borchardt] [A.B.]: Reportaże wczesnego renesansu. *Dziś i Jutro* 1947 nr 17; K. Górski. Kabała historii. *Tyg. Pousz.* 1947 nr 16, polem.; Z. Lichniak: O „Kabale historii”. *Dziś i Jutro* 1947 nr 24, przedr. w tegoz: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955. Z. Lichniak: Kabała historii. Wwa 1972. S. Kisielewski. Przeciw ciasnoci. *Dziś i Jutro* 1947 nr 28. [A. Gołubiew] J.K. Wayda: Dokola „Kabaty historii...”. *Tyg. Pousz.* 1947 nr 38; M. Jarczyńska: Kabała historii. *Twórczość* 1947 nr 6; H. Kamieniecka: Kabała historii. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 33. — [Kalejdoskop literacki]. T. Kłak. *Wroc. Tyg. Katol.* 1955 nr 45; J. Lipiński: Kalejdoskop literacki. *Tyg. Pousz.* 1955 nr 51; Z. Gręń: Przeciw postawie Bogumila. *Życie Lit.* 1956 nr 3, odpowiedź: J. Lipiński: Umiejemy „fotomontować”. *Tyg. Pousz.* 1956 nr 6; J. Iwaszkiewicz: Kalejdoskop. *Życie Lit.* 1956 nr 42; J. Kleiner: Książka mądra i szlachetna. *Tyg. Pousz.* 1956 nr 10; A. Rogalski: Krytyka zdrowego rozsądku. *Dziś i Jutro* 1956 nr 16. — Z. Lichniak: Kibic o sędziach. *Kierunki* 1957 nr 40, przedr. w tegoz: Monologi kibica literackiego. Wwa 1959. — [Fakty i słowa]. G. Cordee: Słowo o faktach i słowach. *Wroc. Tyg. Katol.* 1957 nr 34; J. Golmont-Hennelo-

wa: Najtrudniejszy temat. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 2; L. Stefaniak. *Homo Dei* 1957 nr 1. — [Dom:] K. Meloch: „Z postawy Bogumiła...”. *Nowe Książ.* 1959 nr 16; S. Podhorska-Okołów: Książka o domu. *Twórczość* 1959 nr 11; J. Susuł: Dookoła „Domu”. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 29; W. Wnuk: Opowieść prawdziwa i pełna uroku. *Kierunki* 1959 nr 35. — [S. Kisieliński] Kisiel: Ludzie z „Tygodnika”. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 13 [m.in. o Z.S.-M.]. — [Ci, których spotykałam:] J. Iwaszkiewicz: Z głów podwawelskich. *Życie Warsz.* 1962 nr 239; S. Mackiewicz: Złości, złości więcej! *Kierunki* 1962 nr 40; Cz. Zgorzelski: Spotkania literackie Morstinowej. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 48; [B. Faron] B.F. *Ruch Lit.* 1963 nr 3. — [Kabała historii:] Z. Kozarynowa: Książki krakowskie. Wyprawa w przeszłość. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 23; Z. Kubiak: Kabała historii. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 14. — W. Natanson: Między esejem a pamiętnikiem. *Twórczość* 1963 nr 2 [rec.: Ci, których spotykałam. — [Patrząc i wspominam:] [M. Danilewiczowa] m.d.: Autentyzm. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 202; A. Gotulbiew: Wiecznie zielone drzewo życia. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 45; Z. Kozarynowa: Płon późnych lat. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 46; M. Skwarciniak: Rozważania o starości. *Znak* 1965 nr 9; W. Wnuk: Starość to... rwąca rzeka. *Kierunki* 1965 nr 40. — A. Gotulbiew: O życiu, szczerości i pisarstwie. [Literacki portret Z. Morstinowej]. *Znak* 1966 nr 7/8, przedr. w tegoż: Świadczenie przemian. Kr. 1974. — W. Günther: Na pociechę starości. *Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 1 [rec.: Patrząc i wspominam]. — Z. Kozarynowa: Duma i pokora. (Po zgonie Z.S.-M.). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 189. — J. Susuł: Strata; J. Turowicz: Z.S.-M. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 29, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977. — W. Wnuk: Bedzie żyła w pięknych i mądrych książkach. *Kierunki* 1966 nr 32. — J. Hennelowa: Wspomnienie o Z.S.-M. *Więź* 1967 nr 5. — M. Rucz: Ciocia Zosia. (Wspomnienie o Z.S.-M.). *Tyg. Powsz.* 1967 nr 27. — M. Kozłowska: Starość... ale jaka? *Tyg. Powsz.* 1968 nr 12 [dot.: Patrząc i wspominam]. — S. Melkowska: Zaproszenie do rozmowy o literaturze i o życiu. *Nowe Książ.* 1974 nr 8, przedr. w tegoż: Powód czytania. Wwa 1982 [rec.: Szukam człowieka]. — B. Mamoń: Zwierzenia i przesłania. (O twórczości Z.S.-M. w 10 rocznicę śmierci). *Tyg. Powsz.* 1976 nr 27, nawiąz.: J.S. *Więź* 1977 nr 7. — Z. Lichniak: W poszukiwaniu formuły literatury katolickiej. W tegoż: Kopa lat. Wwa 1985 [m.in. o Z.S.-M.]. — B. Mamoń: Radości i smutki. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 12 [szkic biogr.]. — J. Dużyk: Przypomnienie Z.S.-M. (W 20 rocznicę śmierci). *Kierunki* 1986 nr 27. — B. Mamoń: Jak powstawała „Kabała historii”? *Tyg. Powsz.* 1986 nr 27. — K. Narutowicz: Portret w szybie okiennej. *Kierunki* 1986 nr 10. — B. Mamoń: Dom. 25-lecie śmierci Z.S.-M. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 27. — A. Rogalski: Z.S.-M. W *Drodze*. 1991 nr 12. — B. Mamoń: Pani na Święcicach. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 28 [fragm. eseju biogr. pt. „Cieszyć się życiem”]. J.Cz.

STARZEWSKA Magdalena

zob. SAMOZWANIEC Magdalena

STAWAR Andrzej

1900-1961

Właściwe imię i nazwisko: Edward Janus.

Inne pseud.: A.; a.s.; A.S-r; Amicus; as; (as); Br. Zawadowski; Bronisław Zawadowski; E. Janicki; ej; I.O.; Jan Witkiewicz; K. Zawadzki; Paweł Treska; s.; (s); S.; S.; S.; S.; Stanisław Leśniewski; Wł. Zawadzki; — wspólnie z J. Koeningiem: Nemo; — wspólnie z M. Szczuką: S-z; — pseud. redakcyjny wydawn. Rój, używany też przez innych autorów: Dr J.P. Zajaczkowski. Krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 30 kwietnia 1900 w Warszawie; syn Antoniego Janusa i Franciszki z Tałajów, bezrolnych chłopów, którzy przenieśli się do Warszawy w poszukiwaniu pracy. Uczęszczał do gimnazjum rządo-

wego. W czasie I wojny światowej, po wkroczeniu wojsk niemieckich do Warszawy w 1915, przerwał naukę i pracował jako robotnik. W 1919-22 służył w Wojsku Polskim. Kształcił się samodzielnie, zdobywając wiedzę w zakresie literatury polskiej i rosyjskiej oraz teorii marksistowskiej. Około 1923 związał się z Komunistyczną Partią Robotniczą Polski (KPRP) i pracował w jej Centralnej Redakcji, przygotowując ulotki, biuletyny partyjne, artykuły do prasy legalnej i nielegalnej. W 1924 pracował w sekretariacie Komunistycznej Frakcji Poselskiej. Od czerwca 1925 do lutego 1927 był sekretarzem redakcji pism Niezależnej Partii Chłopskiej (NPCh) i redaktorem odpowiedzialnym czasopisma *Jednodniówka NPCh*. Równocześnie zaczął uprawiać krytykę literacką, używając różnych pseudonimów, głównie Andrzej Stawar. Debiutował w 1923 recenzją książki T. Szturma de Sztrema „Płace zarobkowe w okresie dewaluacji pieniężnej”, zamieszczoną na łamach inspirowanego przez KPRP miesięcznika *Nowa Kultura* (nr 10/11; podp. (s)); w piśmie tym opublikował nadto w 1923-24 kilka artykułów (podp. (s)). W 1925 nawiązał współpracę z tygodnikiem *Wiadomości Literackie*, w którym do 1927 publikował artykuły i liczne recenzje (też pod pseud. ej). Następnie w 1927-29 współpracował ponownie z Komunistyczną Frakcją Poselską w sekretariacie Klubu Sejmowego Jedność Robotniczo-Chłopska. W tym czasie zajął się twórczością przekładową z literatury rosyjskiej. Kontynuował działalność publicystyczną i krytycznoliteracką. Od 1927 był sekretarzem miesięcznika literackiego lewicy *Dźwignia* (tu też pod pseud.: s., S.), a po zamknięciu pisma w 1928, sekretarzem redakcji powstałego z inspiracji komunistycznej *Miesięcznika Literackiego* (tu też liczne artykuły i recenzje podp.: a.s., as, (as), s., S., St., Paweł Treska, Bronisław Zawadowski, K. Zawadzki, Wł. Zawadzki). Aresztowany wraz z całą redakcją we wrześniu 1931, przebywał dwa miesiące w warszawskim więzieniu Centralnym. W 1934-36 wydawał wspólnie z działaczem partyjnym Romanem Jabłonowskim czasopismo *Pod prąd*; teksty tu zamieszczone, m.in. artykuł „O bonapartyzmie i faszystwie” (1934; podp. Paweł Treska), spowodowały oskarżenie pisarza przez kierownictwo KPP o trockizm. W konsekwencji zerwał z partią. W 1937 był wydawcą i redaktorem pisma *Nurt* (ukazał się tylko nr 1); publikował ponownie w *Wiadomościach Literackich* (1937-39) oraz w *Dzienniku Ludowym* (1938). Po wybuchu II wojny światowej został zmobilizowany i brał udział w kampanii wrześniowej 1939. Następnie przedostał się na Węgry i zamieszkał w Budapeszcie. Działał w Komitecie do Spraw Opieki nad Polskimi Uchodźcami na Węgrzech (delegatura polskiego rządu na emigracji) i był doradcą do spraw kultury prezesa Komitetu.

Publikował w piśmie *Nasza Świetlica – Materiały Obozowe* (1941-42; podp. I.O.), a także w ukazującym się trzy razy w tygodniu piśmie *Wieści Polskie* (m.in. pod pseud. Amicus). Redagował pismo kulturalno-oświatowe dla świetlic i obozów *Tygodnik Polski. Materiały Obozowe* (przekształconego w 1943 w organ o charakterze społeczno-politycznym pt. *Tygodnik Polski*). W czasie okupacji niemieckiej, od marca 1944 ukrywał się; był członkiem utworzonego w kwietniu przedstawicielstwa Węgry II podlegającego Delegaturze Rządu RP na Kraj. Po wkroczeniu Armii Czerwonej inicjował utworzenie Tymczasowego Komitetu Polskiego uznającego Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN). W czerwcu 1945 powrócił do kraju i do 1946 pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki w Warszawie początkowo jako dyrektor gabinetu ministra, potem urzędnik w Departamencie Literatury, Teatru i Filmu. Kontynuował twórczość krytycznoliteracką; publikował w *Kuźnicy* (1946-48; też pod pseud.: A.S-r, Spectator) i *Odrodzeniu* (1946-49). W tym czasie przygotował pierwszą wersję monografii o Tadeuszu Boyu-Żeleńskim. W 1949 po odmowie złożenia samokrytyki, potępiącej poglądy przedwojenne, został objęty zakazem druku; utrzymywał się z przekładów z literatury rosyjskiej. W 1955 odzyskał możliwość publikowania prac publicystycznych i krytycznoliterackich. Ogłaszał artykuły i recenzje w *Twórczości* (1955-57), *Nowej Kulturze* (1956), *Polityce* (1958-59). Należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Dialog* (1956-57) i kwartalnika *Opinie* (1957). Zabiegał bezskutecznie o utworzenie czasopisma *Krytyka*. W marcu 1961 wyjechał do Francji i zwrócił się do Jerzego Giedroycia z propozycją wydania swoich przedwojennych esejów i artykułów. Był już ciężko chory (cierpiał na chorobę nowotworową). Dla poratowania zdrowia pojechał do Grenoble, do Ireny i Stanisława Vincenzów; pracował nad przygotowaniem tomu do druku w *Bibliotece Kultury*. Pod koniec lipca, w stanie krytycznym wrócił do Maisons-Laffitte i został przewieziony do szpitala w Saint-Germain-en-Laye pod Paryżem. Zmarł 5 sierpnia 1961; pochowany w Warszawie. Pośmiertnie odznaczony Orderem Sztandaru Pracy II klasy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tadeusz Żeleński (Boy). [Monografia]. Druk fragm.: *Kuźnica* 1946 nr 50-51; 1947 nr 1-3, 8, 10. Powst. całości 1949. Wyd. w red. zmien. Wwa: PIW 1958, 368 s.

Rkps wersji pierwszej w Bibl. IBL w Wwie. — Nagroda *Nowej Kult.* w 1958.

2. Szkice literackie. Wybór. Wwa: PIW 1957, 669 s.

Zawartość: Od autora; O duchu literatury polskiej słów kilka, czyli o wszystkim i o niczym; Zarazona Grenada i romantyczny Almanzor; Zachód w Polsce; Kryzys prozy; [S.] Brzozowski; „Czarne skrzydła” [J. Kadena-Bandrowskiego]; Jeszcze o literaturze wojennej; Władysław Orkan; „Życiorys własny robotnika” [J. Wojciechowskiego]; O pojmowanie literatury; O krytyce; W szkole [G.] Plechanowa; Otello i okopowizny; Kontrasty społeczne; Dookoła „Elektry” [Eurypidesa]; Romantyzm, pozytywizm, oświecenie; O Lucjanie Rudnickim; O „Przedwiośni” [S. Żeromskiego]; Z zagadnień prozy; Bohater naszych czasów; O [M.] Szołochowie; Dostojewski w siedemdziesiątą piątą rocznicę śmierci; „Zbrodnia i kara” [F. Dostojewskiego]; [W.] Bieliński; O Karolu Irzykowskim; St.I. Witkiewicz i jego „Nienasyce”; Idee i działalność Mieczysława Szucki

3. O Gałczyńskim. Wwa: Czyt. 1959, 396 s.

4. Pisarstwo Henryka Sienkiewicza. Wwa: PIW 1960, 376 s.

5. O Brzozowskim i inne szkice. Wwa: Czyt. 1961, 241 s.

Zawartość: O Brzozowskim; Spór o inteligencję; Dziedzictwo [W.] Bielińskiego; Książka o Dostojewskim [dot.: S. Mackiewicz; O Dostojewskim]; Wrażenia ze zjazdu pisarzy w r. 1956; Literatura na rozdrożu; Użyteczność psychologizmu; W sprawie „Pism” Boya [Żeleńskiego]; Boy o Prouście; Nieporozumienia taryfowo-historyczne [dot. twórczości krytycznoliterackiej A. Sandaera]. — Szkice druk. w l. 1946, 1949, 1956-1960.

6. Pisma ostatnie. Paryż: Inst. Lit. 1961, 274 s.

Przygotowany przez A.S. wybór przedwojennych esejów miał zostać opublikowany w 1957 przez *Po Prostu*, a po zamknięciu czasopisma przez wydawn. KiW. Do wydania nie doszło z powodu sprzeciwu władz partyjnych (inf. T. Drewnowski). Zawartość: [J. Stempowski] P. Hostowiec: Od wydawnictwa. — Eseje drukowane w latach 1934 i 1936 w *Pod Prąd* pod pseud. Paweł Treska: O bonapartyzmie i faszystwie; O biurokracji sowieckiej; Planisci i państwo na lewicy socjalistycznej; Historia Trockiego. — Inne eseje przedwojenne: Wokół totalizmu; Orientalizacja. (O analogiach historycznych; Literatura rosyjska na przełomie. — Glossy (Grenoble – Maisons-Laffite 1961) [eseje polemiczne związane z dyskusjami w latach 30. dot. sytuacji marksizmu, polityki stalinowskiej, partii]. Przekł. franc.: *Libres essais marxistes*. [Przeł.] J. Warszawski. Paris 1963. — hiszp.: *Libres ensayos marxistas*. [Przeł. z franc.] J. de la Colina. Mexico 1977. — ros.: *Izbrannyje statii o marksizmie*. [Przeł.] V. Petrov. Hyattsville, Maryland 1964.

Przekłady

1. F. Dostojewski: Biedni ludzie. [Powieść]. (Dzieła. Ser. 7). Wwa: Rój 1929, 287 s. Wyd. nast.: (Z Pism F. Dostojewskiego) Wwa: PIW 1955, wyd. 2 tamże 1979.

2. S. Tretiakow: Krzyżcie Chiny! Łańcuch faktów w 9 ogniwach. Adapt. tekstu, muz., insc. i reż.: L. Schiller. Wyst. Lw., T. Wielki 1932. Przekł. podp.: E. Janicki.

3. M. Szołochow: Cichy Don. [Powieść]. Przeł.: W. Rogowicz, ... T. 1-7. Wwa: Rój 1934, 1935, 1938, 278 + 292 + 262 + 307 + 238 + 238 + 223 s. Wyd. nast. całości: T. 1-4. Wwa: Czyt. 1946-1948, tamże: wyd. 2 [!] 1948-1950, wyd. 3 1949, wyd. 4

1951, wyd. 5 1953, wyd. 6 1955, wyd. 7 popraw. 1958, wyd. 8 1959, wyd. 9 1962, wyd. 10 1966; wyd. 11 Wwa: PIW 1967; wyd. 11 [!] Wwa: Czyt. 1967, tamże: wyd. 13 1967, wyd. 14 1969, wyd. 15 1972, wyd. 16 1973, wyd. 17 1977; wyd. 18 Wwa: KiW 1982, wyd. 19 tamże 1984; wyd. 20 Wwa: Wydawn. TPPR „Współpraca”, [Moskwa:] Wniesztorżizdat 1984; Wwa: Interart 1994.

W przekł. A.S. w wyd. 1 t. 1, 3, 4, 6; od wyd. w 1946-1948 (t. 1-4) brak inf. o autorstwie przekładów poszczególnych tomów.

4. L. Leonow: Złodziej. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Rój 1935, 246 + 259 s.

Przekł. podp.: Stanisław Leśniewski.

5. A. Tołstoj: Piotr Pierwszy. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: J. Przeworski 1935 [antydat. 1934], 262 + 387 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1936; t. 1-3 Wwa: Czyt. 1948; wyd. 1 [!] t. 1-3 Wwa: PIW 1955; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1957; wyd. 6 Wwa: PIW 1964; wyd. 7 Wwa: Czyt. 1967, wyd. 8 tamże 1974; wyd. 9 Wwa: KiW 1984, wyd. 10 tamże 1985.

6. I. Erenburg: Jednym tchem. [Powieść]. Wwa: Rój 1936, 257 s. Wyd. nast.: Wwa: Iskry 1955, wyd. 2 tamże 1956.

7. L. Leonow: Droga na ocean. [Powieść]. [T.] 1-2. Wwa: Rój 1936-1937, 236 + 239 s. Wyd. nowe [Wwa:] PIW 1951.

8. J. Tynjanow: Puszkina. Powieść. Wwa: Rój 1937, 341 s. Wyd. nast. Wwa: Książka 1947.

Przekł. podp.: Dr J.P. Zajączkowski.

9. M. Priszwin: Korzeń życia. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1939 [antydat. 1938], 323 s.

Wyd. nast. pt.: Korzeń życia i inne opowiadania. Przel.: ... i P. Hertz. [Wwa:] Czyt. 1947, 268 s. Wyd. 2 tamże 1949.

10. W. Arseniew: Dersu Uzała. [Powieść]. Wwa: Książka 1948, 286 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1950; wyd. 3 Wwa: MON 1960.

11. M. Gorki: Wrogowie. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1949. Wyd.: Oprac. insc. M. Wyrzykowskiego. Wstęp: J.A. Szczepański. Wwa: KiW 1950, 190 s. Wyd. nast. inne: pt. Wrogowie. Sceny dramatyczne. [Wwa:] PIW 1951, 186 s. Przedr. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa 1954; M. Gorki: Dramaty. (Wybór dzieł. T. 4). Wwa 1954; M. Gorki: Utwory dramatyczne 1901-1906. (Pisma. T. 4). Wwa 1955.

12. M. Szołochow: Zorany ugór. [Powieść]. Wwa: Czyt.

[Księga 1]. 1949, 395 s. Wyd. nast. 2-8 tamże 1949-1955.

Księga 2. 1961, 377 s.

13. L. Leonow: Szarańcza. Opowiadanie. Wwa: PIW 1951, 104 s.

14. L. Leonow: Borsuki. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1952, 405 s.

Przekł. podp.: Jan Witkiewicz.

15. W. Koczetow: Żurbinowie. Powieść. Wwa: Czyt. 1954, 418 s.

16. M. Sałtykow-Szczedrin: Poszechońskie dawne dzieje. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 677 s.

17. L. Tołstoj: Wojna i pokój. Powieść. (Dzieła. T. 4-7). T. 1-4. Wwa: PIW 1958, 483 + 500 + 538 + 500 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1961, wyd. 4 1962, wyd. 5 1964, wyd. 6 1966, wyd. 7 1967, wyd. 8 1970, wyd. 9 1973, wyd. 10 1976, wyd. 11 1978, wyd. 12 1979, wyd. 13 1984; Wwa: Współpraca 1987, tamże 1988; z postł. A. Drazwicz Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992.

18. M. Zoszczenko: Rozkosze kultury. Przel.: H. Pilichowska, ..., L. Susid. Wwa: Iskry 1958, 251 s. Wyd. nast. Wwa: Alkazar 1993.

Prace redakcyjne

1. I. Chrzanowski: Zarys literatury polskiej. Historia literatury niepodległej Polski do 1794 roku. Skrócił ... T. 1 z. 1-3. Budapeszt: Komisja Kult.-Oświat. dla Spraw Opieki nad Uchodźcami Pol. na Węgrzech 1941, 306 s., powiel.

A.S. podp.: I.O.

2. T. Boy-Żeleński: Mędrca okiem... Z pism Boya wybrał i przedm. poprzedził ... Wwa: Czyt. 1948, XLIV, 297 s.

3. Boy o Mickiewiczu. Oprac. ... [Z pism T. Boya-Żeleńskiego wybrał ...]. Wwa: Czyt. 1949, VI, 308 s.

Wyd. uzup. tomu T. Boya-Żeleńskiego: Brażownicy. Wwa: Rój 1930, 270 s. — Przedm. A.S. pt. Literat i wieszcz. *Kuźnica* 1948 nr 48-49 [do tomu nie weszła].

4. K.I. Gałczyński: Poezje. Przedm. i przyp. ... (Dzieła w pięciu tomach. T. 1). Wwa: Czyt. 1957, 595 s.

5. K. Irzykowski: Cięższy i lżejszy kaliber. Krytyki i eseje. Wybrał, wstępem i przyp. opatrzył... Wwa: Czyt. 1957, 617 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1958. — Wywiady: Spotkanie ze Stawarem. Rozm. M. Warneńska. *Now. Lit. i Wyd.* 1957 nr 2; Krytyk z zasadami. Rozm. K.T. Toeplitz. *Nowa Kult.* 1959 nr 2.

SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — LP XX w. (M. Stepień). — LP* po 1939 (J. Plutał jp). — SBDPRR (A. Pacholczykowa).

K. Irzykowski: Piła marksistyczna. *Wład. Lit.* 1930 nr 5, przedr. w tegoż: Słowo wśród porcelany. Wwa 1934, Pisma. [T.] 2. Kr. 1976. — S.R. Stände: O marksistowskie pojmowanie literatury. *Mies. Lit.* 1930 nr 12. — J. Szymański: O marksistowską krytykę literacką. *Mies. Lit.* 1930 nr 11. — S.R. Stände: Eklektyzm czy dialektyka? *Mies. Lit.* 1931 nr 15. — Z. Lichniak: Kibic o sędziach. *Kierunki* 1957 nr 40, przedr. w tegoż: Monologi kibica literackiego. Wwa 1959. — G. Lasota: Pisarze i KPP. *Kult. i Życie* 1958 nr 44. — [Szkiec literacki:] J. Maziarski: Dlaczego kłóć się ze S.? *Tyg. Powsz.* 1958

nr 10; H. Michalski. *Tryb. Lit.* 1958 nr 12; M. Puchalska: *S. Polityka* 1958 nr 17; J. Sławiński: A.S. Szkice krytyczne. *Twórczość* 1958 nr 4. — [Tadeusz Zelenki (Boy)]. H. Berezka: S. o Boyu. *Argumenty* 1959 nr 16; J. Jacki: S. o Boyu. *Nowe Książki* 1959 nr 4; A. Kijowski: Nikodem Dyżma literatury międzywojennej. *Prz. Kult.* 1959 nr 7; J. Maśliński: Boy m.in. *Życie Lit.* 1959 nr 4; Z. Pędziński: S. contra Boy. *Więź* 1959 nr 6. — W. Szymański: Dwaj panowie S., czyli socjologia „limfatyczna” i sarkastyczna. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 51 [rec.: O Głczyńskim; dot. też A. Sandaera: Bez taryfy ulgowej]. — [Tadeusz Zelenki (Boy)]. S. Treugutt: Boy i S. *Prz. Kult.* 1959 nr 4; R. Zengel: Boy wapiący i niewapiący. *Prz. Kult.* 1959 nr 15; S. Zółkiewski: S. o Boyu. *Nowa Kult.* 1959 nr 1. — B. Biernacka: Studium o Głczyńskim. *Nowe Książki* 1960 nr 18 [rec.: O Głczyńskim]. — M. Danilewiczowa: Potrąka marksistowska z Sienkiewiczem. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 43 [rec.: Pisarstwo Henryka Sienkiewicza]. — T. Drewnowski: Poza snobizmem i doktrynerstwem. *Polityka* 1960 nr 36. — [O Głczyńskim.] J. Jakubowski. *Prz. Hum.* 1960 nr 6; J. Kwiatkowski. *Twórczość* 1960 nr 6; A. Lisiecka: Żoń rediwinus. *Nowa Kult.* 1960 nr 5; W. Maciąg: Głczyński jako klasyk. *Życie Lit.* 1960 nr 5. — [Pisarstwo Henryka Sienkiewicza.] W. Maciąg: S. o Sienkiewiczem. *Twórczość* 1960 nr 10; S. Treugutt: Sienkiewicz dla mas i „elita”. Przepis do książki S. *Prz. Kult.* 1960 nr 38, 1960 nr 46. — Z. Żabicki. *Pam. Lit.* 1960 z. 2 [rec.: Tadeusz Zelenki (Boy)]. — A. Ciołkosz: Testament S. *Syrena-Orzeł Biały*, Paryż, Londyn 1961 nr 47. — J. Górski. *Prawo i Życie* 1961 nr 19. — G. Herling: Un eretico di Varsavia. *Tempo Presente*, Rzym 1961 nr 12. — G. Lasota: A.S. krytyki konsekwentne. *Prz. Kult.* 1961 nr 36. — R. Matuszewski: W zwierciadle prasy literackiej. *Nowe Drogi* 1961 nr 9. — [J. Mieroszewski] Londyńczyk: Kronika londyńska. S. i inni. *Kultura*, Paryż 1961 nr 11. — [A. Prugier] Pandora: Komunista myślący. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 48 [rec.: Pisma ostatnie]. — IO Brzozowski i inne szkice: J. Stempowski. *Wygł. Radio Wolna Europa* 1961, druk w tegoż: Felietony dla Radia Wolna Europa. Wwa 1995; S. Treugutt: Skromność i upór. *Prz. Kult.* 1961 nr 33; Z. Żabicki: Brzozowski i współczesność. *Nowa Kult.* 1961 nr 33. — J. Ziomek. *Pam. Lit.* 1962 z. 1 [rec.: Pisarstwo Henryka Sienkiewicza]. — W. Doroszewski: Na marginesie przekładu. W tegoż: *Wśród słów, wrażeń i myśli* Wwa 1966 [dot. tłum.: A. Tolstoj; Piotr Pierwszy]. — J.S. Ossowski: Przeciw tyranii kostiumu. *Student* 1978 nr 7 [dot. działalności krytycznoliterackiej A.S.]. — R. Setnik: Przypomnienie S. *Literatura* 1981 nr 32. — N. Sołowicz: O pierwowiedzie „Tichogo Dona” na polskiej jazyk. *Prz. Rუსystyczny* 1982 nr 1/4. — A. Ziarkiewicz: A.S. do odczytania na nowo. *Życie Lit.* 1983 nr 18. — W. Kaczocho: Inspiracje marksistowskie w filozofii kultury w Polsce. Do 1939 roku. Wwa 1984 [m.in. o A.S.]. — A. Sebesta: Nowoczesna i proletariacka. *Zdanie* 1984 nr 11 [m.in. o współpracy A.S. z *Dziwniakiem*]. — J. Kott: Trzy pogrzeby. *I. Zesz. Lit.*, Paryż 1985 nr 12. — A. Ziarkiewicz: Tradycja romantyzmu i pozytywizmu w ocenie A.S. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Filoz.* 1985 nr 95. — A. Ziarkiewicz-Sebesta: Poglądy A.S. na światopogląd religijny twórcy, religie, instytucje religijne i sztuce. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Ekonomiczno-Spol.* 1985 nr 99. — A. Bednarz: PPR wobec dorobku i tradycji literatury polskiej. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. z Nauk. Polit.* 1986 nr 776 [m.in. o A.S.]. — Z. Bienkowski: Boki. Poezja i niepoezja. *Tyg. Kult.* 1989 nr 40. — A. Sebesta: Niewygodny. *Dekada Lit.* 1991 nr 28. — T. Drewnowski: Próba scalenia. Wwa 1997, *passim*. — J. Korczak: Łęki A.S. *Arkusz* 1998 nr 1.

J.Cz.

STAWIŃSKI Jerzy Stefan ur. 1921

Nazwisko pierwotne: Biegeleisen-Stawiński.
Prozaik, scenarzysta i reżyser filmowy.

Urodzony 1 lipca 1921 we wsi Zakręt pod Orwocikiem; syn Leona Władysława Biegeleisena-Stawiń-

skiego, ekonomisty, profesora Wolnej Wszechnicy Polskiej, i Stefanii z Kołakowskich, publicystki. Od 1931 uczęszczał do Gimnazjum im. Księcia Józefa Poniatowskiego w Warszawie; w 1938 zdał maturę. W tymże roku został przyjęty na Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (UW) z równoczesnym urlopowaniem do odbycia służby wojskowej w Szkole Podchorążych Rezerwy Łączności w Zegrzu. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 i w obronie Warszawy jako dowódca drużyny w 20. Dywizji Piechoty. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. W 1941-42 pracował w Fabryce Aparatów Elektrycznych K. Szpotkańskiego, następnie w 1942-44 był urzędnikiem w urzędzie skarbowym. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej; był członkiem najpierw Związku Walki Zbrojnej, później AK. Został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1943). Walczył w powstaniu warszawskim jako dowódca kompanii łączności w Zgrupowaniu „Baszta” na Mokotowie. Wzięty do niewoli w październiku 1944, był do maja 1945 więźniem Oflagu VII A w Murnau. Po wyzwoleniu obozu służył od lipca 1945 do października 1946 w oddziałach łączności 2. Korpusu Polskiego we Włoszech, później przebywał w Anglii. W maju 1947 powrócił do kraju i podjął studia na Wydziale Prawa UW; w 1952 uzyskał magisterium. Równocześnie w 1947-49 pracował jako tłumacz w „Biurze Tłumaczeń Biz - Tłumacze Przyściągł”. W 1948 ożenił się z Magdaleną Marczewską (rozwód 1960). W październiku 1949 rozpoczął współpracę ze Spółdzielnią Wydawniczą „Książka i Wiedza” jako recenzent i tłumacz. W 1950-54 pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym, w redakcji współczesnej beletrystyki zagranicznej. Od 1951 publikował tłumaczenia popularnych prac historycznych z języka angielskiego. W 1952 debiutował jako prozaik powieścią „Światło we mgle”. Współpracował z Polskim Radiem jako autor felietonów i słuchowisk, a od połowy lat pięćdziesiątych pisał także scenariusze filmowe. Od 1955 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; 1974-78 członek zarządu Oddziału Warszawskiego). Od 1958 był zatrudniony jako kierownik literacki w Przedsiębiorstwie Realizacji Filmów „Zespoły Filmowe”. W 1958-64 pełnił obowiązki kierownika literackiego Zespołu Filmowego „Kamera”. W 1959 został członkiem Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). Jako reżyser debiutował w 1963 filmem według własnego scenariusza pt. „Rozwodów nie będzie”. W tymże roku ożenił się z Heleną Amiradżibi, reżyserem filmowym. W 1965 został członkiem Stowarzyszenia Filmowców Polskich (w 1969-74 przewodniczący Sekcji Autorów Scenariuszy). W 1972-74 był kierownikiem artystycznym Zespołu Filmowego „Panora-

ma", a w 1977-81 kierownikiem literackim Zespołu Filmowego „Iluzjon”. Wchodził w skład prezydium ZAiKS (1970-72). Odbiwał liczne podróże, m.in. wielokrotnie do Paryża, a także do Syrii i Libanu (1971) oraz Kanady (1974). Otrzymał wiele nagród i wyróżnień, m.in. nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1977), nagrodę Złote Grono XI Lubuskiego Lata Filmowego w Łagowie za twórczy wkład scenopisarski w dorobek polskiej szkoły filmowej (1979) oraz nagrodę m.st. Warszawy (1979). W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1959), Krzyżem Oficerskim (1963) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1981). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

- Światło we mgle. [Powieść]. Wwa: KiW 1952, 251 s.
- Herkulesy. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1953 nr 48-55, 61-102, 106-160. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1953, 331 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. t. 1-2. 1954, wyd. 3 1955.
- Katarzyna. [Powieść]. Wwa: PIW 1955, 668 s.
- Godzina „W”; Węgrzy; Kanał. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1956, 164 s. Wyd. 2 tamże 1957. Przedr. zob. poz. 23, 47. Por. poz. 6, 8, 9, 42.
Przekł. czes. całości: Hodina V; Mad'aři; Kanał. [Przel.] A. Balajková. W: J.S. Stawiński: Hodina V. Praha 1961. — opowiadania Kanał: holend. Het Riool. [Przel.] J. Hardenberg. Lockem 1960. — niem.: Der Kanal. [Przel.] L. Brenner. Wien 1959. — turec.: Çeviren. [Przel.] Z. Öcal. İstanbul 1970. Adapt. teatr.: Umarli nie powstana. Sztuka w 2 aktach na podstawie opowiadań ... Godzina „W”, „Kanał”. Adapt. dramatyczna: K. Strzałka. Uwagi insc., prolog i epilog: T. Łepkowska. [Oprac. scenogr.] J. Gorazdowski. Wwa: CPARA 1961, 70 s., powiel. — radiowa opowiadania Godzina „W”: Adapt.: K. Strzałka. Radio 1957.
- Człowiek na torze. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Munk. Ekran. 1957.
Adapt. opowiadania J.S.S. pt. Tajemnica maszynisty Orzechowskiego. *Życie Lit.* 1955 nr 32, przedr. zob. poz. 41 (t. 1). Nagroda pol. krytyki filmowej za najlepszy pol. film w 1956.
- Kanał. Scenariusz filmowy. Ekran. 1957. Por. poz. 4.
Nagroda Srebrna Palma na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Cannes w 1957.
Przekł. ang.: Kanał. [Przel.] B. Sulik. W: Ashes and diamond; Kanał; A generation — three films by A. Wajda. London 1973, wyd. 2 tamże 1984.
- Con bravura. Scenariusz filmowy. Powst. ok. 1958. TV 1973.
Nowela film. wg opowiadania J.S.S. pt. „Zakonnica”, planowana pierwotnie do filmu Eroica [poz. 9], nie weszła do ostatecznej wersji filmu (inf.: S. Janicki: Historia filmu polskiego, T. 4 Wwa 1980 s. 33-34).
- Dezertor. Scenariusz filmowy. Ekran. 1958.
Adapt. opowiadania Węgrzy zob. poz. 4.
- Eroica. Symfonia bohaterska w 2 częściach. Scenariusz filmowy. Ekran. 1958.
Adapt. film. opowiadań. Węgrzy, Ucieczka zob. poz. 4, 10. — Części: I. Scherzo alla Polacca, Cz. II. Ostinato lugubre, Cz. III pt. Con bravura nie weszła do ostatecznej wersji filmu. Złoty medal na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Moskwie w 1958, nagrody za najlepszy scenariusz i dla najlepszego filmu oraz nagroda Międzynarodowej Federacji Krytyki Filmowej (FIPRESCI) na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Mar del Plata (Argentyna) w 1959, nagroda pol. krytyki filmowej za najlepszy pol. film w 1959.
- Ucieczka; Casalarga. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1958, 179 s. Przedr. zob. poz. 23, 47.
Przekł. czes. opowiadania Ucieczka: Útek. [Przel.] A. Balajková. W: J.S. Stawiński: Hodina V. Praha 1961. Adapt. radiowa opowiadania Ucieczka: Adapt.: W. Opałek, J. Owidzki. Radio 1957.
- Sześć wcieleni Jana Piszczyka. Powieść. Wwa: Iskry 1959, 151 s. Przedr. zob. poz. 39, 58. Por. poz. 14.
Inne części cyklu zob. poz. 49, 51.
- Zamach. Scenariusz filmowy. Ekran. 1959.
Nagroda Międzynarodowej Federacji Krytyki Filmowej (FIPRESCI) i wyróżnienie za scenariusz na Międzynarodowym Festiwalu Film. w San Sebastian w 1959, nagrody za scenariusz oraz dla najlepszego filmu na Międzynarodowym Festiwalu Film. w Mar del Plata (Argentyna) w 1959.
- Historia współczesna. Scenariusz filmowy. Powst. ok. 1960. Ekran. 1961.
Wyd. osob. scenopisu filmu: Historia współczesna. [Współaut.:] W. Jakubowska. [Łódź:] 1960, 191 s., powiel.
- Zezowate szczęście. Scenariusz filmowy. Ekran. 1960.
Adapt. powieści Sześć wcieleni Jana Piszczyka zob. poz. 11. Nagroda pol. krytyki filmowej za najlepszy pol. film w 1960.
- Ojciec królowej. (Grotteska historyczna w 11 odsłonach). *Dialog* 1961 nr 7 s. 62-88. Radio 1962. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1964. TV 1998. Przedr. zob. poz. 41 (t. 1). Por. poz. 16.
- Ojciec królowej. Scenariusz filmowy. Powst. 1961. Ekran. 1980. Por. poz. 15.
Inf. o dacie powstania: J.S.S. w: Notatki scenarzysty. Wwa 1979 s. 196. — Masz. w zbiorach Filmoteki Pol.
- Pogoń za Adamem. [Powieść]. *Dz. Łódz.* 1962 nr 150-197; *Gaz. Pom.* 1962 nr 185-235; *Głos Szczec.* 1962 nr 226-308; 1963 nr 1-4. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1963, 185 s. Wyd. 2 tamże 1964. Por. poz. 31.
Przekł. bułg.: Po sledite na Adam. [Przel.] N. Petkov. Sofia 1966. — czes.: Honba za Adamem. [Przel.] A. Balajková, Praha 1966. — estoń.: Adami jälil. [Przel.] N. Kaplinski. Tallinn 1965. — g r u z.: Adami Kvadala kval. [Przel.] E. Georgidze. Tbilisi 1970. — litew.: Aš ieškau Adamo. [Przel.] I. Rudokienė. Vilnius 1966. — niem.: Die Verfolgung Adams. [Przel.] K. Kelm. Berlin 1972. — ros.: Pogonja za Adamom. [Przel.] Z. Šatalova. W: Sovremennaja pol'skaja povest'. Moskva 1964, przedr. w: J.S. Stawiński: Izbrannoe. Moskva 1981. — ukr.: Gonytva za Adamom. [Przel.] D. Andruchov.

W: J.S. Stawiński: Gonytva za Adamom. Povisti. Käv 1970, — węgier.: Adám nyomában. [Przeł.] P.E. Mach. [Budapest] 1965.

Adapt. radiowa: Moskwa 1969.

18. Warszawa-Varsovie-Histoire polonaise. [Scenariusz noweli filmowej]. Ekran. wspólnie z 4 innymi nowelami pt. L'amour à vingt ans (Miłość dwudziestolatek). Ekran. 1962.

19. Rozwodów nie będzie. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1964.

Scenariusz składa się z 3 nowel.

20. Andremo in città (Pójdziemy do miasta). Scenariusz filmowy. [Współaut.:] C. Zavattini, V. Protolini, N. Risi, E. Bruck. Ekran. (Włochy) 1965.

21. Pingwin. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1965. Por. poz. 22.

Nagroda Złota Róża Włoskiego Ośrodka Filmów dla Młodzieży w 1966.

22. Wieczór przedświąteczny. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1965, 224 s. Wyd. 2 tamże 1971.

Zawartość: Pingwin [por. poz. 21], Sprawa holenderska; Wieczór przedświąteczny [por. poz. 24].

Przeł. poszczególnych opowiadań: Pingwin: bułg.: Pingwin. [Przeł.] N. Panteeleva i B. Tomov. *Sovremennik*, Sofja 1976 nr 1, — łotew.: Pingvin. [Przeł.] A. Laganovskij. *Zvaigzne*, Ryga 1967 nr 6-9, — ros.: Pingvin. [Przeł.] Z. Szatalova. W: *Sovremennye polskie povesti*. Moskwa 1974, przedr. w: J.S. Stawiński: *Izbrannoe*. Moskwa 1981, — węgier.: Pingvin. [Przeł.] J. Elbert. Budapest 1967. — Wieczór przedświąteczny: niem.: Der Abend vor dem Fest. [Przeł.] H. Schumann. W: J.S. Stawiński: *Der Abend vor dem Fest*. Berlin 1980, wyd. nast. tamże 1983, — ros.: Večer pered roždestvom. [Przeł.] S. Šurygin. *Znamja*, ZSRR 1980 nr 1, — ukr.: Peredśv'iatkovogo večora. [Przeł.] D. Andruchov. *Vestnik*, Kijów 1976 nr 1.

Adapt. radiowa opowiadania *Wieczór przedświąteczny*. Adapt.: E. Stocka. Radio 1979.

23. Kanał; Ucieczka. Wwa: Czyt. 1966, 374 s. Wyd. 2 pt. Kanał i inne opowiadania tamże 1981.

Zawartość obu wydań: Godzina „W” [poz. 4]; Węgrzy [poz. 4]; Kanał [poz. 4]; Ucieczka [poz. 10]; Casalarga [poz. 10].

24. Przedświąteczny wieczór. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Amiradžibi. Ekran. 1966. Por. poz. 22.

25. Adolphe ou l'âge tendre. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] B. Toublanc-Michel, J. Moàl. Ekran. (Francja) 1968.

26. Godzina szczytu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 167 s. Por. poz. 28, 34.

Przeł. bułg.: V'rehov cas. [Przeł.] A. Balkandzieva. Sofija 1979, — estoń.: [Tłum. i adapt.] O. Eegi i A. Kurtna. Wyst. Tallin 1969, — gruz.: [Przeł.] D. Čelidze. Tbilisi 1980, — łotew.: Nestunda. [Przeł.] I. Juchniewicz. Riga 1969, — mołd.: Orè de vyrci. [Przeł.] T. Moraru. Kişinëu 1971, — niem.: Fehldiagnose. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1971, wyd. 2 tamże 1973, — orm.: Erewan 1983, 1984, — ros.: Čas pik. [Przeł.] Z. Szatalova. W: *Zarubežnaja povest'*. Moskwa 1975, przedr. w: J.S. Stawiński: *Izbrannoe*. Moskwa 1981, — ukr.: Godyna pik. [Przeł.] V. Omeļjančuk. W: J.S. Stawiński: *Gonytva za Adamom*. Povisti. Käv 1970.

27. Rozwód. [Utwór dramatyczny]. TV 1968.

Przeł.: niem.: Die Scheidung. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1973. Wyst. Frankfurt nad Odrą 1975, — ros.: Razvod. [Przeł.] B. Petrov. Moskwa 1976.

28. Godzina szczytu. [Utwór dramatyczny]. TV 1970. *Teatr Pol. Telew.* 1970 nr 3 s. 79-111. Por. poz. 26, 34.

Przeł.: bułg.: Wyst. Sofja 1975, — czes.: Hodina „H”. [Adapt.] V. Smechov. [Przeł.] O. Popp. Praha 1971. Wyst. Brno, Státní Divadlo 1972. Tv (Praga) 1972, — litew.: [Przeł.] M. Wrzesińska. Wyst. Klaipėda 1970, — łotew.: Wyst. Ryga 1972, — niem.: Fehldiagnose. [Przeł.] H. Bereska, [Adapt.:] P. Kleinert, P. Schroth. Berlin [1972]. Wyst. Halle, Budziszyn 1973, — ros.: [Adapt. i tłum.] V. Bellis, V. Ivanov. Wyst. Tallin 1969; Čas pik. Wyst. Leningrad, T. Akademicki im. A.S. Puszkina 1971, — ukr.: Čas pik. [Przeł.] A. Bandur. [Adapt.:] A.A. Muzil'. Käv 1971.

29. Nie zawijając do portów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 227 s. Wyd. 2 tamże 1973. Przedr. zob. poz. 39, 59.

Adapt. radiowa pt. Diana: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1972.

30. Kto wierzy w bociany. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Amiradžibi-Stawińska. [Wwa 1970], 66 k., powiel. Ekran. w reż.: ..., H. Amiradžibi-Stawińska 1971.

31. Pogoń za Adamem. Scenariusz filmowy. Ekran. 1970. Por. poz. 17.

32. Pamiętnik z trzech mórz i jednego oceanu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 265 s. Wyd. 2 tamże 1976.

33. Wielka miłość Balzaca – Un grand amour de Balzac. Scenariusz serialu telewizyjnego w 7 odcinkach. [Współaut.:] Y. Jamiaque. TV (Polska, Francja) 1973.

34. Godzina szczytu. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1974. Por. poz. 26, 28.

35. Urodziny Matyldy. Scenariusz filmowy. Ekran. w reż. ... 1975.

36. I będzie miał dom... 2 opowiadania. Wwa: Czyt. 1976, 215 s. Por. poz. 40, 44.

Zawartość: I będzie miał dom...; Bo oszaleam dla niej... Przeł. niem.: opowiadania *Bo oszaleam dla niej*: Denn ich verlor ihretwegen den Verstand. [Przeł.] H. Schumann. W: J.S. Stawiński: *Der Abend vor dem Fest*. Berlin 1980, wyd. nast. tamże 1983.

37. Młodego warszawiaka zapiski z urodzin. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 214 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1980; [wyd. bez cięć cenzury] Wwa: *Przedświt* 1990; Wwa: AULA 2000. Przedr. poz. 47. Por. poz. 43.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1977, nagroda im. A. Kowalskiego „Olka” w 1977.

Przeł.: bułg.: Zapiski na edin mlad Varsavjanin. [Przeł.] A. Balkandzieva. Sofija 1982, — chiński: Yi ge gin nian de bi ji. [Przeł. z ros.:] Pu Hua Ho, Hua Ho. Szanghaj 1983, — czes.: Narozeniny mladého Varsavana. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1985, wyd. nast. tamże 1986 – ros.: Zapiski molodogo varšavjanina. [Przeł.] Z. Szatalova. W: J.S. Stawiński: *Izbrannoe*. Moskwa 1981, — słowac.: Štvoro narodenin mla-

dého Vařavana. [Przeł.] B. Sedláková. Košice 1980. — węgier.: Egy városi fiatalember születésnapj feljegyzései. [Przeł.] E. Szenyán Budapest 1980. — wietn.: Bon tan sinh nhât. [Przeł.] T.D. Hung. [Wietnam 1984].
Adapt. radiowa: Adapt.: A. Sudlitz. Radio 1979.

38. Akcja pod Arsenalem. Scenariusz filmowy. Ekran. 1978.

39. Sześć wcieleń Jana Piszczyka i inne utwory. Wwa: Czyt. 1978, 594 s.

Zawartość: Sześć wcieleń Jana Piszczyka [poz. 11]; Sprawa holenderska [poz. 22]; Wieczór przedświąteczny [poz. 22]; Nie zawijając do portów [poz. 29].

40. Bilet powrotny. Scenariusz filmowy. Ekran. 1979.

Adapt. opowiadania pt. I będzie miał dom..., zob. poz. 36.

41. Notatki scenarzysty. T. 1–2. Wwa: Czyt. 1979, 1983, 214 + 305 s. Wyd. 2 [uzup.] tamże 1988, 531 s.

Zawartość: T. 1: Na parowozie do filmu [wspomnienia]; Tajemnica maszynisty Orzechowskiego [opowiadanie; por. poz. 5]; Markiz d'Arquien [dot. m.in. okoliczności powstania scenariusza „Ojciec królowej”, poz. 16]; Ojciec królowej. Groteska historyczna w 11 odsłonach [poz. 15]; Palais-Royal. (Notatki młodego historyka – Andrzeja Turańskiego) [proza]; Nawrócenie markiza d'Arquien [fragment obrazku hist.]; Spagetti [wspomnienia z okresu po 1965]. — T. 2: Piszczyk [dot.: Zezowate szczęście, poz. 14]; Siedem lat Balzaka [dot.: Wielka miłość Balzaka, poz. 33]; „Podróż do Wierzbownicy” [fragment scenariusza nie wykorzystane w serialu Wielka miłość Balzaka]; Tam, gdzie Kain zabił Abła [wspomnienia z okresu po 1970]; Jak kręciłem film [dot. pracy nad Godziną szczytu poz. 34]; W kręgu podejrzania, czyli jak poczułem się idiotą [dot. m.in. filmu Mur]; „Wyjątkowo ciepła wiosna”. (Propozycja filmowa) [scenariusz]. W wyd. 2 dodano: Bunt scenarzysty, czyli walenie głową o mur. (Wyżysk w przemyśle filmowym) [artykuł]; Literat, scenarzysta, reżyser; Język filmowy. (Prelekcja ilustrowana sekwencjami z filmów polskich) [widowisko tv]; Odpowiedź na ankietę *Polityki*.

Przeł. niem.: Aufzeichnungen eines Filmemachers. [Przeł.] K. Lichtenfeld. Berlin [1981].

42. Godzina „W”. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1980. Por. poz. 4.

Nagroda Złoty Szczupak za scenariusz na Festiwalu Pol. Twórczości Telewizyjnej w Olsztynie w 1980.

43. Urodziny młodego Warszawiaka. Scenariusz filmowy. Ekran. 1980.

Adapt. powieści Młodego warszawiaka zapiski z urodzin, poz. 37.

44. Bo oszalałem dla niej. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1981. Por. poz. 36.

45. Pasje Franciszka Liszta. Nowele filmowe. Wwa: Wydawn. RTV 1982, 319 s.

Zawartość: Pierwsze kroki; Pierwsza miłość; Pierwsza kobieta; Maria d'Agoult; Bieg ku szczęściu; Wędrowcy; Rozstanie; Ojczyna; Cygan; Polka; Skandal w Weimarze; Pozwolenie na ślub; Włóczęga.

46. [Trzydnacie] 13 dni z życia emeryta. Dziennik Adama Bzowskiego (15.12.1979–27.12.1979). Wwa: Czyt. 1982, 228 s. Por. poz. 48.

Przeł. węgier.: 13 nap. [Przeł.] É.S. Papp. [Budapest] 1987.

47. Opowieści powstańcze. Wwa: Czyt. 1984, 412 s.

Zawartość: Godzina „W” [poz. 4]; Węgrzy [poz. 4]; Kanał [poz. 4]; Ucieczka [poz. 10]; Młodego warszawiaka zapiski z urodzin [poz. 37].

48. Pięć dni z życia emeryta. Scenariusz serialu telewizyjnego w 5 odcinkach. [Współaut.:] E. Dziewoński. Ekran. 1985. Por. poz. 46.

Na podstawie powieści 13 dni z życia emeryta, poz. 46.

49. Smutnych losów Jana Piszczyka ciąg dalszy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1986, 265 s. Przedr. poz. 58.

Inne części cyklu zob. poz. 11, 51.

Nagroda Warszawska Premiera Literacka w czerwcu 1986.

Adapt. teatr.: Adapt.: A.M. Marczewski. Wyst. Koszalin, Bałtycki T. Dram. 1986; Adapt.: M. Domański. Wyst. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1987. — radiowa: Adapt.: E. Skrzynecka. Radio 1986.

50. Obywatel Piszczyk. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kotkowski. Ekran. 1988.

Na motywach powieści J.S.S. pt. Smutnych losów Jana Piszczyka ciąg dalszy, poz. 49.

51. Niekłamane oblicze Jana Piszczyka. [Powieść]. Wwa: Alfa 1990, 267 s. Przedr. zob. poz. 58. Inne części cyklu zob. poz. 11, 49.

52. Scena rodzinna. [Utwór dramatyczny]. TV 1992.

53. Straszny sen Dwidziusia Górkiewiczza. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1993.

54. Ziarno zroszone krwią. [Utwór dramatyczny]. TV 1994.

55. Pułkownik Kwiatkowski. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1995. Por. poz. 57.

56. Głupia miłość. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Warsz. 1996, 191 s.

57. Pułkownik Kwiatkowski albo Dziura w suficie. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Warsz. 1996, 182 s. Por. poz. 55.

58. Piszczyk. [Powieści]. Wwa: Trio 1997, 573 s.

Zawartość: Sześć wcieleń Jana Piszczyka [poz. 11]; Smutnych losów Jana Piszczyka ciąg dalszy [poz. 49]; Niekłamane oblicze Jana Piszczyka [poz. 51].

59. Opowieści satyryczne. [Opowiadania; powieść]. Wwa: Trio 2000, 305 s.

Zawartość: Sprawa holenderska [poz. 22]; Wieczór przedświąteczny [poz. 22]; Nie zawijając do portów [poz. 29].

60. Podróż do Moskwy. [Scenariusz widowiska telewizyjnego]. TV 2000.

Przekłady i adaptacje

1. R.H. Hilton, H. Fagan: Powstanie angielskie 1381 roku. Przeł. ... Wwa: PIW 1951, 221 s.

2. Hu Ts'iao-Mu: Komunistyczna Partia Chin. Krótki zarys historyczny. Przeł. ... Wwa: KiW 1952, 101 s.

3. Współczesne monopole amerykańskie. Przeł. ... Wwa: KiW 1952, 130 s.

4. Krzyżacy. Scenariusz według powieści H. Sienkiewicza. [Współaut.] A. Ford. Ekran. 1960. Nagroda zespołowa Ministra Kultury i Sztuki w 1961.

5. Poczmistrz. Scenariusz filmu telewizyjnego według opowiadania A. Puszkina. TV 1967.

6. Zabijaka. Scenariusz filmu telewizyjnego według opowiadania I. Turgieniewa. TV 1967.

7. Fortuna. Scenariusz filmu telewizyjnego na motywach powieści A. Struga pt. „Fortuna kasjera Śpiewankiewicza”. TV 1973.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1979, 1988, 2000. — J.S. Stawiński w: S. Janicki: Polscy twórcy filmowi o sobie. Wwa 1962. — Wywiady: Ogromne ognisko i szary gościniec. Rozm. T. Krzemię. *Kultura* 1977 nr 32; Pisarz nie powinien być monotematyczny. Rozm. T.J. Żółciński. *Argumenty* 1977 nr 14; Śmiać się albo nie śmiać. Rozm. Z. Jastrzębska. *Tyg. Solid* 1992 nr 23.

SWPP 2 — PP (F. Lichodziejewska). — LP XX w. (H. Urbas).

[Herkules:] H. Bereza. *Twórczość* 1953 nr 7 [dot. też: Światło we mgle]; J. Dąbek: Książka o przyszłych dowódcach. *Pokolenie* 1953 nr 17; L. Flaszyn: „Herkules” bez Herkulesa. *Zycie Lit* 1953 nr 20; E. Gonczarski: W sprawie „Herkulesów”. *Po Prostu* 1953 nr 25; H. Kirchner: Oczekiwane spotkanie. *Nowa Kult.* 1953 nr 23; Z. Kutban: Obiecująca ewolucja. *Dzisiaj i jutro* 1953 nr 44 [dot. też: Światło we mgle]. — H. Piekarska: We mgle nie ma światła. *Nowa Kult.* 1953 nr 23 [rec.: Światło we mgle]. — [Katarzyna:] H. Bereza: Zgrabny unik. *Twórczość* 1956 nr 4; H. Bukowska: Monumentalna „Katarzyna”. *Nowa Kult.* 1956 nr 17. — L. Flaszyn: Stagnący temat? *Zycie Lit* 1956 nr 45 [rec.: Godzina „W”]. — M. Kaniowa: „Katarzyna”, czyli o potrzebie bohaterstwa. *Zycie Lit* 1956 nr 20 [rec.: Katarzyna]. — J. Preger: Literatura nie dla piękna. *Nowa Kult.* 1957 nr 2 [rec.: Godzina „W”; Węgrzy; Kanal]. — J. Korczak: Opowiadania o polskiej doli. *Nowa Kult.* 1958 nr 31 [rec.: Ucieczka; Casalarga]. — [Sześć wcieleń Jana Piszczyka.] J. Adamski: Nowy S. *Prz.* *Kult.* 1959 nr 47; T. Lusiaka: Życie do wynajęcia. *Zycie Lit* 1960 nr 11; W. Maciąg: Co jest dziś epigoński? *Twórczość* 1960 nr 5; A.W. Piotrowski: Pierwsze sześć wcieleń Jana Piszczyka. *Współczesność* 1960 nr 8; J. Preger: Jeszcze raz nad tekstem S. *Nowa Kult.* 1960 nr 28; J. Siewierski: Zezwolone szczęście. *Nowe Książ.* 1960 nr 2. — [Pogoń za Adamem:] M. Fik: W pogoni za Adamem. *Nowe Książ.* 1963 nr 14; W. Maciąg: Co to jest rozsadek? *Prz. Kult.* 1963 nr 20. — J. Rohoziński: Wycieczka w codzienność. *Kultura* 1965 nr 41 [rec.: Wieczór przedświąteczny]. — A. Jackie-wicz: Dalsze kłopoty ze S. *Zycie Lit* 1966 nr 18. — R. Mar-szałek: J.S.S. *Tyg. Kult.* 1967 nr 3. — [Godzina syczytu.] J.Z. Brudnicki: Śeans szczerości, czyli siódme wcielenie Piszczyka. *Twórczość* 1968 nr 10; A. Budzyski: „To jest, panie, samo życie...”. *Kultura* 1968 nr 32; K. Kozniowski: Godzina mini-szczytu. *Polityka* 1968 nr 34; W. Maciąg: Z życia szeregowych dyrektorów. *Zycie Lit* 1968 nr 29. — [Nie zawią-jąc do portów:] K. Mętrak: Surrealizm po warszawsku. *Nowe Książ.* 1971 nr 3; M. Sprusiński: Skazany na groteskę. *Zycie Lit* 1971 nr 9. — W. Maciąg: Co innym mówimy o sobie? *Zycie Lit* 1974 nr 1 [rec.: Pamiętnik z trzech mórz i jednego oceanu]. — [I będzie miał dom...] E. Biela: Nie czynić z marzeń rzeczywistość? *Zycie Lit* 1976 nr 22; A. Borycki: Marzy-ciele i oszuści. *Literatura* 1976 nr 46; W. Maciąg: Sporo zaba-wy, odrobina nauki. *Nowe Książ.* 1976 nr 14; K. Mętrak: Lite-ratura jako gra. *Kultura* 1976 nr 46; K. Nowicki: Parada oszu-stów. *Fakty* 1976 nr 27; M. Pelc: I będzie miał czytelników... *Zycie Lit* 1976 nr 42; T.J. Żółciński: Wielkie przygody matych ludzi. *Argumenty* 1976 nr 29. — [Młodego warszawiaka zapi-

ski z urodzin:] L.M. Bartelski: Warszawa raz jeszcze. *Widno-kręgi* 1977 nr 6; A. Chruszczyński: Pamiętnik okresu dojrze-wania. *Literatura* 1977 nr 24; J. Pilch: Romans młodego war-szawiaka. *Zycie Lit* 1977 nr 26; Z. Umiński: Nowa książka S. *Kierunki* 1977 nr 33; M. Woźniak: Zapisy wojny. *Czas* 1977 nr 35; T.J. Żółciński: Człowiek z zabitym sercem. *Fakty* 1977 nr 14. — T. Lewandowski: Kolomb na użytek codzienny. *Lite-ratura* 1979 nr 33. — K. Mętrak: Perypetie scenarzysty. *Kultu-ra* 1979 nr 49 [rec.: Notatki scenarzysty]. — [13 dni z życia emeryta:] W. Kajtoch: Martwy język. *Zycie Lit* 1982 nr 36; J. Koproński: Lektura pasjonująca. *Nowe Książ.* 1982 nr 4. — T. Lubelski: Łagodna ironia pana S. *Kino* 1983 nr 6 [rec.: Notatki scenarzysty]. — B. Riss: S. i wojna. *Kierunki* 1985 nr 4 [rec.: Opowieści powstańca]. — [Smutnych losów Jana Piszczyka ciąg dalszy:] A. Lam: Polski Nikt. *Mies. Lit.* 1986 nr 9; J. Moroń: Piszczyk redivivus! *Zycie Lit* 1986 nr 19; M. Pieczara: Powrót Piszczyka. *Nowe Książ.* 1986 nr 10; M. Siembieda: Powrót Piszczyka. *Opole* 1986 nr 10; T.J. Żółciński: Spowiedzi Jana Piszczyka ciąg dalszy. *Argumenty* 1986 nr 44; A. Dajbor: Patent na hit. *Literatura* 1987 nr 2; W. Zwinogrodzka: Obro-na Piszczyka. *Dialog* 1987 nr 2. — L. Engelking: Dziura z wi-dokiem na Polskę. *Tygiel Kult.* 1996 nr 8/9 [rec.: Pułkownik Kwiatkowski albo Dziura w suficie].

M.K.K.

STAWIŃSKI Julian 1904-1973

Pseud.: Andrzej Skiba; Antoni Skiba; (bx); cw; J.S.; Jan Ba-fu-ki; js; just.; (just.); KJ.

Prozak, tłumacz, publicysta.

Urodzony 1 maja 1904 w Płoskirowie na Podolu; syn Mariana Stawińskiego, lekarza, i Anny z domu Becsko-Druzin. Uczęszczał do gimnazjum we Lwo-wie. Po zdaniu matury w 1923, studiował prawo na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie; w 1926 uzyskał magisterium. W 1928 uzyskał dok-torat na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1935 po odbyciu aplikacji sądowej został sędzią. W tymże roku ożenił się z Ireną Tuwim, poetką i tłumaczką. W 1935-37 pełnił obowiązki sędziego w Ostrowi Mazowieckiej, w 1937-39 pracował jako adwokat i radca prawny w Towarzystwie Ubezpie-czeń Generali-Port-Polonia w Warszawie. Po wy-buchu II wojny światowej we wrześniu 1939 wyje-chał wraz z żoną przez Rumunię i Włochy do Francji. W 1940 przebywał w Paryżu, gdzie odbył staż w Ministerstwie Rządu, następnie przedostał się do Londynu; tu w 1941-45 kierował nasłu-chem radiowym Ministerstwa Informacji. Współpra-cował jako autor felietonów z polską sekcją ra-dia British Broadcasting Corporation (BBC). Na łamach prasy debiutował w 1944 szkicem „Radiofo-nia jako narzędzie propagandy”, opublikowanym w *Nowej Polsce* (Londyn; nr 8). W 1945-46 przeby-wał w Toronto w Kanadzie, gdzie pracował w Ca-nadian Wooden Aircraft jako magazynier. Nawiązał współpracę z redakcją pisma *Kronika Tygodnia* (w 1945-47 liczne felietony polityczne) oraz z ga-zetą *Toronto Star* (tu felietony w języku angiel-skim). W 1946 zamieszkał w Waszyngtonie, gdzie pełnił funkcję attaché prasowego Ambasady RP. W 1947 powrócił do kraju i pracował początko-

wo w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, potem objął stanowisko dyrektora Centrum Informacji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Warszawie. Od 1949 zajmował się wyłącznie pracą literacką, publikując na łamach prasy artykuły i tłumaczenia. Współpracował m.in. z *Nową Kulturą* (1950-51, 1954-63 z przerwami, także pod krypt.: just., (just.)), *Twórczością* (1951-56, także pod krypt. js) oraz tygodnikiem *Wies* (1951-62; w 1951-52 członek redakcji). Od 1951 publikował też wspólnie z I. Tuwim tłumaczenia z literatury rosyjskiej i angielskiej. W 1957-63 wykładał problematykę kultury masowej na Wydziale Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego oraz publikował recenzje w *Nowych Książkach* (także pod krypt. J.S.). W 1958 został członkiem ZLP. Był współtwórcą Towarzystwa Przyjaciół Książki. Zmarł 19 października 1973 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pożar na Kapitolu. [Szkice publicystyczne]. Kr.: WL 1955, 249 s.

Dot. działalności senatora J. McCarthy'ego i polityki USA w 1950-1955.

2. Mark Twain. [Biografia]. Wwa: Wiedza Powsz. 1963, 334 s.

Przekł. słowac.: Mark Twain. [Przel.] S. Drug. Bratislava 1982.

3. Szkice z dziejów USA. Łódź: WL 1966, 235 s. Podp.: Antoni Skiba.

Przekłady

1. M. Gorki: Artykuły i pamflety. Tłum.: ... [i in.]. Wwa: KiW 1951, 323 s.

Tu w tłum. J.S. 26 artykułów.

2. Ż. Griva: Opowiadania o Hiszpanii. Tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: KiW 1951, 141 s.

3. P. Trofimow: Jedność zasad etycznych i estetycznych w sztuce radzieckiej. Wwa: KiW 1951, 35 s.

4. M. Gorki: O pokój i demokrację. [Artykuły]. Tłum.: ... [i in.]. Wwa: KiW 1952, 347 s. Wyd. 2 pt. O pokój i demokrację. Szkice, pamflety, artykuły, przemówienia, listy. Wwa: KiW 1954.

Tu w tłum. J.S. 43 teksty.

5. E. Ryss: Wychowanek kapitanów. Tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: MON 1952, 259 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955, wyd. 4 1957, wyd. 1 [!] 1958, wyd. 6 1959, wyd. 7 1962.

6. A. Agranowski: Opowieść o czarodziejskim dmuchawcu. Tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: MON 1953, 255 s.

7. B. Kostiukowski: Znów nastała wiosna. Powieść. Tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: MON 1953, 176 s.

8. H.E.B. Stone: Chata wuja Toma. [Powieść]. Tłum.: I. Tuwim i ... (Rozdział wstępny ...). Wwa: Iskry 1954, 538 s. Wyd. nast. skrócone tamże: Oprac. A. Leszczyński. 1958, 373 s., wyd. 2 1960, wyd. 4 1966.

9. Puszkini we wspomnieniach swoich współczesnych. Tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: Czyt. 1955, 700 s.

10. J. London: Żelazna stopa. [Powieść]. W: J. London: Dzieła wybrane. T. 6. Wwa: Iskry 1957 s. 7-267.

11. O. Wilde: Szczęśliwy książę i inne opowiadania. Tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: NK 1957, 148 s. Wyd. 2 tamże 1997.

12. Rakietowe szlaki. Opowiadania fantastyczno-naukowe. Tłum.: ..., J. Zakrzewski, K. Zarzecki. Słowo wiążące ... Wwa: Czyt. 1958, 487 s. Wyd. 2 skrócone tamże 1978.

Tu w tłum. J.S.: C.M. Kornbluth: Czarna walizeczka; J. Finney: Zajmujący sąsiedzi; R. Heinlein: Drogi muszą być w ruchu; H.B. Fyfe: Satata i brylant; M. Leinster: Samotna planeta; M. Jameson: Lilie życia; P. Anderson: Pomocna dłoń; A.C. Clarke: Wyprawa ratunkowa; R. Zacks: Kontroler.

13. R.L. Stevenson: Doktor Jekyll i pan Hyde oraz inne opowiadania. Przel.: T.J. Dehnel, W. Horzycza, ... Wwa: Iskry 1958, 279 s.

Tu w tłum. J.S.: Klub samobójców.

14. W stronę czwartego wymiaru. Wczoraj, dziś i jutro. Zbiór opowiadań popularno i fantastyczno-naukowych. Wybór i wstęp ... Tłum.: ..., A. Liebfeld, K. Zarzecki. Wwa: Wiedza Powsz. 1958, 384 s.

Tu w tłum. J.S.: O. Wright: Zwycięstwo pod Kitty Hawk; S. Alsop i R. Lapp: Dziwna śmierć Lonisa Stolina; M. Reynolds: Siewcy niezgody; W. Tenn: Moje potrójne ja; L. Padgett: Dumny Robot; R. de Wit Miller: Wewnątrz piramidy; E. Grendon: Kaprys; W. Tenn: Wyzwolenie ziemi.

15. D. Masters: Wypadek. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 499 s. Wyd. 2 t. 1-2 tamże 1960.

16. I. Asimow: Pozytronowy detektyw. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 346 s. Wyd. nast. Wwa: Prima 1993.

17. B. Franklin: Żywot własny. Wiersze tłum. Z. Kierszys. Przep.: W. Furmańczyk, Wwa: PIW 1960, 221 s.

18. N. Pomiąłowski: Mieszkańskie szczęście; Mołotow. [Powieści]. Tłum.: I. Tuwim i ... Pośl.: R. Śliwowski. Wwa: PIW 1960, 351 s.

19. K. Mansfield: Upojenie i inne opowiadania. Tłum.: W. Peszkowa, I. Tuwim, ... Wwa: Czyt. 1962, 311 s.

Tu w tłum. I. Tuwim i ... : Wieje wiatr; Psychologia; Mężczyzna bez temperamentu; Słoneczko; Gwiazdka Feuille d'album; Kwasony ogórek; Mała guwernantka; Odkrycie; Ucieczka.

20. I. Tołstoj: Wspomnienia o moim ojcu. Tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: PIW 1962, 323 s.

S

21. E. Nesbit: Zaczarowany zamek. [Powieść].
Przeł.: I. Tuwim i ... Wwa: NK 1971, 294 s.

22. E. Nesbit: Czarodziejskie miasto. [Powieść].
Przeł.: I. Tuwim i ... Wwa: NK 1973, 263 s.

Zob. też Praca redakcyjna poz. 1.

Praca redakcyjna

1. Kryształowy sześcián Wenus. Opowiadania
amerykańskie. Wybór i wstęp ... Tłum.: ... [i in.].
Wwa: Iskry 1966, 348 s.

W tłum. J.S.: S. Barr: Jądro krystalizacji; A. Bester: Ostateczne zamknięcie; F. Brown: Kopała; F. Leiber: Mutanci; F. O'Donovan: Bezgłośny pistolet.

Zob. też Przekłady poz. 14.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — RL 1973 (J. Chudek).

[Mark Twain:] Z. Najder: Odkrycie Twaina. *Nowe Książ.* 1963 nr 23; F. Kalinowska: A book on Twain. *Polish Perspectives*, Wwa 1964 nr 1. — J. Siewierski. *Nowe Książ.* 1966 nr 15 [rec. przekł. i red.: Kryształowy sześcián Wenus]. **M.K.-K.**

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

(wg normy PN 68/N 01178 „Przepisy bibliograficzne. Skrótów wyrazów typowych w tytułach czasopism i wydawnictw zbiorowych”). W tytułach jednowyrazowych nie stosowano skrótów.

- Acad.* — *Academia, Académie*
Adm. — *Administracja*
Ag. — *Agencja*
Akad. — *Akademia, Akademicki*
Aktual. — *Aktualności, Aktualny*
Alm. — *Almanach*
Amat. — *Amatorski*
Ang. — *Angielski, Anglia*
Ann. — *Annales, Annals, Annuaire, Annual*
Apost. — *Apostolski, Apostolstwo, Apostoł*
Arch. — *Archiwum*
Archidiec. — *Archidiecezja, Archidiecezjalny*
Arg. — *Argumenty*
Ark. — *Arkusz*
Artyst. — *Artystyczny*
Aten. — *Ateneum*
Ausch. — *Auschwitz*
- Bad.** — *Badanie, Badawczy*
Balt. — *Bałtycki*
Baryk. — *Barykada*
Besk. — *Beskidzki*
Będz. — *Będziński*
Białost. — *Białostocki*
Białyst. — *Białystok*
Bibl. — *Biblioteczny, Biblioteka, Bibliotekarz*
Bibliogr. — *Bibliografia, Bibliograficzny*
Bież. — *Bieżący*
Biul. — *Biuletyn*
Bull. — *Bulletin*
Bulg. — *Bułgaria*
Bydg. — *Bydgoski, Bydgoszcz*
Byt. — *Bytom, Bytomski*
- Cent.** — *Centrala, Centralny*
Chelm. — *Chelmski*
Chłop. — *Chłopów, Chłopski*
Chrz. — *Chrzanoski*
Chrześc. — *Chrześcijański*
Ciesz. — *Cieszyn, Cieszyński*
Codz. — *Codzienny*
Crac. — *Cracoviensis*
Czas. — *Czasopismo, Czasopiśmiennictwo*
Czech. — *Czechosłowacja*
Czer. — *Czerwony*
Częst. — *Częstochowa, Częstochowski*
Człow. — *Człowiek*
- Czyn.* — *Czynności*
Czyt. — *Czytelnictwo*
- Daw.** — *Dawny*
Dąbr. — *Dąbrowski*
Demokr. — *Demokracja, Demokratyczny*
Diar. — *Diariusz*
Diec. — *Diecezja, Diecezjalny*
Doc. — *Documents*
Dod. — *Dodatek*
Dok. — *Dokumentacja, Dokumentacyjny, Dokumenty*
Dolnośl. — *Dolnośląski*
Duszp. — *Duszpasterski*
Dydak. — *Dydaktyczny*
Dyr. — *Dyrekcja, Dyrektor*
Dz. — *Dziennik*
Dział. — *Działalność*
Dziec. — *Dziecięcy, Dziecko*
Dziej. — *Dziejów*
Dzien. — *Dziennikarski, Dziennikarz*
Dzis. — *Dzisiejszy*
- Elb.** — *Elbląg, Elbląski*
Enc. — *Encyklopedia*
Estet. — *Estetyczny*
Etnogr. — *Etnografia, Etnograficzny*
Ewang. — *Ewangelicki*
Expr. — *Express*
- Film.** — *Filmowiec, Filmowy*
Filmogr. — *Filmografia*
Filol. — *Filologia, Filologiczny*
Filoz. — *Filozofia, Filozoficzny*
Fonogr. — *Fonograficzny*
Frag. — *Fragmenta*
Franc. — *Francuski*
Fund. — *Fundamenta*
- Gaz.** — *Gazeta, Gazetka*
Gdań. — *Gdańsk, Gdański*
Gł. — *Główny*
Gnieź. — *Gnieźniński*
Gon. — *Goniec*
Gorz. — *Gorzowski*
Górnośl. — *Górnośląski*
Górs. — *Górski*
Graf. — *Graficzny*

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

Grom. — Gromada
Grudz. — Grudziądz, Grudziądzki

Hejn. — Hejnal

Hist. — Historia, Historyczny
Hist.-lit. — Historycznoliteracki
Hist.-Lit. — Historyczno-Literacki

Hiszp. — Hiszpania
Hitler. — Hitlerowski

Horyz. — Horyzonty

Hum. — Humanistyczny, Humanistyka

Il. — Ilustrowany

Inf. — Informacja, Informacyjny, Information, Informator

Inowr. — Inowrocław

Inst. — Instytut

Intel. — Inteligencja

Isk. — Iskierki, Iskra

Izd. — Izdanie

Jag. — Jagielloński

Jel.-górs. — Jeleniogórski

Jezus. — Jezusowy

Jęz. — Język, Językowy

Językozn. — Językoznawczy, Językoznawstwo

Kal. — Kalendarz

Kalej. — Kalejdoskop

Kalis. — Kaliski

Kapl. — Kapłan, Kapłański

Karp. — Karpaty

Kasz. — Kaszëbskô, Kaszubski

Kat. — Katalog

Katol. — Katolicki

Katow. — Katowice, Katowicki

Kiel. — Kielce, Kielecki

Kinem. — Kinematografia

Kl. — Klasa

Klub. — Klubów

Kłodz. — Kłodzki

Kob. — Kobieta

Kol. — Kolegium

Kolob. — Kołobrzesci

Kom. — Komunikat

Komis. — Komisja

Komit. — Komitet

Konf. — Konferencja

Koszal. — Koszalin, Koszaliński

Kór. — Kórnicki

Kraj. — Krajowy

Krajozn. — Krajoznawczy

Krak. — Krakowski, Kraków

Kron. — Kronika

Kroś. — Krośnieński

Król. — Królestwo, Królowa

Kryt. — Krytyka

Książ. — Książka

Księg. — Księgarski, Księgarstwo, Księgarz

Kuj. — Kujawski, Kujawy

KUL — Katolicki Uniwersytet Lubelski

Kult. — Kultura, Kulturalny

Kup. — Kupiec, Kupiecki, Kupiectwo

Kur. — Kurier

Kurat. — Kuratorium

Kuż. — Kuźnia, Kuźnica

Kwart. — Kwartalnik

Leg. — Legnicki

Lek. — Lekarski, Lekarz

Lekc. — Lekcja

Lit. — Literacki, Literatura

Lodz. — Łódzensis

Lot. — Lotnictwo, Lotniczy

Lubel. — Lubelski

Lubus. — Lubuski

Lud. — Ludowy

Ludozn. — Ludoznawczy

Lwow. — Lwowski

Łomż. — Łomżyński

Łow. — Łowiec, Łowiecki

Łódz. — Łódzki

ETN — Łódzkie Towarzystwo Naukowe

M. — Miasto

Macierz. — Macierzysty

Mag. — Magazyn

Majd. — Majdanek

Małop. — Małopolski

Mar. — Marynarka, Marynarz

Mariac. — Mariacki

Mariaw. — Mariawita

Mater. — Materiały

Maz. — Mazowiecki, Mazowsze

Mazur. — Mazurski

Mediew. — Mediewistyczny

Merk. — Merkuriusz

Met. — Metodologiczny, Metodyczny

Mick. — Mickiewicz

Miej. — Miejski

Mies. — Miesięcznik, Miesięczny

Międzynar. — Międzynarodowy

Miłoś. — Miłośnik

Min. — Ministerstwo

Młod. — Młodych

Młodz. — Młodzież, Młodzieżowy

MON — Ministerstwo Obrony Narodowej

Monit. — Monitor

Monogr. — Monografia, Monograficzny

Mor. — Morski

Muz. — Muzealnictwo, Muzealny, Muzeum

Muzycz. — Muzyczny

Muzykol. — Muzykologiczny

Nacz. — Naczelny

Nadbalt. — Nadbaltycki

Nadnot. — Nadnotecki

Nadodrz. — Nadodrzański

Najnow. — Najnowszy

Najwyż. — Najwyższy

Nakł. — Nakład

Nar. — Narodowy, Naród

Nasz. — Naszej, Naszych

Naucz. — Nauczanie, Nauczyciel, Nauczycielski

Nauk. — Naukowy

Naukozn. — Naukoznawstwo

Neofil. — Neofilologiczny

- Niedz.* — *Niedzielný*
Niem. — *Niemcy, Niemiecki*
Niepodl. — *Niepodległy*
Not. — *Notatki, Notatnik, Notes*
Now. — *Nowego, Nowej, Nowiny, Nowości*
Obs. — *Obserwator, Obserwatorium*
Occid. — *Occidentalis*
Oddz. — *Oddział*
Odrodz. — *Odrodzenie*
Og. — *Ogólny*
Ogn. — *Ognisko*
Og.-pol. — *Ogólnopolski*
Ojcz. — *Ojczysty, Ojczyzna*
Okól. — *Okólnik*
Okr. — *Okreg, Okregowy*
Okres. — *Okresowy*
Olszt. — *Olsztyn, Olsztyński*
Opol. — *Opolski*
Opr. — *Opracowywany*
Oręd. — *Orędownik*
Org. — *Organizacja, Organizacyjny*
Orient. — *Orientalis, Orientalistyczny*
Ossol. — *Ossoliński*
Ośr. — *Ośrodek*
Ośw. — *Oświata, Oświatowy*
Oświęc. — *Oświęcim, Oświęcimski*
Pam. — *Pamiętnik*
PAN — *Polska Akademia Nauk*
Panc. — *Pancerny*
Państ. — *Państwo, Państwowy*
Papies. — *Papieski*
Part. — *Partia, Partyjny*
Past. — *Pasterski*
PAU — *Polska Akademia Umiejętności*
PCK — *Polski Czerwony Krzyż*
Pedag. — *Pedagogiczny, Pedagogika*
Philol. — *Philologie*
Philos. — *Philosophia, Philosophicus, Philosophie*
Pielg. — *Pielgrzym*
Pięk. — *Piękny*
Piotr. — *Piotrkowski*
Pis. — *Pismo*
Piś. — *Piśmiennictwo*
Plac. — *Placówka*
Płoc. — *Płocki*
Poch. — *Pochodnia*
Podhal. — *Podhalański*
Podl. — *Podlasie, Podlaski*
Podr. — *Podróż*
Podst. — *Podstawowy*
Pogl. — *Poglądy*
Pol. — *Polonia, Polska, Polski*
Poligr. — *Poligraficzny*
Polit. — *Polityczny*
Polonist. — *Polonistyczny*
Połud. — *Południowy*
Pom. — *Pomerania, Pomorski, Pomorze*
Pomoc. — *Pomocniczy*
Pop. — *Popularny*
Por. — *Poradnia, Radnik*
Poroz. — *Porozumienie*
Porów. — *Porównawczy*
Pos. — *Posiedzenie*
Posel. — *Poselstwo*
Posł. — *Posłaniec, Posłannictwo*
Posn. — *Posnaniensis*
Post. — *Postęp*
Pośw. — *Poświęcony*
Pow. — *Powiat, Powiatowy*
Powsz. — *Powszechny*
Pozn. — *Poznań, Poznański*
Poznaj. — *Poznajemy, Poznajmy*
Póln. — *Pólnoc, Pólnocny*
Pr. — *Praca, Pracownia, Pracowniczy, Pracownik, Pracujemy*
Pras. — *Prasowy*
Prasozn. — *Prasoznawczy, Prasoznawstwo*
Prawosl. — *Prawosławny*
Prez. — *Prezydium*
Probl. — *Problematyka, Problemy, Problemy*
Progr. — *Program*
Prop. — *Propaganda, Propagandowy, Propagandysta*
Prz. — *Przegląd*
Przedszk. — *Przedszkole*
Przekł. — *Przekład*
Przechr. — *Przechrój*
Przemys. — *Przemyski*
Przeszł. — *Przeszłość*
Przew. — *Przewodnik*
Przod. — *Przodownik*
Przyj. — *Przyjaciół, Przyjaciółka, Przyjaźń*
Przyr. — *Przyroda*
Psychol. — *Psychologia, Psychologiczny*
PTPN — *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk*
PTTK — *Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze*
Publ. — *Publikacja*
Puł. — *Puławski*
PWSM — *Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna*
Racib. — *Raciborski*
Radom. — *Radomski*
Radz. — *Radziecki*
Rec. — *Recenzyjny*
Refor. — *Reformacja*
Region. — *Regionalny*
Rejon. — *Rejonowy*
Rel. — *Religia*
Repert. — *Repertuarowy*
Repub. — *Republika*
RN — *Rada Narodowa*
Rob. — *Robota, Robotniczy, Robotnik*
Rocz. — *Rocznica, Rocznik*
Rodz. — *Rodzina*
Rodzaj. — *Rodzajów*
Rol. — *Rolnictwo, Rolniczy, Rolnik, Rolny*
Ros. — *Rosyjski*
Rozpr. — *Rozprawy*
Rozw. — *Rozwój*
Różań. — *Różańcowy*
RP — *Rzeczpospolita Polska*
Rybn. — *Rybnicki*
Rzem. — *Rzemieślniczy, Rzemieślnik*
Rzesz. — *Rzeszowski, Rzeszów*

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

- Salez.* — Salezjański
Samorz. — Samorząd, Samorządowy
Sand. — Sandomierski
Sanoc. — Sanocki
Sądec. — Sądecki
SD — Stronnictwo Demokratyczne
Sect. — Sectio
Sekc. — Sekcja
Semin. — Seminarium
Ser. — Seria
Serw. — Serwis
Ses. — Sesja
Skarb. — Skarbiec
Skrzyd. — Skrzydlaty, Skrzydła
Slav. — Slavia
Slaw. — Sławiasty
Sl. — Słowo
Slow. — Słowiański
Stup. — Słupski
Stuz. — Służba, Służbony
Słych. — Słychać
Soc. — Socjalny
Socjalis. — Socjalistyczny
Socjol. — Socjologia, Socjologiczny
Solid. — Solidarność
Sosnow. — Sosnowiec, Sosnowiecki
SPAM — Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków
SPATIF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu
Spec. — Specjalny
Spol. — Społeczeństwo, Społeczny
Spól. — Spółnota
Spółdz. — Spółdzielnia, Spółdzielczość, Spółdzielnia
Spr. — Sprawa
Spraw. — Sprawozdanie, Sprawozdawczy
Staroz. — Starożytny
Stol. — Stolica
Stoł. — Stołeczny
Stow. — Stowarzyszenie
Straż. — Strażnica
Stron. — Stronnictwo
Strzel. — Strzelectwo
Stud. — Studium
Studen. — Studencki
Suw. — Suwalski, Suwałki
Syg. — Sygnały
Symp. — Sympozjum
Synt. — Synteza
Szczec. — Szczeciński
Szk. — Szkoleniowy, Szkolnictwo, Szkolny, Szkoła
Szt. — Sztuka
Sztand. — Sztandar
Śl. — Śląsk, Śląski
Śpiew. — Śpiewaczy, Śpiewamy
Św. — Święty
Świąt. — Świąteczny
Świd. — Świdnicki
Świerszcz. — Świerszczyk
Świetl. — Świetlica, Świetlicowy
Świętokrzys. — Świętokrzyski
Tańcz. — Tańczone
Tar. — Tarnowski
Tarnob. — Tarnobrzęski
Tarnog. — Tarnogórski
Tatr. — Tatrach
Teatr. — Teatralny, Teatrów
Telew. — Telewizja, Telewizyjny
Tem. — Tematyczny, Tematyka
Teol. — Teologiczny
Teor. — Teoretyczny, Teoria
Teraż. — Teraźniejszy
Tłum. — Tłumaczenie
TN — Towarzystwo Naukowe
TNW — Towarzystwo Naukowe Warszawskie
Tomasz. — Tomaszowski
Tor. — Torunensis, Toruń, Toruński
Tow. — Towarzystwo
TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
TPN — Towarzystwo Przyjaciół Nauk
TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
Tryb. — Trybuna
TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
TUR — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego
Tur. — Turecki
Turyst. — Turystyczny, Turystyka
Tworz. — Tworzący, Tworzywo
Twór. — Twórca, Twórczość
Tydz. — Tydzień
Tyg. — Tygodnik, Tygodniowy
UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Ucz. — Uczniowski, Uczmy się
UG — Uniwersytet Gdański
UJ — Uniwersytet Jagielloński
UE — Uniwersytet Łódzki
UMCS — Universitas Mariae Curie-Skłodowska, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Univ. — Universitas
Uniw. — Uniwersytecki, Uniwersytet
Urz. — Urząd, Urzędowy
UŚl. — Uniwersytet Śląski
UW — Uniwersytet Warszawski
UWr. — Uniwersytet Wrocławski
Vars. — Varsaviensis
Walcz. — Walczmy, Walczony
Wałb. — Wałbrzych, Wałbrzyski
Warm. — Warmia, Warmiak, Warmiński
Warsz. — Warszawa, Warszawski
Waż. — Ważniejszy
Wczesnośr. — Wczesnośredniowieczny
Wejh. — Wejherowski
Wiad. — Wiadomości
Wian. — Wianuszek
Wic. — Wiciowy
Widow. — Widownia
Wiecz. — Wieczorny, Wieczorowy, Wieczór
Wiej. — Wiejski
Wielkop. — Wielkopolska, Wielkopolski
Wieluń. — Wieluński

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

- Wil. — Wileński
Włoc. — Włocławski
Woj. — Wojewódzki, Województwo
Wojs. — Wojsko, Wojskowy
Wol. — Wolność, Wolny
WP — Wojsko Polskie
Wratisl. — Wratislaviensis
WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
Wroc. — Wrocław, Wrocławski
Wsch. — Wschód
WSNS — Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
Wspól. — Wspólny
Współcz. — Współczesny
Współpr. — Współpraca, Współpracownik
Wszechn. — Wszechnica
Wybrz. — Wybrzeże
Wychow. — Wychowanie, Wychowawczy
Wyd. — Wydanie, Wydawnictwo, Wydawniczy
Wydarz. — Wydarzenie
Wydz. — Wydział
Wygl. — Wygłoszony
Wys.-górs. — Wysokogórski
Wyzwol. — Wyzwolenie
Wyż. — Wyższy
- Zach. — Zachodni, Zachód
Zag. — Zagadnienie
Zagl. — Zagłębie, Zagłębiowski
Zagr. — Zagranica, Zagraniczny
Zap. — Zapiski
- Zapow. — Zapowiedzi
Zar. — Zaranie
Zarz. — Zarząd
Zaw. — Zawodowiec, Zawodowy
Zbior. — Zbiorowy
ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
i Demokrację
Zbroj. — Zbrojny
Zesp. — Zespół
Zest. — Zestawienie
Zesz. — Zeszyt
ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
Ziel. Góra — Zielona Góra
Ziel.-górs. — Zielonogórski
Ziem. — Ziemia
Zjed. — Zjednoczenie, Zjednoczony
Zlot. — Złoty
ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego
ZPAP — Związek Polskich Artystów Plastyków
Zrzesz. — Zrzeszenie, Zrzeszony
ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich
Zuch. — Zuchowy
Zw. — Związek
Związk. — Związkowiec, Związkowy
ZWM — Związek Walki Młodych
- Źródlozn. — Źródloznawczy
- Żoł. — Żołnierski, Żołnierz
Żyd. — Żydowski, Żydów

SKRÓTY INNE

adapt. — adaptacja
ag. — agencja
Ag. Aut. — Agencja Autorska
AK — Armia Krajowa
Akad. — Akademia
AL — Armia Ludowa
albań. — albański
amer. — amerykański
ang. — angielski
ank. — ankieta
anonim. — anonimowy
antydat. — antydatowany
arch. — archiwum
art. — artykuł
artyst. — artystyczny
ATK — Akademia Teologii Katolickiej
AU — Akademia Umiejętności
autoryz. — autoryzowany
azerbejdż. — azerbejdżański
b.d. — bez daty
BGW — Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”
białorus. — białoruski
białost. — białostocki
bibl. — biblioteka
bibl.-czka — biblioteczka
bibliogr. — bibliograficzny
biogr. — biograficzny
b.m. — bez miejsca wydania
b.m.r. — bez miejsca i roku wydania
b.m.w. — bez miejsca wydania i wydawcy
BN — *Biblioteka Narodowa*
(seria wydawnicza)
BPP — *Biblioteka Pisarzy Polskich*
b.r. — bez roku
bułg. — bułgarski
BUP cz. 1 — Biogramy uczonych polskich. Cz. 1.
Z. 1-3. Oprac.: A. Śródka, R. Szczawiński. Wwa:
PWN 1983-1985.
b.w. — bez wydawcy
Bydg. — Bydgoszcz
centr. — centralny
chorw. — chorwacki
CIR — Centrum Informacyjno-Reklamowe „CIR”
CPARA — Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu
Artystycznego
CRZZ — Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS — Czechośłowacka Republika Socjalistyczna
cz. — część

czasop. — czasopismo
czes. — czeski
Czyt. — Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”

dat. — datowany
dod. — dodatek
Dolnośl. — Dolnośląski
dot. — dotyczy
Dram. — Dramatyczny (w nazwach teatrów)
druk. — drukarnia, drukowany
duń. — duński
dyr. — dyrekcja

egz. — egzemplarz
ekran. — ekranizacja
estoń. — estoński
fasc. — fasciculus, faszcykuł
FAW — Filmowa Agencja Wydawnicza
film. — filmowy
filol. — filologiczny
filoz. — filozoficzny
fiń. — fiński
fot. — fotografia, fotograficzny
fotoof. — fotoofsetowy
fragm. — fragment
franc. — francuski

gimn. — gimnazjum
gł. — główny
graf. — graficzny
grec. — grecki
gruz. — gruziński

hebr. — hebrajski
hist. — historyczny
hist.-lit. — historycznoliteracki
hiszp. — hiszpański
holend. — holenderski
hum. — humanistyczny

IBL — Instytut Badań Literackich
IFiS — Instytut Filozofii i Socjologii
IH — Instytut Historii
i in. — i inni
ilustr. — ilustracja, ilustrował, ilustrowany
im. — imienia
inc. — incipit
inf. — informacja
Inf. KKMP — R. Marciniak, W. Wagieli: Informator
bibliograficzny KKMP (1959-1974). Wwa KKMP
przy ZG ZSMW 1974.

- insc. – inscenizacja, inscenizacyjny
 Inst. – Instytut
 IS – Instytut Sztuki
 Iskry – Państwowe Wydawnictwo „Iskry”
 IWZZ – Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych
J
 Jagiel. – Jagielloński
 jap. – japoński
 jęz. – język
k – karta
 kaszub. – kaszubski
 Kat. – Katowice
 KAW – Krajowa Agencja Wydawnicza
 kaz. – kazaski
 KiW – Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza”
 KKMP – Korespondencyjny Klub Młodych Pisarzy
 klas. – klasyczny
 kom. – komitet
 konspir. – konspiracyjny
 KOR – Komitet Obrony Robotników
 koreań. – koreański
 KPP – Komunistyczna Partia Polski
 Kr. – Kraków
 krak. – krakowski
 krypt. – kryptonim
 ks. – księga
 Książ. – Książnica
 Księg. – Księgarnia, Księgarski
 kuj. – kujawski
 KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
 kult. – kulturalny
 KW – Komitet Wojewódzki
L – lata
 lit. – literacki
 litew. – litewski
 LKP – Leksykon kultury polskiej poza krajem od roku 1939. Pod red. K. Dybciaka i Z. Kudelskiego. T. 1. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 2000.
 LP – Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1-2. Wwa: PWN 1984.
 LP XX w. – Literatura polska XX wieku. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1-2. Wwa: Wydawn. Nauk. PWN 2000.
 LP* po 1939 – Literatura polska po 1939. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1. Wwa: PEN* 1989.
 LPD – E. Ciborska: Leksykon polskiego dziennikarstwa. Wwa: Elipsa 2000.
 LSW – Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
 lubel. – lubelski
 LubelSW – Lubelska Spółdzielnia Wydawnicza
 Lubl. – Lublin
 lud. – ludowy
 Lw. – Lwów
ł
 łac. – łaciński
 łotew. – łotewski
 łódz. – łódzki
m – miasto
 maced. – macedoński
 masz. – maszynopis
 MAW – Młodzieżowa Agencja Wydawnicza
 mazow. – mazowiecki
 mazur. – mazurski
 miej. – miejski
 mies. – miesiecnik
 Min. – Ministerstwo
 mołd. – mołdawski
 MON – Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej
 monogr. – monografia
 MRN – Miejska Rada Narodowa
 MSPPnO – Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980. Wwa: Interpress 1992.
 m.st. – miasto stołeczne
 muz. – muzyczny, muzyka
n
 nacz. – naczelny
 nadb. – nadbitka
 nakł. – nakład, nakładowy
 nar. – narodowy
 nast. – następny
 nauk. – naukowy
 nawiąz. – nawiązanie
 neofilol. – neofilologiczny
 niem. – niemiecki
 Niezal. – Niezależny
 NK – Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”
 norw. – norweski
 NOWA – Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, Warszawa
 nr – numer
 NRD – Niemiecka Republika Demokratyczna
 NSLD – Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży. Wyd. 2. Wwa: Wiedza Powsz. 1984.
 nt. – na temat
 NSZZ „Solidarność” – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
 NZS – Niezależne Zrzeszenie Studentów
o
 objaśn. – objaśnienia, objaśnić
 odb. – odbitka
 oddz. – oddział
 ofic. – oficyna
 ogł. – ogłoszony
 ok. – około
 okł. – okładka
 OL – Oficyna Literacka, Kraków
 OLP – Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku.
 omów. – omówienie
 OMTUR – Organizacja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego
 opol. – opolski
 oprac. – opracował, opracowanie
 orm. – ormiański
 osob. – osobne
 Ossol. – Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo
 oświat. – oświatowy
P
 PAL – Polska Akademia Literatury
 Pallot. – „Pallottinum”. Wydawnictwo Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego
 pam. – pamiątkowa
 PAN – Polska Akademia Nauk
 państw. – państwowy
 PAP – Polska Agencja Prasowa

SKRÓTY INNE

- PAU – Polska Akademia Umiejętności
Pax – Instytut Wydawniczy „Pax”
PBL – *Polska Bibliografia Literacka*
PCK – Polski Czerwony Krzyż
pedag. – pedagogiczny
Pelikan – Dom Wydawniczy Pelikan
pierwodr. – pierwodruk
PIW – Państwowy Instytut Wydawniczy
podp. – podpisany
podtyt. – podtytuł
Pojezierze – Wydawnictwo „Pojezierze”
Pokolenie* – Oficyna Wydawnicza Pokolenie*,
Warszawa
pol. – polski
polem. – polemika
polit. – polityczny
pomor. – pomorski
popraw. – poprawiony
popul. – popularny
por. – porównaj
portug. – portugalski
posł. – posłowie
poszerz. – poszerzony
pow. – powiat
powiel. – powielone
powst. – powstał
powsz. – powszechny
poz. – pozycja
Pozn. – Poznań
PP – Pisarze polscy. Przewodnik bibliograficzny.
Masz. w IBL PAN.
PPR – Polska Partia Robotnicza
PPS – Polska Partia Socjalistyczna
praprem. – prapremiera
Prez. – Prezydium
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRON – Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego
przedm. – przedmowa
przedr. – przedruk
Przedświt* – Wydawnictwo Przedświt*,
Warszawa
przejrz. – przejrzany
przekł. – przekład
przeł. – przełożył
przygot. – przygotował, przygotowanie
przyj. – przyjaciel
przyyp. – przypisy
PSB – Polski słownik biograficzny. T. 1-39 z. 163.
Kr.: PAU, od t. 8 Wr.: Ossol., od t. 35 Wwa, Kr.: Druk.
UJ 1935-2000.
pseud. – pseudonim
PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe
pt. – pod tytułem
PTTK – Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznaw-
cze
PUNO – Polski Uniwersytet na Obczyźnie
PWKS – Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych
PWM – Polskie Wydawnictwo Muzyczne
PWN – Państwowe Wydawnictwo Naukowe
PWRiL – Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne
PWSF – Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa
PWST – Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
PWSZ – Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa
Zawodowego
PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PZWS – Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych
r. – rok
R. – Rocznik
rec. – recenzja
red. – redagował, redakcja, redakcyjny
reż. – reżyser, reżyseria, reżyserował, reżyserski
RFN – Republika Federalna Niemiec
rkps – rękopis
RL – Rocznik Literacki
ros. – rosyjski
rozd. – rozdział
rozm. – rozmawiał
rozpr. – rozprawa
rozszerz. – rozszerzony
RP – Rzeczpospolita Polska
RSW – Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
Ruch – Biuro Wydawniczo-Propagandowe „Ruch”
rum. – rumuński
rys. – rysunki
s. – strona
SAP – Słownik artystów polskich i obcych w Polsce
działających. T. 1-4. Wr.: Ossol. 1971-1986, T. 5
Wwa: Krąg 1995.
SBDPRR – Słownik biograficzny działaczy polskiego
ruchu robotniczego. T. 1-2. Wwa: KiW 1978, 1987,
T. 3 Wwa: Muzeum Niepodległości 1992.
SBLP – Słownik badaczy literatury polskiej. [T. 1]-3.
Red.: J. Starnawski. Łódź: Wydawn. UŁ 1994, 1998,
2000.
SBPN – Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskie-
go. Pod red. S. Gierszewskiego i Z. Nowaka (od
t. 2). T. 1-4 + Suplement 1. Gdańsk: Wydawn.
Gdańskie 1992, 1994, 1997, 1998.
SBTP – Słownik biograficzny teatru polskiego. [T. 1].
1765-1965, T. 2 1900-1980 Wwa: PWN 1973, 1994.
scen. – sceniczna
scenogr. – scenografia
SD – Stronnictwo Demokratyczne
SDP – Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
SD PRL – Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskiej Rze-
czypospolitej Ludowej
SD RP – Stowarzyszenie Dziennikarzy
Rzeczypospolitej Polskiej
ser. – seria
serb. – serbski
serb.-chorw. – serbsko-chorwacki
SGPiS – Szkoła Główna Planowania i Statystyki
SiT – Sport i Turystyka
Skł. gł. – Skład główny
Sławist. – Sławistyczny
słowac. – słowacki
słoweń. – słoweński
SPATiF – Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru
i Filmu
spec. – specjalny
SPKP – Słownik pracowników książki polskiej. Wwa,
Łódź: PWN 1972.
społ. – społeczny

- spółdz. — spółdzielnia
 SPP — Stowarzyszenie Pisarzy Polskich
 spraw. — sprawozdanie
 sprost. — sprostowanie
 SRR — Socjalistyczna Republika Radziecka
 st. — stołeczny
 Stow. — Stowarzyszenie
 streszcz. — streszczenie
 SWPP 1, 2 — Słownik współczesnych pisarzy polskich.
 T. 1-4. Wwa: PWN 1963-1966. Seria 2. T. 1-3.
 Wwa: PWN 1977-1980.
 Szczec. — Szczecin, Szczeciński
 szp. — szpalta
 SZSP — Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
 szwedz. — szwedzki
 Śląsk — Wydawnictwo „Śląsk”
 ŚlSB — Śląski słownik biograficzny. T. 1-3. Kat.: Śląski
 Inst. Nauk. 1977-1981.
 świat. — światowy
- t.** — tom
 T. — Teatr (w nazwach teatrów, także w językach
 obcych)
 tab. — tablica
 teatr. — teatralny
 tłum. — tłumaczenie, tłumaczył
 Tor. — Toruń
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
 turec. — turecki
 tv — telewizja, telewizyjny
 TV — Telewizja Polska
 TWP — Towarzystwo Wiedzy Powszechnej
 typograf. — typograficzny
- UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu
 UG — Uniwersytet Gdański
 UJ — Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
 UJK — Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie
 ukr. — ukraiński
 UL — Uniwersytet Łódzki
 UMCS — Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
 w Lublinie
 UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
 Uniw. — Uniwersytet
 UP — A. Śródka: Uczni polscy XIX-XX stulecia.
 T. 1-4. Wwa: Aries 1994-1998.
 UPozn. — Uniwersytet Poznański (później Uniwersytet
 im. Adama Mickiewicza)
 ur. — urodzony
 USA — United States of America
 USB — Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie
 UŚl. — Uniwersytet Śląski w Katowicach
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWr. — Uniwersytet Wrocławski
 uzbec. — uzbecki
 uzup. — uzupełnienie, uzupełnił
- Veritas — Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”
 vol. — volumin
- w.** — wiek
 WAG — Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne RSW
 „Prasa”
 WAiF — Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe
 warsz. — warszawski
 węgier. — węgierski
 Wiedza Powsz. — Państwowe Wydawnictwo
 Popularnonaukowe „Wiedza Powszechna”
 wielkopol. — wielkopolski
 wietn. — wietnamski
 Wil. — Wilno, Wileński
 wkł. — wkładka
 WL — Wydawnictwo Literackie
 WŁubel. — Wydawnictwo Lubelskie
 WŁ — Wydawnictwo Łódzkie
 właśc. — właściwie
 włos. — włoski
 WM — Wydawnictwo Morskie
 WNOPIM* — Warszawska Niezależna Oficyna Poetów
 i Malarzy*
 WNT — Wydawnictwa Naukowo-Techniczne
 woj. — województwo, wojewódzki
 wojsk. — wojskowy
 WP — Wydawnictwo Poznańskie
 Wr. — Wrocław
 WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
 WRZZ — Wojewódzka Rada Związków Zawodowych
 WSB — Wielkopolski słownik biograficzny. Wwa,
 Pozn.: PWN 1981.
 WSiP — Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
 WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
 współaut. — współautor
 współcz. — współczesny
 współwyd. — współwydane
 Wwa — Warszawa
 wyd. — wydanie, wydał, wydawca
 wydawn. — wydawnictwo, wydawniczy
 Wydawn. RTV — Wydawnictwa Radia i Telewizji
 Wydz. — Wydział
 wygł. — wygłoszony
 wyst. — wystawienie
- YMCA — Young Men's Christian Association
- z.** — zeszyt
 Zach. — Zachodni
 ZAİKS — Stowarzyszenie Autorów „Zaiks”
 ZAKR — Związek Polskich Autorów i Kompozytorów
 Utworów Rozrywkowych „ZAKR”
 ZASP — Związek Artystów Scen Polskich
 zbior. — zbiorowy
 ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
 i Demokrację
 ZG — Zarząd Główny
 ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
 ZLP — Związek Literatów Polskich
 zmien. — zmieniony
 ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
 ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
 ZMW — Związek Młodzieży Wiejskiej
 Znak — Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”
 zniszcz. — zniszczony
 ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego

SKRÓTY INNE

zob. — zobacz

Zrzesz. — Zrzeszenie

ZSL — Zjednoczone Stronnictwo Ludowe

ZSMP — Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej

ZSMW — Związek Socjalistycznej Młodzieży
Wiejskiej

ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich

ZSRR — Związek Socjalistycznych Republik
Radzieckich

ZWM — Związek Walki Młodych

ZZLP — Związek Zawodowy Literatów Polskich

żyd. — żydowski

OPRACOWANIA OGÓLNE HISTORII LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884-1933*. T. 3. Ekspresjonizm i neorealizm. Wwa-Lw.: PWKS 1936, VII, 782 s. Reprint Wwa: WAI F 1986.
2. I. Fik: *Dwadzieścia lat literatury polskiej (1918-1938)*. Cz. 2 Rodowodu społecznego literatury polskiej. Kr.: Spółdz. Wydawn. „Czytelnik” 1939, 172 s. Wyd. nast. z posł. H. Markiewicza. Kr.: Placówka 1949.
3. *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*. Praca zbiorowa wyd. staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Pod red. T. Terleckiego. T. 1-2. Londyn: B. Świdzki 1964, 606 + 797 s.
4. J. Krzyżanowski: *Dzieje literatury polskiej. Od początków do czasów najnowszych*. Bibliografia, indeks: Z. Świdwińska-Krzyżanowska. Wwa: PWN 1969, 680 s. Wyd. 2 tamże 1972.
5. Cz. Miłosz: *The history of Polish literature*. New York: Macmillan 1969, 570 s. Wyd. 2 Berkeley, Los Angeles: University of California Press 1983. Przekł. pol.: *Historia literatury polskiej do roku 1939*. Przeł. M. Tarnowska. Kr.: Znak 1993, 526 s.
6. J. Kleiner, W. Maciąg: *Zarys dziejów literatury polskiej*. Cz. 1-2 (od początków do 1918 r.) napisał J. Kleiner. Cz. 3 (1918-1966) napisał W. Maciąg. Wr.: Ossol. 1972, 590 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1974.
7. *Literatura polska. 1918-1975*. Red. nauk.: A. Brodzka, T. Bujnicki (t. 3), H. Zaworska (t. 1-2), S. Żółkiewski (t. 1-2). Wwa: Wiedza Powsz. Z prac IBL PAN.
 - T. 1. 1918-1932. 1975, 791 s. Wyd. 2 tamże 1991.
 - T. 2. 1933-1944. 1993, 1091 s.
- J. Stradecki: *Dokumentacja bibliograficzna 1918-1944* [dot. tomów 1-2]. 1975, 192 s. Wyd. 2 tamże 1991.
 - T. 3 cz. 1. 1945-1975. 1996, 432 s.
8. M. Danilewicz Zielińska: *Szkice o literaturze emigracyjnej*. Paryż: Inst. Lit. 1978, 414 s. Wyd. nast. Wr.: Ossol. 1992, 460 s.
9. J. Kwiatkowski: *Literatura Dwudziestolecia. Noty biogr. i bibliogr. oprac. J. Wojnowski*. [Posł.: J. Ziomek] J.Z. Wwa: PWN 1990, 477 s. Wyd. 2 pt. *Dwudziestolecie międzywojenne* tamże 2000, 598 s.
10. P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*.
 - T. 1. *Literatura polska od 1918 [do 1939]*. Wwa: Officina 1991, 343 s. Wyd. nast. Wwa: BGW 1993.
 - T. 2. *Literatura polska od 1939 [do 1956]*. Wwa: BGW 1993, 465 s.
 - T. 3. *Poezja polska od 1956*. Wwa: BGW 1993, 592 s.
 - T. 4. *Proza polska od 1956*. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 405 s.
 - T. 5. *Proza polska od 1956*. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 338 s.
11. R. Matuszewski: *Literatura polska 1939-1991*. Wwa: WSiP 1992, 504 s.
12. A. Nasiłowska: *Trzydziestolecie 1914-1944*. Wwa: Wydawn. Nauk. PWN 1995, 215 s.
13. Z. Jarosiński: *Literatura lat 1945-1975*. Wwa: Wydawn. Nauk. PWN 1996, 202 s.
14. J. Święch: *Literatura polska w latach II wojny światowej*. Wwa: PWN 1997, 583 s.

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE PISARZY WSPÓŁCZESNYCH

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. Mały słownik pisarzy polskich. Cz. 2 [okres dwudziestolecia międzywojennego]. Red. nauk.: W. Maciąg. Wwa: Wiedza Powsz. 1981, 435 s.

2. L. Bartelski: Polscy pisarze współcześni. Leksykon 1939-1991. [Wyd. poszerz. i uzup.]. Wwa: PWN 1995, 503 s.

3. P. Kuncewicz: Leksykon polskich pisarzy współczesnych. T. 1-2. Wwa: GRAF-PUNKT 1995, 615 + 511 s.

*

4. E. Rosner: Literaci regionu beskidzkiego. Słownik biobibliograficzny. Cz. 2. Kat., Bielsko-Biała, Częstochowa 1982, 30 s. *Kwart. Met.* 1982 nr 1/2 wkł.

5. Pisarze województwa białostockiego. Białystok 1980, 23 + 20 s. Woj. Bibl. Publiczna w Białymstoku. Dział Informacyjno-Bibliogr.

6. M. Kowalewska: Pisarze ziemi bydgoskiej. Informator. Gdynia: WM 1968, 148 s. Z inicjatywy Bydgoskiego Oddziału ZLP.

7. M. Maxelon, G. Ślizień-Kowalewska: Słownik pisarzy województwa bydgoskiego. Biobibliografia. Cz. 1. Bydgoszcz, 1993, 395 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna w Bydgoszczu.

8. M. Kowalewska: Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim. Gdynia: WM 1964, 176 s.

9. M. Misiorny: Pisarze gdańscy. Informator. Gdańsk: WM 1969, 95 s.

10. E. Zych: Pisarze i publicyści ziemi jeleniogórskiej. 1945-1970. Materiały biobibliograficzne. Powst. 1970. Masz. 136 s.

Masz. w Pracowni Dokumentacji Literatury XX w. IBL PAN w Wwie.

11. M. Fazan, W. Nawrocki: Katowickie środowisko literackie w latach 1945-1967. Kat. 1969, 304 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

12. S. Wilczek: Środowisko literackie Katowic. Kat.: Oddz. ZLP 1978, 50 s.

13. Współcześni pisarze Kielecczyzny. Informator. Red.: L. Holtzer, D. Tomczyk, M. Kościńska. Radom 1973, 79 s. Wyd. Oświaty, Wychowania i Kultury Prez. MRN; Miej. Bibl. Publiczna w Radomiu.

14. S. Nyczaj, S. Rogala: Pisarze Kielecczyzny. Informator. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.

15. S. Rogala: Współczesne środowisko literackie Kielecczyzny. Słownik pisarzy i badaczy literatury. Kielce: Gens 1999, 339 s.

16. Pisarze ziemi krakowskiej. Informator. Oprac.: E. Szary, T. Szczerbińska, J. Wojciechowski, B. Zalewska. Kr.: WL 1976, 254 s.

17. Pisarze pod Wawelem. Członkowie Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Informator biobibliograficzny. Autorstwo hasel i red.: Zespół Miej. Bibl. Publicznej w Kr. Kr.: Universitas 1992, 222 s. SPP Oddz. w Kr.

18. W. Kania: Pisarze z Krupniczej. Informator bibliograficzny. Kr.: ZLP Oddz. w Kr. 1993, 199 s.

19. Z. Mrozek: Mały słownik pisarzy Kujaw i Pomorza. 1920-1991. Bydgoszcz: Bibl. Metafory 1992, 151 s.

20. D. Stępczak: Poeci i pisarze województwa leszczyńskiego. Leszno 1977, 30 s. Kuratorium Oświaty i Wychowania, Leszczyńskie Tow. Kult., Woj. Bibl. Publiczna im. S. Grochowiaka.

21. M. Bechzyc-Rudnicka: Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich w r. 1964. *Kamena* 1964 nr 17/18, 19; odb. Lubl. 1964.

22. J. Smolarz: Pisarze współcześni regionu lubelskiego. Leksykon. Lubl.: ZLP Oddz. w Lubl. 1999, 343 s.

23. A.K. Waśkiewicz: Lubuskie środowisko literackie. Informator. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1970, 106 s.

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE

24. A. Siatecki: *Pisarze lubuscy*. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1981, 101 s.
25. A. Siatecki: *Miejsce zmagania. Współcześni pisarze lubuscy*. Informator. Zielona Góra: Pro Libris 1998, 109 s.
26. T. Błażejowski: *Łódzkie środowisko literackie*. Łódź: KAW na zlecenie Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Łodzi 1982, 131 s.
27. T. Błażejowski: *Współczesna Łódź literacka*. Słownik autorów. Łódź: KAW 1989, 135 s. Bibl. Łódź.
28. *Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego*. Red. nauk.: E. Martuszczyński. Bibliografia: S. Siemiaszko, T. Wajsbrot. Olsztyn: Pojezierze 1972, 186 s. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
29. *Olsztyńskie biografie literackie 1945-1988*. Praca zbiorowa pod red. J. Chłosty. Olsztyn 1991, 155 s. Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
30. L. Połpiechowa: *Pisarze Opolszczyzny*. Opole: Inst. Śląski; Wyd. Kultury Urzędu Woj. 1975, 112 s.
31. H. Jamry: *Środowisko literackie Opolszczyzny*. Informator biobibliograficzny 1945-1980. Cz. 1-2. Opole 1986, 145 + 151-229 s.
- H. Jamry: *Suplement 1981-1985*. Opole 1988, 132 s. Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki w Opolu. Dział Informacyjno-Bibliogr.
32. H. Jamry, V. Łabędzka: *Współcześni pisarze Opolszczyzny*. Informator. Opole 1999, 90 s. Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki w Opolu.
33. J. Bożychowski: *Pisarze Pomorza Gdańskiego*. Informator biograficzno-bibliograficzny. Gdańsk 1975, 116 s. Woj. Bibl. Publiczna, Stow. Bibliotekarzy Pol., Zarząd Okręgu.
34. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak: *Dorobek twórczy pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945-1980*. Gdańsk: Woj. Bibl. Publiczna w Gdańsku 1981, 238 s.
35. F. Fornalczyk, T. Matejko: *Pisarze Pomorza Środkowego*. Wyd. 2 uzup. Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. 1988, 233 s.
36. *Pisarze Pomorza Zachodniego*. Informator. Noty biobibliograficzne: M. Kowalewska. Gdynia: WM 1967, 237 s. Wyd. z inicjatywy Oddz. Szczec. ZLP i dotacji Szczec. Tow. Kultury.
37. *Poznań literacki. Książki i ludzie*. Praca zbiorowa pod red. J. Mańkowskiego. Oprac.: F. Fornalczyk, Sz. Gąssowski, J. Mańkowski, J. Ratajczak. Pozn.: Pałac Kultury 1964, 152 s.
38. S. Sterna-Wachowiak: *Informator o poznańskim środowisku pisarzy zrzeszonych w Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich*. Pozn.: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Pozn. 1990, 119 s.
39. Z. Fałtynowicz: *Środowisko literackie 1975-1990 w województwie suwalskim*. Bibliografia. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1991, 79 s.
40. H. Lizinińczyk: *Szczecin literacki*. Ludzie i książki w latach 1946-1974. Szczec. 1975, 144 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. S. Staszica.
41. *Pisarze Dolnego Śląska*. Informator. Wyd. 5 poszerz. i uzup. przez M. Kunc. Przygot. do druku M. Łukasiewicz. Wr. 1977, 36 s. ZLP Oddz. we Wr.; Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego we Wr.
42. E. Niechcay-Nowicka: *Pisarze Dolnego Śląska*. Wr. 1998, 271 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego; Stow. Bibliotekarzy Pol. Zarząd Okręgu we Wr.
43. N. Chadzinikolau, J. Mańkowski: *Pisarze Wielkopolski*. Informator. Pozn.: WP 1971, 221 s.
44. J. Banaszak, U. Bzdawka: *Autorzy wielkopolscy*. Informator. Pozn.: Woj. Bibl. Publiczna 1991, 114 s.
- *
45. B. Klimaszewski, E.R. Nowakowska, W. Wysocki: *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980*. Praca zbiorowa pod red. B. Klimaszewskiego. Wwa: Interpress 1992, 498 s. Inst. Badań Polonijnych UJ.

SPIS TREŚCI

- Hasła osobowe ... 5
- Rabowicz Edmund/**K.B.** ... 5
- Rabska Zuzanna/**B.M.** ... 6
- Radowicz Kazimierz/**B.M.** ... 9
- Radzyńska Józefa/**B.D.** ... 10
- Rafałowska Barbara/**M.K.-K.** ... 14
- Raszewski Zbigniew/**A.Sz.** ... 15
- Raszka Helena/**E.G.** ... 19
- Ratajczak Józef/**M.K.-K.** ... 20
- Ratajczakowa Dobrochna/**M.K.-K.** ... 25
- Redliński Edward/**E.G.** ... 28
- Relidzyński Józef/**B.D.** ... 31
- Rembek Stanisław/**A.Sz.** ... 33
- Reszczyńska-Stypińska Marta/**B.D.** ... 35
- Reutt-Witkowska Zofia/**B.D.** ... 37
- Rey Sydor/**M.K.-K.** ... 38
- Robak Tadeusz/**B.M.** ... 39
- Robb-Narbutt Ignacy/**E.G.** ... 40
- Rogala Jan/**M.K.-K.** ... 41
- Rogala Stanisław/**M.K.-K.** ... 42
- Rogalski Aleksander/**K.B.** ... 45
- Rogowicz Waław/**J.Z.** ... 50
- Rogowski Wiesław/**M.K.-K.** ... 53
- Rogozński Julian/**B.D.** ... 56
- Rojek Józef Jacek/**K.B.** ... 60
- Rojewski Jan/**M.K.-K.** ... 61
- Rolicki Janusz/**K.B.** ... 62
- Rolleczek Natalia/**J.Z.** ... 63
- Romankówna Mieczysława/**M.K.-K.** ... 65
- Romanowiczowa Zofia/**J.Cz.** ... 67
- Romański Marek/**B.D.** ... 69
- Roppel Leon/**M.K.-K.** ... 70
- Rosenstein Erna/**B.M.** ... 73
- Rosińska Maria/**B.M.** ... 74
- Rostworowski Henryk/**J.Z.** ... 75
- Rostworowski Jan/**J.Z.** ... 77
- Rostworowski Karol Hubert/**J.Z.** ... 79
- Rostworowski Mikołaj/**J.Z.** ... 81
- Roszewski Wojciech/**B.M.** ... 83
- Roszko Janusz/**B.M.** ... 84
- Roszkowski Janusz Bogdan/**B.M.** ... 86
- Rowiński Aleksander/**J.Z.** ... 87
- Rozenfeld Aleksander/**M.K.-K.** ... 88
- Różański Wincenty/**B.M.** ... 89
- Różewicz Tadeusz/**A.Sz.** ... 90
- Ruciński Zbigniew/**B.M.** ... 105
- Ruczyński Teofil/**M.K.-K.** ... 106
- Rudnicka Halina/**K.B.** ... 107
- Rudnicki Adolf/**E.G.** ... 109
- Rudnicki Lucjan/**E.G.** ... 116
- Rulikowski Mieczysław/**M.K.-K.** ... 118
- Rusinek Michał/**M.K.-K.** ... 121
- Rustecki Wiesław/**J.Z.** ... 124
- Rutha Bogdan/**B.M.** ... 125
- Rutkowski Krzysztof/**B.D.** ... 127
- Rybicka Zofia/**B.M.** ... 129
- Rychlewski Janusz/**J.Z.** ... 131
- Rychliński Jerzy Bohdan/**K.B.** ... 132
- Rydzewska Nina/**K.B.** ... 136
- Rylski Eustachy/**M.K.-K.** ... 137
- Rymkiewicz Aleksander/**A.Sz.** ... 138
- Rymkiewicz Jarosław Marek/**K.B.** ... 142
- Rymkiewicz Władysław/**A.Sz.** ... 146
- Rytard Jerzy Mieczysław/**M.K.-K.** ... 148
- Rzeuska Maria/**A.Sz.** ... 150
- Sadaj Ryszard/**B.D.** ... 151
- Sadkowski Waław/**K.B.** ... 152
- Sadowska Barbara/**K.B.** ... 155
- Sadowski Roman/**M.K.-K.** ... 156
- Sadzewicz Marek/**A.Sz.** ... 158
- Saffjan Zbigniew/**M.K.-K.** ... 160
- Safrin Horacy/**J.Z.** ... 164
- Sajkowski Alojzy/**M.K.-K.** ... 166
- Sakowicz Krystyna/**M.K.-K.** ... 168
- Sakowski Juliusz/**J.Cz.** ... 169
- Salaburska Krystyna/**E.G.** ... 171
- Salamon Joanna/**B.M.** ... 172

- Saliński Stanisław Maria / **J.Z.** ... 173
 Saloni Juliusz / **M.K.-K.** ... 175
 Samozwaniec Magdalena / **A.Sz.** ... 178
 Samsel Roman / **K.B.** ... 182
 Sandauer Artur / **M.K.-K.** ... 185
 Sandler Samuel / **K.B.** ... 192
 Sarnowska-Temeriusz Elżbieta / **E.G.** ... 194
 Sawaszkiwicz Jacek / **K.B.** ... 196
 Sawczuk Kajetan / **B.M.** ... 197
 Sawicki Stefan / **E.G.** ... 198
 Sawko Zygfryd / **K.B.** ... 201
 Sawrymowicz Eugeniusz / **B.D.** ... 202
 Sądek Napoleon / **B.D.** ... 205
 Schabowski Czesław / **K.B.** ... 207
 Schaeffer Bogusław Julian / **K.B.** ... 208
 Scherer Olga / **B.D.** ... 211
 Schiller Leon / **J.Z.** ... 213
 Schroeder Artur / **J.Z.** ... 218
 Schulz Bruno / **A.Sz.** ... 220
 Scisłowski Włodzimierz / **K.B.** ... 228
 Sebyła Władysław / **B.M.** ... 230
 Sebyłowa Sabina / **B.M.** ... 232
 Segal Kalman / **B.D.** ... 233
 Seidler Barbara / **K.B.** ... 235
 Semil Małgorzata / **J.Z.** ... 236
 Sempołowska Stefania / **K.B.** ... 239
 Serkowska Maria / **B.D.** ... 242
 Seymour-Tułasiewicz Lilian / **B.D.** ... 243
 Sidorski Dionizy / **J.Z.** ... 244
 Sieciechowiczowa Lucyna / **B.M.** ... 245
 Siedlecka Joanna / **B.M.** ... 246
 Siedlecki Franciszek / **J.Z.** ... 247
 Siedlecki Michał / **B.D.** ... 248
 Siejak Tadeusz / **B.M.** ... 250
 Siekiński Albin / **B.M.** ... 251
 Siemaszkiewicz Eugenia / **A.Sz.** ... 253
 Sierecki Sławomir / **K.B.** ... 254
 Sierotwiński Stanisław / **B.D.** ... 257
 Siesicka Krystyna / **J.Z.** ... 259
 Siewierski Jerzy / **K.B.** ... 261
 Sikirycki Igor / **K.B.** ... 262
 Sikorski Franciszek / **B.M.** ... 265
 Simon Ludwik / **J.Z.** ... 266
 Simonides Dorota / **M.K.-K.** ... 267
 Sinko Grzegorz / **J.Z.** ... 271
 Sinko Tadeusz / **J.Z.** ... 273
 Sinko Zofia / **J.Z.** ... 277
 Sito Jerzy Stanisław / **J.Z.** ... 279
 Sivert Tadeusz / **A.Sz.** ... 282
 Siwkowska Janina / **E.G.** ... 284
 Skalmowski Wojciech / **J.Cz.** ... 285
 Skibniewska Maria / **J.Z.** ... 287
 Skierski Kazimierz Zenon / **K.B.** ... 290
 Skiwski Jan Emil / **A.Sz.** ... 291
 Skoczyła Anna / **M.K.-K.** ... 294
 Skoczyła Ludwik / **M.K.-K.** ... 295
 Skolimowski Jerzy / **K.B.** ... 296
 Skoneczny Stanisław / **B.M.** ... 298
 Skoszkiewicz Janusz / **B.T.** ... 299
 Skowroński Zdzisław / **A.Sz.** ... 300
 Skubalanka Teresa / **J.Z.** ... 303
 Skupień-Florek Andrzej / **M.K.-K.** ... 306
 Skuza Wojciech / **K.B.** ... 307
 Skwarczyńska Stefania / **A.Sz.** ... 309
 Skwarczyński Zdzisław / **B.T.** ... 314
 Skwarnicki Marek / **B.D.** ... 316
 Slezák Czesław / **M.K.-K.** ... 320
 Sławińska Irena / **J.Z.** ... 321
 Sławiński Janusz / **B.D.** ... 325
 Słobodnik Włodzimierz / **K.B.** ... 329
 Słobodnikowa Eleonora / **K.B.** ... 332
 Słobodzianek Tadeusz / **J.Z.** ... 333
 Słojewski Jan Zbigniew / **K.B.** ... 334
 Słomczyński Maciej / **E.G.** ... 335
 Słonczyńska Anna / **M.K.-K.** ... 343
 Słonimski Antoni / **A.Sz.** ... 343
 Słotwiński Józef / **A.Sz.** ... 352
 Słucki Arnold / **J.Z.** ... 354
 Smektała Zdzisław / **K.B.** ... 356
 Smolarski Mieczysław / **B.T.** ... 357
 Smolik Przeclaw / **J.Cz.** ... 361
 Smólski Władysław / **K.B.** ... 363
 Snopkiewicz Halina / **E.G.** ... 365
 Sobieniowski Florian / **A.Sz.** ... 366
 Sobol Roman / **B.T.** ... 369
 Socha-Lisowska Teresa / **E.G.** ... 370
 Sokolicz Antonina / **B.D.** ... 371
 Sokołowska Jadwiga / **M.K.-K.** ... 374
 Sokołowski Jerzy Adam / **B.M.** ... 375
 Sokorski Włodzimierz / **B.T.** ... 376
 Sokół Lech / **J.Z.** ... 380
 Sokół Tadeusz / **M.K.-K.** ... 382
 Soliński Bolesław / **K.B.** ... 383
 Solski Waclaw / **J.Cz.** ... 384
 Sołonowicz-Olbrychka Klementyna / **E.G.** ... 387
 Sołtysik Marek / **K.B.** ... 389
 Sommer Piotr / **B.M.** ... 391
 Sopuch Kazimierz / **K.B.** ... 393
 Sowińska Stanisława / **M.K.-K.** ... 395
 Sowiński Adolf / **M.K.-K.** ... 396
 Sowiński Kazimierz / **B.D.** ... 397
 Speina Jerzy / **M.K.-K.** ... 398
 Sprusiński Michał / **B.D.** ... 400
 Spytkowski Józef / **B.T.** ... 403
 Sroga Alojzy Antoni / **B.M.** ... 405
 Srokowski Stanisław / **B.M.** ... 407
 Stabro Stanisław / **B.M.** ... 410
 Stachowski Józef / **M.K.-K.** ... 412
 Stachura Edward / **B.D.** ... 413
 Staff Leopold / **A.Sz.** ... 417
 Stala Marian / **K.B.** ... 428
 Stampf Stanisław Marian / **J.Z.** ... 430
 Stanclik Mieczysław / **B.M.** ... 431
 Stande Stanisław Ryszard / **B.M.** ... 433

SPIS TREŚCI

Staniszewski Andrzej/**M.K.-K.** ... 434
Stanuch Stanisław/**K.B.** ... 436
Stańczakowa Jadwiga/**J.Z.** ... 439
Starnawski Jerzy/**B.D.** ... 440
Starowieyska-Morstinowa Zofia/**J.Cz.** ... 447
Stawar Andrzej/**J.Cz.** ... 449
Stawiński Jerzy Stefan/**M.K.-K.** ... 452
Stawiński Julian/**M.K.-K.** ... 456

Skróty w tytułach czasopism ... 459

Skróty inne ... 464

Opracowania ogólne historii literatury
współczesnej ... 469

Słowniki biobibliograficzne pisarzy
współczesnych ... 470

Zespół autorski:

Katarzyna Batora – **K.B.**, Jadwiga Czachowska – **J.Cz.**, Beata Dorosz – **B.D.**,
Ewa Głębińska – **E.G.**, Maria Kotowska-Kachel – **M.K.-K.**, Barbara Marzęcka – **B.M.**,
Alicja Szaflagan – **A.Sz.**, Barbara Tyszkiewicz – **B.T.**, Joanna Zawadzka – **J.Z.**

Przygotowanie do druku
Redakcja Encyklopedii WSiP S.A.

Opracowanie typograficzne
Janusz Malinowski

Projekt graficzny obwoluty, okładki i karty tytułowej
Zygmunt Ziemka

Skład i łamanie Key Text Sp. z o.o. Warszawa,
ul. Prosta 2/14
Druk i oprawa: Olsztyńskie Zakłady Graficzne S.A.
Zamówienie 593/01

<http://rcin.org.pl>

Polish Academy of Sciences
Institute of Botany
ul. Grzegorzewski 7
01-919 Warszawa
Poland
E-mail: rcin@rcin.org.pl

Nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych ukazały się:

**Dawni polscy pisarze.
Przewodnik biograficzny
i bibliograficzny.**

Praca zbiorowa.

Tom 1 (A-H).

Tom 2 (I-Me).

Słownik zawiera biografie i bibliografię pisarzy od początków literatury po okres Młodej Polski. Opracowany jest podobnie jak wydawany od 1994 roku słownik *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury*. Oba wydawnictwa łącznie stanowią całościowe ujęcie dokumentacyjne dziejów literatury polskiej.

Encyklopedia szkolna. Matematyka.

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Historia.

Praca zbiorowa

**Encyklopedia szkolna. Literatura
i nauka o języku.**

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Biologia.

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Chemia.

Praca zbiorowa

W przygotowaniu:

Encyklopedia szkolna. Fizyka.

Praca zbiorowa

Publikacje WSiPSA można zamówić:

telefonicznie pod bezpłatnym numerem:
0 800 220 555

pisemnie wysyłając kupon z katalogu
(lub jego kserokopię), kartę pocztową pod
adresem:

Wysyłkownia WSiPSA
ul. Chrzanowskiego 14, 04-392 Warszawa

za pośrednictwem Internetu na naszych
stronach www.wsip.com.pl

<http://rcin.org.pl>

